

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია
ა. კაკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი

იოსებ ფლავიოსი

მოთხრობანი იუდაებრივისა კუელსიჭყუაობისანი

II

ქართული თარგმანის ტექსტი გამოსაცემად
მოამზადა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო
ნ ი ნ ლ შ ე ლ ი ქ ი შ ვ ი ლ შ ა

თბილისი
„მეცნიერება“
1988

ნაშრომით შთაერდება I ს-ის ისტორიკოსის, იოსებ ფლავიოსის თხზულების, „მოთხრობანი იუდაებრივისა ძუელსიტყუაობისანი“ დღემდე გამოუქვეყნებელი ძველი ქართული თარგმანის პუბლიკაცია. I ნაკვეთი, რომელიც მოიცავს გამოკვლევასა და ტექსტის ნაწილს, გამოცემა 1987 წელს.

იოსებ ფლავიოსის ისტორიული თხზულების ქართულ ენაზე თარგმნა არის გამოხმაურება იმ დიდი დაინტერესებისა ანტიკურობით, რომელიც განსაკუთრებით გაღრმავდა XII ს-ის საქართველოში. ეს ძველი წარმოადგენს XII ს-ის ქართული მთარგმნელობითი ლიტერატურის საინტერესო ნიმუშს. იგი მნიშვნელოვანი წყაროა იმ ეპოქის ქართული ენისა და ქართული სოციალური ტერმინოლოგიის შესასწავლად.

წინამდებარე ნაკვეთი შეიცავს თარგმანის უკანასკნელი რვა წიგნის (VIII—XV) კრიტიკულად დადგენილ ტექსტს, ლექსიკონს, საკუთარ და ეთნიკურ სახელთა საძიებელს. ლექსიკონი ასახავს ძველი ქართული ენის ლექსიკური ფონდის სიმდიდრეს. დადგენილია ცალკეული ლექსიკური ერთეულების პირველი და მნიშვნელობებისაგან განსხვავებული მნიშვნელობები. საკუთარ და ეთნიკურ სახელთა კომენტარებულ საძიებელში, რომელიც მოიცავს 2600-მდე ერთეულს, თავმოყრილია ცნობები შრავალი ისტორიული პირის თუ გეოგრაფიული პუნქტისა და ეთნიკური სახელის შესახებ.

რედაქტორი პროფ. მ ზ ე ქ ა ლ ა შ ა ნ ი ძ ე

რეცენზენტები: ფილ. მეცნ. დოქტორი ე. გაბიძაშვილი
ფილ. მეცნ. დოქტორი გ. ნინუა

ბექსტინსათვის

გამოცემას საფუძვლად დაედო XIII ს-ის ხელნაწერი A 675 (თბილისის ხელნაწერთა ინსტიტუტის ფონდი, ლიტერი A). გათვალისწინებულია XVI და XIX სს-ების ნუსხების, ქუთაის 10-ისა და S 315—321-ის ჩვენებები (ლიტერები Q და S), აგრეთვე დავით დადიანის ნარედაქციევი S-ის მონაცემები (ლიტ. D). თხზულების ქართული თარგმანი, წარმოდგენილი სხვადასხვა ნუსხებში, ერთი რედაქციისაა. სხვაობები ნუსხებს შორის ვარიანტებში არ გაგვაქვს. Q, S და D-ს ჩვენებებს წარმოვადგენთ მაშინ, როდესაც A 675 ბერძნული დედნისაგან განსხვავებულ წაკითხვას გვთავაზობს ან მასში დაშვებულია რაიმე შეცდომა. როცა სქოლიოში ჩამოტანილია ძირითად ტექსტში გასწორებული რომელიმე ფონეტიკური ფორმა, იგულისხმება ყოველთვის A ხელნაწერი. სხვა სახის გასწორებისას სქოლიოში გასწორებულ ფორმასთან ვუთითებთ ხელნაწერის ინდექსსაც. თუ ასეთი მითითება არ არის, ეს იმას ნიშნავს, რომ ფორმა გასწორდა სამსავე (AQS) ხელნაწერში. ძირითად ტექსტში საკუთარ სახელებში ბერძნული ს-ს შესატყვისად იხმარება ვ. ასეთი ფორმები ტექსტში დავტოვეთ გასწორების გარეშე.

სქოლიო სამი სახისაა: 1. დანომრილი, რომელშიც ჩატანილია ძირითადი ტექსტის შესწორებები; 2. ვარსკვლავიანი (*), რომელშიც განმარტებულია გაუგებარი თუ უთარგმნელად გადმოტანილი ადგილები ბერძნული დედნის შესატყვისის მონაკვეთის ნოტანით. ამავე ვარსკვლავით მითითებულია ტექსტში გამოყენებული ბიბლიის მონაკვეთები; 3. სქოლიოში O ნიშნით გატანილი გვაქვს ხელნაწერის აშიებზე გაკეთებული მინაწერები.

ტექსტი ხელნაწერშივე არის დაყოფილი წიგნებად. თავებად და პარაგრაფებად კი ჩვენ დავყავით ბერძნულ გამოცემაზე დაყრდნობით (ვსარგებლობთ შემდეგ გამოცნით: Josephus, with an English translation by H. St. J. Thackeray, M. A. Ralph Marcus, PhD., Lois Feldman. In nine volumes. Jewish Antiquities, IV—IX, London, MCM LXI—MCMLXVI).

მსენი არიან მიწმისა შინა იოსიკოძს მონხრობათასა
ოუღამბრივისა სიტუადასაგამოგისასა

- 1) ვითარმედ სოლომონ, მეფობისა შიმღებელჳან, მტერნი მოსრნა.
  - 2) სიბრძნისათჳს მისისა და გონიერებისა მისისა და სიმღიდრისა.
  - 3) ვითარმედ აჴან იეროსოლჳმათა შინაჲ ტაძარი აღაშენა.
  - 4) ვითარმედ აღსრულდა სოლომონ, ერმან, განდგომილჳან ყრმისა მისისა როგოვამოსაგან, ათთა ნათესაჳთა ქუეშ-დამორჩილებულთა მეფედ განაჩინა იეროვოაჴოს ვინმე, ხოლო ორთა ტომთა ზედა ძე მისი განმეფნა.
  - 5) ვითარ სუსაჴოს; ეგჳპტელთა მეფემან, აღმჳედრებულჳან იეროსოლჳმათა ზედა და მჳყრობელჳან ქალაქისაჴან, სიმღიდრე მისი ეგჳპტედ წარილო.
  - 6) აღმჳედრებჳა იეროვოამოსი, ისრაილიტთა მეფისაჲ, ძესა ზედა როგოვამოსასა, ავიას, და ძლეულეჳაჲ.
  - 7) ვითარმედ იეროვოამოსს ნათესაჳისა ვასინის ვინმე¹ სახელით განმხრწნელჳან, თჳთ მეფობაჲ იჳყრა.
  - 8) ეთიოპთა აღმჳედრებჳა იეროსოლჳმათა ზედა მეფობასა მას ზედა ასანოსს, ავიას ყრმისასა, და განხრწნაჲ მჳედრობისაჲ.
  - 9) ვითარმედ აჳესსაროსს ნათესაჳი რაჲ განიხრწნა, განმეფნა ისრაილიტთა ამარის და რე მისი, ახოსს.
  - 10) ვითარმედ ადერ, დამასჴოსსა და სჳრიაჴსა მეფე, ორგზის აღმჳედრებული ახოსს ზედა, იძლია.
  - 11) აშჳანიტთა და შოაჳიტთა იოსაფატის ზედა, იერო/სოლჳმათა მეფისა, აღმჳედრებულთა, ძლეულეჳაჲ.
  - 12) კჳალად ახაჳოსს, სჳრთა ზედა აღმჳედრებული, იძლია ბრძოლასა შინა და თჳთ იგიცა წარწყჳდა.
- მოაქუს წიგნსა ამას უამი წელთა ას სამოცდასამთაჲ.
ოსიპოსს სიტყუჳაჲ მერვე.

07. 1

ვ 1)* ჳაიღიდისთჳს ვიდრემე უჳუე და სათნოებისა მისისა, და რაოდენთა კენთილთა მიზეზქმნილი თანად მონათესეჳეთაჲ ბრძოლათა თანად და წყობათა რაოდენნი წარჳმართნა, დაბერებული აღსრულდა, ვითარ უპირველესსა შინა ამის წიგნისასა ცხად-ჳყაჳით. ხოლო სალომონ, ყრმაჲ მისი, მერმეცა ჳაბუჳად მყოფი და შიმღებელი მეფობისაჲ, რომელი ჳერეტი ცოცხალჳან განაჩინა იგი მჳუეფედ ერისა მცნებისაჳებრ ღმრთისა, დაჳდა რაჲ საყდარსა ზედა, ერი ყოველა ვიდრემე აქებდა, ვითარ ჳერ-არს მეფესა ზედა შმთაჳრობსა, აღსრულე-

¹ ვისმე (ვასინსა დაჳარცხა იეროვოამოსს ტ-ში და მეფობა ჩაჳდლო ზელში).

• III მჳჳ. 2,12.

ბად კეთილად საქმეთა მისთა და სიბერისა მიმართ პოხილისა და კეთილბედნიერისა მიწეზნად მთავრობასა.

2)* ხოლო აღონიას, რომელმან და მამისაცა ჯერეთ სიცოცხლესა კელყო დაპყრობად მთავრობასა, მისრულმან დედისა მიმართ მეფისა, ვირსავისა, სიყუარულით მოიკითხა იგი. ხოლო მან ჰკითხა, უკუეთუ საკმარებისა რომლისათვისმე მოსრულ არს მისა მიმართ და უწყებამ უბრძანა, ვითარ მხიარულუბით მოქმედმან. და მან უკუე იწყო, ვითარმედ მეცნიერ არს ვიდრემე და იგიცა, მეფობასა ჰასაქისათვისცა და სიმრავლისა მიერ წინააღრჩევისათვის მისდად მყოფსა. ხოლო ვინაითგან გარდავიდა ესე სალომონოვს მიმართ, ძისა მისისა, ნებისაებრ ღმრთისა, შეიტკობს და შეიყუარებს მის ქუეშესა მსახურებასა და მოწვეწულთა საქმეთა ზედა მხიარულ არს. ხოლო ევედრებოდა, რათა მოურნე ექნნეს ძმისა მიმართ და არწმუნოს მიცემად მისდა ქორწინებად აქესსაკი, მამისა თანა მწოლი, რამეთუ არა მიახლებულ არს მისდა მამამ სიბერისა ძლით, არამედ მერმცა ქალწულად დადგრომილ არს. და ვირსავი უკუე შოურნეობასა მოსწრაფებით აღუთქუმიდა და ქორწილისა ქმნასა მრჩობლთაგან, ვიდრე თანად მეფისაგან ნიკებად, რასავე მნებებელისა, და თვთ მისგან, ფრიად მედრებელისა. და იგი ვიდრემე კეთილმსასოებელი¹ წარვიდა ქორწილისათვის. ხოლო სალომონოვს დედამან მეყუსეულად მიიძართა ძისა მიმართ, გულვებადმან ვედრებად, რომელთათვის აღონიას, მოქენესა, აღუთქუა და წინაშემცხუეულსა მისდა ყრმასა და გარემოხუეულსა ამბორს-უყო. ხოლო მან მიიყვანა იგი სახლად, სადა შეემოხუეოდა დგომამ სამეფოსა საყდარსა მისსა და, დაჯლომილმან, ბრძანა დადგამდ დედანათუს სახუსა საყდარსა მარჯუენით. და დაჯლომილმან ვირსავი — „ერთი, თქუა, ო ყრმოდ, მადლი მთხოველსა მომანიქე მე და ნურარას ძნელსა უარყოფისასა, გინა მკმუნეარებისასა, იმოქმედებ“. ხოლო სალომონ ბრძანებად უბრძანა. რამეთუ ყოველთა ჯერ-არს დედისა მინიკებად და მერმეცა აბრალებდა დასაბამად, რამეთუ სასოებისა თანა აწვე მტკიცისა მიმთხუევად ჰყოფს სიტყუათა, რომელთათუს ევედრების. და იგი, არამედ უვარყოფასა მეჰუელი, ევედრებოდა მიცემად ქალწულსა ავესსაკის ქორწინებად ძმისა აღონიასა².

3)1* ხოლო მეფემან, რისხვით მიმლებელმან სიტყუსამან, გარე-მიაქცია დედად, უზეშთავსთა საქმეთა გულისთქუმად მეტყუელმან აღონიასმან და საყვრველ, ვითარ არა მეფობასაცა მიტევეებისათუს ევედრების, ვითარ უპირველესისა, ქორწინებასა მისდა ავესსაკისდა მედრებელი, რომელსა აქუან მოყუარენი ძლ/იერნი, ითავოს მკედართმყვანებელი და ავითაროს, მთავარი მდღელთა. და მომწოდებელმან ვანეოვს, სხეულის-მცველთა ზედათამან, უბრძანა მას მოკუდინებად ძმისა აღონიასი. ხოლო მომწოდებელმან ავითაროვსცა მდღელთ-მთავრისამან, „სიკუდილისაგან ვიდრემე, პრქუა, გიქსნიან შენ სხუანიცა, თანად რაოდენთა დაშუერ მამისა ჩემისა თანა, და კიდობანიცა, რომელი მის თანა იტურთჳ. ხოლო ამას სასჯელსა დაესდებ შენ ზედა, დაწესებულისა აღონიას თანა და მისთვისთა მბრძნობისა: ნუცა აქა ჰმყოფობ, ნუცა სახედ-

136

¹ კეთილსასოებად AQD.

* III მეფ. 2,13. ² III მეფ. 2,22; 2,27. 1 ნემტ. 6,5.

³ აღონიას ვერ მოუვიდა კარგა ქალწულსა ავესსაკის თხოვნა.

ველად ჩემდა შემემთხუევი, არამედ მამულად შენდა წარსრული, აგარაკთა შინა ცხორებად. და ესე ვიდრე აღსასრულადმდე გაქუნდინ ცხორებაჲ მცოდნეელსა, არაა ნერმეცა მართალ-ყოფისათჳს ღირსებასა შინა". დაიყენა ვიდრემე უკუე მღდელობითისა პატივისაგან ითამაროს სახლი პირველთქუმულისა მიზეზისათჳს, ვითარ და ავითაროასცა პაპასა წინააწარ-უთხრა ღმერთმან, ხოლო გარდაიცვალა ფინეესოას ნათესავად სადოკოსადმი. და ერისაგანად ქმნილნი ფინეესოას ნათესავისაგან, რომელსა ეამსა ითამაროას სახლად მღდელობაჲ გარდაიცვალა, ამას ილისგან მიღებითა პირველად; არიან ესენი: მღდელთ-მთავრისა იოსიპოას ძე¹ ვოკქიას, ხოლო ამისი — იოთამოს, იოთამოს უკუე — მარცოთეოს, ხოლო მარიოთეოსი — როფეოს და როფეოასი — აქიტოვოს, ხოლო აქიტოვოასი² — სადოკოს, რომელი პირველად³ დავიდის ზე მეფისა მღდელთმთავარ იქმნა.

4)* ხოლო იოავოს მკედართმთავარი, მსმენელი მოკლვასა აღონისსა, შე-შინებულ იქმნა, რამეთუ მოყუარე იყო შისა უფროასდა, ვიდრე სალომონოას მეფისა. და დაქირებებასა ამისგან შისა მიმართისა სიყუარულისათჳს არა უსიტყუად მექუელი, ივლტოდა სამსხუერპლოასა მიმართ და უშიშოებისა ქმნასა მკუეულობდა მისდა, ღმრთისა შიმართ მეფისა კეთილმსახურებისათჳს. ხოლო ამას მიუთხრეს რად ვიეთმე იოავოას განზრახვაჲ, წარმავლენელმან ვანეოას-მან უბრძანა აღმადგინებელსა მიყვანებაჲ სამსჯავროდ სიტყუსმგებელადსა. ხოლო იოავოს არა დატევებაჲ თქუა სამღდელოასაჲ, არამედ მუნ მოსიკუდილ-ეოფაჲ უფროასდა, ვიდრე სხუასა ადგილსა შინა. და ვანეოს უკუე სიტყუსგე-ბაჲ შისი აუწყუა მეფესა, ხოლო სალომონ ბრძანა მუნ თავისა შისისა მოკუეთთაჲ, ვითარ ჰნებაჲს, და ჰასჯელსა ამას მიღებაჲ ორთა მკედართმთავართათჳს, რომელნი უსამართლოდ მოაკუდინნა⁴, და დაფლვაჲ სხუელისა შისისაჲ, რადთა ნაცოდვებნი ვიდრემე არა მოაკლდენ ნათესავისა შისისაგან, ხოლო იოავოს აღსრულებიას თანად იგი და ნამად უბრალო იყვენ

და ვანეოს ვიდრემე, ბრძანებულთა მოქმედი, იგი განიჩინა მკედართმევა-ნებელად ყოვლისა ძალისა. და მხოლოჲ ყო სადოკოს⁵ მღდელთმთავრად მღფე-მან ავითაროას ადგილსა, რომელი გარდაადგინა.

5)* ხოლო სემეისოსს უბრძანა, სახლსა აღმაშენებელსა, დადგრომაჲ იერო-სოლჳმათა შინა, მახლობელად შისა, არა ქონებაჲ კელმწიფებისაჲ განსლვად ნარდუეესა ნაძოვანთასა². ხოლო ურჩ-ექმნეს მას თუ, სიკუდილი იყო პატი-ვი. და სიდიდითა ქადუბნისაჲთა და ფიცთაჲ ქმნაჲ აიძულა მისდა. ხოლო სე-მეისოსს მხიარულებაჲ თქუა მათ ზედა, რომელნი უბრძანა სალომონ. და მკუეუკავი ამათისა მოქმედებისაჲ, დამტევებელი მამულისაჲ, იეროსოლჳმათა შინა მოქმედ იყო ქუეყასა. და ვინაჲთგან უკუე წარკდეს სამნი წელნი, მსმე-ნელმან ორთა მონათა, მისთა ლტოლვილთამან, გიტტის შინა ყოფისა, მიიმართა მონათა მიმართ. ხოლო ვინაჲთგან უკუე-მოიქცა მათ თანა, მცნობელი მეფე, ვითარმედ და მცნებათაჲ მისთა შეურაცხისქმნელ³ იქმნა და უზეშთავისი,

¹ ძენი. ² აქიტოვოი. ³ პირველად/ +სა A. ⁴ მოაკლდინა. ⁵ სადოკოს/—AQD.

რამეთუ ფიცთა ღმრთისათა არცა/ერთი ზრუნვამ-ყო, ბოროტად მქონებელ იყო და მომწოდებელმან მისმან — „არა შენ, პრეტუა, ჰფუცე არა დატევებამ ჩემი, არცა განსლვამ შენი! ოდესმე ამის ქალაქისაგან სხუადმი? არა სადმე განველტო ცრუფიცებისა სასაქელსა, არამედ და ამისთვისცა და მათთვის, რომელნი მამასა ჩემსა ავინენ ლტოვასა შინა, გტანჯო შენ, ბოროტქმნილო, რამთა სცნა, ვითარმედ შეიძენენ არცა ერთსა ბოროტნი, არა მაშინვე უსამართლოებათათვის ტანჯულნი. და ყოველსა ეჟმსა, რომელსა შინა მეჭუველ არიან უშიშოდ ყოფასა, არცა ერთსა მავნებელნი, აღმატების და იქმნების უხეშთა-ეს სასაქელი მათი, რომელი მიეცამცა მაშინვე მცოდველთა“. და სემეისოსა ვიდრემ: ბრძანებულმან ვანეოს მოაყუდინა?.

თ. 2

1)* ხოლო აწდა, მტკიცედ მქონებელმან მეფობისამან სალომონ და მტერ-თა მტანჯველმან, მიეყვანა ფარაოთის, ეგუპტელთა მეფისა, ასული. და შემზადებელი იეროსოლჟმთა ზღუდეთამ მრავლად უდიდეს და უმტკიცეს პირველ მყოფთასა, განაგებდა საქმეთა მიერითგან მრავლითა მშუდობითა, სიჭაბუკისა მიერ არა ვნებულად სიპართლისა მიმართ და დაცვისა სჯულთამსა და ქსენებისა, რომელნი მამამან აღსრულებამან ამენო, არამედ ყოველთა მრავლისა თანა განოწულილვისა აღასრულებდა, რაოდენთა მოქმედებენ წინაწარსრულნი ეჟმთა შინა და სიბრძნისაღმი განჭაბუკებულნი. ხოლო აგრძნა, გივრონად წოდებულად¹ მიწვეულმან, რვალისა სამსხუერპლოსა ზედა, მოვსის მიერ შეზადებულსა, მსხუერპლვამ ღმრთისამ. და ათასნი რიცხვთ ყოვლადდასაწუველ ყვნა სამსხუერპლონი. და ამათი მოქმედი სათნო-უჩნდა ღმერთსა, დიდად პატივისმცემელი, რამეთუ გამოჩინებულმან მისდა ძილთა შინა მის ღამისათა, უბრძანა თხოვად, რომელნი ნაცვლად კეთილმსახურებისა შინც-ნეს მას ნიჭნი.

ხოლო სალომონ უკეთესნი და უდიდესნი და ღმრთისაგან მინიჭებად სახარულევანნი და კაცისა მიერ მიღებად საუმჯობესონი ითხოვნა ღმრთისაგან, რამეთუ არა ოქროსა, არცა ვეცხლსა, არცა სხუასა სიმღიდრესა, ვითარ კაცი და ჰბაბუკი, ფეგრად მიცემად მისდა, ვინაჲთგან ესენი მხოლოდ საეჭუველ არიან უმრავლესნი, უუგუნურესნი გულისკმა-იყოფებიან ღირსად მოსწრაფებისა და ღმრთისა ნიჭად ყოფად. „არამედ მომეც მე, თქუა, მეუფეო, გონებამ მრთელი და სიბრძნე კეთილი, რომელთა მიერ ვსჯიდე ერსა, ჰემმარბრთა და მართალთა მიმღებელი“. ამთ თხოვათა ზედა განიშუა ღმერთმან და სხუათაცა ყოველთა, არა მოვსენნა გამორჩევასა შინა, მიცემაჲ აღუთქუა სიმღიდრისამ, დიდებისამ, მბრძოლთა ძლევისამ და პირველ ყოველთასა გულისკმის-ყოფისა და სიბრძნისამ, ვითარი არავის სხუასა კაცთაგან აქუნდა, არცა მეფეთაგანსა, არცა მსოფლიოთასა. ხოლო დამარხვამ შეფობისამ შეილთაცა მისთათს მრავალსა ეჟმსა აღუთქუა, უკუეთუ მართლიად მყოფი დაადგრეს და მრწმუნებელი მისდა მამისა მიმსგავსებელი, რომელთა შინა რჩეული იყო. ამათი მსმენელი სალომონ ღმრთისაგან, აღვლდნა მეყუსაეულად ცხედრისაგან და თაყუანისმცემელი მისი, უკუნ-იქცა იეროსოლჟმთადმი. და წინაშე კარვისა დიდთა აღმასრულებელი მსხუერპლთამ, ასერებდა თჳსთა ყოველთა.

¹ ჩემი AQD. ² მოაკლინა. ³ წოდებულნი AQD.
* III მეფ. 3,1. II ნებრთა 1,3; 1,5. III მეფ. 3,6; 3,10.

137

2)* ხოლო ამათ დღეთა შინა სჯამ მოვიდა მისდა, ძნიად დასაჯსნელა, რომლისა დასასრულსა პოვნამ სატიკიარ იყო. ხოლო საქმესა, რომლისა ძლით შემთხუეულ იყო ქმნამ სჯისამ, საქიროდ შეეპრაძხე უწყებამ, რამათ მიმთხუეულათს მაშინ მყოფი სიძნელე ბუობისამ საცნაურ იყოს და ესევეთართა საქმეთა შუეაქმნილი მიმღებლობდენ, ვითარ ხატისაგან ზეფისა გონიერები-საგან აღვილად განჩინებისა შეძლებასა / ძიებულთათს. ორნი დედაკაცი, მეძვენი ცხოვრებითა, მისა მიმართ მივიდეს, რომელთაგან უსამართლოდ¹ ვნებად² მეჭუელთაგანან პირველად იწყო სიტყუად: „მკვად ვარ ვიდრემე, თქუა, ო მეუფეო³, ამას თანა ერთსა სახლსა შინა. ხოლო შეგუემთხუა⁴ ჩუენ მარობლთავე ერთსა დღესა შინა, მასვე უამსა შინა, შობამ წულთა ყრმათამ. და მესამე რამ დღე წარკდა, ზედმიძინებულმან ყრმისა მისისამან იგი ვიდრე მოაკუდი-ნან⁵, ხოლო მტკრთველმან ჩემისამან მუკლთაგან, თავისა თვისადმი გარდაილო და მკუდარი, მეძინა რამ მე, მკლავთა ჩემთა ზედა დაღვა. და განთიად უკუე, ძიებუსა მიმცემელმან ყრმისამან, ჩემი ვიდრემე არა ვბოვე, ხოლო ამისა მკუდრად ვხედვდ ჩემ თანა მდებარესა, რამეთუ, მტიციედ განმხილველმან, ვიცან. რომლისათს ვითხოვ ძესა ჩემსა და არა მიმყვანებელი მოვივლტვი, მეუფეო, შენ მიერსა შეწვენისა მიმართ, რამეთუ მხოლოდყოფისათს ჩუენისა და არცა ერთისაგან შიშნეულობისათს მხილველად შემძლებელისა, შეურაცხისყოფელი ძლიერად გარდაჰკვდების და აღგრების!“⁶.

ესენი რამ თქუნა, მეფემან ჰკითხნა სხუასა, თუ რასა შემძლებელ არს ნაცვალსიტყუაობად თქუმულთა მიმართ. ხოლო იგი უფარ-ჰყოფდა ამისა ქმნასა და ყრმისა უკუე მისისა სიცოცხლესა იტყოდა, ხოლო ნაცვალ-მოაჭულისასა— მოკუდინებასა⁷. და ვინამთგან უკუე არცა ერთი ვინ გულისკმა-ჰყოფდა მსჯავრსა, არამედ, ვითარ ივავსა ზედა, პოვნისა მისისათს ყოველი ბუნებითა ზრმა იცუნეს, მხოლომან მეფემან გულისკმა-ყო ესევეთართა რამემე: მბრძანებელმან მოღებად მკუდარსა და ცოცხალსა, მოუწოდა ვისამე სხუელის-მცველთაგანსა და აღმოწოდელსა მახვლისასა უბრძანა მარობლსავე ყრმათასა ორად საშუეალ⁷ განკუეთამ, რამათ მარობლთავე მიიღონ განნახევრებით, ცოცხლისა და აღსრულებულისადაცა. ამას ზედა ყოველი ვიდრემე ერი ჰგმობდა, ვითარ ყრმისა, მეფესა. ხოლო საშუეალ ამისა, მთხოველმან ვიდრემე და ჰეშმარტიმან დედამან კმა-ყო ამისი არა ქმნამ, არამედ მიცემა ყრმისამ სხუსადმი, ვითარ მისისამ, რამეთუ კმა-ეყოს სიცოცხლე მისი და ხედვამ მხოლოდ, დადაცათუ უცხოე საგონებელ იყოს. ხოლო სხუამ შზადმქონებელ იყო განკუეთილსა ყრმისა ხილვასა და ამას თანა ტანჯვასაცა მისსა ევეღრებოდა. და მეფემან უკუემ-მცნობელმან კმასა ორთასავე ჰეშმარტისაგან ქმნილთა, საჯა ყრმამ მკმობელი-სად დედად-ყოფისათს მისისა ჰეშმარტიად. ხოლო სხუსა სიბოროტე დასაჯა, თანად თვისსა მომკუდინებელი და მოყუარისასა წარწყმედულად მოსწრაფისამ ხილვად. ესე დიდად სახედ და სასწაულად მეფისა სიბრძნისა და გონიერებისად საეჭუელი იყო სიმრავლისა. და მიერ დღითგან, ვითარ საღმრთოესა ბუნებისა მქონებელსა, ხედვიდეს მას.

3)* ხოლო მკედართმთავარნი და წინამძღუარნი ყოვლისა სოფლისანი იყვნეს მისა ესენო: ვფრემის ვიდრემე სამკუდრებელისა — ურის, ხოლო ვითლე-

¹ უსამართლოე AQ. ² ვნებულად S. [მეუფეო]+ამათ AQ. ³ შეგემთხუეა AQ. ⁴ მოაკუდინებასა. ⁵ მოკუდინებასა. ⁶ საშუეალ A.
⁷ III მეფ. 3,16; 3,24. ⁸ ძრძობითი პარაქმის ნჲჲ (=მტიციედ დგას თავის უარზე).
 * III მეფ. 4,7.

ემიტოდომს ადგილით სამთავრომსა იყო დიოკლიროსს, და დრონნი უკუე და არავიამ ზღვსპირისაჲ აქუნდა ადავოსს, ამას ზედა ქორწინებულსა სალომონომს ასულისად. ხოლო დიდი ველი ყო ქუეშე ვანასს, აქემამს ყრმისა და ამას თანა აქუნდა ვიდრე იორდანედმდე ყოველი. და ლალადიტსა უკუე და ლავლანიტსა ვიდრე ლივანომს მთადმდე და ქალაქთა სამეოცთა, დიდთა და ძლიერთა მქონებელი მის ქუეშე, დავარის განაგებდა. ხოლო აქინდაოსს ლალილეამსა ყოველისა¹, ვიდრე სიღონადმდე, ზედამხედველ იყო, თანამკვდრი და ესეცა სალომონომს ასულისა, სახელით ვასიმასა.

და მახლობელი უკუე ზღვსპირისაჲ აქუნდა/ვანაკიტისს, ხოლო საფატის—^{v*} მთისა იტავეკრომსა. და კარმილომსა და ქუემო კერძომსა ლალილეამსა ვიდრე იორდანოდ მდინარედმდე სოფელსა ყოველსა გარეშემომწერელ იყო. და სუმემს უკუე ვენიამიტოდომს სამკვდრებელსა კელთმდებელ იყო, ხოლო დავარის აქუნდა წილ იორდანომსა ქუეყანაჲ და ამათ ზედა კუალად ერთთ მთავარი განჩინელი იყო. ხოლო საკურველ აღმატებამ მიიღო ერმან ევრაელთამან და იუდაას ნათესავისამან, რამეთუ მუშაკობისა მიმართ მიეჭეცა და ქუეყანისა ზედმოურნეობისა. და მშვდობისა მიმღებელნი და ბრძოლათა და შფოთთაგან არა დაბნეულნი და ამას თანა სასურველისა თავისუფლებიდან დიდად აღსებულნი, აღორძინებისა მიმართ თუსთამსა და ღირსთა უმრავლესისათა ქმნად მოაწრაფე იყვნეს თითოეულნი.

4) * ხოლო იყვნეს მეფისა და სხუანიცა მთავარნი, რომელი სურთა ნათესავთაგან და სხუათა, რომელი მიიწეოდა ევფრატით მდინარით ვიდრე ეგვიპტედმდე, იყვნეს შენკრებელ მისსა ხარკსა წარმართთაგან. ხოლო მოიღებდეს და ტრაპეზსაცა ზედა და სერსა მეფისასა სემინდისა ვიდრემე საწყაულთა ოცდაათთა და ფქვილისათა — სამეოცთა, და ჭამებულთა კართა ათთა და ფურთათა — ოცთა, ხოლო სუქებულთა კრავთა — ასთა. და ამათ ყოველთა, გარეშე ნადირთამსა, ირემთამსა ვიტყუ და კამბეშთამსა და მფრინველთა და თევზთამსა, მოიღებოდეს დღითი-დღე მეფისა სხუა ნათესავთაგან. ხოლო ესოდენ სიმრავლე იყო ეტლთაჲ სალომონისა, ვიდრე ოთხნი ბევრნი იყვნეს ბაგათანი ქუეშეულღვილთა ცხენთათვის. ხოლო გარეშე ამათსა იყვნეს ცხენთ აღმსხმელნი ორ ათასნი და ბევრნი, რომელთაგან ნახევარნი ვიდრემე მდგომარე იყვნეს წინაშე იეროსოლკმათა შინა, ხოლო ნეშტნი, სამეფოთა და დაბათა შინა განზნეულნი, მათ შინა დადგრომილ იყვნეს. და იგივე უკუე მთავარი, სამეფოსა წარსაგებელსა რწმუნებული, ცხენთაცა მიანიჭებდა საკმართა, მიმღებელი სადაცა მყოფობდეს მღეფე.

5) * ხოლო ესოდენ მიანიჭა ღმერთმან სალომონს გონიერებამ და სიბრძნე, ვიდრედა სძლედა ძველთაცა კაცთა და ეგვიპტელნი, რომელნი ყოველთა აღმატებად ითქუმიან გონიერებითა, თანაშესწორებულნი არა მცირედ მოაკლდებოდეს, არამედ ფრად შორს დაშთებოდეს მეფისა გონიერებისაგან მხილებულნი. ხოლო ზესთაღსრულ და აღმატებულ იყო სიბრძნითა მას ყაჟსა შინა დიდებასაცა მქონებელთაგან ევრაელთა შორის მარჯუეობისათვის, რომელთა სახელებსა არა თანა-წარვკვდე, ხოლო იყვნეს ათანოს და ამანოს³. * შეაწყენა

¹ უკუე ა QD.

* 137 v-ს დასაწყისში მეორდება 137 r-ს ბოლო რამდენიმე ხაზი, კერძოდ: „ადავოს... ზღვსპირისა აქუნდა“. ¹ III მეფ. 4,21. ² III მეფ. 4,39; 4,32. ³ ამანოსი + ἡμίλειος καὶ Ἀμμανός ἡμίλειος ἡμίλειος ἡμίλειος, ხალკოს და დარდანოს, ამოხსნი ყრმანი S.

138

უკუე და წიგნნიცა გალობათათს და ქებათა ხუთნი ათასთა თანა და იგავთა და სახეთათს — წიგნნი სამ ათასნი, რამეთუ თითოეულისა სახისათს ხეთამ-სა იგავი თქუა, უსოპოთგან ვიდრე ნაძუთადმდე და ამითვე სახითა თქუა პირ-ულტყუთათს¹ და მფრინველთა / და ყოველთა ცხოველთაჲსა და თევზთაჲსა და შაერთა, რამეთუ არცა ერთისა ბუნებისაგან უმეტარ-იქმნა, არცა თანა-წარჰკდა ვანოუძიებელად, არამედ ყოველთა შინა ისიბრძინსმოყუარა და კელოვნებაჲ მათ შინათა განწყისებათაჲ ზედმიწევნით ახუენა. ხოლო მიანბა მას ღმერთმან სწავლად და კელოვნებაჲცა ძენად ეშმაკთა, სარგებელისათს და კურნებისა კაცთაჲსა, და ზედდაკობანი უკუე, შემაწყობელმან, დაუტევნა და გუარნი ფუცუბლანნი, რომელთა მიერ რუგეშინის-ეცემის სნეულებათა, რომელთა მიერ დაქსნარლთა ეშმაკთა, ვითარ არღა უკუნქეველთაგან, განსდევნიან. და ესე კურ-ნებაჲ ჩუენ შორის ვიდრე აქამოდდე ფრიად შემძლებელ არს, რამეთუ მოთხ-რობა ვყუა ვისთვისმე ელეაზაროჲს, თანმონათესვეთაგანისა, უესპასიანოჲს მუნ ყოჯასა და ძეთა მისთა და ათასთმთავართასა და სხუასა მკედრებთა სიმრავლი-საჲსა, ეშმაკთა მიერ პურობილთა, განმსნელად ესე. ხოლო სახე კურნებისაჲ ე-სევეთარი იყო: თანმიმღებელი ცხურთა ეშმაკეულისათა თანა ბეკედსა, მკონე-ბელსა ქუეშე კერძო საბეკდავისა ძირსა, რომელთაგან უჩუენნა სალომონ, ეს-რეთ მუნოსელი და ცხურთაგან გამოიყვანებდა ეშმაკსა. და მეყუსეულად დაე-ცის რაჲ კაცი არღა მერმეცა უკუნქეველად, მის მიერთა აფუცებდა სალომონოჲს მომკაუნებელსა, ზედდაკობათა, რომელნი მან შეაწყენა, მეტყუელი. ხოლო ელე-ზაროს, მნებებელი რწმუნებად და წარმოდგინებად თანდამთხუელთა, ვითარმედ ესე ძალი აქუს, დასდგმიდის მცირედ წინა კერძო ანუ ჭიქსა, ალ-სავსეს წყლითა, გინა ფერკთ-საბანელსა, და უბრძანებდის გამოსრულსა კაცი-საგან ამითსა უკუნქევესა და ცნობად მინიჭებასა მხედველთასა, ვითარმედ დაუტევებიეს კაცი. ხოლო ესე რაჲ იქმნა, ცხად სალომონოჲს გონიერებაჲ და სიბრ-უნე ჯაიდგინა, რომლისათს ამათ თქუემად ვიძიულენით, რამათა ცნან ყო-ველთა მისი დიდბუნებაობაჲ და ღმრთისმოყუარებაჲ და რამათა არავის მზის-ქუეოაგანსა² დაეფაროს ყოვლისა სახისათს გარდამატებულებაჲ მეფისა სააწიებისაჲ.

ბ)* ხოლო ტურელთა მეფემან იროზის, მსმენელმან, ვითარმედ სალომონ ეპონაცვალა შამისა მეფობასა, განიშუა, რამეთუ მოყუარე იყო დაეიდისი. და წარმავლენელმან მისა მიმართ, მოიკითხა იგი და თან-მხიარულობდა მოწვეულ-თა კეთილთათს. ხოლო სალომონ წარავლინა მისა მიმართ, მაუწყებელი ამისნა: „მეფე სალომონ ირომოსს მეფესა, უწყოდდე! მამა ჩემი, მნებებელი შემზულებად ღმრთისათს. ტაძართა, ბრძოლათა მიერ და ზედამსზედათა მკედ-რობათა დაყენებული, რამეთუ არა დასცხრა პირველად, მტერთა დამამკობელი, უწინარეს ვიდრე არა ყოველნი ხარკისა ქუეშე ყენა იგინი. ხოლო მე მადლი უწყურ ღმრთისაჲ მოწვეულისა მშედობისათს და ამისათს, კეთილმოცალდე, აღშენებად სახლსა მნებებელ ვარ ღმრთისა, და რამეთუ ჩემ მიერ ამისი ქმნაჲ წინაწარ-ტხრა ღმერთმან მამასა ჩემსა, რომლისათს გევედრები შენ ვითემე წარვლინებად ჩემთა თანა ლივანოდ მთად მომკეთებელთა ძელისათა, რამეთუ

¹ ბრულტყუთათს. ² მზის ქუეოაგანსა ბპო ებო მკლიო მკ.

• III ნეფ. 5, 1.

მოკუეთისა მიმართ ხეთაჲ უკელოენესად მქონებელ არიან ჩუენთასა სიღონელნი. ხოლო სასყიდელი, რომელიცა განასაზღვრო, მე ხისმკუეთელთა მივანიკო“.

7)* წარმითხველმან უკუე ეპისტოლისა ირომოს და წარვლენილთა ზედა განმხიარულებულმან, ნაცვალ-მიუწერნა / ესენი სალომონოსს: „მეფე ირომოს მეფესა სალომონოსსი ღმრთისა ვიდრეჲე კურთხევაჲ ჯერ-არს, რამეთუ შენ მამული ზოგცა მთაერობაჲ, მამადსა ბრძენსა და ყოელისა სათნოებისა მქონებულსა. ხოლო მე, ამათუს მხიარულმან, ვიმოქმედნე მცნებულნი, რამეთუ მომკუეთელმან მრავალთა და დიდთა ხეთამან, ნაძესა და კვპარისსომასაგან, ჩემთა მიერ შთაველინნე ზღუად და უბრძანო ჩემთა, ტივისა შემკრველთა, რომელსაცა ადგილსა ინებო სოფლისა შენისასა, წარსრულთა განლებაჲ და შენდგომად შენთა მიიღონ იეროსოლუჲმად. ხოლო ჩუენ, რამთა ზოგუანიკო შენცა ნაცვალ-ანათსა იფქლი, იზრუნვე, რომელსა მოქენე ვართ მკვდრობისათუს კვალასა შინა“.

8) ხოლო დადგრომილ არიან ვიდრე დღენდელადნდე ებისტოლეთა ამათ ნაცვალ-გარდაწერილნი, არა ჩუენთა წიგნთა შინა მხოლოდ დაშთომილნი, არამედ და ტურელთაცა შორას, რომლისა ძლით, უკუეთუ ვინმე მნებებელ იყოს ჭეშმარიტებით სწავლასა, მოქენემან ტურელთა წერილთმეველთა პოენესა ჩუენ მიერ უქუმულთა თანაცმად მათ მიერნი. ესენი ვიდრე უკუე ვთქუენ, მნებებელმან უწყებად მიმთხუელთათუს, ვითარმედ არარას უმეტეს გარეშე ჭეშმარიტისა ვიტყუო, არცა დასარწმუნებელთა რომელთამე მიერ და ლქინისა მიმართ და განცხრობისა მიმყვანებელთა მომღებელნი მოთხრობასანი მოსწრაფებით ლტოლვად გამოიგებისაგან, ხოლო დარწმუნებად მეყუესეულად ვმოქენებოთ, ვითარმცა შენდობილ იყო ჩუენდა უბრალო-ყოფაჲ ზედალღომილთა მოქმედებასა ჯეროენისასა, არამედ არცა ერთისა შეწყნარებისა მიმთხუევად ვევედრებით, უკუეთუ არა აღმოჩენითა და ნიშთა ძლიერთა მიერ შემძლებელ ვიყუენთ ცხად-ყოფასა ჭეშმარიტისასა.

9)!* ხოლო მეფემან სალომონ, ვითარ მიიხუნა წერილნი ტურელთა მეფისა მიერნი, თან გულსმოდგინებაჲ მისი და სიყუარული აქო და რომელთათუს. ვედრებულ იყო, ამათ მიერ ნაცვალ-აგონ მას. იფქლისათა ვიდრეჲე წარუვლენდა! მას წლითი-წლად ორთა ბევრთა კოროსთა, სახე საწყაულსაჲ, და ესოდენთავე ზეთისა ვადოსთა, ხოლო ვადოსი შემძლებელ არს შთატეკად საწყაოთა სამეოცდაათორმეტთა. და ამათვე საწყაულთა დენითა მიანიკებდის. და ირომოსს ვიდრეჲე სიყუარული და სალომონომასი ამათგან მერმეცა უმეტეს აღორძნდა.

ხოლო მეფემან უბრძანა ყოელსა ერსა ხარკი სამთა ბევრთა ჭეშმარიტად მოქმედთაჲ, რომელთა მიერ მოქმედებაჲ უჭირო-ყო, გონიერებით განმყოფელმან მისმან, რამეთუ ბევრთა, მკუეთელთა ლივანომასა მთასა ზედა, უბრძანა

1 წარუენდა A.
* III მეფ. 5,7. 13 III მეფ. 5,11; 5,13.

ორთა¹ თუეთა შინა განსუენებაჲ, წარსრულთა სახით თესად, ვიდრემდის ორნი ბევრნი საქმესა მთასა ზედა აღასრულებდენ განსაზღვრებულსა ქაშსა შინა. და შემდგომად ესრეთ შეემთხუეოდა პირველთა ბევრთა მეოთხესა თუესა შინა წარსლვად საქმისა მიმართ. ხოლო იყო ზედამდგომელ ამის ხარკისა აღორამოს. და იყენების² უკუე მოხარკეთაგან, რომელნი დაუტყენა დავიდის, მტურთველნი ქვისა და სხუსა ნიეთისანი შუდნი ბევრნი, ხოლო ქვისმკუეთელნი — რვანი ბევრნი. და ამათნი უკუე ზედამდგომელნი — სამ ათასნი და სამასნი. და ებრძანა ქვათა ვიდრემე მოკუეთათ მათ ზიერ ღიდთა, საძირკუელად ტაძრისა. და შემაწყობელნი პირველად და შემკრველნი მთასა ზედა, ესრეთ³ შთამოიღებდენ ქალაქად. ხოლო იქმნებოდეს ესენი არა მამუნებუ/ლთა მიერ მხოლოდ ადგილის შინათა, არამედ და კელოვანთაცა მიერ, რომელნი ირომოს წარუვლინნა.

139

თ. 3

1)* ხოლო სალომონ იწყო შენებად⁴ ტაძრისასა აწდა მეოთხესა წელსა მეფობისასა მქონებულმან, თუესა მეორესა, რომელსა მაკედონნი ვიდრემე არტემისიოდ უწოდენ, ხოლო ევრაელნი — იარ, შემდგომად წელთა ხუთასთა და ოთხმოცდაათთა და ორთა ისრაილიტთა ეგვპტით გამოსლვისათა, ხოლო შემდგომად ათასთა და ოცთა წელთა ავრამოსს შუევამდინარით ხანანიად გარდასლვისათა, და შემდგომად წელითრლუნისა — ათასთა და ოთხასთა და ორმოცთა. ხოლო პირველად ქმნილისა კაცისა, ადამოასითგან, ვიდრე ტაძარსა აღაშენებდა სალომონ, გარდავიდეს ყოველნი წელნი სამ ათასნი და ასნი და ორნი⁵. ხოლო რომელსა ქაშსა იწყო შენებად ტაძარმან, წელიწადი ტუროსს შინა მეფობისაჲ მეთერთმეტე⁶ წარმოდგომილ იყო ირომოსსა, და ტუროსს უკუე შენებითგან ვიდრე ტაძრისა შენებითგან იქმნა ქაში წელთა ორმოც და ორასთაჲ.

2)*¹ დასნნა ვიდრემე უკუე ტაძრისა საფუძველნი მდგომან დიდდამი სიღრმედ ქუეყანისა, ნიეთსა ძლოერისა ქვათაგან და ქაშისადმი დადგრომად შემძლებელისა, რომელთა, მიწისა თანშეერთებულთა, ეგულუბოდა იატაკ და სიმტყიცე-ქმნაჲ ზედალშენებადისა შემზადებულებისაჲ და ქუეშე კერძოსა ძლიერებისათჳს ტურთვად უპირველად საიდიება ზედდადებულთასა და შუენიერებასა მრავალსახესა, ვიდრელა სიმძიმესა, რომელსა ეგულუბოდა და არა უდარეს სხუათასა ყოფად, რაოდენნი შოგონებულ იყვნეს სიმაღლისა მიმართ და სიდიდისა შუენიერებისათჳს და სიკეთისა და დიდმოქმედებისა. ხოლო აღიყვანეს იგი ვიდრე² თეთრისა⁷ ქვისაგან ქმნილი. სიმაღლე ვიდრემე უკუე იყო სამეოცთა წყრთათაჲ და ამათი ვიდრემე სივრცე, ხოლო სიფართე — ოცთაჲ. და ამას ზედა უკუე სხუად იყო აღმართებულ, სწორი საზომითა, ვიდრელა იყო ყოველი სიმაღლე ტაძრისაჲ წყრთათა ოცთა და ასთაჲ. და მხედველ იყო აღმოსავლეთითკვე. ხოლო შტოჲ აღმართეს წინა კერძო მისა წყრთათა ოცთაჲ სიერცით, სივრცისა მიმართ ტაძრისა⁸ განწესებული, და სიფართესა მქონებულ

¹ ურთა. ² იყენების AQ. ³ ესრეთ. ⁴ შენებასა AQD. ⁵ ურნი. ⁶ მეთერთმეტე AQ. ⁷ თეთრისადი AQ. ⁸ ტაძრისა]+მიმართ ტაძრისა A.

* III მეფ. 6,1. ^{1*} III მეფ. 5,17; 6,2; 6,5. ^{2*} ვიდრე] + რქ ძიძიქნ მ₆₄ (= სასურავამდე). ვიდრე]—S.

იყო წყრთათა ათთასა. ხოლო გარემომს ტაძრისა აღაშენნა ოცდაათნი მცირენი სახლნი, რომელთა ეგულებოდა შეცემა ყოვლისაჲ მახლობელობისათჳს ურთიერთს და სიმრავლისა გარემომს მოდგომილთა. და ამას თანა შესავალნიცა მათნი ურთიერთარსთაგან შემზადნა. ხოლო თითოეულსა ამთ სახლთაგანსა სიფართე ვიდრემე აქუნდა ხუთთა წყრთათაჲ და სივრცე ესოდენივე, ხოლო სიმაღლე — ოცთაჲ. და აღშენებულ იყვნეს ზუნა კერძო ამათა სხუანი სახლნი და კუალად ამთ ზედა სხუანი, სწორნი საზომითა და რიყხუთა, ვიდრეღა ყოველსა ჩიმაღლესა, მსგავსად ტაძრისა, მიიღებდეს იგინი, ქუეშე კერძო მყოფისა, რამეთუ ზედა კერძოჲ არა მოზღუდვილ იყო. ხოლო სართული დაითულ იყო მათად ჩაძესაგან. და სახლთა ვიდრემე სართული თითოეული ესე იყო, თათოეულისა მახლობელთა მიმართ არა შემაერთებელი; ხოლო სხუათაჲ ზოგადი იყო სართული, ურთიერთარს აღშენებულს დიდთა დირეთა მიერ და მიწვენულთა ვიდრე ყოველთადმდე, ვიდრეღა საშუალნიცა ზღუდენი, ამთ ძელთა მიერ პყრობილნი, უმტკიცეს იქმნებოდეს ამის ძლით. ხოლო სართულნი, ქუეშე კერძო დირეთაჲ მყოფნი, მასვე ნიეთსა მქონებელ იყვნეს ყოველსავე, ხუეწილსა / ფიცრვათა წილ და აღწებვათა ოქროთა. ზღუდეთა მპყრობელმან ფიცართა მიერ ნაძესათა, ოქროთა განრჩუნნა, ვიდრეღა ბრწყინვიდა ყოველი ტაძარი და განანათლებდის სახედველთა შემავალთაჲ ბრწყინვალეობისაგან ოქროთა, ყოველგნით მოღებულისა. ხოლო ყოველი შენებულუბაჲ ტაძრისაჲ მრავლითა კელოვნებითა იქმნა ქვათაგან, ძნიად საყუეთელთა და შეწყობილთა მოზავეებით ფრიად და სწორებით, ვიდრეღა არცა წერაქუსა, არცა სხუსა რომლისავე ქურჭლისა სამუშაოთაჲ საქმე ეჩუენებოდა მხილველთა. არამედ გარეშე ამათისა კუმევისა, ყოველი ნიეთი მოზავებულ იყო სწორებით, ვიდრეღა თუსაგანი მოზავებულუბაჲ მისი საგონებელ იყო უფროსს, ვიდრე ქურჭელთა იძულებისაგან. ხოლო იველოვნა მეფემან აღსავალი — ზედაჲსა სახლისადმი შინაგან სიფართესა ზღუდისასაჲ, რამეთუ არა აქუნდა კარი დიდი აღმოსავალით კერძო, ვითარი აქუნდა ქუეშესა სახლსა, არამედ გუერდთაჲთ იყვნეს შესავალნი მცირეთა კართა მიერ ფარულად. და შეიცვან ტაძარი შინაგან და გარეშე ძელთა მიერ ნაძესათა, შეკრულთა ჭაჭუთა სხვლითა, რათა ნაცელად სიმაგრისა და ძალისა ესე იყოს.

3)* და განმყოფელმან სახლისამან ორად, შინაგანი ვიდრემე სახლი ქმნა შეუვალ-ყოფად, რომელი იყო ოცთა წყრთათაჲ, ხოლო ორმეოცთა წყრთათაჲ — წმიდად ტაძრად განაჩინა. და განმკუეთელმან საშუვალისა ზღუდისამან, კარნი ნაძესანი შეაბნა, ოქროთა ფრიადისა მათ ზედა მოქმედმან და კელოვნებისა მრავალსახისამან. და გარდაჰფინა ამთ ზედა ნაქსოვნი მრავალუუვილოვანნი¹, ვაკინთოთსა და პორფერისა და მეწამულისაგან ქმნილნი არა ესოდენ მხოლოდ, არამედ ვესროსაგანცა ბრწყინვალისა და ლბილისა. ხოლო ქმნა შეუვალისათჳს ოცთა წყრთათა სიფართე და ამათი სივრცე და ორნი ქეროვიმნი, ყოვლად ოქროსანი, თითოეული სიმაღლით² ხუთთა წყრთათაჲ. ხოლო ორნი იყვნეს თითოეულისა ფრთენი, ხუთთადმი წყრთათა განმარტებულნი, რომლისათჳს არა შორს დაადგინნა იგინი ურთიერთარსისაგან, რათა ფრთითა

1 არცა/არცა A. 2 ზღუდისა. 3 ყოველოვანნი. 4 სიმაღლით/სიმაღლით A.
* III მეფ. 6,16. I ნეშტა 3,14. III მეფ. 6,23.

ერთითა შეეხებოდინ ზურგიტ კერძო* მდებარესა ზღუდესა შეუვალთასა, ხოლო სხვათა — ვორეამთ, კერძოსა¹, და სხუანი უკუე ფრთენი მათნი, შემაერთებელნი, იყვნენ მფარველ კილოზნისა, საშუეალ მათსა დადგომილისა. ხოლო ქეროვიმნთა მსგავსებასა არავინ შემძლებელ არს თქუმად, ვითარნი იყვნეს. და მოჰქინა ტაძრისა იატაკი ოქრომთაგან შედილთა, ხოლო დასხნა და ბჭესაცა ტაძრისასა კარნი, სიმაღლით ზღუდისა² შესწორებულნი, სიფართესა მქონებელნი ოცთა წყრთათანი. და ესენი აღწებნა ოქრომთა. და შემოკრებულად ითქუენინ: არა დაუტევა კერძომ ტაძრისად შინაგან და არცა გარეშე, რომელი არა ოქრომ იყო. ხოლო გარდაჰვინა და ამათ კართა ზედა, მსგავსად შინაგან გარდაბურვილთაჲსა. და ბჭესა უკუე, წინა ტაძრისა მყოფსა, ამათგანი არარაჲ აქუნდა.

4)²* ხოლო სალომონ მოუწოდა ტკრომთ ირომომთგან ვიდრე კელოვანა ვასმე, ქირომოსს სახელით, დედისაგან ვიდრევე მყოფსა ნეფთალიტილომს ნათესავით, რამეთუ ამას ნათესავისაგან იყო, ხოლო მამისა — ურიასგან, ნათესავით ისრაილიტისა³. ესე ვიდრე ყოველსა საქმესა მქონებელ იყო ზედმიწევნით, ხოლო უფროსლად კელოვან იყო მოქმედებად ოქროსა და ვეცხლსა/ და სპილენძსა, რომლისა მიერ ყოველნი, ნებისაებრ მეფისა, ტაძრისა ძლითნი იკელოვნეს. შეჰმზადნა უკუე ამან ქირომოს და სუეტნიცა ორნი სპილენძისანი, სიმსხოჲ ვიდრევე შინაგან ოთხთა თითთაჲ, ხოლო სიმაღლე სუეტთაჲ იყო რვათა და ათთა წყრთათაჲ და გარემომს საზომი — ათორმეტთაჲ. ხოლო დნობილი თითოეულსა თავსა ზედა შროშანი მდგომარე იყო, სიმაღლით ხუთთა წყრთადმი აღდგინებული, რომლისა გარემოდებულ იყო ზადე, გამოზიდული სპილენძისაგან და გარემო-შემოთხზილი, დამფარველი შროშანთაჲ. ხოლო ამისა შთამოკიდებულ იყვნეს ორ წესად და ბროწეულნიცა ორასნი. ამათ სუეტთაგანი ერთი ვიდრევე დაადგინა მარჯუენით კერძო სტომასა, მწოდებელმან მისმან სასძლოდ იაქინა⁴, ხოლო მეორე — მარცხენით, სახელისმდებელმან მისმან ვაიზ.

5)⁴* ხოლო აღადნო ზღუეაცა რეალისაჲ, ნახევარსფეროჲ სახითა და იწოდა სპილენძი მოქმედებული ზღუად სიდიდისათჳს, რამეთუ იყო აბანოჲ ზომით წყრთათა ათთაჲ მტკაველი და ქუეშე კერძო საშუეალსა სიფართისასა⁵. დამტკიცებულ იყო მომრგულეებაჲ, მოქცეული ათად გრებილად, ხოლო იყო საზომით წყრთაჲ და გარემომს მისსა მდგომარე იყვნეს კბონი ათორმეტნი, კერძოთა მიმართ ოთხთა ქართაჲსაჲ მხედველნი, ვიდრედა მათ ზედა მდგომარე იყო ნახევარსფეროჲ, მომრგულეებით შინა კერძო მხედველი. შთაიტივედა ზღუეჲ ვადოთა სამ ათასთა.

(⁶)* და ქმნნა აბანოთაცა ხარისხნი ათნი სპილენძთაგან ოთხყურთა. ამათი თითოეული სიერციტ იქმნა წყრთათა ხუთთაჲ, სიფართით — ოთხთაჲ, სი-

¹ ზღუდისა. ² ისრაილიტისა A.

* $\alpha\epsilon\alpha\alpha \nu\theta\epsilon\alpha\upsilon \beta\epsilon\gamma$ = სამხრეთით (ი $\nu\theta\epsilon\alpha\iota$ -ის ნაცვლად თარგმნილია ბ $\nu\theta\epsilon\alpha\iota$ = ზურგი, უკანა მხარე). S: სამხრეთით კერძო. ^{1*} $\epsilon\zeta \beta\delta \gamma\alpha\epsilon\delta \beta\epsilon\gamma\epsilon\alpha\upsilon \beta\epsilon\gamma$ = ჩრდილოეთით. S: ჩრდილოეთით კერძო. ^{2*} III მეფ. 7,13; 7,15. ^{3*} $\alpha\epsilon\lambda\beta\sigma\alpha\epsilon \alpha\delta\theta\epsilon\delta \iota\alpha\chi\epsilon\iota\upsilon \beta\epsilon\gamma$ (იაქინა = მზარეული შექმნილი. „სასძლო“ = საქარწილო სეფა. შესაძლებელია, მთარგმნელმა იაქინის მნიშვნელობა ასოციაციურად „სასძლო“ დაუკავშირა). ^{4*} III მეფ. 7,23. ^{5*} $\beta\alpha\iota \pi\alpha\lambda\alpha\iota\sigma\tau\epsilon\alpha\iota\sigma\upsilon \pi\alpha\tau\epsilon\alpha\iota \alpha\epsilon\chi\alpha\upsilon\sigma\epsilon\mu\alpha\iota\sigma\upsilon\epsilon \beta\epsilon\gamma$ (= 7,7 შშ. სოფანს მქონე). ^{6*} III მეფ. 7,27. II მეფეთა 4,6.

⁰ მხედველნი თითოეულსა ამათისა მიმართ სამნი უკუენა კერძოთა შინაგან.

მადლით — ექუსთაჲ. ხოლო თანშეკრულ იყო მოქმედებული კერძობით ხუე-
წილი ესრეთ: ოთხნი იყვნეს სუეტნი კედელსა თანა მდგომნი კუთხედნი და
გუერდთა ხარისხთასა თითოეულისა კერძოაჲგან თესგან მქონებელ იყვნეს
შეწყობილთა. ხოლო თითოეულსა ადგილსა მთაჲ მქონებელ იყო ხარისხეულად
შემზადებული, რომელსა ზედა გამოსახულ იყო სადაჲმე ლომი, სადაჲმე კეროჲ
და არწივი სუეტთა ზედა. მსგავსადჲე ქმნილ იყო გუერდთა ზედა ხუეწილთაჲ-
სა. ხოლო ყოველი საქმე ოთხთა შთამოკიდებულად ურძის თუალთასა, ვითარ
მოხუეწილ იყვნეს და გუერდთა თანა ხარისხთასა შეერთებულნი, ვითარ მო-
სახუებით მდებარე იყვნეს ლერძთა ზედა, ესრეთ უკუე მუონებელ იყვნეს. ხო-
ლო კიდურთა ზენა კერძო შექკრვიდეს მჯარნი კელთაგან განმარტებთა. რო-
მელთა ზედა მდებარე იყო მომრგულებული სპირაულლისაებრ, ზედდადებული.
და აბანოჲ ზედ განისუენებდა კელთა არწივისა და ლომისათა მათ: თანა შეწყო-
ბილთასა, ვიდრეჲდა თანააღზრდილად საგონებელ იყვნეს ესენი მხედველთაგან.
ხოლო საშუეველ ამითსა ფინიკი იყვნეს აღმოქრილნი. ესევეთარი ვიდრეჲმე
შემზადებულებაჲ ათორმეტთა ხარისხთაჲ იყო. ზოლო ამას თანა ქმნდა და ქო-
თან კავლონიცა*, ათორმეტნი!† საბანელნი მრგვალი სპილენძისანი, რომელთა
თითოეული შთაიტევდა ორმეოცთა ხოსითა, რამეთუ სიმაღლე აქუნდა ორმე-
ოცთა წყრთათაჲ. და ესოდენითაჲე შორს განყენებულ იყვნეს მათდა ურთი-
ერთარს ბაგენი. ხოლო დადგნა ესე საბანელნი ათთა ხარისხთა ზედა, მუხონო-
თოდ წოდებულთასა. და ათნი‡ უკუე საბანელნი დაადგინნა მარცხენით კერძო
ტაძრისა, ხოლო მხედველ იყო, ესე იგი არს კერძოჲ, ვორეჲასა ქარისადმი, და
ესოდენნი — მარჯუენით ნოტოჲთ კერძოჲ*, მხედველნი/აღმოსავლეთადმი. და
ამასჲე კერძოსა ზღუადცა დაადგინა. ხოლო აღმავსებელმან წყლითა „ზღუად-
ვიდრეჲმე განაჩინა, დაბანად მას შინა კელთა და ფერკთა ტაძრად შემავალთა
მდდელთასა, ეგულებოდის რაჲ აღსლუვაჲ ვომონისადნი. ხოლო საბანელნი —
განსაწმედელად შინაგანთა ყოველად-დასაწუეველთა ცხოველთასა და ფერკთა
მათთასა.

7)† და შეჰმზადა სამსხუერპლომცა სპილენძისაჲ, წყრთათა ოცთაჲ სიე-
რით და ესოდენითაჲე სიფართით, ხოლო სიმაღლე — ათთაჲ ყოველად დასა-
წყუეველთათჲს. ხოლო შექმნნა ამისნი და ქურჭელნიცა ყოველნი სპილენძისანი,
საფერჭულნი და განსაწმედელნი, არა ესე მხოლოდ, არამედ ამათ თანა ქირო-
მოს და ქუბანიცა და ფუცხენი და ყოველი ქურჭელი შექმნა რვალისაგან,
ბრწყინვალეებითა და შუენიერებითა ოქროასა მიმსგავსებულისა და ტრაპეზთა
სიმრავლე დადგა მეფემან, და ერთი დიდი — ოქროასაჲ, რომელთა ზედა
დასდებდეს პურთა ღმრთისათა. და ამისნი მსგავსნი ბევრნი, თესაგან სხუა სა-
ხისათჲს ქმნილნი, რომელთა ზედა მდებარე იყვნეს ქურჭელნი, ფიალნი თანად
და სამსხუერპლონი ოქროასანი ვიდრეჲმე ორნი ბევრნი, ხოლო ვეცხლისანი —
ოთხნი ბევრნი. და სანთებელნი ვიდრეჲმე ბევრნი შექმნნა მოუსის ბრძანებისა-
ებრ, რომელთაგან ერთი დადგა ტაძარსა შინა, რაჲთა იწუეოდეს დღითი-დღე
განწუესებისაებრ სჯულისა. და ტრაპეზი ერთი, რომელსა ზედა მდებარე იყვნეს
პურნი, ვორეჲათ კერძო ტაძრისა, პირის-პირ სანთებელისა, რამეთუ ესე ნო-

* *ὑπεροψίους* მ₈₈ (=თხისი მრგვალი ქურჭელი). † *ძირა* მ₈₈. S: ათნი. ‡ *πρὸς* მ₈₈.
S: ხუთნი. † *πρὸς ὑψίον* მ₈₈ (=სამხრეთით). † II ნეშ. 4,1. III, მუფ. 7,48. II ნეშტ. 4,48.
III მედ. 7,49. II ნეშ. 4,7.

ტოთ კერძო დაღვა. ხოლო ოქროსა ვომონი საშუალო მათსა მდგომარე იყო. ესე ყოველნი აქუნდეს ორმოცთა წყრთათა სახლსა, წინაშე კრეტსაბმელსა შეუვალისასა, რამეთუ ამას შინა ეგულებოდა დგომამ კილობანსა.

8) ხოლო ღვინისასხმელნი მეფემან რვანი ბევრნი შეკმზადნა. და ფიალნი ოქროსანი — ათნი, ხოლო ვეცხლისანი — ორ ნაწილად. და პინაკნი ოქროსანი, რამთა მოიღებოდეს მას შინა აღსუარული სემინდი ვოპონსა ზედა, ბევრნი რვანი. და ესენივე ორ წილად ვეცხლისანი. ხოლო ჭურჭელნი, რომელთა შინა აღსუარვიდეს სემინდსა ზეთისა თანა — ოქროსანი ვიდრემე ექუსგზდს ბევრნი, ხოლო ვეცხლისანი — ორგზის ესოდენნი. და საწყევონი უკუე, მოსეოასნი მსგავსნი, ინი და ესსარონეს სახელდებულნი, ოქროსანი ვიდრემე ბევრნი, ხოლო ვეცხლისანი — ორგზის ბევრნი. და ეგრეთვე მსგავსად სასაკუმეველნი უკუე ოქროსანი, რომლითა მიიღებდეს საკუმეველსა — ორნი ბევრნი. და ეგრეთვე მსგავსად სასაკუმეველნი სხუანი, რომლითა მიიღებდეს ღიდისა ვომონისაგან ცეცხლსა მკირესა ვოპონსა ზედა ტაძრისა შინა, ხუთნი ბევრნი. ხოლო შესამოსელნი სამღდლონი, მღდელთმთავართა თესსა მკართა თანა, პოდირანი და სამკაულთა და ქვათა — ათასნი. ხოლო მწუერვალი, რომელსა ზედა ღმერთი დაესახა მოვისის, ერთი იყო და დაადგრა ვიდრე დღენდელაღ-დღემდე. და სამღდლონი უკუე შესამოსელნი ვესსონისაგან შეკმზადნა და სარტყელნი, პორფურასაგან თითოეულისათეს — ბევრნი. და ნესტუნი ოცნი ბევრნი, მცნებათაებრ მოსისთა, და ოცნი ბევრნი შესამოსელნი ვესსონისაგან ლევიტელთათეს მგალობელთა. და ორღანონი საპუსიკონი და ქებისა მიმართ მოპოვენებულნი, რომელთა ეწოდებდეს ნავლა და კინნერა. ორღანო მქნარი ელექტროსაგან შეკმზადნა ოთხგზის ბევრნი.

9)* ესე ყოველნი ხალომონ პატივად ღმრთისა მრავალსახედ და დიდშუენიერებით შეკმზადნა, არცა ერთისა მრიდებულმან, არამედ ყოვლისა პატივისმოყუარებისა მკუმეველმან სამკაულად ტაძრისა, რომელნი დასხნაცა საუნჯეთა შინა ღმრთისათა. ხოლო გარემოს ტაძრისა მოადგა გისსო მვიდრემე მსოფლიოთა უნითა, ხოლო ელლინთა მიერ სახელდებულთ რინგო, ზღუდე მცირე, ესე იგი არს გზისა, სამთა წყრთადმდი / აღმეყანებელმან სიმალისამან, რამთა დააყენებდა მრავალთა შესლვად ტაძრად და მღდელთა უკუე მხოლოდ აღწყებდა განჯსნილობასა მისსა. ხოლო გარეგან ამისა სამღდლო ალაშენა, ოთხკუთხი სახით, სტოთა აღმმართებელმან დიდთა და ვრცელთამან და ბქეთა მაღალთა და განღებულთამან, რომელთა თითოეული თითოეულისა მიმართ ქართასა მხედველ იყო, ოქროსა კართა მიერ დაჭული. ამას შინა ყოველნი, გარდამატებულნი ერისანი სიწმიდითა და დაცვითა სჭულთაათა, შევიდოდეს. ხოლო საკვარველ და სიტყვსა ყოვლისა უზემთაეს ყო და ვითარ სათქუმელ არს, სახედველისაცა გარეგან ამათსა მყოფი სამღდლო, რამეთუ დიდთა მოხრებლთა აღმომავსებელმან, რომელნი აურაცხელ იყვნეს სიღრმითა და არცა უშრომელად ხილვამ შესაძლებელ იყო შთამბედველთათეს, და აღმომავსებელმან სიმალელდმი რვაასთა წყრთათა, იატაკად თხემსა მთისასა შეკმზადა, რო-

1 პლექტროსაგან მგ : ληκρο Β₉₄.

* III მფ. 7,51. II ნმტ. 5,1. III მფ. 7,9.

o სახენი საწყაულთანი.

მელსა ზედა ტაძარი აღშენებულ იყო. და ამისთვის და უშურველად მყოფი გარეგანი სამღდელოა სწორი იყო ტაძრისად, ხოლო გარე-შეზღუდა ესე სტოთა მიერ, ორკეცთა შემზადებულ, და ქვისა თვთ თლილისაგან და სიმაღლითა თან-შემტკიცებულ იყენეს სუეტთა. ხოლო ხართულნი მათნი იყენეს ნაძესა ფიცარ-თაგან ხუეწილნი. და კარნი უკუე ყოველნი შეაბნა ამას ტაძარსა ვეცხლისაგან.

თ. 4

1)* და საქმენი ვიდრემე ეწენი, სიდიდითა და შეენიერებოთა ნაშენებთადა და ტაძრისა მიმართთა შესაწირაეთათა სალომონ მეფემან შედთა წელთა შინა აღასრულნა და სიპლიდრისა და გულსმოდგინებისა საქმე აჩუნა: ვიდრე-და მხილველმან ჰგონაჲცა ყოველსა ეამსა შემზადებდა ესრეთ, მცირედსა შინა სრულქმნილთაჲ სიდიდისა მიმართ ტაძრისა შესწორებულთაჲ. და მიწერელმან მთავართა მიმართ და მოხუცებულთა ვერაელთაჲსა, უბრძანა ყოველისა ერისა მიყვანებამ იეროსოლჲმად ჩილვად ტაძრისა და რაათა მიიღონ კილობანი ღმრთისაჲ ტაძრად. და მიეთხრა რაჲ ყოველთა იეროსოლჲმად წარსლვამ, მე-შედეგსა თუესა ძნიად შეტრბეს, მსოფლიოთაგან ვიდრემე თურიდ წოდებულსა, ხოლო მაკედონთაგან — კპერვერეტოდ. მოიწია უკუე ამასევე ეამსა და კარვობასაჲცა ეამი, რომელი იყო ვერაელთა შორის დღესასწაული ფრად დიდი და უზემთაფს.

და მტურთველთა უკუე კილობანსა და კარავსა, რომელი მოვსის აღჰმართა, ყოველთა საჲსაუბრებელთა სამსხუერპლომსა მიმართთა ჭურჭელთასა, მიიწიეს ტაძრად. ხოლო წინამავალ იყენეს მსხუერპლთა თანა თვთ მეფე და ყოველი ერი. და ლეეიტელნი, მსხუერპლთა მიერ და მრავალთა საჲსხუერპლოთა სისხლითა წარმრლუნელნი გზისანი და მკუმეველნი აურაცხელსა სიმრაველსა საკუმეველთასა, ვიდრელა გარემომისი ყოველი აერი აღივსებოდა და შორს მყოფთაცა მიმართ მიიწიოდა სულნელებამ და ეუწყებოდა მოსლვამ ღმრთისაჲ, დამკვდრებამ, კაცობრივისა სიტყვსაებრ, ახალ-შენებულსა მისდა და განწმედილსა ადგილსა შინა. და რამეთუ არცა მაქებელნი და არცა მძნობელნი დაშურეს, ვიდრე არა მიიწინეს ტაძრად. ამით ვიდრემე სახითა მი-იყვანეს კილობანი. ხოლო ვითარ შეუვალსა შინა ჰერ-იყო შეყვანებამ მისი, სსხუამ ვიდრემე სიმრავლე განუყენა, ხოლო მღდელთა, მარტოდ მტურთველთა, საშუვალ ორთა ქეროვიმთაჲსა დადგეს. და იგინი უკუე, ფერკთათანშემაწყობელნი, და რამეთუ ესრეთ იყენეს კელოენისა მიერ შემზადებულ, კილობანსა, ვითარ კარაგსა რასამე ქუეშე და კამარასა, მფარველ იყენეს. ხოლო აქუნდეს² კილობანსა არარაჲ სსხუამ, გარნა თუ ორნი ქვისა ფიქალნი, რომელნი ათთა სიტყუათა, ღმრთისა მიერ მოვსის მიმართ თქუმულთა / სინეომსა მთასა ზედა და წერილთა მათ შორის, ჰმარხვიდეს. და საჲანთლე უკუე და ტრაპეზი და ვონონი ოქრომსაჲ დადგეს ტაძარსა შინა, წინა კერძო შეუვალისა, მათთავე ადგილთა ზედა, რომელნი და პირველცა აქუნდეს მდებარეთა კარავსა შინა და თითოეულისა დღისა სამსხუერპლოთა მიიღებდეს. ხოლო სამსხუერპლოჲ რვა-ლისაჲ აღჰმართა წინა კერძო ტაძრისა, პირის-პირ კარსა, რაათა განელოს რაჲ, პირის-პირ იყოს მისა და იხილვებოდინ მღდელმოქმედებანი და მსხუერპლთა

1 დღეთა AQ. 2 აქუნდეს] + ხოლო აქუნდეს A.

• III მეფ. 7,1. II ნეშტ. 5,2. III მეფ. 6,3.

მრავალსახეობანი. ხოლო ნეშტთა ყოველთა ჭურჭელთა შემკრებელმან შინაგან ტაძრისა დადგა.

2)* ხოლო ვინაჲთგან ყოველთავე კიდობნისა ძლითთა შემამკობელნი მღდელნი გამოვიდეს, ანასდაჲთ სიზრქე ღრუბლისაჲ, არა მჭუმუნვარე, არცა ვითარა ჟამსა ჴამორისასა აღსავსე წყმითა შედგების, არამედ განფენილი და შეზავებული, ტაძარსა შინა მიეფინა და თუალნი ვიდრე მღდელთანი ზედ-და-აბნენლნა, ვიდრე არცა ურთიერთარს ზედგადმდე. ხოლო გონებასა ყოველთასა ოცნებაჲ და მეჭუელობაჲ მისცა ვითარ ღმრთისა სამღდელოდ შთამოსლვისაჲ და დამკვდრებისაჲ მას შინა შუებით. და იგინი ვიდრემე აჰას გონებასა ზედა მქონებელ იყვნეს თავთა თჳსთა, ხოლო მეფემან სალომონ, აღდგომილმან, რამეთუ ემთხვა მაშინ მჯდომარე, ყუნა სიტყუანი ღმრთისა მიჰართ, რომელნი ჰგონან შესამსგავსნი საღმრთოჲსა ბუნებისანი და კეთილად თქუჰანა მქონებელ იყო მისა მიმართ. „რამეთუ შენ, თქუა, სახლი ვიდრემე საუკუნოჲ, ო მეუფეო, და ღირსი თავისა თჳსისაჲ შეჰქმენ, ქმნილიცაჲ უწყით და აერიცა, ქუეყანაჲ და ზღუად, რომელთაცა მიერ ყოველთა, არცა ამათი კმაყოფელი, დატევენულ ხარ. ხოლო ესე შევეძნადე! შენდა ტაძარი ზედმხედველობითა სახელით*, რამათა ამიერ შენდა ლოკვათა მმსხუერპლველნი და კეთილმემღდელენი აღკავლენდეთ აერად და მრწმუნებელ ვიყვნეთ, ვითარმედ აქა ხარ და არა შორს განდგომილ ხარ, არცა თავად თჳსად, რამეთუ ყოველთა ზედმხედველობითა და ყოველთა მსმენელობითა არცა აწ, სადაცა შენდა ჳერ-იყოს დამკვდრებაჲ, დამტევებელ ხარ ყოველთა მახლობელად-ყოფასა, არამედ თითოეულსა მგონებელსა თანა ღამით და დღისით იწყოფები“.

ამათმან მეტყუელმან ღმრთისა მიმართ, მიაქცინა სიტყუანი სიმრავლისა მიმართ, მარუენებელმან მათდა ძალსა ღმრთისასა და წინმოურნეობასა, ვითარმედ დავიდისს, მამასა, აუწყუნა გულვებადთა ძლით ყოველნი, ვითარ მრავალნი დასასრულადცა მიწვენილ არიან აწვე და იქმნენ დანეშტებულნი, და ვითარმედ თვთ იგი მწოდებელ იქმნეს სახელსა არღა ქმნილისად და რაჲ ეგულების სახელისდებად, აუწყოს და ვითარმედ ტაძარი აჰან მეფემან ქმნილმან აღუშენოს მას შემდგომად მამისა აღსრულებისა. რომელთაცა, ყოველთა წინაწარმეტყუელებთაებრ მისისა აღსრულებულად მხედველთა, კურთხევილ ღმრთისა ევედრებოდა და არცა ერთისათჳს უსასო-ქმნად მათგან, რომელნი აღუთქუნა, კეთილბუნდიერობისა მიმართ, ვითარ არა ქმნადისა, არამედ რამათა ირწმუნონ აწ სახილველქმნილთაგან.

3)2* ამათმან მეტყუელმან ერისა მიმართ მეფემან კუალად მიიხილა ტაძრისა მიმართ და მარჯუენისა ერისადმი აღმპყრობელმან — „საქმეთა მიერ ვიდრემე, თქუა, არა შესაძლებელ არს კაცთა მადლთა ნაცვლისგებაჲ ღმრთისაჲ, რომელთაჲჳს კეთილ-იყო მათ, რამეთუ უმოქენო არს ყოველთაგან საღმრთოჲ და უმჯობეს ესეეთიარისა ნაცვლისგებისა. ხოლო ამისთჳს, რამეთუ სხუთა ცხოველთასა შენ მიერ, მეუფეო, უმჯობეს ვიქმნენით? ამის ძლით კურთხევაჲ შენისა სიდიდისაჲ და მადლობის თქუმად შენდა ჩუენსა სახლსა ზედა

1 შექმნაღე AQ. 2 ვიქმნენო A.

* III მეფ. 8,10; 8,14. 1* ებუ ყადუ ჰანდუსიონ 8108 (= შენი სახელობის ტაძარი).

2* III მეფ. 8,22. II ნეშტ. 6,12.

ქმნილთათვისცა და ევ/რაელთა ერსა. რამეთუ ვინ უმეტეს სხუად სახიერ იქმნებობის განრისხებული და დაადგრების მოწყალედ ჩუენდა, გინა ვის მიერ კმად, რომელი ერისაგან* გაქუს და კულად მის მიერ აღმოზავალად უწყით? მაღლობასა უკუე ქონებად ამისთვის აღგიარებ შენ, პირველად ვადრემე მამისათუს, რომელი უჩინოვსაგან ესევითარად დიად¹ აღიყვანე, და ამისა შემდგომად — ჩემთვის, ყოველთა ვიდრე ამად დღედმდე რომელნი წინაწარ-მითხრენ, აღმასრულებელსა. გვედრები უკუე ამიერთგან მონიჭებად, რაოდენნი შესაძლებელ ღმრთისა კაცთა შორის მიერ პატივეცემულთა და სახლსა ჩუენსა აღორძინებად სამარადისოდ, ვითარცა აღუთქუ დავიდის, მამისა ჩემსა, ცოცხალსაცა და აღსრულებადსა. ვითარმედ ჩუენ შორის დაადგრეს მეფობად და ნათესავმან მისმან მიიღოს ესე მონაცუალებითა ბევრეულითა. ესენი უკუე კმაცვენ ჩემდა და ყოველთა ჩემთა სათნობად, რომელსა ზედა შენ იხარებ, მიანიჭე. და ამათ თანა გვედრები ნაწილსაცა რომელსამე სულისა შენისასა ტაძარსა შინა დამკვდრებად, რამთა და ქუეყანასაცა ზედა სავონებელ იყოს ჩუენდა ყოფად შენი. რამეთუ შენდა ვიდრემე მცირე სამკვდრებელი და ყოველი ცისადცა და სივრცე ამაჱ შინა მყოფთად, არა თუმცა დამთხუელი ესე ტაძარი, არამედ დაიკუე ვანუფხურელად მბრძოლთაგან. ვითარ თვსხ სამარადისოდ და წინმოურნეობად, ვითარ თვისისა მონაგებისა, გვედრები და უკუეთუ ოდესმე მკოდველი ერი იწყლას შენგან რომლითამე ბორბითა ცოდვისათუს, ქუეყანისა უნაყოფობითა და სენითა განმხრწნელითა ანუ რომლითამე ამათ ვნებათაგან, რომელთა მიერ შენცა გარდამავალთა ჭეროვანთასასა, სწორით², ამისა შემდგომად მოვიდოდის ყოველი შეკრებული ტაძრად, გვედრები შენ, ცხოვნებად მოქენე, მსმენელმკმნელმან მისმან, ვითარ შენგან მყოფმან. შეიწყალე და განსაცდელთაგან იქსენ. ხოლო ამას შენ მიერსა შეწყენსა არა ევრაელთათუს მხოლოდ, მტოჰითა, მოქენე ვარ ქმნასა, არამედ დაღაცათუ დაასარულთაგან ქუეყანისათა ვიეთნიმე მოიწინენ, ანუ საღადთ ვინაჲვე, მოსწრაფენი და მიმთხუევად კეთილისა ვედრებულნი, მიეც მათ, მორჩილქმნილმან, რამეთუ ესრეთ ისწაონ ყოველთა, ვითარმედ შენ ვიდრემე მნებებელ იქმენ ჩუენ მიერ სახლსა შემზადებად შენდა, ხოლო ჩუენ არა გარეგან კაცნი ვართ ბუნებით, არცა უცხოებით მქონებელ ვართ თანმონათესვეთა მიმართ, არამედ ყოველთათუს ზოგადყოფად შენ მიერისა შეწყენისა და კეთილთა მიმთხუევად ვინებეთ³.

4) * მეტყუელმან ამათმან, დაავდო თავი თვისი ქუეყანასა ზედა და მრავალსა ეამსა თაყუანისმცემელმან და აღდგომილმან მიიხუნა მსხუერპლნი ვომონსა ზედა. და აღმავსებელმან უნაკლულოთა სამსხუერპლოთაგან აგრძნა ქემარტიტებით შეწირვად ღმრთისაგან მსხუერპლთად, რამეთუ ცეცხლმან, აერისაგან შთამომსრბულმან და სახედველად ყოველთა ვომონსა ზედა მოწვენულმან, ყოველი მსხუერპლი აღიტაცა და დაწუა. ესევითარი რაჲ საჩინობად იქმნა, ერი ვიდრემე, ამათ მიერ ტაძარსა შინა ღმრთისასა ყოფასა გულკებადსა უწყებად შემრაცხელი და განმხიარულებული, თაყუანის-სცემდა დავრომილი

¹ ესეველი AQ, ესევითარად S. *εις τοιαυτου διαγαγεις δεξια* B₁₁₉.

² *et deus* B₁₁₉. ³ *οτις ος ουκ εστιν παρρησιας τι οδυ δειλαι μετρητη* B₁₁₆ (= შენ მოვლენები ცოდვილებს და დაჰყი მათ). * II ნეშტ. 7,1. III მეფ. 8,54.

იატაკსა ზედა. ხოლო მეფემან კურთხევად იწყო და სინრაველსაცა ამისივე ქმნაა განაზრახა, სახის-შქონებელსა აწვე ღმრთისა მიერ მათდა მიმართისა მოწყალე-ქმნისასა. ხოლო რამთა ილოცვიდენ ესევეითართა მარადის მოწევნად მათდა მის მიერ და გონებასა მათსა წმიდად ყოვლისა სიბოროტისაგან დაიცივიდენ სიმრთელესა შინა და კეთილმსახურებასა და მცნებათა დაცეულებით დადგრომასა შინა, რომელნი მოჰსის მიერ მოსცნა მათ ღმერთმან, რამეთუ ესრეთ კეთილბედნიერ იყოს ევრაელთა ნათესავი და ყოვლისა კაცთა ნათესვისა უსანატრელესი. ხოლო ევედრებოდა მოცსენებად, რაოდენთა მიერ მოეგნეს წარმოდგომილნი კეთილნი, დამტკიცებად ქონებად და მოცსენებად მათდა, რომელთა უმრავლესი და უზრუნველს ყენეს, რამთა არა მოღებამ ოდენ ამათი მხოლოდ კეთილმსახურებისა და სიმართლისათჳს შესაჩაბებელ, არამედ და პყრობამცა ამათ მიერვე სამართალ. ხოლო კაცთა მიერ არა ესოდენ დიდ მოგებამ, რომლისავე არა მყოფთაგანისაჲ, ვითარმედ დაცვამ მოლონებულთაჲ და არასა ენებულად კუმევიამ ამათი.

5)* მეფემან ვიღრემე უკუე, ამათმან მეტყუელმან სიმრავლისა მიმართ, დაქანა შესაგრებელი, აღმასრულებელმან მსხუერპლთამან თავისა თჳსისათჳს და თანად ყოველთა ევრაელთათჳს: კბონი ვიღრემე ამსხუერპლნა ბევრნი და ორ ათასნი, ხოლო ცხოვართა — ბევრნი ათორმეტნი, რამეთუ ტაძარსა მაშინ პირველად აგეჲა მღღელთმოქმედებულთაგან. და იშუებდეს მას შინა ყოველნი ევრაელნი ცოლთა თანა და შვილთა. და ამას თანა მეკარგუობამცა წოდებული დღესასწაული წინაშე ტაძრისა ბრწყინვალედ და დიდ-შუენიერებით ორგზის შუდთა დღეთა / შინა აღასრულა მეფემან, ყოვლისა ერისა თანა მშუებელმან.

6)* ხოლო ვინამთგან კმასაყოფელად მათდა აქუნდეს ესენი და არცა ერთი ღმრთისა მიმართისა კეთილმსახურებისაგან დაკლებულ იყო, თითოეულნი თავად თჳსად, მეფისაგან განტევებულნი, წარვიდეს, მმადლობელნი მეფისანი მათდა მიმართისა მოურნეობისათჳს და საქმეთათჳს, რომელნი აჩუენნა და ილოცვიდეს ღმრთისა მიმართ მინიჭებასა მათდა მრავალსა ჟამსა შინა სალომონ მეფისასა. ხოლო სლვასა მყოფდეს სიხარულითა და განცხროპითა, ქებათა მეტყუელნი ღმრთისა მიმართ, ვიღრელა მხიარულებისა მიერ ყოველთა უშრომელად სრულ-ყვეს გზად, თჳსთა მიმართ მიმუყანებელი. და იგინი ვიღრემე, კიდობანსა ტაძრად მიმყვანებელნი, სილიდესა და შუენიერებასა მისსა მხილველნი და მსხუერპლთაგან მას შინა და დღესასწაულთა მიმღებელნი, თჳსთა მიმართ ქალაქთა თითოეულნი უკუნ-იქცეს.

ხოლო ჩინებულმან ძილთა შინა მეფისა, გამოჩინებულმან, აუწყა მას ლოკვისა მისისად მსმენელქმნილობამ ღმრთისაჲ და ვითარმედ დაიცივას ტაძარი და მარადის მას შინა დაადგრეს, უკუეთუ შეილნი მისნი და ყოველი სიმრავლე სამართალთა იქმოდინ. ხოლო იგი თუ პირველად დაადგრეს მცნებათა ზედა მამისათა, იტყოდა სიმართლედ და სილიდედ აურაცხელად კეთილბედნიერობნად აღყვანებასა მისსა და მეფობასა მარადის სოფლისასა და იუდაის ნათესვისასა, ნათესვისა მისისაგან მყოფთასა. ხოლო დამტევებელი ქცევათაჲ

და უმეტრებისა მათისა მოქმედი და უცხოთა ღმერთთა მსახურებად გარდაცვალებული, ძირითურთ მოქუეთოს და არცა ნათესვისა რაფე ნაწილი დაუტეოს მას და არცა ისრაილიტთა ერი უვნებელ ყოს, არამედ ბრძოლათა მიერ და ბოროტთა ბევრეულთა უჩინო-ყოს და ქუეყანისაგან, რომელი მამათა მათთა მისცა, განმკდელმან, მიდმომაკლნი უცხოთა ქუეყანასა შინა დაადგინნეს, ხოლო ტაძარი, აწ შენგებული, დასაწუგელად და მისატაკებლად მტერთა მისცეს და აღფხურას ქალაქიცა კელთა მიერ მბრძოლთაჲსა. და ყვნეს ღირს ზღაპრობათა მათ შორისნი ბოროტნი, გაიგონე და მრავლისა ურწმუნოებისა, გარდამატებულებსათეს სიდიდისა, ვიდრეღა მახლობელ მკედრნი, მსმენელნი განსაცდელი-სანი, განკრდებოდან და მიზეზსა მრავლად განზილველ იყვნენ, რომლისათეს ესრეთ საბუნელ იქმნეს ევრაელნი ღმერთისა, პირველად დიდებისა მიმართ და სიდიდისა მის მიერ აღყვანებულნი. დანეშტებულთაგან აღმსარებელთა ისწავებდენ ცოდვათა და მამულთა სჯულთაგან გარდასქლვათა).

ესენი ვიდრემე უკუე, ღმერთისა მიერ თქუმულად მის მიმართ ძილთა შინა, აღწერად არიან.

01. 5

1)* ხოლო შემდგომად ტაძრისა შემზადებისა წელთა შინა შუდთა, ვითარცა წინაწარ ვთქუთ, სამეფოთა შენებაჲ იწყო, რომელი წელთა შინა სამთა და ათთა ძნიად აღასრულა, რამეთუ არა ამით სახითა სასწრაფო იყო იგი, რომლითა და ტაძარიცა, არამედ ამან ვიდრემე და დიდად მყოფმან და საკურველსა მოქმედებსა და უცხოთა მიმთხუეულმან, მერმეცა და ღმერთისა თანა-შეწყენითა, რომლისათეს იქმნა, პირველთქუმულთა წელთა შინა მიიღო დასასრული. ხოლო საშეფონი, მრავლად უღარეს დაძთხუეულნი ტაძრისა ღირსებინაგან და არცა ნიეთისა და ესევითარისა პატივისმრყოყარებისა შემზადებითა ესოდენსავე ყანსა შინა და მეფედღა სამკედრებელქმნისათეს, არამედ არა ღმერთისა, მიმყოგრებით აღესრულნეს. და ესენი ვიდრემე უკუე ღირსნი სიტყუსანი კეთილბედნურობისაგან ევრაელთა სოფლისა და მეფისა აღმეზნენს, ხოლო ყოვლისა განწესებისა მათისა და შემზადებისა მოთხრობაჲ საქირო არს, რამთა ესრეთ ამისგან აქუნდეს საცნაურებაჲ სიდიდისაჲ მიმთხუეულ მგულბელთა წერილისათა.

2)* სახლი იყო დიდი და კეთილი, მრავალთა სუეტთა მიერ დამტყიცებულნი, რომელი ბჭობათეს და საქმეთა გამოძიებთა შემზად, შეწყნარებად სიმრავლისა, დატეწად შემოკრებულთა კაცთა და სჯათათეს მოსრულთა, ასთა ვიდრემე წყრათათა სოვრით. ხოლო სიფართით — ორმოცდაათთაჲ და სიმადლით — ოცდაათთაჲ. სუეტთა ვიდრემე მიერ ოთხკუთხთა აღმართებული ნამკსა თანა ყოველთა, ხოლო ფიცრითა დასართულებული²⁰, ხოლო სწორწყითლთაგან და კართა სან-ხუეწილთა მტყიცე იყო ერთბაჲდ და განშუენებულ და სხუაჲ უკუე სახლი იყო საშუვალი, ყოვლისა სიფართისა მიმართ დაწესებული, სიფართით წყრათათა ოცდაათთაჲ, სხუასა მქონე / ბელი პირის-პირ, 143

* III მეფ. 7,1. ¹⁰ III მეფ. 7,2; 10,18. ²⁰ *ἀσπεδομένης δὲ Κορινθίας θύρας* (= გადახურული კორინთულად). S: დასართულებული მხვავად კორინთულთა.

⁰ შესაკრებლისათეს.

მახვლთა სუეტთა მიერ აღმართებულსა. ხოლო იყო მას შინა საჯდომი შუენიერი, რომელსა შინა მჯდომი მეფე სჯიდის. რომელსა თანა შეერთებულ იყო სხუად სახლი, შემზადებული დედოფლისათჳს და ნეშტნი სამკუდრებელნი, მოქცეობისა და განსუენებისა ძლითნი შემდგომად საქმეთაგან შუებისა, ყოველნი მოფენილნი ფიცართაგან ნაძუთა მიერ მოკუეთილთა.

და ესენი ვიდრემე აღაშენნა ქვათაგან ათ წყრათაა, ხოლო სხუთა, ხერხულითა და მრავალფასისადათა, ზღუდენი შემოსნა, რომელი სამკაულად სამღვდელოდ და სამეფოთა სახლთა განსაშუენებელად ქუეყანასა შინა აღმოითხრების, მომღებელთა მისთა ადგილთა შინა ქებულსა. და მის მიერი ვიდრემე შუენიერებაჲ სამ წესად იყო ნაქუსი, ხოლო ნაწილითა აღმომთხრელთადათა განკვრევებაჲ შინაიკებდა კელოვნებისასა, რომელთა მიერ ქმნილ იყვნეს ხენი და ნერგნი მრავალ-ფერნი, თან ჩრდილოვანნი რტოთაგან და შთამოკიდებულთა მ.თ.ად ფურცელთაგან, ვიდრელა საგონებელ იყო მიდომირგად მათი გარდამატებულეებისათჳს სიცხისა და დაფარვაჲ მათ ქუეთაჲ ქვათაჲ. ხოლო სხუად ვიდრე სართულადმდე ცხებულ იყო და მრავალ-სახედ ქმნილი წამლთა* მიერ და წერილთა. და შეკმზადნა ამათ თანა სხუანიცა სახლი განსასუენებელად და სხუანი ვრცელნი და მღებარენი სიკეთესა შინა სამეფოთასა, რომელთა შინა ბრწყინვალე სახლი სერობათათჳს და სასმელთა, ოქროთაჲ აღსავსე იყო და სხუთა უკუე, რაოდენთაჲ ამის მიერ ქონებაჲ ჯერ-იყო, კურკულთაჲ სამსახურებელად მსერებელთაჲ, რომელნიცა ყოველნივე ოქროსაგან შემზადებულ იყვნეს. ძნელ არს აღრიცხუვაჲ მათი და მითხრობაჲ სიდიდესა და მრავალსახეობასა სამეფოთასა, რაოდენნი ვიდრემე იყვნეს ამათგან დიდნი სამკუდრებელნი, ხოლო რაოდენნი—ქუეყანის ქუეშენი და უჩინონი და თანად შუენიერებაჲ აღმართებულთაჲ აგრად და სერტყოვანნი ხედვისა მიმართ განცხრომისა ძლით და სიცხისა განცხრომით განლტოლვისა და საფარველად-ყოფისა სხეულთაჲ. ხოლო შეთაგებულად ითქუენინ ყოველი შენებაჲ ქვისაგან სპეტაკისა და ნაძვისა და ოქროსა და ვეცხლისა ქმნა ყოველი. და სართულნი და ზღუდენი განაყენნა ქვათაგან, ოქროსა შინა დამსკუალულთა და ნითვე სახითა, ვითარ და ტაძარიცა ღმრთისაჲ, ამათ მიერ განაბრწყინვა. ხოლო შექმნა და პილოჲ ძელისაგანცა საყდარი დიდი, შემზადებით აღსავალთა, ხარისხთა ექუსთა მქონებელი. და თითოეულსა ამათსა თითოეულისა კერძოთაგან ორნი ლომნი ზედმდგომარე იყვნეს და ესეოდენნი სხუანი ზედა კერძო მდგომარეობდის. ხოლო ადგილი საჯდომი საყდრისაჲ კელნი იყვნეს, შემწყყარებელნი მეფისანი. და დამტკიცებულ იყვნეს კბოასა თავსა შინა, უკუანა კერძოთა მისთაჲ მხედველისა. ხოლო ყოველი ოქროთა შეკრულ იყო.

3) * ესენი სალომონ ოც წელ შემზადნა. და ვინაითგან ფრიადი ვიდრემე ოქროჲ, ხოლო უმრავლესი ვეცხლი ტურელთა მეფემან ირომოს მოართუა მას შენებისა მიმართ, ნაცვალ-შინაიჭნა ამაჲცა დიდნი ძლუენნი ირომოსს, იფქლსა წლითი-წლად წარმავლენელმან მისა მიმართ და ღუნოსა და ზეთსა, რომელთა უფროსდა მოქენე იყო ჰალაკსა შინა მკვდრობისა ძლით, ვითარცა წინაწარეთქუთ. და ამათ თანა ქალაქნი ღალილეაჲსნი, ოცნი ვიდრემე რიცხუთ, ხოლო

1 ქუეთა. 2 ოქროსათა. 3 მისთა/+მისთა A.

* χρῆμασι 8127 = საღებავით. 1* III მეფ. 9, 10.

არა შორს მდებარენი ტურომსაგან, მიანიჭნა მას, რომელთაცა შინა მიღმომავალსა და მომხედველსა ირომოს არა სთნდა ნიჭი და წარმავლენელი სალომონოს მიმართ, ეტყოდა არა მოქნებობასა ქალაქთასა. და მიეჩითგან იწოდნეს ესენი ზავალონ ქუეყანად, რამეთუ, გაპოთარგმანებული ზავალონ ფინიკიელთა ენისაებრ, არა თნებასა მოასწავებს.

და მოსიბრძნენი და სიტყუენი იგავოანნი წარავლინნა სალომონოს მიმართ ტყრელთა მეფემან, მეედრებელმან, რამთა ესენი განუტყაზნეს მას და ულონოებისაგან მათ შინა ძიებულთაჲსა განათავისუფლოს. ხოლო ამას, ბრძანად და გონიერად მყოფსა, არცა ერთი ამათგან ევლტო, არამედ გონებითა ყოველთა მძლეველმან და გულისკმისყოფელმან მოგონებისა მათისამან, განანათლნა. ხოლო მოიკსენებს ამათ ორთა მეფეთასა / და მენანდროცა, გარდა-
 მთარგმნელი ფინიკიელთა ენისაგან მთავრობათა ტყრელთასა¹ ელლინთა კმად, მეტყუელი ესრეთ:

„ხოლო აღსრულდა რამ ავივალოს¹, მითუალა მისგან მეფობაჲ ძემან ირომოს, რომელიცა, ცხორებული წელთა ორმოცდაათსაჲმეტთა, მეფობდა ოცდაათთა და ოთხთა². ამან აღადნო ვრცელი სუეტი ოქროსაჲ და დროხთა შინა შეწირა და ამას თანა ნივთი ძელთაჲ, წარსრულმან, მოკჳეთა მთისაგან, სახელდებულისა ლივანოდ, სამღდელთა სართულთათჳს. დამამკობელმან ძუელთა სამღდელთამან ტაძარი აღაშენა ირაკლეოზისი და ასტარტისი და პირველად ამან ქმნა აღმართებდა ტაძარსა ირაკლეოზისსა პერიტიოზსა თუეჲსა შინა. თანად ამკელთა ზედა აღიმკედრა, არა მიმცემელთა მისდა ხარკთასა და დამმორჩილებელი კუალად უკუნ-იქცა თავად თჳსად. ამისა ზე იყო ავღიმოს, ყრმაჲ კაბუქი, რომელი მარადის სძლედა იგავთა, რომელთა უბრძანებდის სალომონ, იეროსოლჳმათა მეფე³. ხოლო მოიკსენებს დიოსცა, მეტყუელი ესრეთ:

„ავივალოს რამ აღსრულდა, ძე მისი ირომოს განმეფნა. ესე აღმოსავლეთით მიმართ კერძოთა თანა ქალაქისათა დაემკედრა² და ოლჳმობოზს დიოზს სამღდელ², თჳსგან აღმმართებელმან საშუვალ მყოფი აღგლი, შეაერთა ქალაქსა და ოქროსა აღნაღებთა მიერ შეამკო. და აღსრულმან ლივანოდ, მოკჳეთნა ხენი აღშენებოსათჳს სამღდელთაჲსა. ხოლო სალომონოსგან, მძლეერისა იეროსოლჳმათასა, წარვლენასა იტყჳს ირომოს მიმართ იგავთასა და მის მიერ აღქსნათა მიღებად ვედრებასა და რამთა არა შემძლებელმან განჩიებად, აღმკსნელსა საკმარნი მისცნეს. ხოლო ირომოს, აღმსაარებელმან და არა შემძლებელმან აღქსნად იგავთა, მრავალნი საკმართაგან ზღვევისა მიმართ აღლოენა. და შემდგომად ავღიმოს ვინმე, მამაკაცმან ტყრელმან, წინადანსხმულნა აჳქსნნა და სხუანი წინა-უყვნა ამან, რომელთა არა აღმკსნელმან სალომონ მრავალნი ირომოსს ნაცვალ-აგნა საკმარნი³. დიოს ვიდრემე ესრეთ თჳუა.

1 აველოს AQ. Ἰβιδίου 8₁₄₄. 2 სამღდელთა. 3 შეაერთო AQ.

¹ τὰ Τυρίων ἀρχαία 8₁₄₄. (ტყრელთა სიძველეებ, მატანე). ² ὡς Ἐυβέρωτος τὸν τὴν εἰς Χρυσόθεν κλίμα 8₁₄₅. S: ამან სამეფოდ თჳსად შეერთებულ ჳყო, ესრეთ წოდებულ დიდი ევო და აღმართა სუეტი ოქროსაჲსა. D=AQ. ³ დაემკედრა|+მთეს ეს პრინ: ἄνα ἰσίδας μάρτυ τῆς πόλεως περιστέχασα καὶ μαιζῶν τὸ ἄστυ ἐπιόησεν 8₁₄₇ = ეს იყო ის, ვინც ქალაქის აღმოსავლეთ ნაწილს მიწყაროებუ მიუერთა და ამით ის გააღიდა).

01. 6

1)* ხოლო ვინაიდან ხედვიდა მეფე ზღუდეთა იეროსოლუმათასა, მოქენეთა გოდოლთასა სიმტკიცისა მიმართ და სხვსა სიმაგრისა, რამეთუ ღირსებინა მიმართა ქალაქისა მცირედ შეპრაცხდა ზღუდეთა, რომლისათვისცა ზედ-შეპშუდა და გოდოლთა მიერ დიდთა აღმატებულ-ყვნა ესენი. ხოლო აღაშენნა ქალაქნიცა, დიდთა თანა შერაცხილნი, დორთა და მაგედოა. და მესამე ლაზარია¹, პალესტინელთა სოფელსა შინა მყოფი, რომელიცა ფარაოთის, ეგვიპტელთა მეფეჲს, აღმკვდრებულმან და მოკრებულმან, იყრა ძლიერებით. და მოსრეულმან ყოველთა მას შინა დამკვდრებულთამან, დაამკუა და ავისა შემდგომად ნიჲჲსად მისცა ასულსა თქსსა, სალომონოჲს ქორწინებულსა, რომლისათვისცა აღჲმართა იგი ჩეფემან, მტკიცედ მყოფი ბუნებით და ბრძოლათა მიმართ დაჲამთა ცვალებისა საკმარ-ყოფად შემძლებელი. ხოლო არა შორს მისგან სხუანი აღაშენნა ორნი ქალაქნი: ვიტხორა ერთისა სახელი, ხოლო სხვსაჲ — ვათელ იწოდებოდა. და ამას თანა შეპნაღანა სხუანიცა, განსუენებინა მიმართ და შუებისა მარჯუდ მქონებელნი კეთილშეზავებისათვისცა აურთაჲსა, კეთილდადებულნი შუენიერებათათვის² და ცუთაროვანი წყაროთა მიერ წყალთაჲსა. ხოლო წარსრულმან უდაბნოსა ზედა ზენა კერძოსა სვრიაჲსსა და დამპყრობელმან მისმან, აღაშენა მუნ ქალაქი დიდი, ორთა დღეთა გზითა განშორებულნი ზენა კერძოსა სვრიაჲსაგან³, ხოლო ეფერატისაგან — ერთითა და დიდისა ვაკელოვნისაგან — ექუსთაჲ დღეთა სივრცითა. ხოლო მიზეზი ქალაქისაჲ ესრეთ შორს განყენებისაჲ დამკვდრებულთა კერძოთაგან სვრიაჲსათა — არასადა ყოფაჲ წყლისაჲ უქუენაჲსა კერძოსა ქუეყანისაჲ, ხოლო წყაროთა მას აღგილსა შინა მხოლოდ პოვნაჲ და ჭურღუმულთაჲ. ამას უკუე ქალაქსა აღაშენებელმან და ზღუდეთა მიერ მტკიცეთა მომზღუდველმან თადამორად სახელ-სდგა⁴. და ესე ვიდრე აქამომდე იწოდების სურთაგან, ხოლო ელინნი პარაპალად სახელ-სდებენ მას.

144

2) სალომონ ვიდრემე უკუე მეფე მას ჟამსა შინა ამით მოქმედ იყო. ხოლო მემძებელთა მიმართ, ვითარმედ ყოველნი ეგვიპტელთა მეფენი მინუოასითგან, მემფის აღაშენებელსა, რომელ უწინარეს წელთა მრავალთა პაპისა ჩუენისა ავრამოს ვიდრე სალომონოსადმდე გარდასლეთა, წელთა უმრავლესთაჲთა ვიდრე / სამასთა და ათასთაჲთა ფარაოთიდ იწოდნეს, შემდგომად საშუალო წარსრულთა ჟამთა მთავრობისა მეფისა ფარაოთისაგან სახელისდებინა მიმღებელნი. საჭიროდ შეეპრაცხე თქუმაჲ, რამთა აღვილო მათგან უმეტრებაჲ და ეყო ცხადი მიზეზი სახელისაჲ: და ფარაო ეგვიპტელთაჲბრ მეფესა მოასწავებს. ხოლო ვპოვნებ მათ, საყრდესა შინა სხვსა სახელისა მკუთხველთა, ვინაიდან მეფე იქმნენ, მომასწავებელისა მიმართ კელმწიფებასა მათსა მამულისა ენი-საებრ გარდაისახებებიან. და რამეთუ აღუქსანდრიაჲსა მეფენი, სხუათა სახელთა მიერ წოდებულნი, რაჲმას მეფობაჲ მიიღეს, პტოლემეოდ. იწოდნეს. პარველისა მეფისაგან. ხოლო რომნი ავტოკრატორნი⁵, შობითგან სხუათა სა-

¹ ლაზარია AQ, ლაზარა S. ² სვრიაჲს AS. ³ ექუსთა A. ⁴ სახელ-სდგა A, სახელ-სლდა S.

⁵ III მეფ. 9, 15. II ნუმტო. 8, 1. ⁶ εἰς ἀπειρὸν ἀφυσίς Ἡ. (= სეზონურად იყავებულნი).

⁷ თემპყრობელნი.

ხელთა მკუმეველნი, კესარად იწოდნეს, მთავრობისა მიერ მიმცემელისა მათდა პატივისა სახელისასა, არამედ არა რომელნი მამათაგან ეწოდნეს, ამით ზედა დადგრომილნი. რამეთუ ეგვონებ იროდოტოსისა ალიკარნასელსა ამისთვის არა ცხად-ყოფად სახელებთა¹ მათთა, რამეთუ ზოგად ფარათი იწოდებოდეს, ვინამთგან შემდგომად შინეოას, მემფისა აღმაშენებელსა, ოცდაათნი და სამასნი მეფენი იქმნეს ეგვიპტელთანი. და რამეთუ შემდგომად ამათსა აღსარულებისა დედაკაცისა მმეფობისა იტყვს სახელსა, ნიკავლიდ მწოდებელი და ცხად არს, ვითარმედ მამარნი ვიდრევე მეფენი მასვე სახესა სახელსა ქონებად შემძლებელ იყვნეს, ხოლო დედაკაცი არა მერმეცა ეზიარებოდა ამით და ამისთვის აჟუა სახელი მისი, მოქენე ბუნებისა. ხოლო მე და ადგილისათაჲ ჩუენთა წიგნთა შინა ეპოვე, ვითარმედ შემდგომად ფარათის, სალომონოას სიმამრისა², არაეინ ამით სახელითა მეფე ეგვიპტელთა იწოდა და ვითარმედ უკუანამსკნელ მოვიდა სალომონოას მიმართ პირველთქუელი დედაკაცი, მმეფობი ეგვიპტისა და ეთიოპიასა. და ამისათვის ვიდრევე უკუე შემდგომად არამრავლისა ცხად-ვეყოთ, ხოლო ამათი მოვიცენე, რამთა წარმოვადგინებ წიგნნი ჩუენნი და ეგვიპტელთათვისცა მრავალთა აღმსარებელად.

3)* და მეფემან უკუე სალომონ არა მერმეცა ხანანულთაგან დამორჩილებულნი, რომელნი ლივანოსა მთასა შინა მქცეველობდეს³ ვიდრე ქალაქთაღმდე, ამათისა კელისქუეშე მყოფელისამან ხარკნი უბრძანნა მათ და მსახურებისათვის მისისა და მონებრივთა კელთაგან პურობისა და მუშაკობისა მიმართ წლითი-წლად მათგან გამოირჩევედა, რამეთუ ევრაელთაგან არაეინ ჰმსახურებდა, არცა ჭერ-იყო, ვინამთგან ღმერთსა მრავალნი ნათესავენი მიეცნეს მათდა კელისქუეშედ, ჭერ-იყო უკუე ამათგან მოქმედებამ მუშაკობისა, ამათგან მიყვანებოთ ამის სახისა მიმართ. არამედ ყოველნი იყვნეს საქურველთა შინა, ეტლთა ზედა და ცხენთა აღმკედრებულნი უფროასდა, ვიდრე მსახურნი. ხოლო ხანანელთაგან, რომელნი მონებისა მიმართ მიიყვანნა, ამათგან მთავარნი განაჩინნა ხუთასნი და ორმოცდაათნი რიცხვთ, რომელთა ყოველი ზედამხედველობამ მათი მიიღეს მეფისაგან, რამთა ასწავებდენ მათ საქმთა და მოქმედებათა, რომელთა ზედა იყუმევედა მათ.

4)* ხოლო მეფე ნავთშემყვანებელ⁴ იქმნა ეგვიპტისა უბესა შინა, კარცლთა მრავალთა ადგილსა რომელსამე შინა მეწამულისა ზღვსასა, დასიონ-დაველ წოდებულსა, არა შორს ელანისა ქალაქისაგან, რომელსა აწ ვერენიყო ეწოდებოს, რამეთუ ესე სოფელი პირველად იუდეულთა იყო. ხოლო მიემთხვა შესატყვისსა სიქსა ნავთა მიმართ ირომოსს მიერ, ტურელთა მეფისა, რამეთუ მამაკაცი, ნავისმმართნი და ზღვსათა მეცნიერნი, კმასაყოფელნი წარუვლინნა მას, რომელთაცა⁵, წარსრულთა თქსთა განმგებელთა თანა ბუელად ვიდრევე სოფირად, ხოლო აწ ოქროსა ქუეყანად წოდებულად, არს უკუე ესე ინდოე-

¹ სახელებთა AQ. ² ფარათის, სალომონოას სიმამრისა|სალომონო ფარათის სიმამრისა. AQ. ³ მეცეველობდეს A. ⁴ ნავთშემყვანებელ QS. D=A. 'Ναυπηγετης Β, 122. (=ნავთშემყვანებელ). ⁵ ოსს AQ.

* III მეფ. 9, 20. II ნეშტ. 8. 7. * III მეფ. 9. 26. II ნეშტ 8. 17.

o ევრაელთაგან.

თისაჲ, უბრძანა¹ ოქროსა მოღებამ მისდა. და შემკრებელნი ვითარ ოთხასთა ტალანტანნი, კუალად უკუნ-იქცეს მეფისა მიმართ.

5)* ხოლო დედაჯაცი, მმეფობი ქუეყანისა ეგვიპტისაჲ და ეთიოპიასაჲ, სიბრძნითა განშუენებული¹ და სხუათა მიერ საკვრველი², მსმენელი სათნოებასა და სიბრძნესა სალომონისასა, სურვალითა ხილვისა მისისაჲთა და დლითი-დღე მუნ შინა თქუმულთაჲთა თავისა მიერ თვისისა მიიყვანა, რამეთუ ირწმუნოს გამოცდილებისა მიერ და არა სასმენელისა, რომლისაჲ ჯერ-არს და ცრუსაჲცა მკუქველობასა შინა დადებამ და კუალად გარდარწმუნებამ, რამეთუ ყოველი ნებებით მოთხრობილთა შინა მღებარე არს, რომლისათჳს მისა მიმართ მოსლვამ აგრძნა, უმეტეს და სიბრძნისა მისისა გამოცდილებასა მიღებად მნებებელი, თუთ მიმართებული და აღჰსნად უღონოებასა გონებისასა მოქენე.

მევიდა იეროსოლმად შემზადებასა თანა მრავლისა დიდებისა და სიმდიდრისა, რამეთუ მიიყვანებდა აქლემთა, აღტრათულთა ოქროითა და ნელსაკებლითა / და ქვითა მრავალფასისაჲთა. ხოლო იგი, მიწვევნილი, ვითარ შეიწყნარა მეფემან მხიარულებით, სხუათაჲცა შინა პატვიისმოყუარე იყო მისა მიმართ და წინადსახულთაჲცა მოსიბრძნეათა აღვილად, გონიერებითა წვენილი, მეყუსეულად, გარეშე მოლოდებისა, აღჰსანიდის. ხოლო იგი განკვრდებოდა ვიდრეჲე სიბრძნესა ზედა სალომონოზასა, ესრეთ გარდამატებულსა და სმენილისაგანცა უმჯობესად მსწავლელი. ხოლო უფროსდა განკვრდებოდა სამეფოთა ზედა, რუენიერებისათჳს და სიდიდისა და არა უდარეს განწესებისათჳს შენებათაჲსა და რამეთუ ამას შინა მრავალსა ხედვიდა მეფისა გონიერებასა. და უფროსდა განაკვრდებდა მას სახლი, დრკმითა ლივანოზად წოდებული და დლითი-დღედი მრავალსახეობამ სერობათამ და შემზადებულებამ მისთამ და მსახურებამ და მსახურთა შესამოსელი და კელოვნებით განგებამ შუენიერებისა მათისაჲ, ხოლო არა უდარეს და დლითი-დღედნი აღსრულებულნი მსხუერპლნი ღმრთისათჳს და მოურნეობამ მათდა მიმართი მღდელთა და ლევიტელთაჲ. ამათი ნჯდველი დლითი-დღე ზესთ-განკვრდებოდა და დაპყრობად არა შემძლებელმან საკვრველებასა ხილულთასა ცხად-ყო თავი თჳსი განკვრეებით მღებარე, რამეთუ იძუელა მეფისა მიმართ სიტყუათა თქუმად, რომელთაშიერ იმხილა ფრად ძლეული გონებითა პირველთქუმულთაგან. „რამეთუ ყოველნი ვიდრეჲე, თქუა, ო მეფე, სასმენელისა მიმართ მეცნიერებად მოსრულნი, ურწმუნოებით მოიწვიან. ხოლო შენთა კეთილთაჲ, რომელნი შენ გაქუან თჳსაგან, ვიტყჳ უკუე სიბრძნესა და გონიერებასა და რომელთა მეფობამ მოგცემს შენ, არასადმე ცრუჲ განთქუმილებამ მოვიდა ჩუენდა მომართ, არამედ მყოფმან ჰუმარიტად, ფრიად უდარესად აღმოაჩინა კეთილბედნიერობამ ამისგან, რომელსა ვხედავ აწ მოწვეწული, რამეთუ სასმენელთა მხოლოთა ვიდრეჲე რწმუნებად კელ-ჰყოფდა, ხოლო ღირსებასა საქმეთასა არა ესრეთ საცნაურჰყოფდა, ვითარ ჰახედველი და მათ შორის ყოფამ დაადგინებს ამას. მე უკუე, არცა მითხრობილთა მრწმუნებულმან სიმრავლისათჳს, რომელნი მესმოდეს, ფრად უმრავლესნი ამათგან ვეხილენ და სანატრელად ყოფასა ევრაველთა

¹ განშუენებულსა AQ, განშუენებული S, განშუენებასა D. ² საკვრველსა AQSD. ყუთაიხა თივილი ბიბლიოთეკაჲნი და ἔλλαθαι ἄσπασθαι ἄσπას

• III მეფ. 10.1. II ნეშტ. 9.1.

• ხანანელთაგან.

ერისასა ვსჯი, თანად მონათა შენთა და მოყუარეთასა, რომელნი დღითი-დღე შენისა ზილვისაგან იშუებენ და სიბრძნესა მსმენელ არიან. აჟურთხოვ ვინმე ღმერთი, შემყუარებელი ამის ჭოფლისა და მას შინა დამკვდრებულთაჲ ეს-რეთ, რამეთუ მეფე-გყო შენი!»

6)* ხოლო წარმოვადგინო და სიტყუათაცა მიერ, ვითარ ქმნა იგი მეფემან. მერმეცა და ნიჭთა მიერ გონებამ მისი ცხად-ყო, რამეთუ ოცნი ტალანტნი ოქროსანი მისცნა მას და თანად სიმრავლე სულნელებათაჲ აღურიცხუველი და ჭკობა მრავალფასისაჲ. ხოლო იტყუან, ვითარმედ და ვალსამოხსანცა ძირი გუაქუს მოცემული დედაცაისაგან, რომელსა მერმეცა აწ ჩუენი ქუეყანაჲ აღმოაქუნებს. ნაცვალ-ანიჭნა უკუე მას და სოლომონცა მრავალთა კეთილთა ბიერ და უფრომალა, რომელთაცა სურვილით გამოირჩედა, რამეთუ არა იყო, რომელი, მიღებად მოქენესა, არა მიანიჭა, არამედ უპალიადეს წინამიმცემელი, რომელთა ზედა თუთ მშუებელ იყო თჳსითა წინააღრჩევითა, რომელთასა იგი მიმთხუეესა ევედრებოდა. ამათ მიერ დიდგონიერებასა თჳსსა აჩუენებდა.

და ეგვტვლთა ვიდრე და ეთიოპიასა დედოფალი, მიმთხუეული წინაწარ-თქმულთაჲ და გარდამცემელი კუალად მეფისაჲ, მისთაგან სახიდ თჳსად უკუნ-იქცა.

თ. 7

1)* ხოლო ამას ვიდრე ეამსა მოღებულ იქმნა მეფისა ოქროსად წოდებულისა ქუეყანისაგან ქვაჲ მრავალფასისაჲ და ძელნი ნაძუთაგან. და ძელნი უკუე დასამკვდრებელად ტაძრისა და სამეფოთა იკუმინა და სამუსიკო სახიობათა მიმართ შესამზადებელად, ქნართა მიმართ და ორღანოთა, რამთა აქებდენ ლევიტელნი ღმერთსა. ხოლო ყოველთა, ოდესევე მოღებულთა მისა მიმართ, მას დღესა შინა მოხუბულნი, სიდიდითა და შუენიერებითა აღმატებულ იყვნეს. გარნა ნუვიზ ჰგონებს, ვითარმედ ძელნი ნაძესანი მსგავსნი არიან სახელდებულთა. და ამას სახელისდებასა მიმღებელ არიან გამსყიდელთაგან განკვრევისათჳს მისყიდელთაჲსა, რამეთუ იგინი ვიდრემე სახითა მსგავს არიან ლედესათა, უსპეტაკეს უკუე არიან და უმეტეს ბრწყინვალე. ესე უკუე ვიდრემე, რამთა არავინ უმეტერბდეს განყოფილებასა, არცა ბუნებასა ქემშარიტისა ნაძესასა, ეინაბთგან მოვიკსენეთ ამისი სავმარებისათჳს მეფისა. კეთილუამიერად და კაცთმოყუარედ შეჳრაცხელთა ცხადყოფასა ამისსა ვთქვთ.

2)* ხოლო საწონი ოქროსაჲ, რომელი შოილეს მისდა, ტალანტნი ექუსას და სამეციცდაქუსნი და არა თანა-ალირაცხა ვაჭართა მიერ მოსყიდული და არცა ნიჭნი, რომელნი არავიასა ადგილთმთავართა და მეფეთა წა/რუელინნეს მას. ხოლო აღადნო ოქროჲ შესამზადებელად ორასთა ფართათჳს და თითოეული მქონებელ იყო ექუსასთა სიკლოსთა. და ქმნნა ჰოროლნიცა სამასნი და მქონებელ იყო თითოეული მნათა ოქროსათა ჯამთა. და დასხნა იგინი, მომღებელმან, სახლად, დრემონ ლივანოხსად წოდებულად. არა ესე მხოლოდ, არამედ

145

* III მეფ. 10,10. II ნეშტ. 9,9. 1* III მეფ. 10,11. II ნეშტ. 9,10. 2* III მეფ. 10,14. II ნეშტ. 9,13.

და საბურველნიცა* ოქროსაგან და ქვისა შემპზანდა სერობისა მიმართ, რათა უფროსდა იყო კელოვნებისმოყუარე. და სხუადცა სიმრავლე კურკველთა ყოველი ოქროსაგან იველოვნა, რამეთუ არაჲა იყო, რომელიმცა ვეცხლითა ვისაჲ მოეყიდა, გინა კჳალად განეყიდა. რამეთუ მრავალნი იყვნეს ნაენი, რომელთაცა ტარისხად სახელდებულსა ზღუასა შინა დამადგინებელმან მეფემან წარუბნა უშნაგანესთა ნათესაეთა მიმართ ყოვლისა სეაჭროსაჲ ბრძანა, რომელნი, განისყიდვოდეს რაჲ, ვეცხლი და ოქროჲ მოიღებოდა მეფისა და ფრიადი პილოჲ და ეთიოპნი და პითიკნი*. ხოლო სლვასა, წარსრულნი და აღმონავალნი, სამთა წელთა შინა სრულჰყოფდეს.

3)2* და განთქმულებდა უკუე ბრწყინვალე ყოველსა გარემოსსა ქუეყანასა მიდმოჰვლიდა. და მკობელი სალომონოს სათნოებისა და სიბრძნისაჲ, ვიდრეღა ყოველთაჲთ წადიერ იყვნეს მეფენი სახედველად მისდა მოწივენასა, გარდამატებულებისათჳს თქმულთაჲსა ურწმუნონი და ნიჭთა დიდთა მიერ აჩუენებდეს მისა მიმართსა ეოსწრაფებასა. რამეთუ წარმოუვლინებდეს მას კურკველთა ოქროსა და ვეცხლისათა და პორფურასა შესამოსელთა და სულნელთა მრავალთა და ეტლთა და ცხენთა და ნეტურთეთა ჯორთა, რაოდენთა გამოარჩევდეს ძლიერებისათჳს და შუენიერებისა სახედველსა მეფისასა კეთილდადებად. ვიდრეღა მისდა მყოფთა თანა პირველად ეტლთა და ცხენთა თანაშეერთებითა წარკეშულთაჲთა იქმნა ეტლთა ვიდრემე რაცხვ ოთხასთაგან უმეტესა, რამეთუ იყვნეს მისა პირველად ათასნი, ხოლო ცხენთაჲ ორ ათასი, რამეთუ იყვნეს მისა ორნი ბევრნი. ხოლო კმნილი იყვნეს ესენი შუენიერებისა მიმართ და სიკეთისა და სიმალით მორბელებისა, ვიდრეღა არცა უშუენიერესნი იპოებდეს. მათგან, არცა უმაღლესნი, არამედ უმაღლეს ყოველთაგან სახილველ იყვნეს და შეუსწორებელ იყო მორბელებად მათი. ხოლო განაშუენებდეს მათ ზედა აღნავალნიცა სიკბაუტითა ვიდრემე შუენიერთა პირველად ყუავილოანნი და სიმაღლით უკუე საჩინოდ მყოფნი და სხუათაგან მრავლად ზემთა აღმატებულნი, ვრცელთა ვიდრემე შთამომტევებელნი თმათანი და შემოსელნი სამოსელთანი ტურელისა პორფურასაგან. ხოლო ნამწულილთა ოქროსათა დლითი-დლე აფრქუევდეს თმათა მათთა ზედა, ვიდრეღა ელვარეობდეს თავნი მათნი ბრწყინვალეობისაგან ოქროსა, მზისა მიმართ მიდრეცილისა. და ესენი რაჲ უკუე. აღჭურვილნი და მშვლდთა შთამომკიდებელნი, გარემოსს მისა მყოფ იყვნინ: ეტლსა ზედა აღსრულსა მეფესა და სპეტაკისა სამოსელისა შემოსელსა, დლითი-დლე ჩუეულებად აქუნდის გარეგან განსლვად. ხოლო იყო აღგილი რომელიმე ორითა საბლითა3* იეროსოლჳმთაგან, რომელსა ეწოდების მენილატ4*, სამოთხეთაგან და მდინარეთა, მცენარეთა მდინარეობისა შუენიერად ერთბაჲად და მდიდრად მყოფი. ამისა მიმართ უკუე განსლვათა მოქმედ იყო წადიერებით.

4)5* ხოლო საღმრთოსა ყოველთათჳს მკუმეველმან მოურნეობასა და მოსწრაფებასა და ფრიად შუენიერებისმოყუარემან არცა გზათაჲ უგულებ-

1 უფროსდა/ + ლა A. 2 მშვლდთა A. 3 შემოსელსა A.

4 რა დაჲმარაჲ 8188 (=ფილები). S: საჭურველნიცა. D=AQ. 10 πλῆθος 8181 (=მაიმუნები). 11 III მეფ. 10,23. II ნუმტ. 9,22. 12 ὅσοι σχολίου 8188 (δ, ἡ σχολιοσ=1 თოკი; 2) სივრცის ერთეული=5,5 კმ. იფლისხემა მეორე მნიშვნელობა). 13 μὲν Ἰσραὴλ 8188. S: თანაჲ. D=AQ. 14 III მეფ. 10,26. II ნუმტ. 9,25.

ბელს-ყო, არამედ და ამათგანნიცა, იეროსოლჳმად მიმყენებელნი, სამეფოდ მყოფნი, ქეთა მოჰფინნა შავითა, თანად რაჲთა ადვილ იყოს მავალთათჳს და რაჲთა ცხად-ჰყოფდეს პატრქსა სიმლიდრისა და მთავრობრასა. და განმყოფელ-მან ეტლთამან და განმაწესებელმან, რაჲთა თითოეულსა ქალაქსა შინა განსაზღვრებით იყო. რიცხუ ამათი, მან ვიდრემე თავისა თჳსისა თანა მკირედნი დაჰმარხნა და ამით უკუე ქალაქთა ეტლთად სახელს-სდევ. ხოლო ვეცხლისა ესოდენისა სიმრავლე ქმნა მეფემან იეროსოლჳმათა შინა, რაოდენ იყო და ქეთათაცა, და ფიქუსა ძელთად, რომელნი არა იყვნეს პირველად, ვიდრეღა და ხეთაგანცა ლელუს-ულელთაჲსა აღიგნნეს ველნი იუდეაჲსანი. ხოლო უბრძანა და ვაჰართაცა, ეგვბით მომღებელთა, მისყიდაჲ მისდა ეტლსა ვიდრემე ორთა თანა ცხენთა ექუსას ღრახმად ვეცხლისად. და იგი უკუე სურიაჲსა / მეფეთა და წიად იორდანისათა წარუვლენდა.

5)* ხოლო უდიდებულესქმნილი ყოველთა მეფეთაგან და ღმრთისმოყუარე და სიბრძნითა და სიმლიდრითა გარდამატებული პირველ მისსა მთავრობასა ევრაელთასა მქონებელთაგან, არა დაადგრა ამათ ზედა ვიდრე აღსასრულამდე, არამედ დამტევებელმან მამულთა სჯულთა დაცვისამან არა მსგავსითა მათდა, რომელნი წინაწარ-თქუენით, დასასრულითა დააქცია ცხოვრებაჲ თჳსი. ხოლო დედაკაცთა მიმართ აღბორჯებული და აფროდისიობათა¹ უზომოდ, არა კმა-იყოფდა ქუეყანის შინათა მხოლოდ, არამედ მრავალთა და უცხოთა დედაკაც-თაცა ქორწინებული, სიღონელთა და ტურელთა და ამმანჩიდთა და იღუპელთა, გარდაჰვდა ვიდრემე მოჴსის სჯულთა, რომელმან უარყო დამკვდრებაჲ არა ერთმონათესევეთა თანა. ხოლო მათთა იწყო მსახურებაჲ ღმერთთაჲ, დედაკაც-თათჳს და მათდა მიმართისა ტრფიალებისა მიმნიჭებელმან, ვინაჲთგან ამისმან მეცნიერმან სჯულისმდებელმან წინაწარ-თქუა არა ქორწინებაჲ უცხო მსოფ-ლიოთაჲ, რაჲთა არა უცხოთა ჩუეჯულებათა თანაღწმასნილნი განზღვენ მამულ-თაგან და რაჲთა არა მათ თანა ჰმსახურონ, ღმერთთა თჳსისა დამტევებელთა. არამედ ამათ ვიდრემე უგულუბელს-ყო, შთავრდომილმან გემოვნებად უსიტყოდ სალომონ, მიმყენებელმან ცოლთამან ასულთა მთავართა და საჩინოთა-სა, შვდასთა რიცხვთ და ხარკთა სამასთასა და ამით თანა ასულსაცა ეგვბტელთა მეფისასა. და მეყუსეულად ვიდრემე იძლეოდა მათ მიერ¹, ვიდრე მიმსგავსე-ბადმდევთ მათ მიერთა და იიბულებოდა მინიჭებად მათდა სახესა მოწლოებისა და სიყუარულისასა, მიმსგავსებული ცხოვრებითა, ვითარ მამული იყო მათდა. ხოლო წარუდებოდა რაჲ ჰასაკი და გონებაჲ უძღურ იქმნებოდა უამისათჳს პყრობად ვსენებასა მსოფლიოთა მოქალაქობათასა, მერმეცა უფროსსა ვილ-რემე ღმრთისაჲ უგულუბელს-ყო, ხოლო ქორწინებათა ზედღართულთა პატრი-ვისტემელ იყო. და ამით მიერ მცოდველობაჲ შეემთხუა მას და შეტომაჲ დაცვისა მიერ სჯულიერთაჲსა, ოდეს მსგავსებანი რვალისა კუროთანი შე-ჰმზაუნა, ზღუასა ქუეშე მყოფთანი შესაწირავად და ლომთანი გარემოსსა საყ-დარსა თჳსსა, რამეთუ არცა ამათი მოქმედებაჲ ჯარ-იყო. ხოლო კეთილსა მქო-ნებელ და საკუთარსა იგავსა სათნოებისასა მამასა და დიდებასა მისსა. რომ-ლისა დატევებაჲ შეემთხუა მას, არა მიმსგავსებულსა მისდა ღმრთისა მიმართი-თა კეთილმსახურებითა და ამას თანა ორგზის ღამოჩინებით: მისდა ღმრთისაჲთა

¹ მიერ/—AQ. შით S, პრტვ აბრეუ მ₁₀₄.

* III მეფ. 11,1. ¹ წნუ ძფობთქნა მ₁₀₁ (=სასიყვარულო გართობანი).

ზედამხედველობათათეს იქუნეულობისათა მწუხარე იყო, ყოველსავე მოთმენად თავსმდებელი, ვიდრე ესევეითარისა პატივისაგან დაკლებული მონებისა თანა და შიშთა ცხორებად.

წარავლინებდა უკუე კლეოპატრას მიმართ, რომელთა შინა იყო მრავლად მგოდებელი და მვედრებელი შეწევნად მისა ძალისაებრ. ხოლო მან უბრძანა, რაჲთა ფარულად ეგვპტეს მივიდეს ყრმისა თანა მისისა მისა მიმართ. სთნდეს ესენი და მოიკვლოვნა ესევეითარნი: ორთა ლარნაკთა, ვითარ განსაღებულად მკუდართა შემზადებელი, ამათ შინა შთავიდა თვთ და ძეცა მისი. და ბრძანა მონათა, ამის საქმისა მეცნიერთა, ლამით განლებად მათი. ხოლო იყო მათდა მიერთთგან ზლუად მიმართ გზად და ნავი შემზადებული, რომლითა წარცურებდა ეგულებოდა ეგვპტეს. ესენი სავეგონს, მოყუარესა მისსა, ესოპოს, მონამან ალექსანდრამსმან მიუთხრნა, შვერდომილმან უწყებად მისა, ვითარ მეცნიერისა.

ხოლო ამისმან მსწავლელმან სავეგონ, და რამეთუ მტერი იყო იროდისი სავეგონ პირველად, ვინაჲთგან ერთად საგონებელ იყო ესე, რომელთა ზედგანიზრახეს მოწყალვად ანტიპატრომსა, სიძულელსა შეცვალეზად ჰგონა მოთხრობისა სიყუარულისათვის და აუწყა მეფესა ალექსანდრამს განზრახვად. ხოლო მან, ვიდრე კელყოფადმდე წარსლვისა დამტევებელმან, განლტოლვასა ზედა მპოვენელმან იპყრა იგი. და ნაცოდები ვიდრემე შეუნდო, ხოლო ბორტის-ყოფად არცა ერთი იკადრა, დალაკათუ ფრიად მნებებელ იყო, რამეთუ მოშიშ იყო კლეოპატრამსგან, უკუეთუ მიიღოს მიზეზი მისა მიმართისა სიძულელისა. და მაჩუენებელი დიდსულობისა, ფრიად სიმშვდით შემნდობელ ექმნა მათ, გარნა ყოვლითურთ/მნებებელ იყო. რაჲთა შორს-ქმნას ყრმად. არამედ არა მალიად სათონ-უჩნდა ამისი ქმნად ქმნულთა ზედა, რაჲთა დაფარულ იქმნეს ესევეითართა მოქმედი.

3. და ვინაჲთგან წარმოდგა მეკარეეობად, ხოლო ესე დღესასწაული არს ჩუენ შორის ფრიად შეკრძალული, ამათ დღეთა შინა იქმნა და მხიარულებათა შინა იყო თვთ იგი იროდი და ნეშტი ნათესავი. ხოლო ეგრეთვე აღძრა იგი ესევეითართა მიერ მოსწრაფებად წინააღრჩევისა თვისსა მიმართ ცხადად, აღმაბორგებელმან მისმან შურმან, რამეთუ ყრმად არისტოველოს, ათშვდმეტისა წლისად ქმნილი, ვინაჲთგან სჯულისაებრ აღვიდა ვომონსა ზედა შეწირვად მსხუერპლთა, სამკაულსა მქონებელი მდღელთმთავართასა და მსახურებისათა სრულმყოფელი, შეენიერებოდა უშუენიერესი და სიდიდითა უმეტეს აღსრული მასაკისაგან და ნათესავობითისა პატივისათვის უმეტეს საჩინოდ სახესა შინა, აღძრვაჲ სიყუარულისად ექმნა მისა მიმართ სიმრავლესა და არისტოველომს მიერ, პაპისა მისისა, მოქმედებულთა კსენებად ცხადი წარმოდგა. და ძლეულნი მციარედ-მციარედ იმხილებოდეს სიყუარულთაგან, მოხარულნი ერთბამად და შემრღუეულნი და კმათა საქებელთა მისა მიმართ განუტევებდეს ლოცვისა შეერთებულთა, ვიდრედა საჩინო-ექმნა სიყუარული ერთად და უკადნიერესად აღსაარებაჲ, ვითარ სამეფოთა შინა თნებისად კეთილთათვის, რომელნი შეემთხვნეს მათ. ამათ მიერ აგრძნა იროდი ყოველსა წინააღრჩევისა თვისსა გამოცხადებაჲ, რომელი აქუნდა ყრმისა მიმართ. და ვინაჲთგან წარკდა დღესასწაული, ისერებდეს იერისხუტოს შინა, შეწყნარებულნი ალექსანდ-

ძილთა შინა, რომელი მიმსგავსებდას ამისასა განაზრახებდა, უდიდებოდ მოკულდა. მოვიდა უკუე მეყუსუელად წინაწარმეტყუელი, ღმრთისა მიერ წარმოვლინებული, არცა დაფარვად უსჯულოებათა ზედა მისი მეტყუელი, არცა მრავლად მხიარულებასა ქონებად მოქმედებულთა ზედა მაქადებელი. არამედ ცოცხალსა ვიდრემე არა მიეღოს მეფობად, ვინათგან მამასა დავიდის აღუთქუა ღმერთმან მონაცვალე-ქმნა მისდა ამისი, ხოლო აღსრულდა რაჲ, ძესა მისსა უყვენს ესენი, არა ყოველსა ერსა განმაყენებელმან მისგან: თანი ვიდრემე უკუე ნათესავნი მისცნეს მონასა მისსა, ხოლო ორნი დაუტევენს შვილის-შვილსა დავიდისსა მისთვის მხოლოდ, რამეთუ ღმერთი შეიყუარა და ქალაქისათვის იეროსოლჳმასა, რომელსა შინა ტაძრისა შენებაჲ ინება.

6)* ამათი მსმენელი სალომონ ტკივნეულ. იქმნა და ფრიალ შეიმრღვა, ვინათგან ერთბამად ყოველნი მისნი კეთილნი, რომელთა ზედა საშურველ იყო გარდაცვალებად, მიიწეოდეს ბოროტად. არა მრავალი წარცაჲ ესამი, ვინათგან მიუთხრნა წინაწარმეტყუელმან შემთხუევადნი და მბრძოლი მეყუსუელად მას ზედა აღადგინა ღმერთმან, აღერათის სახელით, მიზეზსა მტერობისასა ესევეითარსა მიმღებელი:

ყრმად იყო ესე, იღუმელი სახელით, ნათესავით სამეფოთა თესლთაგან. ხოლო დამკობდა რაჲ იღუმეასა იოავოს, დავიდის მკედართმეყენებელი, და ყოველთა ჰასაკის შინათა და საქურველთა აღღუბად შემძლებელთა განხრწინდა თუეთა შინა ექუსთა, ლტოლვილი მივიდა ფარაოთის მიმართ, ეგვიპტელთა მეფისა. ხოლო მან ჰიყუარულით შეიწყნარა იგი და თანად სახლი მისცა მას და აღვილი საზრდელისათვის. და იქმნა რაჲ ჰასაკსა შინა, ფრიალ შეიყუარა, ვიდრელა და ცოლისაჲ მისისა დაჲ მისცა მას ქორწინებად, სახელით თაფინი, რომლისაგან ქმნილი მისდა ძე მეფისა ყრმათა თანა აღიზარდა.

146 მსმენელი უკუე დავიდის სიკუდილისაჲ ეგვიპტეს შინა და იოავოსი, მორსული ევედრებოდა ფარაოთის, რაჲთა / უბრძანოს მას წარსლვაჲ მამულად თესად. ხოლო მეფე ჰკითხვიდა, რომლისაგან ნაკლულევიანად მყოფი, გინა რაჲსა მვენებელი მოსწრაფე არს დატეგებისა მისისაჲ. და მრავალგზის მოქენე და მვედრებელი მამინ ვიდრემე არა ფანიტევა. ხოლო მას ესამსა, რომელსა შინა აწლა სალომონოჲს საქმენი ბოროტად ქონებასა დამწყებელ იყვენს პირველთქუელთათვის უსჯულოებათა და მათ ძლით განარისხებისათვის ღმრთისა, განტეგებული ფარაოთისგან აღერეოს მივიდა იღუმეად. და არა შემძლებელი განყენებისა მისისა სალომონოჲსგან, რამეთუ პერობილ იყო სამცველოთა მიერ მრავალთა და არა თავისუფალ იყო ამით ძლით, არცა აღვილ¹ იყო მიღებად, წარსრული მიერ სურიალ² მიიწია. ხოლო მუნ რააზოჲს ვისმე სახელით მიმთხუეული, განლტოლვილისაჲ აღრაზაროჲსგან, მეფისა სოფინისა, მეუფედ მყოფისაჲ, ავაზაკად სოფლისა მყოფსა სიყუარულით შეერთა, მქონებელსა გარემოჲს საავაზაკოჲსა სიმრავლისასა. და აღსრული სურიალ და მპერობელი მისი, მეფედ განიჩინა მის ზედა და მიტაცებასა ისრაილიტთა ქუეყანისასა მყოფდა ბოროტად და მიიტაცებდა მერმეცა სალომონოჲს სიცოცხლესა შინა. და ამისი ვიდრემე ვენებაჲ აღეროჲსგან შეემთხუეოდა ევრაველთა.

¹ ივილ AQ. ² სურიალ A.

* III მეფ. 11,4.

7)* ხოლო ზედა-აღუღა სალომონს და თანმონათესვეთაგანიცა ვინმე, იეროამოს, ძე ნავატეოასი, წინაწარმეტყუელებისაებრ ძუელ ოდესმე ქმნილი-სა მისდა საქმეთა ზედა მსასოებელი, რამეთუ ყრმად მამისა მიერ დატევებუ-ლი და დედისა თანა წურთილი, ვითარ იხილა იგი სალომონ, ბუნებით მკნედ მყოფი, ზედმოურნედ ზღუდეთა შენებისა დაადგინა, რაჟამს იეროსოლჳმათა სიმრგულუ ჟარე-მოავლო. და ესრეთ მოურნე ექმნა საქმეთა, ვიდრეა მეფე ემადლიერა მას და პატივად მკედართმთავრობაჲ იოსიპოას ნათუაჲგა ზედა-პისცა მას. ხოლო წარსრულსა მას ეამსა იეროსოლჳმათაგან, იეროვამონს¹ შეემთხვა წინაწარმეტყუელი ქალაქისაგან სილაჲსა, აქია სახელით. და მომკითხ-ველმან მისმან მიიყვანა გზისაგან მცირედ მიდრეკილად აღგარსა რომელსამე, სადა არავინ იყო სხუაჲ. და განმპოობელმან ათორბუტად ნაწილად, ნაკუეთად შესამოსლისამან, რომელი გარემოდებულ იყო მისდა, უბრძანა იეროვამონს მიღებაჲ ათთაჲ, მეტყუელმან, ვითარმედ ამთ მნებებულ არს ღმერთი და ვანმხეთქელი² სალომონოას მეფობისაჲ, მთავრობისაჲ, ყრმასა ვიდრემე ამისსა დაეიდის ქიმართ ქმნილისა აღთქუმისათჳს ორთა ნათესავთა მისცემს, „ხოლო შენ — ათთა, რამეთუ სალომონ ცოლა მისა მიმართ და ცოლთა და ღმერთთა მისთა მისცა თავი თჳსი. მეცნიერი უკუე მიზეზსა, რომლისათჳს გარდაცვალა ღმერთმან ვანზრახება მისი სალომონოასგან, მოსწრაფე იყავ, რაჲთა მართალ იყო და დაიცვენ სჯულნი, ვინაჲთგან წინაჲდებარე არს შენდა კეთილმასხუ-რებისათჳს და ღმრთისა მიმართისა პატივისა ლუაწლი უდიდესი ყოველთაჲ და ესევეთარ იქმნე, ვითარსა მეცნიერ ხარ ქმნაღ³“.

8)² აღზუავებული უკუე წინაწარმეტყუელისა სიტყუათა მიერ იეროვო-ამოს, ბუნებით მჭურვალედ ქაბუკად მყოფი და დიდთა გულისმთქუმელი საქ-მეთაჲ, არღა მერაჲცა დაწყნარებულ იყო და მკედართმთავრობასა შინა ქმნი-ლი და მომკსნებელი აქიას მიერ უწყებულთაჲ, მეყუსეულად მოსწრაფე იყო რწმუნებად ერისა, რაჲთა განეყენნენ სალომონოასგან და აშფოთებდა მთავრობასა მისა მიმართ. ხოლო მსწავლელი გონებისა და ზედგანზრახვისა მისისაჲ, სალომონ ეძიებდა, მპყრობელი, მოკუდინებასა მისსა. და იეროვო-მონს უკუე, მსწრობელი ცნობად ამას, სუსაკოას მიმართ, ეგაპტელთა მეფისა, ივლტრად და ვიდრე სალომონოას აღსრულებადმდე მუნ დადგრომილმან მა-შინ არარაჲსა ვნებაჲ მისგან შეიძინა და დამარხებაჲ მისდა მეფობისაჲ.

ხოლო მოკუდა სალომონ აწლა სიბერესა შინა მყოფი, მმეფობი წელთა ოთხმეოცთა, ხოლო ცხოვრებული ოთხმეოცდაათთა და ოთხთა. და დაეფლა უკუე იეროსოლჳმათა შინა, გარდამეტებული კეთილბედნიერობითა და სიმ-ღირითა და გონიერებითა ყოველთა მეფექმნილთა, გარეშე რაოდენნი სი-ბერესა შინა ცოლთა მიერ შეყუსარებულმან იუსჯულოვნა, რომელთათჳს და ბოროტთათჳსცა, რომელნი მათ მიერ შეემთხვნეს ევრადელთა, კეთილუამერად ეჭგონეთ უწყებაჲ.

თ. 8

1) ხოლო შემდგომად სალომონოას აღსრულებისა მიითუალა რაჲ მე-ფობაჲ მისი ძემან როვოამოს, რომელი დედაკაცისაგან ამმანიტილისა ქმნილ

¹ იეროვამონს A. ² განმპოობელი A.

* III მეფ. 11,26. ³ ქმნაღ+Δαυ(ძეუ) 208 (=დაეთოს ზიერ). ² III მეფ. 11,40; 11,42.

უდიდეს სიტყვსა ზეშთა¹ აქუნდა სხუთა² დედაკაცთასა და უმრავლესი მიზეზი არა სახარულევანად ყოფა მეფისა მიმართ, არცა შუებით ცხორებისა ამიერ იქმნა, რამეთუ მარადის ჩუეულო³ ტრფიალებისა ძლით და არა რომელსამე ბოროტსა მომლოდე მის მიერ, კადნიერებასა⁴ უზომოსა მქონებელ იყო. ხოლო მწუხარე ჰყოფდეს⁵ მას და სახლისა ძლითნიცა და მათ ყოველთა თქუმასა მისა მიმართ მნებებელ იყო, რაოდენნი⁶ ევნებოდეს და უკუანადასკენელ⁷ მტერობისა მისისა მიმართ აღძრნა⁸ და და დედა, მეფეცა, რომლისა მიერ მხოლოსა⁹ ვნებასა რომლისავე ბოროტისასა¹⁰ არა ირწმუნებდა.

7. ხოლო მოიკუდინა რაჲ ესე, მაშინ უფროასლა აღეგზნა¹¹ გულისთქუმა მეფისა და ესრეთ¹² მქონებელ იყო¹³, ვითარ და უწინარესცა ცხად-გვქმნიეს¹⁴, რამეთუ არა უვნებელ იყო მისა¹⁵ მიმართ ტრფიალებზე, ვითარ ჩუეულებისათა შინა, არამედ და უწინარესცა მქონებელ იყო ტრფიალებასა¹⁶ და ჩუეულებითა შეერთებისათა არა იძლეოდა¹⁷ უდიდესქმნილი მარადის ტრფიალებზეა და ნაშინ ვიდრემე უკუე უფროასლა ჰკონებდა უსამართლოებით ქმნასა მარიამის წარწყმედისასა და მრავალგზის აღმოწოდებანი¹⁸ იყვნეს¹⁹ მისნი და მრავალგზის ტყუეობაჲ უშუერი. ხოლო მოიგონებდა, უკუეთუ რაჲმე შესაძლებელ იყვს/ნუგეშინისსაცემლად, მოსუშურობდა²⁰ და აღრევათა დედაკაცთა მიმართ მომლონებელი²¹ და ამთავანსა არა რომელსა კმა-ყოფდა. ხოლო განსაგებელთაგან სამეფოსათა იქმნიდა და ესეოდენ²² იძლეოდა ვნებისაგან, ვიდრედა და ოდესმე მოწოდებდა²³ მარიამისა უბრძანებდა მსახურთა, ვითარ²⁴ ცოცხალისა მერმეცა და სმენად შემძლებელისასა. ესრეთ რაჲ მქონებელ იყო მეფე, განმხრწნელი სენი მოიწია, რომელმან უმრავლესნი სიმრავლისაგან და უპატიოსნესი მოყუარეთა მისთანი განხრწნა და აქუნდა ყოველთა იქვ, ვითარმედ რისხვსაგან ღმრფისაჲ მოიწია ესე მარიამის ზედა ქმნილისა²⁵ უსჯულოებისათვს. ამან²⁶ საქმემან უმძევარედ დადებულ-ყო²⁷ მეფე და უკუანადასკენელ²⁸ უდაბნოდ და განმცემელი²⁹ თავისა³⁰ ცხისისა და მიზეზთა ნადირობისათა მათ შინა მრონიე და მწუხარე, ვერ შემძლებელ იქმნა უმრავლესთა დღეთა გარდავლად, არამედ შთავარდა სენსა მძევარესა, რამეთუ შემწყველობაჲ³¹ იყო და ვნებად³² და³³ გონებთა შეცვალებზეა³⁴. ხოლო სამკურნალოთაგანნი არცა ერთი მარგებელ ექმნებოდეს. არამედ წინააღმდგომთა უკუანადასკენელ³⁵ სასოწარკვეთილებზეა³⁶ მოიყვანნეს³⁷. ხოლო რაოდენნი³⁸ გარემოს მისსა მკურნალნი იყვნეს³⁹, რაოდენთა⁴⁰ ესენი მოიღებდეს წამალთა, არა ერჩდა მათ ესენი და სხუებრ არა⁴¹ მქონებელ იყო მეფე, გარნათუ მაიძულებელისა სენისაგარ მათისა⁴² ცხორებდა და რაოდენთა⁴⁰ იგი მნებებელ იყო, მინიჭება⁴³ სათნო-უჩნდა მათ, უსასობა-

1 ზესთა QS. 2 სხუათა AQ. 3 ჩუალველი AQ. 4 კადნიერებასა AQ. 5 მწუხარე-ყოფდეს A. 6 რაოდენნი AQ. 7 უკანასკნელ Q. 8 აღძრნა A. 9 მხოლოცა A. 10 ბოროტისა AQ. 11 აღეგზნა A. 12 აესრეთ A. 13 მქონებელ იყო A. 14 ცხად-გვქმნიეს A. 15 მისსა A. 16 ტრფიალებასა Q. 17 იძლეოდა AQ. 18 აღმოწოდებანი Q. 19, ყუნეს S. 20 მოსუშურობდა Q, მოსმურობდა S. 21 მომლონებელი A. 22 აესოდენ A, ესოდენ S. 23 მოწოდებდა A. 24 მიმართ AD. 25 ქმნილისა AQ. 26 მან AQ. 27 დადებულ-ყოფ AQ. 28 უკანასკნელ QS. 29 განმცემელ AS. 30 თავისა A. 31 შემწყველობა S. 32 ავნებდა A. 33 და A. 34 შეცვალებდა S. 35 უკანასკნელ S. 36 სასოწარკვეთილებდა A, სასოწარკვეთილებდა Q. 37 მოიყვანეს S. 38 რაოდენნი AQ. 39 იყვნეს S. 40 რაოდენთა AQ. 41 არა[უჩნდა] AQ. 42 მათისა[—]Q. 43 მინიჭება A.

v იყო ზისდა, ნოზმასა სახელით, მეყუსეულად წარმავლინებულთა ეგვბედელ, მთავართა ერისათა მოუწოდეს იეროვამოსს. და მიიწია რაჲ მათდა მიმართ სიციმად ქალაქად. როვოამოსცა ამისსა მიმართ / მივიდა, რამეთუ თნებულ იყო, რაჲთა მუნ შეკრებილთა ისრაილიტთა განაჩინონ იგი მეფედ. და მისრულნი უკუე მისა მთავარნი ერისანი და იეროვამოსს ევედრებოდეს, მეტყუელნი, რაჲთა ბიუტეოს მათ რომლისა რაჲვე მსახურებისაგან და უსახიერეს იქმნენ მამისა, რამეთუ მძიმესა უღელსა მის ქუეშე მოთმინებოდეს იგინი. და ესენიცა უმეტეს კეთილგონება იქმნენ მისა მიმართ და შეიყუარონ მისა მიმართ მსახურებაჲ სიმშვიდისათვის უფროს, ვიდრეა შიშისა. ხოლო მან შემდგომად სამთა დღეთა, ჰრქუა, მიუგონ მათ, რომელთათვის ევედრებიან. საეპუელ იქმნა ვიდრემე მეყუსეულად არა მამინვე წამისყოფელი მათდა სახარულეენათაჲ, რაჲნოუ მზაყოფად ევედრებოდეს სახიერებასა და კაცთმოყუარებასა და ამას ახალ ქმნასა შინა*. ხოლო საგონებელ იყო ეგრეთვე და განზრახვაცა და კეთილსა სასოებასა მქონებელ იყენეს არა მეყუსეულად უკუნთქუმი-სათვის.

2)1* და მომწოდებელი მამისა მოყუარეთაჲ, განიზრახვიდა მათთვის, რომლისა სიტყვისგებისა ჯერ-არს ქმნაჲ მათდა მიმართ, ხოლო იგინი, ვითართაჲ ჯერ-იყო მოყუარეთაგან და მეცნიერთა ბუნებასა სიპრავლისაჲ, განზრახებდეს მას სიყუარულით ზრახვასა ერისა მიმართ და ზოგადობით უფროსდა, ვიდრე მეფობისა ძლით სიდიდით, რამეთუ ესრეთ იპყრას გული სიყუარულით, ვინაჲთგან ქუეშდამორჩილებულნი ბუნებით მოყუარე არიან მშუდსა და მცირედლა თანასწორობასა მეფეთასა. ხოლო მან ესრეთ კეთილი და უმჯობესი განზრახვად გარე-მიაქცია, ნუუკუე ვიდრემე ყოვლისა მიმართ, ხოლო უკუეთუ არა მამინ მყოფისა ეამისა მიმართ, რაჲამს ეგულეობდა მეფე-ქმნაჲ, ეპკონებ ღმრთისა მიმართ ქმნილობითა და უმჯობესსა დასაქითა მისგან. და მომწოდებელი ყრმაჲთა თანაღზრდილთაჲ და მოხუცებულთა განზრახვასა მეტყუელი მათდა, რაჲ ჯერ-არს ყოფად, უბრძანებდა მათ სიტყუად. ხოლო მათ, რამეთუ არცა სიჰბუჲკე, არცა ღმერთი უტევებდა განგონებალ უმჯობესთა, განზრახეს სიტყვისგებაჲ ერისა მიმართ, ვითარმედ უმცირესი თითი მისი უმსხო მამისა წელთა არს და უკუეთუ ფრიად მრისხანესა მიემთხვნეს მას, მრავლად უფროსდა მისგან მიიღონ გამოკდილებად სიძნელისაჲ და უკუეთუ საწერტელით ასწავლიდა მათ იგი, ღრიაკალთა მიერ მომლოდუ იყენენ მისგან ქმნასა ამისსა. ამათ ზედა მხიარულქმნილმან მეფემან და მეტყუელმან, ვითარმედ ესე სიტყვისგებაჲ შუენის ღირსებასა მთავრობისასა, ვითარ მოკრბა სიპრავლედ მსმენადი მესამესა დღეთასა და მხიარულ იყო ყოველი ერი და მოსწორაფე სმენად, რასამე იტყვს მეფე, ხოლო მეტყუელი რომელსამე და კაცთმოყუარებისაჲ, ყრმაჲთა განზრახვად, დამტევებულმან მოყუარეთასა, ბიუტეო მათ. და ესენი უკუე იქმნებოდეს განზრახვისაგებ ღმრთისა, რაჲთა მიიღონ მათ დასასრული, რომელნი იწინაწარმეტყუელნა აქისა.

3)2* ხოლო წყლულნი სიტყუათა მიერ, ვითარ საქმეთაგან, და ტკივნეულნი, ვითარ გამოკდილებასა შინა თქუმულთასა ქმნილნი, განრისხნეს და დიდად

* αὐτὸς αὐτῶν ἔν τῳ δὲ 214 (=ჰბუბობისა). 1* III მეფ. 12,16. II ნეშტ. 10,16. 2* III მეფ. 12,16. II ნეშტ. 10,16.

მკმობელთა ყოველთა თქუეს არღა მერმეცა არცა ერთისა ნათესავობისა ყოფნად დავიდის მიმართ და მისგან მყოფთა მიერ დღითგან. ხოლო ტაძრისა მხოლოდ მიტევებასა მისდა მეტყუელთა, რომელი პაპჰამან მისმან შეჰჰზადა, დატევებად აქადეს. და ესრეთ მქონებელ იყენეს სიმწარით და რისხვად დაიმარხეს, ვიდრეუა ხარკთა ზედადცა მისი წარვლინებული აღორაზოს, რადთა დაამშენეს მიმტევებელნი თქუმულთანი, ვითარმედ თავკედლობით ძნელ იყო მათდა სიჰაბუჯისა მიერ, ამათ სიტყუათა მიერ დააწყნარენეს, არა თავს-იღვეს, არაჰედ, ჭკათა მიერ მცემელთა მისთა, მოაკუდინეს¹. ამისი მხილველი როვოამოს და თესად შემრაცხელი გუემულეებასა კებათაგან, რომელთა მიერ მსახური მისი მოაკუდინა² სიმრავლემან, შეშინებული, ნუსადა საქმით მენებელ იქმნეს ბოროტსა, აღსრული მეყუსულად ეტლსა ზედა, იელტოდა იეროსოლკმათადმი. და იუდაემ ვიდრემე ტომმან და ეენიაზიტისმან კელთდასხმულ-ყო იგი მეფედ, ხოლო სხუამან სიმრავლემან, მიერ დღითგან დავიდის ყრმათაგან განდგომილმან, იეროვოამოს განაჩინა უფალად საქმეთა. და როვოამოს უკუე, სალომონოს ყრამად, მოქმედი შესაკრებელისაჲ ორთა ნათესავთაგან, რომელნი აქუნდეს მორჩილად, მოსწრაფე იყო, მიმეყანებელი მათგან მკედრობასა რებათა და ათთა ბევრთა რჩეულთასა, განსლვად იეროვოამოსს ზედა და ერსა მისსა, რადთა მბრძოლმან აძილლოს მონებაჲ მისი. ხოლო დაყენებული ღმრთისაგან წინაწარმეტყუელისა მიერ ქმნასა მკედრობისასა, რამეთუ ეტყოდა — „ესევითარად არა სამართალ არს ბრძოლად თანმონათესევთა მიმართ და ამათ თანა ღმრთისა წინააღრჩევითა განდგომილკმნილობასა შინა სიმრავლისასა“ — არა განვიდა. ხოლო მოთხრობა-ვეყო პირველად რაოდენნი იეროვოამოს, ისრაილიტთა შეფემან, იმოქმედნა. და შემდგომად ამათსა მქონებელნი როვოამოსს მიერ, ორთა ნათესავთა მეფისა ქმნილნი, ცხად-ვეყვნეთ, რამეთუ ესრეთ დაცეულ იქმნეს ვიდრე ყოვლისაღმი კეთილგანწყნებაჲ მოთხრობისაჲ.

147

4)* იეროამოს უკუე, აღმაშენებელსა სამეფოისასა სიკიმას ქალაქსა შინა, ამას შინა აქუნდა მტევეელობად. და აღაშენა ქალაქიცა, ფანოილად წოდებულნი. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა, ეგულეობდა რად წარმოდგომად დღესასწაულსა მეკარვეობისასა, გულისმსიტყუელმან, ვითარმედ უკუეთუ უბრძანოს სიმრავლესა წარსრულსა თაყუანის-ცემად ღმრთისაჲ იეროსოლკმად, შეჰნანებელმან საღმე და შეშინებულმან ნანდვლ ტაძრისაგან ღმრთისა და მის შინადა მსახურებისა, დაუტევოს ვიდრემე იგი და შეუდგეს პირველსა მეფესა. და ესე თუ იქმნეს, დაპირებულ იქმნეს იგი განკუებად სულსა, მოიკელოვნა რადეჲ ესევითარი:

ორთა ოქროსა დიაკეულთა მოქმედმან და აღმაშენებელმან ესეოდენთაჲე მცირეთა ტაძართამან, ერთი ვიდრემე ვეთილის ქალაქსა შინა და სხუად — დანის შინა, ხოლო არს ესე მახლობელად წყაროთა მცირისა იორდანისათა, აღჰმართნა დიაკეულნი თითოეულსა შინა ტაძართასა თქუმულთა ქალაქსა შინად. და მოშწოდებელმან ათთა ნათესავთამან, რომელთა ზედა მთავრობდა იგი, ერისმეტყუელა ამათ სიტყუათა მოქმედმან:

„მამაკაცო ერთ ნათესავნო! ვჰგონებდ, ვითარმედ უწყით თქუენცა ესე, რამეთუ ყოველსა ადგილსა აქუს ღმერთი და არა არს ერთი განჩინებული ად-

1 მოაკდინეს. 2 მოაკდინა.
• III მგჱ. 12,25.

გალი, რომელსა შინა იყოს, არამედ ყოველგან ესმის და მსახურთა ზედ-ხედავს. რომლისათვის არა მგულავს თქუენ, მოსწრაფებით წარსრულთაჲ აჲ თაყუანანსა ცემისათვის იეროსოლჴმად, მტერთა ქალაქისა მიმართ, ესრეთ შორსა გზასა. კაცჴან შეჴმზად ტაძარი, ხოლო შეეჴმნენ მეცა ორნი ოქროსა დიაკეულნი, თანშოსახელნი ღმრთისანი, და ერთისა ვიდრემე ყოფაჲ ვეთილის ქალაქსა შინა დაეამტყიე, ხოლო სხჴსა — დანის, რაჲთა თქუენგანნი, მახლობელად ამით ქალაქთასა მდებარენი, წარსრულნი მითდა მიმართ თაყუანის-ცემედენ ღმერთსა. ხოლო განვაჩინენ თქუენდა მღღელნიცა ვითემე თქუენგან და ლევიტელნი, რაჲთა არა გაჴუნდეს საჴმარებაჲ ლევიტიდოჲს ნათესვისაჲ და აარონოჲს ძღთაჲ, არამედ მნებებელი თქუენგან მღღელ-ყოფისაჲ შესწირევდინ ღმრთისა ებოსა და ვერძსა, რომელთა ქმნასა იტყჴან პირველისა-ცა მღღელისა აარონოჲსგან“.

ამათჴან მეტყუელჴან შეაცთუნა ერი და, მამულისა მსახურებისაგან განყენებულნი, ყვნა იგინი გარდამავალ სჴულთა. ესე დასაბამად ბოროტთა ეჴმნა ევრაელთა და ტყუეობასა შთაფრდომა, ბრძოლისა მიერ პყრობილთა სხჴა ნათჴაუთაჴან, არამედ ესენი ვიდრემე აღდგოლა თჴსა ცხად-ყვენეთ.

5)* ხოლო წარმოდგა რაჲ დღესასწაული თუესა შინა, და ამანცა, მნებებელჴან აღსრულებად ამას ვეთილის შინა, ვითარ დღესასწაულობდეს ორნი ტომნი იეროსოლჴმთა შინა, აღაშენნა ვიდრემე სასახურებლოჲ წინაშე დიაკეულისა. ხოლო თჴთ, მღღელთმთავარქმნილი, აღვიდოდა ვოჴონსა ზედა თჴსთა თანა მღღელთა. და ეგულებოდა რაჲ ზედმიღებაჲ მსხურებლთაჲ და ყოვლად დასაწუველთაჲ, სახედველად ყოვლისა ერისა მოიწია მისა მიმართ იეროსოლჴმთაგან წინაწარმეტყუელი, იადონ სახელით, ღმრთისა მიერ წარმოვლინებული, რომელჴანცა, დადგომილჴან საშუვალ სიმრავლისა, სასჴენელად მეფისა თქუნა ესენი, სამსხურებლოჲსა მიმართ მყოფელჴან სიტყუითაჴან:

„ეჴმერთი წინაწარ-იტყჴს ქმნასა ვისსამე დავიდის ნათესვისაგან, იოსიას სახელით, რომელჴან შენ ზედა ამსხურებლნეს ცრუნი მღღელნი, მას ჟამსა შინა ქმნადნი, და ძუალნი ამით ერის მკთართა და შემაცთუნებელთა და უღმრთოთანი შენ ზედა დაწუნეს. რაჲთა ვიდრემე უჴუე ირწმუნონ ამთა ამისი ესრეთ ქონებაჲ, სასწაული წინაწარ-უთხრა მათ ქმნად: განიპოს სამსხურებლოჲ მეყუსეულად და ყოველი მას ზედაჲ ცმელი სამსხურებლთაჲ ქუეყანასა ზედა დაითხოს“.

ესენი რაჲ თქუნა წინაწარმეტყუელჴან, განრისხებულჴან იეროვოამოს განჴმარტა ჴელი, მბრძანებელჴან პყრობისა მისიანამან. ხოლო განმარტებული ჴელი მეყუსეულად დაიჴნა და არა შემძლებელ იყო თავად თჴსად მიღებად ამას, არამედ დაბუშებულად და მკუდრად აჴუნდა / შთამოჴიდებული. განიპო და სამსხურებლოჲსა-ცა და შთავარდა ყოველი მისგან, ვითარ წინაწარ-თქუა წინაწარმეტყუელჴან.

და ისწავა რაჲ ჴეშმარტებაჲ კაცისაჲ და საღმრთოსა წინაწარმეცნიერებლსა ჴონებაჲ, ევედრა მას, რაჲთა მოჴენე იჴმნეს ღმრთისა და განაცხოველოს მარჴუნე მისი. და იგი ვიდრემე ევედრა ამას მინიჴებად მისდა, ხოლო ჴელ-

1 ამით AQ.

* III მეფ. 12,32.

მან მიიღო კულად გებაჲ ბუნებითი. მხიარული მას ზედა ევეღრკობდა წინაწარმეტყუელსა სერობად მისდა თანა. და იადონ უკუე თქუა არა თავსდებად შესლვასა მისა მიმართ, არცა გემებასა პურისა და წყლისასა მას ქალაქსა შინა, რამეთუ ესე ღმერთმან უკუნ-თქუა მისდა, და გზასა, რომელსა მივიდა, რაჲთა არა მის მიერ ქმნას უკუნ-ქცევაჲ, არამედ სხესა მიერ. და მის ზედა ვიდრემე განკვრეებელ იყო მეფე კრძალულუბნათესს, ხოლო თვთ შინა შინა გარდაცვალებასა მისგან საქმეთასა, პირველთქუმულთა მიერ არაკთამსა გულისმსიტყუველი.

01. 9

1)* ხოლო იყო ვინმე ქალაქსა შინა მოსუცებული ბოროტი, ცრუ წინაწარმეტყუელი, რომელი აქუნდა პატივით იეროვოამოსს, ცთუნებულსა მის მიერ, სახარულევანთა მისდა მერტყუელისა. ესე მაშინ ვიდრემე მეცხედრე იყო უძლოურებისათჳს სიბერისა მიერ. ხოლო ყრმათა აუწყეს რაჲ მას მოსკრელი-სათჳს წინაწარმეტყუელისა იეროსოლჳმათაგან და სასწაულთათჳს ქმნილთა და ვითარამედ დაქსნილი მისი მარჯუნენ იეროვოამოსს! ლოცვითა მისითა კულად ცხოველი მიიღო, შეშინებულმან, ნუსადა უმჯობეს იქმნეს მისა უცხოჲ მეფისა წინაშე და უმეტესი მიიღოს პატივი, უბრძანა ყრმათა, მეყუ-ეულად დამფენელთა კარაულისათა, მზად შემზადებაჲ მისი და წარსლვისა მიმართ. ხოლო იგინი მოსწრაფე იქმნნეს ქმნად, რომელსა ბრძანებულ იყვნეს და მან უკუე, ზედალსრულმან, დევნა-უყო წინაწარმეტყუელსა. და მპოვნელმან განმსუენებულად ხესა რტოვანსა ქუეშე მუხამსა დიდისასა და აჩრდილსა მქონებელსა, პირველად მოიკითხა, ამისა შემდგომად აბრალებდა, არა შესრულსა მისა მიმართ და უცხოზადთასა არა მიმღებელსა. ხოლო მან თქუა დაყენებაჲ ღმრთისაგან გეგებაჲ ვის თანაცა მის სოფლისა შინათასა. და მან უკუე — არამედ არა ჩემ მიერცა, თქუა, უარ-ყო ღმერთმან ნანდვლვე დადგმაჲ ტაბლისაჲ, რამეთუ წინაწარმეტყუელი ვარ მეცა და მისვე მსახურებისა ზიარი შენდა მისა მიმართ. და მოვედ აწ მე, მიერ წარმოვლინებული, რაჲთა მიგიყვანო შენ სახიდ ჩემდა სერობისა ძლით“.

ხოლო იგი, ცრუვებულისა მრწუმენებელი, უკუნ-იქცა უკუე. ისერებდეს რაჲ და პატივის-მოყუარებოდეს, გამოუჩნდა ღმერთი იადონს და გარდამავალსა მცუნებათა მისთასა სასჯელსა მიგებად ეტყოდა და ვითარსა განუცხალებდა, რამეთუ წარსრულსა გზასა ზედა ლომი შეამთხვოს მას, ეტყოდა, რომლისა მიერ განსერწვნეს და მამულთა საფლავთა შინა ვერ მიემთხვოს დაფლვასა. ხოლო ესე იქმნა, ვკვონებ, განზრახვისაებრ მისისა, რაჲთა არა ერჩდეს სიტყუეთა იადონისთა იეროვოამოსს, იმხილოს რაჲ იგი ცრუდ. წარსრულსა უკუე კულად იადონს იეროსოლჳმად შეემთხვა ლომი და, შთამომღებელმან მისმან პირუტყუსაგან, მოაკლდინა². და კარაულსა ვიდრემე ყოვლითურთ არაჲ ავნო, არამედ მჯდომარე სცივდა მასცა და წინაწარმეტყუელისა სხეულსაცა, ვიდრემდის არა ვიეთმე მოგზაურთა, მისრულთა ქალაქად, მიუთხრეს ცრუ წინაწარმეტყუელსა. ხოლო მან, ძეთა წარმავლინებელმან, მიიღო სხეული ქალაქად და მრავალწარსაგებელსა დაფლვასა აღირსა, მამცენებელმან ყრმათამან და

1 იერომოს AQ. 2 მოაკლდინა.

* III მეფ. 13,11; 13,19.

ამასცა მას თანა დაფლავად, მოკუდუს რაჲ, ყოველთა კემზარიტად ყოფასა მეტყუელმან, რაოდენნი იწინაწარმეტყუელნა ქალაქისა მის მიმართ და სამსხუერპლოასა და მღდელთათვის და ცრუ წინაწარმეტყუელთა. ხოლო იგი არა ივირის შემდგომად აღსრულებისა მის თანა დაფლული, არა გამოცნობისათვის ძელთაჲსაჲ. დაჲფლველი უკუე წინაწარმეტყუელისაჲ და ამას ძეთა მამცნებელი, ბოროტად მყოფი უღმრთოჲ, მივიდა იეროვოამოს¹ მიმართ. „და რაჲსათვის სამე აღშფოთენ, ჰრქუა, უგუნურისა სიტყუათაჲჲან?“ ხოლო ვითარ სამსხუერპლოასა ძლით და კელისა მისისაჲ მიუთხრა მას მეფემან, საღმრთოდ კემზარიტად და წინაწარმეტყუელად რჩეულად მწოდებელმან მისმან, იწყო ამის თხებისა მისისა უკუნსიტყუვად, ბოროტისმოკმედთა და დასარწმუნებელთა მკუმეველმან სიტყუათაჲმან ქმნილთა, რაჲთა ავნოს კემზარიტებასა მათსა. რამეთუ კელ-ჰყოფდა დარწმუნებასა მათსა, ვითარმედ შრომისა მიერ კელი მისი დაბუშუებულ იქმნა, მტკრთველი მსხუერპლოთაჲ, და შემდგომად, განსუენებისა მიმთხუელი, კუალად ბუნებისაჲე მიმართ აღმოვიდა. ხოლო სამსხუერპლოჲ, ახალი და შემწყწარებელი / მსხუერპლოთა მრავალთა და დიდთაჲ, ვანიო და დაეცა სიმძიმისათვის ზედდადებულთაჲსა. ხოლო აუწყებდა მას და სიკუდილსაჲე ამათ სასწულთა წინაწარმეტყუელისასა, ვითარმედ ლომისა მიერ წარწყმდა და ვითარმედ ესრეთ არარაჲ აქუნდა, არცა თქუა რაჲევე წინაწარმეტყუელსაჲ. ამათმან მეტყუელმან არწმუნა² მეფესა და გონებასა მისსა, სრულიად მიმაქცეველმან ღმრთისაგან და ღირსთა საქმეთაგან და მართალთა და უსახურთა საქმეთა მიმართ წარჰმართა. ხოლო ესოდენ გინებაჲცა და უსჯულოება ღმრთისა მიმართ, ვიდრეღა არცა ერთი სხუაჲ დღითიდღე იძიებოდა, გარნა თუ რაჲ³ ახალი და უსაძავლესი აწ კადრებულთაჲ იმოქმედოს.

და იეროვოამოს ძლითნი ვიდრემე აწ ამათ მიერ ცხად-ყვენენ ჩუენ მიერ.

თ. 10

1)* ხოლო სალომონოჲს ძემან როვოამოს, ორთა ნათესავთა მეფემან, ვითარ წინაწარ-ვთქუთ, აღაშენნა ქალაქნი ძლიერნი და დიდნი: ვითლევი და იტამე და თეკოე და ვითსურა და სოხო და ოდოლამ და იბან და მარსა და ზიფან და აღორემ და ლაქის და ზიკა და სარამ და ილომ და ქევერონაჲ. ესენი ვიდრემე ოუდაჲს ნაწილსა შინა პირველნი აღაშენნა, ხოლო შემჰზადანა და სხუანიცა დიდნი ვენიამიტიდოს ნაწილსა შინა. და შემზღუდველმან სამლოკველონი დაადგინნა ყოველთა შინა და მთავარნი, თანად იფქლი ფრიადი და ღვროჲ და ზეთი და სხუანი საზრდელისა მიმართნი თითოეულსა ქალაქთასა შინა მრავლად დაიუნჯნა და ამათ თანა ფარნი მრავალნი და ჰოროლნი ბევრნი. ხოლო მივიდეს მისა მიმართ იეროსოლკმად ყოველთა ოსრაილიტთა შორის მყოფნი მღდელნი და ლევიტნი. და უკუეთუ ვინმე სხუანი სიმრავლისაგან იყვნეს კეთილნი და მართალნი, დაუტეობდეს ქალაქთა მათთა, რაჲთა ჰმსახურებდენ იეროსოლკმათა შინა ღმერთსა, რაჲთა არა შუებით მქონებელ იყვენეს თაყუანისცემად იძულებულნი დიაკელთანი, რომელნი იეროვოამოს შემჰზად-

¹ იეროვოამოს. ² არწმუნა. ³ და/+და. ⁴ რაჲ]+სახელი AQS.

* II ნეშტ. 11,5; 11,8.

ნა. და აღაორძინეს როვოამოჲს მეფობაჲ სამთა წელთა შინა. ხოლო ქორწინებულმან რომლისამე ნათესვისამან და სამთა ყრმათა მისგან მოქმედმან მიიყვანა უკუანაძსკენელ და ავესსალომოჲს ასულისგანცა, თამარაჲსა, კმნილი, მიხან სახელით, და ესეცა ნათესავად მყოფი. და ყრმაჲ წულ იქმნა ამისგან მისდა, რომელსა ავიად სახელსდგე. ხოლო ექმნნეს შვილნი და სხუათაგანცა მრავალთა ცოლთა, გარნა უმჯობეს ყოველთასა უყუარდა მიხან. და აქუნდეს ვიდრემე სკულიერად შეუღლებილნი მისდა ცოლნი რვანი და ათნი, ხოლო ხარკნი — ოცდაათნი. და ძენი ვიდრემე იქმნნეს მისდა რვანი და ოცნი და ასულნი — სამეოცნი. ხოლო მონაცვალედ მეფობისა განაჩინა მიხანისგან მყოფი, ავიას, და საუნჯენი და ძლიერნი ქალაქნი ამას არწმუნნა.

2)* ხოლო მიზეზ, ვკვონებ, მრავალგზის ბოროტთა და უსჯულოებისა ექმნების კაცთა სიდიდე საქმეთაჲ და უმჯობესისა მიმართ მიდრეკაჲ მათი. რამეთუ მეფობასა ესრეთ აღორძინებულსა მხედველი როვოამოს უსამართლოთა მიმართ და უსახურთა მიდრეკა საქმეთა და ღმრთისა მსახურებაჲ შეურაცხ-ყო, ვიდრელა და ჟრცა მის ქუეშე მიემსჯავსა უსჯულოებითა. რამეთუ თან-განისხრწნებიან ჩუეულებანი მთავრებულთანი ქცევისა მიერ მმთავრობთაჲსა და ვითარ სამხილებელად უძღებებისა მათისა კრძალულებასა მათსა დამტვივებლნი, ვითარ სათნოებასა სიბოროტეთა მათთა შეუღდებთან, რამეთუ არა შესაძლებელ არს მოთმინებით შეწყნარებაჲ საქმესა მეფეთასა, უკუეთუ არა მათვე მოქმედ იყვნენ იგინიცა. ესე უკუე შეემთხუეოდა და როვოამოს ქუეშეცა დაწესებულთა, რამეთუ უსახურებაჲ რაჲ იგი და უსჯულოებაჲ, მოსწრაფე იყვნეს, რაჲთა არა ეკუთენენ მეფესა, მნებებელნი გამოცდილად ყოფისანი. ხოლო სასჯელსა მიკდად მისა მიმართთა გინებაათავს ზედ-მოუვლინა ღმერთმან ეგვტელთა მეფე სუსაკოს, რომლისათვის შეცთუნებულმან იროლოტოს საქმენი მისნი სესოსტრისს შეათხზნა.

რამეთუ ამან სუსაკოს მხებუთესა წელსა როვოამოს მეფობისასა აღიმკედრა! მრავალთა ბევრეულთა თანა, რამეთუ შეუღდგეს მას ათასნი და ორასნი ეტლნი რიცხვთ, ხოლო ცხენოსანნი — ექუსნი ბევრნი და ქუეითნი — ბევრნი ორმოცნი. და უმრავლესნი ამათ ლივეკლნი მიიყვანნეს და ეთიოპნი.

მიწვენილმან უკუე ქუეყანასა ევრავლთასა, იპყრნა ძლიერნი როვოამოს სამეფოჲსა ქალაქისანი უბრძოლველად და ამათი განმამტკიცებელი² უკუანაძსკენელი მივიდა იეროსოლჲჲმთა ზედა.

3)1* განმტკიცებულ იყო როვოამოს და სისრავლე მათ შინა აღმკედრებ-^vსათვის სუსაკოსსა და ევედრებოდეს ღმერთსა მიცემად ძლევასა და ცხორებასა, არამედ არა არწმუნეს ღმერთსა დაწესებაჲ მათ თანა. ხოლო სამეფა წინაწარმეტყუელმან ჰრქუა მათ, ვითარმედ აქადებს მათ ღმერთი დატევენასა, ვითარ და მათცა დაუტევეს მსახურებაჲ მისი. ამათნი მსმენელნი მეყუსეულად დაეცნეს სულითა⁴ და არაღა შერშეცა ცხორებასა მხედველთა აღსაარებად მიმართეს ყოველთა, ვითარმედ მართლიად უგულუბელს-ყვნა იგინი ღმერთმან, ვინაჲთგან უსჯულოება ქმნნეს⁵ მისა მიმართ და შეამრღვენეს სკულიერნი. ხოლო ესრეთ მდებარეთა ზედა მომხედველმან ღმერთმან, აღმსაარებულთა

1 აღმკედრებს AQ. 2 განმამტკიცებელი AQ. 3 წყ-ელ-წ-ნ-თ-ქუა AQD. 4 სულა AQS.

5 იქმნეს AQ.

* II ნეშტ. 12,1. III მეფ. 14,22. II ნეშტ. 12,2. III მეფ. 14,25. 1* II ნეშტ. 12,5.

ცოდვითა მათთანა, თქუა წინაწარმეტყუელისა მიმართ არა წარწყმედა მათი, გარნა ქნა ვიდრემე კვლისქუელ ეგვპტელთა, რამთა ისწავონ, უკუეთუ კაცისა მსაუბრება უადვილეს არს, გინა თუ ღმრთისაჲ. ხოლო სუსაკოს, მიმღებელი ქალაქისაჲ უბრძოლელად, ვინამთგან შეიწყნარა იგი როვოამოს შიშისა ძლით, არა დაადგრა ქმნილთა აღთქუმათა ზედა, არამედ განფხურა სამღელუროჲ და საუნჯენი ღმრთისანი და სამეფონი დააცალიერნა, ოქროსა და კაღლისა ბევრეულთა ურიცხუთა მტკრთველმან და ყოვლითურთ არარაჲსა დაშტეუბელმან. ხოლო მიიქუნა და ოქროსა ფარნიცა და ჰოროლნი, რომელნი შექნადნა სალომონ ნეფემან, და არა უტევნა არცა ოქროსა კაბარკინი, რომელნი დაედის შეწირნა ღმრთისა, მიმღებელმან სოფნისა მეფისაგან. და ამის ნიგბელი უკუნ-იქცა სახიდ თვსად.

ხოლო მოაქსენებს ამის მკედრობისასა და ალიკარნასელიცა იროდოტოს, მხოლოდ მეფისა ოდენ სახელისაგან შეცთუნებული და ვითარმედ მრავალთა ნათესავთა ზედა მივიდა და პალესტინისა სურიაჲ დაიმონა, უბრძოლელად მიყვანებულმან მას შინათა კაცთამან. ხოლო ცხად არს, ვითარმედ ნათესვისა ჩუენისა ცხად-ყოფასა მნებებელ არს პყრობილად ეგვპტელისა მიმართ, რამეთუ იტყვს, ვითარმედ ძეგლნი დაუტევნა უბრძოლელად. თავთა თვსთა მიმკეპლთანი, სარცხენელსა დედაკაცთასა ზედამსახველმან, ხოლო როვოამოს ნისცა მას, მეფემან ჩუენმან, უბრძოლელად ქალაქი. იტყვს უკუე და ეთოპთასაცა ეგვპტელთაგან სწავლად დაკუეთასა საკდემელთასა, რამეთუ ფენიკელნი და სურნი პალესტინეს შინა აღიარებენ ეგვპტელთაგან სწავლასა. ცხად-არს უკუე, ვითარმედ არავინ სხუანი წინა-დაიკუეთენ პალესტინეს შინა, გარნა თუ ჩუენ მხოლოდ. არამედ ამათვს ვიდრემე თითოეულნი იტყოდენ, რომელი რაჲ სათნო არს მათდა.

4)* ხოლო წარვიდა რაჲ სუსაკოს¹, როვოამოს მეფემან, ნაცვლად ოქროსა ფართა და ჰოროლთა რვალისათა მოქმედმან მითვე რიცხვთა, მისცნა მცველთა საქმეთა და ნაცვლად მკედრობისა საჩინოჲსა და საქმეთა შინა ბრწყინვალედ ქევეისა, მეუობდა დაწყნარებულებითა მრავლითა და შიშითა, ყოველსა ეჲსა მტერად მყოფი იეროვოამოსი. ხოლო აღსრულდა ცხორებული წელთა ორბეოცდა და ათთა და შუდთა და მმეფობი ამათგან შუდთა და ათთა, ქევეითა მამაკაცი ზუავი² და უგუნური და არა მორჩილებისა ძლით მამისა მისისა მოყურანთაჲსა მთავრობასა წარწყმედელი. ხოლო დაეფლა იეროსოლვმას, ლარნაკთა შინა მეფეთასა. და მეფობაჲ უკუე მისი მითუალა ძემან ავისა, მერვესა აწლა და მეათესა წელსა იეროვოამოს ათთა ნათესავთა მეფობისასა. და ამათ ვიდრემე ესევეითარი აქუნდა დასასრული. ხოლო იეროვოამოს ძლითთა შემდგომად ამათსა გუაქუს³ წარმოთქუმად, ვითარ დაამკუა ცხორებაჲ, რამეთუ ესე არა მოაკლებდა, არცა დაწყნარებულ იყო მაგინებელი ღმრთისა მიმართ, არამედ დღითი-დღე მაღალთა მათთა ზედა ვოპონთ: აღმმართველ იყო და მდდელთა სიმრავლისაგან განმჩინებელ.

01. 11

1)* ამათ უკუე უსჯულოებათა და ამათ ძლითსა სასჯელსა არა მიმყოვრებულად ეგულებოდა ღმერთსა თავად მისად და ყოვლისა ნათესვისა მისისად

¹ სოსაკოს A. ² გაქუს A.

* II ნესტ. 12,10. III მეფ. 14,27. ^{1*} III მეფ. 14,1.

მიქეევამ. რამეთუ უძღურებდა რად მისდა მას ეამსა ყრმად, რომელსა ავი-
მად უწოდდეს, უბრძანა ცოლსა მისსა სამოსელსა უკუნდებამ და სახისა
მსოფლიოსსა მიმღებელსა წარსლევამ აქამსა მიმართ წინაწარმეტყუელსა. და
რამეთუ არს, ეტყოდა, მამაკაცი საკრეველი გულვებდალთათვს წინაწარ/თქუმაღ
და ვითარმედ მეფობისაჟსცა ამან აუწყა მას. და მიწვენილსა უბრძანა ყრმი-
საოვს გამოკითხვამ, ვითარ უცხოთა, უკუეთუ განევლტოს¹ სნეულებასა. ხო-
ლო იგი, სხუად² გარდასახებული, ვითარცა უბრძანა მას მამაკაცმან, მივიდა
სილო ქალაქად, რამეთუ მუნ მყოფ იყო აქიას. და ეგულებოდა რად შესლევამ
საქლად მისსა, მოუძღურებელისასა სიბერისაგან, გამორჩინებულმან ღმერთმან
მრჩობლინეე აუწყა მას, თანად იეროვამომს ცოლისა მისა მიმართ მისლ-
ევამ და თუ რად ჭერ-არს საიტყვსებად, რაჰელთათვს მივიდა. ხოლო მიიწია
რად დედაკაცი სახლად. ვითარ მსოფლიომ და უცხოთა, ემა-ყო: „შემოვედ,
ცოლო იეროვამომს. რად ჰვარავ თავსა თჳსაჲ რამეთუ ღმერთსა არა
დაეფარვი, რომელმანცა, გამორჩინებულმან, მაუწყა მე მოსლევამ შენი და მი-
ბრძანა, რომელნი სიტყუანი ვყვნე“. და წარსრულსა უკუე ქმრისა მიმართ ამ-
ცნო ამათი თქუამდ მისა მიმართ: „ვინადთგან დიდ გყავ შენ სიკვირისაგან და
არა მყოფისა და მეფობასა გამომხეტელმან დავიდის ნათესვისაგან შენ
მოგეც ესე, ხოლო შენ ამათი არა მოაჯანენ და მახებრებისა ჩემისა დამტე-
ვებელმან და აღდნობილთა ღმერთთა შემზადებულმან მათ : ბიკ-ეც, ცარ-
თვე მოგისპო შენ ქუალად და ყოველი ნათესავი შენი აღგვოყო და ძალთა
და მფრანველთა ვყო საკველ-ქმნამ. რამეთუ მეფე ვინმე აღდგეს ჩემ მიერ
ერისა ყოვლისა, რომელმან არცა ერთი დაუტუო იეროვამომს ნათესვისა-
გან. ხოლო მიეგოს სასაქელი სიმრავლესაცა, განვრდომილსა კეთილისა ქუეყ-
ნისაგან, ხოლო განთესულსა წიად ევფრატისა აღგილადმი, რამეთუ მეფისა
უსახებრებათა და უსაქლოებათა შეუდგა და მის მიერ ქმნილთა თაყუანის-
სცემდა ღმერთთა, სიწმიდესა ჩემსა დამტევებელი. ხოლო შენ, დედაკაცი,
ამათი მიმთხრობელი მოსწრაფე ექმენ ქმრისა მიმართ. და ძე შენი უკუე
ჰპოო მკუდარი, რამეთუ მიხვდე რად შენ ქალაქად, დაუტეოს იგი ცხორება-
მან. ხოლო დაეფლას გოდებელი: ყოვლისა მიერ სიმრავლისა, ზოგადითა პა-
ტივეკემული გლოვითა, და რამეთუ ესე მხოლოდ იყო იეროვამომს ნათე-
სვისაგან კეთილი“. ესენი რად იწინაწარმეტყუელსა მან, მსრბოლი დედაკაცი
და შეშფოთებული და სიკუდილისა ძლით პირველთქუელისა ყრმისა ტყივნე-
ული, მგოდებელი გზასა ზედა და გულვებდალსა აღსასრულსა ზედა ყრმისასა,
განჭირალი, საწყალობელი სრბისათვს მოსწრაფე იყო უვერაგოთა ბორბოტ-
თ: მიერ. და მოსწრაფებასა მალიადსა მკუმეველ იყო ძისა მისისათვს, რამეთუ
ეგულებოდა, მოსწრაფესა, მალიად ხილვამ მისი, მკუდრისაჲ. ხოლო უსაჰი-
როეს იყო ქმრისათვს. და მოწვეულმან იგი ვიღრემე პოვა აღმოსულეული³,
ხოლო მეფესა ყოველინეე მიუთხრან

2)1* არამედ იეროვამომს არცა ერთისაჲ ამათგანისაჲ იზრუნა და, მრავ-
ლისა მკედრობისა შემკრებელმან როვამომს ყრმისა ზედა, ავიას, ორთა ნა-
თესავთა მეფობასა მამისაგან მიმთუალველსა, აღეკვედრა ბრძოლად, რამეთუ

1 განველტოს AQ. 2 სხუ AQ.
* აღმოსულეული) + ελεεθ ο πατριεης ενος ματα (=როგორც მას უთხრა წინაწარმეტ-
ყუელმა). 1* II ნეშტ. 13,2; 13,4.

შეურაცხ-პყოფდა მას ჰასაკისათვის. ხოლო იგი, მსმენელი იეროვამოფსის-მისლვასა მისა მიმართ, არა შეშინდა, არამედ ზუშთაქმნილი სასოებისაჲ სიჟა-ბუცისაჲ გონიერებითა და უმაღლესყოფი სასოებასა მბრძოლისასა, გამომრჩეველი მკედრობასა ორთა ნათესავთაგან შეემთხვა იეროვამოსს ადგილსა. რომელსაჲ მთად, სამართა წოდებულსა. და დაბანაკებული მახლობელად მისსა, ბრძოლისა მიმართთა შეჰმზადებდა. ხოლო იყო ძალი მისი ბევრნი ორჟე-ოცნი და როვამოფსი უკუე მკედრობაჲ ორი ნაწილი მისი. ხოლო ვითარ-მკედრობანი საქმეთა მიმართ და ძვრისხილვათაგან ნაცვალ-განწყობოდეს და შებმა-ყოფაჲ ეგულებოდა, დადგომილმან მალალსა რომელსაჲ ადგილსა ზედა-ავიას და კელითა დამხრელმან სიმალლისა სიმრავლისა და იეროვამოფსმან, აღირსა სმენასა მისგან პირველად დაწყინარებაჲ. ხოლო იქმნა რაჲ დუმილი, აწყო სიტყუად:

„რამეთუ მთავრობაჲ ვიდრე ამან დავიდის და შვილთა მისთა წამს-უყო-ჟამსა, არცა თქუენ უმეცარ ხართ. ხოლო მიკვრს, ვითარმედ განვრდომილნი და განდგომილნი მამისა ჩემისაგან, მონასა იეროვამოსს! შეუდევით და მის-თანა მყოფ ხართ აწ, მბრძოლადნი ღმრთისა მიერ გამორჩეულთანი მეფობად და ქუეყანასა მიმღებლადნი ჩემდა მყოფსა, რამეთუ ესე ვიდრე აქამომდე იეროვამოსს უსამართლოებით აქუს. არამედ ეკვონებ არა მრავალსა ჟამსა. v შეუბასა მისსა ამისგან, გარნა, მიმცემელი ღმრთისაჲ მსჯავრსა / წარსრულის-თჳცა, დასცხრეს უსჯულოებისა და გინებათაგან, რომელთაგან არა მოაკლო-მისა მიმართ მაგინებელმან და ქმნასა ამათსა მარწმუნებელმან თქუენჴან, რომელთაჲცა, არცა ერთსა უსამართლოებულთა მამისა ჩემისაგან, გარნა თუ რამეთუ არა სიტკბოებით ეზრახა შესაყრებელსა კაცთა ბოროტთა განზრახ-ვისა მრწმუნებელი, დაუტევეთ ვიდრემე იგი, ვითარ საგონებელ იყო რისხვით, ხოლო ქეშმარიტებით თავნი თვისნი ღმრთისაგან და მისთა სჯულთაგან განა-შორენით. და თანად შენდობაჲ კეთილად გაქუნდა თქუენ არა სიტყუათათჳს. ძნელთა მხოლოდ მაჰაკაცისა ქაბუცისათა და მთავრობასა გამოუცდელისათა, არამედ და უკუეთუმცა რომლისაჲე მიმართ ძვრისსაქმეთასა განეყვანა იგი სი-ქაბუცესა და უსწავლევლობასა მოქმედებულთასა თანად სალომონოფსთჳს, მა-მისა, და მის მიერთა კეთილმოქმედებათათჳს, რამეთუ საჯმენელ შვილთა ცოდ-ვისა ჭერ-არს ქმნაჲ კეთილგონიერებასა მამათასა. ხოლო თქუენ არარაჲ ამთ-განი გულისკმა-ყავთ არცა მაშინ, არცა აწ, არამედ მოხუედით ჩუენ ზედა მკედრობაჲ ესეოდენი. ვისდა მინდობილი ძლევისათჳს, გარნა თუ ოქროსა-დიაკეულთად და მათა ზედა მყოფთა ვოჴონთად, რომელინი ჰახე უღმრთოე-ბისა თქუენისა არიან, არამედ არა მსახურებისა, ანუ სიმრავლე კეთილსასიგება-ჯყოფს თქუენ ზესთა აღმატებული მკედრობისაჲ? არამედ არარაჲ ძალი ბევ-რეულთა ათთა მკედრობისაჲ უსამართლოებათა თანა მბრძოლისაჲ, რამეთუ ერთსა მხოლოსა მართალსა და ღმრთისა მიმართ კეთილმსახურსა შეემთხუე-ვის წინამდებარედ მტეიციე სასოებაჲ ძლევაჲ წინააღმდეგომთა, რომელი არს ჩუენ თანა, დამლოცველთა დასაბამითგან სჯულიერთასა და თვისსა ღმრთის-მსახურთა, რომელი არა კელთა შექმნეს განვრწნადისაჲ ნივთისაგან. არცა მო-გონებამან ბოროტისა მეფისამან საცთურად ერთა შეჰმზადა, არამედ ვითარ-საქმე არს მისი, დასაბამი და სასრული ყოველთაჲ. განგაზრახებ უკუე თქუენ მერმე და აწცა შენანებასა და მიღებასა უმჯობესისა, გულისსიტყუასა ბრძო-

ლისაგან დაცხრომილთა და ცნობასა მამულთა და თქუნესა ესევეითარადმი სი-
დიდედ აღჰყვანებელობასა“.

3)* ესენი ვიდრემე ავიას თქუნა სიმრავლისა შიმართ და მერმეცა, მე-
ტყუელებდა რაჲ იგი, ფარულად ვინმე მკედართაგან წარავლინნა იეროვო-
მოს, მომრგულებულნი¹* ავიასნი რომელთამე უჩინოთა მკედრობისა კერძო-
თაგან. ხოლო საშუვალ რაჲ მბრძოლთა პყრობილ იქმნა, მკედრობაჲ ვიდრემე
შოშნეულ იქმნა და სულითა შეიძმუსრა, ხოლო ავიას განაჰვნობდა და სასოე-
ბასა ქონებად ღმრთისა მიმართ ევედრებოდა, რამეთუ ესე არა შეიზღუდვის
მბრძოლთაგან. ხოლო მათ, ყოველთა ერთბამად მომწოდებელთა ღმრთისა მი-
ერისა შეწვევისათა, მღდელთაგან უწყებულთა ნესტვთა მკომბელთა მიიმარ-
თეს მბრძოლთა ზედა. და მათნი ვიდრემე ზუაობანი შემუსრნა ღმერთმან და
ძლიერებანი მათნი დაჰკენნა, ხოლო ავიას მკედრობაჲ უზეშთაეს-ყო, რა-
მეთუ რაოდენი არა ოდეს მოკსენებულ არს ქმნად სრვაჲ ბრძოლასა შინა,
ესოდენსა ძალსა როვოამოსგან მომაკუდინებელნი საკვრველსა და განთქუმულ-
სა ძლევისა ღირს იქმნეს მიღებად ღმრთისაგან, რამეთუ ორმეოცდაათნი ბევრ-
ნი დასკენს მბრძოლთაგან და ქალაქნი მათნი მტკიცენი მიიტაცენეს მბრძოლ-
თა, მპყრობელთა ძლიერებით, თანად ვეთილი და ადგილთსამთავროჲ მისი.
და იეროვოამოს ვიდრემე არღა მერმეცა შემდგომად ამის ძლეულებისა შემ-
ძლებელ იყო, რაოდენსა ჟამსა ცოცხალ იყო ავიას. ხოლო აღსრულდა ესე
მცირედსა ჟამსა ცხოვრებული შემდგომად ძლევისა, მმეფობი წელთა სამთა-
და დაეფლა ვიდრემე იეროსოლჴმთა შინა, ლარნაკსა შინა მამათასა. ხოლო
დაუტევნა ძენი ვიდრემე ორნი და ოცნი და ასულნი ექუს და ათნი. ყოველ-
ნი ესე ცოლთაგან ათოთხმეტთა შეილ-ისხნა¹. და მეფობაჲ უკუე მისი მიითუ-
ალა ძემან ასანოს. და სახელი ამის ჴაბუჯისა დედისაჲ მახაჲ. ამისსა მპყრო-
ბელობასა შინა მშჴდობაჲ აქუნდა ისრაილიტთა სოფელსა წელთა შინა ათთა.

4)* და ავიასთჴს ვიდრემე, როვოამოს სოლომონოსისასა ესე, ესრეთ
მიძლებელ ვართ. ხოლო აღსრულდა იეროვოამოსცა, ათთა ნათესაეთა მეფე,
მმთავრობი წელთა ორთა და ოცთაჲ. და ემონაცვალა მას ყრმაჲ ნადავოს,
აწლა მეორედ წარსრულობასა შინა წლისასა ასანოჲს მეფობისასა. ხოლო
მთავრობდა იეროვოამოს ყრმაჲ წელთა ორთა, მსგავსი მამისაჲ უსჯულოები-
თა და სიბოროტითა. და ამათ უკუე ორთა წელთა შორის აღმკედრებული
ღავათონ ქალაქისა ზედა, რომელი იყო პალესტინელითა, ქალაქის ოკრებით
მიღებისა მისისათჴს დადგრომილ იყო. ხოლო ზედგანზრახული მუნ რომლისა-
მე მოყუარისა მიერ, ვოოსამოსა სახელით, ილომს /ყრმისა, მოიკლა, რო-
მელმანცა, შემდგომად აღსრულებისა მისისა მეფობასა მიძლებელმან, ყოველ²*
იეროვოამოჲ² ნათესაეთა, მომკუდართა, ძალთა ნიერ განხეთქაჲ და აღლე-
ვაჲ, ხოლო აგარაკის შინათჴს—მფრინველთა მიერ. სახლმან ვიდრემე უკუე
იეროვოამოჲსმან უღმრთოების მისისა და უსჯულოებათაჲ ღირსი მისცა სას-
ქელი.

150

¹ შეილის-ისხნა AQ. ² იეროვოამოს AQ.

* II ნეშტ. 13,13; 14,1. III მეფ. 14,10. ¹* παρὰ τὸν ἄριστον ἐξ ἑσθλῶν (=გარაშემობრტყემლ-
ნი). ²* III მეფ. 15,25. ³* ყოველი+ჴმთავრ მცდმისეჲ και ოსამიჲ ἄλλὰ δὲ ἑστὸν τοῖσιν ἀποφθ-
νέσκειν τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει B₂₈₉ (=იეროვოამოს მოდგმის ყველა წევრი დახოცა და ისე მოხდა.
როგორც იფინასწარმეტყველა ღმერთმა. ქალაქში...).

07. 12

1)* ხოლო იეროსოლჴმათა მეფე ასანოს იყო ქცევითა რჩეული და ღმრთისა მიმართ მხედველი და არცა ერთსა მოქმედი, არცა მომგონებელი, რომელი არა კეთილმსახურებისა მიმართ და სჯულთა დაცვისა მქონებელი იყო აღსლვასა. და წარპმართა მეფობაჲ მისი, მომკუთებულმან, უკუეთუ რაჲ ბოროტი მას შინა და განწმედილმან ყოვლისა ბიწისაგან. ხოლო მკედრობაჲ აქუნდა რჩეულთა მამაკაცთაჲ, რომელნი აღკურვილ იყვნეს ფართთა და ჰორლებითა, იუდას ვიდრემე ნათესვისგან ოცდაათნი ბევრნი, ხოლო ვენიამიტნი ილისაგან, ფართთა შემოსილნი და მშკლდებითა, ბევრნი ხუთნი და ოცნი.

ხოლო აწლა მეთესა რაჲ წელსა მეფობლა ესე, აღიმკედრა დიდითა ძალთა მის ზედა ზარეოს, ეთიოპიისა მეფემან, ოთხმეოცდაათთა ქუეითთა¹ ბეკრეულითა, ხოლო ათთა² ცხენოსანთაჲთა და სამასითა ეტლითა. და ვიდრე ქალაქადმდე მარისამსა მიიწია იგი თვისისა ძალისა თანა, ხოლო არს ესე იუდაას ნათესვისაჲ, და შევეთხვა მას ასანოს. და წინაგანაწყობულმან მისდა მკედრობასა ღელესა რომელსამე შინა, საფათად წოდებულსა, არა შორს ქალაქისაგან, ვითარ იხილა ეთიოპელთა სიმრავლე, მკმობელმან³ ძლევაჲ ითხოვა ღმრთიანაგან და პყრობად მრავალთა ბეკრეულთა მბრძოლთასა, რამეთუ არა სხუა ვისგანმე სიმკნესა იტყოდა, გარნა თუ მისისა შეწეგნაგან, შემძლბელისა და მცირეთაგანცა უილიერეს მრავალთა მოქმედებად და უძლურთაცა — შესთმქონებელთაგან, შემთხუევად ბრძოლისა მიმართ ზარეოჲსა.

2)² ამათ რაჲ იტყოდა ასანოს, ძლევაჲ აუწყა ღმერთმან. და შემაწყობელმან სიხარულითა წინაწარბქუმულთაჲთა ღმრთისაგან, მრავალნი მოაკუდინნა³ ეთიოპელთაგან და მიდრეკილთა ლტოლვად სდეგნიდა ვიდრე გერარტიდოჲს სოფლადმდე. ხოლო დამტევებელთა სრვისათა, დატაცებად ქალაქთა მიმართეს, რამეთუ პყრობილ იყო გერაროჲ. და ბანაკისა მათისაგან მრავალი მიიღეს ოქროჲ და ვეცხლი ფრიადი და ნატყუენავი წარიღეს მრავალი და აქუნნი და კარაულნი და საცხოვართა სიმრავლე.

ასანოჲს ვიდრემე უკუე და მის თანა მკედრობაჲ, ღმრთისა მიერ საძლეულსა და სარგებელსა მიმღებელნი, უკუნ-იქცეს იეროსოლჴმად. და მიწევნილი მათდა⁴, გზასა ზედა შეემთხვა წინაწარმეტყუელი, აზარიას სახელით. ანან, დაპყრობად მბრძანებელმან ნოგზაურობისაგან, იწყო სიტყუად მათდა მიმართ, ვითარმედ: ანას ძლევისა მიმთხოველ არიან ღმრთისაგან, რამეთუ მართლიად და ღირსად თავნი თვისნი მიანიბუნეს და ყოველითურთ განზრახვისა შინა ღმრთისასა იქმნეს. და დადგრომილთა ვიდრე უკუე ეტყოდა მათ მარადს ძლევაჲ მტერთასა და მონიკებასა ღმრთისა მიერ ცხორებასა კეთილბედნიერობით, ხოლო დამტევებელთა კეთილმსახურებისა — წინაღმდგომთა ამათთა შემთხუევასა. „და იქმნეს ესე იგი, რომელსა შინა არავენი იყოს ქემწორი. არცა იპოოს წინაწარმეტყუელი შორის თქუენისა, არცა მდღელი, მეტყუელი სამართალთაჲ. არამედ და ქალაქნიცა უმკდრო იქმნენ და ნათესავი ყოველსა ქუეყანასა შინა ვანითვისოს, მიღმომავალსა ცხორებასა და შე-

¹ ქუითთა. ² მკმობელად. ³ მოაკუდინნა.

* II ნუმრ. 14, 2. ¹ *μυριάδων* 8,992 (= 10 000). ² II ნუმრ. 14, 2. ³ *παράγειοις* 8,992 *ბმ* *αἰσίοις* 8,998 (= მიწევულთა მისდა).

კთომილსა მცხოვრებელი“. და განაზრახებდა მათ, ჟამისა მქონებელთა, რაათა კეტილ იქმნენ.

და მრავალსა მოურნეობასა ჰყოფდეს ზოგად ყოველნი და თვსაგან სამართლისაჲსა. ხოლო წარავლინნა მეფემან და სოფლისაჲცა მიმართ ზედმოურნენი სჭულიერთანი.

3)*. და ასანოას ვიდრემე ორთა ნათესავთა მეფისა ძლითნი ამათ შინა იყვნეს. ხოლო აღვალ ვოოსამისა, მეფესა ზედა ისრაილიტთა სიმრავლისაჲსა, რომელმან მოაკლდინა¹ იეროვოამოას ძეჲ ნადავოს და დაიპყრა მთავრობაჲ, რამეთუ აჲან, თარსილი ქალაქსა შინა მყოფმან და ამას სამკვდრებელად მოქმედმან, ოენი ვიდრემე² იმეფნა წელნი და ოთხნი. ხოლო ბოროტ და უღმრთომან უმეტეს იეროვოამოასსა და ძისა მისისაჲსა, მრავლად უბოროტეს-ყო და სიმრავლესა და ღმერთი გინებულ-იქმნა, რომელმანცა წარავლინა მისა გიმოს წინაწარმეტყუელი და პრქუა განზრწნაჲ ყოვლისა ნათესვისა / მისისა და ამათვე ბოროტთა მიერ წარწყმედაჲ სახლისა მისისაჲ, რომელთა შინა და იეროვოამოსცა შთაგდო, რამეთუ მეფედ მის მიერ დადგინებულმან არა ნა-
ც-ლ-ა-გო კეტილმოქმედებაჲ მართლიად და ღმრთისმსახურებით წინადადგომილმან ერისამან, რომელნი პირველად მათდა კეტილ არიან, ესევეთარად მყოფთა და შემდგომად ღმრთისაჲცა საყუარელ, არამედ ბოროტსა იეროვოამოსს მიემსგავსა და შემდგომად სულისა მისისა წარწყმედისა აჲან ცოცხალი სიბოროტე მისი აჩუენა. გამოცდილებაჲ უკუე ჟეროვნად აქუნდეს მსგავსისა განსაცდელისაჲ, ეტყოდა მას, მსგავს მისდა ქმნილსა.

ხოლო ვოოსამის, წინაწარმემენელი გულეებადთა შემთხუევად³ მისდა ბოროტთა ყოვლისა ნათესვისა თანა კადრებულთათჳს, არცალა მიერთგან დაწყნარებულ იქმნა, რაათა არა უფროხსდა ბოროტად საგონებელი მოკუდეს და პირველ გარდასრულთათჳს მერმეცა უფროხსდა მაშინ შენანებისა ძლით შენდობაჲსა მიეშთხვოს ღმრთისა მიერ, არამედ ვითარ წინამდებარეთა კეთილთათჳს მათდა, რაჲჲს ვიეთნიმე მოსწრაფე იყვნენ რომლისამე მიმართ, არა დასცნებინან ამისა მამართ მშრომელნი, ესრეთ და ვოოსამისცა, შემდგომად თქუმისა გულეებადთაჲსა მისდა წინაწარმეტყუელისა მიერ, ვითარ კეთილთათჳს, ღიდთა ბოროტთა ზედა უძკრეს იქმნა აღსაფხურელად ნათესვისა და წარსაწყმედელად სახლისა, არამედ ვითარ მოლუაწე სიბოროტისაჲ, ამისსა მიმართთა შრომათა ზედ-დასძენდა. და დასასრულად, მკედრობასა მიმყვანებელი, კუალად მივიდა ქალაქსა რომელსამე ზედა, არა უჩინოთაგან მყოფსა, არამათონსა სახელით, სტადიონითა ორმეოკითა განზოვრებულსა იეროსოლვმთაგან. და მპყრობელმან მისმან განაძლიერა, გულისმსიტიყუველმან ერისა დატევებისამან მას შინა, რაათა მიერ მიმართებულნი ძვრხილულ ჰყოფდენ მეფობასა ასანოასსა.

4)* ხოლო ასანოს, შეშინებულმან კელყოფადთაგან მბრძოლისათა და გულისმსიტიყუველმან, ვითარმედ მრავალნი ბოროტნი ქმნნეს ყოვლისა მიმართ მის ქუეშისა სამეფოჲსა არამათონის შინა დატევებულმან მკედრობამან, წარავლინნა მოხუცებულნი დამასკინელთა მეფისა ძიმართ და ოქროჲ და ვე-

¹ მოაკლდინა. ² ე.ე. ³ შემთხუევად A.

* III მეფ. 15,33; 15,17. II ნეშტ. 16,1. 1* III მეფ. 15,18. II ნეშტ. 16,2.

ცხლი, მიმწოდებელმან თანაშეწევნად და მოპაკენებელმან, ვითარმედ მამული სიყუარული არს მათდა ურთიერთარს. ხოლო მან საქმართა სიმრავლე მზიარულებით შეიწყნარა და თანაშეწევნად ქმნა მისა მიმართ, დამკნენლმან ვოოსამის მიმართისა სიყუარულისაჲმან და, წარმავლინებულმან მეფობისა მისისა ქუეშე მყოფთა ქალაქთა მიმართ მთავართაჲმან, თვისსა ძალისაგან უბრძანა ბოროტის-ყოფად მათი, ხოლო მათ რომელნიმე დაწუნეს და სხუანი მიიტაცენს წარსრულთა, იონათისად სახელდებული და დანა და აველლანი და სსუანი ქალაქნი. ამათი მსმენელი ისრაილიტთა მეფე შენებისა ვიდრემე და განმტკიცებისაგან არამათონისა დასცხრა და მოსწრაფებით, ვითარ მგულბელი შეწევნად თვსთა ბოროტ-ყოფილთაჲ, უკუნ-იქცა. ხოლო ასანოს მის მიერ შემზადებულისა ნივთისაგან აღშენებთა ძლით ქალაქნი აღჰმართა ადგილსა მას შინა ორნი ძლიერნი, რამეთუ ერთსა ვიდრემე ღავა ეწოდებოდა, ხოლო სსუასა — მასტაფას. და შემდგომად ამათსა არა აქუნდა ჟამი ვოოსამისსა ასანოას ზედა აღმკვდრებისაჲ, რამეთუ განიხრწნა თანამდებისაგან და დაფულა არსი ქალაქსა შინა. ხოლო მიიღო მთავრობაჲ მისი ყრმამან ილანოს. ესე, მმთავრობი ორთა წელთა შინა, აღსრულდა, მოკუდინებული ზედგანზრახვითა ზამარაჲსითა, ნახევარსა ნაწილსა ზედა ცხენთმთავრისაჲთა, რამეთუ იშუებდა რაჲ იგი განმგებელსა თანა მისსა, ოლსას სახელით, მარწმუნებელმან ზედამისრბოლვად ვიეთმე მის ქუეშეთა მკედართაჲმან, მოკლა მათ მიერ, განმარტობული გარემოჲსთა მისთა აღჭურვილთა და მთავართაგან, რამეთუ ესე ყოველნი ოკრებად ღავათონისა წარსრულ იყენეს რომელი იყო პალესტინელთაჲ.

1510

5)* და მომაკუდინებელი ილავანოასი ცხენთმთავარი ზარის თვთ მეფე იქმნა და ყოველი ვოოსამის ნათესაჲი, წინაწარმეტყუელებთაჲებრ, განხრწნა, რამეთუ მითვე სახითა შეემთხვა სა/ხლსა მისსა ძირითურთ წარწყმედამ უსჯულოებთაჲთვს, რომლითა და იეროვამოჲსიცა განხრწნილად დავერეთ. ხოლო მოკრებელმან ღავათონისმან მკედრობამან, ვითარ ისწავნა მუღისა ძლითნი და ვითარჰედ ზამარის, მომკლველსა მისსა, აქუს მეფობაჲ, და ამანცა მთავარი მისი ამარინოსი განაჩინა მეფედ, რომელმანცა ღავათონისაგან წარიყვანა მკედრობაჲ და თერსად მიიწია სამეფოდ და მბრძოლმან ქალაქისამან ძლიერებით იპყრა. ხოლო ზამარის, მხილველი ქალაქისაჲ მოკრებულად, ივლტოდა უშინაგანებისა მიმართ სამეფოთაჲსა და ქუეშეაღმდებელმან მისმან და თან-დაიწუა თავი თვისი, მმეფობამან დღეთა შინა შვდთა. ხოლო განიყო მეყუსეულად ისრაილიტთა ერთი: და რომელთამე მთავანთა თამნეოასი ენება მეფობაჲ, ხოლო სსუათა — ამარინოასი. და მძლველთა ანისისა მეფობისა მალირსებელთა მოაკუდინეს თამნეოსი და მეფე იქმნა ყოველსა ერთსა ამარინოს. ხოლო ოცდამეათესა წელსა ვოოსამის მეფობისასა მთავარ იქმნა ამარინოს წელთა ათორმეტთა, ამთგან ექუსნი ვიდრემე თარსის ქალაქსა შინა და ნეშტნი — მარონიდ სახელდებულსა ქალაქსა შინა, ხოლო ელლინთა მიერ სამარაჲდ წოდებულსა. და ამან უკუე უწოდა მას სომარეოდ მთისა გამო, შთამოტევებულისა მისად, რომელსა ზედა შეჰმზადა სომარე. ხოლო არარაჲ ჰმბატდა პირველ მისსა მმეფობთასა, გარნა თუ უძვრეს-ყოფითა, რამეთუ ყო-

* III მეფ. 16,11; 16,22.

* აქცა წაშლილ იყო და იგი ვაკეთეთ ღმრთობთა.

ეცლნი ეძიებდეს, ვითარ განაყენონ ერი ღმრთისაგან. და დღითი-დღედთა უსჯულოებათა მიერ. და ამისთვის ურთიერთარსთაგან ქმნა ღმერთმან მოსრვაჲ მათი და არცა ერთისაგან ნათესვისა დაშოობაჲ. აღსრულდა უკუე ესეცა სამარიას შინა, ხოლო მონაცვალე ექმნა მას ყრმაჲ ახავოს.

6)* საცნაურ არს უკუე ამთავან, რაოდენი ზედამხედველობაჲ აქუს ღმერთსა კაცობრივთა საქმეთაჲ და ვითარ ვიდრემე უკუე უუუარან კეთილნი და სძაგებს ბოროტთა და ძირითურთ წარსწყმედს, რამეთუ ისრაილიტთა მეფენი¹, სხუაჲ სხესა ზედა უსჯულოებისათჳს და უსამართლოებისა მცირედსა ეაშსა შინა მრავალნი ბოროტად განხრწნილნი, განხრწნენს და ნათესავიცა მათი. ხოლო იეროსოლჳმთა მეფე და ორთა ნათესავთაჲ, ასანოს, კეთილშეხურებისათჳს და სიმართლისა, გრძელადმი და კეთილბედნიერად სიბერედ მიიწია და ორმეოცთა და ერთსა მმთავრობი წელსა კეთილად მოკულაჲ. ხოლო აღსრულდა რაჲ, მიითუალა მთავრობაჲ ძემან იოსაფატისა, ქმნილმან ცოლსაგან, ავიდაჲსაჲ სახელით. ესე მიმსგავსებულად დავიდისა, პირველისა პაპისა მისისა, სიმჴნითა და კეთილშეხურებითა ყოველთა მამაკაცთა შეპრაცხეს საქმეთა შინა. არამელ აპის ვიდრემე მეფისათჳს არა სასწრაფო არს აწ თქუმაღ.

თ. 13

1)*¹ ხოლო ახავოს ვიდრემე, ისრაილიტთა მეფე, მკვდრობდა სამარიასა შინა და მთავრობაჲ უკუე იპყრა ვიდრე წელთადმდე ოცთა და ორთა, არცა ერთისა განმთავრებელმან პირველთა მისთა მეფეთასა, გარნა თუ რაოდენნი უძკრეს გარდამატებულებითა სიბოროტისაჲთა მოიგონნა, მიმსგავსებულმან ყოველთა შინა სიბოროტეთა მათთა და ღმრთისა მიმართსა გინებასა და უფროჲსდა იეროვამოჲსსა მოშურნემან უსჯულოებასა. და რამეთუ ამანცა დიაკეულთა, მის მიერ შემზადებულთა, თაყუანისსცა და ამათ თანა სხუანიცა უახლესნი მოიკვლოვნა. ხოლო ექორწინა ცოლსა, ასულსა ვიდრემე ითოვალ-ოჲსსა, ტვრელთა და სიდონელთა მეფისასა, ხოლო სახელით იეზაველას, რომლისაგან მისთვისთა ღმერთთა თაყუანისცემად ისწავა. ხოლო იყო დედაკაცი ესე უკდემელ და მკადრე და ესოდენად უღმრთოებად და სიბოროტილად შთავარდა, ვიდრელა და ტამარიცა ღმერთსა ტვრელთასა, რომელსა ვილიდ სახელსდებენ, აღუშენა და სერტყოვანი ყოველთა ხეთაგან დაჰნერგა. ხოლო დაადგინნა მდღელნი და ცრუწინაწარმეტყუელნი ამის ღმრთისათჳს. და თვთ მას მეფესაცა მრავალნი გარემოჲს მისსა ესეკვითარნი აქუნდეს, უგუნურებითა და სიბოროტითა ყოველთა პირველ მისსა მყოფთასა ზესთალსრულსა.

2)*² ხოლო წინაწარმეტყუელი ვინმე დიდისა ღმრთისაჲ, ქალაქისა თეს-ვონისაგან, ღალადიტისა სოფლით, მოსრული ახავოჲსსა წინაწართქუემასა მისსა მიმართ ღმრთისაჲ ეტყოდა არა წკმად მათ/წელთა შინა, არცა ცუარსა შთამოტევებად ქუეყანასა ზედა გარეშე გამოჩინებისა მისისა. და ამათ ზედა მფუტავი წარვიდა ნოტოჲსა³ მიმართთა კერძოთა და მუნ იქცეოდა ჴევსა

1 მეფენ. 2 მოკლა. 3 სავდასა A.Q.D. ყუანად: *Aβιθδς 8₁₁₈
 * III მეფ. 15,24. II ნეშ. 16,13. 1° III მეფ. 15,29. 2° III მეფ. 17,1; 17,10. 3° πρδς
 πρδς μδρη 8₁₁₈ (=სამხრეთით).

რომელსაღე შინა, რომლისაგან და სასუმელიცა აქუნდა, რამეთუ საზრდელსა ვიდრეღე დღითი-დღე მოართემიდეს მას ყორანნი. ხოლო განკმა რად მდინარე უწვმროებისათვის, სარეფთა ქალაქად მიიწია ბრძანებისაებრ ღმრთისა, არა შორს სიდონისაგან და ტკროსსა, რამეთუ საშუვალ ჰდებარე არს, ვინაფთგან პოვოს მუნ დედაკაცი ქურივი, რომელმან მიანიჭნეს მას საზრდელნი. და არა შორს მყოფმან ბვისაგან იხილა დედაკაცი მკოლოვი, შემკრებელი შემისაჲ. ხოლო ღმერთმან აუწყა ამისი ყოფაჲ, რომელსა ეგულების გამოზრდაჲ მისი. და პისრულმან მისსა მიმართ, მოიკითხა იგი და ევედრა მოღებად წყალსა, რაფთა სუას. და წარვიდოდა რად, მოწოდებელმან, პურისაჲცა მოღებაჲ უბრძანა მისთვის. ხოლო იგი ფუცვიდა შინაგან არა ქონებად. გარნა თუ ერთსა მჯილსა ფქვილისასა და მკირესა ზეთსა, ხოლო აწ წარავალს შემკრებელი შემათაჲ, რაფთა, აღმსურელმან, ქმნეს მის და შვილთა მისთათვის პური, რომლიცა შემცოდომად წარწყმდენ, სიყმილითა აღლეულნი, არდა მერმეცა ერთისა რაფე ყოფითა. „არამედ მინდობილი, ეტყოდა, წარვედ და უმჯობესთა მომლოდე და მოქმედმან მკირესა, პირველად მე მომართუ, რამეთუ წინაწარგეტყუ შენ არა ოდეს მოღებად ფქვილსა პურქლისა მისგან, არცა ზეთსა კეცისაგანი, ვიდრეჲდის არა წვმოს ღმერთმან“. ესენი რად თქუნა წინაწარმეტყუელმან, მიწვენილმან სახიდ თვსად ქმნა მისა მიმართ თქუმულნი. და თვთ მასცა აქუნდა და შვილისაჲცა მისცა გაჰოსაზრდელი და წინაწარმეტყუელსა. ხოლო არა მოაკლდა მათ ამათგანი არცა ერთი, ვიდრემდის არა დასცბრა განკმელობაჲ.

მოიკენებეს უკუე ამის უწვმროებისასა შენანდროსცა, ითოვალომს, ტკრელთა მეფისა, საქმეთა შინა მეტყუელი ესრეთ: „ხოლო უწვმროებაჲ იქმნა ამის ზე კპერვერეტომს თვსაგან ვიდრე მომავლისა წლისა კპერვერეტომსადმდე. ხოლო ვინაფთგან ვედრებაჲ ქმნა ამან, მეხსტბანნი კმასაყოფელნი შთამოიტევენს. ამან ქალაქი ვოტრკ აღაშენა ფნვიკის შინა და ავქსანი ლიევას შინა“. და ესენი ვიდრემე ცხად-ყენა¹ ახაომს ზე ქმნილისა უწვმროებისათვის, რამეთუ ამას ეჲმსა და ითოვალოსცა მეფობდა ტკრელთა ზედა, ვითარცა აღწერა მენანდროს.

3) ხოლო დედაკაცი, რომლისათვის უწინარეს ამისა ვთქუთ, მზრდელი წინაწარმეტყუელისაჲ, ვინაფთგან ყრმაჲ მისი შთაჲარდა სენსა, ვიდრელა და სულიცა განუტევა და მკულრად საგონებელ იქმნა, მგოდებელი და კელითა მწყლველი თავისაჲ და კმათა, რომელთა მიერ განსტქემიდა, ვნებასა განმტევებელი მისა მიმართ აბრალებდა მისლვასა წინაწარმეტყუელსა, ვითარ მამზილებულსა ცოდვათა მისთასა და ამის ძლით ყრმისა აღსრულებასა. ხოლო იგი უბრძანებდა უშიშობებად და ძეგა მისსა მისცემდა, ვინაფთგან ცხოველი უკუნსცეს იგი. და ვინაფთგან უკუე მისცა, აღიყვანა იგი საბლად, რომელსა შინა გუჲფ იყო და დამდებელმან ცხედარსა ზედა კმა-ყო ღმრთისა მიმართ, ვითარმეღ არა კეთილად ნაცვალ-აგო შემწყნარებელსა და მზრდელსა, შვილისა მისისაჲ მიმდებელმან. ევედრებოდა უკუე შევლინებად ყრმისა მიმართ სულსა და მინიჭებად მისდა ცხორებასა. ხოლო ღმერთმან, შემწყნარებელმან დედისამან და წინაწარმეტყუელისაჲცა მინიჭებად მნიებებელმან, რაფთა არა საგონე-

¹ ცხ-ყენა A.

² III მეფ. 17,17.

ბელ-იქმნეს დედაკაცისა ბორტისა ძლით მისლვამ. გარეშე ყოვლისა სასოე-
ბისა განაცხრეულა. ხოლო იგი ჰმადლობდა წინაწარმეტყუელსა და მაშინ
ცხადად იტყოდა მეცნიერებასა, ვითარმედ ლმერთა ზრახავს მის თანა.

4)* და მცირედი რამ უკუე ეამი წარკდა, ჰიიწა ახაეოსს მიმართ მეფისა
განზრახვისაებრ ღმრთისა, რამთა აუწყოს მას მოსლვადი წკმამ. ხოლო სიყმი-
ლსა ებყრა ყოველი ქუეყანამ და ფრიალი უღონობამ იყო საჰიროთამ, ვად-
რელა არა კაცნი მხოლოდ ნაკლულევან იყვნეს ამათგან, არამედ და არცა
ქუეყანამ აღმოაცენებდა უწმროებისათს, რადენი ცხენთა და პირუტყუთა
სხუთა საზრდელად საკმარ არიან. მონწოდებელმან უკუე მეფემან ზედმოურ-
ნესა სამწყსოთა მისთასა, ოვედიას, თქუა მისა მამართ: „წარსლვამ მნებაჲს
წყაროთა ჰიპართ და კევთა მდინარეთასა, რამთა უკუეთუ სადმე მათ შორას
იპოვო წჳუნავილი, მომლებულთა მისთა აქუნდეს იგი საზრდელად პირუტყ-
უთათს“. ვინამთგან წარვლინებულთა ყოვლისა ქუეყანისა მიმართ, მეძე-
ბელთა წინაწარმეტყუელისა ილიამსთა, არა პოვეს იგი, ხოლო უკუანამედ-
გომამ ნიი უბრძანა. და ვითარ უკუე სთნდა მათ წარსლვამ, განმყოფელნი
გზათანი! ოვედიას და მეფე წარვიდეს სხუამ სხუთა გზათა. შემთხუელ იყო,
რომელსა ეამსა იეზაველა დედოფალმან მოაკლდინა² წინაწარმეტყუელნი,
ასთა წინაწარმეტყუელთა დამალვამ ქუეყანასა ქუეშე ქუბათა შინა და ზრდამ
მათი, პურისა მიმცემელსა მხოლოდ და წყლისასა.

152

და განმართებულსა მეფისაგან ოვედიასს შეეძახვა წინაწარმეტყუელი
ილია და იკითხვიდა მისგან, ვინ არს. და ისწავა რამ, თაყუანის-სცა მას.
ხოლო იგი მეფისა მიმართ წარსლვად უბრძანებდა და სიტყუად, ვითარმედ
მოვალს მისა ჰიპართ. და იგი უკუე ეტყოდა, რომელსა ბორტისა მენებელი
მისგან ჰქობებელსა მიმართ მოკლდინებდა და ქუეყანასა განმბილველია წა-
რავლენს³ მას, ანუ უმეცარ არს იგი ამას, რამეთუ არცა ერთი ადგილი დაუ-
ტევებიეს, რომლისა მიმართ არა წარავლინა მოწყვანებელნი სიკუდილად,
უკუეთუ იპყრან იგი? და რამეთუ მოშიშ არს ვინა მიმართ, ეტყოდა, ნუსადა
ღმერთი თუ გამოუჩნდეს მას, კუალად სხუად ადგილად წარვიდეს. და ამისა
შემდგომად. ვერ მიმთხუელმან⁴ მისდა მეფემან, წარმავლინებელმან და არა
შემსლებელმან პოვნად რომელსა ქუეყანასა იმყოფების, მოაკლდინოს. მოურ-
ნეობად უკუე ცხობებია შაისა ევედრებოდა, თანკელოვანთა მის ძლითათ-
თს მოსწრაფებასა მეტყუელი, ვინამთგან აცხოვნებს ასთა წინაწარმეტყუელ-
თა, სხუთა ყოველთა იეზაველამ მიერ მოკლდინებასა, და აქუან იგინი ჯა-
ფარულთა და ზრდილნი მის მიერ.

ხოლო მან, არარამს მოშიშსა, წარსლვამ უბრძანა მეფისა მიმართ, მიმ-
ცემელმან მისდა ფიცთა მტკიცეთამან, ვითარმედ შემდგომად მან დღესა შინა
გამოუჩნდეს ახავოს.

5)1* ხოლო აუწყა რამ მეფესა ოვედიას ილიამის მოსლვამ⁵, შეემთხვა⁶
ახავოს და ჰკითხვიდა რისხვით, უკუეთუ იგი არსა ევრელთა ერისა ბორ-
ტისყოფელი და მიზეზ უნაყოფოებისა ქმნილი ქუეყანისად. ხოლო მან, არცა

1 გზათანი/ქოლის AQ. 2 მოაკლდინა. 3 წარავლენ. 4 შემთხუელმან. 5 მოაკლდინოს.
6 მოსლვა.]—AQD. 7 შეემთხვაეოს A.
* III მეფ. 10,1. 1* III მეფ. 16,16.

ერთითა მლიქნელმან, მისი თქუა ყოველთა ბოროტთა მოქმედებაჲ და ნათესეისა მისისაჲ, რომელთა მოიყვანნეს უცხონი ღმერთნი ქუეყანასა შინა და ამათ ჰმსახურებენ, ხოლო თუხი მათი, რომელი მხოლოჲ არს ღმერთი, დაუტყვეს და არცა ერთსა ზრუნვასა მქონებელ არიან მისთვის.

და მაშინ ვიდრემე, წარსრულსა, უბრძანა ყოელისა ერისაჲ კარმილოდ მთად, მისა მიმართ, შეკრებაჲ და წინაწარმეტყუელთაცა მისთაჲ და ცოლსა მისისათაჲ, შეტყუელმან რიცხსაცა, რაოდენნი იყვნეს, და წინაწარმეტყუელთა სერტყოვანთასა, სიმრავლით ვითარ ოთხასად მყოფთა. ხოლო ვითარ მორბიოდეს ყოველნი პირველთქუმულსა მთასა ახავოესგან მოწოდებულნი, მღვობარემან საშუვალ მათსა, წინაწარმეტყუელმან ილია თქუა: „ვიდრემდის განწყოფელნი თავთა თუსთანი გონებითა და თნებთჲ ესრეთ მცხორებელ იყვნეთ? და მექუელნი უკუე ვიდრე თუსისა ღმრთისანი ჰქმშარიტად და მხოლოდ, შეუღევთ ამას და მცნებათა მისთა, ხოლო ამათნი არა მრწმუნებელნი, არამედ უცხოთა ღმერთთათჳს მექუელნი, ვითარ ჟერ-არს მსახურებაჲ მათი, შეუღევთ მათ“ — განაზრახებდა.

და ვინამთგან უკუე სიმრავლე ამათ მიმართ არარას. სიტყუა-უგებდა, ევეღრა ილია განცდისა ძლით ძალსა უცხოთა ღმერთთასა. და თუსისა მხოლოდ მყოფი წინაწარმეტყუელად, ხოლო მათსა ოთხასთა ქონებასა, რამთა მიიღოს მან ზუარაკი და ამისმან მმსხუერპლველმან დადვას შეშათა ზედა ცეცხლისა, არა აღმაგზნებელმან ქუეშე კერძო. და მათცა, რამთა ესენივე იმოქმედნენ და ევედრნენ თუსთა ღმერთთა და აღნთებად შეშათა. რამეთუ ესე რაჲ იქმნეს, ისწავოთ¹ მაშინ ჰქმშარიტი ბუნებჲ ღმრთისაჲ. ხოლო სათნო იჩინა რაჲ ესე განზრახვჲ, უბრძანა ილია წინაწარმეტყუელთა, რამთა, გამომრჩეველთა ზუარაკთასა, პირველად ამსხუერპლონ და უწოდონ პირველთა მათთა. ხოლო ვინამთგან არარაჲ სარგებელ ექმნებოდა მათ ლოცვისა და მოწოდებისაგან წინაწარმეტყუელთა მმსხუერპლველთა, მბასრობელი მათი ილია დიდითა კმითა მოწოდებასა ღმერთთასა უბრძანებდა მათ, რამეთუ ანუ შორს სადმე მყოფ არიან იგინი. ანუ მძინარე არიან. ხოლო იგინი განთიადითგან ვიდრე განყოფილებადმდე დღისა მოქმედ იყვნეს ამას და დასჭრიდეს თავთა მათთა მახვლითა და ლახურებითა მამულისა წესისაჲბრ. ამან, მგულებელმან აღსრულებად მსხუერპლსა, უბრძანა რომელთამე წარსლვჲ, ხოლო სხუათა, მახლობელად მისრულთა, ცვაჲ მისი, რამთა არა ცეცხლი ფარულად / შეშათა ქუეშე დადვას. და ვინამთგან მოვიდა ერი, მიმღებელმან ათორმეტთა ქვათამან ნათესვისაებრ ევრავლთა ერისაჲ, აღკმართა მათგან სამსხუერპლოდ და გარემოჲს მისსა ლარნაქნი მოსთხარნა ღრმანი. და დამდებელმან ნახეთქთამან ვომონსა ზედა და ამათ ზედა დამდებელმან მსხუერპლთამან, ბრძანა ოთხთა საწყაულთაჲ, წყაროჲსა წყალთაგან აღესებულთაჲ, დააკურებაჲ სამსხუერპლოსა ზედა, ვიდრე არა ზუსთა აღვიდეს მისსა და ლარნაკოვანი ყოველი აღივსოს წყლითა, წყაროსგან აღმომდინარისა. ამათმან მოქმედმან იწყო ლოცვად ღმრთისა მიმართ და მოწოდებად მისსა, რამთა საჩინო იქმნეს შეტუნებულისა ერისა აწვე მრავალსა ეამსა ძალი მისი. და ამათ რაჲ იტყოდა, მეყუსეულად ცეცხლი ცისაგან ვომონსა ზედა დაეცა სახედველად სიმრავლისა და მსხუერპლრ აღლია, ვიდრემდის დეიწუა წყალიცა და ავლ იქმნა ადგილი.

¹ იყვნეთ/ისწავლი A.Q.D. ² იწავით A. ³ დაკურებაჲ.

6)* ხოლო ისრაილიტნი, ამის მხილველნი; დაეცნეს¹ ქუეყანასა ზედა და თაყუანის-სცემდეს, ერთად ღმრთად და დიდად და ქეშპარიტად მხოლოვსა მწოდებელნი, ხოლო სხუთა — სახელთა მოქმედებულთა ბოროტისა და უგონებოვსა თნებისაგან. და მპყრობელთა წინაწარმეტყუელთა მათთასა, მოაკუდინნეს ილიაჲს განზრახვითა. და მეფესაცა უკუე ჰრქუე წარსლვად სერობად, არცა ერთისა მერმეცა მზრუნველსა, რამეთუ შემდგომად მცირედისა იხილოს ღმერთი, წვმასა შთაპოპტევებელი. და ახავოს ვიდრემე წარვიდა, ხოლო ილია, მწუერვალსა ზედა მათსა კარმილოვსასა აღსრულმან და მღებარემან ქუეყანასა ზედა, დაამტკიცა თავი მუკლთა თანა, ხოლო მსახურსა უბრძანა, წარსრულსა რომელსამე მწუერვალსა ზედა, ზლუად მიმართ ხედვად და უკუეთუ იხილოს ღრუბელი, აღდგომილი სადაჲთვე, რაჲთა აუწყოს მას, რამეთუ ვიდრემე მიერადმდე წმიდა-ყოფად შეემთხუეოდა აერსაჲ, ხოლო მან, აღსრულმან და მრავალგზის არარაჲს ხილვად მეტყუელმან, მეშვდედ წარსრულმან ხილვად რომლისამე აერისაგან განშავებულად თქუა, არა უმეტესისაჲ კაცისა კუალისაგან. და ილია უკუე, ამათმან მსმენელმან, წარავლინა ახავოვს მიმართ, მბრძანებელმან მისდა ქალაქად წარსლევისამან ვიდრე წვმისა შთამორტევებადმდე. და იგი ვიდრემე გირაერა ქალაქად მიიწია. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა დაბნელდა აერი და ღრუბლითა დაიფარა და ქარი ფიცხელი მოიწია და ფრიადი. წვმაჲ. და წინაწარმეტყუელი უკუე, ღმრთივე მორბედქმნილი ეტლსა თანა მეფისაჲ. ვიდრე ისრაილზაროჲს ქალაქადმდე რბიოდა.

7)† ხოლო იეზაველა, ახავოვს ცოლმან, ილიას მიერ ქანილთა სასწაულთა მსწავლელმან და ვითარბედ წინაწარმეტყუელნიცა მათნი მოაკუდინნა, განრისხებულმან წარავლინნა მისსა მიმართ მიმთხრობელნი, მაქადებელმან მათ მიერ მოკუდინებასა მისსა, ვითარ და მანცა წინაწარმეტყუელი მისნი წარწყმიდნა. ხოლო ილია, შეშინებული, იელტოდა ქალაქისა მიმართ, ვერსუევედ სახელდებულისა, დასასრულსა უკუე იუდაჲს ნათესვისა მიერ ქონებულთაგან არს სოფელი ესე იდგეჲასაჲ ქუეყანასა შინა. და დამტეგებელი უკუე მუნ მსახურისაჲ უდაბნოდ წარვიდა, მლოცველი მოსიკუდილ-ყოფისაჲ, რამეთუ არა ჯერ-არს უმგობეს-ყოფად მამათაჲ, რაჲთამცა შემდგომად სიკუდილისა მათისა იგი წადიერ იყო სიციცხლედ. ხოლო მიეძინა² რაჲ ხესა რომელსამე ქუეშე, აღადგინა ვინმე იგი. და აღდგომილმან პოვა წინამდებარედ მისდა საზრდელი. და მკამელი უკუე და შემკრებელი ამის საზრდელისაგან ძალსა, წოდებულად სინეოვსა მთად მიიწია, სადა მოვსის სჯულთა მიღებად ითქუმის ღმრთისაგან.

და მპოვნელმან მას ზედა ქუაბსა რომელსამე ღრმასა, შევიდა მას შინა და მყოფ იყო, მას შინა მოქმედი დამკვრებისაჲ. ხოლო ჰკითხვიდა ვინმე მას ჯმად უჩინობით, რაჲსათვის დამტეგებელი ქალაქისაჲ მოვიდა მუნ. ხოლო იგი ეტყოდა, რამეთუ მოაკუდინნა³ წინაწარმეტყუელი უცხოთა ღმერთთანი და არწმუნა კრსა, ვითარბედ იგი არს მხოლოდ ღმერთი, რომელსა დასაბამითგან ჰმსახურებდეს. ამისთვის იძიებოდა დასასჯელად ცოლისა მიერ მეფისა. ხოლო მომავალსა დღესა კუალად მსმენელმან განვლად ეთერსა ქუეშე, რამეთუ ესრეთ ცნას: რაჲ ჯერ-არს ყოფად, იგანიდა ქუაბისაგან შემდგომსა დღისა და ძრვად ქსმა და

¹ დაენეს A. ² ვარსა AQ, ჰერსა S. ³ მოკლინებასა. ⁴ მეძინა A. ⁵ მოაკუდინნა.

* III მეფ. 18,39. † მეფ. 19,1.

153 ბრწყინვალე ნათელი ცეცხლისა იხილა. და დაწყნარებდა რა იქმნა, კმა საღ-
მართოა არა აღშფოთებასა უბრძანებდა მას ქმნილთა ზედა, რამეთუ არავინ
მტერთაგანმან იპყრას იგი. და თანად უბრძანა მას, რაათა წა/რსრულმან სახიდ
თვსად განაჩინოს მეფედ ერისა ინუს, ნემესეოსს ყრმად, ხოლო დამასკოს მყო-
ფი აზაილოს — სურთა და ნაცვლად მისსა წინაწარმეტყუელი ელისსეოს
იქმნეს მის მიერ, ქალაქისაგან აველაჲსა. ხოლო განხრწნეს უღმრთონი ვანი
რომელნიმე აზაილოს, ხოლო სხუანი — ინუს.

და ილია უკუე, ამათი მსმენელი, უკუნ-იქცა ევრაელთა ქუეყანად. და
მპოენელმან საფატომს ყრმისა, ელისსეოსმან, მცნველად¹ და მის თანა სხუათა
ვიეთმე, ბოლტველთა ათორმეტთა უღლეულთასა, მისრულმან მიუგდო მათ
თვისი შეამოსელი. ხოლო ელისსეოს მეყუსეულად იწყო წინაწარმეტყუელე-
ბად და, დამტევებელი ჯართაჲ, შეუდგა ილიას. ხოლო ევედრა, რაათა შეუნ-
დოს მას მოკითხვად შშობელთაჲ და უბრძანა ამისი ქმნად. და იგი უკუე. მკმნე-
ლი მათგან, შეუდგა და იყო ყოველსა ესმსა ცხორებასა შინა ილიაჲსა მოწა-
ფე და მსახურ. და წინაწარმეტყუელისა ძლიანი ვიდრე ესევეთარნი იყვნეს.

მ)* ხოლო ნავოთეოს ვინმე, რზაროს ქალაქისაგან, მახლობელ იყო მე-
ფისა აგარაკითა. და ევედრებოდა მას მიცემად მისდა ფასსა, რაოდენსაცა
მნებებელ არს, მახლობელად მისთა აგარაკთა მყოფსა აგარაკისათვის, რაათა,
შემაერთებელმან, ქმნას იგი ერთად ადგილად. ხოლო უკუეთუ არა ჰნებავს,
საკჳართა მიღებად უბრძანა, გამოორჩევაჲ რომელსამე აგარაკთა ნისთავანსა.
ხოლო მან — „ესე ვიდრემე, თქუა, არა ვქმნა, არამედ ქუეყანასა ვანაყოფი-
რებდე, რომელი დავიმკვდრე მამისაგან“. და შეფემან უკუე: „შუქმუნვებულმან
ვითარ ვინებისათვის, რამეთუ არა მიიხუნა უცხონი, არცა საზრდელი მიიღო
და არცა სასუმელი. ხოლო ვინაჲთგან ცოლმან მისმან, იეზაველა, ჰკითხა მას,
რასათვის მწუხარე არს და არცა იბანებოს, არცა საზრდელი დაეგების მას,
არცა სერი, მიუთხრა მას ნავუთეოსს უგბილობად და ვითარმედ მტუმეველი
მშვდთა სიტყუათა მისა მიმართ და მეფობრივისა კელმწიფებისა უღარესთაჲ,
იგინა, არა მიმთხუელი, რომელთათვის ევედრებოდა. ხოლო იგი არა სულ-
მეკრეობად ამათთვის ევედრებოდა, არამედ დაცხრომად მწუხარებისაგან და
ჩუეულებითისა მოურნეობისა მიმართ სხეულისაჲსა მიქცევად, რამეთუ მან
თვთ იგულოს ნათეოსს სასჯელისათვის. და მეყუსეულად წარავლინა წერილ-
ნი ზესთმქონებელთა მიმართ ისრაილიტთაჲსა ახაოჲს სახელით, მარხვად მბრძა-
ნებელმან და ქმნად შესაკრებელსა და დაჯდომად ზენა კერძო მათსა ნავოთეოსს,
რამეთუ იგი ნათესაისაგან საჩინოსსა, და შემზადებად სამთა კაღნიერთა ვიეთ-
მე, რომელთა წამონ ძენად მისა. ვითარმედ მგმობელ არს ღმრთისა და მეფისა
და ესრეთ დაქოლვილსა ამით სახითა მოკუდინებად. და ნავუთეოსს ვიდრემე,
ვითარცა მიეწერა დედოფალსა, ესრეთ დაწამებული გმობად ღმრთისა და ახა-
ვოჲს, დაქვეებული სიმრავლისა მიერ, მოკუდაჲ. ხოლო ამათი მსმენელი იეზა-
ველა შევიდა მეფისა მიმართ და დამკვდრებმსა ნავუთეოსს სავენჯოჲსაჲსა
უფასოდ უბრძანებდა. და ახაოს უკუე² განიშუა ქმნილთა ზედა და, აღვლდომი-
ნი ცხედრისაგან, წარვიდა მოხილვად სავენჯესა ნავუთეოსსა. ხოლო ღმრთ-
მან, განრისხებულმან, წარავლინა წინაწარმეტყუელი ილია ნავუთეოსს ადგი-

¹ მკნელ A, მქუნელ S. ² მოკდინებად. ³ უკუე.

• III მეფ. 21,1; 21,13.

ლად შენთხუეად ახავომა და თქუჲმად მისა მიმართ ქმნილთათეს, ვითარმედ მომაკუდინებელმან¹ კეშმარიტისა მეუფისამან დაიმკვდრა მან ადგილი მისი უსამართლოდ. ხოლო ვითარ მივიდა მისა მიმართ, თქუა მეფემან, ვითარმედ მნებებელ არს სიტყუსგებად მისდა, რამეთუ ბოროტ იყო ცოდვასა ზედა ჰყრობაჲ მის მიერ. მასვე ადგოლსა, ჰკრქუა, რომელსა შინა ნაუთუოჲს, მკუდარსა, ძალთა მიერ აღლევად შეეშთხუა, ჰისხლი ვისი და ცოლისა მისისაჲ დაითხოის და ყოველი ნათესაჲი მისი წარწყმდეს, ესევეითართა უსახურთა მკადრებელისაჲ და გარეგან მამულთა სჯულთა მოქალაქესა მომაკუდინებელისაჲ². ხოლო ახავომა მწუხარებდა მოქმედებულთაჲ შევიდა და სინანული. და ძაძასა შემოსელი, უკანურითა ფერკითა მგაელობდა, არა შეხებული საზრდელისაჲ და თანად აღმსაარებელი ნაცოდვებთაჲ და ღმრთისა ესრეთ მოწყალემყოფელი. ხოლო მან სიცოცხლესა ვიდრემე შინა მისსა თქუა წინაწარმეტყუელისა მიმართ დაცადებად ნათესავისა მისისა დასჯაჲ, ვინამთგან ნაკადრებთა ზედა შეინანა, ხოლო აღმარულოს ქადებდა ახავომა ძესა ზედა. და წინაწარმეტყუელმან ვიდრემე აუწყნა ესენი მეფესა.

07. 14

1)* ხოლო ახავომა ძლითნი ესევეითარნი რაჲ იყენეს, ამას ვიდრე ეჲმსა ადადომაჲ ძეჲან / და წინაწარმეტყუელმან ვიდრემე, მეფემან სურთა და დამასკოჲსამან. ძალსა ყოვლისა სოფლისაგან მიმეჲანებელმან და თანშემწედ მოქმედმან³ წიად ეფერატსა ოცდაათთა და ორთა მეფეთამან, განიმკედრა ახავომა ზედა. ხოლო იგი, ვინამთგან არა მსგავს იყო მისა მკედრობითა, ბრძოლისა მიმართ ვიდრემე არა განეწყო, არამედ ყოვლისა სოფლისა შინანი ძლიერთა ქალაქთა შინა დაჰკრძალნა. და თვთ ვიდრემე დაადგრა საჰაროჲს შინა, რამეთუ ზღუდენი ძლიერნი ნოღგომოლ იყენეს მისდა და სხუათათესცა მნად საჰყრობელ⁴ იყო. ხოლო სური, ერთბამად მიმღებელი ძალისაჲ, მივიდა სამარიაჲსა ზედა და გარემოჲს მისსა დამაყენებელი მკედრობისაჲ აოკრებდა. და ქადაგთა წარმავლენელი ახავომა მიმართ აღირსებდა მოხუცებულთა შეწყნარებასა მისა მიმართ, რომელთა მიერ აუწყოს მას, რასა მნებებელ არს. ხოლო ვინამთგან ისრაილიტთა მეფემან მივლინებდა უბრძანა, მისრულნი მოხუცებულნი ეტყოდეს, მცნებისაებრ მეფისა, ახავომა სიმდიდრესა და შვილთა მისთა და ცოლთასა ადადოასთეს ყოფასა. ხოლო უკუეთუ აღიაროს და შეუხლას მას მიღებად ამათგან, რაოდენთა მნებებელ იყოს, წარიყვანოს მკედრობაჲ და დასცხრეს მოოკრებისა მისისაგან. ხოლო ახავოს⁵ უბრძანა მოხუცებულთა, წარსრულთა, სიტყუად მეფისა მათისა, ვითარმედ თვთ იგი და მისნი ყოველნი მონაგებნი მისნი არიან. ესენი რაჲ მიუთხრნეს, კუალად წარავლინნა მისა მიმართ, აღმსაარებელისა ყოველთა მისთასა მისთეს ყოფასა მაღირსებელმან, რადათა შეიწყნარნეს მის მიერ წარვლინებულნი მონანი მომავალსა დღესა, რომელთაცა გამოიძიენენ სამეფონი და მოყუარეთა და ნათესაეთა სახლნი. და უბრძანა მიცემად ყოველი, რაოდენი პოვონ მათ შორის უჰყობესი, „ხოლო რომელნი არა სთნდეს, შენ დაგიტყენენ“.

¹ მომაკუდინებელმან. ² მომაკუდინებელისა. ³ დასაჲ AQ. ⁴ მოქმედნი AQ. ⁵ საჰყრობელი A. ⁶ ახავუს.

* III მეფ. 20, 1.

და ახავოს უკუე, განკვრებულმან მეორესა ზედა ვედრებასა ჯვრთა მეფისასა, მომწოდებელმან შესაყრებელად სიბრავლისამან, თქუა, ვითარმედ იგი ვიღრემე მზადმქონებელ იყო ცხორებისათვის მათისა და მშვიდობისა ცოლთა თჳსთა და შვილთა მიცემად მბრძოლისა და ყოველსა მონაგებსა მიტეუებად, „რამეთუ ამათმან შეძიებულმან ჯვრმან მომიცნო პირველად, ხოლო აწ მაღირსა მონათა წარმოვლინებამ და სახლსა ყოველთასა განხილვამ და არცა ერთსა დატეუებამ მათ შინა უმგობესთამ მონაგებთაგან, მიზეზსა ბრძოლისასა მიღებულ მნებებელმან, მეცნიერმან, ვითარმედ ჩემთაგან არა რომელსა ეპრიდო თქუენთვის, ხოლო მიზეზსა ბრძოლისასა თქუენ ძლეთათვის მოქმედ არს, ექმნე უკუე თქუენდა სათნონი“.

ხოლო სიმრავლე არცა ერთსა მსმენელ იყო მის ძლითათვის, არამედ შეურაცხ-ყოფად და ბრძოლად მზადმქონებელ იყვნეს. მოხუცებულთა უკუე, მიმართ წარსრულთა, მიმგებელმან თქუა, ვითარმედ პირველ ვიღრემე ღირსებულთა ზედა და აწცა დადგროვილ არს მოქალაქეთა სიმტკიცისა ძლით, ხოლო მეორისა ღირსებისა მიმართ არა მორჩილ არს. და ესრეთ განუტეუნა იგინი.

2)* და ადადოს¹ უკუე, მსმენელმან ამათმან და განძნებულმან, მესამედ წარავლინა ახავოას მიმართ მოხუცებულნი, მაქაღებელმან, ვითარმედ უმაღლესი ზღუდითაგან, რომელთა მიერ შეურაცხ-ჰყოფს, მტუერი ადადგინოს მათ ზედა მკედრობამან მისმან, თითოეულსა მჯილსა ქუეყანისაგან მიმღებელმან. და უჩუენებდა მას სიმრავლესა ძალისა მისისასა და ზარვანჯილ ჰყოფდა. ხოლო ახავოს მიუგო: „არა ჯერ-არს მოქალულობამ აღქურვილისამ, არამედ ბრძოლასა შინა უმგობესქმნილსამა“. და მიწვენილთა მოხუცებულთა და მსერებულად ჰპოვნელთა მეფისათა ოცდაათთა და ორთა თანა შეფეთა თან-მბრძოლთა, აუწყეს მას სიტყვაგებამ². ხოლო მან მეყუსეულად ბრძანა ესე და მოხანდაყებამ ქალაქისამ და მტუერსა გარემოდებამ და არცა ერთსა სახესა დატეუებამ ოქრებისამ. ხოლო ესენი რამ იქმნებოდეს, იყო ახავოს შიშსა შინა დიდსა და ძნელსა ყოვლისა ერთსა თანა, გარნა განმწნობილ იქმნა და შიში განუტევა წინაწარმეტყუელისა ესამე მიერ, მისა მიმართ მიწვენილსა და მეტყუელისა, ვითარმედ „ღმერთი აღვითქუამს ესოდენთა ბევრეულთა მბრძოლთასა³ კელისქუეშე ქმნად შენდა“. ხოლო მკითხველსა, ვით მიერ იქმნეს ძლევა, მიუგო ყრმათა მიერ მთავართაჲსა. ხოლო იპოვნეს ორასნი და ვითარ ოცდაათნი და ორნი. და მწავლელმან ჯვრსა სერობად მიმართ და განსუენებულ მიდრეკილსა, განმღებელმან ბუეთამან განავლინა ყრმანი. ხოლო მსტ/უართა მიუთხრნეს რამ ესე ადადოს, წარავლინა ვიეთინი შემთხუევადნი, მამცნებელმან, უკუეთუ ვიღრემე ბრძოლად მოსრულ იყვნენ, რათა შემკრეულთა მათა მიიყვანენ მისსა მიმართ, ხოლო უკუეთუ მშვიდობისათვის, რათა ესეუდ იმოქმედონ. აქუნდა უკუე სხუაჲცა მკედრობამ მზად ზღუდელთა შინაგან ახავოსს. ხოლო ძენი მთავართანი, მბრძოლნი მკველთანი, მრავალთა მათგანთა მომსრეულ იქმნეს და სხუათა ვიღრემე ბანაკადმდე სდევნიდეს. ხოლო იხილნა რამ ესენი მძლეველნი⁴, ისრაილიტთა მეფემან განუტევა და სხუაჲცა მკედრობამ ყოველი. და მან უკუე, ანასდაი⁵ ზედდაუკუელმან,

154

¹ იდოს AQ. ² სიტყვაგება /+და AQD. ³ მბრძოლთასა. ⁴ მძლეველმან.

⁵ III მეფ. 20,10; 20,19.

სძლო მათ, რამეთუ არა მიძლოდუ იყენეს ზედგანსლევასა მათსა და ამისთვის ში-
შუელთა და მომთრვალებთა ზედ-დაესხნეს, ვიდრელა საქურველნიცა, მღტოლ-
ველთა ბანაკოვანთაგან, დაუტევენეს. და ცხონდა მეფე ძნიალდა, ცხენსა ზედა
მოქმედი ლტოლუბაჲ. ხოლო ახავოსს ფრიადი გზაჲ წარველო, მღევნელმან
სკრთამან. და მოწირველმან მათმან და მიმტაცებელი ბანაკისა შინათაჲ, ხოლო
სიმდიდრე იყო არა მცირელი, არამედ ოქროსა სიმრავლე და ვეცხლისაჲ
თანად, და ეტლთა ადადოხთა და ცხენთა მიმყვანებელი, უკუნ-იქცა ქალაქად.
ხოლო წინაწარმეტყუელმან შეწინაუდებამ ამცნო და შხად-ქონებამ ძალიაჲ,
ეინათგან მომავალსა წელსა კუალად აღმქედრებად იყო მას ზედა სკრი. და
ახავოს ვიდრე ამით შინა იყო.

3)* ხოლო ადადოს, ცხოვნებული ბრძოლისაგან რაოდენისა თანა შემძლე-
ბელ იქმნა მკედრობისა, განიზრახვიდა მოყუარეთა თანა მისთა, ვითარ განიქყ-
დროს ისრაილიტთა ზედა. ხოლო იგინი მათთა ვიდრემე ზედა არა მისცემდეს
განზრახვისა ბრძოლად მათდა, რამეთუ ღმერთი მათი ესევეითართა ადგილთა
შინა შემძლებელ არს და ამის ძლით იძლია აწ იგი. ხოლო ძლევეად ეტყოდეს
ველსა შინა მოქმედთა ბრძოლისათა. და ამას თანა განზრახებდეს მეფეთა ვილ-
რემე განტეგებასა თვისთა მიმართ, რომელნი მოიყვანნა თანამემწედ და მკედ-
რობისა უკუე მათისა პყრობასა დგა ნაცვლად მათსა სატრაპთა დადგინებასა,
მათ წილ, რომელნი წარწყმდეს, შეკრებასა ძალისასა სოფლისა მათისაგან და
ცხენთა და ეტლთა. სთნდა უკუე ამათი კეთილად თქუმაჲ და ესრეთ შეამკო
ძალი მისი.

4)* ხოლო იწყო რაჲ ეარმან, მიწყვანებელმან ნეტდრობისამან მიიყვანა
ევრაელთა ზედა. და მიწვენულმან მახლობელად ქალაქსა როშელსაჲ, აფეკა
უკუე უწოდენ მას. დიდსა ველსა შინა დაიბანაკა. ხოლო ახავოს, შექთხუელი
მისდა ძალისა თანა. პირის-პირ დაბანაკებულ იქმნა. და მკედრობამ უკუე მისი
ფრიად ნკირე იყო. მბრძოლთა მიმართ თანშესწორებულნი. ხოლო წინაწარმე-
ტყუელი კუალად მივიდა მისა მიმართ და ძლევასა მიცემაჲ მისდა ღმერთისა
მიერ თქუა, რაჲთა აწუენოს ძალი თვისი არა მხოლოდ მათთა ზედა, არამედ და
ველთაცა შინა მყოფად, რომელი არა ყოფად ჰგონეს სკრთა. შუდთა ვილრემე
დღეთა შინა, დაბანაკებულნი. დაწყნარებულ იყვნეს, ხოლო უკუენამსკენელსა
ამათსა, განთიად, ღოსრულნი მბრძოლთა ბანაკისაგან, განწყვენეს ბრძოლად. და
ახავოსა განიყვანა ძალი თვისი. და განწყობილმან, ძლიერი რაჲ ბრძოლაჲ იქმ-
ნა, ვიდრეიკნა მბრძოლნი ლტოლვად და მღევნელი ზედდადებულ იყო მომსრვე-
ლი. ხოლო იგინი და ეტლთაცა მიერ და ურთიერთარს წარწყმდებოდეს და მკო-
რედთა შეუძლეს მილტოლვამ ქალაქისა მიმართ მათისა, აფეკასა. ხოლო მო-
კუდეს და იგინიცა, მყოფნი ორ ბევრად და შუღ¹ ათასად, ზღუდეთა დაკეცნითა
მათ ზედა. ხოლო განიზრწნეს ამას ბრძოლასა შინა სხუანი ბევრნი ათნი.
ხოლო მეფე სკრთაჲ ადადოს, ლტოლვილი რომლისამე მონათაგან სარწმუნო-
სათა, მიწისქუეშესა სახლსა შინა დაიმალა. ხოლო მათ ჰრქუეს მას. ვითარმედ
კაცთმოყუარე და მოწყალე არიან ისრაილიტთა მეფენი და შემძლებელ იქმნენ,
ჩუეულებითა სახესა ვედრებისაჲ მკუემეველნი, ცხორებასა მათსა მიღებად
ახავოსგან, უკუეთუ შეუნდოს მათ წარსლვამ მისა მიმართ. ხოლო მან განე-

¹ შუღა A.

* III მეფ. 20,33. ¹ III მეფ. 20,26.

ტუნა. და იგინი უკუე, ძაძათა შემოსელნი და საბელთა გარემოას თავთა მომ-
დებელნი, რამეთუ ძუელად / ესრეთ მოქენე იყენიან სურნი, ახავოას მიმართ
მიიწინეს და მოქენეობასა ეტყოდეს ადადოასსა, რაათა აცხოვნოს იგი, მარა-
ღის მონა-ქმნად მისდა მადლოსა წილ. ხოლო ჰან მხიარულ-ქმნაჲ თქუა სიცოცხ-
ლია მისისათვის და არა რომელსა ვნებისათვის ბრძოლასა შინა და სიყუარული
აღუთქუა, რომელი ვინ მიანიჭის ძმასა. ხოლო ფიცთა მიმღებელნი მისგან არა
რომლისა ვნებისათვის, გამოჩნდეს თუ, წარსრულნი, მიმყვანებელ იქმნენ სახ-
ლიანგან, რომელსა შინა დაფარულ იყო. ხოლო ეტლსა ზედა მჭლომარქსა თა-
ყუანის-სცამას. და ახაოს უკუე, მიმცემელმან მისდა მარჯუნისამან, აღიყვანა
ეტლსა ზედა და, ამბორისყოფელმან, უშიშოებაჲ უბრძანა და არცა ერთა
უჭერთაგანაჲ ვოლოდებაჲ. ხოლო ადადოს ქმადლობდა და ყოველსა შინა ეამ-
სა ცხორებისასა მოკსენებასა კეთილმოქმედებისასა აუფარებდა და ქალაქთა
ისრაილიტთასა, რომელნი მიიხუნეს პირველ მისსა მეფეთა, უკუნცემასა აღუთ-
ქუენდა და დამსკოასა მიტევებასა, რაათა განვიდოდეს მისა მიმართ, ვითარ
და მამათაცა მისთა აქუნდა სამარიაჲს მიერთა ჰისი ქმნაჲ. ხოლო იქმნენ რაჲ
მათდა ფიცნი და აღუქუმანი, მრავალთა მიმნიკებელმან მისდა ახავოს წარაე-
ლინა თვისსა სამეფოასა მიმართ. ადადოას ვიდრემე, სურთა მეფესა, მკედრობი-
სასა ძლითთა ახავოას მიმართ და ისრაილიტთა, ესევეთარი აქუნდა დასასრუ-
ლი.

5)* ხოლო წინაწარმეტყუელმან ვინმე, სახელით მიქეას, მისრულმან ერ-
თისა ისრაილიტთაგანისა მიმართ, უბრძანა მას თავსა ზედა წყლვად, რამეთუ
ამის მოქმედ იქმნეს განზრახვისაებრ ღმრთისა. ხოლო ვინაჲთგან არა ირწმუნა,
უთნრა მას, ურჩქმნილსა ღმრთისა ბრძანებათასა, ლომისა შემთხუეულსა გან-
ზრწნილობაჲ. და ვინაჲთგან უკუე ეყო მას კაცსა, მივიდა კუალად სხვისა წი-
ნაწარმეტყუელი, ამასვე მბრძანებელი. ხოლო მან წყლა იგი და შემუსრა თავი
მისი. და წინაწარმეტყუელი უკუე, შემკრველი თავისაჲ, მივიდა მეფისა, მე-
ტყუელი, ვითარმედ მის თანა აღმკედრებულ იყო და მითუელა დააკველად
ვინმე ტყუეთაგანი წესთმთავრისაგან, ხოლო აწ, ვინაჲთგან იელტოდა იგი, და-
პირვებულ იქმნების მომცემელსა მიერ სიკუდილად.

ხოლო ახავოს, სამართალ არს, თქუა, მოსიკუდილ-ყოფაჲ მისი. და გან-
მკანელი თავისაჲ. საცნაურ იქმნა მიქეაჲს წინაწარმეტყუელი. ხოლო იკუმიჲ
მოსიბრძნვად მის მიმართ ქმნილითა გულევბადთა სიტყუათათჳს, რამეთუ თქუა,
ვითარმედ ნაკვალ-აგოს მას, დამტევებელსა განლტოლვად სასჯელოსაგან ადა-
დოს, მგმობელსა მისა მიმართ. და ქმნას ჰის მიერ მოკუდინებაჲ მისი და ერისა
მისსა მკედრობისა მისისაგან. ხოლო ახავოს, განზრახვებულმან წინაწარმეტყუე-
ლსა მიმართ. მისი ვიდრემე დაკრძალულობდა და დაცვად ბრძანა. ხოლო თჳთ,
შეძრულელი მიქეაჲს სიტყუათა ზედა, წარვიდა სახიდ თვისად.

07. 15

11)* და ახავოს ვიდრემე ამაჲ შინა იყო. ხოლო აღვალ მე იოსაფატის² მი-
მართ, მეფისა იეროსოლემათაჲსა, რომელმან აღაორძინა მეფობაჲ და ძალნი
დაადგინნა მის ქუეშეთა ქალაქთა შინა. არა უდარეს დატევებულთა ავიჲს მიყო,

¹ ბუღაძე-ქარ. A. ² აღუქმიდა. ³ იოსაფატის AQ.

* III ბუგ. 27.35. ¹⁰ II ნუნტ. 17.1.

პაპისა, და ეფრემოას სამკვდრებელსა შინა, იეროვამოას ათთა ნათესავთა მეფობისა ზე, სამცველონი დააყენნა. არამედ აქუნდა სახიერად და თანაშემწედ ღმერთი, მართლად მყოფსა და კეთილმსახურად, და დლითი-დღე კეთილმოქმედებითა სიტკობებასა და სახიერებასა ითხოვდა ღმრთისაგან. ხოლო პატრივსკემდეს მას გარემოასნი მეფენი ნიჟთა მიერ, ვიდრედა სიმდიდრე მისი იქმნა¹ ღრმად და დიდებამ მიიღო ფრიადი.

2)* და შესამესა უკუე წელსა მეფობისა მისისასა, მომწოდებელმან მთავართა და მღვდელთა სოფლისათა უბრძანა, რაათა გარემომვლელთა სოფლისათა ყოველსა ერსა მის ქუეშეთა ქალაქითი-ქალაქად ასწავენენ მოვსის სჯულნი, დაცვად იგინი და მსახურებისათვის ღმრთისა მოსწრაფებად. და განიხარა ყოველმან სიმრავლემან ესრეთ, ვიდრედა არარად სხუად საპატიოდ იყო მათდა, არცა საყუარელ. ვითარ დაცვად სჯულთადა.

ხოლო მახლობელია ადგილისანი მქონებელ იყენენ იოსაფატოას მიმართ სიყუარულსა და მშველობასა მოიღებდეს მისდა. ხოლო პალესტინელი განწესებულთა ხარკთა მოართუმიდეს მას და არაენი მოსცემდეს წლითი-წლად კრავთა სამეოცთა და სამასთა და თიკანთა ესოდენთავე. და ქალაქნი დიდნი განაძლიერენს და თანად კეთილნი / გოდოლნი და ძალი მკვედრობისად და საჭურველნი მბრძოლთა მიმართნი შემზადებულ იყენეს. ხოლო იყო იუდაას ნათესვისაგან მკვედრობად აღჭურვილთად ბევრნი ოცდაათნი, რომელთა ცდენოს აქუნდა მთავრობად, ხოლო იოანისნი — ბევრთა ოცთად და ამავე უკუე მთავარსა და ვენიამიტიდის ნათესვისაგანცა აქუნდა მშველდოსანთად ოცი ბევრი. ხოლო სხუამან მთავარმან, სახელით ზოვატოსს, ბევრი აღჭურვილთად, რვა და ათი სიმრავლით, მეფესა მიანიჟა, გარეშე მათსა, რომელნი ძლიერთა ქალაქთადმი წარავლენნა.

155

3)1* ხოლო მიიყენა ყრმისა იორამოას ასული ახავოას, ნათესავთა მეფისა², ოთლია სახელით. და წარსრული შემდგომად ჟამისა რომლისამე სამარიად², სიყუარულით შეიწყნარა ახავოს და შედგომილსა მკვედრობასა სადგურყო ბრწყინვალედ. იფქლისა და ღვინისა და კორცთა უმურველობითა. და თანად ევედრა. რაათა თანაემბრძოლოს ასურთა მეფისა მიმართ და ღალადონსა შინა ქალაქი მიიღოს, რამეთუ მაშისა მისისად მყოფი პირველად, მიეღო ესე მამასა მისსა. ხოლო იოსაფატის აღუთქუა შეწყენად და რამეთუ იყო მისდა ძალი არა უმცირესი ახავოასსა, ვიტყვ. მოუწოდა ძალსა მისსა იეროსოლუმთაგან⁴ სამარიად. და განსრულნი გარეგან ქალაქისა ორნივე მეფენი, მსხდომარენი თვსა საყდარსა ზედა, თათოეულნი თვსთა მკვედართა საჭურველსა განუყოფდეს. ხოლო იოსაფატის ბრძანა, ვითარმედ უკუეთუ არიან ვიეთნიმე წინაწარმეტყუელნი, მოწოდებად და გამოკოთხვად მათგან სლვისათვის სკრსა ზედა და უკუეთუ განაზრახებენ მას ჟამსა შინა ქმნასა მკვედრობისა მათისასა. და რამეთუ მაშინ მშველობად და სიყუარული იყო ახავოასი სკრისა მიმართ დასამნი წელნი გარდასრულ იყვნეს ვიდრე მათ ღვდამდე, ვინათგან, ტყუედ მიმკვირვებულსა განუტევა იგი.

¹ იქმნა¹ ღრმად. A. ² იუდაიდ A Q D, სამარიად S, Σαμαρειαν B. ³ აღუთქუა³ ღრმად. ⁴ იეროსოლუმთაგან. ⁵ ნელ.
⁶ II ნებ. 17.7. ⁷ III ნებ. 22.2. II ნებ. 18.1. III ნებ. 22.1. ⁸ ათთა ნათესავთა მეფისთ S. ⁹ თმ ნავ ბნავ ფსლმუ ჩათმლავ B. D=AQ.

4)* ხოლო ახავოს, მომწოდებელმან წინაწარმეტყუელთა მისთა, ვითარ
ოთხასად მყოფთა რიცხვთ, უბრძანა კითხვამ ღმრთისაგან, უკუეთუ მისცემს
მას ძლევასა, აღმკვდრებულსა ადადოს ზედა, და მკვდრობასა ქალაქისასა, რომ-
ლისა ძლით ეგულები განღებამ ბრძოლისაჲ. და წინაწარმეტყუელნი უკუე გან-
აზრახებულს განმკვდრებასა, რამეთუ სძლოს სურსა და მიიყვანოს იგა ჯელის-
ქუეშელ, ვითარცა და პირველ. ხოლო იოსაფატის, გულისკმისყოფელმან სი-
ტყუათაგან, ვითარმედ ცრუ წინაწარმეტყუელნი არიან, იქითხვიდა ახავომსგან,
უკუეთუ და სხუამცა წინაწარმეტყუელი არსა ღმრთისაჲ, რამთა უქეშმარიტე-
ნად ვისწავთ გულვებდათავს. ხოლო ახავოს ვიდრემე ყოფამ თქუა, გარნა
„საძაველ ბოროტთა წინაწარმეტყუელებისა ძლით და წინაწარმეტყუელისა, ვითარ-
მედ მოკვდულ! მე, ძლეული სურთა მეფისა მიერ. და ამისთვის საპყრობილესა
შინა მაქუს² აწ იგი. ეწოდების უკუე მიქეა, ძელ მყოფი ოველეოასი³“. ხოლო
იოსაფატის ვინაფთგან ბრძანა მოყვანებამ მისი, წარმავლენელმან ყუერული-
სამან მოიყვანა მიქეა. ხოლო გზასა ზედა ცხად-უყო მას ყუერულმან ყოველთა
სხუათა წინაწარმეტყუელთა ძლევასა წინაწარ-მეტყუამ მეფისათვის. და მან
უკუე არა შესაძლებელ მისა თქუა განცრუებამ ღმრთისაჲ, არამედ თქუამ,
რომელიცა რამ ვიდრე მან მეფისათვის უთხრას მას. ხოლო ვითარ მიიწია ახა-
ვომს მიმართ, აფუცებდა მას ესე ჭეშმარიტსა სიტყუად მისდა. და მან უკუე
პრჭუა მას, ვითარმედ „მიიხუნენა ღმერთმან ისრაილიტნი, ლტოლვილნი და დევ-
ნულნი სურთა მიერ და განბნეულნი მათგან მათთა მიმართ, ვითარ სამწყსონი
ოკერნი მწყეპსთაგან“. და თანად იტყოდა სასწულად რომელთასა ვიდრემე
მშვდობით უტუნქეცეასა თვსთა მიმართ, ხოლო დაცემასა მის მხოლომსასა
ბრძოლასა შინა. ესენი რამ თქუნა მიქეა, იოსაფატის მიმართ. ახავოს — „არა-
მედ მე მცირედ უწინარეს ცხად-გიყავ⁴ კაცისა ამის ჩემდა მომართი საყუარე-
ლი და ვითარმედ უძერესნიცა მიწინაწარმეტყუელნა“.

ხოლო მიქეა თქუა, ვითარმედ ვითარ ჭერ-იყო, ყოველნი ესპნეს წინაწარ-
მეტყუელნი ღმრთისა მიერ. და ვითარმედ განაზრახონ ცრუ წინაწარმეტყუელთა.
ქმნამ ბრძოლისაჲ სასოებითა ძლევისაჲთა და ვითარმედ ჭერ-არს დაცემამ მისი
მბრძოლისაჲ. და ახავოს ვიდრემე გონებასა შინა იყო, ხოლო სედეკია, ვინმე
ცრუ წინაწარმეტყუელთაგანი, მისრული მიქეამსა ვიდრემე, განაზრახებდა
ურჩებასა, რამეთუ არცა ერთსა ჭეშმარიტსა იტყვს მისა მიმართ. ხოლო სასწა-
ულად იკუმევედა მათ, რომელნი / ილია იწინაწარმეტყუელნა, ამისგან უმჯობეს-
მან გულვებდათა⁴ გულისკმის-ყოფად, და რამეთუ იტყოდა ამისსა წინაწარმე-
ტყუელებასა ეზრა ქალაქსა შინა, ნავოთეოფს აგარაქსა შინა, სისხლსა მისსა
ძალთაგან აღწობოვასა, ვითარ და ნავოთეოფსიცა აღწბეს, რომელი მის ძლით
დაიქევა სიმრავლასა მიერ.

„ცხად არა უკუე, ვითარმედ ტყუვის ესე, წინაწარმეტყუელისა უმჯობესი-
სა წინააღდგომთა მეტყუელი, სამთა დღეთა შინა მოკუდინებასა დამამტიციე-
ბელი. ხოლო საცნაურ იქმნეს მეყუსეულად, უკუეთუ არს ჭეშმარიტი და სა-
ღმრთოესა ძალისაჲ აქუს ძალი, რამეთუ ყურთაღმკვდრულმან ჩემ მიერ ივნოს
ჯელსა ჩემსა, ვითარცა იადოს განაქმო მარჯუენე იეროვამოს მეფისაჲ. პყრო-
ბად მნებებელისაჲ, რამეთუ გასმიეს სადმე ვკგონებ, ესე ქმნილად ნანდულ“.

1 მოკვდელ. 2 მაქოს. 3 იყ³ AQ. 4 გულვებდათა/ გულვებდათა A.

• III მეფ. 22,6. II ნებტ. 18,5. III მეფ. 22,15. II ნებტ. 18,14.

ხოლო ვითარ წყლა ამან მიქვა და არა ერთისა ვნებამ შეუმთხვა, ახავოს, განკნობილი, გულსმოდგინე იყო მიყვანებად მკედრობასა სვრსა ზედა, რამეთუ სძლევდა მას თანამდები და უსარწმუნოეს ჰეშმარტიისა ჰყოფდა ცრუ წინაწარმეტყუელთა, რაათა მიიღოს დასაბამი აღსასრულისაჲ.

ხოლო სედექიას, რკინისა რქათა მოქმედმან, თქუა ახავოს მიმართ, ვითარმედ ღმერთი აუწყებს მათ მიერ დაჰკობასა ყოვლისა სვრიაჲსაჲ, და მიქვა უკუე—სედექიას: „შემდგომად არა მრავალთა დღეთა სადგურსა შინა ფარული სადგურად გარდაიცვალებოდი, მეძიებელი განტოლოვად ცრუ წინაწარმეტყუელებისა სასაყელსა“. ხოლო მეფემან ბრძანა წარყვანებამ ახავონის მიმართ, ქალაქის მთავრისა და შეკრძალვამ და რაათა მიაცემდენ მას არას უმეტესსა წყლისა და პურისაგან.

5)* და ახავოს ვიღრემე და იოსაფატის, იეროსოლჴმათა მეფე. მიმყდნებელნი ძალთანი მივიდეს არამათინ, ქალაქად ღალადიტისა. ხოლო სვრთა მეფემან, მსმენელმან აღმკედრებისა მათისამან, განიყვანა მათ ზედა მკედრობამ მისი და არა შორს არამათინისაგან დაიბანაჲ. და განიზრახეს ახავოს და იოსაფატის უკუნდებამ სამეფოჲსა სახისაჲ, ხოლო იეროსოლჴმათა მეფე, რაათა მქონებელ შესამოსლისაჲ, დადგეს განწყობილებასა შინა განმცდელი მიქვას თქუმულთაჲ. ხოლო პოვა იგი თანამდებმან გარეშე სახისაჲცა, რამეთუ ადაღოს, სვრთა მეფემან, ამცნო მკედრობამა მთავართა არა რომელსა სხუათაგან მოკუდინებად¹, გარნა მხოლოსა ისრაილიტთა მეფისა. და სვრთა უკუე წყობამ რამ იქმნა, მხილველთა იოსაფატისთა, მდგომარედ წინაშე განწყესებულისა, და ჰეჭუელთა ახავოსსა ყოფისათა, მიიძართეს მას ზედა. და გარემოდგომილთა, ვითარ მახლობელად მყოფთა, აგრძნეს არა ყოფამ მისი, უკუნ-იქცეს ყოველნი. ხოლო განთიადითგან ვიღრე მიმწუხრადმდე მბრძოლთა და მძლეველთა არცა ერთი მოაკუდინეს მცნებისაებრ მეფისა, მეძიებელთა ახავოსსთა მხოლოდ მოკუდინებად და არა შემძლებელთა პოვნად. ხოლო ყრმამან ვინმე სამეფომან ადაღოჲსმან, სახელით აწანოს, მტყორცებელმან ისარსა მბრძოლთა მიმართ, წყლა მეფე ახავოსსა საშუვალ მკერდისა და ნესტუა. ხოლო შემთხუეულისაჲ არა კეთილ ჰგონა საცნაურ-ქმნამ მკედრობთა მიმართ, რაათა არა იძლიოს, შეშინებელი, და უბრძანა მეეტლესა, რაათა უკუნმაქცეველმან ეტლისამან განიყვანოს ბრძოლისაგან, რამეთუ ბოროტად იყო წყულუ² და მძიმედ. ხოლო საღმობიერი დგა ეტლსა ზედა ვიღრე მზისა შთალეადმდე და, ლულმოკლექმნილი, მოკუდა.

6)1* და სვრთა უკუე მკედრობამ, ღამე რამ იქმნა, უკუნ-იქცა ბანაჲად. ხოლო ვინაჲთგან ცხად-ყო მკედართმოქადაგემან, ვითარმედ მოკუდა ახავოს, წარვიდეს თუსთა მიმართ, მიმღებელმან ახავოსსა მკუდარისა საპარიად და მუნ დაჰმარხეს. და ეტლი უკუე განბანეს ეზირაჲს წყაროსა შინა, ხოლო იყო შესუარულ სისხლითა წყლულისაგან მეფისა. და ცნეს ჰეშმარტიებამ ილიაჲს წინაწარმეტყუელებისაჲ, რამეთუ ძაღლთა აღწბეს სისხლი მისი, ხოლო მეფენი, წყაროსა შინა მიერთაგან მბანელნი, მოქმედებდეს აჰას. მოკუდა რამათონს შინა მიქვას წინაწარმეტყუელებისაებრ.

¹ მოკუდინებად. ² წყულუ/+იყო A.Q.D.

* III მეფ. 22,29. II ნეშტ. 18,28. 1* III მეფ. 22,36.

156⁰ ხოლო ვინაიდან შემთხვა ესე ახავოსს ორთა წინაწარმეტყუელთა თქუმულისაებრ, ჭერ-არს დიდად შერაცხვამ ღმრთისამ და პატივისცემა მისი ყოველგან და მსახურებამ. და არა/სახარულევანთა და ნებისაებრ უსარწმუნოეს მკუელოპამ ჭეშმარიტისაგან, არამედ გულისკმის-ყოფამ, ვითარმედ წინაწარმეტყუელებისა და ესევეითართა წინაწარმეტყუელებისაგან არარამ უმჯობეს არს, მიანიჭებდეს რამ ესრეთ ღმერთი, რომლისაგან ჭერ-არს განკრძალვამ და შერაცხვამ. კუალად შემთხუეულთათვის მეფისათა გულისმსიტყუელთა, ვითარმედ შოიწია ძალი თანამდებისამ, ვინაიდან არცა წინაწარმეტყუელებისაგანსალტოლველ არს. არამედ შეაცთუნებს სულებსა კაცთასა, მლიქნელი კეთილთა სასოებათა მიერ, რომელთა მიერ მიდ-მოაქცევს, სადაამთვე ღონე იქმნეს ძლევასა მათსა. ცხად-არს უკუე და ახავოსცა, ამის მიერ გონებითა შეცთუნებული მოკუდინებამ, ვითარ ურწმუნოქმნილი მეტყუელთა მიმართ ძლეულებისათა. ხოლო ნწინაწარმეტყუელებულთა მიმართ სახარულევანთასა მრწმუნებელი.

ამას ვიდრემე უკუე ყრმამ ოხოზიას ემონაცლალ.

⁰ აქაცა შეეშალა დიდად და ჩუენვე გავაკეთეთ ღმრთითა. ამა ესერა, წინაშე თულთა თქუენთა არს.

მსანი არიან მიცხრება შინა იოსიოგოგ მოთხროგათასა
იუდაებრივისა სიტუადასაგამოგინასა

1) ვითარმედ აღმკედრებულმან ახაკოას ყრმამან მოავიტთა ზედა, იორამოს, სძლო მათ.

2) კუალად თანმოსახელემან მისმან იორამოს, მეფემან იეროსოლჳმათამან, ყოვლისა მთავრობისა მიმღებელმან, თანად ძმანი და მამეულნი მოყუარენი მოაკუდინნა!

3) ვითარმედ იღუმიაა განადგა და აღმკედრეს მის ზედა არავთა და თანად ძალი მისი ყოველი განიხრწნა და ყრმანი მისნი, გარეშე ერთისა, ჩივლად მყოფისა. და ამით თანა თვთ, უსახლრქმნილმან, ბოროტად დააქცია ცხორებამ.

4) აღმკედრებამ სურთა და დამსკელთა მეფისა ისრაილიტთა მეფესა ზედა იორამოსს. და ვითარ ესე, მოოგრებული სამარისა შინა, საყვრველად განეულტო ძკრისხილვისაგან.

5) კუალად ესე იორამოს მოკულდა, იიუს მიერ მოკუდინებულმ, ცხენთ-მთავრისა, და ნათესავი მისი და იეროსოლჳმათა მეფე იახოზია.

6) კუალად შემდგომად აღსრულებისა ამისისა იიუს განმეფნა ისრაილიტთა, სამარისა შინა მოქცევი, და ყრმანი მისნი თხთხა ნათესავთადმდე.

7) კუალად დედაკაცი ვინმე, ლოთოლია, იეროსოლჳმათა შინა მეფე იქმნა წელთა ზუთთა. და მომკუდინებელმან მისმან მღღელთმთავარმან იადას იახოზიამს ყრმამ, იოასი, განაჩინა.

8) აზაილოს¹, დამსკინელთა მეფისა, ისრაილიტთა ზედა აღმკედრებამ, და ვითარმედ მრავალნი ბოროტნი ქმნნა სოფელსა მათსა შინა და სამარიტელთა ქალაქსა. და კუალად შემდგომად მკირედისა ჟამისა უკუანამსკენელ აღმკედრებული იეროსოლჳმათა ზედა და მრავალთა საკმართა მიმღებელი მეფისა მათისაგან, დამსკოდ უკუნ-იქცა.

9) კუალად ამასია², იეროსოლჳმათა მეფემან, აღმკედრებულმან იღუმელთა ზედა და ამალიკიტთა, სძლო.

10) კუალად ესევე, მბრძოლი იეროსოლჳმათა მეფისა, იოასოასი, იძლია ვიდრემე, ხოლო პყრობილი ტყუელ და მრავალთა ძაქმართა მიპყემელი, განიტევა კუალად თესსა ვიდრემე³ სამეფოსა და ვითარმედ ყრმამან მისმან, იახოზია, გარემოასნი ნათესავნი კელთ-ისხნა.

11) აღმკედრებამ იეროსოლჳმელთა მეფისა, იეროვოამოასი, სკრიამა ზედა და ძლევა.

12) ასურთა მეფე⁴, აღმკედრებული სამარისა ზედა და მრავალთა საკმართა მიმკდელი ფაქეამსგან, მეფისა მათისა, სახიდ თესად უკუნ-იქცა.

1 მოაკუდინნა. 2 მოკუდინებული. 3 მომკედრებულმან. 4 ფალოს AQD, 'Ατζαξοσ Α, VI, გვ. 486. 5 ამარია AQD, 'Αμασια Α, VI, გვ. 486. 6 ვე. 7 მეფეთა AQD.

13) კულად აღმკვდრებულმან რაასინ, დამასკოესა მეფემან, იეროსოლჳმთა ზედა, აიძულა ახაზის მეფესა წარვლინებამ საკმართამ მეფისა მიმართ ასურთამესა და ამით მიერ რწმუნებამ მისი დამასკოსა ზედა აღმკვდრებამ.

14) კულად ძლიერებით მიიღო ასურთა მეფემან დამასკო და განხრწნა ვიდრემე¹ მეფე მათი, ხოლო კაცთა მიდად გარდამცვალებულმან სხუანი ნათესაჲნი დაამკვდრნა დამასკოს შინა.

15) კულად სალმანასორ, ასურთა მეფემან, აღმკვდრებულმან სამარიასა ზედა და ხუთთა წელთა მოკრებულმან მას შინა, ისრაილიტთა მეფე ოსი დაადგინა წინაშე ქალაქისა და მოაკუდინა².

16) კულად ასსურმან, ისრაილიტთა ითთა ნათესავთა მიდად გარდამამკვდრებულმან, პერსიდათ ხუთეთთა ნათესავი ქუეყანად მათდა გარდამოცვალა, რომელთა ელინნი სამარიდ უწოდენ.

მოაქუს წიგნსა ამას ჟამი წელთა ასორმეოცდაათამ და თუეთა შვედამ.

თ. 1.

v 1)* იოსაფატის მეფე ვითარ მოიწია იეროსოლჳმად / თანამბრძოლებისაგან ახავოჲსა, მეფისა ისრაილიტთამესა, რომელი აღიღოჲს, სურთა მეფისა მბრძოლსა მიანიქა, ვითარცა წინაშარა-ვთქუთ, იიუს² წინაწარმეტყუელი, შემთბუეული, აბრალებდა ახავოჲს მიმართისა შეწევისათჳს, კაცისა უსახურისა და ბოროტისა, რამეთუ ღმერთი ამას ზედა არა მხიარულებით მყოფობდა, ხოლო იცნნა იგი, ეტყოდა, და თანად მცოდველი, თვისსა ბუნებისათჳს საბიერად მყოფისა, მბრძოლთაგან. მაშინ ვიდრემე მადლობათა მიმართ და მსხუერპლვითა ღმრთისათა მიდრკა მეფე. ხოლო ამითცა შემდგომად წარემართა და გარემოჲს ვიდრთა მომრგულებით ყოველისა სოფლისა, რომელსა ზედა მთავრობდა იგი და ასწავებდა სჯულიერთა, მოვისს მიერ ღმრთისაგან მოცემულთა და კეთილმსახურებასა მისა მიმართსა. და მსაჭულთა განმაჩინებულმან თითოეულსა ქალაქსა შინა მის ქუეშისა მეფობისასა, უბრძანა არცა ერთისა ესრეთ ზრუნვამ, ვითარ მართლიად სჯამ ერთამ და რამთა არა საგონებელ იყენენ ქმნად რომელსაჲმ ნიქთათჳს, არცა ღირსებრათჳს. ზეშთაღმატებულთამესა სიმდიდრისათჳს, გინა ნათესავისა, არამედ მიანიქებდეს ყოველთა სწორებით, მეცნიერნი, ვითარმედ დაფარულად ქმნილთაგანცა თითოეულსა ხუდაეს ღმერთი. ამათი მასწავლებელი თითოეულსა ქალაქსა შინა ორთა ნათესავთასა, უკუნ-იქცა იეროსოლჳმად. ხოლო დაადგინნა ამასცა შინა მსჯელნი მდღელთაგან და ლევიტელთა და პირველობასა სიმრავლესასა მომდებელთა და განაზრახა გულსმოდგინებით დამართლიად ქმნამ ყოველთა სჯამთამ. ხოლო უკუეთუ განყოფილებასა უზეშთაესთათჳს მქონებელთა ვიეთმე თანმონათესვეთა წარავლინენ მათდა მიმართ სხუათა ქალაქთაგან, რამთა ამით მიერ უმრავლესისა თანა მოსწრაჳებისა განხილვოდეს მართლიად საქმეთათჳს, რამეთუ ამას ქალაქსა, რომელსა შინა ტაძარი ღმრთისამ არს და სამკვდრებელ აქუს მეფესა, უფროჲსდა ჭერ-არს სჯამთა წრფელთა და მართალთა ყოფამ. და მთავარნი განაჩინნა მათ ზედა — ამასეა მდღელი და ზავადა, მრჩობლნივე იუდაჲს ნათესვისაგან.

და მეფემან ვიდრემე³ ამით საბითა განაწესნა.

¹ ქე. ² მოაკუდინა. ³ ოსუს AQD. იიუს S. 'Iუთმც 9. ⁴ სწრებად AQ, საბიერებად S.

⁵ ქე.

• II ნებტ. 19,1.

2)* ხოლო ამასვე ეამსა აღიმკედრეს მის ზედა მოაგებთა და ამმანიტთა, მიმყენებელთა მათ თანა არავთაგანცა დიდსა ნაწილსა. და დაიბზანკეს მახლობელად იტადა ქალაქისა, რომელი მდებარე არს ასფალტიდისა ტბასა თანა, სამასითა სტადიონითა განშორებულსა იეროსოლჳმთაგან. ხოლო იშვების მას შინა ფვნიქს შუენიერი და სძე ვალსამოა. ხოლო ესმარა იოსაფატის, ვითარმედ ტბისათვს განმვლელნი მბრძოლნი აწვე შევიდუნ მეფობისა მისისა ქუეშესა სოფელსა შინა, შეშინებულმან შესაყრებელად მიიყვანა სამღდელოსა სიმრავლე იეროსოლჳმელთაჲ. და მდგომარე პირისპირ ტაძრისა ილოცვიდა და მოუწოდდა ღმერთსა მინიჭებად მისდა ძალსა და ძლიერებასა, რათა შურ-იგოს ზედაღმკედრებულთაგან და რამეთუ ამას მოქენებდეს აღმაშენებლნი ტაძრისა მისისანი, რათა პბრძოლის მბრძოლთა მის ქალაქისათა, დასაჯნეს მკადრენი მის ზედა მოსლვისანი, რომელნიცა მის მიერ მოცემულსა ქუეყანასა სამკვდრებელად მიწვეულ არიან მიღებად მათგან. ამათი მლოცველი ცრემლოდა და თანად ყოველი სინარელე, ერთბამად ცოლთა თანა და შვილთა, ევედრებოდა. ხოლო ინაზილოს ვინე წინაწარმეტყუელმან, მისრულმან სამუველ შესაყრებელისა, კმაყო, მეტყუელმან თანად სიმრავლისა მიმართ და მეფისა, ვითარმედ შეისმინა ღმერთმან ლოცვათაჲ და ბრძოლაჲ მტერთა მათთაჲ აღუთქუა. ხოლო უბრძანა, რათა მომავალსა დღესა, განმყვანებელი მკედრობისაჲ, შემთხვოს მბრძოლთა, რამეთუ პოენეს იგინი სამუველ იეროსოლჳმთა და ედნადისა აღსავალისა, წოდებული მწუერვალად¹. ხოლო არა პბრძოდენ მათ, არამედ მხოლოდ მდგომარენი ხედვიდენ, ვითარ პბრძოდის მათ ღმერთი. ესენი რაჲ თქუნა წინაწარმეტყუელმან, მეფე ვიდრემე² და სიზრავლე, დაკრდონილი პირსა ზედა, ჰმადლობდეს ღმერთსა და თაყუანისსცემდეს, ხოლო ლევიტელნი ორღანოთა მიერ მაქებელ იყვნეს.

3)2* და თანად უკუე მოწევნასა დღისასა მოწვენულმან მეფემან უდაბნოდ, ქუენა კერძო თყვალსა / ქალაქისა, თქუა სიმრავლისა მიმართ, ვითარმედ ჭერარს რწმუნებაჲ წინაწარმეტყუელისა მიერ თქუმულთაჲ და არა განწყობაჲ მათი ბრძოლისა მიმართ, არამედ მდგომარენი მღდელნი ნესტუებითა³ და ლევიტელნი საქებელითა ჰმადლობდენ, ვითარ აწვე მქსნელსა სოფლისა ჩუენისასა პბრძოლთაგან. ხოლო სთნდა განზრახვაჲ მეფისაჲ და რომელნი განაზრახნა, ამათ მოქმედებდეს. ხოლო ღმერთმან შიშსა შინა და შფოთსა შთაყარნა ამმანიტელნი და იგინი უკუე ურთიერთარს მოსრვიდეს, მბრძოლ-ყოფისა მათსა მექუელნი, ვიდრელა ესოდენისა მკედრობისაგან არცა ერთი განერა. ხოლო იოსაფატის, მიმხედველმან კევისა მიმართ, რომელსა შინა შემთხუეულ იყო დაბანაკებაჲ მბრძოლთაჲ და აღსავსედ მკუდართაგან მხილველმან, განიშუა ვიდრემე საკვრველსა ზედა ღმერთისა შეწევნასა, რამეთუ არა დამაშურალთა ამათ მოსცა ძლევაჲ. ხოლო უბრძანა მკედრობასა დატაცებაჲ მტერთა ბანაკისაჲ და განძარცუვაჲ მკუდართაჲ. და იგინი ვიდრემე, სამთა დღეთა შინა მძარცუველნი, დაშურეს, ესოდენი იყო სიმრავლე მათი, რომელნი მოისრნეს. ხოლო მეოთხესა დღესა შეყრებილმან ყოველმან სიმრავლე მან ღელესა რომელსამე შინა და კევნაროვანსა ადგილსა, ღმრთისა ძალი და თანამბრძოლობაჲ აკურთხეს; რომლისა მიერ და სახელისდებნაჲ აქუნდა ადგილსა — „ღელე კურთხევისაჲ“.

157

1 ე.ე. 2 ნესტუებითა.
 * II ნეშტ. 20,1. 1* ბ' B'გოქნი: 9₁₁ (i) ბგოქნი=გამომწერილო, ამობურცულო). 2* II ნეშტ. 20,20.

4)* და მიერ უკუე იეროსოლვზად მიმყვანებელი მკედრობისაჲ მეფე შუე-ბათა მიერ და მსხუერპლვათა მიდრკა ზრავალთა დღეთა. ხოლო შუემდგომად მბრძოლთა მისთა განხრწნისა ესმა რაჲ ესე სხუა ნათესავთა წარმართთა, ხოლო ყოველნი ესე შეშინებულ იქმნნეს მისგან, რამეთუ ცხადად თანამბრძოლ ექმნა მას ღმერთი. და იოსაფატის ვიდრემე მიერითგან ბრწყინვალისა თანადებისა მოქცეობდა სიმაართლისა ძლით და ღმრთისა მიმართ კეთილმსახურებისა. ხოლო იყო მოყუარე ახავოჲს ყრმისაცა, მეფისა ისრაილიტთაჲსა, რომლისაცა თანამზიარებელი შემზადებისათჳს ნივთთა წავთაჲსა, ზღუჲსა შინა¹ მაჲალთა და თრავისა მიერთა საეპროთაჲსა. ვერ მიემთხვა მოგებულსა. რამეთუ სიდიდისა მიერ წარწყმდეს ვარტლნი და არღა მერმეცა ამისთჳს მოურნე იყო წავსა. და იოსაფატის ძლითთა ვიდრემე, იეროსოლვზამაჲსა მეფისათა, ესრეთ აქუნდეს.

მ. 2

1)²* ხოლო ახავოჲს ყრმაჲ, ოხოზია, მეფე იქმნა ასრაილიტთა, სამარიას შინა მოქმედი მკედრობისაჲ. ბოროტად მყოფი და ყოველთა შინა მსგავსი მრჩობლთაჲე მშობელთაჲ და იეროვოამოსი, პირველად უსჯულო-ქმნისაჲ და დამწყებელისაჲ შეტუენებად ერსა. ხოლო აქუნდა რაჲ აწღა წელი მეორე მეფობისაჲ, განდგა მისგან მეფე მოავიტთაჲ და ხარტთა, რომელთა უწინარეს აღუსრულებდა მამჲსა მისსა, ახავოჲს, მიჰკემელი, დასცხრა.

ხოლო შეემთხვა ოხოზიას, შთამომავალსა სართელისაგან სახლისა მისისა, შთამოვრდომაჲ და უძღურ-ქმნაჲ და წარვლენაჲ აკკარონთა ღმრთისა მიმართ, მჲაჲსა, რამეთუ ესე იყო სახელი ღმრთისაჲ, კითხვად ცხორებისათჳს. ხოლო ევრავლთა ღმერთმან, გამოჩინებულმან ილიაჲს წინაწარმეტყუელისაჲ, უბრძანა მას შემთხუეჲჲაჲ წარვლინებულთა მოციქულთაჲ და კითხვაჲ მათგან, უკუეთუ ერსა ისრაილიტთაჲსა არა აქუსა ღმერთი, რამეთუ წარავლენს მეფე უცხოჲსა მიმართ, მათგან ცხორებისათჳს მკითხველთა. და თანად ბრძანებად მათდა, რაჲთა უკუნ-იქცენ და უთხრან მეფესა, ვითარმედ არა განეეღტვოს ჯენსა. ხოლო ილია ქმნა, ვითარცა უბრძანა ღმერთმან. და მიმთხრობელნი უკუე, მსმენელნი მის მიერთანი, უკუნ-იქცეს მეფისა მიმართ. ხოლო იგი ვინამთგან განაკრევებულ იყო მალიად აღმოსლვისათჳს და მიზეზსა იკითხვიდა, მიუგეს, ვითარმედ: „მეგუემთხვა ვინმე ჩუეჲ კაცი, დაგუაყენნა წამართ სლვისაგან, ხოლო უკუნქცეულთა გუამცნო თხრობაჲ შენდა მცნებისაებრ ისრაილიტთა ღმრთისა, ვითარმედ უბოროტეს იქმნეს სენი“. ხოლო მეფემან უბრძანა უწყებაჲ ამათისა მისდა ჰეტყუელისაჲ. და იგინი უკუე იტყოდეს, ვითარმედ კაცი ფაჩუნიერი და სარტყელსა გარემომდებელი ტყავისაჲსა. ხოლო ამათ მიერ უწყებულისაგან ილიაჲს ყოფად გულსიქმისყოფელმან ამათგან, ორმოცდამათთა აღჭურვილთა და წესთმთავრისა წარამავლენელმან მის ზედა უბრძანა მიყვანებაჲ მისა მიმართ. ხოლო წარვლინებულნი წესთმთავარი, მკოველი ილიაჲსი, / მკდრომარე თხემსა ზედა მთისაჲსა, შთამოსრულსა უბრძანებდა წარსლვისა მეფისა მიმართ, რამეთუ ამას ბრძანებს იგი, ხოლო უკუეთუ არა ანებოს უნებლიეთ, იტლებად. და მან უკუე განციდი-

¹ და/4 იეროსოლვზამ A.Q.D.

* II ნუმბ. 20, 27. ¹⁰ * 16 წ. მძვ. 9, 11 (მეფე ზღვისკენ). ²⁰ III მეფ. 22, 52. IV მეფ. 1, 1.

ლებსათვის, ვითარმედ ქეშმარიტი წინაწარმეტყუელი არს, თქუა ლოცვაჲ, რაჲთა ცეცხლმან, ზეცით შთამოვროდომილმან, წარწყმიდეს მკედარნიცა და იგი და ილოცა. და მეხმან შთამოვროდომილმან განხრწნა წესთმთავარი და მის თანანი.

ხოლო წარწყმედაჲ რაჲ ამათი ეუწყა მეფესა, განრისხებულმან სხუაჲ წარავლინა წესთმთავარი ილიაჲს ზედა, აღჭურვილთა თანა ესოდენთა, რაოდენნი და პირველსაცა ზედა წარავლინნა. და ამანცა უკუე აქადა წინაწარმეტყუელისა, იძულებით პურობილისა, მიყვანება მისი, უკუეთუ არა ნებსით შთამოვიდეს. და მლოცველმან ძენად და ამისსაცა ცეცხლითა მოაკლდინა! და უწინარესი მისგან წესთმთავარი. ხოლო ამათთვისცა მსწავლელმან მეფემან მესამე წარავლინა. ხოლო ამან, გონიერად მყოფმან და ფრიად მშუღმან ჩუეულებითა, მისრულმან აღგილსა მას, რომელსა ზედა შეემთხუერდა ყოფიად ილიას, ვინიერებითა თქუა მისა მიმართ — „მეცნიერ ხარ უკუე, ეტყოდა, რამეთუ არა მნებებელი, საძეფოჲსა ბრძანებნისა მსახური, მოვედ შენდა მომართ და პირველ მისსაცა წარვლინებულნი არა ნებსით, არაჲდ მითვე მიზეზითა მივიდეს“. შეწყნარებად უკუე ევედრებოდა მას და მის თანა მყოფთა აღჭურვილთათჳცა, შთამოსრულსა შედგომად მეფისა მიმართ. ხოლო ილია, შემწყნარებელი სიმარჯუნსა სიტყუათასა და გონიერებასა ჩუეულებისასა, შთამოსრული, შეუდგა. და მიწვეულმან მეფისა მიმართ უწინაწარმეტყუელია მას და ღმრთისა მიერ ცხად-ყოფასა ეტყოდა: „ვინაჲთგან შეურაცხ-ჰყავ იგი, ვითარ არა ცხადად ღმრთად მყოფი და სნეულებისათვის წინაწარმეტყუელად ქეშმარიტისა არა შემძლებელი, ხოლო აკყარონთა ღმრთისა მიმართ წარავლინე მის მიერ კახვად, ვითარ იყოჲ შენდნ დასასრული სნეულებისაჲ, უწყოდე, რამეთუ მოჰკუდე“.

2)* და იგი ვიდრეჲ, მკირედა რაჲ ეამი წარქდა, ვითარცა წინაწარუთხრა ილია, მოკუდა. ხოლო მითუალა მეფობაჲ მისი ძმამან იორამოს. რამეთუ უყრმოდ დაჰქუა ცხოვრებაჲ. და ესე უკუე იორამოს, მსგავსქმნილი მამისა ახავოასი სიბოროტიოა, მეფობდა წელთა ათორმეტთა, ყოველსა უსჯულოებასა მკუმეველი ღმრთისა მიმართ და უსახურებასა, რამეთუ დამტევებელი მსახურებისა მისი, უცხოთა პატივ-სცემდა. ხოლო იყო და სხუათაცა შინა მზაკუვარი.

და მასვე უკუე ეამსა ილია კაცთაგან უჩინო იქმნა და არავინ აგრძნა ვიდრე დღესამოდე აღსრულებად მისი. ხოლო მოწაფე ელისსეოს დაუტევა, ვითარცა და წინაწარ ცხად-ვეყეთ ილიაჲსთვის ვიდრეჲ და ენოხოჲსა, რომელი იქმნა უწინარეს წვბროებისა, სამდღელოთა წიგნთა შინა წერილ არს, ვითარმედ უჩინო იქმნეს, ხოლო სიკუდილი მათი არავინ უწყის.

01. 3

1)* ხოლო მიიღო რაჲ მეფობაჲ, იორამოს მოავიტელთა მეფესა ზედა აგრძნა აღმკედრებაჲ, მისანს სახელით, რამეთუ შეემთხვა განდგომაჲ ძმისა მისისაგან, ვითარცა წინაწარ-ვთქვთ, მიმცემელი ახავოასა, მამისა მისისა, ბევრთა ოცთა თანა ცხოვარსა საწმისთა თანა. შემკრებელმან უკუე ოცსსა ძალისამან წარავლინნა და იოსაფატისცა მიმართ, მეედრებულმან მისმან, ვინაჲთგან და-

* მოაკლდინა.

* IV მეფ. 1,17; 3,1. * IV მეფ. 3,4.

158

საბამოთგან მოყუარე იყო მამისა მისისაჲ, რაჲთა თანა-ემბროლოს მას, ბრძოლისა განღებულ გულებელსა მოავიტელთა ზედა, განდგომილთა მეფობისა მისისაგან. ხოლო აჲმან არა მხოლოდ თვთ თავით თვისით აღუთქუა შეწყენაჲ, არამედ და იღუბელთა მეფეცა¹ აიძულა, მის ქუე²ე მყოფსა, თანააღმკვდრებაჲ. ხოლო იორამოს, ესევეთართა აღთქუმათა მომღებელი იოსაფატისაგან თანამბრძოლებისათვის, მიმყვანებელი თვისისა მკედრობისაჲ მივიდა იეროსოლუკამად და შეწყყნარებულ იქმნა იეროსოლუკმათა მეფისაგან ბრწყინვალედ. და სათნო-უჩინა უდაბნოთ იღუმეაჲსა თქუმაჲ მოგზაურობისაჲ მბრძოლთა ზედა, რამეთუ არა საეკუეელ იქმნენ ამის მიერ ყოფად ზედამისლვასა. და წარემართნეს საჲნი მეფენი — იეროსოლუკმათაგან თვთ მათი და ისრაილიტთაჲ და იღუმეაჲსაჲ. და მომრგულლებულნი შვდთა დღეთა გზასა ულორობასა წყლისასა პირუტყუთათეს³ და მკედრობისა შთავარდეს, ვინაჲთგან შესცთეს წინამძღუარნი მათნი გზათაგან, ვიდრეღა მოშიმ იყვენეს ყოველნი, უფროჲსღა იორამოს. და მწუხარებისა მიერ / კმა-ყო ღმრთისა მიმართ, რომლისა ბოროტისათვის მებრალბელი მიიყვანებეს³ საჲთა მეფეთა, უბრძოლელი მათი, მოავიტელთა მეფისა. ხოლო განაჲწვნობდა მჲ იოსაფატი, მართლიად მყოფი, და წარმავლენელმან მკედრობისა მიმართ ბრძანა სწავლად, ზუსადა ვინ წინაწარმეტყუელთაგან ღმრთისათაჲ მისრულ იყოს მის თანა, რაჲთა მის მიერ ვისწავით ღმრთისაგან, რაჲ ჯერ-არს ყოფად ჩუენდა. ხოლო მონამან რომელმანმე იორამოჲსმან თქუა ხილგაჲ მუნ ილიაჲს მოწაფისა, ელისსესი, საფატოჲს ყრმისაჲ. და ესრეთ მისა მიმართ წარვიდეს საჲნი მეფენი, იოსაფატის განზრახვითა. და მივიდა რაჲ კარვად წინაწარმეტყუელისა, ხოლო იყო დაკარგებულ გარე-შე ბანაკისა, ჰკითხვიდეს გულგებადსა მკედრობისა ზედა და უფროჲსღა იორამოს. და იგი უკუე — „ნუ შემაურეებ, ფტყოდა, არამედ ესოდენ წინაწარმეტყუელთა მიმართ ვიდოდე მამისა და დედისა შენისათა, რამეთუ იგინი უქეშმარიტეს არიან“. და იორამოს უკუე ევედრებოდა წინაწარმეტყუელებად და ცხოვნებად მათდა. ხოლო მან ფუცა ღმრთისა მიმართ არა სიტყუკვებაჲ მისი, გარნა თუ იოსაფატისთვის, ღირსად მყოფისა და მართლისა. და მოყვანებულ იქმნა რაჲ კაცი ვინმე, ფალობად მეცნიერი, რამეთუ ითხოვა მან და მგალობლისა მიმართ საღმრთოქმნილმან უბრძანა მეფეთა მრაველთა აღმოთხრაჲ ენარკუთაჲ ევესა მას შინა, რამეთუ რაკა ღრუბლისა და არცა ნიავისა ქმნილობითა, არცა წყმისა შთამოტეობითა იხილოთ მღინარე აღსავსე წყლითა, ვიდრეღა და მკედრობაჲცა და პირუტყუნი თქუენნი ცხოვნდენ მღინარისაგან. ხოლო იყოს თქუენდა არა მხოლოდ ღმრთისაგან, და არამედ და მტერთაცა სძლოთ. და უმჯობესნი და უძლიერესნი ქალაქნი მიიხუნეთ მოავიტელთაგან და ხენი ვიდრემე მათნი მშენი* მოჰკუთენეთ და სოფელი მოაოჯროთ, წყარონი ჲა მღინარენი აღმოაგნეთ*.

2)1* ესენი რაჲ თქუნა წინაწარმეტყუელმან, მომავალსა დღესა, ვიდრე მზისა აღმოსლვადმდე, ნალურაევი ფრიადი შთამოიღინა, რამეთუ საჲთა დღეთა გზასა იღუმისა შინა მრავლად წვმაჲ იქმნა ღმრთისაგან, ვიდრეღა პოვა სიმრავლემან და კარაულთა სასუმელი უშურველი.

1 მეფეთაცა A.Q.D. 2 პირუტყუთათ. 3 მიიყვანების.

* იუჲრ 9₃ (= 1) აღმამანის მიერ მოვლილი; 2) მშვიდი, წყნარი. ამ კონტექსტში იგულისხმება პირელი მნიშვნელობა. მშენი]—S. D=AQ. 1* IV მეფ. 3,20; 3,26. II ნუშტ. 21,1. 20,31.

ხოლო ვითარ ესმა მოავიტელთა სამთა მეფეთა მათ ზედა მისლვად და უღაბნოთ ზეღამოსლვასა მოქმედებაჲ, მეფემან მათჲან, მეყუსეულად შემკრებელმან მკედრობისაჲან, უბრძანა მათათა ზედა დაღვობაჲ მკედრობასა, რადთა-არა დაუფარნენ მათ სოფელსა მათსა შესრულნი მბრძოლნი. ხოლო აღმო-ბრწყინებებსა თანა მზისასა მხილველთა ნალუარეთა შინაჲსა წყლისათა, და რამეთუ არა შორს იყო მოავიტისაგან, მიმსგავსებულად ფერთა სისხლსა, რამეთუ მაშინ უფროჲსდა ბრწყინვალეებისა მიერ მზისა მეწამულ იყო წყალი, ცუდი მექუელობაჲ მიიღეს მბრძოლთა, ვითარ თავთა თჳსთა მომაკუდინებელთაჲ წყურილისაგან და ვითარმედ მდინარე სისხლისა მათისაჲ მდინარეთჲს. ესრეთ უკუე ქონებასა მექუელნი ევედრნეს მეფესა დატაცებისა მიმართ მბრძოლთაჲსა წარვლინებასა მათსა. და ყოველნი უკუე მიმართებულნი მზაქმნილისა მიმართ წარწყმედისა მივოდეს ბანაჲისა მიმართ მტერთაჲსა, ვითარ წარწყმედულთადმი. და აჰაო იქჲნა ვიდრემე მათდა სასოებაჲ ესე: ხოლო გარემოდგომილნი მბრძოლთაგან რომელნიმე მათგანნი დაიჭირნეს და სხუანი უკუე განიბნიველეს, თჳსად სოფლად მილტოლივონ. ხოლო მიწევნულთა მეფეთა მოავიტელთა ქუეყანად ქალაქნი მას შინანი დაამკუნეს და აგარაკნი მათნი მიიტაცნეს და უჩინო-ყვნეს¹ და აღმოავსნეს² მდინარეთა ქვათა და უმჯობესნი ხუთანი მოჰკუეთნეს და წყარონი წყალთანი აღმოავსნეს და ზღუდენი ვიდრე იატაკადმდე დაამკუნეს. ხოლო მეფემან მოავიტელთამან, დევნულმან ოკრებასა შინა და ქალაქისა მხილველმან. დაჰირვებასა პერობად ძლიერებით, მიმართა ექუსასთა³ თანა, განსრულჲან განმკედრებად საწუვალ ბანაჲისა მბრძოლთაჲსა, რომელსა კერძოსა ჰკონებდა მცველთა მისთა დაქსანასა. და მეცადინე⁴ არა შემძლებელ იქჲნა ღტოლვად, რამეთუ მიემთხვა გულსმოდგინებით დაცუულსა აღვილსა, ხოლო უკუნქცეულმან ქალაქად საქმე სასოწარკუთითლებისაჲ და ბოროტსა იბულებისაჲ იმოქმედა: ძესა პირმშოსა, რომელსა შემდგომად მისსა მეფე ქმნად ეგულებოდა, / აღმყვანებელმან ზღუდესა ზედა, რადთა ცხად იქმნეს ყოველთა მბრძოლთა, ამსხუერპლა იგი ღმერთსა ყოვლად დასაუფელად. ხოლო მეფეთა, მხილველთა მისთა, შეიწყნარეს იგი ღირსათჳს და მკნებელთა კაცობრივსა რასმე და საწყალობელსა, დაჰქსნეს მოოკრებაჲ და თითოეული სახიდ თჳსად უკუნ-იქცა.

და იოსაფატის უკუე, მიწევნული იეროსოლჲმათა, დამშვდებით მცხოვრებელი მცირედსა ჟამსა, ცხოვნებული შემდგომად მის ძლევისა, მოკულდა, ცხოვნებული ვიდრემე რიცხუსა წელთა საჲეოცთასა, ხოლო ამათგან მმეფობი ხუთთა და ოცთა. და დაფლვაჲა უკუე მიემთხვა იეროსოლჲმათა შინა ღიდშუენიერებით, რამეთუ იყო მიმსგავსებული დავიდის საქმეთაჲ.

07. 4

1) ¹ და დაუტყენა ყრმანიცა კმასაყოფელნი, ხოლო მონაცვალედ განაჩინა უპირმშოვისი იორამოს, რამეთუ ესევე აქუნდა სახელი დედისა² ვიდრემე ძმისაჲ, ხოლო ისრაილიტთა მეფისაჲ და ახავოჲს ყრმისაჲ. ხოლო მიწევნულსა მოავიტისაგან ისრაილიტთა მეფესა სამარაად, აქუნდა მის თან-წინაწარმეტყ-

¹ ყვენეს A. ² აღმოავსნეს/აღმოავსებდეს AQD. ³ მეცადინე AQD, მეცადინ S. ⁴ დიდსა AQ. *μυρῶν* A, VI, გვ. 26.
⁵ *ἐξελθοσθεναι* 9₄₂ (=700). ⁶ II ნეშტ. 21,1.

უელი ელისსეოს, რომლისა საქმეთა მეგულების მოთხრობაჲ, ხოლო ბრწყინვალე არიან და მოთხრობისა ღირსნი, ვითარცა საღმრთოთა წიგნთა შინა ვცნათ.

2)* იტყუან, ვითარმედ მივიდა უკუე ოვედიოჲს; ცოლი ახავოჲს განმგებლისაჲ და უთხრა, ვითარმედ „არა უპყუარ ხარ, ვითარ ქმარმან ჩემმან აცხოვნნა წინაწარმეტყუელნი, მოსრვიდა რაჲ ახავოჲს ცოლი იგზაველა“, რამეთუ ასთა დამალულთასა მის მიერ ზრდსა იტყუდა, მვასხებელისა. ხოლო აწ, შეპდგომად ქმრისა მისისა აღსრულებისა, მიიყვანებთან მოვასხეთაგან და შევილიცა მისნი მონებად. ევედრებოდა უკუე, ამის მოქმედებისა ძლით ქმრისა მიერ, რაჲთა შეიწყალოს და მიანიჭოს შეწყევნაჲ რომელივე. ხოლო იგი ვინაჲთგან ჰკითხვიდა, რაჲ აქუს სახლსა შინა, სხუად ვიდრემე უკუე არცა ერთი პრჭუა, გარნა ფრიად მცირედი ზეთი კეცსა შინა. ხოლო წინაწარმეტყუელმან წარსრულსა უბრძანა ჰურჰელთა ახალთა ჯემევაჲ მრავალთა მანლობელთაგან და რაჲთა ყართა დაჰქვევლმან სახლასათა ყოველთა მიმართ გარდაჰახას ზეთი, რამეთუ ღმერთმან აღაჯანეს იგინი. ხოლო დედაკაციმან ბრძანებულნი ქმნნა და შევილთა უბრძანა თითოეულსა ჰურჰელთაგან მიღებაჲ. და ვინაჲთგან ყოველნი აღივსნეს და არცა ერთი იყო ცალთერ, მისრულმან წინაწარმეტყუელისა მიმართ მიუთხრნა ესენი. ხოლო მან განაზრახა, რაჲთა წარსრულმან უკუნ-სცეს ზეთი და მოვასხეთა მისცნეს თანამდებნი, იქმნნეს უკუე და უმეტესიცა რაჲვე ფასისაგან ზეთისა, რომელი იქუმიოჲს გამოსაზრდელად შევილთათეს. და ელისსეოს ვიდრემე ესრეთ იქსნა თანამდებთაგან დედაკაცი და მოვასხეთ მიერისა გინებისაგან! განათავისუფლა.

3)1* ხოლო ელისსეოს მსწრაფლ წარავლენა იორამოჲს მიძართ, განმაზრახებელმან დაცვად აღვილსა მას, რამეთუ არიან ვიეთნიმე სურთაგან მას შინა და უმზირიან მუნ მოსლვასა მოკლვასა მისსა. და ჰეფუ ვიდრემე არა განვიდა ნადირობად, მრწმუნებელი წინაწარმეტყუელისაჲ. ხოლო ადერ, მიმთხუეული განზრახვისაჲ ვითარ თესთა მიერ განცხადებისათეს, მზირსა მიმართ განრისხნებოდა და მომწოდებელი მათი, შინაგანმცემელად ეტყოდა გამოუთქუმელთა მისთა და სიკუდილისა აქადებდა ცხად-ქმნისათეს კელ-ყოფასა მბრძოლისა მიმართ, რომელი მხოლოთა არწმუნა. ხოლო მუნ მდგომარეთაგანმან ვინმე თქუა: „ნუ ცუდ ჰქმუელობ, ნუცა გგონიოს, ვითარმედ მტრისა მიმართ შენისა თქუა ვინმე წარვლენაჲ მომკლველთა მისთაჲ, არამედ უწყოდე, ვითარმედ ელისსეოს არს წინაწარმეტყუელი, ყოველთა მათუწყებელი მისდა და ცხადმყოფელი მის მიერ განზრახულთაჲ“. და წარმავლენელმან ბრძანა სწავლად, რომელსა ქალაქსა შინა იქცევს ელისსეოს. ხოლო წარვლენებულნი მოვირდეს და უთხრეს მას დოთაინს შინა ყოფაჲ. წარავლინნა უკუე ადერ ქალაქსა ზედა ძალი მრავალი ცხენოსანთა და ეტლოსანთაჲ, რაჲთა მიიყვანონ ელისსეოს. ხოლო მათ ღამე. ქალაქსა ყოველსა მრგულიად გარემომცველთა; აქუნდა სამლოცველოსა შინა. და განთიად უკუე, ესე რაჲ ისწავა მსახურმან წინაწარმეტყუელისამან და ეძიებენ მბრძოლნი შეპყრობად ელისსეოს, აუწყა მას შფოთითა და ჯუჰვივითა მბრძოლმან მისა მიმართ. ხოლო იგი განამკნობდა მსა-

1 განებისაგან!+განთესულთა. και ης δια συμ θεμετερον εμπεδωσ ηλυστηραιοσ 9,6
2 გ'მოუთქმ'ლთა.

* II ნუმტ. 4,1. 10 IV მეფ. 6,9; 6,14.

ხურსა, რაათა არა შეშინებულ იქმნეს და, ღმრთისა შემწედ მქონებელი, უშიშ იყოს¹. და ევედრებოდა ჩუენებად ძილსა მისსა და მოსლესა, ვითარ შესაძლებელ არს, რაათა მსახურბან მოსმან მიიღოს კეთილსაჩოებანი სიძვენე. რამეთუ ღმერთი მორჩილ ექმნა ლოცვათა წინაწარმეტყუელისათა და სიმრავლესა ფტლთა და ცხენოსანთასა, გარემოას ელისსეოასსა, ხილუად მიანიჭა მსახურსა, ვიდრელა უშიშო იქმნა იგი და განმწნდა იგი, ხილულისა მიერ თანამბრძოლად საექუელისა. ხოლო ელისსეოს, შემდგომად ამათსა, და მბრძოლთაცა თულუბსა დაბნელებად ევედრებოდა ღმერთსა და სიძნელესა მიფენად მათ ზედა, რომლისა მიერ უმეტრებად მისი ეგულუბოდა. ხოლო იქმნა რაჲ და ესეცა, შესრულმან საშუვალ მტრთა ჰკითხა, ვისა გეძიებელნი მოვიდეს. ხოლო მათ მოუგეს, ვითარმედ — ელისსეოას წინაწარმეტყუელისანი. და იგი უკუე მაკემასა აღუთქუმიდა, უკუეთუ ქალაქად მიმართ, რომელსა შინა არს, შეუდგენ მას. და ესენი ვიდრემე შეუდგეს წინაწარმეტყუელსა მოსწრაფებით, წინამძღუარქმნილსა მათდა, დაბნელებელნი გონებითა და სახედველითა ღმრთისა მიერ. ხოლო ელისსეოას, მიმყვანებელმან მათმან სამარიად, უბრძანა იორამოსს, მეფესა, დაქშუად ბქეთაჲ და გარემოას სურთა დადგინებაჲ ძალისა მისისაჲ. და ევედრა ღმერთსა განწმელად სახედველუბსა მბრძოლთაჲ და სიძნელესა მათსა განდევნად. ხოლო იგინი, სიბნელოსა მისგან განტეეებულნი, ხედვიდეს თავთა თქსთა მყოფთა საშუვალ მტრთა. ხოლო შიშა რაჲ ბოროტსა შინა და ულონოებასა მდებარე იყენეს სურნა, ვითარ ჯეროყო ესრეთ საღმრთოსა ზედა დადებულსა საქმესა. და მეფე იორამოს იკითხვიდა წინაწარმეტყუელისაგან, უკუეთუ ბრძანებს განლაჟურებაჲ მათსა. ამისისა ქმნისაგან ვიდრემე დააყენა ელისსეოს, რამეთუ აქელით ბრძოლისაჲთა პყრობილთაჲ სამართალ არს მოკუდინებაჲ, ეტყოდა, ხოლო ამით არარაჲ ბოროტი ქმნეს სოფელსა მისსა შინა, არამედ საღმრთოთაჲ ძალითა, ჟემეარნი, მივიდეს მათდა მიმართ. და თანად განაზრახებდა, რაათა უცხოებმასთა მიმცემელმან მათდა ტრაგეზისაგან განუტევენეს უვნებელნი.

და იორამოს ვიდრემე უკუე, მრწმუნებელმან წინაწარმეტყუელისამან, მასერებელმან ფრიად ბრწყინვალედ და პატივისმოყუარეობით სურთამან, განუტეენა ადგილსა მიმართ მეფისა მათისა.

4)* ხოლო ესენი მიიწინეს რაჲ და მიუთხრნეს მას შემთხუეულნი, განკრეებულმან ადეროს უცხოსა ზედა და ისრაილიტთა ღმრთის დამორჩინებაჲსა და ძალსა და წინაწარმეტყუელსა, რომლისა თანა იყო ესრეთ საღმრთოო ცხადად, ფარულად ვიდრემე არღა მერმეცა აგარძო კელყოფად ისრაილიტთა მეფისა მიმართ, შეშინებულმან ელისსეოასგან, ხოლო ცხად ბრძოლად საჭა, სიმრავლისათვის მვედრობათაჲსა და ძალისა უზეშთავს ქმნად მეკუელმან მბრძოლთამან.

და აღიმკედრა დიდისა ძალისა თანა იორამოსს ზედა, რომელმანცა, არა ღირსად შემრაცხელმან თავისა თვისისამან ბრძოლად სურთა, შეიწყუღია თავი თქსი სამარიასა შინა, მინდობილმან სიმტყიცესა ზღუდეთასა. ხოლო ადერ, გულმსიტყუეელი პყრობასა ქალაქისასა, დადაცათუ მანქანებათა მიერ არა სძლოს სამარიტელთა, არამედ სიყმილისა მიერ და ნაკულუეგანებისა საჯანარ-

¹ იყო AQ. * მოკუდინებაჲ.

* IV მუგ. 6,23; 6,25; 6,26; 6,31.

თავსა, გარემოდგომილი აოკრებდა ქალაქსა. ხოლო ესოდენ მოაკლდა იორამოსს ღონიერობაჲ საქაროთაჲ, ვიდრეღა გარდამატებულეზისათჳს ნაკლულე-ვანებრსა განისყიდა სამარიაჲ შინა ჰედლილად ვიდრემე ვეცხლისად ოთხმეოცად თავი ვირისაჲ, ხოლო ხუთად ჰედლილად ვეცხლისად საწყავი ერთი ტრედ-თა სკორისაჲ ნაცვლად მარითა ისყიდებოდა ვერაელთაგან. ხოლო იყო შიშსა შინა, რამთა არავინ სიყმილისა ძლით განსცეს ქალაქი მტერთა მიმართ. და ორამოსს უკუე დღითი-დღე ვიდოდა ზღუდეთა ზედა და მოიხილვიდა მცველ-თა. ნუჲადა ვინ მათგანი იყოს შინაგან, მხილველმიღებულნი ზედმოხილვისა და ზრუნვასა და ესევეითარსა რომელსავე განმზრახველ საქმესა და უკუეთუ ესე-ვითარსა განზრახვასა ვინმე აწვე მიმღებელ იქმნა. ხოლო ვინაფთგან კმა-ყო დედაკაცჲ ვინმე: „მეუფეო უფალო, შემიწყალე“, მეჰუელმან მისჲანი, ვი-თარჲედ ეგულეზის რასამე თხოვაჲ მისგან საზრდელთაგანსა, განრიხებულმან სწყევა მას ღმრთისა მიმართ და არცა კალთა და არცა/საწნეხელთა ყოფასა მის-და ეტყოდა, სადაფთ მიანიჭოს რაფე მას, მოჰენესა. ხოლო მან არცა ერთისა ამათგანისა საცმარებაჲ თქუა. არცა იძულებაჲ საზრდელისა ძლით, არამედ სჯასა ევდრებოდა სხჲსა დედაკაცისა მიმართ. და მეფემან უკუე უბრძანა თქუ-და და ცხად-ყოფად, რომელთაჲცს მეძიებელ არს. ხოლო მან — აღთქუმანი, თქუა, ექმნენ სხჲსა თანა დედაკაცისა, მახლობელისა მისდა² და მოყუარედ მყოფისა, რამთა ვინაფთგან სიყუდილად³ სიყმილისა და ნაკლულევანებისათჳს უღონო იყვენ⁴, დაკლველთა შვილთასა, ხოლო იყო მრჩობლთავე წული ყრჲაჲ, „ოთოფელისა დღესა ვზრდნეთ მრჩობლნივე ურთიერთას. და მე, თქუა, პირულად ჩემი დავკალ და წარსრულსა დღესა ჩემითა ვაზარდნით მრჩობლნივე. ხოლო იგი არა მნებებელ არს ამათსა ქმნასა, არამედ გარდა-ჰკლვის აღთქუმასა და ძე თჳსი უჩინო-ქმნა“.

ამათი მსმენელი ფრიად შეწუხნა⁵ იორამოს და გარემომხეთქელმან სა-მოსლი-ჲან და ბოროტად მკობელმან, ამისა შემდგომად რძინეთა წინაწარ-მეტყუელისა ელისსეოჲს მიერთა აღესებულმან, მიიმართა მოკუდინებად⁶ მისა ამისთჳს, რამეთუ არა ევედრების ღმერთსა ღონესა და ლტოლვისა გარემომ-ცველთა ბოროტთაგან მიცემად მათდა. და თანად მოჰკუეთელი თავისა მისი-საჲ მეყუსეულად წარაელინა. და იგი ვიდრემე მოკლვად წინაწარმეტყუელისა მოსწრაფე იყო. ხოლო ელისსეოჲს არა დაეფარა რისხვაჲ მეფისაჲ, არამედ მგდომარემან სახლსა შინა მისსა მოწაფეთა თანა აღუწყა მათ, ვითარმედ იორა-მოს, მკლველისა ძესა, წარმოუვლენან მიმღებელნი მისგან თავისა მისისანი. „არამედ თქუენ, ჰრქუა, რაჲამს ამას ბრძანებულნი მოიწიოს, განკრძალულთა შემოსლვად მგულეზელი დაამკლვეთ კარსა და იხყართ, რამეთუ შეუდგეს მას ჩემდა მომართ მომავალი მეფე, შენანებელი“

ხოლო მათ ქმნეს ბრძანებულნი, ვითარ მოიწია წარმოვლინებულნი მეფისა მიერ მოკლვად ელისსეოსსა. ხოლო იორამოს, შენანებელმან წინაწარმეტყუე-ლისა მიმართსა რისხვასა და შეშინებულმან, ნუსადა უსწრას მოკლვად მისა ამას ბრძანებულმან, ისწრაფა დაყენებაჲ კლვისაგან და ცხოვნებაჲ წინაწარმე-ტყუელისაჲ. ხოლო მიწენული მისა მიმართ აბრალებდა, რამეთუ არა ითხოვს ღმრთისა მიერ ქსნასა მათსა მოწენულთა ბოროტთაგან, არამედ მათ მიერ გან-ხრწნილთა უჯულებელს-ჰყოფს. და ელისეოს უკუე მომავალსა დღესა აღუთ-

1 ნესმენ AQ. 2 ჩ'და AQD. 3 სკილი. 4 შეაწუხა AQD. 5 მოკუდინებად.

ქუმიდა¹, მასვე ეახსა, რომელსა მცფე მიიწია მისა მიჰართ, ქმნა მრავალს იეფობასა საზრდელისასა და განსყიდა ვიდრეზე უბანსა შინა სიკლოდ ერთად ორთა სატათა* ქრთილისათა, ხოლო მოსყიდა სეზინდალსა სატასა ერთსა სიკლოდ. ამათ იორამოს და მის თანა მყოფნი სიხარულად ვიდრეიგნეს, რამეთუ არა მცონარე იყვნეს რწმუნებად წინაწარმეტყუელისაგან კეშმარიტებათათჳს პირველმემთხუეულთაჲსა, არამედ და ნაკულევენებასაცა მის დღისასა და კირვეულებასაცა მოლოდებადი სასოებაჲ სუბუქ მყოფდა მათდა. ხოლო მუსამისა ნაწილისა მთავარმან, მეფისა მოყუარედ მყოფმან და მამინ მომღებელჰან მისმან ზედმიყრდნობილად, „ურწმუნოთა, თქუა, იტყუ, ო წინაწარმეტყუელო! და ვითარ შეუძლებელ არს გარდამოთხევაჲ ღმრთისაჲ ზეცით შთამოსასხმელთა ქრთილისა გინა სემინდისათა, ესრეთ უღონო არს და აწ შენ მიერ თქუმულთაცა ქმნაჲ“.

და წინაწარმეტყუელმან მისა მიმართ — „ესე ვიდრევე იხილნეს აჰას და სასრულსა მიმღებელნი, ხოლო არა მიიღო არცა ერთისაგან ყოფადთაჲსა“.

5) * იქმნეს უკუე ესრე სახედ ელისსეოჲს მიერ თქუმულნი: სჯული იყო სამარიას შინა—კეთრსა მქონებელნი და არაწმინდანი ესევეითართაგან სხეულითა გარეგან ქალაქისა დაადგრებოდნენ. მაჰაკაცინი უკუე რიცხვთ ოთხნი ამის მიზნისათჳს წინაშე ბჭეთა დადგრომილ იყვნეს. და არაღა მერმეცა გარდამატებულებისათჳს სიყმილისა მისცემდეს მათ საზრდელსა, ხოლო ქალაქად შესლვასა დაყენებულ იყვნეს სჯულისაგან და უკუეთუ უბრძანოს მათ შესლვაჲ, განიხრწნენ ბოროტად სიყმილისა მიერ. და ამასვე ვენებად გულის-სიტყუელობდეს, უკუეთუ დაადგრენ მიერ. უღონობისათჳს საზრდელისა მიცემაჲ თაგთა თჳსთა საჯეს მბრძოლთა მიჰართ, ვითარმედ უკუეთუ ერიდნენ მათ, ცხონდენ, და უკუეთუ მოიხრწნენ, კეთილად მოკულენ. აჰას განზრახვასა და მამტიციებელნი ღამით მიიწინეს ბანაკისა მიმართ მბრძოლთასა. ხოლო აწღა იწყო ღმერთმან შეშინებად და შეშფოთებად სჯრთა და მი/ვლინებად კმისა ეტლთა ბგერისასა სასმენელთა მიმართ მათთა, ვითარ ზედმომაველისა მკედრობისაგან. და ამას მახლობელად მათა მიიღებდა მექუელობაჲ. ამისთჳს ესრე სახედ მის მიერ დაისხნეს, ვიდრეღა კარავთა დამტევებელნი მირბიოდეს ადეროჲს მიმართ, მეტყუელნი იორამოს, მეფე ისრაილიტთაჲ, მომზიდებელი თანმბრძოლთაჲ, მეფესა ეგვპტელთასა და კუნძულთასა მათ ზეღა მიიყვანებს, რამეთუ მათ, მომავალთაჲ, გუესმის ბგერაჲ. ამათ მეტყუელთაჲ ყურადღილო ადეროჲს და რამეთუ აჰასაცა კმა ეცემოდა სასმენელთა, მსგავსად სიმრავლისა, და მრავლია თანა უწყესობისა და შჯოთისა, დამტევებელნი ბანაკსა შინა ცხენთა და კარაულთანი და სიმღერისანი, მიმართებულ იქმნეს ლტოლვად. ხოლო კეთროვანნი, საჰარიამთ წარსრულნი ბანაკისა მიმართ სჯრთაჲსა, რომელთაჲ მეორედ უწყინარეს მოვიტყენეთ, ვითარ მიიწინეს მახლობელად ბანაკისა, ფრიადსა დაწყინარებასა და უქმოებასა ზედვიდეს. და შესრულნი შინა კერძო, მიმართებულნი ერთსა კარვისა მიმართ, არცა ერთსა ზედვიდეს. და მჰამელთა და მსუმელთა იტკრთნეს შესამოსლებნი და ფრიადი ოქროჲ გარეგან ქალაქისა დაფარეს. და ამისა შემდგომად, სხვისა კარვისა მიმართ

160

¹ აღუთქმდა.

* მძიჲ 9₁₁ (= ფსევტ ნრეთერებათა წონის ცრთულუ). ¹⁰ IV მეფ. 7,3; 7,7; 7,10;

წარსულთა, კულად მის შინაწილსა მსგავსადვე განიხუნეს და ესე ქმნეს ოთხ-გზის და ყოვლითურთ არცა ერთი ვინ შეეძებნა, მათ, რომლისა ძლით, მბრძოლთა შექუელნი წარსლვისანი, აბრალებდეს თავთა თვისთა, რამეთუ არა აუწყენეს ესენი იორამოსს და მოქალაქეთა. ესრეთ ვიდრემე, მისრულნი სამა-რიაჲსა ზღუდისა მიმართ და კმაყოფილნი მცველთა მიმართ, აუწყებდეს მათ მბრძოლთა ძლითთა. ხოლო მათ ესენი მიუთხრნეს მცველთა მეფისათა, რომელთა მიერ იორამოსს მიუწოდა მოყუარეთა და მთავართა, რომელთა მიერ, ბოვიდეს რაჲ, მზაკვარებასა და მოგვრავებასა მოპოვნებად იტყვის სურთა მე-ფისაჲგან წარსლვისა მიერ: „ვინამთჳან სასოწარკვეთილ იქმნა ჩუენსა სიყმი-ლისა მიერ განხრწნასა, რაჲთა, ვითარ ლტოლვილთა ზედა განსლვასა ჩუენსა დატაცებად ბანაჲსა, მეყუსეულად ზედა-მოგვიდეს ჩუენ და მოგუაყუდინენს, ხოლო ქალაქი შიდილს უბრძოლველად. რომლისა ძლით განგაზრახებ თქუენ, რაჲთა კრძალულებით გაქუნდეს თქუენ ესე და არასადა წარხვდეთ, შეურა-ცხისყოფილნი მბრძოლთანი წარსლვისა ძლით“. ხოლო მიუგო ვინმე, ვითარ-მედ ძძუელად და რჩეულად და გონიერად გულისკმა-პყვენ ესენი და თანად განაზრახებდა წარვინებდა ორთა მკედართა, განმხილველთა ყოვლისათა ვიდრე იორდანეოდმდე, რაჲთა, უკუეთუ მშირთა მბრძოლთაგან განიხრწნენ, იქმნენ მცველ მკედრობისა, არა რომელსა ესევეითარსა ვნებად განუხილველად განსრულისა. „ხოლო შეპრაცხენ, თქუა, მკედარნი სიყმილისა მიერ მომკუ-დართა თანა, უკუეთუ მბრძოლთა მიერ პურობილნი წარწყმდენ“.

და სათნო-უნინა განზრახვაჲ ესე და განმხილველნი წარავლინნა. ხოლო მათ ცალიერი ვიდრემე მბრძოლთაგან გზად წარვლეს და იფქლთა და საჭურ-ველთაგან აღსაესე პოვეს, რომელნიცა დამაბნეველთა დაუტევენეს, რაჲთა სუ-ბუქ იყვნენ შალიად ლტოლვისა მიმართ. ამათჳან მსმენელმან მეფემან დატა-ციებისა მიმართ ბანაჲსი შინათაჲსა განუტევა სიძრავლე, ხოლო არა უნდოსა რასჲ და მცირესა სარგებელსა მიემთხვნეს, არამედ ფრიალსა ვიდრემე ოქრო-სა და მრავალსა ვეცხლსა და სამწყსოთა მრავალსახეთა პირუტყუთასა მიიღებ-დეს, და ამას თანა, ბევრეულთა იფქლისათა მიმთხუეულნი და ქრთილისათა, რაოდენთა არცა ჩუენებასა შინა სასობდეს, პირველთა ვიდრემე ბოროტთაგან განთავისუფლდეს და იფგობაჲ აქუნდა მოსყიდად ორთა ვიდრემე სატათა ქრთილისათა სიკლოდ, ხოლო სემინდისასა—ერთსა სიკლოდ ელისსეომს წინა-წარმეტყუელებსაგებრ. შემძღებელ არს უკუე აღდებდა სატომ მოლსა და ნა-ხევარსა იტალურსა. ხოლო ამათ კეთილთაგან მხოლოდ დაკლბულ იქმნა შე-სამოსა ნაწილისა მთავარი, რამეთუ დადგინებულსა მეფისა მიერ ბქესა ზედა, იპყრობდეს სიმრავლესა ფრიალსა მიმართებისაგან და არა ძკრ-ხილულობდენ ურთიერთარს კენებულნი და დათრგუნვილნი წარწყმედად. ესე მას ენოა და ესევეითართა სახითა მოკლდა წინაწარმეტყუელებსაგებრ ელისსეომს აღსას/-რულსა მისისათჳს, ოდეს მის მიერ თქუმულთა გულვებადისა კეთილდონიერ-ობისათჳს საქმართაჲსა მხოლოდ ამან ყოველთაგან არა ირწყუნა.

6) ხოლო მეფე სურთად აღეროს, ცხოვნებული დამასკოდში და მსწა-ვლედი, ვითარმედ საღმრთომან შთაყარნა იგი და მკედრობაჲ მისი ყოველთა შიშსა და ესევეითარსა მას შეფოთსა შინა, არამედ არა ზადამო-ლვისაგან მბრ-

1 შეეძებნა AQ. 2 წარწყმედენ AQD. 3 პირუტყუთასა. 4 იფქლისათათა A. 5 ამ-თ.

* IV მეფ. 8,7; 8,10.

ძოლთაჲსა იქმნა, ფრიად შეკუმუნევებული მტრად ქონებისათჳს ღმრთისა, სენსა შინა შთავარდა. ხოლო მას ეჲმსა, განვიდა რაჲ დამასკოდ ელისსეოჲს წინა-წარმეტყუელი, ამის მსწავლეღმან ადეროს უსარწმუნოესი მონათაგან, აზაილოს, წარავლინა შემთხუეფად მისდა და ძლუენთა მიღებად და უბრძანა კითხვაჲ სნეულებისათჳს და უკუეთუ განეველტოს მის მიერსა დაჭირვებასა. ხოლო აზაილოს ორმოცთა თანა აქლემთა რიცხვთ, რომელნი მოიღებდეს ძლუენთა, უმჯობესთა და უპატიოსნესთა დამასკოსა შინა ქმნილთაგან და მყოფთა სამეფოსა შინა, შემთხუეფული ელისსეოჲსა და მომკითხველი მისი გონიერებით, ეტყოდა ადეროჲს მეფისა მიერ წარვლინებასა მისა მიმართ და ძლუენთა მიღებასა და კითხვასა სნეულებისათჳს და უკუეთუ აღსუბუქნეს მისგან. ხოლო წინაწარმეტყუელმან ვიდრემე უბრძანა აზაილოსს არა რომელსა ბოროტსა მითხრობაჲ მეფისაჲ, ხოლო ეტყოდა მას, ვითარმედ მოკუდეს. და მონაჲ ვიდრემე! მეფისაჲ მკუმუნევერე იყო ამათჳს მსმენელი, ხოლო ელისსეოჲს ტიროდა და მრავალთა ცრემლითა მიერ განიზანებოდა, წინაწარმხუეფელი მათი, რომელთა ბოროტთა ვნებაჲ ეგულვებოდა ერსა შემდგომად ადეროჲს აღსრულებისა. ხოლო ვინაჲთგან ჰკითხვიდა მას² აზაილოსს მიზეზსა შემთხუევისასა, „ტრი, თქუა, მწყალობელი ისრაილიტთა ჰიმრავლისაჲ ბოროტთათჳს, რომელნი ევნენ შენ მიერ, რამეთუ მომაკუდინებელმან რჩეულთა მათთამან და ძლიერნიცა ქალაქნი დასწუნე და ყრჳანი ვიდრემე წარწყვილნე, შემახუთქებელმან კლდეთადმი, ხოლო მუტელქუმულნი განაპნე დედაკაცნი“: და აზაილოსს უკუე რქყოდა — “და რომლისა ძალისა ჩემდა ყოფაჲ ესევეითარისაჲ შემთხუეულ არს, რაჲთამცა ესე ვიმოქმედნე?” „ღმერთმან, ჰრქუა, მათწყა მე ესე, ვითარმედ სკრიაჲსა გეგულეების მეფე-ქმნაჲ“.

აზაილოსს ვიდრემე უკუე, მიწვენულმან ადეროჲს მიმართ, მას ვიდრემე უმჯობეს-ქმნაჲ სენსისაგან შიუთხრა. ხოლო მომავალსა დღესა, ბადესა გარდამფენელმან მას ზედა დალტოლვილსა, იგი ვიდრემე, მიდმოქცეული, განხრწნა, ხოლო მთავრობაჲ თუთ მიიღო. გონიერად მამაკაცად მყოფმან და ფრიადსა სიყუარულსა მქონებელმან სურთა მიერ და ერისა დამასკინელთაჲსა, რომლისათჳს ვიდრე აქამომდე თუთ ადეროს და აზაილოსს, შემდგომად მისა მთავარქმნილი, ვითარ ღმერთნი, პატივ-იციემებინ კეთილმოქმედებათათჳს და აღშენებათა ტაძართასა, რომელთა მიერ დამასკინელთა შეამკვეს ქალაქი. ხოლო დღესასწაულობენ ესენი დღით-დღე პატივისათჳს მეფეთაჲსა და პატივ-სცემენ დასაბამობასა მათსა, არამეტყუენი, ვითარმედ ახალნი არიან და არა აქუან ამათ მეფეთა წყლნი ათასნი და ასნი.

ხოლო იორამოსს, მეფესა ისრაილიტთასა, ესმა რაჲ აღსრულებაჲ ადერი-სი, განტევებულ იქმნა შიშისაგან და ზრუნვისა.

107. 5

1)* და იორამოსს უკუე, იეროსოლუბათა მეფემან, და რამეთუ ამოიციჲ ესევეითარი იყო სახელი, ვითარცა წინაწარ-უთქუთ, მიმღებელმან მეფობისამან მეყუსეულად მიიმართა კლეისა მიმართ ძმთა მისთაჲსა და მამეულთა მოყუარეთაჲსა, რომელნი და მთავარნიცა იყვნეს, დასაბამსა და ჩუენებასა

¹ ენ AQ. * შთ. * მომაკუდინებელმან.

² IV მეფ. 8,16. II ნეშტ. 21,1. IV მეფ. 8,20. II ნეშტ. 21,8.

სობორიტისასა ანიერ მოქმედმან. და არაბათ განეყოფოდა ერისა მეფეთა, რომელთა პირველად იუსჯულოეს მამულთა მიმართ წესთა ევრაელთაჲსა და ღმრთისა მიმართისა მსახურებისა. ხოლო ასწავა მას, და სხუათაცა შინა ბოროტად მყოფსა, უცხოთაცა ღმერთთა თაყუანისცეჲმად ღოთოლია, ასულმან ახავოანმან, მის თანამკვდრმან. და ღმერთსა ვიდრემე დავიდის მიმართისა აღთქუმისათჳს არა ენება ნათესავისა მისისა უჩინო-ქმნამ, ხოლო იორამოს არა მოაკლებდა, თათოგულსა დღესა განმეახლებელი უღმრთოებისათჳს მიმართ და განხრწნისა მამულთა წესთაჲსა.

161

და მას უკუე უამსა / განუდგენი მას იღუმელნი და პირველი ვიდრემე მეფე მოაკუდინენ², რომელი მორჩილ იყო მამისა მისისა და რომელი სათნოუჩნდა მათ, ესე დააღვინეს. ხოლო იორამოს³ გარემოხსთა მისთა მკედართა და ეტლთა თანა იღუმედ მიიწია ღამე და გარემოხსნი სამეფოსა მისისანი განხრწნა და შორს არასადა წარვიდა. ხოლო სარგებელ ექმნა არცა ერთი ამისსა მოქმედსა, რამეთუ ყოველნი განდგეს მისგან და დამკვდრებულნიცა სოფელსა შინა, ლავენად წოდებულსა. ხოლო ესოდენ ბორგნულ იყო, ვიდრედა აიძულებდაცა ერსა, მალათა მათა ზედა აღსრულსა, თაყუანისცემად უცხოთა ღმერთთა.

2)* ამათმან უკუე მოქმედმან და სრულიად განმდევნელმან გონებისაგან მამულთა სჯულთამან, მიიღო ილიას მიერ, წინაწარმეტყუელისა, ეპისტოლე, რომელსა⁴ შინა აუწყებდა დიდსა შურისგებასა მიგებასა მიღებად. მისგან ღმრთისა, რამეთუ თჳსთა ვიდრემე მამათა არა მსგავს იქმნა, არამედ უსჯულოებათა იწრაილოტთა მეფეთაჲსა შეუდგა და აიძულაცა იუდაჲსა და მოქალაქეთა იეროსოლჳმათასა დატყეებად მსახურებასა თჳსისა ღმრთისასა და კერპთა პატივისცემად. და ახავოსცა აიძულა ისრაილიტთა, და თანად რამეთუ ძმანი მოაკუდინენ² და კეთილნი მამაკაცი და მართალნი მოსრნა. შურისგებისათჳს ამათისა, რომელსა ეკულებოდა ნაცვლიაგებაჲ, აუწყებდა წერილთა შინა წინაწარმეტყუელი მოსრვასა ერისასა და წარწყმედასა თვთ მის, მეფისა. ცოლთა და შვილთასა. და ვითარმედ მოკუდეს სნეულებითა მუცლისადათა მრავლად ტანჯული და ნაწლავნი მისნი, გარდამატებულებათა შინაგანთა ხრწნისადათა, განითხინენ, ვიდრედა თვთ ხედვიდეს განსაცდელსა მისსა და არა შემძლებელი შეწევნად შემდგომად ესრეთ მოკუდეს. და ესე ვიდრემე აუწყნა ეპისტოლისა მიერ ილია.

3)* ხოლო შემდგომად არა მრავლისა მკედრობაჲ არავთამ, მახლობელად ეთიოპიისა მკედრთამ და სხუათა ნათესავთამ იორამოსსა სამეფოსა ზედა მოიწინეს და თანად სოფელი განუხურეს და სახლი მეფისაჲ და ამას თანა ძენიცა მისნი მოსრნეს და ცოლნი. ხოლო ერთი ყრმათაგან დაშთა მისდა, განვლტოლვილი მბრძოლთაგან, ოხოზია სახელით. და შემდგომად უკუე ამის განსაცდელისა სნეულქმნილი პირველთქუმულითა სენითა წინაწარმეტყუელისა მიერ მრავლსა უამსა, რამეთუ მიავლინა ღმერთმან მუცლად მისსა რისხვამ, საწყალობელად მოკუდა, ზედამხედველი შინაგან განთხეულთამ. ხოლო შეურაცხ-ყო და მკუდარიცა მისი ერმან, ხოლო გულისმსიტყუელმან, ვითარ

1 გნადგენ A.Q.D. 2 მოაკუდინეს. 3 იორამო ს A.Q.D. 4 რომელსა—A.Q.D. 5 მოაკუდინნა

6 II ნებტ. 21,12. 1* II ნებტ. 21,16.

ეპგონებ, ესრეთ მოკუდინებული რისხვისაგან ღმრთისა არა ღირს-ყოფად დაფლვასა, რომელი შეჰკავს მეფეთა ჰიმთხუევეად, არცა მამულთა ლარნაკთა შინა დაჰფლეს იგი, არცა სხუასა პატივსა აღირსეს იგი, არამედ ვითარ მსოფლოდ დაჰფლეს, ცხოვნებული ვიდრემე წელთა ორმეოცთა, ხოლო მშეფობი—რვათა. და მთავრობად უკუე მისცა სიმრავლემან იეროსოლჳმთამან ყრმასა მისსა ოხოზიას.

თ. 6

1)* ხოლო იორამოს, ძსრაილიტთა მეფეჲმან, შემდგომად აღეროას აღსრულებთა მსასოგებლმან არამოთ, ქალაქისა დალაადიტისასა მიღებად სკრთაგანს, აღიმკედრა მას ზედა დიდისა თანა შემზადებთსა. და ბრძოლასა უკუე შინა იწყლა სკრთაგანისა ვისმე მიერ არა მძიმედ და წარვიდა თეზარი ქალაქად, განკურნებად მას შინა. წყლულსა. და მკედრობად ყოველი დაუტევა არამოთს შინა და მთავრად ამასის ყრმად, იოუს, რამეთუ აწვე ეპყრა იგი ძლიერებით. ხოლო წინამდებარე იყუ მისა შემდგომად ვანკურნებისა ბრძოლად სკრთად. და ელისსეოს უკუე წინაწარმეტყუელმან, მიმცემელმან ერთსა მოწაფეთაგანისად წჳიდა ზეთსა, არამოთად წარავლინა, ცხებად იიუაჲსა და თხრობად, ვითარმედ ღმერთსა სთნავს იგი მეფედ. და აჲათ თანა, სხუათაცა თქუემად და მამცნებელად, უბრძანა სახითა ლტოლვისაჲთა ქმნად მოგზაურობისაჲ, რაჲთა დაეფაროს ყოველთა მიერ წარსრული. ხოლო ამან, მიწევნულჲმან ქალაქად, პოვა ვიდრემე^v იოუს მჭდომარე საშუვალ მთავართა მკედრობისათა, ვითარცა ელისსეოს წინაწარუთხრა მას. და მიწევნულმან ჰრქუა, ვითარმედ „მეგულეების რომელთათჳსმე სიტყჳსგებაჲ შენ თანა“. ხოლო იგი აღდგა რაჲ და შეუდგა საუნჯედში, მიჰღებულმან ზეთისამან ქაბლქმან დაასხა თავსა მისსა და ღმერთი, ჰრქუა, მეფედ კელთდასხმულ ჰყოფს მას, წარსაწყემდელად ახავოას ნათესავისა და რაჲთა საჯოს სისხლი წინაწარმეტყუელთაჲ, იეზაეელაჲს მიერ უსჯულოდ ნოკუდინებულთაჲ, რაჲთა სახლი ამათი შითვე სახითა უჩინო-იქმნეს ძირითურთ უსჯულოებისა მათისა, რომლითა იეროკოამოჲსი, ნავატეოჲსი ყრმისაჲ და ამასაჲსი და არა დაშთეს თუელი ახავოას ნათესავისაჲ. და ვიდრემე ამათი მეტყუელი განბიოდა საუნჯისაგან, მოსწრაფე არცა ერთისა მკედრობათაგანსა მიერ ხილვად.

2)* ხოლო იოუს, გაშოსრული, მიიწია ადგილსა ზედა და ამისა შემდგომად დაჯდა მთავართა თანა. ხოლო იგინი ჰკითხვიდეს და თქუემად მათდა ევედრებოდეს, რომლისა ძლით შიოწია მისა მიმართ ქაბლქი და ამას თანა ბორგნულობასა მისსა იტყოდეს. და მან უკუე — „არამედ მართლიად ამსგავსეთ, თქუა, და რამეთუ სიტყუისანი ბორგნულებით თქუნა და ქმნნა“. ხოლო მოსწრაფე იქმნნეს რაჲ სმენად და ევედრებოდეს, თქუა მის მიერ თქუმად, ვითარმედ ღმერთსა იგი სთნავს მეფედ ღმრავლისა. ესენი რაჲ თქუნა, თითოეული, განმძარცუელი თავისა თვისისაჲ, დაუფენდის საპოსელსა მისსა და დამნეტუველნი რქათანი აუწყებდეს ითუმს მეფედ-ყოფასა. ხოლო ამას, შემგრებელსა ღმრავლისასა, ეგულებოდა მიმართებაჲ იორამოს ზედა იეზერელა ქა-

1 სკრთაგან/ჲ-წილი. * ეჲ AQ.
 * IV მეფ. 8,28; 9,1. 1* IV მეფ. 9,11.

ლაქად, რომელსა შინა, ვითარცა წინაწარ-ვთქუე, იყურნებდა წყლულსა, რომელი მიიღო არამოთის ოკრებასა შინა. შეეძობხვა უკუე და იეროსოლკმათა მეფესაცა, ოხოზიას, წარსლვამ იორამოსს მიმართ, რამეთუ ძე იყო ღისა მისისაჲ, ვითარცა წინაწარ-ვთქუეთ. და მოხილვად მივიდა მისა ნათესავობისათჳს, ვითარაქუს წყლულებისა.

ხოლო იიუს, მნებებელი ანასადამთ ზედადასხმასა იორამოსს თანათასა, ევედრებოდა არცა ერთსა მკედართაგანსა წარსლვად და უწყებად მათ იორამოსს მიმართ, რამეთუ ესე იყო ბრწყინვალე ჩინებამ მისა მიმართისა სიყუარულისაჲ და ესრეთ მღებარეთამ განჩენამ მისი მეფედ.

3)* ხოლო იგინი, მხიარულნი თქუმულთა ზედა, სცივიდეს ვზათა, რამთა არავინ, იეზრავლად განაპარულმან, მიუთხრას ესე მას შინათა. და იიუსი ვიდრემე. მკედართა რჩეულთა მიმყვანებელი და მჭლომარე ეტლსა ზედა, ვიდროდა იეზრავლადმი.

და მახლობელ იქმნა რამ, მსტუარმან, რომელი მეფესა იორამოსს დაედგინა მოხილვად მიმავალთა ქალაქადმი, მხილველმან იიუჲსმან სიმრავლესა თანა მიმავალად, მოუთხრა იორამოსს მისლვა ცხენთა განწყობილებისაჲ. ხოლო მან მეყუსეულად ბრძანა წარვლინებამ რომლისაჲმე მკედართაგანისაჲ შემთხუეად. მისრული უკუე იიუჲს მიმართ, მკედარი ჰკითხვიდა მკედრობისა შინათათჳს, რამეთუ ამთ იკითხავს მეფე. ხოლო მან, არცა ერთსა ამათგანისა გამოძიებად მეტყუელმან, შედგომამ უბრძანა. ამათმან მხილველმან მსტუარმან მიუთხრა იორამოსს მკედრობისა, სიმრავლესა თანა მომავალთასა შეერთებულსაჲ, მათ თანა მოწევნამ. ხოლო წარავლინა რამ და გეორგეცა მეფემან, ამასვე ქმნამ უბრძანა იიუჲს. და ვითარ ესეცა აუწყა მსტუარმან იორამოსს, დასასრულად თვთ აღსრული ეტლსა ზედა ოხოზიას თანა, იეროსოლკმათა მეფისა, რამეთუ მოწევნულ იყო ნათესავობისათჳს, ვითარცა წინაწარ-ვთქუეთ, მოხილვად მისსა, ვითარაქუს წყლულებისაგან, განვიდა შემთხუეად. ხოლო უმყოვრესადრე და თანად განწყვებით ვიდროდა იიუჲს. და შემთხუეული მისდა იორამოსს აგარაკსა შინა ნავოთეომასსა, ჰკითხვიდა, უკუეთუ კეთილად აქუს ყოველთავე მკედრობისა ძლითთა. ხოლო იიუს გმო იგი მწარედ, ვიდრედა დედასაცა მისსა მწამლველად და მებაჲად უწოდა. და მეფე უკუე, შეშინებული გინებისა მისისაგან და არა რომელსა კეთილსა მის მიერ განზრახვად გულისკნამყოფელი, უკუნქეული, რაოდენ აქუნდა ეტლსა, იგლტოდა, მეტყუელმან ოხოზიას მიმართ, ვითარმედ მზირებით დამზაკვარებულ იქმნეს მათ ზედა. ხოლო იიუს, მეტყორცებელმან მისა მიმართ ისარსა, შთავადო, ვინამთგან ისარი შთავიდა გულად მისსა და იორამოსს ვიდრემე, მეყუსეულად დაცემულმან მეკლთა ზედა, განუტევა სული. ხოლო იიუს უბრძანა ავადაკოსს², მესამისა ნაწილისა მთავარსა, შთავადებამ იორამოსს, მკედრობისა, აგარაკსა შინა ნავოთეომასსა, შემავსენებელმან მისდა ილიას წინაწარმეტყუელებასა, რომელი ახავოს, მაასა მისსა, ნავოთეომას მომაცუდინებულსა, უწინაწარმეტყუელთა, ვითარმედ წარწყმდეს იგი და ნათესავი მისი ადგილსა მას შინა, რამეთუ ესეგინი უკუენა კერძო მსხდომარეთა ახავოს ეტლისათა გუესმნეს, იტყოდა რამ წინაწარმეტყუელი, და ამას ვიდრემე შეეძობხვა ქმნამ წინაწარმეტყუელებისაებრ

¹ იოსუს A. * ვიდკაროს S. Βαδίαφ 9111, Βαδίαφ Lat. D=AQ.

* IV მეფ. 9,16; 9,18. II ნებტ. 22,2.

მისისა“. ხოლო დაეცა რაჲ იორამოს, შეშინებულმან ცხოვრებისა მისისათჳს ოხოზია სხჳსა გზისა მიმართ მიდრია ეტლი მიფარულად, მიფარვად იიუხსგან¹ მეჭუელმან. ხოლო მან დევნა უყო, წევნულმან შთასავალსა რომელსამე, მტყორცებელმან, წყლო იგი და იგი უკუე, დამტევებელი ეტლისაჲ და აღსრული ცხენსა ზედა, ივლტოდა იიუხსგან მალადოდ. და მუნ, მკურნებელი, შემდგომად მცირედისა მოკულა წყლულისაგან. და იეროსოლჳმად წარღებული მუნ დაფლვასა მიემთხვა, მეფეჲქმნილი წელსა ერთსა, ხოლო უძვრეს მამისა ქმნილო.

4)* ხოლო იიუს, შევიდა რაჲ იეზრაელად, შემკობილმან იეზაველა, ლადგრომილმან გოდოლსა ზედა — „კეთილი მონაჲ, თქუა, მომაკუდინებელი² მეუფისაჲ“. ხოლო მან, აღმხილველმან მისა მიმართ, იკითხა, ეინ-მე არს იგი. და შთამოსრულსა უბრძანებდა მისა მიმართ მისლვად და დასასრულად ყუერულთა უბრძანა შთაჴოვდებად შირი გოდოლსაგან. ხოლო შთაჴოვებულმან შესუარა ზღუდე სიხსლოთა და, დათრგუნვილი ცხენთა მიერ, ესრეთ მოკულა.

და ესენი რაჲ უკუე იქმნეს, იიუს მიწვენული სამეფოთა მიმართ, მოყუარტთა თანა განუსუენებდა თაესა თჳსსა მოგზაურობისაგან, სხუათა თანა და ტრაჴეზითაჲ. ხოლო უბრძანა მონათა, რაჲთა, აღმღებულთა იეზაველამსთა, დაჴვლან ნათესვისათჳს, რამეთუ იყო მეფეთაგან. ხოლო პოვეს არარაჲ სხეულისა მისისაგან დაფლვად ბრძანებულთა, გარნა თუ მწუერვალნი ასონი და სხუად ყოველი აღლულ იყო ძაღლთა მიერ. ამათი მსმენელი იიუს განკრეგებულ იყო ილიამს წინაწარმეტყუელებასა, ამან იეზერელას შინა წინაწარ-თქუა ამით სახითა წარწყმელად მისი.

5)* ხოლო იყენეს ახავომს სამეოცდაათნი და იზარდებოდეს საშარას შინა. ხოლო იიუს³ წარავლინნა ორნი ეპისტოლენი, ერთი ვიდრე ყრმისმყვანებელთა მიმართ და სხუად უკუე—მთავართა მიმართ საშარიაჲსათა, მეტყუელმან: „უმყენსი ახავომს ყრმათა განაჩინეთ მეფედ, რამეთუ სიმრავლე ეტლთა და ცხენოსანთაჲ არა თქუენდა და საჴურველთაჲ და მკედრობისაჲ და ჴალაქთა ძლიერთა მკონებელ ხართ. და ამისნი მოქმედნი ეძიებდით შურისგებასა მეუფისასა“. ხოლო ესე მიწერა, მიღებად მნებებელმან გამოცდილებასა საშარიტელთა გონებმასა. ხოლო წარმკითხველნი უკუე წერილთანი მთავარნი და ყრმათმყვანებელნი შეშინებულ იქმნნეს და გულისმსიტყველთა არცა ერთსა შეძლებად ამისსა მიმართ თქუმად, რომელმან ორთა დიდთა სძლო მეფეთა, ნაცვალ-უწერეს, აღმსაარებელთა მეუფედ ჴონებისა მისისათა და ქმნად, რომელიცა ბრძანოს. ხოლო მან მიწერა ამათ მიმართ, მბრძანებელმან, რაჲთა მორჩილ იყენენ მისა და რაჲთა ახავომს ყრმათა თავებსა მომკუთეთოთა წარავლინნენ მისა მიმართ. ხოლო მთავართა მოუწოდეს მზრდელნი ყრმათანი და უბრძანეს, მომაკუდინებელთა მათთა, დაჴრაჲ თათაჲ მათი და წარვლინებად იიუხს მიმართ. და მათ უკუე, ყოვლითურთ არა მრიდებელთა, იმოქმედეს ესე და შთასხნეს დათხზნილთა რომელთაჲჲ ჴურჴელთა შინა თავნი და წარავლინეს იეზრაელად. ხოლო მიიხუნეს რაჲ ესენი, მიითხრა იიუსს, მსჯერებულსა

¹ იოსუ სგან A. ² მომაკუდინებელმან. ³ იოსუ A.

⁴ IV მეფ. 9,30. ⁵ IV მეფ. 10,1.

ნოყუარეთა თანა. ვითარჲვე მიიხუნეს ახავომს შვილთა თანა. და ბრძანა წუ-
ნაშე ბქსა, ორთავე კერძოთა, აღდგინებამ მათგან ბორცვსამ. ხოლო ქმნა რამ
ღუღ, ნოწუნანსა თანა დღოსსა განვიღა ხილავდ. და მხილველმან იწყო ღიტიუელ
მღვობარსა ერისა მიმართ, ვითარჲვე მან ვადრემე მეუფესა თვისა ზედა
აღიქველრა და იგი მოაკედინა, ხოლო ესე ყოველნი არა მან მოსრნა. და მე-
ცნიერებად და ახავომს ნათესვისათვის ეტყოდა, ვითარმედ ყოველნი წინაწარ-
მეტყულებთაჲებრ ღმრთისა იქმნნეს და სახლი მისი, ვითარცა ილია წინაწარ-
თქუა, წარწყმდა. და ამას თანა განხრწნა ისრაილიტთაჲ შორის პოვნილნი
V ცხინოსანნი ახავომს ნათესვანგან და სამართად წარვიდა. ხოლო გზასა ზედა
შეუწებთა ღაკუთართა ოხოზიამთა, იეროსოლვმელთა მეფისათა, და ჰკითხვიდა
მათ, რამსათვის მოიწინეს. ხოლო იგინი ეტყოდეს მოსლვასა მოკითხვად იორა-
მომს და მეფისა მათისა, ოხოზიამსა, რამეთუ არა უწყოდნეს იგინი მრჩობლ-
ნივე მის მიერ მოკუდინებულად¹. ხოლო იიუს დაპყრობილთაჲცა ამათი მოკუ-
დინებამ² ბრძანა, მყოფთაჲ რიცხვთ ორმეოცდაორად.

6)* და შეემთხვა მას შემდგომად ამათსა მამაკაცი კეთილი და მართალი,
სახელით იონადავოს, ძუელ ოდესჲე მოყუარეჲმნილი მისდა, რომელმანცა,
მომკითხველმან მისმან, იწყო ჴებად მისა და განხრახვისაებრ ღმრთისა ყოველ-
თა მოქმედებისათვის და უჩინო-ქმნისათვის სახლსა ახავომსსა. ხოლო იიუს, აღ-
სრულსა ეტლსა ზედა, შესლვად მის თანა სამართად ევედრებოდა, მეტყუელი
ქმნებად მისა, ვითარ არცა ერისა ბოროტისა მრძებელ იქმნეს, არამედ და
წინაწარმეტყუელნიცა და ცრუ-მღვლელები და შემაცთუნებელნი სიმრავლისანი
საქნეს. ვითარ დიდისა ღმრთისა მსახურებასა დატევებად მაწავლელნი და
უცხოთა თაყუანისცემად. ხოლო უმჯობეს არს სახილავთა და უტკბილეს მამა-
კაცისა კეთილისა და მართლისა ტანჯვად ბოროტთაჲ. ამათი მრწმუნებელი
იონადავოს, აღსრული ეტლსა ზედა, სამართად მიიწია და გამომეძიებელმან ყო-
ველთა ახავომს ნათესავთამან იიუს მოაკედინნა. ხოლო მნებებელმან არცა
ერთსა ცრუ წინაწარმეტყუელთაგან, არცა მღვლეთაგან ახავომს ღმერთთაჲსა
განტოლვად სასჯელსა, მანქანებით და ზაკულებით იპყრნა იგინი ყოველნი,
რამეთუ შემკრებელმან ერისამან თქუა, ვითარმედ „მეგულები ორ ნაწილად
ქმნამ მღვლეთა და წინაწარმეტყუელთაჲ და ღირსთა მონათა მათთაჲ, რომე-
ლთაჲ ახავომს შემოიღო თაყუანისცემად ღმერთთაჲ, რამეთუ მსხუერპლთა მრავ-
ალთა პატიოსანთა და დიდთა მგულებობს აღსრულებამ ახავომს ღმერთთა
მიმართ, ხოლო დაკულებული მღვლეთაგან სიყუდილად იკლვოს“.

და ღმერთსა უკუე ახავომსა ვაალ ეწოდებოდა. ხოლო განმაწესებელმან
დღესა, რომელსა შინა იტყოდა ქმნასა მსხუერპლთაჲსა, წარავლინა ყოვლისა
ისრაილიტთა სოფლისა მიმართ, მიმყვანებელნი ვაალის მღვლეთანი. და ბრძა-
ნა იიუს³ მიცემად შესამოსელსა ყოველთა მღვლეთათვის. და მიიღეს რამ, შე-
სრულმან სახლად მოყუარისა იონადავომს თანა ბრძანა ვაჰოძიებამ, ნუსადა
ვინ მათ შორის სახუა ნათესავი იყოს და უცხოჲ, რამეთუ „არა მნებავსო
უცხოჲსა ყოფამ მღვლეთა მათთა თანა“. ხოლო მათ თქუეს რამ არცა ერთისა
უცხოჲსა ყოფამ, იწყეს შეწირვად მსხუერპლთა და გარე-მოადგინნა მათ ოთხ-
მეოცნი მამაკაცი რიცხვთ, რომელნი უწყოდნა სარწმუნოდ, აღკუტრვილთაგან,

¹ მოკუდინებულად AQ. ² მოკედინებაჲ. ³ იოსუ A.

* IV მეფ. 10,15; 10,19.

მბრძანებელმან მათდა მოწყუედალ ცრუ წინაწარმეტყუელთა და აწ შურისგებად მამულთა საქულთათჳს, აწვე მრავალსა ეამსა შეურაცხებნილთა და ამას თანა აქადა¹ ნაცვლად განტოლოვილთაჲსა სულეზსა მათსა მიღებაჲ. ხოლო მათ მამაკაცი ყოველნი მოსრნეს და სახლსა ვაალისსა დამწუველთა განწმედეს ესრეთ უცხოთა სჯულთაგან სამართაჲ.

ესე ვაალ ტვრელთა ღმერთი იყო. ხოლო ახავოს, სიმაგრისა ითოვალთა მომადლებად მნებებელმან. ტვრელთა და სიღონელთა მყოფისა, ტაძარი შეუმზადა მას სამართის შინა და წინაწარმეტყუელნი განუჩინნა და ყოველსა მახერებასა აღიარსა.

ხოლო უჩინო-იქმნა რაჲ ესე ღმერთი, ოქროჲსა დააკეულთა თაყუანისცემაჲ უბრძანა ისრაილიტთა იიუს. ესენი რაჲ იმოქმედნა და მზრუნველ იქმნნა დასაქაჲ უღმრთოთათჳს, ღმერთმან წინაწარმეტყუელისა მიერ წინაწარ-უთხრა მას ოთხთა ნათესავთაღმდეგ მეფობაჲ ყრმათა მისთაჲ ისრაილიტთა ზედა და იიუს ძლითნი ვიდრემე ამათ შინა იყვნეს.

თ. 7.

1)* ხოლო ღოთოლია, ახავოს ასული, მსხენელი აღმარულებაჲ ძმისა იორამოჲსა და ყრმისა —ხოზიაჲსა და წარწყმედასა მეფეთა ნათესვისასა, მოსწრაფე იყო არცა ერთისა დატევებად დავიდის სახლისაგან, არამედ ყოველსა ნათესავსა უჩინო-ქმნად, რაჲთა არცა ერთი მიერთგან მეფე იქმნეს მისგან. და ესე ვიდრემე. ვითარ ჰკონებდა, იმოქმედა. ხოლო დამთა ძე ერთი ოხოზიაჲსი და ესეჯარითა სახითა განველტო აღსაარულსა: იყო ოხოზიაჲს მამით დაჲ, ოსავეთ სახელით. ამას თანა მკვდრი იყო მღდელთმთავარი იოღანის. ხოლო შესრულმან სამეფოდ და მოკუდინებულთჲ შორის იოასოჲს, რამეთუ ესრეთ ეწოდა ყრმასა, წლისა / ერთისასა, დაფარულად მპოვნელმან შზრდელსა თანა, მიმყვანებელმან მის თანა საუწყესა შინა სარეცელთასაჲ, დაფარულად აღზარდეს მან და მამაკაცმან მისმან, იოღანის, სამღდელთა შინა ექუთა წელთა, რომელთა შინა მეფობდა ღოთოლია იეროსოლუჲმათა ზედა და ორთა ნათესავთა.

163

2)* ხოლო მემვდესა შინა, მეტყუელმან ზოგად ვიეტმე მიმართ იოღანის, ხუთთა რიცხვთ ასთმთავართა, და მარწმუნებელმან მათმან თანდადებად ღოთოლიაჲს მიმართ, კელყოფილთა, ხოლო მეფობასა ყრმისა დამტკიცებად, მიძლებელმან ფიცთამან, რომელთაგან უშიშობეჲთა თანაშემწეთა დაიმტკიცა, მიერთგან სიმკნე მიიღო ღოთოლიაჲს მიმართთა სასოებათათჳს. ხოლო მამაკაცი, რომელნი მღდელმან იოღანის მოზიარედ საქმისა მიიყვნნა, წარსრულნი ყოვლისა სოფლის მიმართ და მღდელთა და ლევიტელთა შეპყრებულნი და პირველთა ნათესავთასა, მიიწინეს იეროსოლუჲმად, მიმყვანებელნი მღდელთმთავრისა მიმართ. ხოლო მან სიმტკიცე მიიღო მათგან ფიცით, რაჲთა დაიცვან, რომელიცა რაჲვე ისწავონ მისგან გამოუთქუმელი, ღუმილისა ერთბამად და თანაშემწევისა მოქენე. ხოლო ვითარ სიმტკიცე იქმნა მფუცავთაჲ მისა მიმართ თქემად, მიმყვანებელმან რომელსა ზრდიდეს დავიდის ნათესავთაგან, იესე,

¹ აქა. ² მოკედინებულთა. ³ სარულთასა.

* IV მეფ. 11,1. II ნეშტ. 22,10. ¹⁰ IV მეფ. 11,4. II ნეშტ. 23,1—2. IV მეფ. 11,4. II ნეშტ. 23,3.

თქუა, თქუენდა მეფე სახლისა მისგან, რომლისაა უწყით ღმრთისა მიერ წინა-წარმეტყულებდაა ვიფობად თქუენ ზედა ვიდრე ყოველისა ეამისადმი. ხოლო განგაზრახებ მესამესა ნაწილსა თქუენსა დაცვად ამას სამღდელოსა შინა და მეოთხესა უკუე* — სამცველოთა ყოველთა ზედა ტაძრისათა დაღვომად. ხოლო შემდგომი მისი მქონებელ იყავნ განდებულისა და სამეფოდ მიყვანებულისა ბჭისა დაცვასა და სხუაჲ სიძრავლე უსაქურველოჲ სამღდელოსა შინა იყავნ და ნუცა ერთსა აღქურვილსა უტეგებენ შესლვად, გარნა თუ მხოლოსა მღდელსა¹. ხოლო განაწესა ამითა, რამთა კერძოჲ რომელიმე მღდელთაჲ და ლეიტენი იყვენნ გარემოჲს მეფისა, მახულითა აღმოწულილთა მცველნი მისნი, ხოლო მკადრე აღქურვილი შესლვად ტაძარსა შინა მოკუედონ მეყუსეულად, უშიშო იქმნენ დაღვომად სამცველოსა მეფისასა. და იგინი ვიდრემე, მრწმუნებელნი მათნი, რომელნი მღდელთმთავარმან განაზრახნა, საქმით განცხადებდეს მორჩილებასა. ხოლო იოდანის², განმღებელმან საქურველო-სამცველომან ტაძარსა შინა, რომელი შემწხადა დავიდის, განუყო ასთმთავართა ერთბაჲად და მღდელთა და ლეიტელთა ყოველნი, რაოდენნი პოვნა მას შინა, პორაონი და კაბარკინი და სხუაჲცა, რომელი რაჲვე სახე საქურველისაჲ პოვა და აღქურვილნი დაადგენნა გარემოჲს ტაძრისა, შემბერთებელნი კელთა და უსრეთ აღზღუდეს შესავალი არა თაყუანისმცემელთათჳს. და მიმყვანებულთა ყრმისათა საშუვალ, დაადგეს უსრეთ გვრჯენი საქეფოჲ და მცხებელმან ზეთისამან იოდანის განაჩინა მეფედ. ხოლო სიმრავლე, მოხარული და მაქებელი, კმობდა.

3)¹* და ღოთოლია უკუე, ამბოხისა და ქებათა მსახენელი გარეშე სასოები-სა. აღშფოთებული² ფრიად გონებითა, თვისისა მკედრობისა თანა განრბიოდა სამეფოჲსაგან. და მიწმენული ტაძრად და იგი ვიდრეშე შეიწყნარეს მღდელთა, ხოლო შედგომილნი აღქურვილნი დააყენნეს შესლვად, ამას ბრძანებულთა მღდელთმთავარისა მიერ, გარემოჲს მღგომთა. ხოლო ღოთოლია, მხილველმან ყრმისამან მღგომარედ საყდარსა ზედა და სამეფოსა გვრჯენსა დამდგმულად, გარემომბარველმან და მძენვარედ კმამყოფელმან, მოკუდინებდა³ ბრძანა ზედ-განწხრახველსა მისისა და მთავრობასა მიღებად მოსწრაფებად. ხოლო იოდანის, მომწოდებელმან ასთმთავართამან, უბრძანა მათ, წარმყვანებულთა ღოთო-ლისთა კევად ნაძოვანთა⁴, მოკუდინებდა³, რამეთუ არა ჭერ-არს შეგინებდა საპლდელოთაჲსაჲ, მუნ შეუკლიმებელთა მომაკუდინებულთაგან. ხოლო ბრძანა და უკუეთუ ვინმე შემწეთაგანი მივიდეს, მისიცა მოკუდინებდა³. მიმყვანებულთა უკუე ღოთოლიაჲსთა ბრძანებულთა მოკუდინებასა მისსა, მიიყვანეს იგი ქალაქად მეფისა ჭორთა და ცხენთაჲსა³. მუნ მოაკუდინეს იგი.

4)⁴* ხოლო ვითარ ღოთოლიაჲს ძლით ამით სახითა იძლინეს, მიმწოდებელმან იოდანის ტაძრად ერსა და აღქურვილსა, აფუენა იგინი, რამთა კეთილ-

¹ იოდანის. ² აღფოთებული AQ. ³ მოკუდინებაჲ.

* *ἄφρα-ὶμ ἔμ εἰς εἰς-ἡν ἔμδω... εἰς ἔμ εἰς-ἡν... 9116 (= ჩარი სამ ნაწილად იყო დაყოლილ. „მეოთხესა“-ს ნაცვლად უნდა იყოს „მეორე მესამედ“). ¹* IV მეფ. 11,13. II ნეშტ. 22,12. ²* *εἰς εἰς εἰς ἔμδω-ἡν εἰς Κεβ-ἡν 9151* (გოგარ. სახელი თარგმნილია). ³* *ἔμ εἰς εἰς εἰς ἔμδω-ἡν εἰς Κεβ-ἡν 9158* (= მეფის ქორების ბჭესთან. ქართულ თარგმანში აღიკუ-ნულია *ასწლ* და *პძლც*. ვარდა ამისა, დამატებულა „ცხენთაჲსა“, როგორც არის ბიბლიაში: „ბჭეთა მათ საცხენოსათა სახოსა მეთოსათა“ II ნეშტ. 23,15). S: ბჭედ ქალაქისად. D = AQ. ⁴* IV მეფ. 11,7. II ნეშტ. 23,16; 23,18.*

გონება იყვნენ მეფისა მიმართ და მოურნეობდენ ცხოვრებისა მისისა/თვის და მრავლადმი მთავრობისათვის. და შემდგომად ამისა აიძულა მეფესა სიმტიკიცი-
 სა მიციქულად, რაათა პატრიარქის ღმერთსა და არა ვარდაპქედეს სჯულთა მოვსის-
 თა და შემდგომად ამათსა, შემსარბოლთა სახლად ვაალისა, რომელი ღოთოლთა
 და მამაკაცმან მისმან, იორაჰოს, შეკმზადა საგინებელად ვიდრედა მამულისა
 ღმრთისა, ხოლო პატრიად ახაეოსსა, დაამქუეს და შაათან, რომელსა აქუნდა
 მღვდელობაჲ მისი, მთავრდინეს. ხოლო მოურნებაჲ და მცველობაჲ ტაძრსაჲ
 მღვდელთა და ლევიტელთა უბრძანა იოჯანის, განწესებისაებრ დაეადის მეფე-
 სა. და უბრძანა მათ ორგზის ღღესა შინა მიღებაჲ განწესებულთა ყოვლად
 დასაწუეველთა მსხუერპლთაჲ და ყუმეველ განწესებულთა სჯულთაებრ. ხოლო
 განაჩინა ვიეთნიმე ლევიტელთაგან მეკარედ ტაძრისა დაცვისათჳს ძლით,
 რაათა არაიენ შეგინებული შევიდოდის მიცილებით.

5)* და თითოეულსა ამთგან განმაწესებელმან, ასთმთავართა თანა მთა-
 ვართა და ყოვლისა ერისა სამღვდელთა მიმყუენებელმან წარიყვანა იოასოს
 სამეფოდ და დასუეს რაჲ იგი სამეფოსა საყდარსა ზედა, აქებდა ყოველი სიმ-
 რავლე და შუებისა მიმართ მიდრეკილნი მრავალთა დღეთა დღესასწაულობ-
 დეს. და ქალაქმან ვიდრემე დაწყნარებაჲ მიიღო ღოთოლიას სიკუდილსა
 ზედა.

ხოლო იყო იოასოჲს, რაჟამს მეფობაჲ მიიღო, წელთა შვდთაჲ და დედან
 ვიდრემე იყო მისა სახელით ავია, ვირსავეეს ნათესვისაგან. ხოლო ფრიადი
 იქმნა სჯულიერთა დაცვაჲ და პატივისმოყუარებაჲ ღმრთისმსახურებისათჳს
 ყოველსა ჟამსა, რომელსა ცხოვრებდა იოჯანის. ხოლო ექორწინა და ცოლთაჲ-
 ორთა, მიწუნული ჰასაკად, რომელნი მისცნა მღვდელთმთავარმან, რომელთა-
 გან და ყრმანიჲ იქმნეს მისგან წულნი და ქალნი. იოასოჲს ვიდრემე ძლითნი,
 რომელი ღოთოლიას ზედგანზრახვას განევლტოდა და მეფობაჲ მიიღო ამთ
 მიერ, ცხად-ვეყენით.

თ. 8

1)1* ხოლო აზაილოს, სურთა მეფემან, მბრძოლმან ისრაილიტთა და მე-
 ფისა შათისა იიუს, განხრწნა წიად იორჯანისა სოფელნი რუვიმიტელთანი,
 აღმოსავლეთით კერძო, და დადიტელთანი და მანაიტიტანი, ხოლო ამას თანა
 დალაადიტიცა და გატანიჲ. და დაწუა ყოველი და მიიტაცა და მისრულთა
 ზედა კვლად მისა იძულებასა შეამთხუევედა მათ, რომელნიცა წარავლინის იიუს
 ბორბტისმყოფელისა მიმართ სოფელსა მისსა. არამედ საღმრთოთა მიმართ
 აღზუავებულნი და შეურაცხისმყოფელი ღირსებისაჲ და სჯულთაჲ, მოკუდა,
 მეფექმნილი ისრაილიტთა ზედა წელთა შვდთა და ოცთა. ხოლო დაეფლა
 სამარისა შინა, დამტევებელი მონაცვალედ მთავრობისა მისისაჲ ძესა იოახა-
 ზოსს.

2)2* ხოლო იოასოს, მეფე იეროსოლჳმთაჲ, წადიერებამან რომელმანმე
 იპყრა განახლებად ტაძრსა ღმრთისასა. და მოწჳოდებელმან მღვდელთმთავრი-

1 მამულისა. 2 აღზუავებულნი. 3 შეურაცხისმყოფელი QD.
 * IV მეფ. 11,19. II ნეშტ. 23,20. 1* III მეფ. 10,32. IV მეფ. 10,35. 2* IV მეფ. 12,4.
 II ნეშტ. 24,4.

სა იოდანისმან, უბრძანა ყოვლთა სოფლისა მიმართ წარვლინებამ ლევიტელთა და მღვდელთაჲ, თხოვდ თითოეულთა თაფისაგან ნახევარ სიკლოსა ვეცხლიანასა ტაძრისა შემზადებისა და განახლებისათვის, ვინამთგან დაიქნა იორამოსს მიმართ და ლოთოლიას¹ და ყრმათა მისთა. ხოლო მღვდელთმთავარმან ესე ვიდრეჲ არა ქმნა, გულისკვისმყოფელჲან, ვითარმედ არავინ მისცეს ვეცხლი. და მესამესა უკუე და მეოცესა წელსა მეფობისაჲა მოუწოდა მას და ლევიტელთა მეფემან და აბრალებდა, ვითარ ურჩქმნილთა ბრძანებულთასა და ბრძანა, რამთა მიერითგან მოურნე იქმნენ შემზადებისათვის ტაძრისა. ხოლო მღვდელთმთავარმან სიბრძნე იყუმიანა შეკრებისათვის საკმართამაჲსა ესევითარი, რომელსა ზედა სიმრავლე მხიარულ იქმნა: შეშისაჲ შემზადა საუნჯე და ყოვლით კერძო დაკერძალა და კურელი ერთი განაღო მას ზედა. ამისა შემდგომად დამღვანელმან სამღვდელთა შინა, მახლობელად ვომონისა, უბრძანა თითოეულთა შთადებამ მას შინა, რაოდენსა მნებებელ იყოს, კურელისა მიერ, შემზადებისათვის ტაძრისა. ამას ზედა ყოველი ერთი მხიარულ იქმნა და ფრიადი ოქროჲ და ვეცხლი, პატივისმოყუარეობით მომღებელთა, შეკრიბეს და წარმოცალიერებდნან საუნჯესა თანადგომითა მეფისაჲთა, აღმრიცხველნი შეკრებულსა, თანად მწიგნობარი და მთავარი ჭურჭელთა-სამცველოთაჲ და შემდგომად მასვე ადგილსა დასდებდეს. და ამას იქმოდეს თითოეულსა დღესა. ხოლო ვითარ კმასაყოფელად / საგონებელ იყო სიმრავლე საკმართაჲ, წარავლინნეს მღვდელთმთავარმან იოდანის და მეფემან იოასოს, მომწოდებელნი სასყიდლოთ დადგინებულთანი ქვისმთელელთა და მაშენებელთანი და მერამეცა ძელინი დიდნი და კეთილისა ნიჭისანი მოიხუნეს. ხოლო შეიბზადა რამ ტაძარი, დაშთომილი ოქროჲ და ვეცხლი, არა მცირედი იყო, საწდეველთა მიმართ და ღვინის საამელთა და საბურველთა* და ნეშტთა ჭურჭელთა მიმართ იყუმის და მსხურებლთა მიერ მრავალსახეთა ვომონსა განასუქებდეს დღითი-დღე და ესენი ვიდრეჲვე ჭეროვანსა მიეზთხუნეს მოსწრაფებასა, რაოდენსა ჟამსა ცხორებდა იოდანის.

31)* ხოლო ვითარ აღსრულდა ესე წელთა ვიდრეჲმე ცხორებული და ცხოვრებული ასთა და ოცდაათთა, მართალ და კეთილქმნილი ყოველთა შინა, დაეფლა სამეფოთა ღარნაკთა შინა იეროსოლემას, რაჲეთჲ შიგო დავიდის ნათესავსა მეფობაჲ, მოამლოვრა მეფემან იოასოს მოურნეობაჲ ღმრთისა მიმართ. ხოლო განიხრწნნეს მის თანა და ბარველნიცა სიმრავლისანი, ვიდრელა უსჯულო-იქმნნეს მართალთა მიმართ და განწესებულნი სჯულნი მათ შორის შეურაცხ-იქმნნეს. ხოლო ღმერთმან, განრისხებულმან გარდაქცევასა ზედა მეფასა და სსუათასა, წარავლინა წინაწარმეტყუელნი, რამთა უწამონ მათ მოქმედებულთათვის და დააცხრვენ სიბოროტმა მათისაგან. ხოლო მათ ძლიერი ტრფილბამ და ბოროტი გულისთქუმაჲ ამისი აქუნდა, ვიდრელა არცა მათსა, რომელნი პირველ მათსა შეურაცხისმყოფელნი სჯულიერითა ყოვლით სახლითრთ ტანჯულნი მვნებელ-იქმნნეს, არცა მათ მიერ, რომელთა წინაწარმეტყუელნი ეტყოდეს, რწმუნებულთა შეინანეს და არცა გარდაიცვალნეს მათდა მიმართ, რომელთაგან უსჯულოქმნილნი ვიდრეკეს, არამედ და ზახარიასიცა, იოდანს მღვდელთმთავრისა ძიანა, ქვათა მიერ დაკრებულისაჲ, ბრძანა მეფემან

¹ ლოთოლია A.Q.D.

* *κλωματα* 9₁₈₈ (= ფალა, თასი). 1° II ნეშტ. 24, 15.

მოკუდუნებაჲ საწლდელოსა შინა, არა მომკსენებელმან მამისა მისისა კეთილ-
მოქმედებათამან, არამედ ღმერთმან ვინაჲთვან¹ წინაწარმეტყუელად განაჩინა
იგი, დაღგომილი საშუვალსა შინა სინჯაღლისა განაზრახებდა მას და თანად
მეფესა ჭეროვანთა მოქმედებად და წინაწარ-ეტყოდა მათ, ვითარმედ სასჯელი
დიდი მისცენ, არა მრწმუნებელთა. ხოლო ზახარია, აღსარულებადი, მოწამე და
მსჯელ ჰყოფდა ღმერთსა მათთვის, რომელნი ევნებოდის, ნაცვლად კეთილისა
განზრახვისა და ნაცვლად მათთვის, რომელნი მამამან მისმან მიანიჭნა იოასოს,
მწარედ და ოძულებით წარწყმედილმან.

4)* მისცა ვიდრემე უკუე მეფემან არა მიჰყოვრებულად მსჯავრი მათთვის,
რომელნი იუსჯულოვნა, რამეთუ აზილოს, სკრთა მეფემან, მიწვეულმან ქუე-
ყანასა მისსა და გიტტისა დამანკობელმან, განფხურა და აღიშვედრა მის ზედა
იეროსოლჳმად. ხოლო იოას, შეშინებულმან, დამაცალიერებელმან ყოველ-
თა საუნჯეთა ღმრთისათა და ჰეფეთასა და შესაწირავთა შთამომღებელმან,
წარუდგინა სკრთა, ამით მოჰვაკრებელმან, რაჲთა არა მოიოკროს, არცა და-
წირვებულ იქნეს ყოველთათვის. ხოლო მან, რწმუნებულმან გარდამატებულე-
ბისათვის საკმართაჲსა, არა მიიყვანა მკედრობაჲ იეროსოლჳმათა ზედა. სუნა
ვიდრე ბოოოტსა შთავრდომილი იოასის ზედადასხმითა მისდა მოყუარუთაჲთა,
რომელნი მსჯელ იყვნეს სიკუდილსა ზახარიაჲს, იოადანის ყრბისასა, ზედ-განი-
ზრახეს მეფისა და განიხრწნა მათ მიერ. და დაეფლა ვიდრემე იეროსოლჳმათა
შინა, ხოლო არა ღარანჯსა შინა მშობელთასა, უსჯულმოქმნილი. ცხონდა ვიდ-
რემე უკუე წელთა შვდთა და ორჰეოცთა და მეფობაჲ მისი მიითულა ყრბა-
მან ამასია.

5)* ხოლო მეოცესა და პირველსა წელსა იოასოს მეფობისასა მიითულა
მთავრობაჲ ისრაილიტთაჲ იოაზას, იოჲს ოემან, საზარიაჲ შინა. და დაიპყრა
იგი წელთა შვდთა და ათთა, მამისა ვიდრემე არცა ესე მიმსგავსებულ იქნა,
უსჯულმოქმნილი, ვითარ და პირველნიცა ღმრთისა შეურაცხისყოფელნი.
ხოლო დაამდაბლა იგი და მოამდღორა ესოღენისა ძალდაგან სკრთა მეფემან
ბევრეულთა მხოლოდ აღკუტრვილთა და ორმეოცდაათთა მკედართა. და აღმკე-
დრებულმან მის ზედა ქალაქნი დიდნი და მრავალნი მიუხუნა მას და მკედრო-
ბაჲ მისი განხრწნა. ხოლო ესე ევნო ისრაილიტთა მეფესა ელისსეოჲს წინა-
წარმეტყუელებისაებრ, რაჲმს აზილოს წინაწარ-უთხრა მეფობაჲ სკრთა და
დამასყოელთა, მომაცუდინებელსა მეუფისასა.

ხოლო იყო რაჲ ამათ უღონოთა ბოოოტთა შინა, იოაზის მიივლტოდა
მოქმენობად და გუდრებად ღმრთისა წანად. აზილოს კელთაგან, მკედრე-
ბელი და რაჲთა არა უგულუბელს-ყოს მის მიერ ქმნილი. ხოლო ღმერთმან, სი-
ნანულსაცა ვითარ სათნოებასა მიმთუალველმან და მნებებელმან გასწავლად
უფროსდა შემძლებელთა და არა სრულიად წარწყმედად, მისცა მას ბრძო-
ლისა და ჰირთაგან მოკაღებაჲ. ხოლო მშვდობაჲ რაჲ მიიღო სოფელმან, კუა-
ლად აღისრბო პირველისა წესიერებისა მიმართ და ნაყოფიერ იქნა.

¹ ვნთგნ/4ლ⁶ A. = მომაცდინებელსა.

* IV-მეფ. 12,17. II ნეშტ. 24,23. IV მეფ. 12,20. II ნეშტ. 24,25. 1* IV მეფ. 13,1.

6)* და შევდგომად უკუე იოანას აღსრულებისა მიითულა მისგან მთავრობა იოანს. აწლა მემუდესა და ოცდამეათესა წელსა იოანას მეფობისადა იუდაეს ნათესავსა ზედა, მიიღო მთავრობა ამან იოანს ისრაილიტთა საპარიას, შინა, და რამეთუ აჰასცა იგივე სახელისდებამა აქუნდა იეროსოლემთა მეფისაჲ, და იყრა იგი წელთა შინა ათექუსმეტთა. ხოლო კეთილ იყო და არა მსგავსი მამისაჲ ბუნებით.

და მას უკუე ქაშა, ვინამთგან ელისსეოს წინაწარმეტყუელი, სიბერესა შინა მყოფი, სენსა შთაფრდა, მივიდა ისრაილიტთა მეფე მისა მძიმართ მოხილვად. ხოლო მპოვნელმან მისმან უკუნანასკნელთა შინა მყოფად, ტირილად იწყო, ხედვიდა რაჲ იგი და თანად ევედრებოდა და მასად უწოდდა და საჭურველად, რამეთუ მის ძლით არასადა საჭურველ იყენეს საჭურველნი მტერთა მძიმართ, არამედ წინაწარმეტყუელებთა მიერ მისთა უბრძოლელად საძლეველ იყენიან მტერნი. „ხოლო აწ ვიდრემე წარხუალ ცხორებისაგან და დამიტევებ აღჭურვილთა სურთა ზედა და მათ მიერთა ბრძოლათა. არცა ვიდრემე ჩემთა ამიერითგან მტერიე არს ცხორებამ“, ეტყოდა, არამედ კეთილად¹ საგონებელ არს² მის თანა განსლვამ ცხორებისაგან და წარსლვამ. ამათსა მგონებელსა მეფესა ნტეგშინისსაცემდა ელისსეოს და მშვლდა მოღებულსა უბრძანა მას მოზიღვამ. ესეუ რამ ქმნა მეფემან, მშვლდა მოღებულმან კელთა. მისთაგან უბრძანა განტევებამ. ხოლო საშნი რამ ისარნი განუტევენა, ამისა შევდგომად განასუენებდა. „უკუეთუმცა, თქუა, უმრავლესნი განგეტევენეს, ძირითურთმცა აღმოგეფხურა სურთა მეფობამ. ხოლო ვინამთგან საშნი მხოლოდ კა-იყენენ, ესოდენთა ბრძოლათა შინა ძძლო მბრძოლმან სურთაშან, რამთა აღგილი, რომელი მიილეს მამისა შინისაგან, უკუ-მოალო“. და მეფე³ ვიდრემე, ამათი მსმენლო, წარვიდა. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა და წინაწარმეტყუელიცა მოკუდა, მამაკაცი განთქუმული⁴ სიმართლესა შინა და ცხადად სასწრაფოქმნილი⁵ ღმრთისა მიერ, რამეთუ საკვრეელნი და დიდებულნი საქმენი წინაწარმეტყუელისა მიერ არუენნა და კსენებამა ბრწყინვალისა ევრავლთა შორის ღირსქმნილნი. მიემთხვა და დაფლესაცა დიდ-მუენიერსა და ვითარსა მუნამსგავს იყო მიმთხუევედ ესევითარი ღმრთის-მოყუარე. ხოლო შეემთხვა მამინ განცხოველებამ ავანაკთა მძიმართ შთადებულსა საფლავსა შინა ელისსეოსსა, რომელსა მოპაჟუდინებელ იყენეს.

და ელისსეოსს ძლითნი ვიდრემე წინაწარმეტყუელისანი, რაოდენნი ცოცხალმან წინაწარ-თქუნა და ვითარმედ შემდგომად აღსრულებისა მერმეცა ძალი აქუნდა საღმრთოჲ, ცხად-ვყვენით.

7)²* ხოლო აღსრულდა რამ სურთა მეფე აზაილოს, ადაამს მიერ, ძისა მისისა მიიწია მეფობამ, რომლისა მძიმართ შეაწყო ბრძოლამ იოანს, ისრაილიტთა მეფემან. და სამთა ბრძოლათა შინა მძლეველმან მისმან, მიუღო სოფელი ყოველი და რაოდენნი მამამან მისმან აზაილოს ჭალაქნი და დაბანი ისრაილიტთა სამეფოსაგან მიიხუნა. ესე ვიდრემე ელისსეოს წინაწარმეტყუელებისაებრ იქმნა. ხოლო ვინამთგან შეემთხვა და იოანოსცა მოკუდინებამ, იგი ვიდრემე

¹ კეთილად—QS. D=A. ² არს+საქონებელ არს. ³ მე AQ, მერმე S. ⁴ განთქუმული.

* IV მეფ. 13,9; 13,14; 13,20. ¹ მოითმამეც 9,122 (=1) აჩქარება 2) ზრუნვა. ამ კონტექსტში იგულისხმება მეორე მნიშვნელობა) * IV მეფ. 13,24.

სამარიაჲ შინა დავაჲლა, ხოლო მთავრობამ შთავიდა ძისა მისჲსა იერომოქალ-
მი.

07. 9

1)* მეორესა უკუე წელსა იოასომს მეფობისასა ისრაილიტათაჲსა, მეფე
იქმნა აჲსიაჲ იუდაჲს ნათესვისა იეროსოლჲმათა შინა, დედრაგან მყოფი იო-
დინასი¹ სახელით, ნათესავით პოლიტიდისა². ხოლო საკერველად მოურნე
იყო მართლმად და აჲსა თანა ჳაბუჲჲდ მყოფი. და მიწე/ვნულმან უკუე საქჲეთა
ზედა და მთავრობაჲსა, აგრძნა ჳეროვნად პირველად შურსებებაჲ მამისა იო-
ასოჲსათჲს და ჳედდასმულთა მისდა მოყუარეთა სჲჲა. და ამათმან ვიდრე
მჲყრობელმან ყოველნი მოაჲუდინნა, ხოლო ყრმათა მათთა არცა ერთი ბორო-
ტი უყო³, მოჲმედმან მოკისს სჲჲულთა განწესებისაებრ და არა საჲა მამათა
ცოდვისათჲს ტანჯვამ შვილთაჲ. აჲსა შემდგომად შეკრიბა მკედრობამ, ჳასა-
ჲსა შინა მყოფთაჲ ოციით წლითგანთაჲ, იუდაჲს და ვენიამი⁴თაჲს ნათესავისა-
გან. და შემკრებელმან ვითარ ოკდაათთა ბევრთაჲს, ამათნი ვიდრეჲჲჲჲჲჲჲჲჲჲ
ვაჲრნი განაჲინნა, ხოლო წარმავლინებელმან ისრაილიტთა მეფნაჲ მიმართ,
იოხოვანა მისგან სასყიდლით ათნი ბევრნი აღჲჲურვილთანი ასითა ტალანტითა
ვეცხლსათაჲ, რამეთუ საჲა აღმკედრებაჲ ნათესავთა ჳედა ამალიკაჲთა და
იდუშელთა და რავალიტათაჲ. ხოლო განემზადა რამ აღმკედრებისა მიმართ და
ეგულეობდა განსლვამ, განაზრახა წინაწარმეტყუელმან განტევებაჲ ისრაილიტ-
თა მკედრობისაჲ, რამეთუ უსახურ არს და წინაწარჲჲ აუწყებს ღმერთისა ძღე-
ულებასა, მკუჲმეველსა მათსა თანაშემწედ, ხოლო სძლოს⁵ მბრძოლთა და მცი-
რეთაცა მერ მღუწელმან მათდა მიმართ სათნო-ყოფითა ღმერთისაჲთა. და ვი-
ნამთგან უკუე მკმუნვარჲ იყო მეფე, რამეთუ ესწრო⁶ სასყიდელსა მიცეჲად ის-
რაილიტთა, განაზრახებდა წინაწარმეტყუელი ჲმნად, რომელიცა ღმერთმან
სათნო-იყოს, ხოლო საჲმარნი ჳინ მიერ ეჲმნნეს მას. და იგინი ვიდრეჲჲჲჲ
განუ-
ტევნა, სასყიდლისა მინიკებლად მტყუელმან, ხოლო იგი თჲსისა ძალისა თანა
წინათჲჲმულთა ნათესავთა ჳედა განემკედრა. და მძღვეელმან მათმან ბრძოლა-
სა შინა, ბევრეულნი ვიდრეჲჲჲ მოაჲუდინნა და ესოდენნი ცოცხალნი მიიყვანნა,
რომელნიცა, დიდსა კლდეჲა ჳედა აღჲყვანებელმან, რომელი არს არავიამს
შინა, მიერ შთაყარნა. ხოლო ჳიდილ ნატყუენავი მრავალი და სიმდიდრე უშურ-
ველი ნათესავთაგან.

და ამჲსია უკუე რამ ამათ შინა იყო, ისრაილიტთაგან რომელნი განუტევ-
ნა სასყიდლით დარღვინებულნი, განარისხებულნი ამას ჳედა და გინებად⁷ შე-
მრაცხელნი განტევებისანი, რამეთუ არამცა უსე შემთხუელ იყო, უკუეთუმცა
არა შეურაცჲჲჲჲჲჲ იყვნეს, მიივიდა მეფობისა მისისა ჳედა და ვიდრე ვითსე-
მიროთაღმდეგ წარსრულთა, განფხურეს სოფელი და მრავალნი მიიყვანნეს
ულეუელნი და სამ ათასნი მამაკაცნი მოაჲუდინნეს⁸.

¹ იაზინის A.Q.D. I 2407 9 100. I 2410. Lat. იოადმ IV მეფ. 14,2. ² ბოროტი იყო A.Q.D.
³ სძლოს A.Q.D. ⁴ ესწრო A.Q. ⁵ დგინებად. ⁶ მოაჲყდინნეს.
⁷ IV მეფ. 14,1. II ნესტ. 25,1; 25,5. ⁸ *αποβλεπων εις τα γυμνασια 9100 (აწარმოშო-
ბით ამ ქალაქიდან).*

2)* ზოლო ამასია, ძლევათა და წარმართებათა ზედა აღზევაებულმან, ამათსა ვიდრემე მიზეზ მოსდა ქმნილისა ღმრთისა შეერაცხებად იწყო, ზოლო რომელნი ანალიკიტთა სოვლისაგან მოიყვანნა, ამათ პატივსაცემდა. და წინაწარმეტყუელმან უკუე. წარსრულმან მისა მიმართ, პრქუა, ვითარმედ: „საკვრველ უკუეთუ ამათ შეპრაცხავ ღმრთად, რომელნი თვისთა არა სარგებელ ექნნეს, რომელთა მიერ პატივი-იციემბოდეს, არცა იქნნეს კელთა მათთაგან, არამედ უგულუბილს-ყვანეს ივინი, მრავლად წარწყმედულნი. და თვთ ივინი ტყვე იქმნნეს, რამეთუ მოყვანებულ იქმნნეს იეროსოლუმად ესრე სახედ, ვითათა ვინ მბრძოლთაგანნი მიიყვანნის მომნადირებელმან“. ზოლო მეფე ამით რისხვად აღძრა და უბრძანა წინაწარმეტყუელსა დაწყნარებულსა ქონებად, მაქადვალსა ტანჯვასა მისდა, რამეთუ შაიძულებელ იყოთ. და მან ვიდრემე დადებებამ თქუა, ზოლო არა უგულუბელსყოფასა ეტყოდა ღმრთისა მიერ, რომელთა, განქმბუეხული, კელ-პყოფს. და ამასთა უკუე, არა შემძლებელმან პყრობასა თავისა თქასასა კეთილმოქმედებათა ზედა, რომელთა ღმრთისაგან მიმღებელი მაგინებელ იყო მისა მიმართ, არამედ აღზევაებულმან მიწერა იოასოასა, ორაილიტთა მეფისა, მბრძანებელმან მორჩილებად მძრდა ყოვლისა ერისა თანა. ვითარ და პირველადცა ფრჩედეს მამათა მისთა, დავიდის და სალომონს. ზოლო უკუეთუ არა ინებოს კეთილგონიერებით, იუწყოდუნ ბრძოლით მთადრობისათეს მონაჯულობამ და იოასოს უკუე ნაცვლად მიუწერნა ესენა:

„მეფე იოასოს მეფესა ამასიას: იყო ლევიანოს მთასა შინა კვპარისსოამ ყოვლად დიდი და ეკალი. ამან წარავლინა კვპარისსოამს² მიმართ, დამწინდებელმან ასულასა მისისამან ქორწინებად ყრმისა მისისა. ზოლო შემდგომად ამათსა მეტყუელებდა რამ, მკეცმან რომელმანმე, თანაწარმავალმან, დათრგუნა ეკალი. ესე უკუე იყავნ შენდა იგავ, რამათ არა უზეშთავისთა გულისმთქმელ იყო და/ არცა რამეთუ ანალიკიტთა ბრძოლასა მიმთხუეულ იქმენ, ამან ზედა აღზევაებულ იყო, რამათ არა მიიხუეკენ თავისა თვისსა და მეფობასა შენსა ფრხილულობანი“.

3)* ამითი წარკითხველი ამასია მერმეცა უფროს აღძრა მკედრობისა მიმართ, ვინამთგან ღმერთმან აღძრა იგი, ვითარ ვკვონებ, ამისა მიმართ, რამათა უსჯულოებათა ძლით მისა მიმართთასაცელი მიიღოს. ზოლო ვითარ განვიდა ძალისა მიმართ თანა იოასოამს ზედა და განწყობამ ეგულებოდა ბრძოლისამ, მკედრობამ ამასიამისი, შიშისა მიერ და განკროთპისა ანასადამთისა, ვითარსა ღმერთი, განრისხებული, მიუვლენს, ლტოლვად მიდრკა და პირველ კელთა მიმართ შიკლუდაცა. ზოლო თბინეს რამ შიშისა მათისა, განმარტოებულსა. ამასიას პყრობამ შეემთხვა მბრძოლთა მიერ ტყუედ. და აქადა მას სიკვდილი, უკუეთუ არა არწმუნოს იეროსოლუმელთა, ჟანმღებელთა მისდა ბკუეთასა, შეწყნარება მისი მკედრობასა თანა ქალაქად. და ამასიას ვიდრემე, იძულებინა მიერ და შიშისა ცხოვრებისათეს, ქმნა შეწყნარებამ მბრძოლსამ. ზოლო იგი, განმკუთხელი რომელსამე ზღუდისაგან ვითარ ოთხასთა წყრათათა, ეტლითა შევიდა განკუეთილსა მიერ იეროსოლუმად, ტყუედ მიმყვანებელი ამასიამისი.

¹ მიმართ/+თქუა AQD. ² კვპარისსოამს AQ.

* II ნეშტ. 24,14. IV ნეშტ. 14,8. II ნეშტ. 25,17. ^{1*} IV ნეშტ. 14,11. II ნეშტ. 25,20. IV ნეშტ. 14,17. II ნეშტ. 25,25.

და ამით სახითა უფალქმნილმან იეროსოლჳმათამან თანად საუნჯენი ღმრთისა-
ნი მიიხუნა და რაოდენი იყო ამასიამა ოქროს და ვეცხლი სამეფოთა შინა,
წარმოაცალერა. და ესრეთ განმტევებელი მისი ტყუეობისაგან, წარვიდა სა-
მარად. ხოლო ესენი იყვნეს იეროსოლჳმელთა წელსა მეთხენსა და მეთათსა
ამასიამს მეფობისასა, რომელიცა, შემდგომად ამათსა ზედგანზრახული მოყუ-
არეთაგან, განივლტოდა ვიდრეჲ ლაქისა ქალაქად. ხოლო მოიკლა ზედგანზრ-
ახველთაგან, წარმაგლანებელთა მუნ მომაკუდინებელთა მისათსა. და სხეუ-
ლისა ვიდრეჲ მისისა მომღებელთა იეროსოლჳმად, მეფობრივ დაპმარხეს.
ხოლო დაქცეა ესრეთ ამასია ცხორებაჲ განჭაბუკებისათეს, ღმრთისა მამარ-
თისა შეურაცხისყოფასა¹, ცხოვნებული ვიდრეჲმ წელთა ოთხთა და ორმე-
ოცთა და ათთაჲ, ხოლო მმეფობი ცხრათა და ოცთა და ემონაცვალა მას
ყრმაჲ, ოხია სახელით.

07. 10

1)* ხოლო მეხუთესა და მეთათსა წელსა ამასიამს მეფობისასა მეფე იქნა
ისრაილიტთა ზედა ძე იოანოხსი, იეროვოამოს, სამარისა შინა წელთა ორმოც-
თა. ესე მეფე ღმრთისა მამართ ვიდრეჲმე მაგინებელ და უსჯულო იქნა ფრად,
ხოლო ევრთა პატივისცემელი და მრავალთა უმუერთა და უცხოთა საქმეთა
კელმყოფელი, ბევრელთა ბოროტთა მიზეზ ექმნა ისრაილიტთა.

ამას უწინაწარმეტყუელა იონას ენმე, ვითარმედ ჭერ-არს მისა, სურთა
მბრძოლისა, დაყრობაჲ ძალისა მათისაჲ და ვრცელყოფაჲ მეფობისა მისისაჲ
არკტომასა კერძოთათჲ² ვიდრეჲმე ამათომასა ქალაქადმდე, ხოლო სამხრითგან
ვიდრე ამფალტიდისა ტბადმდე, რამეთუ დასაბამად საზღვარნი ხანანეამსნი
იყვნეს ესენი, ვითარცა მკედართმთავარმან იისუს გარე-შენახლვრა. აღმკედ-
რებულმან უკუე სურთა ზედა იეროვოამოს დაამკუა ყოველი ქუეყანაჲ მათი,
ვითარცა იწინაწარმეტყუელა იონას.

2)*² ხოლო საჭიროდ შეეპრაცხე წარმოთქუმაჲ, ქემმარცუბასა საქმეთასაჲ
გარდამოცემად აღმთქუმელმან, რაოდენნი და ამის წინაწარმეტყუელისათეს
ეპოვენ ევრატელბრთა წიგნთა შინა აღწერილინი.

რამეთუ ესე ბრძანებელი ღმრთისა მიერ წარსლვად სამეფომასა ნინეომასა-
სა და ქადაგებად, მიიწიოს რაჲ ქალაქსა მას შინა, ვითარმედ წარწყმიდოს
მთავრობაჲ, შეშინებული არა წარვიდა, არამედ განევლტო უმერთსა იოპნი
ქალაქად და ნავსა მკოვნილი და შთასრული, ტარსოდ კილიკიასა აღკურვიდა.
ხოლო ვინაჲთჲან მოიწია ზამთარი ფიცხელი და კირვეულობაჲ დანთქმასა
ნავი, მონავენი ენმე და მმართებელი და თუ უფალი ნავისაჲ ლოცვათა
ჰყოფდეს სამადლობელთა, უკუეთუ განევლტვნენ ზღუასა. ხოლო იონას, დამ-
თარველი თავისა თვისასა, მდებარე იყო, არცა ერთითა მიმსგავსებელი სხუა-
თაჲ, რომელთა მოკმედაჲ ზღვიდა. ხოლო ვინაჲთჲან მერმეცა უფროს/და
აღორძინდებოდა ლელუაჲ და უმძნევარეს იქმნებოდა ქართა მიერ ზღუაჲ,
გულისქმისყოფელთა, ვითარმედ ჭერ-არს რომლისაჲმ მათ თანა მყოფაჲაჲ-

¹ მომაკუდინებელთა. ² შეურაცხყოფა A. ³ საქმეთასა/წარმოთქუმაჲ AQ. ⁴ შეგინებუ-
ლი. ბ: 1065 920.

⁵ IV მეფ. 14,23. ⁶ τῆς ἀρχῆς 9208 (=ჩრდილოეთით). ⁷ ὄνα 1,2.

ნისად მიზეზ მათდა ზამთრის-ყოფად, განიზრახეს წილის გლეზით ამისი სწავლად, რომელიცა სადაო იყოს. წილ-იგდეს რად უკუე, ხუდა წინაწარმეტყუელა. ხოლო იგინი კითხვიდეს რად, ვითარმედ სადადთ არს და რაჲსა მოქმედ არს. ნათესავით ვიდრემე ევრაველთად ყოფასა იტყოდა, ხოლო წინაწარმეტყუელად დიდისა ღმრთისა. განზრახებდა უკუე მათ, უკუეთუ მნებებელ არიან ცანტლოლვად წარმოდგომილისა ქირისაგან, შთაგდებასა მისსა სიღრპვესა შინა, რამეთუ მიზეზ ზამთრისა არს მათდა. ხოლო იგინი პირველად ვიდრემე არა მკადრე იყენეს, უსკულოებად მსკელნი უტხოშა კაცისა და ცხორებასა მათდა მრწმუნებელისასა ესრეთ უხად წარსაწყმედელად შთაგდებასა მათსა მიერ. ხოლო დასასრულად, ზესთ მაიძულებელიობითა ბოროტისადათა და ვითარ ესრეთ-ცა¹ მგულებელიობითა ნავისადათა დანთქმად და თანად წინაწარმეტყუელისა მიერ აღძრულთა და შიშისა მიერ ცხორებისა მათისათვის, შთაგდეს იგი ზღუად და ზამთარი ვიდრემე დაწყნარებულ იქმნა. ხოლო ამისთვის სიტყუად არს ვე-შაპისა მიერ შთანთქმად სამთა დღეთა და ესოდენტავე ღამეთა და ევქსინოსს პონტოდმი განდღებად ცეცხლისად და არცა ერთსა მხელელისაგან ვნებულისა, სადა, მვედრებელი ღმრთისად შენდობასა მინიჭებად მისდა ნაციოდებ-თათვის, წარვიდა წინეთას ქალაქად და მდგომარეჲმან სასმენელად ქალაქად, ვითარ ფრად შემდგომად მცირედისა ეამისა დაუტეონ მთავრობად. და ამათი მათწყებელი უკუე-იქცა. ხოლო წარმოვთქვ მოთხრობისა მისისა ძლით, ვითარ ემოვე აღწერილად.

3) ხოლო იეროვამოს მეფე, ყოველსა თანა კეთილბედნიერობისა მქცე-ვი ცხორებასა შინა და მმთავრობი წელთა ორპოცეთა, აღსრულდა და დაეფ-ლი სამარიას შინა, ხოლო მიითუალა მეფობად მისი ძემან ზახარია. და ამითვე სახითაცა ოზიაცა, აპასიაღისი ძე, აწლა მეფობასა ჰეროდესსა წელსა ათთა თანა იეროვამოსს მეფობისათა მეფე იქმნა იეროსოლქმათა შინა ორთა ნათესავ-თა ზუდა, დიდისა ვიდრემე სახელით აქიალასგან მყოფი და ნათესავით ასტი-სა². ხოლო სახიერა იყო და კეთილი ბუნებით, დიდ-გონებად და მოურნეობად საქმეთათვის შრომისმოყუარე. და აღმკვდრებულმან პალესტინელთა ზუდა და მალეველმან ქალაქსა შინა, ქალაქნი მათნი მიიხუნა ძლიერებით, გიტტად და იამნია, და დაამკუნა ზღუდენი მათნი. ხოლო შემდგომად ამის მკედრო-ბისა მიიწია მახლობელთა ზუდა ეგვიპტისათა არავთა და ქალაქსა აღმაშენებელ-მან მქწაჲლასა ზღუასა ზუდა, დაადგინნა მას შინა მკეველნი. და ამისა შემდგო-მად. ამმანიტელთა დამამკობელმან და ხარკთა აღსრულებად განმასაზღვრე-ბელმან მათდა და ყოველთა ვიდრე ეგვიპტისა საზღვართამდე მკყრობელმან, მიერიოთან იეროსოლქმათა ზედმოურნეობასა იწყო ქმნად, რამეთუ რაოდენნი ზღუდეთაგან ეამისა მფერ დაცემულ იყენეს, გინათუ უგლუებელს-ყოფისაგან პირველ მისსა მყოფთა მეფეთასსა, ესენი აღაშენნა და შეჰპზაღნა. და თანად რაოდენნი რყენეს დამკობელი მფერისა მიერ ისრაილიტთასა, ესენი აღაშენნა და შეჰპზაღნა, რაჲმს მამისა მისისა აპასიად ტყუემიმეყენებელი შევიდა ქა-ლაქად. ხოლო ამას თანა აღაშენნა ვოდოლნიცა მრავალნი, ორმოცოდნათა

¹ სადავე AQS.

² IV მეფ. 14, 29. 15, 1. II ნებტ. 26, 1; 26, 8. ³ ძვენი ძე - ო ყვირ 9, 10 (ი ძვენი) = მო-ქალაქი).

⁴ ურუმენობად საგონებელ ხარ ამათვის, იოსობე.

წყრათათა და ათასნი*, და სამცველონი აღაშენნა უდაბურთა ადგალთა შინა და მრავალნი ჭურღუმულნი აღმოჰკაფნა წყალთანი. ხოლო იყო ამისა და კარაულთაცა სხუთთა პირუტყუთა¹ ატრაცხელი სიმზავლე, რამეთუ კეთილადმომატუნებელ იყო ადგილი იგი საზრდელთა.

და მუშაებრივად მყოფი ფრად მოურნე იყო ქუეყანისა, ნერგთა მიერ და მრავალსახეთა თესლთა / შემავსებელი მძიხი. ხოლო მკედრობამ რჩეული აქუნდა გარემომას მისსა ბუერთა შუდთა და ოკუდათთამ, რომლისა იყვნეს მთავარნი წესთმთავარნი და ათასთმთავარნი, მკენნი და ძალითა მოუთმენელნი, რიცხვთ ორ ათასნი. ხოლო განაწესა მწყობრად ყოველი მკედრობამ და აღკურა, მახვლსა მიმცემელმან თითოეულისა და ფართა და ჯაქუთა² რგალისათა და მშვლდთა და შურდულთა. და ამით თანა მანქანებანი მრავალნი მოოქრებისა მიმართ შეჰმზადნა, ქვეთსასროლნი და პოროლნი და პოროლთსატყორცნი და აღსატაცებელნი და რაოდენნი მსგავსნი ამათნი.

4)1* ხოლო იქნა რამ ამას განაწესებასა და შემზადებასა შინა, განიხრწნა ვონებითა ზუაობისა მიერ და მომდოვრებულმან სიძლიერისა მიერ უკუღავი და ყოვლისა ეამისა მიმართ კმაყოფიელი ძალი შეურაცხ-ყო, ხოლო ესე არს ღმრთისა მიმართ კეთილმსახურებამ და დაცვამ საულოიერთამ. დღეცა უკუე კეთილბედნიერობისა მიერ და შთავარდა მამისა ცოდვითა მიმართ, რომელთა მიმართ მიიყვანა იგიცა ბრწყინვალეზამან კეთილთამან, არა შემძლებელი კეთილად წინადადგონისა მათისამ. ხოლო ვინაჲთგან წარმოდგა დღე საჩინომ და ყოველი საერომა აღდგასაწაულთა მკონებელი, შემოქალაქი საძლეულომსა შესამოსლისამ შევიდა ტაძრად ღმრთისა, ოქრომსა ვომონსა ზედა. ხოლო აზარი, მღდელთმთავრად მყოფმან, არა შესაძლებელ არს ზედ მსხუერპლევამ, თქუა, არამედ ესე მხოლოდ მიტყუებულ არს ქმნად ააზრონს ნათესავსაგან მყოფთათვის. ხოლო კომბდეს რამ გამოსლვად და არა უსჯულოებამა ქმნად ღმრთისა მიმართ. განრისხებულმან სიკუდილი აქადა მათ, უკუეთუ არა დუმილით მიიღონ. ამისა უკუე შემდგომად ძრვამან შეარყია ქუეყანად და შიძობა დიდად და განიყო ტაძარი და ნათელი მზრამა ბრწყინვალე გაიმობრწყინდა და სახედველსა მეფრასაა შეეხო, ვიდრეღა მას ვიდრე მეყუხუჯელად კუთრი გჯრადეხსა, ხოლო ქალაქისა მახლობელად, ერროგიად წოდებულისა, გამოამთქდა ნახევარი შთისამ დანაგლეითი კერძოთ და, დანგორებელი ოთხთა სტადიონთა, აღმოსავლეთით კერძოთ შთისამთ დადგა, ვიდრეღა დაყენა წარსავალნი და სამოთხენი ჰამეფონი. ხოლო ვინაჲთგან იხილეს სახედველი მეფრისამ მღდელთა მყოობილად კეთროსაგან, იტყუადეს მას განსაცდელსა და უბრძანებდეს განსლვასა ქალაქისაგან, ვითარ შეგონებულსა. ხოლო იგი, სიარკხელისა მიერ ბოროტისა შემთხუეულისა და არა მურხეცა კადნიერებამა ყოფისათვის, ნინდა ბრძანებულსა იქმოდა უხუშთაესისათვის ქმნისა კაკობრივისა ვონებისა და ამის ძლით ღმრთისა მიმართთა უსახურებათათვის, ესრეთ უბადრუქსა და საწყალბედლსა მომთმენელი სასჯელსა. და ეამსა რაოდენამე იქცეოდა გარეგან ქალაქისა, მლოფლიოსა მცხობრებელი ცხობრებამა. და ყრმამან მისმან იოთამოს მიითუალა მთავრობამ. ამისა შემდგომად, მწუხარებობსა მიერ და სულმოკლე-

1 პირუტყუთა. 2 ჯაქუთა.

* ბერძნული დედნის ძირითად ტექსტში არის 50, MSP ხელნაწერებში—150 (9,122).

ბი.ა ქმნილთაჲსა, მოკულა, წელთა ცხორებულნი რგათა და ჰამეოცთა და ნათ-
გან მშეფობი ორმეოცდაათორმეტთა. ხოლო დაეფლა მხოლოდ შინაგან მტრ-
თა წინათა.

07. 11

167

1)* იეროვოამოჲს ყრმაჲ, სახარია, იქმუთა თელია მშეფობი ისრაილტთა
ზედა. მზაყდარებით მოკლული მოკულა მოყუარისა ვისმე ბიერ, სელისმოჲს
ვარბუქე სახელით, იავილთა ძისა, რომელმანცა, შემდგომად მისა მეფობისა
მოქმედებულან, არა უწრაფელისა ეჲმსა, გარეშე ოცდაათთა დღეთაჲსა, იპყრა
იგი რამეთუ მჭედარმთავარი მანაიშოს, მას ეჲმსა თარსის ქალაქისა შინა
მყოფი და სახარიაჲს ძლითთა მსმენელი, ყოველსა მჭედრობისა თანა მოვიდა
სამართალ და შემაწყობელმან ბრძოლისამან მოაუტუნა სელისმონა და მკვერ
დაჯგინებული თავისა/თვისაჲ, იორ თაფსან ქალაქად მიიწია. ხოლო მას შინა
მყოფთა, ბქისა მოქლონთა დამკრძალველთაჲ, არა შეიწყნარეს მეფე. და მან
უქუე, განრისხებულმან, გარემოჲს სოფლისა უჩინო-ყო და ქალაქი ძლოვრად
მილო მოაქრებელმან. ხოლო ბოროტად მომთმენელმან თავსაჲლთა მიერ მოქ-
მედებულსა, ნოაქედინა იგი ყოველნი, არცა ჩხვლთა მრავლებლმან, არა დამ-
ტვეებელმან გარდამატებულმანსა უგბილობისასა და არცა მკეცებრიობისასა.
რამეთუ რომელნი არცა სხუა ნათესაეთა რომელთამე შესანდობელ არიან ქმნად,
ქელის-ქუეშე ქმნილთა მიმართ, ესენი ამან იმოქმედნა თანმონათესეეთა მი-
წართ. ქსეცთართა უქუე სახითა მშეფობი მანაიშოს წელთა ათთა უბოროტეს
და უუგბილეს მყოფი ყოველთაჲს იყო. ხოლო ვინაჲთგან აღამკველრა მას ზედა
ფოლოს, ასურთა მეფემან, ლუაწლსა ვიდრემე და ბრძოლასა ასურთასა არა
შეემთხვა, არამედ მარწმუნებელმან წარსლედ ათასთა ტალანტთა ვეცხლისათა
მიმღებელისამან, დაჰკნნა ბრძოლაჲ. და თითოეულმან სიმრავლისაგან მო-
ართუა ესე მანაიშოს, თავისა და თავისათეს ღრახმანი ორმეოცდაათნი. ხოლო
შემდგომად ამათსა, აღარულეული, დაეფლა სამარიაჲ შინა და დაუტყუა მო-
ნაცვალედ მეფობისა ძე ფაკეად, რომელიცა, მამისა უგბილობისა¹ შედგომილი,
რთა წელთა შინა მხოლოდ მთავრობდა. ამისა შემდგომად, ზაკულეებით მო-
კლული მისაუშურობისა შინა მოყუარეთა თანა, მოკულა, ვინაჲთგან ფაკე უინიშე,
ყრმაჲ იომელიობისა, რომელი იყო ათასმთავარი, ზედგანმზრახველ² იქმნა მისა.
ხოლო ესეცა ფაკეაჲს, მპყრობელი³ მთავრობისაჲ წელთა შინა ოცთა, უსახურ
იყო და უსაჭლო. ხოლო ასურთა მეფემან, თაღლაფასარ სახელით, აღმკვერე-
ბულმან ისრაილტთა ზედა და დალაღინისა ყოველსა დამამკობელმან და წიად
იორდანესა სოფლისაგანმან და მახლობელისა მისთა, დალილად წოდებულ-
სა ქუეყანისმან, და კედისსაჲსა და ასორისამან⁴ და მას შინა მკვერთ: ტყუე-
მყოფელმან, გარდაცვალნა სამეფოდ მისად.

და ასურთა ვიდრემე შეფისათეს ამისთეს ამით მიერ ეხად-იყვნენ ჩუენგან.

2)* ხოლო იოთამოს, ოზიას ყრმაჲ, მეფე იქმნა იუდაჲს ნათესვისა იერო-
სოლქვითა შინა, დედისა ვიდრემე ასტინაგან⁵ ქმნილი, წოდებულისა იერასიდ.

1 ყმა A. 2 დამკრძალველთა A. 3 ორმეოცდა და ათნი A. 4 უგბლობისა A.Q.D. 5 ზედ-
განმზრახველ A.Q. 6 მპყრობელი+ფაკეა:სო, 7 ასურთაგან A.Q.F. 8 100000 9 2326.

* IV მეფ. 15,8; 15,19; 15,22. 10 II ნემშ. 27,1. IV მეფ. 15,32.

0 მოქალაქისაგან.

ესე უკუე მეფე სათნოებ-სა ვიდრეზე არცა ერთისგან დაკლებულ იყო, არანეუ კეთილმსახური ღმრთისა მიმართ, ხოლო კაცთა მართალ იყო და ქალაქის ძლიოთთა მორენე, რამეთუ რაოდენნი შემზადებისა და შემკობისა მოქენე იყენეს, ესენი პატივისმოყუარებით იპოქმუნდა, კაპარათა ვიდრეზე სამღდელოსა შინა აღმზარებელმან და წინა ბჭეთა, ხოლო დაკემულნი ზღუდეთაგან აღმზარებთნა, კოშეთა ყოვლად დიდთა და ძნიად საპყრობელთა აღმზარებელმან. და სხუთათვისცა, რამელი რამვე უგულუბელსქმნილი იყო სამეფოსა შინა, მრავალსა მოურნეობასა აჩუენებდა მათ ზედა. ხოლო აღმკედრებულმან ამმანიტთა ზედა და მძლეველმან მათმან ბრძოლასა შინა, უბრძანა მათ მიცემა მისდა ხარტთა ყოველსა ეჟანა ასთა ტალანტთა და იფქლ-სა საწყყოთა ზეერთა და ესოდენთავე ქრთილისათა. ხოლო აღორძინა ესრე მეფობაჲ, ვიდრედა არა შეურაცსაყოფელ იყო ავი მბრძოლთაგან და თესთაგან უკუე კეთილბუნდრობდა.

3)* ხოლო იყო ვინმე ამას ეჟსა წინაწარმეტყუელი, ნაუჟას სახელით, რომელი ასკრთა დამკობისათვის და ნინოჲს წინაწარმეტყუელებდა და იტყოდა: „უკრეთ იყოს ნინეჲს საბანელი წყლოსაჲ, შეძრულ ესრეთ და ფრი ყოველი. შეშფოთებულნი, წარვიღეს მლოცველი და მტყუელებდენ ურთიერთას: „დადევით და მოთმინე იქმნენსა და ოქროჲ და ვეცხლი მიიტაცეთ თავთა თესთათვის. ხოლო არავინ იყოს მაცუნებელ, რამეთუ უფრომსლა სულთა მათთა ცხოვნებაჲ ინებონ, ვიდრე მონაგებთაჲ. ვინათგან იქმნეს საშუვალ მათსა კლონაჲ და გლოვაჲ და დაქსნაჲ ასოთაჲ, ხოლო სახედველნი შინისა მიერ სრულიად შავ იქმნენ მათდა, სადა უკუე იყოს სამკვდრებელი ღომთაჲ და დედაჲ ლეკუთაჲ. გეტყვს შენ ღმერთი, ნინეჲ, ვითარმე: „უჩინო გყო შენ და არღა მერმეცა ღომმნი, წარსრულნი შინაგან, უბრძანებდენ სოფელსა“. და ამით თანა და სხუანიცა იწინაწარმეტყუელნა აჟან წინაწარმეტყუელმან ნინეჲსათეს, რომელნი საჭიროდ შეგზარაცხენ თქუმად, ხოლო რამთა არა მაწყინებელ საგონებელ ვიქმნე მიმთხუეულთა, დაუტევენ. იქმნეს უკუე ყოველნი თქუმულნი ნინეჲსათეს შემდგომად წელთა ასთა ხუთთა და ათთა. ამისთვის ვიდრევე უკუე კმასაყოფელად უწყებულ არიან ჩუენ მიერ.

07. 12

11)* ხოლო იოათამოს გარდაიცვალა, ცხორებული წელთა ერთსა და ორმეოცთა, ხოლო მმეფობი ექუსთა და ათთა, და დაეფლა საპეჯოთა ღარანკთა შინა. და მეფობაჲ უკუე მივიდა ძისა მისისა ახაზისა, რომელი უსჯულო იქმნა ღმრთისა მიმართ და მამულთა სჯულთა გარდასრული ისრაილიტისა მეფეთა მიომსგაჲსა: ვომონთა აღმადგინებელმან იეროსოლემათა შინა და მმსხუერპლველმან მათ ზედა კერათა მიმართ, რომელთა შორის და თვისცა ყოვლადღასაწუღელ ყო ყრმაჲ ხანანელთა წესისაებრ და ამათნი მგავსნი სხუანიცა იპოქმუნდა. ხოლო ვინათგან ესრეთ აღბორებულად მქონებელ იყო, აიძვედრა მის ზედა სკრთა და დამასკინელთა მეფეებან, არაქის და ფაჲკა, ისრაილიტთამან, რამეთუ მოყუარენი იყენეს. და შემაყენებელნი მისნი იეროსოლემად, მრავალსა ეჟანსა მბრძოლეს სიმტიციქმათეს ზღუდეთაჲსა, არცა ერთსა შემძლეებლნი.

¹ ლეკთა .
 * ნაუმი 2,8. 1° IV მეფ. 15,38. II ნებტ. 27,9. IV მეფ. 16,5. II ნებტ. 28,5.

ხოლო სკრთა მეფემან, მიმღებელმან ქალაქსა ილათომასსა, რომელი იყო მეწამულთ ზღვთ კერძო და მას შინა მკვდრთა მომაკვლინებელმა¹, დაამკვდრნა სკრნი მუნ. და სამცველოთა შინა მყოფნი და გარემომს იუდაენნი განხრწნნა და ნატყუნანება ფრიადისა მიმღებელი დამასკოდ წარვიდა მკვდრობისა თანა. ხოლო იეროსოლვმთა მეფემან, აგრძნა რამ სკრთა წარსლუვა სახლთა მიმართ თუთა და მეტუელმან, ვითარმედ შემძღებელ არს ბრძოლად ისრაილიტთა მეფისა მიმართ, განიყვანა მის ზედა ძალი თესი და მბრძოლი იძლია განრისხებრავან ღმრთისა, რომელი აქუნდა უსახურებათა მისთათეს, მრავალთა ერთბამად და დიდთა, რამეთუ ათორმეტნი ბევრულნი მას დღესა შინა ისრაილიტთაგან მოძარნეს მისნი, რომელთაცა მკვდართმთავარმან, ზახარის, მოაკვლინა ძე მეფისა ახაზისი ბრძოლასა შინა, ვასიამოს სახელით, და ზედმოურნე მეფობისა ყოვლისა, ერიკამ, და მკვდართმთავარი იუდაის ნათესვისსა ყოვლისა, ელიკამ, ტყუელ მიიყვანა. და ვენიამიტოლმან ნათესვისაგან დედაკაცი და ყრმანი მიიყვანნეს და ფრადსა ნატყუნანისა მიმტაცებელნი წარვიდეს სამარად.

2)* ხოლო ოდღვას ვინზე სახელით, რომელი მას ეამსა წინაწარმეტყუელი იყო სამარისა შინა, შემთხუელუმან მკვდრობისამან წინაშე ზღუდეთა, დიდთა კმობითა აუწყა მათ ძღვება არა თესისა ძალისათეს, არამედ ფულისწყარობისათეს ღმრთისა, რომელი აქუნდა ახაზომს ზედა მეფისა. და აბრალეზდა, არა კმაყოფილთა კეთილმითხუელუობისათა მისა მიმართ, არამედ მკადრებულთა იუდაის და ვინიამიტოლმან ნათესვისაგან, თანმონათესვედ მყოფთაცა, ტყუეკმნასა. და თანად განაზრახებდა მათ უვნებულად განტყეებასა მათსა თესთა მიმართ, რამეთუ ურწმუნოკმნითა საქველი მისკენ ღმერთსა. ხოლო ისრაილიტთა ერი, შესაკრებლად მისრული, განიხილვი/და ამათესს. და აღდგომილი ვინზე, ვარაქია სახელით, რჩულთაგანი ქალაქისათა და სხუანი შემდგომად მისსა სამნი, იტყოდეს: ვითარმედ არა ჯერ-არს აღკურვილთა შეყვანებაჲ გულაქად, რადთა არა ყოველნი წარვწყმდეთ ღმრთისა მიერ, რამეთუ მხოლოდ კმა-არს მისა მიმართ მცოდველობაჲ ჩუენი, ვითარცა წინაწარმეტყუელნი იტყვიან და არა უახლესთა ამისთა უსჯულოებათა მოკვედებაჲ“.

ამათსა უკუე ყურადმღებელთა მკვდართა მიუტევენს მათ კმნად, რომელიცა უმჯობესად საგონებელ იყო. მიიყვანეს რამ უკუე პირველთქულთა მამაკაცთა, ტყუენი განბანნეს და მოურნეობასა აღიარნეს და მტეშელთა წარსაგებელთასა თესთა მიმართ განუტევენს². ხოლო არა უდარეს და ოთხნიცა წარვიდეს მათ თანა და, ვიჯრე იეროსუნტოლმედ წარმავლუნელნი, უკუნ-იქცეს სამარათსა ქუეყანად.

3)* ხოლო ახაეოზ, მეფე ამათი, მენებელი ისრაილიტთაგან, წარმავლინებული ასკრთა მცვისა მიმართ, თალაფალასსარომსა, ევეღრებოდა შეწვენასა მისგან მინიკებად მისდა ბრძოლისა მიმართ ისრაილიტთასა და სკრთა და დამასკინელთასა, საქმართა მრავალთა მიცემად აღმთქუმელი³ და წარუვლინნა მას ბრწყინვალენიცა ძლეუნი. ხოლო მივიდეს რამ მედრებელნი მისა მიმართ, წარმოვიდა შეწვენად ახაეომსა და აღმკვდრებელმან სკრთა ზედა განდხურა ქუეყანად მათი და დამასკოა ძლიერებით. იპყრა და მეფე არასინ მოაკვდინა⁴

¹ მომაკვლენებელნი. ² ვნუტენებლნი A.Q.D. ³ აღმთქუმელი. ⁴ მოაკვდინა.

* II ნუმრ. 28,9. ¹⁰ IV მეფ. 16,7; 16,10.

და დამსკინელნი გარდაამკვდრნა ზენაჲსა მილიასა შინა და ასკრთა ნათესავისა-
გან რომელთანე გარდამკვალუბელმან დაამკვდრნა დამსკინელთა ქუეყანასა
შინა და ბოროტისმყოფელმან ძარაილიტთა სოფლისაგან მრავალნი ტყუედ მი-
იყვანნა. ესოდენნი რაჲ იმოქმედნა მან სკრთა მიმართ, მეფე, მიმღებელი ოქ-
რომსა და ვეცხლოსაჲ, რაოდენი იყო სამეფოთა საუნჯეთა შინა და ტაძარსა
ღმრთისასა და რომელი რაჲ იყო უმჯობესი შესაწირაჲი, ამითი მტკრთველი და
მქონებელი, მივიდა დამსკოლ და მისცა ასკრთა მეფესა აღთქუმათაჲბრ და
ყოველთათჳს მალსა ქონებად აღმსარებელი უჯუნ-იქცა იეროსოლუმად.
ხოლო იყო ესრეთ უგუნურ და უმჯობესისათჳს უგულსკმო¹ ესე² ვიდრემე
მეფე, ვიდრელა არცა ბრძოლისა სკრთა მიერ დაქცხრა თაყუანისცემად ღმერთ-
თა მათთა, არამედ დადგრომილ იყო, პატივისმცემელი მათი, ვითარ მიმნიკე-
ბელთაჲ მისთა ძლევისა. ხოლო ძლეულმან კუალად იწყო მსახურებად ასკრა-
მსა ღმერთთა და ყოველთა პატივისმცემელ იყო უფრომს, ვიდრე მამეულისა
და ჰემმართისა ღმრთისა, რომელიცა მიზეზ იყო მისდა ძლეულებისა, განრის-
ხებული. ხოლო ესოდენ უგულუმედს-ყოფისა და შეურაცხებისა მიიწია, ვიდრე-
ლა და სრულიად დაჰქმა ტაძარი და განწესებულთა მსხუერპლთა შეწირვაჲ
დააყენა და განძარცუა იგი აღნაღებთა. ამათი მავინებელი ღმრთისა მიმართ
აღსრულდა წელთა ვიდრემე ცხობრებული იქუსთა და ოცდაათთა, ამათგან
მმეფობი იქუსთა და ათთა, ძისა ეზეკიასისი მონაცუალედ დამტევებელი.

თ. 13

1)* ხოლო მოკულა ამასვე ეამსა ისრაილიტთაცა მეფე³, ზედგანზრახული
მოყუარისა ვისმე მიერ, ოსიომს სახელით, რომელიცა, მპყრობელი მეფობისაჲ
ცხრათა წელთა, ბოროტი იყო თანად და ღმრთისა ძლითთა შეურაცხისყოფე-
ლი. ხოლო აღიმგედრა მას ზედა ასკრთა მეფემან, საღმანასა და მძლეულმან
მისმან, რამეთუ ღმერთი არა აქუნდა / მოწყალედ და თანაშემწედ, ყო იგი
მორჩილ მისა და ზარკთა განწესებულთა მიეცემა მისდა უბრძანა.

ხოლო მეფობისა წელსა ოზიამს მეფობისასა მეფე იქმნა ეზეკია იერო-
სოლუმათა შინა, ახზომს ყრვაჲ და ავიამსი, მოქალაქისაჲ ნათესავით. ხოლო
იყო ბუნებაჲ მისი კეთილი და მართალი და ღმრთისმსახური. არარაჲ სხუაჲ
მეფობად მიწინდულმან, არცა უსაქრ-ოესი, არცა უმჯობესი მანდა და მთავრე-
ბულთათჳს ჰგონა უფრომს ღმრთისმსახურებისა. არამედ მოწოდებულმან იერი-
სამან და მღდელთა და ლევიტელთამან, იმეტყუელა მათ შორის. მეტყუელ-
მან: „არა უმეტარ ხართ ვიდრემე, ვითარამედ ცოდვითათჳს მაშინა ჩემისათა
გარდასლვისა ძლით ღმრთისა მიმართ ჯეროვანისა პატივისაჲთა, მრავალთა
მიემთხუენით და დიდთა ბოროტთა, განხრწნილნი მიერ განებითა და რწმუნე-
ბულნი თაყუანისცემად მათდა, რომელდასა იგი ღმრთად-ყოფასა ჰგონებდა⁴.
ხოლო განგაზრახებ თქუნენ, საქმით მსწავლელთა, ვითარამედ ბოროტ არს უსაქუ-
ლოებაჲ, ამის ვიდრემე უკუე დაგეწყებაჲ ნიიღეთ და განიწმიდენით თავნი
თქუნენნი პირველთა გინებათაგან და მღდელთა და ლევიტელთა შემოკრებულე-
ბითა განაღდეთ ტაძარი და განწმიდონ რაჲ ჩუეულებითთა მსხუერპლთა მიერ,

¹ უკლკო A. ² ესემე AQD. ³ მეფეთყაჲ S. ψ xii/c 2. ⁴ D=AQ. ⁵ ლევიტელ-
თამან⁵ იერის AQD. ⁶ ჰგონებად AQD.
⁷ IV მეფ. 15,30; 17,1; 18,1; II ნებტ. 27,1.

დასაბამისა და მიმუდღისა პატივისა მიმართ აღწოდებულ იქმნენით, რამეთუ ესრეთ მოწყალე ვყოთ ღმერთი, დამტყუებელი ჩისხვისაჲ“.

2)* ესენი რაჲ თქუნა მეფემან. განაღეს მღვდელთა ტაძარი და განმღებელთა შუქნადუნს შურჭელნი ღმრთისანი და შეგინებულთა განმკდელნი ჩუელდებოთა მსახურპლთა შემწირველ იქმნეს ღმრთისა. ხოლო მეფემან, წარმავლენელმან მის ქუემესა სოფლისა მიმართ, მიუწოდა ერსა იეროსოლემად აღსრულებრათჳს უფუფარებრისა დღესასწაულსა, რამეთუ მრავალსა უამსა დატვირთულ იყო უსჯულოებათჳს პირველთქუულთა მუფუთამსა. ხოლო წარავლინნა და ისრაილიტთაცა მიმართ, განმაზრახებელმან მათმან, რაჲთა დამტყუებულნი აჲ მყოფისა ცხოვრებისანი პირველთაჲე ჩუელულებჳსა მიმართ აღვიდენ და ღმრთისმსახურებისა, რამეთუ განაზრახებდა მათ, რაჲთა მიწვეულთა იეროსოლემად აღასრულონ დღესასწაული უფუფარებათაჲ და დღესასწაულოზუნ მათ თანა. ხოლო ამას, იტყოდა, განმაზრახებელი არა რაჲთა შორილ იყვნენ მისსა, უკუეთუ არა ინებონ, არამედ უმჭობებისა მათისათჳს, რაჲთა სანატრულ იყვენ.

ხოლო ისრაილიტთა, იოწინეს რაჲ მათდა მიმართ მოტყუებულნი და ატყუნეს მათ თჳსისა მეფისა მიერნი, არა მხოლოდ არა ირწმუნნეს, არამედ და მოტყუებულნიცა, ვითარ უფუნური, განციკნნეს. და წინაწარმეტყუელთაცა, მსგავსად ვიდრე განმაზრახებელთა და მეტყუელთა წინაწარ, რომელნი ეგნენ მათ, არა გარდაცვალებულთა კეთილმსახურებისა მიმართ ღმრთისა, პნურწყვიდეს. დასასრულად, მპყრობელთა მათთა, მოაკლდინნეს. და არა კმაიყოფდეს ამით მხოლოდ უსჯულოებასა მოქმედნი, არამედ უპერესთა პირველთქუულთასა მოივერაგებდეს და არა უწინარეს დასცხრეს. ვიდრე არა მბრძოლთა ჯეღო-ქუეჲე ყვნა იგინი ღმერთმან, განჩისხებულმან მათჳს უსჯულოებისათჳს. და ამითჳს ვიდრემე კუალად ცხად-ვყოთ. მრავალნი ედრემე მანასისნათესავისაჲან და ზავულონის და ისრაილისაჲან, მრწმუნებულნი მათნი, რომელთა ასწავებდეს წინაწარმეტყუელნი, კეთილმსახურებისა მიმართ გარდაცვალნეს. და ესენი ყოველნი იეროსოლემად, უზეკიას მიმართ, მირბიოდეს. რაჲთა თაყუანის-სცენ ღმერთსა.

3)* ხოლო მიიწინეს რაჲ ესენი, აღსრულმან ტაძრად მეფემან ეზეკია მთავართა თანა ყოვლისა ერისათა შეწირნა მისთვის ზუარაყნი შუდნი და ვერძნი ესოდენნივე და კრა/ყნი შუდნი და თაყანი ესოდენნივე. და დაასხნეს კელნი თუთა ზედა ჰამსხურბლოთასა თვთ მეფემან და მთავართა და უსრეთ მიუტევენს იგინი მღვდელთა შეწირვად. და იგინი ვიდრე მსხურბლვიდეს და ყოველად-დასაწუველ მყოფდეს. ხოლო ლევიტელნი, მოდგომილნი გარემოას, მუსიკათა მიერ და არღანთთა იტყოდეს ქებათა ღმრთისა მიმართ და გალობდეს, ვითარ ესწავა დავაღისაჲან. ხოლო ნემსტნი მღვდელნი, საყვრთა მქონებელნი, ზედდამწესტველ იყვნეს მგალობელთა. ესენი რაჲ უკუე იქმნეს, დამტყუებულნი თაჲთა თჳსთანი პირსა ზედა, მეფე და სიმრავლე თაყუანის-სცემდეს ღმერთსა. ამისა შემდგომად ამსხურბლნა ზუარაყნი ვიდრემე საჲეოკდაათნი, ვერძნი ანნი, კრაყნი ორასნი. ხოლო სიმრავლესა გამსაჲუნებულად მიანიჲნა ზუარაყნი ვიდრემე ექვსასანი, ხოლო ნემსტნი ცხოვარნი სამ ათასნი და ყოველნი ვიდრემე

განწესებნაებერ სჯულისა იმოქმედენს მღვდელთა. ამით ზედა მოხარული მეფე ისერებდა ერისა მიმართ, თანა მადლობასა ქონებად აღმსაარებელი ღმრთისა მიმართ, ხოლო წარმოდგა რაჲ უცხოებებათა დღესასწაული, მსხუერპლველნი ფასკად წოდებულნიანი, მიერითგან სხუათა მსხუერპლთა აღაპრულებდეს შველთა დღეთა შინა. ხოლო სიმრავლესა გარეშე მათსა, რომელნი შესწირნეს მათ, შინაიქნა მათ ბეჭუემან ზუარაკნი ვადრემე ორ ათასნი და საცხოვარნი ხუთ ათასნი. და ესე ვიდრემე მთავართა ქმნეს. ხოლო ათასნი ზუარაკნი მისცნეს მათ, ხოლო საცხოვარნი ათასნი და რამეოცნი და ამით სახითა ბალობონ მეფისა-დთგან არა აღსრულებულ დღესასწაული მაშინ პირველად ბრწყინვალულ და პატივანმოყუარებით აღესრულა. ხოლო ვინაჲდთგან დღესასწაულსა ძლითთა აქუნდა დასასრული მათ შორის, განსრულთა შორის სოფლად განწმიდეს იგი. და დლითი-დღედთა მსხუერპლთაჲ თვსთაგან აღსრულებად განაწესა მეფემან სჯულთაებერ. და მღდელთა და ლევიტელთათეს ათუელთა მიცემაჲ ბრძანა მეფემან სიმრავლესაგან და პირველთა წაყოფთასა, რაჲთა მარადნი მსახურებება შინა დაადგრენ და მონებნაგან ღმრთისა იყვენ დახუყოფულ. და სიმრავლე ვიდრემე მოართუმოდა მღდელთა და ლევიტელთა ყოველსა ხესა წაყოფსა. და სამცველოთა და საუნჯეთა შემწავლებელმან ნათეს მეფემან მანაიქა თითოეულსა მღდელთა და ლევიტელთაგან და ყრმათა მათთა და ცოლთა. და ესრეთ კუალად პირველსავე წესსა აღვიდეს. ესენი რაჲ პირველთქუმულითა სახითა ქმნნა მეფემან, ბრძოლად განიღო პალესტინელთა ზედა და მძღველმან იპყრნა ყოველნი ქალაქნი მბრძოლთანი, ღანითგან ვიდრე გიტტიდმდე. ხოლო ასსურთა მეფე, წარმავლინებელი, აქადებდა ყოველსა მთავრობისა მისისა დამკობასა, უკუეთუ არა ხარკნი, რომელთა მანაჲ მისი აღსრულებდა პირველად, მისცნეს ესენი. ხოლო ეზეკია ქადებთაჲ ვიდრემე არად შეპარაქა, არაჲდ მონდობილი იყო ღმრთისა ნიშართსა კეთილმსახურებისათეს და წინაწარმუტყულისა ოსაფსთეს, რომელსა მიერ ყოველთა გულგებდთა ქეშპარტებთა რწავეებდა. და ესრეთ ვადრემე აწ ჩუენ მიერ ქონება იყვენ ამის მეფისა ძლითნი.

თ. 14.

1)* ხოლო სალმანასარს, ასსურთა მეფესა, ვითარ მიეტხრა მას ისრაილიტთა მეფისათეს, ვითარჲდ წარაღლინა დარულად რაჲს მიმართ, ეგვიპტელთა მეფისა, და მიუწოდს მას თანამბრძოლობისა მისა მიმართისა, განრისხებულმან აღიმკვედრა სამარიას ზედა მეშველესა წელსა ოსიოჲს მეფობისასა. ხოლო ვინა-დთგან არა შეიწყნარა იგი მეფემან, ქალაქის მოკრებელმან სამთა შინა წელთა იპყრა ძლიერებით სამარიად მეცხრესა წელსა ოსიოჲს მეფობისასა, ხოლო მეშველესა — ეზეკიას მეფობისასა იერუსოლემითა შინა. და ისრაილიტთა მთავრობაჲ სრულიად უჩინო-ყო და ყოველი ერი გარდაამკვედრა მიდიას და პერსილას შინა, / რომელთა შორის და მეფეცა ოსიოჲს ცოცხალი მიიყვანა. და გარდამკვედრებულმან მიერ სხუანი ნათესაენი ხუთოჲსა რომლიანჲდ აღგილისა-გან, რაჲეთუ არა პერსილას შინა მდინარე ამას სახელსა მქონებელი, და ამკვედრნა სამარიას და ისრაილიტთა სოფელსა შინა. გარდაემკვედრნეს უკუეთუ ათნი ნათესაენი ისრაილიტთაჲ იუდაეგან შემდგომად რიცხვსა წელთა ცხრა-

1 ვნობი AQ.

* IV მეფ. 17,4; 17,24.

ამთა ორმოცთა და შვდთაჲსა, რომლთაგან წლითგან ეგვპტით გამოსრულთა. მშობელთა მათთა ქუეყანაჲ ესე დაიპყრეს მჭედართმთაერობასა მათ ზედა. იასუჲსა, ხოლო ვინაჲთგან განადგეს როვოამოს¹, დაეიდინ შვილთა შვილსა და მუჟობაჲ მისცეს იეროვოამოსს, ვითარ და პირველადცა ცხად-იქმნა ჩემ მიერ, წელთა ორასთა და ორმოცთაჲსა, თუეთა შვდთა და დღეთა შვდთაჲსა. და დასაძრულა ვიდრე მე ისრაილიტთა ესე ვითარი იქნა, საჭულთაგან გარდასრულთა და წინაწარმეტყუელთაგან ურჩქმნილთა, რომელნი პირველად ეტყოდეს მათ ამას განააცდელსა, არა თუ დასცხრეს უსჯულოებათაგან. ხოლო დასაბამ შოროტთა ექმნა მათ განდგომილებად, რომლითა განდგეს როვოამოჲსგან, მონასა მისსა განწაზინებულნი მეფედ, რომელჲსაცა, მცოდველმან ღმერთთა მიმართ, მტერ მათდა ყო ესე მინს ვაჲსებითა უსჯულოებისა მისისაჲთა, არამედ იგი ვიდრე მე ვითარა ღირს იყო სასჯელსა, ამას მიემთხვა.

2) ხოლო ასურთა მეფე წარვიდა ბრძოლად ყოველსა ზედა სვრიასა და ფენიკსა, ხოლო სახელი ამის მეფისაჲ დასაბამობათა შინა ტურელთა წიგნებისა ალწერილ არს, რამეთუ აღიმკედრა ტუროს ზედა, რაჲმს მეფე იყო მისა ელულელოს. ხოლო მოწამე არს ამათდა მენანდროსცა, მოქმედი ჟამთა ალწერილსაჲ და ტურელთა დასაბამობისა ალწერასა ელლინთა ესე ვიდრე გარდამთარგმნელი, რომელმან ესრეთ ცხად-ყო:

„და ელულელოს, რომელსა სახელსადგეს პუად, მეფე იქმნა წელთა ოცდაათ ექუსმეტთა. ამან, განადგეს რაჲ კიტრელნი, წარსრულმან ნავითა, მოიყვანნა იგინი. კუალად ამათ ზედა წარმავლენელი, ასურთა მეფე მივიდა, მბრძოლი ყოვლისა ფენიკისაჲ, რომელიცა, მშვდობასა მიმიშვებელი ყოველთა მიმართ, კუალად უკუნ-იქცა. ხოლო განდგა ტურელთაგან² სიდონი და აკი და ძუელი ტუროჲ და სხუანი მრავალნი ქალაქნი, რომელთა მიეცნეს თავნი თჳსნი ასურთა მეფისათჳს³, რომლისა ძლით, ვინაჲთგან არა დაემორჩილნეს მას ტურელნი, კუალად მათ ზედა უკუნ-იქცა მეფე. და ფენიკელთა შეუშზადნეს მას ნავნი სამეოცნი და ხოპის ზედანი მისცნეს რეასანი, რომელთაცა მიმართ აღცურვებულთა ტურელთა თორმეტითა⁴ ნავითა, განიზნინეს რაჲ ნაცვალ-მბრძოლთა ნავნი, მიიყუანნეს ტყუედ მამაკაცნი ხუთასნი⁵. და ამათ ძლით დაიდგეს პატივი ყოველთაჲ ტუროს შინა. ხოლო უკუნქცეულმან ასურთა მეფემან დაადგინნა მცველნი მდინარესა ზედა და წყლისასა-ყვანებელთა რაჲთა⁶ აყენებდეს ტურელთა მიღებად მათგან. ესე მოითმინეს ხუთთა წელთა შინა ქმნილი და სუმიდეს⁷ ჟურღუმულთა აღმოთხრალითა.

და ტურელთა ვიდრე მე დასაბამობასა შინა ალწერილნი საღმინასარო-ასთჳს⁸, ასურთა მეფისა, ესენი არიან.

3) ხოლო გარდამკვდრებულნი საშარიად ხუთელნი, რამეთუ ამას იკუმეველეს სახელისდებამა ვიდრე აქამომდე გარდაცვალებოსათჳს ხუთად წოდებულისათჳს სოჟლიაგან, და ესე უკუე არს პერსიადს შინა და მდინარე, ამას სახელსა მქონებელი, თითოეულნი ნათესავად-ნათესავადნი თჳსსა ღმერთსა პერსი-

¹ როვოამოს AQ. ² განადგა ტუროჲ და AQD, ძმძთუ ze Turlos 9288. ³ მეფისაგანს AQD. ⁴ ორთა AQD. ძეახბთუ 9288. ⁵ ხუთ თასნი AQD, πεντακισταις 9288. ⁶ რომელთა AQD. ⁷ სუმიდეს. ⁸ ღმინასარო-სთჳს AQ.

დადო მომყვანებელნი, ხოლო ხუთნი იყვნეს, და ამათნი პატივისმცემელნი, ვითარ მამული წესი იყო მათდა, აღმძრველ იქმნნეს დიდსა ღმერთსა რისხვისა მიმართ და გულისწყრომისა, რამეთუ განმხრწნელი მი/უვლინა მათ, რომლისა მიერ განხრწნილთა და არცა ერთსა კურნებასა ბოროტთასა მოპოვნებულთა, ხრისმოსისაგან ძსწავეს მსახურებად დიდისა ღმერთისაჲ, ვინამთგან ცხორება იქნნეს მათდა ერთეთ. და წარავლინნეს უკუე მოხუცებულნი ასურთა მეფისა მიმართ და ევედრებოდეს, რამთა წარმოუვლინნეს მათ მღღელნი, რომელნი მიიყვანნა ტყუედ მბრძოლმან ისრაილიტთამან. ხოლო წარავლინნა რამ სჯულიერთა და ღმერთისა მათისა მიმართისა მსახურებასა ბრძანებულნი, ჰმონებდეს მას პატივისმოყუარებით და მეყუსეულად განმხრწნულისაგან ლხინება იყო. და მკუპველნი მათვე ჩუუტულებათა მერმე და აწცა დაღჯრომილ არიან, ევრაელთა ვიდრემე ენისაებრ ხუთელნი¹, ხოლო ელლინთაგან — საძაროტნი, რომელნი გარდაცვალებისა მიმართ და ნათესავობისა, რაჲჲს კეთილმოქმედად მყოფთა ხედვიდენ, იუდეულთა მწოდებულ არიან, ვითარ იოსიპოსაგან შობილნი და დასაბამსა მათდა მიმართსა თვისებისასა მიერ მქონებელნი, ხოლო რაჲჲს მყოფელად იხილნენ, იტყუან, ვითარმედ არა სადაჲთა ჯერ-არს, არცა სამართალ რამვე მათდა სიყუარული, გინათუ ნათესავობსაჲ, არამედ გარდაჰკვდრებულად სხუა ნათესად იტყუან თავთა თვისთა. ამათთვს ვიდრემე უკუე გუაქუნდეს კეთილყამიერად თქუმაჲ².

დასაარული მცხბრთა წიგნისაჲ იოსიპოს იუდეებრივისა სიტყუადსაბამობისაჲ.

¹ ხუთელნი AQ. *ხეთმცო* 9²⁸⁰.
² ესრეთ ეპოვე აქა.

ესე არიან მათებსა წიგნსა შინა იოსიხოვს მოთხოვრებათსა
იუდაებრივისა სიტყუადასაბაგოგისასა. სიტყუაჲ მათე

1. აღმკვდრებაჲ ასკრთა მეფესა სენაქერამოასი იეროსოლჳმადჳი და მო-
ოკრებაჲ მეფისა ეზეკიაასი.

2. კუალად განიხრწნა ასკრთა მკვდრობაჲ ყოველი ღამესა შინა ერთსა
და მეფე მათი, უკუნტკუელი სახიდ თჳსად. ზედგანხრახვითა შეილთაჲთა მო-
კუნდა.

3. კუალად საშუვალ წარსრულსა ეჲმსა მშუდობით მყოფი ეზეკია აღსრულ-
ლა, ნონაცვალედ მეფობისა მანასის დამტაცებელი.

4. კუალად აღმკვდრებულთა მის ზედა ხალდეოას და ვაველოვნისა მე-
ფეთა და მძლეველთა მისთა და ტყუედ მიმყვანებულთა წარიყვანეს იგო ვავე-
ლოვნად და მწყობრელთა მათთა მრავალსა ეჲმსა საშეფოსაჲვე მისსა კუალად
განუტკევეს.

5. კუალად მეგვებელთა მეფესა ნეხაონს, აღმკვდრებულსა ვაველოვნელ-
თა ზედა და წარსლვისა მოქმედსა საშუვალ იუდეასა, მაყენებელი მეფე იოასია
აკეთუნებდა. ზოლო ვინაჲთგან ბრძოლაჲ იქმნა, მოყვანებული იეროსოლჳმად
წყლული აღსრულდა და ძე მისი იოზია განაჩინეს იეროსოლჳმელთა მეფედ.

6. ვითარმედ მბრძოლი ნეხაონ ვაველონელთა მეფისაჲ ეფტრატისა მდინა-
რესა ზედა და უკუნტკუელი ეგვებედ, მივიდა იეროსოლჳმად. და იოაზი ვი-
დრეჲ მიიყვანა ეგვებედ, ზოლო ძჳჲ მისი იოაკიმოს¹ განაჩინა მეფედ იერო-
სოლჳმად.

7. და ნაფუხოდონოსოროას², ვაველონელთა მეფისაჲ, აღმკვდრებაჲ სკრა-
სა ზედა. და ვითარმედ მის ყოვლისა დამაჰკობელი ვიდრე საზღვართაჲდმდე
ეგვებტისათა, აღვიდა იეროსოლჳმად და მეფესა მათსა იოაკიმოსს აიძულა³,
რამთა მოყუარე და თანამბრძოლ იყოს.

8. კუალად შემდგომად წარსლვისა ვაველონელთა მეფისა კუალად იოაკი-
მოს ეგვებტელთასა მბრძნობდა და აღმკვდრებულმან მის ზედა ნაფუხოდონოს-
ოროს და მოკრებელმან განცემულობითა ქალაქისაჲთა შინაგან, შემდგომად
ეჲმისა რომლისაჲჲ იოაკიმოს ვიდრეჲჲ მოაკუდინა, ზოლო იოა/ზოს, ძე მისი,
დაადგინა მეფედ. და ვითარმედ, მრავალთა საცმართა მიჰლუბელი იეროსოლჳ-
მთა ზედა, მძლე ექმნა იოახოსს, მიმცემელსა თავისა თჳსისასა დედისათანა
მამართა და მოყუარეთა.

9. კუალად მიიყვანა მრავალნი ტყუენი ვაველონელმან და შესაწირავთა
მიჰლუბელი ტაძრისაჲგან, უკუნ-იქცა ბაბილოვნად, იეხონიას დედის ძჳსა, სე-
დეკიან, მეფედ იეროსოლჳმათა დამადგინებელი.

¹ იოაკიმოს AQ. ² ეოხედონოსორო .ს AQR. ³ აიძულა.

10. ვითარჲმედ და ამისთვისცა მსმენელმან, ვითარჲმედ განიზრახავს ეგვიპტელთა მიერ თანამბრძოლობისა და სიყუარულისა მიღებასა, აღმკვლავებულმან იეროსოლჳმათა ზედა ძლიერებით, იპყრა მოოჯრებითა და ტაძრისა დამწუველმან იეროსოლჳმელთა ერთი და სულეცა გარდაამკვდრა ვაჳკლონად.

11. კჳალად ნათხოლღონოსორს, აღსრულებულმან, მონაცუალღდ მეფობისა დაუტევეა ქე და ვითარჲმედ დაიჯსნა ამისი მთავრობაჲ კჳრომს¹ მიერ, პერსთა მეფისა.

12. რაოდენნი შეემთხვენეს იუდელთა მას ქამსა შინა ვაჳკლონელთაგან². მოაქუს წიგნსა ამას ქამი წელთა ასთაჲ ოთხმეოცდლორთაჲ, თუეთა ექუსთაჲ და დღეთა ათთაჲ.

სიტყუაჲ მეათე.

OT. 1.

1*. ეზეკია, ორთა ნათესავთა მეფესა, აწლა მეოთხესა რაჲ და მეათე წელი აქუნდა მთავრობისაჲ, ასურთა მეფემან, სენაქირიმოს სახელით, აღიპყვდრა მის ზედა მრავლისა თანა შენზადებისა და ძლიერებით იპყრა ყოველნი ქალაქნი იუდაჲს და ვენიამიტიდის ნათესვისანი. ხოლო ეგულებოდა რაჲ მიყენებდა ძალისაჲ და იეროსოლჳმათაცა ზედა, უსწრო, მვეღრებულმან მისა მიმართ მოჩილებად და ხარკსა, რომელიცა განუწყოს, აღსრულებად აღმთქუმდლმან. ხოლო სენაქირიმონ, ისწავნა რაჲ მოხუცებულთაგან, სათნო-უჩნდა არა ბრძოლაჲ, არამედ ვეღრებდა ვიდრემე შეიწყნარა და ჯეხლისა ტალანტნი სამასნი და ოქროსანი ოცდაათნი და მიმღებელი, სიყუარულით წარსლვასა აღიარებდა. და სიმტყიცენი მისცნა მოხუცებულთა ფუცებითნი, ვითარჲმედ, არაარსა მეგნებელი მათდა, ესრეთ უკუნ-იქცეს. ხოლო ეზეკია, მრწმუნებულმან და წარმომაცარიელებულმან საულჯეთამან, წარუვლინნა საკმარნი, მეკუთელმან, ვითარჲმედ ჯანთაჲსუფულღეს ბრძოლისაგან და მეფობისა ძლითისა ღლაწლისაგან. ხოლო ასურმან, მიმღებულმან ამითმან, აღთქუმათაჲ ვიდრემე არარად შეჰრაცხა, არამედ მან ვიდრემე აღიპყვდრა უგჳპტელთა ზედა და ეთიოპელთა, ხოლო მკედ-ართმეყანებელი რაფსაკი³ მრავლითა ძლითა სხუათა თანა ორთა მთავართა დაუტევეა ჯანფხურად იეროსოლჳმათა. ხოლო სახელნი იყენნეს თარატა და არა ხარის.

2.* და ვითარ მიიწინეს მახლობელად ზღუდეთა, დაიბანაკეს. და წარაგლინეს ეზეკიას მიმართ, მეტყუელთა, რაჲთა ეზრახნეს ურთიერთას. ხოლო იგი ვიდრემე შიშისა ძლით არა განვიდა, არამედ სამნი საკუთარნი მისნი მოყუარენი განაღლინა — მეფობისა ზედამხედველი, ელიაკია სახელით, და სულმანოს და რან მოსავსენებელთა ზედა. ესენი უკუე, წარსრულნი, დადგეს პირის-პირ მთავართა ასურთა მკედრობისათა. ხოლო მხილველმან მათმან მკედართმთავარმან რაფსაკი უბრძანა წარსრულთა თხრობად ეზეკიასთვის, ვითარჲმედ მეფე ღიღი სენაქირიმოს იკითხავს მისგან, ვისი მინდობილი და მოსავი ელტვის მეუღესა მისსა და არა პნებავს სმენად და მკედრობასა არა შეიწყნარებდს ქალაქსა

¹ უროსი. ² იუდელოგან AQ, რ:ღ Βαβυλωνίος A, VI, გვ. 494. ³ რაფსაკი, 'Ραψακίη' 10.

* IV მეფ. 18,13. 1* IV მეფ. 18,17; 18,23.

171 შინა? ანუ თუ ეგვიპტელთათვის და მკედრობისა მათისა მო/სავე მათ მიერ ძლევისა მისისაჲ? ხოლო უკუეთუ ამას ჰკონებს, ცხად არს, ვითარმედ უგუნურ არს და მსგავს არს კაცისა, რომელმანცა, ლერწამსა მიყრდნობილმან შემუსრვილსა, დაცემასა თანა მერმეცა და კელსა განწონილმან აგრძნო ვნებაჲ. ხოლო ესე უწყოდენ, ვითარმედ განზრახვითა ღმრთისაჲთა მოქმედ არს მის ზედა აღმკედრებასა, რომელმან და ძსრალიტათაცა მეფობისა დაჰკობაჲ მისცა მას, რაჲთა მითვე სახითა და მის მიერ მთავრებულნიცა განხრწნეს. ამით რაჲ რაფსაკვი ევრაულად იტყოდა, ზედმიწევნით მეცნიერ იყო ფნაჲ, ფლიაკიმ, შემინებულნი, ნუსადა მსმენელი სიმრავლე შფოთსა შთავარდეს, სკრულად თქუმათა ევედრებოდა. ხოლო ჰქედართმთავარმან, გულისკმისმყოფელმან მოგონებისა მისისაჲმან, უზემთაჲსისა და უმაღლესისა კმისა მკუთმეველმან, მიუგო მას, ევრაულად მეტყუელმან:

„რაჲთა ბრძანებათა მეფისათა მსმენელნი ყოველნი უმჯობესსა გამომრჩეველ იქმნენ, თავთა თვისთა მოპყრებულნი ჩუენდა, რამეთუ ცხად არს, ვითარმედ შემაკთუნებულნი ერისანი სასოებათა მიერ ამათთა თქუენ და მრუე წინააღდგომად არწმუნებთ. ხოლო უკუეთუ ნინოდობილ ზართ და ჰგონებთ ძალისა ჩუენისა განკლასა, ორ ათასნი ჩემ თანა მყოფთა ცხენთაგან შემზადებით მოგანჩემ თქუენ, რომელთაჲცა სწორ რიკხუსა ზედლაშავალბსა მოპყრებულთა საინო-ყოფით ძალი თქუენი. არამედ არა მოგცნეთ უტენი, რომელნი არა გყვანან. რაჲსა უკუე ჰყოცნით მოცემად თავთა თვისთა უმჯობესთა მიმართ და არა მნებებულთაცა მიყვანებისა თქუენისა მგულუბეღლად? და ამას თანა ნებებით ვიდრემე მოცემაჲ უმტკიცე თქუენდა, ხოლო უნებლიეთი ბრძოლილთათჳს დასაჰირვებელ და მიზეზ განსაცდელთა გამოჩნდეს“.

3*. ესენი რაჲ უსწენეს თანად ერსა და მოხუცებულთა ასსკრთა მკედართმთავართაგან მეტყუელისა, მიუთხრწეს ეზეციის. ხოლო იგი, ამით მიმართ სამეფოსა განმძარცუველი შესამოსელსა და ძაძათა შემმოსელი და სახესა უნდოსა მიმუბელი მამულისა საჭულისაებრ, დაერდომილი პირისა ზედა ევედრებოდა ღმერთსა და შეწევნად მოქმენობდა, არცა ერთსა სხუსა სასოებასა ცხორებისასა მქონებელი. და წარმავლინებელი რომელთაჲმე მოყუარეთაგან და მღდელთაჲ ისაიჲს მიმართ წინაწარმეტყუელისა, ევედრებოდა მოქმენობად ღმრთისა და რაჲთა მოქმედი მსხუერპლთაჲ ზოგადისა ცხორებისათჳს ევედროს მას, განცრუვებად ვიდრემე სასოებასა მბრძოლთაჲ, ხოლო შეწყალებაჲა ერსა მისისასა. და წინაწარმეტყუელმან უკუე, ამითმან მოქმედმან და უწყებულმან ღმრთისა მიერ, განაჰკნო თვთ მეფე და მოყუარენი მისნი, მეტყუელმან წინაწარ, ვითარმედ უბრძოლულად ძლეულნი მბრძოლნი წარვიდენ უშუერად და არა ამით კადნიერობითა, რომლითა არიან აწ, რამეთუ ღმერთმან იბრუნვოს, ვითარ განხრწნენ. და თვთ ასსკრთა მეფისა სენაჰირიმოხსისცა. ეგვიპტის შინათა საქმეთა ვერ მიმთხუეულისასა და წარმავალისასა სახით თჳსად, წარწყმელასა იტყოდა რკინითა.

41*. ხოლო შეუმთხვა მასეე ესმსა ასსკრთა მეფესა მიწერად ეზეციასა ეპისტოლეთა, რომელთა შინა უგუნურად ვიდრემე იტყოდა მას, მეტყუელსა

1 სსბა AQ.

* IV მეფ. 18,37. 2* IV მეფ. 19,10; 19,9.

მონებთა მისისაგან ფანვლტოლად, ნათესავთა მრავალთა და დიდთა ქელთ-
მგდებელისაგან. ხოლო აქადებდა ყოვლითურთ წარწყმედასა მისსა მიმყვანე-
ბელ იქმნეს რაჲ, უკუეთუ არა წებით ბქეთა განმღებელჲან შეიწყნაროს
მკედრობაჲ მისი იეროსოლჲმბათა შინა. ამათჲან წარმეთხველმან შეურაცხ-
ყვნა ღმრთისა მიმართისა სასოებისა ძლით, ხოლო ეპისტოლეთა შემკრველ-
ჲან ტაძარსა შინა და/სხნა და კუალად ლოცენი ქმნნა ღმრთისა მიმართ
ქალაქისათჲს და ყოველთა ცხორებისათჲს. ხოლო ისაჲ წინაწარმეტყუელი
იტყოდა შესმუნათა მისსა ღმრთისაგან და წარმოდგომილსა ესაჲ მოოკრებასა
სკრისა ნიერ, ვინაჲთგან ეგულები ყოველთა უჩინო-ქმნაჲ მის მიერ. „ხოლო
იმუშაკით მშვედობით და თჳთა მოურნე ექმნეთ, მონაგებთა არცა ერთისა
მოშიშნი“. და წარკდა რაჲ ესაჲ და ასკრთა მეფეცა, ვერ მიმთხუეული ეგვპ-
ტელთა მიმართისა ზედგანზრახვისაჲ, უქმად წარვიდა სახელ თჳსად და ენე-
ვითარითა მიზეზითა: მრავალი ესაჲ იქმნა მრავალ პილუსიოთსა მოოკრებასა
შინა და მიწანიცა აწლა აღმღებელნი იყენეს, რომელნი ზღუდეთათჲს აღე-
მართნეს. და ეგულებოდა რაჲ ბრძოლად მათი, ესაჲ ეთიოპელთა შეფისა თარ-
სიკონი მრავლისა ძალისა მოყუანებაჲ* და მოსლვად ეგვპტელთა თანანბრძო-
ლებისათჲს, ვითარმედ უდაბნოთჲს ჰყოფს სლვასა და ანადათ დაქსნის
ასკრთა ესაჲ. და მეფე უკუე შეშინებული ამათგან, სენაქირიმის, დაჰქსნა
ვიდრემე ქალაქისა პელუსიისა ოკრებაჲ და უკუნ-იქცა სახელ თჳსად. ამან
სენაქირიმისათჲს ჰსწამებს იორდოტოსცა მეორესა წიგნსა შინა აღწერილსა
მის მიერ დასაბამობათასა და¹ მდღელსა ზედა იფესტოთსასა აღმკედრებასა
იტყოდა, რამეთუ ესე მეფე ეგვპტელთა მეფესა ზედა ჰოციდა, იფესტოთს
მდღელად მყოფისა. ხოლო მოოკრებელმან პილუსიოთსმან დაჰქსნა ქალაქისა
ოკრებაჲ მიზეზითა ესე ვითარითა: ილოცა მეფემან ეგვპტისამან² ღმრთისა
მიმართ, რომლისა მოაჩილქმნილჲან ღმერთმან წყლულუბაჲ მიუვლინა არაე-
სა, რამეთუ საცთომელ არს ესე, არა ასსკრთა მეფედ მეტყუელი, არამედ
არავთა. რამეთუ მაიმრაველჲან თავუთამან, იტყვის, ღამესა ერთსა მშვედლნი და
ნეშტნი ასსკრთანი შეკმნა და ამის ძლით, არა მქონებელჲან მეფემან მშველ-
თამან, წაროყვნა მკედრობაჲ მისი პილუსიოთთ. და იორდოტოს ვიდრემე ეს-
რეთ მოგვთხრობს. ხოლო ვიროსოს ხალდეველთასა აღმწერელი მოიციხენებს
მეფისა სენაქირიმისასა და ვითარმედ ასკრთა ზედა მთავრობდა და ვითარ-
მედ ყოველსა ასისა ზედა აღიმკედრა და ეგვპტისა, მეტყუელი ესრეთ.

53*. ხოლო სენაქირიმონ, უკუნქეულმან ბრძოლისაგან ეგვპტელთასა
იეროსოლჲმად, პოვა მუნ რაფსაკი მკედართმთავრისა ქუეშე მყოფი ძალი.
და ღმრთისა მიერ მოვლინებთა ერისა მისისაგან განმხრწნელსა სენსა პირ-
ველსა ღამესა მოოკრებისასა განიხრწნეს ბეფრნი რაცდათქუსმეტნი და
ხუთ ათასნი³ მთავართა თანა და წესთმთავართა. ხოლო ამის განსაცდელისა-
გან შინსა და ბორატსა ძრწოლსა მთავრობილი და შეშინებული ყოვლისა
მკედრობისათჲს, ივლტოდა ნეშტისა ძალისა თანა სამეფოდ მისსა, ნინო-
სად სახელდებულად. და მქეცემან მას შინა მცირედსა ესაჲ და ზაყულბით

* ესაჲ ეთიოპელთა მეფისა მრავალსა ძალსა მოყუანებაჲ თარსეთით AQD. ძიხისა ებ
ად Aλσιουαν βασιλεια Μαρσιου 10, 2. ¹ დაქსნა ვიდრემე... და—AQD. ბეძული ღელის
ჩვენებს წარმოადგენს S. ² ეთიოპელთამან AQD, ებ Aλυσεντων 10, 1. ³ IV მეფ. 19, 35;
19, 37. ⁴ μνημόβει δεινακλιθια και πνευμασιολοι 10, 1 (=185 000).

მოკუდინებულმან უპირველესთა ყრმათაგან, აღრამახოვასა და სელევსაროვასა, დაასრულა ცხორებამა საკუთარსა სახლსა შინა მისსა*, არასკიდ სახელდებულსა. და სხუანი ვიდრემე, ლტოლვილნი მოქალაქეთა მოკუდინებისათჳს მამისა, სომეხთად წარვიდეს. ხოლო მიითულა მეფობამა შემდგომთა მათთაჲს სენაქერიმომს ძეჲს, არახოდას. დასასრული ვიდრემე ასკურელთა მკედრობისამ იეროსოლჳმელთა ზედა ესევეთარი იქმნა.

01. 2.

- 11*. ხოლო ეზეკია მეფემან, ესრეთ საკვრველად კსნილმან შიშთაგან, სამადლობელნი ჯოვლსა ერისა თანა მსხუერპლნი შეწირნა ღმრთისა, რამეთუ არცა ერთი სხუამ მიზეზი იყო მბრძოლთაგან რომელთამე განხრწნისამ, ხოლო სხუათა შიშთა მსგავსისა დასასრულისამთა წარმდევნელისამ იეროსოლჳმთაგან, გარნა თუ თანამბრძოლებამ ღმრთისა მიერი. ხოლო ყოველსა მკუშეველი მოსწრაფებასა და პატივისმოყუარეობასა ღმრთისა მიმართ, შემდგომად არა შრავლისა სუნსა ბოროტსა შთაფრდომილი წარიწირა ვიდრემე მკურნალთაგან, ხოლო კეთილსა არცა ერთსა ჰგონებდეს მისთვის. და სუნსა
- 172 უკუე ზედ და/ერთო სულმოკლებამ ბოროტი მეფისაგან, უშვილოებასა გულმსიტყუველისა და ვითარმედ ეგულუბის აღსრულებამ, ოჯრად დამტკევებელსა სახლისა და მთავრობისასა თჳსებითისა მონაცუალეობისაგან. შებრუნებული უკუე ესევეთარისა გონებისაგან უფროსლა და მტკივნეული ევედრებოდა ღმერთსა მკირედსა ცხორებისაგან მიცემად მისდა, ვიდრე შვილთა შობადმდე და პირველად მამად ქმნისა ტევებად სულსა წარსლვად მისგან. ხოლო ღმერთმან, შემწყალებელმან მისმან და ვედრებისათჳს შემწყნარებელმან, ვინაფთაგან არა რამეთუ ეგულუბის დაკლებულ-ყოფამ მეფობისა მიმართთა კეთილთაგან, იგლოვს საეკუელსა აღსასრულსა და ამისთვის მოქენე არს ეამსა აღსასრულისასა ცხორებისასა მინიკებად მისდა, არამედ ყრმათა ქმნისათჳს მისდა, შემწყნარებელთა მთავრობისა მისისათა, წარმავლენებლმან ისაია წინაწარმეტყუელისამან უბრძანა უწყებამ მისდა, ვითარმედ განეველტოს სუნსა შემდგომად მესამისა დღისა და ცხორებდეს შემდგომად მისა წელთა ხუთთა და ათთა და ყრმანი იქმნნეს მისდა. ესენი რამ თქუნა წინაწარმეტყუელმან მცნებისაგან ღმრთისა, გარდამატებულებისათჳს სნეულებისა და საკვრველებისათჳს მითხრობილთამსა ურწმუნომ, სასწაულსა რომელსა და საკვრველებასა ქმნად ევედრებოდა ისაიას, რამთა ამთ მეტყუელისამ ირწმუნოს მისი ღმრთისა მიერ მოსლვამ, რამეთუ უცხონი და უზეშთაენნი სასოებათანი მსგავსთავე მიერ ჰაქმეთა დაირწმუნებინან. ხოლო იგი ჰკითხვიდა რამ, რომელსა სასწაულსა ეგულუბის ქმნამ, ევედრა, რამთა მზე უკუნ-აქციოს ადგილსავე მას და არრდილი ქმნილ იყოს სახლსა შინა აწლა ათთა ხარისხთა წარსლვითა და ზედმიანიჭოს მას იგი. ხოლო წინაწარმეტყუელი ევედრა ღმერთსა, რამთა სასწაული ესე მიანიჭოს და უჩუენოს მეფესა. და ვინაფთაგან იხილა, რომელი ენება, მეყუსეულად დაიჴსანა სენი და აღვიდა ტამრად და, თაყუანრამკემელმან ღმრთისამან, ქმნნა ლოცვანი.

* საკუთარსა... მისსა] და შევედრა მის თჳსსა A.Q.D. ძველში ეფი ბიდი აფი 'Aραძიუ 2.10.10 (==დასაფლავდა თავის საკუთარ ტაძარში, არასკიდ წოდებულში. A.Q.D-ს არასწორი ზეგნება გამოუკველსა :ქრეს ზმნის ამ კონტექსტისათვის შეუფერებელი მნიშვნელობის ვადმობეობა და ბ აფი-ის ნაცულად ბ აწი-ის თარგმნი). 10 IV მეფ. 20,21. ესაია 38,1.

2*. ხოლო ამას ყოველსა ეამსა შეემატება ასსკრთა მთავრობასა დაქსნაბი მიღთაჲნი. და ამითჲს ვიდრემე ცხად-გყო სსუაჲა შინა. ხოლო ვაველონელთა მეფე, ვალადას სახელით, წარმავლინებელი ეზეკიასს მიმართ მოხუცებულთა და ძლუენთა მიმღებელთაჲს, თანა-მბრძოლ და მოყუარე-ყოფად ვედრებოდა მას. ხოლო მან, მოხუცებულთა სიტყობებით შემწყნარებელმან და მასერებელმან და საუნჯეთა მაჩუენებელმან მათდა და საქურველთა შემზადებასა და სსუათა სიმდიდრეთა, რომელი და რაოდენი რაჲ აქუნდა ოქრომასა და ქვითაჲს და თანად ძლუენთა მიმცემელმან მიცემად ვალადამსა, განსტეუნა მისა მიმართ. ხოლო ისაჲა წინაწარმეტყუელი, მისა მიმართ ვიწევნელი, იკითხვიდა, სადაჲთ არიან მოსრულნი.

და იგი უკუე ვაველონით ეტყოდა მოსლვისა მათსა უფლისა მათისაგან. „ხოლო უჩუენუნ ჩუენ შორისნი, რაჲთა მხილველთა სიმდიდრისათა და ძალსაცა ამისგან მეჭუელთა აქუნდეს უწყებაჲ მეფისა მათისაჲ“. ხოლო წინაწარმეტყუელმან, მიმგებულმან, „უწყოდ, პრქუა, შეზღვომად მცირედისა ეამისა ვაველონად გარდადებად სიმდიდრისა მის შინამსა და შეილისშვილთა საქურის-ქმნაჲ და წარწყმედაჲ მამაკაცად ყოფისაჲ, ვინათგან ჰმონონ ბაბილოვნელთა მეფესა, რაჲმეთუ ამათ წინაწარ-იტყუს“. ხოლო ეზეკია, შეწუხებულმან თქუმულთა ზედა, თქუა არა ვიდრემე საწაღელ უსევეითართა განსაცდელთა შინა შთაგრდომამა ნათესჲსა მისისაჲ, ხოლო ვინათგან არა შესაძლებელ ღმრთისა სათნოთა გარდაცვალებამ, ილოცვიდა ცხორებასა შინა მისსა მშკლობისა ყოფასა.

მოიკსენებს უკუე ვაველონთა მეფისა ვალადამსსა ვიროსოსცა. ხოლო ამან წინაწარმეტყუელმან, მართლიად საღმრთოდ მყოფმან და საკვრველმან, ჰეშპარტებით მიწოდებულმან ყოვლითურთ არცა ერთსა ცრულსა თქუმსათჲს, ყოველნი, რაოდენნი იწინაწარმეტყუელნა, დამწერელმან წიგნსა შინა დაუტეუნა დამსარულსაგან საცნაურნი კუალად მყოფთა კაცთათჲს. და არა ამან წინაწარმეტყუელმან, არამედ და სსუათაცა, ათორმეტთა რიცხვთ, / ესევე იმოქმედნეს და ყოველივე, ვინა თუ კეთილი, ანუ ბაროტი ოქმნების ჩუენ შორის, მათისა წინაწარმეტყუელებისაებრ სრულ-იქმნების. არამედ თითოეულსა მათსათჲს კუალად მოთხრობა ვყოთ.

თ. 3

1*. ხოლო ეზეკია მეფე, ცხოვნებული ეამსა, რომელი წინაწარ-ეტქუთ და ყოველსა ანას მშკლობით მყოფი, აღსრულდა, სრულმყოფელი ორმოცდა-მეათესა და მეთათესა წელსა ცხორებისასა, ხოლო ოცთა მჭეფობი და ცხრათა. ხოლო მომთუალველმან მეფობისამან ყრამან მისმან მანასის, დედისაგან ვიდრემე აქაიამას სახელით, ხოლო მოქალაქისაგან ქმნილმან, განაყენა თავი თჲსა ნამისა წარმართებათაგან და წინააღმდეგობად ვიდოდა, ყოველსა სახესა სიბოროტისასა მაჩუენებელი პირველად, არცა ერთსა უსახურებასა დამტევებელი, არამედ მიმსგავსებელი უსჯულოებათა ისრაილიტისასა, რომელთა მიერ, მცოდველნი ღმრთისა მიმართ, წარწყმდეს. ხოლო იქაღრა ტაძრისაცა ღმრთისა შეგინებაჲ და ქალაქისაჲ და სოფლისა ყოვლისაჲ, რაჲმეთუ აღძრულ-

* IV მეფ. 20,12. ესაჲ 39,1. IV მეფ. 20,17. ესაჲ 39,6. 1* IV მეფ. 20,21. II ნმტ. 32,33.

მან ღირსა მიერისა შეტრაცხყოფისაგან ყოველნი მართალნიცა ევრელთა შორის ნიკელდინა, რამეთუ არცა წინაწარმეტყუელთაა აქუნდა რიღებამა და ამათანცა რომელთამე დღითი-დღე მოაკუდინებდა, ვიდრეღა სისხლითა წარირღუნებოდეს იეროსოლკმანი. ამათ ზედა უკუე ფანროსებებულმან ღმერთმან წარავლინა წინაწარმეტყუელნი მეფისა მიმართ და სომარელისა, რომელთა მიერ აქადა იგივე განაკუდინი, რომელთა შინა შთაჯრდომამა შედგომხვა ძმათა მათთა ისრაილიტთა, მისა მიმართ მაგინებულთა. ხოლო მათ სიტყუთა ვიდრემე არა ირწუნეს. რომელთა მიერ შემძღებელ იყვნეს შეძინად არცა ერთისა ბოროტისა წინათხუევასა, ფარნა საქმეთაგან ისწავეს ქეშმართებამა, წინაწარმეტყუელთა მიერ თქუმულთა.

2°. რამეთუ ვითარ მათე ზედა დადგომილ იყვნეს, ბრძოლამ აღძრა მათ ზედა ვაველონელთა და ხალღველთა მეფისამა, რომელმანცა, მკედრობამა წარმაგუნელმან იუდიასა ზედა, სოფელი მათი განფხურა და მეფე მანასსი, ზაყულებით პყრობილი და მისა მიმართ მიყვანებული, პატრიკისა მიმართ, რომელსა მნებებელ იყო, კელისქუეშედ აქუნდა. ხოლო მანასსი, მამინ ვულოსკმინამყოფელი, ვითართა ბოროტთა შინა არს და ყოველთათეს მინებად თავსა თესსა მიქუტლი, ევდრებოდა ღმერთსა მინიჭებასა მისდა მბრძოლისასა კაცობოყუარედ და მოწყალედ. და მიანიჭა ესე, ვედრებისა მისისა შემსხენელმან ღმერთმან და კუალად სახიდ თესად განტეგებული მანასსი ვაველონელთა მეფისაგან წარვიდა. ხოლო იქმნა რამ იეროსოლკმათა შინა, პირველ ვიდრემე ნაკოვებთასა ღმერთისა მიმართ და ქსენებასაცა მოსწრაფე იყო, შესაძლებელ თუ იყო ესე, ფანჯად სულსაგან, რომელთაცა ზეღვანზრახვად მიიმართა და ყოველსა შინსა ქონებად თავისა თესისათეს. და ტანარი ვანწხდა და ქალაქი და მიერთებან იყო მხოლოდსა მადლობისა შეწირვად ღმერთსა მიმართ ცხოვრებისა და დაცვისათეს მისისა სიმშუდით ყოველსა ცხოვრებასა შინა. ხოლო შგავსთა ამათა მოქმედებამა და სინრავლესაცა აწავა განსწავლულმან. ვითარ კინდა იკუშია განსაცდელი წინააღმდეგომისა მოქალაქობისათეს. და აღსარულებდა სჭულიერთაცა მსხუერპლთა, ვითარცა ვანწესნეს მოქსის, ცომონსა შემშადებელი. ხოლო განმაგებულმან მსახურებისა ძლითთამან, ვითართა ჭერ-იყოს, სახითა იეროსოლკმათაცა სიმტკიცისა იხრუნა, ვიდრეღა ძუელნი ზღუდენი მრავლთა მოსწრაფებითა შექმზადნა და სხუადცა პრთო მათ ზედა და თანად მაღალნი კოშკნი აღჰმართნა წინამე ქალაქისა სამკველონი, სხუათაცა მიერ და თანად საზრდელთა ყოველთა მათ შინა საკმართა მიერ უძლიერეს-ქმნნა. ამისთვისცა მათდა მობროძსა გარდაცვალებისა მტემეცელმან ესრეთ წარვლო საშუვალნი ვამი, ვიდრეღა სანატრელ იქმნა და საშურველ გულისპიტყუველი მის-ქამისამა, რომელთ იწყო მსახურებად შეპდგომად ღმერთისა. ცხოვრებულმან უკუე წელთა სამეოცდა და შუთა, დაქცია ცხოვრებამ, მმეფობმან წელთა ხუთთა /და ორმეოცდაათთა. და დაეფლა სამოთხეთა შინა მისთა, ხოლო მეფობამა მიიწია ძინა მისისა აწმონამსა, რომელი მიმთხუეულ იყო დედისა, ეშმასელმის სახელით, ქალაქისა იატავატისაგან მყოფსა.

1 ქუე-ქუე A. 2 იეროსოლკმათაცა. 3 და-იგი მე AQ.

• II ნებტ. 33,11; 33,13. IV მეფ. 21,18. II ნებტ. 33,20.

თ. 4

1*. ესე, მიმსგავსებული იბაძისა საქმეთაჲ, რომელნი მან, კაბუჯად მყოფ-
 მან, იკადრნა, ზედგანზრახული თვისთა მონათაგან მოკულდა სახლსა შინა თქსსა,
 ცხორებელი წელთა ოთხთა და ოცთა, მძეფობი ამათგან ორთა. ხოლო სიმ-
 რაველემან მოაკულდინა მკლველნი მისნი და დაპულნეს იგანი ამზონას თა-
 ნა¹*, ხოლო მძეფობად მისცეს ყრბასა მისსა იოხისა, რვისა წლისად მყოფსა,
 რომლისა დედაჲ ვიღრუმე იყო ქალაქისა ვოსაქეთისაგან, სახელით იფდი.
 ხოლო ბუნებთი კეთილი იყო ესე და სათნოებისა მიმართ კეთილქმნილი და
 დავიდის მეფისა წარმართებთა იგავად და სახილ ყოვლსა ცხორებთსა ში-
 ნასსა მოქალაქობისა მკუმეველი იყო. ხოლო იქმნა რაჲ წელთა ორ და ათ-
 თაჲ, კეთილმასხურებაჲ და სიმართლე აჩუენა, რამეთუ გონიერ-ჰყოფდა ერსა
 და განაზრახებდა, რამთა. კერბთა მიმართისა მეკუმელობისაგან, ვითარ არა
 ღმერთთაგან, მისახურებდენ მამუელსა ღმერთსა. და თანად. ვაჰომეძიებელი
 საქმესა მშობელთასა, ნაცოდვებთა ვიღრუმე განმპართებდა გონიერებით, ვი-
 თარ მოხუცებულად მყოფი და გულისკვის-ყოფად ჭკროვანსა შემძლებელი.
 ხოლო რაოდენთა ჰპოვებდა კეთილად ქნაღთა, დაიცვოდა და მოემსგავსებოდა.
 და ამით უკუე იქმოდა სიბრძნითა და გონიერებითა ბუნებისაჲთა, განზრახვა-
 სა და გარდაცემასა მკუმეველი. რამეთუ შედგომილ იყო საუღლათეს. ვიდ-
 რელა განწესებთა ქალაქისასა და ღმერთისა მიმართსა კეთილმასხურებაჲ
 წარმართებაჲ შეემთხუეოდა, ვინამთგან არა იყო ესეულთაჲ პირველთაჲ,
 არამედ უჩინოქმნილ იყო. რამეთუ მოკვლელმან მკლემან ქალაქსა და სო-
 ფელსა ყოველსა სურტყოვანნი, განტევებულნი უცხოთა ღმერთთათეს, მოჰ-
 კუეთნა და ვომონნი მათნი დაამკუნა. ხოლო ვინამთგან შესაწირავი რამე
 მშობელთა მათთაგან აღდებულ იყო მართა, შთამომუხებურიდა და ამით სახი-
 თა ერი მათ მიმართისა პატივისაგან ღმერთისმასხურებად მიჰქცია და ჩუეულე-
 ბითთა მსხუერბლთა შესაწირვიდა ვომონსა მისსა ზედა და ყოვლადსაწუ-
 ველთა. ხოლო იანაჩინსა ვიეტნიმე მსჯელნიცა და ზედამხედველნი, რამთა
 განაგებდენ თითოეულისა საქმეთა, ყოვლისათეს სამართალსა მოქმედნი და
 არა უღარეს სულისაგან, დამკველნი მისნი. ხოლო წარმავლენებლან ყოვლი-
 სა სოფლისა მიმართ, ოქროსა და ვეცხლსა უბრძანა მგულებელთა მიღებაჲ
 შემზადებისათეს ტაძრისა, რაოდენაჲცა ვინ შემძლებელ იყოს წინაღობისა
 ანუ ძალისაგან. და მიიხუნენა რაჲ საკმარისი, მოურნეობასა ზედა ტაძრისასა
 მისა მიმართისა წარსაგებელსა ზედა დაადგინა ქალაქის ზედაჲ ამასია და მწი-
 გნობარი საფან და მწერალი მოსაკსენებელთაჲ იოატი და მღვდელთ-
 შთავარი ელიაჲ, რომელნი, არცა ერთსა უღებებასა და მიმყოვრებასა მი-
 ცემელნი, ხუროთმოძღვართა და ყოველნი, რაოდენნი აღშენებისა მიმართ საკ-
 მარ არიან, შემზადებულნი, მქონებელ იყუნეს საქმეთა. და ტაძარმან ვიღრუ-
 მე, ესრეთ აღშენებულმან, კეთილმასხურებაჲ მეფისაჲ ცხად-ყო.

2*. ხოლო აწდა მერვესა და მეათესა წელსა მეფობისა მქონებელმან
 წარავლინა ელიაჲს მიმართ, მღვდელთმთავრისა, მბრძანებელმან, რამთა, ნა-

1 ამბთ A.

* IV მეფ. 21,20. II ნებტ. 33,22. IV-მეფ. 22,1. II ნებტ. 34,1; 34,3. 1* αει εφ
 πατρι σοφοτατοι εν Αμωνα 10¹⁸ (= დაფლეს ამონა თავის მამასთან). * IV მეფ. 22,3.
 II ნებტ. 34,8. IV მეფ. 22,1. II ნებტ. 34,19.

მეტწიესა საქმართასა აღმადნობელმან, ქმნეს საწლდეველნი და ჭურჭელნი სამსხუერპლონი და ფიალნი სამსახურებელნი. და მერმეცა, რაოდენი იყოს ოქროს საუნჯეთა შინა, ანუ ვეცხლი, და რამთა ამისთა მომღებელთა საწდეველთა მიმართ და სხუთთა ჭურჭელთა აღლიცნენ. ხოლო მოიღებდა რამ ოქროსა, მღღელთმთავარი ელიაქია მიემთხვა სამღღელთა წიგნთა მოვსოსთა, ტაძართა შინა მღებარეთა. და მიწლებელმან მისცნა მწიგნობარსა საუნას.

ხოლო იგი, წარმოთხველო, მიიწია / მეთესა მიმართ და ცოველთა, რაოდენნი უბრძანა, დასასრულსა ქონებამ აუწყა და წარუეთხნა მას წიგნთა მათნი. ხოლო მსავენელმან და ფარემომხეთქელმან სამოსლისაჲმან, მოწოდებელმან მღღელთმთავრისა ელიაქიასმან და თვთ მის მწიგნობრისამან და რომელთამე უსაკუთრესთა მოყუარეთაგან, წარავლინა წინაწარმეტყუელისა მიმართ ოლდას, ცოლისა უკუე სელუმოშსა, საჩინოსასა რომლისამე დიდებითა და ნათესავობითა. და წარსრულთა უბრძანა სიტყუად, რამთა ევედროს ღმერთსა და ძაწრათოს მოწყალე-ყოფად, რამეთუ შინა არს, ნუსაჲდა მოვსოს სჯულთა გარდასლეთთა მწობელთა მათთადთა დაჭირებულ ოქმნენ დაუდგრომელად-ყოფად და მამულისაგან განვრდომილთა. უცხოსა ზედა ოვერთა ყოველთაგან დააქციონ საწყალადებულად ცხორებამ. ხოლო წინაწარმეტყუელმან, მამენელმან ამათმან წარვლინებულთა მათგან, რომელნი წარავლინა მეფემან, უბრძანა მათ, წარსრულთა მეფისა მიმართ, თქუმაჲ, ვითარმედ აწყე მათ ზედა განჩინებამ მთილო, რომელი არაგინ ქმნეს დაუმტკიცებელ ვედრებათა მიერ, წარწყმედად ერსა და სოფლისაგან განქლად და ყოველთა მიღებად აწ მყოფთა კეთილთა, ვინამთგან გარდაჰქლეს სჯულთა და ესოდენსა საშუვალ წარსრულსა ეამსა არა შეინანეს და თანად წინაწარმეტყუელთა მიერ გულისკმის-ყოფად სწავლულსა და სასჯელთათვის უსჯულოებათათვის წინაწარვე მტყუელთა, რამთა ირწმუნონ, ვითარმედ ღმერთი არს. და არცა ერთი ცრუ ოქმნა, დაცადნეს მერმეცა განსაცდელნი და შემდგომად აღსრულებისა მისისა განჩინებულნი ვნებანი მოუვლინნეს ერსა.

3*. და მათ ვიდრემე უწინაწარმეტყუელა¹ დედაკაცმან, წარსრულთა მიუთხრეს მეფეჲსა. ხოლო მან, წარმავლენელმან ყოველთაგან, უბრძანა მოსლვაჲ ერისაჲ იეროსოლუჲად და მღღელთა და ლევიტელთა, ჰასაჲსა ყოველსა მიწვენად მბრძანებელმან. ხოლო შეკრბეს რამ იგინი, პირველად მათ წარუეთხნა სამღღელინი წიგნნი. ამისა შემდგომად, დადგრომილმან ხარისხსა ზედა საშუვალ სიმრავლასა, ფიცთა ქმნა და სიტკიცე აიძულა, რამთა ჰმსახურებდენ ღმერთსა და დაიცვენენ სჯულნი მისნი. ხოლო მათ გულსმოდგინებით აქეს და ჰეთესა მიერ განხრახულთა ქმნაჲ აღუთქუეს და მმსხუერპლველნი მეყუესულად და კეთილმეწიწირველნი ევედრებოდეს ღმერთსა, რამთა საბიერ და მოწყალე იქმნეს მათ. ხოლო მღღელთმთავარსა უბრძანა, რამთა რომელიცა ნამეტრავი მშობელთაგან ჭურჭელი კერპთა და უცხოთა ღმერთთათვის შექმნილ იყოს ერისა შორის, გამოიღონ ესე. და შეცრბნეს რამ მრავალნი, დამწუვრელმან მათჲმან მტუტრად ცანაზნია. და მღღელნი კერპთანი, არა მყოფნი აარონის ნათესავისაგან, მოაკულინნა

¹ იწინაწარმეტყუელა A.Q.D. უწინაწარმეტყუელთ S.

* IV მეფ. 22,1. II ნეშტ. 34,27.

4. და ამასვე იეროსოლუმათა შინა მოქმედი წარვედა სოფლად და შემზადებულნი მას შინა იეროვამოხს მიერ მეფისა პატრიკოსათჳს უცხოთა ღმერთთაჲსა უჩინო-ყენა და ძუალნი ცრუ წინაწარმეტყუელთანი ვოპოჲსა ზედა, რომელი შეჰმზადანა-პირველად იეროვამოხს, დაწუნა.

ხოლო ესენი შთამოსრულმან ვინმე იეროვამოხს მიმართ, მსხუერპლევად რაჲ იფი, სასამენელად ყოვლისა ერისა წინაწარ-თქუნა ქმნადნი და შეემთხვა ამათ დასაბრუნლსა მიღებაჲ, ვითარჲდ ღავიდღს ნათესვისთაგანი ვინმე, იოსია სახელით, ქმნეს წინაწართქუმულნი შემდგომად წელთა სამასთა დასამეოკთა და ცრითსა.

5*. ამათსა შემდგომად მეფემან იოსია, წარსრულმან სხუათაჲ მიმართ აღრაილიტთა, რაოდენნი ტყუეობასა და მონებასა ასსურთასა განეცლტნეს, დატევებაჲ ვიღრკმე უსჯულოთა საქმეთაჲ და პატრიკოსთა უცხოთა ღმერთთა მიმართ არწმუნა, ხოლო მამეულისა და დიდისა ღმრთისა მსახურებაჲ და ამისი მიმართ სასოებაჲ, და თანად სახლნი და დაბანი გაპოიბინა და ქალაქნი, მექუელმან, ნუსადა ვის შინაგან აქუნდენ კერპნი. არა ესე მხოლოდ, არამედ და ეტლნიცა სამეფოთა შინა მდგომარენი, რომელნი შეჰმზადნეს შმობელთა მისთა და სხუად, რომელი რაჲ ესევეთარი იყო, რომელსა თაყუანის-სცემდეს, ვითარ ღმერთსა, აღიხუნა.

და განმწმედელმან¹ ესრეთ ყოვლისა სოფლისამან, იეროსოლუმად მიუწოდა ერსა და მუნ უცომობისა დღესასწაული და პასქად სახელდებულ / აღსარულა, თანად და მიანიქნა ერსა პასქაჲსათჳს თაკანნი და კრავნი სამნი ბევრნი, ხოლო ზუარაქნი ყოვლად დაწაწუცელათჳს — სამ ათასნი. ხოლო მიანიჭებდეს და პირველნიცა მღდელთანი პასქაჲსათჳს მღდელთა კრავთა ორ ათასთა და ექუსასთა². და იქმნა რაჲ ესრეთ უშურველობაჲ ღონიერებისაჲ მღდელთა, აღსარულებდეს მსხუერპლთა მოქსის სჯელთაებრ და თითოეული მღდელთაგანი დაწაფებდა ერთა და განაგებდა.

და არცა ერთისა სხუსა დღესასწაული ესრეთ ევრაველთა მიერ აღსრულეობისა საზღილოჲს წინაწარმეტყუელთა ეამათათგან მიზნჲ იყო, ყოველთა სჯულთაებრ და პირველისა განწესებდისაებრ მამელთა ჩუეულებისა აღსრულებაჲ. ხოლო ცხოვნებულმან შენდგომად ამათსა მშველობით, იოსია მერძეცა სიმდიდრესა შინა და ყოველთა მიერ დიდებასა დააქცია ამით სახათა ცხოვრებაჲ.

თ. 5

12*. ნებახოს, ეგვპტელთა მეფემან, აღმძრველმან მკედრობისამან, მიიმართა იფფრატსა მდინარესა ზედა, ბრძოლად მიდელთა და ვაეკლონელთა, რომელთა ასსურისა დაპქსნეს მთავრობაჲ, რამეთუ სურვილი აქუნდა ასიაჲსა მეფობისაჲ. და ვინათგან მოიწია მენდ ქალაქად, ხოლო იყო ესე იოსიას მეთობისაჲ, ძალისა თანა თვისისა აყენებდა მას თვისისა სოფლისა მიერ ქმნასა

174

¹ განწმედელმან AQ.

* II ნებ. 34,6. IV მეფ. 23,11; 23,21. II ნებ. 35,1. II ეზრდა 1,1. ² ექუსასთაჲ + και τοις Αιουθαις πνευματικισιν δρας κθითα οί ποιοιτουεσ ανθρα, წინჲ მ² πνευμαთითჲ 10,21 (=ხოლო ლევიტებს ზედამდგომელა პირებმა მიანიქეს ხუთი ათასი კრავი და ხუთასი ქორი). ³ IV მეფ. 23,29. II ნებ. 35,20. II ეზრდა 1,25.

წარსლუასა მადელთა ზედა. ხოლო ქადაგებისა წარმავლენელი მისა მიმართ ნებაოს, არა მის ზედა აღმკვდრებასა ეტყოდა, არამედ ევფრატისა ზედა მიმართებასა და უბრაბანებდა არა განარსებებასა. მისსა, ვითარამცა ჰბრძოდა მას, მაყენებელსა წარსლად, რომელთა¹ ზედა მნებებელ. არს. ხოლო იოსია არა შეიწყნარებდა ნებაოს მიმართ, არამედ ესრეთ აქუნდა, რათა არა შეუნდოს მას თჳსასა სოფლისა მიერ წარსლვამ, ვითარ ეპკონებ, მიმართებულთა ბითა წილხუდომისადაჲ მისა მიმართ, რათა მიიღოს მის ზედა მიზეზი. განაწესებდა რამ უკუე იგი ძალსა და ეტლსა ზედა ვილოდა, მტყორცებელმან ვინმე ეგვპტელთაგან მისა მიმართ ისარსა. დააცხრვო ბრძოლისა მიმართისა მოსწრაფებისაგან. ხოლო წყლულისაგან ტყევეულქმნილმან ბრძანა აღმოწოდებაჲ მკედრობისა და მიიქცა იეროსოლვმად. ხოლო დაასრულა წყლულებისაგან მიერ ცხობებაჲ და დაეფლა მამულთა ლარნაეთა შინა დიდმუენარებთ, ცხობენული ვიდრე წელთა ოცდაათცხრაშეტთა, ხოლო მმეფობი ამათგან ერასა და ოცდაათთა. და გლოვამ უკუენას ზედა ყოვლისა ერისაგან აღესრულა მრავალთა დღეთა, მგოდებელთა და მწუბარისაგან. ხოლო იერემია წინაწარმეტყუელმან საფლავისზედაჲ შეაწყო მისთვისა გლობაჲ ვოდებთ, რომელი ვიდრე მოაქამომდღე დადგრომილ არს. ამან წინაწარმეტყუელმან და ცულუებადნიცა ბოროტნი წინაწარამყენა ქალაქსა წერილსა შინა და დამტვევებელმან და აჲ ჩუენ ზედა ქმნილისა ტყუეობისამან და ვაეკლონისაცა პყრობისამან. და არა მხოლოდ ამან აუწყნა ესენი ერსა. და იეზეკილსაცა, პირველად ამათვის ორთა წიგნთა დამწერელმან, დაუტყენა. ხოლო იყენეს ორნივე ნათესავით მდღელნი. არამედ იერემია ვიდრემე იეროსოლვმათა შინა მყოფი იყო მეათსამშეტით წლითგან იოსიას მფლობისა ვიდრე დამკობადმდე ქალაქისა და ტაძრისა. და შემთხუეულნი ვიდრემე ამას წინაწარმეტყუელისანი თჳსსა ადგილსა ცხად-ვეყნეთ.

2*. ხოლო აღსრულდა რამ იოსია, ვითარცა წინაწარ-ვთქუთ, მოითუდა მეფობაჲ ყრმამან, / თაბაზოზს სახელით, მესამესა და მეოცესა წელსა შინა აწლა ქმნილმან. და ესე ვიდრე იეროსოლვმათა შინა მეფე იქმნა, დედისა ავტელისაგან, ქალაქისა ტოვანისაგან, ხოლო ესჯულოჲ და საძაგელი ქვევითა.

და ეგვპტელთა უკუე მეფენან, უკუნქცუელმან ბრძოლისაგან, მიუწოდა ითაბაზოზს მისა მიმართ ამათა წოდებულად ქალაქად, რომელი არს სყრიაასა. და იგი ვიდრემე, მისრული, შეკრა, ხოლო პირმშოსა ძმასა მისსა, ერთისა მანასაგან მყოფსა, ელიაჲიმოსს სახელით, მისცა მეფობაჲ, გარდამასახელბუნან მისმან ითაჲიმოდ. ხოლო სოფელსა განუწყესა ასთა ტალანტთა ვეცხლათა მიცემაჲ და ერთსა — ოქროსასა. და ამას ვიდრემე სიმრავლესა საქართასა მისცემდა ითაჲიმოსს, ხოლო ითაბაზოზს წარიყვანა ეგვპტედ, რომელი და აღსრულდაცა მას შინა, მმეფობი თუეთა სამთა და დღეთა ათთა. და დედსა უკუე ითაჲიმოსს ეწოდებოდა ზაფედა, ხოლო იყო ქალაქისაგან ავუ-მამასა. და იყო უკუე მუნებთი უსამართლო და ბოროტისმოქმედ და არცა ღმრთისა მიმართ ღირსი, არცა კაცთა მიმართ სახიერი.

¹ სლთა AQ. * წილხოდომისათა.

* IV მეფ. 23,31. II ნეშტ. 36,1. II ეზრდა 1,34. IV მეფ. 23,33. II ნეშტ. 36,3. II ეზრდა 1,35.

თ. 6

1*. ხოლო აწლა მეოთხე რაჲ წელი მეფობისაჲ აჭუნდა მას, ვაცვლონელთა მთავრობაჲ მთილო ცინჲ ნაფუხოდონოსოროს სახელით, რომელი მასვე ეპასა დიდისა თანა შემზადებისა აღმოვიდა და კარხამისსა ქალაქად, ხოლო არს ესე მახლობელად ედფრატისა, ბრძოლად მსგებებელი ნესხაჲს, ეგვტელთა მეფისაჲ. ხოლო ამას ქუეშე იყო ყოველი სურიაჲ. ხოლო ისწავა რაჲ ვავლოვნელისა წინააღრჩევად და მის ზედა აღმკედრებაჲ ნესხოს, არცა იგი უღებ-იქმნა და ბრძოლად მიიბართა ედფრატსა ზედა. ხოლო იქმნა რაჲ წყობაჲ, იძლია და მრავალთა ბეგრეულთა დამტყვებელ იქმნა ბრძოლასა შინა. და ვავლოვნელმან უკუე, განსრულმან ედფრატსა ვიდრე ბილუსიოდმდე, მთილო სურიაჲ გარეშე იუდაჲსა. ხოლო აწლა მეოთხეთა წელთა ნავუხოლონოსოროჲს მეფობისათა, მერვე იყო იოაკიმოჲსა, ევრათელთა მთავრობასა მქონებელისა, და აღიმკედრა მრავლისა ძალისა თანა თუღელთა ზედა ვავლოვნელმან, ხარკთა მთხოველმან იოაკიმოჲსაგან, ანუ თუ ბრძოლასა მაქადებელმან. ხოლო მან. შეშინებულმან ქაღებ-საგან და მშველობასა ნაცვალმცუალბებულმან საკმართაგან, ნორათუნა მას ხარკნი, რომელნიცა განუწესნა სამთა შინა წელთა.

21*. ხოლო მესამესა შინა, აღმკედრებასა მსმენელი ეგვტელთასა ვავლოვნელსა ზედა და ხარკთა არა მიმკემელი შისდა, ცრუ-იქმნა სასოებთაგან, ხოლო ეგვტელნი მკედრობისა კმნად არა მკადრე იქმნნეს. ხოლო ამათ იერემია წინაწარმეტყუელი ყოველსა დღესა წინაწარ-ეტყოდა, ვითარმედ ანაოდ მინდობილობენ ეგვტელისა მიმართ სასოებათა ზედა და ვითარმედ განსაზღვრებულ არს ქალაქისა ვავლოვნელისა მიერ დამკობაჲ და იოაკიმოს მეფისაჲ მის მიერ კელთგდებულობაჲ. არაჲდ ესენი არცა ერთისა საკმარებისა მიმართ ითქუმოდეს. ვინაჲთვან არა იყვნეს მგულბებლნი ცხოვნებად. და რანეთუ სიბრავლე და მთავარნი, მსმენლნი, უღებ-ყოფდეს და რისხვისა მიიღებდეს თქუმულთა ზედა და ვითარ მზხნელსა მეფისათჲს, აბრალბედეს წინაწარმეტყუელსა იერემიას და სამსჯავროდ წარმადგინებლნი განჩინებასა / დასჯისასა ევედრებოდეს. და სხუათა ვიდრემე ყოველთა მოიღეს განჩინებაჲ მას ზედა და მოხუცებულთა განწირეს. ხოლო რომელნი იყვნეს ბრძინა გონებინანი, განუტყუეს წინაწარმეტყუელი ეზოიით და სხუათაჲს განაზრახეს, რამათა არარაჲ ბოროტი უყონ იერემიას, რამეთუ იტყოდეს, ვითარმედ არა ესე მხოლოდ იტყუნს გულგებადთა ქალაქისათჲს, არამედ და მიქეაცა წინაწარმეტყუელი ამისსა ესტონივე თქუნა და სხუათა მრავალთა, რომელთაგანი არცა ერთი მოკლდა მამინ მყოფთა მეფეთაგან, არამედ ვითარცა წინაწარმეტყუელი ღმრთისაჲ პატრესა მივითხუა. ამათ სიტყუათა მიერ დამამშველებელთა სიბრავლისათა იქსნეს. განჩინებულთა დასჯისაგან იერემია, რომელმანცა, ყოველთა წინაწარმეტყუელბათა მისთა აღმწერელმან, იმარხვიდა რაჲ ერი და შეკრებულ იყო ტაძარსა შინა თუესა მეცხრესა, მეხუთესა წელსა იოაკიმოჲს მეფობისასა, წარკითხა წიგნი, რომლისა შემაწყობელ იყო შევთხუეად გულგებადთათჲს ქალაქისა და ტაძრისა და ერთა. და ესმნეს რაჲ მთავართა, მოიღეს მისგან წიგნი და უბრძანეს მას და მწიგნობარსა ვარუხოსს შორს კმნად

175

* IV მეფ. 24,1. იერემია 46,2. 1* იერ. 26,1; 36,9.

თავთა თესათაჲ, რამთა არა ცხად-იქმნენ ვიჯთღამე. ხოლო მათ, წიგნისა მიმ-
ღებულთა, მიფუქსა მისცეს. და ვინათგან მდგომარე იყვნეს მუნ მდგომარენი
მონი, უბრძანა მწიგნობარსა თესსა, მიმღებულსა, წარკითხვამ. ხოლო მიფუ-
ქსან, მსკენელმან წიგნის შინათამან და განრახებულმან, განხუტვა თანად და
ცუცხლსა შთამავლებულმან, უჩინო-ყო! და მიება ბრძანა იერეზაჲსი და
მწიგნობრისა ვარუხოჲსი და მიყვანებაჲ მისა მიმართ დასასჯელად. ესენი ვიდ-
რემუ უკუე განევლტენეს რახვასა მისსა.

3^ა. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა უამისა აღმკვირვებელი მის ზედა
მეფე ვავეკლონელთა შეიწყნარა შიშისა ძლით წინაწარმეტყუელსა მიერ
თქმულთაჲსა, არა რომელსა ბოროტსა მექუელმან ვნებად მათდა, არცა დამე-
შველთა და არცა მძრძოლთა. გარნა არა დაიხარხნა აღთქუმანი წარსარულმან
მისა მიმართ, არამედ უკაბუტუქსნი და შეუნიერებითა უმჯობესნი იეროსოლ-
კმელთაგან მოაქედინნა მეფისა თანა იოაკიმოსსა, რომლისაჲ დაუფლველად
ბრძანა განვდება წინამე ზღუდეთა, ხოლო ძე მისი იონაქიმოს დაადგინა
მეფედ სოფლისა და ქალაქისა. და ღირსებრსა შინანი, სამ ათასნი მყოფნი
რიცხვთ, ესენი, მიმყვანებულმან, წარიყვანნა ვავეკლონად. ხოლო ამათ შო-
რის იყო და წინაწარმეტყუელი იუზევილოსცა, ყრმად მყოფი. დასასრული
ვიდრემუ ესევითარი ეწია მეფესა იოაკიმოს, ცხორებულსა წელთა ექუსთა
და ოცდაათთა, ხოლო ამათგან მმეფობსა ათერთმეტთა. ხოლო იონაქიმოს,
წინამეტყუელი მეფობისა მისისაჲ, დედისაგან ცილურ ნოოსტის სახელით,
მოქალაქისაგან, მეფობდა თუეთა სამთა და დღეთა ათთა.

01. 7

1^ა. ხოლო მეფე ვავეკლონელთა, მიმცემელი მეფობასა იონაქიმოსსთეს,
მეყუსულად იბერა შიშმან, რამეთუ შეეშინა, ნუსადა ძვრისმოცხენემან მისა
წინართ მართსა მოკლდინებრსათეს განაყენოს სოფლისა მისგან. წარმავლინე-
ბელი უკუე ძალისაჲ აოჯრებდა იონაქიმოს იეროსოლკმათა შინა. ხოლო
მან, ბუნებით სახიერად მყოფმან და მართლმად, არა ინება ქალაქისა, და-
კირვებულისაჲ მის ძლით, უგულუბელსყოფამ, არამედ, მიმყვანებულმან დე-
დისა და ნათესავთამან, მისცნა წარმოვლინებულთა მკედართმთავართა ვავე-
კლონელისა მიერ, ფიცთა მიმღებულმან, ვითარმედ არარაჲ ევენოს მათ
და არცა ქალაქსა. გარნა არცა წელსა / ერთსა დაადგრა აღთქუმად, რამეთუ
არა დაიცვა იგი ვავეკლონელთა მეფემან, არამედ ამცნო მკედართმთავართა
ყოველთა ქალაქის შინათა პყრობამ ტყუედ ჭაბუკთაჲ ჰასაკითა და კელო-
ვანთაჲ და შეკრულთა მოყვანებაჲ მისა მიმართ. ხოლო იყვნეს ესენი ყოველ-
ნი ბევრნი და რვაასნი და ოცდაათორმეტნი. და იონაქიმოსიცა დედისა
თანა და მოყუარეთა ბრძანა მიყვანებაჲ. ესენი რაჲ მიყვანებულ იქმნნეს მისა
მიმართ, აქუნდეს საპყრობილესა შინა, ხოლო მამის ძმად მის იონაქიმოსის,
საკქია, განაჩინა მეფედ, ფიცთა მიმღებულმან მისგან, რამთა დაიცვას სო-
ფელი მათა და არა აღქაბუტენეს, არცა მიერთოს ეგვტულთა.

1 უჩინო AQ. 2 მისცნა A. 3 იონაქიმოსი AQD.

• IV მეფ. 24,2. II ნეშტ. 36,6. იერ. 22,18. IV მეფ. 24,6. II ნეშტ. 36,8. 1^ა IV მეფ. 24,10; 24,17. II ნეშტ. 36,10.

• ესრეთ ეპოვე წერალდ.

2*. ხოლო საკქია იყო ვიდრემე წელთა ოცთა და ერთისაჲ, რაჲამს მთავრობაჲ მითლო, ერთისა დედისაგან ვიდრემე იონაქიმოას, ძმისა მისისა. ხოლო საპართალთა და ქეროუნისა შუურაცხისმყოფელ ღიყო, რამეთუ ჰაჲაკითა უსახურნი იყვნეს გარემოას მისსა და ყოველი ერი კელმწიფებით მაგინებელ იყო, რომელთაცა მიმართ ენების, რომლისათჳს წინაწარმეტყუელი. იერემია, მრავალგზის მძარული მისა მიმართ, უწამებდა მბრძანებელთა სხუათა ვიდრემე უპატიოებათა და უსჯულთა დატევებად და მართლისა მოურნეობად და არცა მთავართასა ყურადღებად, რამეთუ ბოროტნი არიან მათ შორის, არცა ცრუ წინაწარმეტყუელთა, მაცთუნებელთა მისთა საარწმუნოებად, ვითარმედ არღა მერმეცა ჰბრძოდის ქალაქსა ვაველონელი და ვითარმედ ეგვიპტელთა აღიმკედრონ მას ზედა და სძლონ, რამეთუ ამას არა კეჲშარიტსა იტყვან, არცა ესრეთ ეგულუების ქმნაჲ.

ხოლო საკქია, რაოდენგზის უსმოდა ამათი მეტყუელებაჲ წინაწარმეტყუელსაგან, ირწმუნებდა მისასა და შეჰრაცხდა ყოველთა, ვითარ კეჲშარიტთა და ჰრწმენა უმკობესობაჲ მისდა. ხოლო განხრწნეს იგი კუალად მოყუარეთა და გარდაადგინეს წინაწარმეტყუელისათაგან, რომელთა მიმართ მინებებელ იყვნეს. წინაწარმეტყუელებდა უკუე იეზეკილოსცა ვაველონს შინა გულუებადთა განსაცდელთა ერისათა. და ესენი წარმოაგლიონნა იეროსოლჳმად. ხოლო წინაწარმეტყუელთათა მათთა ურწმუნო ექმნა საკქია ესეეთართითა მიხეზითა: სხუათა ვიდრემე ყოველთაჲ ურთქმად ურთიერთარს შეემთხვა თქტჳმად წინაწარმეტყუელთა, ვითარმედ ჰყრობილ იქმნეს ქალაქი, თჳთ საკქია ტყუე იქმნეს. ხოლო არა ერთჳმად ექმნა ამას ზედა: იეზეკილოს მეტყუელი, ვითარმედ არა იხილოს ვაველონი საკქია, იერემიას მეტყუელებდა მისდა. ვითარმედ შეკრული მიიყვანოს მეფემან ვაველონელმან. და არა მეტყუელებდათჳს მრჩობლთაგანვე მსგავსად და რომელთათჳს თანაღმობად საგონებელ იყვნეს, არცა მათი კეჲშარიტებაჲ ირწმუნა, მეტყუელთაჲ. და ამას თანა ყოველნი წინაწარმეტყუელთათებრ შეემთხვნეს, რომელნი კეთილჳმიერად ცხად-ყყვნეთ.

31*. თანამბრძოლობასა უკუე ვაველონელთა მიმართისა რეათა წელთა შინა მჰყრობელმან დაჰქსნა მათდა მიმართნი აღთქუმანი, რომელნი მათ თანა ქმნნა და ეგვიპტელთა თანა-ჰიერთო, დაქსნასა ვაველონელთასა მოსავი. ხოლო ისწავა რაჲ ესე ვაველონელთა მეფემან, აღიმკედრა მას ზედა და ბოროტისმყოფელი სოფლისა მისიასა და სამცველოთა მიმღებელი წარვიდა იეროსოლჳმელთა ქალაქსა ზედა. მოოკრებად მისა. ხოლო ეგვიპტელი, მსმენელი, რომელთა შინა არს თანაშემწე მისი საკქია, მიმყვანებელი მრავლისა ძალისაჲ მივიდა იუდეასა ზედა; ვითარ დამკ/სნელი მოოკრებისაჲ და ვაველონელი უკუე განეყნა იეროსოლჳმათაგან და შეჰმთხუეული ეგვიპტელთაჲ და განწყობილი მათი, სძლევს ბრძოლასა შინა და მიმმდრეკელი მათი ლტოლვაჲ, სდევნიდა ყოველსა სერაისა შინა. ხოლო ვითარ წარვიდა ვაველონელთა მეფე იეროსოლჳმათაგან, შუაცთუნეს ცრუ წინაწარმეტყუელთა საკქია, მეტყუელთა, არღა მერმეცა ვაველონელი ჰბრძოდის მას და თანმონათესვეთა, არცა გარდაიცივალენ მამულსაჲგან ვაველონად, არამედ ყოველთა თანა

176

1 მტყულება A.Q.D. = პაპოსგან.

* IV მეფ. 24,18. II ნეშტ. 36,11. იფ. 37,1. ეზკ. 12,13. იფ. 34,3. 1* IV მეფ. 24,20. იფ. 3,3; 37,5; 37,7; 29,10.

კურპელთა ღმრთაათა მოვლეს, რომელნი წარტყუნნა მეფეჲს ტაძრისაგან. ხოლო წინაღმდეგომნი ამთინი და ქეშმარიტნი მისრულმან იერემია იწინა-წარმეტყუელნა, ვითარმედ ბოროტად მოქმედებენ და აცოუნებდენ მეფესა, ხოლო ეგვიპტელთაგან არარაჲ სარგებელ უყოს მათ, არამედ მძლეველსა მათსა ვაველონელსა აღმკვიდრებამ ეგვიპტის იეროსოლჲმათა ზედა და სიყმილითა განხრწნეს ერთი და მოათავროს და დაწესებულნი ტყუედ წარიყვანნეს და მონაგებნი მითაცუნეს და ტაძარსა შინაჲსა მიძლიდრია განმღებულმან, შემდგომად ამისა დაწუას იგიცა და დაამხოს ქალაქი. და ვჰმონოთ მას და შეილთა მისთა წელთა სამეოცდაათთა. ხოლო განგვსუენონ ჩუენ მაშინ მათისა მონებთაგან პეტათა და მიდთა, დამქანელთა ეგვილონელთასა, რომელთა თა მიერ აქათაღმო განტევებულთა აღვაშენოთ კუალად ტაძარი და იეროსოლჲმანი აღვაშენეთ.

ამათი მეტყუელი იერემია უმრავლესისა¹ მიერ ვიდრემე ირწმუნებოდა, ხოლო მთავარნი და უსჯულონი, ვითარ განდგომილსა გონებათაგან, ჰგმობდენ. და ვინათგან ეგვიპტელთა მას მამულად მისდა წარსლგამ, ანათოთ სახელით სახელდებულად, განშორებულად იეროსოლჲმათაგან სტადიონითა ოციითა, მთავართაგანმან ვინმე, შემთხუელუმან გზასა ზედა, მპყრობელმან მისმან დააყენა, ცილამწამებელმან, ვითარმედ ეგვილონელთა მიმართ მიივლტვის². ხოლო იგი ცრუსა ციდრემე მიზეზსა ზედმიღებად მოსდა ეტყოდა და მამულად წარსლგამა განუცხადებდა. ხოლო მან, არა მრწმუნებელმან, არამედ მპყრობელმან მისმან, მიიყვანა იგი სამსჯავროდ მთავართა მიმართ, რომელთა მიერ ყოველსა წყლულუბასა მომთმენელი და სატანჯველთა, დაიკვებოდა დასჯისა მიმართ და ეჰმა რომელსამე მყოფ იყო ესრეთ, უსამართლოდ ვნებული³ წინაწართქმულთაჲ.

4*. ხოლო წელსა მეცხრესა საკვიამს მეფობისასა და ღღესა მეათესა მეათისა თჳსასა, აღიმეტყელა ეგვილონელთა მეფეჲს იეროსოლჲმათა ზედა და მდგომელი⁴ გარემოსს ბრძასა თუეთა რვათა და ათათა, აოკრებდა ყოველსა თანა მანქანებდა. ხოლო ზედ-დაერთნეს ამას თანა ბრძოლილთა იეროსოლჲმელთა ორნი უზემთაჲსნი გნებათანი: სიყმილი და განმხრწნელი სენი, ზედ-დაღებულნი მძენვარედ. და საპყრობილესა შინა მყოფი წინაწარმეტყუელი იერემია არა დაღუშნებოდა, არამედ ჯმობდა და ქადაგებდა, განმზარახებელი სირავლისაჲ შეწყნარებასა ეგვილონელისასა ბჭეთა განლებითა, რამეთუ ცხონდეს იგიანი ყოვლით სახლითურთ ამისნი მოქმედნი, ხოლო უკუეთუ არა— განიხრწნენ. და წინაწარმეტყუელებდა, ვითარმედ უკუეთუ ვინმე დაადგრეს ქალაქსა შინა, ნანდკლევ წარწყმდეს ერთისა ამთგანისაგან განლეული: ანუ მყოფილისა, გინა რკინისა მიერ მბრძოლთასა. ხოლო უკუეთუ ივლტოდეს მბრძოლთა მიმართ, განერეს სიკუდილსა. და რომელნიმე სიმრავლისაგან; არღა ამით ბოროტთა შინა მყოფელნი, ირწმუნებდეს, მსმენულნი. ხოლო მთავართა, რისხვით წარსრულთა, მიუთხრნეს მეფესა და შემასმენელნი ბრალუბლას მოკლვად წინაწარმეტყუელსა, ვითარ აღბორებულსა, ვინათგან წინა-შჰქმისრავს ჯულთა მათთა და უღარესთა მოთხ/რობითა დაჰქსნის გულს-

¹ უმრავლეს A Q D. ² მელტეს A Q D, მიელტეს S. ³ მენებელი A, მენებელი S. ⁴ მდგომელი A D, დადგომელი S.

* IV მეგ. 25,1. თვ. 39,1; 38,1.

მოღვივებასა სიმრავლისასა, რამეთუ მზა არს იგი თავისა თვისისათჳს და მამულისათჳს ძურისხილვად, ხოლო იგი აქადის მბრძოლთა მიმართ ლტოლვასა, მეტყუელი ქალაქისაჲ პერობისაჲ და ყოველთა წარწყმედისაჲ.

5*. და მეფე ფიდრემე სახიერებისა მიერ და სიწართლისა არა განრისხნა. რამეთა არა საძაგელ იქმნეს მთავართა ესევეთარსა ეამსა წინააღმდგომი, აღრჩევისა მათისაჲ მიუტყუა მათ წინაწარმეტყუელი¹ ქმნად, რომელიცა ენებოს. ხოლო მათ, მიუტყუა რამ მეფემან მათ, მეყუესულად საპყრობილედ შესრულთა, მიმყვანებელთა მისთა ჯურღუმულსა რომელსამე შინა, უყითა აღსაესესა, შთააგდეს, რამეთა თვსითა სიკუდილითა წინაწარმეტყუელი მოკლდეს. და იგი უკუე, ყვლადმდე გარემოცული, ამით შინა იყო. ხოლო მონათაგანმან ეინმე მეფისათა, პატისსა შინა მყოფმან, ეთიობმან ნათესაგათ, წინაწარმეტყუელისა ძლითი ენებამი მიუთხრა მეფესა, მეტყუელმან, ეთიობმან არა მართლიად ქმნნეს ესენი მთავართა მისთა და მოყუარეთა, შთამგდებელთა წინაწარმეტყუელისათა უყესა შინა და რამეთუ საკრველთა მიერსა სიკუდილსა, ესრეთ უწარუხად მოქმედსა მომლონებელთა, მოიფერავნეს ძენად მისდა. ამათმან მსამენლმან მეფემან და შემნანებელმან განკეცმისათჳს წინაწარმეტყუელისა მთავართა მიმართ, უბრძანა ეთიობსა, სამეფოთაგან ოცდაათთა მიმყვანებელსა და საბელთა და ყოველსავე, რომელიცა წინაწარმეტყუელისა ცხოვნებისათჳს საკერო არს, მოპოვნებად, მოსწრაფებით აღმოყვანებაჲ იერემიამარ. ხოლო ეთიობმან, მიმყვანებელმან მათმან, რომელნი უბრძანნეს, აღმოპოვნურა უყისაგან წინაწარმეტყუელი და განუტევა უმცველოდ.

61*. ხოლო მომწოდებელი მისი ფარულად. ნეტე ჰკითხვიდა და რასა შემძლებელ არს უწყებად მისდა ღმრთისა მიერ. და გულეებალათჳს ცხადყოფასა ეტყოდა² იგი: „უკუე არა ირწმუნოთ, ეტყოდა, არა განმაზრახებელინსაჲ ისმინათ. არანედ რომლისა დიდისა ბოროტისა მოქმედი წარწყმულად დასაჯეს მოყუარეთა შენთა, ეტყოდა, და აწ სადა არიან ვაველონელისა არა მერმეცა ჩუენ ზედა აღმკედრებასა მეტყუელნი, ნემატუენებელნი თქუენნი? ნოლო მეშინის აწ ჰეშმარტისა თქუმად, რამეთა არა დამსაჯოს სიკუდილიდ“.

და მეფემან უკუე ვინათგან ფიცნი მისცნა მას. ესევეთარად — არცა მან მოაკუდინოს³ იგი და არცა მთავართა მიმართ განსცეს, მინდობილი თქუმულისა სიმტკიცისა განაზრახებდა მას მიცემად ქალაქსა ვავკლონელთათჳს. ხოლო წინაწარმეტყუელებასა ამითსა მისთჳს მის მიერ იტყოდა ღმრთისაგან, უკუეთუ ჰნებავეს ცხორებაჲ და წარმოდგომილსა დაჰიწვეებასა განლტოლვად და არცა ქალაქი ცხაკად დაეცეს და არცა ტაძარი, რამეთუ დაიწუას რამ იგი. მიზეზ ამით ბოროტთა ექმნეს მოქალაქეთა და თავსა თჳსსა მიზეზ განსაცუელისა ყოველით სახლითურთ.

ხოლო იგი, ამითი მსმენელი, ეტყოდა, ვითარმედ: „სათნო მიჩნს ქმნად, რომელთა მანზრახებ და უმჯობეს არიან ჩემდა თქუელნი. ხოლო მეშინის თანმონათესვეთა, ლტოლვილთაგან ვავკლონელთა მართ. რამეთა არა,

1 უბრძანეს AQ. 2 ეტყოდა + და AQD. 3 მოაკუდინოს.

* იერ: 38,5. 1* იერ: 38,14.

0 ესე იგი არს სიმრავლე.

01 ესე იგი არს იერემია.

177 შექმენელ მათ მიერ მღვინა, მოვეუღღი“. და განამკნობდა მას წინაწარმეტყუ-
ელი და ამოდ გულმსიხტყუველობასა საძველისასა ეტყოდა, რამეთუ არცა
ერსა ბორბტას მიეშობვოს. მიცემული / ვაველოვნელთაჲ, არცა იგი და
არცა შეილნი, არცა ცოლნი, არამედ ეგოს ტაძარიცა უვნებელად.

და ამითი ვიდრე მტყუელი იღრემია განუტევა მფუფმან, მბრძანებელმან,
რამთა არცა ვის მოქალაქეთაგანსა აუწყუნეს მათ მიერ განზრახულნი, არამედ
არცა მთავართა, უკუეთუ ისწავონ მის მიერ მიწოდებამ მისი და იკითხვიდენ,
რამ თქუა მისა მიმართ მიმწოდებულმან, აუწყოს რამ ამათგანი მათ, არამედ
მაზეზ-ყოს მათლა მიმართ, ვითარმედ იცუვედრე, რამთა არა ვიცო საკრველსა
შინა და საპყრობილსა“.

და ამას უკუე ნათლა მიმართ იტყოდა, რამეთუ მისრულნი წინაწარმე-
ტყუელისა მიმართ ჰკითხვიდეს, რომლისა განზრახვისათეს მათ ძლითისა მი-
იწა მფუნსა მიმართ. ესენი ვიდრეჲე ესრეთ ითქუნეს.

თ. 8

1*. ხოლო იეროსოლმბათა მოიკრებამ ფრიად ძლიერებით აქუნდა ვავე-
ლონელსა და გულსმოდგინებით, რამეთუ გოდოლთა დიდთა მიწათა მიერ
აღმამენებელი მათ მიერ აყენებდა ზღუდისა ზედა მდგამთა. და მრავალნი
გარემოვს მოპრველებისა ყოვლისა მიწანი აღადგინნა ზღუდეთა, სწორანი სი-
მალლითა. ხოლო შინაგან მყოფნი მოთმინებით და გულსმოდგინებით მოით-
ნენდეს ქალაქის ოკრებასა, რამეთუ არა დაშურებოდეს არცა საყმილისა მიერ
და არცა განმხრწნელისა ტენისა, არამედ და შინაგან ამათ ვნებათა მიერ დე-
ნილნი, ძლიერ იყვნეს სულითა ბრძოლისა მიმართ და არცა მოგონებათა მიერ
და ჰანქანებათა მტერთათსა შემინებულ იყვნეს, არამედ ნაცვალ მანქანებათა
მომლონებელ იყვნეს მათლა მიმართ, ვიდრეჲე იყო ყოველი ღუაწლი ვაველო-
ნელთა და იეროსოლმენელთაჲ სიმბავლისაჲ და გონიერებისაჲ, რამეთუ რი-
ნელნიჲე ამის მიერ უმეტეს შეძლებასა მეტუელ იყვნენ¹ პყრობად ქალაქისა
და რომელნიჲე არა რომელსა სხუთა შინა დამდებელ იყვნეს ცხოვრებასა,
გარნათუ არა დაშრომასა, არცა მოუძღვრებასა მოპოვნებისათეს მათისა,
როჰელთა მიერ ამოდ იმხილებოდიან მტერთა მანქანებანი. და ამათ მოით-
ვენდეს თუეთა შინა რგათა და ათთა, ვიდრემდის არა განიხრწნეს საყმილისა
მიერ და ისართა, რომელთაცა მბრძოლნი სტყორცებდეს მათლა მიმართ გო-
დოლთაგან.

21*. ხოლო პყრობად იქმნა ქალაქი მეათესა წელსა² საკქიას მეფობი-
საჲ. ნეცბრესა დღესა ზეოთხისა თესასა. ხოლო იპყრეს იგი მთავართა ვავე-
ლონისათა. რომელთა არწმუნა ქალაქის ოკრებამ ნავუსოლონოსოროს, რა-
მეთუ იგი არამათა ქალაქსა შინა მქცევი იყო. და სახელები³ უკუე მთავარ-
თაჲ, უკუეთუ ვინჲე ეძიებდეს ცნობად, რომელთა დაიმორჩილნენ იეროსოლ-
მანი, განმფხურელთა, იყო ესე: ნირელსასაროს, არემანტოს, სემელაროს,
ნავუსაროს, ეხარამფსაროს. ხოლო ვინამთგან პყრობილ იქმნა ქალაქი საშუ-

¹ იყენიქს A. ² სახლები AQ.

³ IV მეფ. 25,1. იერ. 52,4. ^{1*} იერ. 39,2. IV მეფ. 25,6. იერ. 39,5; 52. ^{2*} მამხმდჲ
ჴ:ჴ: 10,118 (=მე-11).

ვალსა ღამისასა და მთავარი მბრძოლთანი შევიდეს ტაძარდ, მცნობელი ამათი საქია მეფე. მიმყვანებელი ცოლთა და შეილთა და მთავართა და მოყუარეთა, ივტრდა ქალაქით მათ თანა, საშუვალ კარტერაჲს ღელისა^o და უღაბნოჲსა. ხოლო ვინაჲთგან მიეთხრა ესე ვაჟკლონელთა ორმულთაჲ მლტოლველთა მიერ, განთიად მიპარებულნი დევნად მისა ეწინეს არა შორს იერიხუნტოჲსაგან და გარე-მოადგეს მას. ხოლო მოყუარენი და მთავარნი, ლტოლვილნი საქიას თანა, ვინაჲთგან ხედვიდეს მახლობელად მათსა მყოფთა მბრძოლთა, დამტევებლნი მისნი, განიბნინეს სხუა-სხუადმი და თავისა თესისა ცხოვნებაჲ აგრძნო თითოეულმან. ხოლო იგი, დაშთომილი მცირეთა პანა, მომნადირებულთა მისთა მბრძოლთა, შეილთა თანა და ცოლთა, მიიყვანეს მეფისა მიმართ. და მიიწია რაჲ იგი, იწყო / წოდებად მისდა ნაუხბოლონოსროს ლსახურად და საყუარულსა გარდამავალად და არა მომკსენებლად პირველთა სიტყუათა, რომელნი ყვნა, დაცვად სოფლისა მისისა აღმთქუმელმან. ხოლო აყუედრებდა მას უმადლოებრისათვისცა, მის მიერ მიმღებულსა მეფობისასა, რამეთუ იოაკიმოსად მყოფი, მიმღებულმან, მას მისცა. ხოლო მან იტყჷთა ალა მიმნიკებულსა მიმართ: „არამედ დიდ არს ღმერთი, თქუა, რომელმანცა, მომძაგებულმან ცხოვრებისა შენისაჲს, კელსქუეშუ ჩუნდა გყო“. ამით უკუე სიტყუათა მკუმელმან საქიას მიმართ, ბრძანა ძეთა და მოყუარეთა მეყუსეულად მოკუდინებაჲ წინაშე სახედველთა საქიასთა და სხუათაცა ტყუეთა. მხედველობასა არსა შემდგომად თუალთა საქიასთა აღმომკუთხულმან, შემკრეულმან, წარიყვანა იგი ვაჟკლონად.

და ესენი შეემთხვნეს მას. ხოლო იერემია და იეზეკილოს უწინაწარმეტყუელეს მას, ვითარმედ, პერობილი, მიყვანებულ იქმნეს ვაჟკლონისა მიმართ და ეზრახოს მას პირის-პირ და იხილოს თუალითა. და ესენი ვიდრეჲ იერემია თქუნა. ხოლო დაბრძობილმან და მიყვანებულმან ვაჟკლონად, არა იხილა იგი, ვითარ წინაწარ-თქუა იეზეკილოს.

3. ესენი ვიდრეჲ, ფრიად შემძლებლნი განცხადებად გონებასა, ღმერთისა უმეკართათეს ვთქუენით, რამეთუ მრავალღონე არს და მრავალსაჲ და ყოველთა ჟამითი-ჟამად განწესებით წინაწარ-იტყეს, რომელნიცა ჯერ-იყვნენ ქმნად. და თანად კაცთა უმეცრებასა და ურწმუნოებასა, რომლისა მიერ არა რომელსა შემთხუევადთაგან გელსკების-ყოფად და დატევებულ იქმნეს, არამედ განუტრძალველად განსაცდელთა მიუცნეს, ვიდრე უღონო იყო მათდა განლტოლგად განსუდილებთა მათისაგან.

4. დავიდისაგან ვიდრეჲ უკუე შეფქმნილთა ესრეთ დაქციეს ცხოვრებაჲ. და ოცნი ვიდრეჲ და ერთ იქმნეს ვიდრე უკუნადასკენლისა მეფისადმდე. ხოლო ყოველიჲ მფლობდეს წელთა ხუთას და ათათხმეტთა და თუეთა ექუსთა. ღღეთა ათექუსმეტთა, რომელთაგანცა ოცთა წელთა მთავრობაჲ იპყრა პიოველმან ნათან მერუმან საულს, არა ამის ნათესვისაგან მყოფმან.

51*. ხოლო ვაჟკლონელმან წარავლინა მკედარმთავარი მისი ნაუხარდარი იეროსოლკჷად, მბრძანებულმან წარმოტყუენად ტაძარსა, ერთბაჲად და

1 ამთი|ამისი AQ.
 * რქე ჰარაჲმდ მრ ყყო: 10₁₂₀ (=გამაგრებული ხეობა). 1* IV მეფ. 25,8. იერ. 52,12. V მეფ. 24,18. იერ. 52,24.

დაწუვად მას და სამეფოთა და ქალაქსა დამკობად იატაკსა ზედა და ერსა გარდაცულებად ვაველონს. რომელი მიიწია რაა თეროსოლუმად მეათერთმეტესა წელსა საკქიას მეფობისასა, წარმოტყუენა ტაძარი და მიიხუნა ქურქელნი ღმრთოსანი, ოქროსა და ვეცხლისანი და თანად დიდი საბანელი, რომელი სალომონ¹ შეკმზადა, და თანად სუეტნი რვალისანი და თანად თავნი მათნი და ოქროსა ტრაპეზნი და სასანთლენი. და მიმღებულმან ამათმან აღანთო ტაძარი თუესა მეტეოთესა და თვს თავსა, ხოლო მეათერთმეტესა წელსა საკქიას მეფობისასა, ხოლო მერვესა და მეთესა — ნავეხლოდონოლოროსასა, დაწუნა სამეფონიცა და ქალაქი აღმოფხურა. ხოლო დაიწუნა ტაძარი შემდგომად ოთხასთა წელთა და სამეოცდაათთა და თუეთა ექუსთა და დღეთა ათთა, ვინაათგან შეიშადა. ხოლო ეგვიპტით ერისა ვამოსლეისა შემდგომად მამან იყენეს წელნი ათას სამეოცდაორნი, თუენი ექუსნი, დღენი ათნი. და წლითარლებით ვიღრე ტაძრისა განფხურადმდე იყო ყოველი ეჰვი წელთა ათას ცხრაას ორმეოცდაათთა და შვლთა, თუეთა ექუსთა და დღეთა ათთაჲ. ხოლო ვინაათგან იქმნა აღამოს ვიღრე ტაძრისა შემთხუეულადმდე არიან წელნი სამ ათას ხუთას და ათასამეტნი, თუენი ექუსნი და დღენი ათნი. ესოდენ ვიღრემე ამათ წელთა სიმრავლე. და რაოდენნი შემთხუეულ იქმნეს, თათოეულსა შინა ცხად-გყვენით.

ხოლო მკედართმათავარმან ვაველონელისა მეფისამან, აღმოფხურელმან იეროსოლუმათამან და ერისა გარდამადგინებულმან, მიიყვანნა ტყუედ მღდელთმათავარი სავეოს და შემდგომი მისი მღდელი სეფენია და მკველნი ტაძრისანი მთავარნი, ხოლო სამნი იყენეს, და აღტურვილთა ზედადაცა სატურაი და მოყურაენი საკქიასანი შვლნი და მწიგნობარი მისი და სხუანი მთავარნი სამეოცნი, რომელნიცა ყოველნივე ქურქელთა თანა, რომელნი წარტყუენნა, მიიხუნა მეფისა მიმართ სავოლათად, ქალაქად სურიაჲსა. ხოლო მეექვსან მღდელთმათავარისაჲ ვიღრემე და მთავართაჲ ბრძანა მუნ თავთა მოკუეთაჲ, ხოლო თვთ ყოველნი ტყუენი და საკქია წარიყვანნა ვაველონად. და შეკრული მიიყვანა იოსადაკოსცა მღდელთმათავარი, ძე სავეომს მღდელთმათავარისაჲ, რომელი მთაკუდინა ვაველონელმან არიფათა ქალაქსა შინა სურიაჲსაჲ, ვითარ და წინაწარცა ცხად-იქმნა ჩუენ მიერ.

6*. ხოლო ვინაათგან მოთხრობა ვყავთ ნათესავისათჳს მეფეთაჲსა და ვენთი იყენეს, ცხად-გყვენით წელიწადნიცა მათნი, საჭიროდ შეკრაცხე და სხულებსა მღდელთასა თქუმაჲ და ვითონი იყენეს განმარინებულნი მღდელთმათავარობისანი მეფეთა ზე. პირველად სადლუოს² იქმნა მღდელთმათავარ ტაძრისა, რომელი სალომონ აღამენა. ხოლო შემდგომად მისა ძემან აქიმას მერთულა პატრიე და შემდგომად აქიმასა — აზარია და ამისა — იორამოს და იორამოს — იოს და შემდგომად მისა — აქსიორამოს და აქსიორამოსა — ფრედას, ხოლო ფრედას — სულდას³ და სულდასა — იულიოს და იულიოსა — იოთამოს და იოთამოსა — ურიას და ურიასა — ნირიას და ნირიას — ოდესა, ხოლო ამისა — სალდუმოს და სალდუმოსა — ელკიას და ელკიასა — აზახორ, ხოლო ამისა — იოსადაკოს, ტყუექმნილმან ვაველონად. ესე ყოველი ყრმაჲ მამისაგან მიითუალვიდა მღდელთმათავარობასა.

¹ სალონ A. ² სადლუოსა AQD. ³ სუნეას AQ, Σουδάμας 10₁₈₈.

* I ნეშტ. 6,8.

7*. ხოლო მიიწია რამ ვაველონად მეფე, აქუნდა საკცია ვიდრეღა აღ-
სასრულადმდე მოსა საპყრობილუსა შინა. და დამფლველმან მისმან მეფობ-
რიც. ქურჭელნი, იეროსოლუმად წარტყუენილნი ტაძრისაგან, შეწირნა
ღმერთთა თვისთა. ხოლო ცრი დაამკედრა ვაველონისა სოფელსა შინა და
მღელეთმთავარი განუტევა საყრველთაგან.

თ. 9

11*. და ნავოზარდანი უკუე მკედართმთავარმან, ტყუემყოფელმან ევრა-
ელთა ერისამან. გლახანი და თვთმლოტოლველნი მუნ დაუტევენა, მთავრად
განმაჩინებელმან მათ ზედა ლოდოლიასმან სახელით², იაკამოას ყრმისა-
მან, რომელი კეთილთაგან ქმნილ იყო, შშენი და მართალი. განუწყესა მათ,
რამთა, მოქმედნი ადგილისანი, მისცემდენ მეფესა ხარკსა განსაზღვრებულსა
და იერუსიას წინაწარმტყუელსა საპყრობილისაგან მიმყვანებულმან, მის თანა
წარსლვად ვაველონად, რამეთუ ბრძანებულ არს მეფისა მიერ ყოველთა მი-
ცემად მიქდა. ხოლო უკუეთუ ესე არა ჰნებავს, რამთა აუწყოს, სადა სათნო-
უნის დადგომა, რამთა ესე აუწყოს მეფესა. ხოლო წინაწარმტყუელსა არ-
ცა შედგომა ენება, არცა სადავე სხუად დადგრომა, არამედ შუებით მნებე-
ბელ იყო³ დაცემულთა ზედა მამულისათა და საწყალობელთა დანაშთომთა
მათთა თანა ეხორებასა. და მკედართმთავარმან უკუე, / მსწავლეულმან წინად-
რჩევისა მისისამან, უბრძანა ლოდოლისა⁴, რომელი დაუტევა, მეყუსელად
ქმნად ყოველსა მისსა მოურნეობასა და მიცემად, რაოდენთაცა მოტენე იყო.
და მიმნიჭებულმან მისდა ნიჭთა მრავალფასისათამან, განუტევა. და თერეზია
ვიდრემე დაადგრა ადანა⁵ ქალაქსა შინა, ადგილისასა მოსფორად წოდებულსა
და ევედრა ნავოზარდანის, რამთა განუტეოს მის თანა მოწაფე ვარუხოს, ნი-
როეს ყრმა, ფრიად საჩინომას სახლისაგან მყოფი და მამულსა ენასა ზედა
გარდამატებით წურთილი.

22*. ხოლო ნავოზარდანი, ამათი მეტყუელი და მოქმედი, წარემართა
ვაველონად.

და ოკრებასა უკუე შინა იეროსოლუმათასა ლტოლვილნი, განბნეულნი
ადგილადგილ, ვინამთგან მსმენელ იქმნეს წარსლვასა ვაველონელთასა და
ნაწილთა რომელთამე დატევებასა იეროსოლუმათა ქუეყანასა შინა და
ვიეთსამე მოქმედთაცა მისთასა, შეკრებულნი ყოველითურთ მივიდეს ლოდო-
ლიას მიმართ მასსეფათად. ხოლო მთავარნი იყვნეს მათ შორის: იოადის, ძე
კარიასი, და სერეა და იოზანია და სხუანი ამთ თანა. და სამეფომასაგან
უკუე იყო ვინმე ძამილოს, ბოროტი მამაკაცი და მშაკვარი, რომელიცა ოკ-
რებასა შინა იეროსოლუმათასა იელტოდა ამმანიტელთა მეფისა მიმართ, ვა-
ლისა და მას ეამსა შინა იქცეოდ⁶ მის თანა.

1 მას AQ. 2 სახელ AQ. 3 მნებებელ იყო მქონებელი S. 4 ლოდოლს AQ. 5 საღანა ძღ
"Abdava LV (წინდებულს თანმოვანი მიერთებულა საკუთარ სახელთან). 6 იქილა A.
* ორ. 34,5. II ნეშტ. 36,7. 1* IV მეფ. 25,22. ორ. 41,1; 41,4. 2* IV მეფ. 25,23. ორ.
40,7.
* 3 ზედა, რამეთუ ესრეთ მრავალსა ადგილსა განერყვნა წიგნი ესე ოსლოოსა უგუნერებთ
რეცა, ვითარცა მტოდნესა, მკაზმესა წიგნისა ამისასა. და მე, კართლოსა მთავარებდსკოპოზმან ოე,
სადაცა ვაჟი, ისლად გავიკეთი, ვითარცა შეგუენდა.

ამათ უკვე, მიწვეულთა, არწმუნა ღოდღოლა მიერ დადგრობამ, არცა ღრთისათჳს შეზინებულთა ვაეკლონელთაგან, რამეთუ მოქმედლთა ქუეყანისათა არა რომელი ბოროტი იყნოს. ამათი მფუტკაცი მათდა მიმართ დაუმტკიცებდა, ხოლო რაჲთა ექონებელ იყვნენ მას ზედამდგონელად და უტკუთუ ვინჲ იბთლებოდნა, მიემთხვოს შეწევნასა. და თანად განაზრახებდა თითოეულსა დამკვდრებად, რომელსაცა ქალაქსა შინა მნებებელ იყოს, წარსრულსა თქსთა თანა. და აღშენებამ იატაკათაჲ და დამკვდრებამ. წინაწარ იმკნო და შეზადებამ მათთვის, ვიდრე ესამი არს, იფქლნასა და ღვნისამ და ზეთისამ, რაჲთა აქუნდეს! გამოსაზრდელი ზამთარსა შინა. ამათმან მეტყუელმან მათდა მიმართ, განუტუნენ წარსლვად სოფლისა მიმართ, რომელსაცა ადგილსა შინა მნებებელ იყოს თითოეული.

3°. ხოლო წარვიდა რაჲ კვამ გარემოს იუდაისა მყოფთა ნათესავთა მიმართ, ვითარმედ ღტოლვისაგან მყოფნი და მისა მიმართ მისრულნი შეიწყნარნა კაცთაოყუარებით ღოდღოლა და ქუეყანამ მიუტევა მათ მოქმედებად, რაჲთა მიაკეპუნენ ხარკსა ვაეკლონელსა, მირბიოდეს ღოდღოლიამს მიმართ და ქუეყანამ დაიმკვდრეს.

ხოლო მხლველთა სოფლისათა და ღოდღოლის სახიერებასა და კაცთა მოყუარებასა, იოანნი და მის თანათა მთავართა შეიყუარეს იგი ფრიად. და ეტყოდეს, ვითარმედ ვაალის, ამანტიელთა მეფეთსა, წარმოუცლენდეს ისმაილოს ზაკუთით, ფარულად მოკუდინებდნენ მისა, რაჲთა იგი მთავრობდეს ისრაილიტთა ზედა, რამეთუ არს ნათესავისაგან სამეფოჲსა. ესნასა ვიდრემე ზედგანზრახვისსაგან ეტყოდეს მას, უკუეთუ მიუტეოს მათ მოკუდინებამ ისმაილოჲსი, არცა ერთისა საცნაურქმნილობით, რამეთუ მოშიშ ვართ, ეტყოდეს, ნუსადა, მოიკლას რაჲ იგი მის მიერ, ყოვლითურთ წარწყმულად ექმნეს დაშთომილთა ისრაილიტთა ძალისამ. ხოლო იგი, არა მრწმუნებელი მათი, აღიარებდა მამაკაცისა მიმართ, კეთილადმოქმედისა, ზედგანზრახვასა ესევეითარსა არა გამოჩინებდ, რამეთუ არა ჯერ-არს ესევეითარსა უღონოებასა შინა, რომელთათჳს მოქმედობდა არა კუებულო, რაჲთამცა ესრეთ ბოროტ იბოვა შემდგომად ქმედისა მიმართ და უსჯულო და რაჲთამცა ცხოვნებულო უსამართლოებისაგან, არა ზედგანზრახულსა სხუათა მიერ, მოსწრაფე/იგი მოკლესა მისსა ძიებდ. არა უკუე, არამედ უკუეთუ ამათი ჭეშმარიტად ჯერ-არს მექუელობამ, უმჯობეს, იტყოდა, მოკლესა მისსა მისგან უფროსნა, ვიდრე მიღტოლეილისა მის მიმართ კაცისა, სადა ცხოვრებასა თქსსა მარწმუნებელისა და მიმცემელისასა მისდა განზრწნასა.

179

41°. და იოანნი ვიდრემე და მის თანანი მთავარნი, არა შემძლებელნი რწმუნებდ ღოდღოლიამსა, წარვიდეს. ხოლო წარკდა რაჲ ესამი ოცდაათთა ღღეთამ, მიიწია ღოდღოლიამს მიმართ მასფათა ქალაქად ისმაილოს მამაკაცთა თანა ათთა, რომელნიცა, ბრწყინვალითა ტრახეზითა შემწყნარებელმან, განუსუენა. და მთრვალობასა შთავარდა, პატრიუმცემელი ისმაილოჲსი და მის თანათამ. ხოლო იხილა რაჲ იგი ისმაილოს ესრეთ მქონებელი, შთავარდომილად უგრძობებლობასა შინა და ძილსა სიწარვალისა მიერ, ადვლდო-

1 აქუნდეს] არა აქუნდეს AQD.

* ფრ. 40,11. 1° ფრ. 41,1.

მიღჳან ათთა თანა მოყუარეთა მოაკლდინა ღოდოლია და მის თანა მსხდომარენი. მოსწრობასა შინა. და შეგდგომად მოსარვისა მათისა, გამოსრულმან დამით, ყოველნი ქალაქის შინანი იუდელნი მოაკლდინნა და მკვედარნიცა, დატყვებულნი მათ შინა ცაველონელთაგან. ხოლო მომაგალსა აღესა მივიდეს ძლეუნთა თანა ღოდოლიაჲს მიმართ ოთხმეოცნი სოფლის შინანი, ვინამთგან არცა ერთი ვინ მცენიერ თყო მათ ძლითთა.

და იხილნა რაჲ იგინი ისმაილოს, მიუწოდდა მათ შინაგან ღოდოლიაჲს მიმართ და შევიდეს რაჲ, დამკშველმან კარისა ეხოხსამან მოაკლდინნა, ხოლო სხტელნი მათნი ლაქუესა რომელსამე ღრჳსა შინა შთაყარნა, რაჲთა ჟირნი იქმნენ. და ცხონდეს ამათ ოთხმეოცთა მამაკაცთაგანნი, რომელნიცა ვევედრნეს, რაჲთა არა ნორარნენ უწინარეს, ვიდრე არა მოსცნენ მათ აგარათა მათთა შინა დაფარულნი მოსახსხელნი და შესაზარელნი და იუდეო. ამათჳან მამუნელმან პრიდა მამაკაცთა ამათ ისმაილოს. ხოლო მსაფთათ შინამ ური დედაკაცთა თანა და ჩხვლთა ტყუე ქმნა, რომელთა თანა მკჳსა საკქამსცა ასულნი, რომელნი წავეზარდანს, ვაველონელთა მკვედართამთაგარანს, ღოდოლიაჲს თანა დაუტყენა.

ამათი მოქმედი წარვიდა ამმანიტელთა მეფისა მიმართ.

5°. ხოლო მამენელი იოანნი და მის თანანი მთავარნი მსაფათის შინა მოქმედებულთანი ისმაილოჲს მიერ და ღოდოლიაჲს სიკუდილისანი, განრისხნეს. და თითოეული, თვსთა აღტურვილთა მიმყვანებელი, წარვიდეს ბრძოლად ისმაილოჲსა და ეწინეს ნორ წყაროსა თანა ნევრონისაჲ. ხოლო ტყუე ქმნილნი ისმაილოჲს მიერ, მხილველნი იოანნისნი და მთავართანი, გულს მოდგინე იქმნეს შეწვენად მათდა მსაღესა გულისმსიყუყველნი და, დამტყებულნი ტყუემყოფელისანი, წარვიდეს იოანნის მიმართ. ისმაილოჲ ვიდრემე მამაკაცთა თანა რაჲთა ივლტოდა ამმანიტელთა მეფისა მიმართ, ხოლო იოანნი, მიმყვანებელი, რომელნი აცხოვნნა ისმაილოჲს კელთაგან საკქარისნი და დედაკაცი და ჩხვლნი აღვიდსა რომელსამე, მანდრად სახელდებულსა, მიიწთა და მსაფე დღესა დაადგრა მუნ. ხოლო ეგულებოდა მიერ აღდგომილთა ეგვბტედ წარსლეჲ, შეშინებულთა, რაჲთა არა მოაკლდინნენ იგინი ვაველონელთა, დადგომილნი სოფელსა შინა, ღოდოლიაჲსთვს, დადგინებულისა მათ მიერ მეფედ, განრისხებულთა. რაჲთუე მოიკედინა.

61°. ხოლო იყვნეს რაჲ ანას განზრახვასა შინა, მივიდეს იერჳმა წინა წარმეტყუელთა მიმართ იოანნი კარიასი და მის თანანი მთავარნი, მოქმენნი, რაჲთა ვევედროს ღმერთსა და რაჲთა უღონოთა, რომელთა ჳერარს ქმნაჲ, ცსენი უწუენნეს მათ. და ეფულენეს ქმნად, რომელიცო იერჳმა უთარას მათ. წინაწარმეტყუელმან აღუთქუა მათ ზრუნვაჲ ამის ძლით ღმერთისა მიმართ. და შეეწთხვა შემდგომად სამთა დღეთა გამოჩინებამ მისდა ღმერთსაჲ და თქუმაჲ, რაჲთა აუწყოს იოანნის და სხუთთა მთავართა და ყოველსა ერსა, ვითარმედ უკუთუე დაადგრენ აღვიდსა მას შინა, მათ თანა იყოს და მოურნებობამ მითანიქოს მათ და დაიცუნეს ვაველონელთაგან უენებელად, რომელთაგან მოშიშ არიან. ხოლო ეგვბტედ წარსრულნი დაუტყენეს და ესენი ქმნეს

1 მოყმურობასა A. 2 მოაკვდინნენ.

3 იერ. 41, 11. 1° იერ. 42, 1; 43, 1.

მათდა მიმართ, განრისხებულბან, რომელთა მცნებელად და ძმანიცა მათნი იხილნეს. ამათი მეტყუელი იოანნის მიმართ და ერისა ღმრთისა მიერ თქუემულთათჳს, წინაწარმეტყუელი არა ირწმუნებოდა, ვითარმედ მცნებისაებრ მისისა დადგრომასა მათსა ბრძანებს აღგილსა მას შინა, არამედ მიმნიჭებელი ვარუხოსს, თჳსისა მოწაფისაჲ, ცრუ არს ვიდრემე ღმრთისა მიმართ, ხოლო მარწმუნებულ არს მიერ დადგრომასა, რამათა ვაგვლონელთა მიერ განიხარწენ. ურჩქმნილი უკუე ვრი და იოანნი ღმრთისა განზრახვისაჲ, რომელი წინაწარმეტყუელისა მიერ განაზრახა მათ, წარვიდა უგვპტელ, მიმყვანებელი იერემიასიცა და ვარუხოსიცა.

7. ხოლო მიიწინეს რაჲ მუნ, აუწყა ღმერთმან წინაწარმეტყუელსა გულცხადი აღმეტყუებდა ეგვპტელთა ზედა ვაგვლონელთა მეფისაჲ და ჟებრძანა წინაწართქუემად ერისა მიმართ პყრობასა ეგვპტისასა და ვითარმედ რომელნამე მათგანნი შოაკედინნეს¹, ხოლო სხუათა, ტყუედ წარმყვანებელბან, მიიყვანნეს ვაგვლონად. და ესენი შეემთხვნეს, რამეთუ მებხუთესა წელსა იეროსოლემათა მოოცრებისასა, ღელესა შინა სკრაიასაჲ, რომელ არს მესამე და მეოცე წელი ნაუხბოლონოსორომსი, მპყრობელი მისი ჰბრძოდა ამმანიტთაჲ და შოაგტთა და დამმორჩილებელი ამათ ნათესავთაჲცა წარვიდა ეგვპტელ დამპობად მისა. და მაშინ ვიდრე მყოფი მეფე შოაკედინნა, ხოლო სხუთა დამდგონებელბან კუალად, მას შინათა იუდეელთა ტყუემყოველბან, წარაყვანა ვაგვლონად. და ვერაელთა ვიდრემე ნათესავი, ესევეითარსა დასასრულსა შინა ქმნილი, მოგუთხრა, განსარული წითლ იორდანესა, რამეთუ ასკრელთაგან ვიდრემე ფანვარდა სამარიაჲსაგან ათთა ნათესავთა ერი², მეფობასა შინა მათ ზედა ოსიაჲსა. ამისა შემდგომად ორთა ნათესავთა ვრი ნაუხბოლონოსორომს მიერ, ვაგვლონელთა და ხალდეელთა მეფისა, რომელი დამთა იეროსოლემათა მოოცრებასა შინა. საღმანასარის ვიდრემე უკუე, აღმადგინებელბან ისრაილიტთამან, დაამკვდრა ნაცვალად მათსა ზუთელთა ნათესავი, რომელნი პირველად უშინაგანესსა შინა პერსიდიასა და მიდიასსა იყვნეს. მაშინ ვიდრემე სამარიტელად იწოდნეს აღგილიასაგან, რომელსა შინა დაამკვდრნეს, სახელისდებასა მიმღებელნი. ხოლო ვაგვლონელთა მეფემან, წარმყვანებელბან ორთა ნათესავთამან, არცა ერთი ნათესავი დაამკვდრა ქუეყანასა შინა მათსა და ამისთჳს ოვრად დაადგრა იუდეაჲ ყოველი და იეროსოლემანი და ტაძარი წელთა სამოცდაათთა. ხოლო ყოველი ჟამი, რომელი წარკდა ისრაილიტთა ტყუეობითგან ვიდრე ორთა ნათესავთა აღძრვამდე, იქმნეს წილნი მანი და ოკდათნი, თუენი ექქმანი და დღენი ათნი.

მ. 10

1*. ხოლო ვაგვლონელთა მეფემან, ნაუხბოლონოსორომს, მიიყვანა კეთილგუარანნი ყრბანი იუდეელთანი და საჯქიასს, მეფისა მათისა, ნათესავნი, რომელნი მასავთათჳსცა სხუელთაჲსა და შუენიერებისათჳს სახეთაჲსა უჩინო იყვნეს. და მისცნა იგინი მწუროთელთა და მსახურებთა მათ მიერსა აღიქმნა.

¹ შოაკედინნეს.

² დან. 1,3.

³ ესე იგი არს ვრი.

180

და რომელნიმე მათგანნი უყვნა საქუროს და ესევე სხუათაცა ნათესავთაგან, რაოდენნი დაამყუნა, პერობილთა ზედა ქმნა ეამსა ჰასაკისასა. ხოლო / მისცემდა მათ ტრაპეზისა მისისაგან საზრდელსა და წურთიდა უკუე სოფლისა შინათაცა და წერითა ხალღეველთასა ასწავებდა. ხოლო იყვნეს ესენი სიბრძნითა შემძლებელნი სწავლად, რომელსაცა უბრძანებდის. და იყვნეს ამით შორის საეკლესიას ნათესავისაგან ოთხნი, კეთილნი თანად და საბიერნი ბუნებითა, რომელთაგან ერთსა ვიდრემე დანიილოს ეწოდებოდა, ხოლო სხუასა — ანანია და რომელსამე მისაილოს, ხოლო მეოთხესა — აზარია. ესენი ვაგვლონელმან გარდასახელნა და სხუათა სახელთა კუმეგად უბრძანა და დანიილოსს ვიდრემე ვალტასარად უწოდდეს, ხოლო ანანიას — სედრაკიდ და მისაილოსს — მისაკიდ, ხოლო აზარიას — ავდენალოდ. ესენი შეფესა გარდამატებულებისა გონიერებისა და მოსწრაფებისა წურთისა მიმართ წერითაგან და სიბრძნისა განსწავლულ იქმნნეს, რამათა პატივსა შინა აქუნდეს: და მოყუარე იყო მათდა.

2°. ხოლო სათნო-უჩინდა და დანიილოსს ნათესავთა თანა შეიწრებად თავისა თვისისა და სამეფოსა ტრაპეზისა საზრდელთაგან განყენებად და ყოველითურთ ყოველთა სულიერთა. ხოლო მისრული ასხანის¹ მიმართ, საქურთისნისა, რომლისათვის ბრძანებულ იყო ზედმოურჩეობად მათი, იეფდრა მძა, რამათა მეფისა მიერ მოღებულთა მათდა მიმართ წარავებდეს, მიმღებელი, ხოლო მიანიჭებდეს ცარცუთა და ფენიეთა საზრდელად და რომელიცა სხუად ენებოს უსულთაგან, რამეთუ ესგვითარისა საზრდელისა ჩუეულ არიან, ხოლო სხუასა შეურაცხ-ჰყოფენ. და იგი უკუე მზად-ყოფსა ეტყოდა მსახურებისათვის წინააღრჩევისა მათისა, გარნა მოშიშ ვარ; ნუსადა ცხადქმნილნი მეფისა სხუელთაგან შეიწრებდისაგან და სხუთა ქცევისაგან, რამათა გარდაცვალებად საჭირო არს და ფერისა საზრდელისაგან და უფროასადა სხუათა ყრმათაგან. კეთილქმნილთა, მხილებული მიზეზ ძკრისხილისა იქმნნეთ ჩემდა. ხოლო აქუნდა რამ ამის მიმართ მოშიშებით ასხანის², არწმუნეს მას ათთა დღეთა შინა მინიჭებამ ამათი მათდა ფამოცდილებისა ძლით. და უკუეთუ არა იცვალნენ სხუელნი მათნი დაღებულებისაგან, დაადგრენ მათ ზედა, ვინათგან ვიდრე არღა მერმეცა მენებელ იქმნეს მისა მიმართ. ხოლო უკუეთუ მოკლებულად იხილნეს და უღარეს სხუათაგან მქონებულად, რამათა მიიყვანნეს იგინი პირველისავე საზრდელისა მიმართ. ხოლო ვინათგან არა მხოლოდ შეაწყებდა საზრდელისა მის მომღებულთა, არამედ და სხუელთაგანცა უმეტეს კეთილზრდილ იქმნეს სხუელითა და უზეშთაეს, ვიდრედა უღარეს საგონებელ იყვნეს იგინი, რომელთა შეემთხუეოდა სამეფოთ ტრაპეზით ზრდილობად, ხოლო დანიილოსს თანათა საგონებელ იყო უმურველობასა და ყოველსა საზრდელსა შინა ცხობად. მიერთიანი ასხანი უშიშოებით, რომელთა ვიდრემე სერობისაგან ჩუეულებით დლითი-დღე წარუვლენდის ყრმათა მეფე, იგი მიიღებდის და მათ უკუე მიანიჭებდის, ვითარ თქუმულთა. ხოლო მათ სულთაც³ მათთა ამის ძლით უბიწო-ქმნისათვის და სწავლულებისა მიმართ წმიდა-ყოფისა და სხუელთაცა შრომისმოყუარეობისა მიმართ ღონიერობისა, რამეთუ არცა ამათ ვნებულნი მძიმედ მქონებელ იყვნეს მრ-

1 აქუნდეს. 2 ახანის A Q D, 'Aozdy 10₁₀₀.
 • დან. 1,8; 1,15.
 3 ესე იგი არს სულთა.

ვალსახიერებისათვის საზრდელისა, არცა ამთავან¹ დაცხნილ იყენეს ამისკე მიზეზისა, შალიად ყოველი ისწავეს² სწავლულებად, რომელი იყო ვარკა-ოიხთა შორის და ხალდეველთა, ხოლო უმეტეს — დანიილოს. აწლა კმასაყოფელად საბრძნესა ზედმიწევნით მქონებელი, განარჩევათა შიმართ სიზჯართად-სა მოსწრაფე იყო და ღმერთი აწვე ეჩუენებოდა.

3*. ხოლო შემდგომად ეგვიპტისა განუხუროდა მეორესა წელსა მეფე ნაუხოდონოსორის, / მხილველი საკვრელისა ჩუენებოსად, რომლისა აღცხნად თვით ღმერთთან განუცხადა მას ძილთა შინა, მიერ ამას ვიდრემუ მოვიწყე იქმნა აღდგომილი ცხედრისაგან. ხოლო მომწოდებელმან ხალდეველთა და მოველთა და მისანთამან³, ჰრქუა მათ, ვითარმედ მხილველ არს ჩუენებასა და შემოხუევესა დავიწყებისა მათისასა, რომელნი იხილნა, მათეყვებელი უბრძანებდა მათ თქუემად თანად, რომელი იყო ჩუენებად და რაჟაა მომასწავებელ. ხოლო იგინი, ვინამთვან შეუძლებელ-ყოფათა იტყოდეს აჭრისა პოვნისასა კაცთა მიერ და აღუთქუმიდეს, ვითარმედ უტყუეთუ განუცხადოს მას სახე ჩუენებასად, აუწყონ მას, რომლისა მომასწავებელ არს, სკუთდილა აქადამათ, უტყუეთუ არა უთხრან ჩუენებად და ბრძანა მოსრევად მათ ყოველთა, აღმსარებულთად არა შეძლებად-ქმნასა ბრძანებულისასა.

ხოლო დანიილოს, მსმენელი, ვითარმედ ბრძანა ყოველთა ბრძენთა მოკუენებად მეფემან, და ამათ თანა მისიცა ნათესავთა თანა ძვრხილულთად, მივიდა არიოქისა მიმართ, რომლისადა რწმუნებულ იყო მთავრობად მეფისა სხუელისაკველთად და ივედრებოდა მის მიერ სწავლად მიზეზსა, რომლისათვის მბრძანებელ არს მეფე მოსარგება ყოველთა ბრძენთა და ხალდეველთა და მოგლთასა. და ისწავა რად ჩუენებისა ძლითათვის და ვითარმედ ბრძანებულთა მეფისა მიერ, დამვიწყებულთა, უწყებად ამას მისდა მიმგებულთა არა შეძლებად, განარჩიეს იგი, ხოლო იგი ივედრა არიოქის, რაჟათა შეპარულმან მეფისა მიმართ ერთი ღამე ითხოვოს მოგუთათვის და დააცადოს მოკუენებად მათი: „რამეთუ ესასოებ ამას ღამესა, მეედრებელი ღმრთისა, ცნობად ჩუენებასა“. ხოლო არიოქი აუწყა მეფესა ამათი მოქენუობად დანიილოსგან და მან ვიდრემუ ბრძანა დაცადებად მოგუთა მოსრევისად, ვიდრემდის ცნას აღთქემად დანიილოსი.

ხოლო ყრმად, წარსრული თავად თვალ ნათესავთა თანა, ივედრებოდა ღმერთსა ყოველსა შინა ღამესა ქსნად მოგუთა და ხალდეველთა, რომელთა თანა ჭერ-არს მისიცა წარწყმულად და საცნაურ-ყოფად მისდა ჩუენებასა და ცხად-ქმნად, რომლისა დამვიწყებელ იქმნა მეფე, წარსრულსა ღამესა მხილველი ძილთა შინა. ხოლო ღმერთმან, თანად ძვრხილულთა შემწყნარებელმან და დანიილოსს სიზრძნისათვის შემწყნარებელმან, საცნაურ-ტყო მას ჩუენებად და აღქსნადცა მასი, რაჟათა და მომასწავებელცა მისი ისწავას მისგან მეფემან, ხოლო დანიილოს რად ისწავა ესენი ღმრთისაგან, აღდგა მხიარული და აუწყა მათა, წარმწირველთა აწვე ცხოვრებისათა და სიკუდილისა მიმართ გონებასა მქონებულთა და მხიარულბებასა და ცხოვრებისა მასოებთა მიმართ აღადგინნა და მშადღობელი ღმრთისად მათ თანა, რამეთუ წყალობა-ყო მასაქისა მათი-

¹ ისწავე AQ. ² მოსანათამან AQ. ³ დაქდა A.

* დან. 2, 1; 2, 17.

0 სხეულთაგან.

სათეს, იქნნა რაჲ დღე, მათჳთა არაოქის მიმართ და ევედრებოდა მას, რათა მიუყვანოს მეფისა მიმართ, რამეთუ განცხადებამ ჰნებაჲს ნიჲდა ჩუენებისაჲ, რომლისა ხილვასა იტყეს პირველად წარსრულსა ღამესა შინა.

4°. ხოლო შევიდა რაჲ მეფისა მიმართ დანიილოს, იქმნიდა პარველად არა უბრძნესად საგონებელობასა მისსა სხუათა ხალდეველთა და მოგუთაგან, ვითარ არცა ერთისა მათგანისა მიერ ჩუენებასა პონად შემძლებელი, შეძლებასა ამას ეგუ/ლების თქუმაჲ, რამეთუ არა მეცნიერებისა ძლით, არცა რამეთუ უმეტეს მათსა დამაშურალ არს განებობა, იქმნების ქსე, არამედ „შემწყალებულმან ჩუენმან ღმერთმან. მოკვდინებულ დაჭირებულთამან, მოქენსა თანად სლღოსა ჩემისათეს და ნათესავთთეს ჩუენებაჲ და აღტნამ მისი ცხად-ნიყო მე, რამეთუ არა უდარეს ჩუენ ზედასა მუხარებნისათეს, რომელი დასჯილ ვიყენით არა ცხორებად, ვზრუნვედ თნებისა შენისათეს, ესრეთ უჯროდ მოკვდინებასა ბრძანებისა ძლით მამაკაცთაჲ და ამათ თანა კეთილთა და სახიერთაჲ, რომელთა არცა ერთი ვიდრეჲ კაცობრივისა სიბრძნისა მიერ ქონებული უბრძანე, ხოლო რომელი იყო ღმრთისაჲ, ამას მოჰქდოდი მათგან. შენ უკუე ზრუნვედი რაჲ მძინარე, ვინ შემდგომად შენსა მთავრობდეს ყოველსა ქუეყანასა ზედა, მნებებულმან ღმერთმან უწყებასა ყოველთა მმუფობადთასა ჩუენებაჲ გაჩუენა ესეეთთარი: ჰგონებდ ხილვასა ანდრიანტისასა დღისა მდგომარისასა, რომლისა თაჲსა შუემთხუროდა ოქროსად ყოფაჲ და მქართა და მკლავთა — ვეცხლისად, ხოლო მუტელსა და ბარკალთა — რვალსად და წვეთა და ფერკთა — რკინისად. ამას შემდგომად იხილე ქვაჲ, გამოხუთქილი მთისაგან, რომელიცა ეცა ანდრიანტსა და, დამკემელმან მისმან, შემუტრა იგი და არა რომელი კერობ მისი დაუტევა სრული. ხოლო ოქროჲ და ვეცხლი და რვალი და რკინაჲ უწყულოლუს ფქვილსა ქმნა და იგი ვიდრეჲმე ქარმან, მბერელმან ძლიერად, იძულებს მთერ აღტაცებული განაბნია. ხოლო ქვაჲ ესოდენ აღორძინდა, ვიდრედა საგონებულ იყო ყოველისა ქუეყანისა აღსებამ მის მიერ. და ჩუენებაჲ ვიდრეჲმე, რომელი იხილე, ესე არს. ხოლო აღტნასა მისსა ესეეთთარი აქუს სახე: ოქროსაჲ ვიდრეჲმე თაჲ შენ მოგასწავებდა და უწინარეს შენსა მყოფთა მუფეთა ვეველონელთა. ხოლო ორნი კელნი და ბეჭნი მოასწავებდნ ორთა მუფობათა მიერ დატნასა მთავრობისა თქუენისასა. და მათი უკუე სხუამან ვინმე დასავლეთით დასქუეს, რვალითა შემოილიმან. და ესე ძალი სხუამან დააცბრვის, მსგავსმან რკინისამან და დაიხურას ყოველი რკინისა ბუნებისა ძლით, რამეთუ ესე უძლიერეს არს ოქროსა და ვეცხლისა და რვალისაგან“. ხოლო ქუენათესცა განუტხადა მეფესა დანიილოს, არამედ მუ ვიდრეჲმე არა სათნო-მირნდა ამჲთი მოღებამ, მოთხრობამ საბუყსამ წარსრულთა და ქმნილთა აღწერად მგულებულსა და არა გულუებულთა. ხოლო უკუეთუ ვინმე ქემ-მარიტებნ მოსურნე არა დაადგრებნ გამოძიებად და ვითარ გულუებულთათესცა, რაჲ ქმნად არს სწავლად მნებებელი, მოსწაფე იქმნინ წიგნსა წარ-კითხვად დანიილომასსა. ხოლო პოვის ესე სამღდელოთა წერაღთა შინა.

181

51°. ხოლო ნაუფობრონოსორის მეფე, მსმენელი ამათი, მეცნიერქმნილი ჩუენებისაჲ, განცებრდა დანიილომსს ბუნებასა ზედა. და დავრდომილმან პირ-

1 მოკვდინებასა. 2 დანიილოსს აQ.
 * დან. 2,25; 2,36. 1° დან. 2,46; 3,1.

სა ზედა, რომლითა სახითა თაყუანძს-სცემენ ღმერთთა, ესეცეთართა მოი-
 კითხა დანიილოსი და მსხუერპლვად, ვითარ ღმერთისაჲ, ბრძანა. აჲ ჟუკუე არა-
 მელ და სახელსაცა თჳსისა ღმერთისასა დამღებულმან მისდა, ყოველისა საამე-
 ფოდას მისისასა ზედმოურანე-ყო იგი და ნათესავნიცა მისნი, რომელთა შე-
 რისა მიერ ძკრძსხილვად შეეშობჳა შთავრდომამა / წინააღდგომილთა შეფისა-
 თა მიზეზითა ესეცეთართა: მეფემან, შემზადებულმან ოქროსა ანდრიანტისა-
 მან, სიმაღლით ვიდრემე წყართათა სამეოცთასა, ხოლო სიგრესით — ექუსთასა,
 დამაღვინებულმან დიდსა ცელსა შინა ვავკლონძასა და მნებებულმან მსხუ-
 ერპლვად, მოუწოდა ყოველისა ქუეყანისსაგან, რომელსა ზედა შთავრობდა,
 მბრძანებულმან პირველთა მისთამან, ვითარმედ რაჲამს მათუწყებულსა სა-
 ყვრისაჲ ესმას, რამათა დავრდომილნი მამინ თაყუანის-სცემდენ ანდრიანტსა,
 ხოლო არა მოქმედთა აქად საკუთილსა ცეცხლისასა შთავრდება. ყოველნი
 უკუე, მსმენელნი უწყებასა ნესტუსასა, თაყუანის-სცემდენ ანდრიანტსა.
 ხოლო იტყვან დანიილოსს ნათესავთაგან არა ქმნას ამბასა, არა მწებებულ-
 თა გარდასლვად მამულთა სკულთაგან. და იგინი ვიდრემე, მხილებულნი
 მეუღსუღლად და ცეცხლად შთავრდებულნი, საღმრთოთა განგებულბითა
 ცხონდებთან და საკერძოვლებით განელტვიან სიკუდილსა. არა შეეხო მათ
 ცეცხლ. არამედ ვონებასა შინა, ვითარ ფვკონებ, არცა ცრთოსა უჯეროდასა
 მოქმედთა შთავრდებად მას შინა, არა შეეხო მათ ცეცხლი, ხოლო დაწუვად
 უძლურ იყო, მქონებელი მას შინა ყრმათაჲ, ღმერთთა მიერ შემზადებითა
 სხეულთა მათთაჲთა უძლიერესად, რამათა არა აღილინენ საკუთილისა მიერ.
 ამან საცნაურ-ყენა იფინი მეფისა, ვითარ მართალნი და ღმერთისმოყუარენი,
 რომლისათეს და ყოველსა პატივსა ღირს-იქმნენს მის მიერ.

6*. ხოლო შემდგომად მცირედისა უამისა კულად იხილა ძილთა შინა
 მეფემან ჩუენებამ სხუამ, ვითარმედ განვრდომისა მეფობისაგან მკეცთა თანა
 აქუნდეს ცხორებაჲ. და ესრეთ ცხოვნებული ოუდაბნოსა შინა წყლთა შველთა,
 კულად მამღებულ იქმნეს შთავრობასა. ამას ჩუენებდას მხილველმან, კულად
 მოწოდებულმან მოკეთამან, გამოიკითხა მათგან ამის ძლით და რასა
 ნოსწავებს, აღიარებდა თქუმად. სხუათაგანმან ვიდრემე უკუე არცა ერთმან
 შეუძლო ძილის შინასა გონებასა მოპოვნებად, არცა განცხადებად მეფისა.
 ხოლო დანიილოსს მხოლოდ და ესეცა აღუქსნა და ვითარ ამან წინაწარ-უთხრა
 მას, ესრეთ აღესრულა: ხოლო უდაბნოსა შინა მქეცივი პირველთქუმულსა
 ეაშა, ვინამცა არცა ერთმან ვინ იკადრა ზედდადებამ საქმთაჲ, მვედრებე-
 ლი ღმერთისაჲ კულად მისა მიმართვე აღვიდა. ხოლო მბარალობელ¹ მე
 ნუკა ერთი, ესრეთ თითოეულსა ამათგანსა წიმთხრობელსა წერვილთა მიერ,
 ვითარ ვპოუბდ ბუნლთა წიგნთა შინა². და რამეთუ მეუწყულთა დასაბამ-
 სავე მოთხრობისასა გამოემეციებელთა მიმართ, რომელთავე საქმეთათვის, გინ
 მბარალობელთა, ვანვტოტოტე მხოლოდ გარდათქუმად წიგნებსა ევრავილ-
 თასა, შეტყუელი ტლიონთა უნისაებრ მიმართ და ამათ ცხად-ყოფად აღმოქუ-
 ველი, არცა თვთ რასავე დაძინებად საქმეთა, არცა ნოკლებად.

¹ მბარალობელ AQ.

* დან. 4,4.

² მეფობასა მიღებად. ³ ურწმუნობ მათა მიმართ, რომელთა სწერ, იოსებ.

07. 11

1. ხოლო მეფემან ნაუხოდონოსოროს, წელთა სამთა და ორმოცთა მძეფობმან, დაასრულა ცხორებაჲ, კაცჲან ფინიქრმან და უპირველესთა ყოველთა მეფეთაგან უკეთილბედნიერესად ქმნილმან. ხოლო მოიკესნებს საქმეთა მისთა ციროსოჲსაჲ მესამესა შინა ხალდაურთა მოთხრობათასა, მეტყუელი ესრეთ: „ხოლო მსაძინელმან მამამან მისმან ნაუხოდონოსოროს, ვითარმედ ფანჯესებული სატრაპი ფეკატეს შინა და ლელსა შინა სკრიამსა და ფნიკიას ადგილთასა განდგომილ-ოქმნა მისგან, არა შემძლებელმან თვთ და შრომად, მერმეცა მიმცემელმან ძისა თჳათსა ნაუხოდონოსოროსასა, რომელ იყო მასაკსა შინა, კერძოთა რომელთამე ძალისაგან, განაელინა მისა მიმართ. და განწყობილმან ნაუხოდონოსოროს განდგომილისამან და მბრძოლმან, სძლოს მას და სოფელი ამის მთავრობისაგან / მეფობისა თჳათსა ქუეშე ქმნა. და თანად მამასა მისსა ნაუხოდონოსოროსსა შეფთხვა ამსეუ ეჳშა, უძლურქმნილსა ვაველონელთა ქალაქსა შინა, ვარდაევალებად ცხორებისაგან, მმეფობს: ოცთა და ერთსა წელსა. ხოლო ესმს რაჲ შემდგომად არა მრავლსა ეჳმისა: ნაუხოდონოსოროს აღსრულებად მამისად, განჳართებელმან ფეკატეს შინათა საქმეთამან და ნეშტისა სოფლისამან და ტყუეთა იუდელთა და ფნიკიეთა და სკრიამან და ეგვტის შინათა ნათესაეთა განმარტებელმან რომელთამე მოყუარეთა თანა დიდისა მიერ თანა ძალისა და ნეშტისა სარგებელთსა წარყვანებად ვაველონად, თვთ მიიმართა მცარედსა თანა უდაბნოთ კერძო და მიიწია ვაველონად. ხოლო მიმღებელმან საქმეთა, განჯებულთამან ხალდეველთა მიერ და უმჯობესისა მათისა მიერ დაეკულისა მეფობისა, უფლებელმან ყოვლითურთ მამეულსა მთავრობასა ზედა, ტყუეთა ვიდრემე მიწევენულთაჲ, და განაწესა დამკვდრებასა განჩენად მარჯუეთა ადგილთა თანა შინა ვაველონისათა. ხოლო მან, მბრძოლისა ნატყუენავთა თანად სამღდელოსა ვილოასასა და ნეშტთა შემამკობელმან, პატვისმოყუარებით დამაბამითგან მყოფსაჲ ქალაქსა და სხუათაჲ განმძლიერებელმან და აღმარებელმან, რაჲთა არლარა შემძლებელ იყუნენ მერმეცა, მარკრებლნი, მდინარისა უკუნმაქტეველნი მიფენად ქალაქსა ზედა, აღმართნა საჳნი ციდრემე გოდოლნი შინაგან ქალაქსა, ხოლო საჳნი ვარუგან ამათსა მცხვროსა აღიზისაგან. და შემზღუდველმან კეთილად ქალაქისამან და ბჳეთა შემამკობელმან შუენიერებით, შეჳმზადნა მამულთა საბეფოთა შინა სხუანიცა საჳეფონი, მქონებელნი მათნი, რომელთა აღმართებულებასა და ნეშტსა შემკობილებასა ნამეტნავ არს თჳუმაჲ, ვარნა რათლენ დედნი და საჩინონი, აღესრულნეს დღეთა შინა ხეთთა და ათთა. ხოლო საჳეფოთა ამათ შინა სიმღლენი ქვათაგან აღაშენნა, მიმცემელმან სახესა მსგავსსა მათათსა და ყოველსახეთა ხეთა დამნერგველმან, ქმნა და შეჳმზადნა შთამოკიდებულად წოდებული სამოთხე, რამეთუ გულისსთჳუემელ იყო ცოლი მისი წადიერებისა თჳათსა, ვითარ აღზრდილი მიდიამსა ადგელთა შინა.

182

და მღელსთენის უკუე მეთოხესა შინა ინდოთა ძლითსა მოთხრობასა მოიკესნებს მათსა, რომლისა მიერ მეცადინ არს აღმოჩენად ამჳ მეფესა სიჳენითა და სიღიღითა საქმეთათა ზესთალსრულად ირაკლეოასასა, რამეთუ

იტყვის მის მიერ დანკობასა ლივერსა ქალაქისასა და ქართლისასა¹. ხოლო დიოკლეს მეთრესა შინა სპარსთა მოთხოვნისასა ლიოქსენებს მეფისასა; და ფლოტრატის ინდოურთა და ფენიქრთა მოთხოვნათა შინა, ვითარმედ აზნ მუჟემან მოაოქრა ტყროსი წელთა შინა სამ და ათთა. ხოლო მეჴე იყო მას ეამსა იოთოველის ტყრომას.

და ყოველთა მიერ ფილტრემ მოთხოვნილი ამის მეფისათჳს ესევეითარი-ნი იყვნეს.

2.¹⁰ ხოლო ნემდგომად ნაფუხოდონოსოროს აღსრულებისა ავილარა-მატანს. ყრმამან მისმან, მიითულა მეფობაჲ, რომელმანცა მეყუჴეულად იეროსოლუმათა მუჴე იუზონია საკრეღლთაგან იმანუტეჴა და საყუთართა მო-ყუარუთა თანა აქუნდა და მრავალნი ნიჭნი მისცნა მას და ქმნა იგი უზეშთაგან ვაკვლონ-ის შინთა მეფეთასა, რამეთუ ნამამან მისმან არა დაიმარხა სარწ-მუნობაჲ იუზონიას მიმართ, რომელმან მისცა თავი თვისი ცოლთა თანა და შვილთა და ყოელის ნათესვისა მამულისათჳს, რადთა არა აღმოიფხურას პყრობილი მთოტყებისა მიერ, ვითარ წინაწარ-უთქუთ. ხოლო აღსრულდა რა ავლარამატანს შუმიდგომად წელთა რვა და ათთა მეფობისა მისისათა, ნილსაროს, ყრმამან მისმან, მიითულა მეფობაჲ და, მპყრობელჴან მისმან წელთა ორმოცთა, / დააქცია ცხორებაჲ. და შუმიდგომად მისსა ძისა მისისა-ლაგლორდახოსასა მიიწია მონაცვალეობაჲ მეფობისაჲ და თუთთა ყოველთა ცხრათა მოქმუდი მის თანა, შუმიდგომად აღსრულებითა მისისა, გარდაეიდა ვალტასარს მიმართ. თანდრილად წოდებულსა ვაკვლონელთა მიმართ. ამას ზედა აღიქმედრებენ კეროს, სპარსთა მუჴე. და დარიოს მიდთაჲ.

და იბრძოლებოლეს რაჲ ვაკვლონის შინანი, საკრეღლთა და უცხოასა სახილველისა ქმნაჲ შეენთხვა: მდებარე იყო მსაქრებელიმასხლსა შინა დიდსა. ქმნილსა მონარგულბით, სკრობათა მიმართ სამეფოთა ხარქთა თანა და მოყუარუთა. ხოლო მინებებელმან ბრძანა ნოლებაჲ მისდა თვისთა ტაძროსაგან ქურქელთა დმრთისათაჲ, რომელთაცა წარმტყუენველი ნაფუხოდონოსოროს იეროსოლუმთაგან არა იტყუენდა ვიდრემე, არამედ ტაძარსა შინა მისსა დასნა. ხოლო აზან. სილაოსსა მიერ იმულდებულმან კუქმევისა მათისათჳს, საშუელ მსემელჴან და მუჴობელმან დმრთისა მიმართ, იხილა ზოუდისაგან კელი გამოღებული და რომელთამე ასოთა მწერალი. ხოლო შემზრებულმან სახილავინაგან, ზოუწოდა მოგუთა და ხალდეველთა და ყოველსა ამას ნათე-საქსა, რათადრნი იყო ვარვაროზთა შორის ასაწაულთა და ჩუენებათა აღსნად შემძლებელსა, რადთა განუცხადნენ მას წერილნი. ხოლო მოგუნი, ვინამთგან იტყოდეს არცა ერთსა პონსასა და გულსკმეს-ყოფასა, და მეფემან უქუე-შიშმსა მიმართ და წყუხარებისა საკრეღლთა ზედასა, ქაღაჴა ყოველსა სოფელსა შინა, აღმოქმუდებლმან, ვითარმედ ცხადყოფელსა წერილთასა და მათ მიერისა გონებასა მოსწავებისასა მისცეს მომრგულებული ყელის ზე-დაჲ ოქრომასა და მწყამელი მათი შესამოსელი შემოსად, ვითარ და ხალდე-ველთაცა მეფეთა ჰმრავეს, და მესამე კრძობა სამეფომასა სამთავრომასაჲ.

¹ მისისაქმისისა A.

² Iβηριαν 10₂₂; (ფლავიოსის თხზულებაში ამ ადგილას ლაპარაკია ესპანეთზე). ¹⁰ IV მეფ. 25, 27. იერ. 52, 31. დან. 5, 1; 5, 8.

ესე რაჲ ქადაგებაჲ იქმნა, მერმეცა უფროსლა მოგუნი მორბიოდეს და პატივისმოყუარენი პოვნასა წერილთასა არა მცირედ უღონო იქმნენს. ხოლო ამისთვის მწუხარედ მხილველმან მეფისამან, აღმზრდელმან მისმან იწყო განმცნობად და სიტყუად, ვითარმედ არს ვინმე იუდეათ ტყუე, მიერ მქონებელი ნათესვისაჲ, რაჲჲმს განფხურნა იეროსოლჲმანს ნავუხოდონოსოროს, დანიილოს სახელით, ბრძენი შაჲაკცი და კელოვანი პოვნად უღონოთა და მხოლოდ ღმრთისა მიერ საცნაურთა, რომელმანცა ნავუსოდონოსოროს მეფისა, ვინაჲთგან არავინ სხუაჲ შემძლებელ იქმნა თქუმაჲ, რომელთათჲს მოქენე იყო, ნათლად განიყუანნა ლებულნი. განაზრახებუა უკუე მოწოდებაჲ მისსა და ნის წიერ სწავლასა წერილთათჲ და უსწავლელობასა არა მოგნელთა მათთასა დასჯად, დაღაცათჲ მკმუნჯარე იყოს ღმრთისა მიერ შიწავებელი.

3*. ამათმან მამენელმან ვალტასარის მოწოდება დანიილოს და საბყუად-უყო, ვითარნედ უსწავებდეს ნისთვის და სიბრძნისა მისიძათჲს, ვითარ საღმრთოჲ სული არს ნის თანა და მხოლოჲ შემძლებელ არს პოვნად მათ, რომელნი სხუათა გონებად არა მოვლენ. თქუმაჲ უკუე მისდა წერილთა და რასა მოასწავებდა, უწყებად ევედრებოდა, რამეთუ ამისსა მოქმედსა ნყნაჲული მისცეს შემოსად და ოქროსა მოძრავლებული ყელის ზედაჲ და მესამე კერძოჲ მთავრობისა მისისაჲ პატივად და დიდებად სიბრძნისა, რამთა ამით მიერ საჩინო-იქმნეს, მხილველთა და გამოემეტიებელთა მიზეზთასა, რომლისა მიერ მნიებთხეა ამათ. ხოლო დანიილოს ნიჭთა ციფრუჲ მისთა ქონებად ეტყოდა. რამეთუ სიბრძნე და საღმრთოჲ არა მიწვეულ არს და უსასყიდლოდ ნისცემს მოქენეთა. ხოლო აუწყებენ მას დაწერილნი მოასწავებელნი დაქცევასა ცხოვრებისა, რამეთუ არცა რომელთაგან მშობელი მძის იტანჯა ღმრთისა მიმართთა გინებათათჲს, / არცა ამათ მიერ ისწავა კეთილმსახურებაჲ და არა რომელსა მოვერაგებაჲ უზეშთაქმისა კაცობრივისა ბუნებისასა, არანედ და ნავუხოდონოსოროსცა, გარდაცვალებულმან მოქცევობისა მიმართ მცეტთაჲსა, რომელთათჲს იუსჯულთა, და მრავალთა ევედრებათა და მოქენობათა მიერ შეწყალებულმან აღზოსლად კაცობრივისა ცხოვრებისა მიმართ და მეფობისა, ამათ მამებელ იყო ღმრთისა, ვითარ ყოველსა ძალსა მქონებულსა და კაცთა წინამოურნისა ვიდრე აღზრულებადმედ. ხოლო შენ მოვიწყებთა მხოლოდ მათი და მრავლად მგნობელ იქმენ საღმრთოჲსა და ქურქულთა მიერ მისთა იმსახურები ხარკთა თანა. ამათი უკუე მხილველი ღმერთი განრახსნა მისთვის და წერილთა მიერ წინაწარ-აუწყებეს, რომლითა დასაჩრულოთა ჯერ-არს დაქცევაჲ ცხოვრებისა მისისაჲ. ხოლო მოასწავებდეს წერილნი ამათ: მანი, ამას უკუე იტყოდა ელლინურითა ენითა, ხოლო მოასწავებს რიცხუსა, ვითარცა ცხოვრებისა შერნაჲჲში ეგრეთვე და მთავრობისაჲჲ აღრიცხუა ღმერთმან და გაკლს მერმეცა მცირედი ჯამი; თუკელ-ესე მოასწავებს საწომსა, აღმწოდელი მეფობისა შენსაჲ. ღმერთი ცხად-ჰყოფს აწლა და მკობასა; ფარეზ—და ესეცა განტეხასა მოასწავებს ელლინთა ენისაებრ. განტეხოს უკუე მეფობაჲ შენი და მიდთა და სპარსი. ვანუყოს იგარ.

183

1 მეფემ-ნ A.Q.D.
* დან. 5,13.

4⁰. და დანიილოს უკუე ვინაძთგან ამათი მოსწაფებამ მითხრა მეფესა კელელსა ზედა წეროლათგან, ვალტასარის ვიდრემე, ვითარ ჯერ-იყო ესევე-თართა ბოროტთა ზედა, ნითხრობილთა მისდა, მწუხარებამ და განსაცდელი ეწია. ვარნა არა, ვითარ წინაწარმეტყუელ ბოროტთა კმნილსა, ნიჟნი, რომელნი აღუთქუნა მიცემად, არა მოსენა, არამედ ყოველნი მინიჭნა თესად და წინამდებარისად, გულისმითყუველმან ყოფად, რომელნი მიეცემიან და არა წინაწარმეტყუელისად, ხოლო უწყებულნი საჯნა მამაკაცისა კეთილისა და მართლისად, დადაცათუ ბოროტ იყვნეს გულვებადნი შემთხუეკად და ესრეთ საჯნა.

ხოლო შემდგომად არა მრავლისა ეამისა პურობილ იქმნა იგი და ქალაქიცა, ვინაძთგან კვროს, სპარსთა მეფემან, აღიმკედრა მის ზედა. რამეთუ ვალტასარის იყო, რომლისა ზე შეემთხვა დაპურობამ ვავკლონსა, რომელი მეფობდა მწელთა ათმვდმეტთა. და ნაუხზოდონაჲსოროსს ვიდრემე. მეფისა შვილთად ესევეთარი მივიღეთ დასასრული. ხოლო დარიოხს, ვავკლონელთა მთავრობასა დაშქსნელისად კვროხს თანა, ნათესვისა, წელიწადი იყო სამეოცდამეორე, რაჟამს ვავკლონი იპყრა, რომელი იყო ასტუახოხს ძე, ხოლო სხუად სახელი ეწოდებოდა ელიონთა მიერ, რომელმანცა, დანიილოხს წინაწარმეტყუელისა მიმუყანებულმან, წარიყვანა მიდიას მისა მიმართ და ყოველსა პატივისა მიმცემელსა მოსდა აქუნდა მის თანა, რამეთუ საშთა სატრაპთად იყო, რომელი სამეოცთა და სამასთა სასატრაპოთა ზედა დაადგინნა, რამეთუ ესოდენნი დაადგინნა დარიოხს ამას შინა.

51⁰. დანიილოს უკუე ესრეთ ბრწყინვალესა მოსწრაფებასა შინა მყოფი დარიოხს მიერ და ყოველთა შინა მხოლოდ შეწყნარებული მის მიერ, შეიშურება, რამეთუ მოშურნე ექმნებიან მოყუარებთა, რომელნი უფროასლა უმრავლესსა პატივისა შინა ხედვიდენ მას მეფეთა წინაშე. ხოლო ეძიებდეს რამ მიზეზსა ცილისწამებთა და შესმენისასა მოშურნენი მისნი, რამეთუ სათნო იყო დარიოხსა, არცა მინიჭებდა მათ, რამეთუ უზეშთაეს იყო საკპართა და შეურაცხისმყოფელ ყოველსა მოხუტესა, ხენეშად შემრაცხელი მიხუეჭისად კეთილთათეს, რომელნი მიუცნეს მას, არა რომელსა უკუე პოვნასა შესმენათასა მინიჭებდა მოშურნეთა მისთა. ხოლო იგინი, ვინაძთგან არა მქონებელ იყვნეს, რომლისა მიერ შემასმენელთა მისთა დააკლონ იგი მეფისა მიერისა პატივისაგან კდემულეობთა / და შესმენითა, სხუასა სახესა ფიციდენს, რომლისა მიერ კუებულ-ყო იგი. მხილველნი უკუე დანიილოხსნი სამგზოს დღესა შინა მლოცველად ღმრთისა მიმართ, მიზეზსა პოვნად მგონებელ იყვნეს, რომლითა წარწყმდონ იგი. და დარიოხს მიმართ მისრულთა მიუთხრეს მას, ვითარმედ სატრაპთა მისთა და მთავართა სათნო-უჩნდა ოცდაათთა დღეთა შინა განსუენებასა მიცემად სიმრავლისა, რადთა არცა ერთი ვინ მათგანი მოქენე იყოს მისა და არცა მლოცველ ღმერთთა მიმართ. და მათგანსად ვიდრემე ამჟან განზრახვასა გარდასრულისად მღვმესა ლომთასა საჯეს შთადგებამ წარწყმედად.

1 ვავკლონთა A. 2 მისრულთა...მას მითხრეს მათ მისრულთა მას A.Q.D.

• დან. 5,29; 5,31. 1* დან. 6,3.

6°. ხოლო მეფემან, არა გულისკმობყოფელმან სიბოროტისა მათისამან და არცა დანიილომასთვის ამათისა შემზადებისა მექუელმან, ჯერჩინებამ თქუა მათ მიერ განწყობებულთა და დამტკიცებელ წინააღრჩევისა მათისა აღმთქუ-ბელმან დადვა წყრილი, მოწყყებელი სიბრავლასა, რომელნი სათნო-უჩინდეს სატრაპთა. და სხუანი ვიდრემე ყოველნი, დამცველნი არა გარდასლვად ბრძანებათა, დაწყყარებულ იყვნეს, ხოლო დანიილომას არა რომელი ზრუნეაჲ ყო ამათთვის, არამედ ვითარ აქუნდა ჩუეულებად, მდგომარე ილოცვიდა ღმერთისა მიმართ სახედველად ყოველთა. და სატრაპთა, ვინაჲთგან აღუჩნდა მათ მიზეზი, რომლისა მიღებასა მოსწრაფე იყვნეს დანიილომას ზედა, მეყუ-საულად მივიდეს მიმართ და შესამენდეს დანიილომას, ვითარ მხოლოდ გარ-დამავალსა განწყობებულთასა, რამეთუ არცა ერთი ვინ სხუათაგანი მკადრე იყო ლოცვად ღმერთთა მიმართ. და ამას არა უსჯულოებისათვის იქმოდეს, არამედ დაცვისათვის და კრძალულებისა... შურისა მიერისა¹. ხოლო დიდისა სიკუყარულისა მიერ ჰგონებდის ამას ქმნად ღარიოთას მიერ, მექუელნი, ვი-თარჩედ და შეურაცხინაყოფელსა არა ბრძანებათა მისთა შენდობამ მალაოჲ ჰიანჩქოს. და ამის ძლით მოშურნენი დანიილომასნი არა გარდაიკვალდნო-დნ არამედ დიდისა მიმართ, არამედ შთაგდებასა მისსა განაზრახებულეს სჯული-საებრ მღვმესა შინა ლომთასა. ხოლო ღარიოთას, მასასოფელმან, ვითარმედ იყვნეს იგი ღმერთმან და არა რომელი ბოროტი იცნოს მკეტთა მიერ, უბრძა-ნა მას მეყუსეულად მოთმენამ შემთხუეულთა. და შთაიგლო რამ მღვმედ, დამბუქდველი ლოდისა, რომელი მღებარე იყო პირსა ზედა ნაცვლად კარი-სა, წარვიდა. და ღამე ყოველ უსაზრდელოდ და უძილად დაადგრა, შეურ-გებელი დანიილომასთვის. ხოლო ვინაჲთგან დღე იქმნა, აღდგომილი მივიდა მღვმესა ზედა და დაკეულად მპონებლმან ბეჭდისამან, რომლითა დამკრძალ-ველმან დაუტევა ლოდი, განმღებელმან კმაყო, მწოდებელმან დანიილომას-მან და მკითხველმან, უკუეთუ ცოცხალ არს. ხოლო მან, მსმენელმან, არცა ერთისა ფნებაჲ აღწყა მეფეთა. და მეყუსეულად ბრძანა აღმოყვანებამ მისი მღვმესაგან მკეტთასა. ხოლო მტერნი, მხილველნი დანიილომასნი არა რომელსა ბოროტსა მენებელად, საღმრთოთასა წინაგანებებისა მიერ არა მნებებულ იყვნეს ცხობებასა იმისა, არამედ მექუელნი ლომთანი აღესებასა საზრდე-ლისა მიერ, ამისთვის არა შეეხნეს, არცა მივიდეს დანიილომასა, იტყოდეს მე-ფისა მიმართ. ხოლო მან, მომადებელმან მათმან სიბოროტისათვის, შთაყრაჲ უბრძანა მრავლთა კორცთაჲ ლომთა მიმართ და განძღეს რამ იგინი, ბრძანა დანიილომას მტერთა შთაგდებამ მღვმესა შინა, რაჲთა იაწავოს, უკუეთუ სიმიძღრისა ძლით არა შეეხნენ მათ ლომნი. ხოლო ცხად-იქმნა ღარიოთასა, შთაიყარნეს რამ მკეტთა მიმართ სატრაპნი, ვითარმედ საღმრთომან აცხოვნა დანიილომას, რამეთუ არცა ერთსა მათგანსა ჰრიდეს ლომთა, არამედ ყოველნი განიბრძარნეს, ვითარ ფრიად მომყმართა და საზრდელისაგან უღონოთა. ხოლო აღსპრვი/და მათ არა სიყმილი, ვკონებ, მკირედ უწინარეს ფრიადთა კორცთა მიერ აღვსებულთა, არამედ კაცთა სიბოროტე, რამეთუ ცხად-იყო ესე და უსიტყუთაცა ცხოველთა, რომელი იქმნა შურის საგებელად განზ-რახვისაებრ ღმერთისა.

* დან. 6,9; 6,16. ¹ ბერძნული ტექსტ, რომელსაც ზუსტად მისდევს თარგმანი, ამ ადგი-
ლას ნაკლებად: και εις το ουδ' εστιν, ελλειπειν ουσιας και διατηρησει... επι το ου
επιθου 10,288.

7°. ხოლო განიხილნენ რა მტერნი დანილოასნი ესევეთარითა სახითა, მეფემან დარიოსი წაჩაველინა ყოველსა სოფელსა, მაქებელმან ღპროთსამან, რომელსა დანილოს თაყუნანს-სცემდა, მის მხოლოდა მტყუელმან ჰემპარიტად ღმერთად და ყოველსა ძლიერებასა მქონებელად. ხოლო აქუნდა დანილოსცა გარდამატებულსა პატივსა შინა, გასაჩენელსა მისსა პირველად ჰოყუარეთა. ხოლო იყო რაჲ ესრეთ საჩინოდ და ბრწყინვალედ დიდებისა მერ ღმერთისა მოყუარედ ყოფითა, დანილოს აღაშენა ეკატანათა შინა მადანასათა ვარი, შეუნიერად რამე აღშენებულნი და საცკრველებით ქმნილი, რომელი ვიდრე აქამოდღე არს და ცხონდებინ, ხოლო საგონებელ არს მხედველთა მიერ ახლად შეზადებულად და მას დღესა შინა, რომელსა შინა მომთხრობედ არს თითოეული, ქმნილობასა მისსა ესრეთ ახალყოფისათჳს მისათა და მტყუელისა შენიერებისა და არასადა ძუელქმნისა ესოდენისა ქაბითა მიერ, რამეთუ ცვენების ნაშენებთაცა მსგავსად კაცთა და ძუელდებთან ძალთა მოუძღოურებულნი წელთა მიერ და შენიერებება მათი დაქნების. ხოლო დამფლვენ ვარის შინა მეფეთა მდილთა და საპრსთა და პართიასა ვიდრე აქამოდღე და ამისი მარწმუნებელი არს მღღელი იუდელი. ესე იქმნების ვიდრე დღენდღელად-დღედმდე. ხოლო ჯერ-არს მომთხრობაჲ ამის მამაკაცისათჳს, რომლისა მსმენელი უფროასლა ცინმე განკვრდეს, რამეთუ ყოველნივე მოგებულ იქმნეს მის მიერ საცკრველებით, ვითარცა ერთისა რომლისამე დიდთა წინაწარმეტყუელთაგანისა მიერ და ქაშაცა ცხოვრებისასა პატივი და დიდებაჲ მეფისა მიერ აქუნდა და სიმრავლისა, ხოლო აღსრულებულსა საქსენებელი საუკუნოჲ აქუს, რამეთუ წიგნნი, რაოდენნი დამწერელმან დაუტენა, იყთხვიან წუნე მიერ ვიდრე აქამოდღე და გურაწაშ მათ ზოერ, ვითარმედ დანილოს მხრახვიდა ღმერთსა, რამეთუ არა გულვებადთა მხოლოდ წინაწარმეტყუელედდა, ვთარ და სხუანიცა წინაწარმეტყუელნი, არამედ და ქაშაცა განასზღვრებდა, რომელსა შინა სრულ-იქმნენ ესენი. და სხუანი ვიდრეჲ უკუ წინაწარმეტყუელნი, ვითარ ძერთა წინაწარმომთხრობელნი, ამისთჳს მოძაგებულ იქმნეს მეფეთა მიერ და სიმრავლისა, ხოლო დანილოს ექმნა მათ წინაწარმეტყუელ კეთილთა, ვიდრეჲა ქებულებისაგან წინაწარმეტყუელთაჲსა საუკარული მიხუტჳ ყოველთა მიერ. ხოლო დასასრულისაგან ჰემპარიტებთა მათათაჲსა დიდებაჲ და სწორფობება ერთბაშად ქებჳს თანა მიიღო უმეტეს სხუათა. ხოლო დაუტენდა დამწერელმან, სადაით ჩუენდა ჰემპარიტებაჲ წინაწარმეტყუელებისა მისისა და უცვალეებლობაჲ ცხად-ყო.

რამეთუ იტყვენ მისსა, ვითარმედ იქმნა ოდესჲ სულათა შინა, დედამა ლაქსა პერსიდისასა, და ვითარ განვიდა ველად მოყუარეთა თანა მისთა, ძრვაჲ და ბრწოლაჲ ქეცყანისაჲ იქმნა მეყუსულად. და დაშთა მხოლოდ ღტოლვითა ჰოყუარეთა მისთაჲსა და დავარდა პირსა ზედა, დაცემული ორთავე კელთა ზედა. და ეინმე, შეშხებელი მისი, უბრძანებდა საშუვალ აღდგომასა და ხილვასა გულვებადთაჲსა შემთხუვად მოქალაქეთა შემდგომად მრავალთა ნათესავთა. ხოლო აღდგომილსა აუწყებდა მას ვერძისა დიდისა ხილვასა, მრავალთა ვიდრეჲ რქათა გამომღებელსა, ხოლო დასასრულსა უმაღლესად მათგან მქონებელსა; ამისა შემდგომად — მხრულვად დასავალით კერძი და ხილვად

1 დანილოს Δεισι; 10, 280.

* დან. 6, 25; 8, 2; 8, 16.

° ესე ოჯი არს ტაბარი. βάρυ 10, 280.

ვაქსა, ჰაერსა შინა მოღებულსა მის მიერ, დაცემულსა ვერძისათვის და რქითა განმბძარეულსა ორგზის და დაცემად ქუეყანასა ზედა და / დათრგუნვად მას: ამისა შემდგომად — ხილვად ვაქისა, შებლისაგან დიდსა რქასა აღმოცენებულად, რომელი შეიბუსრა, რაათა აღმოსცენდეს ოთხნი, თითოეულსა ქარისა მიმართ მხედველნი.

ხოლო მათგან აღმოცენებად სხვსაცა უმციოზისადა დაწერა, რომლისაცა აღორძინებულისაგან, ეტყოდა მას ამათი მაჩუენებელი ღმერთი, ბრძოლასა ნათესვისა მისისა და დაპყრობასა ქალაქისასა ძლევით და შემრღუევისა ტაძრისა თუსთასა და დაყენებასა მსხუერპლთასა დღეთა შინა ათას ორას ოთხ-ზეოცდაათექუსშეტთა. ამათი ვიდრემე ხილვად ვულსა შინა სუსათასა დაწერა დანიილოს, ხოლო აღქანასა მისდა ჩუენებისაა ცხად-ყოფდა ღმერთისა მიერ ესრეთ: ვერძისა ვიდრემე მიერ მეფობათა სპარსთა და მიდთასა მოსწავებულ იტყოდა, ხოლო რქათა მიერ — მეფე-ქმნად გულგებდითა. დაასარულისა უკუე რქისაგან — მოსწავებბასა უკუანასკნელისა მეფისასა, რამეთუ ესე აღე-მატოას ყოველთა სიმდიდრითა და დიდებითა. ხოლო ვაქისა მიერ — მოსწავებბასა, ვითარმედ ელინთაგან მეფე იქმნეს ვინმე, რომელმანცა, მბრძოლმან სპარსისამან ორგზის და მძლეველმან ბრძოლასა, მიიღოს მთავრობად ყოველი. ხოლო დიდისა რქისაგან, რომელი იყო შებლსა ზედა ვაქისასა, ცხად-ყოფასა პირველისა მეფისაა და ოთხთა აღმოცენებბასა, დაეცეს რაჲ იგი. და ოთხთა ვერძითა მიმართ ქუეყანისათა მიტყევასა — თითოეულსა მათისასა მონაცვალეთა პირველისა მეფისათა შემდგომად სიკუდილისა აღჩენილთა და განყოფასა მათდა მიმართ მეფობისაა. და ვითარმედ არცა ყრმად შისდა მყოფთა, არცა ნათესავად, მრავალთა წელთა მთავრონ ქუეყანასა. და ვითარმედ იქმნეს ვინმე ამათგან მეფე, მბრძოლი ნათესვისა და სჯულთა მათთაჲ და მეფობისა მათისა მიმღებელი და განმუხურელი ტაძრისა და დამაყენებელი მსხუერპლთა აღსრულებბაჲ წელთა შინა სამთა.

და ამათი უკუე ვნებაჲ ჩუენსა შეემთხვა ნათესავსა ანტიოხოზს მიერ ებიფანესსა, ვითარცა იხილა დანიილოს და უწინარეს მრავალთა წელთასა აღწერნა ქმნანდნი.

ხოლო ამასვე ეჰმა დანიილოს რომთა მთავრობისათვისცა აღწერა და ვითარმედ მათ მიერ პყრობილ იქმნეს¹, ესე ყოველნი დაწერნა მან ღმერთისა მიერ ჩუენებითა მისდა და დაუტენა, ვიდრედა წარმეთხველთა მიერ და შემოტრევისა გულგებბითასა განმხილველთა განსაკვრებულ არს ღმერთისა მიერისა პატრივისათვის დანიილოს. და ამათ მიერ სამოვნებელ არიან ებიკორელნი შეეთობილად², რომელნი წინმოურნებბასა განჰკადიან ცხორებისაგან და ღმერთსა არა აღიბსებენ ზედმოურნებბად საქმეთა, არცა სანატრელისა მიერ და უხრწნელისა არსებბასა მდგომობისა მიმართ ყოველთაჲსა მართებდ ყოველთა, არამედ ოკრად აღკრთმპყრობელისაგან და მოურნისა იტყუან ქუეყანისა და თვთ მართებულად, რომელი, უკუეტომცა ამით სახითა განუგებელ იყო, ვითარ და მმართველთაგანცა ოკერთა ნათთა დანთქუმულად ეხედავთ ქართა მიერ, გინათუ ეტლთა დამკობილთა, ვითარ არა მქონე-

¹ შეეთობილად AD.

² იქმნეს] + καὶ ἐν τῷ ἀναρῶ ἀποστροφῆς καὶ Ἰ. ἰσθμῶν καὶ ὁ πᾶς ἐξουσιᾶσθαι 10₂₇₆ (= იერუსალიმი და ტაძარი გაძარცველ იქნა).

³ დასავლეთით.

ბელთა აღკრპპრობელთასა, რამეთუ შეიმუსრნესმცა წინგანუგებელისა მი-
მართებისაგან, წარწყმედილ იყომცა და განხრწნილ.

185 პირველქუმულთაგან უკუე დანიილომს მიერ საგონებელ არიან ჩემდა
ფრად განჯუებად ჭეშმარიტისა თნებისაგან, რომელნი განა / ჩინებენ არცა
ერთსა წინმოურნეობასა ყოფად ღმრთისა მიერ კაცობრივთათუს, რამეთუ
არამცა წინაწარმეტყუელებისა მისისაებრ სრულქმნილად ვხედვედით ყოველ-
თა, უკუეთუმცა თვთ მართებულგბითა რომლითაჲ ყოფაჲ შეემთხუოდა
ქუეყანასა.

მე ვიდრეჲე უკუე ამათუს, ფითარ ვპოვე და გულისჯმა-ვეყავ, ფსრეთ და-
ვწერე. ხოლო უკუეთუ ვინმე სხუად თნებად მნებებელ იყოს მათუს, უბრა-
ლოდ მქონებელ იყავნ სხუაგონებაობასა.

დასასრული მეთისა სიტყვსაჲ იოსიპომს სიტყუადსაბამარბისასა.

მსენი არიან მათეროთმეტისა წიგნსა შინა იოსიკოვსა
სიტყუადასაბამოზისასა

1. ვითარმედ კვროს, სპარსთა მეფემან, იუდეელთა განმტყვებელმან ვავკლონით, თჳსად მამულად წარაგლიონნა იგინი აღშენებად ტაძრისა, მიმცემელმან მათელა საკმართამან.

2. და ვითარმედ დაახრწვეს¹ იგინი მეფისა მთავართა აღშენებად სამღდელოჲსა, დამაყენებულქმნილთა საქმეთაგან.

3. და ვითარმედ აღსრულდა რაჲ კვროს, ჯამვესი, ყრმაჲმან მძმან, მიღებელმან მთავრობისამან ყოვლითურთ, დააყენნა იუდელნი აღშენებად ტაძრისა.

4. კუალად დარიოს უსპასტომსმან, მმეფობმან სპარსთამან, პატივ-სცა იუდეელთა ნათესაჲსა და ტაძარი მათი აღაშენა.

5. კუალად შემდგომად ამისსა და ყრმაჲცა მისი ქსერქსი სიყუარულთ დაიდვა იუდეელთა მიმართ.

6. კუალად მეფობასა შინა არტაქსერქსისასა² იუდეელთა ყოველი ნათესავი ძვრბილულ იქმნებოდა მზაკვარებისა მიერ ამანისა.

7. კუალად ვალსა, არტაქსერქსის ახლოსა³ მყვანებელმან, ჯიდად შეურაცხ-ყვნა იუდელნი.

8. კუალად მკედრონელთა მეფემან ალექსანდრე⁴ კეთილ-უყო მათ; დამპყრობელმან იუდასამან.

მოაქუს წიგნსა ჟამი წელთა ყოველი ორას ორმოცდა სამთაჲ, თუეთა ხუთთაჲ.

ფლავიოჲს იოსიპოჲსი იუდეებრივისა სიტყუადასაბამობსაჲ, წიგნი მეთათროთმეტე.

თ. 1

1*. პირველსა წელსა კვროს მეფობისასა, ხოლო ესე იყო სამეოცდამეათე, რომლით დღითგან წარსლვად ერსა ჩუენსა მამულისაგან ვავკლონად შეემთხვა, შეიწყალა ღმერთმან ტყუეობაჲ და განსაცდელი მათი საწყალობელთაჲ და ვითარცა წინაწარ-უთხრა მათ იერემიას მიერ წინაწარმეტყუელისა აღმოფხურადმდე ქალაქისა, ვითარმედ შემდგომად მონებისა ნაუბოდონოსოროჲსა და შეილთა მისთა და ამასცა დათმენად მონებასა წელსა სამეოცდაათთა, კუალად დაამკვდრნეს იგინი მამულსა ქუეყანასა და ტაძარი აღაშენონ და პირველისაჲ კეთილმდენიერობისაგან იშუებდნენ. ესენი შიანიჲნა მათ, რამეთუ აღმძრველმან სულსა კვროსსა ყო იგი მიწიერად ყოვლისა

¹ დაახრწენს. ² ასტარქსეტისსა არტაქსერქსისსა AQ. ³ ალექსანდრე A.

⁴ იემ ვადნეიუს VI, გვ. 496 (უმცროსი, ახალგაზრდა). ⁵ I ეზრა 1,1. II ეზრა 2,1.

ასიამაჲ მიმართ: კვროს მეფე იტყუეს: „ვინამთჳან მჳე ღმერთმან ღიღმან ქუე-
ყანისამან განმაჩინა ჩეფელღ, ვარწმუნებ ამისსა ყოფასა, რომელთა ისრაილიტ-
თა ნათესავი თაყუანისსცემს და რამეთუ ჩემი წინაწარ-თქუა სახელი და
ვიტარმედ ტაძარი მისი აღვაშენო იეროსოლჳმათა შინა იუდეაჲს სოფელსა“.

2°. ხოლო ესე ცნა კვროს, წარმკითხველმან წიგნსა, რომელი წინაწარ-
მეტყუელებსა მისისაჲ ისაია დაუტევა უწინარეს წელთა ორასთა და ათთა,
რამეთუ ამან დაფარულსა შინა თქუა ამათი მეტყუელებად ღმრთისაგან: „ვი-
ტარმედ მეგულებს მჳე, კვროსს მრავალთა ნათესავთა და ღიღმთა მეფედ
განმჩენელსა, წარვლინებად ერაჲს ჩემისაჲ თჳსად ქუეყანად და აღშენებად
v ტაძრისა ჩემისაჲ“. / ესენი ისაია იწინაწარმეტყუელნა პირველ ტაძრისა აღ-
წოდებულადმდე უწინარეს წელთა ასთა და ორპეოცთა. ამათი წარმკითხველი
კვროს და განკვრეებული საღმრთოსა ზედა, მოსწრაფებამან იპყრა და პატი-
ვისმოყუარებამან ქმნად აღწერილთა. და მოშწოდებელმან საჩინოთა ცავე-
ლონს შინათა იუდეელთამან შენდობად ჰრქუა მათ წარსლვად მანულსა მათსა
და აღდგინებად ქალაქსა იეროსოლჳმასა და ტაძარსა ღმრთისასა, ვინამთჳან
იყოს იგიცა შემწე მათდა და მიწუროს მთავართა მიმართ და სატრაპათა მახ-
ლობულთა სოფლისა მისი იუდეელთაჲსათა, რამათა მისცემდენ მათ ოქროსა და
ვეცხლსა აღშენებისა მიმართ ტაძრისა და ამით თანა საცხოვართაჲცა მსხუერპ-
ლვთა მიმართ.

31°. ესენი რაჲ აღუთქუნა კვროს ისრაილიტთა, წარემართნეს ორთა ნა-
თესავთა მთავარნი, იუდაჲს და ვენიამიტლოჲსანი, თანად ლევიტელნი და
მღვდელნი, იეროსოლჳმად, რამეთუ მრავალნი დაადგრეს ვაკვლონს შინა, მო-
ნაგებთა დატევებად არა მნებებელნი. და მათ უკუე, მიწევნულთა მეფისა,
მოყუარენი ყოველნი შეეწეოდეს და თანად მიიღებდეს შემზადებისა მიმართ
ტაძრისა: რომელნი ვიდრემე ოქროსა და სხუანი — ვეცხლსა, ხოლო სხუანი —
საცხოვართა ჰიმირავლჳსა ცხენთა თანა. და თანად ლოცვასა მისცემდეს
ღმერთსა და განწესებულთა ძუელისაებრ მსხუერპლთა აღსარულებდეს, ვი-
ტარ აღგებადისა მათდა კუალად განახლებადისა პირველისა ჩუეულებათა
თმართ მსახურებათაჲსა. ხოლო წარუვლინნა მათ კვროს და ჳურჳელებიცა
ღმრთისანი, რომელნი განმფხურელმან ტაძრისამან ნაეუხლონოსოროს ვაჟ-
ვლონად წარჩხუნა. ხოლო მისცნა ესენი წარლებად მითრიდატის, საჳურჳე-
ლისმცველსა მისსა, მმრძანებელმან მიცემისა მათისამან ავასაროჲსა, რამათა
დაიცვენს ვიდრე აღშენებადმდე ტაძრისა. ხოლო სრულ-იქმნას რაჲ იგი,
რამათა მისცეს მღვდელთა და მთავართა სიმრავლისათა, მიმცემელადთა ტა-
ძარად. წარავლინა უკუე ებსტოლეცა¹ სურისა შინა მყოფთა სატრაპათა მი-
მართ კვროს, ესრეთ მეტყუელი:

„მეფე კვროს სისინოს და ჳარვასანის, გიხაროდენი იუდეელთაგან, სო-
ფელსა შინა ჩემსა მკვდრთა, უბრძანე მნებებელთა თანად ქალაქისა აგებად

¹ საჳურჳელსმცველსა A, საჳურჳელს Q.

* ესაჲ 44,28. I ეზღრ. 1,3. II ეზღრ. 2,5. ^{1*} I ეზღრა 1,5. II ეზღრ. 2,8. I ეზღრ. 6,6. II ეზღრ. 6,27; 6,25; 2,13; I ეზღრ. 1,9. II ეზღრ. 5,29. I ეზღრ. 6,9. II ეზღრ. 5,41. I ეზღრ. 2,64; წყმად 7,66.

* ებსტოლე კვროს მეფისაჲ მთავართა მიმართ მისთა იუდეელთა აღსლვისათჳს.

და ტაძრისა აღშენებამა იეროსოლჳმათა შინა ღმრთისა, მასე ადგილსა ზედა. სადა და პირველიცა. ხოლო წარმოვაგლინე და საკურკლისმცველიცა ჩემი მითრიდატი და ზოროვაეილოს, მთავარი იუდეელთაჲ, რამთა საფუძველნი შთასხნეს ტაძრისანი და აღაშენონ იგი, სიბაღლულ ვიდრემე სამეოცთა წყრთათა, ხოლო ამათიეუ და სიერკედ, ქვისა ვიდრემე თლილისაგან საჳნი აღაშენენ სამკედრებელნი და ერთი — ძელისაჲ წყრისაგებრ. მსგავსი უკუე და სამსხუერპლომცა, რომელხა ზედა უმსხუერპლიდენ ღმერთსა. ხოლო ამათ ძლითსა წარსაგებელსა ჩემთაგან ქმნად მნებებელ ვარ და კურკელნი, რომელნი მიიტაცნა ტაძრისგან ნაეუხოლონოსოროს მეფემან, წარმოვაგლინენ, ნიბცემეღმან მითრიდატისა, საკურკლისმცველისა და ზოროვაეილოსა, მთავრისა იუდეელთაჲსა, რამთა მიხიბნენ იეროსოლჳმად და მისცნენ ტაძრსა ღმერთსაჲსა. ხოლო რიცხუ მათი არს ესეოდენნი¹: სამწერობელნი ოქროსანი ორმეოცდაათნი, ვეცხლისანი — ოთხასნი²; თარიკლიანი ოქროსანი ორმეოცნი³; ფილნი ოქროსანი — ოცდაათნი, ვეცხლისანი — ორ ათას ოთხასნი, ხოლო კურკელნი სხუანი დიდნი — ათასნი. შეუნდობ უკუე მათდა მშობელთაჲთაგანცა მყოფსა მათდა პატრისა, საცხოვართა და ღვნისა და ზეთისა — დრახმათა ოცთა ბევრთა და ხუთ ათასთა და ხუთასთა და სემინდალისათჳს იექლთაჲსა — არტავართა ორ ბევრთა ხუთასთა. ხოლო ვებრძანებ მიცემასა ამათსა სამარიაჲსა ხარკთაგან ქმნად. და მიიღებდენ სამსხუერპლოთა ამათ მოკისს სჯულთაებრ მღდელნი იეროსოლჳმათა შინა და შემწირველნი ილოცვიდენ ღმრთისა მიმართ ცხორებისათჳს მეფისა და ნათესავისა მისისა, ხოლო სპარსთა მეფობაჲ დაადგრეს. ხოლო ურჩთა ამისთა და არა დამამტკიცებელთასა ჭუარკუმასა მნებებელ ვარ და მონაგებთა მათთა სამეფოქმნასა⁴.

186

და ეპისტოლე ვიდრემე ამათ ცხად-ჰყოფდა⁵, ხოლო ტყუეობისაგან შეკრებულთაჲ იეროსოლჳმად ბევრნი იყვნეს ოთხნი და ორ ათას ოთხას სამეოცდა ორნი.

თ. 2

1². ხოლო შთასხნეს რამ საფუძველნი ტაძრისანი და აღშენებისა მის ნიშართ ტაძრისა ფრიად მოაწრაფე იყვნეს, ჯარემოხსნი ნათესავნი და უფროსსა ხუთედნი¹, რომელნი პერსიდაჲსა და შიდიასაგან მიმყვანებელმან საღმრთნაჲსარის, ანკრელთა მეფემან, დაამკედრა სამარიას შინა, რამთა ისრაილოტთა ერი უმკედრო-ყო, ეცედრებოდეს სატრაპთა და ზედმოუწინთა დაყენებად იუდეელთა თანად ქალაქისა აღმართებისა მიმართ და ტაძრისა შემზადებნა. ხოლო იგინი, საცმართა მიერ განხარწნილნი მათ მიერ, მიმსყიდულ ექმნეს ხუთეულთა იუდეელთა მიმართსა უღებებასა და მცონარებნა შენებისა

¹ ხუთედნი AQ, აბ ჯიჲმ(ა)თ 11₁₈.

² ოთხასნი] + ἄκθθ: ἑρσθθθ: πρῆθ: ἄθ: α, ძყოფრთა πρῆθ: ἄθ: α 11₁₃. სასაქველნი ოქროსანი ოცდაათნი, ვეცხლისანი—სამასნი S. ³ ორმეოცნი] + ἄθ: ἑρθ: ἄθ: α 11₁₃. და ვეცხლისანი—სამასნი S. ⁴ II ეზდრ. 5,66. I ეზდრ. 4,1. II ეზდრ. 2,16. I ეზდრ. 4,7.

⁵ კურკელთაჲს იეროსოლჳმასა ტაძრისათა. ⁶ I შესისავე სიბრძელე იუდეელთა აღსლვისა ვავილონით იეროსოლჳმად.

მიმართ. ხოლო კერძოა, სხუთაგან უცალოა ბრძოლა, უმეტრება იყო ამათი. და აღმკვდრებულსა თანად მასსაგეტა ზედა მეყუსეულად შეემთხვა აღსრულებად ცხორებისაგან. ხოლო კამეკსი, კერძოა ყრმამან, მიიღო რაჲ მეფობაჲ. სკრიასა შინათა და ფენიკისა და ამპანიტიდისა და მოავიტიდისა და საპარიამათა მიუწერეს ეპისტოლე კამეკსის, მაუწყებელი ესევეთართაჲ: „მეუფეო! მონანი შენი — რათვმოს, ყოველთა მოქმედებულთა მწერალი, და სემელიოს მწიგნობარი და განზრახვისა სკრიას შინასა და ფენიკისა მბჭობნი — უწყებად შენდა ჭერ-არს, მეფეო, რამეთუ იუდეულნი, ვავკლონად აღყვანებულნი, მოვიდეს ჩუენდა და თანად ქალაქსა განდგომილსა და ბოროტსა აღაშენებენ და აგარაკთა მისთა შექმნადებენ და ზღუდეთა და ტაძარსა აღმშენებენ. უწყოდე უკუე, ესენი თუ იქმნენ, არცა ხარკთა სრულყოფასა მოთმინე იქმნენ ივინი, არცა მორჩილებად მნებებელ იყვნენ, არამედ და მუხეთაჲ წინა-აღუდგენ და მთავრობად უფროსდა, ვიდრე მორჩილებად, მნებებელ-იქმნენ. შურებოდეს რაჲ უკუე ტაძრისათვის და მოსწრაფე იყვნენ კეთილად ქონებას, გუთნდა ჩუენ მოწერაჲ შენდა, მეფე, და არა უგულუბელს-ყოფად, რაჲთა გამოიკულინე მამათა შენთა წიგნნი, რამეთუ ჰპოუნე მას შინა ცანდგომილად და მტერად მეფეთა იუდეულნი და ქალაქი მათი, რომელი ამისთვის და აწცა ოკერ-იქმნა. ხოლო გუთნდა ჩუენ და აპასკა უწყებაჲ, შენდა უცნაურად საბე, რამეთუ ქალაქი თუ აღეშენოს ესრეთ და მომრგვლებად ზღუდეთაჲ მიიღოს, დაგეკმას შენ გზად ლელისა მიმართ სკრიასა და ფენიკისა“.

2*. ხოლო კამეკსი, წარმოთხველი ეპისტოლისაჲ და ბუნებითაჲ ბოროტად მყოფი, აღიძრა უწყებულთა შიერ და დაწერა, ესრეთ შეტყუელმან: „მეფე კამეკსოს! რათვმოს, მწერალთა შემთხუელთათვის, და ველზემოსს და სემელიოსს მწიგნობარსა და წესტთა თანდაწესებულთა და მკვდრთა სამარისა და ფენიკის შინა ამათ ეტყუეს: „წარმოთხველმან წარმოვლინებულთა ჩემდა თქუენთა მიმართა წერილთამან ებრძანე გამოძიებაჲ წიგნებსა მამათა ჩემთასა და იპოვა ქალაქი, მტერ მუფეთა ქმნილი მარადის და კლომათა და ბრძოლათა თანათა შინაგან მკვდრნი მომერაგებულნი. და მეფენი მათნი ვისწავნით ძლიერნი და მაძულებელნი ხარკის მიმკვდელნი ლელისა სკრიასა და ფენიკისანი. მე უკუე ებრძანე არა შენდობაჲ იუდეულთაჲ აღშენებად ქალაქსა, ნუსადა უმეტეს აღორძინდეს სიბოროტისა მათისანი, რომლისა მკუმეველნი წინააღდგომად არიან მეფეთა“.

წარიკითხნეს რაჲ წერილნი ესე, რათვმოს და სემელიოსს მწიგნობარი და თანდაწესებულნი მათნი, მეყუსეულად აღვლდომილნი ცხენთა ზედა, მისწრაფებდეს იეროსოლუმად, სიბრავლესა მიმყვანებელნი მრავალსა და დაყენებდეს შენებად იუდეულნი ქალაქსა და ტაძარსა. და ესენი ვიდრევე იყვნეს საქმეთაგან ვიდრე მეორედ წლაძდე დარიომს მეფობისაჲ საპარსთა ზედა, ხოლო სხუათა თანა წელთა ცხრათა. კამეკსის, ექუსთა² წელთა მმეფობი და დამპყობელი ამათ თანა ეგვიპტისაჲ, უკუნქეულე აღსრულდა დამპყობისა შინა.

1 კამეკსოსს A. * ექუსთა+თქმთა AQ, წ: წყ 11³⁰.

• II ეზრ. 2,25. I ეზრ. 4,17.

• ეპისტოლე კამეკსოს სკრიასა და ფენიკისთა მიმართ დაყენებისთვის შენებას იეროსოლუმთა შინასა ტაძრისაჲ.

07. 3

1. ხოლო შემდგომად მოგუთა მოსრვისა, რომელთა შემდგომად კამეცისა სიკუდილისა სპარსთა მთავრობა იპყრეს წელთა შინა, წოდებულთა „შედ-თა სახლთა სპარსთასა“, ესტასპოას ყრმაჲ, დარიოს, განაჩინეს მეფედ¹. ამან, მსოფლიოდ მყოფმან, ილოუა ღმრთისა მიმართ, უკეთეთ იქმნეს მუფე, ყოველნი ჭურჭელნი ღმრთისანი, ჩაოდენნი იყვნეს და მერპეცა ეფველონს შინა, წარავლინნეს ტაძრისა მიმართ იეროსოლჳმას შინათამას. ხოლო შეემთხვა მას წარსლუაჲ დარიოსს მიმართ იეროსოლჳმათაგან ზოროვაილოსს, რომელი ტყუეთა იუდეელთა მთავრად განჩენილ იყო, რამეთუ პირველითგან იყო მისა სიყუარული მეფისა მიმართ, რომლისათვის და სხეულისმცველადცა მძღდა და სხუათა თანა ორთა დირსად სჯილ იყო, მიემთხვა, რომელსა სასოებდა კეთილ პატიესა.

2*. ხოლო პირველსა წელსა მეფობისა დარიოსს შეიწყინარა ბრწყინვალეობით და მრავლსა თანა შემზადებისა თანად მისნი და სახლის შინანი და მთავარნი მრდთან და სატრაპნი პერსიადისანი და ადგილმთავარნი პინდოეთისანი ვიდრე ეთიოპიადმდე და მკედართჳყვანებელნიცა ას ოკთა და შედთა სასატრაპოთანი. ხოლო ვინათგან მსერებელნი ვიდრე სიპაძრედმდე და აღმოქსებად დანიკსნენს დაძინებულნი მათგანნი თითოეულნი, დარიოსს მეფე, მისრული სარეცელად და მცირესა ღამისასა განმსუენებელი, განღვებულ იქმნა და არღარა დაძინებად შემძლებელი ზრახვად მიიქცა სამთა თანა სხეულისმცველთა. და სიტყუსა მტყუელთა, რომელთათჳს მას განსჯაჲ ეგულებს, უპეშმარიტესა და უგონიერესა, ამას პატიესა მიცენაჲ აღუთქუა: „საძლეველსა პოჩფკრსა შევოსაჲ და სასუმელთა შინა ოქროსათა ლუბაჲ და ოქროსა ზედა მწოლარეობაჲ და ეტლსა ოქროლაგამსა და გვრგვისა ვესსინისასა და მანიაკსა ოქროსასა და შემდგომად მისსა ქონებად პირველმძღობარეობასა სიბრძნისათჳს და ნათესავ ჩემდა, თქუა, ეწოდა“.

ამათ ნიჭთა აღმოქუქელმან მათდა მინიჭებად, ჰკითხა ვიდრემე პირველსა, იუჳეთუ ღვწონა უმეტეს შემძლებელ არს, ხოლო მეორესა — უკეთუ მეფენი, და მესამესა — უკეთუ დედაკაცი, და უმეტეს ამათსა ქეშმარიტებაჲ? ამით წინდამდებელი მათდა გამოძიებად დადუმნა. ხოლო განთიად, მომწოდებელი დიდ-დიდთამან და სატრაპთა ადგილმთავართა პერსიადასა და მრღიამასთამან, დაჯდომილმან ადგილსა, რომელსა შინა ჩუე/ულ იყო, მტყუელებად უბრძანა თითოეულსა სხეულისმცველთაგამსა საქმენლად ყოველთა აღნოჩენაჲ საუქუელსა მძღდა წინამდებარეთათჳს.

187

31* და პირველმან იყო სიტყუად ძალსა ღვწისასა¹, ესრეთ გამომაჩინებელმან მისმან: „რამეთუ, მამაკანო, მე ძალსა ღვწისასა გამოძიებელი, ყოველთა ზესთალსრულად ფჳპოებ ესევითართთა სახითა, რამეთუ შეაკთუნეს მსუმელსა მისსა და შეუბრკემის გონებასა და მეფისაცა გონებასა ობლისა

* II ეზღრ. 3,1. 1* II ეზღრ. 3,17.

¹ ეთიარმედ შემდგომად კამეცისა მყარობელ იქმნეს მოგუნი სპარსთა ზედა, რომელთა შემდგომად დარიოსს აღდგინებას იეროსოლჳმათა და ტაძრისა მბრძანებელმან ი. ² ძალსათჳს ღვწისას.

და მოურჩისაჲსა მსგავსებულ დებს და მონისა ალაღვენსა კადნიერებისა ში-
მართ თავისუფალთაჲსა და გლახაკისაჲ მსგავს-იქმნების მიღროსა, რამეთუ
გარდაიშოქმედებს და გარდაშობს სულთა მათ შორის ქმნილი და განსაც-
დელთა შინა ვიდრეჲ მყოფთაჲსა და შრეტს მწუხარებასა და მომღებელთა
სესხთა უცხოთაჲსა და ვიწყებულ მიიყვანებს და იქმს მათ მეკუთლად ყოველთა
უწიღრესად, ვიდრე არცა მცირისა რახსამე მეტყუელებადმდე და ტა-
ლანტა¹ მოკსენებულ და სახელთა შესამსგავსთა კეთილბედნიერ-
თაჲს ამაჲს თანა უგარძნობელ-ყოფს მვეფთაცა და მთავართა და მოყუარეთა და
ჩუეულთაჲსა განსდენის ქსენებასა, რამეთუ აღსკუთავს კაცთა და საყუარელ-
თაცა მიმატო და საგონებულ არს ქმნად უუცხოც ყოველთაგან. და რაჲჲს
განფრთხობილ იქმნენ და დაუტევენს ივინი. ღამით მძინარენი, ღვინომან,
სდღვებთან არცა დრთსა, რომელთაგან იმოქმედეს ლიმორვალისაგანთჲს, მეც-
ნინინი. ამათ მიერ მე, გამომსახველო, ვჰპოებ ღვინოსა ზესთმძლეველად ყო-
ველთა და უძლიერესად².

4.¹⁰ ხოლო ვითარ პირველი, გამომაჩინებელი ძალისათჲს ღვინისა წინა-
თქმულთაჲს, დადუმნა, შემდგომიან მისმან იწყო სიტყუად ძალისათჲს მე-
ფისა, ამისმან გამომაჩინებელმან უძლიერესად და უმეტეს შემძლებელად
სხუათა, რაოდენნი საგონებულ არიან ძალსა ქონებულ, ვინა გონიერებასა.
ხოლო სახესა აღმოჩინისაჲს ამიერ მიიღებდა: „ყოველთა ვიდრეჲ, თქუა,
კაცი ზესთმძლეობენ, რომელნი და ქუეყანასაცა აიძლეებენ და ზღუასა
საქჲარ-ყოფად მათდა, რომელთა მიერ მნებებულ არიან. ხოლო ამათ ჰმსთა-
ვრობენ მეფენი და კელწიფებამ აქუს. და ძლიერისა უძლიერისაჲს ცხოვე-
ლსა მეუფედ დადგინებულნი შეუსწორებულნი ესენი ძალითა და ძლიერე-
ბითა ნანდვლ სადმე იყვენენ. ამათჲსცა ბრძოლათა მბრძანებულნი და ძკრის-
ხილვითა მთავრებულთათჲს იმორჩილებიან და წარმავლენელთა მათთა
მტერთა მიმართ მრწმუნებელად ძალისათჲს მათისა აქუან. და მათთა ვიდრე-
ჲ დადრეუკასა და ზღუდეთა შთამოფხურასა და გოდოლთაჲს ბრძანებენ და
სიკუდილად ბრძანებულნი და მოკუდინებულ³ მოითმენენ, რახთა არა მეფისა
ბრძანებათა გარდასლვად საეკუელ იქმნენ, ხოლო მძლეველნი სარგებელსა
ბრძოლისაგანსა მეფისა მიიღებენ. და არა მმკედრობთა უკუე, არამედ ქუე-
ყანისმოქმედთ⁴ და ანელუმყოფელთა, რაჲჲს დამაშურალთა და ყოველსა
ძკრსა საქმეთასა მიითუალყულთა მომკენენ და ნაყოფნი შეკრიბუნენ, ხარკთა
მეფისა მიიღებენ. ხოლო რომელი ამან თქუას და ბრძანოს, ესე დაუყენებე-
ლად არცა ერთისა დატევებითა იქმნების. მერმეცა ვიდრეჲ ამას სანო-
ვისა ყოვლია და საშუებელითაგან აღსაესესა სძინაჲს, ხოლო იცუვბის მღვძა-
რეთა მიერ, ვითარ შეკრულთა შიშისაგან, რამეთუ დატევებასა მძინარისაჲს
არცა ერთი იყადრებს, არცა დამტევებელი თჲსთა მოურჩეობასა მოქმედებს,
არამედ ერთი საქმე შეურაცხიეს საჭიროდ — დაცვაჲ მეფისაჲს და მის თანა-
დადგრობამ. ვითარ უკუე არა მეფე საეკუელ იყოს მძლედ ძალსა ყოველთა-
სა, რომელსა ესოდენი სიმრა/ვლე დაემორჩილების მბრძანებელსა?“

¹ აღადგეს AQ. ² მოკუდინებულ. ³ ქუეყანასა მოქმედთა AQD.

⁴ *ἐπιμαρτυροῦν* II₄₀ (ფულის ერთეული). ¹⁰ II ებღრ. 4, 1.

5*. ხოლო დღემნა რაჲ და ესეცა, დედაკაცათჳს და ქეშმარიტებისა მე-სამემან, ზოროვაჲილოს, სწავლად იწყო მათდა, მეტყუელმან ესრეთ: „ძლი-ერ ვიდრემე და ღვინოცა და მეფე, რომელსა ყოველნი დაუმორჩილებიან, არაჲდ უჭკობეს ძალითა ამათსა დედაკაცი, რამეთუ მეფეცა დედაკაცმან მოიყვანა ნათლად და დაჰწერგველთაცა ვენაქთასა, რომელნი იქმან ღვინოსა, დედაკაცი არიან მშობელნი თანად და აღმზრდელნი. და საყოველთაოდ არა-რაჲ არს, რომელი ამათგან არა გუაქუს“. და რამეთუ შესამოსელთაცა ესენი ქსოვენ ჩუენთჳს და სახლის შინანი ამათ მიერ ზედმოურნეობასა და დაცე-სა მიეზთხუევიან. და შეუძლებელ არს ჩუენდა განყოფილება დედაკაცთა-გან; არაჲდ და ოქრომასა ფრიადისა მოგებელნი და ფეცხლანნი და სხვსა რომლისავე მრავალფასისა და მოქწრაფებისა ღირსთაგანანა, ამა ყოველ-თა დამტეგებელნი, ხალულისა მიმართ სახისა აღვადრენთ და მოვითმენთ მო-ტეგებასა მონაგებთა ჩუენთა, რამთა შეუენიერებისაგან ვიწყეთ და მოვილოთ. ხოლო დაუტეობთ მამათაცა და დედათა და აღმზრდელსა ქუეყანასა და მრავალგზის. საყუარელთაცა დავიწყებთა მქონებელ ვართ დედაკაცათჳს და სულთაცა განტეგებასა მათ თანა აღვორჩევთ და მოვითმენთ. ესრეთ უკუე სადმე უმეტეს ძალი დედაკაცთა გულისკვა-გუთ. არა უკუე დამამურალნი და ყოველსა ძვრსა მომთმენელნი ქუეყანით და ზღვთ, რაჲმსა შრომათაგან იქნენ რამეე ჩუენდა, ამათნი ნიძლებელნი, ვითარცა დედოფალთჳ, დედა-კაცთა ზიესცემთ? და მეფეცა უკუე, ესევითართა უფალი, ვიხალე ოდესმე ამა-მისაგან, ასულისა რაეეზაკოსა თემასისოსა*; ხოლო ხარკისა მისისა, დამუ-ცეპული, და გვრგვნა მიძლებელისა და თავსა თჳსსა დაჰცემელისასა თავს-მდებელი და განლიმებთა ვიდრე მისსა განვლიმებელი და განრისხებთა — შექმუნებული და ენებთა გარდაცვალებითა მლიქნელი დედაკაცისაჲ და შემკვალებელი ფრთად მდბაღლქმითა მისითა, რაჲმსა მწუხარედ მყოფსა ხედვიდს“.

62*. ხოლო ურთიერთარს რაჲ ხედვიდეს სატრანნი და მთავარნი, ქეშმა-რიტებისათჳს იწყო სიტყუად: „წარმოვაჩინე ვიდრემე, თქუა, რაოდენსა შექ-მალბელ არიან დედაკაცი. ხოლო უძელურეს ესრეთვე და მეფეცა ქეშმა-რიტებისა არიან, რამეთუ უკუეთუ არს ქუეყანად დიდი და მალალი ცაჲ და მალღმარობითა მზე, ხოლო ესე ყოველნი იძრვიან ნებისაგერ ღმრთისა და ქეშ-მარიტ არს უკუე ესე და მართალ. ამის მიზეზისაგან ჯერ არს და ქეშმარიტ-ბასაცა უძლიერესად შერაცხეად და არცა ერთსა უსამართლოსა მისა მიმართ შეძლებად. მერმეცა უკუე სხუთა ვიდრემე სიკუდილი და მალიად მოკუდაე-ყოფად შეეზთხუევის ძალისა მქონებელთა, ხოლო უკუდავი საქმე — ქეშმა-რიტებაჲ და საუკუნობ. და არა უკუე ჩუენდა არა სიყეთჳსა ეამსა შინა და-ქნობაჲსა, არცა მონაგებთა, მისაღებელსა ბედისაგან ეამსა შინა, არამედ მართალთა და სჯულოერთა შინა განმარჩეველი უსამართლოთაჲ და მამხილე-ბელი“.

1 არა გაქუს] გაქუს A, გუაქუს QS, მ მი πα; ἄ τούτων ἔχουσ 11₈₀. 2 დაფრულთა, ἄς δειπνοῖται 11₈₂
 * II ეზღრ. 4,13. 1* რაეეზაკოს მერ თემასიოსს ყრბისა, აამისა A.Q.D. ἄπρ ἔξ 'Ραβ-
 λου τῆθ ἑταῖσιν παῖδῶν Ἀπέλιθ 11₈₄. 2* II ეზღრ. 4,33.
 0 ძალისათჳს დედაკაცთასა.

7^ა. და დააცხრობს ვიღრემე ზოროვაილოს კეშმარიტებისა ძლითსა სიტყულსა. ხოლო ვინამთჳან ზღღდამკობელ ექმნა სიმრავლუ, ცითარმედ რჩეულად თქუა და ცითარმედ კეშმარიტებასა მხოლოდ ძალი უმცუველი და დაუბერებელი აქუს, უბრძანა მას მეფემან თხოვად რასავე მინიჭებად, რომელსაგან იყო იგი აღმოქუმელ, რამეთუ მისცეს ბრძანად მყოფსა და უმეტეს სხუთაგან ვაჟოჩინილსა გონიერად. „ხოლო დასაძღე ჩემ თანა, პრკუა, და გეწოდოს ნათესავ ჩემდა“.

ესენი რამ თქუნა, შეავსენა მას ლოცვამ, რომელი ჰყო¹, უკუეთუ მიიღოს შეფობამ. ხოლო ესე იყო აღშენებამ ვიღრემე იეროსოლუმათამ და შექმადებამ მათ შინა / ტაძრისა ღმრთისასა და უკუნეცევაჲ კურკელთამ, რადღენნი წარპყუენველმან ნაეუხოდონოსოროს ვაველონად წარისუნა: „და ესე, თქუა, არს ჩემი სათხოველი, რომელსა აჲ მიბრძანებ მე თხოვად, სჯილსა ბრძანად და გონიერად“.

8^ა. და შეებულმან ამით ზედა მეფემან, აღდგომილმან, ამბორს-უყო მას და აღვილთმთავართა და სატრაპთა მოწყერა, მბრძანებელმან წარვლინებად ზოროვაილომასსა და მის თანათა, მგულეებელთა წარსლვად აღშენებისათჳს ტაძრისა. ხოლო მიუმცნო და სვრიაჲსა და ფენიკისაჲსა შინათა ძელთა ნაძესათა შთამოღებამ ლივანოთ მომკუეთელთა იეროსოლუმად და თანშენებად მისა ქალაქსაჲ. და ყოველნი დაწერნა თავისუფლად მყოფნი იუდეად წარსრულნი ცყუენი და დადგინებულთა მისთა და სატრაპთა დააყენნა ბრძანებად იუდეულთა სამეფოთა საცმარებათა მიმართ. და თანად მიუტევა ყოველსა, რომელსა შემძლებელ იქმნენ დაპყრობად სოფელსა, მოტყდელად ხარკთაგან ქონებამ მათი. ხოლო უბრძანა და იღუმელთაჲსა და სამარიტთა და ლელსა სვრიაჲსათა შიტეებამ დაბათამ, რომელთა მქონებელ იყვნეს იუდეულთაგან და ამას თანა ტალანტთა ორმოცდაათთა აღშენებისათჳს სამღდელოჲსა მიცემა და მსხეტრპლვამ მათი განწესებულთაებრ მსხუერპლთა და განაწუსა მინიჭებამ ყოველისა და სამღდელოჲსა სამოსლისა, რომლითა მსახურებდენ ღმერთსა და თანად მღდელთმთავარი და მღდელნი, რამთა თჳსთაგან იქმნებოდინან, და ლევიტელნი ორღანოთა მიერ აქებდენ ღმერთსა. და მცველთა ქალაქსა და ტაძრისათა ბრძანა ნაწილსა ქუეყანისასა მიცემა და თითოეულსა წელსა განწესებულსა რომელსამე ვეცხლსა საცმარებისა მიმართ ცხორებისა და წარვლინებად კურკელთაჲსა და ყოველთა, რადღენთა კვროს უწინარეს მისსა მნებებელ იყო იუდეულთა კუალადგებისათჳს, ესენი და დარიოსსა განაწუსნა.

9^ა. ხოლო მიმთხუეულმან ამითმან მეფისაგან, ზოროვაილოს, გამოსრულმან სამეფოთაგან და აღმხილველმან ზეცად, მადლობად იწყო ღმრთისა სიბრძნისათჳს და მის ზედამსა ძლევისა, რომელი დარიოჲსზე მიიღო: „რამეთუ არამუა ღირსქმნილ ვიყავ ამით, უკუეთუმცა არა შენ, თქუა, მეუფეო, მოწყალედ დამთხუეულ იყავ“. ამათი მის ეამისათჳს მმადლობელი ღმრთისა და გულვებალთაჲსა მიმართ მსგავსადვე მინიჭებისა, მივიდა ვავილონად და თანმონათესვეთა ახარა მეფისა ძლითნი. ხოლო იგინი, მსმუნელნი, მმად-

¹ იყო AQ.

[•] II ეზრ. 4,41. ^{1•} II ეზრ. 4,47. ^{2•} II ეზრ. 4,58.

ლობენ ციდრებე ლქერთას, კუალად მათდა მიმცემელსა მამულისა ქუეყანისასა და სუმისა მიმართ და მთრეალობათა მიდრეკილნი შუდთა დღეთა შინა ჯანმცხრომელ იყვნენ და აღშენებასა კუალად-ქმნასა მამულისასა დღესასწაულობდეს. ამათაა შემდგომად აღმაგაღდნი იეროსოლჳმად მთავარი გამულთა ნათესავთაგან ცოლთა თანა და შვილთა და კარაულთა გამოირჩინეს, რომელნიცა, დარიოხს მიმართ თანწარვლინებულნი ვიდრე იეროსოლჳმათადმდე, ვიდოდეს სიხარულით და შუებით მგალობელნი და მენესტუენი და მეჯჳენი წინწილითა. ზოლო წარავლინებდა მათდა დაშთომილიცა სიმრავლე იუდეულთაჲ, განცხრომელი.

10*. და იგინი ვიდრემე ესრეთ წარვიდეს, თითოეულისა ნათესვისაგან რიცხუსა განსაზღვრებულსა მქონებელნი. ზოლო მე არა მათხო-მიჩნდა ნათესავთა სახელგებასა წარმოთქემაჲ, რაჲთა არა, წარმოთხველთა გონებშასა თანშეწყობისაგან საქმეთასა გამომფხურელმან, ძნელშედგომილი მოთხრობაჲ ცუო მათდა. ზოლო ერთბამად წარსრულნი, წელსა მუათორბეტესა ჰასა-ქოსასა ქმნილნი, იუდეაჲს და ვენიამიტრიოლს ნათესვისაგანნი იყვნეს ბევრნი ოთხასნი სამეოცდა ორნი და რეა ათასნი, ზოლო ლევიტელნი — ოთხნი და სამეოცდაათნი. ზოლო ერთბამად დედათა თანა და სხეულთა ყრბებთასა იყო ოთხი ბევრი და შუდ ათასი და ორმეოცდაორი. ზოლო გარეშე ამათა იყვნეს ლევიტელნი მგალობელნი ასოცდარგანი, და მეკრენი — ას და ათორბეტნი, ზოლო მონანი სანდელლონი — სამას ოთხმეოცდაათორბეტნი. და სხუანი ამთ თანა, შეტყუელნი ყოფასა ვიდრე ოსაილიტთაგან, გარნა არა შემძლებელნი ჩუენებად ნათესავსა მათსა, ექუსას ორმეოცდაათორბეტნი. ზოლო იგინი დევნეს და ილდელთაგანნიცა პატრივსაგან, მომყენებელნი ცოლთანი, რომელთაჲ არცა მათ აქუნდა თქუმაჲ ნათესავსა, არცა ნათესავთმეტყუელებასა შინა დევიტელთა და მლდელთასა იპოვნეს. ზოლო იყვნეს ვითარ ხუთას და ხუთნი და ოცნი. და სიმრავლე უკუე მსახურთაჲ შეუდგა აღმაგალოთ იეროსოლჳმად, ბევრი შუდ ათასთა სამასთა ოცდაათხუდმეტთაჲ. ზოლო მგალობელნი და მგალობელანი — ორას ორმეოცდახუთნი. და აქუმნი ოთხას ოცდაათხუთმეტნი და კარაულნი ხუთ ათას ხუთას ოცდახუთნი.

ზოლო მთავარი აღრიცხელისა სიმრავლისაჲ იყო სალათიილოჲს ყრმაჲ ზოროვაგილოჲს, ძუთავან დავიდისთა მეოფი, ქმნილი იუდეაჲს თჳსლისაგან, და იისუ, ძე იოსუდეოჲს მლდელთმთავრისაჲ. ამთ თანა უკუე და მარლოქეოსცა და სერვეოს სიმრავლსაგან გამოჩეულნი მთავარნი იყვნეს, რომელთა შეუტრიბნეს დრაჰკანნი ოქროსანი ასნი. ზოლო ვეცხლისანი — ხუთ ათასნი. ესრეთ ვიდრემე უკუე მლდელნი, თანად და ლევიტელნი და კერძოჲ რომელსა რომელიმე ყოელისა იუდეულთა ერისაჲ, რომელი იყო ვავილოჲსა შინა, დაემკვდრნეს იეროსოლჳმას. ზოლო სხუაჲ სიმრავლე წარვიდა თჳსთა მამულთა მიმართ.

* II ეზღრ. 5,41; I ეზღრ. 2,64; II ეზღრ. 5,26; I ეზღრ. 2,40; II ეზღრ. 5,5; I ეზღრ. 2,2; II ეზღრ. 5,45; I ეზღრ. 2,69.

0 შეიწყალე სიმრავლე მეორისა აღმოსლვისა; ვავილოთი ძქლმდ დარიოხს ზექმნილსაჲ.

1°. და მეშველესა უკვე თუესა ვავილონით გამოსლესისა მათისასა წა-
რავლინეს მლდელოთმთავარმან იოსუ და ზოროვაგელისა მთავარმან სოფლის
შინანი და შეკრიბეს იეროსოლემად ყოველნი, არა რომელსა გულსმოადგი-
ნებისასა დაძტევებულთა. და შეკმზადეს სამსხეტერპლოა აღვილსა ზედა, სადა
იყო და უწინარესცა აღშენებულ, რათაა საკულოთერნი შეწირინენ მსხეტერპლნი
მას ზედა ღმრთისა მოკისის საკულოთებრ. ამათნი მოქმედნი არა სახარულევან
იყვნენ მახლობელთა წარმართთა, ყოველთა სიძულილსა მათდა მიმართ.

ხოლო აღმარულეს და მეკარვეობამცა მას ეამსა შინა. ცითარცა საკუ-
ლისმდებელმან განაწესა მისთვის და შესაწირავნი ამათსა შემდგომად და წო-
დებულნიცა სამარადისიანი და მსხეტერპლნი შაბათთანნი და ყოველთა წმინდა-
თა დღესასწაულთანნი. და თანად მოქმედნი ლოცვათა მისცემდეს თვსთავით-
გან მეშველსა თვსამთ. ხოლო იწყეს და შენებაცა ტაძრისასა, მრავლისა სა-
კმარებისა მიმცემელთა ქვისმკეთებელთა და მამუნებელთათჳს. და თანად სი-
დონელთა ტკბილ და სუბულქ იყო შთამომებელთა ლივანოთ ძელთა ნაძვ-
სათა, შემკრველთა მათთა და ტივისა შემკრველთა შთალებად იოპისა ლიმე-
ნად¹, რამეთუ ესე პირველად კეროს ბრძანა, ხოლო მამუნ დარიოხს ბრძა-
ნებითა იქმნა.

189

22°. რომელნი მიიწინეს რაჲ მეორესა წელსა იუდეელთა იეროსოლემად
შთანღვსასა, მეორესა თუესა იწყყო და იწყებოდა შენებაჲ ტაძრისაჲ². და
საფუძველთა აღმმართებელნი თვსთავსა მეთროსა თვსასა მეორისა წლისასა,
ამუნებდეს, წინადამადგინებელნი საქმეთა ზედა ლევიტელთაგან, აწლა ქმნილ-
თა ოცისა წლისათა, და ი/ისუმსთა და ძეთა მისთა და ძმათსა და ზოდში-
ლომსთა, ძმისა იუდა, ამინადავოხსთა და ძეთა მისთასა. და ტაძარი ვიდრემე
ყოველსა მოსწრაფებისა ზედმოურნეობასა კელთდადებულთა კუმევითა
მსწრაფელ ვიდრე მეჭუველობისა მისისა ვინიამე მიმღებელ იქმნა სარულბმაჲ.

ხოლო შეიმზადა რაჲ სამღდელოჲ. ნესტუთა თანა მღდელნი, ჩუეულე-
ბითთა შესამოხელთა მიერ შემკობილნი, და ლევიტელნი და ასაფოხს ყრმანი,
აღდგომილნი, აქებდეს ღმერთსა, ვითარცა მისსა მიმართი კურთხევად დაცი-
დის ცხად-ყო პირველად. ხოლო მღდელნი და ლევიტელნი და ნათესავთა
უზოხუტებულნი, პირველსა ტაძარსა ქსენებათა შინა მიღწომტკვევლნი;
დიდსა და ფრიად ბრწყინვალესა, რა ქმნილსა მაშინ მხედველნი სივლახაკო-
სათვს უნაკულლოენესად! ძველისაგან შემზახადებულსა, რაოდენ სადმე
არაჲ პირველთა კეთილბედნიერობისაგან შთამომადამლებულ ჯდა ღირსები-
საგან ტაძრისა გულსმსიტყუველნი, მწუხარე იყვნენ და ამის ზედასა მწუხა-
რებასა პერობად არა შემძლებელნი ვიდრე გოდებათაგან და ცრემლთა მი-
იყვანებდეს. ხოლო ფრისა საყუარელ იქმნენსა მაშინ ქმნილნი და მხოლოდ
აღშენებაჲ სამღდელოთა პირველად მყოფსა არცა ფრითა საიტყუესა. მოქმედნი-

¹ შენებასაყ აQ. ² უნაკლოოენესად.
* II ებრ. 5,47; I ებრ. 3,1. ¹ ჯამხა 11,8 (ონანსადღერშ). * II ებრ. 5,56;
I ებრ. 3,8. ² მიქს ძესანქო მარყოიამბანთ სთუი(ჯანო ო ჯონ უანს მარათსაქი 11,8. (მარ-
ყოიამბ = 1) ყოფნა 2) დაწყება. ამ კონტექსტში სპირიო პირველი მიიშენლობა: მეორესა თვისა
მათი იქ ყოფნისა დაწყეთ ტაძრის შენება).

მა, არცა ვსუნებმა. არცა შესწორებდა მძიართ მისისა მაქარებელი თავისაჲ, ვითარმედ უმცირესობანი, რომელთასა ჰვონებენ. ხოლო ზესთ-კმობდა კმასა ნესტულთასა და სიხარულსა სიმრავლისასა მოხუცებულთა და მღვდელთა გოდებაჲ, რომელთა ზედა ჰვონებდეს უმცირესობასა ტაძრისა მოკრებისასა.

3*. ხოლო კმასა ნესტულთასა მსმენელნი სამარტელნი, რამეთუ მოძულე¹ იყვნეს იუდაჲს თესლისა და ფენიპიტოდოჲსა, მიზბოდეს, მიზეზსა გოდებორასა სწავლად ნუნებებელნი. ხოლო ცნეს რამ ტყუეჭქნილთა ვავილონად იუდეულთა აღმენებაჲ ტაძრისაჲ, მივიდეს ზოროვაგილოჲს და იოსუჲსა და ნათესავთმთავართაჲსა, მედრებელნი, რამთა უბრძანონ მათ თანა-აღშენებაჲ ტაძრისაჲ და ზიარებაჲ შენებისაჲ, „რამეთუ ვჰმსახურებთ არა უმცირეს მათგან, იტყოდეს, და მისა მიმართ ვილოცავთ და მახსურებამა გულამტქემელ ვართ მიერ ჟამითგან, რომლით საღმანასარის, ასკრელთა მეფემან, ხუთათასა და მდიდასაჲგან გარდაჰოგყუანნა ჩუენ აჲა“. ესენი რამ სატყუანი ყვნეს მათ, ზოროვაგილოჲს და მღვდელთმთავარმან იოსუ და ნათესავთმთავართა ისრაილიტთა თქუეს მათდა მიმართ — შენებისა ვიდრემე შეუძლებელ არს ზიარებაჲ მათი, ვინაჲთგან თვთ იგინი ბრძანებულ იქმნეს შემზადებასა ტაძრისასა პირველად ვიდრემე კვროსის მიერ, ხოლო აჲ — დარიოჲსა, ხოლო თაყუანისცემად უტყვენეს იგინი და ამით ჰხოლოდ ეზიარნენ მათ, უკუეთუ ინებონ და ყოველთა კაცთა, მიმავალთა ტაძარდ პატვიანათეს ღმრთისა.

41*. ამათნი მსმენელნი ხტელნი, რამეთუ ესე სახელისდებამ აქუს სამარტელთა, განჩასნეს და არწუნეს სკრიაჲსა შინათა ნათესავთა ვედრებად სატრამთა ევრთვე, ვითარცა კვროსის ზე პირველ და უკუანამსკნელ კამეჭის ზე შემდგომად მისსა დაყენებულ შენებორაგან ტაძრისა და რამთა ამისა მიმართ მოსწრაფენი იუდეულნი მომგებელ იქმნენ მიზყოვრებასა და მომღვთვრებასა. ხოლო ამის ჟამსა აღსლუჲსა იეროსოლემად სისინისაჲ, ასკრიაჲსა და ფენიკეთისა მთავრისაჲსა, და სარვანანოჲსაჲსა რომელთამე სხუათაცა თანა, იყოთხილდეს თუდელთა მთავართაგან, ვის მიერ შენდობითა მათდა ესრეთ აღაშენებენ ტაძრისა, ხოლო სამცველო უფროჲსლა არს იგი, ვიდრე ტაძარ და რამასათეს კამარანი და ზღუდენი გარემოავლნეს ზღუდეთა ქალაქსა ფრიად მტკიცენი? ხოლო ზოროვაგილოჲს და მღვდელთმთავარმან იოსუ მონად ვიდრემე თქუნეს² თავნი მათნი. დიდისა ღმრთისა და ტაძარი უკუე მისდა შემზადებელი მფუნას მიერ მათისა, კეთილბედნიერისა და ყოველთაგან/ გარდამატებულისა სათნოებითა, მრავალსა დაადგრა ჟამსა. „ხოლო ვინაჲთგან უსახურ იქმნეს ღმრთისა მიმართ შამანი მათნი და ნაფუხოდონოსოროჲს, ფავილონელთა და ხალდეელთა მეფემან, მიმღებელმან ქალაქისამან ძლიერებით, თანად იგი დაამკუჲ და ტაძარი, განმფხურელმან, დაწუჲ და ერი გარდაამკვდირა, ტყუედ წარმყვანებელმან ვავილონად. კვროს, შემდგომმან მისმან ვავილოუნისა და პერსიდოჲსა მეფემან, დაწერა აღმენებაჲ ტაძრისაჲ და ყოველნი, რაოდენნი წარხუნა მისგან ნაფუხოდონოსოროჲს შქაწერავნი და ქურქელნი, ზოროვაგილოჲს მიმცემელმან და მითრიდატის, საჭურქლის-

1 მოძულე AQ. = თქნე AQ.

* II ეზრ. 5,66; I ეზრ. 4,1. 1* II ეზრ. 5,72; I ეზრ. 4,4.

მცველისამან. ბრძანა მიღებდა იეროსოლჰმად და კულად თესად ტაძრად უკუნ-
ქცევა აღშენებულად. რამეთუ შლიად ამცნო ქმნადა სარჯასანოსს, მბრძანე-
ბელმან აღსრულისამან იეროსოლჰმად ქმნად მოურნეობასა ტაძრისასა შენე-
ბისასა, რომელმანცა, მიღებას თანა კვროს მირათა წერითასა, მიწვეულ-
მან მეყუსულად შთახსნა საფუძველნი. და მიერ ეამითგან შენებული ვიდრე
აქაშობდე ბოროტყოფილებისათჳს მტერთათსა უსრულ არს. აწ უკუეთუ მნე-
ბებელ ხართ და მცეადნი, მიუწერენით ესენი დარიოსს, რამათ განმზილველ-
მან მოსაცხენებელთა მეფეთასა გუბოვენს ჩუენ არცა ერთსა რომელთაგან
ვიტყეთ ცრულმეტყუელნი¹.

5*. ესენი შა თქუნეს ზორივაგილოს და მღვდელთმთავარმან, სისინი და-
მის თანათა შენებთაგან დაყენებდა არა საჯეს, ვიდრემდის არა ეუწყენენ ესე-
ნი დარიოსს და მეყუსულად მიუწერენს მას ამათჳს. ხოლო იუდეელნი
შეძრწუნებულ იყვნეს და შეშინებულ, ანუსად უკუე სთნდეს მეფესა იერო-
სოლჰმათა და ტაძრისა შემზადებისათჳს. და მას ეამსა შინა მყოფნი ორნი
წინაწარმეტყუელნი მათ შორის, ანთია და ზაქარია, განამკნობდეს მათ და
არცა ერთსა ძენსა მოლოდებად სპარსთაგან, ვინათგან ღმერთმან აუწყნა მათ
ესენი. ხოლო იგინი, მრწამუნებელნი წინაწარმეტყუელთანი, მოსწრაფებით
მქონებელ იყვნეს შენებასა, არცა ერთსა დღესა განმსუენებელნი.

6. ხოლო დარიოსს, სამართელთა მიუწერეს რამ და შეასმენდეს წიგნისა
მიერ თუდელთა, ფითარმდელ თანად ქალაქსა ფანამტიციებენ და ტაძრისა სამ-
ცველოსა მსგავსსა უფროსს, ვიდრე სამღვდლომასა, შექმზადებენ, და მე-
ტყუელთა არა სარგებლიან მოსად ქმნილნი და ამას თანა მჩუენებელთა კამ-
ვკსის ეპისტოლეთასა, რომელთა მიერ დააყენნა მან შენებისაგან ტაძრისა,
მსწავლელმან მათგან არა უკთომელ-ქმნადა საქმეთა მისთა, აღშენნეს რამ
იეროსოლჰმანი, ვინათგან და სისინისაგანცა მიღებულნი წარიკითხნა წე-
რილნი, ბრძანა სამეფოთა მოსაცხენებელთა შინა ძიება მათჳს და იბოვა
ეკატანთა შინა, ფარის შინა მიდიასსა, წიგნი, რომელსა შინა ესენი იყვნეს
აღწერილნი:

„ბირველსა წელსა მეფობისასა კვროს მეფენან ბრძანა ტაძრისა აღშე-
ნებდა იეროსოლჰმათა შინა და სამსხუერპლომსა, სიმალლით ვიდრემე
წყრათთა სამეოცთა, ხოლო სიერციო — მათვე, ქვათა ნაშენებითა დახუე-
წილითა სპაითა და ძელისა სახლითა ერთითა მტყიციოთა. და ამათდა მიმარ-
თისა წარსაგებელსა ქმნადა სამეფოთაგან ივანაწყსა. ხოლო ბრძანა და კურ-
ველთადაცა, რომელნი² წარმეტყუენველმან ნაეზხოდონსოროს ვავილონად
წარიხუნა, მიცემა იეროსოლჰმელთათჳს. ხოლო ზედმოურნეობდა ამათი იყოზ
სანავასარომსა ებარხოზისა და სკრთამსა და ფენიკეთისა მთავარისა და მო-
ყუარეთა მისთა, რამათ იგინი ვიდრემე განეყენენ ადგილსა, ხოლო მონათა
ღმრთესათა თუდელთა და მთავართა მისთა მიუტეონ შენებდა ტაძრისა და
თანაშეწუნება საქმისა მიმართ ივანაწყსა და ხარკისაგან/ცა მის სოფლისა, რომ-
ლისა ზედადგომელ იყვნეს, მიცემა თუდელთათჳს სამსხუერპლოდ კუროთა
და ეერბთა და თიკანთა და სემინდალსა და ზეთსა და ღვინოსა და სხუათა,

¹ მიუწერენ AQ. * რომელმან AQD.

* II ეზღრ. 6,6; 6,1; I ეზღრ. 5,1.

რაოდენთაცა მღღელნი იტყუოდნან. ხოლო ილოკვიდენ ცხორებისათჳს მეფეთაჲსა და სპარსთაჲსა და გარდამავალთაჲს რომელსაჲმე მცნებათაჲსაჲსა შეპყრობილთაჲს ბრძანა ჭუარკუჲმად და პონაგებისა მათისაჲს საჲვეფოდ მონაგებად დაწესებდაჲ. და ილოკა ამათ თანა ღმრთისა მიმართ, რაჲთა უჲჲეთუ ვინმე ჟელ-ჲოს დაყენებდა ტაძრისა შენებისაგან, მწყლგელმან მისმან ღმერთმან დააყენოს იგი ურწმუნოებისაგან.

7⁰. ამათმან მპოვენელმან მოსაცსენებელთა შინა კვროსისთა, დარიოს მიუწერა სისინის და მოყუარეთა მისთა, ამათმან მეტყუელმან: „მეფე დარიოს სისინის იპპარქსა და სარავაზანის და მოყუარეთა მათთა, ვინაროდენ! ნაკვალწერილი ეპისტოლისაჲსა მოსაცსენებელთა შინა კვროსისთა მპოვენელმან წარმოგივლინე თჳეთუ და მნებვე ქმნად ყოველთა, ვითარცა მას შინა მქონებულ არს. მრთელმობდით“. მსწავლელთა უკუე ეპისტოლისაგან სისინი და მის თანათა წინააღრჩევაჲ მეფისაჲს, ნეშტნიცა ამისნი შედგომილნი ქმნად აგრძნენს. ზღმდღვამელ უკუე იყენეს საქმეთა მღღელთაგანნიცა, თანაშემწენი მოხუცებულთა იუდელოანი და ბერთანი მთავართა თანა. და იქმნებოდა მრავლითა მოსწრაფებითა შეჲვაღებდაჲ ტაძრისაჲს წინაწარმეტყუელუებაჲს ანგეაჲსა და ზახარიაჲსა, ბრძანებისაგებრ ღმრთისა და მნებებულობისა კვროს და დარიოსს მიეფეთაჲსა. ხოლო აღეშენა წელთა შინა შვდთა და მეცხრესა უკუე წელსა დარიოსს მეფობისაჲსა, მეოცესა და მესამესა თჳსა მეთაურთუ-მეტისაჲსა¹, რომელსა ეწოდებდნენ ჩუენ მიერ ციდრემე ადარ, ხოლო მაკედონთა მიერ დესტროს², მოიღებენ მსხუერპლთა მღღელნი და ლევიტელნი და სხუად სიმრავლე ისრაილიტთაჲს განსახლებელთა³ პირველთა კეთილთაჲსა შემდგომად ტყუეობისა⁴ და ამისთჳს, რამეთუ მიიღო განახლებად სამღღელომან, კუროთა⁵ ასთა, ვერძთა ორასთა, კრავთა ოთხასთა, ვაცთა ათორმეტთა ნათესვისაგებრ, რამეთუ ესოდენ არიან ისრაილიტთა ნათესავნი, რომელთათჳს ცოდთითოეულმან. და დაადგინეს მოკისი სჯულთაგებრ მღღელთა და მეკარენი⁶ თითოეულსა ბჲისანი, რამეთუ აღაშენენს იუდელთა და მომრგულეობითა ტაძრისა კამარანი შინაგან ტაძრისა სამღღელოჲსა.

8². ხოლო წარმოდგა რაჲ დღესასწაული უკომოთაჲს პირველსა თუესა, მაკედონთა მიერ ვიდრემეჲს ქსანთიკოდ სახელდებულსა, ხოლო ჩუენ მიერ — ნოსან, შეკრბა ყოველი სომრავლე დებათაგან ჭალაქად და დღესასწაულსა აღასრულებდეს განწმედილნი ცოლთა თანა და შვილთა მამულისა სჯულისაგებრ და პასქად⁷ სახელდებულსა მსხუერპლსა მეოთხესა და მეთესა მისევე თჳსაჲსა აღმასრულებელნი იშუებდეს შვდთა შინა, არცა ერთისა მრიდებელნი წარსაგებელისანი, არამედ და ყოველადასაწუველთაცა შემწირველნი ღმრთისა და სამადლობელთა მსხუერპლთა მღღელმობქმედნი, რომელთათჳს მან, მოურნემან ღმერთმან, კუალად მამულსა ჭუეყანასა და მას შინანიცა სჯულნი მოიყვანა და სპარსთა მეფისა გონებდაჲ სახიერ-ჲო მათთჳს. ხოლო დაემკვდრნეს იეროსოლჲმთა შინა⁸ და იგი ვიდრემე ამათთჳს უხუებით იყვენეს მსხუერპლ-

1 მეთორმეტისა S. 2 განსახლებელთა AQ, განსახლებულთა D. 3 ტუჲმბის AD, ტუჲმბის Q. 4 კუროთა. 5 პაქად AQ. 6 შინამო. 7 II ეზღრ. 6,34; I ეზღრ. 6,12; II ეზღრ. 7,1; I ეზღრ. 6,13. 8 of Αεϋεαθ Θαρϋοϋδξ 11,100 (=ლევიტელი მეკარენი). 9 II ეზღრ. 7,14; I ეზღრ. 6,2 . 10 მარტა ეწოდებდნენ დესტროს.

თა შინა და პატრიარქოპოყუარებობისა ღმრთისა მიმართ. ხოლო დაემკვდრნეს იეროსოლჳმთა შინა მოქალაქობასა მკუშმეველნი რჩეულმპყრობელობითსა მკირომთავრობისა თანა, რამეთუ მღღელთმთავარნი წინამძღვრომარუ იყვნეს სჯემთა, ციღრემდის არა ჯამონეოჳს ნაშობთა შეეშობხუა განმეფებამ. რამეთუ პირველ ვიდრემე ტყუეობისა და მოოკრებობისა იმეფებოდეს საუ/ლოასით პირვალდაწყებულნი და დავიდით წელთა ზეთასთა და ოკდაათორმეტთა, თუჳთა ექუსთა და დღესთა ათთა. ხოლო უწინარეს აჳიერ მეფეთამასა მთავარნი განაგებდეს მათ. სახელდებულნი მსაჭულად და ერთმთავრად და აჳით სახითა მოქალაქენი წელთა უფროჳს ვიდრე ზეთასთა მყოფ იყვნეს შემდგომად მოკსის სიყუდილისა და იისუჳს მკედარამყვანებელისა. და ტყუეობისაგან ვიდრემე ცხოვნებულთა იუდეულთაჲ კვროსის და დარიოჳს ჟამთა ამათ შინა იყვნეს.

9°. ხოლო სამაროტელთა, სიძულლით და მოშურნეობით მათდა მიმართ იდეუარეთა, იმრავალნი ბოროტნი უყვნეს იუდეულთა, სიძღვრისა შინდობილთა და ნათესავობასა მჩემებულთა სპარსთა მიმართ, ვინამთგან მიერ იყვნეს, რანეთუ რაოდენთა იბრძნნეს ხარკთაგან მეფისა მიერ მიცემად იუდეულთა მსხუერპლთაგან, არა მნებებელ იყვნეს მიცემად და თანად იპარხთა, მასწრაფობელთა მათთა ამისა მიმართ და თანამეშჳეთა, დააყენებდეს და თანად სხუათა, რაოდენნი ვნებად გინა მათ მიერ, გინა სხუათა შემძლებელ იყვნეს იუდეულთა, არა მოსდღვრდებოდეს. სთნდა უკუე მვედრებელთა იეროსოლჳმელთა მეფისა დარიოჳს მიმართ შესმენად სამაროტელთაჲ და ეფედრანეს ზოროვავილოს და სხუანი მთავარნი ოთხნი.

ხოლო ვითარ შესმენანი და მიზეზნი, რომელნი სამაროტელთათჳს მოიბუნა, ცნნა მათ მიერ ვედრებულმან მეფემან, მიცემელმან მოლებად მათთჳს ეპისტოლესა ეპარხთა მიმართ სამარიასათა და განზრახვის, განუტენა. ხოლო წერილნი იყვნეს ესეეთარნი:

„მეფე დარიოჳს ტადანას და ჯავას იპარხთა და სამაროტელთა სადრაკის და ვუტილონს და ნეშტთა თანმონათა მათთა სამარიასა შინათა! ზოროვავილოს და ანანია და მარდოქეოს, იუდეულთა მოხუცებულნი, გაბრალებდეს თქუნ, ვითარ მაყენებელთა მათთა აღშენებისათჳს ტადრისა და არა მიცემელთა, რომელნი ვბრძანენ მსხუერპლთა მიმართ თქუნგან მიცემად მათდა წარსაგებელთა მიმართ. მნებავს უკუე თქუნენი, წარმკითხველთაჲ ეპისტოლესა, მიცემად მათდა სამეფოჳსა საჳურჳლისმცველითაგან ხარკთაგან ჯანარიასთა ყოველთა, რაოდენნი მსხუერპლთა მიმართ საქმარ არიან მათდა, ვითარცა მღღელთა ითხოონ¹, რადთა მოაკლდენ დღითი-დღე მსხუერპლველნი არცა ჩემთჳს და არცა სპარსთა, მლოცველნი ღმრთისა მიმართ“.

და ეპისტოლესა ვიდრემე ესენი მოაქუნდეს.

07. 5

1°. ხოლო დარიოჳს აღსრულდა რამ, მიმღებელმან მეფობისამან ყრმან მისმან ქსერქსი დამიკვდრა და მისი და ღმრთისა მიმართიცა კეთილმსახუ-

¹ ითხოონ A.

* II ეზრ. 6,27; I ეზრ. 6,6. ¹⁰ II ეზრ. 8,1; I ეზრ. 7,1; II ეზრ. 8,8; I ეზრ. 7,11.

რებად და პარტივი, რაჲეთუ ყოველნი მსგავსად მამისა ქმნნა მსახურებისა მი-
მართ და იუდელნი აქუნდეს პარტივისმოყუარებით. ხოლო მას ეჰმსა შინა
მღვდელთმთავარი იყო იოსუფს ყრმაჲ, იოაკიმოს სახელით. და იყო ვავილონს-
ცა შინა მართალი მანსაკი და ღიდებჲსა მიმღებელსა კეთილსა სიმრაველსა
შორის, პირველი მღვდელი ერისაჲ, წოდებული ესდრად, რომელიცა მოვ-
სის საჭულთა კმპაყოფელად მეცნიერ იქმნა, მოყუარე ქსერქსის მეფისა.
ხოლო მნებებელი იეროსოლჲვმად აღსლვისაჲ და რომელთაჲმე ვავილონს შინა
მყოფთა თუდელთა მიყვანებისაჲ, ვევედრა მეფესა მიცემად მათდა სატრაპ-
თა მიმართ სკრიამსათა ებისტოლესა, რომლისა მიერ საცნაურ იქმნეს მათ-
და, ვინ არს. ხოლო მეფემან მიწერა სატრაპთა მიმართ ებისტოლჲ ცსევი-
თარი:

„მეფე მეფეთაჲ ქსერქსი ცადრას, მღვდლსა და მკითხველსა საღმრთოჲსა
სჯულისასა, გიხაროდენ: ჩემისა კაცთმოყუარებისა საქმედ შემრაცხელმან,
მნებებელთა იუდელთა ნათესვისაგან და მღვდელთა და ლევიტელთა, მყოფთა
სამეფოსა შინა ჩემსა, წარსლვაჲ იეროსოლჲვმად, ესე ებრძანე:

191

და მნებებელი წარვედინ, ვითარ მთნდა მე და შვდთა თანგანზხრახთა
ჩემთა, რაჲთა იუდეას შინა მოიხილნენ სჯულნი ღმრთისანი ჯერისაებრ და
მიართუნენ ძლუენნი ისრაილიტთა ღმერთსა, რომელნი ვილოცენ მე და მო-
ყუარეთა. და ვეცხლი და ოქროჲ, რაოდენი საღმე იბოოს სოფელსა შინა
ვავილონელთასა სახელდებული ღმრთისად, ესე ყოველი იეროსოლჲვმად მი-
ლონ ღმრთისად მსხურაბლადმი. თანად ყოველნი, რაოდენნი ვენებნენ ვეცხ-
ლისა და ოქროჲსაგან შემზადებად, შემდგომად თავისუფალყო მამთა თანა.
და მოცემულნი შენდა სამღვდელონი ჭურჭელნი შესწორნე და რაოდენნი
მოიგონნე, ესენიცა ჰქმნნე, ამათდა მიმართსა წარსაგებელსა სამეფოჲსა ჭურჭ-
ლის საცავისაგან მყოფელმან“. ხოლო მიწერა და საჭურჭლისკველთაცა მი-
მართ სკრიამსა და ფნიკისათა, რაჲთა ნამცნებთა ესდრას მიერ, მღვდელ-
ისა და მკითხველისა ღმრთისა სჯულთაჲსა, მოურნე იყვნენ. „ხოლო რაჲთა
არცა ერთი რისხვაჲ მიიღოს ჩემ ზედა საღმრთოჲმან, ვინა ნაშობთა ჩემთა,
ყოველთა ვადირსებ, ვიდრე ასთა იფქლოსა კოროთაცა შესწორვად ღმრთისა
სჯულისაებრ. და თქუენ უკუე გეტყე, რაჲთა მღვდელთა და ლევიტელთა ჲა
მღვდელმგალობელთა და მეკარეთა და მღვდელმონათა და მწიგნობართა სამღ-
ვდლომსათა არცა ხარკთა განუწყსებდეთ, ნუცა სხუად რაჲვე ბოროტი, ვინა
შესაწუხებელ იქმნნეს მათდა მიმართ. და შენ, ესდრა, ღმრთისა სობრძნისა-
ებრ განაჩინენ მსაჭულნი, რაჲთა სჯილენ ყოველსა სკრიამსა და ფნიკსა შინა
და მეცნიერთა სჯულისა შენისათა და უმეცართა მიანიჭო მათ სწავლად, რაჲ-
თა უკუეთუ ვინმე თანმონათესვეთა შენთაგან გარდაჰკვდეს სჯულსა ღმრთი-
სასა, ვინა მეფისასა, მიეკადოს პარტივი, ვითარ არა უმეტრებით გარდამავალი
მისი, არამედ მეცნიერი ვიდრემე. ხოლო მკადრეობით ურჩი და შეურაცხის-
მყოფელი, ხოლო იტანჯნენ ანუ სიკუდილითა, ანუ ზღვევითა საქმართაჲთა.
მართლობად“.

2*. მიმღებელმან უკუე ამის ებისტოლისამან ესდრა განიშუა და თაყუ-
ანისცემად იწყო ღმრთისა, მისდა მიმართისა სახიერებისათჲს მეფისა მას

¹ მღვდელმონათა AQ.

* II ეზღრ. 8,25; I ეზღრ. 7,27; II ეზღრ. 8,61; I ეზღრ. 8,31.

მიზეზ-ქმნად აღმსაარებელი და ამისთვის ყოველსა მადლსა მისდა ყოფად იტყოდა. ხოლო წარამკითხველმან ეპისტოლოსამან ვაგილონს შინა მუნ მყოფთა თუდელთა მიმართ, იგი ვიდრემე იპყრა, ხოლო ნაცვალწერილი მისი ყოველთა მიმართ წარავლინა თანმონათესავეთა, მიდიას შინა მყოფთა. და მათ უკუე, ისწავნეს რამ მეფისა მიერნი და ღმრთისა მიმართი კეთილმსახურება და ესდრასს მიმართი სიყუარული, ყოველთა ვიდრემე უმეტეს შეიყუარეს, ხოლო მრავალნი მათგანნი, მონაგებთა მიაღებულნი, მივიდეს ვაგილონად, მოსურნენი იეროსოლჳმად შთასლინანნი. ხოლო ყოველი ერთი ისრაიელიტთა დაადგრა სოფელსა შინა, რომლისათესა ორთა ნათესავთა ყოფად შეემთხვა ასიას შინა და ევროპსა მორჩილად რომაელთა, ხოლო ათნი¹ ნათესავნი წიად ევფრატისა არიან ვიდრე მოაქამდე, ბევრნი ურიცხუნი და რიცხუთა² ცნობად შეუძლებლნი.

ხოლო ესდრასს მიმართ მიიწივნეს მღვდელთა და ლევიტელთა და მეკარეთაგან და მღვდელმგალობელთა და მღვდელმონათა მრავალნი რიცხვთა. და შემკრებელმან ტყუეობისა რიცხუთაგანმან³ წიად ევფრატისა და სამთა ღვთთა მუნ დადგრომილმან, მარხუად აპტო მათ, რამთა ლოცვანი ყვნეს ღმრთისა მიმართ ცხობრებისათჳს თაუთა თქსთაჲსა და რამთა არაარად უშუერი ცენოს გზასა ზედა ანუ მბრძოლთაგან, ვინა სხესა რომლისამე ძენისაგან, მიახლებულისა მათდა, რამეთუ მსწრობელმან ესდრა თქუემად/მეფისა მიმართ, ვითარჳდ დაიკვნეს იგინი ღმერთმან, არა ღირს-იჩინა თხოვად მისგან ცხენოსანთა წარმავლენელთაჲ.

ხოლო მყოფელნი ლოცვისანი და წარსრულნი ევფრატით მეათორმეტესა პირველსა თქსასა, მეშუდესა წელსა ქსერქსის მეფობისასა, მიიწინეს იეროსოლჳმად თუესა მეხუთესა მთვე წელიწდისასა და მეყუსტულად საქურტლოს-მცველთა, მყოფთა ნათესავთაგან მღვდელთაჲსა, წარმოუდგინნა სამღვდელონი საქმარნი ესდრა, ვეცხლისა ტალანტნი ექუსას ორამეოცდაათნი, ჳურტველნი ვეცხლისანი ტალანტთა ასთანი და ოქროსაჲ ჳურტველნი ტალანტთა ოცთანი და რვალოსა ჳურტველნი, ოქროსაჲ უმჯობესნი, საწომსა მქონებელნი ტალანტთა ათორმეტთანი. რამეთუ ესენი მიანიჭნა მეფემან და თანგანმზრახთა მისთა და ყოველთა ვაგილონს შინა დადგრომილთა ისრაიელიტთა. ხოლო ესდრა, მღვდელთა მიმცემელმან ამათმან, მისცნა და ღმერთსაჲსა ყოვლადმსაწუეველთა განწყისებულნი ქმნად მსხუერპლნი, კუბონი, ათორმეტნი ცხობრებისათჳს ფრისა ზოგად, ვერძნი ოთხმეოცდაათნი, კრავნი სამეოცდაათორმეტნი, თიკანნი საქმნელად ცოდვითა ათორმეტნი. ხოლო განმგებელთა მეფისათა და ეპარხოსთა ღელისა სურიაჲსა და ფუნიკისათა წერილნი მეფისანი მისცნა. ხოლო მათ, ბრძანებულისა მის მიერ ქმნად საქიროდ მქონებელთა, პატივ-სცეს ნათესავსა და ყოველისა მიმართ საქმარებისა შეეწინეს მას.

3°. ესენი ვიდრემე უკუე და თვთცა განიზრახნა ესდრა და წარემარონეს მას გამორჩევითა მისითა ღმრთისაგან ღირსად განზრახულთა სახიერებისათჳს და სიმართლთა.

ხოლო უკუანამსკელსა ესმსა მოვიდეს ვინმე მისსა და შეგამენდეს, ვითარჳდ ვითინიჲ სიმრავლისაგან და მღვდელთა და ლევიტელთა გარდა-

¹ ორნი A Q D, at ბბ ბნ ან 11, 22 ² რიცხვთა. ³ რიცხვთაგანთაჲს.

* II ეზდრ. 8, 68; I ეზდრ. 9, 1.

ჯდეს მანუღნი სჯულნი, სხუა ნათესავთა ცოლთა მომყვანებელთა და სამღდელოა ნათესავი შეამრღვეს. ხოლო ევედრებოდეს რაჲ შეწყენად სჯულთა, რაჲთა არა ზოგადი რისხვაჲ ყოველთა ზედა მოიღოს და კუალად შთაყარნეს იგინი განსაცდელთა, განხეთქა ვიდრემე მეყუსეულად მწუხარებისაგან შესამოსელი და თავისა დამფხურელმან და წუერთა მაგინებელმან ქუეყანასა ზედა დაავდო თავი თვისი, რაჲთა გულისკანა-ყონ პირველთა ერთსათა მიზეზი ესე. ხოლო გულისმოსიტუეველი, ვითარმედ უკუეთუ განკადა ცოლთა და მათგანთა შვილთაჲ უბრძანოს მათ, არა შეისმინოს, დაადგრა ქუეყანასა ზედა მღებარჲ. და მიზიოდეს უკუე მისა მიმართ მორჩილებისანი ყოველნი, მტორალნი იგინი ქმნილისათვის და მწუხარებასა თანმიმღებელნი. აღდგომილი უკუე ქუეყანისაგან ესდრა და კელთა განმმართველი ცადმი, მეკდიმების ვიდრემე, იტყოდა, მისა მიმართ აღხილვად ნაცოდებთათვის ერისათა, რომელმან კსენებისაგან განავდო შემთხუფელნი მამათა ჩუენთათჳს უსახურებისათვის მათისა. და ევედრებოდა ღმერთსა, თესლსა რასმე და ნაწილსა მაშინდელისა მათისა განსაცდელისაგან და ტყუობისა მაცხოვრებელსა და კუალად იეროსოლუმად და თესად ქუეყანად უკუმკუეველსა და სპარსთა მეფეთა მიიტულბელსა, რაჲთა მომბებელ-ქმნეს წინაწარმეტყუელბასა და შეჰნდობელ-იქმნეს აწ ნაცოდებთათჳს, ღირსთა ვიდრემე სიკუდილისათა მოქმედთა. ხოლო სახიერებისათჳს ღმრთისა და ესენიცა განუტევენს სასჯელისაგან.

4*. და იგი ვიდრემე დასცხრა ლოკვათაგან. ხოლო იგოდებდეს რაჲ ყოველნი, რაოდენნი მისა მიმართ ცოლთა თანა და შვილთა მოვიდეს, ახონოს ვინჲ სახელით, პირველი იეროსოლუმათაჲ, მისრული მათსა ვიდრემე მცოდველობასა იტყოდა, სხუა ნათესავთა ცოლთა მიმყვანებულთასა. ხოლო არწმუნებდა / ფუცებად ყოველთა, რაჲთა განკადნენ ცოლნი იგინი და მათ მიერ შობილნი, ხოლო არა მრწმუნებელნი ტანჯენენ სჯულისაებრ. მრწმუნებელმან უკუე ამითმან უსდრა ყო ფუცებად ნათესავთმთავრებისაჲ, მღდელთასა და ლევიტელთა და ისრაილიტათასა განვლინებად ცოლთა და შვილთასა ახონოს განზრახვისაებრ. ხოლო მიმღებელმან ფიცთამან მეყუსეულად მიიმართა სამღდელთასაგან სახლად იოანნი ელიასითასა და არცა ერთისა ყოველითურთ მწუხარებისა ძლით მეგმებელი მას დღესა შინა, დაადგრა მუნ.

192

ხოლო იქმნა რაჲ ქადაგებად, რაჲთა ყოველნი ტყუეობისაგანნი შემოკრბენ იეროსოლუმად, ვინაჲთგან ორთა, ვინა სამთა დღეთა შინა არა მოწვეულნი იტცხო იქმნენს სიმრავლისაგან და მონაგებისა მათისა, მოხუცებულთა სკისაებრ დამტკიცებულთა, შენოკრბეს იუდაჲს ნათესავისა და ვენიამიტადომასაგან სამთა დღეთა შინა ოცსა მეცხრეთსა თჳსასა, რომელი ევრაელთა მიერ ვიდრემე იხარა*, ხოლო მაკედონელთა აპელლოდ იწოდების. და მსხდომარე იყვნეს რაჲ უკუე ქორსა ზედა სამღდელთასა, მუნ ყოფასა ერთბამად და მოხუცებულთასაცა და ყინელისა მიერ მძნვარედ დადებულობასა, აღდგომილი ესდრა აბრალბდა მათ, მეტყუელი: „უსჯულოება ჰყავთ მექორწინეთა არა თანმონათესვეთაგან ვიდრემე. უკუე იქმნენით მათონი ღმრთისანი, ხოლო თქუენთჳს უმჯობესნი, განმავლენელი ცოლებთასა“. და მათ უკუე ქმნად ამისი ყოველთა ჳმა-ყვეს, გარნა სიმრავლე არს ფრაიდი

* II ეზრ. 8,91; I ეზრ. 10,1. 1° χασις 11,148.

და წელიწდისა ეამი — ზამთარი და საქმეთა არც ერთისა, არცა ორისა დღისაა არს. „არამედ მთავარნი ამათნი და თანშეყოფილნი უცხო თესლთა ცოლთანი მოუვდინ, მიძღებულნი ქაშისანი და მოხუცებულთანი, როზლისაჲ აღგიღსაგან ინებონ, თანგანხილველად სიმრავლესა ქორწინებულთასა“. და ესენი რაჲ სთნდა მათ, იწყეს თვსთავსა მეათისა თვსაჲა გამოძიებად, რომელნი თანშეყოფილ იყვნეს უცხო-თესლთა ცოლთათჳს. და პოვნეს ვიდრე თვსთავსაჲდ მონავალსა თვსა, მყოფელთაგან გამოძიებისათჳს მრავალნი იისუ-ღს ნაპოსთაგანცა. მღღელთმთავრისათა და მღღელთა და ლევიტელთა და ისრაილიტთა, რომელთა ცოლნი და მათგან ნაშობნი, სჭულისა დაცვათათჳს ვიდრემე მათდა მიმართისა სიუყარულისა უმეტესსა მოსწრათებასა მყოფელთა, მეყუსეულად განკადნეს და მსხუერპლნი შეწირნეს მოწყალემყოფელისა ღმრთისათა, ვერბთა ნანსხუერპლელთა მისთჳს. ხოლო სახელებთა ამათა თქუმა არა ეპოვნეთ ჩუენ საჭროდ ყოფამ. ცოდვათა უკუე ქორწინებთათჳს¹ პირველთქუშულთამსა ესრეთ აღმზარებულმან, ესდრა განწმიდნა ამითა მიმართ ჩუეულებამ, ვიდრელა ესე მიერთგან სამარადისოდ ეგო.

5°. ხოლო მეშუდესა თუქსა დღესასწაულობდეს მეკარვეობაჲა ვიდრელა, ყოვლისა ღრასა შემოკრებულებასა მაშინ აღსრულნი განღებულსა ტაძრისასა ბქინა ჯერბო აღმოსავლეთით მხედველისა, ეუდრენეს ესდრას წარკოთხვად მათდა სჭულთა მოვსისთა. ხოლო მან, დადგრონილმან საშუვალ სიმრავლისა, წარიკითხა. და ესე ქმნა დაწყებასა თანა დღისასა ვიდრე შუადღედმდე. და იგინი უკუე, მსმენელნი წარმკითხველთა სჭულთანი, ისწავებდეს მართლიად დადგრომასა აწცა და გულვებადისაცა მიმართ, ხოლო წარსრულთათჳს მწუხარებოდეს და ვიდრე ცრემლთადმდე იძიებულობდეს, გულისწიტიყუელნი თავთა მიმართ თვსთა, ვითარმედ არცა ერთიბცა შემთხუეულთა ბოროტთაგანი ცყოს მათ, უკუეთუცა დაეცვა სჭული.

ხოლო ესდრა, ესრეთ ქონებულად მხედველმან მათგან, უბრძანა წარსლვამ თავთა თვსთადმი და არა ცრემლოვამ, რამეთუ დღესასწაული არს და არა ჯერ-არს მას შინა ტირილი, რამეთუ არა შესატყვის. ხოლო უფრომსლა განაზრახებდა შეუბინადმი მიმართებულთა ქმნად შესამსგავსთა დღესასწაულისათა/ და სახარულღვანთა და სინანულსა და სწუხარებასა წინაწარქმნილთა ცოდვათა ზედა და თანად ქონებულ სიმტკიცესა და დაცვასა, რათა არა მსგავსი შეემთხვოს. ხოლო მათ, ესრეთ ესდრამს მიმართ სწავლულთა, დღესასწაულობად იწყეს. და ამას მოქმედნი რვათა დღეთა კარავთა შინა, წარვიდეს სახიდ თვსა ქებათა თანა ღმრთისათა, აღმართებნათჳს უსჭულოებათამსა მოქალაქეობასა შინა მცენდერნი მადლსა ესდრამსთჳს, რომელსა შეემთხვა შემდგომად ერისა შორის დადებულბმსა ნკოვანსა აღსრულბმამ ცხოვრებაგან და დაფლვამ მრავლისა თანა პატივისმოყუარებისა იეროსოლვამათა შინა. ხოლო მას ვიდრე ეამსა შინა ვინამთგან იოაკიმოსცა მღღელთმთავარი მოკუ-ღა, ყრპაჲან მისმან ელიასივამ მღღელთმთავრობამ მიითჳლა.

61°. ხოლო ტყუექმნილთაგანი ვინმე იუდელთამ, მეღვნე მეფისა ქსერქსარს, ნეემიას სახელით, მდგომარე¹ წინაშე დედაქალაქისა სპარსთა სუსათამ-

¹ შოლარე A.Q.D. 11188 (= მოსიარულე, მოსიერე).

² II ეზრ. 9,38. ნეემია 8,1. ³ ნეემია 1,1; 2,6.

⁴ ქორწინებათჳს.

სა, უცხოთა რომელთაჲმე, ზრგელისა გზისაგან ქალაქად შემაგალთაჲ, მამენელთა ევრაულად ურთიერთას მზრახვალთაჲ, მისრული მათდა მიმართ იკითხვიდა, ვინაჲ არიან მოზავალ. ხოლო მათ ჰიუგუს მოჰლავა თუდეთაჲსაგან. ვითარ მქონებელ არს სიმრაველე მათი და დედაქალაქი იეროსოლუმჲჲ — კუალად იწყო კითხვად. ხოლო ბოროტად ქონებჲჲ რაჲ თქულს, რამეთუ დამკობრალ არიან იატაკად ზღუდენი მათნი და ვარემოჲს მყოფნი წარმართნი მრავალთა ბოროტთა უყოფენ იუდეელთა, დღით ვიდრემე მარგებელნი სოფლისანი და მიმტაცებელნი, ხოლო ღამით — ბოროტნიმომქმედნი, უდრელია მრავალთა სოფლისათა და თვთ მათ იეროსოლუმთაგან ტყუეთა წარყვანებულჲმდე და ზხათა აღსავსეთა¹ პოვნად დღითი-დღე ცუდდართაგან. ცრემლოვან-იქმნა ნენებისა, შეშწყალელებელი გამსაცდელისათჲს თანმონათესევეთა და აღმხილველმან ზეცად — „ვიდრემდის, თქუა, ო მუუფუო, ვარემიიხილავ ესევეითართა მუნებელსა ნათესავსა ჩუენსა, ესრეთ მისტაცებულ ყოველთაგან და ნატყუენა-ქმნადსა?“

ხოლო იქცეოდა რაჲ იგი მახლობლად ბქისა, მგლოველი ამითი, მოსრულმან ვინმე მიუთხრა მას, ვითარმედ ეგულფობს აწლა დაჯდონაჲ მუფუა. ხოლო იგი მუუყუეულად, ვითარ აქუნდა, არცაღა განმზანელი პარისაჲ, მოსწრაფე იყო მსახურებად მეფისა სასუმელისა მიმართა მსახურებასა. და შემდგომად უკუე სერობრა, ვითარ ჯანიშუა მუფუმან და მხარულ-იქმნა, მიხედნა ნენებისა და შექმუნებულად მხილველმან — „რამათჲს მწუხარე ხარ?“ — ჰკითხვიდა. ხოლო მან, ვედრებულმან ღმრთისაჲს მადლსა რომელსავე და რწმუნებჲსა მონიჭებულ მისთვის, მეტყუელისა, „ვითარ, თქუა, ო, მუუფე, შემწლებელ ვარ არა ხედვად შენ მიერ ესევეითარი, არცა ტკივილად ჰელთა, ოდეს მამულთა ჩემისა იეროსოლუმთაჲსა, რომელსა შინა საფლავნი და სამარხონი მშობელთა ჩემთანი არიან, მესმოდის ზღუდეთა და ბქეთა მისთა დამწუართაჲ დამკობაჲ ქუეყანასა ზედა? არამედ მომანიჭე მე, წარსრულსა, ზღუდისა² აღმართებჲჲ და ჩრდილონსა ნაკლულევანსა³ აღმუნებჲჲ“.

ხოლო მუფუმან თანად ნიკთა ნიკემად წინს-უყო მას და სატრაპთა ჰრმართ მიღებჲჲ წერილთაჲ, რამთა თანად პატრივისა აღირსონ იგი და ყოველივე საქმარებჲჲ მიანიჭონ, რომლთაჲცა მიმართ მუნებებელ იყოს. ხოლო დასცხრეს, ჰრქუა, მწუხარებოსაგან და მხარული აწერითგან ვუმსახურებდეს ჩუენ. და ნენებისა ვიდრემე უკუე, თაყუანისმცემელმან ღმრთისაჲს და მეფისა მჰადლოებელმან აღთქუმისათჲს, მწუხარებჲჲ პირისაჲ და შეზრლუეულებჲჲ განიწმიდა სიხარულისა მიერ აღთქუმათაჲს. ხოლო ხვალისად მომწოდებელმან მისმან მისცა მას მიღებად ეპისტოლევ აღდგომს მიმართ, სკრიპსა და ფენიკისა და სანარიაჲსა ეპარხოზისა, რომელსა შინა პატრივისათჲს ნეემიასა და საქმარებჲსა ნიციუმისათჲს შენებისა მიმართ მიემცნო.

193

71⁰. ხოლო მისრული ვაელონად და მრავალთა თანმონათესევეთა, ნებსით შედგომილთა მისდა, მიმეყანებელი, მიიწი⁴ იეროსოლუმად მეხუთესა და მეოცესა წელსა ქსერქსის მეფობისასა. და მახუნებელმან ერისა ეპისტოლეთამან, მისცნა აღდგოს⁴ და სხუათა იპარქთა და მომწოდებელმან ყოვლისა ერისამან იეროსოლუმად, დადგომილმან საშუეალ სამღდელოჲსა ესევეითარნი

¹ აღსავსეთა | აღსავსეთა A. ² ზღუდისა. ³ მიწია | მისდა A Q D. ⁴ საღოს A Q D. ⁵ *ადმნი* 11,100.
⁶ *თმ სეპთ* 11,100 (= ტარის). ბერძნული ღუნის ვარიანტებში არის: „ტარის უმეტესი ნაწილი“. ⁷ ნემია 2,11.

ყენა სიკუყუანი მათლა მიმართ: „მამაკაცო იუღელნოი ღმერთი ვიდრემე, უწყით, კსენებასა მამათასა — ავრამოას და ისაკოას და იაკოვოასსა შინა დაღვრომილად და მათისა სიმართლისათეს არა დაუტეობს ჩუენ ძლითსა მოურნეობასა, რომლისათესცა შემეწიას მე მეფისა მიერ მიღებად კელმწიფებასა, რაათა ზღუდე თქუენი აღვჰმართო და რეშტი ჰანღიდულოასაა სრულ-გყო. ხოლო მნებას თქუენი, მეცნიერთაი შეშარიტად სიბოროტესა მახლობელთა ჩუენთა ნაღ-სავთასა და ვითარმედ შენებისათეს, უკუეთუ ისწავონ ჩუენი ამისდა მიმართი პატივისმოყუარებაა. წინაღუღვდგენ² და მრავალნი იმოქმედენ ამისა მიმართ დამაბრკოლებელნი ჩუენნი, პირველად ვიდრემე უკუე ღმერთსა მივენდენეთ, ვითარ მათისა სიძულლილსა მიმართ წინაღდგომილნი, ხოლო რეცა დლით, ნეცა ღამით განუსუენებთ თავთა თესთა შენებისაგან, არამედ ყოვლისა მოსწრაფებისა მკუმეველთა გუაქუნდენ საქმე, ვიდრეღა ეამი არს მისი განთესებული“.

ამათჲან პეტყუელმან უბრძანა მეყუსეულად მთავართა განზომად ზღუდისა და განყოფად შრომისა მოსისაი ერისად დაბათა და ქალაქთა ზედა, ძლისაებრ თითოეულთაასა. ხოლო აღმოქუმედმან და თვთცა მონათა თანა შეწვენად შენებასა, დაჰქანა შესაკრებელი. და ოუდელნი საქმისა მიმართ განემზადებოდეს. ხოლო ეწოდა მათ სახელი, რომელი დლითგან აღმოავიდეს ცაციონი ოუღას ნათესავისაგან, რომელიცა პირველად მოვიდა მათ ადგილთა და მათცა და სოფელმან სახელისდებად მათი მიიღეს.

8*. ხოლო მსმენელნი მოსწრაფებასა ზღუდეთა აღშენებისასა ამჲანიტელნი და მოავიტელნი და სამართიტელნი და ყოველნი, დელესა შინა სკრიაასა მკედრნი, ბოროტად მოითმენდეს და მოსწრაფე თყვენეს, შემზადებულნი მათეს მზაკვარებათანი და დამაბრკოლებელნი მათნი მოქმედებისაგან. და მრავალნი იუღელთაგანნი მოაკუდინნეს და თვთ მასცა, ნეემიასს, ეძებდეს განხრწნად, მომზადებულნი ვიეთნიმე უცხო თესლთაგან, რაათა მოაკუდინონ იგი. და შიშსა და შფოთსა შინა შთაყარნეს იგინი და ებათა რომელთაჲე განსთქუმიდეს მათდა, ვითარ მრავალთა ნათესავთა ვულცებასა აღმკედრებად მათ ზედა, რომელთა მიერ შემარღუეულნი მცირედ განუყენეს შენებისაგან³. ხოლო ნეემიას არცა ერთმან ამათგანმან განაყენა მოსწრაფებისაგან საქმეთაასა, არამედ სიბრაველსა რომელსაჲე მკველთასა სხუელისა ძლით გარემოას დამადგინებელი უშიშად მოითმენდა წადიერებისაგან, რომელი აქუნდა საქმისა მიმართ, არა მგრძობელი ძვრისხილვისაჲე. ესრეთ მოსწრაფებით და წინაგანგებით მქონებელ იყო ცხოვრებისა თესი არა მოშიშსი სიკუდილისაგან, არამედ მეცნიერა, ვითარმედ შემდგომად აღსრულებსა მოსისა არაარა აღმართნენ ზღუდენი მოქალაქეთა მისთაგან. და შემდგომად ამისა უბრძანა მაშენებელთა, რაათა საქურველთა გარემომორტყმელნი შურებოდიან. და მაშენებელსა ვიდრემე მახვლი აქუნდეს და ნივთისა მომღებელსა. ხოლო ფართად მახლობელად მათსა ბრძანა მღებარყოზად და მენესტუენი ხუთასათა ბიჯითა დააყენნა შორს, მბრძანებელმან, უკუეთუ გამოჩნდენ მტერნი⁴, უწყებად ესე ერისა, რომელთა აღქურვილნი ჰბრძოდინ და არა შიშუელთა ზედა-

¹ ისაქონი+შენი AQ. ² წინაღდგდენ AQ. ³ შეშინებისაგან AQD, *ἡς οἰκοδομᾶς* 11,175. ⁴ ერნი *ἐν τοῖς ἔμοις* 11,177.

* ნეემა 4,7; 7,4.

დაესხნენ მათ. ხოლო თვთ ღამით მომრავლებით გარემოას ქალაქისა ვიდოდა, არა დამაშურალი არცა საქმეთა შინა, არცა შუებათა და ძილთა მიმცემელი თავისად, რამეთუ არცა ერთსა ამთავანსა გემოთა მიერ იჭუნებდა, არამედ იძულებნათჳს. და ესცივითარი შრომად მოითმინა წელთა ორთა და თუეთა ოთხთა, რამეთუ ესოდენსა ესჳსა შინა აღუშენა ზღუდე იეროსოლჳმთაჲ, მერჯესა და მფოცქსა წელსა ქსერქსის მფეობისასა და თუესა მეცხრესა. ხოლო მიიღეს რაჲ სრულებაჲ ზღუდეთა, ნეემიას და სიმრავლემან ჟმსხურაბონეს ღმერთსა აღშენებნათჳს მათისა და დაადგრეს რვათა დღეთა შინა მშუებულნი.

ნათესავნი ვიდრემე სკრიას შინა მკვდრნი, სრულებასა ქონებად მამენელნი ზღუდესა შენებისასა, მწუხარე იყვნეს. ხოლო ნეემიას, მხედველი ქალაქისაჲ კაცმცირედ, მღდელთა და ლევიტელთა ცვედრა, რაჲთა დამტეგებლნი სოფლისანი მივიდეს ქალაქად და დაადგრენ მას შინა. და აღუშენნა მათ სახლნი თჳსთა წარსაგებელთაგან.

ხოლო მუშაქა ერთსა ათეულსა ნაყოფთასა უბრძანა მიღებაჲ იეროსოლჳმად, რაჲთა საზრდელსა სამარადისოდ მქონებულნი მღდელნი და ლევიტელნი არა დაუტეებდენ მსახურებასა. და მათ ვიდრემე სიხარულით იძმინნეს, რომელნი ჯანაწესნა ნეემიას. ხოლო კაცთმრავალ ქმნაჲ იეროსოლჳმელთა ქალაქსა ესრეთ შეემთხვა.

და სხუათაცა უკუე მრავალთა კეთილთა და ღირსთა ქაბისათა პატივისმყოფარებით მოქმედი ნეემიას აღსრულდა, სიბერედ მიწევნილი. ხოლო მამაკაცი იქმნა კეთილი ბუნებით და მართალი და თანმონათესვეთა მიმართ პატივისმყოფარე, საქსენებელსა საუტუნოსა დამტეგებელი ნათჳს იეროსოლჳმასა ზღუდეთა.

VI. 6

1* ესენი ვიდრემე უკუე ქსერქსის მეფისა ზე იქმნნეს. ხოლო აღსრულდა რაჲ ქსერქსი, მეფობაჲ ძესა ზედა კვროსს, რომელსა არტაქსერქსიდ ელლინნი უწოდენ, გარდავიდა. ამას რაჲ აქუნდა მპარსთა მთავრობაჲ, იძულებულ იქმნა ყოველი ნათესავი იუდეელთაჲ ცოლთა თანა და შვილთა წარწყმედად. ხოლო მიზეზი შემდგომად მცირედისა ცხად-ყოთ, რამეთუ შუენის პირველად შეფისა ძლითთა მითხრობად და ამისა შემდგომად — თუ ვითარ ექორწინა იუდეულსა დედაკაცსა, სამეფოჲსა ნათჳწავსაგან მყოფსა, რომლსაგან და ცხოვნებასაცა ნათესვისა ჩუენისასა იტყვან.

რამეთუ მიმღებელი მეფობისაჲ არტაქსერქსი! და დამადგინებელი მთავართაჲ ინლოეთითგან ვიდრე ეთიოპიადმდე სასატრაპოთა ათთა ასთა და ოცდაშუდთა, მყოფობასა მქსამქსა წელსა მეფობისასა თანად მოყუარეთა და თანად ნათესაეთა სპარსთასა და მთავართა მათთა შემწყნარებელი, ასერებდა უხუებით, ვითარ ჯერ-არს მეფისა, სიმღიდრესა შემზადებელისა ჩუენებასა ქმნად მნებებელისა, დღეთა შინა ას ოთხმეოცთა. ამისა შემდგომად ნათესაგნა და მოხუცებულნი მათნი სოასთა შინა ასერნა დღეთა შუდთა. ხოლო მოსკუმერობაჲ მათი იყო ესრე სახიდ ქმნილი:

1 ისტარქსერქსი AQ, δ 'Αρταξέρξης 11188

* ესთერა 1,1; 1,12.

194

საკვდობელსა დამაფუძნებელსან ოქროსა და ვეცხლისა სუეტთაგან, სამოსელნი ჰელისანი და ბორფეროანნი განპარტნა მათ ზედა, ვიდრე მრავალთა ბევრთა დატყუენდმდე, ხოლო იმსახურებოდეს სასუმელთა მიერ ოქროსათა, ქვისა მიერ მრავალსასყიდლისა საშუებელად და სახილავად ქმნილთა. და უბრძანა უცუე მსახურთაჲსა, რათა არა აიძულებდენ სუემად ვშირად, მიწლებელთა შათუს სასუმელისათა, ვითარ იქმნებდს სპარსთა შორის, არამედ მიტევებად მათდა და რომელსა მნებებელ იყოს თითოეული მსხდომარეთაგანი პატივისმოყუარებად და წარმავლენელმან სოფლითი-სოფლად, მიუმ/ცხო განსუენებამ. დამტევებელთა საქმეთასა და დღესასწაულობამ მეფობისა მისრათუს მრავალთა დღეთა შინა.

ესრეთე მსგავსად დედოფალმან შეკრიბა მისა მოსუმურობამ დედაჲცთთა სამეფოთა შინა, რომელსაცა ჩუენებად¹ მნებებელმან თანმსერებულთათუს შეტემან, წარმავლენელმან, უბრძანა მას მოსუმურობად მოსლეთა, შეუენიერებითა დედაჲცთა ყოველთა გარდამატებულსა. ხოლო იგი, დაცვისათუს სჯულსა სპარსთასა, რომელთა უცხთა მიერ სახილველ-ყოფამ ცოლთამ არა ინებეს, არა წარვიდა მტენია მიმართ და მრავალგზოს საქურისთა წარვლენილობასა მისა მიმართ, არა უდარეს დაადგრა, მკმნელი წარსლვისამ, ვიდრეღა რისხვად აღძრულმან შეტემან დაჰქსნა ვიდრეზე მოსუმურობამ და აღღგომილი და შვლთა სპარსთა, რომელთაცა სჯულთა გამოთარგმანებამ აქუს, მათ შორის მიმწოდებელი შეასმენდა ცოლსა, მეტყუელი, ვითარმედ გინებულ-იქმნა მის მიერ. რამეთუ მრავალგზოს წოდებული მის მიერ მოსუმურობად მისუს. არა მივიდა მის თანა და ესრეთ ჰკითხვიდა მათ, რამსა ბრძანებუნ ჰსჯულნი ქმნად უანსა მას². ხოლო ერთმან შათგანმან, შეტეოს სახელით, თქუა არა შოსდა მხოლოდ იქმნა გინებამ ესე, არამედ ყოველთა სპარსთად, რომელთათუს საჭირო არს, შურაცხჰქმნილთამ, ცოლთა მიერ უსახურ-იქმნამ ცხორებობამ, რამეთუ არცაღა ერთი თანმკვდრისა მამაჲცისა სირცხვლსა მოქმედ იყოს, იგავად დედოფლისა ამპარტანებასა შენდა მომართ, ყოველთა მპურობელისა, ქმნილსა მქონებელი". და უბრძანებდა ესრეთ მაგინებელისა მისისა ზღვევად ზღვევასა დიდსა და ამისა მოქმედსა მიმცნებად ნათესავთა მიმართ დედოფლისა ძლით დამტკიცებულთა. და სათნო-უჩინდა მტეფსა განდევნამ უსატისი და მიცემამ პატივისა მისისამ სხვად დედაჲცთასად.

2^ა. ხოლო გული, მდებარე მისა მიმართ ტრფივლებით, არა მონთმენელი განყოფისამ, დაეებად ვიდრეჲუ მისდა სჯულისა ძლით არა შემძლებელ იყო და მქმუნეარე დადგრომილ იყო, ვითარ შეუძლებელთაგან, რომელთა მნებებელ იყო. ხოლო მხედველნი მისნი ესრეთ მწუხარებით მქონებლისანი, მოყუარენი განაზრახებდეს ცოლისა ვიდრეჲე კსენებასა და ტრფივლებასა არად სარგებლიანსა განგდებად, ხოლო წარმავლენელსა ყოვლისა სოფლისა მიმართ ძიებად ჯალწულთა შეუენიერთა, რომელთაგან გამორჩეული აქუნდეს ცოლად. რამეთუ დაშრტეს პირველისა მიმართ სიყუარული სხვსა მოყვანებითა და მრდა მიმართი მოწლობამ, განშორებული მცირედ-მცირედ, აქმნეს თანამკვდრისა. მრწმუნებელმან უცუე ამის განზრახვისამან უბრძანა ვაეთმე, გა-

¹ ჩუენებად | + შეძლებელმან. ² არა მივიდა... ეამსა მას]—AQ, არა მივიდა D. S-ის ჩუენება. მოტკნოლ ძირითად ტექსტში, მისდევს ბერძულ დედანს (11,122).

* ესთერი 2,1; 2,5; 2,16.

მომკელეველთა ქალწულთა რჩეულთასა შეუნიერებთია სამეფოსა შინა მისსა. მიყვანებაჲ მისა მიმართ. ხოლო ვინამთგან შეიკრიბნეს მრავალნი, იპოვა ზინძე ვაეილონს შინა ქალი, მშობელთა მისთა მრჩობლთაგანეც ობოლი, ხოლო მამის ძმისა მისისა მარდოქეომაგან, რამეთუ ესე იყო სახელ მისა, ზრდილი. ესე უკუე იყო ვენიამიტიდომს ნათესვისაგან და პირველთაგან იუდეელთა შორის. ხოლო ესთიარას, რამეთუ ესე აყო სახელი მისსა, შეემთხუცოდა ყოველთაგან გარდამატებულობაჲ შეუნიერებთია და მადლი პირისაჲ, სახედველებსა მხედველსა უფრომსაჲ მიიზიდვიდა. ხოლო ესე, მიცემული რომლისაჲჲ საჭურის-თაგანისაჲ, მიემთხუცოდა ყოველსაჲ ზედმოურნებობასა, სულნელბათა უშურველობითა და სიმრავლითა საცხებელთაჲ ცხებულო, რომელთა მოქენე არიან სხეულნი. და ამათ მიერ იშუებდეს თუეთა ექუსთა რიცხვთ ოთხასად მყოფნი. ხოლო იგი, მექუელი კმასყოფელად პირველთქუმულსა ეამსა შინა ზეუ-მოურნებობასა ქონებად ქალწულთა და ამიერითგან ქმნილთა ღირსად მისლუი-სათეს ცხედრისა მიმართ სანმეფომაჲ, თითოეულსა დღესა ერთსა წარავლენდეს მუჟისა გულვებარესა თანაყოფად. ხოლო იგი, მიახლებული, მიყუსულად წა-რავლენდის საჭურისისა მიმართ. მიიწია რამ უკუე ესთიარაცა მისა მიმართ, მხიარულქმნილმან მის ზედა და შთავრდომილმან გრფიადობასა ქალისასა, [▼] მიიყვანა იგი საჭულოერად ცოლად და ქორწილი მის: ქმნა მეთათარნეტესა თუე-სა მეშვდესა წიელსა მუფობისა მისისასა, აღეროდ წოდებულსა. ხოლო წარავ-ლინნა ანღაროდ* წოდებულნი ყოვლისა ნათესვისა მიმართ, დღესასწაულად ქორწილთა მამცნებლმან. ხოლო იგი სპარსთა და მიდთა და პირველთა ნათე-სავთასა ასერებდა თუესა სრულსა ქორწილთათეს მისთა. და შევიდა რამ სა-მეფოდ, დაადგა მას გვარკენი. და ესრეთ შეეუღლა ესთიარა, არა ცხადქმნილი მისდა ნათესვისაჲ, რომლისაგან მყოფ იყო¹.

ხოლო წარსრული და მამის ძმაჲცა მისი ვაეილონით, სუსად პერსიდომსა, მუნ² იქცეოდა, თითოეულსა დღესა წინაშე სამეფოთა მქცეველი და გავაჲ-კითხველი ქალისათეს, რომელთა სახით მყოფ არს. რამეთუ უყუარდა იგი, ვითარ ასული მისი.

3. ხოლო დადგა სკულიცა მეფემან, რამთა არცა ერთი თესთა მისთაგანი შევიდოდის არა წოდებული, რაჲჲჲ საყდარსა ზედა მქდომარე იყოს. და გარემომს უკუე საყდარსა მისსა ზდგომარე იყვნეს კაცი, მქონებელი აფთთანი, ტანჯვად მიახლებულთა საყდრისათა უწოდებულად. მქდომარე იყო ვიდრემე უკუე ესრეთსა ოქრომასა მქონებელი თვთ მეფე, რამთა რაჲჲჲ ვისინე ენების ცხოვრებაჲ, უწოდებულად მისრულთაჲ, განმპარტოს რა: მიმართ, ხოლო იგი, შემხებელი მისი, არა ძვრხილულობდის. და ამათეს: ვიდრემე კმასა-ყოფელად ცხადქმნილ არს ზეენ მიერ.

4^{1*} ხოლო უკუნანამსკენლსა ეამსა ზედგანიზრახვიდეს მეფისა ვალათოოს და თეოდესტოს. ხოლო ვარნავაზოს, მონანან ერთიან საჭურისთაგანისაჲჲ, ნა-თესვით იუდეელმან, გულანქმისყოფელმან ზედგანიზრახვისაჲჲ, მამის ძმასა მეფისა ცოლისასა აუწყა. ხოლო მარდოქეოს ესთიარას მიერ (ახად-უყუენა მე-

1 მეუფეო A, მეფეო Q. 2 მე A Q. 3 არცა ერთი] ერთი მუშბრუ 11^{გვ} (= არც ერთი, არა-ვინ).

* თბს ძყყძრთც 11^{გვ} (= მეფის ცხენოსანი მცენე ძველ სპარსეთში). 1^გ ესთიარა 2, 21.

ფესა ზედგანზრახველნი და მეფემან უკუე. შეშფოთებულმან, ჭეშპარიტი პოვა. და ყუერულნი ვიდრეუ ჩუარს ატუნა, ხოლო მარლოქელს მაშინ ვიდრე მე არაა მიანიჭა, ვითარცა მიზნეჭმნილსა ცხორებისა მისისასა, მხოლოდ სახელისა მისისაჲ მოსაკვენებელის მწერალთა უბრძანა შესწავებაჲ და დადგრომად მისი სამეფოთა შინა, ვითარ მოყუარისა, საჭიროსაჲ მეფისა მიმართ¹.

5*. ხოლო ამანის, ამათადომს ვიდრეუ ძესა, ნათესავით ამალიკიტსა, შემაველსა მეფისა მიმართ თაყუანის-სცემდეს თანად უცხონი და სპარსნი. ამის პატივიანა მათგან ქმნად მოსლადმი არტაქსერქსი ბრძანა.

ხოლო მარლოქელს¹, სობრძნისათეს და სკულოსა თესისა ვინაჲთგან არა თაყუანის-სცემდა კაცსა, შემსწავებელმან მისმან, ამანის გამოიკითხა, თუ ვინაა არს. ხოლო ისწავა რა იუდეულად ყოფად მისი, განარისხნა და თავისა მიმართ თესისა თქუა, ფთარამედ თავისუფალნი ვიდრე მე სპარსნი თაყუანის-სცემდენ მას. ხოლო ესე, მონად მყოფი, არა თავს-იდებს ამისა ქმნასა. და ტანჯვასა მნებებელმან მარლოქელსმან, მისი ვიდრე მე გამოთხოვად მეფისგან ტანჯვად მცირედ შეპრაცხა, ხოლო ნათესავსა მისისა ყოველისაჲ სათნო-უჩინდა წარწყმელად და რამეთუ ბუნებითა მოძულე იყო იუდეულთაჲ, რამეთუ ნათესავიცა ამალიკიტთაჲ, რომელთაგან იყო იგი, მათ მიერ განხრწნილ იყო.

მისრული უკუე მეფისა, შეასმენდა, მეტყუელი: „ნათესავი რომელი მე არა ბოროტი, ხოლო განთესულ არს ესე მის ქუეშისა სამეფოსაჲ ქუეყანასა შინა, შეუერთებელი, შეუნათესებელი, არცა მსახურებასა მსგავსსა სხუათასა მკონებელი, არცა მსგავსთა სკულთა მკუმეველი, ხოლო მტერი სკულთა და სიმარჯუეთაჲ ერისა ყოველისა და ყოველთა კაცთა. ამის ნათესავისაჲ, უკუეთუ ვისამე მორჩილთა შენთაგანსაჲ გნებავს კეთილსყოფად, უბრძანო ძირითურთ აღმოფხურად/ და არცა ნეშტსა მისსა დატეგებაჲ, რაჲთა არცა მსახურებისა ვისთვისე დაიმარხნენ, არცა ტყუეობისა“. რაჲთა უკუეთუ არა ზღვეულ იქმნეს ხარკთა მათ მიერ ქმნილთაგან, თესისა მონაგებისაგან აღუთქუა მან მიცემად ტლანტთა ვეცხლისათა ორმოც ათასთაჲ, სადაცა უბრძანონა. ხოლო ამათ საქმართა მიცემასა სიხარულით იტყუოდა, რაჲთა ამათ ბოროტთაგან დამშვლდნეს სამეფოჲ.

195

61*. ამათ რაჲ ამანოს ევედრა, მეფემან ვეცხლიცა მიანიჭა მას და კაცნიცა, ქინად მათდა მიმართ, რომელსაცა მნებებელ იყოს. ხოლო მიმთხუეულმან, რომელთა გული უთქუებდა, ამანის მიეყუსეულად წარაჯლინა ბრძანებდა ვითარ მეფისაგან ყოველთა ნათესავთა მიმართ, მკონებელი ესრე სახედ:

„მეფე დიდი არტაქსერქსი² ინდოეთით ვიდრე ეთიოპიადმდე შვდთა და ოცთა და ასთა მთავართა სასატრაპოსათა ამათ მოგიწერს: მრავალთა ნათესავთა მმთავრობი და ყოველისა ქუეყანისა, რომლისა მნებებელ ვიყავ, მპყრობელი და არარს კელმწიფებისაგან ამპარტავანსა ვინა ბოროტსა მთავრებულთა მიმართ იტლუებული ცოდეად, არამედ მშვდსა და ტკბილსა თავსა თესსა მიმნიჭებელი და თანამოურხე მშვდობისა და კეთილგანგებისა, მიზნეთა ვეძიებ-

¹ მარლოქელს AQ. ² ოთხთა AQ, ბერთი ოთხთა D, *μυριόβας* ბისი¹ 11₂₁₄. ³ არტაქსერქსი AQ.

⁴ ესთერი 3,1. ⁵ ესთერი 3,11; 13,1 (აოკრიფ.).

⁶ ესთერს თქვა უბრძანა მოკლეთად ვაჲ პეროდეს.

დი მათ, რაათა ყოველთა შინა შუეებაჲ იქმნეს მათდა. ხოლო ღირსებისათვის და სიმართლისა ჩემ მიერ პირველსა ნაწილსა დიდებისა და პატრივისასა მქონებელმან და შემდგომად ჩემსა მეორემან სარწმუნოებისათვის და მტკიცისა სიყუარულისა ამაწის მოუტრნეობით მიჩუენა მე ყოველთა კაცთა თანა აღრევაჲ ბოროტისა ნათესვისაჲ, სკულისა ჟეცხობასა და შეფეთა ურჩისა და უმსგავსობასა მსახურებითა და ესრეთ მთავრობასა მოძულოსა და ბოროტგონებისაჲ საქმეთა მომართ ჩუენთა. ცბრძანებ უკუე ამათსა მეორისა ჩემისა ვამისა, ამანს მიერ ცოლთა თანა და შვილთა წარწყმედლსა ყოველთასა, არცა ერთისა რიდობისა მოქმედლთაჲ, არცა წყალობისა ჟფრომსდა, რომელნი ურჩთა მიმცნებულთა წერილთასა იყუნენ არა მოსწრაფეთა. და ამას ქმნად მნებებელ ვარ მეოთხესა და მეათესა მეათორმეტისა თესასა აწ წარმოდგომილსა წელსა შინა, რაათა ყოველით კერძო მბრძოლნი ჩუენნი, ერთსა დღესა შინა განხრწნილნი, მიერთვან დაწყნარებით ყოფასა ცხოვრებისასა მოგუანიჭებდენ ჩუენ¹.

ესე ბრძანებაჲ ქალაქთა მიმართ და სოფელთა მიიწია. მზა იქმნებოდეს ყოველნი ოუდელთა წარწყმედლსა მიმართ წინათქმულსა დღესა შინა. ხოლო საქწრაფო იყო ესე და სუსაცა შინა. მეფე ვიდრემე უკუე და ამანს შუეებათა შინა და მოსუბერობათა იყუნეს, ხოლო ქალაქი შფოთსა შინა იყო.

7*. და მარდოქეოს უკუე, მსწაველი ქმნილისაჲ, მომბძარველი სამოსლისაჲ და ძაძასა შემოსელი და დაშხმელი ნაცრისაჲ საშუავლ ქალაქისა ვიდოდა, მქმობელი, ვითარმედ არცა ერთსა იუესამართლოვ ნათესავი მოძარვის. და ამათი მიეტყუელი ვიდრემე სამეფოთადმდე მივიდა და მახლობლად მათსა დადგა, რამეთუ არა ჭერ-იყო მისა შესლვაჲ ესეეთარსა სახესა შემოსელისა. და ესრეთვე მსგავსად ქმნეს ყოველთა ოუდელთა, ქალაქთა შინა მყოფთა, რომელთა შინა ამითვის განცემულ იყუნეს ნაწერნი, მგოდებელთა და აღთქმულთა მათდა განსაცდელთათვის სულთმთქუმელთა.

ხოლო ვითარ მიუთხრეს ვიეთმე დედოფალსა მარდოქეოსსა ესრეთ საწყალობელითა სახითა წინაშე ეზობსა მღვობარეობაჲ, შემფოთებულმან სასამენელსა მიმართ წარავლინა განმბარცუელნი მისნი. ხოლო იგი არა ირწმუნებდა განმბარცუასა ძაძისასა, რამეთუ არა რომლისა ბოროტისგანთს იძლოა ესე/მიღებად, დაწყნარებულ არს იგი. ხოლო დედოფალმან, მომწოდებულმან საჭურძისსა ახრათეოასმან, და რამეთუ მუნ მდგომარე იყო, წარავლინა მარდოქეოსს მიმართ ცნობად, რომლისა მწუხარებისა შემთხუევისათვის მისდა გოდებს და სახისა ამის შემოსელმან არცა მისისა ფედრებძალთს განაგრო. ხოლო მარდოქეოსს უჩუენნა საჭურძისსა მიზეზი და თანად წერილი ოუდელთათვის, წარვლინებულსა ყოველისა სოფლისა მიმართ, რაოდენი იყო მეფისა ქუეშე, და საქმართა აღთქუმაჲ, რომლითა წარწყმედლად ნათესვისაჲ მოვიდა მეფისაგან ამანის. ხოლო მისცა მას და ნაცვალწერიცა, სუსათა შინა წარვლენილთაჲ, მიღებად ესთირაჲსა და ამათვის ვედრებად მეფისა ამცნებდა და ცხოვრებისათვის ნათესვისა არა უღირს-ჩენად მიღებასა მდაბლოსა სახისასა, რომლითა იქსნნეს ოუდელნი, ძვრხილულნი წარწყმედლად, რამეთუ მეორესა პატრიქსა მქონებულმან შემდგომად მეფისა ამაწის, შემასმენელმან ოუდელთამან, განარისხა მათთვის მეფე. ამითმან წცნობელმან კუალად წარავლინა მარ-

¹ საჭურძისსა A.Q.D.

* ესთერი 3,14; 4,1; 4,7.

ლოკოვას მიმართ. მაღწეებელმან, ვითარცდ არა წოდებულ არს მეფისა მიერ და შერული მისა მიმართ უწოდებულად მოიკუდიანებას, უკუეთუ არა მგებელმან ცხოვრებად ვაძე, განმპარტოს ოქროსა კუერთი, რამეთუ რომლსათჳს ყოს ესე მეფემან, უწევდელად მისდა მისრულსათჳს, არა მხოლოდ არა ნოკლდების, არამედ და შენდობისაცა მიმთხუტული ცხოვრდობის.

ესე სიტყუანი რად მიხუნა ესთირაასგან საქურისმან მარდოქეოსს მიმართ, უბრძანა ნითხრობად ესთირაასთჳს მარდოქეოსს, არა თჳსთა ცხოვრებისათჳს ესრეთ განხილავდ, არამედ და ზოგადისაცა ნათესავისათჳს, რამეთუ უკუეთუ არა იზრუნოს ამისი აწ, იქმნეს ვიდრემე მისა შეწყენად ღმრთისაგან ჰემპარტად, ხოლო იგი და სახლი მამული მისი შეურაცხჳმნილთა მიერ განიხრწნას. ხოლო ესთირა მთუმცრო ვიდრემე მარდოქეოსს, წარსავლენელმან მისვე მსახურისამან, რადთა წარვიდეს სუსად და მუნ მყოფნი იუდელნი მიიყვანეს შესაკრებელად და იმარბონ მისთჳს, ყოველთაგან განყენებულთა, სამთა დღეთა შინა. და ამისი მოქმედი თჳსთა ცეცავლთა თანა მაშინდა მისლჳსა მეფისა მიმართ გარეგან წესისა აღუთქმინდა და უკუეთუ სიკუდილიცა შეემთხვოს, მოითმინოს ესე.

8. და მარდოქეოს ვიდრემე, მცნებათაებრ ესთირაასთაჳ, ყო მარხვად ერისაჳ და ევედრებოდა ღმერთსა მათ თანა, რადთა არცა აწ უგულებელს-ყოს დრო მისი წარწყმედადი, არამედ ვითარცა და უწინარეს მრავალგზის იზრუნა მისი და მკოდეელსა შეუნდო, აწცა იტხნეს იგი ქადებულთა წარწყმედისაგან, რამეთუ არარაჳ მკოდეელი იძიებუბის სიკუდილსა უშუერისა, ცინაძთგან იგი არს ზიზგი ამანის რისხვისაჳ, „რამეთუ არა თაყუანის-ვეც, არცა რომელსა შენ, მეფეო!, თქუა, პატივსა მოგანიჳებდ, ამისი მისდა მინიჳებაჳ თავს-ვიდეჳ. ამათჳს განრისხებულმან ესენი მოიევრავნა, არა გარდამავლთათჳს სჯულისა შენათაჳ“. ხოლო ამათჳე ჳმათა განუტევებდა სიძრავლუ, მევედრებელი ღმრთისაჳ ზრუნვად ცხოვრებისათჳს და ყოველსა ქუეყანასა შინა გამოყსნად ისრაილიტთა გულვებადისა განსაცდელისაგან და რამეთუ წინაშე თჳლთა აქუნდა იგი და მოელოდეს. ხოლო ევედრებოდა და ესთირაცა ღმერთსა, მამულისა სჯულისაებრ მიმავდებელი თავისაჳ ქუეყანასა ზედა და საგლოცლსა სამოსელსა შემოსელი. და საზრდელისა და სასუმელისა და საშუებელთაგან მჳწანელი სამთა დღეთა შინა, ითხოვდა ღმრთისაგან შეწყალებასა ვიდრემე მისა, ხოლო დარწმუნებასა მეფისასა, ეჩუენოს რად მას, მევედრებელი სიტყუთა მიერ და სახითა, რადთა უშუენიერეს-ყოს იგი პირველისაჳ, რადთა მართობლივე დაწყნარებად რისხვისაგან, უკუეთუ განრისხებულ იქმნეს მეფე მისსა მისართ, იკუმირეს და შეწყენად თანმონათესკეთა, უკუანამსკენლთა შინა მყოფთა. და თანად იქმნეს სიძულელი მეფისაჳ მტერთა მიმართ იუდელთაჳსა და წარწყმედისა მათსა გულვებადისა შემშხადებელთაჳს, უკუეთუ უგულს-ბელს-იქმნენ მის მიერ.

9¹. ამათმან მევედრებელმან ღმრთისა მიმართ სამთა დღეთა შინა, განიძარცუა ვიდრემე შესამოსელი იგი და სახე ცეცალა, ხოლო შემკული, ვითარ

¹ მეფეო AQ, ბნძროთა 11,200 (=მატონი, განუსაზღვრელი უფლებების მქონე. მარდოქე აქ ღმერთის მმართველს).

² ესთერი (აპოკრიფ.) 13,8; 14,1. ³ ესთერი (აპოკრიფ.) 15,4. ესთერი 5,4.

ჯერ—იყო დედოფლსა, ორთა მკევალთა თანა, რომელთაგანი ერთი ვიდრემე, მტკრთველი მისი მთერდნობილსადა სუბუქად, იყვანებდა, ხოლო სხუად, შედგომილი სიგრძესა შესამოსლისასა და ვიდრე მიწადმდე დაფენილსა, მწუერცალსა თითთასა შთაშოკიდებულ იყო. და მივიდა მეფისა მიპართ საეჭე მეწამულობითა პირისათა, ხოლო მწმდსა და პატიოსანსა მქონებელი სიკეთისაჲ. შევიდა უკუე მისა მიმართ შიშითა, ხოლო ვითარ პირის-პირ მჭდომარესა საყდარსა ზედა მიეახლა სამეფოჲსა სამკაულისა შემოსელსა, და ესე უკუე იყოს მრავალსახისა შესამოსლისაგან, ოქროჲსა და ქვისაგან პატიოსნისა, და უფროჲსა უსაშინელესად ამათ მიერ მხილველი, ვინაჲთგან და მეფემანცა მიხედნა მას სასტიკებით, შექმლნეველებითა პირითა რისხვისა მიერ, მეყუსუულად შიშისა მიერ ბრწოლამან შეიპყრა იგი და ვარემოჲს მდგომარეთა ზედა უსლუოჲს დაეცა. ხოლო მეფემან, ვითარ ფიჭონებ განგებოსაებრ ღმრთისა, გარდაცვალა და შეშინებელი ცოლისათჳს, ნუსადა ცენისა რამდე უძკრესთაგანი შიშისა მიერ, აღუდრისაგან და მკლავთა ზედა მტკრთველი აღადგენდა მას და შემტკობელი სიტკობებით ზრახვიდა ნინობად, მვედრებელი და არარას მკმუნეარესა მკეტულობად ამოსჳს, რამეთუ მისა მიპართ მიუწოდებულად მივიდა, ვინაჲთგან ესე სჯული კელისქუეშეთა მიმართ მდებარე არა, ხოლო მსაგავსად მისსა მწეფობსა ყოველი აქუს თავისუფლბაჲ. ამათმან მეტყუელმან დადვა სკიპტრაჲ კელსა შინა მისსა და კუერთი განიმარტა ქედსა ზედა მისსა საჭულსაებრ, შიშისაგან მქანელმან მისმან. ხოლო მან, ამათგან ცოცხალქმნილმან, „მეფეო, თქუა, არა შემძლებელ ვარ ანადაჲთ შემთხუელსა ჩემსა აღვილად თხრობად შენდა, რამეთუ ვითარ ვიხილე შენ დიდი და კეთილი და სამიწელი, მეყუსუულად განმეშორა მე სამშუშინველი და დარტყებულ ვიქმენ სელისაგან“. ხოლო ვითარ ძნად მტყუელუბდა ამითა და უძლურებით, შიშმან და შფოთმან იპყრა მეფე და ესთირას კეთილსულობად და უპატიოსნათა მოლოდებად განამწნობდა, ვიდრელა და ნახევარიცა სამეფოჲსა მისისაჲ, უკუეთუ სათანადო იყენენ ესენი, მიუტყენენ მას. ესთირას სერობად ანანის თანა, მოყუარისა მისისა, მისა მიმართ მისლვად ევედრებოდა, რამეთუ შეშხადებასა სერობისასა იტყოდა იგი. ხოლო ვითარ წამს-უყვნა და მივიდეს, საშუვალ სუბისა უბრძანა ესთირას უწყებად მისდა, რომელსაცა მნებებელ არს, რამეთუ არა კუებულ იქმნენს, არცა უკუეთუ კერძოჲ მეფობისა მისისაჲ ინებოს მიღებად. ხოლო მან მეორისად დღისად თქუა უწყებად მისდა განზრახვისა მისისაჲ, უკუეთუ მოვიდეს მისა მიმართ სერობად ამანს თანა.

10*. ხოლო მეფემან ვითარ აღუთქუა, ესე გამოვიდა ამანის, მხიარული მხოლოდ ღირსებისათჳს სერობად მეფისა თანა სახიდ ესთირასა და რამეთუ არავინ სხუად ესოდენსა პატიესა მიეპთხვა მეფეთაგან. ხოლო ვითარ იხილა ეზოსა შინა მარდოქეოს, / ფანარისხნა, რამეთუ არარაჲ პატივად მისდა, მხილველსა, იქნა მისგან არცა ერთი. და შესრულმან შინაგან სახიდ თქსა მოეწოდა ცოლსა მისსა დაზას და მოყუარეთა მისთა, რომელსაცა მიუთხრობდა პატარესა, რომელსა არა მეფისაგან მხოლოდ მიეპთხვა, არამედ და დედოფლისაგანცა, და რამეთუ დღეს ისერა მის თანა მხოლომან მეფისა თანა და წოდებულო არს კუალად მოშავალსაცა დღესჲ. და თანა იტყოდა, ვითარსუდ:

* ესთერა 5,9. თ. 6.
 0 ღმერთო, შეიწყალე სულ ბერისა ზაქარიაის.

„არა სათნო-პირის მარდოქეს თუღელისა ბილვაჲ ფზოსა შინა“. ხოლო ცოლმან მისმან¹, ლახასა, პრქუა, ვითარჲედ: „ბრძანე ძელისა მოკუეთაჲ წყრათათა სა-
 მუოკთაჲ და ვანთიად, მეფელაგან გამომთხუეველმან, კუარს-აკუ მარდოქემს“. და მაქებელმან ფანზრახვისამან უბრძანა ზონათა შეჴზადებულთა ძელისათა აღმართებაჲ მისი ეზოსა შინა სატანჯველად მარდოქეოჲსა. და ესე ფიდრეჲჲ მზა იყო. ხოლო ლჲერთი საციენელ ჰყოფდა ამანის ბოროტსა სასოებასა და შემთხუეჯდას მეცნიერი იშუებდა ქმნადსა ზედა, რამეთუ მეფესა მას ლამესა განეყენა ძილი, ხოლო მან, არა ნებებელმან უღბად წარწყმედასა მღვდარებო-
 სასა, არამედ რომლისამე მიმართ სამეფოთა შინაჲსა შესატყვისისა² კმარებად, მწიგნობარსა, მოპღებელსა მოსაქცენებულთასა, და პარველთა მისთა მეფეთასა და თვსთათა საქმეთასა წარკოთხებაჲ უბრძანა მას. ხოლო მიმღებელი ვითარ იკოთხვიდა, იპოვა ვინე, სიპენისათჳს როჲელსამე შინა ნიჴად მიმღებელი სოფელსა: სახელიცა წერილ იყო, ხოლო სხუჲა, სარწმუნოებისათჳს მიმთხუეუ-
 ლი ნიჴისაჲ, და ესართ მომქცენებელი მოვიდა ფალათოსსკა ზედა და თეო-
 დესტის, საქურისთა ბოროტისმზრახთა მეფისათჳს, რომელთა განმაცხადებელ-
 იქმნა მარდოქეოს. ხოლო ვითარ ესე მხოლოდ თქუა მწიგნობარმან და გარ-
 დავადოდა სხჳსა საქმისა მიმართ, დააყენა ნუფემან, მკოთხველმან, უკუეთუ აქჳს პატივიცა მიცემული მისდა დაწერილად. ხოლო მან თქუა რაჲ არა ყო-
 ფაჲ, უბრძანა დაღუშებაჲ და რომელი ჟამი არს ლამისაჲ, ამას ზედა დაწესე-
 ბულთაგან იკოთხვიდა. და ისწავა რაჲ, ვითარმედ ვანთიადი არს ამიერთგან, ბრძანა, რაჲთა მოყუარეთაგანი, რომელიცა პოონ წინაშე ეზოჲსა მღვდობარედ, ესე აუწყონ მას. და შეემთხვა პოვნაჲ ამანისა, რამეთუ უწინარეს ჩუეულები-
 თისა ჟამისა მოვიდა მარდოქეს სიკუდილისათჳს ვერებად მისა. და მონათა აუწყეს, ვითარმედ აჴანი არს წინაშე ეზოჲსა. და ბრძანა მიწოდებაჲ მისი. ხოლო ვითარ შევიდა — „მოყუარედ მეცნიერი შენი, პრქუა, კეთილად და წრფელად, განზრახებად ჩემდა გვედრები შენ, ვითარ პატივე-ვსცე³ რომელსა-
 მე საყუარელსა ჩემ მიერ, ფრიად ღირსად ჩემისა პატივისმოყუარებისა“. ხოლო ამანის, ფულსამიტყუველმან, ვითარმედ რომელიცა მისცეს განზრახ-
 ვაჲ, ესე ამისთჳს მისცეს, რამეთუ საყუარელ იყო იგი მეფისა მხოლოჲ, რომელსაჲა ჰკონებდა უმკობესად, ესე ცხად-უყო მათ, რაჲეთუ თქუა: „უკუეთუ გნებაჲს აჴი კაცისა, რომლისა იტყე საყუარელად, ღიდებასა შემოსად, ყუ იგი ცხენითა ზღვად, სამოსლისა შენისა შაგავსა მჴოსელი და მანიაქსა ოქრო-
 მასა მქონებელი და საყუარელთა მოყუარეთაგანი ერთი ქადაგებდეს ყოველსა ქალაქსა შორის, ვითარმედ ესევეითარსა მიემთხუევის⁴ პატივისა, რომელსაჲა პატივისცეს მეფემან“. ამანის უკუე ესენი განზრახნა, მეკუელმან მისა მი-
 მართ. მისლესა პატივისასა, ხოლო მეფემან, შეუბულნან განზრახვასა ზედა, „განსრულმან — პრქუა, — ვინათგან გაქჳს ცხენიცა და შესამოსელი და მანიაქი, იძიე მარდოქეოს თუღელი და ამათჳნ მიმცემელმან მისდა ქადაგი, მავალმან წინა კერძო ცხენისა მისისა, ვინათგან შენ, მოყუარე ჩემი უსაყუარ-
 ელესი და იქმენ მსახურ, რომელთათჳს კეთილგანზრახ მექმენ. ესენი ჩუენ-
 გან ეყენენ მას, მაცხოვრებელსა სულსა ჩემისასა“. / მათი ჴსაჴნელი გარეშე სასოებისა შეიძრღვა გონებითა და წყლული უღონოებითა განვიდა, მიმყვანე-
 ბელი ცხენსა და პორფერსა და მანიაქსა ოქრომასასა. და მპოვნელმან მარდო-
 ქეოჲსმან წინაშე ეზოჲსა ძაძასა მმოხველაჲ. უბრძანა დაძღებულთა შემოსაჲ

¹ მისმან] — ხოლო ცოლმან მისმან A. * შეტყვისსა AQ. * პრქუსე AQ. * მიემთხუევის.

პორფერაჲსაჲ, ხოლო მან, ჳეშმარიტსა არა მეცნიერჲმან, არამედ ბასრობად შეპირაცხუელმან, „ოჲ, უბოროტესო ყოველთა კაცთაო, ჰრქუა, ესრეთ განსაცდელთა ჩუენთა [დასცინაჲ?]" ხოლო ჰრწმუნებელმან, ფითარმედ მეფე პატივად მისცემს ამაჲს ცხოვრებობათჲს, რომელი მინიჲა მან ოდესმე ბოროტისჲანშრაბთა საჲქურისთა მამხილებელმან, შეიმოსა სამოსელი პორფერაჲსაჲ, რომელსა მარჯის შემოსელ იყო მეფე და შთაიკუა მინიჲი და აღსრული ცხენსა ზედა ვიდოდა მომრგულებით შინაგან ქალაქისა. და ამანის წინაუძლოდა და ქადაგებდა, ვითარმედ ესერი იყვნენ მეფისა სიერ, რომელიცა შეიყუაროს და დარხად პატივისა გამოაჩინოს. ხოლო ვინათჲან მოვლეს ქალაქი, მარდოქელს ვიდრემე შევიდა მეფისა მიმართ, ხოლო ამანის, კდემული, წარვიდა სახიდ თჲსად და ცრემლით მოუთხრობდა შემთხუეულთა ცოლსა და მოყუარეთა. ხოლო იგინი არღა მერმეცა შურისგებისა ნაცვლისგებასა შეძლებად მარდოქელს ნიშართ იტყოდეს, ვინათჲან ლმერთი შეეწყვეს მას.

11*. ხოლო ამათ, ვითარ მეტყუელებდეს იგინი ურთიერთას, მოვიდეს ესთირაჲს საჲქურისნი, მასწრაფობელნი ამანისნი სერობად. ხოლო საეუხადან, ერთმან საჲქურისთაჲმან, მხილველმან ჳუარსა სახლსა შინა ამანისსა აღმართებულად, რომელი მარდოქელსთჲს შეჲმზადეს, და მკითხველმან რომლისამე მონათაგანისაგან, რაჲსათჲს შეჲმზადეს ესე, მცნობელმან, ვითარმედ მამის ძმისათჲს დედოფლისა, ვინათჲან ამანის ეგულებიჲს გამოთხოვაჲ მისი მეფისაგან დასასჲგლად, მაშინ ვიდრემე დაიდუმა.

ხოლო მეფე, ვითარ მსერებელ-იჲმან ამანის თანა, ევედრებოდა დედოფალსა თხრობად მისდა, რომლისა ნიჲისა მიმთხუევად მნებებელ არს მისგან, რანეთუ მოიღოს, რომლისაცა წადიერებაჲ აქუს. ხოლო უგი ურისა ძვრისხილვასა ეტყებდა და წარწყვდისა მიმართ ნათესაჲთა თანა განცემასა იტყუადა, ვინაჲ და მოქმედ არსცა ამათჲს სიტყუათა. რამეთუ არამცა ეწყინა მისდა, უკუეთუჲცა მონებისა მიმართ ჰწარისა ებრძანა განსყოდაჲ მათი, რამეთუ სუბუჲ არს ესე ბოროტი და ევედრებოდა განთავისუფლებასა ამათგან.

ხოლო ვინათჲან იგითხა მეფემან ვის მიერ ქჲნილობაჲ მათი, მიერთჲან ცხადად შეასმენდა ამანისსა. და ესე, მყოფი ბოროტად მათჲს, შემზადებელი ბოროტის ზრახვისაჲ, მხილებულ-ყო. ხოლო შეშფოთნა რაჲ მეფე ამისსა მიმართ და განვიდა ნტილთა მიმართ მოსუჲტურობისაგან, იწყო ამანის მოქმედობად და ვედრებად ესთი/რამსა შენდობისათჲს ნაცოდეთაჲსა, რამეთუ გულისჲგმა-ყო მანცა, ბოროტთა შინა მყოფმან. ამისა შემდგომად, ვინათჲან ცხედარსა მისსა ზედა დაეცა და დედოფალსა ევედრებოდა, შესრულმან მეფემან და ხილულსა ზედა უფრომსლა განრისხებულმან, „ოჲ უბოროტესო ყოველთაო, ჰრქუა, და იძულებასაცა ცოლსა ჩემისასა ჳელ-ჳყოფაჲ?“. v

ხოლო ამანი აჲსა ზედა განცებრდა და არღა მერმეცა მეტყუელებად შემძლებელ იყო. ხოლო საეუხადასა საჲქურისი, წარდგომილი, შეასმენდა ამანის, ვითარმედ პოვა ჳუარი სახლსა შინა მისსა, შემზადებული მარდოქელსთჲს, რამეთუ ესე, მკითხველსა, მონათაგან ეთხრა მას, რაჲჲსა წარვიდა მისა წოდებად ჳერობისა მიმართ. ხოლო იტყოდა ყოფასა ჳუარისასა წყრთათა საჲვეოცათსა სინაღლით.

* ესთერი 6,41; 7,9.

ხოლო მეფემან, მამუნელმან, არა რომელსა სხუასა სატანჯველსა შთაგდევნა ბრძანა ანანასა, გარნა თუ მარდოქეოსსთჳს მოგონებულსა მას და ბრძანა ნეყუთეულად მისი, ჭუარსა მას ზედა შთაპოკიდებულსა, მოკუდინებაჲ, რომლისათჳსცა განკრებებაჲ მიჰყრობს მე ღმრთისაჲ და სიბრძნესა მისსა და სიმატლესა ვისწავებ არა მხოლოდ ამანის სიბოროტისა მტანჯველსა, არამედ და სხუათჳსცა მოვერაგებულსა სატანჯველსა აპოსა მისთჳს მოქმედსა. და სხუათათჳს ცნობად ესრეთ მიმნიჭებელსა, ვითარმედ რომელთა სხესათჳს შეკმზადებს იგი, შეცთომილი, თავისა თჳსისათჳს შემზადებულ არს პირველად.

12*. ამანი ვიდრემუ უკუე, ატრაცხელსა მეფისა მიერ მკუთმეველი პატივსა, ეცეთართა განიხრწნა საბითა. ხოლო მონაგები მისი მისცა დედოფალსა. და მარდოქეოს უკუე მომწოდებელმან, რამეთუ აღუყა მას მისა მიმართი ნათესავობაჲ ესთიარას, ბექედრი, რომელი მიეცა ამანისთჳს, ესე მარდოქეოსს მისცა. ხოლო მიანიჭა დედოფალმანცა მარდოქეოსს ამანის მონაგები და ევედრა მეფესა, რაჲთა განათაურაჲფლოს შიშისაგან ცხოვრებაჲ თუდელთა ნათესავთაჲ, მაუწყებელი წერილთაჲ ყოვლისა სოფლისა მიმართ ამანის მიერ ამათადომსა. ხოლო განიხრწნეს რაჲ მამული მისი და თანად მონათესავენი წარწყმდენ, არა მითომინოს ცხოვრებაჲ. ხოლო მეფემან აღუთქუა არა რომელსა უნებლიეთა მისთჳს, არცა რომელთათჳს მოსწრაფე იქმნა წინააღმდეგობსა-ყოფად. და მიწერად, რომელთაცა მნებებულ არს, უბრძანა მას თუდელთათჳს სახელითა მფისაჲთა და აღნიშვად ბექედრი მისითა და წარველნად ყოვლისა სამეფოსა მიმართ, რამეთუ წარმკითხველნი სამეფოსა ბექედრისა მიერ შეკრძალულთა ეპისტოლეთანი არა წინა-აღუდგენ წაწერათა.

და მოწოდებულთა სამეფოთა მწიგნობართა უბრძანა მიწერად თესლებთა მიმართ თუდელთათჳს, განმგებულთა და მთავართა მიმართ თნდოეთითიგან ვიდრე ეთიოპიაღმდრე, ას ოცდაშვდთა სასატრაპოსა მთავართა. ხოლო წაწერათა ესეთართა აქუს სახე:

„მეფე დიდი არტაქსერქსი მთავართა და ჩუენ ძლითთათჳს მოუტრნეთა, ვიხაროდენ! მრავალნი ჩიდიდისათჳს კეთილყოფისა და პატივისა, რომელსა გარდამატებულეებისათჳს სახიერებისა მიმნიჭებულთაჲსა მონიყყოფიერებენ. არა უღარესთა მიმართ მხოლოდ მაგინებულ იქნებთან, არამედ არცა თვთ მათ კეთილისყოფელთა მიმართ უსამართლოებად მცონარე არიან, მადლობასა კაცთაგან აღმოკცლნი და კეთილთუმეცრებისათჳს სახიერებათაჲსა, რომელთა არა მოელოდეს სიმაძღრესა მიზეზთა მიმართ დანტევებელნი, დაფარვასა ჰგონებენ ამათ ზედა ღმრთისაგან და სასჯელისა მრისაგან ფანტოლოვასა. ხოლო სხუანი ამთაგან, წინამდგომობასა საქმეთასა ბრძანებულნი მოყუარეთა მიერ და თჳსსა სიბულილსა მქონებულნი რომელთაჲჲ მიმართ, შეუტრაცხისყოფელნი, მრწმუნებელ-იქმნენ მჰყრობელთა და ცრუთა მიზეზთა მიერ და შესმენათა, არცა ერთისა უსამართლოთაგანისა მიმართ ჩისხვასა აღდებად, რომლისა მიერ იაბულნესმცა წარწყმედად. ხოლო ესე არა ძლეულთაგანი, არცა სასმენელთ სამეციეროთაგანი ესრეთ სახილველად ქონებულ არს, არამედ ჩუენთა სახედველთა წინაჲჲ კადრებულთაგანი. ვიდრეჲლა შესმენათა ვიდრემუ და ზრახვთა არა რწმუნებად ამიერთაგან, არცა რომელთა სხუანი რწმუნებად კელყოფენ, არამედ სჯად, რაოდენნი უწყნის მოქმედებულად მათ მიერ და ტან-

ჯვად, უკუეთუ ესევეთარნი იყვნეს, ხოლო განმართლებად, უკუეთუ სხუებრ მქონებელ იყვნენ საქმეთა ნათთა და არა მტყუელთა რწმუნებითა.

ვითარ აზანი, ამათადოამ ვიდრევე ყრბამან, ხოლო ამალიოტმან ნათესავით, უცხოლმყოფმან სპარსთა სისხლისაგან, შეწყნარებულმან ჩუენ მიერ მიიღო ყოველთა მიმართისა სახიერებისაგან ესოდენ, ვიდრედა და მამადცა ჩემდა და სასილსიდგებად და თაყუანისცემად ყოველთაგან და ჩუენ თანავე მეორეთა მეფობრივისა პატრივისათა ყოველთაგან მიღებად, ვერ იტყრათა ბედსუელთაჲ, არცა გონიერითა გულისსიტყუათა სიდიდე კეთილთაჲ დაიუნჯა, არამედ მეფობისა ჩემსა ზედა და სულისა ბოროტისმზრახველ იქმნა, მიზეზსჲ ამის გელმწიფებისაჲ მისდა მიღებად. შენოქმედსჲ ჩემსა და მაცხოვარსა მარდოქეოსს და ზიარსა ცხორებისა და მთავრობისა ჩუენისასა ესთიარს სიბოროტით და მშაცუვით წარწყმედად გამომთხოველმან, რამეთუ ავით სახითა უცხოყოფელსა ჩემსა მოყუარეთაგან ენება მთავრობისა ჩემოსაჲ სხუათად მიცემაჲ. ხოლო მე, შეუკდემელისა ამისგან წარწყმედად განცემულთა თუდელთა არა ბოროტად მხილველმან, არამედ რჩეულითა სახითა მოჭალაქედ და ღმრთისა მიმართ მოსავად, რომელმან მე და მშობელთა ჩემთა მეფობაჲ დაგკარხა, არა მხოლოდ განუტტეებ წინაწარწარვლინებულთა ნაწერთაგან ამანის მიერ ჰატანჯველად, რომელთა არა მორჩილქმნილთა კეთილი იმოქმედოთ, ვინამთგან პატრივსაცა / ყოვლისა მიმთხუევსა მნებებელ ვარ მათთვის და მომვერაგებელი ამათი მათთვის წინაშე ბქეთა სუსათა შინა ჭუარს-ვაცუ ნათესვისა თანა მისისა, ყოველთა ზედამხედველისა ღმრთისაგან ამას სასჯელსა მის ზედა მოღებითა. ხოლო გიბრძანებ თქუენ, ნაცვალწერილსა ეპისტოლისასა გარდამცემელთა ყოვლისა სამეფოსა მიმართ, ტევებად იუდელთა, მკუმელთა თვისსა სჯულისათა, ცხორებად მშვედობით და შეწვენად მათდა, რადთა მეუწებლეთა მითთა შურავონ, რომელთა უამთა შინა უბედლოობდეს მეთასამეტესა მეთათრმეტისა თუსასა, რომელი არს აღარ. მასვე დღესა შინა, რამეთუ ესე ქმნა ღმერთმან მათთვის, ცხორებად ნაცვალად წარწყმედისა იყავნ უკუე თქუენდა, მოყუარეთა მიმართ, სახიერებაჲ, ხოლო შესმენაჲ ტინჯვისაჲ ბოროტისმზრახთა მიმართ. ცნობებად უკუე მნებებელ ვარ ქალაქისა და ყოვლისა ნათესვისა, რადთა უკუეთუ რომელსამე წერილთა ჩემთასა ურჩ-უქმნენ, ვითარმედ ცეცხლითა და რკინითა აღილივნენ. წერილინ ვიდრევე უკუე წინა-დაესხენინ ყოველსა ქუეშემორჩილსა ჩუენსა სოფელსა და განმზადებულ ექმნენით ნანდვლ წინადაწერილსა დღესა, რადთა შურ-იგონ მტერთაგან“.

13*. მკედარნი ვიდრევე უკუე, ეპისტოლეთა მიმღებელნი, მეყუსუელად წარმართებულნი, წინამდებარესა გზასა ვიდოდეს. ხოლო მარდოქეოს ვითარ მიიღო სამეფოჲ შესამოსელი და გვრავნი ოქროსაჲ და მანიაკი, შემოსელი გამოვიდა. და ვითარ იხილეს იგი ესრეთ პატრივემულად მეფისაგან სუსას შინა მყოფთა იუდელთა, საზოგადოდ შეჭრაცხეს კეთილყოფაჲ მისი. ხოლო მიიწინეს რაჲ წერილნი მეფისანი, სიხარულსა და ცხორებისა ნათელსა აქუნდეს ქალაქის შინანი და სოფლის შინანი იუდელნი, ვიდრედა მრავალნი და სხუანიცა ნათესავნი, შიშისათვის იუდელთაჲსა წინადაცემულნი საკდემელსა, უშიშობასა ამისგან თავთა თვისათვის მოივაქრებდეს. და რამეთუ მეთათრმეტისა თვისა მეთასამეტესა, რომელსა ებრაელთაებრ აღარ ეწოდების, ხოლო

* ესთერი 8,14; 9,5; 9,20.

მაკედონთაებრ—დესტროს, მიმღებელნი წიგნთა მეფისათანი აუწყებდეს, რათა რომელსა დღესა შინა ეგულუბოდა მათ ძვრხილულობად, ამას შინა წარწყმიდნენ მტერნი. ხოლო მთავართა სასატრაპოზსათა და მძლავრთა და მეფეთა და მწიგნობართა აქუნდეს პატივით იუდეელნი, რამეთუ მარდოქეოსს შიში აიძულებდა მათ გონიერებად. ხოლო წერილი, იმეფისაჲ ყოველსა რაჲ მის ქუეშესა სოფელსა შინა მიიწია, შეემთხვა სუსას შინა მყოფთაცა იუდელთა მოკლდინებად მტერთა ზეთასთაჲ. ხოლო იუდეემან აუწყა ესთიარას რიკცხ წარწყმდილთაჲ ქალაქსა შინა, უმცარმან, თუ რაჲსადმე იქმნა სოფელსა შინა და ამათ თანა მერმეცა, უკუეთუ რომლისაჲმე ქმნასა მნებუბელ არს, მისგან გამოიკითხვიდა, რამეთუ იქმნენ. და ევედრა ესთირა მიტევებად იუდელთა მოსავლასაჲ დღესა ესრეთ კუმეცად დაშოთილითა მტერთა მიმართ და ათთა ამანის ყრმათა ჭუარცუმად. და ესე ვიდრემე უბრძანა იუდელთა მეფემან, არა რომლისათჳს ესთირასს წინააღდგომად მნე/ბებულმან. ხოლო მათ, კუალად უკუნ-ქეუელთა მეთოთხმეტესა დესტროასსა თჳსასა, მოაკლდინნეს წინააღ-დგომთაგანნი ვითარ სასსანი და არცა ერთისა მონაგებთა მათთაგან შეებნეს.

ხოლო მოიკლდინნეს სოფელსა შინა და სხუათაცა ქალაქთა იუდელთაგან მტერნი მათნი შვდნი ბევრნი და ზეთასნი. და ესენი ვიდრემე მოსარნეს მეთათ-სამეტესა თჳსასა და დღესასწაულობდეს შემდგომი დღე. ესრეთუ და სუსას-ცა შინა მყოფნი იუდეელნი მეთოთხმეტესა, შემდგომსა დღესა მისვე თჳსასა^o შეკრებულნი, იხარებდეს, რომლისათჳს აწცა ქუეყანასა შინა ყოველნი იუდეელნი ამათ დღეთა დღესასწაულობენ, წარმავლენელნი ნაწილთანი ურთიდროთას. ხოლო მიწერა მარდოქეოსს არტაქსერქსის სამეფოსა შინა მყოფთა იუდელთა მიმართ დაეკვამ ამათ დღეთაჲ და დღესასწაულსა აღსრულებად მათ შინა და ნაშობთა მათთა მიცემად დადგრომად დღესასწაულსა ყოველსა ესასა შინა. რათა არა დავიწყებთა წარწყმდეს, რამეთუ გულვებადთა ამათ მათ დღეთა შინა გინჩრწნად ამანის მიერ კეთილად იმოქმედონ, უკუე განტროლეილთა ვიდრემე მათ შინა ძვრხილუვსაგან, ხოლო შურისმგებელთა მტერთა ზუდა, დაიკუნენ ესენი, მჰადლობელთა ღმრთისათა. ამათთჳს ვიდრემე იუდეელნი პირველ-თქუმულთა დღეთა დღესასწაულობენ, სახელისმდებელნი მათნი „მეკელად“.

ხოლო მარდოქეოსს დიდ იყო და ბრწყინვალე წინაშე მეფისა და განაგებდა მის თანა მთავრობასა, მშუებელი ერთბამად ზიარებითაცა ცხორებასა დედოფლისაჲ. იყენეს უკუე იუდელთაცა საქმენი ამათთჳს უმჯობეს ყოვლის სასაობისა.

და ამათ შინა ვიდრემე შემთხუეულნი მეფობასა არტაქსერქსისასა ამას სახესა მქონებულ იყვნეს.

01. 7.

11°. ხოლო მოკლდა რაჲ მღვდელთმთავარი ელიასივოს, მღვდელთმთავრობად იუდას, ყრამან მისმან, მითოუალა. მიიკვალა რაჲ უკუე ესეცა, პატივი თანნე, ძედ მისდა მყოფმან, მიილო, რომლისა ძლით ვადოთს მკედართმეყანე-ბელმან, არტაქსერქსის ურისამან, ტაძარი შეაგინა და ხარენი განუწყენსა იუდელთა, უწინარეს დღითი-დღედთა მსხუერპლთა შეწირვისა თითოეულთა

^o იყო წარმადი და სიძნელე და იყო მკაცრე და მისი მათნი 11° (მეთოთხმეტე და მევე თვის შემდეგ დღეს). 1° ნეშთა 12,10; II ეზრა 22,10.

კრავისათვის მიცემად ხარკსა ღრახმათა ორმოცდრდაათთა. ხოლო მიზეზსა ამისა-
სა ესევეთარად შეემთხვა ქმნამ: ძმამ იყო იოანისი იოსუ. ამის, მოყუარედ
ჰყოფსა, აღუთქუა ვალოს მღდელთმთავრობისა მიცემამ. ამის უკუე მინდო-
ბისათვის იოსუ, ტაძარსა შინა სიტყუამყოფელმან იოანისმან, განარისხა
ძმამ ვიდრე მოკლდინებდმდე მისა. და რისხვისათვის ესევეთარსა ბოროტსა
უსახურებად ქმნად იოანისგან ტაძარსა შინა ძმისა მიმართ და უბოროტესი,
რამეთუ არცა ელონითა შორის, არცა ბარბაროზთა, ესრეთ უგბილი და უსა-
ხური საქმე იქმნა. საღმრთომან ვიდრემე არა დაიდუმბა, არამედ და ცრიცა
ამის მიზეზისათვის დამონებულ იქმნა და ტაძარი შეიგინა სპარსთა მიერ./
ხოლო ვალოს, მკედართმეყანებელმან არტაქსერქსისამან, მკნობელმან, ვი-
თარმედ მღდელთმთავარმან იოანნი ოუდელთამან თვისი ძმამ იოსუ ტაძარსა
შინა მოაკედინა, მეყუსეულად მიწევნულმან იუდელთა მიმართ რისხვით
იწყო საიტყუად: „იკადრეთა ტაძარსა შინა თქუენსა ქმნამ კლვსამა?“ და ვი-
ნათგან მნებებელ იყო შესლვად ტაძრად, აყენებდეს მას. ხოლო მან თქუა
მათლა მიმართ, ვითარ „არა უწმოდეს ვარ მე მკლველთა ტაძარსა შინა?“ და
ამათ სიტყუათა მოქმედი შევიდა ტაძრად.

ამას მოგონებასა მკუმეველი ვალოს წელთა შინა შვდთა სტანჯვიდა
იუდელთა იოსუმს სიკვდილთათვის.

2*. ხოლო დააქცია რამ იოანნი ცხორებამ, მითუალა მღდელთმთავრო-
ბამ ძემან მისმან იუადღოს. ხოლო იყო ამრაცა ძმამ, სახელით შანასი, რო-
მელსაცა ზანავალეტი, წარვლინებულმან სამაროდ დარიოზს შიერ, უკუანამ-
სენელსა მეფესა, სატრაპმან, ხუთელმან ნათესავით, რომელთაგან სამარი-
ტელნიცა არიან, მეცნიერმან ბრწყინვალედ-ყოფამა იეროსოლკვამთა ქალაქი-
სასა და მას შინათა მეფეთაგან მრავალთა ძლუენთა შინიჭებთა ასურელთა და
ელესა შინა სკრიამსასა დამკვდრებულთათვის, სიხარულით შეუღულა ასული
მისი, ნიკასოდ წოდებული, მეკუელმან ქორწინებისა თვისებასა ქმნად მისდა
საყუარულისა მიმართ ნათესავისა იუდელთამასა.

თ. 8.

1. ამას უკუე ყამსა შინა ფლიპოსცა, მკედრონელთა მეფე, ეგვათა შინა
პავსანიამს მიერ, ძისა კერასტისა, რომელი იყო ნათესავისაგან ორესტთამსა,
ზაკუვით მოკლული მოკუდა. ხოლო ყრამამან მისმან აღუქმანდრე, მიძღებელ-
მან მეთობისამან და განსრულმან ელოძაბონტოსა, სძლო ვიდრემე დარიოზს
მკედართმეყანებულთა, ღრანყოს ზედა განწყობილმან მათთვის. ხოლო მისრუ-
ლი ლვდიად და იონიამსა, დამმონებელი და კარიამსა ზედმიმსრბოლი პამ-
ფვლიამსა ადგილთა შინა-მიიწია, ვითარ სხუათაცა შინა უწყებულ არს.

2. და იეროსოლკველთა უკუე მოხუცებულნი, ბოროტადმენებულნი ზი-
არებისათვის მღდელთმთავრობისა ძმასა იადღოსს მღდელთმთავრისასა, უცხო
ნათესავისა თანამკვდრსა, წინა-აღულდგებოდეს მას, რამეთუ შეერაცხა ქორ-

1 ძისა კერასტისა] და მკველთა A.Q.D, უბო Πανσθενος τον Κερδαιου 11³⁰⁴ (შესაძლოა, საკუთარი სახელი ვადებულა როგორც საზოგადო სახელი κερδαιου=არქოსანი, ხოლო მთარგმნელთა სეულმა „მრქენალმა“ გადაწერისას მიიღო „მრქველი“ სახე).

* ნუმბია 13,28; II უბრა 23,28.

წინებად მიი წესქმნად. მნებებელთათვის უსჯულოებად შეუღლებათა მიმართ დედაკაცთაჲსა და დასაბამყოფად ამას მათთვის ზიარებისა მიმართ უცხო ნათესავთაჲსა. იქმნა ვიდრემე მათთვის პირველსაჲცა ტყუეობისა და ბოროტთა მიზეზ ქორწინებათა შინა მკოდველობად ვიეთმე და მიყვანებაჲ ცოლთაჲ არა თვისისა ქუეყანისაგან. უბრძანებდეს უკუე მანასის განყენებასა ცოლისაგან, გინა არა მიახლებასა სამსხუერპლოდ. ხოლო მღდელთმთავარი ვინათგან განრისხნებოდა ერისა თანა, და აყენებდა ძმასა ვომონისაგან, მიწვენული მანასისი სანავალლეტი სიმამრისა მიწართ/სიყუარულსა ვიდრემე იტყოდა ასულისა მისისა წიკასოჲსაჲსა, გარნა რამეთუ მღდელთმთავრობისა პატივი დიდი არს ნათესავსა შორის და ნათესავადმდე დადგრომად არა მნებებელ არს ამის ძლით დაკლებასა მისგან. ხოლო სანავალლეტი არა მხოლოდ დაცვასა მისდა მღდელობისასა, არამედ და მღდელთმთავრობითსა ძალსა და პატივისა მინიჭებად აღუთქუმიდა და ყოველთა ადგილთა ზედა, რომელთა მთავრობდა იგი, მთავრად განჩინებულ, მნებებელსა თანამკედრობად ასულსა მისსა თანა. და ეტყოდა აღმწენებასა ტაძრისაჲსა, იეროსოლუმთა შინაჲსა მსგავსსა, მთასა ზედა ღარიზინსა, რომელი სხუათა უმაღლეს არს. და ამათ ქმნად აღუთქუმიდა დარიოჲს მეფისა კითხეთა.

ხოლო მანასისი, აღხუავებული აღთქუმათა ზედა, დაადგრა სანავალლეტისა თანა, მღდელთმთავრობისა ქონებად მეტუეული დარიოჲსაგან შოკეშითა და რამეთუ შემთხუეულ იყო სანავალლეტისთვის მოხუცებულად ყოფაჲ. ხოლო ვინათგან წრავალნი მღდელნი და ისრაილიტნი ესევეითართა ქორწინებათა შეთხზინლ იყვნეს, არა მცირედსა შფოთსა აქუნდეს იეროსოლუმელნი, რამეთუ წარსრულ იყვნეს ყოველნი მანასისი მიმართ, ვინათგან სანავალლეტი მოართუმიდა მათ საკმართა და ადგილსა საჰუეაყოლ და სამკვდრებელად განმყოფელი და ყოვლითა სახითა თანა შეეწოდა¹ სიძესა.

3. ხოლო ამას ეამსა შინა დარიოჲს, მსმენელი, ფითარმედ ელლისპონტოჲსა განმწიაღებელი აღუქმანდრე და სატრაპთა მისთა ღრანიკოსა ზედა ბრძოლასა შინა მძლეველი წინა კერძო მიიმართებეს, სიმრავლესა მკედრებრივისა და ქუეითსა შეჰკრებდა წინამიგებებად, მსჯელი მაკედონთაჲ უწინარეს, ვიდრე ყოველსა ასიასა დამკობად მათ მიერ. მოწევენულთა განმწიაღებელი უკუე ეფრატისა მდინარისაჲ და აღსრული კილიკიასა მთასა ტავროსა ზედა, შინაგან კილიკიასა, ვითარ მუნ მბრძოლი მიელოდა მათ. ხოლო მხიარულქმნილი დარიოჲს შთასღვისათვის სანავალლეტო მეყუსეულად აღთქუმათა აღსრულებასა ეტყოდა მანასისი, რაჲამს დარიოჲს, მძლეველი მბრძოლთაჲ, უკუნ-იქცეს, რამეთუ სასოებდა არა იგი მხოლოდ, არამედ და ყოველნი ასიას შინანი არცა კელთადმი სპარსთაჲსა მოსღვად მაკედონთა, სიმრავლისათვის სპარსთაჲსა. ხოლო იქმნა არა ვითარ ჰგონებდეს, რამეთუ, მბრძოლი მაკედონთაჲ, მეფე იძლია და მრავალი რაჲ მკედრობაჲ წარწყმიდა და ტყუელ მიყვანებული იქმნეს დედაჲ მისი და ცოლი და შვილი, ივლტოდა იგი სპარსეთს.

ხოლო აღუქმანდრე, სკრიად მიწევენულმან, დამასკო იპყრა და სიდონისა მძლეველი აოკრებდა ტროსა და თანად ევედრებოდა, წარმავლ/ენელი ნაწერთაჲ მღდელთმთავრისა მიმართ იუდეელთაჲსა, თანაშემწეობასა მივიღნებად მისა და სასყიდელსა მკედრობისათვის მინიჭებად და რაოდენთა დარიოჲს პირ-

¹ შეეწოდა A.

ველად მიანიჭებდეს, ძლუენთა მიცემად მისთვის და მაკედონელთა სიყუარულსა წინასკად, რანეთუ არა შეინანონ ამათ ზედა. ხოლო მღღელთმთავარი მოუგებდა წიგნის მოპლუბელთა, ვითარმედ ფიცთა მიმცემელ არს დარიოშსა არა აღლებად მის ზედსა საკურველთა და ეტყოდა, ვითარმედ ამით, ვადრემჰის ცოცხალთა შორის იყოს დარიოშსა, არა ვადრეაჰედეს. და მსმენელი აღუქმანდრე განრისხნა და ტკრომსა ვიდრემე არა საჯა დატუვებაჲ, მალიად გულუვბადისაჲ დაპყრობად. ვარემოდგომილი უკუე მისი იქადოდა აღმჯედრებასა თუდღეაშა მღღელთმთავრისა ზედა და ცნობებასა ყოველთასა მის მიერ, რომელთა მიმართ უქმს მათ დაცვაჲ ფიცთაჲ, რომლიათეს, ტკივილით მკუშმეველმან ოკრებზამან, მაილო ტკროჲ. და დამადგინებელი მას შინა ლაზელთა ქალაქად მიიწია და ლაზასა თანად და მას შინა მცველთმთავარსა, სახელით ვავიმიისი, აოკრებდა.

4. ხოლო სანავალლეტი, ეაშა მარჯუესა ქონებად მგონებელმან კელყოფილათეს, დარიოშსგან ვიდრემე უსასო-იქმნა, ხოლო მიმყვანებელი რვა ათასთა-შის ქუეშე მთავრებულთაჲ, აღუქმანდრეს მანართ მიიწია. და მპონენელი მისი ლაწყებად ოკრებასა ტკრომსაჲ, ეტყოდა მოკემსად მისდა აღგილთა მათ, რომელთა ზედა მთავრობს იგი და მას ქონებად შეუფედ მხიარულებით, ნაცულად დარიოშს მეფისა. ხოლო მხიარულებით რაჲ შეწყყნარებულ-იქმნა, მიერთგან მიწოდებით წინანდებარეთათეს სანავალლეტი სიტყუათა მჰოართუმიდა მას, მაუწყებელი, ვითარმედ სიძე ვიდრემე აქუს მანასე, ძმჲ იადღეს, თუდღელთა მღღელთმთავრისაჲ. ხოლო მრავალნი სახუანიცა არიან მის თანა თანმონათესენნი და მნებებელ არიან სამღღელომსა მის ქუეშეთა აღგილთა შინა შენზადებად. ხოლო ესე უმჯობეს მეფისათესაცა ორად ზანყოვჲა იუდელთა ძალისაჲ, რამეთუ არა ერთგანზრახვად მყოფი ნათესავი, არცა ერთად შეკრებილი, უკუეთუ განდგომილ იქმნენ ოდესჲ, ბოროტ-იყოს მუფეთათეს, ვითარცა პირველ ასურისა მთავართა ეყო. ხოლო შენდობილქმნილმან აღუქმანდრესგან და ყოვლისა მოსწრაფებისა მომლებელმან აღაშენა ტაძარი სანავალლეტი და მღღელად დაადგინა მანასისი, დიდად პატივად შემრაცხელმან, უკუეთუ ასულისაგან ქმნილთა ეყოს ესე პატივი. ხოლო შვდნი რაჲ თუენი წარტდეს ტკრომსა ოკრებასა შინა და ორნი ლაზისა, სანავალლეტი ვიდრემე მოკუდა, ხოლო აღუქმანდრე, მიპლებელი ღაზაშაჲ, იეროსოლუმელთა ქალაქისა მიმართ აღსლვად მოსწრაფე იყო. და მღღელთ/მთავარი იადღეს!, მსმენენელი ამისი, ლუაწლსა შინა იყო და შიშსა, უღონოჲ. ვითარ შეემთხვოს მაკედონთა, ვანრისხებნათეს მეფისა პირველსა ურწყუნოებასა ზედა. ნამცნებელი უკუე ცრისაჲ ვედრებასა და მსხუერპლსა მოს თანა შეწყვირველი ღპრითისა, ევედრებოდა შეწყენად ნათესავისა და ცნად მომავალთა ძვრთაგან. ხოლო მიძინებულსა შემდგომად მსხუერპლისა აუწყა მას ძილთა შინა განმჯნობაჲ და შემამკობელსა ქალაქქაშასა ვანღებაჲ ბუეთაჲ და სახუათაგან ვიდრემე სპეტაკითა შესამოსლითა, ხოლო ნისგან მღღელთა თანა საყლიერთა შესამოსლითა ქმნაჲ მიგებებისაჲ და არცა ერთისა ბოროტისა მოლოდებაჲ საგნებელად ღმრთისა წინამოურნეობითა. ხოლო აღდგომილი ძილისაგან იხარებდა იგი დიდად და უწყებულსა მისთვის ყოველთა მძებრობელი და მოქმედი, რადღენნი ძილთა შინა მცნებულ იყვნეს მისთვის, ნოელოდა მოსლევასა მეფისასა.

201

5. და ისწავა რამ არა შორს ქალაქისაგან ყოფიდა მისი, ვანჯიდა მუღელთა თანა და სიმრაველსა ქალაქისასა, მღღელშუენიერსა და გარდამატებულსა სხუთა ნათქავეთაგან მოქმედი წინაშემბთხუევასა, ადგილსა რომელსამე, საფიღ სახელდებულსა. ხოლო ესე სახელი, გარდაღებული ელინთა ენად, სიმადლესა მოასწავებს, რამეთუ იეროსოლჳმათა და ტაძარსა მიერ შექმთხუეოდა აღჩენაჲ.

ხოლო ფჯნიკელთა და ხალდეველთა შედგომილთა, რაოდენნი მეფისა რისხვისა მიმართ შედგომად შესატყჳს იყვნეს მიტევეზად მათ ზედა განფხურად ქალაქსა და მღღელთმთავრისა გუემით წარწყმედად გულისმსიტყუველთა, წინააღმდეგობნი ამათნი იყვნეს, რამეთუ აღექსანდრე, შორით მხილველმან სიმრავლისამან ეიდრემე სპეტაკთა შესამოსელთა შინა, ხოლო მღღელთამან მღგომარედ ვჳსინთა მათთა შინა და მღღელთმთავრისამან უკინთოჲსა და ოქროანსა შესამოსელსა შინა და თაჳსა ზედა მქონებელად გვრგვსა და ოქროასა ფიცარსა მას ზედა, რომელსა ზედა სახელი ღმრთისაჲ წერილ იყო, მხოლოდმძრულმან თაყუანის-სცა სახელსა და მღღელთმთავრისა პირველად ამბოჯს-ლუო. ხოლო იუდეულნი ყოველნი ერთბამად ცრთითა ვმითა აღექსანდრეს შეიტკობდეს, გარემოღგომილნი მისნი. ასკრიასა* იუფენი ციდრემე და ნეშტნი სხუანი განცებრდეს ამისისა ქმნისათჳს და ჰგონებდეს განხრწნასა მეფისა გონებისასა. ხოლო ბარმენონ, მხოლოდ მისრული მისა, ჰკითხვიდა, რამესათჳს, ოდეს ყოველნი თაყუანის-სცემენ მას, იგი თაყუანის-სცემს იუდელთა მღღელთმთავრისა, ხოლო მან: „არა ამას, ჰრქუა, თაყუანის-ვეც, გარნა ღმერთსა, რომლისა მღღელთმთავრობითა პატიეცემულ არს ესე, რამეთუ ესე და ძილთაჲ შინა, თქუა, ფიხილე ამას სახესა შინა, დიოს შინა მკედღონთაჲსა მყოფმან და თჳსაგან ფანჯიზრასტედ რამ, ვითარ დაევიპურა ჯთაჲ, შობრძანა არა დაყოვნებამ, არამედ მინდობით წია/ღსლგვაჲ, რამეთუ იგი წარუძღუეს მკედღობასა ჩემსა და მომცეს მთავრობამ სპარსთაჲ, რომლისათჳს სხჳსა არცა ერთისა მხილველი ცხევითარითა შესამოსლითა, ხოლო ამისი აწ მხილველი და ძილთა შინაჲსა ხილვისა და ბრძანებისა ნომჳსენებელი, ევგონებ საღმრთოჲთა წამისყოფითა ქმნად მკედღობასა და ძლევისა დარითისსა და დაქსნასა სპარსთა ძალისასა და ყოველნი, რაოდენნი გონებასა ჩემსა არიან, წარმართებად“.

ამათი მეტყუელი პარმენიონის მიმართ და შემწყურებელი მღღელთმთავრისაჲ, წინამსრბოლობითა იუდელთაჲთა ქალაქად მიიწია. და აღსრულმან სამღღელოდ უმსხურაჲლა ღმერთსა მითხრობისაებრ მღღელთმთავრისა, ხოლო თჳთ მღღელთმთავრისა და მღღელთა ღირსშუენიერებით პატივ-სცა. და ეჩუენა მას წიგნი დანიილოჲსი, რომელსა შინა რომელთამე ელინთაგან დაქსნამ სპარსთა მთავრობისაჲ ცხად-იქმნებოდა და შემრაცხელმან, ვითარმედ იგი არს მოსწავებული, მაშინ ეიდრემე მხიარულქმნილმან განუტევა სიმრავლუ, ხოლო მომავალსა დღესა, მომწოდებელმან, უბრძანა მათ თხოვაჲ ნიჳთაჲ, რომელთაჲ მნებებელ არიან იგინი. ხოლო მღღელთმთავარმან ითხოვა კუმეგაჲ მამელთა სჯულთაჲ და მეშვდესა წელსა მიუტდელად-ყოფამ ხარკთაჲ და შეუნდვნა ყოველნი. და ევედრებოდეს რამ მას, რამთა ვავკლონს შინა და მიდიას მყოფთა იუდელთა თჳსთა სჯულთა კუმეგაჲ უბრძანოს, სიხარულით მოაუღლა ქმნამ მათი, რომელთაჲ ევედრებიან. ხოლო ვინამთგან თქუა სიმრავლისა მიმართ, ვითარმედ უტუეთუ ნოეთნიმე მნებებელ არიან აღმკედ-

რებად მის თანა, მამულთა წესთა ზედა დადგრომილნი და ამთ შინა ცხო-
რებულნი, მზადმქონებელ არს მიყვანებად, მრავალთა მის თანა მკედრობაჲ
შეიყუარეს.

6. აღექსანდრე ვიდრემე უკუე, ამათმან განმგებელმან იეროსოლჳმათა
შინა, განიმკედრა შემდგომთა ქალაქთა მიმართ და ყოველნი, რომელთა მი-
მართ მიიწეოდა იგი, მხიარულებით შეიწყნარებდეს. ხოლო სამარიტელთა,
დედაქალაქსა სიკიმასა მქონებელთა მაშინ, მღებარესა მთასა თანა ღარიზინსა
და დამკედრებულსა იუდეელთა ნათესვისაგან განდგომილთაგან, მხილველთა,
რამეთუ იუდეელთა ესრეთ ბრწყინვალედ პატივ-სცა აღექსანდრე, აგრძნეს
თავთა თვსთა იუდეელად აღსაარებაჲ, რამეთუ არიან სამარიტელნი ესევითარ-
ნი ბუნებით, ვითარ უწინარესცა ცხად-ვყავით, განსაცდელთა შინა ვიდრე
მყოფთა იუდეელთასა უარ-ჰყოფენ ნათესავობასა, აღმსაარებელნი მაშინ ჰეშ-
მარიტსა, ხოლო რაემს იხილონ მათ თანა ბრწყინვალე რამე ბედისაგან,
მოსწრაფე არიან ზიარებისა მიმართ მათისა, მეტყუელნი ნათესავად მათდა
თავთა თვსთა და იოსიპოჲს ნაშობთაგან ნათესავთ მეტყუელნი მათნი, ეფრე-
მოჲს და მანასისაგან. ბრწყინვალედ უკუე და მრავალსა მარტუნებელნი მისა
მიმართ გულსმოდგინებასა მიეგებნეს მეფესა მცი/რედ მახლობელად იერო-
სოლჳმათა. ხოლო აღექსანდრე ვინამთგან აქნა იგინი, მივიდეს მისა სიკიმელ-
ნი, მიყვანებელნი მათ მკედართანიცა, რომელნი სანავეალლეტი წარავლინნა
მისა მიმართ და ევედრებოდეს, მიწევნულსა ქალაქად მათდა, პატივემად მათ
შორისსა სამღდელოსა. ხოლო მან ესე ვიდრემე კუალად, უკუნქვეულმან, მი-
ნიჭებაჲ აღუთქუა მათ. და ევედრებოდეს რაჲ მიტევებად მათდა ხარკსა მე-
შედისა წლისასა, რამეთუ არცა იგინი სთესვენ ამას შინა, ვინად მყოფნი ამთ
ევედრებიან, იკითხვიდა. ხოლო მათ მიუგეს: „ევერავლნი ვიდრემე ვართ,
ხოლო სახელ-ედებისა სიკიმის შინათა სიდონელად“. და კუალად ჰკითხვიდა
მათ, უკუეთუ იუდელნი არიან. ხოლო მათ თქუეს რაჲ არა-ყოფაჲ, „არამედ
მე ესენი. თქუა, იუდეელთა მივსცენ. შემოქცეულმან ვიდრემე და მსწაველმან
თქუნგან გამოწულივით, ვქმნნე თნებულნი“.

202

სიკიმელთა ვიდრემე უკუე ესრეთ¹ განუქმნა. ხოლო სანავეალლეტის
მკედართა უბრძანა შედგომაჲ ეგვბტედმი, რამეთუ მუნ მისცნეს მათ ნაწილნი
ქუეყანისანი, რომელიცა შემდგომად მცირედისა ქმნა თივაიდას შინა, მბრძა-
ნებელმან მათთვს ცუად სოფლისაჲ.

7. ხოლო აღსრულდა რაჲ აღექსანდრე, მთავრობაჲ ვიდრემე მონაცვალე-
თა განეყო. ხოლო ღარიზინ მთასა ზედაჲ სამღდელოჲ დაადგრა და უკუეთუ
ვისმე მიზეზი აქუნდეს იეროსოლჳმელთა შორის შეგინებულის მკამლობისაჲ,
გინა სავებატთა შინა უსჯულოებისაჲ ანუ სხვსა რომლისაჲმე ესევითარისა
ცოდვისაჲ, სიკიმელთა მიმართ მიივლტოდის, მეტყუელი უსამართლოდ გან-
დევნისაჲ. ხოლო აღსრულდა მას ეამსა შინა და მღდელთმთავარიცა იადლუს
და მღდელთმთავრობაჲ ონია, ყრამამან მისმან, მიილო.

იეროსოლჳმელთანი ვიდრემე ამთ შინა მყოფ იყენეს.

ფლავიოს იოსიპოჲსი იუდაებრივისა ძუელსიტუაობისანი, მეთერთმეტე

¹ ესრეთ A.

ესანი არიან მათორმეტისა შინა იოსიკოვს მოთხრობათასა
იუღამბრივისა ძუელსიტუაოვისათჳს

1. ვითარმედ¹ პტოლემეოს ლალოხსმან, ზაკუვით და ძმატუვით მიმღებელმან იეროსოლჳმათა და იუდეამსამან, მრავალნი მისგანნი ეგვპტეს შთამკვლრნა.

2. ვითარმედ¹ ძემან მისმან პტოლემეოს, წოდებულმან ძმათმოყუარედ, იუდეულთა სჯულნი ელლინთა ენად გარდაცვალნა და მრავლნი ტყუენი განუტევენა, ელეაზაროხს მღდელთმთავრისა მიმნიჭებულმან მათმან და ძლუენნი² მრავალნი შეწირნა ღმრთისა.

3. რამეთუ პატივ-სცეს ასიისა მეფეთა ნათესაესა იუდეულთასა და მოქალაქე-ყვენს მათ მიერ აღშენებულთა ქალაქთა შინა.

4. ქმნულისა უბედობისაგან აღმართებამ იოსიპოხს მიერ ტოვიადსა³, რომელმან ქმნა სიყუარული პტოლემეოხს მიმართ ეპიფანესა.

5. სიყუარული და თანამბრძოლობამ ლაქედემონელთამ ონიამს მიმართ, ^v მღდელთ/მთავრისა იუდეულთასა.

6. კდომამ ძლიერთა იუდეულთამ ურთიერთას და ვითარმედ მოუწოდეს ანტიოხოსს ეპიფანეს⁴.

7. ვითარმედ¹ აღმკვდრებულმან ანტიოხოსს იეროსოლჳმათა ზედა თანად ქალაქი მიიღო და ტაძარიცა განფხურა.

8. ვითარმედ¹ ანტიოხოსს დააყენნა მამულთა სჯულთა ჯუმეკად იუდელნი და მხოლომან ასამონეოხს ყრმამან მატრათის შეურაცხ-ყო მეფისამ და ანტიოხოსს მკედართმყვანებულთა სძლო.

9. მატრათამს აღსრულჳდამ, სიბერესა შინა მყოფისამ და მიცემამ წინამდგომარეობასა საქმეთასა ყრმაათჳს.

10. ვითარმედ¹ ძემან მისმან იუდა, ანტიოხოსს მკედართმყვანებულთა მბრძოლმან, იუდელნი მამულსა მოქალაქობასა აღმოიყვანნა და ვითარმედ მღდელთმთავრად განიჩინა ერისა მიერ.

11. ვითარმედ¹ ანტიოხოსს მკედართმყვანებელი აპპოლონიოს, მბრძოლი იუდეამსამ, ძლუული მოკუდა.

12. სირონოხს და ღორგვიამს აღმკვდრებამ იუდეასა ზედა და ძლევამ და განხრწნამ მკედრობისამ. ლესიამს მკედრობამ, ანტიოხოსს მკედართმყვანებელისამ, იუდეასა ზედა და ძლევამ⁵.

¹ ლ¹ A, ჳლ QS, და D. ² ძლუენი AQ. ³ ტოვიოასა AQD. ⁴ ეპიფანე AQ.

* ამ პუნქტის მეორე ნახევარი: „ლესიამს მკედრობამ... ბერძნულ დედანში მოცემულია მე-15-ბუნქტის სახით და გაყვთებულა აღნიშვნა, რომ მე-13 პუნქტის წინ უნდა იყოს. ე. ი. ქართულ თარგმანში ეს ვითარება გასწორებულია.

13*. და აღმკვდრებულთა იუდა და სიმონ, იუდა ვიდრემე ამმანტთა ზედა და ღალადიტსა, ხოლო სიმონ ტვრელთა ზედა და პტოლემელთა, სძლეს მათ.

14. ვითარმედ² ანტიოხოს ეპიფანე აღსრულდა სპარსთა შორის.

15. ვითარმედ² ანტიოხოს, წოდებული კეთილ მამად, აღმკვდრებული იუდელთა ზედა ღვსიას თანა და მძლეველი, აოჯრებდა იუდას, სამღვდლოდ შემაწყუდეველი.

16. ვითარმედ² მრავალი ეამი რაჲ წარკდა ოჯრებასა შინა, სიყუარულისა შემოქმედი იუდაჲს მიმართ კეთილშეუენიერებით, უკუნ-იქცა იუდაჲსაგან ანტიოხოს.

17. ვითარმედ² ვაკქიდი, დიმიტრიოჲს მკედართმყვანებელი, აღმკვდრებული იუდელთა ზედა, უსაქმოდ უკუნ-იქცა მეფისა მიმართ.

18. ვითარმედ² ნიკანორ, შემდგომად ვაკქიდისა წარვლინებული მკედართმყვანებელი, წარწყმდა მკედრობისა თანა.

19. ვითარმედ² კულად იუდეასა ზედა წარვლინებულმან ვაკქიდი სძლო მათ.

20. ვითარმედ² იუდა განიხრწნა მბრძოლი.

მოაქუს წიგნსა ამას ეამი წელთა ას სამეოცდაათთა.

იოსიპოჲსი იუდაებრივისა ძუელსიტყუობისაჲ ი^ბ.

07. 1.

11*. ალექსანდრე ვიდრემე უკუე, მაკედონთა მეფე, დამკსნელი სპარსთა მთავრობისაჲ და იუდეას შინათჲ პირველთქუმულისა სახისაებრ დამდგინებელი, აღსრულდა ცხორებისაგან. ხოლო გარდავიდა რაჲ მრავალთა მიმართ მთავრობაჲ, ანტილონოს ვიდრემე ასიასა მპყრობელ იქმნა, ხოლო სელევკოს — ვაკვლონისა და მას შინათა ნათესავთა და ღვსიმაზოს — ილისპონტოს განაგებდა, ხოლო მაკედონიაჲ კასანდროსს აქუნდა და პტოლემეოს ღალადსმან ეგპტე მითლო. ხოლო ვინაჲთჲ განდგეს ესენი და ურთიერთას პატივისმოყუარეობდეს თვისისა მთავრობისათჲს, ბრძოლათა მრავალთა და გრძელთა შეემთხუა ქმნაჲ და ქალაქთა ძვრხილულობაჲ და მოაკლდეს მრავალნი მკედრობანი ღუაწლთა შინა, ვიდრელა სვრიასაცა ყოველსა პტოლემეოსს მიერ ღალოსისა, მაცხოვრად მაშინ წოდებულისა, წინააღმდეგომნი ეენნეს წოდებისა მისისაგან. ხოლო დაიპყრნა ამან იეროსოლქმანი^{2*} ზაკუეისა და ცთუნებისა მკუმეველმან, რამეთუ შესრული შაბათთა შინა ქალაქად ვიდრე მსხუერბლველი, არცა იუდელთაგან წინააღმდეგომილი, რამეთუ არცა ჰგონებდეს მბრძოლსა, უქუმეველობისათჲს და ღლისა უქმად და მცონარედ მყოფობისათჲს, უზრომელად მპყრობელ-იქმნა ქალაქისა და მწარედ მთავრობდა მას ზედა. ხოლო მოწამე არს ამის სიტყუვა ალთარქიდიცა კნიდიელი, საქმესა მონაცვალეთასა აღმწერელი, მყოფედრებელი ჩუენდა დაჯსნილობისაჲ ვიდრემე³ მის მიერ დაკლებულთაჲ თაჯისუფლებისაგან, მეტყუელი ესრეთ:

203

¹ პტოლემალთა AQ. ² ლ' A, კ'დ QS, და D. ³ კ'ე.

* ეს პუნქტი ბერან. დედნის მხოლოდ FLV ნუსხებში არის ერთი პუნქტის სახით, სხვა ნუსხებში ვაყოფილა ორ პუნქტად. ^{1*} არისტოლი, § 13. ^{2*} იქ 'Ιεροσολύμα 12; ბერანულს ბრ. რ.-ის ფორმა ასევე ბრ. რ.-ით არის გადმოსული თარგმანში).

ნარს ნათესავი, იუდეულად სახელდებული, რომელთაცა, ქალაქსა ძლიერსა და დიდსა შქონებელთა, იეროსოლვმასა, ესე უგულუბელს-ყვეს პტოლემეოსს მიერ მიღებული, საჭურველისა აღლებად არა მნებებელთა, არამედ ფრიადისა დაქსნილობისათვის ბოროტისა მეფისა ქონებამ თავს-იღვეს*.

აღათარქიდი ვიდრემე უკუე ესენი ნათესავისა ჩუენისათვის თქუნა.

ხოლო პტოლემეოს, მრავალთა ტყუეთა მიმყვანებელმან მთისაგან იუდეასა და იეროსოლვმასა გარემოსთა ადგილთაგან და სამარიასა, ღარიზინის შინათაგან, დაამკვდრნა ყოველნი ეგვპტეს მიმყვანებელმან, ხოლო გამომორჩეველმან იეროსოლვმელთაგან ფიცთა დაცვისათვის და სიმტკიცეთა ქემარხტად მყოფთა მათ მიერ, რომელნი მიუგნეს ალექსანდრეს, ვედრებულსა მათ მიერ შემდგომად დაპყრობისა დარიოხსა ბრძოლასა შინა, მრავალნი მათგანნი სამცველოთა შინა დააწესნა და მაკედონთა სწორმოქალაქედ მყოფელმან მათმან ფიცნი მიიხუნა. მათგან, რაათა ნაშობთა მისთა საჩუქუნობამა დაუმარხონ.

ხოლო არა მცირედნი იუდელთაგან ნეფსით ეგვპტედ მიიწინეს, სიმარჯსაგან ადგილთასა და პტოლემეოსს პატივისმოყუარებისაგან მიწოდებულნი. კლომანი ვიდრემე უკუე ნაშობთა მათთანნი იქმნნეს სამართელთა მიმართ, მამულსა ქციეასა წესთასა დაცვად მნებებელთა და ურთიერთას ჰბრძოდეს: იეროსოლვმელნი ვიდრემე სამდღელთა მათსა წმიდად იტყოდეს და მსხუერპლთა მუნ მიღებასა აღირსებდეს, ხოლო სიკიმელნი ღარიზინ მთად ბრძანებდეს მიღებასა.

თ. 2

1*. ხოლო მეფობდა ალექსანდრე წელთა ათორმეტთა და შემდგომად მისა პტოლემეოსს მაცხოვარი — ორმეოცთა და ერთსა, ამისა შემდგომად მეფობასა ეგვპტისასა მიმღებელმან ძმისა მოყუარემან!* და მპყრობელმან მისმან წელთა ერთისა მოკლელთა ორმეოცთა მიმართ, თანად სჯული თარგმნა და დამონებულნი ეგვპტეს შინა იეროსოლვმელნი განუტევენა მონებისაგან, მყოფნი ათორმეტად ბევრად მიზეზითა ესევეთართათ: დიმიტრიოს ფალისესი, რომელი იყო წიგნის სამცველოთა ზედა მეფისათა, მოსწრაფე, უკუეთუმცა შესა/ძლებელ იყო ყოველთა ქუეყანისა წიგნთა შეკრებად და თანამოსყიდელი, უკუეთუ სადა ესმის მხოლოდ, გინა იხილის ღირსი მოსწრაფებისა, მეფისა წინააღრჩევითა, რამეთუ შეკრებისათვის წიგნთასა კეთილად მქონებელ იყო, მოსწრაფებით იღუწოდა მის თანა. ხოლო ოდესმე ჰკითხა მას პტოლემეოსს, რაოდენნი ბევრნი წიგნთანი აქუნ შეკრებილად და მან მიუგო — აწ ვიდრემე შეკრებილნი არიან ოცნი ბევრნი, ხოლო შემდგომად მცირედისა ჟამისა ორმეოცდაათნი შეგკრიბნე“ და ეტყოდა, ვითარმედ უწყებულ არიან მისდა მრავალთა ყოფანი იუდელთა შორის მათ მიერ თანასჯულთა წერილნი, მოსწრაფებისა მეფისა წიგნის სამცველოთა ღირსნი, რომელთაცა, თვისთა სახითა და ენითა დაწერილთა, არა მცირედი შრომამ მოატყუნ მათ ელლინთა ენად გარდაცვალებულთა, რამეთუ საგონებელ არს ყოფამ სახისა მათისა მიმსგავსებული სკრელთა ნაწერსა და კმისა მსგავსად მათსა კმობამ, ხოლო თვისად ჯოფამ შემთხუეულ არს მისდა. არარას უკუე

* ორისტოლი § 9. * δ φιλαδέλφους 1211.

მაყენებელ-იქმნენ ესენი გარდათარგმნილნი, იტყოდა, რამეთუ შესაძლებელ არსა ღონიერებასა ამათსა შინა ქმნილთათვის ქონებაჲ წიგნისსამცველოსა შინა მათ მიერთაჲ. და სათნოყოფელმან უკუე დიდად დიმიტროსმან მეფემან პატივისმოყუარებისათვის შეკრებად მისა სიმრავლესა წიგნთასა, მიუწერა იუდეელთა მღვდელთმთავარსა ქმნაჲ ამათი.

2*. ხოლო არისტოს ვინმე, ფრიად მოყუარედმოყომან მეფისამანი და შეყუარებულმან მის მიერ მოწლებობისათვის, მრავალგზის და უწინარესცა აგრძნა ვედრებაჲ მეფისაჲ, რაათა განუტევენეს ტყუენი იუდელნი, რაოდენნი სამეფოსა მისსა შინა იყვნეს. ხოლო რჩეულად ჟამად ვედრებისად ამისმან მსჯელმან, პირველად მთავართა სხეულისმცველთასა ეტყოდა ამისთვის, სოსივიოსს ტარანტინელსა და ანდრეას, მეედრებელი მათ თანა ღუწად, რომელთათვის ეგულების მეტყუელებჲა მეფისა მიმართ. მიმღებულმან უკუე პირველ-თქუმულთაჲა განზრახვასა, არისტოს, მისრულმან მეფისა, ესევეთარნი სიტყუანი ყენა მისა მიმართ:

„არა ჭერ-არს ჩუენ შეცთუნებულთა, ო მეფე, უმეცრებაჲ, არამედ ჭეშ-მარტრისა მხილებაჲ, რამეთუ იუდეელთა სჯულსა არა გარდაწერად მხოლოდ, არამედ და გარდათარგმნილდა მნებებელთა. მონებასა, ვითარ სათნო-არს შენთვის, რომლისა სიტყუსა მტუშვეველთა ვიმოქმედოთ ესე; მრავალთა იუდეელთა სამეფოსა შენსა შინა!“, რომელნიცა სულდილობისა შენისაებრ და სახიერებისა მოქმედმან შემდგომითი-შემდგომად განუტევენ ძვრხილულობისაგან და მეფობაჲ შენი განაგოს დამსხმელმან მათთვის სჯულთამან ღმერთმან, ვითარმცა მე, მრავლად გამომეძიებელსა, მექმნა ცნობაჲ, რამეთუ ყოვლისა დამბადებელსა ღმერთსა და ესენიცა და ჩუენცა ვკმსახურებთ. ზინად* მწოდებელნი მისნი, მზად შთაბერვისათვის ყოველთაჲსა სიცოცხლესა წოდებასა მიმცემელნი მისთვის, რომლისა ძლით პატივისათვის ღმრთისა, მოქმედნი რჩეულისა მისა/ მიმართ, სასჯელსა უკუნ-აქციენ, მამულად მას შინასა ცხოვრებასა დამტევე-ბელნი. უწყყოდე უკუე, ოა. მეფე, ვითარმედ არცა ნათესავობით მოზიარე მათი, არცა თანამონათესვედ მათდა მყოფი გვეედრები ამათ მათთვის. ხოლო რამეთუ ყოველნი კაცნი ქმნილნი ღმრთისანი არიან და მეცნიერი მისი მე მოხარულად კეთილმოქმედთა ზედა, ამისთვის და შენცა გვეედრები“.

204

3*. ენენი რაჲ თქუნა არისტოს, აღმხილველმან მისა მიმართ მეფემან ტკბილითა და მხიარულითა პირითა, „რაოდენთა, თქუა, ჰგონებ განტევებადთა ბევრთა ყოფასა?“ ხოლო დაემთხვა მუნ მდგომარედ ანდრეა და თქუა: „მცი-რედ უმრავლეს არიან ათერთმეტთა ბევრთა“. „ნანდვლ მცირედი ნიჭი გუთ-ხოვე ჩუენ, არისტეე!“ ხოლო სოსივიოს და მუნ მდგომარეთა ჰრქუეს, ვითარ-მედ ჭერ-არს მისდა ღირსსა სამადლობელსა ქმნად ღმრთისა, მომნიჭებელისა მიმართ მეფობასა სულდილობისა მისისათვის. და მხიარულ-ქმნილმან ამათ ზედა ბრძანა, რაათა რაჲამს მკედართა მისცემდენ სასყიდელსა და თითოეულ-საჲა მათ შორის ტყუენთავანსა მისცემდენ :*რაახმათა ას ოცთა და რომელ-*

1 მეფესამან A.

* არისტ. § 12. 1* *πῶλλον ἢ ἑπτὰ βασιλεία διηλεσθησαν* 12⁶ („მონე-ბასა“ უნდა იღვეს „სამეფოსა შენსა შინა“-ს შემდეგ). 2* *Ζῆνα* 12²² („ზენისს. *Ζῆνα* არის *Ζεῦς*-ის აკუსატის ბრუნვა). 3* არისტ. § 19; § 22.

თათვის ევედრებოდეს, დიდებასა წერილთასა აღუთქუმიდა, შუენიერად მქონებელთა და არისტოვას აღრჩევასა დამამტკიცებელთა და უწინარეს ამისა ღმრთისა განზრახვასა, რომლისა მიერ არა მამისა მისისა მიერ მხოლოდ აღყვანებულთა და მკედრობისა მისისაგან განტევებასა იტყოდა, არამედ და პირველმყოფთასაცა სამეფოსა შინა და უკუეთუ ვითნიმე კუალად მოყვანებულ იქმნეს. ხოლო უმრავლეს ოთხასთა რამ ტალანტთასა თქუეს ქმნად საკსართაჲ, ესენიცა მიუტენა¹. და ნაცვალანწერიცა ბრძანებისაჲ, საუწყებელად გონიერებასა მეფისასა, დამარხვად აგრძნეს. ხოლო იყო ესევეითარი: „რაოდენნი თანამკედრებულნი მამისა ჩუენისა დანა სკრიასა და ფენიკსა ზედ-მოუვიდეს და იუდეაჲ განფხურეს და ტყუედ მიმყვანებელთა სხეულთასა² მოიყვანეს ქალაქთა მომართ ჩუენთა და სოფელთა და ესენი განყიდნეს და უწინარესცა მათსა მყოფნი სამეფოსა ჩემსა შინა და უკუეთუ ვითნიმე აწ მიყვანებულ-იქმნეს, ესენი განუტევენი მათ თანა, მქონებელთა თითოეულითა სხეულისათვის მიმღებელთა დრახმათა ას ოცთა. სტრატორონი³ ვიდრემე თვისთა განწესებულთა თანა, ხოლო ნეშტნი სამეფოსა ტრაპეზისაგან მიიღებდენ საკსართა, რამეთუ საგონებელ არს ჩემდა გარეგან მამისა წინააღრჩევისა და გარეგან ჭეროვნისა ტყუე-ქმნად მათი და სოფლისა მათისა მკედრობითისა სილალისა მიერ ძვრხილულობაჲ და ეგვპტეს შთაყვანებისა მათისა მიერ მრავალსა სარგებელსა ქმნად მკედართათვის. სამართლისა უკუე განმხილველი და უჭეროდ/მიმძღაერებულთა მწყალბელი, განტევებასა⁴ ვბრძანებ მონებასა შინა მყოფთა იუდელთასა, მომგებელთაგან პირველადწერილსა მათთვის საკსარსა მიმღებელთაგან და არცა ერთისა ამთავანისა ბოროტის-ყოფასა, არამედ დამორჩილებასა ბრძანებულთასა. ხოლო მნებავს წერილთა, რომლით დლითგან წარივლინნეს, სამთა დღეთა შინა ქმნად მათ ქუეშემომგებელთაგან, რამთა უჩუენებდენ მეყუსიულად სხეულთაცა, რამეთუ ესე საუმჯობესოდ საქმეთა ჩემთა შემირაცხიეს. ხოლო ამცენინ ურწმუნთა, მნებებელმან, ვითარმედ მონაგებთა მათთა სამეფოსა მონაგებსა შინა მეგულების აღლებად“.

ესე რამ ბრძანებდა წარეკითხა მეფესა, სხუათა ვიდრემე მქონებელი და ერთისაგან მხოლოდ დაკლებული პირველად და უკუანაჲსკენლად მოყვანებულთა იუდელთათვის, არა დანიშნვად ზედა-დაპრთო მან დიდად გონიერებით, ამათთვისცა კაცთმოყუარებდა და მიცემადცა ხარკთაჲ მალიად უბრძანა მსახურთა საქმისათა განყოფად სამეფოთა მეტრაპეზეთა მიმართ. ესენი რამ იქმნეს მალიად, შუდთა დღეთა შინა ყოველთა დასასრული მიიღეს თნებულთა მეფისათა. ხოლო ტალანტნი საკსართანი უმეტეს სამეოცთა და ოთხასთა იქმნეს, რამეთუ ჩჩვლთათვისცა მიჰკიდდეს მეფენი ოცთა და ასთა ღრახმათა, ვინამთგან მეფემან მათთვისცა ბრძანა მიცემად და დაწერა თითოეულისა სხეულისათვის მიღებაჲ პირველთქუმულისაჲ.

42*. ხოლო ვინამთგან ესენი იქმნეს ნებისაებრ მეფისა დიდად შუენიერებით, უბრძანა დიმიტრიოს გარდაცემად ბრძანებისა აღწერისა წიგნთათვის ოუდელთაჲსა, რამეთუ არა ამაოდ განეგებვოდა მეფისა მიერ, არამედ ყოველნი მრავლითა გულსმოდგინებითა იქმნებოდეს, რომლისათვის და მოცემისა-

¹ მოიტენა. ² განტევებასა A

* σάμαρα 12₂₈ = 1) სხეული; 2) მონა. ამ კონტექსტში იგულისხმება მეორე მნიშვნელობა).

³ οὐ μὲν σπαροειδῆαι 12₂₉ (=ჭარისკაცები). ⁴ არისტ. § 28.

თვსცა ნაცვალწერილი და ეპისტოლეთაცა დაწესებულ არს და სიმრავლე წარვლინებულთა ძლუნთაჲ და შემზადებული თითოეულსა ზედა, ვიდრეღა საკრველ არს მხილველთათჳს კელოვანისა დიდგონებაჲ და შუენიერებისათჳს მოქმედებულთასა თითოეულისა მოქმედი მეყუსეულად საცნაურ არს. და ნაცვალწერილსა ვიდრემე გარდაცემაჲ იყო ესევეითარი:

„მეფესა დიდსა დიმიტრიოვსგან! ჰბრძანე შენ, ოჲ მეფე, მერმეცა ნაკლულევეანთა აღწერილთა რაჲთა შეიკრიბნენ აღვსებად წიგნის სამცველოსა და დაძელებულნი რაჲთა ჭეროვანსა მოურნეობასა მიემთხვენენ. ყოვლიანა მოსწრაფებისა მკუმეველი ამათჳს გაუწყებ შენ იუდელთა სჯულისდებისა წიგნთა სხუათა თანა დაკლებასა ჩუენგან, რამეთუ სახითა ევრაულითა აღწერილნი და კმითა წარმართულითა უცხადო არიან ჩუენდა. ხოლო შეემთხვა მათ უბუღებელს-ქმნაჲ შესწავლებისაჲ გარეგან ჭეროვანი/სა არა მიმთხუევითა სამეფომასა მოურნეობისაჲთა და საჰირო არს ამითიცა ქმნაჲ შენ თანა გამოთარგმანებულთაჲ, რამეთუ უბრძანესად და უსრულესად სჯულისდებალ-ყოფიად შემთხუეულ არს, ვითარ ღმრთისაგან ქმნილისად, რომლისათჳს და მოქმედთაცა მისთა და აღმწერელთა მოთხრობათასა არა მოკსენებასა იტყუს ეკატეოს ადირიტელი და არცა მას შინა მოქალაქეთა მამაკაცთასა, ვითარ წმიდად მყოფისათჳს და არა ჭეროვნად შერაცხისა არაწმიდათა ბაგეთა მიერ გარდმოთარგმანებად სჯულისდებასა მას. უკუეთუ გნებავს შენ, მეფე, მიუწერე მღვდელთმთავარსა იუდელთასა, რაჲთა წარმოავლინნეს მოხუცებულთაგანნი ექუსნი თითოეულისა ნათესვისაგან, მეცნიერნი სჯულთანი, რომელთაგან ჰქმნართებებასა წიგნთასა და ერთკმობასა მსწავლელთა და სიმართლესა საქმეთასა თარგმანებისაგან მიმღებელთა ჭეროვნად შენისა წინააღრჩევისა შეეკრიბნეთ ესენი“.

205

5*. ესევეითარი რაჲ უწყებდა იქმნა, ბრძანა მეფემან ელვაზაროჲს მიმართ, იუდელთა მღვდელთმთავრისა, მიწერად ამათჳს და ამას თანა განტევებასა მათ შორის დამონებულთა იუდელთასა უწყებდა მისთჳს. და შემზადებისათჳს სასუმელთაჲსა და ფიალთაჲსა და სამსხუერპლოთაჲსა წარავლინა ოქროსაჲ ვიდრემე საწონი, ტალანტნი ორმეოცდაათნი, ხოლო ჰქვათა მრავალსასყიდლილთაჲ აურაცხელი სიმრავლე და უბრძანა მცველთაცა კიდობანთასა, რომელთა შინა იყვნეს ქვანი, მიცემაჲ გამოჩრევისაჲ კელოვანთა მათათჳს, რომლისაცა სახისაგან ენებონ. ხოლო განაწესა ოქროსაჲცა ასთა ტალანტთაჲ სამსხუერპლოდ და ნეშტთა საკმართაჲ მიცემაჲ სამღვდლოდ. ხოლო წარმოვთქუნე შემზადებულნიცა და სახე მოქმედებისა მათისაჲ შემდგომად გარდმოცემისა ნაცვალწერილსა ეპისტოლისასა, მიწერილსა ელვაზაროჲს! მიერ, მღვდელთმთავრისა, რომელმან მიიღო ესე პატივი ესევეითარისა მიზეზისაგან: აღსრულდა რაჲ ონია მღვდელთმთავარი, ყრმაჲ მისი სიმონ მონაცვალე ექმნა, მართლად წოდებული ღმრთისა მიმართისაცა კეთილმსახურებისათჳს და თანმონათესვეთა სიყუარულისა. ხოლო მოკუდა რაჲ ესეცა და ყრმაჲ ჩჩელი დაუტევა, ონიად წოდებული, ძმამან მისმან ელვაზაროს, რომლისათჳს სიტყუსმოქმედ ვართ, მიიღო მღვდელთმთავრობაჲ, რომელსა მიუწერა პტოლემეოს ესევეითარითა სახითა:

1 ელვაზაროჲს AQ.

* არისტ. § 33; § 35.

„მეფე პტოლემეოს ელევზაროს მღდელთმთავარსა, გიხაროდენ! მრავალთა საშეფოსა ჩემსა შინა დამკვდრებულთა იუდეელთა, რომელთაცა, ტყუე-ქმნილთა სპარსთა მიერ, ოდეს მძლეობდეს, მამამან ჩემმან პატივ-სცა და რომელნიმე მკედრობასა შინა დააწესნა უმრავლესთა სასყიდელთათვის, ხოლო რომელთაჲ, მის თანა წარსრულთა ეგვპტედ, სამცველონი და სოფელნი და ამათი მცველობაჲ არწმუნა, რამთა საშინელ იყვნენ ეგვპტელთათვის. მთავრობასა უკუე მიმღებელმან, მე ყოველთა მიმართ კაცთმოყუარებაჲ ვიკუმე და უფროსდა შენთა მოქალაქეთა მიმართ, რომელთაგან უმეტეს ათთა ბევრთა ტყუენი მმონებელნი განუტევენ, ჩემთა საჯსართა მიერ მიმცემელმან მეუფეთა მათთვის. ხოლო კაბუენი პასაიკთა მკედრებრივისა რიცხუსა შინა დაეწესენ და ვითენიმე ჩუენ შორის მყოფნი და ჩემისა ეზომსა რწმუნებად შემძლებელნი ამას ვალირსენ, მეკუელმან შეწირვად ღმრთისა ამას ტკბილად და დიდად შესაწირავად ჩემისა მოურნეობისათვის.

მნებებელმან უკუე ამათცა მიერ მხიარულ-ყოფად ყოველსა სოფელსა შინა მყოფთა იუდეელთა, ვინებე სჯულისა თქუენისა გარდათარგმანებაჲ და ნაწერთა მიერ ელლინურთა, ევრაულთაგან გარდაწერილთა, დადებაჲ წიგნის სამცველოსა ჩემსა შინა.

კეთილად უკუე ქმნა, გამომრჩეველმან მამაკაცთა კეთილთამან, ექუსთა თითოეულისა ნათესისაგან, აწლა მოხუცებულთა, წარმოვლინებაჲ, რომელნი ჟამისათესცა გამოცილებით მქონებელ იყვნენ სჯულთა და შემძლებელ-იქმნენ გამოთარგმანებასა მათსა გამოწულილვით ქმნად, რამეთუ ვაკონებ, ესენი რაჲ სრულ-იქმნენ, დიდი დიდებაჲ მოგუეტყუას ჩუენ. ხოლო წარმოვავლინენ შენდა ამათნი გამომრჩეველნი ანდრეა, მთავარი სხეულისმცველთაჲ, და არისტოს, უპატროსნენსი ჩემნი, რომელთა მიერ და შესაწირავნიცა აღსადებელთანი ტაძრად და სხუათა სამსხუერპლოთანი წარმოვავლინენ, ტალანტნი ვეცხლისანი ასნი. და შენ, მაუწყებელმან ჩუენმან რომელნიცა გენებნენ, კქმნენ სახარულევანნი“.

6*. ეპისტოლე რაჲ უკუე მეფისაჲ მიღებულ-იქმნა ელევზაროსს მიმართ, მიწერა ნაცვლად მისა, ვითარ შესაძლებელ იყო ფრიად პატივისმოყუარებით. „მღდელთმთავარი ელევზაროს მეფესა პტოლემეოსს, მხიარულებაჲ სიმრთელოსა შენისა მიერ და დედოფლისა არსინომს და შვილთა შენთა მიერ კეთილად მქონებელ არიან ჩუენნი ყოველნი. ხოლო ეპისტოლისა მიმღებელნი ღიდად მხიარულ ვიქმნენით! წინააღრჩევასა შენსა ზედა და შემკრებელთა სიმრავლისათა წარვიკითხეთ იგი, განმაცხადებელთა მისდა, რომელი გაქუს ღმრთისა მიმართ პატივი. ხოლო უჩუენენით მას და ფიალნიცა, რომელნი წარმოგველინნეს, ოქროსანი ოცნი და ვეცხლისანი ოცდაათნი დჲ სასუმელნი ზუთნი და ტრაპეზი შესაწირავად თანად სამსხუერპლოთათვის და შემზადებისათვის, რომელთა მოქვენ იყოს ტაძარი, ტალანტნი ასნი, რომელნი მოიხუნეს ანდრეა და არისტოს, პატროსანთა შენთა მოყუარეთა, მამაკაცთა კეთილთა და სწავლულებითა გარდამატებულთა და სათნოებისა შენისა ღირსთა. უწყოდე უკუე უმჯობესისა შენისათვის მოთმენაჲ ჩუენგან, დაღაცათუ გარეგან ბუნებისა რაჲმე იყოს, რამეთუ ნაცვლისგებაჲ ჯერ-არს ჩუენ მიერ კეთილისმოქმედება-

¹ ვქმნენი A.Q.D.

* არისტ. § 41.

თა შენთა, მრავალკერძოდ ჩუენთა მოქალაქეთა ზედა ქმნილთათს. მეყუსეუ-
ლად უკუე შენტს და დისა შენისათს და შვილთა შენტა და მოყუარეთათს
შეესწირენით მსხუერპლნი. და სიმრავლემან / ლოცვანი ქმნა ქმნად შენდა
გონებისათა და დაკვად შენდა მეფობასა მშვიდობით და გარდაწერასა სჯული-
სასა მიღებად დასასრულსა უმჯობესისა შენისათს, რომელიცა გამოირჩიე.
ხოლო გამოვარჩიენ მოხუცებულნიცა მამაკაცი, ექუსნი თითოეულისა ნათეს-
ვისაგან, რომელნიცა წარმოვავლინენ, მკონებელნი სჯულისანი. ხოლო იყოს
შენისა კეთილმსახურებისა და სიმართლისა წარმოვლინება ჩუენდა მომართ
გარდაწერილისა სჯულისა, კრძალულებით მომღებელთა თანი. მხიარულებად^ა.

7^ა. ესენი ვიდრემე მდღელთმთავარმან მიწერნა. ხოლო ჩუენდა არა სა-
პიროდ საგონებელ იქმნა ცხად-ყრფაჲ სახელთაჲ სამეოცდაათთა მოხუცებულ-
თაჲ, რომელთა სჯული მოიღეს, ელენაზაროს მიერ წარმოვლინებულთა, რამე-
თუ იყვნეს ესენი ქუეშეწარწერილ ეპისტოლესა შინა. სიმრავლესა ვიდრემე
შესაწირავთასა და შემზადებასა, რომელი წარმოუვლინა მეფემან ღმერთსა,
არა უმარჯოდ შევპრატხე მოთხრობაჲ, რაჲთა ყოველთა მიმართ ცხად-იქმნეს
პატივისმოყუარებაჲ მეფისა ღმერთისა მიმართ, რამეთუ უშურველი წარსაგე-
ბელი მისცა ამათდა მიმართ მეფემან და მიმავალი მარადის კელოვანთა მი-
მართ და მოქმედებულთა, მხედველი არა რომელსა უქმად, გინა უღბად. უტე-
ვებდა ქმნად შემზადებულთაგანსა, რომელთა შეუენიერებაჲ თითოეულად წარ-
მოვთქუა, ვითარ შესაძლებელ იყოს მოთხრობაჲ, ვიდრემე ნუუკუე არა
მიგუჯლიდეს აღთქუმასა, ხოლო მეფისა კეთილმოყუარებასა და დიდგონიე-
ობასა ესრეთ გამოჩენად მიმთხუელთათს ებეჭუელობდი.

8^ა. და პირველად უკუე ტრაპეზისათს მოთხრობა-ვეო. აქუნდა ვიდრემე
უკუე გონებასა შინა მეფესა უდიდესისა შემზადებისა ქმნაჲ საზომითა, ხოლო
ბრძანა სწავლაჲ სიდიდესა ტრაპეზისასა პირველმდგომარისაჲ იეროსოლჷმათა
შინა რაოდენი არს და უკუეთუ შემძლებელ არს, უდიდესსა მისსა შემზადე-
ბად. ხოლო ისწავა რაჲ მყოფისაჲ რაოდენ არს და ვითარმედ ამისგან უდი-
დესისა ქმნად არარაჲ მაყენებელ, ხუთწილად უდიდესსა მყოფისაგან შემზა-
დებაჲ ინება. „ხოლო მეშინის, თქუა, ნუსადა მსახურებათა მიმართ უქმარ-
იქმნეს გარდამატებულებისათს სიდიდისა, რამეთუ მნებაჲს არა სახილავად
მხოლოდ მდებარეობაჲ ძლუნთაჲ, არამედ და მსახურებათაცა მიმართ საქმა-
რებაჲ“. და ამისთვის გულისმსიტყუველმან შემზადებად ტრაპეზსა, სწორსა
პირველისასა, არამედ არა ნაკლულევეანებისათს ოქროსა, სიდიდითა ვიდრე-
მე არა სთნდა პირველმყოფისაგან უზესთაჲს ქმნაჲ, ხოლო მრავალსახეობითა
და შეუენიერებითა ნივთისაჲთა უპატიოსნესად შემზადებაჲ ინება. ხოლო მეც-
ნიერად მყოფმან განხილვად საქმეთა ყოვლითურთთა ბუნებასა და მოღებად
მოგონებასა საქმეთა უცხოთა და დიდებულთასა და რაოდენნი იყვნეს უწე-
რელ, მოპოვნებასა თვთ მიმნიჭებელმან გონიერებისა მიერ და მარუენებელმან
კელოვანთამან, უბრძანა ამათი/შემზადებაჲ და დაწერილთა მსგავსადვე მოქ-
მედებაჲ მსგავსებისა მიმართ მათისა მიმხედველთა ამცნო.

9^ა. ბრძანა რაჲ უკუე: შექმნაჲ ტრაპეზისაჲ სიჭრცედ ვიდრემე ორთა და
ნახევართა წყრთათაჲ, ხოლო ერთისაჲ სიფართედ და სიმაღლედ ერთისა და

* არისტ. § 51. 1^ა არისტ. § 52. 2^ა არისტ. § 57; § 66.

ნახევრისაჲ. შეჰმზადებდეს ოქროსაგან ყოველსა წარსაგებელსა საქმისასა მოქმედნი. მოდგმულეზაჲ ვიდრემე ბაგეთაჲ მტკაველისაჲ იმოქმედეს, ხოლო გუერდნი, გრეხილად აღმოტყფრვასა მქონებელნი საბლებრსა, კელოვნებით საკრველად სამთავე კერძოთაგან მიმსგავსებულსა, რამეთუ, სამგუერდად მყოფნი ესენი, თითოეული გუერდი მასვე დადებულეზასა აღმოტყფრვისასა მქონებელ იყო, ვიდრეღა დიდმოქცეულეზასა მათსა ერთი და არა განყოფილი მსგავსეზაჲ მოიღებოდა მათ თანა. ხოლო ბაგისაჲ, რომელი ვიდრემე ტრაპეზსა ქუეშე დაპყრობილ იყო, შუენიერსა მქონებელ იყო აღმოტყფრვასა. ხოლო გარეგანმოდგმული მერმეცა უმეტეს შუენიერებითა მოქმედებისაჲთა მომუშავებულ იყო, ვითარ სახედველად მოწვენული, რომლისათჳსცა სიმაღლესა მრჩობლთავე კერძოთასა მახვლად შეემთხუეოდა ყოფაჲ და არცა ერთსა გუერდსა სამთაგანევე, ვითარცა წინაწარ-ვთქუთ, მიდმოქცეულეზასა ტრაპეზისასა უმციერეს სახილველოზაჲ შეემთხუეოდა. ხოლო მდგომარე იყვნეს საბელთა ზედა აღმოტყფრულთა ქვანი ბრწყინვალენი და მსგავსნი ურთიერთას, სამსჭუალთა მიერ ოქროსაჲთა კურეტილთა შორის დამსჭუალულნი, ხოლო გუერდსა ზედა ბაგისასა წინაშე სახედველთა განმარტებულნი კვერცხნი, ქვისა ბრწყინვალისაგან მოქმედებულნი, დადებულეზით შეამკობდეს კუერტთსა მრავალთა, აღმოქრითა მიმსგავსებულნი, რომელნი გარემოზს სიმრგულესა ტრაპეზისასა მოხუეულ იყვნეს. ხოლო ქუეშე კერძო კუერცხთა დასახულეზისა სიმრგულე მოადგეს კელოვანთა, ყოვლისა ნაყოფისა ბუნეზასა დამსახუელთა, ვიდრეღა შთამოკიდებულ იყვნეს ტევანნი და კუვილნი აღმართებულ და ბროწეულნი შემსჭუალულ. და ქვათა უკუე ყოვლისა ნათესევისა მიმართ პირველთქუმულთა ნაყოფთასა მოქმედთა, რაჲთა თითოეულსა თჳსი. ესახებოდეს ფერი, თანა-შეაქრნეს ოქროსთა გარემოზს ყოველსა ტრაპეზსა. ხოლო ქუეშე კერძო მომრგულეზისა მსგავსადევე კუერცხთა დადებულეზაჲ ქმნილ-იყო და კუერტთსა აღმოტყფრულეზაჲ მრჩობლსა ვიდრე კერძოსა ტრაპეზისასა აქუნდა, მსგავსსავე მრავალსახეობასა საქმეთასა და სიმშუენიერესა შემზადებულეზისასა სახილავად მქონებელი, ვიდრეღა და სხუათაცა გუერდთა დადებულეზაჲ და მოდგმულეზისაჲ ტრაპეზსა თანა სხესა კერძოზსა მიმართ ცვალებულისაჲ იქმნებოდა განყოფილ. ხოლო ესევე სახილავ მოკელოვნებისაჲ ვიდრე ფერკთადმდე განმარტებულ იყო¹, რამეთუ ფიცარსა ოქროსასა, სიფართით ოთხთა თითთასა, მოქმედთა ყოვლისა ტრაპეზისა სიფართესა ქუეშე, ამას ზედა დადგნეს ფერკნი მისნი, ამისა შემდგომად სამსჭუალთა მიერ და შესაჯარშავთა შეაქრნეს იგინი საკრველეზისა ტრაპეზსა ბაგესა თანა², რაჲთა სახილავსა საკრველეზისა და ბრწყინვალეზისასა, რომელსაცა ვინ დადგეს კერძოსა ტრაპეზისასა, მიანიჭებდეს მასვე ბრწყინვალეზასა. ხოლო ტრაპეზსა ზედა შეანდროა³ აღმოტყფრეს, ქეებთა საშუავლ მისა პატიოსანთა, ვითარ ვარსკულავთა მრავალფერისა სახისაგან, დამდებელთა და ანთარკსა და სმარადლოსა, განსაცხრომელად მნათობსა თითოეულისა მათისასა მხედველთა მიმართ და სხუათა სახეთაგან, რაოდენნი სასწრაფო და საშურველ ყოველთა არიან პატიოსნებისათჳს ბუნეზისა⁴. ხოლო შემდგომად შეანდ-

207

¹ არაჲ AD.

² ...³ რამეთუ... ბუნეზისა] ეს მონაკვეთი S-ში ჩამატებულია დ. დადიანის ხელით.

⁴ მ-სადყოფოუ რქ შეაძენქუ ძადმ რჳთ მდგმუჳო 12₇₀ („საკრველეზისა“ ქართულ თარგმანში ზელმეტია). ⁵ μαισθηου 12₇₁ (=კლავნილი ნახტი).

რომასა თხზნილებამა რამემ საბლებრივი მოღებულ იყო სამძგიდემ, საშუვალ სახილავსა მსგავსი, რომელსა ზედა ბროლი და ილექტროა* აღმოტყფრულ იყო, მსგავსებითა მახლობელობითა სახისადათა მხიარულებასა საკრველსა მიმნიჭებელი მხედველთაჲ, და ფერტა უკუე თავებნი იყენეს მსგავს შროშანთა, აღმომორჩებასა ფურცელთასა ტრაპეზსა ქუეშე უკუნდრეკილად მქონებელნი, ხოლო აღმოცენებასა შინაგან მართლიად მიმნიჭებელნი შინაგან სახილავად. და საფუძველი მათი ქმნილ იყო ანთრაქისაგან ქვისა, მტკაელეული სახესა საფუძველისასა მქონებელი, ხოლო სიფართე რვათა თითთაჲ აქუნდა, რომელსა ზედა ყოველი ქმნილებამა ფერტთაჲ დამტკიცებულ იყო. აღმოხაზეს უკუე მწუღილ კერძობებითა და შრომისმოყუარებითა კელოვნებითა თითოეული ფერტთაჲ, სუროსა და ვენაქთა რტობსა კუფხალთა თანა აღმომაცენებელთა, რამთა საგონებელ იყოს არაარად დაკლებად კეშმარიტებისაგან. და რამეთუ ნიავისა მიმართ სიმწუღილისათეს და ზედა კერძო განმარტებისა მათისათეს ძრულნი საოცრებასა ბუნებითასა უმეტეს, ვიდრე კელოვნებითა მსგავსებათასა მიანიჭებდეს. ხოლო ახალ-იმოქმედეს სამ ფიცრად, ვიდრელა სახე ყოველისა ტრაპეზისა შემზადებულებისაჲ ნახსმანსა თითოეულთა კერძოთა მიმართ ესრეთ შენაწევრებითა უხილავ იყო და არცა საეჭუელ შენაწევრებანი. ხოლო არა უმციარეს ნახევარსა წყრთისასა სისქესა კონებაჲ შეემთხუეოდა ტრაპეზსა.

ესე ვიდრემე უკუე შესაწირავი, მრავლისა მეფისა პატეისმოყუარეობისაჲ, ესევეითარი უხუებითა ნიეთისადათა და მრავალსახეობითა შუენიერებისადათა და მიმსგავსებითა მოქმედთა კელოვნებისადათა სრულ-იქმნა, რამეთუ მოსწრაფე იყო, რამთა უკუეთუ და არა სიდიდითაცა განყოფილ იყოს პირველ-შეწირულისაგან ღმრთისა ტრაპეზისა, გარნა კელოვნებითა და მოქმედებითა ბრწყინვალებითა შემზადებულებისადათა ფრად უმჯობეს და კეთილსახილველ იქმნეს.

10¹*. ხოლო საწდევთა/განნი ორნი ვიდრემე იყენეს ოქროსანი და ქერ- v
ქის მსგავსი აქუნდა მოქმედებაჲ საწყისითგან ვიდრე სარტყელადმდე და ქვანი მრავალსახენი თანშეკრულ იყენეს შენაწევრებათა ზედა. ხოლო მას ზედა შემდგომად მეანდროჲ წყრთეული ქმნილ იყო, სიმაღლით დადებისაებრ ქვათა მრავალფერთა სახეობისა და მას ზედა კუერთხებრივობაჲ აღმოკრილ იყო, რომელსა თანა თხზნილებამა სამძგიდოვანი, ბადეთა მსგავსი, ვიდრე ბაგეთადმდე აღვიდოდა. ხოლო საშუვალ ქვათა ოთხთითთასა შუენიერებასა აღმოავსებდეს ფართთა და დაგვრგვროსნებულ იყენეს უკუე ბაგენი საწდევისანი შროშანთა ყუავილითა და ტევანთა კუფხლებითა, მრგულად მოზღუდვითა. ორნი ვიდრემე უკუე ოქროსა საწდევნი, ორთა საწყავთა შთამტევენი თითოეული — ესევეითარითა შეჰმზადნეს სახითა. ხოლო ვეცხლისანი სარკეთა უბრწყინვალეს იქმნნეს შუენიერებითა მრავალად, ვიდრელა უდიდეს იხილვებოდეს ამათ მიერ სახილავობანი შესაწირავთანი. ხოლო შეჰმზადნა ამათ თანა მეფემან და ფიალნიცა ოცდაათნი, რომელთაგან რაოდენი ოქროჲ იყო და არა ქვითა დიდპატეისნითა შემკობილ იყო, სუროთა ყუავილითა და ვენაქთა ფურცლებითა დაჩრდილებულ იყო კელოვნებით მოქმედებოთა.

. ἡλεξερὸν 12,9 (=ქარეა). 1 არისტ. § 73.

ესენი ვიდრემე უკუე იქმნნეს კელოვნებისაგან მოქმედთაჲსა, რომელნა საკრველ იყვნეს კელოვნებასა შინა, ხოლო მრავლად უფროსლა მოსწრაფებოთა მეფისაჲთა და პატივისმოყუარებითა გარდამატებულად იქმნებოდა, რაჲეთუ არა უშურველობასა ნიეთისასა და სულდღობასა მხოლოდ მიანიჭებდა კელოვნათა, არამედ და განგებასაცა საერთოთა საქმეთასა მჭმნელი, თჳთ მოქმედთა თანა იყვის და ყოველსა საქმესა ზედა მოიხილვიდის, ხოლო ესე მიზეზი იყო კელოვნათა გულსმოდგინებისაჲ, რომელნიცა, მეფისა მიმართ მისისა მოსწრაფებისა მხედველნი, უგულსმოდგინესად მოქმედებდეს საქმეთა.

11°. ესენი ვიდრემე არიან წარვლინებულნი იეროსოლჳმად პტოლემეოჲს მიერ ძღუენნი. ხოლო მღღელთმთავარმან ელვაზაროს, შემწირველმან ამათმან ღმრთისა და პატივისმცემელმან მომღებელთამან და ძღუენთა მიმცემელმან მიღებად მეფისა, განუტევნა იგინი მეფისა მიმართ. ხოლო მიიწინეს რაჲა ალექსანდრიად და ესმა პტოლემეოჲს მოსლვაჲ მათი და სამეოცდაათთა მოხუცებულთა მოწევნაჲ, მეყუსელად მოუწოდა ანდრეას და არისტოესს მოხუცებულთა, ხოლო მათ, მოწევნულთა, ეპისტოლენი, რომელნი აქუნდეს მისა მღღელთმთავრისაგან, მისცენს და რაოდენთა თქუამდ სიტყუათა მიერ ჰკითხვიდა, ესენი განუცხადნეს. ხოლო მოსწრაფემან მიმთხევეად იეროსოლჳმაჲთ მოწევნულთა მოხუცებულთამან თარგმანებისათჳს სჯულთაჲსა, სხუათაჲ ვიდრემე, რომელთაცა საქმარებათა ძლით მოსლვაჲ შეემთხუეოდა, ბრძანა განტევებაჲ, საკრველსა მოქმე/ღმან ამას და გარეგან ჩუეულებისა, რამეთუ ესევითართა მიზეზთათჳს მოწევნულნი მეხუთესა დღესა მივიდეს მისა, ხოლო მოხუცებულნი — თჳსალა სრულყოფასა მგედრებელნი. მაშინ უკუე განმტევებელი მათი, ელვაზაროჲს მიერ წარვლინითა მიელოდა.

ხოლო ვითარ მიიწინეს ძღუენთა თანა მოხუცებულნი, რომელნი მიღებად მეფისა მღღელთმთავარმან მისცნა მათ და ტყავნი, რომელთა შინა დაწერილად აქუნდეს სჯულნი ოქროანთა ნაწერთა მიერ, ჰკითხა მათ წიგნთათჳს, ხოლო ვითარ განმამიშულებელთა გარეშესახუეველთაგან უჩუენნეს მას, განკრვებულმან მეფემან სითხისათჳს ტყავთაჲსა და უცნაურებისათჳს შენაწერებისა, რამეთუ ესრეთ შეწყობილ იყო, და ამისმან ფრიადსა ჟამსა მოქმედმან, მადლსა ქონებაჲ თქუა თანად მათთჳს მიწევნულთა და უმეტესსალა წარმოაველინებელისა, ხოლო უწინარეს ყოველთა ღმრთისა, რომლისა სჯულთა ყოფაჲ შეემთხუევის.

ხოლო კმაყვეს რაჲ ერთბამად მოხუცებულთა და მუნ დამთხუეულთაქმნად კეთილთა მეფისა, გარდამატებულისა სიხარულისაგან ცრემლთა შთავარდა, ბუნებით დიდისა სიხარულისა მგნებელობასა და მოსწრაფებათაცა საწუხარათსა. და მბრძანებელმან წიგნთა მიცემად წესისზედათათჳს, მაშინლა მამაკაცთა ამბორს-უყო, რამეთუ სამართალ არს, თქუა, რაჲთა პირველად რომელთათჳს იგინი მიუწოდნა, ყვნეს სიტყუანი, ამისა შემდგომად მათლა მიმართცა სიტყუა-ყო. და დლისაჲ ვიდრემე, რომელსა შინა მივიდეს მისა მიმართ, საჩინო-ქმნაჲ და ყოველსა წელსა შინა შესწავებაჲ ყოველსა ჟამსა ცხორებისა მისისასა აღუთქუა, რამეთუ შეემთხვა ამას დღესა ყოფაჲ დღედ მოსლვისა მათისა და ძღუვისა, როზელი ანტილონოჲს, ნავით მბრძოლმან,

სძლო. და თანასერობაჲ მისი უბრძანა მათ და განსასუენებელთა ბრძან: მიცე-
მაჲ მათდა უმჯობესთაჲ ზენა კერძო ქალაქისა.

12*. ხოლო უცხოთა შეწყყარებისა ზედა დაწესებულმან ნიქანორ, ღო-
როთეოჲს მომწოდებელმან, რომელსა აქუნდა ამათვისი მოურნეობაჲ, უბრ-
ძანა შემზადებად თითოეულისა საკმართა საზრდელისა მიმართ. ხოლო გან-
წესებულ იყო ესრეთ სახედ მეფისა მიერ, რამეთუ თითოეულსა ქალაქსა¹ ში-
ნა, რაოდენნი მათვე იკუმევენ საზრდელისა მიმართ, იყო ამათი ზედმოურნე
და ჩუეულებისაებრ მიწვეულთაჲსა მისა მიმართ ყოველნი მათ მიერ განეკ-
ზადებოდეს, რაათა ჩუეულებითითა სახითა საზრდელისაჲთა² შუებულნი უმე-
ტეს იშუებდენ და არა რომლისა მიმართ, ვითარ უცხოდ მკონებელნი, მწუხა-
რებოდენ. რომელი და ამათ ზედაცა იქმნა, ვინაჲთგან ღოროთეოს, ვითარ
ზედმიწვევით მეცნიერი ცბორებისა მათისაჲ, ამათ ზედა დაადგინა. ხოლო გან-
ემართნეს ყოველნი მის მიერ³ ესევეითართა სასტუმროთანი და ორკერძოჲსა
მჯდომ-იქმნა ესრეთ ბრძანებითა მეფისაჲთა, რამეთუ ნახევართაჲ ბრძანა მარჯუ-
ენით მისაჲთ დაჯდომაჲ, ხოლო ნეშტთა — შემდგომად სასუენებელისა
მისისა, არა რომელსა დამტყვევებელმან მამაკაცთა მიმართისა პატივისამაჲ⁴.
ხოლო ვინაჲთგან ესრეთ დასხდეს, უბრძანა ღოროთეოსს, რომელთაცა ჩუეუ-
ლებათა მკუმე/ველ არიან ყოველნი იუდეაჲსაგან მისა მიმართ მიწვეულნი,^v
ესევეითართა მიერ მსახურებაჲ მათი, რომლისათვისცა მდღელქადაგთაგან და
მემსხუერპლეთა და სხუათა, რომელნი ლოცვათა ჰყოფდეს, იქმნა. ხოლო
ესენი რაჲ მიიწინეს, ერთსა, ელისესოსს სახელით, მდღელად მყოფსა, ევედრა
მეფე ქმნად ლოცვათა. ხოლო იგი, დადგომილი საშუვალ, ილოცვიდა მეფის-
ათვის, კეთილთა და მთავრებულთათვის მის ქუეშე. ამისა შემდგომად კმობაჲ
ყოველთაგან სიხარულისა თანა და ჯმისა აღვიდოდა და დაცხრომილნი სერო-
ბისა მიმართ და განსუენებისა შემზადებულთაჲსა მიდრკეს. ხოლო მიმყოფ-
რებულად მეფემან, რაოდენ ჟამი ჰგონა კმასაყოფელად და მხილველმან,
სიბრძნისმოყუარებად იწყო და თითოეულსა მათგანსა სიტყუათა ჰკითხვიდა
ბუნებითთა და საძიებელთაგან ხილვისა მიმართ. ზედმიწვევით ივინი ყოველი-
სათვის, რომლისაცა თქუამდ იკითხვოდეს, განუცხადებდეს და ამათ ზედა მო-
ხარულმან დღეთა ათორმეტთა მოსუმურობაჲ ქმნა, რაათა მნებებელმან კერ-
ძობით ცნას მოსუმურობასა შინა კითხულნი და ისწავოს წარმკითხველმან
არისტეოჲს წიგნსა, რომელი დაწერა ამათვის.

131*. ხოლო განკვრდებოდა მათ ზედა არა მხოლოდ მეფე, არამედ და
მენედიმოსცა ფილოსოფოსი. წინმოურნეობისაგან განგებასა ყოველთასა
იტყოდა და ამისთვის ჭერ-არს სიტყვისა ძალსაცა და შუენიერებასა პოვნაჲ.
დასცხრეს ვიდრემე ამათვის მემძიებელნი, ხოლო ქმნასა მისდა დიდთა კეთილ-
თასა მეფე იტყოდა მიერთგან, ვინაჲთგან მოიწინეს ივინი, რამეთუ სარგე-
ბელ-ეყო მათგან მსწავლელსა, ვითარ ჭერ-არს მეფობაჲ. თანად ბრძანა მიცე-
მაჲ მათდა თითოეულისაჲ სამთა ტალანტთა და წარმყვანებელთაჲცა საყოფე-
ლისა მიმართ მათისა.

¹ ქალაქ A. ² მიერ]—სასტუმროთანი A.Q.D. ³ პატივმან A.Q.

* არისტ. § 182. 1* არისტ. § 201, § 293.

ხოლო წარკვდეს რაჲ სამნი დღენი, მიმყვანებელმან მათმან დიმიტრიოს განვლო შედსტადიონი, ადგილი ზღვსაჲ კალაკად მიმართი, და განსრულმან კიდისა მიმართ, აღსრულმან ვორიასა კერძოთათ, შესაკრებელ-იქმნა სახლსა შინა ზღვსპირს, შემზადებულსა განხილვისათჳს საქმეთასა, სიმშვიდით კეთილად ქონებულსა. და აღმყვანებელი მუნ ევედრებოდა ყოველთათჳს, რომელთა მოქმედებდნ თარგმანებისათჳს სჯულისა, მინიჭებასა დაუყენებლად აღმოქმედელი. ხოლო იგინი, ვითარ არს უფრომსლა პატივისმოყუარებით და შრომისმოყუარებით, თარგმანებასა გამოწულილვითსა მოქმედნი ვიდრე მეცხრედ ჟამადმდე ამისა მიმართ მყოფ იყვნეს. ამისა შემდგომად განსუენებისა მიმართ სხეულთასა გარდაიცვალებოდეს, უშურველად საზრდელისა მიმართთა მინიჭებითა მათდა და ამას თანა დოროთეოსცა მრავალთა მეფისათჳს შემზადებულთაგან მინიჭებდა მათ, რამეთუ ებრძანა მათჳს. ხოლო განთიად, ეზოსა შინა მიწევნულნი და პტოლემეოს მომკითხველნი, კჳლად მასვე ადგილსა წარვიდოდეს და ზღუასა შინა ჳელთა განმბანელნი და განმწმედელნი თავთა თჳსთანი ესრეთ, სჯულთა თარგმანებისა მიმართ მიდრკებოდეს. ხოლო გარდაიწერა რაჲ სჯული და თარგმანებისა საქმემან სრ/ულეზაჲ დღეთა შინა სამეოცდაათთა და ორთა მიილო, შემკრებელმან დიმიტრიოს იუდეელთა ყოველთამან ადგილსა, სადა და გარდაიცვალნესცა სჯულნი, მუნ ყოფსა თარგმანთასა წარკითხნა ესენი. ხოლო სიმრავლე ემადლიერა ვიდრემე თარგმანთაცა სჯულისათა მოხუცებულთა და აქეს დიმიტრიოსცა მოგონებისა ძლით, ვითარ დიდთა კეთილთა მომპოვნებლად ქმნილი მათჳს. ევედრებოდეს უკუე თანად მიცემად მთავართაცა მათთა სჯულსა წარსაკითხველად.

მვედრებელთა ყოველთა, თანად მდდელმან და უმოხუცებულესთა¹ თარგმანთასა და მოქალაქობისა წინამდგომთა ამას, ვინაჲთგან კეთილად თარგმანებისანი სრულქმნილ არიან, დაადგერინ ესენი, ვითარ მქონებელ არიან და ნუ გარდაიძრვიედ ესენი. ხოლო ვინაჲთგან ყოველთა აქეს განზრახვით, ბრძანა, უკუეთუ ვინმე ვინა ნამეტნავსა დაწერილად ზედავს სჯულთაგან, ვინა ნაკულევენასა, კჳლად ზედმოხილველმან ამისმან და საჩინოქმენელმან განკმართენ სიბრძნისმოყუარებით ამისმან მოქმედმან, რაჲთა გამორჩეული ერთგვის კეთილად ქონებისაჲ მარადის დადგრომილ იქმნეს.

14*. განიხარა ვიდრემე უკუე მეფემან ამისთვისცა განზრახვისა მისისამან უმჯობესისა რომლისათჳსმე მხედველმან აღსრულებად და შეუებულ-იქმნა უფრომსლა, წარკითხნეს რაჲ მას სჯულნი და გონებასა ზედა და სიბრძნესა განკვრდა სჯულისმდებელისასა. და დიმიტრიოს მიმართ იწყო ქმნად სიტყუათა, ვითარ ესრეთ საკვრელად-ყოფასა სჯულისმდებლისასა არავინ არცა მომთხრობელთაგანმან, არცა მოქმედთაგანმან მოიქნება მისი. ხოლო დიმიტრიოს არა რომლისაგან კადნიერებაჲ სჯულთა ამათ აღწერილისა შეხებად საღმრთოდ-ყოფისა მათისათჳს და პატიოსნად თქუა და ვითარმედ ეენოს საღმე ვიეთმე, კელისმყოფელთა ამისთა ღმრთისა მიერ, მაუწყებელმან, ვითარმედ თეოპომპოს, მნებებელი მოთხრობად რომელსამე ამათგან, შეიმრლუა გონებითა უმეტეს, ვიდრე ოცდაათთა დღეთა და ლხინებათათჳს ევედრებოდა ღმერთსა და ამის მიერ სიცოფესა ქმნად მისდა გეჳუელობდა. არა უკუე, არა-

¹ უმოხუცებულესთა.

* არსტ. § 312.

მედ და ჩუენებადცა იხილა, ვითარმედ ესე. შეემთხვა მას, გამომეძიებულსა სა-
ღმრთოთასა და ამით განღებად საზოგადოთა კაცთა მიმართ მნებებულსა და
განყენებულ-იქმნა გონებისაგან. ხოლო აუწყებდა თეოდექტოასთვისცა, ტრა-
ლოდიოთა მოქმედისა, მომკსენებელი, ვითარმედ მნებებელი რომელსამე მოქ-
მედებასა შინა სამღვდელისა წიგნსა შინა წერილთაგანსა მოკსენებად, დამბრ-
მალ-იქმნა სახედველითა და მცნობელი მიზეზისა, განთავისუფლდა ვნებისა-
გან, მვედრებელი ღმრთისაჲ.

15*. მიმღებელმან უკუე ამათმან მეფემან დიმიტრიოასგან, ვითარცა
ითქუა, და თაყუანისმცემელმან მათმან, ბრძანა მრავლისა ზედმოურნეობისა
ქმნაჲ წიგნთათჳს, რაჲთა დაადგრენ წმიდად. თანად მთარგმანებელთა ევედრა
ზედას-ზედა მისა მიმართ მისლვად იუდაეასაგან, რამეთუ ესე სარგებელ-
ეყოს მათ პატივისათჳსცა მის მიერისა და სარგებელისა, რომელნი იყვნენ ნიჭ-
თაგან. რამეთუ აწ ვიდრემე სამართალ არს მათი წარვლენაჲ, იტყოდა, ხოლო
ნებსით მისა მიმართ მისრულნი მიემთ/ზუნენ ყოველთა, რაოდენთა თანად მიმ-
თხუევად! მართალ არს სიბრძნე მათი და მისი დიდგონებობაჲ მინიჭებად შე-
მძლებელ არს. მაშინ ვიდრემე წარავლინა იგინი, თითოეულისა მიმცემელმან
სამთა რჩეულთა შესამოსელთამან და ორთა ოქროსა ტალანტთამან და სასუ-
შელსა ტალანტისასა და მოსუმურობისა საგებელსა. და ესენი ვიდრემე მათ-
და ქონებად მიანიჭნა, ხოლო მღვდელთმთავარსა ელეაზაროსს მათ მიერ წარ-
უვლინა ცხედარნი ფერკვეცხლნი ათნი და შემდგომი მათი შემზადებულბაჲ
და სასუმელი ტალანტთა ოცდაათთაჲ და ამით თანა შესამოსელნი ათნი და
პორფერაჲ და გვრგვინი შუენიერი და ვკსინისა სამოსლისა ნაქსოვნი ასნი,
მერმეცა უკუე ფიალნი და პინაკნი და სამსხუერპლონი და საწდენი ოქრო-
ასანი შესაწირავად ღმრთისა ორნი. ხოლო ევედრა მას ეპისტოლეათაჲ მიერ,
რაჲთა უკუეთუ ვინმე მამაკაცთა მათგანნი მნებებელ იყვნენ მისა მიმართ მის-
ლვას, უბრძანოს მათ, მრავლისა ზრუნვისა მოქმედთა² ნაყოფისათჳს წურ-
თილებასა შინა მყოფთასა და სიმდიდრესა ესეკითართა მინიჭებად მხიარუ-
ლებით მქონებელი. და ესენი ვიდრემე დიდებად და პატივად იუდეულთა პტო-
ლემეოას მიერ ძმისმოყუარისა შემთხუეულ-იქმნენს.

თ. 3

1. ხოლო მიემთხვნეს ასიაჲსა მეფეთაგანცა პატივისა, ვინაჲთგან აღიშკედ-
რეს მათ თანა. და რამეთუ სელევკოს ნიკანორმან ქალაქთა შინა, რომელნი
აღაშენნა ასიას შინა და ქუემოსა სურიასა და თვთ მას დედაქალაქსა ანტიო-
ქიისასა, მოქალაქედ აღირსნა იგინი და მკედრთა თანასწორ პატივად განაჩინნა
მაკედონთა და ელლინთა, ვიდრედა და მოქალაქობაჲ ესე ვიდრე აქამომდე და
დგრომილ არს. ხოლო სასწაულ ესე: იუდეულთა, არა მნებებელთა სხუა ნათე-
საგისა ზეთისა კუმევიად, მიიღებს განსაზღვრებულსა რასმე მკედართმთავარ-
თაგან სასყიდელსა ზეთისასა ვეცხლსა. რომელი ესე ერსა ანტიოქელთასა ამას
ბრძოლასა შინა დაცხნად ენება რაჲ, მუქიანოს, მთავრად მყოფმან მაშინ
სურიაჲსამან, დაიცუა. და ამით შემდგომად დაიპყრა რაჲ უესპასიანოს და ტი-

1 მიმთხუედ A. 2 მოქმედითა AQ.

* არისტ. § 317.

ტოს, ძემან მისმან, და ქუეყანაჲ, ევედრნეს ალექსანდრიელნი და ანტიოქელნი, რაჲთა სამართალნი მოქალაქობისანი არღა მერმეცა დაადგრენ იუდელთათჳს, გარნა არა მიემთხვნეს. რომლისაგან ვინმე გულსკვამყოს რომთა სიმშვედე და დიდგონებობაჲ, ხოლო უფროსღა უესპასიანოჲს და ტიტოჲსი, რამეთუ და მრავლად დამაშურალთა იუდელთა მიმართსა ბრძოლასა შინა და მწარედ მათდა მიმართ მქონებელთა, რამეთუ არა მისცნეს მათ საჭურველნი, არამედ ვიდრე უკუანაჲსენლადმდე მბრძოლნი დაადგრეს, არცა ერთი მონაგებთაგანი პირველთქუმულისა მოქალაქობისაგანთა მიუღეს, არამედ და პირველიცა რისხვაჲ და ანტიოქელთა და ალექსანდრიელთა დიდთა ერთა ვედრებაჲ რპყრეს, ვიდრელა არცა ერთი არცა მათდა მიმართისა მადლისათჳს, არცა მბრძოლთა მიმართისა ბოროტისძეულილისათჳს მიუტევენა დაქსნად რომელიმე პირველთა იუდელთა მიმართთა კაცთმოყუარებათაჲ, არამედ აღმღებელთა მათ ზედა საჭურველ/თასა და მიტეგებულთა ბრძოლისა მიერ მისცეს პატიჲ, მეტყუელთა, ვითარმედ არაარაჲსა მცოდნელთაჲ არა სამართალ არს დაკლებაჲ მონაგებთაგან.

2. ხოლო მსგავსსა რომელსამე ამისსა და მარკოს აღრიპპაცა ბრძნობად უწყით ოუდელთათჳს, რამეთუ იონთა აღძრულობასა მათ ზედა და მოქნებობასა აღრიპპასს მიმართ, რაჲთა მოქალაქობაჲ, რომელი მისცა მათ ანტიოხოსს, სელევკოჲს შვილისშვილმან, ელინთა მიერ ღმრთად სახელდებულმან, მხოლოთა დაიმკვდრონ და ევედრებოდეს, უკუეთუ ნათესავნი არიან მათნი ოუდელნი, პმსახურებდენ თჳსთა მათთა. ღმერთთა. და ბჭობისა ამათთჳს შედგომასა სძლიეს. ოუდელთა თჳსთა წესთა კუმევეად ვაჟილობითა მათდა ნიკოლაოჲს დამასკინელისაჲთა, რამეთუ აღრიპპა განაჩინა არცა ერთსა შემძლეობაჲ განახლებად. ხოლო კემშარიტსა უკუეთუ ვინმე მნებებელ იყოს სწავლად, წარკითხენ ნიკოლაოჲს მოთხრობათაგან მესამე და მეოცე და მესამე და მეოთხე. აღრიპპასს ვიდრემე მიერ განსჯილთათჳს ნუუყუე და არა არს განკვრებაჲ, რამეთუ არა პბრძოდა მაშინ რომთა ნათესავი ჩუენი, ხოლო უესპასიანოჲსსა ვინმე და ტიტოჲს დიდგონებობასა ჭეროვნად განკვრდეს, რომელნი შემდგომად ბრძოლისა და ესოდენთა ღუაწლთა, რომელნი აქუნდეს ჩუენდა მობართ, თანამენებელ იქმნეს.

ალვიყვანო უკუე სიტყუაჲ, სადაჲთ ამათდა მიმართ განვედ.

3. რამეთუ იუდელთა, ანტიოხოჲს ზე დიდისა მშეფობისა ასიასა ზედა, შეემთხვა თანად მათ მრავლად მოუძლურებაჲ ბოროტად დადებითა ქუეყანისა მათისაჲთა და ღელესა სკრიაჲსასა დამკვდრებულთაცა, რამეთუ ბრძოლასა შინა მისსა ფილოპატოროჲს პტოლემეოჲს! მიმართ და ძისა მისისა მიმართ, ეპიფანედ წოდებულისა, ბოროტად მენებლობაჲ შეემთხუოდა მათ და მძლეველობასა და ძლეულებასა შინა ესენი ევენბოდეს, ვიდრელა არარაჲთ დააკვდებოდეს ღელვაგუმულსა ნავსა და მრჩობლ კერძოვე ტყივნულსა ღელვისაგან: საშუვალ ანტიოხოჲს ბედნიერობისა და სხუა კერძოდ საჭმეთა მისთა ქეცვისა მღებარენი. მძლეველმან უკუე პტოლემეოჲსმან, ანტიოხოს იუდეჲა მორღო. ხოლო აღსრულდა რაჲ ფილოპატორ, ყრმამან მისმან დიდი განავლინა ძალი და მვედართმეყანებელი სკოპა ღელესა შინა სკრიაჲსასა, რო-

¹ ევპატოროჲს პტოლემეოჲს Φιλοπατριου Πτολεμαίου 12¹³⁰. (ფილოპატორი იყო ეგვიპტის მეფის, პტოლემე IV ზედწოდება, ევპატოსი კი—სირიის მეფის, ანტიოხოს V).

მელმან მრავალნი მათნი ქალაქნი მიიხუნა და ჩუენი ნათესავი, რამეთუ ბრძოლილი. თანშეუდგა მას. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა ანტიოხოს, მბრძოლმან, სძლო სკოპას წყაროთა თანა იორდანისათა და მრავალი მკედრობისა მისისაჲ განხრწნა. ხოლო უკუანაჲსკენელ, დაიპყრნა რაჲ ანტიოხოს სკრიამსა ღელისა შინანი ქალაქნი, რომელნი სკოპა მიიხუნა და სამარიაჲ, ნებსით თვისით მიერთნეს მას იუდელნი და ქალაქსა შინა შემწყყნარებელთა ყოველსა მისსა მკედრობასა და პილოთა უხუებაჲ საზრდელთაჲ მიანიჭეს და სკოპამს შიერ დატევებულთა ზენა კერძო იეროსოლჲმთაჲსა სამცველოთა მბრძოლსა გულსმოდგინედ თანა-ებრძოლნეს. ანტიოხოს უკუე, ჭეროვნად შემრაცხელმან იუდელთა მისა მიმართსა მოსწრაფებასა და პატივისმოყუარებასა ნაცელისგებად, მიუწერა მკედართმეყანებელთა მისთა და მოყუარეთა, მწამებ/ელმან იუდელთა ძლით, რომელთათჳს კეთილნი ეყვენეს მათგან და ნიჲთა, რომელთა ამით ძლით აგრძნა მათჳს მინიჭებაჲ, განმაცხადებელმან.

ხოლო დაესხნე მსწრობელმან ეპისტოლენი, მკედართმეყანებელთა მიმართ მიწერილნი ამითჳს, ვითარცა ეწამების სიტყუათა ჩუენთა პოლვალოს ღიდმოქალაქე¹, რამეთუ ეჭუს და მეათესა შინა მოთხრობათა მისთასა იტყუს ესრეთ:

„ხოლო მკედართმეყანებელმან პტოლემეოჲსმან სკოპა, მიმართებულმან ზენა კერძოთა ადგილადმი, დაამკუა ზამთარსა შინა ნათესავი იუდელთაჲ. იტყუს უკუე ამას წიგნსა შინა, ვითარმედ „სკოპამს ძლეულებასა ანტიოხოს შიერ, ვატანეჲ ვიდრემე და სამარიაჲ და ავილანი და ლადარანი მიიხუნა ანტიოხოს, ხოლო შემდგომად მცირედისა მიერთნეს მას და იუდელთაგანნიცა, დამკვდრებულნი გარემოჲს სამღდელოდ სახელდებულისა იეროსოლჲმამსანი, რომლისათჳს და უმრავლესთაცა თქუმად მქონებელთა და უფროსდა საჩინოებისათჳს სამღდელოჲსა, სხუსა ყამისად გარდავდევით მოთხრობაჲ და პოლვეისოს ვიდრემე ამით მომთხრობლობს. ხოლო ჩუენ ადვიყვანოთ სიტყუაჲ მოთხრობისა მიმართ, დამდებელთა პირველად ანტიოხოსს მეფისა ეპისტოლეთასა: „მეფე ანტიოხოს პტოლემეოსს, გიხაროდენ! იუდელთა და მაშინცა, რაჲმსა ქუეყანასა მათსა ზედ-ალვედით, აჩუენეს მათ ჩუენდა მომართი პატივისმოყუარობაჲ, ხოლო მიწევნულნი ქალაქად — ბრწყინვალედ შეგწყყნარეს და მოხუცებულებისა თანა მოგუეგებნეს და უშურველობაჲ საზრდელთაჲ მკედართა და პილოთა მოგუენიჭეს და თანამდევარი ქმნნეს ზენა კერძოთა სამცველოთა შინა მყოფთა ეგვტებლთა. ღირს-ვიჩინეთ უკუე და ჩუენცა ამითჳს ნაცელისგებაჲ მათი და ქალაქისა მათისა აღმართებაჲ, განხრწნილისაჲ ბრძოლისა შინა შემთხუეულთა ძლით და ერთად დამკვდრებაჲ განთესულთაჲ მსაჲე შინა კულად მიწევნულთაჲ. პირველად უკუე ვსარებაჲ კეთილმსახურებისათჳს მათისა მინიჭებაჲ მათჳს სამსხუერპლოთა ძლით განწესებულსა. საცხოვართათჳს სამსხუერპლოთა და ღვნისა და ზეთისა და ლივანოჲსათჳს, ვეცბლისა სასყიდელსა ბევრთა ორთა და სემიდალისა არტავასთა სამღდელოთა ადგილის შინაჲსა სჯულისაებრ, იფქლისა მოდთა ათას ოთხას სამეოცთა და მარითა მოდსა სამას სამეოცდაათხუთმეტთა. ხოლო აღსრულებაჲ მნებაჲს ამათი მათ მიერ, ვითარცა მიმცნის! და სამღდელოჲსა მოქმედებასა სრულ-ყოფაჲ, თანად სტოათა და სხუასა, რომელიცა აღშენებნეს მოქნე არს. ხოლო ძელთა

¹ მიძინე AQD.
² Πιστιος ὁ Μισαοιστιης 12,38.

ნოტი შთამორღებოდენ თვთ მის იუდეამსაგან და სხუათაცა ნათესავთაგან და ლევანოსაგან არცა ერთისა ხარკისა აღსრულებასა შინა.

211 ხოლო ესრეთვე მსგავსად და სხუანიცა იქმნენინ, რომელთა მიერ უსაჩინოესქმნაჲ ჭერ-იყოს ტაძრისა შემზადებისაჲ. ხოლო მოქალაქობდედ ყოველნი ნათესავისაგანნი მამულთა სჯულთაებრ. განტევებულ-იქმნენინ უკუე მოხუცებულებად და მღდელნი და მწიგნობარნი სამღდლომსანი და მღდელ-მგალობელნი ხარკთაგან, რომელთა ზიდვენ თავისა თვისისათვის და საგვარგუნოსა ხარკისაგანცა და სხუათა. ხოლო რაჲთა მალიად / ქალაქი აღეშენოს, მივსცემ თანად აწ მკვდრთა და შთამავალთა დამკვდრებად ვიდრე უპერვერეტოსა თვსადმდე უხარკოდ ყოფასა სამთა წელთა შინა და მიუტევებთ უკუე ამიერიტგან მათ მესამესა ნაწილსა ხარკთასა, რაჲთა განემართოს ვნებაჲ მათი. და რაოდენნი ქალაქისაგან აღტაცებულნი დამონებულ არიან, თანად ამათუცა და მათ მიერ შობილთაცა თავისუფლად განუტევებთ და მონაგებთა უკუნცემასა ვებრძანებთ“.

4. ეპისტოლესა უკუე ციდრემე ესენი აქუნდეს. ხოლო პატივისმცემელმან სამღდლომსამანცა ნაწერი ყოველსა სამეფოსა წარავლინა, მქონებელი ესე-ვითართაჲ: „ნუვისა შესაძლებელ არს სხუა ნათესავსა შესლვად ეზოსა სამღდლომსასა, რომელი დაყენებულ არს იუდეულთაგან, გარეშე განწმედილთა, რომელთა წეს-არს მამულსა სჯულისაებრ. ნუცა ქალაქად შეიღებინ ცხენთა კორცი, ნუცა ნახევარვირთაჲ, ნუცა ველურთა და ნუცა მშვდთაჲ, ვეფხთა და მელთა და ყურდგელთაჲ საყოველთაოდ ყოველთაგან უკუნთქუმულთა ცხოველთა იუდეულთა მიერ. და ნუცა ტყავთა შეღებად შესაძლებელ იყოს, არამედ ნუცა რაჲ ესევიითართაგანი იზარდებინ ქალაქსა შინა, ხოლო მხოლოთა მამულთა მსხუერპლთა, რომელთა მიერ და ღმრთისაცა ჭერ-არს კეთილმემსხუერპლეობად, კუმევად ბრძანებულ არიან. და ამთგან უკუე რომელსამე გარდამავალი იცინ საზღავი მღდელთა ვეცხლისა ღრახმანი სამ ათასნი“.

ხოლო დაგვწერა ჩუენ მოწამემან კეთილმსახურებაჲ და სარწმუნოებაჲ, რაჲმს აღდგომილად ფრკვიამსა და ლვდიამსა, რომელნი ისწავნა, რომელსა-ჟამსა იყო ზენათა სსატრაპოთა შინა, მბრძანებელ ზევქსიდისა, მკედართმყვანებელისა მისისა და საყუარელთა შორის საყუარელისა, წარვლინებად ვითემე ჩუენთაგანთა ვაეკლონით ფრკვიად. ხოლო მიწერა ესრეთ:

„მეფე ანტიოხოს ზევქსიდი მამასა, გიხაროდენი უკუეთუ ჰმრთელობ, კეთილსადმე მისათუალეულ, ვმრთელობ ხოლო და მეცა. მსწაველმან ლვდიამსა და ფრკვიამსა შინათა ზედააღდგომისამან, დიდისა მოხილვისა მოქენეობად შეეპრაცხე ესე ჩემდა. და განმზრახველსა მოყუარეთა თანა, რაჲსა მივმს მოქმედებაჲ, მთნდა სამცველთა და უსაქიროვნესთა ადგილთა შინა გარდაღებაჲ: ორ ათასთა სახლთაჲ საკმარისა თანა შუგამდინარისა და ვაეკლონის შინათა მყოფთა იუდეულთაჲ, რამეთუ მრწამს, ვითარმედ ესენი კეთილგონებაობით დამცველ იქმნენ ჩუენთა კეთილმსახურებისათვის ღმრთისა მიმართ მათისა და წამებულად მშობელთა მიერ სარწმუნოებისა მიმართ და გულსმოდგინებისა უწყნი ესენი, რომელთაცა მიმართ მიიწოდნენ. მნებაჲს უკუე, დაღაცათუ ძნელ არს აღმოქუმელისათვის გადასახლებად, რაჲთა თვისთა მამათა სჯულთა. იქუმევედენ. ხოლო რაჲმს მიიყვანნე ივინი პირველთქუმულთა ადგილთა, აღ-შენებისათვის სახლთა მათთამსა მისცე თითოეულსა ადგილი და ველი სამუ-შაკოდ და სანერგე ვენაქთაჲ და უხარკოდ ქუეყანისა ნაყოფთა განუტევენე.

იგინი წელთა ათთა. ხოლო მიეწყოს, ვიდრე ქუეყანისაგან ნაყოფთა მიიღებდენ, იფქლი გამოსაზრ/დელად მონათა. ხოლო მიეცეს კმასაყოფელი მსახურთაცა საკმარებისა მიმართ, რამთა ჩუენისა კაცთმოყუარებისა მიმთხუეულნი უგულსმოდგინესად მისცემდენ თავთა თვსთა ჩუენისა მსახურებისათეს. და მოურნეობასა ჰყოფდი ნათესავისასა ძალისაებრ, რამთა არავის მიერ ძვრხილულობდეს“.

დიდისა ვიდრემე ანტიოხოსს სიყუარულისათეს იუდეელთა მიმართ ესენი ჩუენ მიერ კმასაყოფელად ითქუნეს საწამებელად.

თ. 4

1. ხოლო შემდგომად ამათსა სიყუარული და ერთობაჲ ქმნა პტოლემეოვს მიმართ ანტიოხოსს და მისცა მას ასული კლეოპატრა ქორწილად, მიმნიჭებელმან მისდა ლელესა სკრიასასა და სამარიისა და იუდეაჲსა და ფენიკიასასა, სახელით ფერნისასა*. და განიყენეს რაჲ მჩრობლთავე მეფეთა მიმართ ხარკნი, თითოეულნი საჩინოთაგანნი თვსთა მამულთაგან იიძულეობოდეს ხარკის მიჯდასა და შემკრებელნი ბრძანებულისა ხარკისანი მეფეთა მიართუმიდეს. ამას უამსა შინა სამართელთა, კეთილად მყოფთა, მრავალნი ბოროტნი უყენეს იუდეელთა, ადგილისა მათისა მომკუეთელთა და სხეულებისა მომტაცებელთა.

ხოლო ესენი იქმნნეს ონიასს ზე მღელელთმთავრისა, რამეთუ აღსრულდა რაჲ ელეაზაროს, მღელელთმთავრობაჲ დედისძმამან მისმან მანასსი მიიღო, რომლისა შემდგომად, დააქცია რაჲ ცხორებაჲ, ონია პატვი მითუალა, სიმონის ძედ მყოფმან, მართლიად წოდებულისამან. ხოლო სიმონ ძმაჲ იყო ელეაზაროსი, ვითარცა წინაწარ-ვთქუ. ამან უკუე ონია, უნდოდ მყოფმან გონებითა და უდარესმან საკმართამან და ამისთვის ერისათეს ხარკსა, რომელსა მეფეთა მამანი მისნი მისცემდეს იუდელთაგან*, ტალანტთა ვეცხლისათა ოცთა, არა მიმცემელმან, რისხვად აღძრა მეფე პტოლემეოსს შემოქმედი, რომელი იყო მამაჲ მამისმოყუარისაჲ. და წარმავლენელი იეროსოლჷმად მვედრებელისაჲ აბრალებდა ონიასს, არა მიმცემელსა ხარკთასა, და აქადებდა, არა მიმღებელი, დამკვდრებასა ქუეყანისა მათისასა და წარვლინებასა დამკვდრებადთა მკედართასა. ხოლო მსმენელნი¹ ამათნი მეფისაგან იუდელნი შეიბრლუეს, გარნა ონიასს არარაჲ ამათგანი აღმობდა საკმართმოყუარებისა ძლით.

2. ხოლო იოსიპოს ვინმე, ყრმაჲ ჭერეთ ჰასაკითა, ღირსებისათეს და მოურნეობისა და სიმართლისა დიდებასა მქონებელი იეროსოლჷმელთა შორის, ტოვიასს ვიდრემე მამისაჲ, ხოლო ონიასს მღელელთმთავრისა დისაგან ქმნილი, უწყებელი დედისაგან მვედრებელისა მოსლვასა, რამეთუ შემთხუეულ იყო მისთვის წარსლვაჲ ფიკოლად დაბად, რომლისაგან იყო, მოსრული ქალაქად აყუედრებდა ონიასს, არა წინმოურნესა მოქალაქეთა სიმტკიცისასა, არამედ ძურთა შინა მნებებელსა შთადგებასა ნათესავისასა დაკლებისათეს საკმართაჲსა, რომელთათეს და ერისაცა წინამდგომობისა მიღებასა ეტყოდა მას და,

¹ მსმენელნი A.Q.D.

* φερνῆς ὀνόματι 12₁₈₄ (=წოდებული შთოვან). ¹⁰ ἐκ τῆς ἰδίας 12₁₈₈ (=კერძო წესით, საკუთარი სახსრებიდან).

პატივისა მღვდელთმთავრობისასა მიმთხუევასა. ხოლო უკუეთუ ესრეთ ტრფა-
 212 ლებაჲ აქუს საქმართაჲ, ვიდრეა ამის ძლით მამულისა ძვრხილულობასა ხი-
 ვად მოთმინეობს და ყოვლისა, რომლისაჲვე მენებელთა მოქალაქეთა მისთასა,
 განაზრახებდა, წარსრულსა მეფისა მიმართ, ვედრებად მისა ანუ ყოველთა
 საქმართა მრტეკებასა მისდა, გინა კერძოებითსა. ხოლო ონია მიუგებდა, ვი-
 თარმედ არცა მთავრობისა მნებებელ არს და უკუეთუმცა შესაძლებელ იყო,
 შზადმქონებელ არს ჯმნასა მღვდელთმთავრობისაგან, ეტყოდა, არცა აღვალს მე-
 ფისა მიმართ, რამეთუ არა ჰგულავს მას, ამათუს, ხოლო იოსიპოს ჰკითხა,
 უკუეთუ შეუნდობს მას წარსლვად პტოლემეოას მიმართ ვედრებად ნათესავი-
 სათუს. ხოლო მან უბრძანა წარსლვაჲ. აღსრული უკუე ტაძრად იოსიპოს და
 მომწოდებელი სიმრავლისაჲ შესაკრებელად, აღუშოთველობასა და უშიშო-
 ებასა განაზრახებდა ონიაჲს, დღის ძმისა მისისა მისთვის უზრუნველობისათჳს,
 არამედ უშიშოებით მწუხარებითისა სასოებისაგან გონებისა მათისა ქონებასა
 ევედრებოდა, რამეთუ ვედრებასა აღუთქმშიდა მათ მეფისა მიმართ და დარწმუ-
 ნებასა მისა, ვითარმედ არარას უსამართლოებენ. და სიმრავლე ვიდრემე, ამათი
 მსმენელი, ჰმადლობდა იოსიპოსს, ხოლო თვთ, შთამოსრულმან ტაძრით,
 უცხოებით შეიწყნარა პტოლემეოას მიერ წარმოვლინებული მოხუცებული და
 მიმნიჭებელმან მისმან მრავალთა ნიჭთამან და მრავალთა დღეთა შინა მასერე-
 ბელმან პატივისმოყუარებით, წინა-წარავლინა მეფისა მიმართ, მეტყუელმან,
 ვითარმედ და თვთ იგიცა შეუდგეს მას. და რამეთუ უფროჲსდა გულსმოდგინე
 იქმნა წარსლვად მეფისა მიმართ, ვინაჲსთგან მოხუცებულმან აწ-ყა და მეცადინ-
 ყო ეგვტედ წარსლვად და ყოველთა, რომელთაცა მოქენეობდეს, პტოლე-
 მეოას მიერ მიემთხვოს იგი. და ამას ქმნად აღუთქმშიდა, რამეთუ თავისუფ-
 ლებაჲ მისი და სიმშველე ჩუეულებიჲსაჲ ფრიად შეიყუარა.

3. და მოხუცებულმან ვიდრემე, მისრულმან ეგვტედ, მიუთხრა მეფესა
 ონიაჲს უგუნურებაჲ და იოსიპოჲს სახიერებისათუს, აუწყა და ვითარმედ
 ეგულების მისა მიმართ მისლვაჲ უბრალოებისათუს ერისა, ნაცოდებთაგან
 განამართლებელისა სიმრავლისასა, რამეთუ წინამდგომ მისსა არს. ამისთვისცა
 ესოდენსა ქებათათუს ქაბუკისათა მყუმეველ იქმნა სიმრავლესა, ვიდრეა და
 მეფეცა და ცოლი მისი კლეოპატრა დადებულ-ყენა საკუთრებასა ქონებად*
 იოსიპოჲს მიმართ, არა მოწვეწულისა. ხოლო იოსიპოს, წარმავლენელი მოყუა-
 რუთა მიმართ სამართად და მესახებელი ვეცხლისაჲ და წარსლვისა მიმართ
 განმშზადებელი შესამოსელთა და საქურეულთა და კარაულთაჲ და ამათი ვი-
 თარ ორ ბევრთა დრახმათა განმშზადებელი, აღექსანდრიად მიიწია. ხოლო
 213 შეემთხვა მას ჟამსა შინა აღმოსლვაჲ ყოველთა ქალაქთაგან სკრიაჲსა და
 ფენიკისათა პირველთა და მთავართა მოსყიდისათუს ხარკთაჲსა. ხოლო
 წლითი-წლად ამათ, შემძლეთა თითოეულისა ქალაქისათა, მიჰყიდის მეფე.
 მხედველნი უკუე ესენი გზასა ზედა იოსიპოჲსნი, ჰბასრობდეს სიგლახაკისა-
 თუს და უნდოებისა. ხოლო აღექსანდრიად მიწვეწულსა ვითარ მემფის შინა
 ყოფაჲ მეფისა პტოლემეოასი / ესმა, აღვიდოდა მიგებებად მისა. ხოლო მჯდო-
 მარე იყო რაჲ მეფე ეტლსა ზედა ცოლისა თანა და ათინიონოჲს მოყუარისა,
 ესე უკუე იყო ივედრებელი, წარგლენილი იეროსოლგმად და იოსიპოჲს

* ძქილად ზქილ 12, (ძქილად = ვინმესადმი კეთლად განწყობა; 2) დასაკუთრება. ამ კონტრეტულ იგულისხმება პირველი მნიშვნელობა.

მეგრე შეწყნარებულნი. მხილველმან მისმან ათინიონ მეყუსეულად საცნაურ-ყო იგი მეფისა, მეტყუელმან ამას ყოფად, რომლისათვის, იეროსოლჟმთაგან მოწვეწულმან, მიუთხრა, ვითარმედ კეთილი და პატრივისმოყუარე კაბუკი არს. ხოლო პტოლემეოს პირველად იგი მოიკითხა და აღსლვად ეტლსა ზედა ევედრებოდა. და დაჯდა რამ, იწყო ონიამს მიერ მოქმედებულთათვის თქუმად. ხოლო მან — „მუუნდევ მას, პრქუა, სიბერისა ძლით, რამეთუ არა დაფარულ არს შენგან ნანდჳლ, ვითარმედ მოხუცებულთა და ყრმათათვის ერთსა გონებასა ქონებაჲ შემთხუეულ არს. ხოლო ჩუენ, ყრმათაგან, გეყვენენ შენ ყოველნი, ვიდრელა არცა ერთსა გუბარალობდე“. მხიარულქმნილმან უკუე შაღლსა ზედა და სიჳარტლესა კაბუკისასა, უფროსლდა, ვითარცა აწვეე მეცნიერქმნულმან მისმან, შეყუარებად იწყო, ვიდრელა და სამეფოთა შინა ყოფაჲ უბრძანა მას და დლითი-დღე სერობასა თვისსა ზედა ქონებაჲ მისი. ხოლო მიიწია რამა აღექსანდრიად მეფე, მხილველნი პირველნი სკრიაჲსანი თანამჯდომარედ მისდა იოსიპოჲსნი, მძვნეარედ მოითმენდეს.

4. წარმოდგა რამ უკუე დღე, რომელსა შინა ეგულებოდა ხარკთა განსყიდამა ქალაქისათაჲ, იყიდდეს ღირსებითა გარდამატებულნი და მამულთა შინა ქუეყანათა. და რვა ათასად ტალანტად შეკრებასა ღელისა სკრიაჲსა ხარკთასა და ფუნციკსა და იუდეასათა სამარიასათა. მოსრული იოსიპოს შესამენდა, ვითარ თანგანმზრახველთა მციარესა ფასსა ხარკთასა მიცემად მისდა. ხოლო იგი ორწილად მიცემასა აღუთქუმიდა და მონაგებთა სახლისა მისისა შემცოდეთოსა წარმოვლენასა მისდა და რამეთუ ესეცა ხარკთა თანა განისყიდვოდა. ხოლო მეფე მხიარულ-იქმნა, მსმენელი, და ვითარ აღმარძინებელსა ხარკისა მისისასა ღამამტკიცებელი განსყიდასა ხარკთა მისთასა მას ეტყოდა. ხოლო ამასცა ჰკობხვიდა¹, უკუეთუ და თავსმდებთაცა მისთა შემძლებელ არს მოცემასა. და მან უკუე საკვრველებით სიტყუა-უგო, რამეთუ: „მოგცნე, თქუა, კაცი კეთილნი და კარგნი, რომელთა არა ეურწმუნოეთ“. ხოლო თქუმად რამ ეტყოდა, ვინ ვიეთნი არიან, „შენ, ოჲ მეფე, და ცოლსა შენსა ორისავე კერძოსათვის თავსმდებად მოგცემ შენ“. ხოლო პტოლემეოს, განმცინებელმან, მიუტევა მას თვნიერ თავსმდებთამსა ქონებაჲ ხარკთაჲ. ამან ფრიად ქალაქთაგან ეგვბტედ მოსრულნი შეაწუხნა, ვითარ უკმარქმნილნი. და ესენი ვიდრემე აღვიდეს თვისთა თითოეულნი მამულთა მიმართ კდემულნი.

5. ხოლო იოსიპოს, მიმყვანებელი მეფისაგან ქუეითთა მკედართა ათასთაჲ, რამეთუ ევედრა ძალსა რომელსაჲ მიყვანებად, რამთა ქალაქის შინათა შეურაცხისმოყუფელთაჲ აქუნდეს იძულებაჲ, და მუასხებელი აღექსანდრიას შინა მეფისა მოყუარეთაგან ტალანტთა ხუთასთაჲ, სკრა/ად წარემართა. ხოლო მიწევულმან ასკალონს შინა და ხარკთა მიმძღელმან ასკალონელთაგან, ვინაჲთგან არარას მნებებელ იყვენეს მიცემად და ავინებდესცა მას, მპყრობელმან პირველთა მათთამან, ვითარ ოცნი, მოაკუდინნა და მონაგებნი მათნი, ათას ტალანტად შეკრებულნი, წარუვლენნა მეფესა, ქმნილთა მათუწყებელმან მისდა². ხოლო განკვრეველმან პტოლემეოს გონიერებისა მისისათვის და ქმნილთათვის მაქებელმან უტევა იგი ქმნად, რომელსაცა მნებებელ იყო. ამისნი

213

¹ ქიოხვიდა A.
² ესრელცა ეწერა. ჟეროიყო.

მსმენელი სკრინი შეშინდეს და სახესა ურწმუნოებისასა მძევარესა მქონებელთა ასკალონიტელთა მამაკაცთა მოკუდინებულთა, განმღებელთა ბქისათა შეიწყნარეს წადიერებით იოსიპოს და ხარკნი მისცნეს. ხოლო ვინაფთაჲ კელყვეს სკვთოპოლიტთაჲ გინებაჲ მისი და არა მიცემაჲ ხარკთაჲ მისდა, რომელთა არცა ერთისა სიტყვასამყოფელი მისცემდეს, და ამათაჲცა მომაკუდინებელმან პირველობასა მქონებელთამან მონაგებნი მათნი მეფისა წარავლინნა. ხოლო შემკრებელმან მრავალთა საქმართამან და შესაძინელთა მრავალთა მოქმედმან სყიდისაგან ხარკთაჲსა, დადგრომისათჳს მის თანა მყოფისა ძალი-სა საქმარნი იკუმინა, მიზეზსა მან მისდა მყოფისა ბედნიერობისასა დაცვაღგონიერად შემრაცხელმან მათ მიერ, რომელი მას მოევნეს, რამეთუ მრავალნი კელისა შინად მეფისა და კლეოპატრაჲსა ძლუენნი წარავლინნა და მოყუარეთა მათთა და ყოველთა ეზოჲს შინათა ძლიერთა მიმართ, მომსყიდელმან ამათ მიერ სიყუარულსა მათგან.

6. ხოლო განიშუა ამის ბედნიერობისაგან წელთა შინა ოცთა და ორთა, მამადქმნილმან ერთისა ცოლისაგან ყრმათა შვდთამან, ხოლო მოქმედმან დაძმისაჲ სოლკვიოჲს ასულისაგან. ერთსა, ვრკანოს სახელით. ხოლო ექორწინა ამას მიზეზითა ესევითარითა: ძმასა თანა ოდესმე აღექსანდრიად მისრულმან, მინყვანებელსა ასულისასა, ჟამსა ქორწილთა მქონებელისასა, რაჲთა შეაულლოს იგი რომელსამე ღირსების ზედასა იუდელთაგან და მსერებელმან მეფისათანა, პროკვალისა, შესრულისა სამოსუმუროდ, შეუნიერისა ტრფიალებულმან ძმასა მიუძეცო ესე, მეედრებელმან მისმან, ვინაფთაჲ და სჯულისაგანცა ყენება არს იუდელთა სხუა ნათესავისა მიახლებად დედაკაცისად, რაჲთა დამფარველმან ნაოდავისამან და მსახურად კეთილადქმნილმან, მიანიკოს მას, რაჲთა აღისრულოს გულისთქუმაჲ. ხოლო ძმამან, მხიარულებით შემწყნარებელმან მსახურებისამან, შემამკობელმან ასულისა მისისამან, ლამით მიიყვანა მისა მიმართ და თანა-დაძინა. და იგი უკუე, მთრვალობისაგან უმეცარი ჭეშმარიტებისად, თანა-ეყო ასულსა ძმისასა. და ესენი რაჲ ქმნა მრავალგზის, უმეტესად ეტრფიალა. ხოლო თქუა ძმისაჲ მიმართ, ვითარმედ „დაქირეებულ ვიქმნები ცხორებისაგან, ტრფიალებული პროკვალისად“, რომლისადმე არა მიუტეოს მას მეფემან. ხოლო ძმად ვეედრებოდა არა მწუხარებად, ვინაფთაჲ ადვილად მიიყვანოს, რომლისაჲცა ტრფიალ არს და ცოლად ქონებასა მისსა. v ეტყოდა და ჭეშმარიტი ცხად-უყო მას, რამეთუ უფროჲსლა აღიარია თჳსისა/ ასულისა გინებაჲ, ვიდრე შეურაცხყოფად მისი, სირცხვლსა შინა ქმნილისად. ხოლო იოსიპოს, მაქებელი მისი ძმისმოყუარებისათჳს, შეეყო ასულსა მისსა და შუა მისგან ყრმაჲ ვრკანოჲ, ვითარ წინაწარ-ვთქუთ.

ხოლო მერმეტა, მყოფი სამ. და ათთა წელთად, ყრმა ესე უქაბუკესი აიუენება ბუნებითსა სიმკნესა და გონიერებასა, ვიდრეღა შეშურებულ იქმნა. ფრიად ძმათა მიერ, ესე მრავლად უჭაბესად მყოფი და შეშურებულ-ქმნად შესაძლებელი. ხოლო იოსიპოს, სწავლად მნებებელმან, რომელი ძეთა მისთაგანი სათნოებისა მიმართ კეთილად მქონებელ არს, წარავლინა თითოეული ძმან ღიდებასა მქონებელთა მიმართ წურთად და სწავლებად. და ნეშტნი ვიდრემე მცონარებისაგან და საქმეთმოყუარებისა მიმართ დაქსნილობისათჳს უგუნურნი და უსწავლელნი აღმოვიდეს მისას. ხოლო შემდგომად მათსა უქა-

ბუქისისა, ვრკანოას, მიმცემელმან სამასთა უღლეულთა კართასა, წარავლი-
 ნა იგი გზასა ორთა დღეთასა უღაბნოს თესვად მიწისა, დამმალველმან შემა-
 უღლებელთა ლუედთამან. და ამან უკუე, მიწვეწულმან ადგილად და აპურთა
 არა მქონებელმან, კარისმწაფელთა ვიღრემე მოგონებამა შეურაცხ-ყო, რომელ-
 ნი განაზრახებდეს მას წარვლინებად ვიეთმე მამისა მიმართ, მომღებელთა
 ლუედთასა. არამედ სუამისა წარკდომასა არა ჭეროვნად შემრაცხელმან მომ-
 ლოდებთასა შინა წარვლინებულთასა, მოიგონა რამე მკედრებრივი და ჰასა-
 კისა უმოხუცებულესი, რამეთუ დამკველმან ათთა უღლეულთამან კორცნი
 ვიღრემე მუშაკთა განუყენა, ხოლო ტყავთა მათთა დამკრელმან¹ და მოქმედ-
 მან აპურთამან შეკრნა ამით მიერ ტაბიკნი. და ესრეთ² სახედ დამთესველი
 მიწისაჲ, რომელი მამამან მისმან უბრძანა მას, უკუნ-იქცა მისა მიმართ. ხოლო
 მოსრული უმეტესად შეიყუარა მამამან გონიერებისათჳს და გონებისა სიმბავ-
 ლისათჳს და მის ზედასა კადნიერებისა მაქებელი, ვითარ მას მხოლოსა მყოფ-
 სსა საკუთრად, მამამ³ მერმეცა უმეტეს ჰყუარობდა მწუხარეობასა ძმათასა
 ამას ზედა.

7. ხოლო ვითარ მიუთხრა ვინმე მას მას უამსა შინა ძესა მეფისა პტო-
 ლემეოასთჳს ქმნად და ყოველნი მთავარნი სვრიასა და ქუეშმორჩილისა
 სოფლისანი, მეღლესაწაულენი დღესა ყრმისა შობისასა დიდისა თანა შემზა-
 დებულებისა ალექსანდრიად წარვიდოდეს, ესე ვიღრემე სიბერისა მიერ
 იპყრობებოდა. ხოლო ძეთაგან იკითხვიდა, უკუეთუ ვინმე მათგანი წარსლვად
 მნებებელ⁴ არს მეფისა მიმართ და მოხუცებულთა ვიღრემე იქმნეს⁵, ესევი-
 თართა თანაქეულებათა მიმართ უმეტრებისა ქონებასა მეტყუელთა, ხოლო
 ძმისა ვრკანოას წარვლინებასა განაზრახებდეს. და უკუეთუ შემძლებელ არს
 წარსლვად მეფისა მიმართ და ანუ გულსმოდგინე არს, ჰკითხვიდა მამამ.
 ხოლო მან აღუთქუა წარსლვად და საკმართა არა მრავალთა მოქენობად
 ჰრქუა გზისა მიმართ, რამეთუ ცხონდებოდის იგი დაწყნარებით, ვიღრელა
 კმა-ეყვენ მას ღრახმანი ბევრნი. განიხარა უკუე ყრმისა გონიერებასა ზედა.
 ხოლო წარკდა რამე მცირელი, განაზრახებდა ყრმამ მამასა ძლუენთა
 ვიღრემე მიერ არა წარვლინებად მეფისა, გარნა მიცემად ეპისტოლესა გან-
 მგებელისა მიმართ ალექსანდრიას შინა, რამათა მიანიჭოს მას მოსყიდისათჳს,
 რომელნიცა პოვნეს კეთილნი და მრავლისა სასყიდლისანი საკმარნი. ხოლო
 მან, მგონებელმან ათთა ტალანტთა ყოფასა მეფისა ძლუენთა მიმართ წარსა-
 გებელთათჳს და ძისა მაქებელმან, ვითარ კეთილად განმზრახებულისამან, მი-
 უწერა განმგებელსა არიონს, რომელიცა ყოველთა ალექსანდრიას შინათა
 საკმართა მისთა განაგებდა, არა უმცირეს მყოფთა სამ ათასთა ტალანტთაგან,
 რამეთუ იოსიპოს სვრიასა მონაგებთა წარავლენდა ალექსანდრიად და ესმი
 რამ წარმოდგის, რომელსა შინა ჭერ-იყვის მეფისა მირიცხუვად ხარკთაჲ,
 მიუწერდის არიონს ამისსა ქმნასა. ამისა მიმართ უკუე მთხოველი მამისაგან
 ეპისტოლისაჲ და მიმღებელი, ალექსანდრიად წარემართა.

214

ხოლო გამოვიდა რამე ესე, მიწერეს ძმათა მისთა ყოველთა მიმართ მო-
 ყუარეთა მეფისათა, რამათა განხრწნან იგი.

¹ დაკრელმან A. ² ესრეთ A. ³ მამამან AQD, მამა D. ⁴ მნებებელ A. ⁵ იქნეს AQ.

8. ხოლო ვითარ მიწვეულმან აღუქსანდრიად მისცა არიონს ეპისტოლე, იკითხვიდა მისგან, რაოდენთა ტალანტთა მიღებასა მნებებელ არს, რამეთუ ესვიდა მისგან თხოვასა ათთა, გინა მცირედ ამთაგან უმეტესთასა. ხოლო მან ვინაჲთგან ათასთა საკმარებაჲ თქუა, განრისხებული ჰყუედრიდა მას, ვითარ უძღებებით ცხორებად მნებებელსა და განუცხადებდა, თუ ვითარ მამამისი შეჰკრებს მონაგებსა, ვითარ დამაშურალი და გულისთქუმათა მპყრობელი და ევედრებოდა მსგავს-ქმნასა მშობელისასა. ხოლო არარას უმეტესსა მიცემად ეტყოდა ტალანტთა ათთაგან და ესენიცა ძღუენათჳს მეფისათა. და განრისხებულმან უკუე ყრმამან საკრველთა შთაადლო არიონს. ხოლო ცოლმან არიონისმან აუწყა ესე კლეოპატრას და ევედრა, რამთა განურისხნეს ყრმასა, რამეთუ ფრიადსა პატივსა შინა იყო არიონ მის წინაშე და ცხად-უყო ესე მეფესა კლეოპატრა. ხოლო პტოლემეოს, წარმავლენელი ვრკანოჲს მიმართ, „მიკვრს“, ეტყოდა, ვითარ წარმოვლენილი მისა მიმართ მამისაგან არცა ეჩუენა მას და ამას თანა შეკრა განმგებელიცა. მისრულსა უკუე მიზეზსა უწყებად მისდა უბრძანებდა. ხოლო იტყვან მისსა სიტყვისგებასა მეფისა მიერ წარმოვლენილისა მიმართ სიტყუად მისდა, ვითარმედ სჯული არს მისდა, მაყენებელი შობილისად გეშვად მსხუერპლისა, ვიდრე არა პირველად სამღლელოდ მივიდეს და უმსხუერპლოს ღმერთსა. ამის უკუე გულისსიტყვისაგან არცა ივი მივიდეს მისა მიმართ, მომლოდე ძღუენთა მიღებისად, შემოქმედად ქმნილისად მამისა მისისა მიმართ. ხოლო მონაჲ გუემა, ურჩქმული მათი, რომელნი უბრძანნეს, რამეთუ არცა ერთი განყოფილებაჲ არს, დაღაჲთუ ვინ მცირე იყოს მეუფეთა, გინა დიდი. „უკუეთუ არა ვტანჯვიდეთ ესევითართა, და შენცა მოვლოდე მთავრებულთა მიერ შეურაცხ-ყოფასა“.

ამათი მსმენელი პტოლემეოს სიცილად მიდრკა და დიდგონიერებაჲ ყრმისად იკვრვა.

9. ხოლო არიონს, მსწავლელი, ვითარმედ მეფე ესრეთ სახედ დიდებულქმნა და ვითარმედ არცა ერთი შეწიენაჲ არს მისა, მიმცემელი ათასთა ტალანტთაჲ ყრმისა, საკრველთაგან განიკნსა.

v / და სამნი რაჲ დღენი წარკდეს, ვრკანოს თაყუანის-სცა მეფეთა. ხოლო მათ მზიარულებით იხილეს იგი და სიყუარულით ასერეს მამისა მისისა მიმართისა პატივისათჳს. დაფარულად მსყიდელთა მიმართ წარსრულმან მოიცილნა მათგან ყრმანი ვიდრემე ასნი, წერილთა მეცნიერნი და ჰაბუქნი, თითოჲსა ტალანტისანი, ხოლო ასნი ქალწულნი, მისვე ფასისანი თითოეული. და წოდებული სერობად მეფისა მიმართ პირველთა თანა ადგილისათა, დაჯდა უქუემოეს ყოველთამსა, შეურაცხყოფილი. ვითარ ყრმაჲ მერმეცა ჰასაკითა, განმგებელთა მიერ ადგილისათა ღირსებისაგებრ. ხოლო თანამსხდრენი ყოველთასოთა ძუალეზსა, რამეთუ უნსკამდღე² იგინი ვორცთა, შეჰკრებდეს წინაშე ვრკანოჲსა, ვიდრე აღვსებადმდე წინამდგომარისა მისდა ტრაპეზისა. ხოლო ტრავონ, რომელი იყო მეფისა მომღერი და კიციხათა და ადგილისშინათა სილოდათა შემწყნარებელ იყო, ამან, ევედრებულმან მსხლომარეთაგან ტრაპეზისა ზედა და წარდგომილმან მეფისა:

„ხედავა, თქუა, ოჲ მეუფეო, ვრკანოჲს წინამდებარეთა ძუალთა? ამისგან ჰგონე, ვითარმედ და მამამან მისმან სკრიაჲ ყოველი განძარკუა, ვითარ ამან

¹ აღლელოდ AQ. ² შეჰკამდეს A.

ესენი კორცთაგან განაშიშულნა“. ხოლო განმცინებელმან მეფემან ტრეფონის სიტყუასა ზედა და მკითხველმან კრკანოხსმან, უკუეთუ ესოდენნი ძუალნი წინამდებარე არიან მისა, „მართლიად, თქუა, ოჲ მეუფეო! რამეთუ ძალთა წეს-არს კორცთა თანა შეკმაჲ ძუალთა, ვითარ ესენი“ — მსხდომარეთა მიმართ მიმხედველმან, რამეთუ არცა ერთი რაჲ მდებარე იყო წინაშე მათსა—, „ხოლო კაცნი კორცთა შესკამენ და ძუალთა დაასრევენ, რომელი, კაცად მყოფმან, მეცა აწ ვყავ“.

და მეფემან უკუე, განკრკვებულმან სიტყუსკებასა მისსა ზედა, ესრეთ ბრძნადქმნილსა, ყოველთა უბრძანა მხიარულებჲა სიჭარტლისა მისისათჳს მადლიერთა მისთა.

ხოლო მომავალსა დღესა თითოეულისა მიმართ მეფისა მოყუარეთაჲსა მივიდოდა და ეზოჲსა შინათა ძლიერთა მოიკითხვიდა, ხოლო მონათაგან იკითხვიდა, რომლისა ძლუენისაჲ ეგულების მიცემაჲ მეფისა შობასა ზედა ყრმისა მისისა. და მათ უკუე მიუგავს რაჲ ათთა ტალანტთა მიცემაჲ თითოეულისაჲ, ხოლო ღირსების შინათაჲ სიღირსაებრ მონაგებისა, იჩემებდა მწუხარებასა, ვითარ არაშეძლებისათჳს მიღებად ესევითარსა ძლუენსა, რამეთუ უმეტესსა ხუთთა ტალანტთასა არა მქონებელ არს. ხოლო მონანი, მსმენელნი ამათნი, მიუთხრობდეს მეუფეთა. და იგინი უკუე იხარებდეს შერისხვისათჳს იოსიპოჲსა, ვითარ მცოდველისათჳს მეფისა მიმართ სიმცირისათჳს ძლუენთაჲსა. ხოლო წარმოდგა რაჲ დღე, სხუანი ვიდრემე მოიღებდეს მეფისა ტალანტთა, ფრიადსა ძლუენთმიმნიჭებელობასა მეჭუელნი, არა უმრავლეს ოცთასა. ხოლო კრკანოს რომელნი მოიყიდნა ყრმანი ასნი და ქალწულნი ესოდენნივე, ტალანტულად თითოეულისათჳს მიმცემელმან, მოიყვანნა იგინი, რომელნიმე მეფისა და რომელნიმე კლეოპატრასა. და მოყუარეთა მერმეცა და მსახურთა მეფისათა მრავალთა ტალანტთა ღირსნი ძლუენნი მიანიჭნა, რაჲთა განერეს ძკრისხილვისა მათისაგან, რამეთუ ამათ მიუწერეს ძმათა მისთა, უბრძანა მას მოკლდინებჲა კრკანოხსი. ხოლო პტოლემეოს, დიდსუ/ლობასა ყრმისასა განკრკვებულმან, უბრძანა მას¹ ნიქსა, რომელსაცა მნებებელ არს, მიღებად. და იგი უკუე არარას უმეტესსა ევედრა ქმნად მისდა მისგან, გარნა მიწერად მამისა და ძმათა მისთა მის ძლით. პატივისმცემელმან უკუე მისმან პატივისმოყუარებით და ნიქთა ბრწყინვალეთა მიმცემელმან და მამისა და ძმათა მიმწერელმან და ყოველთა მისთა მთავართა და განმგებელთაჲმან, წარავლინა იგი.

215.

ხოლო მსმენელნი ძმანი ამათსა მიმთხუევასა კრკანოხსსა მეფისაგან და დიდისა თანა პატივისა აღმოსლვასა, განვიდეს შემთხუევად მისდა და განხრწნად მამისა მეცნიერებითაცა, რამეთუ განრისხებულნი მისთჳს წარსაგებელთათჳს ძლუენთაჲსა არა ზრუნვიდა ცხორებისა მისისათჳს. და რისხვასა ვიდრემე იოსიპოს ძისა მიმართ ჰფარვიდა, მოშიში მეფისაჲ. ხოლო ვინაჲთგან განეწყვნეს მას ძმანი ბრძოლად², სხუანი ვიდრემე მათ თანანი მრავალნი მოაკლდინნა და ორნი ძმათაგანცა, ხოლო სხუანი ცხონდეს იეროსოლჳმად მამისა მიმართ. და ესე უკუე მიწევნული, ვინაჲთგან არავინ შეიფყნარა, შეშინებულნი წარვიდა წიად იორდანისა მდინარისა და მუნ იქცეოდა, ხარკისმიძველი ბარბაროზთაჲ.

¹ უბრძანა მას]—AQD. ² ბრძოლად AQ.

10°. ხოლო განმეფნა მას ჟამსა შინა ასიისა სელევკოს, მაცხოვრად წოდებული, ძედ მყოფი ანტიოხოსს დიდისაჲ. აღსრულდა უკუე ვრკანოსს მამაცა იოსიპოს, მამაკაცი ქმნილი კეთილი და დიდგონიერი და ერსა იუდეულთას სიგლახაჲისა და საქმეთა უძღურებისაგან უბრწყინვალესთა მიზეზთა მიმართ ცხორებისათა დამადგინებელი, ოცთა შინა წელთა და ორთა ხარკთა სკრიამსა და ფუნიკისა და სამარიამსათა დამპყრობელი. ხოლო მოკულდა დედის ძმაცა მისი ონია, მღვდელთმთავრობასა დამტევებელი სიმონის, ყრმისა მისისაჲ. ხოლო აღსრულდა რაჲ ესეცა, ძე მისი ონია მონაცვალე პარტივისა ექმნა, რომლისა მიმართ ლაქედემონელთა მეფემან არიოს ვედრებაჲ თანად წარავლინა და ეპისტოლენი, რომელთა ნაცვალწერილი არს ესევეითარი:

„მეფე ლაქედემონელთაჲ არიოს ონიას, გიხაროდენ! მიმთხუეულთა რომლისაჲმე წერილისათა ეპოვეთ, ვითარმედ ერთისა ნათესავისაგან არიან იუდეულნი და ლაქედემონელნი და ავრაამოსს თესებისაგან. სამართალ არს უკუე თქუენდა, ძმად მყოფთა, წარმოვლენაჲ ჩუენდა მომართ, რომელთათვისცა მნებებელ იყვნეთ. ხოლო ესე ვყოთ ჩუენცა და თქუენნი თესად შეეპრაცხნეთ და ჩუენნი ზიარად გუაქუნდენ თქუენდა მიმართ. დიმოტელის, მომღებელი ნაწერთაჲ, მოაწვეს ეპისტოლეთა. ნაწერნი არიან ოთხძგიდუ, ბეჭედი არს არწივი, ვეშაჲისა მპყრობელი“.

11. ეპისტოლე ვიდრემე უკუე, წარმოვლინებული ლაქედემონელთა მეფისა მიერ, ესრეთ სახეთ მქონებელ იყო. ხოლო მოკულდა რაჲ იოსიპოს, შეემთხვა ერსა განდგომილებით კლრმაჲ ყრმათა მისთათვის, რამეთუ მოხუცებულთა ბრძოლაჲ განიღეს ვრკანოსს მიმართ, რომელი იყო უჭაბუქესი იოსიპოსს შვილთაჲ. და განიყო სიმრავლე და უმრავლესნი ვიდრემე მოხუცებულთა შეეწყოდეს და მღვდელთმთავარი სიმონცა ნათესავობისა ძლით. ხოლო ვრკანოსს არღ/მერმეცა აღმოსლუჲა აგრძნა იეროსოლჲმად, არამედ, მჭდომარე წიად იორდანისა, მრავლად ჰბრძოდა არავთა, ვიდრელა მრავალნი მათგანნი შოსრნა და ტყუედცა მიიყვანნა. აღაშენა უკუე გოდოლიცა ძლიერი ქვისაგან თეთრისა, შემშაღდებელმან ყოვლისამან ვიდრე სართულადმდე, გამომჭრელმან ცხოველთა ყოვლად დიდთამან. ხოლო გარემოალო მას ხანდაკი დიდი და ღრმაჲ. ხოლო წიად პირის-პირ მთისა მწუერვალსა მომეუეთელმან ქუაბნი, მრავალთა სტადიონთა სიგრესა მქონებელნი, შეჰმზადნა. ამისა შემდგომად სახლნი ქმნნა მას შინა, რომელნიმე სამოსუმუროდ, ხოლო სხუანი — საძილად და სასეროდ. და წყალთა მდინარეთა სიმრავლე, რომელნი სიხარულ და საბუკულ იყვნეს, ეზომსა შინაგან შეიყვანნა. ხოლო პირნი ქუაბთანი, რაჲთა ერთი მათ მიერ შევიდოდის და არა უმრავლესნი, მცირენი განახუნა. და ესენი სიმარჯეთ სიმტყიცისა ძლით შეჰმზადნა, რაჲთა არა, გარემოდგომილი ძმათაგან, პყრობილ-იქმნეს ძვრისხილვად. და აღაშენნა უკუე ეზონიცა, სიდიდითა გარდამატებულნი, რომელნიცა სამოთხეთა მიერ შეამკვნა ვრცელთა. და ესევეითარად მოქმედმან ადგილისამან ტვროდ სახელ-სდვა. ესე ადგილი არს საშუვალ არავიამსა და იუდეამსა, წიად იორდანისა. არა შორს ესევეონტიდომსაგან.

ემთავრა უკუე მათ კერძოთა წელთა შვლთა, ყოველსა შინა ეამსა, რომელსა სელევკოს სკრიამსა მეფობდა. ხოლო მოკუდა რამ ესე, შემდგომად მისსა ძმამან მისმან ანტიოხოს, ეპიფანედ წოდებულმან, მეფობაჲ დაიპყრა. აღსრულდა უკუე პტოლემეოსცა, ეგვიპტისა მეფე, და ესეცა ეპიფანედ წოდებული, დამტევებელი ორთა ყრმათაჲ, ჯერეთ მცირეთაჲ პასაკითა, რომელთაგანი ვიდრემე უმოხუცებულესი ფილომიტორად იწოდებოდა, ფესკონად უკუე — უჭაბუკესი.

ხოლო ვრკანოს, მხედველი დიდსა ძალსა მქონებელად ანტიოხოსი და შინუელი, ნუსადა შეპყრობილი მის მიერ იტანჯოს არავთა მიმართ ქმნილთათჳს მისგან, დასრულდა ცხორებისაგან თვთ თავისმკლველად ქმნილი თავისა თვისიად და მონაგები მისი ყოველი ანტიოხოს მიიღო.

თ. 5

1*. ხოლო მას ეამსა შინა, მოკუდა რამ და ონიაცა მღღელთმთავარი, ძმასა მისსა მისცა მღღელთმთავრობაჲ ანტიოხოს, რამეთუ ყრმაჲ, რომელი დაუტევა ონია, ჩჩვლ იყო მერმეცა, ხოლო მოვიცსენნეთ ამის ყრმისანიცა თჳსსა ადგილსა.

იისუს¹ უკუე, რამეთუ ესე იყო ძმა ონიამსი, მღღელთმთავრობაჲ მიეღო, მეფისა მიერ შერისხულსა და მიმცემელსა მისსა უჭაბუკესისა მისისა ძმისათჳს, სახელით ონიამსა, რამეთუ სიმონისა ესე საშინი იქმნნეს ყრმანი და სამთავე მიმართ მიიწია მღღელთმთავრობაჲ, ვითარცა ცხად-გყავით. იისუ ვიდრემე იასონად გარდასახელა თავი თჳსი, ხოლო ონია იწოდა მენელაოდ.

ზედ-აღუდგა უკუე პირველი მღღელთმთავარი იისო შემდგომად მისსა დადგინებულსა მენელაოსსა და სიმრავლე განიყო მრჩობლთავე მიმართ და მენელაოსს ვიდრემე კერძოდ ტოვიამს ყრმანი იქმნეს. ხოლო უმრავლესი ერისაჲ იასონს შეეწეოდა, რომლისა მიერ დაპირებულნი მენელაოს და ტოვიამს ყრმანი ანტიოხოსს მიმართ წარვიდეს/და აღუწყეს მას, ვითარმედ მნებებელ არიან მამულთა სჯულთა და მოქალაქობისა მათისა დამტევებელნი შემდგომად სამეფოთა და ელლინებრივისა მოქალაქობისა ქონებად. ევედრნეს უკუე მას, რამთა უბრძანოს მათ აღშენებაჲ სამოლუაწიოსა იეროსოლჳმათა შინა. ხოლო მიუტევა რამ ესე, სარცხუნელთაცა დაკუთითლებაჲ განაცხადეს, რამთა იყენენ აღძრკუთაცა ელლინნი, თანად სხუათა ყოველთა, რაოდენნი იყვნეს მამულ მათდა, დამტევებელნი მიემსგავსებოდეს სხუა ნათესავთა საქმეებსა.

216

21*. ხოლო ანტიოხოს, მეფობისა მისისა წარმართებასა შინა, ეგვიპტისა ზედა აგრძნა აღმკვდრებაჲ, სურვილისა მისსა მქონებელმან და შეურაცხუფისათჳსცა პტოლემეოსს ყრმათაჲსა, მერმეცა უძლურად მყოფთა და არცა ესევითართა საქმეთა განგებად შემძლებელთაჲსა. მიწევნულმან უკუე მრავლისა თანა ძალისა პილუსიოდ და ზაკუევით ფილომიტოროსს პტოლემეოსს გარემოდგომილმან, დაიპყრა ეგვიპტე. და მიწევნულმან მემფის ადგილთა შინა და დამპყრობელმან მისმან, ალექსანდრიად მიიშარათა, ვითარ ოკრებად გარე-

¹ იოსუ A.

* I მაკაბ. 1,12. 1* მაკაბ. 1,16.

მოდგომად მისმან და მუნ მმეფობისა პტოლემეოჲს კელთდებულმან. ხოლო განყენებულ-იქმნა არა ალექსანდრიაჲსაგან მხოლოდ, არამედ ყოვლისა ეგვიპტისაგანცა, ვინაჲთგან რომთა მიერ მცნებულ იყო განშორებასა ქუეყანისაგან, ვითარცა და უწინარესცა სადმე სხუათა შინა ცხად-მიყოფიეს.

ხოლო მოთხრობა-ვეო კერძოებით ამის მეფისა ძლითათჳს, რომელმან იუდეაჲ და ტაბარი კელთ-იგდო, რამეთუ პირველსა მოქმედებულსა. ჩემსა შინა თაჲოანად მათმან მომქსენებელმან საჭიროდ შეეპრაცხე აჲ ზედმიწევნით მოთხრობისა მათისა მიმართ აღსლუად.

3. უკუმოქცეულმან ეგვიპტით რომთა შიშისათჳს, მეფემან ანტიოხოს იეროსოლკმელთა ქალაქსა ზედა აღიშვედრა და მიწვენულმან მუნ წელსა მესასა და მეორემოცესა და მესამესა სელევკოჲს მეფისაჲთგან, უბრძოლელად მიილო ქალაქი, რამეთუ განუხუნეს მას ბჳენი, რაოდენნი წინააღრჩევისა მისისანი იყვნეს. და ესრეთ მპყრობელქმნილმან იეროსოლკმათამან მრავალნი მოაკუდინნა, წინააღმდეგომთასა მბრძნობნი, და საკმართა მრავალთა წარმტყუენველი უკუნ-იქცა ანტიოქიად.

4*. ხოლო შემდგომად წელთა ორთა, მესასა და მეორემოცესა და მეხუთესა წელსა, მეხუთესა თჳსასა და მეოცესა, რომელი ჩუენ მიერ ვიდრე მე იწოდების ხასელევს, ხოლო მაკედონთაგან — აპელეოს, ოლკმზიადსა მესასა¹. და ორმეოცდამეათესა და მესამესა მრავლისა ძალისა თანა შეემთხვა იეროსოლკმად აღმოსლვაჲ მეფესა და მჩემებელი მშვედობისაჲ ზაკუეით დამპყრობელ-იქმნა ქალაქსა. ხოლო მაშინ არა ჰრიდა არცა შემწყყნარებელთა მისთა ტაძრისა შინაჲსა სიმდიდრისათჳს, არამედ ანგაპრებისა მიერ, რამეთუ ოქროსა ხედვიდა ფრიადსა ტაძარსა შინა და სხუათა აღნადებთა სამკაულსა მრავალფასსა. რაჲთა მიიტაცოს იგი, მოითმინა მათდა მრავალთა ფიცთა მისთა გარდასლვაჲ. განმძარტულმან უკუე ტაძრისამან, ვიდრელა და ჰურჳელნოცა ღმრთისანი იტვრთნა, სასანთლენი ოქროსანი და ვოშონი ოქროვანი და ტრაპეზი და სამსხუერპლონი; და არცა კრეტსაბმელთაგან განყენებულმან, რომელნი იყვნეს ვკსონისა და ძოწუელისაგან ქმნილნი, და წარ/მომატარიელუბელმან საუნჯეთათა დაფარულთამან და არცა ერთსა ყოვლითურთ დამტევებულმან, დიდსა გლოვასა შინა შთაყარნა ამათჳს იუდელნი. და რამეთუ დღითი-დღედთა მსხუერპლთა, რომელთა შესწირვიდეს ღმრთისა სჯულისაებრ, დააყენა შეწირვაჲ და მიმტაცებელმან ყოველსა ქალაქსა რომელნიმე მოაკუდინნა, ხოლო სხუანი ტყუედ² ცოლთა თანა ერთბამად და შვილთა მიიყვანნა, ვიდრე და მონადირებულთა სიმრავლე ბევრად იქმნა. დაწუნა უკუე და უშუენიერესნიცა მისნი და დამაწყობელმან ზღუდეთამან ქუემო ქალაქისა აღაშენა სიმაგრე, რამეთუ მალდ იყო და ზესთმდებარე ტაძრისა. და ამისთჳს განამაგრებელმან მისმან ზღუდეთა მიერ მალდთა და კოშკთა, მტველნი მაკედონელნი დაადგინნა მას შინა. ხოლო მკვდრობდეს მას შინა არა მცირენი უუსახურესნი სიმრავლისანი და ბოროტნი ქტევითა, რომელთა მიერ მრავალთა და მჳენვარეთა შეემთხუეოდა ვნებაჲ მოქალაქეთა. ხოლო აღმაშენებელმან და სამსხუერპლოსაცა ზედა ვოშონისამან, მეფემან ღორნი დაკლა მას ზედა, მსხუ-

¹ მესასა A. ² ტყვდ.

* | მკაბ. 1,29—55—44.

ერპლსა არა სჯულიერსა, არცა მამეულსა იუდეულთა მსახურებისასა აღმასრულებელმან. და აიძულებდა მათ, დამტევებელთა ღმრთისა მათისა მსახურებასა, მის მიერ თნებულთა პატივისცემასა. ხოლო აღმაშენებელთა თითოეულსა ქალაქსა და დაბასა შინა ტაძართა მათთვის და ვომონისა აღმმართებელთა, მსხუერპლუვად მათ ზედა ღორთაჲ დღითი-დღე უბრძანა. უბრძანა უკუე არცა წინადაკუეთაჲ შეილთა მათთაჲ, ტანჯვასა მაქადებელმან, უკუეთუ ვინმე გარეშე ამათსა მოქმედი იპოვოს. ხოლო დაადგინნა ზედმოხმბილველნიცა, რომელნი აიძულებდენ მათ მცნებულთა ყოფად. და მრავალნი ვიდრემე იუდეულთაგან, რომელნიმე ნებსით და რომელნიმე მოშიშებისათვის აღთქუმულისა სატანჯველისა, შეუდგებოდეს მათ, რომელნი მეფესა¹ განწყესნეს. ხოლო სსუანი, მკენნი და სულითა ახოვანნი, არად შეჰრაცხდეს მისასა, არამედ და მამულთა წესთათვის უმეტესი ზრუნვად აქუნდა, ვიდრედა სატანჯველისაჲ, რომელი აქნდა მათ, არა მარწმუნებელთა. და ამისთვის ყოველსა დღესა, ტანჯულნი და მწარეთა გუემართა მომთმენელნი, მოკუდებოდეს. და რამეთუ გუემულნი და სხეულითა განხრწნილნი, მერმეცა ცოცხალნი და მფშენვიერნი, აღიჭუარგოდეს. ხოლო ცოლთა და ყრმათა მათთა, რომელთა წინა-დაჰკუეთდეს გარეგან მეფისა განზრახვისა, მოაშობდეს, ყელთა ზედა ჯუარცუმულთა მშობელთასა შთამომკიდებელნი. ხოლო უჩინო-იქმნებოდა. უკუეთუ სადმე წიგნი იპოვის სამღდელოჲ და სჯული და რომელთაცა შორის იპოვის, ესენიცა ბოროტად წარწყმულებოდეს.

5. ამათ მენებელად მხედველნი სამარტელნი იუდეულთანი არღარა აღიარებდეს ნათესავად ყოფასა მათსა, არცა ღარიზინს მყოფსა ტაძარსა დიდისა ღმრთისასა, ბუნებით მოქმედნი შემდგომთანი, რომელთათვის წარმოაჩინეს და მეტყუელნი თაეთა თვსთანი მიდთა და სპარსთაგან გარდმოსახლებასა და რამეთუ არიანცა მიერ მყოფნი. წარმავლენელნი უკუე ანტიოხოზს მიმართ მვედრებელთა და ეპისტოლისანი, განუხებადებდეს ქუემო წერილთა.

„მეფისა ანტიოხოზს, ღმრთისა ეპიფანესა, მოსა/კსენებელი სიკიმათა შინათა სიდონელთანი: რომელთამე გულავათათვის ადგილისათა შედგომილთა ძუელისა რომლისამე ბედნიერობისათა, ჩუეულებად-ყვეს მსახურებად იუდეულთა მიერ სახელდებულსა შაბათთა დღესა. ხოლო აღმმართებელნი ღარიზინს შინა სახელდებულსა მათსა უსახელოვსა ტაძრისანი, მსხუერპლვიდეს მას ზედა ჯერისიებერთა მსხუერპლთა. ხოლო შენ იუდეულთა სიბოროტისა მათისა ღირსად მიაგე რაჲ, განმგებელნი სამეფოთანი, მეკუელნი ნათესავობისა ძლით მათისა ამათსა ქმნასა ჩუენ მიერ, მსგავსთავე მიზეზთა შეგუახებენ ჩუენ, მყოფთა დასაბამითგან სიდონელთად და ესე საჩინო არს სამოქალაქოთა აღწერათაგან. გევედრებით უკუე შენ, შემოქმედსა და მაცხოვარსა, რაჲთა უბრძანო აპოლონიოსს მერიადარქსა² და ნიკანორს, სამეფოთა განმგებელსა, არა განცდად ჩუენდა მიზეზსა იუდეულთასა მომწვენელთა ჩუენ ზედა, ეინათგან ჩუენ ნათესავითა და წესითა უცხონი ვართ მათგან. ხოლო იწოდოს უსახელოჲ სამღდელოჲ დიოზს ელინნიოზსად, რამეთუ ესე რაჲ იქმნეს, დავსცხრეთ ჩუენ ძურხილულობისაგან, ხოლო საქმეთა მოცალებით მოქმედნი უმეტესთა მოსავლთა მოქმედ-ყვენეთ შენდა“.

217

¹ მეფე აკ.

² წმ მესობდოქ 12₂₈₁ (=გარკვეული ტერიტორიის მმართველი).

ამათ რამ მვედრებელ-იქმნენს სამარტინი, ნაცვალ-უწერნა მათ მეფემან ესენი:

„მეფე ანტიოხოს ნიკანორს! სიკიმაჲს შინათა სიღონელთა მოგუცეს მოსაქსენებელი, ვინამთგან უკუე განმზარახებელთა ჩუენ მოყუარეთა თანა წარმოგვდგინეს წარმოვლინებულთა მათ მიერ, ვითარმედ არაარაჲთ ეზიარებთან ნაცოდვებსა იუდელთასა, არამედ ელლინებრივთა წესთა მნებებელ არიან მკუმეველნი ცხორებად, განუტევებთ მათ მიზეზთაგან და მათ შორისი სამდელთა, ვითარცა მვედრებელ-იქმნენს, სახელ-იღვინ დიოჲს ელლინოჲსად“.

ესენი უკუე აპოლონიოსისაჲცა მერიდარქსა მიუმცნნა მეექუსესა წელსა და მერომეოცესა, თუესა ეკატომეონსა, კრკანიონსა რვასა და ათსა.

თ. 6.

1*. ხოლო მასეჲ ქამსა შინა იყო ვინმე დამკვდრებულ მოდემის შინა, დაბასა იუდეასასა, სახელით მატათია, ძე იოანისი, სუმეონის ასამონელისაჲ, მღდელი ნაწილისაგან იოარვიოჲსა, იეროსოლჲმელი. ხოლო იყვენს მისა ძენი ხუთნი: იოანნი, დადიდ წოდებული და სიმონ, თათიდ წოდებული და იუდა, მაკავეოდ წოდებული და ელეაზაროს, აგრან წოდებული და იონათის, აფუდ წოდებული. ესე უკუე მატათია გოდებდა შვილთა თვსთა თანა შემრლუევისათჲს საქმეთასა და წარტყუენვისათჲს ქალაქისა და ტაძრისა განფხურისათჲს და ერისაგანსა ცოდვათათჲს. თანად იტყოდა, ვითარმედ უმჯობეს არს მათჲს მამულთა სჯულთათჲს სიკუდილი, ვიდრე ესრეთ უსახურად ცხორებამ.

21*. ხოლო მოიწინეს რამ მოდემიდ დაბად მეფისა მიერ. დადგინებულნი ქმნად იძულებასა იუდელთასა, რომელთა ბრძანებულ იყვენს მსხუერპლვად მბრძანებელნი მას შინათანი, ვითარცა მეფესა ებრძანა, ხოლო დიდებოსათჲს და სხუათა ძლითცა და შეილკეთილობისათჲს ეტყოდეს მატათიას წინადაწყებასა მსხუერპლვითასა, რამეთუ შეუდგენ მას მოქალაქენიცა. და ამისთვის პატივცემულ-იქმნენს მეფისაგან. და მატათი უკუე ეტყოდა არა ქმნად არცა უკუეთუ სხუანი ყოველნი ნათესავნი ანტიოხოჲს ბრძანებათა ანუ შიშისათჲს, გინა კეთილყოფისა ჰმორჩილობენ, არცა ოდესვე ირწმუნოს შვილთა თანა და მამულსა მსახურებასა დატევებამ. ხოლო ვინამთგან დადუმნა ესე და მისრულმან ვინმე იუდელთაგან უმსხუერპლა საშუგად, ვითარცა ებრძანა ანტიოხოსს, განრისხებულმან მატათია მიიმართა მას ზედა ყრმათა თანა, მქონებელთა მახვლთასა და თანად იგი განზრწნა და მკედართმთავარი მეფისაჲ აბელი, რომელი აიძულებდა, მოაკუდინა მცირეთა თანა მკედართა. და ვომონისა დამამკობელმან კმაყო: „უკუეთუ ვინ მოშურნე არს მამულთა წესთათჲს და ღმრთისა სჯულისათჲს, შემომიდევინ მე“ — იტყოდა. და ამომან მტყუელმან შვილთა თანა უდაბნოდ მიიმართა, დამტევებელმან ყოვლისა მისისა მონაგებისამან დაბასა შინა. და მასეჲ მოქმედნი სხუანიცა შვილთა თანა და ცოლთა ივლტოდეს უდაბნოდ და ქუბთა შინა მკვდრობდეს.

ხოლო ამათნი მსმენელნი მკედართმთავარნი მეფისანი და ძალსა, რაოდენი იყო ზენა ქალაქსა იეროსოლჲმათასა, მიმყვანებელნი, სდევნიდეს უდაბნოს იუდელთა. და მწვენელთა პირველად ვიდრე კელ-ყვეს დარწმუნებამ მათ.

რამათა შემანანებელთა¹ აღირჩიონ უმჯობესი და არა იძულებამ მიიღონ თავთა მათთა ზედა, ვიდრელა ბრძოლიანი მოიკუდინნენ მათ მიერ. ხოლო ეინათგან არა შეიწყნარებდეს სიტყუათა მათთა, არამედ წინააღმდეგობთა ბრძნობდეს, განეწყენეს მათ ბრძოლად შაბათთა დღესა შინა და ვითარ იყვნეს ესრეთ ქუაბთა შინა, დაასაჯუმილნეს იგინი, არცა ერთად წინაგანწყობილნი, არამედ არცა შესავალთა დამკველნი. ხოლო წინაგანწყობად დღისათვის დაყენებულ-იქმნეს, არცა ბოროტთა შინა შაბათთა პატიესა გარდასლვად მნებებელნი, რამეთუ უქმობამ სჯულ არს ჩუენდა. მას დღესა შინა მოკუდეს ვიდრემე უკუე ცოლთა თანა და შვილთა, მოშთობილნი ქუაბთა შინა, ვითარათასნი. ხოლო მრავალნი ცხოვრებულნი მატათიას შეუდგეს და მთაერად განაჩინეს იგი. ხოლო იგი შაბათთაცა შინა ასწავებდეს მათ ბრძოლასა, მეტყუელი, ვითარმედ უკუეთუ არა ყონ ესე, დამკველნი სჯულისანი თავთა თვსთა მბრძოლ იყვნენ, რამეთუ მტერნი მას დღესა შინა ეწყობვოდიან მათ. ხოლო მათ, არა მბრძოლთა, არცა ერთი რამ მაყენებელ-ექმნეს ესრეთ უბრძოლელად წარწყმედად ყოველთა. ამათმან მეტყუელმან არწმუნა მათ და ვიდრე აქამოდღე დადგრომილ არს ჩუენ შორის შაბათთაცა შინა, უკუეთუ ოდენმე საკმარიქმნეს ბრძოლამ. შემკრებელმან უკუე ძალისა მრავლისამან მის თანა მატათთა, თანად ვომონნი დაამკუნა და მკოდველნი მოაკუდინნა, რაოდენთა შემძლებელ-იქმნა კელისქუეშ მიყვანებად, რამეთუ მრავალნი შიშითა განთესნეს გარემოხსთა ნათესავთა მიმართ. და ყრმათა, არა წინადაკუეთილთამ, ბრძანა წინადაკუეთამ, მაყენებელად დადგინებულთა განმდევნელმან.

3*. ხოლო მმთავრობმან წელსა ერთსა და შთავრდომილმან სენად, მოუწოდა ყრმათა თვსთა და გარემოხს მდგომარეთა — „მე ვიდრემე, თქუა, ომ ყრმანო, წარვალ წილხუდომილსა გზასა. ხოლო დაგიტევებ თქუენ განზრახვასა ჩემსა და გვეედრები, ნუ იქმნებით ბოროტნი მცველნი მისნი, არამედ მომკსენებელნი მშობლისა თქუენისა და აღმზრდელისა განზრახვასა, წესთა მცველ იყვენით მამულთა და ძვრხილულსა განხრწნად პირველსა მოქალაქობასა აღკმართებლით და ნუ თანა-აღერევით მათ, რომელნი გინა ნებსით, გინა იძულებით წინა-განსცემდენ მას. არამედ გვეედრები, ყრმად ჩემდა მყოფნი დაადგერით და იძულებასა ყოველსა და კირსა ზეშთა ექმნენით, ესრეთ შემზადებულნი სულთანი, ვიდრელა უკუეთუ და საჭირო² იყოს სიკუდილად სჯულთათვის, გულისმსიტყუველნი ამისნი, ვითარმედ საღმერთოამ, ესრეთ მხედველი თქუენი არა უგულლებელს-გყოფს, არამედ სათნოებასა მიმთუალველმან მოგკეს ამან კუალად თქუენ თავისუფლებამ, რომელსა შინა სცხონდებოდით, უშიშოებით თვსთა წესთა შინა დაყენებულთა. რამეთუ მოკუდავ³ არიან სხუელნი ჩუენნი განხრწნადნი, ხოლო ვსენებითა საქმეთათამა წესსა უკუდავებისასა⁴ მივიღებთ, რომლისა ტრფიალებულთამ თქუენი მნებაეს ძიებამ კეთილისა დიდებისამ და, დიდთა მომთმენელნი, ნუ მპცონარებთ მათთვის დაკლებასა ცხოვრებისამან. ხოლო უფროხსდა ერთობასა განგაზრახებ თქუენ და რომლისაცა მიმართ თქუენგანი რომელიმე უმჯობეს იყოს სხვსა, ამისა მიმართ დამორჩილებულნი ურთივრთას თვსთა იკუმეველით სათნოებათა. და სი-

218

1 შემანანებელთა AQ. 2 სუირო A. 3 მოკუდ'ვი AQ. 4 უდავებისა AQ.

* I შაკაბ. 2,49.

0 შესწავე შენიფერი.

მონ ვიდრემე, ძმა თქუენი, გონიერებითა ზესთქონი, მამად შეპრაცხეთ და რომელთაცა ესე განგაზრახებდეს, ირწმუნებდით. ხოლო მაკაკევიამ, სიმკნისათვის მკედრობისა და ძალისა, მკედართმთავრად გაქუნდინ, რამეთუ ამან უსაჯოს ნათესავსა და შურ-იგოს მბრძოლთა ზედა. შეიწყნარებდით უკუე მართალთაცა და ღმრთისმსახურთა და ძალსა თქუენსა აღაორძინებდით“.

4*. ამათი მეტყუელი ყრმათა მიმართ და მეედრებელი ღმრთისამ თანამბრძოლ მათდა ქმნად და ღრსა მიცემად კულად თვისისა ცხორებისა ჩუეულეებასა, შემდგომად არა მრავლისა აღსრულდა და დაეფლა მოდიემს შინა. და გლოვამ მას ზედა დიდი იქმნა ყოვლისა ერისაგან. ხოლო მიითუალა წინა-მდგომელობამ ყრმამან მისმან, იულა მაკაკევისმან, მეასესა წელსა და მეორ-მეორცესა და მეექუსესა და თანაშეწევნითა ძმათათა გულსმოდგინედ და სხუთათათაცა. თანად მბრძოლნი განასხნა ქუეყანისაგან და უსჯულოებასა უტხო ნათესავთასა მყოფელნი მამულთა მიმართ მოაკუდინნა. და განწმიდა ყოვლისაგან შეგინებისა ქუეყანამ.

თ. 7

11*. ამამან მსმენელმან აპოლონოსს, სამარიამსა მკედართმთავარმან, მიმყვანებელმან ძალისამან, მიიმართა იუდას ზედა. ხოლო ესე მიეგება მას, განწყობილმან სძლო ბრძოლასა შინა და მრავალნი მათგანნი მოაკუდინნა, რომელთა თანა მკედართმთავარიცა აპოლონოსს, რომლისა მახვლი, რომელსა იკუნედა იგი, მიმღებელმან მისგან თვთ იპყრა და უმრავლესნი წყულუყვნა და მრავალსა ნატყუენავსა მკედრობისაგან მბრძოლთამსა მიმღებელი, წარვიდა.

ხოლო სირონ, ღელისა სკრიაამსა მკედართმთავარმან, მსმენელმან, ვითარმედ მრავალთა მიიმართეს იუდაამსა და ძალსა მკონებელ არს ღუაწლთა მიმართ და ბრძოლათა მკნესა¹. აგრძნა მას ზედა აღმკედრებამ, შემრაცხელმან, ვითარმედ ჭერარს ბრძანებათა მიმართ მეფისათა უსჯულოებისა მოქმედთა სჯამ შემკრებელი უკუე ძალისამ, რაოდენი/იყო მისა და თანდაამწესებელი იუდელთამცა, ღტოლეილთა და უსახურთამ, იუდას ზედა მიიწია. და მიწეენული ვიდრე ვეთორონ, დაბადმდე იუდეამსა, მუნ დაბანაკებულ იქმნა.

ხოლო იუდა, შემთხუეულმან მისდა და წყობად მნებებელმან, ვინაათგან ზედვდა მკედართა სიმცირისათვის და უსაზრდელობისა, რამეთუ მარხვეულ იყვნეს, ბრძოლისა მიმართ მკონარედ, განამკნენა იგინი, მეტყუელმან: „არა სიმრავლესა შინა არს ძლევა და დაპყრობამ მბრძოლთამ, არამედ მსახურებასა შინა ღმრთისასა. და ამისგან უცხადესსა იგავსა მკონებელ არიან მშობელთა, რომელთაცა სიმრავლისათვის და თვისთა სჯულთა და შეილთათვის ღუწისა ძლით მრავალთა მრავალგზის სძლიეს ბევრეულთა, რამეთუ არარამს უსამართლოებამ ძლიერი ძალი არს.“ ამათმან მეტყუელმან არწმუნა მის თანათა სიმრავლესა წინააღმდეგობასა. შეურაცხისყოფელთა ერთბამად მიმართებამ სირონოს ზედა. და განწყობილმან მიდრიკმა სკრნი, რამეთუ დაეცა რამ მკედართმთავარი, ყოველთა ღტოლუად მიიმართეს, ვინაათგან ამას შინა მდე-

¹ მკნესა A.

* I მკაბ. 2,69. ¹⁰ I მკაბ. 3,10.

ბარე იყო ცხარებად მათი. ხოლო მდევნელმან ვიდრე ველთამდე მოაკუდინნა მბრძოლთაგანნი რვაასნი, ხოლო ნეშტნი ცხონდეს ზღესპირად.

2°. ამათი მსმენელი ანტიოხოს დიდად განრისხნა ქმნილთა ზედა და ყოველსა ძალსა თვისსა შემკრებელი და მრავალთა ჭალაკებისაგან სასყიდლით მიმყენებელი, განემზადებოდა დაწყებასა ეარისასა იუდეას შესვლად. ხოლო ვინაფთგან მკედრობასა ზედა განმყოფელი ხელვიდა მოკლებასა საუნჯეთასა და საკმართა ნაკლულევაენებასა, რამეთუ არცა ხარკნი ყოველნი სრულ-იქმნებოდეს კლდომისათვის ნათესაეთაჲსა, დიდსულად და ნიჭთმოყუარედ მყოფი არა კმა-იყოფოდა მყოფთა. და სთნდა პირველად, სპარსეთსა წარსრულსა, ხარკთა ქუეყანისათა შეკრებად, დამტევებელმან უკუე საქმეთა ზედა ლესიას ვისმე, დიდებასა მქონებელსა მის წინაშე და ეგვიპტისა მთათაფთგან და ქუემო ასიაჲსა ეფფრატით მდინარითგან განმგებელსა, და კერძოსაცა რომელსამე ძალინასა და ელეფანტთა* დამტევებელმან ზრდად ვიდრემე ანტიოხოს, ძისა მისისაჲ, ყოვლისა თანა ზრუნვისა ამცნო ვიდრე მოწივენადმდე მისდა, ხოლო დამკობად იუდეაჲსა და მას შინა დამკვდრებულთა წარტყუნეჲა და უჩინო-ყოფად იეროსოლქმათაჲ და ნათესავისა წარწყმედაჲ უბრძანა. და ამათი ვიდრემე მამკნებელი ლესიასი, მეფე ანტიოხოს განემკედრა პერსიდად მესესა და მეორემოცესა და მეშვდესა წელსა და განმწიადებელი ეფფრატისაჲ აღვიდოდა ზენა კერძო მყოფთა სატრახთა მიმართ.

32°. ხოლო ლესია, გამომრჩეველმან პტოლემოსს დორკმენისამან და ნიკანორის და ღორგიასმან, მამაკაცთა ძლიერთა, მეფისა მოყუარეთამან და მიმცემელმან მათდა ქუეითსა ვიდრემე ძალსა ბევრთა ოთხთაჲ, ხოლო ცხენისანთა შვდ ათასთა, წარავლინნა იგინი იუდეასა ზედა. და მათ უკუე, ვიდრე ემშაუს ქალაქადმდე მიწვენულთა, ველსა ზედა დაიბანაკეს.

და მოვიდეს მათდა თანა/შემწეინი სკრიამსა და გარემოჲსთა სოფლებთაგან და მრავალნი ლტოლვილთა იუდელთაგანნიცა და ამას თანა ვაჭარნიცა ვიეთნიმე, ვითარ მომსყიდელნი ტყუექმნადთანი, საკრველთა ვიდრემე მიმლებელნი, რომელთა მიერ შეკრნეს პყრობილნი, ხოლო ვეცხლსა და ოქროსა ფასად მათდა მიმცემადნი. ხოლო მკედრობასა და სიმრავლესა წინააღმდეგობასა განმცდელმან იუდა არწმუნა თვისთა მკედართა განმკნობად და უბრძანებდა სასოებათა ძლევისათა ღმრთისა მიმართ მქონებელთა ამისა ვედრებად, მამულისა სჯულისაებრ ძაძისა მომდებელთა და ჩუეულებითსა სახესა ვედრებისასა, დიდთა ძყრხილულობათა შინა მაჩუენებელთა მისდა და მისა ვედრებად მინიჭებასა მათდა ძლევისა მტერთა მიმართ. განმწივენებელი მათი ძუელონა წესისაებრ და მამულისა, ათასთმთავართაჲ და წესთმთავართაჲ და ახალქორწინებულთა განწეტვებელი და მონაგებთა ახლად მომლონეთაჲ, რაჲთა არა მათ მიერისა შუეებისათვის სიცოცხლისმოყუარენი უკადნიეროდ მბრძოლობდენ, დადგომილი ესევეითართა სიტყუათა მიერ განამკნობდა ლუწლისა მიმართ მკედართა მისთა:

„უამი ვიდრემე თქუნდა არა სხუად უსაჭიროეისნი ამისგან, ოჲ მოყუარენო, კეთილსულობისა ნამართ და ძყრისხილვათა შეურაცხყოფისა დატევე-

1. უარისასა AQ, τὸν ἀπαρξ 12_{29a} (= გაზაფხული). 2 უთხო. * I მაკაბ. 3,27. 1° τὸν ἀπαρξ 12_{29a} (= სპილოთა). 2° I მაკაბ. 3,38; 3,58.

ბულ არს, რამეთუ აწ არს მკნელ მოლუაწეთათჳს თავისუფლებასა მიღებაჲ, რომელი და თვთცა საყუარელად მყოფი, თქუენ ყოველთაგან კელმწიფებით მსახურებისათჳს ღმრთისა უმეტესლა სასურველ-ყოფაჲ შეგემთხუევის¹. ესრეთ უკუე დადებულქმნენით თქუენ, ვითარ მიღებად ამას და კეთილბედნიერსა და სანატრელსა ცხორებასა კულად მოგებად. ხოლო ესე არს სკულისაებრი და მამული ჩუეულებაჲ, ანუ უშუერთა ვნებად და არცა თესლსა ნათესავისა თქუენისასა დანეშტებად ბოროტქმნილი ბრძოლასა შინა. ესრეთ ილუაწეთ, სიკუდილსა ვიდრემე და არა ბრძოლილიცა მომლოდენი, ხოლო ესოდენთა ლუაწლთათჳს, თავისუფლებისათჳს მამულისა, სკულთა კეთილ-მსახურებისა საუკუნესა დიდებასა მოგებად მრწმუნებელნი განჰმზადებდით უკუე ესრეთ სულთა, ვითარ ხვალე ერთბამად² დღისა მოწვენასა თანაგანწყობილი მბრძოლთანი³.

4*. და იუდა ვიდრემე ესენი, განმამკნობელმან მკედრობისამან, თქუნა. ხოლო მბრძოლთა წარავლინეს ღორგია ხუთასთა თანა ქუეითთა და ათასთა. ცხენოსანთა, რაათა ღამით ზედ-დაეხსას იუდას და ამის მიმართ მძლუარნიცა აქუნდეს მას ვიეთნიმე ლტოლვილთა იუდეულთაგანნი. ხოლო მატათიამს ყრმამან, მცნობელმან, აგრძნა მანცა ბანაკსა შინა მყოფთა მბრძოლთა ზედდაღებაჲ და ამას თანა განყოფილებასა ძალისა მისისასა. ჟამსა უკუე მსერებელი და მრავალთა ცეცხლთა დამტევებელი ბანაკსა შინა, ღამე ყოველ ვიდოდა ემპაუს შინა მყოფთა მბრძოლთა ზედა. ხოლო არა მპოენელმან ბანაკსა შინა მტერთამან ღორგია, არამედ მეტუელმან მათთა შინა წარსრულთა დამალვასა, წარსრულმან აგრძნა ძიებამ, სადაცა მყოფ იყვნენ. ხოლო განთიად აღმოუჩნდა ემპაუს შინა მყოფთა მბრძოლთა იუდა სამ ათასთა თანა უნდოდ აღჭურვილთა სიგლახაქისათჳს და/მხილველმან მტერთა, რჩეულად აღჭურვილთამან და შეცნიერებითა მრავლითა დაბანაკებულთამან, მომწოდებელმან იუდეულთამან და ვითარმედ შიშულითაცა სხეულითა ბრძოლად ჟერ-არს და ვითარმედ ღმერთმან ოდესმე და⁴ ესრეთ მქონებულთაცა უმრავლესთა მიმართ და აღჭურვილთა ძლევაჲ მოსცა, მიმთუალველმან სულკეთილობისა მათისამან, უბრძანა უწყებამე მენესტუეთა. ამისა შემდგომად ზედდაცემულმან მბრძოლთამან მოულოდებელად და განმაცვრებელმან გონებისა მათისამან რა შემამრლუეველმან, მრავალნი მათგანნი, წინააღმდეგობილინი⁵, მოაკლდინნა და სხუათა მდევნელი მიიწია ვიდრე ღადარათადმდე და ვიდრე ველთადმდე იდუმეაჲსა და აზოტისა და იანნიასათა. დაეცნეს უკუე მათგანნი ვითარ სამ ათასნი. ხოლო იუდა ნატყუნავეთა არა გულისთქმებდა უბრძანებდა მკედრებათ მისთა, რამეთუ მერმეცა ღუაწლი რომელმე და ბრძოლად არს მათოჳს ღორგიაჲს მიმართ და მისთანასა ძალისა. ხოლო სძლონ რაჲ ამათცა, მაშინდა ძარცუასა ეტყოდა უშიშოებით, ამას მხოლოდ მქონებულნი და არარას სხუასა მომლოდენი. ამათ რაჲ მტყუელებდა იგი მკედართა მიმართ, აღმხილველთა ღორგიაჲს მკედართა, მკედრობამე ვიდრემე, რომელი ბანაკსა შინა დაუტევეს, იხილეს ძლეულად, ხოლო ბანაკი ცეცხლითა აღლუელად, რამეთუ ამათ კუამლი, შორსმყოფთა, შემთხუეულისა უწყებასა მიართუმიდა. ვითარ უკუე ესენი ესრეთ ქონებულად ისწავნეს ღორგიაჲს თანათა ღა იუდაჲს თანანი განმზადებულად იხილ-

¹ შემთხუევის. ² ერთბამად AD. ³ დე A. ⁴ წინააღმდეგობილინი A Q D, წინააღმდეგობინი S.

⁵ I მაკაბ. 4,1; 4,17.

ნეს განწყობისა მიმართ, და ესენიცა, შეშინებულნი, ლტოლვად მიდრკეს. ხოლო იუდა, ვითარ უბრძოლველად ღორგიაფსთანათა მკედართა ძლეულთა სძლო, უკუნქეული მიიღებდა ნატყუენავთა, მრავალსა ოქროსა და ვეცხლსა და პორფურასა და კაინთოსა მიმღებელი, თვისად სოფლად უკუნ-იქცა, მოხარული და მაქებელი ღმრთისად წარმართებათა ზედა, რამეთუ არა მცირედ შეეწეოდა მათ ძლევაჲ თავისუფლებისა მიმართ.

5*. ხოლო ლესია¹, შემრლუეული წარვლინებულთა ძლევისა ზედა, მომავალსა წელსა ბევრთა მამაკაცთა რჩეულთა შემკრებელი, ექუსთა და ხუთათასთა მიმყვანებელი ცხენოსანთად, იუდეად მივიდა. და აღსრულმან მთის პირად, ვეთსურათა შინა, დაბასა იუდეაჲსასა, დაიბანაკა. ხოლო მიეგება ბევრთა თანა იუდა და სიმრავლესა მბრძოლთასა მხილველი, თანაშემწე ქმნად მისდა ღმერთსა ევედრებოდა. და განწყობილმან წინამავალთა წინააღმდგომთამან, სძლო მათ და მომაკუთდინებელი მათგან ვითარ ხუთ ათასთად, სხუათა საშიშ იყო. ამისთვისცა გულისკმისყოფელი ლესია იუდეულთა განზრახვისად, ვითარმედ მზა არიან სიკუდილად, უკუეთუ არა ცოცხლებდენ თავისუფლებით და შეშინებული თავგანწირულობისა მათისა ძლიერისაგან. მიმყვანებელი ნეშტისა ძალისად უკუნ-იქცა ანტიოქიად. და მუნ იქცეოდა უცხოთა შემკრებელი და შემზადებული უდიდესითა მკედრობითა იუდეად წარსლებისათჳს.

6*. ესეოდენგზის უკუე ძლეულებასა ანტიოხოს მეთვისა მკედართმთავართასა, შესაკრებელად მიმწოდებელი იუდა იტყოდა — შემდგომად მრავალთა ძლევათა, რომელნი ღმერთმან მოსცნა მათ, ჯერ-არს აღსლვად იეროსოლკმად და ტაძრისა განწმედაჲ და განწესებულთა მსხუერპლთა შეწირვაჲ. ხოლო მიწევნულმან ყოვლისა თანა სიმრავლისა იეროსოლკმად და ვითარ ოკრად პოვა ტაძარი და ბქენი დამწუარნი და ნერგნი უღაბნობისათჳს თავით თჳსით ტაძარსა შინა აღმოცენებულნი, გოდებად იწყო თჳსთა თანა ხილვასა ზედა ტაძრისასა შემრლუეულმან. ხოლო გამომრჩეველმან ვიეთმე მკედართა მისთაგან, უბრძანა ამათ ბრძოლად ზენა ქალაქისა მცველთად, ვიდრემდის ტაძარსა მათსა განსწმედდენ. და განწმედელმან მისმან გულსმოდგინებით. შეიხუნა კურქელნი ახალნი: სასანთლე, ტრაპეზი, ვომონი, ოქროჲსაგან ქმნილნი, ხოლო შექმნნა კრეტსაბმელნიცა კართანი და კარნი მათ ზედა დასხნა. და დამარლუეველმან სამსხუერპლოჲსამან, ახალი ქვათაგან შემტკიცებულთა აღაშენა, არა კუეთილთაგან რკინისა მიერ.

ხოლო მეხუთესა და მეოცესა ხასლევისა ზჳსასა, რომელსა მაკედონნი აპელლეოდ უწოდია², აღანთნეს სანთელნი სასანთლესა ზედა და აკუმიეს ვომონსა ზედა და პურნი ტრაპეზსა ზედა დასხნეს და მსხუერპლნი დწუნეს. ახალსა საკურთხეველსა ზედა.

ხოლო შეემთხვა ამათი ქმნად დღესა მას, რომელსა შინა გარდავარდა. წმიდაჲ მსახურებაჲ მათი ხენეშად და საზოგადოდ წესად, შემდგომად სამთაწელთა, რამეთუ ტაძარსა, მოოკრებულსა ანტიოხოს მიერ, შეემთხვა ესევითარად დადგომად წელსა შინა საშოა. რამეთუ წელსა მეხუთესა და მეასესა

¹ ექუსთა A. ² უწოდია AQ, უწოდენ S, უწოდენ D. ³ სასანთლესა A.

* I მაკაბ. 4,26. 1* I მაკაბ. 4,36.

და მეორეოცესა ეყენეს ესენი ტაძარსა, მეხუთესა და მეოცესა აპელლომასა თვისასა ოღვმპიადსა მესასესა და მეორეოცდამეთესა და მესამესა. ხოლო განახლებულ იქმნა მასვე დღესა შინა, მეხუთესა და მეოცესა აპელლომასა თვისასა, მერვესა და მესასესა და მეორეოცესა წელსა, ოღვმპიადსა მესასესა და ორეოცდამეთესა და მეოთხესა. ხოლო შეემთხვა მოოკრებამ ტაძარსა დანიილმას წინაწარმეტყუელებისაებრ უწინარეს ოთხასთა და რვათა წელთა ქმნილისა, რამეთუ ცხად-ყო, ვითარმედ მაკედონთა დაარღვონ იგი.

7°. ხოლო დღესასწაულობდა იუდა მოქალაქეთა თანა განახლებასა ტაძრისა მსხუერპლთასა დღეთა შინა რვათა, არა რომლისა სიხარულისა სახესა დამტევებელი, არამედ მდიდართა მიერ და ბრწყინვალეთა მსხუერპლთა მასერებელი მათი და ქებათა მიერ და გალობათა ღმერთსა ვიდრემე პატივსცემდეს, ხოლო თაეთა თვისთა ახარებდეს. ხოლო ესოდენი იკუმბის განახლებისათვის წესთამსა მხიარულებად შემდგომად მრავლისა ეამისა კელმწიფებასა შინა ქმნილთა მოულოდებელად სჯულისათა, ვიდრელა სჯულთად დადევს შემდგომად მათსა მყოფთათვის დღესასწაულობა განახლებისათვის ტაძრის შინა-სა მსხუერპლთამსა დღეთა რვათა შინა. და მიერითგან ვიდრე აქამომდე დღესასწაულსა აღესარულებთ, მწოდებელი მისნი „ნათელი“, ვჰგონებ გარე-
 v გან სასოებისა გამობრწყინებისათვის ჩუენდა მას / კელმწიფებასა, სახელსა დამდებელი დღესასწაულისანი.

ხოლო მომზლუდელმან მრგულივ ქალაქისამან და ზედმოსლვისათვის მბრძოლთასა კოშეთა შალათა აღმაშენებელმან მცველნი დაადგინნა მას შინა. და ვეთსურაჲ ქალაქი განამტკიცა, რათა ნაცვალად სამცველომსა იძულებათა მიმართ მბრძოლთამსა ამას იკუმევედეს.

თ. 8

1°. ამათსა ესრეთ ქმნილობასა გარემოხსთა ნათესავთა, განმცნობისათვის და განძლიერებისა იუდელთამსა მწუხარედ მდებარეთა, მრავლად შეკრებულთა განხრწნეს, მზირობათა მიერ და ზაკულებათა დაპყრობასა მათსა მექუელთა². და ამას თანა ბრძოლათა მრავალთა განმღებელი იუდა მეცადინ-იყო დაყენებასა მათსა ზედმოსლვისაგან და ძვრთა, რომელთა უყოფდეს იუდელთა. და ისავომს ძეთა, იღუმელთა, აკრავატინნს ზედდადებულმან მრავალნი მათგანნი მოაკუდინნა და წარტყუენნა. და შემაწუღეველსა ვაანომს ძეთამცა, რომელნი უმზერდეს იუდელთა, გარემოდგომილი აოკრებდა და გოდოლნი მათნი დაწუნა და მამაკაცი მათნი განხრწნა. ამისა შემდგომად ამიერ ამანტელთა ზედა მიიმართა, ძალსა დიდსა და კაცმრავალსა მქონებელთა, რომელთა ტიმოთეოს უძლოდა. და მძლეველმან ამათმანცა იაზორომ განფხურა ქალაქი და ცოლთა მათთა და შვილთა ტყუედ მიმყვანებელი და ქალაქისა დამწუველი იუდეად უკუნ-იქცა. ხოლო ისწავეს რაჲ უკუნქვეამ მისი მახ-

* | მკაბ. 4,56. 1° | მკაბ. 5,1. 2° ეს წინადადება AQS ხელნაწერებში შემდგენიარად არის წარმოდგენილი: „ამათსა ესრეთ ქმნილობასა გარემოხსნი ნათესანი, განმცნობისათვის და განძლიერებისა იუდელთამსა მწუხარედ მდებარენი, მრავლად შეკრებულნი განხრწნა, მზირობათა მიერ და ზაკულებათა დაპყრობასა მათსა მექუელმან“. ქართული თარგმანი გაეასწორეთ ზერძნული დედანი (A, 12327) მიხედვით.

ლობელთა ნათესავთა, შეკრბეს ღალადიტად, მათათა მათა შინა იუდეელთა ზედა. ხოლო მილტოლვილთა დიათემად სამცველოდ, წარავლინეს იუდაას მიმართ და განუცხადეს მას, ვითარმედ მიღებად მოსწრაფე არს ტიმოთეოს ადგილისა, რომელსა შინა მიივლტოდეს. წარკითხულ იქმნნეს რაჲ ეპისტოლე-ნი ესე, ღალილეადათცა მოვიდეს მოციქულნი, მათუწყებელნი, ვითარმედ შეკრებულ არიან პტოლემადღადათ და ტვროათ და სიდონით და სხუათა ნათესა-თაგან ღალილეადასათა.

2*. მრჩობლთავე მიმართ უკუე საქმარებათა მცნებულთასა განმხილველ-მან იუდა რომლისაჲ ჟერ-არს მოქმედებაჲ, სიმონს ვიდრემე, ძმასა, უბრძანა, ვითარს სამ ათასთა რჩეულთა მიმყვანებელსა ღალილეაჲს შინათა იუდეელთა-თას. შემწედ განსლვაჲ. ხოლო მან და იონათის, სხუამან ძმამან, რჲ ათასთა თანა შეედართა მიიმართეს ღალადიტად. დაუტევა უკუე ნეშტთა ზედა ძალი-სათა იოსიპოსი ზახარიასი და აზარია. და უბრძანა მათ დაცვაჲ გულსმოდგი-ნებით იუდეაჲსი და არაეისა მიმართ ბრძოლაჲ, ვიდრემდის არა მოვიდეს იგ. სიმონ ვიდრემე, მოწვეულმან ღალილეად და განწყობილმან მტერთამან, ლტოლვად მიდრიკნა იგინი და ვიდრე ბქეთადმდე პტოლემიდაჲსათა მდე-ნელმან მოაკუდინნა მათგანნი ვითარს სამ ათასნი და ნაძარცვსა მოკუდინებულ-თასა მიმღებელი და მათგან ტყუექმნილთა იუდეელთაჲ და სამკაულსა მათსა მიმღებელი, სახიდ თვსად უკუნ-იქცა.

221

31*. ხოლო იუდა მაკკავეოსი და ძმაჲ მისი იონათის, განსრულნი იორდა-ნესა მდინარესა და მიერ გზასა სამთა დღეთასა მავალნი, ნავატელთა, მშვლო-ბით მოგებებულთა, მიემთხვენეს, რომელთაცა მიუთხრეს ღალადიტის შინა-თათჳს, ვითარმედ მრავალნი მათგანნი ძვრხილულობენ სამცველოთა შინა შე-ყენებულნი და ქალაქთა ღალადიტისათა. და განზრახებდეს მას მოსწრაფე-ბად სხუა ნათესავთა ზედა და ძიებად მათგან ცხოვნებასა თანმოწათესეთასა. და რწმუნებული უკუნ-იქცა უდაბნოდ და ზედდადებულმან პირველთა ვოს-სორას დამკვდრებულთამან და მიმღებელმან მისმან და დამამკობელმან, ყო-ველი წული და ბრძოლად შემძლებელი განხრწნა და ქალაქი დაწუა. ხოლო ღამე რაჲ მოიწია, არცა ესრეთ დაყენებულ-იქმნა, არამედ წარსრული ღამე სამცველოდ, სადა იუდელთა წყუდელუბაჲ¹ შეემთხუეოდა და გარემოდგო-მილ იყო ადგილისა ტიმოთეოს მრავლისა თანა ძალისა. მიიწია მას ზედა და მმოვნელმან აწლა ზღუდეთა შეხებულად მბრძოლთამან და რომელთაჲე კიბე-თა მიმღებულად, რაჲთა აღვიდენ მათ მიერ, ხოლო სხუათა მანქანებათა, უბრ-ძანა მენესტრუსა უწყებაჲ. და განმამკნობელი მკედართაჲ ძმათათჳს და ნათე-სავთა ძვრხილულობად გულსმოდგინებით, სამად განმყოფელი მკედრობისაჲ დაეცა ზურგით მბრძოლთა ზედა. ხოლო ტიმოთეოს თანანი, მგრძნობელნი, ვითარმედ მაკკავეოს არს, გამოცდილებასა უწინარესცა სიმკნისა მისისა და ბრძოლათა შინა განმარჯუებისასა მქონებელნი, ლტოლვად მიდრკეს. და შედ-გომილმან მკედრობისა თანა იუდა მოსრნა მათგანნი რჲ ათასნი და მიდრე-კილმან მათჲე ქალაქად, ესრეთ სახელდებულად სხუა ნათესავთაგან, დაიპყრა ესეცა და წულნი ყოველნი მოაკუდინნა, ხოლო ქალაქი იგი დაწუა. და მიერ

¹ წყოდელუბაჲ. . .
* I მაკაბ. 5,16. 1* მაკაბ. 5,24.

აღძრულმან თანად ხასფომაცი და ვოსსორაა და მრავალნი სხუანი ქალაქნი ღალადიტისანი დაამკუნა.

4*. ხოლო არა მრავლისა ჟამისა უკუანაესენელ ძალისა დიდისა შემზადებული ტიმოთეოს და თანამებრძოლთა სხუათაცა მიმყვანებელი და ვიეთმე არავთაგანცა სასყიდლით მარწმუნებელი აღმკედრებად მის თანა, მივიდა, მიმყვანებელი მკედრობისაა წიად ნალუარევისა, პირის-პირ რაფოთა, ხოლო ქალაქი იყო ესე. და უბრძანა მკედართა, უკუეთუ განეწყვენენ ბრძოლად იუდეულთა, რამათა გულსმოდგინებით ილუაწონ და აყენებდა მათ განსლვად ნალუარევსა, რამეთუ უკუეთუ განვიდენ, ძლევად შემთხუევის მათ. ხოლო იუდა, მსმენელს შემზადებასა ტიმოთეოსსა ბრძოლისა მიმართ, მიმყვანებელი ყოვლისა ძალისა თვისისაა, მოსწრაფე იყო მბრძოლისა მიმართ. და განმწიადებელი ნალუარევისაა მიეტრევა მტერთა და რომელნიმე მათგანნი, წინადამთხუეულნი, მოსრნა, ხოლო სხუანი შიშად შთაყარნა და საჭურველებისა დამასრე/ველთა ღტოლვად აიძულა. და რომელნიმე მათგანნი განევლთენს, ხოლო სხუანი, კარნაინ წოდებულად ტაძრად შელტოლვილნი, სასოებდეს მიმთხუევასა ცხოვრებისასა. ხოლო იუდა, ქალაქისა მიმღებელმან, თანად იგინი მოაქუდინნა და ტაძარი დაწუა, მრავალსა სახესა მბრძოლთა წარწყმედისასა მკუთმეველმან.

51*. ამათი მოქმედი და შემკრებელი ღალადიტიდის შინათა იუდეულთა შვილთა თანა და ცოლთა და მონაგებისა მათისა, მნებებელ იყო იუდეად აღყვანებასა. ხოლო ვითარ მოვიდა რომელთადმე ქალაქად, ემფრონ სახელთ, რომელი მდებარე იყო გზასა ზედა და არცა სხუასა გზასა სლვად შემძლებელ იყო, არცა უკუქცევად ენება, წარმავლენელი მას შინა მყოფთა მიმართ, ევედრებოდა, რამათა ბჭენი განუხუნენ და უტეონ მას განსლვად ქალაქით. ხოლო მათ ბჭენი ქვითა დაყენეს და განსავალი განჰკუეთეს. და ვინაფთგან არა ირწმუნებდეს ემფრონელნი, მბრძანებელი მის თანათა და გარემოდგომილი აოკრებდა. და დამესა შინა და დღესა გარემოდგომილმან მიიღო ქალაქი და ყოველსა, რაოდენი იყო მას შინა წულსა, მომაქუდინებელმან და დამწუველმან მის ყოვლისამან გზად მიიღო. ხოლო ესოდენი იყო მოკუდინებულთა. სიმრავლე, ვიდრეა მკუდართა ზედა ვიდოდეს.

და განმწიადებელნი იორდანისანი მივიდეს დიდად ველად, რომლისა პირის-პირ მდებარე არს ქალაქი ვეთსანი, ელლინთა მიერ სკვთო ქალაქად წოდებულთ. და მიერ წარმართებულნი იუდეად მიიწინეს, მგალობელნი და მუქებელნი და ჩუეულებითთა საძლეველთა პენათა მეტყუელნი¹. შეწირნეს უკუე სამადლობელნი მსხუერპლნი წარმართებულებათათვის და მკედართა ცხოვრებისათვის, რამეთუ არავინ იუდეულთაგანი მბრძოლთა მიერ მოკუდა.

63*. ხოლო იოსიპოს ზახარიაისი და აზარია, რომელნი დაუტევნა მკედართმთავრად იუდა, რომელსა ჟამსა სიმონ ვიდრემე იყო დალილესა შინა, მბრძოლი პტოლემეიდისა შინათაა, ხოლო თვთ იუდა და ძმად მისი იონათის ღალადიტის შინა, მნებებელნი და ესენიცა დიდებასა მიღებად მკედართმთავ-

¹ წამამავლენელი AD, წარმამავლენელი Q. ² დაწუველმან.

* I მკაბ. 5,37. ¹⁰ I მკაბ. 5,45. ¹¹ *περιστεις διχοτας* 12,48 (+თამაშობები ჩაატარეს).

¹² I მკაბ. 5,55.

ვართა სამბრძოლოთა მიმართ მკნეთასა, მათ ჭუეშისა ძალისა მიმყვანებელნი იამნიად მივიდეს. ხოლო ღორგია, იამნიამსა მკედართმთავარი, მიეგება მათ და ბრძოლად რაჲ იქმნა, ორ ათასი მოაკლდა მკედრობისაგან და ლტოლვილნი ვიდრე იუდეამსა მთათადმდე იდევნებოდეს. ხოლო შეემთხვა¹ მათ ესე ცოდვაჲ, რამეთუ ურჩ-ექმნეს მათ, რომელნი ამცნა მათ იუდა არა განწყობად ბრძოლასა არცა ერთისა ნიშართ უწინარეს მოსლვისა მისისა. რამეთუ სხუათა თანა მკედრობათა მისთა და იოსიპოჲს და აზარიაჲს ძლითსაცა ნაცოდვებსა ზედა ვინმე განკვრდეს, რომელი გულისკმაყო შემთხუევაღ² მათდა, უკუეთუ რამმე ცვალონ მცნებულთა/მისთაგანი.

222

და იუდა უკუე და ძმანი მისნი, მბრძოლნი იღუმელთანი, არა უტრევებდეს, არამედ გარემოდგომილ იყვნეს მათთვის ყოვლით კერძო. და ქევრონამსა ქალაქისა დამპყრობელთა, რაოდენი იყო სიმტკიცე მისი, დაამკუენს და გოდოლთა მისთა დამწუჟეღნი აოკრებდეს სხუა ნათესავთა სოფელსა და მარისა ქალაქსა. და აზოტოს მისრულთა და მიმღებელთა მისთა, წარტყუენეს იგი და მრავალთა ნატყუენავთა და ალაფთა მიმღებელნი იუდეად უკუნ-იქცეს.

მ. 9

1*. ხოლო ამასვე უამსა შინა, მეფესა ანტიოხოსს, ზენა სოფელსა შინა მავალსა, ესმა ქალაქი რომელიმე პერსიდას შინა სიმდიდრითა გარდამატებული, ელუმაიდაჲ სახელით, და შუენიერი ტაძარი არტემიდესი იყო მას შინა და მრავალსახეთა შესაწირავთა მიერ აღსავსე. და ამას თანა საპურვეღნი და ჯაკუნნი, რომელთა დატევებაჲ ისწავა ფილიპპოჲს ძისაგან, მაკედონელთა მეფისა ალექსანდროჲსა. აღძრულმან უკუე ამათ მიერ მიიშართა ელუმაიდად და მბრძოლი მისი აოკრებდა. ხოლო მას შინა მყოფნი არა განცვბრდეს ზედმოსლვასა მისსა და ოკრებასა, არამედ ძლიერად ჰბრძოდეს. და ესრეთ ჭუეზულ-იქმნა სასოებისაგან, რამეთუ განმღევეღნი ქალაქისაგან და ზედგამოსრულნი სდევნიდეს, ვიდრეღა ვავკლონად მოვიდა ლტოლვილი და მრავალნი მკედრობისაგან მოაკლდეს. ხოლო მწუხარესა ამის ძლეულეებისათჳს მიუთხრეს ვიეთმე მკედართმთავართაცა ძლეულეებაჲ, რომელნიცა ბრძოლად იუდელთა დაუტრევნა და ძლიერებაჲ იუდელთაჲ აუწყეს. დაერთო რაჲ უკუე და ამათესიცა ზრუნვაჲ პირველსა, შემრღუეული მწუხარებისაგან სენსა შთავარდა, რომელი განვრცნა რაჲ და აღორძინდეს ვენებანი, გულისკმისყოფელმან, ვითარმედ ეგულეების აღსრულებაჲ, მოუწოდა მოყუარეთა და თანად სენი, მძუნვარედ მყოფი, მიუთხრა მათ. და ესე აუწყა, ვითარმედ ივენებს ბოროტისყოფელი იუდეელთა ნათესავისაჲ, განმფხურელი ტაძრისაჲ და ღმრთისა შეურაცხისყოფელი. და ამათა მეტყუელი მოკულდა.

ვიდრეღა საკვრველ არს პოლკვიოს დიდქალაქელი, რომელიცა მამაკაცად კეთილად მყოფი სიკუდილსა იტყვის ანტიოხოსსა, რამეთუ ინება სპარსეთს შინა არტემიდის ტაძრისა განფხურაჲ, რამეთუ არღა ქმნილი საქმე მნებებელისაგან არა არს ღირს სასჯელისა. ხოლო უკუეთუ ამისთვის ჰგონებს პოლკვიოს დაქცევასა ანტიოხოსსა ცხობრებისაგან, ესრეთ მრავლად უდასარწმუნებელს განფხურისათჳს იეროსოლჳმათა შინამსა ტაძრისა აღსრულებაჲ მე-

1 შეემთხვა A. 2 შემთხვად.
* I მაკაბ. 6,1; 6,8.

ფრსა. არამედ ამისთვის არა წინააღმდეგები დიდქალაქელისა მიერ თქმულსა, ამას მიზეზსა თქუენ მიერ კეშმარიტსა მეკუველთა.

2*. ხოლო ანტიოხოს პირველ აღსრულებისა მომწოდებელმან ფილიპოს, ^v ერთსა მოუყარეთაგანსა, მეფობისა განმ/გებელად დაადგინა იგი. და მიმცემელმან მისთვის გვრჯვნსა და შესაშოსელსა და ბეკედსა, ანტიოხოსს, ყრმისა მისისა, ამათსა მიმღებელსა მიცემაჲ უბრძანა. და ევედრებოდა მოუყრნობით აღზრდასა მისსა და მეფობისა დაცვასა მისთვის. მოკუდა უკუე ანტიოხოს მეცხრესა და მეორემოცესა და მესესა წელსა. ხოლო ღვსია სიკუდილი მისი აუწყა სიმრავლესა და ძე მისი ანტიოხოს, რამეთუ მას აქუნდა ზედმოუყრნობაჲ მისი, განაჩინა მეფედ და კეთილმამად!¹ უწოდა მას.

32*. ხოლო ამასევე ჟამსა შინა ზენა ქალაქ იეროსოლჷმათაჲსა მცველნი და ლტოლვილნი ძუღელნი მრავალთა ბოროტთა უყოფდეს იუდეელთა, რამეთუ აღმაველთა საძლდელოდ და მსხუერპლვად მნებებელთა ანასდაჲთ ზედმიტევებულნი მცველნი განხრწნიდეს, რამეთუ მახლობელ იყო ტაძრისა სამცველოჲ. ესენი რაჲ შეემთხუეოდეს მათ, იუდას გამოღებაჲ სთნდა მისი. და შემკრებელი ყოვლისა ერისაჲ სამცველოსა შინა მყოფთა ძლიერად აოკრებდა. ხოლო იყო ესე წელი დასაწყისი სელევკოსითგან მესისისა და ორმეოცდამეათისაჲ. შემზადებელი უკუე მანქანებათაჲ და მიწათა აღმადგინებელი, შრომისმოყუარებით მდებარე იყო დაპყრობისათჲს სამცველოჲსა. ხოლო მას შინა მილტოლვილთაგანნი, ღამე განსრულნი სოფლად და ვიეთმე მსგავსთა და უსახურთა შემკრებლნი, ანტიოხოსს მეფისა მიმართ წარვიდეს და ევედრებოდეს არა უგულვებელს-ყოფასა! მათსა, რომელთა ძვრნი ევნებიან თანმონათესეეთაგან და ამას მოითმენენ მამისა მისისათჲს, მამულსა მათსა მსახურებასა დატევებულნი, ხოლო რომელნი მან უბრძანა მათ, ამას მოქმედნი. ძვრხილულობენ უკუე იუდეას მიერ და მის თანათა მიღებასა სამცველოჲსა და მცველთა მეფისა მიერ დადგინებულთაჲ, უკუეთუ არა რომელიმე შეწყენაჲ მის მიერ წარივილნოს. ამათი მსმენელი ყრმაჲ ანტიოხოს განრისხნა და მთავართა და მოყუარეთა მომწოდებელმან უბრძანა სასყიდლით-დადგინებულთა შეკრებაჲ და სამეფოჲსათაგან მკედრებრივისა ჰასაკისა მქონებულთაჲ. და შეკრბა მკედრობაჲ ქუეთითაჲ ვიდრემე ვითარ ოცნი ბევრნი და ცხენოსანნი ორნი ბევრნი, ხოლო პილონი — ორნი და ოცდაათნი.

43*. ამის უკუე ძალისა მიმყვანებელი განვიდა ანტიოქიადთ ღვსიჲს თანა, ყოვლისა მკედრობისა მთავრობასა მქონებელისა. და მიწვეწული იღუქმად. მიერ ვეთსურად ქალაქად აღვიდოდა, ფრიად ძლიერისა და ძნიად დასაპყრობელისა და გარემოდგომილი აოკრებდა ქალაქსა. ხოლო ძლიერად წინააღმდეგობოდეს მანქანებათა მისთა ვეთსურელნი, შემზადებასა დამწუველნი ზედგამოვიდეს მისა და ჟამი/მრავალი წარკდა გარემოდგომილებასა² შინა.

ხოლო იუდა, ზედმოსლვასა მეფისასა მსმენელი, განეყენა ვიდრემე ოკრებისაგან სამცველოჲსა, ხოლო მიგებებულმან მეფისა დააყენა მკედრობაჲ იწროთა რომელთაჲმე შინა, ადგილსა, ვეთზახარად სახელდებულსა, შორს

¹ უგულვებელს-ყოფასა A. ² გარემოდგომილებისა AQ.

* I მაკაბ. 6,14. ^{1*} Βῆσατορα 12₃₄₁. ^{2*} I მაკაბ. 6,18. ^{3*} I მაკაბ. 6,31; 6,33; 6,43.

მბრძოლთაგან სტადიონითა სამეოცდაათითა. და მეფემან უკუე, მიმმართველ-
მან ვეთსურათ, მიიყვანა ძალი თვისი იწროთა ზედა და იუდაას ბანაკისა
ზედა. ხოლო მოწვენასა თანა დღისასა ბრძოლისა მიმართ განაწყო მკედრობაჲ
და პილოთაჲ ვიდრემე ურთიერთას შედგომად ქმნა, იწროებისათჳს გზისა არა
შემძლებელთა სიერკესა ზედა დაწესებად. ხოლო თითოეულისა პილოაჲა
გარემოას მოდგომილ იყენეს ქუეითნი ვიდრემე ათასნი და ცხენოსანნი ხუ-
თასნი. ხოლო იტკრებდეს პილონი გოდოლთა მალაღთა და თანად მშკლდო-
სანთა, ხოლო ნეშტსა რომელთა მრჩობლ კერძოვე განავლინა მთათა ზედა.
მოყურათა მისთა მბრძანებელმან და უბრძანა მკედრობასა მისსა კმაყოფად,
მიახლებულმან მბრძოლთამან და განმაშიშულებულმან ოქროასა და რველისა-
ფართამან, ვიდრელა ნათელი განვიდოდა მათგან ბრწყინვალე და კმასცემდეს
მთანი დღადებასა მათსა.

ამათი მხილველი იუდა არა შეშინდა, ხოლო მიმთუალველმან² მკნედ
წინამავალთა მბრძოლთამან, ექუსასნი მოაკუდინნა. ხოლო ელეაზაროს, ძმად
მისი, რომელსა აერან უწოდდეს, მხილველი უმალღესისა პილოასად სამეფო-
თა საქურველთა მიერ შეჭურვილისად და მეჭუელი მას ზედა ყოფასა შეფო-
სასა, მივირდა ფრიად გულსიქველითა მისა მიმართ მიმართველი. და მრავალ-
ნი, პილოასა გარემოასმყოფნი, მოაკუდინნა და სხუანი განაბნინა. ხოლო
შესრულმან ქუეშე კერძო მუცილისა და მწყლველმან, მოაკუდინა პილო. და
მან უკუე, ზედდაცემულმან ელეაზაროასა, განხრწნა მამაკაცი სიმძიმისა მიერ.
და ესრეთ ვიდრემე სიმკნით მრავალთა მტერთა წარმწყუმედელმან ამით საბრთა-
დააქცია ცხორებაჲ.

5°. ხოლო იუდა, მხილველი მბრძოლთა ძალისად წარვიდა იეროსოლემად
და გარემოდგომილობისა მიმართ განეშხადებოდა და ანტიოხოს უკუე რო-
მელომე მკედრობისად ვეთსურად წარავლინა ბრძოლად მისა, ხოლო ნეშტისა
ძალისა თანა თვთ იეროსოლემად მიიწია. ხოლო ვეთსურელთა, ძალისაგან
შეშინებულთა და საქმართა მოკლებულად მხილველთა, მისცნეს თავნი თჳსნი,
ფიციებისა მიმღებელთა არა რომლისა ბორცსა ვნებად მეფისა მიერ. ხოლო
ანტიოხოს, მიმღებულმან ქალაქისმან, სხუად ვიდრემე არაარად უყო მათ.
გარნა მხოლოდ შიშუელნი განასხნა და სამცველოა თჳსი დააყენა ქალაქსა
შინა. ხოლო მრავალსა უამსა შინა, სამღდელოსა იეროსოლემათასა მოკრებე-
ლი, გარემოდგომილ იყო, მკნედ განწყობილობასა შინაგან იუდელთასა, რამე-
თუ თითოეულისა მიმართ, რომელთა მეფე აღმართებდა მათდა მიმართ მან-
ქანებათა, ესენიცა კულად ნაცვალმელონეობდეს მისა მიმართ. ხოლო საზრ-
დელი მოკლ/ებულ იყო მათთჳს, ვინაჲთგან მყოფი ნყოფი აღლეულ იყო მას
წელსა შინა ქუეყანისა უქმობისათჳს, რამეთუ მეშვდელ ყოფისათჳს წელსა,
რომელსა შინა სჭულ იყო ჩუენდა უქმად დატეეებად ადგილისად, უთესავად
დადგრომილ იყო. მრავალნი უკუე შინაგან მყოფთაგანნი უღონოებისათჳს სა-
პიროთაჲსა განივლტოდეს, ვიდრელა მცირენი დამთეს ტაძარსა შინა.

61°. და გარემოდგომილთა ვიდრემე ტაძარსა შინა ესევეთარნი შეემთხუე-
დეს საქმენი. ხოლო ღვსია მკედართმთავარი და მეფე, ვინაჲთგან ფილიპპოას

¹ მიმართველმან AQ. ² მიმთუალველმან AQ.

* I მკაბ. 6,49; 6,51. 1° I მკაბ. 6,55.

სპარსეთით მოსლვად ეუწყა მათ და თავისა თვისიად გარდამზადებდა საქმეთაჲ, მნებებელ იყვნეს ვირრემე, ოკრებასა დამტევებელნი, ფილიპპოას ზედა წარსლვად, არამედ არა აკრძნეს ცხადქმნაჲ ამისი მკედართა და მთავართა მიმართ, გარნა უბრძანა ლესიას მეფემან, რამთა მან და მთავართა ზოგად ზრახვაჲ, არა რომელსა ფილიპპოასთჳს განმაცხადებელმან, გარნა ვითარმედ გარემოდგომილებად მრავალქამ იქმნეს, მაუწყებელმან და სიმაგრესაცა ადგილისასა და ვითარმედ საზრდელიცა მოკლებულ¹ არს მათთჳს და თანად მრავალთა სამეფოთა საქმეთა სავმარ არს განგებამ. და ვითარმედ მრავლად უძგობეს არს სიყუარულთა ქმნაჲ ქალაქისა შინათა მიმართ და ზავსა ყოვლისა მიმართ ნათესავისა მათისა და მიტევებად მათთჳს კუმევეად მამულთა სჯულთა, რომელთა მიღებულნი აჲ მბრძოლ-იქმნეს, წარსრულნი თჳსთა სამკედრებელთა მიმართ. ესენი რაჲ თქუნა ლესია, სთნდა თანად მკედრობასა და მთავართა განზრახვად ესე.

7*. და წარმავლენელმან მეფემან იუდას მიმართ და მის თანათა გარემოდგომილთა, მშუდობად მიუმცნო და მიტევებად მამულისა სჯულისა მკუმეველთა ცხორებად. ხოლო მათ სიხარულით შეიწყნარნეს მივლინებულნი და ფიცთა და სიმტკიცეთა მიმღებელნი გამოვიდეს სამღდელოასაგან. ხოლო ანტიოხოს, შესრული მას შინა და მხილველი ესრეთ მტკიცისა ადგილისაჲ, გარდაჰკდა ფიცთა და უბრძანა ძალსა გარემოდგომილისაჲ დამკობად ზღუდისაჲ იატაკად. და ამათი მოქმედი უკუნ-იქცა ანტიოქიად, მიმყვანებელი ონია მღდელთმთავრისაჲ, რომელსა და მენელოასცა ეწოდებოდა, რამეთუ ლესია განზრახა მეფესა, რამთა მოაკუდინოს მენელოას, უკუეთუ სთნავს დაწყნარებამ იუდელთაჲ და არა შფოთებამ მისი, რამეთუ ესე დამწყებ-იქმნა ბოროტთა, მარწმუნებელ მამისა მისისაჲ იძულებად იუდელთა დატევებასა მამულისა სჯულისასა. წარმავლენელმან უკუე მენელოასმან მეფემან ვერვად სვრიაჲსა, განზრწნა მღდელთმთავრად მყოფი წელთა ათთა, ხოლო ბოროტ და უღმრთოქმნილი და რამთა იგი მთავრობდეს, მაიძულებელი ნათესავისაჲ თჳსთა სჯულთა გარდასლვად. ხოლო მღდელთმთავარ იქმნა შემდგომად მენელოას სიყუდელისა ალკიმოს, იაკიმოდცა წოდებულთ.

224 ხოლო მეფე ანტიოხოს, მხილველი ფილიპპოასი აჲვე დამპყრობელად საქმეთა, / პბრძოდა მისა მიმართ და ჯელისქუეშედ მიმყვანებელმან მისმან მოაკუდინა იგი. ხოლო ძე მღდელთმთავრისაჲ ონია, რომელი წინაწარ-ვტქუთ ყრმად დაშთომად აღსრულებასა მამისა, მხილველი, რამეთუ მამის ძმისა მისისა მომაკუდინებელმან მეფემან მღდელთმთავრობად ალკიმოსს მისცა, არა მღდელთმთავართა ნათესავისაგან მყოფსა, არამედ ლესიას მხერ რწმუნებულმან გარდაცვალა პატივი ამის სახლისაგან სხუად სახლად, ივტოლად პტოლემოს მიმართ, ეგვპტისა მეფისა. და პატივისა ღირსქმნილმან მის მხერ და ცოლისა მისისა კლეოპატრასა, მიიღო ადგილი, მკედრებელმან, ქუეყანასა შინა მზისა ქალაქისასა, რომელსა შინა იეროსოლჳმას შინათა ტაძრისა მსგავსი აღაშენა. და ამისთჳს უკუე უჟამიერესად იყოს ჩუენდა მოთხრობად

¹ მკლებულ.

* I მკაბ. 6,60.

თ. 10

1*. ხოლო ამასვე ეამსა, ლტოლვილმან დიმიტრიოს რომით, სელეგკო-
 მს ძემან, და მიწვეულმან ტრიპოლად სურიაჲსა, დაიდგა გვრგვნი თავსა
 თვისსა და შემკრებელი ვიეთიმე სასყიდლით, სამეფოდ შევიდა და ყოველთა
 მხიარულებით შეიწყნარეს იგი და მისცნეს თავნი თვისნი. ხოლო შემპყრობელ-
 თა ანტიოხოს მეფისა და ლუსიაჲსთა, ცოცხალნი აღიყვანნეს მისსა. და ესე-
 ნი ჯიღრემე მეყუსეულად, ბრძანებითა დიმიტრიოჲსითა, განიხრწნეს. მეფობ-
 და უკუე ანტიოხოს წელთა ორთა, ვითარცა აწლა სადამე და სხუთათა შინა
 ცხადქმნილ არს. შეკრებულნი უკუე მისა მიმართ მრავალნი მღღელთაგანნი.
 ბოროტნი და ლტოლვილნი, და ამათ თანა ალკიომს მღღელთმთავარი, შეას-
 მენდეს ნათესავსა ყოველსა და იუდას და ძმათა მისთა, მეტყუელნი, ვითარ-
 მედ მოყუარენი ყოველნი მოაკუდინნეს და რაოდენნი მისთვისთა ბრძნობდეს
 და მომლოდე მისსა იყვნეს სამეფოსა შინა, ესენი წარწყმიდნეს. და მათთა
 უკუე, თვისისა ქუეყანისაგან განმდევნელთა, უცხოთა შორის მავალ-ყვნეს.
 თანად ევედრებოდეს, რათა წარავლინოს რომელიმე მოყუარეთა თვისთაგანი
 და ცნეს მის მიერ იუდაჲს მიერ კადრებულნი.

21*. ხოლო დიმიტრიოს, განრისხებულმან, წარავლინა ვაკქიდი, მოყუარე
 ანტიოხოსს ეპიფანე მეფისაჲ, მამაკაცი კეთილი და შუემდინარესა ყოველსა
 რწმუნებული და მისცა მას ძალი და მღღელთმთავარი ალკიომს მიათულა
 მას. მამცნებელმან მოკუდინებასა იუდაჲსასა და მის თანათსა. მოსრულმან
 ანტიოქიადთ ვაკქიდი ძალისა თანა და მიწვეულმან იუდეად, წარავლინა
 იუდაჲს მიმართ და ძმათა მისთა სიყუარულისათვის და მშვიდობისა მეტყუელ-
 მან, რამეთუ ზაკუევით მნებებელ იყო მიყვანებასა მისსა. ხოლო მან არა ირწ-
 მუნა, რამეთუ ხედვიდა, ვითარმედ ესოდენითა მკედრებითა მოვიდა, რაოდე-
 ნითა ვინმე ბრძოლისა მიმართ და არა მშვიდობისა მოვალს. ვიეთინმე უკუე
 ერისაგან, მრწმუნებელნი, რომელთა ვაკქიდი ქადაგებდა და მგონებელნი,
 ვითარმედ არა რომელი ბოროტი ევნოს მათ, ალკიომს მიერ ნათესავად მყო-
 ფისა, წარვიდეს მათდა მიმართ. და მიმღებელთა ფიცთასა მრჩობლთაგანვე,
 რათა არცა რამ მათ ევნოს; არცა სხუთა, ამისვე განზრახვისად მყოფთა, არ-
 წმუნნეს მათ თავნი თვისნი. ხოლო ვაკქიდი, შეურაცხისყოფელმან ფიცთამან,
 სამეოცნი მათგანნი მოაკუდინნა და სხუთა, რაოდენნი განიზრახვიდეს მისა
 მიმართ მისლვასა, უბრძანა პირველთათვის, საჩუმნობებასა არა დამცველ-
 მან. ხოლო ვინაჲთგან იეროსოლქმთაჲთ წარსრული დაბად ვიზითო სახელ-
 დებულად მიიწია, წარმავლენელმან შეიპყრნა მრავალნი მილტოლვილთაგანნი
 და ვიეთინმე ერისაგანნიცა და ყოველთა მომკუდინებელმან უბრძანა ადგი-
 ლის შინათა ყოველთა მორჩილებად ალკიომასნი. და მკედრობისა რომლისამე
 თანა, რათა შემძლებელ იყოს დაცვასა ადგილისა მისისასა, დამტყვებელი
 მისი, ანტიოქად, მეფისა დიმიტრიოჲსს მიმართ უკუნ-იქცა.

32*. ხოლო ალკიომს, მნებებელი განმტკიცებასა მთავრობისა მისისასა და
 გულისკმისყოფელი, ვითარმედ შემზადებელი ერისაჲ მოყუარედ უმჯობეს
 მთავრობდეს, კეთილითა სიტყვთა ზრახვიდა ყოველთა და მხიარულებით და

* I მაკაბ. 7,1; 7,5. 1* I მაკაბ. 7,8. 2* I მაკაბ. 7,21.

სიმშვიდით მიუგებდა თითოეულსა. და მეყუსეულად ფრიად მრავალი ძალი და კელი მოიგო. ხოლო ესენი იყვნეს უმრავლესნი უღმრთოთა და ლტოლვილთაგანნი, რომელთაცა მსახურად და მკედრად მკუმეველი ზედ-მივიდოდა სოფლებისა და რაოდენთა მას შინა იუდაას მბრძნობთა ჰპოებდა, მოაკუდი-ნებდის.

ხოლო აწლა ალკიმოას მხილველი იუდა დიდქმნილისაჲ და განმზრუნე-ლისაჲ მრავალთა კეთილთა და ღირსთა ნათესავისაგან, და ესეცა, ზედმიმა-ვალი სოფლებისაჲ, განჰზრუნდა მსგავსად ალკიმოასსა მბრძნობთა. მხილ-ველმან უკუე თავისა თვისისამან ალკიმოას წინააღდგომასა¹ იუდაასასა არა შეძლებად, არამედ მრავლად მოკლებულად ძალისა მისისაგან, დიმიტროას მეფისა თანშეწევნისა მიმართ აგრძნა მიდრეკაჲ. მიწევნულმან უკუე ანტიო-ქიად აღძრა იგი იუდას ზედა, შემასმენელმან, ვითარმედ მრავალნი ვიდრემე მის მიერ ევნეს ბოროტნი და თანად უმრავლესნი იქმნენ, უკუეთუ არა უწა-ნარეს პყრობილ-იქმნეს და მისცეს სასჯელი, ძლიერისა ძალისა წარვლინებითა მას ზედა.

4*. ხოლო დიმიტრიოს ამას და თვსთაცა მისთა საქმეთა სიმტკიცედ შემ-რაცხელმან არა გარეწარად მიხედვასა იუდაასასა, ესოდენსა ძალსა შინა ქნილისასა, განავლინა ნიკანორ, საყუარელი მისი და სარწმუნოჲ მოყუარე-თაგან, რამეთუ ესე არს რომთა ქალაქისაგან მის თანა ლტოლვილი, და მიმ-ცემელმან ძალსა, რაოდენისა კმაყოფასა ჰგონებდა იუდაას მიმართ, უბრძა-ნა არც ერთისა კრძალულებასა ქმნად ნათესავისა მიმართ.

ხოლო ნიკანორ, მიწევნულმან იეროსოლვმად, მეყუსეულად ვიდრემე ბრძოლაჲ არა ინება იუდაასი, არამედ ზაყუვით კელისქუეშედ მიყვანებისა მსჯელმან წარუვლინა მას სიტყუანი მშვიდობისანი, მეტყუელმან, ვითარმედ არცა ერთი საჭიროებაჲ არს ბრძოლისა და ძკრისხილვისაჲ, ხოლო ფიცნი მისცენს მას არა რომელსა ბოროტსა ვნებად, რამეთუ მოსრულ არს მოყუა-რეთა² თანა ცხად-ქმნად მათთვის დიმიტროას მეფისა გონებასა და რაოდენთა ნათესავისა მათისათვის იგონებს. ესენი რაჲ მოხუცებულთა მიერ მიუცნნა ნიკანორ იუდა და ძმათა მისთა, რწმუნებულთა და არცა ერთსა ზაყუვასა მეჭუელთა, მისცენს მას სიმტკიცენი და შეიწყნარეს ნიკანორ³ ძალისა თანა. ხოლო მან, ამბორისყოფელმან იუდაასმან და საშუვალ მზრახვალმან, მისცა თვსთა სასწაული, რაჲთა შეიბყრან იუდა. ხოლო იგი, გულისკმისყოფელი
225 ზაყუვისაჲ, მსრბოლი მიივლტოდა იუდელთა / მიმართ.

ცხად-იქმნა რაჲ უკუე განზრახვისა მისისა და მზაყუვარებისაგან, ნიკა-ნორ ბრძოლაჲ საჯა იუდაასი. და შემკრებელი და შემმზადებელი ბრძოლისა მიმართ, განეწყო რომელსამე დაბასა შინა, კაფარასალამას, და მძღველმან აიძულა იუდას სამცველოჲსა მიმართ იეროსოლვმათაჲსა ლტოლვაჲ.

51*. ხოლო მერმეცა, შთამოვიდოდა რაჲ აგი სამცველოჲთ ტაძრად, ვიეთ-ნიმე მღდელთაგან და მოხუცებულთა, მიგებებულნი, მოიკითხვიდეს და მსხუერპლთა უჩუენებდეს, რომლისასა მეფისათვის შეწირვასა იტყოდეს

¹ წინააღმდგომასა AQ. ² მოყუარეთა A. ³ ნიკანოს AQ.

* I მკაბ. 7,26; 7,29. 1* 7,33; 7,43.

ღმრთისა. ხოლო მან, მაგინებელმან, აჲადა დამკობაჲ ტაძრისაჲ, რაჲემს აღვიდეს, უკუეთუ არა მისცეს მას ერმან იუდა.

და იგი ვიდრემე, ამათი მაქადებელი, გამოვიდა იეროსოლჲმათაჲგან. ხოლო მღდელნი ცრემლთა შთაჲარდეს მწუხარებისათჲს თქუმულთაჲსაჲ და ევედრებოდეს ღმერთსა კსნისა მათისათჲს მბრძოლთაჲგან.

ხოლო ნიკანორ, იეროსოლჲმათაჲგან გამოსრული, ვითარ მიიწია დაბასა რომელსამე, ვეთორონ სახელდებულსა, მუნ დაიბანაჲ. და მოვიდა მისა სხუაჲცა ძალი სურიაჲთ. და იუდა უკუე სხუასა დაბასა შინაჲ¹, სტადიონითა ოცდაათითა შორს ვეთორონთაჲგან, დაიბანაჲ, ორ ათასთა მქონებელი ყოველთაჲ, ამათმან განმამკნობელმან არა შეშინებად სიმრავლისაჲგან წინააღმდეგობთაჲსა, არცა გულისსიტყუად, რაოდენთა მიმართ ეგულების ღუწაჲ, არამედ ვიეთნი მყოფ არიან და რომელთა საძლეველთათჲს. ძვრხილულობენ მგონებელნი. სიმკნით ერთბამად მიტევებად მბრძოლთა ბრძოლისა ზედა განიყვანნა. და განეწყო ნიკანორს და ძლიერი რაჲ ბრძოლაჲ იქმნა, სძლო წინააღმდეგობთა და მრავალნი მათგანნი მოაკუდინნა. და დასასრულად თვთ ნიკანორ, ბრწყინვალედ მბრძოლი, დაეცა. რომელი დაეცა რაჲ, არცაჲა მკედრობაჲ და ადგარა, არამედ მკედართმთავრისა წარმწყმედელნი სივლტოლად მიდრკეს, დაასრეველნი საქურველთანი. ხოლო მდენელი მათი იუდა მოაკუდინებდა და ნესტუთა მიერ გარემოჲსთა დაბათა აუწყა, ვითარმედ სძლევს მბრძოლთა. ხოლო მათ შინა მყოფნი, მსმენელნი, გამორბოდეს აღკურვილნი და ღტოლვილთა მიგებებულნი მოაკუდინებდეს მათ, პირის-პირ შემთხუეულნი, ვიდრელა ამის ბრძოლისაჲგან არცა ერთი განერა, ცხრა ათასად მყოფობასა მათსა, ხოლო ძლევისა ამის ქმნაჲ შეემთხვა სამ და მეათესა თჲსასა, რომელი სახელდების იუდელთა მიერ ვიდრემე ადარ, ხოლო მაკედონთა — დესტროს. ხოლო აღასრულებს მაშინ საძლეველთა ყოველსა წელსა შინა და დღესასწაულად შეპრაცხენ დღესა. მიერ ვიდრემე ჟამითგან მცირედ ნათესავი იუდელთაჲ, ბრძოლთაჲგან განსუენებული და შუებასა მიძლებელი, კუალად ღუაწლთა და კირთა შინა შთაჲარდა.

61*. ხოლო მღდელთმთავარსა ალკიმოსს, მნებებელსა დარღუევად ზღუდესა სიწმიდისასა, ძუელად მყოფსა და შემზადებულსა პირველთა წინაწარმეტყუელთა მიერ, წყლუ/ლებჲა რაჲმე ანასდაჲთ² ღმრთისა მიერ ეცა, რომლისა მიერ უკმოდ ქუეყანასა ზედა დაეცა და ტანჯული მრავალთა დღეთა შინა მოკუდა, მღდელთმთავრად მყოფი წელთა ოთხთა.

ხოლო აღსრულდა რაჲ ესე, მღდელთმთავრობაჲ ერმან იუდას მისცა, რომელსაცა, მსმენელსა რომთა ძალისათჲს და ვითარმედ სძლეს თანად დალატისა და ქართლს³ და კარქრონისა ლევკისასა და ამათ თანა ელლადაჲ კელთიგდესა და მეფენი პერსეჲა და ფილიპოსს და დიდი ანტოხოზს სთნდა სიყუარულსა ყოფაჲ მათდა მიმართ, წარმავლინებელი უკუე რომს მოყუარეთა მისთაგან ევპოლემოსს იოანისასა და იასონს ელეზაროჲსასა. ევედრებოდა მათ

¹ ღტოლვილთა AQ. ² ანასდაით AQ, ანასდაით S.

³ ძე 'Αβασσι:, ჳაძჲდ პირჲუ 12₄₀₈ (თარგმანში დაბის სახელწოდება, აღისა არ არის).

¹⁰ I მაკაბ. 9,54; 8,1; 8,23. ²⁰ აჲუ 'Ιβήριαν 12₄₁₄ (იბერიის ქვემ იფულისსება არა ქართლი, არამედ ესპანეთი. შესატყვის ბიბლიურ მონაცემთში, I მაკაბ. 8,3, სუბარაჲ რამაველებს ბუერესპანეთის დამორჩილებამე).

მიერ. რამთა თანამბრძოლ და მოყუარე იყოს და დიმიტრიოსს მიწეროს, რამთა არა ჰბრძოდის იუდეელთა. ხოლო მისრულნი რომს, იუდაას მიერ წარვლინებულნი მოხუცებულნი შეიწყნარნა სენკლიტობამან და მეტყუელთა, რომელთათვის წარივლინნეს, თანშემწეობა უწყამა. და მოქმედმან ამისთვის ბრძანებასა, ნაცვალწერილი ვიდრემე იუდეად წარავლინა, ხოლო იგი, აღმწერელთა რვალისა ფიცართა ზედა, კაპიტოლინონს შინა დადევს. ხოლო ესეერთარი იყო განწყებამ: „სენკლიტობისა თანმბრძოლობისათვის იუდეელთა ნათესავისა და სიყუარულისა. ნუენ ქუეშდაწესებული რომთაჲ ჰბრძენ იუდეელთა ნათესავსა, ნუცა მისცემნ მბრძოლთა იფქლსა, გინა ნავთა, ანუ საკმართა. ხოლო უკუეთუ ვითინიმე მივიდენ იუდეელთა ზედა, შეეწინენ მათ რომნი ძალისაებრ, და კულად, რომელსამე ზედა რომთასა მივიდენ ვითინიმე, იუდელნი მათ შეეწინენ. ხოლო რომელიცა ამის თანმბრძოლობისაგან ინებოს იუდეელთა ნათესავმან გინა დაძინებად, ანუ მოკლებად, ესე ზოგადი განზრახვად იქმენინ რომთა ერისაჲ. და რომელიცა დაეძინოს, ესე მტკიცე იყოს“.

დაიწერა ბრძანებამ ევბოლემოვს მიერ, იოანნის ყრმისა, და იასონის, ელუზაროვს ძისა, მღვდელთმთავრობასა ვიდრემე ნათესავსა ზედა იუდაასასა, ხოლო მკედართმთავრობასა ძმისა მისისა სიმონისასა. და პირველი ვიდრემე რომთაჲ იუდეელთა მიმართ სიყუარული და თანშემწეობამ ესრეთ შემთხუეულ-იქმნა.

თ. 11

1*. ხოლო დიმიტრიოს, ეუწყა რამ მას ნიკანორის აღსრულებამ და წარწყმედამ მის თანათასა მკედრობისაჲ, კულად ვაკქიდი ძალისა თანა იუდეად წარავლინა, რომელიცა ანტიოქიამთ წარსრული და მიწევნული იუდეად, არვილთა შინა, ქალაქსა დალილეასასა, დაბანაკებულ-იქმნა. და მუნ ქუაბთა შინა მყოფნი, რამეთუ მრავალნი შევლტოლვილ იყენეს მათ შინა, მომოკრებელმან, მიიყვანნა და წარსრული მიერ იეროსოლუმათადმი, მოსწრაფე იყო. ხოლო ისწავა რამ იუდაასი რომელსამე დაბასა შინა, ვირზითოს სახელით, დაბანაკებამ, მისა მიმართ მოსწრაფეობდა ქუეითთა თანა ვიდრემე ორთა ბევრთა და ცხენოსანთა ორ ათასთა. ხოლო იუდაასნი იყენეს ათასნი. ესენი, მხილველნი ვაკქიდის სიმრავლისანი, შეშინდეს და დამტევებელნი ბანაკისანი ყოველნი ივლტოდეს, გარეშე რვაასთა¹./ ხოლო იუდა, დატევებული თვსთა მკედართაგან მბრძოლთა ზედმდებარეობასა და არცა ერთსა ჟამსა შეკრებულსათვის ძალისა მაცადებელობასა მისთვის, მნებებელ იყო რვაასთა² თანა ბრძოლასა ვაკქიდისთა მიმართ და მეტყუელი მათი მკენდ მოთმენასა ჰირისასა, ევედრებოდა მიმართებად ბრძოლისა მიმართ. ხოლო იგინი ეტყოდეს რამ, ვითარმედ არა არიან ესოდენ დიდისა მკედრობისა მიმართ შემძლებელნი ბრძოლად და განზრახებდეს რამ, ვითარმედ აწ ვიდრემე წარვიდეთ და ვაცხოვნეთ თავნი თვისნი და კულად შემკრებელნი თვსთანი, ვპბრძოდით

¹ რვა ათასთა AQD, *δὲκαχιλίαις* 12₄₂₂ (=800). ² რვა ათასთა AQD, *ἑξήκονταχιλίαις* 14₄₂₂ (=600).

* I მაკაბ. 9,1; 9,7.

მტერთა, „ნუ ესე, თქუა, იხილოს მზემან ქმნილად, რაათა მე ზურგნი ჩემნი ვაჩუენნე“ მბრძოლთა, არამედ უკუეთუ და აღსასრულსაცა მოიღებს ჩემდა ეამი ესე და ჭერ-არს ნანდვლ წარწყმედაჲ მბრძოლისაჲ, ვდგე მკნელ ყოველსავე გულეებადსა მომთმენელი, ვიდრეღა წარმართებულთა აწ და მათ მიერსა დიდებასა შეეახებდუ აწ გინებასა ლტოლვისა მიერ“. და ესე ვიდრემე ამათი შეედრებელი დანეშტებულთა მიმართ შეურაცხ-ყოფასა ჳირისასა და ერთ-ბამად მიმართებასა მბრძოლთა ზედა ეტყოდა.

21*. ხოლო ვაკქიდი, განწყვანებელმან ძალისამან ბანაკისაგან, ბრძოლისა მიმართ განაწესა და ცხენოსანნი ვიდრემე ორთავე კერძოთა დააყენნა. ხოლო შიშუელნი და მშვლდოსანნი დააყენნა ყოვლისა განწყობილისა და თვთ იყო მარჯუენესა კერძოსა. ხოლო ესრეთ რაჲ განაწესა მკედრობაჲ, ვინაითგან შეერთა მბრძოლთა ბანაკსა, უბრძანა უწყებაჲ შენესტუესა და მკედრობასა, მკმობელსა მიახლებაჲ. ხოლო ამასვე მოქმედი იუდა განეწყო მბრძოლთა. და ძლიერი რაჲ ბრძოლაჲ იქმნებოდა მრჩობლთაჲვე¹ და ლუაწლი დასღვადმდე მზისა განემარტებოდა, მხილველმან იუდა ვაკქიდისამან და უძლიერესა მკედრობისასა მარჯუენით კერძო მყოფსა, მიმყვანებელმან უმკნესთამან მიიმართა მას კერძოსა განწყობილისასა და შებმამყოფელმან განაპო რაზმი მათი და შესრულმან საშუეალ ლტოლვად აიძულა მათი და სდევნიდა ვიდრე აზა მთადმდე, ესრეთ სახელდებულად. მხილველნი უკუე ძღვეასა მარჯუენისა კერძო-სასა, მარცხენესა მქონებელნი გარე-მოადგეს იუდას, მდევნელსა, და მიიყვანეს იგი საშუეალ უკუანაით მიწვეულთა. ხოლო იგი, ლტოლვად არა შემძლებელი, არამედ გარემოდგომილი მბრძოლთა მიერ მდგომარე, ჳბრძოდა მის თანათა თანა. და მრავალთა ნაცვალმბრძოლთა მომაკუდინებელი და დაქრილი, თვთ იგიცა დაეცა, კეთილთა შინა ვიდრემე უწინარეს ქმნულ, ხოლო მსგავსთავე შინა, რომელთათჳს მაშინ მოკუდა, განმტევებელი სულისაჲ. დაეცა რაჲ უკუე იუდა, არცა ერთისა მიმართ მიერითგან მიხედვად მქონებელნი მის თანანი, ესევითარისა მკედარითმთავრისგან დაკლებულნი, ივლტოდეს.

ხოლო მიმღებელთა სხეულისათა² მბრძოლთაგან ვედრებით სიმონ და იონათის, ძმათა იუდაასთა, მიმღებელთა მოდიემ დაბად, სადა მამაჲ მათი დაძარხულ იყო, დაჰფლეს იგიცა. და იგლოვა იგი სიმრაველმან მრავალთა დღეთა შინა და პატივ-სცეს ზოგად განწყისებულთა მიერ. და დასასრულმან ვიდრემე ესევითარმან დაიპყრა იუდა, მამაკაცი მკნე და დიდმბრძოლ ქმნილი და მატათიას/მამისა მცნებათა მომკსენე და ყოველთავე მოქალაქეთა თავისუფლებისათჳს ქმნად და ვნებად თავსმდებელი. ესევითარად მყოფმან სათნოებოთა დიდი დიდებაჲ და მოსაკსენებელი მისი დაუტევა, განმათავისუფლებულმან ნათესაისამან და მაკელონთა მონებისაგან გამომტაცებელმან მისმან. და მდღელთმთავრობასა სამ წლადმდე დამპყრობელი. მოკუდა.

ფლავიოზს იოსიპოზს იუდაებრივისა სიტყუადსაბამობისაჲ, მეათორმეტე.

¹ მრჩობლთაჲვე. * საბ¹ლისათა A, ს¹ხელისათა Q.

* εδ νδεα μου βελεω 12₄₈₈ (ჲგვეკვეცი). ¹⁰ I მაკაბ. 9,11; 9,16.

ენანი არიან მათსამებთესა ზინა იოსიკოფს გრთხროგათასა
იუდაებრივისა ძუელსიტუაოგისასა*

1. ვითარმედ იონათის, იუდაას ძმად მყოფმან, აღსრულდა რამ იგი, მთავრობად მიიღო.
2. ვითარმედ მბრძოლმან ვაკქიდისამან აიძულა, სიყუარულისა მოქედსა მისა მიმართ, წარსლავად სოფლისაგან.
3. ვითარმედ ალექსანდროს, ეპიფანეს ანტიოხოვს ძემან, მისრულმან სკრიად, ბრძოლად განიღო დიმიტრიოვს მიმართ.
4. ვითარმედ დიმიტრიოს, მვედრებელმან იონათისმან, მიიღო მისგან შემწეობად, მრავალთა მიმნიჭებელმან ნათესავისა ჩუენისამან.
5. ვითარმედ ალექსანდროს, მსმენელმან ამათმან და გარდამამატებელმან დიმიტრიოვსთამან და განმაჩინებელმან იონათისმან მღდელთმთავრად, თანაშემწეობად არწმუნა მას.
6. ონიას სიყუარული დედისმოყუარისა პტოლემეოვს მიმართ, მასვე ეამსა შინა ქმნილი და ვითარმედ აღაშენა ონიასად წოდებული ტაძარი, მსგავსად იეროსოლვმათა შინა მყოფისა.
7. ვითარმედ ალექსანდროს, მოკუდა რამ დიმიტრიოს, ფრიად პატივ-სცა იონათის.
8. ვითარმედ დიმიტრიოს, დიმიტრიოვს ყრმამან, წარსრულმან სკრიად კრიტი და მბრძოლმან ალექსანდროვსმან და მძლეველმან, თვთ მეფობად მიიღო, სიყუარულისა მოქმედმან იონათის მიმართ.
9. ვითარმედ ტრკვფონ აპამელმან, მძლეველმან დიმიტრიოვსმან, ანტიონოსს, ალექსანდროვს ძეს, მისცა მეფობად და ამანცა თანაშემწედ მოქმედმან იონათისმან.
10. ვითარმედ დიმიტრიოვს სპარსთა მიერ ტყუედ რამ მიყვანებულ იქმნა, დაჰქსნა იონათის მიმართ სიყუარული და ზაკუევით მიმყვანებელმან მისმან მოაკუდინა და ბრძოლად განეწყო სიმონის მიმართ, ძმისა მისისა.
11. ვითარმედ სიმონს, ძმასა მისსა, მკედართმთავრობად კელთ-უდვა ნათესავმან და განაჩინა იგი მღდელთმთავრად.
12. ვითარმედ გარე-მოადგა დორთა შინა ტრკვფონს, თანაშემწედ ქმნილი ანტიოხოვსი, დიმიტრიოვს ძმისად, ევსევიდცა წოდებულისად.
13. ვითარმედ ტრკვფონ მოაკუდინა რამ, ანტიოხოვს, ზავთა დამკსნელსა, მბრძოდა სიმონ და კენდევეოვს, მკედართმთავრისა მისისა მძლეველმან, იუდაასგან განდევნა.

* შეკამეტე წიგნი მთლიანად და მე-14 წიგნის პირველი 10 თავი S ხელნაწერს დაზიანებულ გამო აკლავ.

14. ვითარმედ ბტოლემეოას, სიძისა მიერ, სიმონ მოსუმურობასა შინა ზაკუეით მოიკუდინა და ბტოლემეოს, შემკრველი ცოლისა და შვილთა მისთაჲ, მთავრობასა თვთ მნებებელ იყო დაპყრობად.

15. ვითარმედ უჭაბუკესი სიმონის ძეთაჲ, კრკანოს, წევნული მისი და მთავრობასა მიმღებელი, გარე-მოადგა მრავალსა ეამსა ბტოლემეოსს, სამცველოსა შინა, დაღონ¹ წოდებულსა, შემაწყუდეველი.

16. ვითარმედ აღმკედრებულმან კრკანოას ზედა ანტიოხოს ვესევი და გარემოდგომილმან იეროსოლჳმელთა ქალაქისამან, დაქსნა ოკრებაჲ, მიმღებულმან კრკანოასგან სამასთა ტალანტთამან და თანშემწეობასა და სიყუარულსა მყოფელმან მისა მიმართ.

17. კრკანოას აღმკედრებაჲ შემდგომად ანტიოხოსს აღსრულებისა, მიღთა შინა მომკუდრისა, სკრიასა ზედა და ვითარმედ მრავალნი ქალაქნი ძლიერებით დაიპყრნა.

18. სიყუარული კრკანოას მიმართ/ალექსანდროსი, ზაინნად წოდებულისაჲ. 227

19. ვითარმედ ანტიოხოს კვზიკინელი, მისრული შეწევნად სამარიტელთა, გარემოდგომილთა კრკანოას მიერ, ძლეული იელტოდა, დევნული იუდეაჲთ კრკანოას ძეთაგან.

20. ვითარმედ მიმღებულმან არისტოველოს, ძემან კრკანოასმან, მთავრობისა, გვრგვნი დაიდგა პირველად.

21. ვითარმედ აღსრულდა რაჲ არისტოველოს, ძმამან მისმან, მთავრობასა მიმღებულმან, ალექსანდროს, განიგვედრა სკრიასა და ფვნიკსა ზედა და არავიასა და მრავალნი მტერთაგანნი ჳელთ-ისხნა.

22. ბტოლემეოას ლათუროსი მისა მიმართ ბრძოლაჲ და ძლევაჲ.

23. ვითარმედ აღმკედრებულმან დიმიტრიოს აკეროს ალექსანდროას ზედა, სძლო მას.

24. ანტიოხოს, დიონესიოდ სახელდებულისაჲ, აღმკედრებაჲ იუდეასა ზედა და ვითარმედ სძლო ბრძოლასა შინა.

25. ვითარმედ შემდგომად ალექსანდროას აღსრულებისა ცოლი მისი ალექსანდრა, მეფობასა წელთა ცხრათა შინა დამპყრობელი და ცხორებული მშვდობით და დიდებით, მოკუდა.

მოაქუს წიგნსა ეამი წელთა ოთხმეოცდართაჲ.

ფლავიოას იოსიპოასი, იუდაებრივისა ძველსიტყუაობისაჲ, წიგნი მეათსამეტე.

შ. 1

1*. რომლითა უკუე სახითა იუდელთა ნათესავმან, დამონებულმან ამან ძაკედონთაგან, მიიღო თავისუფლებაჲ და რაოდენთა შინა და ვითართა ლუაწლთა მავალი მკედართმთავარი მათი იუდა მოკუდა, მათთვის მბრძოლი, უწიხარესსა ამისსა წიგნსა შინა ცხად-გვქმნიეს. ხოლო შემდგომად იუდაას აღსრულებისა ყოველი, რაოდენი იყო მერმეცა უსახურთა და გარდასრულთაჲ მამულსა მოქალაქობასა, ზედ-აღუდგებოდა იუდელთა და ყოვლით კერძო გან-

¹ დაღონი — A. Δαγών καιόμενον Ἦ. VII, გვ. 712.

* I მაკაბ. 4,23.

ძლიერებული ბოროტსა-უყოფდა მათ. ხოლო თანა-შეეწეოდა სიბოროტესა მათსა სიყმილიცა, სოფელსა ზედა მოწვეწული, ვიდრეღა მრავალნი ნაკლულევანებისათვის საჭიროთაჲსა და არა შეძლებისა მრჩობლთავე მიმართ ბოროტთა წინაგანწყობად — სიყმილისა და მტერთა — მიივლტოდეს მაკედონთა მიმართ. ხოლო ვაკქიდი, განდგომილთა იუდელთა მამულისა წესისაგან და საზოგადოსა ცხორებასა აღმრჩეველთა შემკრებელმან, ამით კელთ-უღვა ქუეყანისა ზედმოურნეობაჲ, რომელთაცა, მპყრობელთა იუდაჲს მოყუარეთასა და მისთვისთა მბრძნობთასა, ვაკქიდის მისცნეს. ხოლო ესე, მტანჯველი მათი პირველად და სახარულად მგუემელი, ამისა შემდგომად ესრეთ განხრწნიდის. ხოლო ამის განსაცდელისა იუდელთათვის ესოდენისა ქმნილობასა, რაოდენისა არა იყვნეს გამოცდილებასა მქონებელ შემდგომად ვაველონით აღმოსლვისა, ნეშტი იუდაჲს მოყუარეთაგანნი, მხედველნი მწარედ წარწყმედილისა ნათესავისა, მისრულნი ძმისა მისისა, იონათისა, ევედრებოდეს მიმსგავსებად ძმისა მისისა და მოურნეობისა მისისა თანმონათესევთათვის, რომელი მოკულა მათისა თავისუფლებისათვის და არა უგულუბელს-ყოფად უმთავროებასა ნათესავისასა, არცა ჳირთა შინა, რომელთა/მეიერ ბოროტად განხრწნებდის. ხოლო იონათის, მეტყუელი მზად-ქონებასა სიკუდილად მათთვის და იკუნეულ-ქმნილი არა რომლითა უღარეს-ყოფად ძმისაგან, მკედართმთავრად იუდელთა განიჩინა.

2*. და ვაკქიდი უკუე, მსმენელი და შეშინებული, ნუსადა მისცნეს საქმენი მეფესა და მაკედონთა იონათის, ვითარ პირველად იუდაცა, მოკუდინებასა მისსა ზაკუვით ეძიებდა. ხოლო ამის განზრახვისა მქონებელი არა დაეფარა იონათისს, არცა ძმასა მისსა სიმონს. არამედ ესენი, მსწავლელნი და მიმყვანებელნი ყოველთა მოყუარეთანი უდაბნოდ, რომელი იყო მახლობელ ქალაქისა, მალიად მიივლტოდეს. და მიწვენილნი წყალსა ზედა, წოდებულსა მღვმისა ასფარ, მუნ იქცეოდეს. და ვაკქიდი უკუე, მსწავლელი მათისა წარსლვისაჲ და მას ადგილსა შინა ყოფისაჲ, წარემართა მათ ზედა ყოვლისა ძალისა თანა და წილ იორდანისა დაბანაკებულმან მიიყვანა ძალი თვისი. ხოლო იონათის, მცნობელმან ვაკქიდის მის ზედა მისლვისამან, წარავლინა ძმად მისი იოანნი¹, ლადდის სახელდებული, ნავატელთა არავთა მიმართ, რათა მათ თანა დადვას ჳურტველი მათი, რამეთუ მოყუარენი იყვნეს, ვიდრემდის ჰბრძონ ვაკქიდის. და იოანნი, წარსრული ნავატელთა მიმართ, მზრთა მიღვაჲთ ქალაქით, ამარეოჲს ყრმათა შეიპყრეს იგი თანად და მის თანანი და მიმტაცებელთა, რაოდენნი მოაქუნდეს, მოაკუდინენს იოანნიცა და მოყუარენი მისნი ყოველნი. სასჯელი ვიდრემე უკუე ამითი მისცეს ძმათა მისთა ლირსად, რომელი შემდგომად არა მრავლისა ცხად-ყყოთ².

31*. ხოლო ვაკქიდი, მცნობელი მწყურნებთა³ შინა იორდანისათა დაბანაკებასა იონათისასა და მოშლოდუ შაბათთა დღისაჲ მივიდა მას ზედა, ვითარ არა მბრძოლისა მას დღესა შინა სჯულისაებრ. ხოლო იონათის, განმამწნობელი მოყუარეთაჲ და სულთათვის ძვრხილულობასა მათთვის მეტყუელი საშუვალ პყრობილთა მდინარისა და მბრძოლთაჲსა და ლტოლვასა არა მქონებელთაჲსა, რამეთუ მბრძოლნი წინაყერძო მოვიდეს, ხოლო მდინარე იყო უკუე-

¹ იოანნი AQ. = ცხად-ყოყოთ A. ² მწყურნებთა AQ.

³ I მაკაბ. 9,32. ^{1*} I მაკაბ. 9,43.

ხად მათსა, მლოცველი ღმრთისა მიმართ ძლევასა მინიჭებად მათდა, განეწყობრძობლთა, რომელთაგან მრავალნი დააკუეთა¹ და ვინამთგან კანნიერებით ზედმომავლად მისდა იხილა ვაკქიდი, განჰმარტა მარჯუნამ, რამთა წყლას იგი. და იგი უკუე, წინაწარმცნობელი, განეგლტა წყლულუბასა. ხოლო იონათის, შთაერდომილი მოყუარეთა თანა მდინარედ, ცურდა და ესრეთ სახედ ცხონდეს წიალ იორდანისა, რამეთუ მბრძოლნი არღარა განვიდეს მდინარესა, არამედ უკუნ-იქცა მეყუსეულად ვაკქიდი იეროსოლკმათა სამცველოდ. ხოლო შოაკლდეს მკედრობისაგან ვითარ ორ ათასნი. და მრავალთა იუდეამსა ქალაქთა მიმღებელმან ვაკქიდი განამტკიცა იგი. და თანად იერიხუ და ამმათუ და ვეთორონ და ვეთილა და ამნათა და ფართო და ტოხონ და ლაზარა. და გოდოლთა თითოეულსა ქალაქსა შინა აღმაშენებელმან და ზღუდეთა ძლიერთა გარემომდგემელმან, სიდიდითა გარდამატებულთამან, ძალი მათ შინა და აღგინა, რამთა მიერ მტრევებულნი შემძლებელ იყვნენ ბოროტის-ყოფასა იუდელთასა. და უფრომსლა იეროსოლკმათა შინამ განამტკიცა სამცველოდ, ხოლო მიმყვანებელმან მძევლად ყრმათა იუდეამსა პირველთასა, სამცველოსა შინა წყუდეულ ყუნა იგინი და ამით სახითა დასცვიდა.

228

4*. ხოლო ამასე ეამსა შინა მოწვეულმან ვინმე იონათის მიმართ და ძმისა მისისა სიმონისა, ამარეოს ყრმათა ქორწილისა აღსრულებად მიუთხრა მათ და სძლისა მიყვანებად ნავათა ქალაქით, ასულად მყოფისაჲ ვისმე საჩინოთაგანისაჲ არავთა შორის, ხოლო გულგებად-არს წარმოვლინებად ქალისაჲ ბრწყინვალედ და მდიდრად. და იონათის უკუე და სიმონის თანანი, ეამსა მარჯუესა აღმოჩენად მათთვის შემრაცხელნი შურისგებისათვის ძმისა და მიღებად იონანისთვის სასჯელსა მათგან მრავლითა კელმწიფებითა² მექუელნი, წარემართნეს მიღავანად და დაადგრეს მთასა³ შინა, მომზირალნი⁴ მტერთანი. ხოლო ვითარ იხილნეს იგი მიმყვანებელად ქალწულსა და სიძესა და ერსა მოყუარეთასა მათ თანა, კოთარისაჲ ყერ-არს⁵ ქორწილთა შინა, გამოვლდომილთა საღარნობთ მოაკლდინნეს ყოველნი და სამკაულსა და სხუასა, რაოდენი მაშინ სიმდიდრე შეუდგებოდა კაცთა, მიმღებელნი, უკუნ-იქცეს. და შურისგებად ვიდრემე იონანისთვის, ძმისა მათისა, ძეთაგან ამარეოსთა ესევეითარი მიიღეს, რამეთუ თვთ ესენი, ამარეოსს ყრმანი და თანშედგომილნი მოყუარენი და ცოლნი მათნი და შვილნი განბრწნეს, რვაასად⁶ მოყუნნი.

52*. სიმონ ვიდრემე უკუე და იონათის, მწყურნებსა მდინარისასა უკუნ-ქცულნი, მუნ დადგრომილობდეს. ხოლო ვაკქიდი, იუდეამსა ყოველისაჲ სამცველოთა მიერ განმამტკიცებელი, უკუნ-იქცა მეფისა მიმართ. და მაშინ ვიდრემე წელთა ორთა საქმენი იუდელთანი დამშვდნეს. ხოლო ლტოლვილთა და უღმრთოთა, რომელნი ხედვიდეს იონათის და მის თანათა მრავალთა უშიშოებითა⁷ მქცველად ადგილსა შინა მშვდობისა ძლით, წარავლინეს დიმიტრიოსს მიმართ მეფისა, მედრებელთა წარვლინებად ვაკქიდის შეპყრობისათვის იონათისსა, რამეთუ აუწყებდეს, ვითარმედ უპირველ-არს ამის ქმნად და ღამესა

¹ დააკუნა AQ. ² კ'ლომწიფებითა A. ³ მთა A, მთ Q. ⁴ მომზირალი AQ. ⁵ ყერათვის AQ. ⁶ უშიშუებთა A.
* I მაკაბ. 9,37. ¹⁰ ερημασμοι, 13₄₁ (=400). ²⁰ I მაკაბ. 9,42; 9,63.

ერთსა, მოულოდებლად ზედდადებულთა მათთვის, მოაკუდინნენ ყოველნი. ხოლო მეფემან წარავლინა რაჲ ვაკეიდი, ამან, მიწვეულმან იუდეად¹, მიუწერა ყოველთა მოყუარეთა და იუდელთა და თანშემწეთა შეპყრობაჲ მისდა იონათისი. მოსწრაფე იყვნეს რაჲ უკუე ყოველნი, ვერ შეუძლეს შეპყრობაჲ იონათისი, რამეთუ განეკრძალებოდა ფრიად, მეცნიერი მზაკუვეებისა მათისაჲ. ხოლო ვაკეიდის, განრისხებულმან მილტოლვილთათვის, ვითარ განცრუებისათვის მათისა და მეფისა, ორმეოცდაათთა წინამძღუართა მათთა მპყრობელმან, მოაკუდინნა იგინი. და იონათის უკუე ძმისა თანა და მოყუარეთა ვიწროლად წარვიდა, რომელი იყო დაბაჲ უდაბნოს შინა, შეშინებული ვაკეიდისაგან. და აღმაშენებელსა გოდოლთასა და ზლუდეთა გარემოდგომილსა, აქუნდა თავი თვისი მტკიცედ შეცვული. და ვაკეიდის უკუე², ამათი მსმენელი, თანად მის თანამსა ძალისა მიმყვანებელი და თანშემწეთა იუდელთაგანცა მქონებელი, / იონათის ზედა მოიწია და გარემოდგომილი სიმტკიცითა მისთა, მრავალთა დღეთა შინა აოჯრებდა მას. ხოლო იგი მოსწრაფებათა მიმართ ოჯრებისათა არა დაჰქსნდებოდა, არამედ ძლიერად წინააღდგომილმან სიმონ ვიდრემე, ძმად, ქალაქსა შინა დაუტევა ბრძოლად ვაკეიდისა, ხოლო თვით, ფარულად გამოსრული სოფლად და შემომკრებელი³ კელსა მრავალსა მსგავსად მისსა მბრძნობთაგან, ღამე ზედა დაესხა ვაკეიდის ბანაკსა და მრავალთა განმზრწნელი მათგანი, ცხად-იქმნა სიმონისაცა, ძმისა თვისისა, მტერთა ზედდაცემული. და რამეთუ ესე, მცნობელი მის მიერ მოკუდინებულთაჲ, გამოვიდა მათ ზედა და მანქანებანი, ოჯრებისა მიმართ შემზადებულნი მაკედონთაგან, დაწუნა და სრავა მათი ყო ძლიერი. ხოლო მხილველი თავისა თვისისა ვაკეიდი მტერთა მიერ მოცველად და რომელთამე წინა კერძო მისსა, ხოლო სხუათა — უკუანა კერძო მღებარედ, მწუხარებასა ერთბამად და შფოთსა გონებისასა შთავარდა, შემრღუეული გარეგან სასოებისა შემთხუეულთათვის მოოჯრებასა შინა. ამათვისი ვიდრემე გულისწყრომაჲ ლტოლვილთა მიმართ, რომელთა მიუწოდეს მას მეფისაგან, გარდადვა, ვითარ შემაცთუნებელთა. ხოლო მნებებელ იყო, სრულყოფილი მოოჯრებისაჲ, უკუეთუ შესაძლებელ იყოს, თვისადმი უკუნ-ქვევასა.

6*. ისწავა რაჲ უკუე გულისსიტყუაჲ მისი იონათის, წარავლინა მისა მიმართ სიყუარულისათვის და თანამბრძოლობისა, რაჲთა მისცნენ ურთიერთას, რომელნი მიიყვანნეს ტყუენი მრჩობლთავე. ხოლო ამისი უბრწყინვალესად შემრაცხელი ვაკეიდი მოქმედ-იქმნა იონათის მიმართ სიყუარულსა და ფიცეს არა აღმკვდრებდა მერმეცა ურთიერთას მიმართ. ტყუეთა უკუე მიმცემელი და თვისთა მიმყვანებელი უკუნ-იქცა ანტიოქიად მეფისა მიმართ და შემდგომად ამის უკუნ-ქვევისა არლარა მივიდა უკუანამსკენელ იუდეასა ზედა. ხოლო იონათის, ამის მოცალეებისა⁴ მიმღებელი და მახმას შინა ქალაქსა მოქმედი ქვევისაჲ, მუნ განაგებდა საქმეთა ერისათა და ბოროტთა და უღმრთოთა მტანჯველი განსწმედლა ესრეთ ამათგან ნათესავსა.

¹ იუდად A. ² უე A, ვაკეიდესვე Q. ³ შემოკრებელი A, შემკრებელი Q. ⁴ მოცლუ-ბისა A.

* I მკაბ. 9,70.

თ. 2

1*. ხოლო წელსა მესამოცესა და მესესა ანტიოხოს ეპიფანეს ძესა, ალექსანდროსს, აღსრულსა სურიად, შეემთხვა დაპყრობაჲ პტოლემიდაისი შინაგან გამოცემათა მკედართაგან, რამეთუ სიძულილსა მქონებელ იყვნეს დიმიტრიოხს მიმართ ამპარტავანებისა მისისათჳს და ძნიად სახილავობისა, რამეთუ შემცველი თავისა თვისსაჲ ოთხკოშკედსა რასმე სამეფოსა შინა, რომელი შეჰმზადა მან არა შორს ანტიოქიასაგან, არა რომელსა უტრეებდა შესლვად, არამედ და საქმეთაცა ზედა მცონარე იყო და უდები, რომლისათჳს უფრომსლა ქუეშდაწესებულთა მიერ სიძულილი აღევზნა მისა მიმართ, ვითარცა აწლა და სხუათაცა შინა ცხად-გუქმნიეს.

შინაგან უკუე იქმნა რაჲ პტოლემიდაისა ალექსანდროს, მსმენელმან დიმიტრიოხს მიიყვანა ყოველი ძალი თვისი მას ზედა. წარავლინნა უკუე იონათისცა მიმართ მოხუცებულნი თანამბრძოლობისათჳს და სიყუარულისა, / რამეთუ 229
 ჰგონებდა, ნუსადა ალექსანდროს, მსწრობელი, ეზრახოს მას და აქუნდეს მის მიერ შეწვევაჲ. ხოლო ესე ქმნა შეშინებულმან, ნუსადა ძკრისმოცუნე იონათის მტრობისა მისისათჳს ზედ-დაესხას მას. თანა უბრძანა უკუე მას შეკრებაჲ ძალისაჲ და შემზადებაჲ საქურველთაჲ და მძეველთაჲ, რომელნი იუდეელთაგან ვაკქიდის სამცველოსა შინა იეროსოლჳმათასა წყუდეულ-ყვნა, მიცემაჲ აუწყა. ესენი რაჲ დიმიტრიოხსგან ეუწყნეს მას, იეროსოლჳმად მიწევნულმან იონათის წარკითხა ეპისტოლე მეფისაჲ სასამენელად ერისა და მცველთა სამცველოსათა. და ვინაჲთგან წარკითხულ-იქმნნეს ესენი, უსახურხი და ლტოლვილნი სამცველოსანი ფრიად შეშინდეს მიქტევისათჳს მეფისა იონათის მიმართ და მკედრობასა შეკრებისა და მძეველთა მიყვანებისა. ხოლო მან მშობელთა მათთა თითოეულსა თვისი მისცა. და ესრეთ ვიდრემე იონათის იეროსოლჳმათა შინა მყოფ იყო, განმაახლებელი¹ ქალაქისა შინათაჲ და თვისისა განზრახვისაებრ შემზადებელი თითოეულისაჲ, რამეთუ ბრძანა აღმეხებაჲ ზლუდეთაცა ქალაქისათაჲ ქვათაგან ოთხ ძვიდეთა, რაჲთა იყვნენ ბრძოლათა მიმართ მტკიცე. ამათნი მხედველნი იუდეაისა სამცველთა მცველნი, დამტევებელნი მათნი, ივლტოდეს ყოველნი ანტიოქიად, გარეშე ვეთსურა ქალაქსა შინა და იეროსოლჳმათა სამცველოსა შინა მყოფთაგან, რამეთუ ესენი უმრავლესი ნაწილი უსახურთა იუდელთა და ლტოლვილთაჲ იყო და ამისთვის სამცველნი არა დაუტრევენს.

21*. ხოლო მცნობელი ამათი ალექსანდროს თანა აღთქუმათაჲ, რომელნი ყვნა დიმიტრიოხს იონათის მიმართ და მეცნიერნი სიმკნისა მისისაჲ და რაოდენი იყო მაკედონთა, მბრძოლმან მათმან, და კუალად ვითართა მენებელ არს იგი დიმიტრიოხს მიერ და ვაკქიდის, დიმიტრიოხს მკედართმთავრისა, თანა-შემწესისა უმჯობესსა იონათისაგან არა პოვნად იტყოდა მოყუარეთა მიმართ მას ჟამსა შინა, რომელი და ბრძოლათაცა მიმართ მკნე არს და სიძულილი თვისი აქუს დიმიტრიოხს მიმართ, მრავალთა ძკრთა მენებელსა მისგან და თვთ ამას მოქმედსა მისა მიმართ, აწ უკუე უკუეთუ სათნო არს მოყუარედ ქმნაჲ ამისი ძვნად დიმიტრიოხსა, აწ არს საკმარებაჲ, არა სხუასა ჟამსა, მოწოდებად

¹ განამახლებელი A.
 * I მაკაბ. 10,1. * I მაკაბ. 10,15.

მისსა თანამბრძოლობისა მიმართ. ხოლო ვინაჲთგან სთნდა მას და მოყუარეთა მისთა წარვლინებაჲ იონათის მიმართ, მიწერა ესევეითარი ეპისტოლე: „მეფე ალექსანდროს იონათის, ძმასა, ვიხაროდენი სიმკნე ვიდრემე შენი და სარწმუნოებაჲ გუასმიეს ძუელ ოდესვე და ამისთვის წარმოვაგლინეთ შენდა მიმართ სიყუარულისათვის და თანამბრძოლობისა. ხოლო კელადდებულ გყოფთ შენ დღეს მღდელთმთავრად იუდეელთა და მოყუარედ ჩემთა გეწოდოს. წარმომიგლინიან შენდა ძლუენნიცა, შესამოსელი პორფურაჲ! და გვრგვნი ოქროსაჲ და გვედრები, პატივცემულსა ჩუენ მიერ, რაჲთა მსგავს იქმნე ჩუენდა მიმართ“.

3*. შემწყნარებელმან უკუე ეპისტოლისამან იონათის შეიმოსა ვიდრემე
 V სამღდელთმთავროჲ შესამოსელი / წარმოდგომილობასა კარვობისასა შემდგომად ოხთხა წელთა, ვინაჲთგან ძმად მისი იუდა მოკუდა და რამეთუ არცა ვინ მღდელთმთავარ იქმნა მას ჟამსა შინა. და შეკრიბა ძალი მრავალი და საქურველთა სიმრავლე. და დიმიტრიოს ამათმან სწავლამან ფრიად შეაწუხა და დაყოვნებისათვის თავსა თვისსა იბრალებდა, რამეთუ არა წინამსწრობელმან ალექსანდროსმან იკატომოყუარა იონათის მიმართ, არამედ მან მიუტევა ჟამისა მიმართ. მიწერა უკუე და მანცა ეპისტოლე იონათის² მიმართ და ეროსა, მათუწყებელი ამათი: „მეფე დიმიტრიოს იონათის და ნათესავსა იუდეელთასა, ვიხაროდენი ვინაჲთგან დაიცევით ჩუენდა მიმართი სიყუარული და გამოცდელთა თქუენთა მტერთა ჩემთა არა თანამიერთენით, და ამასცა ვიდრემე ვაქებ სარწმუნოებასა თქუენსა. ხოლო გვედრები მათეე ზედა დადგრომად, მიმღებელთა ჩუენგან ნიჭთა და მადლთასა, რამეთუ უმეტესნი ხარკთაგან მიგიტევენ თქუენ და განწყისებულნი, რომელთა მისცემლით პირველ ჩემსა მყოფთა მეფეთა. და მე აწ უკუე თქუენ მიგიტევებ ხარკთა, რომელთა მარადის მოგცემლით. და ამათ თანა ფასსაცა მოგიტევებ თქუენ მარილთა და გვრგვნთასა, რომელთა მოიღებლით ჩუენდა და მესამედითავს ნაყოფისათა და ნახერისათვის ხისა ნაყოფისა, ქმნილისა ნაწილად ჩემდა, თქუენ მიგიტევებ დღენდელით დღითგან. და რომელთაჲ თითოეულისა თავისათვის ჭეროიყო ჩემდა მოცემად დამკვდრებულთაგან იუდეასა შინა და ადგილთსამთავროთაგან ოუდიამსა მახლობელთა, სამარიაჲსა და ლალილეაჲსა და წიად მყოფისაგან³, ამათ მიგიტევებ თქუენ ამიერთგან ყოველსა მიმართ ჟამისა. და იეროსოლუმელთა ქალაქისაჲ სამღდელიოდ და წარუტყუენველად მნებავს ყოფად და თავისუფლად ვიდრე საზღვართადმდე მისთა მეთესა ზედა ხარკთასა. ხოლო სამცველოსა მივსცემ მღდელთმთავარსა თქუენსა იონათის, რაჲთა რომელნიცა მან გამოარჩინეს სარწმუნონი და საყუარელნი, ესენი მას შინა მცველად დაადგინნეს, რაჲთა დაგვეცან ჩუენ იგი. და იუდეელთა, ტყუეთა და მშონებელთა ქუეყანასა ჩუენსა შინა, თავისუფლად განუტევებ და ვბრძანებ არცა მძლავრებით მიყვანებასა იუდეელთა კარაულთასა. ხოლო შაბათნი და დღესასწაულნი ყოველი და სამნი უწინარეს დღესა დღესასწაულისასა იყუნენ უხაკოდ. და ესრეთეე სახედ ჩემსაცა სამეფოსა შინა დამკვდრებულთა იუ-

¹ პოსტერა: A Q. ² იონათი A. ³ ადგილი სამთავროთაგან A Q

* I მკაბ. 10, 21. ^{1*} Περσας 13^გ (საეუთარი სახელი გაგებულა საზოგადო სახელად და თარგმნილთა: Περσας=საპირსაპირო მხარეს მღებარე ქვეყანა. სხვაგან, წ. 5. თ. 7, 7, ეს საეუთარი სახელი უთარგმნელად, პერსეა სახით არის გადმოღებულ).

დელთა თავისუფლად და განუცდელად განუტევებ. და აღმკედრებად ჩემ თანა მნებებელთა უბრძანებ და სამნი ბევრნი იყენენ ესენი და ესოდენთავე, სადაცა წარვიდოდინან, მიემთხვენენ, რაოდენთა მკედრობაა ჩემი მიიღებდეს. ხოლო დუადგინენ მათგანნი რომელნიმე სამცველოთა შინა და რომელნიმე მკველად ჩემისა სხეულისა და მთავრად ვყენე ეზოსა ჩემსა შინა მყოფთა ზედა. ხოლო ებრძანებ მამულთა სჯულთა კუმევეად და ამით დაცვად და სამთა, იუდაისა შინა მდებარეთა, სჯულთაჲ ქუეშდამორჩილებაჲ მნებავს და მღდელთმთავრისა საურყო¹ იყოს. რაჲთა არცა ერთსა იუდეელსა სხუაჲ სამღდელთა აქუნდეს თაყუანისსაცემელად. გარნა მხოლოდ იეროსოლჱმასა შინა მყოფი. ხოლო მივსცემ ჩემთაგან წარსაგებელისათჱს მსხუერპლთაჲსა წლთი-წლად ბევრთა ხუთ და ათთა და დანეშტებულთა საკმართთა თქუენდა მნებავს ყოფად და ბევრთა დრახმათა, რომელთა მიიღებდეს ტაძრისაგან მეფენი, თქუენ მიგუტევებ, ვინაჲთგან შეეტყუებთან ესენი მღდელთა და მსახურთა სამღდელთა-სათა. და რაოდენნი მიივლტოდინან იეროსოლჱმას შინაჲსა ტაძრისა მიმართ და შის ქუეშე მყოფთა მიმართ, გინა სამეფოთა საკმართთა თანამღებნი, ანუ სხვსა რომლისაევე მიზეზისათჱს, განტევებულ-იქმენინ ესენი და მონაგებნი მათნი უენებელ იყენენ. ხოლო ებრძანებ განახლებასა და აღშენებასა ტაძრისასა და ამისა მიმართ წარსაგებელი ჩემთაგან იქმენს და ზღუდეთა ქალაქისათა შეუნდობ შენებად და კოშკთა მალალთა აღდგინებად. და ესე ყოველნი ჩემთაგან აღემართნენ. და უკუეთუ სამცველოცა რაჲმე არს, რომელი სარგებელ-ექმნების იუდეელთა ქუეყანასა, სიმაგრედ მყოფი, და ესეცა ჩემთაგან შეიმზადენინ².

230

4*. ამათმან ვიდრემე აღმთქუმელმან და მიმნიჭებელმან იუდეელთათჱს, მიწერა დიმიტრიოსს ხოლო ალექსანდროს მეფემან, ძალსა დიდსა შემკრებელმან სასყიდლით დადგინებულთაგან და მისრულთაგან სკრიჲთ მისა მიმართ მკედართა, დიმიტრიოსს ზედა განიმკედრა. და ბრძოლაჲ რაჲ იქმნა, მარცხენითმან კერძომან დიმიტრიოსს ერისამან მიდრიკნა წინააღმდგომნი ლტოლულად და სდევნიდა მათ მრავლად და მოაკუდინნა მრავალნი მათგანნი და განფხურა ბანაკი. ხოლო მარცხენითისა³ და შეემთხუეოდა ყოფად დიმიტრიოსს, იძლია. და სხუანი ვიდრემე ყოველნი ივლტოდეს. და დიმიტრიოსს, მკნედ მბრძოლმან, არა მცირენი მოაკუდინნა მბრძოლთაგან. ხოლო მდევნელმან სხუათამან შთაავდო ცხენი უყესა ღრმასა და ძნიად განსაეალსა, სადა შეემთხუა მას, დაცემულობასა ცხენისა მისისასა, მოკუდინებაჲ არა შემძლებელსა განლტოლედ, რამეთუ შემთხუეულსა მისთჱს მხილველნი მბრძოლნი უკუნ-იქცეს და გარემოდგომილნი დიმიტრიოსსნი ყოველნი მას ზედა სტყორცებდეს. ხოლო იგი, ქუეით მყოფი, მკნედ მბრძოდა და დასასრულსა, წყლულებათა მრავალთა მიძლებელი და არღარა ბრძოლად შემძლებელი, დაეცა. და დასასრული ვიდრემე ესევითარი ეწია დიმიტრიოსს, წელთა მმეფობსა ათერთმეტთა, ვითარ და სხუათაცა შინა ცხად-გვქმნიეს.

¹ საურნო AQ, ἀπαιτεῖς 13₃.

* I მაკაბ. 10,48. ² ἡ δὲ βῆτις 13₃₉ (=მარჯენა მხარე).

თ. 3

1. ხოლო ონიას, მღვდელთმთავრისა ძესა, თანმოსახელედ მამისა მყოფსა, რომელიცა აღექსანდრიას შინა იქცეოდა, ლტოლვილი პტოლემეოსს მიმართ, დედისმოყუარედ წოდებულისა, ვითარ და უწინარესცა ვთქუთ, მხილველსა იუდეასა ბოროტისყოფისასა მაკედონთა მიერ და მეფეთა მათთა, მნებებელსა საკსენებელსა და დიდებასა საუკუნესა შემზადებად მისდა, სთნდა წარვლინებამ პტოლემეოსს მიმართ მეფისა და დედოფლისა კლეოპატრასა და თხოვად მათგან კელმწიფებასა, რაჟთა აღაშენოს ტაძარი ეგვიპტეს შინა, მსგავსი იეროსოლჴმას შინათა და ლევიტლნი და მღვდლნი თვისისა ნათესაისაგან დაადგინეს. / ხოლო ამას მნებებელ იყო უფროსდა მინდობილი. წინაწარმეტყუელისი ისაიამსი, რომელმანცა, უწინარეს უმეტეს წელთა ექუსასთა კმნულმან, წინაწარ-თქუა, ვითარმედ ჯერ-არს ნანდვლ ეგვიპტეს შინა. აღშენებამ ტაძრისა და დიდისა ღმრთისათვის მამაკაცისა მიერ იუდელისა. ამით-მიერ უკუე აღზუავებულმან ონია მიუწერა პტოლემეოსს და კლეოპატრას. ესევითარი ეპისტოლე: „მრავალთა და დიდთა საკმარებათა აღმასრულებელი თქუნდა ბრძოლისა საქმეთა შინა ღმრთისა შეწვენისა თანა და მიწვენული ღელესა შინა სკრიასა და ფენიკისასა და ლეონტო ქალაქად, მზის ქალაქისა. იუდელთა თანა, და სხუთა ადგილთა მიწვენული ნათესაისათა და მრავალთა მპოვნელი გარეგან ჯეროვნისა ტაძრებსა მქონებელთა და ამისთვის უსიყუარულოდ მყოფთა ურთიერთას, რომელი და ეგვიპტელთათვისცა შემთხუეულ არს სიმრავლისათვის სამღვდლოთაჟსა და მსახურებათა შინა არა ერთმადიდებლობისათვის, მარჯუესა მპოვნელი ადგილსა, სახელდებულსა უდაბურისა ვუვასტისა, სიმარგესა შინა, აღმომაცენებელსა მრავალსა ხისა ნერგისასა და აღსავსესა ბოროტთა ცხოველთა მიერ, გვედრები, რაჟთა შემინდო. უმეუფოჟსა სამღვდლოჟსა და დაცემულისა განმწმედელსა აღშენებამ ტაძრისა დიდისა ღმრთისასა, მსგავსებისაებრ იეროსოლჴმათა შინაჟსა ტაძრისა, მათვე საზომთა ზედა შენთვის და შენისა ცოლისა და შვილთათვის, რაჟთა აქუნდეს ეგვიპტეს შინა დამკვდრებულთა იუდელთა, მას შინა შემავალთა, ერთგონებაობით ურთიერთარისისა მიმართ მსახურებამ საკმარებათა შენთაჟ. და რამეთუ ისაჟ წინაწარმეტყუელმან ესე წინაწარ-თქუა: „იყოს სამსხუერპლო ეგვიპტეს შინა უფლისა ღმრთისა“. და მრავალნი წინაწარმეტყუელნი სხუანიცა ესევითარნი ადგილისათვის.

2. და ესენი ვიდრემე ონია მეფესა პტოლემეოსს მიუწერა. ხოლო გულისკმაყოს ვინმე კეთილმსახურებამ მისი და კლეოპატრასი, დისა მისისა და ცოლისაჟ, ეპისტოლისაგან, რომელი ნაცვალ-უწერეს, რამეთუ ცოდვად და სჯულისა გარდასლვად ონიას თავსა ზედა დადვეს, რამეთუ მიწერეს ესრეთ: „მეფე პტოლემეოსს და დედოფალი კლეოპატრა ონიას, გიხაროდენი წარგვიკითხეთ ეპისტოლე შენ, მვედრებელისაჟ, შენდობად შენდა ლეონტო ქალაქსა შინა მზის ქალაქისასა, დაცემულისა განმწმედაჟ, სახელდებულისაჟ უდაბურისა ვუვასტისაჟ, რომლისათვისცა განკვრებულ ვართ, უკუეთუ იყოს სახარულევან ღმრთისა აღშენებადი სამღვდლოჟ საძაგელსა ადგილსა შინა და ად-

* [ქმუ 13, 77 (ლქმ = 1) საოცარი, საშინელი, 2) საკულტო, შინდა. ამ კონტექსტში სავარაუდოდ მითითებულია.]

სავსესა ბოროტთა ცხოველთა მიერ. ხოლო ვინაჲთგან შენ იტყუ ისაიას წინაწარმეტყუელისა უწინარეს მრავლისა ეამისა ამათ თქუმაღ, შეგინდობთ შენ, უკუეთუ ჭერ-არს ამისი ქმნაჲ სჯულისაებრ, რაჲთა ჩუენ უეჭუელ-ვიყუებთ ცოდვად ღმრთისა მიმართ“.

3. მიმღებელმან უკუე ადგილისამან, ონია აღაშენა ტაძარი და გვაპტისა შინაჲსა სამღდელოჲსათჳს ბომონი დიდისა ღმრთისაჲ, მსგავსი იეროსოლჳმათა შინათაჲ, არამედ უმცირესი და უღარესი. ხოლო საზომთა მისთა და/ჳჳურ-კელთაჲ აჲ არა მთნდა მე მოთხრობაჲ, რამეთუ მეშუდესა წიგნსა ჩემსა იუდაებრივთა ბრძოლათასა აღწერილ არს. ხოლო პოვნა ონია იუდეელნიცა ვიეთ-ნიმე, მსგავსნი მისნი, და მღდელნი და ლევიტნი, მუნ მსახურნი. არამედ სამღდელოჲსა ამისთჳს კმასაყოფელად უწყებულ არს ჩუენ მიერ. 231

4. ხოლო აღექსანდრიას შინა მყოფთა მღდელთა და სამარიტელთა, რომელნი ღარიზინ მთასა შინა მყოფსა სამღდელოსა თაყუანის-სცემდეს, აღექსანდროჲს ეამთა შინა აღშენებულსა, შეემთხვა კდომჲ ურთიერთას და სამღდელოთათჳს პტოლემეოჲს ზე განისაჯნეს, რამეთუ იუდელნი იტყოდეს მოჳსის სჯულთაებრ აღშენებასა იეროსოლჳმათა ტაძრისასა, ხოლო სამარიტელნი—ღარიზინს შინა მყოფისასა. და თანად ევედრნეს მეფესა, რაჲთა დაჯდომილმან მოყუარეთა თანა ისმინნეს მათ ძლითნი სიტყუანი და ძლეულნი სიკუდილსა ზღვეულ იქმნენ. სამარიტელთა ვიდრემე სიტყუაჲ სავეევოს ქმნა და თეოდოსიოს, ხოლო იეროსოლჳმელთა და იუდელთაჲ—ანდრონიკოს მესსალამაოჲსმან. და ფუცეს ღმრთისა მიმართ და მეფისა, რაჲთა აღმოჩენანი სჯულთაგან იქმნენ, თანად ევედრნეს პტოლემეოჲს, რაჲთა რომელიცა პოვოს გარდაშავალი ფიცთაჲ, მოაკუდინოს. მეფე ვიდრემე უკუე, მრავალთა მოყუარეთა თანგანშზრახად მიმყვანებელი, დაჯდა სმენად სიტყუთა. ხოლო აღექსანდრიას შინა მყოფნი იუდელნი მრავლად მოშიშებდეს მამაკაცთათჳს, რომელთა განცდილებაჲ იეროსოლჳმათა შინაჲსა სამღდელოჲსათჳს შეემთხუეოდა, რამეთუ მძუნეარედ მოითმენდეს, უკუეთუ ვიეთმე დაჰსნან ესე, ესრეთ ძუელი და საჩინოდ ქუეყანასა შინა მყოფი. ხოლო სავეევოს და თეოდოსიოს მიუტევეს¹ ანდრონიკოსს პირველად-ქმნაჲ სიტყუათაჲ. და იწყო აღმოჩენათაგან სჯულისაგან და მონაცვალეთა მღდელთმთავართა და ვითარმედ თითოეული, მამისაგან პატივსა მიმთუალველი, მთავრობდა ტაძრისა და ვითარმედ ყოველთა ასიაჲსა მეფეთა პატივ-სცეს ტაძარსა შესაწირავთა მიერ და ბრწყინვალეთა ხიჳთა. ხოლო ღარიზინის შინაჲსაჲ, ვითარ არად მყოფისაჲ, არავინ სიტყუაჲ, არცა ზრუნეაჲ ქმნა. ამათმან მეტყუელმან ანდრონიკოს და სხუათა მსგავსთა ამათთამან, არწმუნა მეფესა სჯაჲ მოჳსის სჯულთაებრ იეროსოლჳმათა ტაძრისა აღშენებისაჲ, ხოლო მოკუდინებაჲ სავეევოს და თეოდოსიოჲს თანათაჲ. და შემთხუეულნი ვიდრემე იუდელთათჳს აღექსანდრიას შინა პტოლემეოჲს ზე, დედისმოყუარისა, ესენი იყვნეს.

¹ მოტევის A.

მ. 4

1°. ხოლო მოკულა-რამ დიმიტრიოს ბრძოლასა შინა, ვითარცა ზემო წარმოვჩინეთ. ალექსანდროს, სკრიპასა მეფობასა მიმღებელმან, მიუწერა დედის მოყუარესა პტოლემეოსს დაწინდებად ქორწილისა მიმართ ასულსა მისსა მეტყუელმან, ვითარმედ სამართალ არს, მამულსა მთავრობასა მიმღებულსად და პირველისა განგებისა მიერ ამას ზედა მიწვეულისად და დიმიტრიოსს მძლეველისად და არცა სხუათა შინა მისა მიმართისა ნათესავობისათჳს უღირსად მყოფისად. ქმნასა ნათესავობისასა. ხოლო პტოლემეოს, სიხარულით ზრამულაუღელმან მზახობისამან, ნაცვალ-უწერა, მხიარულებასა მეტყუელმან ^v მამულსა მთავრობასა, მისდად მყოფსა, მიღებისა/თვის და ასულისა მიცემა აღუთქუა. და შემთხვევად პტოლემეოდად¹, ასულისა მიყვანებად მგულბებულსა უბრძანა მას, რამეთუ თუთ ესე ასულსა თვისსა ვიდრე აქამომდე წარმოჰყვეს ეგვიპტით და მუნ შეაუღლოს მას ყრმად თვისი. და პტოლემეოს ვიდრემე, ამითი მიმწერელი, მიიწია სწრაფით პტოლემეოდად² კლეოპატრას, ასულსა, მიმყვანებელი. ხოლო მოვენელმან მუნ წინაშემთხუეულსა ალექსანდროსს, ვითარცა მიემცნო, მისცა მას ყრმად და ზითივი, ვეცხლი და ოქროვ, რაოდენი ჯერ-იყო მიცემად მეფისაგან.

2°. ხოლო აღესრულებოდეს რამ ქორწილი², ალექსანდროს იონათისს ძლდელთმთავარსა მიუწერა, მბრძანებელმან, რამთა მივიდეს იგი პტოლემეოდად². და, მიწვეულმან მეფეთა მიმართ, მიანიჭნა მათ ძლუენნი ბრწყინვალეხი და მრჩობლთაგანვე პატივსა მიემთხვა. ხოლო ალექსანდროს აიძულა მას, განძმარეულსა თვისისა სამოსლისასა, შთაცუმაჲ პორფერაჲსაჲ და თანამჭრომად მისმან მოქმედმან დალიქსა ზედა, უბრძანა მთავართა, საშუვალ ქალაქისა განსრულთა მის თანა, ქადაგებად არავისდა შენდობად ძვრსა მეტყუელბად მისთვის და არცა მიცემად მისა იძულებათა. ხოლო ესე რამ ქმნეს მთავართა, მხილველნი მეფისა მიერსა ქადაგებასა იონათისს პატივისათჳს, შესმენად განზადებულნი და მისა მიმართ სიძულილსა მქონებელნი, ივლტოდეს შეშინებულნი, ნუსადა მიიღონ რამე ძვრი. და ესოდენი მოსწრაფებად იონათისთვის შეფემან ალექსანდროს იქუშია, ვიდრელა პირველად მოყუარეთა დაწერა იგი.

3°. ხოლო წელსა მეხუთესა და მესამეოცესა ასთა თანა დიმიტრიოს დიმიტრიოსს ძე მრავალთა თანა სასყიდლით დადგინებულთა, რომელნი მისცნა მას ლაოსთენი კრიტელმან, აღდგომილი კრიტით წარვიდა კილიკიად. და ამისმან სმენამან ალექსანდროს შიშსა და შფოთსა შთაგდო და მეყუსეულად ფუნკით ანტიოქიად მოსწრაფე იყო, რამთა მუნ შინანი პირველ დიმიტრიოსს მოსლვადმდე განამტკიცნეს. ხოლო დაუტევა ღელისა სკრიპასა მთავარად ამოღლონიოს დიონი, რომელმანცა, მრავლისა ძალისა თანა იამნიად მიწვეულმან, წარავლინა იონათისს მიმართ მღდელთმთავარისა, მეტყუელმან: „უჭერო არს მხოლოდ-ყოფად ჩუნი, მოცალეებით ცხორებად და კელმწიფებთ, არა

¹ პტოლემეოდად AQ. ² პტოლემეოდად AQ.

³ I მაკაბ. 10,51. ⁴ I მაკაბ. 10,59. ⁵ Taw. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

დამორჩილებად მეფისა. ნუ აწ თავსა თვისსა, მათათა შინა მჯდომარე, იტუ-
ნებ, მგონებელი ძალსა ქონებად. არამედ უკუეთუ მინდობილ ხარ ძალისა
შენისათვის. შთამოსრული ველად მკედრებსა ჩუენსა თანა აღრაცხილ-იქმენ და
დასასრულმან ძლევისამან გამოაჩინოს უმუნესი. უწყოდე უკუე ჩემ თანა აღ-
მკედრებთა ურჩეულესთა ქალაქისათა და რამეთუ ვითარ მძლეველნი არან
ესენი შწობელთა შენთანი. ხოლო ჰყო ჩუენდა მომართი ღუაწლი ესევეითარსა
ქუეყანასა შინა, სადა ქვათა მიერ არა არს, არამედ საჭურველთა მიერ ბრძო-
ლად, არცა აღგილი, ვინაჲ ძლეული ლტოლვილ-იქმენა“.

4*. განრისხებული უკუე ამთ ზედა იონათის, ბევრთა გამომრჩეველი
მკედართაჲ, წარემართა იეროსოლუჲმად სიმონის თანა, ძმისა თვისისა. და მი-
წუნულმან იოჰპიდ დიბანაკა გარეგან ქალაქისა, ხოლო იოჰპელთა დაუწუნეს
მას ბჳენი, რამეთუ სამცვე/ლოჲ აქუნდა შინაგან აპოლონიოსს მიერ დადგი- 232
ნებული. ხოლო იონათის განემზადებოდა რაჲ ოკრებისა მიმართ მათისა, შე-
შინებულთა, ნუსადა და ქალაქი მათი მიიღოს ძლიერებით, განუხუნეს მას
ბჳენი. და აპოლონიოსს უკუე, მსმენელი იოჰპისა დაპყრობასა იონათის მიერ,
სამ ათასთა ცხენოსანთა მიმყვანებელი და ქუეითთა რვა ათასთაჲ, აზოტოდ
შიიწია და მიერ წარსრული მღუმრიად და დაწყნარებით ჰყოფდა სლუასა.
ხოლო მისრული იოჰპიდ, ვითარ წარმავალი, მიიზიდვიდა¹ იონათისს ველად,
ცხენთა შეურაცხისმყოფელი და ძლევისა სასოებათა მქონებელი მისგან. გა-
მოსრული იონათის სდევნიდა აპოლონიოსს აზოტოდში. ხოლო ვითარ ველ-
სა შინა შემთხუეულ-იქმენა ქმნაჲ ბრძოლისაჲ, უკუმოქცეული განწყუო მას
ბრძოლად. და აპოლონიოსს ათასნი ცხენოსანნი დასხნა მზირად ქევსა რო-
მელსამე შინა, რაჲთა უკუანაჲთ გამოუჩნდენ მბრძოლთა, რომელი აგრძნა რაჲ
იონათის, არა შეშინდა, არამედ განმაწყებულმან მკედრობისამან ოთხკუთხად,
ყოვლით კერძო მბრძოლთა ბრძოლად უბრძანა, პირისპირ და უკუანაჲთ მო-
მავალთა მიმართ განმაწყებულმან მისმან. ხოლო ვითარ მიიწია ბრძოლად ვიდ-
რე მწუხრადმდე, მისცა სიმონს, ძმასა, ნაწილი ძალისაჲ და უბრძანა მას
წყობად ბანაკსა მტერთასა, ხოლო მან მის თანათა უბრძანა აღჭურვილთა სა-
ჭურველითა მითუალეჲთ ისართაჲ, რომელნი ცხენოსანთა მიერ მოივლინებო-
დეს. და მათ ვიდრემე ქმნეს ბრძანებული. ხოლო მბრძოლნი ცხენოსანნი, მათ
ზედა განმტყეველნი ისართანი, ვიდრემდის და წარმოაქარიელნესცა, არარას
აუნებდეს მათ, რამეთუ არა შეეებოდეს სხეულთა ტყორცებულნი, არამედ
შედგმულთა ფართა ზედა და შეერთებულთა სიკუმოჲთა ზედგანტყეველნი,
ადვილად ბგიერდეს და უსაქმოდ მოიღებვოდეს. ხოლო ვითარ დაქსნილ იქმნ-
ნეს განთიადითგან ვიდრე მიმყოვრებულად მწუხრადმდე მტყორცებულნი
მათდა მიმართ მბრძოლნი, გულისკმისმყოფელმან სიმონ მოუძღურებისა მა-
თისამან შებმა-უყო განწყობილსა და გულსმოდგინებასა მრავალსა კუმეგითა
მკედართა მისთაჲთა, მიდრიცნა მტერნი ლტოლვად. ხოლო იხილნეს რაჲ ქუე-
ითნი ლტოლვილად ცხენოსანთა, არცალა იგინი დაადგრეს, არამედ დაქსნილად
ვიდრემე მყოფნი ვიდრე მიმწუხრადმდე ბრძოლისაგან და ქუეითთაგან სასოე-
ბისა წარმწყემდელნი უშუერად და აღრეულად ივლტოდეს, ვიდრელა განხეთ-
ქილნი ესენი ყოველსა ველსა ზედა განიბნინეს. ხოლო მღევნელმან მათმან

¹ მიზიდვიდა AQ.

* I მკ.ბ. 10.74.

იონათის ვიდრე აზოტოდმდე და მრავალთა ცხორებისა წარმწირველთა მომაკუდინებელმან აიძულა დაღონის ტაძარსა შინა მილტოლვამ, რომელი იყო აზოტოს შინა. და მიმღებელმან ზედმისლვით ქალაქისამან, იონათის დაწუა იგი და თანად გარემოას მისსა მყოფნი დაბანი და არცა დაღონის ტაძარსა განუყენა, არამედ და ესეცა დაწუა და მას შინა შეველტოლვილნი განხრწნა. ხოლო ყოველი სიმრავლე ბრძოლასა შინა დაცემულთა მბრძოლთა და დამწუარათა ტაძარსა შინა იყო რვა ათასი. მძლეველი უკუე ესოდენისა ძალისა, წარსრული ასკალონად მიიწია და დაიბანავა რაჲ ამან გარეგან ქალაქისა, მოვიდეს შემთხუევად მისა ასკალონიტელნი, ნიჭთა მომღებელნი მისთვის და პატრივისმცემელნი. ხოლო იყო, მიმთუალველი გულსმოდგინებისა მათისა, მიიქცა მიერ იეროსოლჴმად, მრავალსა ნატყუნავსა მიმღებელი, რომელი მიიღო მძლეველმან მბრძოლთამან. ხოლო ალექსანდროს, მსმენელი მკედართმთავრისა მისისა აპოლონიოას ძლეულებისა, იხემებდა მხიარულებასა, რამეთუ გარეგან განზრახვისა მისისა პბრძოდა იონათისს, მოყუარედ და თანაშემწედ მყოფსა. და წარაელინა იონათის მიმართ, მწამებელმან ნიჭთა და პატრეთა მიცემად სამსჯუალსა ოქროსასა, ვითარცა წესარს მიცემად მეფისა ნათესაეთა და ადგილთსამთავროდ მისი მისცა მას სამკვდრებელად.

5*. და ამასეე უამსა შინა მეფეცა პტოლემეოს, დედისმოყუარედ წოდებული, ნატურსა¹ მიმყვანებელი ძალსა და ქუეთისა, სკრიად მიიწია შეწყენად ალექსანდროსსა, რამეთუ სიძე იყო მისი. და ყოველნი ქალაქნი, ალექსანდროსს ბრძანებისაებრ წადიერებით შემწყნარებელნი მისნი, წარავლდნეს ვიდრე აზოტო ქალაქამდე, სადა ყოველნი კმობდეს მისა მიმართ დამწუარისათჴს ტაძრისა მათისა დაღონისა და შესამენდეს იონათისს, უჩინოშქმენელსა მისსა და სოფლისა დამწუეველსა და მრავალთა მათთა მომაკუდინებელსა. და პტოლემეოს ვიდრემე, ამათმან მსმენელმან, დაიდუმა¹, ხოლო იონათის, იოპხიდ მიგებებული პტოლემეოასი, ნიჭთა ბრწყინვალეთა მიემთხვა მისგან და პატრესა ყოველსა. ამისა შემდგომად, წარმავლენელი მისი ვიდრე ელევეთრო წოდებულად მდინარედმდე, კუალად უკუნ-იქცა იეროსოლჴმად.

6. ხოლო მიიწია რაჲ პტოლემეიდას², გარეგან ყოვლისა იქუსა კინილა განიხრწნა პტოლემეოს, ზედგანზრახული ალექსანდროსგან ამმონიოას მიერ, რომელი იყო საყუარელ მისა. ხოლო ცხად-იქმნა რაჲ ზედგანზრახულებამ, პტოლემეოს მიუწერა ალექსანდროსს, სატანჯველად მთხოველმან ამმონიოასმან, ზედგანზრახულებასა მეტყუელმან მისგან და სასჯელსა მიცემად ამისთვის ევედრებოდა მას. ხოლო ვინაჲთგან არა მისცემდა ალექსანდროს, გულისკმისყოფელი თჴთ მას ყოფად ზედგანზრახველად, ბოროტად დაიდვა მისა მიმართ. ხოლო ანტიოქელთა მიმართ და პირველადცა მცოდველ იყო ალექსანდროს ამმონიოას ძლით, რამეთუ მრავალთა ბოროტთა მენებელ იყვნეს მის მიერ სასჯელსა ვიდრემე ნაკადრებთასა მიცემელ იქმნა ამმონიოს, მოკუდინებული უმუერად ვითარ დედაკაცი, მოსწრაფე დაფარვასა თავისსა სამოსლითა დედაკატებრივითა, ვითარ და სხუათაცა შინა ცხად-გვქმნიეს³.

¹ დათდამა AQ. ² პტოლემეიდას AQ. ³ ცხად-გვქმნეს AQ.

* I ზაკბ. 11,1. ¹⁰ ოსმარქუ 13ვე (=სახლეო ძალა, ფლოტი).

7°. ხოლო პტოლემეოს, მებრალბელმან თავისა თვისისამან, რამეთუ შე-
 აულდა ასული ალექსანდროსს და რამეთუ თანა-შეეწია დიმიტრიოჲს მიმართ,
 აწ დაჰქსნა მისა მიმართი ნათესაეობაჲ, რამეთუ მიმტაცებელმან ასულისამან
 შიუმცნო დიმიტრიოჲსს მეყუსეულად თანაშემწეობისათეს და სიყუარულისა
 მათეუებელმან და ასულისა მიტემაჲ ცოლად მისდა აღუთქუა და მამულსა
 შოაერობასა ზედა დაღვინებაჲ მისი. ხოლო დიმიტრიოჲს, მხიარულქმნილმან
 მიმცნებულთა ზედა, მიითულა თანამბრძოლობაჲ და მზახობაჲ, / გარნა ვრ- 2341°
 თიდა პტოლემეოჲსთეს ნეშტი სალუაწოჲ დაშთომილ იყო: დარწმუნებაჲ ანტი-
 ოქელთაჲ, რაჲთა შეიწყნარონ დიმიტრიოჲს, რამეთუ სიძულილსა მქონებელ
 იყვნეს მისა მიმართ მათ ძლით, რომელნი მამამან მისმან დიმიტრიოჲს მათდა
 მიმართ იუსჯულონა. გარნა მოიდონა ესეცა, რამეთუ მოძულეთა ალექსანდრო-
 Ბსთა ანტიოქელთა ამმონიოჲს ძლით, ვითარცა წარმოვაჩინეთ, აღვილად გან-
 დევნეს იგი ანტიოქიათ. და ესე ვიდრემე, განვრდომილი ანტიოქიათ, წარ-
 ვიდა კილიკიად. ხოლო ანტიოქელთა მიმართ მიწევნული პტოლემეოს მეფედ
 განიჩინა მათ მიერ და მკედრობისა და იძულებულმან ორნი დაიდგნა გვრგვ-
 ნი: ერთი ვიდრემე ასიახსათეს, ხოლო სხუაჲ — ეგვიპტისათეს. ხოლო ბუნე-
 ბით კეთილად მყოფი და მართალი და უცხოთასა არა გულსმთქუმელი და
 ამათ თანა გულეებადთაცაგან გონებად გონიერი, მსჯელ იქმნა კრძალულებსა
 კუმეად, რაჲთა არა საშურველ იქმნეს რომთა მიერ. და შემკრებელმან ან-
 ტიოქელთამან შესაკრებლად არწმუნა მათ შეწყნარებაჲ დიმიტრიოჲსი, მე-
 ტყუელმან, ვითარმედ არარაჲ ძვრ-იქსენოს მათთეს მამისა ძლით თვთ კეთილ-
 ყოფილმან და თანად აღიარა, ვითარმედ მოძღუარ კეთილ იყოს მისა და მთა-
 ვარ და ბოროტთა საქმეთა კეთილყოფელსა აღუთქუა არა შენდობად, ხოლო
 თვთ მისდა კმაყოფასა იტყოდა ეგვიპტისა სამეფოჲსასა. ამათმან მეტყუელმან
 არწმუნა ანტიოქელთა შეწყნარებაჲ დიმიტრიოჲსი.

8. ხოლო ალექსანდროს მკედრობისა თანა მრავლისა და დიდისა შემ-
 ზადებულეებისა მიიმართა კილიკიათ სკრიად და ანტიოქელთა ქუეყანაჲ და-
 წუა და განდებურა. ხოლო პტოლემეოს განიშკედრა მას ზედა სიძისა თანა
 თვისისა დიმიტრიოჲსსა, რამეთუ მიეცა მისდა ასული ქორწილად და მძლეველ-
 თა ლტოლვად მიდრიკეს ალექსანდროს. და ესე ვიდრემე უკუე არავიდა მი-
 იელტოდა. ხოლო შეემთხვა ბრძოლასა შინა ცხენსა პტოლემეოჲსსა, პილოასა
 კმისა მსმენელსა, აღშფოთებაჲ და პტოლემეოჲსს, შერყეულისა, შთამოგდებაჲ.
 და მბრძოლთა, იხილეს რაჲ, მას ზედა მიიმართეს და წყლულეებანი მრავალნი
 მისცნეს მას თავსა ზედა და ძვრისხილვასა შინა სიკუდილისასა დაადგინეს,
 რამეთუ სხეულისმცველთა მიიტაცეს იგი, ესრეთ ბოროტად მქონებელი,
 ვიდრედა ოთხთა დღეთა შინა არარას აგრძნობდა, არცა კმობად შემძლებელ
 იყო. ხოლო ალექსანდროს თავსა, არაეთა მძლავრმან მომკუეთელმან ზავი-
 ლოს, წარუვლინა პტოლემეოჲსს, რომელმანცა მებნუთესა დღეთასა, აღმხილ-
 ველმან წყლულეებათაგან და გონიერქმნილმან, სახარულეგანი სმენაჲ და სახი-
 ლავი — ალექსანდროსს აღსრულებაჲ ერთბამად და თავი — ისმინა და იხი-
 ლა. და შემდგომად არა მრავლისა, აესებულმან სიხარულითა ალექსანდროსს
 სიკუდილისათეს, და თვთცა დააქცია ცხორებაჲ. მეფობდა უკუე ასიახსა

* I მაკბ. 11,10. 1° 233—234—235 ფურცლები A-ში არასწორად არის აკენჭული.

† აქლექსანდროს, ვალად სახელდებული, წელთა ხუთთა, ვითარ და სხუათაცა შინა ცხადქმნილ არს.

9*. ხოლო მიმღებელმან მეფობისამან დიმიტრიოს, ნიკანორ სახელდებულმან, სიბოროტი იწყო განხრწნაჲ პტოლემეოს მკედრობისაჲ, მისა მძარტისა თანშეშწნობისა დამეიწყებელმან და ვითარმედ სიმამრი იყო მისი და კლეოპატრას ქორწინებისათჳს ნათესავი. მკედარნი ვიდრემე უკუე ევლტოდეს სიბოროტესა მისსა აღექსანდრიად, ხოლო დიმიტრიოს დამპყრობელ იქმნა პილოთა.

და იონათის უკუე მღდელთმთავარი, ყოვლისა იუდეაჲსაგან მკედრობისა შემკრებელი, მბრძოლი აოჯრებდა იეროსოლჳმათა სამცველოსა, რომელსა აქუნდეს მაკედონელი მცველად და რომელნიმე უსახურთავანნი და ლტოლვილინი¹ მამულისა ჩუეულებისაგან. ხოლო ესენი პირველად შეურაცხ-პყოფდეს, რომელთა იონათის მოიღონებდა მიღებისათჳს, მინდობილნი სიმტკიცესა ადგილისასა. და ღამით ვიეთნიმე ბოროტთაგანნი, მას შინა მყოფნი, გამოსრულნი წარვიდეს დიმიტრიოსს მიმართ და გარემოდგომილებჲა სამცველოჲსაჲ აუწყეს მას. ხოლო იგი, უწყებულთა ზედა განრისხებული, მიმყვანებელი ძალისაჲ მივიდა ანტიოქიათ იონათის ზედა. და მიწვეულმან პტოლემეიდას² მიწერა, მბრძანებელმან მისმან, რაჲთა ისწრაფოს წარსლვად მისა მიმართ პტოლემეიდად. და იგი ვიდრემე ოჯრებისაგან არა დაცხრებოდა, გარნა მოხუცებულთა ერისათა მიმყვანებელი და მღდელთა და ოქროსა და ვეცხლსა და შესამოსელსა და სიმრავლესა ნიჭთასა მიმღებელი მივიდა დიმიტრიოსს მიმართ და ამათ მიმნიჭებელმან მისმან განკურნა რისხეჲა მეფისაჲ და პატიცემულმან მისგან მიიღო მტკიცედ ქონებაჲ მღდელთმთავრობისაჲ, ვითარ და უწინარესთაცა მისთა მეფეთაგან მქონებელ იყო. ხოლო ვინათგან შესამენდეს მას ლტოლვილინი, არა ირწმუნა დიმიტრიოს, არამედ და მკედრებელსაცა მისსა, რაჲთა ყოვლისა იუდეაჲსათჳს და სამთა ადგილთა სამთავროთათჳს, სამარიაჲსა და იოპპისა და ლალიუაჲსა, სამასთა მისცემდეს ტალანტთა³, მისცნა ყოველთათჳს ეპისტოლენი, რომელთა აქუნდა სახე ესევეთარა: „მეფე დიმიტრიოს იონათის ძმასა და ნათესავსა იუდეელთასა, მხიარულებჲა! ხაცვალნაწერი ეპისტოლისაჲ, რომელი მიუწერე ლასთენის, ნათესავსა ჩუენსა, წარმოკვლენიეს თქუენდა, რაჲთა ისწავოთ: „მეფე დიმიტრიოს ლასთენის, მამასა, მხიარულებჲა! იუდელთა ნათესავისაჲ, მოყუარედ მყოფისაჲ და სამართალთა ჩუენდა მიმართი დამცველისაჲ, ნაცვლად სიყუარულისა ვსაჭე მადლსა მინიჭებაჲ და სამთა სჯულთა მიუტევებ: რემად და ლვდად და რაბათა, რომელნი იუდეასა მიერთნეს სამარიათ და სიმტკიცეთა მათთა. და ამას თანა რაოდენნი შემსხუერბულეთა იეროსოლჳმელთაგან მიეცემოდეს პირველთა ჩემთა მეფეთა და რაოდენნი ნაყოფთაგან ქუეყანისათა და ნერგთა და/სხუათა ჩუენ ძლითთა და ტბებსა მარილთასა და ჩუენდა მოღებულთა გვკვცნთა, მიუტევებ მათ და არა რომელი ამათგანი გარდაჯდომილ იქმნეს ამიერთგან, არცა შემდგომად მყოფსა ეჲმსა. იზრუნვე უკუე, რაჲთა ამათი ნაცვალნაწერი იქმნეს და მიეცეს იონათის და საჩინოსა ადგილსა შინა წმიდისა ტაძრისასა დაიდვას“. მიწერილინი ვიდრემე ესენი იყვიეს. ხოლო მხილველმან დი-

¹ მქელანა A. ² ლტელვილინი A. ³ პტოლემეადას AQ. ⁴ ტალანტთა AQ.

* I მკაბ. 11,19; 11,30.

მეტრიოს მშვედობასა და არცა ერთსა ძკრისხილვასა, არცა შიშსა ბრძოლისა-სა ყოფად, დაჰქსნა მკედრობაჲ და ნაკლულევან ყო სასყიდელი მათი და მხოლოთა უცხოთა შეკრებილთა მისცა ესე, რომელნი მის თანა აღმოვიდეს კრიტით და სხუათა ქალაქთაგან. ამიერ უკუე მტრობაჲ და სიძულილო მისი იქმნა მკედართაგან, რომელთა იგი ვიდრემე არცა ერთსა მისცემდა. ხოლო ბირეულ მისსა მყოფნი მეფენი და მშვედობასაცა შინა მიმცემელნი მათთვის მსგავს იყვნეს, რაჲთა მოყუარედ აქუნდენ და მათთვისთა ღვაწლთა შინა, უკუეთუ ოდესმე საკმარ იქმნეს გულსმოდგინედ.

VI. 5

!

1*. ამისთვისცა ამას სიძულილსა მსწავლელი მკედართაგან დიმიტრიოსს მიმართ, მკედართმთავარი ვინმე ალექსანდროსი, აჰამელი ნათესავით, დიოდოროს, ტრეფონადცა წოდებული, მიიწია მალხონს მიმართ არავისა, რომელი ზრდიდა ალექსანდროსს ძესა ანტიოხოსს. და მათუყებელი მისდა სიძულილსა მკედრობათსა დიმიტრიოსს მიმართ, არწმუნებდა მიცემასა მისთვის ანტიოხოსსა, რამეთუ მეფე ყოს იგი და მთავრობასა ზედა მამისა მისისასა დაადგინოს იგი. ხოლო იგი წინა-აღლდგებოდა ბირეულად ურწმუნოებით, არამედ შემდგომად მრავალსა ჟამსა ევედრებოდა რაჲ ტრეფონ, იძლია განზრახვისაგან, რომელთათვის ტრეფონ ევედრებოდა. და ამის მამაკაცისა ძლითნი ვიდრემე ამათ შინა იყვნეს.

2*. ხოლო მდღელთმთავარი იონათის, მნებებელი გამოღებად იეროსოლკმათა სამცველოსა და ლტოლვილთა იუდელთა და უსახურთასა და¹ ყოველსა სოფელსა შინა მცველად დადგინებულთასა, წარმავლენელი დიმიტრიოსს მიმართ ძღუნთა და მოხუცებულთაჲ, ევედრებოდა სიმავრეთა შინა იუდეასათა მყოფთა განსხმასა. ხოლო იგი არა ამათ მხოლოდ მინიჭებად მისდა, არამედ და უდიდესთაცა ამათთა აღუთქუმიდა შემდგომად კელთშინაჲსა ბრძოლისა, რამეთუ აწ ამისგან უცალოობს. და ევედრებოდა მას შეწევნასა წარვლინებად, მათუყებელი განდგომასა ძალისა მისისასა. და იონათის ვიდრემე სამ ათასნი მკედარნი წარავლინნა გამომჩიველმან.

3*. ხოლო ანტიოქელნი, მოძულენი დიმიტრიოსსნი ბოროტათვის, რომელნი ევენეს მის მიერ და მძაგებელნი მისნი და მამისაცა მისისა დიმიტრიოსსთვის, მრავალთა მცოდველისა მათდა მიმართ, ჟამთა ეძიებდეს მიღებად, რომელსა შინა ზედ-დაესხნენ მას. ხოლო გულისკმისყოფელნი შეწევნასა მოსლვად იონათისგან დიმიტრიოსს მიმართ და განმგონენი ერთბაჲად. ვითარმედ მრავალი შეკრიბოს ძალი, უკუეთუ არა მსწრობელთა იპყრან იგა, აღმტაცებელნი საჭურველთანი და გარემოდგომილნი სამეფოთა მის/თანნი სახედ ოქრებისა და განსავალთა დამპყრობელნი, ეძიებდეს კელთგდებასა მეფისასა. ხოლო მან, მხილელმან ერსა ანტიოქელთასა მბრძოლად მისა მიმართ და საჭურველთა შინა მყოფად, მიიყვანნა სასყიდლით დადგინებულნი და იონათის მიერ წარვლინებულნი იუდელნი და შებმა-უყო ანტიოქელთა. და

¹ და] + და A.

* I მკაბ. 11,39. * I მკაბ. 11,41. * I მკაბ. 11,45.

იძულებული მათ მიერ, რამეთუ მრავალნი ბევრნი იყვნეს, იძლია. ხოლო მხედველნი ანტიოქელთანი მძლეველად, იუდელნი სამეფოთა სართულთა ზედა აღვიდეს და მიერ ესროდეს ანტიოქელთა. და იგინი ვიდრემე შორს იყვნეს ვნებისაგან მათ მიერ სიმაღლისა ძლით, ხოლო მათ ბოროტად უყოფდეს ზეხაათ კერძო ბრძოლისათვის და მახლობელთა სახლთაგან განასხნეს იგინი და ამათ მეყუსეულად ცეცხლი აღუდგეს. ხოლო საცუმელი, ყოველსა ქალაქსა ზედა განფენილი სიჭმომსათვის სახლთათა და რამეთუ უმრავლესნი ძელისაგან აღმენებულ იყვნეს, დასწუვიდა მას ყოველსა. და ანტიოქელნი უკუე, არა შემძლებელნი შეწყენად, არცა დამპირვად ცეცხლისა, ლტოლვად მიდრკეს. ხოლო იუდელნი, სახლითი-სახლად მელდომნი, ამით სახითა სდევნიდეს და საკრველისა დევნულებისა შემთხუეულ იქმნა. ხოლო მეფემან, მხილველმან ანტიოქელთამან, რამეთუ ცხოვნებად შეილთა და ცოლთა მოსწრაფე არიან და ამისთვის არღარა მბრძოლი სხუათა, სივიწრეთა შინა ზედ-დაეხსა მათ და შეებამყოფელმან მრავალნი მათგანნი მოაკუდინნა, ვიდრელა აიძულა მათ დასრევაჲ საჭურველთაჲ და მიცემაჲ თავთა თუსთაჲ დიმიტრიოსა. და შემნდობელმან მათთვის ნაკადრებთამან დააცხრო კლდომაჲ. ხოლო მიანიჭნა იუდეულთა ნატყუენავისა სარგებელთაგან და ვითარ მიზეზ ძლევისა მისისად ქმნილთა მმადლობელმან, წარავლინნა იეროსოლჲმად იონათის მიმართ, მწამებელმან მისდა თანშემწეობისათვის. არამედ უკუნადასკენელ ბოროტ იქმნა მისა მიმართ და აღთქუმანი განაცრუენა და ბრძოლაჲ აქადა, უკუეთუ არა ყოველნი ხარკნი მისცნეს მას, რომელთაჲ თანა აწ იუდეულთა ნათესავსა პირველთა მეფეთაჲთგან. და ესე ექმნენესცა, არა თუმცა ტრკფონს დაეყენა იგი და იონათის მიმართი შეზადებულებაჲ მისი გარდაელო მისთვისთა ზრუნვათა მიმართ, რამეთუ უკუმოქცეულმან არავიამთ სვრიად ყრმასა თანა ანტიოხოსს, ხოლო ყრმა იყო ესე ჰასაკითა; მერმეცა დაადგა მას გვრგვნი. და მიჰმართა ყოველმან მკედრობამან, რომელსა დაეტევა დიმიტრიოს არი მიმთხუევისათვის სასყიდელთაჲსა, და ბრძოლაჲ განილო დიმიტრიოსს მიმართ და, შეებამყოფელმან მისმან, სძლო ბრძოლასა შინა და თანად ბილონი და ანტიოქელთა ქალაქი მიიღო.

233 4*. დიმიტრიოსს ვიდრემე უკუე, ძლეულა, წარვიდა კილიკიად. ხოლო ყრმამან ანტიოხოსს, წარამელინებელმან იონათის მიმართ მოხუცებულთა და წერილთამან, მოყუარედ და თანამეწედ მისა ყო იგი და მდღელთმთავრობაჲ დაუმტკიცა და ოთხნივე სჯულნი მიუტევენა, რომელნი იუდეულთა ქუეყანასა შეეძინნეს. და ამას თანა ჭურჭელნი ოქროსანი და საჭურველნი და პორფერაჲ შესამოსელი წარუვლინა² და ჭუმევაჲ მათი უბრძანა და სამსჭუალი ოქროსაჲ მიანიჭა მას და პირველად მოყუარედ უწოდა მას. ხოლო მამა მისი სიმონ მკედართმთავრად მკედრობისა ტურისა კერძოთათთ ვიდრე ეგვპტელმდე დაადგინა. ხოლო იონათის, ანტიოხოსს მიერ ქმნილთა ზედა მისა მიმართ მხიარულქმნილმან, წარავლინნა მისა მიმართ და თანად ტრკფონისა მოხუცებულნი და სიყუარულსა და თანამბრძოლებსა აღიარებდა და მის თანა ბრძოლასა დიმიტრიოსს მიმართ, მასწავლელი, ვითარმედ არცა 2-ს მადლნი ნაცვალ-

¹ ყმა A. ² წარაუვლნა A, წარაუვლნა Q.

* I მაკაბ. 11, 57.

აგნა მრავალთა კეთილთა, რომელთა შინა მოქენე იყო მის მიერ მიმთხუეული, არამედ და უსამართლო იქმნა ნაცვლად კეთილთა, რომელნი ეყვენეს.

5*. შეუნდო უკუე ანტიოხოს, რადთა შეკრიბოს მისა ძალი მრავალი სკრიათ და ფუნიკით და ჰბრძოს მკედართმთავართა დიმიტრიოხსთა და იონათის მეყუსეულად მიიმართა ქალაქთა მიმართ. ხოლო იგინი ბრწყინვალედ ვიდრემე შეიწყნარებდეს მას, გარნა მკედრობასა არა მისცემდეს. და მიერ წარსრულსა ასკალონ ქალაქად, ასკალონიტელნი პატივისმოყუარებით ძღუენთა თანა მოეგებნეს მას და ევედრებოდა მათ თანად თითოეულსა ღელისა სკრიასა ქალაქთასა, რადთა განყენებული დიმიტრიოხსგან შეუდგეს ანტიოხოსს და მის თანა მბრძოლთა ინებონ სასჯელსა მიღებამ დიმიტრიოხსგან მათესს, რომელნი ოდესმე ცოდნა მათდა მიმართ. და არიან მათდა მიზეზნი მრავალნი, უკუეთუ ინებონ. დამარწმუნებელი ქალაქთად თანაშეწყენად ანტიოხოსსა, ღაზად მიიწია, რადთა შესძინოს მათ მიერცა სიყუარული ანტიოხოსს. ხოლო ფრიად უცხოდ უკენა პოენა სასოებისაგან ღაზელნი, რამეთუ დაუქმნეს მას ბქენი, დიმიტრიოხს დამტყეებელთა არა ენება ანტიოხოსს შედგომამ. ამან აღძრა იონათის ოკრებად და ქუეყანისა მათისა ბოროტისყოფად, რამეთუ კერძოსა² მკედრობისასა დამადგინებელი გარემოხს ღაზისა, ნეშტად თვთ ქუეყანასა მომვლელი განხრწნიდა და დასწუვიდა.

ამათ მუნებელად მხილველნი თავთა თვსთანი ღაზელნი და არცა ერთისა შეწყენასა ქმნად მათთვს დიმიტრიოხსგან, არამედ მწუხარებასა ვიდრემე მახლობელად, ხოლო მარგებელსა შორს მერმეცა და უჩინოდ, უკუეთუ მოიწიოსცა, ბრძნად მსჯელ იქმნეს ამას, რადთა დამტყეებელთა მისთა ესე განკურნონ რისხვისაგან. წარავლინეს უკუე იონათის მიმართ და სიყუარული აღიარეს და თანაშემწეობამ, რამეთუ კაცნი უწინარეს გამოცილებისა ბოროტთასა არა გულისკმა-ყოფენ უმჯობესსა, არამედ რაჟამს ბოროტსა რომელსამე მიმთხუეულ იქმნენ, მაშინ. ზრახვათმბრძოლნი, რომელთად ყოელითურთ არა ვნებულთაგან უმჯობესს ქმნამ ამათ, უკუანამსკენელ ზღვეულნი, აღირჩევენ. ხოლო მან, სიყუარულსა მყოფელმან მათდა მიმართ და მიმყვანებელმან მძევალთამან: / ესენი ვიდრემე იეროსოლვმად წარავლინნა, ხოლო თვთ ქალაქსა ყოველსა მოკვლიდა ვიდრე დამასკოდმდე.

61*. და შემდგომად ამისა დიმიტრიოხს მკედართა მოსლვამ კედასა ქალაქად მრავლისა თანა მკედრობისა სმენილ იქმნა, ხოლო მახლობელ არს ესე ტყრელთა ქუეყანისა და ღალილეასა, რამეთუ განყვანებასა მისსა ჰკონებდეს სკრიათ ღალილეად, ვითარ თანაშემწედ, რამეთუ ღალილეველთა, მისად მყოფთა, უგულვებელსყოფასა ბრძოლილთასა არა მეჭუთაობდეს. ხოლო იონათის მიეგება მათ. ძმასა თვსსა სიმონს დამტყეებელი იუდეასა შინა და მკედრებესა სოფლისაგან შემკრებელი, ვითარ შესამძებელ იყო, ვეთსურაჲსა მთავრებელი, გარემოდგომილ იყო სოფელსა იუდეასასა მტკიცესა, რამეთუ აქუნდა იგი სამცველოსა დიმიტრიოხსსა. ხოლო უწყებულ არს ესენი ჩუენ მიერ უწინარესცა. და ვითარ უკუე მწიანი აღადგინნა სიმონ და მანქანებანი დადგნა და მრავალი მოსწრაფებამ იკუმია ვეთსურაჲსა გამოლებსათვს, შე-

¹ გარნ A. ² კერძო A.

* I მკაბ. 11,60. ¹⁰ I მკაბ. 11,63.

შინდეს მკველნი, ნუსადა მძლავრებით გამოღებასა ადგილისასა განიხრწნენ. და წარმავლენელნი სიმონის მიმართ ევედრებოდეს ფიცთა მიმღებელნი, რაათა არარაჲ ევნოს მისგან, დამტევებელთა ადგილისათა და ღიმიტრიოას მიმართ წარსრულთა. ხოლო მან, მიმცემელმან მათთვის ამათ სიმტკიცეთამან, განდევნა ვიდრემე იგინი ქალაქით და თვთ სამცველოჲ თვის დაადგინა მას შინა.

7*. ხოლო იონათის, აღდგომილი ღალილეაჲთ წყალთაგან გენნისაროდ სახელდებულთა, რამეთუ მუნ დაბანაკებულ იყო, ასორ წოდებულად ველად მიიწია, არა მეცნიერი, ვითარმედ მას შინა მყოფ არიან მბრძოლნი. ისწავეს რაჲ უკუე უწინარეს ღლისა ერთისა ღიმიტრიოას მკედართა, ვითარმედ ეგულეების იონათის მათ ზედა მისღვაჲ, სადარნოჲ და მზირნი მთასა შინა დაუდგინნეს მას და იგინი მკედრობისა თანა ველსა შინა მიეგებოდეს მას, რომელთაცა შემზადებულად მხილველი იონათის ბრძოლისა მიმართ განემზადებოდა და თვთათა მკედართა ღუაწლისა მიმართ, ვითარ შესაძლებელ იყო, განამკრობდა. ხოლო ვინაჲთგან სადარნოსა შინა ღიმიტრიოას მკედართმთავართა მიერ დადგინებულნი ზურგით კერძო იუდეელთაჲსა გამოჩინებულ იქმნენ, შემანებულთა იუდელთა, ნუსადა საშუვალ პყრობილნი წაწყმდენ, სივლტოლად მიიმართეს. და სხუათა ვიდრემე ყოველთა იონათის დაუტევეს, ხოლო მკირენი ვიეთნიმე, ვითარ ორმოცდაათნი რიცხვთ, დაადგრეს. და მართია აფსალომოსი და იუდა საფსეოსი, ყოვლისა ძალისა მთავრად მყოფნი, რომელნიცა, კანდიერებით და წარწირვით მბრძოლნი, მაქნებელნი სიმკნით შემამინებელ იქმნენ და კელთა მიერ უკუნ-აქცინეს იგინი სივლტოლად. ხოლო იონათის მკედართა, ლტოლვილთა, ვითარცა იხილნეს მბრძოლნი ძლეულნი, შეკრბეს ლტოლვისაგან და მიიმართეს დევნად მათდა. და ესე ქმნეს ვიდრე კელასოთადმდე, სადა იყო / ბანაკი მბრძოლთაჲ.

81*. მძლეველი უკუე იონათის ბრძოლასა შინა ბრწყინვალედ და ორ ათასთა მომაკუდინებელი მტერთაგან, უკუნ-იქცა იეროსოლჲმად. ხოლო მხილველმან გონიერებით, ვითარმედ ყოველნივე ღმრთისა განგებისაებრ წარემართებინ მას, წარავლინა რომთა მიმართ მოხუცებულნი, მნებებელმან განახლებად პირველქმნილსა ნათესავისა მიერ მათდა მიმართ სიყუარულსა. და ამცნო ამათვე მოხუცებულთა, რაათა რომით უკუმოქცეულნი სპარტიატთა მიმართ მიიწინენ და მათდა მიმართ სიყუარული შეავსენონ და ნათესავობაჲ. ხოლო ესენი ვითარ მიიწინეს რომს, მისრულთა განზრახვისა მათისა მიმართ იონათის მღელღომთავრისა მიერ მიმცნებულნი თქუნეს და ვითარმედ წარმოუვლენინან იგინი დამტკიცებისათვის თანშემწეობისა. ხოლო განზრახვამან ზედ-და-ამტკიცნა იუდელთა სიყუარულისათვის თნებულნი მისთვის უწინარესცა და მისცნა ეპისტოლენი ყოველთა მიმართ მეფეთა ასიასსა და ევროპისათა და მმთავრობთა მიმართ ქალაქებთასა მიცემად მათდა, რაათა უშიშად სლვასა სახლისა მიმართ მათისა ამათ მიერ მიემთხვენენ და მიერ უკუე უკუმოქცეულნი ესენი სპარტიდ მიიწინეს და ეპისტოლენი, რომელნი მოქჳონდეს იონათის მიერ, მისცნეს მას. ხოლო ნაცვლნაწერი იყო ესე: „მღელღ.მთავარი იონა-

¹ კერძო A.

* I მკაჲ. 11,67. 1* I მკაჲ. 11,74; 12,6.

თის იუდელთა ნათესავისაჲ და მოხუცებულემაჲ და ზოგადობაჲ მღელღელთაჲ ლაკედემონელთა განმგებელთა და მოხუცებულემაჲსა და ერსა ძმათა, ვიხაროდნენ! უკუეთუ თქუნენ, მრთელთათვის, საზოგადონი და თვისნი თითოეულად წარმართებულ არიან გონებასა შინა, ესრეთმცა მქონებელ არიან, ვითარ მნებებელ ვართ. ემრთელობთ უკუე და ჩუენცა, ვინაჲთგან უწინარესთა ეამთა შინა მოღებულ იქმნა დიმოტელის მიერ ონიასა, მღელღელთაჲგარკმნილისა ჩუენ შორის, ეპისტოლუე არიოხსგან, მეფისა თქუენისა, წარმოვლინებული ჩუენ შორის მყოფობისათვის ნათესავობასა თქუენდა მიმართ, რომლისა ნაცვალნაწერი დამტკიცებულ არს, თანად ეპისტოლუე შევიწყნარეთ გულსმოდგინედ და დიმოტელის და არიოხს მიმართ სიყუარულით დადებულ ვიქმნენით, არა მოქენენი ესევეთარისა აღმოჩენისანი, ვინაჲთგან სამღელღელთა ჩუენთა წიგნთა მიერ გკრწმუნებიეს. პირველდაწყებასა ვიდრემე შემეცნებისასა არა მცდელ ვართ, რაჲთა არა საგონებელ ვიქმნენი წინამიტაცებად თქუენ მიერ მოცემულსა დიდებასა. მრავალთა უკუე ეამთა წარსრულობასა დასაწყისითგან ნათესავობისა ჩუენისა სრულყოფისაჲთ, სამღელღელთა შინა და ზესთსახელთა დღეთა მსხუერპლთა შემწირველნი ღმრთისანი, თქუენისა ცხორებისა და ძლევისათვის ვევედრებით მას. ხოლო მრავალთა ბრძოლთა გარემოდგომილობასა ჩუენდა მახლობელთა ანგაპრებისათვის, არცა თქუენი, არცა სხუათა მახლობელთა თქუენთაჲ ვინებეთ წყენაჲ. ხოლო მძლეველთა მბრძოლთა ჩუენთასა, წარვავლინენით რო/მთა მიმართ ნუმინიოს ანტიმხოხსი და ანტიპატროს იასონისი, ჩუენ შორის პატიოსნად მყოფნი მოხუცებულემაჲსაგან და მოვსცენით მათ თქუენდა მიმართცა ეპისტოლენი, რაჲთა განაახლონ თქუენდა მიმართი ნათესავობაჲ ჩუენი, კეთილად უკუე პყოთ და თქუენცა, მომწერელთა ჩუენდა მომართ და რომელთათვისცა მოქენე იყუხეთ მალეწყებელთა, რამეთუ ყოველთა მიმართ გულსმოდგინე ვართ თქუენისა წინააღრჩევისაებრ¹. ლაკედემონელთა ვიდრემე უკუე მოხუცებულნი პატივისმოყუარებით შეიწყნარნეს და განწესებისა მოქმედთა თანაშემწეობისა და სიყუარულისათვის მათდა მიმართ წარავლინნეს.

9. ხოლო ამას ეამსა შინა სამნი წინააღრჩევიანი იუდელთა იყენეს, რომელნი კაცობრივთა საქმეთათვის განყოფილებით მექუელობდეს, რომელთაგანი ერთი ვიდრემე ფარისეველთად სახელ-იდებოდა და სხუა — სადუკეველთად, ხოლო მესამე — ესინელთად. ფარისეველნი ვიდრემე უკუე რომელთამე და არა ყოველთა წილხულომილისა საქმედ იტყუან, ხოლო რომელთამე — ყოფად ჩუენ ზედა შემთხუევით და რომელთამე — არა ქმნად შემთხუევით. ხოლო ესინელთა ნათესავი ყოველთა უფლად წილხულომილსა განაიზუბეს და არცა ერთსა ყოფად, რომელი არა მისისა განწესებისაებრ შემთხუევის კაცთა. ხოლო სადუკეველნი! წილხულომილსა განადგდებენ, არარად მადირსებულნი მისნი, არცა ამის მიერ სისრულესა კაცობრივთა საქმეთასა მძღებად, ხოლო ყოველთა თვთ ჩუენ ზედა დასდებენ, ვითარმედ და კეთილთა ნიჯენი თვთ არცა ამის მიერ სისრულესა კაცობრივთა საქმეთასა მიღებად ჩუენ ვიქმნებით და უდარესთა ჩუენისაგან უზრახველობისაგან მივიღებთ, არამედ ამათვის ვიდრემე მიქმნიეს გამოწულივით მოთხრობაჲ მეორესა წიგნსა შინა იუდაებრივისა მოქმედებისასა.

¹ სადაუკეველნი AQ.

10*. ხოლო დიმიტრიოვს მკედართმთავარი, ქმნულსა ძლეულებასა აღმართებად მნებებელნი, უმრავლესსა ძალსა პირველისაგან 'შემკრებელნი, მიჯრდეს იონათის მიმართ. ხოლო მან, ისწავა რად მოსლვად მათი, მალიად მიეგება მათ ამითიტს, რამეთუ არა ინება მოცალებასა! მიცემაჲ მათდა, ვითარცა იუდეად შევიდეს. და დაბანაკებულმან შორის მბრძოლთაგან სტადიონითა ორმოცდაათითა, წარავლინნა განმხილველნი ბანაკისა მათისანი² და ვითარ იონათი დაბანაკებულ. ხოლო მსტუართა მიუთხრეს მას ყოველი და ვითინიჲ შეიძყრნესცა ლამით, რომელთა აუწყეს, ვითარმედ ეგულების მბრძოლთა ზედლაღებამ მისი. და წინაწარმცნობელი ამისი განემტკიცა, მცველთა დამადგინებელი გარეგან ბანაკისა და ყოველი ძალი ღამესა ყოველსა საჭურველთა შინა აქუნდა და ამცნებდა მათ, რამათა სულითა ძლიერ იყვნენ და გონებათა შინა ესრეთ მქონებელ იყვნენ, ვითარმედ და ღამითცა, საჲმარ თუ იყოს, ჰბრძოლიან, რამათა არა შესცთენ განზრახვისა მათისაგან. ხოლო ვინაჲთგან ისწავეს დიმიტრიოვს მკედართ/მთავართა იონათის მრძართი განცხადებულებაჲ, არღარა მრთელ იყვნეს განზრახვითა, არამედ რეაზრთებდა მათ განცხადებამ მტერთა მიმართ და არცაღა ერთისა მათგანსა ძლევისა სასოებდეს მიერთგან, ვინაჲთგან ტულ იქმნა განზრახვად მათი, რამეთუ ცხადად ძვრისმხილველნი არა ჰგონებდეს იონათის მიმართ განსწორებასა ბრძოლისასა, ლტოლვად უკუე განზრახეს და ცეცხლთა მრავალთა დამწველნი, რამათა მხილველთა მბრძოლთა მიერ საგონებელ იყვნენ მუნ დადგრომად, წარვიდეს. ხოლო იონათის, განთიად მიახლებული ბანაკისა მათისაჲ და მპოენელი მისა ოკრად და გულსკმისმყოფელი, ვითარმედ ივლტოდეს, სდენიდა მათ, გარნა არა ეწია, რამეთუ აწვე ელევთეროს მდინარესა განსრულნი სიმაგრესა შინა იყვნეს. მოქმედმან უკუე მიერ უკუნქვევისამან არავიად და მბრძოლმან ნავატელთამან და მრავალსა ნატყუნენავსა მიმღებელმან მათგან და ტყუეთა მიმყვანებელმან, მისრულმან დამსკოდ, მუნ მისცნა ყოველნი. ხოლო ამასეუ ამსა შინა სიმონცა, ძმამან მისმან, ყოველისა იუდეასა და პალესტინისა მომეღელმან ვიდრე ასკალონადმდე; განამტკიცა სამცველოთა მიერ და მოქმედი ამათი მტკიცედ ნაშენებთა მიერ და სამცველოთა, წარვიდა იოპპიდ. და მიწევნულმან მუნ, დიდი სამცველოჲ დაადგინა მას შინა, რამეთუ ესმა იოპპელთაჲ, ვითარმედ ჰნებავს დიმიტრიოვს მკედართმთავართათვის მიცემაჲ ქალაქისა.

11*. ამათნი უკუე განმგებელნი სიმონ და თანად იონათის მივიდეს იერი-სოლუჲმად. ხოლო იონათის, შემკრებელმან ყოვლისა ერისამან სამდღელოდ, განზრახნა აღგებაჲ უმადლესად იეროსოლუჲმათა ზღუდისაჲ და კუალად აღწართება სამდღელომსაგან დამკობილისა ეზოჲსაჲ. და გოდლოთა მალათა მიერ განმტკიცებამ გარემოჲს მისსა და ამათ თანა საშუვალ ქალაქისა სხვის ზღუდისა აღშენებამ, რამათა განყოს სამცველოსა შინა მყოფთა მცველთაგან ქალაქი და ღონიერებამ საზრდელთაჲ ამით სახითა მიუღლოს მათ. და ამას თანა, რამათა სოფელთა შინა მყოფნი სამცველონი ქმნენ მრავლად უმტკიცეს პირველყოფისა მათდა სიმაგრისა. ხოლო ვინაჲთგან კეთილად ქონებამ განზრახვისაჲ სთნდა სიმრავლესა, თვთ ვიდრემე ქალაქისა შინათა აშენებდა, ხოლო

1 ნოცალეზასა A. 2 მათისანს A, მათისამან Q.

* I მკაბ. 12,24. 1* I მკაბ. 12,35.

სომონ სოფლად წარავლინა განმტკიცებად. დიმიტრიოს ვიდრემე უკუე, შთასრული შუემდინარედ, მივიდა დაპყრობასა მისსა და ვავკლონისსა, მნებებელი, რამთა ზენათა სასატრაპოთა თუ მძლე ექმნეს, ამიერ ექმნენ მიზენიყოვლისა მეფობისანი. და რამეთუ ამას შინა მკვდრნი ელლინნი¹ და მაკედონნი მრავლად ევედრებოდეს მას, ვითარმედ უკუეთუ მათდა მიმართ მიიწინოს, მისცნენ მას თავნი თჳსნი და თანამბრძოლებასა აღუთქუმიდეს არსაკის მიმართ, პართთა მეფისა. ამათ სასოებათა მიერ აღზუავებულმან მიიმართა მათდა მიმართ², ვითარმედ უკუეთუ სძლოს პართთა და ექმნეს მას მიერ ძალი, რამთა ჰბრძოს ტრეფონს და სკრი/ამსაგან განდევნოს. ხოლო ვინამთგან შეიწყნარეს იგი წადიერებით სოფელსა შინა, შემკრებელი ძალისაჲ ჰბრძოდა არსაკის მიმართ და მკვდრობასა ყოველსა წარმწყმედელი თვთ ცოცხალი შეპყრობილ იქმნა, ვითარ და სხუათაცა შინა ცხადქმნილ არს.

მ. 6

1*. ხოლო ტრეფონ, ვინამთგან ისწავა დიმიტრიოჲსი ესევეთარსა და სასრულსა მიღებაჲ, არღარა მტკიცე იყო ანტიოხოჲს მიმართ, არამედ ზედ-განზრახვიდა. რამთა მომაკუდინებელმან მისმან მეფობაჲ თვთ დაიპყრას. არამედ დააყენებდა განზრახვასა მისსა იონათის მიერი შიში, რომელი მოყუარე იყო ანტიოხოჲსი. და ამისთვის შორს-ქმნა იონათისი სთნდა პირველად და შაშინდა ანტიოხოჲს ძლითთა კელ-ყოფაჲ. და საჯა ცთუნებით და ზაკუევით მოკუდინებდა მისი. ვეთსად მიიწია ანტიოქიჲთ, რომელი წოდებულ არს ელლინთაგან სკვთო ქალაქად, რომელსა შინა ოთხთა ბევრთა თანა მიეგება მას იონათის რჩეულისა მკედრებისა თანა, რამეთუ ჰგონა ბრძოლად მოსლვაჲ მისი. ხოლო მან, ისწავა რაჲ ბრძოლად განმზადებდა იონათისი, ძლუნთა მიერ და პატივისძოყუარებისა მოამშვედა იგი და შთავართა მისთა უბრძანა მორჩილებაჲ იონათისი. ამით დარწმუნებასა მნებებელმან სიყუარულისამან და ყოველისა იქსავაჲ განყენებისამან, რამთა უგულბელსმყოფელი მიიყვანოს განუტრძალველი და არცა ერთისა წინაწარმეცნიერი. და თანად მკვდრობისა განტევებაჲ განზრახა და რამეთუ აწ არად საქმარ არსო ქონებაჲ მისი, ვინამთგან ბრძოლაჲ არა არს, გარნა მშვდობასა მქონებელ არიან საქმენი. ხოლო მპყრობელსა მცირედთასა მის თანა, ევედრებოდა წარსლვად მის თანა პტოლემეიდას, რამეთუ მისცეს მას ქალაქი და თანად სხუანი ყოველნი, რაოდენნი სიმაგრენი არიან ადგილსა შინა, მის ქუეშე ყვენს და ვითარმედ ამათვის მოწევნულ არს იგი.

21*. იონათის ვიდრემე უკუე, არარას ამათგან იქუნეულქმნილმან, არამედ სიწრფოებით და გონებითა ქემშარიტთა ტრეფონის მიერ განმზრახობასა ამათსა მრწმუნებელმან, მკედრობაჲ ვიდრემე განუტევა, ხოლო სამ ათასთა მხოლოდ მიმყვანებელმან ორ ათასნი ვიდრემე დალილესა შინა დაუტევნა, ხოლო თვთ ათასთა თანა წარვიდა პტოლემეიდად ტრეფონის თანა. და პტოლემეიდას

1 მზენი A. 2 ელლინი AQ.
 * I მაკაბ. 12,39. 1* მაკაბ. 12,46.
 0 განმზრახველმან.

შინა მყოფთა დაჰქმნეს ბჳენი, რამეთუ ესე იყო ბრძანებულ მათდა ტრკფონის მიერ. და იონათის ვიდრემე მოინადირეს, ხოლო მისთანანი ყოველნი მოაკუდინნეს¹. წარავლინა უკუე და ლალილასცა შინა დაშთომილთა მიმართ ორ ათასთა, რაჲთა და ესენიცა წარწყმიდნენ. არამედ ესენი, სმენისა მიერ იონათისთვის შემთხუეულთაჲსა, მსწრობელნი პირველ ტრკფონის მიერ წარვლინებულთა მისლვადმდე; შექურვილნი საჭურველითა განვიდეს ქუეყანისაგან. ხოლო მათ ზედა წარვლინებულთა, ვითარცა იხილნეს მზად სულთათვის მღუწელნი, არარას მაიძულებელნი მათნი უკუნ-იქცეს ტრკფონის მიმართ.

238 3*. ხოლო იეროსოლემელთა ვითარცა ესმა იონათის შეპყრობაჲ და მისთანათა მკედართა წარწყმედაჲ, ჰგოდებდეს მას შემთხუეულთა ზედა და ფრიადი მამაკაცისა/ძიებაჲ იყო ყოველთა შორის. ხოლო შიში ფრიადი და ზრუნვაჲ მოწევნული შეაწუნებდა მათ, ზუსადა იონათის სიმკნისაგან ერთბამად და შოურნეობისა დაკლებულთა გარემომოსნი ნათესავნი, ბოროტად მქონებელნი მათდა მიმართ და იონათის ძლით დაწყნარებულნი, აწ ზედ-აღუდგენ მათ და შბრძოლნი უკუანაჲსკნელთა ძვრისხილვათა შინა მაიძულებელ ექმნენ მთავრებდად. და ესენი ვიდრემე, ვითარ ჰგონებდეს, შემთხუენეს მათ, რამეთუ იონათის სიკუდილსა მსმენელთა გარემომოს მყოფთა ნათესავთა იწყეს ბრძოლად იუდეელთა მიმართ, ვითარ უღონოთა მთავრისაგან. ხოლო ტრკფონ. ძალისა შემკრებელი, განიზრახვიდა, რაჲთა აღსრული იუდეად ჰბრძოდეს მას შინა მყოფთა.

სიმონ უკუე, მხედველმან ამათ მიერ შეშინებულად იუდეელთა, მნებებელმან განმკნობისა მათისამან სიტყუთ, რაჲთა გულსმოდგინებით მოითმინონ ზედმოსლვაჲ ტრკფონისი, მიმწოდებელმან ერისამან ტაძრად, ამიერ იწყო ვედრებაჲ ნათი: „რაოდენნი ვიდრემე თავისუფლებისა თქუენისათვის, მამაკაცთა თანმონათესვენო, და მისა თანა მე და თანად მძათა ჩემთა ვიკადრენით ვიდრე სიკუდილადმდე, არა უმეცრებთ². ხოლო ვინაჲთგან ესე ვითართა სახეთა ღონიერ ვარ მე, სიკუდილადცა სკულთათვის და წესთაჲ სახლისა ჩუენისაგან ქმნილთა წინამძღუართა. არა რომელი შიში იყოს ესე ვითარი, რომელმანცა ესე ვითარი გონებაჲ განილო სულისა ჩუენისაგან და ნაცვლად შემოილო მას შინა სიცოცხლისა სიყუარული და დიდებისა შეურაცხებაჲ. რომლისათვისცა არა უღონონი მთავრისგან ვნებადცა თქუენ ძლით დიდთა შემძლებელისა და ქმნად შემომიდეგით. მე გულსმოდგინედ, რომელთაცა მიმართ წარგიძლუე, რამეთუ არცა უმჯობეს ვარ მე მძათა ჩემთა, რაჲთა განვაკრძალებდე სულსა ჩემსა, არცა უდარეს, რაჲთამცა რომელი ჰგონეს მათ უმჯობესად, სიკუდილი სულთათვის და ღმრთისა ჩუენისა მსახურებისათვის, ამასმცა ვეველტოდე მე და დაუტევე. არამედ რომელთა მიერ ჯერ-არს საკუთრად ძმად მათდა ჩუენებაჲ ჩემი, ამათ მიერ განვაცხადო თავი ჩემი, რამეთუ მინდობილ ვარ, ვითარმედ და სასჯელიცა მივილო მბრძოლთაგან და თქუენ ყოველნი ცოლთა თანა და შეილთა ვინებისა მათისაგან ვიქსნნე და ტაძარი წარუტყუენველად ღმრთისა თანა დავიცვა. რამეთუ ვხედავ წარმართთა შეურაცხისმყოფელად თქუენდა, ვითარ მძაჲრისა არა მქონებელთა და ბრძოლისა მიმართ მიმართებად“.

¹ მოაკუდინნეს. ² უმეცრებთ AQ.

* I მაკაბ. 12,52; 13,1.

4*. ესე რაჲ სიტყუაჲ ყვნა სიმონ. განმკნა სიმრავლე და სულითა და-
კსნილი შიშისაგან აღემართა უმჯობესისა მიმართ და კეთილისა სასოებისა,
ვიდრეჲა მეყუსეულად ყოველმან ერმან კმა-ყო სიმონის მთავრობაჲ მათ ზედა
და ნაცვლად იუდაჲსა და იონათისა, ძმათა მის მიერ, ქონებაჲ წინამდგომელო-
ბის, რამეთუ მორჩილ იყვნენ, რომლისაცა მიმართ უბრძანებდეს. ხოლო შემ-
კრებელი ყოვლისა მეყუსეულად, რაოდენ იყო მბრძოლი თვისისა ძალისაჲ,
მოსწრაფე იყო აღშენებად ზღუდეთა ქალაქისათა და კოშკთა მიერ მალაღთა
და მტკიცეთა, განმამაგრებელმან მისმან. წარავლინა ვიდრემე სახელით იონა-
თის ვინმე მოყუარე, აფსალომომს ყრმაჲ, მკედრობისა თანა იოჰპიდ და
უბრძანა მას შინაგან მკედრთა განსხმაჲ, რამეთუ მოშიშ იყო, ნუსადა მისცენ
ამათ ქალაქი ტრავონს. ხოლო თვთ, დადგრომილი, სცივიდა იეროსოლჲმათა.

51*. და ტრავონ უკუე, აღძრული პტოლემიდად¹ მკედრობისა/თანა ^v
წრავლისა, იუდეად მიიწია, საყრველითა მიმყვანებელი იონათისი. ხოლო მი-
ეგება მას სიმონცა თვისისა ძალისა თანა აღდიდა ქალაქად, რომელი მდებარე
არს მთასა ზედა, რომლისა შემდგომად მდებარე არიან ველნი იუდეაჲსანი.
ხოლო ვინაჲთვან ცნა სიმონის მთავრად დადგინებაჲ იუდელთაგან, ტრავონ
წარავლინა მისა მიმართ, ამისაცა ცთუნებით და ზაკუევით მიყვანებასა მნებე-
ზელმან და უბრძანებდა მას, ვითარმედ უკუეთუ ჰნებავს განტევებაჲ ძმისა
ესისა იონათისი, რაჲთა მიუვლინნეს ტალანტნი ასნი ვეცხლისანი და ორნი
ჯრამაივანს იონათისთა მძევლად, რაჲთა არა განაყენოს იუდეაჲ მეფისაგან
განტევებულმან, რამეთუ აწ იცგების იგი შეკრული ვეცხლისა ძლით, რო-
მელი თანა-ედება მეფისაჲ. ხოლო სიმონ კელოვნებასა ტრავონისასა არა უმე-
ცრებდა, არამედ გულისკმა-ყო, ვითარმედ და ვეცხლიცა წარწყმიდოს მიმცე-
მელმან და ძმაჲ არა განუტეოს და ამას თანა ყრმანიცა განსცნეს მბრძოლსა
ზედა. გარნა შეშინებულმან, ნუსადა ყუედრებულ იქმნეს სიმრავლისა მიერ,
ვითარ თვთ მიზეზქმნილი ძმისა სიკუდილისაჲ, რამეთუ არცა საკმარნი, არცა
ძენი მისცნა მისთვის, შემკრებელმან მკედრობისამან, აუწყნა მას ტრავონის
შიერ მომცნებულნი, მეტყუელმან, ვითარმედ ესენი მზაკუევარებასა და სივე-
რაგესა მქონებელ არიან, გარნა ეგრეთცა უადსარჩეველს არს წარვლინებაჲ
მისდა საკმარათა და ძეთაჲ, ვიდრეჲა ტრავონის მიერ მომცნებულთა ურჩ-
ქმნაჲ და მიზეზსა მიღებაჲ, ვითარმედ არა ვინმეჲ ცხოვნებაჲ ძმისაჲ. და სი-
მონ ვიდრემე თანად იონათის ყრმანი წარავლინნა და საკმარნი. ხოლო ტრ-
ავონ, მიმღებელმან, არა დაიმარბა საჩუქუნოებაჲ, არცა განუტევა იონათის,
არამედ მკედრობასა მიმყვანებელი მოჰკლდა სოფელსა და ილუმეაჲთ აღს-
ვასა მწებებელ იყო მიერიოთვან იეროსოლჲმად. და წარსრული მიიწია დორა
ქალაქად ილუმეაჲსა, ხოლო ნაცვალ-ვიდოდა სიმონცა მკედრობისა თანა, მა-
რადის დაბანაკებული წინა კერძო მისსა.

62*. ხოლო სამცველოსა შინა იეროსოლჲმად¹ მყოფთა წარავლინეა
ტრავონის მიმართ და ევედრებოდეს, რაჲთა ისწრაფოს მიწეწად მათდა მი-
მარა და საზრდელნი მიუვლინნეს მათ. და მან უკუე შემზადა ცხენი, რაჲთა
მას ლამესა შინა იეროსოლჲმად მიიწიოს, არამედ თოვლმან, ღამით მრავლად

¹ პტოლემიდათ A, პტოლემიდათ Q.

* I მკაბ. 13,7. ¹⁰ I მკაბ. 13,12. ²⁰ I მკაბ. 13,21.

შთამოცნებულმან და გზათა დამფარველმან და უღონოებრასა ცხენთათს უფროასლა სლვად სიღრმისა მიერ არა მიმნიჭებელმან გზისამან, დააყენა იგი იეროსოლუმად მისილვისაგან, რომლისათვისცა მიერ წარსრული ტრავფონ ლელესა სკრიამასა მიიწია და მოსწრაფებით ლალადიტად მიწვენულმან თანად იონათის მოაკუდინა და დაფლვისა მბრძანებელი მისი მუნ, იგი ანტიოქიად უკუნ-იქცა. ხოლო სიმონ, წარმვლენელმან ვასკა ქალაქად, წარმოიხუნა¹ ძუალნი ძმისანი და დაჰფლნა იგინი მოდიემს შინა, მამულსა თვისსა, ხოლო გოდებად დიდი ქმნა მას ზედა ყოველმან ერმან. სიმონ ვიდრემე უკუე სამარხოდაც დიდი აღუშენა მამასა და ძმათა ქვისაგან თეთრისა და ხუეწილისა და დიდად სიმაღლედ და სახილველად აღმყვანებულმან. სტოანი გარე-მოავლნა მას და სუეტნი პარტოქიანი აღმპართნა და საკრეველი სახილავად საქმე აღადგინა. და ამას თანა გუმბადნი შუდნი მშობელთათს და ძმათა თითოეულისათს თითო აღაშენა, განსაკრეველად ქმნილნი სიდიდისა ძლით და შუენიერებისა, რომელნი ვიდრე აქამომდე დადგრომილ არიან. და იონათის ვიდრემე დაფლვისათს და სამარხოთა აღშენებისათს თესთა მისთაჲსა ესოდენი მოსწრაფებად უწყით ქმნილად სიმონის მიერ. ხოლო მოკუდა იონათის, მღდელთმთავარქმნილი წელთა ოთხთა, წინამდგომელი ნათესავისაჲ. და ამისისა ვიდრემე აღსრულებისაჲ ამთ შინა იყო.

7⁰. ხოლო სიმონ, დადგისებულმან მღდელთმთავრად სიმრავლისა მიერ, პირველსა წელსა მღდელთმთავრობისასა მკვედონთა მონებისაგან განათავისუფლა ერი, რაჲთა არა მისცემდენ მათ ხარკთა. ხოლო თავისუფლებაჲ და უხარკოვებაჲ იყო იუდეელთა შემდგომად სამეოცდაათთა და ასთა წელთა სკრიამასა მეფეთასა, რომელსა ეამსა სელევკოს, ნიკანორად წოდებულმან, დაიპყრა სკრიამა. ხოლო ესოდენი იყო პატივისმოყუარებაჲ სიმონისი სიმრავლისა მიერ, ვიდრელა ურთიერთასთა სახეთა მიმართ და საზოგადოთა ნაწერთაჲ — „პირველსა წელსა შინა, დასწერდეს, ვითარმედ სიმონის, იუდეელთა შემოქმედისაჲ და ნათესავთმთავრისაჲ“, რამეთუ ამის ზე კეთილ-ბედობდეს ფრიად და გარემოას მკვდრთა მტერთა მძლე ექმნნეს, რამეთუ დაამჭუა სიმონ დაზაჲ ქალაქი და იოპპი და იამნიამა. ხოლო გამომღებელმან და იეროსოლუმათაცა შინა მყოფისა სამცველოასამან, იატაკად დაამჭუა იგი, რაჲთა არა მისალტოლველ იყოს მტერთა, ანუთუ მიმღებელთა მისთა ბოროტადმოქმედებაჲ შესაძლებელ იყოს, ვითარ და მაშინცა. და ამისმან მოქმედმან რჩეულად ჰგონა და უმჯობესად. ხოლო მთაჲ, რომელსა ზედა სამცველოასა ყოფაჲ შემთხუეულ იყო, დაარღვა, რაჲთა უმაღლეს იყოს ტაძარი. და ესე არწმუნა სიმრავლესა, შესაკრებელად მიმწოდებელმან, ვითარმედ მის მიერ იქმნნეს, რომელნი ეენნეს მცველთა მიერ და ლტოლვილთა იუდეელთა, შემავსენებელმან, რომელნი კუალად ეენნენ, უკუეთუ დაიპყრას მეფობაჲ სხუა ნათესავმან და მცველნი დადგინებულ იქმნნენ მას შინა. ამათი მეტყუელი არწმუნებდა სიმრავლესა, განსაზრახებელი უმჯობესთა მისთაჲ და ყოველნივე მბრძოლნი დაარღუეუდეს შოასა და არცა ღამე, არცა დღე დამტრეველთა საქმისათა სამთა წელთა შინა ყოველთა შთამოიღეს ესე იატაკად და ველად ვაკედ ყვეს იგი. და მიერითგან უმაღლეს იყო ყოველთა ტაძარი სამცველოასა და მთისა, რომელთა ზედა მდგომარე იყო. და სიმონის ზე ვიდრემე ქმნილთა ესე ვითარი აქუნდა სახე.

¹ წარმოიხუნა AQ. * პატივმოყუარებაჲ A.

* I მაკაბ. 13,36.

01. 7

1. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა დიმიტრიოსს ტყუეობისაგან, ალექსანდროსს ძე ანტიოხოსს, რომელი ღმრთადაცა იწოდებოდა, განიხრწნა ტრკვფონის მიერ, ზედმოურნისა მისისა, მმეფობი წელთა ოხხთა. და მისი ვიდრემე მ:აკუღინებელი სიკუდილსა განსთქუმიდა მისსა, ხოლო მოყუარეთა მისთა და საკუთართა წარავლენდის მკედრობათა მიმართ, აღმთქუმელი მათთვის საკმართა მრავალთა მიცემად, უკუეთუ მეფედ ქელთდასხმულ/ყონ იგი. რამეთუ დიმიტრიოსსი პართთა მიერ ტყუე-ქმნასა აუწყებდა, ხოლო ძმისა მისისა ანტიოხოსსა, ვითარმედ უკუეთუ მიიღოს მთავრობაჲ, მრავალნი ბოროტნი უყენეს მათ, განდგომილებისა ძლით შურისმგებელმან. ხოლო მათ, მსასოე-ბელთა ღონიერებისათა ტრკვფონისთვის მიცემულისა მეფობისაგან, განაჩინეს იგი მთავრად. და მპყრობელ იქმნა რაჲ უკუე საქმეთა, ტრკვფონ გამოაჩინათისი ბუნებაჲ, ბოროტად მყოფი: რამეთუ მსოფლიოდ მყოფი განუსუენებდა სიმრაველსა და სიმღაბლესა იჩემებდა, მომნადირებელი მისი ამით მიერ, რომელთა მიმართ მარგებულ იყო. ხოლო მიიღო რაჲ მეფობაჲ, განიძარკუა ჩემებაჲ და ქეშმარიტი ტრკვფონ იყო. და ამისთვის უმჯობესობასა მისცემდა მტერთა, რამეთუ მკედრობაჲ, მოძულე მისი, წარვიდოდა კლეობატრას მიმართ, დიმიტრიოსს ცოლისა, მაშინ სელევკიას შინა დაცეულისა შეილთა ღან. ხოლო განდევნა რაჲ ანტიოხოსსა, დიმიტრიოსს ძმამ, რომელსა მაცხოვარ ეწოდებოდა და არცა ერთი ქალაქი შეიწყნარებდა მას ტრკვფონის ძლით, წარავლინა მისა მიმართ კლეობატრა, მიმწოდებელმან მისა ქორწილად და მეფობად. ამათვის უკუე მიუწოდა ანტიოხოსს, თანად მოყუარეთა მისთა მიერ რწმუნებული და თანად მოშიში, რამეთუ ვიეთნიმე სელევკიასთ განსცემდეს ქალაქსა ტრკვფონის მიმართ.

2. ხოლო იქმნა რაჲ სელევკიას შინა ანტიოხოსს და აღორძინდებოდა ძალი მისი ყოველსა შინა დღესა, მიმართა ბრძოლად ტრკვფონისა და მძლეველმან მისმან ბრძოლასა შინა, ზემოასა სურთაჲსაგან განდევნა იგი ფვნიყედ, ვიდრე ამისამდე მღევნელმან მისმან და დორას სამცველოსა რასმე, ძნიად დასაპყრობელსა შინა მილტოლვილსა, აოკრებდა. წარავლინა უკუე სიმონისცა მიმართ, იუდელთა მღდელთმთავრისა, მოხუცებულნი სიყუარულისათვის. და თანამბრძოლობისა. ხოლო მან გულსმოდგინედ შეიწყნარა ვედრებდა მისი და საკმარინი მრავალნი და საზრდელი დორასა მოკრებულთა მკედართათვის წარსცნა ანტიოხოსს მიმართ. და უშურველად მიანიჭებდა ამით, ვიდრედა საკუთრად მოყუარედ მისად მცირედსა უამსა შინა ისაჲა, რამეთუ ტრკვფონ, დორაჲთ ლტოლვილი აბამიად და შეპყრობილი მას უამსა გარემოდგომით, განიხრწნა, მმეფობი წელთა სამთა.

3. ხოლო ანტიოხოსს ანგაპარებისა მიერ და სიმოროტისა დამვიწყებელ იქმნა საკმარებათა, სიმონისაგან მოქმედებულთა მისა მიმართ და ძალსა მკედრებრივისა კენდევყო ვისმე მოყუარეთაგანისად მიმცემელმან განფხურისათვის იუდეასა და სიმონის შეპყრობისათვის, განავლინა. ხოლო სიმონ, მსმენელი ანტიოხოსს უსჯულოებაჲსა და აწვე უმოხუცებულესად მყოფი, გარნა არა

1 განდევნა A.

240

მართლად შემთხვევისათვის ანტიოხოსს მიერ ქმნილთადას აღძრული და უმჯობესსა სიმკნესა მიმღებელი პასაკისაგან, ჰაბუკებრივად მკედართმთავრობდა ბრძოლასა. და ძენი ვიდრემე უმკნესთა თანა მკედართა წინა-წარავლინნა, ხოლო თვთ სხუა კერძო წარვიდა ძალისა თანა და მრავალთა დამადგინებელი კვენებთა შინა მთათასა, არცა ერთისა მოღონებულისაგან კუებულ იქმნა, / არამედ ყოველისა მიერ მძლეველი მბრძოლთაჲ მშვიდობით იყო ნეშტსა ეჟმსა შინა, მოქმედი რომთა მიმართ თანაშემწეობისაჲ ესეცა.

4. მთავრობდა ვიდრემე უკუე იუდეულთა ზედა ოთხთა შინა წელთა ყოველთა. ხოლო აღსრულდა მოსუმურობასა შინა მზაკუევარებითა, რომელი აღადგინა მის ზედა ბტოლემეოსს, სიძემან მისმან, რომელმან და ცოლიცა მისი და ორნი ყრმანი იპყრნა და შეკრულნი აქუნდეს და იოანნისცა ზედა წარავლინა, მესამისა, განმხრწნელნი. ხოლო ამისა ვრკანოსცა იყო სახელი. ისწავა რაჲ უკუე მოსლუჲ მათი ჰაბუემან, ლტოლვად ძვრისხილისა მათისაგან ქალაქად მოსწრაფე იყო, მინდობილი სიმრავლისაჲ კეთილმოქმედებათათვის მამისათა და ბტოლემეოსს მიმართ ერისა სიძულილისათვის. ხოლო მოსწრაფე იყო რაჲ ბტოლემეოსცა სხვისა ბჰვისა მიერ შესლუად, განდევნა იგი ერმან, აწლა ვრკანოსს შემწყნარებელმან.

თ. 8

1. და იგი ვიდრემე რომელთაჲ იერიხუნტოხსა სიმაგრეთა მიმართ წარვიდა, დღონ სახელდებულსა. ხოლო ვრკანოსს, მიმღებელი მამულისა მდღელთმთავრობისაჲ და პირველ მსხუერპლთა მიერ მკედრებელი ღმრთისაჲ, განემკედრა ბტოლემეოსს მიმართ. და მბრძოლი ადგილისაჲ, სხუათა მიერ ვიდრემე; მძლე ექმნებოდა მას, გარნა იძლეოდა დედისა და ძმათა მიმართისა წყლულებისაგან, რამეთუ აღმყვანებელი მათი ზღუდესა ზედა ბტოლემეოსს სახილველად ყოველთა სტანჯვიდა მათ და შთამოგდებასა მათსა აქადებდა, უკუეთუ არა განეშოროს ოკრებისაგან. ხოლო იგი, რაოდენ უტევებდა მოსწრაფებასა დაპყრობისათვის ადგილისა, ესოდენ საყუარელთათვის მინიჭებდა¹ შემრავლებლი არა ბოროტად ვნებისაჲ, დაჰკსნიდა გულსმოღვინებასა. დედაჲ ვიდრემე უკუე, ჰელთა განმმართველი, ევედრებოდა არა რილებასა მის ძლით, არამედ რაჲთა მრავლად უმეტესისა რისხვისა მკუშმეველმან ისწრაფოს მილებაჲ ადგილისაჲ და რაჲთა მის ქუეშე მტერქმნილისაგან შურ-იგოს საყუარელთათვის, რამეთუ ტკიბლ არს მისა ტანჯვით სიკუდილი, უკუეთუ სასჯელი მისცეს მათ და მზმართისა უსჯულოებისათვის ამისმან მოქმედმან მბრძოლმან. და ამით რაჲ მერჯულეზობის დედაჲ, ძალი რაჲმე მოეცემოდის ვრკანოსს დაპყრობისათვის სამკუველოასა, გარნა რაჲჟამს იხილის იგი გუემული და დაფხოროლი, დაიკსნებოდის და უღარეს-იქმნებოდის თანვნებულეზობისა, დედისა მიმართ მოქმედებულთაჲსა. ხოლო წარკლებოდა რაჲ ესრეთ ეჟმსა შინა ოკრებაჲ, წარმოდგა წელიწადი იგი, რომელსა შინა შეემთხვევის იუდეულთა უქმებაჲ. ხოლო შვდთა წელთა წინა დაიკვენ ამას, ვითარ შვდეულთაჲცა დღეთა შინა. და ბტოლემეოსს ვიდრემე, ამით მიზეზითა განთავისუფლებულმან ბრძოლისაგან, მოაკუდინნა ძმან: ვრკანოსსნი და დედაჲ და ამისი მოქმედი ზინონის მ-

¹ ბრძოლისა AQ. ² მინიჭება A.

მარა ივლტოდა, რომელსა ეწოდებოდა კოტკლას, მძლავრისა ქალაქისა ფილადელფელთაჲსა.

2. ხოლო ანტიოხოს, ბოროტად მქონებული მათვს, რომელნი ეგნეს სიმონის მიერ, იუდეად მიიწია მეოთხესა ვიდრემე წელსა მეფობისა მისისასა, ხოლო პირველსა ვრკანოჲს მთავრობისასა, ოლქშიაღდა მესესა და მესამოცესა და მეორესა. და მაოკრებელმან ქუეყანისამან შეაწყუდია¹ ვრკანოს ქალაქსა მას შინა, რომელიცა შუდთა გუნდთა მიერ გარემოიცვა, გარნა ყოელითურთ არარას მოქმედებდა, პირველად თანად ზღუდეთა / სიმტკიცისათვს და შინაგან მყოფთა სათნოებისათვს. მერმეცა წყლისა ნაკლულეუენებისაგან იქსნა იგინი წყმამან ფრიადმან, შთამოსრულმან დასლვასა პლიადისასა². ხოლო ვორიოთ კერძო³ ზღუდისაჲთ, ვინაჲ შეემთხუეოდა მას მდაბალ-ყოფაჲ, კოშენი აღჰმართნა ასნი სამ საბთოულხნი და აღიყვანნა მას ზედა მკედრებრიგინი განწესებულებანი და დლითი-დღე მანქანებთა მოქმედებდა და ხანდაცა ღრმასა და დიდსა სიერციით და ორკესა ვანმეტუეთელმან შეზღუდნა შინაგან მკვდრნი. ხოლო იგინი, მრავალთა ხელგაჰოსლეთა მომგონებელნი, უკუეთუ სადმე განუკრძალველად პონიან მბრძოლნი, მრავალთა ავნებდეს მათ და მგრძნობელთა განევლტოდიან⁴ ადელად. ხოლო ვინაჲთგან მავნებელად გულისკმაყო ვრკანოს სიმრავლე კაცთაჲ, რამეთუ განილეოდეს საზრდელნი მათ მიერ მალიად და არცა ერთი საქმე იქმნებოდა, ვითარ ჭერ-იყო მრავალხელობისაგან, უდარესსა მისსა განმარჩეველმან განასხნა იგინი, ხოლო რაოდენი მკნე იყო და მბრძოლ, ესე მხოლოდ იპყრა მის, თანა. ანტიოხოს ვიდრემე უკუე დარჩეულთა გამოსლვად აყენებდა. ხოლო იგინი, საშუეალ ზღუდეთა ცთომილნი და გუემულნი სატანჯვლთა მიერ, მოკუედებოდეს საწყალობელად. ხოლო წარმოდგა რაჲ კარვობისა ღლესსაწაული, შემწყალებელნი მათნი შინაგან მყოფნი კუალად შეიწყხარებდეს მათ.

წარავლინა უკუე ვრკანოს⁵ ანტიოხოსს მიმართ და მშედობასა შუდთა დღეთა შინა ქმნად ევედრა დღესასწაულისათვს. ხოლო იგი, ღმრთისა პატრისციემისათვს დამორჩილებული, დაეგო მას და ამას თანა მსხუერპლი დიდად ბრწყინვალე წარუელინა მას: ზუარაკი ოქრორქაჲ და აღსაესენი ყოველთა სულნელებთა მიერ საშურველნი ოქროანნი და ეცეცლოანნი. და მსხუერპლებისა ვიდრემე შემწყნარებელთა რომლებელთაგან, რომელნი მყოფ იყენეს ბჭეთა ზედა, მიიღეს სამდღელიოდ. ხოლო ანტიოხოს ასერებდა მკედრობასა, მრავლად უმჯობესქმნილი ანტიოხოსს ეპიტანესი, რომელმანცა, ქალაქისა მიმდებელმან⁶, ღორნი დაკლნა ვომონსა ზედა, ხოლო ტამარი წყლითა მათითა შეაგინა, შემამრლუეველმან იუდეაჲსა სკულთამან და მამულისა მათისა მსახურებისამან, რომელთა ძლით მბრძოლ იქმნა ნათესავი და დაუგებელად მქონებელ იყო. ამას ვიდრემე ანტიოხოსს გარდამატებულად სკულისა სიყუარულისათვს კეთილმსახურად უწოდეს ყოველთა.

¹ შეაწყუდია A. ² განივლტოდან AQ. ³ კანოს A.

⁴ აჯად ძმ რბ მძცთე 13₃₃₈ (=ჩრდილოეთთ).

⁵ პლაად იწოდებან, რომელთა ჩუენ კომად სახელ-ესდებთ.

⁶ ქუე დაწერე: რომელმანცა ქალაქისა მიმდებელმან (ეს ფრაზა ძირითად ტექსტს აკლად და ხელნაწერის აწიანზე არის შინაწერის სახით ფიგე ხელთ, რომელთაც ძირითადი ტექსტია ნაწერი. ნ. შ.).

3. მიმთვალველი უკუე სახიერებისა მისისა კრკანოს და მსწავლელო ღმრთისა მიმართ მოსწრფეებისაჲ, ევედრა მას, რაჲთა მამული სჯული უკუენსკეს მათ და მოქალაქობაჲ. ხოლო იგი, შეურაცხისყოფელი განზრახვანა მათისაჲ, რომელნი განზრახებდეს წარწყმედასა ნათესავისასა არა შეერთებისათჳს მათისა ურთიერთას, არა ერჩდა, არამედ მრწმუნებელმან კეთილმსახურებით ყოველთა ქმნაჲ მიუგო მოხუცებულთა და მიცემად მისდა საქურველთაჲ უბრძანა მათ და ხარკსა მიცემად მისდა იოპისა და სხუათა იუდეასა 241 გარემოსთა ქალაქათჳს და სა/მცველოსა მიმღებელნი ესრეთ განეყენენ ბრძოლისაგან. ხოლო იგინი ვიდრემე მოითმენდეს, გარან სამცველოსა არა აღიარებდეს განყოფილებისათჳს, არა შეერთებულნი ურთიერთას. ნაცვლად ვიდრემე სამცველოსა მძევალთა მისცემდეს და ტალანტთა ვეცხლისათა ბუთასთა, რომელთაგან მეყუსულად მისცნეს სამასნი და მძევალნიცა მეფესა, რომელთა შორის იყო ძმადცა კრკანოსი. შთამოარლვა უკუე გარეგანიცა ქალაქისაჲ ამათ მიერ ვიდრემე ანტიოხოს, გარემოდგომილებისა დამკსნელი, წარვიდა.

4. ხოლო კრკანოს, დავიდის საფლავისა განმღებელმან, რომელი სიმდიდრითა ოდესვე მყოფთა მეფეთა გარდაემატა, სამ ათასნი ვიდრემე ვეცხლისა ტალანტნი გამოიხუნა: და კელყოფელმან ამათ მიერ პირველად იწყო უცხოთმზრდელობად იუდელთა შორის¹, ხოლო ეყო მას ანტიოხოსს მიმართ სიყუარული და თანშემწეობაჲ და შემწყნარებელმან მისმან ქალაქად უშურველად და პატვისმოყუარებით მიანიჭნა ყოველნი მკედრობასა. და მოქმედისა თანა პართთა მიმართ განმკედრებისასა წარემართა მას თანა კრკანოსცა. ხოლო მოწაშე ჩუენდა არს ამათჳს ნიკოლასცა დამასკინელი¹, მომთხრობელი ესრეთ: „ხოლო ძლევისა დამადგინებელი ანტიოხოსს ლკკო მდინარესა ზედა, მძლეველი ინდატისი, პართთა მკედართმთავრისაჲ, დაადგრა მუნ ორთა დღეთა, რამეთუ ევედრა მას კრკანოს იუდეელი რომლისამე დღესასწაულისა მამულისათჳს, რომელსა შინა არა სჯულიერ იყო განსლვაჲ იუდელთაჲ“. და ამათი მეტყუელი არა განცრუენების, რამეთუ წარმოდგომილ იყო ორმოცდამეათე დღესასწაული შემდგომად შაბათისა. ხოლო არა შესაძლებელ არს ჩუენდა არცა შაბათსა შინა, არცა დღესასწაულსა სლვაჲ.

ხოლო მბრძოლმან არსაკის პართისამან ანტიოხოსს თანად მრავალი მკედრობაჲ წარწყმიდა და თვთ იგიცა წარწყმიდა. ხოლო სერთა მეფობაჲ ძმამან მცსმან დიმიტრიოსს მიითულა, არსაკის მიერ განტყევებულმან ტყუეობისაგან, რომელსა ეამსა შინა ანტიოხოსს პართუნად მიიწია, ვითარ და უწინარესცა სხუთა შინა ცხადქმნილ არს.

თ. 9

1. ხოლო კრკანოს, მსმენელი ანტიოხოსს სიკუდილისაჲ, მეყუსულად სვრიამსა ქალაქთა ზედა განმკედრა, მეკუელი ოკრად პოვნისა მათისაჲ მბრძოლთაგან და კსნად შემძლებელთა, რომელი და იყოცა. მიდავად ვიდრემე უკუე, მრავლად მოუძღურებასა შინა მკედრობისა მისისასა, მეექუსისა თუესა დაიპყრა. ამისა შემდგომად სამოლადცა და მახლობელნი მისნი მეყუსუ-

¹ დამასკენელი A.

² შესწავე დავიდის საფლავისათჳს.

ლად მიიხუნა, სიკიმაჲ თანად ამით თანა და ღაროზინცა და ხუთელთა ნათესავი, რომელი მკვდრ იყო მიმსგავსებულსა იეროსოლჱმთა სამღვდლომასა ტაძრისა თანა, რომლისაჲ ალექსანდროს უბრძანა აღშენებაჲ სანავალეტის მკვდართმთავარსა სიძისა მისისა მანასისთვის, იადღუეს მღვდელთმთავრისა ძმისა, ვითარ პირველცა ცხად-გვქმნიეს. ხოლო შეემთხვა ტაძარსა ამას ოჯერქმნაჲ შემდგომად ორასთა წელთა.

ვრკანოს უკუე იღუშეასაცა ქალაქნი დაიპყრნა — აღორაჲ და მარისაჲ, და ყოველთა იღუშელთა კელისქუეშედ მქმნელმან უბრძანა მათ დადგროშაჲ აღვილსა შინა, უკუეთუ წინა-დაიკუეთდენ სარცხუნელთა და ინებონ იუდაებრივთა სჯულთა კუშევაჲ. ხოლო მათ სურვილითა მამულისა ქუეყანისაჲთა წინადაკუეთაჲ და სხუაჲ/ცხოვრებისა მქცევობაჲ მოითმინეს, მსგავსქმნილთა იუღელთაჲთა და მათ ეამთა შინა იწყეს ამისი ქმნაჲ, ვიდრეღა ნეშტად იუღელ იყვსენ.

2. ხოლო ვრკანოს მღვდელთმთავარმან, რომთა მიმართსა სიყუარულსა განხლებად მნებებელმან, წარავლინა მათდა მიმართ ვედრებაჲ. და სუნკლიტობამან, შემწყნარებელმან მის მიერთა ნაწერთამან, ქმნა მისა მიმართ სიყუარული ამით სახითა: „ფანიოს მარკოჲს ძემან, მკვდართმთავარმან, განზრახვაჲ შეზოიღო უწინარეს რვათა ღღეთა ფევრუარისათა* კომპიოსა შინა ყოფასა ლუკიოჲს მანნიოჲსსა, ლუკიოჲს ძისა მენტინაჲსსა და ღაიოჲს სემპრონიოჲსსა, პენნეოჲს ძისა ფალერნაჲსსა, რომელთათჱს ევედრებოღა სიმონ ღოსითეოჲსი და აპოლონოზის ალექსანდროზისი და დიოდოროს იასონისი; მამაკაცინი კარგნი და კეთილნი, წარვლინებულნი იუღელთა ერისაგან, რომელნი ეზრახნეს სიყუარულისათჱს და თანშემწევობისა, რომელი იყო მათდა რომთა მიმართ! და საზოგადოთა საქმეთათჱს, რაჲთა იოჱპი და ტბანი და ღაზარაჲ და წყაროზნი და რაოდენნი სხუანი ქალაქნი მათნი და აღდელინი მბრძოლმან ანტიოხოს გარეშე სუნკლიტოსთა თნებისა მიიხუნა, რაჲთა ესენი უკუნ-ეცნენ მათ. და რაჲთა თანად არა შესაძლებელ ყოს მკვდართა მიერ სამეფოთა ქუეყანისა მათისა შორის განვლაჲ, მორჩილად მყოფისა. და რაჲთა ბრძოლასა მას შინა განბჱობილნი ანტიოხოჲს მიერ გარეგან სუნკლიტოსთა ნებისა უმტკიცო იყვნენ. რაჲთა თანად მოხუცებულნი წარავლინენ და უკუნცემჲ ყონ მათდა მიმართ ანტიოხოჲს მიერ მიხუშულთაჲ და ქუეყანაჲ აფასონ, ბრძოლასა შინა განზრჩნილო, რაჲთა თანად მეფეთა მიმართ და ერთა თავისუფალთა ნაწერნი მ.ს.ცნენ მათ სიმტკიცისათჱს სახლადმი აღსლეისა მათისათჱს. სთნდეს უკუე ამითჱს ესენი განახლებჲ სიყუარულისა და თანშემწევობისაჲ მამაკაცთა მიმართ კეთილთა და ერისა კეთილისა და მოყუარისა მიერ წარვლინებულთა“. ნაწერთათჱს ვიდრემე უკუე მიუგო განზრახვაჲ, რაჲამს თჱსთა საქმეთაგან ზოცლე იქმნეს სუნკლიტობაჲ და მოსწრაფებაჲ აღუთქუე მიერთგან არა რომელსა მათდა მიმართ ესევეთარსა უსამართლოსა ქმნად და თანად მიცემაჲ მათთჱს საქმართაჲ საზოგადოჲსგან ფანიოსს მკვდართმთავარსა მამაცნეს, რაჲთა სახილმი თჱსად წარვიდენ.ფანიოს ვიდრემე უკუე ესრეთ წარავლინნა იუღელთა მოხუცებულნი და საქმარნი მისცნა მათ საზოგადოჲსგან და ბრძანებაჲ სუნკლიტთაჲ წარმავლინებელთა მიმართ და მტკიცესა სავალსა მიმნიჱებელთა სახელთა მათადღმი.

* რომთა მიმართ) მიმართთა მიმართ A, მიმართ Q. ირბ: 'Ραυαίνος 13₂₈₁. † ზამენს AQ.

* ფეპრისაჲს 13₂₈₀.

3. ვრკანოას ძლითნი ვიდრემე, მღღელთმთავრისანი, ამათ შინა იყვნეს. ხოლო დიმიტრიოსს მეფესა, მნებებელსა განმკედრებად ვრკანოსს ზედა, არა მიეცა ეამი. არცა მიზეზი, რამეთუ სვრნი და მკედარნი სიძულილსა მქონებელ იყვნეს მისა მიმართ სიბოროტისა ძლით მისისა. და წარავლინნეს პტოლემეოას მიმართ. ფესკონად წოდებულისა, მოხუცებულნი, რაათა სელევკოსისი ნათესვისაგან ვინმე მისცეს მათ, მეფობასა მიღებად მათსა. ხოლო პტოლემეოს წარავლინა ალექსანდროს, ზევინად სახელდებული. და ბრძოლად რამ იქმნა დიმიტრიოას მიმართ, ძლეული დიმიტრიოს ბრძოლასა შინა ივლტოდა კლეოპატრასს მიმართ, ცოდისა. და არა შეწყნარებული ცოდისაგან, მიერ ტვროდ წარსრული შეპყრობილ იქმნა და მრავლითა მგნებელი მოძულეთა მიერ მოკუდა. ხოლო ალექსანდროს, მიმღებელმან მეფობისამან, სიყუარული ქმნა ვრკანოას მიმართ მღღელთმთავრისა. ამისა შემდგომად მბრძოლისა მისისა დიმიტრიოსს ყრმისა ანტიოხოასგან, ღრვობდ წოდებულისა, ძლეული ბრძოლასა შინა განიხრწნა.

თ. 10

1. ხოლო სვრიაასა მეფობასა მიმღებელი ანტიოხოს მოშიშ იყო იუდეასა ზედა აღმკედრებად, რამეთუ ესმა ძმისა მისისაჲ დედით, ანტიოხოს უკუე ეწოდებოდა მასცა, ძალსა შეკრებაჲ მის ზედა კვზიკოათ. და დადგრომილსა აღვილად¹ სთნდა შემზადებაჲ მისი ზედმოსლვისა მიმართ ძმისა თვისისა, რომელსაჲ კვზიკელად ეწოდა ამას ქალაქსა შინა დამარხვისათეს, ხოლო მამისაჲ იყო ანტიოხოსს მაცხოვრად წოდებულისაჲ, რომელი პართთა შორის მოკუდა. ხოლო ესე ძმაჲ იყო დიმიტრიოასი, ღრვობას მამისაჲ. შემემთხვა ვიდრემე უკუე ერთისა კლეოპატრასს ქორწინებაჲ ორთავე ძმათა, ვითარ და სხუათაცა შინა ცხად-გვქმნიეს.

ხოლო კვზიკელი ანტიოხოს, სვრიად მიწევნული, მრავალთა წელთა შინა ბრძოლასა ჰყოფდა ძმისა მიმართ. და ვრკანოს უკუე ყოველსა მას ეამსა შინა მშედობით იყო. და რამეთუ ესე შემდგომად ანტიოხოსს აღსრულებისა განადგა მკედრონთა და არცა ვითარ მორჩილი, არცა ვითარ მოყუარე არარას მიანიკებდა მათ შერმეცა, არამედ იყვნეს მისა საქმენი შეუებასა შინა მრავალსა და ძლიერებასა ეამსა ალექსანდროას ზევინაჲსთა⁴ და უფროსლდა ამათ ძმათა ზე, რამეთუ ურთიერთას ბრძოლად მათი მოცალეებასა მონაყოფიერებად² იუდეასა თავისუფლებით მიანიკებდა ვრკანოსს, ვიდრელა აურაცხელი სიმრავლე საქმართაჲ შეკრიბა. კვზიკელი ვიდრემე ქუეყანასა ბოროტ-უყოფდა ცხადად და თვტყა თვისსა განზრახვასა გამოაჩინებდა და ეგვპტით შემწეთაგან ოვრად მხედველი ანტიოხოსი და თვტ მასცა ბოროტისმყოფელად და ძმა-საცა მისსა ურთიერთას ბრძოლათა შინა, შეურაცხ-ჰყოფდა მრჩობლთავე ვრკანოსს.

2. და განიკედრა ვიდრემე სამარიად, ქალაქსა ძლიერსა ზედა, რომლისათეს, ვითარმედ იწოდების აწ სევასტი, აღშენებული იროდის მიერ, მოცალეებით წარმოვაჩინით. ხოლო მბრძოლი შრომისმოყუარებით აოკრებდა სხ-

¹ სელევკოსს A, სელევკოსს Q. ² ადგილად A. ³ რომლის AQ. ⁴ ზეინანასთა A. ⁵ მონაყოფიერება AQ.

ბოროტისათვის, მოძულე სამართელთა მათთვის, რომელნი ავნენ მარისი-
 ნელთა, იუდეამსაგან გარდასახლებულთა და რანაშემწეოა, რამეთუ მორჩილ
 იყვნენ სამართელნი სკრთა მეფისა. გარემომდგომელმან უკუე ხანდაკისპან
 ყოვლით კერძო ქალაქისა და ორკეცსა ზღუდესა, სტადიონითა ოთხმოცთა
 ზორს, ძენი თვისნი დაადგინნა მას ზედა, ანტილონოს და არისტოკულოს, რო-
 მელნი მდებარე იყვნენ რამ იპს იძულებასა ზედა, სიყმილისა მიერ იძულებამ
 შეგნებუა სამართელთა, რათა შეგნენ ჩუეულები/სა გარეგანთადა და შემ-
 წედ მიუწოდეს ანტიოხოს კვზიკელი, რომელიცა, მზად თანშეწევნად მი-
 წევნული, არისტოკულოს თანათა მიერ იძლია და დეენილი ვიდრე სკვთო
 ჭალაქადმდე ძმათა მიერ, ივლტოდა. ხოლო ამათ, სამართელთა მიმართ უკუნ-
 ქეულთა, კუალად შეაწყუდინეს იგინი ზღუდესა შინა, ვიდრედა და ნეორედ-
 ცა თანაშემწედ უწოდდეს ამასეე ანტიოხოსს, რომელმანცა პტოლემეოს
 ლათურ-რამსაგან მოუწოდა მამაკაცთა ექუს ათასთა, რომელნი გარეშე ნებისა
 დედისა მისისა და შემდგომად მცირედისა მთავრობისაგან განმდევნელისა,
 წარავლინნა მან. და პირველად ვიდრემე მიწევნული წარსტუენვიდა კრკა-
 ნოას ქუეყანასა ეგვიპტელთა თანა ავაზაკებრ, პირის-პირ ბრძოლად მისა არა
 მკადრებელი, რამეთუ არა შეესწორებოდა ძალი მისი, ხოლო ჰგონებდა ქუე-
 ყანისა ბოროტისყოფითა იძულებათა კრკანოასსა ესნად ოკრებასა სამარია-
 სსა, გარნა ვინათგან მრავალთა მკედრებისაგან წარსწყმედდა, მზირთა შთა-
 ვრდომილი, წარვიდა ტრიპოლიდ. ხოლო იუდელთა ბრძოლად უბრძანა კალ-
 ლიმანდროსს და ეპიკრატის.

3. კალიმანდროს ვიდრემე უკუე, უფიცხესად მბრძოლთა ზედა მიწევ-
 ნული, ლტოლვად მიდრეკილი მეყუსეულად განიხრწნა. ხოლო ეპიკრატის
 ვეცხლისთაყუარებისა ძლით თანად სკვთოპოლი და ამას თანა სხუანი სო-
 ფელნი მისცნა ცხადად იუდელთა, გარნა სამარიასა ოკრებისა და ესნად არა
 შემძლებელ იყო. კრკანოს ვიდრემე, ქალაქსა მიმლებელმან წელსა ერთსა
 შინა გარემოდგომილმან, არა კმა-იყო ესე მხოლოდ, არამედ უჩინო-ყო იგი
 ყოველი, ლუართა მიერ წარბრუნელმან მისმან, რამეთუ აღმომთხრელმან მის-
 მან ვიდრედა ჭვენებდაცა გარდაცვალა იგი, სასწაულნი ოდესეე ქალაქად
 ჭმინისანი მიუხუნა მას. ხოლო საკრველი რამე მდღელთმთავრისა კრკანოას
 თქუმის, რომლითა სახითა სიტყუად მისა მოვიდა ღმერთი, რამეთუ იტყვან,
 ვითარმედ მას დღესა შინა, ოდეს ყრმანი მისნი კვზიკელსა ჰბრძოდეს, ესე
 ტაძარსა შინა მკუთმეველი მხოლოდ მდღელთმთავარი მსმენელ იქმნა ეპასა, ვი-
 თარმედ ყრმათა მისთა სძლეს აწლა ანტიოხოსს. და ესე, გამოსრულმან ტაძ-
 რით, ყოველსა სიმრავლესა ცხად-უყო და ესრეთ ქმნამ შეემთხვა და კრკა-
 ნოას ძლითნი ვიდრემე ამათ შინა იყვნენ.

4. ხოლო ამას ეპასა შინა შეემთხვა კეთილად ყოფამ არა. მხოლოდ
 იეროსოლუმასა შინა და სოფლებსა მყოფთა თუდელთა, არამედ და აღექსანდ-
 რიასცა შინა დამკვდრებულთა და ეგვიპტეს და კვიპრეს, რამეთუ კლეოპატრა
 დედოფალმან, წინააღდგომილმან ძისა თვისისა პტოლემეოსს, ლათუროდ სა-
 ხელდებულისამან, დაადგინნა მთავრად ქელკია და ანანია, ძენი ონიასნი,
 რომელმან აღაშენა ტაძარი მზის ქალაქისა ადგილსა შინა, მსგავსი იეროსოლ-
 უმათად, ვითარ და სხუათადა შინა ცხად-ვყავით. რამეთუ მიმცემელი მათდა
 მკედრებისა, კლეოპატრა არარას იქმოდე გარეშე ნებისა მათისა, ვითარცა

243 გუეწამების ჩუენ სტრავეონცა კაპალოკელი, მეტყუელი ესრეთ: „რამეთუ უმრავლესნი, შთასრულნი ჩუენ თანა და უკუანამსკენელ წარვლინებულნი კლეო/პატრასს მიერ კვპრედ, გარდაიქცეს მეყუსეულად ბტოლემეოსს მიმართ. და მხოლონი ონიასს ნათესავისაგან მყოფნი იუდელნი დაადგრეს კეთილბედობისათვის მოქალაქეთა მათთაჲსა უფროსლა დედოფლისა წინაშე, ქელკიასსა და ანანიასსა“. ამათ ვიდრემე სტრავეონ იტყვს.

5. იოლო ვრკანოსს აღუძრა შური იუდელთაგან მისმან და ძეთა მისთა კეთილბედობამან და უფროსლა ფარისეველთა, რამეთუ ბოროტად მქონებელ რყენეს მისა მიმართ, ერთად იუდელთა წვალეებისაგანად მყოფთა, ვითარ და ზემორეცა ცხად-გვქმნიეს. ხოლო ესოდენი ძალი აქუს სიმრავლესა შორის. ვიდრელა და მეფეთაჲს მიმართ მეტყუელნი რამსანივე და მღელღელთავართა, მეყუსეულად ირწმუნებინან. მოწაფე უკუე იყო მათი ვრკანოსცა და ფრიად საყუარელ იყო მათ მიერ. ხოლო მომწოდებელმან მათმან სერსა ზედა და პატივისმოყუარებით შემეყნარებელმან, ვინაჲთგან ფრიად განმხიარულებულად იხილნა იგინი, იწყო სიტყუად მათდა მიმართ, ვითარმედ უწყიან, რამეთუ მნებებელ არს იგი, რაჲთა მართალ იყოს და ყოველთა მოქმედ, რომელთამცა მიერ სათნო-ეყო ღმერთსა და მათ, რამეთუ ფარისეველნი განკრძალულნი არიან და თანად ვედრებოდა მათ, რაჲთა უკუეთუ ხელვიდენ მას მცოდველად რომელსამე და მართლისა გზისგან მიდრეკილად, აღყვანებად მისა მიმართ და განმართებად. ხოლო იგინი უწამებდეს რაჲ მას ყოველსა სათნობასა, მხიარულ იქმნა იგი მაქებელთა ზედა. ხოლო ერთმან ვინმე მუნ მქდომართეათგანმან, სახელით ელეაზაროს, ბოროტჩუეულად მყოფმან ბუნებით და კდომასა ზედა მოხარულმან, „ვინაჲთგან, თქუა, ჭერ-იჩინე ცნობაჲ ქეშმარტისაჲ, უკუეთუ გნებავს. მართალ-ყოფაჲ, დაუტევე მღელღელთავრობაჲ და მხოლოდ კმა-გეყვენ შენ მთავრობაჲ ერისაჲ“. ხოლო ესე ვინაჲთგან იკითხვიდა მიზეზსა, რომლისათვის დაუტეოს მღელღელთავრობაჲ, „რამეთუ, თქუა, გუასმიეს მოხუცებულთაგან ტყუე-ქმნაჲ დედისა შენისაჲ მეფობასა ანტიოხოსს ემიფანესსა“. ხოლო ცრუ იყო სიტყუაჲ ესე და განრისხნა მისა მიმართ ვრკანოსს და ყოველნი ფარისეველნი მწუხარე იქმნნეს მისა მიმართ ფრიად.

6. ხოლო სადუკეველთა წვალეებისაგან, რომელნი წინააღმდეგომსა ფარისეველ-წვალეებისასა მქონებელ არიან, იონათის ვინმე, ფრიად მოყუარემან ვრკანოსმან, ზოგადთა ყოველთა ფარისეველთა განზრახვითა თქუა ელეაზაროსს მიერ ქმნაჲ გმობათაჲ და ესე ცხად-ექმნას მას, მკითხველსა. მათგან, რომლისა სატანჯველისა ღირს არს მეტყუელი თქუმულთა მისთათვის. ხოლო ვრკანოსს ჰკითხა ფარისეველთა, თუ რომლისა სატანჯველისა ღირსად შეპრაცხენ მას, რამეთუ მეცნერ იქმნეს, უკუეთუ მათითა განზრახვითა იქმნეს გმობანი, დასაქონ რაჲ იგი მსგავსითა სასჯელითა. ხოლო მათ გუემათა და საკრველთა ღირსებაჲ თქუეს მისი, რამეთუ არა სათნო-უჩნდა გმობისა ძლით სიკუდილად დასჯაჲ მისი და სხუებრცა მხიარულებით მოითმენენ ტანჯვათა ფარისეველნი. ამისა მიმართ ფრიად მწუხარე იყო ვრკანოსს და მათითა განზრახვითა გმობათა ქმნაჲ ჰგონა კაცისაჲ. / ხოლო უფროსლა გან-

1 განიხილნა AQ, *Περὶ τῆς 13* (ანტიოხოსსა).

არსებულ-ყო იგი იონათის და ესრეთ დადვა, ვიდრელა სადუქვევლთა ნაწილთა შეპრთო, ფარისეველთაგან განდგომილი და მათ მიერ დაწესებულნი სჯულნი ერისათჳს დაჰქსნნა და დამცველნი მისნი ტანჯნა. ამიერ უკუე სიძულილი მისი და ძეთა მისთაჲ მარადის იქმნებოდა სიმრავლისაგან. ამათჳს ვიდრემე კულად ვთქუათ. ხოლო აწ უწყებაჲ მნებაჳს, ვითარმედ სჯულნი რომელნიმე მისცნეს ერსა ფარისეველთა მონაცუალებითა მამათაჲთა, რომელნი არა აღწერილ არიან მოვსის სჯულთა შინა. და ამისთჳს განადგუბს ამათ სადუქვევლთა ნათესავი, მეტყუელი, ვითარმედ მათ სჯულთაჲ ჳერ-არს რწმუნებაჲ, რომელნი აღწერილ არიან, ხოლო მამათა მიერ მოცემულისაჲ არა ჳერ-არს დაცვაჲ. და ამათჳს ძიებანი და განყოფილებანი მრავალნი შეემთხუეოდეს მათ. სადუქვევლნი ვიდრემე ღონიერთა მხოლოდ არწმუნებდეს, ხოლო სიმრავლე ერისაჲ არა აქუნდა შედგომილად მათდა. და ფარისეველთა უკუე სიმრავლე თანაშემწედ აქუნდა. არამედ ამათ ვიდრემე ორთათჳს და ესსინელთათჳს მეორესა წიგნსა ჩემსა შინა იუდაებრივთაჲსა ზედმიწევნით ცხადქმნილ არს.

7. ხოლო ვრკანოს, დამაცხრობელი კდომისაჲ და შემდგომად ამისსა ცხორებული კეთილბედნიერად და მთავრობასა განმგებელი რჩეულითა სახითა წელთა შინა ოცდაათერთმეტთა, აღსრულდა, დამტევებელი ხუთთა ძეთაჲ და სამთა დიდთა ღირსქმნილი ღმრთისაგან: მთავრობასა ნათესავისასა და მღვდელმთავრობისა პატივსა და წინაწარმეტყუელებასა, რამეთუ მის თანა იყო საღმრთოჲ და გულვებადთა მეცნიერებასა მიანიჭებდა მას სწავლად და წინაწართქემად ესრეთ, ვიდრელა და ორთაცა უმოხუცებულესთა მისთა ყრმათათჳს; ვითარმედ არა ეგნენ უფალ საქმეთა, წინაწარ-თქუა, რომელთა დამკობაჲ ცხორებისაგან ჳერ-არს მთხრობად, რაჲთა საცნაურ იქმნეს, რაოდენ ზესთ-აღკვლეს მამისა მათისა კეთილბედნიერობასა.

თ. 11

1. რამეთუ აღსრულდა რაჲ მამაჲ მათი, უმოხუცებულესმან არისტოკულოს, მთავრობასა მეფობისა მიმართ გარდაცვალებად მნებებელმან, რამეთუ ესრეთ საჯა, გვრგვნი დაიდვა ამან პირველად, შემდგომად რიცხუსა წელთა ოთხასთაჲსა: და ოთხმოცთა და ერთისა და თუესა სამთაჲსა, ვინამთგან ვაჳელონთა. მონებიისაგან განთავისუფლებული ერი მამულად თჳსად აღმოვიდა. ხოლო სიყუარულსა მქონებელმან ძმათა შორის შემდგომისა მისისა ანტილონოზმან, ესენი ვიდრემე მსგავსთა აღირსა, ხოლო სხუანი საკრველთა შინა აქუნდეს. პურობილ-ყო უკუე დედაჲცა, მთავრობისათჳს წინააღდგომილ მისდა, რამეთუ ესე უფლად ყოველთა დაუტევა ვრკანოს და ესოდენსა უბილოზასა ზედა მიიწია, ვიდრელა და სიყმილითა განხრწნა იგი შეკრული. ხოლო დაძინა დედასა ძმაჲცა თჳსი ანტილონოს, რომლისა მოყუარედ საგონებელ ოჳო და უფროსლა ზიარებასა მეფობისასა ქონებად, შესმენათაგან უცხოქმნილმან მისა მიმართ, რომელთასა პირველ ვიდრემე არა ირწმუნებდა. რომელთაჲ სიყუარულისა მისისათჳს არა მსმენელი თქუმულთაჲ და რომელთაჲ შეშურვებისა ძლით შემრაცხელი შესმენისაჲ. / ხოლო ანტილონოს აღვიდოდა ოდესმე მკედრობისაგან ბრწყინვალედ და დღესასწაულისა წარმოდგომასა შინა, ოდეს მეკარვეობენ ღმრთისა, მას ეჲსა შეემთხვა არისტოკუ-

ლოს სენსა შთავრდომაჲ. ხოლო ანტილონოს, აღმასრულებელი დღესასწაულისაჲ, აღვიდა ფრიად ბრწყინვალედ შემკობილი მის თანა აღჭურვილთა თანა ტაძარად, უმეტესლა ლოცვად ცხორებისათვის ძმისა თვისისა. ხოლო ბოროტთა და განუყოფსა ერთობისა მათისასა მოსწრაფეთა მიზეზად იკუმბეს პატივისმოყუარებაჲ ანტილონოსი, წარმავლენელთა მიერ და წინაძლომილთა და წარმართებულებანი¹ მისნი და მივიდეს მეფისა მიმართ და ბოროტჩუეულებით უმეტესი აღმოთქუეს ერისა მიერ წინაძლომილობაჲ მისი დღესასწაულსა შინა და ვითარმედ არა მსოფლიოჲ იყო თითოეული ქმნილთაგან, არამედ მეფობრივისა მოგონებისა მქონებელ იყვნეს ქმნილნი და ვითარმედ მოკუდინებაჲ მისი ეგულების სიმრავლისა თანა ძლიერისა მოწევნულსა და გულისმსიტყუევლ არს უგუნურებით, ვითარმედ შესაძლებელ არს მისა მეფობაჲ და პატივისა მრღებელი დიდთა მიმთხუევასა ჰგონებს.

2. ამათინან მსმენელმან და მრწმუნებელმან არისტოველოს, განწკონებან უსჯულდ-ყოფასა ძმისაგან და ერთბაშად უშოიოებისა მოურნებან, დაადგინნა სხეულისმცველნი რომელსამე ბნელსა შინა ქუეშე კერძო ქუეყანისა. ხოლო იგი მდებარე იყო გოდოლსა შინა, ანტონიად გარდასახელებულსა. და ბრძანა უჭურველისაჲ ვიდრემე არცა ერთისა შეხებაჲ, ხოლო ანტილონოსს მოკუდინებაჲ, უკუეთუ შეჭურვილი მივიდოდის მისა მიმართ. და მან თვთ წარავლინა ანტილონოსს მიმართ და ევედრებოდა, რაჲთა უჭურველი მივიდეს მისა მიმართ. ხოლო დედოფალმან და. ამას თანა ზედგანმზრახველთა ანტილონოსსთა არწმუნეს წარვინებულსა მეტყუელებაჲ წინააღმდეგობთა, ვითარმედ „ძმად შენი, მსმენელი, რამეთუ შეკმზადენ საჭურველი და სამკაული სამბრძოლოჲ, გვედრების მისლვად მისა მიმართ აღჭურვილსა, რაჲთა იხილოს შემზადებულებაჲ“. ხოლო ანტილონოს, არა ძალსა ბოროტსა მეცნიერი, არამედ მინდობილი ძმისა მიმართისა სიყუარულისა, ვითარ აქუნდა საჭურველი შემოსელსა, მივიდოდა არისტოველოს მიმართ ჩუენებად მისა საჭურველთა. მიიწაა რაჲ უკუე სტრატონოსს წოდებულსა გოდოლსა თანა, სადა შეემთხუეოდა ფრიად ზნელ-ყოფაჲ წარსავალსა გზისა, მოაკუდინეს იგი სხეულისმცველთა. აჩუენა ვიდრემე უკუე ამისმან სიკუდილმან, ვითარმედ არარაჲ არცა შურისა, არცა შესმენისა უძლიერეს არს და არცარაჲ სიყუარულსა და ბუნებითსა თვისებასა განწყოფს ამათ ვნებათაგან უმეტეს.

ხოლო უფროსდა ვინმე განკვრდეს იუდაას ვისმე ზედა, ესინელსა ნათესავით, არაოდეს განცრუებულსა კეშმარტებისაგან, რომელთათვის წინაწარ-იტყოდის. რამეთუ ამან, იხილა რაჲ ანტილონოსს წარმავალად ტაძარსა თანა, კმაყო მოყუარეთა / მიმართ მისთა და მეცნიერთა, რომელნი სწავლისა ძლით წინაწარმცნობელობისა გულგებადთაჲსა დადგრომილ იყვნეს მუნ, ვითარმედ კეთილ არს მისთვის სიკუდილი, განცრუებულისა, უკუეთუ ცოცხალ იყოს ანტილონოს, რომლისასა დღეს სიკუდილსა წინაწარმეტყუელი წოდებულსა სტრატონოსს ლოდოლსა, თანაწარმავალად ხედავს. და ადგილი ვიდრემე სტადიონის ექუსასითა შორს არს აწ, სადა მოკუდინებაჲ მისი წინაწარ-თქუა. ვინათგან უმრავლესი დღისაჲ წარკდა, ძვრხილულოზდა მისანი განცრუეღისათვის. ამათ რაჲ მეტყუელებდა იგი და მწუხარე იყო, მიეთხრა სიკუდილი ანტილონოსი კამარედსა გზასა ქუეშე, რომელი და ესეცა სტრა-

¹ წარმართებულბანი A.

ტონოს გოდლად იწოდებოდა, თანმოსახელედ ზღვსპირისა კესარიამსა. ამან ვიდრემე უკუე მისანი შეაშფოთა.

3. ხოლო არისტოველომსა ძმისმკლველობისა სინანული შევიდა მეყუ-სეულად და ამას თანა სნეულებაჲ გონებისა განბოროტებთა სიძულოლისა მიერ, ვიდრელა განიხრწნენს შინაგანნი მისნი სამარადისოჲსა ტკივილისაგან და სისხლსა აღმოასხმიდა, რომელი ყრმამან ვინმე მსახურმან, ვითარ ვეგონებ განგებისა რომლისამე მიერ, ადგილსა მას, სადა მოიკლა ანტილონოს, ვინაჲ და ბიწსასისხლისა მისისა მერმეცა შეემთხუოდა მუნ ყოფამ, მიმღებულმან ამან ყრმამან და შებრკოლებულმან, დასთხია. ხოლო ვინამთგან იქმნა კმაჲ მხილველთაგან, რამეთუ ჰგონებდეს განზრახვით დათხევასა მუნ სისხლისასა ყრმისაგან, მსმენელი არისტოველოს იკითხვიდა მიზეზსა. და ვითარ არა იტყოდეს, უფროსლა მნებებელ იყო სწავლად, რამეთუ კაცნი ბუნებით მკუეულობენ ესევიტართა შინა უძკრეს-ქმნასა დაღუმებულთასა. ხოლო ვინამთგან აქადებდა და აიძულებდა შიშთა მიერ და ჰეშმარტი თქუეს, დაღუარან მან, წყლულმან გონებითა, სკნიდისისა მიერ მრავალნი ცრემლნი: „ხოლო სიღრმით გამოსულთ, მთქუმელმან, არასადმე, თქუა, დაფარვამ მეგულებოდა ღმრთისაგან ესრეთ უსახურთა ზედა და საძაგელთა კადრებათა, არამედ მალაიდი მსჯავრი ნათესავისა მკლველსა შეწია მე. და ვიდრემდის, ოჲ სხეულო უკდემელო, სული, თანამდები ძმისა და დედისაჲ. გიპყრიეს ეშმაკთათვს? და რამსათვს არა მეყუსეულად განუტევებ ამას, ხოლო სხუა კერძო დავსთხევ სისხლსა ჩემსა მოკუდინებულთა ზედა?“ ამითი მეტყუელი მოკუდა სიტყუათა ზედა, მმეფობი წელსა ერთსა და ელინთმოყუარედ მყოფი და მრავლად კეთილისმყოფელი მამულისაჲ, რამეთუ ჰბრძო იტურელთა და მრავალი ქუეყანისა მათისაჲ ოუდეასა მიუგო და მას შინა დამკვდრებულთა აიძულა, რამთა უკუეთუ მნებებელ არიან დაღვრომად ადგილსა შინა, წინა-დაიკუეთონ და იუდეამსა სჯულთაებრ ცხონდებოდინან. ხოლო ბუნებით სახიერ იყო და ფრიად უმჯობესი იყო მოწიწებისაჲ, ვითარცა ეწამების ამას სტრაფონცა*. ხოლო ესრეთ სახიერ იქმნა მამაკაცი ესე და მრავლად მარგებელ იუდელთა, რამეთუ თანად ქუეყანაჲ მოუგო მათ და კერძოჲ იტურელთა ნათესავისაჲ თვსად ყო, საყრველითა შემაერთებელ/მან სარცხუნელთა წინადაკუეთისაჲთა.

245

07. 12

1. ხოლო აღსრულდა რაჲ არისტოველოს, სალომეოს, ცოლმან მისმან, აღუქსანდროდ სახელდებულმან ელინთა მიერ, განმცხენლმან ძმათა მისთამან, რამეთუ შეკრულნი აქუნდეს იგინი არისტოველოსს, ვითარცა წინაწარვთქუთ, იანნეოს, აღუქსანდროდ წოდებული, მეფედ დაადგინა, ჰასაკითაცა უზესთაესი და გონიერებითა, რომელსაცა შეემთხვა, შობილსა, მეყუსეულად სიძულილი მამისა მიერ და ვიდრელა აღსასრულად მისდამდე არაოდეს მივიდა სახედველად მისა. ხოლო მიზეზი სიძულილისაჲ ესევიტარი ითქუმის ქმნად: სიყუარულსა მქონებელმან ვრკანოს ფრიადსა უმოხუცებულესთა მის-

¹ გუნებთა A.

* ὁς μαρτυρεῖ εὐσεφ καὶ Σερπίωνος ἐκ τοῦ Τιμαφθοῦς ὁράματος λέγειν ὅτι αὐτὸς 13_{31b} (თარგმანს აკლა: ტიმაგენზე დაყრდნობით).

თა ყრმათა, არისტოვულოას და ანტილონოსსა, გამოჩინებულსა მისთვის ჩუენებათა შინა ღმერთსა ჰკითხა, რომელსა ყრმათა მისთაგან ეგულების მონაცვალე-ყოფაა მისი. ხოლო ღმერთმან სახე ამისი აჩუენა. და შეწუხებულმან, რამეთუ კეთილთა მისთა ყოველთა ესე დაიმკვდრებს, იშვა რაჲ დაუტევა იგი დალილესა შინა აღზრდად. გარნა ღმერთი არა ეცრუვა კრკანოსს, არამედ მეფობაჲ შემდგომად არისტოვულოას აღსრულებისა ამან მიიღო და ძმაჲ ერთი, კელმყოფელი მეფობისაჲ, მოაკუდინა, ხოლო სხუაჲ — უზრუნველად აღმჩრეველი ცხორებისაჲ — პატივსა შინა აქუნდა.

2. დამადგინებელი უკუე მთავრობისაჲ, ვითარ სახედ ჰგონებდა უმჯობეს-ყოფასა მისთვის, განემკედრა პტოლემიდიას ზედა და ბრძოლასა შინა მძლეველმან შეაწუღინა კაცნი¹ ქალაქსა შინა და გარემოდგომილთა აოკრებდა მათ, რამეთუ ზღვსპირს პტოლემიდიად² და ღაზაჲ მხოლოდ დაშთომილ იყვნეს დასაპყრობელად მისგან და ზოილოს მძლავრი, დამპყრობელი სტრატონოსს გოდლისაჲ და დორათაჲ. ხოლო ვინაჲთგან დედისმოყუარე ანტიოხოს და ძმაჲ მისი ანტიოხოს, რომელი კვზიკელად იწოდებოდა, ჰბრძოდეს ურთიერთას და ძალსა მათსა წარსწყმედდეს, არცა ერთი შეწევნაჲ ექმნებოდა მათ მიერ პტოლემიდიელთა³. არამედ დამაშურალთა მიმართ გარემოდგომილებისაგან ზოილოს, სტრატონოსს გოდოლსა და დორათა დამპყრობელი, მიიწია, გუნდსა⁴ მკედრებრივისა მიმეყანებელი და მძლავრებასა კელმყოფელი მეფეთა. ურთიერთას ბრძოლისათვის მცირედ შეეწეოდა პტოლემიდიელთა, რამეთუ არცა ესრეთ საკუთრებასა მქონებელ იყვნეს მეფენი მათდა მიმართ, ვითარმცა სასოებდეს რომელსაჲ მათგან სარგებელსა. რამეთუ მრჩობლთაჲ მსგავსი მოღუაწეთაჲ ევნებოდა, რომელნი, ძალისაგან ვიდრემე უღონოქმნილნი, ხოლო სირცხულეულნი ურთიერთას მიტეგებად ძლევისა დადგრომილ იყვნეს, უქმებასა და განსუენებასა შინა წარმავლენელნი ღუაწლოსანი. ხოლო ნეშტი სასოებაჲ იყო მათთვის ეგვპტისა მეფეთაგან და კვპროსსა მქონებელისა პტოლემეოას ლათუროსს მიმართ, რომელიცა დედისა თვისსა კლეოპატრასგან განერდომილი მთავრობისაგან კვპრად მიიწია. ამისა მიმართ უკუე წარმავლენელნი პტოლემიდიელნი ევედრებოდეს თანაშემწედ მისლვასა და აღექვსანდრო/მს კელთაგან კსნასა ძვრხილულთასა. ხოლო ვინაჲთგან არწმუნეს მას მოხუცებულთა, ვითარმედ მიწევნულსა სვრიად თანაშემწედ აქუნდენ ღაზელნი პტოლემეოას თანა და ზოილოსცა და ამათ თანა სიდონელნი და მრავალნი სხუანი თანა-შეეწინენ მას, აღზუავებული წარსლვისა მიმართ მოსწრაფე იყო.

3. ხოლო ამას შინა დიმენეტოს, სიტყუალოვნეირად მყოფმან მაშინ მათ შორის და ერისმთავრად, არწმუნა პტოლემიდიელთა ცვალებაჲ განზრახვათა მათთაჲ, რამეთუ უმჯობეს არს, თქუა, უჩინოებასა შინა ქმნადისა დასასრულისასა ძვრხილულობაჲ იუდელთა მიმართ უფროასდა, ვიდრე ცხადად მითუალეჲ მონებრსაჲ, მეუფისა მიცემითა თავთა მათთაჲთა. და ამას თანა არა ესე მხოლოდ აქუნდეს ბრძოლაჲ, არამედ ფრიად უზესთავისი ესე ეგვპტით, რამეთუ კლეოპატრა არა უგულებელს-ყოს ძალსა შემზადებაჲ თავისა თვისი-

¹ კ'ნ A. ² პტოლემიდიად A, პტოლემიდიად Q. ³ პტოლემიდიელთა A, პტოლემიდიელთა Q.
⁴ გუნდსა AQ. ⁵ მოღუაწეთა A.

სათჳს პტოლემეოასი მახლობელთა მისთავან, არამედ მოვიდეს მათ ზედა მრავლისა მკედრობისა თანა, რამეთუ მოსწრაფე არს ესე კჳპროფთა განდევნასა ძისასა. და პტოლემეოს ვიდრემე, ვერმიმთხუეული სასოებისაჲ, კუალად ივლტოდის კჳპრედ, ხოლო ჩუენ გუეყოს ძკრხილულობაჲ უკუანამსკენლი.

პტოლემეოს ვიდრემე უკუე, განსაეალსა ზედა მსწავლელი პტოლემიოდელთა განზრახვისაჲ, არა უდარეს¹ აღიკუტრებდა და შთასრულმან სკჳამინო სახელდებულად, აქა შინა განიყვანა ძალი თჳსი. იყო უკუე ყოველი მკედრობაჲ მისი, ქუეითნი ერთბამად ცხენოსანთა თანა, სამნი ბევრნი, რომელთაცა მიმყვანებელი მახლობელად პტოლემიოდასა და დაბანაკებული, ვინამთვან არცა მოხუცებულთა მისთა შეიწყნარებდეს, არცა სიტყუათა ისმენდეს, ფრიად ზრუნვიდა.

4. ხოლო ვინამთვან მივიდეს მისა მიმართ ზოილოს და დაზელნი და ევედრებოდეს შეწყენად მათდა, რამეთუ განიფხურების ქუეყანაჲ მათი აღექსანდროს და იუდელთა მიერ, შეშინებულმან პტოლემეოასგან აღექსანდროს დაუტევა გარემოდგომილებაჲ და წარმყვანებელი მკედრობისაჲ წარვიდა სახიდ თჳსად მიერიოთვან, დაფარულად ვიდრემე კლეოპატრას პტოლემეოს ზედა მოუწოდა, ხოლო ცხადად სიყუარულსა და თანაშემწეობასა იჩემებდა მისა მიმართ. და ოთხასთა ვეცხლისა ტალანტთა მიცემაჲ აღუთქუა, ამათჳს ნაცეალსა მადლსა მთხოველმან მისგან, რამათა შორს-ყოს და განდევნოს მძღავრი ზოილოს და ქუეყანაჲ იუდელთა მიანიჭოს.

მაშინ ვიდრემე უკუე პტოლემეოს მხიარულებით ქმნა სიყუარული აღექსანდროს მიმართ და ზოილოს კელთ-იგდო, ხოლო უკუანამსკენელ, ესმა რაჲ ფარულად წარვლინებდა მისგან დედისა მიმართ მისისა კლეოპატრასა, დაჰქსნნა მისა მიმართ ქმნილნი ფიცნი და მიწეუნული აოკრებდა პტოლემიოდასა, არა შემწყნარებელსა მისსა. ხოლო დამტევებელი გარემოდგომილთა ზედა მკედართმთავართა და რომელსამე კერძოსა ძალისა მისისასა, მიერიოთვან იგი იუდეაჲსა დამკობად წარემართა.

და აღექსანდროს უკუე, პტოლემეოას გონებასა მსწავლელმან, შეკრიბნა მანცა ხუთნი ბევრნი მსოფლიოთაგან, ხოლო ვითარ რომელთამე აღმწერელთა თქუეს — რვანი; და მიმყვანებელი ძალისაჲ შეემთხვა პტოლემეოს. ხოლო პტოლემეოს, ანას/დაამთ ზედდადებულმან ასოქი, დალილეველთა ქალაქისამან შაბათთა შინა, დაიპყრა იგი ძლიერებით და ბევრნი სხუელნი და სხუაჲ მრავალი ნატყუენაეი მიიღო.

246

5. და მნებებელი ბრძოლად სეპფორისაცა, რომელი მკირედ შორს იყო განფხურისსა ქალაქისაგან, და მრავალთა წარმწყმედელი მკედრობისა თჳსისაგან წარვიდა ბრძოლად აღექსანდროასა. ხოლო მიეგება მას იორდანი მდინარესა თანა აღექსანდროს ადგილსა რომელსამე, ასაფოდ წოდებულსა, არა შორს იორდანი მდინარისაგან და დაადგინა მკედრობაჲ მახლობელად მბრძოლთა. აქუნდეს ვიდრემე წინამბრძოლნი რვა ათასნი, რომელთაცა ასომბრძოლად სახელსდვა, რომელნი იკუმეედეს ფართა, რვალგარდაკრულთა. ხოლო აქუნდეს პტოლემეოასცა წინამბრძოლთა ფარნი, რვალგარდაკრულნი.

¹ ოდარეს ა.

სხუათა შინა ვიდრემე უმციერესა მქონებელნი ძალსა, პტოლემეოზსნი მოშიშებით შეეხნეს ძვრხილულობასა. ხოლო არა მცირედი სიმკნე მისცა მათ განმაწესებელმან ერისაჲმან ფილოსტეფანოს, მბრძანებელმან, რამთა განვიდენ მდინარესა, რომლისა საშუალო დაბანაკებულ იყვნეს. ხოლო ალექსანდროსს არა სთნდა დაყენებაჲ მისი განწიაღებისაგან, რამეთუ ჰგონებდა, ვითარმედ უკუეთუ ზურგით მოიქციონ მათ მდინარე, ადვილად სძლონ მბრძოლთა მათთა, ლტოლვად ბრძოლისაგან არა შემძლებელთა.

დასაბამსა ვიდრემე უკუე იყვნეს საქმენი კელთანი და მსგავსნი გულსმოდგინებისანი მრჩობლთაგანვე და მრავალი კლვად იქმნა თითოეულთავე მკედრობათაგან. ხოლო მძლე-ექმნებოდეს რაჲ ალექსანდროსს მკედარნი, ფილოსტეფანოს, განმყოფელი ძალისაჲ, სიმარჯვით შეეწეოდა ძლეულთა. დავინადთან არცა ერთი ვინ ძლეულსა კერძოსა იუდეელთასა შეეწეოდა, ამით ვიდრემე შეემთხუეოდა ლტოლვად, რამეთუ არცა მახლობელნი შეეწეოდეს, არამედ ლტოლვასა ეზიარებოდეს. ხოლო პტოლემეოზსნი წინააღმდეგობთა ამითა მოქმედებდეს, რამეთუ შედგომილნი მოსრვიდეს იუდეელთა და დასასრულად ამით ძლეულთა ყოველთა სდევნიდეს მომაკუდინებელნი, ვიდრეღა და მომაკუდინებელთაჲ რკინად უძალო იქმნა და კელნი დაქსნილ იქმნენს. სამთა ბევრთასა იტყოდეს მათგან მოკუდინებებსა, ხოლო ტიმაგენის ხუთნი ბევრნი თქუნა და სხუათა უკუე ნეშტთაჲ — ტყუედ მიყვანებაჲ და რომელთაჲმე თესთა ადგილთადმი წარლტოლვად.

6. ხოლო პტოლემეოს, შემდგომად ძლევისა მდევნელი და წარმტყუენველი სოფლებისაჲ, მიმწუხრებულ იქმნა რაჲ, დაბათა რომელთაჲმე შინა იუდეუასათა დაადგრა, რომელთაჲმე მოვინელმან აღსავსედ დედაკაცთა მიერ და ჩჩვლთა, უბრძანა მკედართა მოსრვად მათი და დაქრად, ამისა შემდგომად ქუაბთა შინა მდელარეთა შთაყრად ასოთა მათთაჲ და ესრეთ წყებად ქამად. ხოლო ესე ბრძანა, რამთა განლტოლვილთა ბრძოლისაგან და მისა. მიმართ მისრულთა კორკისმქამელად ჰგონენ მბრძოლნი და ამისთვის მერმეცა უმეტეს შეშინდენ მათგან ამათნი მხილველნი. ხოლო იტყვის სტრაზონცა და ნიკოლაოს, ვითარმედ ესე სახე იყუმიეს მათ მიმართ, ვითარ სახედ მეცა წინაწარ-ვეთქუ.

მიიღეს უკუე პტოლემეოზისაჲ ძლიერებით, ვითარ ზა სხუათაჲცა შინაცხად-გვქმნიეს.

თ. 13

1. ხოლო კლეოპატრას, მხილველსა ძისასა აღორძინებულად და იუდეუასა უშიშოებით განმფხურელად და დაზელთა ქალაქსა მორჩილებით მქონებულად, არა სთნდა უგულუბელს-ყოფად ამისი, ბქეთა ზედა მყოფისაჲ და განმფხურელისაჲ და ეგვბტელთასა უდიდეს ქმნილისაჲ, არამედ მეყუსეულად ნავტურისა და ქუეითისა ძალისა თანა წარემართა მას ზედა და მთავრად ყოველისა მკედრებისა განაჩინნა ქელკია და ანანია იუდელნი. ხოლო სიმდიდრისა მისისა უმეტესნი და შეილისშვილნი და ანდერძნი, წარმავლენელმან

¹ პტოლემეოზისა A, პტოლემეოზისა Q.

ყოელთა თანა, დასნნა და უბრძანა ძესა თვისსა აღექსანდროსს სტოლითა* დი-
ლითა ლტოლვაჲ, უკუეთუ ძლევად იქმნეს. ხოლო კლეოპატრა ყოელისა თანა
ძალისა თვისისა მიიწია პტოლემიდიად. და რამეთუ არა შეიწყნარებდეს მას
პტოლემიდიდენი, აჯრებდა ქალაქსა.

პტოლემოს უკუე, წარსრული სკრიაჲთ, ეგვბტემი მოსწრაფე იყო, უც-
ნაურად!† დაპყრობასა მისა მეჭუელი მკედართა ნაკულუევანებისათჳს მას
შინა, გარნა ვერ შეემთხვა სასოებასა: ამას უკუე ეამსა შინა შეემთხვა ქელ-
კიას, ერთსა კლეოპატრას მთავართაგანსა, სიკუდილი ღელესა შინა სკრიაჲ-
სასა პტოლემეოჲს მღევნელსა.

2. ხოლო ესმა რაჲ კლეოპატრას კელყოფად ძისაჲ და ვითარმედ ეგვბ-
ტეს შინა არა ესრეთ წარემართა მას, ვითარ სახედ სასოებდა, წარმაველენლ-
მან კერძოსა! მკედრობისასა განდევნა იგი ქუეყანისაგან. და ესე ვიდრემე
კუალად ეგვბტით უკუმოქეული იქცეოდა დაზას შინა ზამთარ. ხოლო
ამას შინა კლეოპატრა პტოლემიდიადსა სამცელოჲ გარემოდგომით მიიღო
და ქალაქი. ხოლო აღექსანდროს მივიდა მისა ძლუენითა თანა და მსახურები-
სა, ვითარი ჳერ-იყო, ბორიოდ ვიდრემე ვნებული პტოლემეოჲსგან მისალ-
ტოლაველსა სხუსა არა ღონიერი გარეშე მისსა. და ვიეთნიმე მოყუარეთა-
განნი ამათსაცა მიღებასა განაზრახებდეს კლეოპატრას და ქუეყანისა დაპყ-
რობასა და არა უგულუბელს-ყოფად ერთისა კაცისა მიერ ქონებად ესოდენსა
სიმრაველსა იუდეაჲსა კეთილთასა. ხოლო ანანია განაზრახებდა წინაღმდგომ-
სა ამათსა, მეტყუელ. ვითარმედ „უსამართლოჲ იმოქმედოს, უკუეთუ კაცთა
თანაშემწესა მიუღოს თვისი კელმწიფებაჲ და ამას თანა ნათესავსა ჩუენსა,
რამეთუ არა მნებავს უმეცრებაჲ შენი, თქუა, ვითარმედ ამისა მიმართ უსა-
მართლოებაჲ ჩუენ ყოველთა იუდელთა მტერ-გვქმს შენდა მიმართ“.

ესენი რაჲ განაზრახნა ანანია, რწმუნებულ იქმნა კლეოპატრა არარაჲს
უსამართლოჲსა ყოფად აღექსანდროსთჳს, არამედ თანაშემწეობაჲ ქმნა მისა
მიმართ სკვთოპოლის შინა, ღელქესა სკრიაჲსასა.

247

3. ხოლო აღექსანდროს, განთავისუფლებული პტოლემეოჲს შიშთაგან,
განემკედრა მეყუსეულად ღელესა ზედა სკრიაჲსასა და დაიპყრა ლადარაჲ,
გარემოდგომილმან ათთა თუეთა შინა და ამათუნტადეა, დიდსამცელოჲ ზენა
კერძო იორდანისა დამკვდრებულთაჲ, სადა შუენიერნი და მოსწრაფებისა
ღირსნი თეოდოროსს ზინონისსა აქუნდეს, რომელმანცა, არა მსასოებელთა
იუდელთა ზედდადებულმან, ბევრნი მათგანნი მოაკუდინნა და აღექსანდროსს
ნატყუენავი მიიტაცა. ამათ ვიდრემე უკუე არა შეაშინეს აღექსანდროს, არა-
მედ განიმკედრა ზღუსა კერძოთაჲთ რაფიასა და ანთიდონსა ზედა, რომელი
უკუნაჲსკენღ იროლო² მეფემან აღრიპპიადად გარდასახელა და ძლიერებით
დაიპყრა ესეცა. ხოლო იხილა რაჲ პტოლემეოსი დაზაჲთ კვპრედ წარსლვაჲ
და დედისა მისისა კლეოპატრასი — ეგვბტემ³, განრისხებული დაზელთათჳს,
რამეთუ პტოლემეოსს მოუწოდეს შემწედ, გარე-მოადგა ქალაქსა და ქუეყანაჲ
მათი განფხურა. ხოლო აპოლოლოტოს, მკედართმთავარი დაზელთაჲ, ორ
ათასთა თანა უცხოთა და ბევრთა მონათა ლამით ზედა დაესხა იუდელთა

1 კერძოსა A. 2 იორი AQ. 3 გვბტელ A.

* טרמפ 13360 (=ფლოტი) 1* א(פ)רמ(ס) 13361 (=უეტრად. მოულოდნელად).

მკედრობასა და ვიდრემდის ღამე იყოს, სძლევდეს ღაზელნი, იქუსა მიმცემლნი მბრძოლათვს, ვითარმედ მოსრულ არს მათ ზედა პტოლემეოს. ვინა-
 მთგან¹ ღღე იქმნა და იქვ მხილებულ იქმნა, მსწავლელნი ბოროტისანი იუ-
 დელნი უკუნ-იქცეს² და ღაზელთა ჰბრძოდეს და მოსრნეს მათგან ათასნი.
 ხოლო ღაზელნი წინა-აღუდგებოდეს და არცა ნაკლულეკანებისათვს, არცა
 სიზრჯლისათვს მოკლდინებულთაჲსა დაჰკანდებოდეს, რამეთუ ყოველსავე
 შოთმენდეს ვნებად, ვიდრეღა მბრძოლთა ქუეშე ქმნად. და ამას თანა აღად-
 გენდა სიმკნესა და სათნოებათა მათთა არავთა მეფე. საჩინოდ მყოფი*, რო-
 ძელი აღუთქუმიდა მათ შეწევნად მისლვასა. არამედ შეემთხვა უწინარეს
 განხრწნად აპოლოლოტოსს, რამეთუ ღუსიმახოს, ძმამან მისმან, მოშურნემან
 მისმან მოქალაქეთა შორის კეთილთნეველად³ ყოფისათვს. მომაკლდინებელმან
 მისმან და მკედრობისა შემკრებელმან მისცა ქალაქი ალექსანდროსს. ხოლო
 იგი ვიდრემე, მეყუსეულად შესრული; მშვდ იყო. ხოლო ამისა შემდგომად
 განუტევა ძალი თვისი ღაზელთა ზედა და უბრძანა შურისგებაჲ⁴ მათ ზედა. და
 სხუანი უკუე, სხუა კერძო მიდრეკილნი, ღაზელთა მოაკლდინებდეს. ხოლო
 არცა იგინი იყვნეს უმკნესთა სულითა, არამედ შურისმგებელნი მიახლებულთა
 იუდეულთაგან არა უმცირესთა მათთა განჰხრწნიდეს. ხოლო სხუანი, განმარ-
 ტობულნი, სახლთა დასწუვიდეს, რაჲთა არაჲმ ნატყუენავი მიიღონ მათგან
 მბრძოლთა. და სხუანი შვილთა და ცოლთა თუთ მკლველ იქმნებოდეს, მტერ-
 თა მიერისა მონებისაგან ესრეთ განთავისუფლებად იძულებულნი. ხოლო
 ბჰენ⁵, რომელნი იყვნეს ყოველნი ხუთასნი, მიივლტოდეს აპოლოლონოსს ტა-
 ძარსა შინა, რამეთუ ერთად შეკრებულებასა მათსა იქმნა ზედდასხმულობაჲ.
 v და ალექსანდროს თანად ესენი მოაკლდინნა და ქალაქისა მათისა ზედლა/მამ-
 კობელი უკუნ-იქცა იეროსოლვმად, წელსა ერთსა მბრძოლი ქალაქისაჲ.

4. ხოლო ამასვე ეამსა შინა მოკლდა ანტიოხოსცა, ღრვობდ წოდებულო,
 ზედგანხრახული ზაკუეით ირაკლეონისაგან, ცხორებული წელთა ორმოცთა
 და ხუთთა, ხოლო მმეფობი ცხრათა და ოცთა. და მიმთუალველი მეფობისაჲ
 ყრმაჲ მისი სელევკოს ჰბრძოდა ძმასა მამისა თვისისასა ანტიოხოსს, რომელი
 კჰზიკელად წოდებულ იყო. და მძლეველმან მისმან და მიმყვანებელმან მო-
 კლდინა. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა ყრმაჲ კჰზიკელისაჲ ანტიოხოს და
 ანტონინოს, კეთილმსახურად წოდებული, მიიწინეს არადოსს და დამდგმელ-
 ნი გვრგვნიანი ჰბრძოდეს სელევკოსს და მძლეველთა განდევნეს იგი ყოვლისა
 სკრიასაგან. ხოლო ესე, ლტოლვილი კილიკიად და ქმნილი მომფსუესტიას
 შინა, კულად მიჰკდიდა მათ საგმართა. და მომფსუესტელთა უკუე ერმან,
 განრისხებულმან, აღანთნა სამეფონი მისნი და განხრწნა იგი მოყუარეთა თანა.
 ზოლო ვინამთგან მეფე იქმნა სკრიასა ანტიოხოს, ყრმაჲ კჰზიკელისაჲ,
 ანტიოხოს, სელევკოსს ძმამან განიღო ბრძოლაჲ მისა მიმართ და ძლეული
 წარწყმდა მკედრობისა თვისისა თანა. ხოლო შემდგომად მისსა ძმამ მისი ფო-
 ლაჰპოს, დამდგმელი გვრგვნიისაჲ, მეფე იქმნა რომელსამე კერძოსა ზედა
 სკრიასასა. ხოლო პტოლემეოს ლათუროსმან მეოთხე ძმათაგან ფილიპოსს-

¹ ვინაგან A, ვინათგან Q. * უკუნ-იქცეს A. * კეთილთნეველად A Q. ⁴ შურისგება A.
⁵ ბჰენი A.

* Ἀπόσταθ Ἀρμόβου βασιλεὺς 13^{ος} (საეკლესიო სახელი გაიფიქვებულა საზოგადო სახელ-
 თან ἢ δευτέρου, სიმბავლე, ამიღლებული თვისებები და თარგმნილთა).

თაჲ, დიმიტრიოს, აკეროდ სიხელდებული, კნიდოთ მომწოდებელმან დაადგინა დამასკოს შინა მეფედ. ესე უკუე ორნი ძმანი ძლიერად წინააღულდებოდეს რაჲ ანტიოხოს, მალიად მოკუდა რამეთუ ლაოდიკედ მისრული თანაშემწედ, ლალინელთა დედოფლისა, პართთა მბრძოლისა, მკნელ მბრძოლი დაეცა. ხოლო სურიაჲ დაიპყრეს ძმათა ორთა — დიმიტრიოს და ფილიპპოს, ვითარ და სხუათაცა შინა ცხად-გვქმნიეს.

5. ხოლო ალექსანდროსს კლდობაჲ შეემთხვა თვისთა მიერ, რამეთუ ზედ-აღუდგა მას ნათესავი. დღესასწაული რაჲ აღესრულებოდა და იგი მდგომარე იყო ვომონსა ზედა, მსხუერპლავად მგულებელი, და კიტრათა¹ მიერ ესროდეს. პას, რამეთუ სჯული იყო იუდეელთა მეკარეეობასა შინა ქონებად თითოეული კალათთა ფენიკითა და კიტრათა. ხოლო ესენი ცხად-გვქმნიეს სხუათაცა შინა. ავიგებდეს უკუე მას, ვითარ ტყუეთაგან ქმნილსა და პატივისა და მემსხუერპლეობისა უღირსად მყოფსა.

ამთ ზედა განრიხებულმან მოაკუდინნა მათგანნი ექუს ათასნი და კედელი ძელისაჲ ვომონსა და ტაძარსა გარე-მოსდვა, ვიდრე ხარისხადმდე, სადა მდღელთაგან მხოლოდ შესაძლებელ იყო შესლვაჲ და ამით სიმრავლისა შესლვაჲ დააყენა მისა მიმართ.

ხოლო ზრდიდა უცხოთაცა — პისიდელთა და კილიკელთა, რამეთუ სურთა მბრძოლ იყო და ამისთვის არა იკუმევედა. დაამკუნა უკუე არავთაცა მოავიტელნი და ლალადიტელნი და ამათუნტაჲ და ხარკთა მიცემასა შთაყარნა, ვინაჲთგან თეოდოროს არა მკადრე იყო ბრძოლად მისსა. ხოლო განმანწყობელი ბრძოლისაჲ ოვედაჲს, არავთა მეფისა მიმართ და შთავრდომილი მზირთა ადგილთა შინა ქეოანთა და ძნიად სავალთა, სიმრავლისაგან აქლემთაჲსა ღრმსა ჯნარცულსა შინა შთავარდა ღარადრას, დაბასა შინა ლალადიტისასა და ძნიად ცხონდა იგი და ლტოლვილი მიერ იეროსოლემად მიიწია. და ბოროტისმოქმედებისა მიმართ მისისა ზედა-დაედვა მას ნათესავი იუდეელთაჲ და მბრძოლმან მისმან ალექსანდროს წელთა შინა ექუსთა მოსრნა იუდეელთაგან არა უმცირესნი ხუთთა ბევრთასა. ხოლო ვინაჲთგან ევედრებოდა მათ დაცხრომად მისა მიმართისა სიძულილისაგან, მერმეცა უმეტეს ეძაგებოდა მათ იგი შემთხუეულთათეს. და იკითხვიდა რაჲ მათგან, რომელი თანამდები იმოქმედოს, კმაყვეს ყოველთა, რამთა მოკუდეს იგი და დიმიტრიოს აკეროდას მიმართ წარავლინნეს და მიუდგეს¹ მას თანაშემწედ.

248

07. 14

1. ხოლო ამან, მიწვენულმან მკედრობისა თანა და მიმყვანებელმან მიმწოდებელთამან, სიკიჲმასა ქალაქსა თანა დაიბანაჲ. და ალექსანდროს უკუე, სასყიდლით დადგინებულთა თანა ექუს ათასთა და ორასთა, ხოლო იუდეელთა ორთა ბევრთა, რომელნი მსგავს იყვნეს მისა გონებითა, წარმართებულთ მივიდოდა დიმიტრიოჲს ზედა. იყვნეს უკუე ამისა ცხენოსანნი ვიდრემე სამ ათასნი და ქუეთინი ოთხნი ბევრნი. ხოლო იქმნნეს ორთაგანვე იძულებანი ერთისაგან ვიდრემე, რამთა განუტევენეს სასყიდლით დადგინებულნი, ვითარ ელლი-

¹ მიუდეს AQ.

^{*} *ιστοικ 13₃₇₂ (=ლომონებს).

ნად მყოფნი, ხოლო სხვსაგან — რამთა დიმიტრიოს თანამყოფნი იუდეულნი განყენებულ იქმნენ. და ვინაჲთგან არა რომელი ირწმუნებდა, არამედ ბრძოლად განაწყევეს, სძლო დიმიტრიოს. და მოკუდეს ალექსანდროსსნი ვიდრემე სასყიდლით დადგინებულნი ყოველნი, სარწმუნოებისა ერთბამად და სიძვნი-სა ჩუენებასა მოქმედნი. მოისრნეს უკუე დიმიტრიოჲს მკედართაგანცა მრავალნი.

2. ხოლო ალექსანდროს ივლტოდა მათა მიმართ და შემწყალებელნი ძღუეულებისა მისისანი შეკრბეს მის თანა იუდელნი ექუს ათასნი. მაშინ უკუე შეშინებული დიმიტრიოს განეშორა. ხოლო ამისა შემდგომად ჰბრძოდეს იუდელნი ალექსანდროსს და ძღუელნი მრავალნი მოკუდებოდეს ბრძოლათა შინა და უძლიერესნი მათნი შეაწყუდინა ვეთომას ქალაქსა შინა და გარემოდგომილი აოკრებდა. ხოლო მიძღებელმან ქალაქისამან და მძღუემნილმან მათმან წარიყვანა იეროსოლემად და ყოველთა უუგბილესი საქმე იმოქმედა, რამეთუ მსერებელმან მაღალსა ადგილსა შინა ხარკთა თანა მისთა ბრძანა ჯუარცუმად მათი ვითარ რეაასთაჲ. და შერმეცა, სიცოცხლესა მათსა შინა, ყრმანი მათნი და ცოლნი სახედველთა მათთა წინაშე დაკლნა, შურისმგებელმან მათ ძლით, რომელნი ევნნეს მათ მიერ. და სხუებრცა უზესთაჲს კაცთაჲსა ამას პატრესა მიმკვდელმან, დაღაცათუ რომელი ჭერ-იყო, ფრიად დაშურა უწინარესთა მისთა ბრძოლათა შინა და უკუუნაჲ/სკენლსა ძკრისხილესა შინა მიიწია სულისათვის და მეფობისა, რამეთუ არა კმა-იყოფდეს ურთიერთას მიმართ ბრძოლასა. არამედ უცხო ნათესავთაცა მოიყვანებდეს, ვიდრეღა და ქუეყანაჲცა, რომელი დაამკუა მოავიტიდის შინა და ლალადიტიდის და მას შინანი სოფელნი არავთა მეფესა მისცნა, რამთა არა შეეწეოდის მათ მისა მიმართსა ბრძოლასა შინა. თანად სხუანი მრავალნი გინებისა მისისა და დაქირვებისათვის იმოქმედნეს. არამედ არა სიმარჯუთ საგონებელ არს მოქმედებდა ამათი, ვიდრეღა უგბილობისა მისისა გარდამატებულისათვის თრავიდად ეწოდა მას იუდელთა მიერ. ხოლო ნაცვალმკდომნი მისნი, სიმრავლედ რვა ათასად მყოფნი, ივლტოდეს ღამით და რაოდენსა ჟამსა ცოცხალ იყო ალექსანდროს, ლტოლუასა შინა იყვნეს. და ესე ვიდრემე, განთავისუფლებული ბრძოლისა მათისაგან, მიერთებან ყოვლითა დაწყნარებითა მეფობდა.

3. ხოლო დიმიტრიოს, იუდეაჲთ წარსრული ვერკად, ჰბრძოდა ძმასა მისსა ფილიპოს და აქუნდეს მას ქუეითნი ვიდრემე ბევრნი და ათასნი ცხენოსანნი. ხოლო სტრატონ, მძღავრმან ვერკასამან, ფილიპოს თანაშემწემან, ზიზონს, ნათესავთმთავარსა არავთასა, მიუწოდა და მითრიდატისს სინაჲინსა, პართველთა ვპატოსსა¹, რომელნი, მიიწინეს რაჲ მრავლისა ძალისა თანა, გარე-შოადგეს დიმიტრიოსს, შინაგან ხანდაკრისა მყოფსა და შემაიწრებელთა მისთა შინაგან ისართა მიერ და წყურძლისა აიძულეს მისთანათა მიცემად თავთა თვსთაჲ, წარმტყუენველთა უკუე ადგილისათა და დიმიტრიოჲს მიმკვანებულსა, ესე ვიდრემე მითრიდატისს, მაშინ მემეფობსა პართთასა, წარუვლინეს. ხოლო ტყუენი, რაოდენნი ანტიოქელთა მოქალაქენი იყვნეს, ესენი უსასყიდლოდ ანტიოქელთა მისცნეს. მითრიდატისს უკუე, პართთა მეფესა,

¹ ვპატოსსა AQS.

² და დასასრულად ამას იძულებასა შინა მიიწინეს.

ყოველსა პატივსა შინა აქუნდა დიმიტრიოს¹, ვიდრე არა სნეულებითა დააქცია ცხორებაჲ თვისი დიმიტრიოს. ხოლო ფილიპოს, ბრძოლისაგან მეყუსეულად ანტიოქიად მიწევნული და დამპყრობელი მისი, განმეფნა სკრიაჲსა.

07. 15

1. ამისა შემდგომად ანტიოხოს, დიონუსიოდ წოდებული, ძმად ფილიპოსისი, მბრძოლი მთავრობისათვის დამასკოდ მიიწია და მუნ² შინა საქმეთა დამპყრობელი განმეფნა და განრმევდრა არავთა ზედა. ხოლო ფილიპოს, ძმად მისი, ამათი მსმენელი, დამასკოსა ზედა მივიდა და მილისიოს უკუე, რომელი დაბევებულ იყო მცველად სამცველოჲსა და დამასკინელთა, მისცა მას ქალაქი, უმადლოქმნილმან მისა მიმართ და შეიწყნარა იგი, მიმნიჭებელმან, რომელთა არა სასოებდა³, არამედ ვინამთვან შიშისა მისისათვის ჰგონებდა მიღებასა ქალაქისასა, ვიდრე მილისიოჲს მინიჭებისაგან, რომელთა მიერ ჭერ-იყო, შეიკოტუნებოდა და კუალად განეარდა დამასკოჲთ, რამეთუ განვიდა რაჲ ესე ცხენთა სარბიელად, დაუქმნა მას ბუენი მილისიოს და დამასკოჲ ანტიოხოსისთვის დაიკვა.

249

ხოლო ანტიოხოს, მსმენელი ფილიპოსის ძლიითაჲ, უკუნ-იქცა არავიამთ და მოწვენული მეყუსეულად განემკედრა იუდეასა ზედა აღუკრვილთა თანა რვა ათასთა და ცხენოსანთა რვაასათა. ხოლო ალექსანდროს, შეშინებულმან ზედმოსლვისა მისისაგან, ხანდაკი აღმოჰკუეთა ღრმად, ხავარსავაჲთ დამწყებელმან, რომელსა აწ ანტიპატრის ეწოდების, ვიდრე იოპპისა ზღუადმდე, რომელი მხოლოდ საბრძოლ იყო. თანად ზღუდე აღადგინა და გოდოლნი აღჰმართნა ძელსა და წინა კერძო გოდოლოთაჲსა სტადიონითა ასორმეოცდაათითა ანტიოხოსს მოელოდა. ხოლო ესე, ამათ ყოველთა დამწყუველი, განიყვანებდა მიერ ძალსა თვისსა არავიასა ზედა. და არავი უკუე პირველად ვიდრემე ივლტოდა, ამისა შემდგომად ბევრთა თანა ცხენოსანთა უცნაურად გამოჩნდა. და შემთხუეული მათი ანტიოხოს ძლიერად ჰბრძოდა და მძლეველი შოკუდა, შემეწე დაჰირებულისა კერძოჲსაჲ. ხოლო დაეცა რაჲ ანტიოხოს, ივლტოდა მკედრობაჲცა დაბასა კანაჲსასა, სადა უმრავლესი მათი სიყმილითა განიხრწნა.

2. და შემდგომად მისსა მეფე იქმნა ღელისა სკრიაჲსა არეტას, მიწოდებული მთავრობისა მიმართ დამასკოსა მქონებელთაგან პტოლემეოჲს მენნეოჲსისა მიმართ სიძულილისათვის. ხოლო მიერ აღმკედრებული იუდეასა ზედა და აღდიდას სოფელსა შინა მძლეველი ალექსანდროჲსი ბრძოლასა შინა და აჯთა მოქმელი, წარვიდა იუდეაჲსაგან.

3. ხოლო ალექსანდროს, წარმართებულმან კუალად თვისსა⁴ ქალაქსა ზედა, დაიპყრა იგი და განიძვედრა იესსას ზედა, სადა ზინონისნი ღირსნი მრავლისანი⁵ იყვნეს. და სამნი ზღუდენი ვარე-მოავლნა ადგილსა და ბრძოლით

¹ დიმიტრიოსს AQ. * მონ AQ.

* και μνησν θν ძლითჲ ძმძნათი ახებო პირმთჲთ 13¹³³ (= არა მიმნიჭებელმან, რომელთა სასოებდა). ¹* ძლი Διοσ პტის 13¹³³. ²* ძმ ძლისითა ძნეჲ 13¹³³ (= ყველაზე მსმენელი ვანნი, ძვირად ღირებული).

მიმღებელი ქალაქისა და ლანასა და სელევკიასა ზედა წარემართა. ხოლო მიმღებელმან ამათმან გამოიღო ამათ თანა ანტიოხოზასადცა წოდებული კევი და სამცველო და მალაა. და მამბრალობელი მრავალთა და დიმიტრიოზსთეს, მთავრისა ადგილთაჲსა, განჰფხურია მას და, სამთა წელთა სრულმყოფელი მკედრობასა შინა, სახიდ თესად უკუნ-იქცა და გულსმოდგინედ შეიწყნარეს იგი იუდეელთა წარმართებთა მისთათეს.

4. ხოლო ამას ეჰმსა შინა სკრთა და იღუმელთა და ფუნკელთა ქალაქნი აქუნდეს იუდელთა: ზღვსპირს ვიდრემე სტრატონოზს გოდოლი, აპოლონიას, იოპი, იამნიას, აზოტო, ლაზა, ანთიდონა, რაფიას, რინოკურტრას, ხოლო საშუაელ ქუეყანისა, იღუმელთა შინა — აღორა და მარისა და ყოველი იღუმელა და სამარია, კარმელი მთა და იტავკრიო მთა, სკვთობოლო, ლაზარა. დავლანტიდა — სელევკიას, დავალა*. მოავიტიდანი* — ესევიონნი, მიდავა, ლემვანი, ორონნი, ემატელნი, ლეთონა**, ზარა, ხოლო კილოკელთანი აქუნდეს ავლემელნი**, პელაა — არამედ ესე დაამკუა, რამეთუ არა ინებეს შინაგან მკედრთა გარდაცვალებად მამულისა იუდეელთა ჩუეფლებისა მიმართ. და თანად სხუანი ქალაქნი, პირველნი სკრიასა. შინა, რომელნი დაპკობილ იყვნეს ამათ მიერ.

5. ხოლო შემდგომად ამათსა აღექსანდროს მეფე, სიმთ/რვალისაგან სენსა შთავრდომილი და სამთა წელთა შინა მეოთხითა კურეგებითა შეპყრობილი, არა განდგა მკედრთაგან, ვიდრე არა მოკუდა ტკივილთა მიერ განლუქლი მთათა შინა გერასინელთასა, მოკრებელი რაღაჲ სამცველოჲსა, წიად ოორდანისა.

ხოლო მხედველი მისი დედოფალი აღსასრულად მიახლებულისა და არცა ერთსა სასობასა ცხორებისასა გამომაჩინებელისა, მტირალი და დამბარველი თავისა გულგებადისა მოკრებისათეს, ეტყებდა თავსა თესსა და ყრმათა და მისა მიმართ იტყოდა: „ვისა დამიტევებ ესრეთ მე და შვილთა ჩუენთა, სხუათა მიერისა შეწევნისა მოქენეთა და მეცნიერნი ამათი, თუ ვითარ სიძულილით მღებარე არს შენდა მიმართ ნათესავი?“ ხოლო იგი განაზრახებდა მას რწმუნებასა მათსა, რომელნი განაზრახნეს და რომელთა მიერ მტკიცედ იპყრას მეფობა შვილთა თანა, გარნა რაჲთა დაუფაროს სიკუდილი მის მკედრთა, ვიდრემდის არა გამოიღონ ადგილი. ამისა შემდგომად, მძლე ექმნეს რაჲ, ბრწყინვალედ იეროსოლჲმად მიწევნულმან მისცეს ჯელმწიფებაჲ რომელიმე ფარისეველთა, რამეთუ ამათ, მაქებელთა მისთა ნაცვალად პატივისა, სიყუარულით დაადგინონ მისთეს ნათესავი. ხოლო იტყოდა, ვითარძედ დიდად წინძობებელ არიან ესენი იუდეელთა შორის და მოძულეთა ავნებენ, ხოლო მოყუარედ მყოფთა მარგებელ ექმნებინან, რამეთუ ფრიად ირწმუნებინან სიმრავლისა მიერ და რომელთა მიმართ მოშურნე იყვნენ, ბოროტად მტყუებებენ. და თესსა შეცოდებასა იტყოდა ამათ მიერ ნათესავისა მი-

* Γαλαταικόμ: Σιλύκωσιν Γ'μβηα 13₂₇₇ (=ლაელანტიში—სელევკი და ლელა).

** Μομφίκομ: 13₂₇₇ (=მოფიტში). ** Ὁρωσίου Ἀρχαίου Θω·α Niese duce Tuch: ὀρωσίου μωφίκομ aut ὀρωσίου μωφίκομ codd: Oronemegaeion Lat. A, ტ. VII, გვ. 426.

** Κιλίκωσιν ἀσ·αωα 13₂₇₇ (=კილიკიის ველი), კილოკელთანი აქუნდეს ავლონა Q. ავლემელნი+ ორონნიონა A.

მართ, რამეთუ გინებულ იქმნეს ესენი მის მიერ. „შენ ვიდრეცე უკუე, ჰრქუა, იეროსოლემათა შინა მიწვეწულმან მოუწოდე მკედართა მათთა და უჩუენე მათ სხეული ჩემი და ვითარ მნებებელ იყვენ, კუმევა მრავლითა ჭერ-ჩინებითა უწამე მათ. უკუეთუ გინებასა ჩემსა მნებებელ იყვენ საფლავად არა მიცემითა სხეულისათა, ვითარ მრავალთა მენებელნი ჩემგან, ანუ სხესა რომლისამე სატანჯველისამ მოღებამ სიანდეს სხეულსა ჩემსა ზედა, შენ აღუთქუემდი. და ნუცა ერთსა იმოქმედებ სამეფოსა შინა გარეშე განზრახვისა მათისა. ესენი რამ სთქუნე შენ მათდა მიმართ, მე უბრწყინვალესსა დაფლვასა ღირს-ვიქმნე მათგან, რომელსა და შენგანცამცა მივემთხვე. და არცა ერთი ბოროტი უყონ სხეულსა ჩემსა, შემძლებელთა. და შენ მტკიცედ მათავრობდე“. ამათი განმზრახებელი ცოლისა აღსრულდა, მმეფობი წულთა შედთა და ოცთა, ცხორებული ერთისა მოკლებითა ორმეოცდაათთაგან.

თ. 16

1. ხოლო აღექსანდრა, სამცველომსა გამონღებელი, მცნებათაებრ ქმრისათა თანად ფარისეველთა ეზრახა და ყოველივე მიუტევა მათ მკუდრისანიცა და მეფობისანი და აღექსანდრომს მიმართისა რისხვისაგან დააცხრენა იგინი და საყუარელ და შესაკუთრებულ ყვნა იგინი. ხოლო იგინი, სიმრავლისა მიმართ მიწვეწულნი, ერის-მეტყუელებდეს საქმეთა აღექსანდრომსთა მიმთხრობელნი და ვითარმედ მართალი მეფე წარუწყმდა მათ და სიმრავლე ყოველი / გოდებად და მწუხარებად მისთვის აღძრეს ქებათა მიერ, ვიდრელა უბრწყინვალეს უწინარესთა მისთა მეფეთაჲსა დაჰფლეს იგი.

250

ორნი ვიდრემე ძენი დაუტევენა აღექსანდროს: ვრკანოს და არისტოვეულოს, ხოლო მეფობამ აღექსანდრას მიანდო. და ყრმათაგან ვიდრემე ვრკანოს უძლური იყო საქმეთა განგებად და ცხორებასა დაყუდებითსა უფრომს შემყუარებელ. ხოლო უქაბუკესი, არისტოვეულოს, მახვლ იყო და მცნე. და საყუარელ იყო სიმრავლისა მიერ დედაკაცი, რამეთუ საგონებელ იყო მწუხარებად მათთვის, რომელნი ცოდნა ქმარმან მისმან.

2. ხოლო ამან მღდელმთავრად ვიდრემე განაჩინა ვრკანოს ჰასაკისათვის და უფრომსდა უმეტეს სიწარფობისა მისისათვის. და ყოველთა ვიდრე ქმნამ ფარისეველთა უბრძანა, რომელთა მორჩილება უბრძანა სიმრავლესაცა და რომელიცა რამე ცუდთაგან ვრკანოს, სიმამრმან მისმან დაჰქსნა, რომელნი აქუნდეს ფარისეველთა მამულისა მოცემისაებრ, ესენი კუალად აგნა მათ. სახელი ვიდრემე მეფობისაჲ აქუნდა მას, ხოლო ძალი ფარისეველთა და რამეთუ ლტოლვილთა ესენი შთაიყვანებდეს, დაკრულთა განქსნიდეს და ყოველთურთ არარაჲთ განეყოფოდეს მეუფეთა.

ჰყოფდა ვიდრემე დედაკაციცა მოურნეობასა მეფობისასა და მრავალი სასყიდლით დადგინებული შეკრიბა და უმეტესად განაჩინა ძალი თესა. ვიდრელა შიშნულ ყვნა გარემომსნი მტერნი და მძევალნი მიიყვანნა მათგან. და დაწყნარებულ იყო ყოველი სოფელი გარეშე ფარისეველთა, რამეთუ ესე აღამფოთებდეს დედოფალსა, მარწმუნებელნი, რამთა მოაკუდინნეს აღექსანდრომს განმზრახნი მოსრვად რეასთა. ამისა შემდგომად მოაკუდინნეს მათ ერთი ამთგანი, დიოგენი და შემდგომად მისა სხუანი სხუათა ზედა, ვიდრემედის არა მიიწინეს სამეფოდ ძლიერნი და მათ თანა არისტოვეულოს, რომელსა

გონებულ იყო ქმნულთა ზედა მწუხარებად და საჩინო იყო ერთბამად, უკუეთუ მიზეზი მიიღოს, არა ბრძანებად დედისა. შეაჯსენებდეს; რაოდენნი წარკმართნეს ძვრხილულობათა შინა, რომელთა მიერ სიმტკიცე მათ შორის მყოფისა სარწმუნოებისა მებუფისა მიმართ აჩუენეს, რომელთა ნაცვლად მის მიერ დიდთა პატივთა ღირს იქმნნეს. და ევედრებოდეს ნუ ყოვლითურთ უკუქცევად მართლუქუნ სასოებათა მათთა, რამეთუ ლტოლვილნი მბრძოლთა ძვრხილუისაგან მტერთა მიერ სახლსა შინა სახედ ცხოვართა დაიჭრებიან, არცა ერთისა შურისგებისა ყოფსა. და თანად იტყოდეს, ვითარმედ უკუეთუ კმა-ეყვნეს მოკუდინებულნი შურისმგებელთა, მებუფეთა მიმართ საკუთრებასათვის უსუბუქესად მოვითმინნეთ შემთხუეულნი. ხოლო უკუეთუ კუალად ეგულების ამითი უგულბებელს-ყოფამ, ითხოვდეს უფრომსლა მიცემასა მათდა გარდაცვალებისასა, რამეთუ გარეშე მისისა არა რომელსა ღონიერ იქმნენ ცხოვრებასა, არამედ ტკბილად მიითუალონ მოკუდინებულთა წინაშე სამეფოთაჲსა, ვითარ არა შენდობილთა მათ მიერ. და თანად საყდემელ იყოს მათთვის და დედოფლისაჲ, უკუეთუ მის მიერ უგულბებელსქმნილნი ქმრისა მტერთა მიერ მოისრინენ*, რამეთუ ნაცვლად ყოვლისა ახარონ არეტას არავსა და ადგილისმთავართა, უკუეთუ მოსრინენ ესეოდენნი მამაკაცინი რომელთა და სახელობითა საზარელ იყო პირველ სმენისა. ხოლო არა თუ ესრეთ, ესე მეორე იძუქენინ: „უკუეთუ თარსიეველთა პატივისცემამ თნავს დედოფალსა, და აწესენ თიფთუელი ჩუენგან სამცველთა შინა, რამეთუ აქა უკუეთუ ბედი რამელმე შემურვებულ არს ალექსანდროსს სახლისათვის, ჩუენ უნდოსა სახესა შინა ცხოვრება დაგვწესენ“.

3. ესევიტართა რამ მრავალთა მეტყუელებდეს იგინი და წყალობად მოკუდინებულთათვის და ძვრხილვად მგულბებელთა ალექსანდროსს სუედ ბედთა მომწოდებელ იყვნეს, ყოველნი გარემოდგომილნი ცრემლთა დამოღინებად აღძრნეს. და უფრომსლა არისტოვულოს განაცხადებდა გონებასა თვისსა, ვითარ მქონებელ იყო, მრავლად მყუედრებელი დედისაჲ. არამედ თვთ იგინი ექმნეს თავთა თვისთა მიზეზ განსაცდელთა, მთავრობისმოყუარებისათვის გარეგან ჭეროვნისა მეფობასა მიმცემელნი განცოფებულისა დედაკაციანი, ნათესავისათვის არა მყოფისა!*. ხოლო იგი არა მეცნიერი, თუ რომელი იმოქმედოს ჭეროვანად, მცველობაჲ ადგილთაჲ არწმუნა მათ, ვრკანიამსაჲ და ალექსანდროსსაჲ და მაქერუნტაჲსაჲ, სადა ღირსნი მრავლისანი საკმარნი იყვნეს მისა. და შემდგომად არა მრავლისა ძე თვისი არისტოვულოსს შვედრობისა თანა წარავლინა დამასკოდ ბტოლემეოსს ზედა, მენნეოდ სახელდებულსა, რომელი მძნვარე მახლობელი იყო ქალაქისაჲ. არამედ ესე ვიდრემე, არა რომელსა ღირსსა მოსწარაფებისასა მოქმედი, უკუნ-იქცა.

4. ხოლო ამას ჟამსა შინა მიეთხრა ტიღრანის, სომეხთა მიფისაჲ, ორმოცდათსა ბეერსა თანა მკედართასა შემოსლვაჲ სვრიამსა ზედა და იუდეასაჲ ზედა გულეებაჲ მიწვენად. ამან სასმენელმან, ვითარ ჭერ-იყო, შეაშინა

* ლახმეძმესეჲ 13¹¹⁴ (=არაგად მღებულ იქნენ). * ჟაჲმდ ზე ძამქჲ ომთჲ 13¹¹¹ (=რომელსაჲ ყადა ამ საქმისათვის, ე. ო. მეუბობისათვის შესაფერის ასაკში მყოფი ნათესავი. ზთარგმულს ვაუთვალისწინებთა FLVW ნუსხეზის ჩუენება, სადაც ზე ძამქჲ-ს ნაცვლად არის ზეჲჲ მჲ = „ნათესავისათვე“ არა მყოფისა“).

დედოფალიცა და ნათესავი ყოველი. ძღუენი უკუე მრავალნი და სიტყუსა ღირსნი წარაველინნეს მისა და მოხუცებულნი, ხოლო გარემოდგომილ იყო პტოლემეიდაჲსა. რამეთუ დედოფალმან მთოვარემან*, კლეოპატრად სახელდებულმან, სკრიასა შინა მმთავრობმან¹, მკვდრნი შეაყენნა პტოლემეიდასა შინა, რაჲთა არა უტეონ შესლვად ტიღრანის. და მივიდეს მისა მოხუცებულნი და ეზრახნეს მას და ევედრებოდეს კეთილთა ზრახვად დედოფლისათჲს და ნათესავისა. ხოლო მან, მიმთუალველმან შორით პატრვისა მათისმან, სასოებანი კეთილნი აღუთქუნა მათ.

ხოლო აწლა, გამოღებულ იქმნა რაჲ პტოლემეიდაჲ, ეუწყა ტიღრანის, ვითარმედ ლუკკელლოს, მდევნელი მითრიდატისი, მას ვიდრემე ვერ მიეზოხვა, ქართველთა მიმართ² ლტოლივლსა, ხოლო სომხითისა / განმგხუერელი აოჯრებს. ტიღრანისს, და ამათი მცნობელი, წარვიდა სახიდ თჳსად.

251

5. ხოლო შემდგომად ამისა, ვინაჲთვან დედოფალი სენსა ზოროტსა შთავარდა, სინდა არისტოვეულოსს კელთვდებაჲ საქმეთაჲ. და ღამით გამოსრული ერთისა მონისა თანა წარვიდა სამცველოთა ზედა, სადა მამისა მისისა მოყუარენი დაწესებულ იყვნეს. რამეთუ უწინარესცა მწუხარე მათ ზედა, რომელთა იქმოდა დედაჲ, ფრიად უფროჲსლა მოშიშ იყო, ნუსადა მოკუდეს რაჲ დედაჲ, ფარისეველთა მიმართ იქმნეს ყოველი ნათესავი მათი, რამეთუ ზედვიდა შეუძლებლობასა გულვებადისასა მიღებასა მთავრობისასა ძმისაგან. ხოლო ცოლმან მისმან მხოლოდ უწყოდა საქმე ესე, რომელი დაუტეეა მუნ ნათესავისა თჳსისა თანა.

და პირველად აღავად მიწვენული, სადა მორკინალი იყო ძლიერთაჲ³, შეწყნარებულ იქმნა მის მიერ.

ხოლო შემდგომად დღისა ერთისა აგრძნა დედოფალმან ლტოლვაჲ არისტოვეულოჲსი. და ეამად რაოდენმე ჰგონებდა არა განდგომილებით წარსლვასა მისსა, არამედ ვითარ მოიწინეს მიმთხრობელნი სხუანი სხუათა ზედა, ვითარმედ დაიპყრა პირველი სამცველოჲ და მეორე და ყოველნი ერთბამად, რამეთუ ერთმან რაჲ იწყო, ყოველნი მოსწრაფე იყვნეს განზრახვისა მისისა ქმნასა, მაშინ დიდთა შფოთთა შინა იყო თანად დედოფალი და ნათესავი ყოველი, რამეთუ უწყოდეს, ვითარმედ არა შორს არს ძალისაგან არისტოვეულოს¹, მყოფი განძლიერებად მთავრობასა თავისა თჳსისათჳს. და უფროჲსლა შეშინებულ იყვნეს, ნუსადა პატრვი მიჰკადოს მათთჳს, რომელი თუსჯულონეს სახლსა მისსა ზედა, რომლისათჳსცა ცოლი მისი და ნათესავი ყოველი ზენა კერპო სამღდელოჲსა სამცველოჲსა შინა შეაყენნეს.

ხოლო არისტოვეულოჲსა მრავალნი შეკრებოდეს, რომელთა მიერ და შემეკობილებადცა მეფობრივი² იყო გარემოჲს მისისა. რამეთუ ათხუთმეტთა დღეთა შინა სოფელნი დაიპყრნა ოცდაორნი, ვინაჲ მიზეზთა მქონებელმან მკვდრობაჲ შეკრიბა ლივანოჲთ და ტრახონით და ადგილთმთავართაჲთ, რამე-

¹ არისტოველოდ A. 2 მეფრივი AQ.

* βασιλισσα γὰρ Σελήνη 13₄₂₀ (ი) სელენე=მთავარი). ¹ მმთავრობმან] დაწყნარებთ AQ. ² ἀνεπίσημοι 13₄₂₀ (=რომიელი განაგებდა). რთ ზერანულ ნუსებში ამ ადგილას არს ἀνεπίσημοι (ტ. VII, გვ. 436). სწორედ ამ ნუსათა ჩვენებას წარმოადგენს ქართული თარგმანი. ³ ძლი დაჲს ¹ ἰβη; 13₄₂₁ (იქ, პართლია, ქართველები ივლისხმებთან, რადგან საუბარია სომხეთის აოხრობაზე). ² ჰაჲმ Πλασιον; იუ დაჲ ხსიანდჲ 13₄₂₄ (=სადაც იყო პალესტა, ერთ-ერთი ძლიერთაგან). საკუთარი სახელი გავებულია საზოგადო სახელად: τ ἄδλασιον;=მებძოლი, მოწინააღმდეგე).

თუ კაცნი, უბრაველესისა შედგომილნი, ადვილად დაემორჩილებოდეს და თანად ამასცა ჰგონებდეს, ვითარმედ უკუეთუ შეეწინენ მას მოულოდებელთა მიმართ და მძლე ექმნენ არა დამთხუვეით, მოინაყოფიერებდენ მეფობასა, ვითარ ესენი მიზეზქმნილნი დაპყრობასა მეფობისასა.

ხოლო უმოხუცებულესნი იუდეელთანი და კრკანოს შევიდეს დედოფლისა მიმართ და ევედრებოდეს მიცემად მათდა განზრახვასა მოწვეულთათჳს, რომელთა არისტოვულოს აწვე ყოველთა უფალ იქმნეს, ვინათგან ესოდენნი ადგილნი დაიპყრნა. ხოლო უჯერო არს ესე, დაღაცათუ ფრიად უძლურ არს, ვითარმცა სიცოცხლესა შინა მისსა თვთ იგინი ზრახვიდეს და რამეთუ არცა შორს არს მათგან ძვრხილულობაჲ. ხოლო მან უბრძანა მათ მოქმედებაჲ მისი, რომელსაცა ჯერონად ჰგონებდენ და მრავალნი მიზეზნი დაუთომილ არიან შაინი: ნათესავი ძლიერი და ძალი და საჭურჭლეთა შინა საკმარნი, რამეთუ მისა მცირედლა ზრუნვა არს საქმეთათჳს, / რამეთუ აწლა დამტევებელ არს სხეულსა.

6. ამათი მეტყუელი შემდგომად არა მრავლისა აღსრულდა, მმეფობი წელთა შინა ცხრათა, ხოლო ყოვლითურთ ცხორებული სამთა და სამეოცდაათთა. დედაკაცი, ვითარ უძლური, არარას მარგებელი ნათესავისაჲ, რამეთუ ფრიად მთავრობისმოყუარე ქმნულსა ემხილა საქმეთა მიერ მოქმედებაჲ განზრახვისა მისისაჲ და უგუნურებაჲ მის თანა მყოფთა მამაკაცთაჲ ძლიერებათა შინა, რამეთუ კელთაგანისა უმჯობესად მსჯელი გულვებადისასა და ყოველთა მეორედ დამდებელი სიმტკიცით მთავრობისასა, არცა კეთილისა, არცა მართლისათჳს ამთ ძლით მიიხილვიდა, რომლისათჳსცა ამას სახლსა უბედობისა საქმენი მოატყუნა, ვიდრედა რომელი მრავალთა ძვრხილულობათა მიერ და დაქირვებულთა მოიგეს ძლიერებაჲ გულისთქუმიითა, რომელნი არა ჯერ-იყვნეს დედაკაცისა, არა უკუანამსკენელ მრავალთა ჟამთაჲსა მიღებულ იქმნა და სიძულილით მქონებელთა ნათესავისა მიმართ მათისა იგივე განზრახვაჲ დაუტევა. ხოლო მთავრობაჲ ოკერ ქმნა ბირველთა მმთავრობათაგან და განსაცდელთა და შფოთთა მიერ აღავსო სამეფოჲ შემდგომად აღსრულებისაცა მათ ძლით, რომელთა ცოცხალი მოქალაქობდა. არა უკუე, არამედ და ესრეთ მმთავრობმან მშვლობით დაიცვა ნათესავი. ალექსანდრას¹ ძლითთა უკუე ესე აქუნდა დასასრული.

ფლავიოჲს იოსიპოსი, იუდაებრივისა ძუელსიტყუაობისაჲ, წიგნი მეათსამეტე.

¹ ალექსანდრო AQ.

მსენი არიან მბათოთხმეტისა შინა იოსიკოგმს მოთხრობათასა
იუდაებრივისა ძუელსიტუაობისასა

1. ვითარმედ შემდგომად ალექსანდრანს სიკუდილისა უკბუქესი ყრმათა მისთაგან. არისტოველოს, ჰბრძოდა ვრკანოსს, ძმასა თვისსა, მეფობისათვის. და მძლეველმან მისმან შეაწყუდია იგი იეროსოლკმამსა სამცველოსა შინა. ხოლო უკუანაესკენელ, შეკრებულთა, საჯეს არისტოველოს ვიდრეშე მეფობაჲ, ხოლო ვრკანოვსი — საეროდ ცხობებაჲ.

2. ანტიპატროვსთს და ნათესავისა მისისა. და რომლითა სახითა კნინისა და დამთხუელისა მიზეზისაგან ბრწყინვალესა დიდებასა ყრმათა თვისთა თანა მიიწია და დიდსა ძალსა ზედა. და ვითარმედ ანტიპატროვს მიერ რწმუნებულნი ვრკანოს ლტოლვასა იეროსოლკმათაგან არეტას მიმართ. არაუთა მეფისა, მისრული, ევედრებოდა მას, რამათა შთაიყვანოს იგი მეფობისა მიმართ, ქუეყანასა მრავალსა და საკმართა მიცემად აღმოქუმელმან.

3. ვითარმედ არეტას, შემწყნარებელმან ვრკანოვსმან. განიშკედრა არისტოველოს ზედა. და მბრძოლმან და მძლეველმან ბრძოლასა შინა შეაწყუდია იგი იეროსოლკმათა შინა და, გარემოსდამადგინებელი მკედრობისაჲ, აოკრებდა ქალაქსა.

4. ვითარმედ სკავროს წარივლინა სომხეთით სურიად*. და მივიდეს მისა მიმართ ვრკანოვს და არისტოველოს მიერ მოხუცებულნი, თანაშემწეობისათვის მედრებელნი.

5. და ვითარმედ სკავროს, ოთხასთა ტალანტთა მიერ განხრწნილი, არისტოველოსს შეესაკუთრა.

6. ვითარმედ ვრკანოს და არისტოველოს მეფობისათვის პომპიოვს ზე განიბჰნეს.

7. ვითარმედ პომპიოვს, დამასკოდ რაჲ მოვიდა სომხეთით, არისტოველოს და ვრკანოს მისა მიმართ მიიწინეს, სიტყუსმგებელნი ურთიერთას მეფობისათვის. 252

8. მიმოყვრებაჲ პომპიოვსი, რომელთათვის ისაჯებოდა, მეტყუელმან განხილვად, ვიდრემდის სოფელსა მათსა მიიწყოდეს. და ვითარმედ გულისკმისმყოფელი არისტოველოს, რომელსა გონებასა მქონებელ არს პომპიოვს, განეშორა იუდეად. ვითარმედ განრისხებული პომპიოვს განემკედრა მას ზედა, ხოლო არისტოველოს ალექსანდრიოდ სამცველოდ წარვიდა, რომელს ძლიერ იყო და ძნიად საბრძოლო.

9. და ვითარმედ პომპიოვს, გულისკმისმყოფელმან ამისმან და გონიერებისა მქუშეველმან, არწმუნა არისტოველოსს დატევებაჲ სამცველოსაჲ და მისა მიმართ შთამოსლვაჲ, რამეთუ დაუმტკიცოს მას შთავრობაჲ, რომელ-

* სურიად|+Μδγνσθ Πομπηϊου ბ. VII. გვ. 718 (=პომპეი დღის მიერ).

თაცა მრწმუნებელსა და მრავალგზის სიტყვსმგებელსა ძმისა მიმართ თვისსა აიძულა კელითა მისითა მიწერაჲ მცველთა მიმართ და მიცემაჲ მისდა სამცველოთაჲ.

10. და ვითარმედ ამისი მოქმედი არისტოველოს შიშისა ძლით და შემდგომად ამისა განრისხებული, ვითარ არცა ერთსა მიმთხუეული, რომელთასა სასოებდა პომპიოზსგან, წარვიდა იეროსოლუმად.

11. ვითარმედ პომპიოსს მკედრობისა თანა შეუდგა უკუანა კერძო მისსა, ხოლო არისტოველოს შეინანა და მისრული ვიდრე იერიხუნტოდმდე მიეგება მას და შენდობისა მიმთხუევად მედრებელმან ნაცოდებთათვის, თანად ქალაქისა და საცმართა მიცემაჲ აღუთქუა. და პომპიოსს წარავლინა ღაინიოს რჩეულთა მკედართა თანა მიღებისათვის ქალაქისა და საცმართა. და ვითარმედ იეროსოლუმელთა, არისტოველოზს მხილველთა პყრობილად, დაუტუნეს ბჳენი რომთა.

12. ვითარმედ ამისთვის განრისხებულმან პომპიოსს არისტოველოს ვიდრემე შეკრა, ხოლო მიმყვანებელი ძალინაჲ აოჯრებდა ქალაქსა. და შეიწყნარეს იგი უკანოზს მოყუარეთა ზემო კერძო ქალაქისა, ხოლო არისტოველოზსნი ივლტოდეს ტაძრად.

13. ვითარმედ მიილო ძლიერებით სამღდელოჲ და ქუემოჲ ქალაქი პომპიოსს მესამესა თუესა შინა.

14. სახიერებისათვის მისისა და ღმრთისმსახურებისა, რამეთუ არცა ერთსა ტაძარსა შინა მყოფთა საცმართა შეეხო, რომელნი მრავლად იყვნეს მას შინა.

15. ვითარმედ ამითან მოქმედმან და იუდეასა ხარკთა ქუეშე დამაწესებელმან, უკანოს ვიდრემე ნათესავისა მთავრად განაჩინა. ხოლო არისტოველოს, შეკრული ნათესავისა თანა მისისა, რომს აღიყვანა და სკავროს სკრიაჲსა განმგებელად დაუტევა.

16. ვითარმედ სკავროს განემკედრა კლდესა ზედა*, არავთა სამეფოდ მყოფს, და გარემოდგომილ იყო. ხოლო მკედარნი მისნი ვინაჲთგან ნაკულევიანებასა შინა იყვნეს, ანტიპატროს არწმუნა არავსა მიცემაჲ სკავროსათვის სამასთა ტალანტთაჲ და თანაშემწეობასა ქმნაჲ მისა მიმართ.

17. ვითარმედ ალექსანდროს, არისტოველოზს ყრმამან, ლტოლვილმან პომპიოზსგან და იუდეად მიწევუნულმან, მკედრობაჲ მრავალი შეკრიბა და ბრძოლაჲ განილო უკანოზს და ანტიპატროსს მიმართ.

18. ამისა შემდგომად, ღაინიოზს მიერ ძლეული ბრძოლასა შინა და შეწყუდეული ალექსანდროდ სამცველოდ, გარემოდგომილ იყო მბრძოლთაგან.

19. ვითარმედ არწმუნა დედამან ალექსანდროს/მან მიცემაჲ თავისა თვისისა და სამცველოზსაჲ. ხოლო ღაინიოს, მიმყვანებელმან, ალექსანდროს ვიდრემე განუტევა. ხოლო მიუწერა სუნკლიტობასა, რაჲთა ძმანი მისნი, რომელნი იყვნეს არისტოველოზს თანა, მამისა თვისისა, შეკრულნი, განუტევენ და წარავლინენ დედისა მიმართ მათისა, რამეთუ აუწყა სარწმუნოებაჲ მისი რომთა მიმართ და ვითარმედ ღირს არს ამას მადლსა მიმთხუეევად.

20. ვითარმედ შემდგომად ამათსა ლტოლვილი რომით არისტოველოს იუდეად, ტყუედ მიმყვანებელმან მისმან ღაინიოსს კუალად რომს უკუნაქცია.

21. კრასოასი, პართთა ზედა აღმკედრებულსაჲ, იუდეად აღსლვაჲ და წარტყუენვაჲ ტაძრისა შინათა საცმართაჲ.

22. ვითარმედ იულტოდა პომპიოს სვნკლიტობისა თანა.

23. ხოლო კესარ, განმვსნელი არისტოვულოასი, მნებებელ იყო წარკლინებასა მისსა ორთა განწესებულთა თანა იუდეად. არამედ უსწრევს პომპიოსს მოყუარეთა განხარწვნაჲ არისტოვულოასი წამლთა. და ვითარმედ სკიპიონ, მცნებულმან პომპიოსს მიერ, არისტოვულოას ძე აღუქსანდროს ცუღთა მოაკუდინა.

24. კესარისი ეგვპტესა ზედა აღმკედრებაჲ და ვითარმედ თანა-შეეწინეს მას ვრკანოს და ანტიპატროს და იუდელნი თანაშემწე თვსად ყვენს.

25. ანტიპატროასი, გულსმოდგინედ მღუწილისაჲ, ბრძოლასა შინა სიმკნე და ამისთვის შეყუარებაჲ კესარისა მიერ. და ვითარმედ კესარ, ძლევისა ზედა მოხარულმან, დიდად პატიე-სცა ვრკანოსს და მამულისა თვისისა ზღუდეთა აღმართებაჲ უბრძანა მას.

26. და ვითარმედ ანტიპატროსს იუდეასა განგებაჲ კელთ-უღვა.

27. კესარისა ეპისტოლენი და ბრძანებანი სვნკლიტობისანი იუდელთა სიყუარულისათუს.

28. ვითარმედ ანტიპატროს² ყრმათა თვსთა — იროდის ვიდრემე დაღუღეაჲსა განგებაჲ, ხოლო ფსაილოსს — იეროსოლვმათაჲ უბრძანა.

29. ვითარმედ სექსტოს კესარმან, მოქრთამებულმან იროდის მიერ, სვრიაჲსა შინა მთავრად მყოფისა, დიდ და დიდებულ-ყო იროდი და მთავრად ღელისა სვრიაჲსა განაჩინა.

30. ვითარმედ მოკუდა რაჲ კესარი, კასიოს. იუდეად აღსრულმან, ქუეყანასა ბოროტ-ყო და ტალანტინ რეაასნი მიიხუნა მათგან. და ვითარ იროდი, შეკრებისათუს საცმართაჲსა, ფრიად სთნდა კასიოსს.

31. ვითარმედ მალიხოს, ზედგანმზრახველმან ანტიპატროასმან, მოაკუდონა წამლითა, ხოლო მსახურად ამისა მიმართ იკუშია საცმართა მიცემითა მწდე ვრკანოასი.

ვითარმედ იროდი, ბრძანებთა კასიოასითა, მოაკუდინა ზაკუევით მალიხოსს.

32^ა. ვითარმედ წარვიდა რაჲ კასიოს სვრიაჲთ და იროდი ფავიოას მიმართ განეშორა, ელიქს ფსაილოასა ზედა მკედრობაჲ შეკრიბა. და ვითარმედ ძლეული, ელიქს გოდლისა რომლისამე მიმართ მიივლტოდა, ხოლო ფსაილოას, ზავთა მოქმედი, განუტევა.

ვითარმედ ანტილონოსს, არისტოვულოას ძესა, ტვრელთა მძლავრისა, მარიონოას მიერ შეწევნულსა, იროდი, მიგებებულმან, სძლო და იუდეასგან განდევნა.

ვითარმედ შემდგომად ძლეულებისა კასიოასა მაკედონიას შინა ახლისა კესარისა და ანტონიოსს მიერ, იროდი ვკთინიად მოწევნულსა მრავალთა საცმართა მიერ მოამშვდა ანტონიოსს და ამისთვის შესმენად მისი მნებებელნი არა შეიწყნარანა ანტონიოსს. და ვითარმედ მიუწერა იუდელთათუს ტვრელთა.

ვითარმედ კუალად სვრიად რაჲ მიიწია ანტონიოსი! და შესამენდეს ვითინომე იროდის და ფსაილოასს, არა მხოლოდ არა ისმინა მათი, არამედ და

1 კესა A. 2 ანტიპატროს AQ.

* ეს პუნქტი ასეთ ვრცელი სახით არის ბერძნული დედნის FL წესებში.

ოთამთავრადცა დაადგინნა ივინი. ხოლო შემასმენელთაგან ათნი რიცხვთ შოკუდინნა.

33. აღმკვდრებდა პართთა სვრასა ზედა, რომელსა შინა არისტოველ-ლოს ძე ანტილონოს მეფობისა მიმართ შთაიყვანეს.

34. ვითარმედ ვრკანოს და ფსაილოს, მკვდრებელნი პართთანი, შეპყრობილ იქმნნეს მათ მიერ, შესრულნი.

35*. ხოლო იროდი, ისწავა რაჲ შეპყრობაჲ მათი, იელტოდა.

ვითარმედ შემდგომად იროდის ლტოლვისა წარტყუენეს პართთა ქალაქი იეროსოლუჲმთაჲ და სამეფოჲ, ხოლო ვრკანოს და ფსაილოს მისცნეს შეკრულნი ანტილონოსს.

და ვითარმედ ამას თანა ვრკანოს ვიდრემე ყურდაკუეთილ იქმნა ანტილონოსს მიერ, რაჲთა არა მიიღოს კუალად მღღელობაჲ, ხოლო ფსაილოს, შოკუდინებად გულეებადმან, მოიკლა თავი თვისი, რაჲთა არა მტერთა მიერ მოიკუდინოს.

ვითარმედ იროდი, განლტოლვილი პართთაგან, მივიდა მალხოას მიმართ, არავთა მეფისა და ვინაჲთგან არა შეწყნარებულ იქმნა მის მიერ ეგვიპტია წარსრული, რომთა მიმართ მივიდა.

ვითარმედ იროდი ანტონიოსს შეწევინთა მეფედ იუდეასა იწოდა და კესარმან დ სკლიტობამან რომთამან ესე დაამტკიცა.

36. აღტურვებაჲ იროდისი შემდგომად ამათსა რომით იუდეად და ბროლაჲ ანტილონოსს მიმართ. ხოლო შეუდგებოდა მას მკვდრობაჲ რომაული და მთავარი სილონ.

37. ვითარმედ სილონ და სოსისოს რომაულთა მკვდრობათა თანა წარიღეს ქალაქი და დაიპყრეს, ხოლო ანტილონოსს განიხრწნა და იროდი დამპყრობელ იქმნა მეფობისა.

შოქუს წიგნსა ეჲმი წელთა ოცდაათ ორთაჲ.

ფლავიოს იოსიპოსი, იუდაებრივისა ძუელსიტყუაობისაჲ, წიგნი მეთათხმეტე.

შ. 1

11*. ვინაჲთგან აღექსანდრაჲს დედოფლისა ძლითნი და სიკუდილი მისი უწინარეს ამისსა წიგნსა ჩუენსა შინა ცხად-ვეყვით, შემდგომნი მათნი და მანკობელნი აწ ვთქუნეთ, არა რომლისა სხვსა მოურნეთა, გარნათუ არა რომელსა დატეგებად საქმეთაგან გინა უმეტერებისათვის, გინა დაშრომისათვის ესენებასა შინა, რამეთუ მოთხრობასა და მოკსენებასა უცნაურთა საქმეთასა მრავალთაგან სიძუელისათვის ჩუენ მომთხრობელ ვართ და აღთქუმისა შეუნიერებასა, რაოდენ შესაძლებელ. ესე იგი არს სახელთაგან და შეწყობილებასა მათისა. ამით თანა რაოდენი შეეწევის სიტყუასა სამკაულად ქონებაჲ წარმკუთხველთათვის, რაჲთა მადლისა რომლისაჲმე თანა და სიტკბოებისა გამოცდილებით მეცნიერებასაცა მიმღებელ იქმნენ. ხოლო უფროჲს ყოველთაჲსა უკმს აღმწერელთა მეცნიერებაჲ კეშმარტისაჲ და ამას კეშმარტისა მეტყუე-

* ეს პუნქტი ასეთი ვრცელი სახით არის ბერძნული დედნის L ნუსხაში. 1* მე-14 და მე-15 წიგნებში იოსებ ფლავიოსისთვის ძირითად წყაროს წარმოადგენდა ნიკოლოზ დამასკელის „უნივერსალური ისტორია“.

ლებად მათდა მიმართ, რომელთა ეგულების რწმუნებად მათი, რომელნი არა უწყნიან მათ.

2. მიიღო რად უკუე მღღელთმთავრობად ვრკანოს შესამესა წელსა მეშუ-
დისა და სამეოცდამეათისა ას/თა თანა ოღეშპიადისათა კპატობასა რომთა
ზედა კვინტომს ორპისიომასასა და კვინტომს მეტელლომასასა, რომელი კრ-
ტელადცა იწოდებოდა, მეუყუსეულად ბრძოლად განიღო მისა მიმართ არას-
ტრეულოს. და ბრძოლად რად იქმნა იერიხუნტოსა თანა, მრავალნი მკედართა
მისთაგან ძმისა მიმართ მისისა მიივლტოდეს. რომელი ესე იქმნა რად, მიივლ-
ტოდა ზენა ქალაქისა სამეცელომასა მიმართ ვრკანოს, სადა იცეებოდა ცოლი
არისტოველომისი და ყრმანი მისნი დედისა თანა მათისა, ვითარ და წინაწარცა
ვთქუთ. და დაიპყრნა მკლომნი, მილტოლვილნი ტაძრისა ეზოსა შინა. ხოლო
პიახლებულმან და სიტყუამყოფელმან ძმისა მიმართ თვისისა დაგებისათჳს,
დაქსნა ვიდრემე მტერობად, რადათა მეფობდეს არისტოველოს, ხოლო იგი
ცოცხლებდეს უზრუნველად, მომნაყოფიერებელი და ფეშოვით მონაგებისა მი-
სისაჲ. ამათნი ტაძარსა შინა აღმთქუმენი და ვიცნა მიერ დასარწმუნე-
ბელთა დამამტკიცებელნი აღთქუმათანი¹ და დამაცხრობელნი ურთიერთასა
სახედველად ყოველსა სიმრავლისა, განეშორნეს: ერთი ვიდრემე სამეფოთა
მიმართ, ხოლო ვრკანოს, ვითარ მდაბიური — სახლადმი არისტოველომასა.

3. ხოლო მოყუარე ვინმე ვრკანომისი იღუმელი, ანტიპატროდ სახელდე-
ბული, მრავალთა საქმართა ღონიერი, გონიერი ბუნებით მსოფლიოთა საქმე-
თა შინა და მეშფოთე, მტერობასა მქონებელ იყო არისტოველომს მიმართ
ვრკანომს მიმართ სიყუარულისათჳს. ნიკოლამ ვიდრემე დამასკინელი იტყუს
ყოფასა ამისსა პირველთა იუდელთაგან, რომელნი აღმოვიდეს ვაკელონით
იუდეად. ხოლო ამათ იტყუს მომმადლებელი იროდი, ყრმისა მისისაჲ, რო-
მელი იქმნა მეფე იუდელთაჲ ბედისა რომლისამე მიერ, რომლისათჳს ეამსა
თვისსა წარმოვაჩინოთ.

ესე უკუე ანტიპატროს ანტიპად იწოდებოდა, პირველ და შამისაცა მისი-
სა ესევე იყო სახელი, რომელიცა აღექსანდროს მეფემან და ცოლმან მისმან
მკედართმთავრად განაჩინეს ყოვლისა იღუმეასა, რომლისასა იტყვან, ვითარ-
მედ სიყუარული ქმნა მახლობელთა მისთა არავთა მიმართ და ღაზელთა და
ასკალონიტელთა მრავალთა და დიდთა ნიჭთა მიერ შემსაკუთრებულმან მათ-
მან.

არისტოველომს უკუე ძლიერებასა უქაბუქესმან ანტიპატროს მხილველ-
მან და შეშინებულმან, ნუსადა ევროს რადმე მისა მიმართისა სიძულილისათჳს,
აღძრა მის ზედა, ფარულად მზრახველმან უძლიერესთა იუდელთა მიმართ,
მეტყუელმან, ვითარმედ უსამართლო არს უგულებელს-ყოფად ესრეთ უქე-
როდ არისტოველომს მიერ ქონებულისა მთავრობისაჲ და ამისგან განვდებად/
ძმისაჲ, რომელი უმოხუცებულეს არს და მის მიერ ქონებად მთავრობისაჲ, 254
რომელი ვრკანომასაჲ არს მოხუცებულისათჳს. ამათ სიტყუათა მრავალგზის
იტყოდა ვრკანომს მიმართ და ვითარმედ იმ(რლ)ვიოს ცხორებისაგან, უკუე-
თუ არა განეკრძალოს და შორს-ყოს თავი თვისი, რამეთუ იტყოდა, ვითარმედ
არისტოველომს მოყუარენი არცა ერთსა ეამსა უტევებენ, განმზრახებელნი

¹ აღთქმათანი AQ.

მოკუდინებასა მისსა, რაათა მტკიცედ აქუნდეს მთავრობაჲ. ამათ სიტყუათა ურწმუნობედეს ვრკანოს, ბუნებით¹ მყოფი სახიერად და შესმენასა არა შემწყნარებელი სიმშვილისათეს აღვილად. ხოლო უზრუნველობისა მისისათეს და დაქსნილობისათეს გონებისა საგონებელ იყო იგი მხილველთა მიერ უმკნოდ და უშამაკაცოდ. ხოლო არისტოვეულოს წინააღმდეგომისა ბუნებისაჲ იყო: შასკლი და მკნე² გონებითა.

4. ვინაჲთგან უკუე ანტიპატროს ხედვიდა ვრკანოსს არა მსმენელად სიტყუათა მისთა, არა დაცხრებოდა თითოეულსა³ დღესა, აღმწმასნელი და შემასმენელი მისა მიმართ არისტოვეულომისი, ვითარმედ ეგულებს მოკუდინებაჲ მისი. და ძნიადლა სადმე არწმუნა მას, განმაზრახებელმან არეტაჲს მიმართ, მეფისა არავთამასა, სივლტოლჲა, რამეთუ, რწმუნებულსა, თუთ იგიცა შემწყობასა აღუთქუმიდა. ამათი უკუე მსმენელი იტყოდა: „უმჯობეს არს არეტაჲს მიმართ წარლტოლჲაჲ. ხოლო არს ესე არავთაჲ მახლობელი იუდეაჲსაჲ“. და პირველად უკუე წარავლინა ვრკანოს არავთა მეფისა მიმართ ანტიპატროს მიღებად სიმტკიცეთა, რაათა არა განსცეს იგი მტერთა, მვედრებელ მისა ქმნული. ხოლო ანტიპატროს, მიმღებელი სიმტკიცეთაჲ, უკუნ-იქცა ვრკანოსს მიმართ იეროსოლჲკმად. და შემდგომად არა მრავლისა, მიმყვანებელი მისი და ქალაქისაგან განმყვანებელი მისი ღამით და მრავალსა გზასა სრულმოყოფელი, მივიდა პეტრად სახელდებულსა, სადა სამეფონი იყვნეს არეტაჲსნი და უფრომსლა მოყუარედ მყოფი მეფისაჲ შთაყვანებასა ვრკანოჲსსა იუდეად ევედრებოდა. და ამას თითოეულსა დღესა შინა მოქმედმან და არა დამტყვევებელმან, არამედ და ნიჲთაჲა წინამყოფელმან, არწმუნა არეტას. არა უკუე, არამედ და ვრკანოსცა აღუთქუმიდა მას, შთაყვანებული და მეფობასა მიმღებელი, მიცემასა სოფლისასა და ათორთმეტთა ქალაქთასა, რომელნი აღუქსანდროს, მამამან, მისმან, არავთაგან მიიხუნა. ხოლო იყვნეს ესენი: მიდეაჲ, ნაფილოჲ, ლივიას, ვარვათა, ადალლა, ათონი, სოარა, ორონ, ღიღმონ, რკლდა, ლუსა, ორკვა.

თ. 2

1. ესე აღთქუმანი რაჲ მიეცნეს⁴ მას, განმკედრაჲ არეტაჲ: არისტოვეულოჲს ზედა ხუთთა ბევრთა თანა ცხენოსანთა და თანად ქუეითთა მკედართა და სძლო ბრძოლასა შინა. ხოლო ვინაჲთგან შემდგომად ძლევისა წარვიდეს მრავალნი ვრკანოჲს მიმართ, განმარტებული არისტოვეულოს ივლტოდა იეროსოლჲკმად. ხოლო არავთა მეფე, მიმყვანე/ბელი ყოვლისა მკედრობისაჲ და მბრძოლი ტაძრისაჲ, გარე-მოადგა არისტოვეულოსს და სიმრავლე ერისაჲცა შეუდგა ვრკანოსს და თანა-შეეწოდეს მას, ხოლო მღდელნი მხოლოდ დაადგარეს არისტოვეულოჲსთა. არეტაჲს ვიდრემე უკუე შემდგომად ამისსა გარე-შოჲს დაჰადგინებელი არავთა მკედრებისაჲ და იუდელთაჲ, ძლიერად მდებარე იყო ოკრებისა მიმართ. ხოლო ესე რაჲ იქმნებოდეს ჟამსა უფუვართა⁵ დღესასწაულისასა, რომელსა ფასკად უწოდთ, ურჩეულესნი იუდელთანი, დამტყვებელნი ქუეყანისანი, ივლტოდეს ეკვპტედ.

1 ბნთი A. 2 მკნე A. 3 თითოეულსა A. 4 მიეცნეს A. 5 უფუვართა A.

ხოლო ონიას ვინმე სახელით, მამაკაცმან მართალმან და ღმრთისმოყუარემან, ოდესმე უწვმროებისა ყოფასა ილოცა ღმრთისა მიმართ დაქსნაჲ გუალვისაჲ და მსმენელმან მისმან ღმერთმან აწჳმა, დაფარა უკუე თავიცა თსი, რამეთუ ხედვიდა კლდემასა ძლიერსა. ხოლო აღსრულსა მკედრობისა მიმართ იუდეულთაჲსა ევედრებოდეს, რაჲთა ვითარ დააცხრო უწვმროებაჲ მლოცველმან, ესრეთვე ლოცვანი დასხნეს არისტოვეულოჲს და მკედართა მისთათჳს. ხოლო ვინაჲთგან წინააღმდგომად მეტყუელებდა და იჴმნიდა, იძუელა სიმრავლისა მიერ და დადგრომილმან შორის მათსა თქუა: „ოჲ ღმერთო, მეფეო ყოველთაო! ვინაჲთგან აწ ჩემ თანა მდგომარენი ერი შენი არს და ოკრებასა შინა მყოფნი — მღდელნიცა შენნი, გვედრები, ნუცა ამათჳს მათსა შეისმენ, ნუცა მათჳს, რომელთა ესენი გვედრებიან, დასასრულად მიიღებ“. და ესე ვიდრემე, ამათი მლოცველი, გარემოდგომილთა უბოროტესთა იუდეულთა დააქეავეს.

2. ხოლო ღმერთმან ამის უტბილობისათჳს მეყუსეულად საჯნა იგინი და პატიჲი მიჰკადა და ონიასჲ მოკუდინებისაჲ ესრეთ სახედ: გარემოდგომილი იყვნეს რაჲ არისტოვეულოჲსთჳს და მღდელთათჳს, შეემთხვა მოწვენაჲ დღესასწაულსა, ფასაკად წოდებულსა*, რომელსა შინა წეს არს ჩუენდა მრავალთა მსხუერპლჳჲა ღმრთისათჳს. და ულონონი მსხუერპლთაგან არისტოვეულოჲსთანი ევედრებოდეს თანმონათესვეთა, რაჲთა ნაცვლად მსხუერპლთაჲსა მიჰლებელნი საკმართანი მიმნიჴებელ ექმნენ მათ სამსხუერპლოთა, რაოდენთაჲცა მნებებელ იყვნენ. ხოლო მათ უბრძანეს, უკუეთუ მნებებელ არიან, რაჲთა მისცნენ ბეგრ ათასნი ღრახმანი თითოეულისა თავისათჳს. ხოლო არისტოვეულოჲს და მღდელთა გულსმოდგინედ მოითმინეს ესე და ზღუდით შთამტევებელთა მისცნეს მათ საკმარნი. ხოლო მათ, მიმღებელთა, არა მისცნეს მათ მსხუერპლნი, არამედ ამას სიბოროტესა ზედა მიიწინეს, ვიდრელა გარდაჰკედესცა ფიცთა და უსჯულოება ყვეს ღმრთისა მიმართ, მსხუერპლსა არა მიმნიჴებელთა მოქენათჳს. და მღდელთა უკუე, ცრუებულთა, ილოცეს ღმრთისა მიმართ მსჯავრსა მიგებაჲ თანმონათესვეთაჲ. ხოლო მან არა დააყოვნა შურისგებაჲ, არამედ ქარსა ძლიერსა და მძენვარესა მომავლენელმან ნაყოფი ყოველისა ქუეყანისა მათისაჲ განზარწნა, ვიდრელა მოდსა ერთსა იფქლისასა მრთიყიდდენ იგინი ღრახ/მათა მიერ ათერთმეტთა.

255

3. ამას შინა წარივილინა სკაეროს სკრიად პომპიოჲს მიერ^ბ, ხოლო თჳთ მყოფ იყო სომხეთს შინა, მერმეცა მბრძოლი ტიღრანისი. ესე უკუე, მიწვენილი დამასკოდ და ლოლიოჲსი ვიდრემე და მეტელლოჲსი ახლად ქალაქისა დამპყრობელად მპოენელი, თჳთ იუდეად მოსწრაფე იყო. ხოლო მიიწია რაჲ, მოხუცებულნი მვიდდეს მისა მიმართ არისტოვეულოჲსგან და კრკანოჲსგან და ევედრებოდეს შეწვენად მრჩობლნივე, უკუეთუ მნებებელ იყოს. და არისტოვეულოჲს ვიდრემე აღუთქუმიდა ოთხასთა ტალანტთა მიცემასა, ხოლო კრკანოს არა უმციირეს ამათსა მინიჴებასა. ხოლო მან მიითუალა არისტოვეულოჲს აღთქუმაჲ და რამეთუ ღონიერ საკმართა და დიდსულ იყო და უმციირესისა მიღებასა აღირსებდა, ხოლო კრკანოს გლახაკ იყო და ძკრი და უდიდეს-

* * * * *
 * * * * *
 * * * * *

ბ * * * * *

ლათს ურწუნოსა აღთქუმასა აღუთქუმიდა¹, რამეთუ არა მსგავს იყო იმუ-
ლებით მიღებაჲ ქალაქისაჲ, ფრიად მტკიცისა და ძლიერისაჲ, ვიდრე ლტოლ-
ვილთა განსხმად ნავატელთა სიმრავლისა თანა, რომელი არა კეთილად მდებ-
ბარე არს ბრძოლისა მიმართ.

არისტოველოას უკუე, შემწეკმნილმან პირველთქუმულთა მიზეზთათეს
და მიმღებელმან საქმართამან, დაჰქსნა ოკრებაჲ. ხოლო არეტასს უბრძანა
წარსლვად, ანუ მბრძოლად რომთა ჩუენებაჲ თავისა თვისისაჲ. და სკავროს
ვიდრემე კუალად დამასკოდ წარვიდა. ხოლო არისტოველოს მრავლისა ძა-
ლისა თანა არეტასს ზედა და ვრკანოსს განემგედრა და განწყობილმან მათთვის
პაპკრონად წოდებულსა თანა სძლო ბრძოლასა შინა და მოაკუდინნა ექუს
ათასნი მბრძოლთაგან, რომელთა თანა დაცა კეფალიონ, ძმად ანტიპატროს-
სი.

თ. 3

i. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა, დამასკოდ რად მიიწია პომპიოს
და მოჰვიდა ღელესა სკრიამსასა, მივიდეს მისსა მიმართ მოხუცებულნი
ყოვლისა სკრიამსა და ეგვპტისაგან და იუდეასა, რამეთუ წარუვლინა მას
ძღუენი დიდი არისტოველოს — ვენაქი ოქროსაჲ ხუთასთა ტალანტთაჲ.
ხოლო მოიქსენებს ამას ძღუენსა სტრავეონცა კაპადუკელი, მეტყუელი ეს-
რეთ: „ხოლო მოვიდა ეგვპტიტთა ვედრებაჲ და გვრგვნი ოქროთაგან ოთხას-
თა, იუდეათ ვენათუ ვენაქი, გინათუ მტილი, სახარულევანად უწოდდეს მოქ-
მედებულსა“.

ესე ვიდრემე უკუე ძღუენი ვიხილეთ ჩუენცა, მდებარე რომს შინა, ტა-
ძარსა შინა დიოას კაპიტოლიოასსა, ზედწარწერილსა მქონებელი: „ალექსანდ-
როას, იუდეელთა მეფისაჲ“. ხოლო დაიფასა ხუთასად ტალანტად. არისტო-
ველოას ვედრემე, იუდეელთა მძლისასა, ამას იტყვან წარვლინებად.

2. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა მივიდეს კუალად პომპიოას მიმართ
მოხუცებულნი, ანტიპატროს ვიდრემე ვრკანოასთვის, ხოლო ნიკოდიმოს —
არი/სტოველოასთვის, რომელიცა შესამენდა მიმღებელთა საქმართასა ლავი-
ნიოსს ვიდრემე პირველად, ხოლო სკავროსს — მეორედ, ერთსა ვიდრემე
სამასთა, ხოლო სხუასა — ოთხასთა ტალანტთა მიმღებელსა, სხუათა თანა
და ამათა მტერად მოქმედი თვისი.

ხოლო პომპიოსს ბრძანა მოსლვად ურთიერთას მკდომთაჲ წარმოდგომა-
სა ეარისასა. და თვთ მიმყვანებელი ძალისაჲ საზამთროთაგან წარემართა და-
ბასკოსა ზედა. და სამცველოჲ, რომელი იყო აპამიას შინა, თანაწარმავალმან
დაამქუა, რომელი კვზიკელმან ანტიოხოს შეზლუდა. და პტოლემეოას მენ-
ნიოას ქუეყანად განიხილა, მამაკაიცისა ბოროტისაჲ და არარაჲთ უდარესისაჲ
დონჯსიოას ტრიპოლელისაგან, მოკუდინებულისაჲ წერაქუთა, რომელი დამ-
მარხველი იყო მისა. და ათასთა² ვიდრემე ტალანტთა მიერ მომსყიდელი ნა-
ცადვეზთა სასჯელისა, რომელთა მიერ პომპიოსს სტრატიოტნი სასყიდლით
დაღვინებულ ყვნა. მიიღო უკუე ლესიადამცა სოფელი, რომლისა მძლავრი

¹ აღეზოდა A. ² ათასთა] ექუს ათასთა AQ, Ζηλιος μέντοι εκαθνευεις 14₃₀ (=1000).

იყო სილას იუდელი. ხოლო განმავალი შორის ქალაქთა — მზის ქალაქსა და ხალკიდასა და ზესთადრული მთასა, რომელი განჰყოფდა ღელედ სურიაჲსად სახელდებულსა, პელლითგან დამსკოდ მიიწია, სადა ესმინნა სიტყუანი იუდელთანი და მთავართა მათთანი, რომელნიცა ურთიერთას უწყდებოდეს, კრკანოს და არისტოვეულოს და ნათესავი კუალად ურთიერთას, რამეთუ იტყოდეს, ვითარმედ არა ჯერ-არს მეფობაჲ მათ ზედა, რამეთუ მამულ არს მათ მიერ პარტიკემულისა ღმრთისა მღდელთა მორჩილებად, ხოლო ესენი შვილ მღდელთა არიან და სხვსა მთავრობისა მიმართ ეძუებენ გარდაღებასა მთავრობისასა, რაჲთა მონა იქმნეს ნათესავი. ხოლო კრკანოს შეასმენდა, ვითარმედ უმობუცებულესად მყოფი მიღებულ იქმნა პირმწიებასა არისტოვეულოსგან და მიერედი კერძოჲ ქუეყანისაჲ აქუს მის ქუეშე. ხოლო სხუასა იძულებით მიმღებელ არს არისტოვეულოს და წარტყუენგასა მახლობელთასა და ავაზაკობასა ზღუასა შინა ესე მოქმედ არს. და იტყოდა. ვითარმედ არცა ნათესავი განადგებოდა, უკუეთუმცა არა მძლავრი და მეფერთე იყო. ხოლო უვაქილებდეს მას, ამათსა მეტყუელსა, უმრავლესნი ათსთასა ურჩეულესნი იუდელთანი ანტიპატროს განზრახვითა. ხოლო იგი იტყოდა კრკანოსსა ვიდრემე განერღომასა მთავრობისაგან ბუნებისათჳს მისისა, უსაქმოდ მყოფისა და ამისთვის ადვილად შეურაცხქმნილისა. ხოლო თავისა თვისათჳს იტყოდა, ვითარმედ შიშითა, რაჲთა სხუათა მიმართ გარდავიდეს მთავრობაჲ, იძულებით მიიღო იგი და იწოდა იგი მეფედ¹, ვითარ და აღექსანდროსცა, მამაჲ მისი. და ამათ-და მოწამედ მოუწოდდა უქაბუცესთა და ულაღესთა, რომელთა და პორფერანიცა ეძაგებოდეს და თმანი და ლაგამნი და სხუაჲ სამკაული, რომელნი არა ვითარ სასჯელსა / მიმცემელნი, არამედ ვითარ დღესასწაულად მიმავალნი მივიდეს.

256

3. ხოლო პომპიოს, ამათმან მსმენელმან და ბრალეულმყოფელმან არისტოვეულოს მძლავრებისამან, მაშინ ვიდრემე წარავლინა სიმშვიდით, მზრახველმან მისმან და ვითარმედ მისრულმან ქუეყანასა მათსა განაწესნეს თითოეულნი კეთილად, უკუნქეულმან, რაჲამს ნავატელთანი იხილნეს პირველად. გარნა უბრძანა, რაჲთა სიმშვიდით იქცეოდის, მხიარულმყოფელმან არისტოვეულოსმან, ნუსადა ქუეყანაჲ განადგინოს და დაეყნოს გზათაგან. ხოლო შემთხუეულ იქმნა² არისტოვეულოსგან ამისი ქმნაჲ, რამეთუ არა მსმენელი არცა ერთისაჲ, რომელნი თქუნა მისა მიმართ პომპიოს, დილიოდ ქალაქად მიიწია და მიერ იუდეად აღვიდა.

4. განარისხნების უკუე ამათ ზედა პომპიოს და მიმყვანებელი მკედრობისაჲ, რომელი იყო ნავატელთა ზედა და თანად დამსკოჲთ და სხვსა სურიაჲსაგან შემწეთა მომწოდებელი, მის თანა მყოფთა მკედრობათა თანა რომოასა განემკედრა არისტოვეულოსს ზედა. ხოლო ვითარ წარვლო პელლაჲ და სკეთოპოლი და კორეად მიიწია, რომელი არს დასაწყისი იუდეასაჲ, შუენიერი საშუევალ ქუეყანისა, აჲა შუენიერსა რასმე სამცველოსა შინა მწუერვალსა ზედა წითისასა დამტკიცებულსა და აღექსანდრიოდ სახელდებულსა არისტოვეულოს მელტოლივლ იყო. და წარმავლენელმან პომპიოსს უბრძანა მისა მიმართ მისლვაჲ. ხოლო ვინაჲთგან მრავალნი განაზრახებდეს არა ბრძოლად რომათა

1 მეფელა A. 2 შემთხუეუ იქნა A.

მიმართ, შთავიდა, სიტყვსმგებელი ძმისა მიმართ მეფობისათვის და კულად სამცველოდ ვიდრე აღვიდა პომპიიოსს შენდობითა. და ესე ყო ორგზის და სამგზის, ერთბაშად ვიდრე მლიქნელი სასოებისა მის მიერისა მეფობისათვის და თითოეულისა მიმართ, რომელსაცა უბრძანებდის პომპიიოსს, მორჩილებასა მჩემებელი. და თანად წარვიდა სამცველოთა მიმართ არა მომედგრებისა ძლით თავისა თვისისა და ბრძოლისა მიმართ მიზეზსა შემზადებელისა მბრძოლსა, რამეთუ მოშიშ იყო, ნუსადა და კრკანოსს მიეცეს შთავრობაჲ. ხოლო ვინაჲთგან უბრძანებდა მას პომპიიოსს მიცემასა სამცველოთასა და მცველთმთავართა ნიშნით მიწერასა თვისითა კელითა, ვინაჲთგან სხუებრ არა მნებებელ იყო შითუალვასა, ირწმუნა ვიდრემე, არამედ მწუხარეკმნული წარვიდა იეროსოლკმად და ბრძოლისა მიმართ განემზადებოდა. და შემდგომად არა მრავლისა, მიიყვანებდა რაჲ მკედრობასა თვისსა მას ზედა პომპიიოსს, გზასა ზედა მრწევნულთა ვიეთმე პონტოთ მითრიდატის აღსასრული მიუთხრეს თანაკოვს მკო, ყრმისა მისისა.

(1). 4

1. ხოლო დაიბანაჲ იერიხუნტოსა თანა, სათა ფცნიკთა ზრდაჲ შეემთხუევის და სადა სძე ვალსა/მოა, უმწუერვალესი მკპრონთაჲ, რომელსა ქვითა რაჲ მახვლითა მოეკუთებოდითან ეკალინი, გამოედინებნის მას ვითარ სძე. ხოლო განაოიად იეროსოლკმათა ზედა მივიდოდა. და შემნანებელი არისტოველოსს მიიწია პომპიიოსს მიმართ და საკმართა მიტემელი და იეროსოლკმათა შინა შემწყნარებელი მისი ეკედრებოდა დაცხრომასა ბრძოლისაგან და მშვლობით კმნასა, რომელსა რას მნებებელ იყოს. ხოლო შემნდობელმან მისთვის პომპიიოსს მკედრებელისამან, წარავლინა ღავინიოსს და მკედარნი საკმართა მიმართ და ქალაქისა, გარნა არა რომელი ამათგანი იქმნა, არამედ აღმოვიდა ღავინოსს არა ტრეებული შესღვად ქალაქად და არცა საკმართა მიმღებელი, რამეთუ განაზრახეს არისტოველოსს მკედართა მისთა და არა კმნაჲ აღტქმულთაჲ რისხვად უკუე ამათვს იყრობს პომპიიოსს და საპყრობილესა შინა დამადგინებელი არისტოველოვსი თვთ ქალაქსა ზედა მიიწია, სხუათა ყოველთა შინა მტკიცესა, გარნა მხოლოდ ვორიოთ კერძოსა ბოროტად მკონებელსა¹, რამეთუ გარემოვს მისსა არს კვევი ვრცელი და ღრმაჲ, საშუვალ დამპყრობელი ტაძრისაჲ, ზღუდითა ქვისაჲთა ფრიად ძლიერად შეზღუდული.

2. ხოლო შინაგან მყოფნი კაცინი უკდებოდეს ურთიერთას და არა ერთგონება იყენეს მოწვენულთა ზედა, არამედ რომელთაჲმე სათნო-უჩნდა მიცემად ქალაქისაჲ პომპიიოსსთვის, ხოლო არისტოველოვსთა განმგონენი დაკშვასა და ბრძოლასა განაზრახებდეს და ამას თანა შეკრულად-ყოფასა არისტოველოვსსა. და ამთ უკუე მიწვენულთა დამპყრეს ტაძარი და კიდი, რომელ განმარტებულ იყო ტაძრით ქალაქისა მიმართ, განკუთვეს და ბრძოლისა მიმართ განემზადებოდეს. ხოლო სხუათა, შემწყნარებელთა მკედრობისათჲ, კელთ-უსხნეს პომპიიოსს ქალაქი და სამეფონი.

ხოლო პომპიიოსს წარავლინა პისონ მკედართმთავარი მკედრობისა თანა და თანად ქალაქსა და სამეფოთა სცივიდა და ტაძრისა მახლობელთა სახლთა და

¹ მკუნებელსა A.

არადენნი იყენეს გარემოას ტაძრისა განამტკიცებდა. და პირველად ვიდრე-
მე სიტყუანი მშვდობისანი მიუვლინნა შინაგან მყოფთა, ხოლო ვინა-
თგან არა ერჩიდეს, რომელთა მიმართ მიუწოდდა, შეზღუდნა გარემოასნი
ადგილნი. და ყოველთა მიმართ გულსმოდგინედ კჳსახურებდა მას კრკა-
ნოს, ხოლო პომპიოს შინაგან დაიბანაკა ვორიოთ კერძო სამღდელო-
სა, რომლით საბრძოლცა იყო. აღმართებულ იყენეს უკუე მუნცა გოდოლნი
დიდნი და ხანდაკი აღმოკუეთილ იყო და ღრმითა კევითა მოზღუდევილ იყო,
რამეთუ დანახეთქი დიდი იყო ქალაქისა მიმართ კიდისა აღებითა, რომელსა
ზედა დაბანაკებულ იყო პომპიოს. და მიწანი დღე ყოველ აღმართებორდეს
რომთა მიერ კუეთითა ნიეთისაათა. და ვინათგან აქუნდეს ესენი კმასაყო-
ფელად და მიმყოგრებულად, აღმოიესო ხანდაკი სიღრმისათჳს ფრიადისა,
მძღლებელი მანქანებათა და ხრლონოთაჲ, ტვროთ მიხუბულთაჲ და აღმართე-
ზელი, სცემდა ტაძარსა ქვათა მიერ. / ხოლო უკუეთუმცა არა მამულ იყო
ჩუნდნა უქმებაჲ მეშვდეთა დღეთა შინა, არამედ სრულქმნილ იყო მიწაჲ და-
ყენებითა მით მიერთა, რამეთუ მთავართა მიმართ ბრძოლისათა და მგუემელ-
თა ნაცვლისგებასა შეუნდობს სჯული, ხოლო უკუეთუ სხუასა რომელსამე
მოქმედებდენ მბრძოლნი, არა უტევებს ნაცვლისგებალ.

257

3. რომელიცა გულისკმაყვეს რომთა და მათ დღეთა შინა, რომელთა
შაბათად უწოდთ, არცა ესროდეს იუდელთა, არცა კელთა ჰბრძოდეს, არამედ
მიწასა და კოშკთა ალაღგენდეს და მანქანებათა მოიღებდეს და მომავალ-
სა დღესა მზა იყენიან ესენი. ამიერ უკუე ისწავოს ვინმე, ვითარი გუაქუს
გარდამატებულებაჲ ღმრთისმსახურებისაჲ და დაცვაჲ სჯულთაჲ და არა და-
ყენებაჲ მღდელმემსხურებლობათა მიმართ შიშისათჳს ბრძოლათაჲსა, არამედ
ოჯრზის დღესა შინა, განთიად და მეცხრესა ეამსა მღდელმოქმედებაჲ ვომონსა
ზედა და არა დატევებაჲ მსხურებლთაჲ, დადაცათუ ძნელი ძუნი მოიწუოდის.
და რამეთუ დაპყრობილ იქმნა რაჲ ქალაქი მესამესა თუესა დღესა მარხვისა-
სა, მეცხრესა და სამეოცდამეთესა და მეასესა ოღვმპიადისასა, ეპატობასა
ლაიოას ანტონიოასასა და მარკოას ტულიო კიკერონისასა, მბრძოლნი ვიდ-
რემე, შესრულნი, სრვიდეს ტაძარსა შინა მყოფთა. ხოლო იგინი არა უდარეს
მღდელმოქმედებდეს მსხურებლთა, არცა სულსა დაკლებისათჳს მოშიშნი,
არცა სიმრავლისათჳს აწლა მოკუდინებულთაჲსა იძულებულნი ლტოლვად,
არამედ ყოველსავე, რომელიცა რაჲმე ჭერ-იყო ენებად, ამას მოთმენად ვო-
მონთა ზედა უმჭობეს შემრაცხელნი, ვიდრე სჯულთაგან გარდასლვად რომელ-
სამე. ხოლო ვითარმედ არა სიტყუაჲ არს მხოლოდ ესე, გამომაჩინებელი
შესქმასა (კრუჲ) ა კეთილმსახურებისასა, არამედ ჭეშმარიტი, წამებენ ყო-
ველნი პომპიოჲს საჭმეთა აღმწერელნი, რომელთა თანა სტრავეონ და ნი-
კოლაოსცა და ამათ თანა ტიტოს ლივიოსი, რომაულისა მოთხრობისა აღმწე-
რელი.

4. ხოლო ვინათგან მანქანებაჲ აღმართებულ იქმნა, შერხეული უდიდესი
ზღუდეთაჲ შთამოიქცა და დაირღვა რომელმე ადგილი და შევიდოდეს ვიდ-
რემე მბრძოლნი. ხოლო უწინარეს მათგან კორნილიოს ფავსტოს, სკლლას
ყრძაჲ, თჳსთა მკედართა თანა აღვიდა ზღუდესა ზედა. და შემდგომად მისსა
ფრუერიოს ასთმთავარი მის თანა შედგომილთა თანა სხუასა კერძოსა აღვიდა,
ხოლო საშუვალ მათსა — ფავიოს, და ესეცა ასთმთავარი, ძლიერსა მკედრო-
ბასა თანა. და ყოველნივე აღსავსე იყენეს კლითა. და იუდელნი რომელნივე

რომთა ზღერ მოკვდინებოდეს, ხოლო სხუანი — ურთიერთას. იყვნენ უკუე ვითენიმე რომელთა და თაენიცა თვისნი შთაყარენს მთხრებლთა შინა და ცეცხლსა აღმდებლნი სახლთანი დასწუვიდეს ქმნულთა მოთმენად ვერ შემძლებლნი. ხოლო დაეცნეს იუდეულთაგან ორნი ბევრნი და ორ ათასნი და რომთაგან ფრიად მცირენი. მიყვანებულ იქმნა უკუე ტყუედ აფსალომის ერთბამად, დედის ძმა და სიმამრი არისტოვულოასი. ხოლო არა მცირედნი უსჯულოებად იქმნა ტაპარსა შინა, შეუვალად მყოფსა პირველსა ჟამსა შინა და ზხილავად, რამეთუ შევიდა პომპიოსს შინაგან და მის თანა არა მცირედნი და იხილნეს, რაოდენთაა არა ჭერ-იყო სხუთა კაცთა მიერ ხილვად, გარნა მდღელთა მხოლოდ. ხოლო მპოვენლი ოქროსა ტრაპეზთა და გარემოას სასანთლეთა და ფიალთა და ვეცხლის ქედითა სიმრავლისა და გარეშე ამათსა საუნჯეთა შინა ორ ათასთა ტალანტთა სამღელეთა საკმართადაა, არცა ერთსა შეეხო კეთილმსახურებისა ძლით, არამედ და ამასცა შინა ღირსად სათნოებისა მისისა იმოქმედა. და მეორესა დღესა განწმედა ამცრო სამღელეთადა ტაძრისა მსახურთა და სჯულიერთა მსხუერპლთა შეწირვად ღმრთისა. და მღელეთმთავრობად კრკანოსს მისცა თანად სხუათათვს, რომელთა შინა საკმარ ექმნა მას და რამეთუ ადგილის შინანიცა იუდელნი დაყენნა არისტოვულოას შემწეობისაგან. და მიზნნი ბრძოლისანი ცულითა მოაკვდინნა, ხოლო ფავსტოს და სხუანი, რაოდენნი ზღუდესა ზედა ადვიდეს, ჭეროვანთა ნიშთა აღარსნა. და იეროსოლემანი ვიდრემე ხარკის ქუეშე ყვნა რომთა, ხოლო ქალაქნი, რომელნი უწინარეს მკვდრთა იუდეასათა კელთისხნეს დელისა სკრიპასაგან, მიმღებელმან ამათმან პომპიოსს თვისსა მკედართმთავარსა ქუეშე დააწესნა. და ნათესავი ყოველი, დიდად ამაღლებული უწინარეს, შინაგან თვისთა საზღვართა შეაყენა. და ლადარა ვიდრემე, მცირედ უწინარეს დამკობილი, აღაშენა დიმიტრიოას მომმადლებელმან ლადარელისამან, რომელი განთავისუფლებულ იყო მისგან. ხოლო ნეშტნი: იპპოა და სკუთაპოლი და პელაა და დიოა და სამარია და ამას თანა მარისა და აზოტოა და რამისია და არეთუსა მისცა მკვდრთა მისთა. და ესენი ვიდრემე საშუვალ ქუეყანისა გარეშე აღმოფხურილთა. ხოლო ლაზაა, რომელი არს მახლობელად ზღვსა და იოპპი და დორაა და სტრატონის გოდოლი, რომელიცა, აღშენებული იროდის მიერ დიდშუენიერებით და ნავთსაყუდელთა და ტაძართა მიერ შემკობილი, კესარიად გარდაისახელა. ესენი ყოველნი პომპიოსს თავისუფლად განუტევენა და სამთავროსა თანა შეაერთნა.

5. ამას ვნებასა მოწვენად იეროსოლემელთა ზედა მიზეზ იქმნნეს კრკანოსი და არისტოვულოს, ურთიერთას მკდომნი, რამეთუ თანად თავისუფლად წარეწყვიდეთ და რომთა მორჩილებასა ქუეშე დავიდგინენით და ქუეყანაა, რომელი საჭურველითა მოვიგეთ, სკრთაგან მიმღებლთა, იძულებულ ვიქმენით ამას კულად უკუნცემად სკრთავე. და ამას თანა უმრავლეს ბევრთა ტალანტთადა მცირესა ჟამსა შინა მიმღებელ იქმნნეს ჩუენგან რომნი და მეტობაა, ნათესავობით მღელეთათვს მიცემული პირველ პატივი, მსოფლიოთა მამაკაცთა მიეცა და ამათვს ვიდრემე ადგილსა თვისსა ვთქუათ. ხოლო პომპიოსს, დღესა სკრიპასასა ვიდრე ეფფრატისა მდინარედმდე და ეგვიპტისა სკავროსთვს მიმცემელი და ორსა განწესებულებასა რომთასა, კილიკიად წარვიდა, მოსწრაფე რომს მისღვისა. მიიყვანებდა ნათესავისა მისისა თანა არისტოვულოსსაცა შეერულსა, რამეთუ ორნი ასულნი იყვნეს მისა და ესო-

დენნივე ძენი, რომელთაგან ერთი ვიდრემე, ალექსანდროს, ივლტოდა, ხოლო უქაბუკესი, ანტილონოს, მიიყვანებოდა რომს დათა თანა მისთა.

თ. 5

1. ხოლო სკავროს განემყედრა პეტრას ზედა არავიამსასა და რამეთუ ძნიად მისავალი იყო, გარემოხსთა მისთა აოკრებდა. ხოლო სიყმილისა მიერ მოუძღურებასა მკედრობისასა, ანტიპატროს, კრკანოხს მცნებისაებრ, იფქლსა და სხუათა, რაოდენთა მოქენე იყენეს, მიანიჭებდა იუდეასგან. და თანად წარვლინებულმან სკავროსს მიერ მოციქულად არეტას მიმართ მისა მიმართისა სიყუარულისათვის, არწმუნა მასცა ვეცხლისა მიცემაჲ, რაჲთა არა უჩინო იქმნეს¹ ქუეყანაჲ მისი და თვთ თავსმღებ იქმნა სამასთა ტალანტათვის. და ამათ მიერ დაჰსნა ბრძოლაჲ სკავროს, არა უღარეს მნებებულმან ამისისა ქმნისამან ამან, რაოდენ არეტასცა შეემთხუეოდა სურვილი ამისისა ესრეთ ქმნისაჲ.

2. ხოლო უკუანამსკენელსა ჟამსა შინა ალექსანდროს, არისტოვულოას ყრმაჲ, არბევდა იუდეასა და მკედართმთავარი ლავინიოს რომით სკრიად მოიწია, რომელმან სხუანიცა მრავალნი ღირსნი სიტყუსანი ქმნა და ალექსანდროსცა ზედა განემყედრა. რამეთუ არლარა შემძლებელ იყო კრკანოს ძალისა მისისა წინააღდგომასა, არამედ აღდგინებასა იეროსოლჳმათა ზღუდისასა კელჳოფდა, რომელი დაარღვა პომპიიოს, გარნა ამისგან ვიდრემე დააყენეს მუნ შინა მყოფთა რომთა. ხოლო გარემოხს მავალი სოფლებთა შინა ალექსანდროს მრავალთა აღსტურვიდა იუდეელთაგან და მალიად შეკრიბნა ბევრნი ვიდრემე აღტურვილნი, ხოლო ხუთასნი ათასთა თანა ცხენოსანნი, თანად ალექსანდრიოჲ განამავრა, კორეათა თანა მყოფი სამცველოჲ და მაქერუნტაჲ არავიამსა მთათა შინა.

ხოლო მივიდა მის ზედა ლავინიოს, წარმავლენელი უწინარეს მარკოას ანტონიოხსი სხუათა თანა მთავართა. და ესენი უკუე, აღმტურველნი შედგომილთა რომთანი და ამათ თანა ქუეშდამორჩილებულთა იუდეელთანი, რომელთა უძლოდა პითოლაოს და მალიზოს, და მიმყვანებლნი ანტიპატროას მოუყარეთანიცა, შეემთხვნეს ალექსანდროსს. შედგომილი იყო უკუე ლავინიოსცა მკედრობისა თანა. ხოლო წარვიდა მახლობელად იეროსოლჳმათა ალექსანდროს. განწყყენეს რაჲ უკუე მუნ ურთიერთას და ბრძოლაჲ იქმნა, მომაკუდინებელ იქმნნეს რომნი მბრძოლთაგან სამ ათასთა, ხოლო ტყუე ყვნესცა არა უმცირესნი ამათსა.

3. ამას შინა ლავინიოს, ალექსანდრიოდ მიწვენული, გამოუწოდდა შინაგან მყოფთა ზავთა მიმართ, რამეთუ პირველთა ნაცოდვებთათვის შენდობასა აღიარებდა. ხოლო დაიბანაკეს მრავალთა მბრძოლთა წინაშე სამცველოასა, რომელთა მიმართ აღვიდეს რომნი. და მარკოს ანტონიოს, საჩინოდ მლუწელი და მრავალთა მომაკუდინებელი, მკნელ საგონებელ იქმნა. ლავინიოს ვიდრემე უკუე კერძოსა მკედრობისასა აქა შინა /დამტევებელი, რაჲთა გამოღებულ იქმნეს ადგილი იგი, თვთ სხუასა იუდეასა მოჰვიდა და რაოდენთა

¹ უჩინო იქმნეს A.

დამკობილთა¹ ქალაქთა მიემთხუეოდა, აღშენებასა მათსა ბრძანებდა. და აღე-
შენეს საძარია და აზოტო და სკვთაოლი და ანთილონი და რაფია და
დორაჲ, მარისაჲ თანად და ლაზაჲ და სხუანი არა მცირედნი. ხოლო კაცნი,
მრწმენებელნი მათნი, რომელთა ლავინიოს უბრძანებდა, მაშინდა სიმტკიცით
დაემკდრებოდეს ქალაქთა შინა, მრავალსა ჟამსა ოჯერქმნულთა.

4. ამათი მოქმედი სოფლებთა შინა აღვიდა და აღექსანდრიოდ. და განა-
ძლიერა რაჲ ოჯრებჲ მისი, ევედრა მას აღექსანდროს შენდობად. მისა ნა-
ცოდებთა მვედრებელ და მისცნა სამკველონი კრკანიაჲ თანად და მაქერუნ-
ტაჲ და უკუნანასკნელ — აღექსანდრიოჲცა. და ესენი ვიდრემე ლავინიოს და-
ამჯუნა. ხოლო აღექსანდროჲს დედაჲ მივიდა ლავინიოჲს მიმართ, რამეთუ
რომდასა ბრძნობდა ქმრისა მისისა და სხუათა შვილთა რომს შინა ყოფსა.
და მოუტევნა მას ლავინიოს ესენი, რომელთათჳს ევედრებოდა და განაგნა
მისთვისნი ყოველნი, ხოლო კრკანოს იეროსოლჳმად შთაიყვანა, რაათა აქუნ-
დეს ტაჲრისა მოურნეობაჲ. და ხუთთა შესაკრებელთა დამადგინებელმან
სწორად ნაწილად განყო ნათესავი: და მოქალაქობდეს ვიეთნიმე იეროსოლ-
ჳმას შინა: ხოლო სხუანი — ლაღარათა შინა და სხუანი — ამათუნტას, ხოლო
მეოთხენი იყვნეს იერიხენტოს და მეხუთე, ნაწილი — სეფტორს შინა და-
ლილჯაჲსა. და განთავისუფლებულნი მძღავრებისაგან რჩეულთა მამაკაც-
თა მიერ განეგებოდეს.

თ. 6

1. ხოლო არისტოველოს ივლტოდა რომით და იუდეიად მიიწია და
აღექსანდრიოსა, რომელი იყო ახლად დამკობილი, აღშენებასა მნებებელ იყო.
ხოლო ლავინიოს წარავლინა მისა მიმართ მკედარნი და მთავარნი: სისენნა
და ანტონიოს და სერუილიოს, რაათა დააყენონ იგი დაპყრობად ადგილისა და
შეიპყრან იგი. მრავალნი უკუე იუდელთაგან შეუდგებოდეს არისტოვე-
ლოს ძუელისა ბედკეთილობისათჳს და უახლესთა საქმეთა ზედა იხარებ-
დეს. რამეთუ პითოლას ვინმე მკედართმთავარი, იეროსოლჳმათა შინა მყოფი,
ათასთა თანა მივიდა მისა მიმართ. და მრავალნი მისრულთაგან უქურველ
იყვნეს. სთნდა უკუე მაქერუნტას წარსლვაჲ არისტოველოსს და
უქურველნი ვიდრემე განუტევნა, ულონოდმყოფნი, რამეთუ არა საქმარ
ეკმნეს მას საქმეთა მიმართ. ხოლო აღქურვილთა, რეა ათასად მყოფთა მიმ-
ყვანებელი, წარვიდა. და ვინაითგან განეწყუნეს მათ რომნი ძლიერად, იძლიე-
ნეს იუდელნი ბრძოლასა შინა და მკნელ მღუწეულნი სივლტოლად მიდრკეს,
რამეთუ აიძულებდეს მათ მბრძოლნი. მოიკუდინნეს ვიდრემე ამათგან ხუთ
ათასნი, ხოლო ნეშტნი, განზნეულნი, ვითარ შემძლებელ იყვნეს, ცხოვნებად
თეთა თჳსთა მოსწრაფე იყვნეს. ხოლო არისტოველოს, უმრავლეს ათასთა
მქონებელი, მაქერუნტად მივილტოდა და განამარგებდა ადგილსა და ბორო-
ტად მოქმედი არცა ერთსა სასოებასა / კეთილისასა მქონებელ იყო. და ორთა
დღეთა შინა წინააღდგომილი ოჯრებისაჲ და მრავალთა წყულულებათა მიმ-
ღებელი ტყუედ მიყვანებულ იქმნა ლავინიოჲს მიმართ ანტილონოჲს თანა,
ყრმისა თჳსისა, რომელიცა მის თანა ივლტოდა რომით. და ესევითარისა ვიდ-

¹ დამკობილთა A.

რემე მკუმეველი ბედისაჲ არისტოვეულოს კუალად რომს წარივლინა და შეკრული მიერ იაყრობვოდა, მმეფობი და მღღელთმთავრობი წელთა სამთა და თუეთა ექუსთა, მამაკაცი ბრწყინვალე და დიდსული. ხოლო შეილნი მისნი განუტევენა სუნიკლიტობამან, რამეთუ ლავინიოს. მიწერა, ვითარმედ აღუთქუა მას ესე დედისა მათისათუს, სამცველოთა მიმცემელისა. და მაშინ იუდეად აღვიდეს.

2. ხოლო ლავინიოსს, პართთა ზედა განმკერდებულსა და აწოა ევფრატისა¹ განმწიაღებელსა, სთნდა ეგუბტედ უკუნქეცეჲ და მას შინა დადგინებაჲ პტოლემეოასი. და ესენი ვიდრემე სხუათაცა შინა ცხადქმნულ არიან. ხოლო ლავინიოსს, მკედრობასა მას შინა ვრკანოას თანა წარმავალსა, ანტიპატროს შინა იფქლი და საკურველნი და საკმარნი და ზენა კერძო პილუსიოასა მყოფნი იუდელნი ამან მოიყვანნა მისა და თანაშემწე ყენა, მცველად მყოფნი ეგუბტისა სადარნოთანი. ხოლო აღმოსრულმან ეგუბტით პოვა სკრიაჲ ქლომითა და შფოთითა სნეული, რამეთუ არისტოვეულოსა ყრმამან აღექსანდროს, კუალად უკუნანასკნელ აღსრულმან² მთავრობასა ზედა, მრავალნი იუდელნი განადგინნა იძულებით და მკედრობითა დიდითა მომვლელი სოფლებისაჲ, მოაკუდინებდა ყოველთა რომთა, რაოდენთა მიემთხუოდა მილტოლეიტთა ლარინინ წოდებულსა მთასა შინა და გარემოდგომილი აოკრებდა.

3. ხოლო ლავინიოს, ესევეთართა მპოვნელმან სკრიასა შინა, წინა-წარავლინა ანტიპატროს ამისთა მოქმედთა მიმართ, რამეთუ გონიერ იყო, რაჲთა უკუეთუ შემძლებელ იქმნეს დაცხრომად მათდა უგუნურებისაგან, არწმუნოს უმჯობესისა გულისსიტყუსა მიმართ აღსლუჲ. ხოლო ამან, მიწვენულმან, მრავალნი გონიერ ყენა და უმჯობესისა მიმართ მიიყვანნა, ხოლო აღექსანდროს დარწმუნებაჲ ვერ შეუძლო, რამეთუ იუდელთა მკედრობასა სამთა ბევრთა მქონებელი შეემთხვა ლავინიოსს და მბრძოლი იძლია და ბევრნი დაეცენ მისნი იტავკრიოასა მთასა ზედა.

4. ხოლო ლავინიოს, დამადგინებელი იეროსოლემელთა ქალაქისაჲ, ვითარ იყო ანტიპატროს თნებისაებრ, ნავატელთა ზედა წარვიდა და სძლო მათ მბრძოლასა შინა. ხოლო პართთაგან ლტოლეილნი, მითრიდატი და ორსანი, მისა მიმართ მიწვენულნი, წარავლინნა. და იგინი ვიდრემე განველტნეს მას კუალად. ლავინიოს ვიდრემე უკუე, საქმეთა დიდთა და ბრწყინვალეთა მოქმედ მკედართმთავრობასა შინა, რომს წარვიდა, კრასსოასთუს მიმცემელი მთავრობისაჲ. ხოლო პომპიიოას და ლავინიოას მკედრობისათუს იუდელთა ზედა დასწერს ნიკოლოას დამასკინელი და სტრავეონ კაპპადუკელი, არცა ერთსა სხუაჲ სხსსაგან უუცხოესსა მერყუელი.

07. 7

1. ხოლო კრასსოს, პართთა ზედა მგულებელი / აღმკერდებად, იუდეად მიიწია და ტაძარსა შინა მყოფთა საკმართა მტკრთველი, რომელნი პომპიიოს

¹ ეფფატისა AQ. ² აღრულმან A.

ლაუტენა, ხოლო ორ ათასნი ტალანტნი იყვნეს, მნებებელ იყო ოქროსაცა ყოველსა განძარცუვად ტაძრისაგან. და ესე უკუე ტალანტნი იყვნეს რვა ათასნი. მიიღო უკუე ღირეცა, ყოვლად შთასხმული ოქროსაჲ, სამასთა მნათაგან ქმნული. ხოლო მნაჲ იტკრთავს ჩუენ შორის ლიტრათა ორთა და ნახევარსა. მისცა უკუე მას ესე ღირე მცველმან საუნჯეთამან მდღელმან, ელეზაროს სახელით, არა სიბოროტისათვის, რამეთუ კეთილ იყო და მართალი, არამედ რწმუნებულ იყო მისთვის დაცვაჲ ტაძრისა მოსაკიდელთაჲ, რომელნი განსაკვრებულ იყვნეს შუენებითა და მრავალსაყიდლის შემზადებულებითა, ხოლო ამას ღირესა ზედა შთამოკიდებულ იყვნეს. და ვინაჲთგან ხელეიდა კრასოსს ოქროსა შეკრებისათვის მოსწრაფესა, შეშინებულმან ყოვლისა ტაძრისა სამკაულისათვის ღირე ოქროსაჲ მისცა მას საცხრაღ ყოველთა, ფიცთა მიმღებულმან მისგან, რაჲთა არაჲაჲ სხუაჲ შეძრას ტაძრსა შინა, არამედ მხოლოდ კმა იყოს მის მიერ მიცემულსა ზედა, მრავალთა ბევრთა ღირსსა. ხოლო ღირე ესე იყო შემისა ღირესა შინა გამოღარულსა და ესე ვიდრემე სხუათა ყოველთაგან უცნაურ იყო, ხოლო ელეზაროს მხოლოდ უწყოდა. კრასოსს ვიდრემე მიიღო ესევითარ, არცა ერთისა ტაძრისა შინათაჲსა შემხებულმან და გარდასრულმან ფიცთა ყოველი ტაძრსა შინა მყოფი ოქროჲ განიღო.

260 2. ხოლო ნუვის უკვრს, უკუეთუ ესოდენი სიმდიდრე იყო ტაძრსა ჩუენსა შინა, რამეთუ ყოველნი ყოველსა ქუეყანასა¹ შინა დამკვდრებულნი იუდელნი და პატივისმცემელნი ღმრთისანი და ამას თანა ასიაჲსა და ეეროპისაგან, მას შინა მოიღებდეს შესაწირავთა მრავლით ეამითგან ფრიად. ხოლო არა არს უმოწმო სიდიდე პირველთქუმულთა საკმართაჲ, არცა ზუაობისა ჩუენისა ძლით და ნამეტავმეტყუელებისა ესოდენად სიმრავლედ აღიყვანებთან სიმღღრენი, არამედ და სხუანიცა მრავალნი აღმწერელნი გუეწამებთან ჩუენ. და სტრაჲონ კაპადოკელი, მეტყუელი ესრეთ: „ხოლო წარმავლენულმან მითრიდატის კოდ, მიიხუნსა საკმარნი, რომელნი დაესხნეს მუნ კლეოპატრას დედოფალსა და რეასნი ტალანტნი იუდელთანი“. ხოლო ჩუენდა საერონი საკმარნი არა არიან, გარნა მხოლოდ ღმრთისანი. და ცხად არს, ვითარმედ ესე საკმარნი წარიხუნეს კოდ ასიას შინა მყოფთა იუდელთა მითრიდატის შიშისაგან, რამეთუ არა ჯერ-არს იუდეას შინა მყოფთა იუდელთაგან, ქალაქისა ძლიერისა მქონებულთა და ტაძრისა, წარვლინებაჲ საკმართაჲ კოდ. არამედ არცა ალექსანდრიას შინა დამკვდრებულთა იუდელთაგან დასარწმუნებელ არს ამისი ქმნაჲ, მითრიდატისგან არა მოშიშთა. ხოლო წამებს სხუასაცა ადგილსა ესევე სტრაჲონ, ვითარმედ რომელსა ეამსა განვლო სკლას ელლაჲა ბრძოლად მითრიდატისა, წარავლინა ლუკულლოს კვრინის შინა ჯღომისათვის ნათესავისა ჩუენისა, რომელთა მიერ ქუეყანაჲ აღსავეს იყო. და იტყვს ესრეთ: „ხოლო ოთხნი იყვნეს ნათეს/ავნი კვრინელთა ქალაქსა შინა: მ. ქალაქეთა და მუშაკთაჲ და მესამე — გარდასახლებულთაჲ, ხოლო მეოთხე: — იუდელთაჲ. ესე უკუე ყოველსა ქალაქსა შინა განთესულ არს და არა ადვილად საპოვნელ არს ადგილი ქუეყანასა შინა, რომელი არა შემწყურებელ არს სიმრავლესა ამის ნათესავისასა და არა დაიპყრობვის ამის მიერ ეგპტე

რანად და კერინეაჲ, რომელნი მათვე მთავართა მიმთხუეულნი დიდად იშურ-
 ებიან სხუათათესცა და იუდელთა სიმრავლესა ზრდისათეს გარდამატებუ-
 ლებით და თანააღორძინებით იყუმევენ მამულსა სჯულსა იუდელთასა. ეგვტეს
 შინა ვიდრემე სამკვდრებელი იუდელთაჲ თესაგან განჩენილ არს და ალექსან-
 დრიელთა ქალაქისაგან განსაზღვრებულ არს ამის ნათესავისათეს დიდი კერ-
 ძოჲ. და დაიდგინების მათ ზედა ნათესავეითმთავარიცა მათი, რომელი განა-
 ვებს ნათესავსა და კმართებს მსჯავრთა და განზრახვაათეს მოურნეობს და
 ბრძანებათა, ვითარ მოქალაქობისა სრულისა მთავარი. ეგვტეს შინა ვიდრე-
 მე უკუე განძლიერდა ნათესავი ესე ამისთეს, რამეთუ ეგვტელნი იყვნეს იუ-
 დელნი დასაბამითგან და რამეთუ მახლობელ იყვნესცა მამულისა მათისა,
 წარსრულნი მიერ. ხოლო კერინეად წარვიდეს, რამეთუ ესენიცა მეზობელ
 იყვნეს ეგვტელთა სამთავროსა, ვითარ და იუდეაიცა, და უფროსლა უბირ-
 ველეს მის მთავრობისა სტრავეონ ვიდრემე ამათ იტყეს.

3. ხოლო კრასოს, განმგებელი ყოველთაჲ, ვითარ სახედ მნებებელ იყო
 იგი, წარემართა პართუეასა ზედა და იგი ვიდრემე უკუე ყოვლისა მკედრო-
 ბისა თანა წარწყმდა, ვითარ და სხუათაცა შინა უწყებულ არს. და კასიოს
 უკუე, სკრიად ლტოლვილმან, განამაგრა იგი და მაყენებელ იყო პართთა,
 რომელნი არბევდეს მას კრასოსს ძლევის ძლით. ხოლო კულად ტეროსს
 მიწვენული აღვიდა იუდეადცა და ტარიქეაჲსა ვიდრემე მბრძოლმან მეყუსეუ-
 ლად დაიპყრა და სამნი ბევრნი კაცნი ტყუედ მიიყვანნა. ხოლო მოაკუდინა
 პითოლაჲსცა, არისტოვულოსს კლომასა მიმთუალველი, რამეთუ განაზრახა
 ესე ანტოპატროს, რომელსა მრავალი ძლიერებაჲ აქუნდა და მრავლისა პატი-
 ვისა ღირს იყო მაშინ. და იღუმელთა თანამყოფმან¹ მიიყვანა ცოლი საჩინო-
 თაგან არაუიამსათა, სახელით კვბრის, რომლისაგან ოთხნი ყრმანი იქმნნეს
 მისთეს: ფასალოს და იროდის, რომელი უკუანამსკენელ მეფე იქმნა, იოსი-
 პოს² თანად და ფერორას. ხოლო ასული — სალომი.

ამას ანტოპატროსს ექმნა სხუათაცა მიმართ ძლიერთა სიყუარული, გარ-
 ნა უფროსლა არავისა მიმართ, რომელსა შეილნიცა შეკვედრნა, არისტოვუ-
 ლოსს მბრძოლმან. კასიოსს ვიდრემე უკუე, აღმკვდრებული ეფფრატისა მი-
 მართ, მოსწრაფე იყო მიგებებად მიერ მომავალთა, ვითარ და სხუათაცა
 შარ კნაღქმნილ არს.

4. ხოლო უკუანამსკენელსა ჟამსა შინა მიილო რომი კესარიამან და ვინა-
 მთგან ივლტოდა პომპიიოს და სენკლიტობაჲ წიად იორდა/ნისა*, განმკნელი
 არისტოვულოსსი საქრეელთაგან კესარ მნებებელ იყო სკრიად წარვლინებასა
 მისსა, ორთა განწესებულებათა მიმცემელი მისთეს, რათა განემზადოს მისა
 მიმართ ძლიერად მყოფი. არამედ არაჲაჲ სარგებელ-ეყო არისტოვულოსს სა-
 სოებათაგან, რომელთა მიემთხვა³ კესარისა კელთმწიფებისაგან, რამეთუ
 მსწრობელთა მისთა, რომელნი პომპიიოსსთა ბრძნობდეს, წამლითა განხრწნეს
 იგი. ხოლო დაჰვლეს იგი განმგებელთა კესარისა საქმეთა და სხეული მისი
 მდებარე იყო თაფლსა შინა, დაფლული ჟამსა მრავალსა, ვიდრემდის არა ან-
 ტონიოს, უკუანამსკენელ წარმავლენელმან მისმან იუდეად, სამეფოთა ლარ-

¹ თანამყოფმან A. ² იოსოს A, თოსოს Q, 'Iძოჲიძე 14₁₂₁. ³ მიმთხვა A Q.

* * * 'Iძოჲიძე 14₁₂₂.

ნაკთა შინა ბრძანა დადებდა მისი. ხოლო სკიპიონს მიუძღვნო პომპიოს. მოკუდინებდა ალექსანდროს, არისტოვეულოს ყრმისაჲ. და მან, გამომთხოველმან ჰაბუქისამან პირველთა ნაცოდებთა ზედა რომთა მიმართ, ცულითა მოაკუდინა. და ესე ვიდრემე ესრეთ ანტიოქიას შინა აღსრულდა. ხოლო ძმანი მისნი პტოლემეოს მენნეოსმან მიიყვანნა, მთავარმან ხალკიდისამან, ლივანოვსა მთასა ქუეშე. და წარმავლენელმან ძისა თვისისა ფილიპიონისმან ასკალონად, არისტოვეულოს ცოლისა მიმართ, უბრძანა წარვლინებდა ძისა მისისა ანტიონოვსი და ასულთა მისთაჲ, რომელთაგან ერთსა, ალექსანდრას სახელით, ეტრფილა ფილიპიონ და ცოლად მიიყვანა. ხოლო შემდგომად ამათსა მომავლდინებელი მისი, მამად მისი პტოლემეოს ექორწინა ალექსანდრას და მოურნეობასა¹ ჰყოფდა ძმთა მისთასა.

თ. 8

1. ხოლო შემდგომად პომპიოსს სიკუდილისა ჯა ძლეულებისა, რომელი იქმნა მის ზედა კესარის მიმართ მბრძოლისა ეგვიპტეს შინა, მრავალი საქმარებაჲ მიანიჭა მას ანტიპატროს, თავისა მიერ თვისისა იუდელთა. მოურნეჲმან კრკანოვს მცნებისაებრ, რამეთუ მითრიდატი პერდამინელი, მომყვანებელი შვედრობისაჲ შემწედ, ვერშემძლებელ იყო პილუსიოთ განსლვასა და ასკალონს შინა იქცეოდა, ხოლო ანტიპატროს მიიყვანნა იუდელთაგან ალქურვილნი სამ ათასნი და არავიანთ შემწეთა მოსლვად იმოქმედა მთავართაგან. და მის ძლით ყოველნი, სურიაჲსა შინა მყოფნი, შეეწეოდეს და არა მნებებელ იყვნეს დაკლებასა კესარის მიმართისა შემწეობისაგან გულსმოდგინებით, იამვლანოს თანად მძლავრი და პტოლემეოს, ძე მისი, და თოლომეოს სოფოვასი, ლივანოვსა მთასა თანა მკვდრი და თანად ქალაქნი ყოველნი. ხოლო მითრიდატის, აღდგომილი სურიაჲთ, პილუსიოდ მიიწია. და ვინათგან არა შეიწყენარებდეს მას კაცნი, აოკრებდა ქალაქსა. ხოლო მკნედ² გამოჩნდა ანტიპატროს, რამეთუ პირველად დამარლუველმან³ რომელსამე კერძოსა ზღუდისასა შესავალი გზად მიანიჭა სხუათა ქალაქისა მიმართ და პილუსიოჲ ვიდრემე ესრეთ მქონებელ იყო. ხოლო ანტიპატროს და მითრიდატის თანათა, მიმავალთა კესარისა მიმართ, აყენებდეს იუდელნი ეგვიპტელნი, ონიაჲსად სახელდებულსა სოფელსა და მკვდრებულნი. არამედ არწმუნა/მათ მსგავსთავე მისთა ბრძნობად თანმონათესავობისათვის ანტიპატროს და ამას თანა უჩუენნა მათ ეპისტოლენიცა კრკანოვს მდღელთმთავრისანი, რომელთა მიერ სიყუარულად კესარისა მიუწოდდა მათ და ყოველთა საქმართა მინიჭებასა მკვდრობისათვის ჰლოცვიდა. და იგინი ვიდრემე, ვითარ ხედვიდეს ანტიპატროსს და მდღელთმთავარსა მათ თანა მიწვეულთა, მორჩილ იქმნნეს. ამათი რაჲ შეერთებდა ისწავეს მათ თანა შემფის შინა მყოფთა, მიუწოდდეს იგინიცა მითრიდატის მათდა მიმართ. და ამან, მისრულმან, მიიყვანნა იგინიცა.

2. ხოლო ვინათგან მიიწია დელტად წოდებულსა თანა, განწყო მბრძოლთა იუდელთა ბანაკად სახელდებულსა თანა. აქუნდა უკუე მარჯუენე კერძოჲ მითრიდატისს, ხოლო მარცხენე — ანტიპატროსს. და ვინათგან შეიერთნეს ბრძოლასა შინა, მიდრკა მითრიდატის კერძოჲ და შემთხუეულ

¹ მოურნეობასა A. ² მკნედ A. ³ დამარლუველმან A.

იყვნესცა მისთვის ძვრხილულობანი უძვრესნი ვნებად, არა თუმცა ანტიპატროსს, პირსა თანა მდინარისასა თვსთა მკედართა თანა მიმსრბოლსა და აწლა მძლეველსა მბრძოლთასა, ეკსნა იგი ძვრხილულობისაგან, ხოლო ეგვპტელნი, მძლეველნი, მიდრიქნა სივლტოლად. და მიიღო ბანაქი მათი, მრავლად მდევხელმან მათმან და მითრიდატისსცა მიუწოდდა, დიდად განშორებულსა ძლეულებასა შინა. დაეცნეს ვიდრემე მითრიდატისანი რეასანი, ხოლო ანტიპატროსანი — ორმეოცნი. ხოლო მითრიდატის აუწყა ამათვს მეფესა და ძლევისა მათისა ერთბამად და ცხორებისა მიზეზად ანტიპატროსს აღმოაჩენდა, ვიდრელა კესარი მაშინ ქებად აღიძრა მისთვის და რამეთუ იყუმიაცა ანტიპატროს ყოველსა ბრძოლასა შინა. ძვრხილუობა და წყლულქმნადაცა შეემთხვა მას ლუაწლთა შინა.

3. ხოლო კესარ, შემდგომად ჟამისა რომელსამე დამკსნელმან ბრძოლისამან და სკრიად მიწვევულმან, დიდად პატივისცა მათ: ვრკანოსს ვიდრემე მღღელთმთავრობა დაუმტყიცა, ხოლო ანტიპატროსს მოქალაქობა მისცა რომს შინა და უხარკობა ყოველგან.

იოანესის უკუე მრავლთა მიერ ამას მკედრობასა თანა ზიარებად ვრკანოსს და ეგვპტელ წარსლვამ. ხოლო ეწამების სიტყუასა ჩემსა სტრაჟონ კაპადოკელი; ასინოასა სახელისა მიერ მეტყუელი ესრეთ: „ხოლო შემდგომად მითრიდატის ეგვპტელ შესლვისა და ვრკანოსს, იუდეულთა მღღელთმთავრობისა“. და ესევე სტრაჟონ სხუათაცა შინა ვესიკრატის სახელისა მიერ იტყუს ესრეთ: „გამოვიდა უკუე მხოლოდ მითრიდატის და მიუწოდა ამან ასკალონად ანტიპატროსსცა, განმგებელსა იუდეასასა და სამ ათასნი მკედარნი შეიძნადნა მის თანა და სხუათა ძლიერთაცა და მთავართა მიუწოდა. ხოლო ეზიარა ამას მკედრობასა ვრკანოსცა მღღელთმთავარი“. ამათ ვიდრემე სტრაჟონ იტყუს.

4. მივიდა უკუე ანტილონოსცა, არისტოველოს ყრმად, კესარისა მიმართ და თანად მამისა ბედსა ჰგოდებდა და ვითარმედ მის ძლით მოაკუდინა წამლითა არისტოველოს და ძმად მისი ცულითა მოაკუდინა სკიპიონ. და ევედრებოდა წყალობასა მიღებად. მისთვის, მთავრობისაგან განდევნილისა. და ამათ თანა ვრკანოსს და ანტიპატროსს შესამენდა, მძლავრებით მთავრობასა ნათესავისასა და მისა მიმართ უსჯულოებასა. ხოლო ანტიპატროს, მუნ დამთხუეული, სიტყუა-უგებდა, რომელთათვს ხედვიდა შესმენასა მისსა, ამპარტავანად და მეშფოთელ! აღმოაჩენდა ანტილონოსს თანათა და რაოდენთა დაშურა მათთვის და თანა-შეეწია მკედრობათა შინა, შეავსენებდა, მოქმედი სიტყუათა, რომელთა თვთ იგი ეწამებოდა. ხოლო სამართლად იტყოდა, არისტოველოს ვიდრემე რომს წარტაცებულ იქმნა, მბრძოლად მყოფი მარადის და არაოდეს სიყუარულსა მქონებელი რომთა მიმართ. და ძმად უკუე შენი, ავაზაკობასა შინა შეპყრობილი სკიპიონის მიერ, მიემთხვა მათ, რომელთა ღირს იყო, არამედ არა იძულებითა და უსამართლოებითა მოქმედისადაცა ვნოს ესე მას.

5. ესე სიტყუანი რად თქუნა ანტიპატროს, ვრკანოს ვიდრემე მღღელთმთავრად ვანაჩინა კესარმან, ხოლო ანტიპატროსს მისცა მთავრობა, რომ-

¹ მეფოთელ A.

მელსაცა იგი მნებებელ იყოს. და ვინაჲთგან მას მისცა ამისი გამორჩევაჲ, განმგებელად იუდეასა განაჩინა იგი. ხოლო უბრძანა ვრკანოსს, ამის მადლისა მთხოველსა, რაჲთა აღჰმართნეს ზღუდენი მამულისანი, რამეთუ დაცემულ იყვნეს, პომპიოზსგან დამკობილნი. და ამათი დაწერაჲ კაბეტოლიოსა შინა ძიუქმცნო! ეპატოსთა რომს. და სუკლიტობისა მიერ ქმნულსა ბრძანებასა ესევსთარი აქუს სახე: ლევიკოს უალერიოს ლევიკოჲს ძემან, მკედართმთავარმან, განაზრახა სუკლიტობასა² დღეთა შინა დეკემვრისაჲსათა დაწერასა ბრძანებისასა ტაძარსა შინა თანმოსახელისასა*. ხოლო იყვნეს მუნ ლუკიოს კოპონიოს ლევიკოჲს ძე, კოლინა, და პაპირიოს კვრინაჲსი, რომელთათჳს აღექსანდროს იასონისი და ნუმინიოს ანტიოხოჲსი და ალექსანდროს დოროთეოჲსი, იუდელთა მოხუცებულნი, მამაკაცი კეთილნი და თანაშემწენი, იტყოდეს, განმახლებელნი პირველმყოფთა მადლთანი რომთა მიმართ და ფიალი და ფარი ოქროჲსაჲ თანშემწეობისა სასწაულად ქმნული მიიღეს, ოქროთაგან ბევრთა ხუთთა. და ევედრნეს ნაწერთა მიცემად მათდა ქალაქთა მიმართ თვთვანმგებელთა და მეფეთა მიმართ, რაჲთა სოფელი მათი და ლიმენანი!³ მოცალეებასა მიემთხვნენ და არცა ვინ ეუსამართლოებოდის მათ. ხოლო სთნდა ქმნაჲ სიყუარულისაჲ მადლისათჳსცა მათდა მიმართ და რაოდენთაცა მოქენენ იყვნეს, მიმთხუევად. ესენი მიანიჭნეს მათ და მოღებულნი ფარი შეიწყნარეს. ესენი იქმნეს ვრკანოჲს მღდელთმთავრისა ზედა ნათესავთმთავრისა⁴, წელსა მეცხრესა, თუქსა პანემოსსა.

262 პოვნა უკუე ათინელთაცა ერისაგან პატრიკნი ვრკანოს, მრავლად საკმარქმნულმან მათთვის. თანად და წარუვლინნეს მას ნაწერნი, ამის სახესა მქონებელნი: „მთავრობასა და მღდელთმთავრობასა დიონესიოჲს ასკლიპიადოჲსსა, თუქსა პანემოჲსა ხუთად წარმავლობასა მიეცა მკედართმთავართა ათინელთა გამოსაძიებელი. აღათოკლოჲს ზე მთავრისა ევკლის მენანდროჲსი⁴ აღიმუსიელი / მწიგნობრობდა მუნ კვიონისა მეთერთმეტესა, წინამდგომელთა განმგებლობასა. შესაკრებელ იქმნა თეატრონსა შინა და მათ თანა სჯიდა დოროთეოსცა მღდელთმთავარი და პირველმჯდომნი ერისანი. დიონესიოს დიონესიოჲსმან თქუა: ვინაჲთგან ვრკანოს აღექსანდროჲს ძე, მღდელთმთავარი და ნათესავთმთავარი იუდელთა, არს და ზოგად ერისა და თითოეულად მოქალაქეთა ყოველთა მოყუარე და ყოველსა მოსწრაფებასა მკუთმეველი მათთვის და თონელთა, მიწვენულთა გინა ვედრებად, ანუ თუსითა მიზეზითა, მსგავსადვე სიყუარულით შეიწყნარებეს და წარმოავლენს უშიშსა სავალსა, მოურნე მათთვის, პირველდცა ვიდრემე წამებულ არს ამათთვის და აწ ვინაჲთგან თეოდოსიოს თეოდოროჲს სუნიეოჲსმან მოგვთხრა⁵ და მამაკაცისა სათნოებაჲ შეაჯსენა ერსა, და ვითარმედ წადიერებაჲ აქუს ქმნად ჩუენდა მომართ, რომელსაცა რას კეთილსა შემძლებელ არს, გუთნავს პატრივისციემად მამაკაცისაჲ ოქროსა გვრგვნითა პატრივად მისა სჯულისაებრ და აღმართებად რვალისა ხატსა მისთვის ტაძარსა შინა ერისა და მადლთასა. ხოლო რაჲთა თქუან ესე გვრგვნი თეატრონსა შინა დიონესიოთა სამღერთასა, ახალნი რაჲ სრულ-იქმნებოდიან და

1 მიუქმცნო A. 2 სკლიტობასა A. 3 ნოსემორერისა A. 4 მენანდროჲსი A, მენა Q. 5 მგვთხრა A.

* შიქჲ ექვს Ὁμοίως εἶπε 14₁₄₆ (ტაძრის საკუთარი სახელი, რომლის შესატყვისი საზოგადო სახელი ἡ ἑκείνου ნიშნავს „ერთსაგონიერებას“, თარგმნილია და თანაც არასწორად: ἡ ἑκείνου ნათარგმნი = ერთი და იგივე, საერთო). 1* εἰς τὴν ἑκείνου 14₁₄₇ (ὁ ἀγίως = ნავსადგური).

ყოველ-ათინანი* და ელევსინნი და გამოძარცვეთინი ლუაწლნი. ხოლო იზრუ-
ნონ მკედართმთავართა, რაათა დადგრომილსა და დამცველსა ჩუენდა მოძარ-
თისა სიყუარულისასა ყოველიე ნაცვალ-ეგებოდის პატივად და მადლად
მოსწრაფებასა და პატივისმოყუარებასა მამაკაცისასა, რაათა ესენი რაჲ იქმ-
ნებოდინან, ცხად-იყოს, ერი ჩუენი ვითარმედ შეიწყნარებს კეთილთა და შე-
სამსგავსთა ნაცვლისგებათა აღირსებს და მოსწრაფე იყუნენ ჩუენისა სიყუა-
რულისა მოძარტ აწინდელთა პატივისათვის. ხოლო გამოარჩინეს მოხუცებულ-
ნიცა ყოველთა ათინელთაგან, რომელნი მათ მიერ განბჭობილსა მიმღებელ
იქმნეს მისა მიმართ და ეკედრნენ მიმთუალველსა პატივთასა, რაათა მოსწ-
რაფე იყოს მარადის კეთილსა რომელსავე ქმნად ქალაქისა მიმართ მათისა.
რომთა მიერნი უკუე და ერისა ათინელთაჲსა პატივისა ვრკანოჲს მიმართ უწ-
ყებულ არიან ჩუენ მიერ კმასაყოფელად.

მ. 9

1. ხოლო კესარ. განმგებელი სვრიაჲსა შინათაჲ: წარვიდა მიერ. და ვინა-
თგან კესარისა წარმავლენელი ანტიპატროს სვრიაჲთ იუდეუდ უკუნ-იქცა,
შეყუსეულად აღჰმართა ზღუდე, პომპიოჲს მიერ დამკობილი და სოფლითი-
სოფლად მავალი დააწყნარებდა შფოთსა, ერთხამად მაქადებელი რისხვისაჲ
და განმანჯარებელი დაწყნარებისაჲ, რამეთუ ვრკანოჲს თვისთა მბრძნობთა
კეთილბედობით ცხორებასა და თვისთა მონაგებთაგან შუებასა აღუთქუმიდა
უშფოთველად, ხოლო რომელნი შეუდგენ უჭაბუკისთა სასოებათა და მათ
შიერთა შესაძინელთა / ესვიდენ, იგი ვიდრემე აქუნდეს მათ ნაცვლად მოურ-
ნისა მეუფედ, ხოლო ვრკანოჲსი ნაცვლად მეფისა — მძლავრად და რომნი და
კესარი ნაცვლად მთავართა — მწარენი მბრძოლნი, რამეთუ არა მოითმინონ
შეურაცხ-ყოფაჲ მისი, რომელი მათ დაადგინეს. ამათი მეტყუელი დააწყნა-
რებდა თავისა მიერ თვისისა სოფლებსა შინა შფოთთა.

2. ხოლო ვინათგან უძლურად და მცონარედ ხედვიდა ვრკანოჲს, ფასა-
ილოს, უმოხუცებულესი ყრმათა მისთაჲ, იეროსოლჴმათა და გარემოჲსთა
ადგილთა შინა მკედართმთავრად განაჩინა. ხოლო შემდომსა მისსა, ირო-
დის ღალ-ლეაჲსა განგებაჲ უბრძანა. ყოვლითურთ ჴაბუკად მყოფსა, რამე-
თუ ხუთნი და ათნი წელნი მხოლოდ ქმნულ იყუნეს მისთვის. გარნა არარას
ავნებდა მას სიჭაბუკე, არამედ გონიერებითა მკნედმყოფმან ჴაბუკმან მიზუზი
პოვა მეყუსეულად გამოსაჩინებლად სათნოებისა თვისისა, რამეთუ მკოვენლ-
მან ეზუკია ავაზაკთმთავრისამან, რომელი არბევდა მახლობელთა სვრიაჲსათა,
მრავლისა სიმრავლისა თანა მბრძოლმან მისმან მოაკუდიანა მრავალნი მის
თანანი ავაზაკნი. და ფრიად შეიყუარეს სურთა საქმე ესე მისი, რამეთუ გან-
წმიდა ქუეყანაჲ მათი, რომელთა სუროდა განთავისუფლებაჲ საავაზაკოჲსა-
გან. აქუნდეს უკუე მას ამისთვის დაბათა შინა და ქალაქთა, ვითარ მშვდობისა
მიმნიჭებელსა მათთვის და უშფოთველსა შუებასა მონაგებთაგან¹. ხოლო იქმნა

¹ მონაგებთაგან A.

* Παναθηναϊαίς 14, 188. et Παναθηναϊαίς = პანათენეოთენის საბატუცემულო დღესას-
წაული, რომელი აღინიშნებოდა 28 ჰექატომბონს, ყოველი თლმზიდის მესამე წელს. დღესასწაუ-
ლის სახელწოდების პირველი ნაწილი თარგმნილია.

ამისთვის საცნაურ სექსტომასცა კესარისა, რომელი იყო ნათესავი დიდისა კესარისა და განაგებდა სკრიასა. შური უკუე შეუვდა იროდის მიერ ქმნულთათვის ფასილოსს, ძმისა მისსა, და სიმკნისა მისისა მიმართ აღძრული მოსწრაფე იყო არა დაკლებად მსგავსისა ქებისაგან. და იეროსოლუმამასა შინა მყოფთა მოყუარე თვისა ჰყოფდა, ამისთვის მქონებელი ქალაქისაჲ, არცა უშუერებით მკუმეველი საქმეთაჲ, არცა მაგინებელი კელმწიფებისაჲ. ესენი ანტიპატროსს ჰყოფდეს განსუენებისა სამეფოასა და პატივთა მიმთხუევად, რომელთა მიმღებელ იქმნეს ვინმე, ყოველთა მეუფედ მყოფი. და ამათ მიერისა ვიდრემე ბრწყინვალებისათვის, ვითარ საყუარელ არს მრავალგზის შემთხუევად. ვრკანოას მიმართსა სიყუარულსა და სარწმუნოებასა არა გარდაჰკდა.

3. ხოლო მთავარნი იუდელთანი, მხედველნი ანტიპატროსნი და ძეთა მისთანი მის თანა დიდად აღორძინებულად სიყუარულისათვის ნათესავისაგან და შესაძინელისათვის იუდეასა და ვრკანოას საკმართაგან, ბოროტჩუეულებით მქონებელ იყვნეს მისა მიმართ. და სიყუარულსა მოქმედ იყო ანტიპატროსს თვთმპყრობელთა მიმართ რომისათა და მარწმუნებელი ვრკანოასი საკმართა წარვლენბად, თვთ, მიმღებელი, განიწესებდა ძღუენსა ვითარ მისსა და არა ვითარ ვრკანოას მიცემულსა წარავლინებდა თვთმპყრობელთა მიმართ. ამათჲსმენელი ვრკანოს არა ზრუნვიდა, არამედ ფრიად იხარებდა.

263 ხოლო შიშსა შინა იყვნეს პირველნი იუდელთანი, მხედველნი იროდისნი იძულებით და კადნიერებით და მძლავრებით გულისმთქუმელისანი. და მისრულნი ვრკანოას მიმართ ცხადად შესამენდეს ანტიპატროსს: „და ვიდრემდის, ეტყოდეს, ქმნულთა ზედა სდუმ, ანუ არა ხედავა ანტიპატროსს ვიდრემე და ძეთა მისთა მთავრობისა მომრტყმელთა, ხოლო შენ მხოლოდ სახელი მეფობისაჲ გესმის? არამედ ნუ უმეცარ ხარ, ამათ, ნუცა გარეგან ძვრხილულობისა ჰგონებ ყოფასა, მკონარე თავისა თვისისათვისცა და მეფობისათვის, რამეთუ არა ზედღამხედველნი საქმეთა შენთანი არიან ანტიპატროსს და ყრმანი მისნი აწ, ნუცა აცთუნებ თავსა თვისსა ამისი მგონებელი, არამედ მეუფედ აღსაარებულ არიან ცხადად. და რამეთუ იროდი, ყრმამან მისმან, ეზეკია მოაკუდინა და მის თანანი, გარდასრულმან სჯულთა ჩუენთამან, რომელი დააყენებს მოკუდინებასა კაცისასა, დადაცათუ ბოროტი იყოს, არა თუ პირველ დაისაჯოს. შესაკრებელისა მიერ ამას ვნებად. და არა მიმღებულმან კელმწიფებისამან შენგან, ესენი იკადრნა.“

4. ხოლო ვრკანოს, მსმენელმან ამთმან, ირწმუნა. და უფროასდა აღძრეს რისხვაჲ მისი დედათა მათთა, რომელნი მოისრნეს იროდის მიერ, რამეთუ ესენი დღითი-დღე ტაძარსა შინა მვედრებელ იყვნეს მეფისა და ერისა, რაჲთა მსჯავრი მოქმედებულთაჲ მისცეს იროდი შორის შესაკრებელისა. და აღძრულმან ამათ მიერ ვრკანოსს მოუწოდა იროდის სიტყვსკვებად, რომელთათვის შესამენდეს. ხოლო იგი მივიდა განზრახვისაებრ მამისა თვისისა, რაჲთა არა ვითარ მსოფლიოჲ, არამედ შემზადებისა თანა შევიდეს და დაცვისა სხეულთა მისთამსა. და თანად ღალილეასა შინანი, ვითარ სახედ ჰგონებდა უმჯობესყოფასა მისთვის, შეისაკუთრნა და სიმრავლისა თანა კმასაყოფელისა გზასა ზედა წარვიდა, რაჲთა არცა საშვი იგონოს ვრკანოას მიერ, მრავლისა მკედრობისა თანა მიწვეული და არცა შიშუელი და განუკრძალველი მივიდეს მსჯავრისა მიმართ. სექსტოსს ვიდრემე უკუე, მთავარმან სკრიამასამან, მიუ-

წერა ვრკანოსს და ევედრებოდა განტევებასა იროდისსა მსჯავრისაგან და რისხვასა აქადებდა. არა თუ ისმინოს. ხოლო სექსტოას მიერნიცა წერილნი მიზენნი იყენეს განტევებისათვის იროდისა და არცა ერთსა ვნებისათვის შესაკრებელისაგან, რამეთუ უყუარდა იგი, ვითარ ძე. ხოლო შევიდა რამ შორის შესაკრებელისა იროდი მისთა მკედართა თანა, განაჯრთუნა ყოველნი და მიერთვან არცა ერთი ვინ პირველმიწვევისა მისისა შემასმენელთაგანი იკადრებდა შესმენასა მისსა, არამედ იყო დუმილი და უღონობაჲ თუ რომლისაჲ ჯერ-არს მოქმედებაჲ. ხოლო ესრეთ რამ მღებარე იყენეს, ერთმან ვინმე; საშეა სახელით, მართალმან მამაკაცმან და ამისთვის მოშიშებისაგან უმჯობესმან, აღდგომილმან თქუა: „მამაკაცო ერთკრებანო და მეფეო! სამსჯავროდ ვიდრემე არცა თვთ მე უწყი ოდესვე მის ქუეშე თქუენ მიერ წოდებულთაგანი ესრეთ / წარმოდგომილად, არცა თქუენ მიერ თქუმასა ვპკონებ ამისა, არამედ ყოველი, ვინცა ვინ მოვიდის ამას სამსჯავროსა განსაკითხავად, მდაბლითა: და მოშიშითა სახითა წარმოდგის და წყალობასა მოინადირებდის თქუენგანს, მათთა განმშლელი და შავსა სამოსელსა შემოსელი. ხოლო რჩეული ოროდო, კლვისა მსჯავრსა მლტოლველი და ესევეთარისა მიზენისათვის წოდებულნი, მდგომარე არს პორფერასა მომღებელი და თავისა შემამკობელი დაწყობილებითა თმისაჲთა და გარემოჲს მისსა აღკურვილთა მქონებელი, რაჲთა, უკუეთუ დაესაჯოთ! იგი სჯულისაებრ, მოგუაყუდინენეს ვიდრემე ჩუენ, ხოლო თვთ ცხონდეს, მძძალაერებელი სამართლისაჲ. არამედ იროდის ვიდრემე ამათთვის არა ვაბრალებ, უკუეთუ უმჯობესისა თვისისათვის მოსწრაფე არს, ვიდრელა სჯულისა, ვინაჲთვან თქუენ და მეფეცა ესოდენსა მოცალეებასა მიანიჭებთ მას. უწყოდეთ უკუე, დიდი ღმერთი*, ვითარმედ ამან, რომლისა განტევებასა მნებებელ ხართ აწ ვრკანოასთვის, გტანჯნეს თქუენ ოდესმე და თვთ იგი მეფეცა“.

ხოლო არა განცრუენა ერთსაცა თქუმულთაგანსა ზედა, რამეთუ იროდი, სიმღებელმან მეფობისამან, ყოველნი შესაკრებელისა შინანი მოაყუდინნა და თვთ ვრკანოსცა გარეშე სამეფასა, რამეთუ ფრიად პატიე-სცა მას სიმართლისა ძლით და რამეთუ შემდგომად ამითსა, გარემოდგომილ იყო რამ ქალაქისა იროდი და სოსისოს, განაზრახა ერსა შეწყყნარებაჲ იროდისი, მეტყუელმან, ვითარმედ ცოდვათა მათთათვის არა შესაძლებელ არს განლტოლვაჲ მისგან. და ამათთვის ვიდრემე ადვილსა თვისსა ვთქუათ.

5. ხოლო ვრკანოს ვინაჲთვან ხედვიდა შესაკრებელსა აღძრულსა მოკუდინებისათვის იროდისა, სხუასა დღესა გარდადვა სასჯელი და ფარულად წარმავლინებელმან იროდის მიმართ განაზრახა მას ლტოლვაჲ ქალაქისაგან, რამეთუ ესრეთ განველტო სიკუდილსა. და იგი ვიდრემე წარვიდა დამასკოდ, ვითარ მეფისაგან მლტოლველი. და სექსტოას მიმართ მიწვეულმან განიმტაცნა თავისა ძლითნი და ესრეთ მქონებელ იყო, ვითარმედ უკუეთუ კულად იწოდოს შესაკრებელად სამსჯავროესა მიმართ, არა ერჩდეს მას. ხოლო მწუხარე იყენეს შესაკრებელისანი და ვრკანოსს ეტყოდეს, ვითარმედ ყოველთა თავისა თვისსა ბოროტისათვის იქმს. ხოლო იგი არცა უმეცარ იყო, არამედ ქმნასა არცა ერთისასა შემძლებელ იყო უმჯნობისათვის და უგუნურებისა.

1 დაესაჯოთ A.

* Ἰσὴε ἰσθῆτος μέγας εὐθ' ὄνδρ 14,14 (ლიდი არს ღმერთი).

ხოლო სექსტოს უქმნა იროდი მკედართმავერად ღელესა შინა სკრა-
 მსასა, რამეთუ სავმართა ძლით მისცა მას ესე, რომლისათვისცა ურკანოს ში-
 სა შინა იყო, ნუსადა განემკედროს მას ზედა იროდი. ხოლო არა მრავალი
 ამის შიშისა მიმყოფრებულ იქმნა, არამედ მივიდა მას ზედა იროდი, მი-
 ყვანებელი მკედრობისაჲ, მრისხანე მისდა მსჯავრისათვის და სიტყვისგებასა
 შიკემად მიმკვლი მიწოდებისათვის შესაკრებელსა შინა. ხოლო დააყენეს იგი
 ბრძოლად იეროსოლჷმათა მამამან ანტიპატროს და ძმამან, მიგებებულთა მის-
 თს. და მიმართებაჲ მისი დააცხრევს და / ევედრნეს საქმით ვიდრემე არცა
 ერთსა კელ-ყოფად, გარნა შინებით მხოლოდ ქადებად რისხვისა და არარას
 უმეტესსა ქმნად მიმნიკებელისა მისთვის ესევითარსა პატივსა მიწვენად. და
 ევედრებოდეს განრისხებულსა სამსჯავროდ მიწოდებისათვის, რაჲთა მოიკენოს
 შენდობისაჲ და მადლი უწყოდის მისი და რაჲთა არა ძკრის-ყოფასა მხო-
 ლოდ მოიკნენებდეს, ხოლო ცხოვნებისათვის უმადლო იყოს და რაჲთა გულის-
 ქმა-ყოს, ვითარმედ უკუეთუ ბრძოლისა მიმართებანი მოსცნეს ღმერთმან
 ურკანოსს, უმრავლესი იყოს უცხადობაჲ მკედრობისაჲ*; რომლისათვისცა ნუ
 ყოვლითურთ მგონებელ ხარ ძლევისა მეფისა და თანაზრდილისა მიმართ
 ბრძოლასა მგულბელი, მრავალთა ვიდრემე კეთილთა მიმთხუეული და არცა
 ერთსა ბოროტსა მგნებელი მისგან. ხოლო რომელთათვის აბრალებ, ბოროტთა
 განმზრახთა მიერ იქმნა და არა მისგან, გონებასა გინა აჩრდილსა ძკრისა რომ-
 ლისასა ვიდრე მქონებელისაგან.

ირწმუნა ამათი იროდი, რამეთუ ჰგონებდა სასოებათა შინა, ვითარმედ
 კმა-არს მისთვის ძალსა მხოლოდ ჩუენებაჲ ნათესავისათვის. და იუდეამსანი
 ვიდრემე ესრეთ მქონებელ იყვნეს.

თ. 10

1. ხოლო კესარ, განსრული რომით, მზა იყო წიაღსღვად აფრიკასა ზედა
 ბრძოლად სკიპრონისა და კატონისა. წარავლინა უკუე ურკანოს მისა მიმართ,
 მვედრებელმან დამტკიცებად მისა მიმართსა სიყუარულსა და თანაშემწეობასა.
 ხოლო მთნდა მე საკვიროდ ყოფაჲ, რაჲთა გარდმოვსცნე ყოველნი პატივნი და
 თანაშემწეობანი, რომელნი იქმნნეს რომთაგან და თვთმყურობელთა მათთა ნა-
 თესავისა მომართ ჩუენისა, რაჲთა არა დაეფაროს სხუათა ყოველთა, ვითარ-
 მედ ასიამსა და ევროპისა მეფეთა სიყუარული აქუნდა ჩუენდა მომართ, სიმკ-
 ნისა და სარწმუნოებისა შემყუარებელთა. ხოლო ვინაჲთგან მრავალნი ჩუენდა
 მომართისა სიძულილისათვის არა ირწმუნებენ სპარსთა და მაკედონთა მიერ
 აღწერილნი: ნუცხს, რამეთუ არა ყოველთა ადგილთა, არცა საზოგადოთა
 შორის სხენან. ხოლო რომთა მიერისა ბრძანებისა არა არს წინააღღგომად,
 შორის სხენან. ხოლო რომთა მიერისა მბრძანებისა არა არს წინააღღგომად,
 რამეთუ საეროთაცა ადგილთა შინა ქალაქთასა მდებარე არიან და მერმე და
 იწცა კაპეტოლიოსა შინა რვალისა ძეგლთა ზედა აღწერილ არიან. არა უკუე,
 არამედ და კესარ იულოოსცა აღუქსანდრიას შინა მყოფთა იუდელთა უქმნა
 ძეგლი რვალისაჲ და აუწყა, ვითარმედ აღუქსანდრიელთა მოქალაქენი არიან

* *πλεονεξία τῆς στρατείας τῆς ἑξῆς* 14, 188 (=იმდენად ღლია მის მიერ წამოწყებულ
 ბრძოლს უსამართლობა... თარგმანში „უცხადობა“ გაჩნდა მიტომ, რომ ის იმეორებს იმ ნუსხათა
 ჩუენებს, სადაც *ἑξῆς*-ის ნაცვლად არის *ἐπιπλεον* rell. ტ. VII, გვ. 544).

და ამათგან ვყო მე აღმოჩენამ. ხოლო დავსხნე სუცკლიტობისა მიერ ქმნულნი ბრძანებანი და იულიოას კესარისანი ვრკანოას მიმართ და ნათესავისა ჩუენისა.

2. „ღაიოს იულიოს კესარ, თვთმპყრობელი და მღღელთმთავარი, დიკტატორი მეორედ, მთავართა სიდონელთა, განზრახვასა, ერსა, მხიარულებაჲ! უპუეთუ ჰმართელობთ, კეთილ სადმე არს და მეცა ვმრთელობ მკედარ-ბანაკებისა თანა. და წერილი, რომელი იქმნა ფიცარსა ზედა რვალისასა ვრკანოას მიმართ, ძისა ალექსანდროასა, მღღელთმთავარი/სა და ნათესავთმთავრისა იუდეელთაასა, წარმომივლენიეს თქუენდა ნაცვალნაწერი, რაჲთა საერთო თქუენთა წერილთა შინა დაიწეროს, ხოლო მნებავს ელლინურად და რომაულად ფიცარსა ზედა რვალისასა დაწერაჲ ამისი. არს უკუე ესე: „იულიოს კესარმან, თვთმპყრობელმან მეორედ, მღღელთმთავარმანცა, მეცნიერებითა განზრახვისაჲთა ვსაჩე: ვინაჲთგან ვრკანოს, ძე ალექსანდროასი, იუდელო, და აწ და უწინარესთაცა ჟამთა მშვდობასა შინა და ბრძოლასა სარწმუნოებაჲ ჩანად და მოსწრაფებაჲ საქმეთა ჩუენთათჳს აჩუენა, ვითარ უწამებიეს მისთჳს მრავალთა თვთმპყრობელთა და მახლობელსა, ბრძოლასა შინა ალექსანდროასასა ათასხუთასთა მკედართა თანა მოვიდა თანამბრძოლად და მითრიდატის მიმართ წარვლინებულმან ჩემ მიერ ყოველთა მკედრობისა შინათა ვარდაჰმატა სიმკნითა, ამათ მიზეზთათჳს ვრკანოას, ალექსანდროას ძისაჲ და შვილთა მისთაჲ ნათესავთმთავრად იუდელთად მნებავს ყოფაჲ, ხოლო მღღელთმთავრობაჲ იუდელთაჲ სამარადისოდ აქუნდეს მათ მამულთა წესთაებრ და იყოს იგი და ყრმანი მისნი თანაშემწენი ჩუენნი, თანად მოყუარეთა შორის მამაკაცთა შერაცხილ იყვენენ¹. და ამას თანა სჭულთა მათთაებრ, რაოდენნი არიან მღღელთმთავრობითნი და კაცთმოყუარებითნი, ამათსა ქონებასა ვბრძანებ მის მიერ და შვილთა მისთა. ხოლო უკუეთუ იქმნეს ძიებაჲ რაჲელიმე საშუვალ იუდელთა მოქალაქობისათჳს, მთნავს მე, რაჲთა იქმნეს ჩუენ შორის ამისი განსჯაჲ. ხოლო დაზამთრებასა და სავმართა სყიდასა შეუნდობ“.

3. „ღაიოას კესარისა, თვთმპყრობელისა, ვპატოსისა, თნებულნი, შენდობილნი, განბჰობილნი ესრეთ მქონებელ არიან: რაჲთა შვილნი მისნი იუდელთა ნათესავისა მთავრობდენ და მიცემულთა აღვილთა მონიყოფიერებდენ და მღღელთმთავარი იგი და ნათესავთმთავარი იუდელთაჲ და უსამართლოებულთა იუდელთა უსჯიდეს. და თანად წარავლინა ვრკანოას მიმართ, ალექსანდროას ძისა, მღღელთმთავრისა იუდელთაჲსა, მოხუცებულნი, რომელნი ეზრახნენ მას სიყუარულისა და თანაშემწეობისათჳს. და დიდვან რვალისაცა ფიცარი, ამათი მქონებელი, კაპეტოლიოსა შინა და სიდონს და ტუროსს და ასკალონს და ტაძართა შინა, გამოსახულნი წერილთა რომაულთა და ელლინურთა. და რაჲთა თანად ბრძანებაჲ ესე ყოველთა მიმართ ქალაქითი-ქალაქად განმგებელთა და მთავართა მათთა და მოყუარეთა მიმართ აღიღონ და ნიჭთა მისცემდენ მოხუცებულთა და ბრძანებათა წარავლენდენ ყოველით კერძო“.

¹ იყოფენ.

4. „ლაიოს კესარმან, თვთმპყრობელმან, დიკტატორმან, ვპატროსმან, პატივისა ძლით და სათნოებისა და კაცთმოყუარებისა მიუტევა უმჯობესისათვის სენკლიტოსთაჲსა და ერისა რომთაჲსა ვრკანოსს, ალექსანდროჲს ძესა და შვილთა მისთა, რაჲთა მღღელთმთავარ და მღღელ იეროსოლჳმათა და ნათესავისა იყენენ სამართალთათვის და სჯულთა*, / რომელთათვის და მშობელთაცა მათთა მადლობად მათი დაიპყრეს“.

5. „ლაიოს კესარ, ვპატროსმან მეხუთედ, საჯა ამათი ქონებად მათ მიერ და შეზღუდვად იეროსოლჳმათა ქალაქისაჲ და რაჲთა აქუნდეს ვრკანოსს, ალექსანდროჲს ძესა. მღღელთმთავარსა იუდელთასა და ნათესავთმთავარსა, ვითარცა იგი მნებებელ იყოს და რაჲთა იუდელნი მეორესა წელსა მიზღობისასა მისავალისა ხარკთაგან თავისუფალ იყენენ და არცა მოქმედებდენ, არცა მათეუ ხარკთა მოსცემდენ“.

6. „ლაიოს კესარმან, თვთმპყრობელმან მეორედ, განაწესა, რაჲთა წლითი-წლად მისცემდენ ხარკთა იეროსოლჳმელთა ქალაქისათვის, იოპპით ვარეშე. მეშუდისა წლისა, რომელსა საშაბათოდ წელიწდად უწოდენ, ვინაჲთგან ჰას შინა არცა ხეთაგან ნაყოფსა მიიღებენ, არცა სთესვენ და რაჲთა სიღონს შინა მეორესა წელსა ხარკსა მისცემდენ მეოთხესა დათესულთასა და ამათანა რაჲთა ვრკანოსს და შვილთა მისთა ათეულსა მისცემდენ, რომელსა და მშობელთაცა მათთა მისცემდეს და რაჲთა არცა ერთი ვინ, გინა მთავარი, ანუ მკვდართმთავარი, ანუ წარვლინებული საზღვარსა შინა იუდელთასა, და ადგილებდეს თანაშემწეთა და მკვდართა, გინა შემძლებელ იყოს საკმართა მიკლასა მათგან, გინა დაზამთრებისა ძლით, ანუ სხვსა რომლისამე სახელისათვის¹, არამედ ყოვლით კერძო დაუჭირებელ იყენენ. თანად შემდგომად ამათ ყოველთაჲსა, რაოდენი დაიპყრეს, გინა მოიცილდეს და დაიპყდრეს, ესე ყოველნი აქუნდენ მათ. ხოლო იოპპი ქალაქი, რომელი პირველითგანვე აქუნდა იუდელთა², რომთა მიმართ სიყუარულისა მოქმედთა, მათთვის გუთნავს ჩუენ ამისი ყოფნა, ვითარ და პირველცა. ხოლო ხარკთა ამის ქალაქისათვის ვრკანოსს, ალექსანდროჲს ძე და ყრმანი მისნი ქუეყანისა მკვდრთაგან ადგილთა, ლიმენათა, სასყიდლით მიმღებელთაგან, წლითი-წლად მისცემდეს სიღონს შინა მოდთა ორთა ბევრთა და ექუსას სამეოცდაათხუთმეტთა, ვარეშე მეშუდისა წლისა, რომელსა შაბათად უწოდენ, რომელსა შინა არცა ანეულპყოფენ, არცა ხეთაგან ნაყოფსა მიიღებენ. და თანად დაბანი, დიდსა ველსა შინა მყოფნი, რომელნი ვრკანოსს და მშობელთა მისთა დაეპყრენს უწინარეს, სთნავს სენკლიტობასა ამათი ქონებად ვრკანოსს და იუდელთა მიერ სამართალთა ძლით, რომელთათვის და პირველცა აქუნდეს. ხოლო დაადგრენ დასაზამითგანნიცა სამართალნი, რაოდენნი იყენეს იუდელთა და მღღელთმთავართა შორის ურთიერთას მიმართ და კაცთმოყუარებანიცა, რაოდენნი განბჭობილთა ზოგადობისა და სენკლიტობისაჲთა აქუნდეს და ამათ სამართალთა კუმევისა შემძლებელ იყენენ, ლვდთა შორის. და თანად ადგილთა³ და სოფელთა და საპყდრებელთა, რაოდენნი მეფეთა სურიაჲსა და ფენიკისათა, რომელნი თანაშემწედ რომთა იყენეს და ნიჭებით მიეცნეს ადგილნი ესე, რაჲთა მოინა-

¹ სახლისათვის *ἀρχαίαι* 14²⁸⁸ (ბ *δομα* = 1) სახელი; 2) საბაბი. ამ კონტექსტში იგულისხმება მეორე მნიშვნელობა. ² იუდელთა ქალაქი A. ³ ადგილთა A.

* დაწყებული ამ ადგილდან 10, 10-მდე Q-ს ტექსტი ნაკლებია.

ჯოფიერებდენ იუღელნი, ამათი ვრკანოას ნათესავთმთავრისა და იუღელთა მერე ქონებაჲ სთნავს სუნკლიტობასა. ხოლო მიეცემოდის ვრკანოსს და ყრმათა მისთა და მოხუცებულთა, მის მიერ წარმოვლინებულთა, ადგილი სახილველო ჟურთით ცემასა მარტოდ/მბრძოლთასა და მკეცასა და მსხდრე იყვნენ სუნკლიტოკოსთა თანა. ხოლო მოითხოვდენ დიკტატორისაგან ანუ ცხენთმთავრისაგან შესლვასა რაჟამს სუნკლიტობისა მიმართ, შეიყვანებოდიან და პასუხათა მისცემდენ მათ ათთა ღღეთა შინა, ბრძანებაჲ რაჲ ექმნეს“.

7. ღაიოს კესარმან, თვთმპყრობელმან დიკტატორმან მეოთხედ, თანად ვპატოსმან მეწუთედ, დიკტატორად განჩინებულმან კეთილისა ცხორებისათჳს, სიტყუანი-ყვნა სამართალთათჳს ვრკანოას, აღექსანდროას ძისათა, იუღელთა მღღელთმთავრისა და ნათესავთმთავრისათჳს ესევეითარნი: „პირველთა ჩემგან თვთმპყრობელთა სამთავროთა შინა უწამებიეს ვრკანოასთჳს, იუღელთა მღღელთმთავრისა, და იუღელთათჳს სუნკლიტობასა ზედა და ერსა რომთასა და მღღელიერ არს ერი და სუნკლიტობაჲ მათთჳს, გუთნავს უკუე ჩუენცა კეთილად მოკსენებაჲ და მოღურნეობაჲ, რაჲთა ვრკანოსს და ნათესავსა იუღელთასა და ვრკანოას ყრმათა სუნკლიტობისა მიერ და ერისა რომთამსა ღირსნი ჩუენდა მომართისა სიყუარულისანი მიეგნენ მათ და ნაცვლად მისსა, რომელი იკეთილმოქმედეს ჩუენდა მომართ მღღლი, ნაცვალ-ეგოს“.

8. „იუღიოს ღაიოს, მკედართმყვანი, ვპატოსი რომთაჲ, პარ-ანელთა მთავართა და განზრახვასა და ერსა, მხიარულებაჲ შემემთხვენეს მე იუღელნი¹ დილოს შინა და ვიეთნიმე მწირნი იუღელნი, ხოლო იყვნეს მოხუცებულნიცა თქუენნი და განმიცხადეს მე, ვითარმედ თქუენ ბჳობით აყენებთ მათ მამულთა და სამღღელითა წესთა კუმეგად. ხოლო მე არა სათნო-მიჩნს ჩუენთა მოყუარეთა და თანაშემწეთა მიმართ ესევეითართა ბჳობათა ქმნად და არა ტევებად, რაჲთა ცხონდებოდიან წესთა მათთაებრ და საყმართა და სამსხუერპლოთა შეწირვად, რაჲთა მას ქმნად არცა რომს შინა დაიყენებიან იგინი. და რამეთუ ღაიოს კესარმან ჩუენმან და მკედართმყვანმან და ვპატოსმან ბრძანებასა² შინა მაყენებელმან ქალაქითი-ქალაქად მწყობრთა შეკრებისამან, მხოლოდ ესენი არა დააყენნა არცა საყმართა თანმიღებისაგან, არცა სერობათა თანა ქმნად: ესრეთვე მსგავსად მეცა, სხუათა მწყობრ-მე მიერთა მაყენებელი, ამათ მხოლოდ მიუტევებ მამულთა წესთაებრ და სჯულთა შეკრებად და სერობად. და თქუენცა კეთილად ჰქმნათ, უკუეთუ რომელიცა რაჲვე ჩუენთა მოყუარეთა და თანაშემწეთათჳს ბჳობაჲ გიქმნიეს, ესე უმტკიცო ჰყოთ მათისა ჩუენდა მომართ სათნოებისა და კეთილგონებაობისათჳს“.

9. ხოლო შემღგომად ღაიოსს სიკუღლისა მარკოს ანტონიოსს და პოპლიოს დოლოველლას, ვპატოსად მყოფთა, თანად სუნკლიტობაჲ შეკრიბეს და ვრკანოას მოხუცებულთა, მუნ მიწვენულთა, ეზრახნეს, რომელთათჳს ევედრებოდეს და სიყუარული ქმნეს მათდა მიმართ და ყოველთა მიტევებაჲ საჯა მათთჳს სუნკლიტობამან, რაოდენთა მიმთხუევად მნებებელ იყვნეს, ხოლო დავდვა მათ მიერ თნებულიცა, რაჲთა სიცხადე თქუმულთაჲ მახლობელად აქუნდეს წარმკითხველთა წიგნთასა.

¹ იუღელნი A. ■ ბრძანებაჲ A.

10. იყო უკუე ესევიტარი თნებული სვკლიტობისაჲ სამცველოთაგან, გარდაწერილი ფიცართაგან საზოგადოთა სამცველოთაჲსაჲ/კონიტომას რუტოლომასსა, კონიტომას კორნილიომასსა, განმგებელთა ქალაქითი-ქალაქად. წიგნსა მეორესა: „პირველთაგან აღმწერელთა უწინარეს სამთა დლითა აპრილისაგან ტაძარსა შინა ერთგონებისასა“ იყვნეს ლუკიოს და კარპუნიოს მენტინიასი პისონ, სერუინიოს პაპინიოს ნემონიასი კვინტოს, დიოს კანინიოს ტირიტინა რევილიოს, პოლიოს ტიდიტიოს ლევიკიოს ძე პოპლიაი*, ლევიკიოს აპულიოს ლევიკიოს ძე სერგია, ფლავიოს ლევიკიოს ძე ნემონია, პოპლიოს პლავტიოს პოპლიოს ძე პაპირია, მარკოს სასელიოს მარკოს ძე მეკია, ლუკიოს ეტილიტინა რუკიოს ლევიკიოს ძე ტილიტინა**, მარკოს კვინტოს მარკოს ძე პოპლია პლავტილოს, პუპლიოს სერრიოს. პოპლიოს დოლოველას, მარკოს ანტონიოს ეპატოსთა სიტყუანი ყვნეს, რომელთათვის თნებულთა სუბერ სვკლიტოსთაჲსა დიოს კვსარმან იუდელთათვის საჯა და სამცველოსა შინა დადებჲ ვერ ასწრო, ამათვის გუთნავს ჩუენ ქმნაჲ, ვითარ და პოპლიოს დოლოველას და მარკოს ანტონიოსს ეპატოსთა სთნავს დადებჲ ამითი ნაწერთა თანა და ქალაქითი-ქალაქად განმგებელთა მიმართ, რაჲთა იზრუნონ მათცა ნაწერთა შინა ორ ფიცართა დადებჲ. იქმნა უწინარეს ხუთთა დღეთა ფევრუარისათა, ტაძარსა შინა ერთგონებისასა. ხოლო წარმოვლინებულნი ვრკანომს მიერ მღღელთმთავრისა იყვნენ ესენი: ლუსიზახოს პავსანიასი, ალექსანდროს თეოდორომსი, პატროკლოს ქერეაჲსი, იზახათის ონიასი.

11. ხოლო ვრკანოს წარავლინა ერთი ამო მოხუცებულთაგანი დოლოველას მიმართ, რომელი იყო მაშინ მთავარი ასიაჲსაჲ, მეედრებელმან, რაჲთა განუტევენეს იუდელნი მკედრობისაგან და დაიციდნენ მამულთა წესთა მათთა და ამათ შინა ცხონდებოდან, რომლისა მიმთხუევიჲ ადვილად ეყო მას, რამეთუ მიმღებელმან დოლოველას ვრკანომს ნაწერთამან და არცა განმზრახველმან მიუმცნო ასიაჲსა შინათა ყოველთა და მიუწერა იუდელთათვის ეფესელთაჲ ქალაქსა, რომელი იყო უპირველესი ასიაჲსა შინა. ხოლო ეპისტოლე ესრეთ სახედ მქონებელ იყო:

12. „განმგებლობასა არტემონისასა პირველსა თუესა ლინეონისასა“¹: დოლოველას თვთმპრობელი ეფესელთა განზრახვასა და მთავართ და ერსა, მხიარულებჲ! ალექსანდროს თეოდორომს ძემან, მოხუცებულმან ვრკანომს, ალექსანდრომს ძისამან, მღღელთმთავრისა და ნათესავთმთავრისა იუდელთაჲსამან, ცხად-მიყო მე, ვითარმედ არა შემძლებელ არიან აღმკედრებად მოქალაქენი მისნი ამისთვის, რამეთუ არცა საქურველთა ტკრთვად შემძლებელ არიან, არცა სლვად დღეთა შინა შაბათთასა, რამეთუ არცა საზრდელთა მძულთა და წესისაებრთა ღონიერ არიან. მე უკუე, ვითარ და პირველ ჩემსაჲცა მყოფნი მთავარნი, მივსცემ მათ უმკედრობასა და შეუდობ კუმევიჲ მამულთა წესთა სამღღელთა ძლით და წმიდათა, რაჲთა შეკრებებოდინ, ვითარცა სჯულ არს მათდა და შესაწირავთათვის სამსხუერპლოთა. და მნებაჲს, რაჲთა მისწერნო ესენი თქუენცა ქალაქითი-ქალაქად“.

v

* ἢ ἔσ' ἂν ἔμ: 'Ομεισία 14²¹⁰ (საკუთარი სახელთ თარგმნილია. ზემოთ, 8,5-ში, 2139 სახელი „ანბნისაჲსა“ სახით არს წარმოდგენილი). ¹⁰ Πάπλιε Τηθύειος Λευκίου υἱὸς Ποπίου 14²¹⁰. ²⁰ Ἰεπίου Ἐρισθίου Λευκίου Σηθηρῆϊνα 14²¹⁰. ³⁰ μινδ: Ἀθ-αιψος 14²¹⁵ (იანვარი)

13. „და ესენი ვიდრემე დოლოველას¹ მოანიჲა ჩუენთა უკანოას ევღრებითა მისა მიმართ. ხოლო ლევიკოს ლენტლოს ვპატოსმან თქუა: „მოქალაქენი რომთანი იუდელნი, სამღდელოთა იუდაებრივთა მქონებელნი და მოქმედნი ეფესოს შინა, წინაშე დალიქისა მოშიშებისა ძლით მკედრობისაგან განუტევნა უწინარეს ათორმეტთა ოკრომეროვსა კალანდათასა“. ლევიკოს ლენტლოსა, ლაიოს მარკელლოსა ვპატოსთა თან-იყუნეს ტიტოს ასპიოს ტიტოს ძე ვალბოს ორატიაასი, მოხუცებული, ტიტოს ტონგიოს ტიტოს ძე კროსტომინაასი, კონინტოს კასიოს კონინტოასი, ტიტოს პომპიოს ტიტოს ლონგინოს, ლაიოს სერულიოს ლაიოს ძე ტარიტინაასი ვრაკტოს, ათასთმთავარი, პოპლიოს კლუსიოს პოპლიოს ენორიაასი დალლოს, ლაიოს სენტოს ლაიოს ძე სავვატინაასი“.

„ტიტოს ასპიოს ტიტოს ძე ველოს, მოხუცებული და ნაცვალმკვდართმევანი ეფესელთა მთავართა, განზრახვასა. ერსა, მხიარულებამ! იუდელნი, ასიას შინა მყოფნი, ლევიკოს ლენტლოს ვპატოსმან ჩემსა მკედრებელობასა მათთვის განუტევნა მკედრობისაგან. ხოლო მკედრებელი შემდგომად ამათსა ფანნიოს მკედართმთავარისად და ლევიკოს ანტონიოასი, ნაცვალგანმგებელისად, მივემთხვე“. და თქუენგანცა მნებაეს მოურნეობამ, რაათა არავინ განსცდიდეს მათ“.

14. ბჰობამ დილიელთამ: „ვეკროვს ზე მთავრისა, თუესა თარგილიონსა, ოცსა, განზრახვამ მკედართმთავართამ. მარკოს პისონ, მკედრებელმან, მოწვეულმან ქალაქსა ჩუენსა, რომელი დაწესებულ იყო მკედართმეკრებასა ზედა, მიგვწოდნა ჩუენ და მრავალთა მოქალაქეთა უბრძანა, რაათა უკუეთუ ვიეთნიმე არიან იუდელნი მოქალაქენი რომთანი, არავინ აიძულებდეს მათ მკედრობისათვის, რამეთუ განუტევებიან იუდელნი მკედრობისაგან ვპატოსსა ლევიკოსს კორნილიოსს ლენტლოსს კეთილმედობისა ძლით მოშიშებისა მათისა, რომლისათვისცა გიღირს თქუენ რწმუნებამ მკედართმევანისად“. და მსგავსითვე ამითთა გონებითა კესარმანცა საჯა ჩუენთვის.

15. „ლაიოს ფანნიოს ლაიოს ძე, მკედართმევანი ვპატოსი, კოელთა მთავართა, მხიარულებამ მნებაეს, რაათა უწყოდით, ვითარმედ თუდელნი მოხუცებულნი მოვიდეს ჩუენდა, მკედრებელნი, რაათა მიიხუნენ სუკლიტობისა მიერ ქმნულნი თნებულნი მათთვის. ხოლო ქუეშდაწესებულ არიან თნებულნი. მნებაეს უკუე, რაათა იზრუნვოთ კაცთამ თნებისაებრ სუკლიტოსთასა, რაათა თქუენისა ქუეყანი/სა მიერ მამულსა მათსა უშიშოებით აღუყანებულ იქმნენ“.

267

16. „ლევიკოს ლენტლოს ვპატოსმან თქუა: მოქალაქენი რომთანი იუდელნი, რომელნი საგონებელ იყვნეს ჩემდა სამღდელოთა იუდაებრივთა ქოხებად და ქმნად ეფესოს შინა კეთილმოშიშებისა ძლით, განმიტევიებიან. ესე იქმნა უწინარეს ათსამმეტთა ოკრომეროვსა კალანდათასა“.

17. „ლევიკოს ანტონიოს მარკოს ძე, ნაცვალგანმგებელი და ნაცვალმკედართმევანი, სარდიანელთა მთავართა, განზრახვასა, ერსა, მხიარულებამ

¹ დოლოლოველას AQ, Δολολλοβλεις 14₂₈₃.
² αλασπιδν 14₂₈₈ (შეესატყვისება 20 სექტემბერს).

იუდელთა, მოქალაქეთა ჩუენთა, მოსრულთა ჩემდჳ მარხუენეს, ვითარმედ შესაკრებელსა მქონებელ არიან თესაგან მამულთა სჯულთაებრ დასაბამითგან და ადგილსა თესაგან, რომელსა შინა თანად საქმეთა და ურთიერთას მართალთა სიტყვისკვებათა სჯიან. ესე მთხოველთა მივანიჲე მათ, რაათა შემძლებელ იყენენ ამისა ქმნად და დაცვად“.

18. „მარკოს პოპლიოს პურიოის ძემან და მარკოს მარკომსმან და პოპლიოის ძემან ლევკიოს პრქუეს ლენტლოსს ანთუპატოსსა: მოსრულთა ვითარმედ ვასწავებთ მას, რომელთათვის დოსითეოს! კლეოპატრიდისმან აღექსანდრიელმან სიტყუანი ყვნა, თუ ვითარ უყოს მოქალაქეთა რომისათა იუდელთა, რომელნი ჩუეულებასა მქონებელ არიან სამდღელოთა იუდაებრივთა ქმნად. და უკუეთუ სათონ-უჩნს მათ კეთილმოშიშებისა ძლით, რაათა განუტევენეს. და განმიტევებიან უწინარეს ათსამმეტთა ოკტომვრიოისა კალანდათასა, იყენეს კნტილიოის თანა“.

19. „და ლევკიოის ლენტლოისა, ლაიოის მარკელოისა, უპატოსთა, ტიტოს ასპიოს ტიტოის ძე ვალლოს ორატიაისი, მვედრებელი ტიტოს ტონგიოს კროსტომინაისი, კონტოს კაისიოს კონტოისი, ტიტოს პომპიოის ტიტოის ძე კორნილიოს ლონგინოს, ლაიოს სერუილიოს ლაიოის ტირიტინაისი ვრაკტოს ათასმთავარი, პოპლიოს კლუსიოს პუპლიოის ძე ენორიაისი ღაღლოს, ლაიოს ტევეტიოს ლაიოის ემილიაისი ათასმთავრის, სექსტოს² ატილიოს სექსტოის ძე ესომიას სესრანოს*, ლაიოს პომპიოის ლაიოის ძე სავვატინაისი, ტიტოს ასპიოს ტიტოის ძე მენანდროს, პოპლიოს სერუილიოს პოპლიოის ძე სტრაეონ, ლევკიოს პაკიოს ლევკოის კოლლინაისი კაბიტონ, ავლიოს ფრუერიოს პავლოის ძე ტერტიოს, ასპიოს მინას — ამათ წინაშე ლენტლოს თნებული გამოიღო, ვითარმედ მოქალაქენი რომთანი იუდელნი, რომელნი სამდღელოთა იუდაებრივთა მოქმედებად ჩუეულ არიან ეფესოს შინა, წინაშე დალიკისა კეთილმოშიშებისა ძლით მათისა განმიტევებიან“.

20. „ლაოდიკელნი მთავარნი ლაიოსს რავილიოისს ლაიოის ძესა, უპატოსსა, მხიარულებაჲ სობატროს, ვრკანოის მდღელმთავრისა მოხუცებულმან, მოგუცა ჩუენ შენ მიერ წარმოვლინებული ეპისტოლე, რომლისა მიერ გუაუწყებდეს ჩუენ, ვითარმედ ვრკანოის მიერ, იუდელთა მდღელმთავრისა, ▼ /წარმოვლინენ ვიეთინიჲე, წერილთა მომღებელნი ნათესავისათვის მათისა დაწერილთა, რაათა შესაძლებელ იყოს მათ მიერ შაბათთა დაცვაჲ და ნეშტთა დღესასწაულთაჲ აღსრულებაჲ მამულთა სჯულთაებრ და რაათა არავინ უბრძანებდეს მათ იძულებით, რამეთუ მოყუარენი არიან ჩუენნი და თანამბრძოლნი და ნუენ ეუსამართლოების მათ სამთავროსა ჩუენსა შინა და ტრალღანელთა წინააღდგომილთათვის პირის-პირ, ვითარ არა შემწყყნარებელთა ბრძანებულთათვის მათ და გომცნიეს ამათი ესრეთ ქმნაჲ, ხოლო ვედრებულ იქმენცა, რაათა ჩუენცა მოგვწყერნე მათთვის. ჩუენ უკუე, შედგომილთა შენ მიერ მომცნებულთასა, თანად ეპისტოლე მოცემული შევიწყნარეთ და ს-

1 დოსთესოს AQ, Δυσίμοις 14²³⁰. 2 კესტოს AQ, Σέξταις 14²³⁰.

* ὄνο: Αἰμιλία Σεργαῖος 14²³⁰.

ერთა ჩუენთა წერილთა შინა შთავდეით და სხუათათესცა, ვითარ მოგიმცინეს, ვიზრუნოთ, რამთა არცა ერთისათეს ბრალულ ვიქმნეთ“.

21. „პოპლიოს სერუილიოს პოპლიოას ძე ღალვას, ანთჰატოსი, მილისიელთა მთავართა, განზრახვასა, ერსა, მხიარულებამ! განმგებელი“. ერმის ძე, მოქალაქე თქუენი, მოვიდა ჩემდა, ტრალიას შინა მქცეველისა აგარაკსა შინა და ცხად-მიყო მეცნიერებითა თქუენითა დაყენებამ იუდელთამ მსახურებათა მათთაგან და შაბათთა და სამღდელოთა მამულთა შემსხუერპლეობათაგან და ნაყოფთა მოსთულებად, ვითარცა წეს არს მათესს, დაცულ იქმნენ სჷულნი და ბჷობამ მნებავს უკუე, რამთა უწყოდით. ვითარმედ მე. მსმენელმან სიტყუათა, ჳლომით ქმნულთამან, ვსაჷე არა დაყენებამ იუდელთამ წესთა მათთა კუმევისაგან“.

22. ბჷობამ პერლამინელთამ: „კრიტიპოოს ზე განმგებელისა, თუესა დესიოსა პირველსა, განზრახვამ მჷედართმთავართა“: ვინამთგან რომნი, შუდგომილნი მოქალაქობასა პირველთა მამათასა, ზოგადისა ყოველთა კაცთა სიმტკიცისათეს ძჷრისხილვას! თავს-ისხმენ და პატივისმოყუარებობენ შემწეთა და მოყუარეთა მათთა კეთილბედობით მტკიცესა მშუდობასა შინა დადგინებად, რამეთუ წარუვლენიეს მათდა მიმართ ნათესავსა იუდელთასა და ჳრკანოსს, მღელთმთავარსა მათსა, მოხუცებულნი — სტრატონ, ძე თეოდოტოასი, აპოლონიოს ალექსანდროასი, ენია ანტიპატროასი, არისტოველოს ამენტროასი, სოსიპატროს ფილიპპოასი, მამაკაცი კეთილნი და სახიერნი, და თითოეულად გამომაჩინებულთათეს უბრძანებიეს სჷნკლიტობასა, რომელთათეს უქმნიანცა სიტყუანი, რამთა არარას ავნებდეს ანტიოზოს მეფე, ანტიოზოას ძე, იუდელთა, თანაშემწეთა რომთასა, თანად რამთა სამცველონი და ლიმენანი და ადგილი და სხუამ, რომელი რამვე მოულებიეს მათგან, უჷუნ-სიეს კუალად და არა შესაძლებელ იყოს ლიმენათა განყენებამ და რამთა არავინ უხარკო იყოს იუდელთა ადგილსა ანუ ლიმენათა მათთა განმავალი, მეფე, გინა ერი, გარნა თუ მხოლოდ პტოლემეოს, ალექსანდრიელთა მეფე, რამეთუ შინწე არს და მოყუარე ჩუენი და იოპპისა სამცველო განადგონ, ვითარცა ევედრნეს განზ/რახვასა ჩუენსა. ლუკიოსს პეტრიოსს, მამაკაცსა კეთილსა და სახიერსა, ჰნებიეს, რამთა ვიზრუნვოთ ამთი ესრეთ ქმნამ, ვითარცა სთნავს სჷნკლიტობასა და რამთა განვაგოთ უშიშოებით სახლადმი მათდა ალყენებამ მოხუცებულთამ. ხოლო შევიწყნარეთ განზრახვამანცა და შესაკრებელმან თეოდოტოსს და მივიღეთ ეპისტოლე მისგან და თნებული სჷნკლიტობისამ. ხოლო თეოდოტოსს ვინამთგან თქუნა სიტყუანი მისნი მრავლითა მოსწრაფებითა და გამოაჩინა ჳრკანოას სათნობამ და დიდსულობამ და ვითარმედ ზოგად ყოველთა კეთილისმოქმედ არს და თესაგანცა მისა მიმართ მიწვეულთათეს, თანად ნაწერნი საეროთა ჩუენთა შინა დავსხენით და ჩუენ ყოველთავე ქმნამ ვსაჷეთ იუდელთათეს ბრძანებისაებრ სჷნკლიტოსთამსა, ვითარ მყოფთა თანაშემწედ რომთა. ხოლო ევედრა თეოდოტოსსცა, ეპისტოლესა მომცემელი ჩუენდა, მჷედართა ჩუენთა, რამთა წარავლინონ ჳრკანოას მიმართ ნაცვალნაწერი

268

1 ძჷრისხილვა A Q D.

* Περσων 14,248 (სჷკუთარი სახელი გაიგებულა საზოგადო სახელ ძ პერსონა-თან და თარგმნილთა). 1° ამ ადგილიდან გრძელდება ტექსტი S-ში.

ბკობისა და მოხუცებულნი, რომელთა აუწყონ წადიერებითი მოსწრაფებაჲ ერისა ჩუენისაჲ და რაჲთა ევედრნენ მას დაცვად და აღორძინებად ჩუენდა მომართსა სიყუარულსა და მიზეზ კეთილისა რომელსავე ქმნად და ვითარმედ ნაკვლისგებანიცა ჭეროვანნი მიიხუნეს და რაჲთა მოიქსენონ, ვითარმედ ჟამთა შინა ავრაამოსთა, რომელი იყო მამაჲ ყოველთა ევრაელთაჲ, მშობელნი ჩუენნი მოყუარენი იყვნეს მათნი, ვითარცა ვჰპოვებთ საზოგადოთა შინა წერალთა“.

23. ბკობაჲ ალიკარნასელთაჲ: „მღდლობასა მემნონ არისტიდისასა* თუესა ანთესტარიონსა სთნდა ერსა მოქსენებითა მარკოჲს აღუქსანდროსითა: ვინაჲთგან ღმრთისა მიმართ პატროსნებაჲ და ღირსებაჲ ყოველსა ჟამსა შინა მოსწრაფებით გუაქუს და შეუდგებით ერსა რომთასა, რომელი კეთილისმოქმედი არს ყოველთა კაცთაჲ და მათ, რომელმან მოწერნეს ქალაქისა მომართი სიყუარულისათჲს იუდელთაჲსა და თანაშემწეობისა, რაჲთა აღსრულებოდინან მათ მიერ ღმრთისა მიმართნი მღდელმოქმედებანი და დღესასწაულნი განწესებულნი და კრებანი, გუთნავს უკუე ჩუენცა, რაჲთა იუდელნი, მნებებელნი, მამაკაცი და თანად დედაკაცი, შაბათთა დაიმარხვიდენ და მღდელმემსხუერპლეობათა სრულ-ჰყოფდენ იუდაებრივთა სჯულთაებრ და ლოცვათა ჰყოფდენ ზღვსა მიმართ მამულისა ჩუეულებისაებრ. ხოლო უკუეთუ ვინმე აყენებდეს, მთავარნი გინა მსოფლიოჲ, ამის ზღვეულებისა თანამდებ იყოს და სასჯელსა მიმცემელ ქალაქისა“.

24. ბკობაჲ სარდიანელთაჲ: „სთნდა განზრახვასა და ერსა მოქსენებითა მკედართმთავართაჲთა: ვინაჲთგან დამკვდრებულნი ქალაქსა ჩუენსა შინა იუდელნი მოქალაქენი, მრავალთა და დიდთა კაცთმოყუარებითა მქონებელნი მარადის ზოგადობის: მიერ და აწ მოწვეულნი განზრახვისა მიმართ და ერისა, მვედრებელ იქმნენ თჲსაგან მიცემითა მათთვის სუკალიტობისა მიერ და ერსა რომთასა სჯულთა და თავისუფლებისა დაცვასა, რაჲთა განწესებულთა სჯულთაებრ შეკრებოდინან და მოქალაქობდენ და არა ვესაჯებოდით მათ, თანად მიეცათ მათ ა/დგილი, რომელსა შინა შეკრებულნი ცოლთა თანა და შვილთა აღუსრულებდეს მამულთა ლოცვათა და მსხუერპლთა. გუთნავს უკუე განზრახვასა და ერსა მიტევებაჲ მათთვის შეკრებად პირველგანჩინებულთა დღეთა შინა და ქმნად სჯულთა მათთაებრ. ხოლო განესაზღვროს მათ ადგილიცა მკედართმთავართა მიერ აღშენებისათჲს და დამკვდრებისა მათისა, რომელიცა ადგილი სთნდეს მათ მარჯუელ ამისა მიმართ და რაჲთა მომსყიდელნიცა ქალაქისანი მოურნე იყვნენ შემოღებად შესამსგავსთა საზრდელთა, რომელთა იკუშევედენ იუდელნი“.

25. ბკობაჲ ეფესელთაჲ: „განმგებელობასა მინოფილომისსა თუესა არტიმისიოსა პირველსა, ნიკანორ ეფეზიომოსმან თქუა: სთნდა ზოგადობასა, მოქსენებითა მკედართმთავართაჲთა, ქალაქსა შინა მყოფნი იუდელნი ერზახნეს მარკოსს და იულიოსს პომპიიოსს, ვრუტოჲს ძესა, ანთუპატოსსა, რაჲთა სრულ-ჰყოფდენ შაბათთა და ყოველთაჲვე იქმოდინან მამულთა მათთა წესთაებრ და არცა ერთი ვინ აენებდეს. უტევა მკედართმთავარმან, რაჲთა სთნდეს განზრ-

* არისტოტელისა] + αμαξ βξ ποιησει Βθασβμοι 14,266 (= ეონუმოსის ნაშვილების); S: შულობისანერ ეონუმოსსა. D=AQ.

ხეასა და ერსა საქმე რომთა მიერ თნებული და არავინ აყენებდეს დაცვაღღესა შაბათთასა და არცა ვინ მიჰკლდეს პატრესა, არამედ მოჰმედ იყენენ ყოველთავე მამულთა მათთა სჯულთაებრ“.

26. მრავალნი ვიდრემე უკუე არიან და სხუანიცა¹ სენკლიტობისა მიერ და რომისა თვთმპყრობელთა ესევეითარნი ბრძანებანი, ქმნულნი ვრკანოას მიმართ და ნათესვისა ჩუენისა და ქალაქთა მიერნი ბჰობანი და დაწერილნი ეპისტოლეთა მიმართ სამართალთა ჩუენთასა თანჯმობანი² მთავართანი, რომელთა მიერ ყოველთათვს შესაძლებელ არს დაწმუნებამ ამათ დაწერილთაგან, რომელნი არა მოშურნეობით წარიკითხვიდენ აღწერილსა ჩუენსა, ვინაჟთგან ცხადთა და საჩინოთა სასწაულთა მომცემელ ვართ რომთა მიმართ ქმნულისა სიყუარულისა ჩუენისათვს, მაჩუენებელნი ამათნი რეალისა ძეგლთა და ფიცართა ზედა კაპეტოლიოსა შინა ვიდრე აჰამომდე დადგრომილად. ყოველთა ვიდრემე აღწერისაგან, ვითარ ნამეტავისა, ერთბამად და უშუერისა ვიჰმენ. ხოლო არავინ შემრაცხოს ესრეთ უგბილი, რომელმანცა არა ირწმუნა ჩუენი რომთა კაცთმოყუარებისათვს, რამეთუ ესე მრავალთა ბრძანებათა მიერ აჩუენეს ჩუენდა მომართ და ჩუენიმცა არა ჰგონა ჰქმნარიტებამ, რომელთათვს ვიტყვთ და რომელთა მიერ აღმოვაჩინეთ რომთა მიმართ ვიდრემე სიყუარული და თანშემწეობამ, მათ ეამთა შინა ქმნული, ცხად-გვქმნეს.

თ. 11

1. ხოლო შემთხუეულ იქმნა მასვე ეამსა შინა აღშფოთებამ სურიასა შინათა ესევეითარისა მიზეზისაგან: ვასოს კიკლიოს, ერთმან პომპიიოას ძლითთა მბრძნობთაგანმან, მზაკუევარებასა მიმღებელმან სექსტოას მიმართ კესარიას, იგი ვიდრემე მოაკუდინა, ხოლო თვთ, მყვდრობისა მისისა მიმყვანებელი, მპყრობელ იყო საქმეთა. თანად ბრძოლამ დიდი აპამიას შინა შედგა, რამეთუ კესარისა მკედართმთავარნი მივიდეს მას ზედა ცხენოსანთა თანა და ჭუეთისა ძალისა. ხოლო მათ ანტიპატროსცა მიუვლინა თანაშემწეობამ შვილთა თანათვსთა, მომკვსენებელმან, რაოდენნი კეთილნი ეყენეს კესარისა მიერ და ამისთვს შურისგებასა და სასჯელსა მკლევლისაგან მიკლად სამართალდ შეშრა/ცხელმან. ხოლო მიყოვრებულ იქმნა რამ ბრძოლამ, მარკოს ვიდრემე მოვიდა რომით მთავრობასა ზედა სექსტოასსა. ხოლო კესარ კასიოოს და ვრუტოას თანათა მიერ შესაკრებელსა შინა მოიკუდინა, დამპყრობელი მთავრობისამ წელთა სამთა და თუეთა ექუსთა. ესე ვიდრემე უკუე სხუათაჲ შინა ცხადქმნულ არს.

269

2. ხოლო კესარისა სიკუდილსა ზედა ბრძოლამ რამ იქმნა და ყოველნი მთავარნი მკედრობისა შეკრებად სხუანი სხუად განიბნეოდეს, წარვიდა კასიოოს სურიად, რამათა მიიყვანნეს აპამიას მყოფნი მკედარნი. და დამკსნელმან ოკრებისამან მიიყვანნა მრჩობლნივე ვასოს და მარკოსცა და ქალაქთა მომელელი საკურველთა და მკედართა შეჰკრებდა და ხარკთა დიდთა დასდებდა მათ ზედა. ხოლო უფროსსა ძკრი უყო იუდეასა, შვდასთა ტლანტთა ვეცხლისათა მიმკდელმან. ხოლო ანტიპატროს, ხედვიდა რამ საქმეთა დიდსა შიშსა

¹ სხუანიცა A. ² თანქმანი AQS.

და შფოთსა შინა, განუყო შეკრებამ საკმართად და თითოეულსა ძეთა მათთა-
განსა მისცა მივლად ამითი სოფლებთაგან. რომელნიმე მალიხოსს მისცნა აღ-
გილნი, ბოროტჩუეულებით მდებარესა მისა მიმართ, ხოლო სხუათაგან უბრ-
ძანა შეკრებამ. და პირველად ვიდრემე იროდი, ლალილემათ შემკრებელი,
რაოდენნი ბრძანებულ იყვნეს მისთვის, ფრიად საყუარელ იყო კასსიოზსა. რა-
მეთუ გონიერად ჰრაცხა რომთა მსახურებამ და მათ მიერსა სიყუარულსა შემ-
ზადებამ უცხოთა შრომათაგან. ხოლო განისყიდვოდეს მამაკაცი, რაოდენნი
მოურნენი იყვნეს სხუათა ქალაქთანი და ოთხნი ქალაქნი ოკერ ყვნა კაცთა-
გან კასსიოს, რომელთაგან იყვნეს უძლიერესნი ლოფნამ¹ თანად და ამჟამისი
და ამით თანა ლვლად და თამნამ. ხოლო კასსიოს აღიძრა რისხვისა მიერ.
რადთა მოაკუდინოს მალიხოს, რამეთუ მიიმართა მას ზედა, არათუმცა ვრკა-
ნოსს, ანტიპატროსს მიერ ასთა ტალანტთა წარმვლენელსა მისთვის, დაეყენა
იგი მიმართებისაგან.

3. ხოლო ვინამთგან კასსიოს იუდეამთ წარცნდა, მალიხოს ბოროტსა გა-
ნიზრახვიდა ანტიპატროსთვის, აღსრულებასა მისსა სიმტკიცედ ვრკანოზს
მთავრობისად მკუქელი. გარნა არა დაეფარა ანტიპატროსს ამითი განმზრახვე-
ლი, არამედ მცნობელი წარვიდა წიად იორდანისა და მკედრობასა არაეულსა
ერთბამად და მსოფლიოსა შეკრებდა. ხოლო მალიხოსს, გონიერად მყოფი,
უარპყოფდა ზედგანზრახულებასა და სიტყუა-უგებდა ფიცით მისთვის და
ყრმათა მისთათვის და ვითარმედ ფასაილოზს იეროსოლვმთათა მცველობასა,
ხოლო იროდის საჭურველთა მცველობასა ქონებასა არცა თუ გონებად მოი-
ლო ესევეთარი რადეე. და ვინამთგან ხედვიდა უღონობასა¹, დაეგო ანტი-
პატროსს მიმართ და დაიზაფნეს მარკოზს მკედართმთავრობასა სვრისა შინა,
რომელმან, აგრძნა რაჲ განლაღებამ მალიხოსის იუდეასა ზედა, მივიდა ვიდრე
კინიდა მოკუდინებად მალიხოსსა. ხოლო ანტიპატროსს ვედრებითა აცხოვნა.

4. არამედ დაეფარა ანტიპატროსს ცხოვნებამ მალიხოსს, მკლველისა მი-
სისაჲ, რამეთუ კასსიოს ვიდრემე და მარკოს, მკედრობისა შემკრებელთა,
ყოველი მოურნეობამ კელთ-უდევს იროდის და მკედართმთავრად განაჩინეს
იგი ლელესა შინა სვრისასა და ნაენი მისცნეს და ძალი ცხენოსანთა და
ქუეითთა და აღუთქუეს მას მეფედ იუდეამსა განჩინებამ შემდგომად ბრძო-
ლისა, რამეთუ შეეწეოდა მაშინ ანტონიოსს და ახალსა კესარსა. ხოლო მალა-
ხოს, შეშინებულმან მაშინ უმეტეს, შორს ყო ანტიპატროს და ვეცხლითა
მარქუმნებელმან ვრკანოზს მეღვისამან, რომელსა თანა მარხოზნივე ისერებ-
დეს, წამლითა მოაკუდინა მამაკაცი და აღჭურვილთა მქონებელი განმზადებ-
და ქალაქისა მიმართთა. ხოლო ვინამთგან აგრძნეს ზედგანზრახულებამ მამისა
მიმართ იროდი და ფასაილოზს და ბოროტად მქონებელ იყვნეს, კუალად უარ-
პყოფდა მალიხოსს და უმეცრებასა მაკუდინებელისასა იტყოდა. და ანტიპატ-
როს ვიდრემე, კეთილმსახურებითა და სიმართლითა გარდამატებული და მა-
მულისათვის მოსწრაფებასა მკუქემეული, ესრეთ სახედ აღსრულდა. ხოლო ყრმა-
თა მისთაგან იროდის ვიდრემე მეყუსეულად აგრძნა შურისგებასა ძიებამ მა-
მისათვის, მკედრობისა თანა მალიხოსს ზედა მისრულმან. გარნა ფასაილოზს,

¹ უღონობა A.

² Γόρυα 14², კოფნა S.

უმოხუცებულესსა, უფროსლა ზაკუვით სათნო-უნინდა მოკუდინებამ მამაკაცისა, ნუსადა მბრძოლად ნათესავისა შეირაცხნენ. თანად და უკუე მალიხოხს სიტყუსგებამ შეიწყნარა და რწმუნებამ იჩემა, ვითარ არცა ერთსა ბოროტსა ზოქმედებად სიკუდილისათუს ანტიპატრომსა, თანად საფლავი შეამკო მამისამ. იროლი აღაშენებდა და კლომასა კაცთასა დაქსნიდა.

5. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა, წარმოდგა რამ დღესასწაული იეროსოლუმელთამ, მიიწია მკედართა თანა ქალაქად. და შეშინებული მალიხოხს არწმუნებდა უკანოსს, რამთა არა უწამოს მას შესვლამ. ირწმუნა ვიდრემე უკანოსს, ხოლო მიზეზსა წინა-უყოფდა დაყენებისასა, ვითარმედ არა ჭერარს ერისა უცხოვსა შეწყნარებამ, განიწმიდებოდის რამ სიმრავლე. ბოლო არად შემრაცხელი იროლი მივლინებულთა, შევიდა ლამით ქალაქად და საშინელ ვიდრემე იყო მალიხოვსა. ხოლო მალიხოხს არა დაუტევებდა ჩემებასა, არამედ სტიროდა ანტიპატროსს და აღმოუწოდდა ცხადად, ვითარ მოჰუარე, ხოლო ფარულად დაცვასა ხეულისასა ჰყოფდა. სინდა უკუე იროლის თანათაცა არა მხილებამ ჩემებისა მისისამ, არამედ რამთა უსაეკოდ-უპატოვისმოყუარონ მალიხოხსს.

6. ხოლო იროლი აღსრულებისათუს მამისა თვისა მიუმცნო კასიოსს და მან უკუე. მეცნიერმან ვითარებასა მალიხოხსასა, მიუმცნო იროლის შურსა ძიებამ მანისათუს და წარავლინა ფარულად ათასთმთავართა მიმართ, ტკროსს შინა მყოფთა და უბრძანა, რამთა თანა-შეეწინენ იროლის, სამართალთა ქმნად მგულებელსა. ხოლო ვითარ ლაოდიკიამ დაიპყრა კასიოსს, წარვიდეს მისა მიმართ ზოგად, გვრავნთა და სავმართა მიმღებელნი მისთუს. და იროლი ვიდრემე მალიხოხს, მუნ მიწევნულისაგან, ჰგონებდა მსჯავრისა მიცემასა. ხოლო იგი, ტკროს შინა ფვნიკისასა მე/კუელი საქმისამ, უდიდესთა შეეხებოდა, რამეთუ ყრმამ მისი მძველად მყოფ იყო ტკროს შინა და სინდა ქალაქად მისლვამ და განპარვამ მისი და იუდეად უკუნქევეამ და რაჟამს წარვიდეს კასიოსს ანტონიოხს ზედა, რამთა განმაყენებელმან ნათესავისამან თვთ დაიპყრას მთავრობამ. არამედ წინააღმდგომსა განზრახვისასა მოქმედებდა ბელი, რამეთუ იროლი, გონიერად მყოფმან და გამგონემან განზრახვისა მისისამან, წინა-წარავლინა მონად სიტყვთ ვიდრემე სერსა განზრახვებად და რამეთუ სერებამ მათ ყოველთამ წინაწარვე თქვა, ხოლო ქეშმარიტებით — ათასთმთავართა მიმართ, რამთა არწმუნოს მათ განსლვამ მალიხოხს ზედა მახვლითა. და მათ უკუე, განსრულთა და მახლობელად ქალაქისა შემთხუეულთა მისთუს კიდესამ ზღვსასა, დაწყლეს მამაკაცი. ხოლო უკანოსს, განცვრებული ქმნულსა ზედა, უკმოებად მიდრკა და, ძნად მოსრული თავად თუსად, იკითხვიდა იროლის ძლითთა და თუ რამ არს ქმნული და ვინ მალიხოხს მომაკუდინებელი. ხოლო ვინამთგან მიუგეს, ვითარმედ კასიოსს ბრძანა ესე, აჟო საქმე, რამეთუ ბოროტ იყო ფრიად და მტერ მამულსა. და მალიხოხს ვიდრემე ანტიპატროსს მიმართ უსჯულოებისათუს ესე სასჯელი მისცა.

270

7. ხოლო კასიოსს წარვიდა რამ სკრიამთ, შფოთ იქმნა იუდეასა შინა, რამეთუ ფელიქს, დატევებულმან იეროსოლუმათა შინა მკედრობისა თანად.

1 დაუტევე და A. დაუტევე და Q. 2 კლეს AQ.

მიმართა ფასაილოს ზედა, რაჟამს ერი საჟურველთა შინა იყო. ხოლო ირადი ფავიოსს მიმართ წარვიდა, რომელი იყო დამასკოს შინა მკედართმევანებელი და მნებებელ იყო წარსლვად ძმისა მიმართ, არამედ სენისაგან დაყენებულ იქმნა, ვიდრემდის არა ფასაილოს, უმჯობეს ელიქსისა ქმნულმან, შეაწყუდია იგი გოდოლსა შინა და შემდგომად ამისა ზავითა განუტევა. და თანად ვრკანოსს აბრალებდა, მრავალთა კეთილთა მიმღებელსა მათგან, ხოლო აწ თანაშემწესა მტერთასა, რამეთუ მაშინ ძმად მალიხოასი, განმადგინებელი არაწირეთა სოფელთაჲ. სცივდა მასადასაცა, ყოველთა უმაგრესსა. ამას შინა აღსუბუქნებული იროდი სენისაგან მიიწია და მიმღებელმან მისგან ყოველთა ადგილთამან, რაოდენნი აქუნდეს, განუტევა იგი, ზავთა მოქმედი.

თ. 12

1. ხოლო ანტილონოს არისტოველოასი შთაიყვანა იუდეად პტოლემეოს მანჯოასმან, რამეთუ სიძე იყო მისი. და შეეწეოდა მას მარიონცა, რომელი ტურელთა მძლავრად დაუტევა კასიოს, რამეთუ მძლავრებისა მიმღებელმან ამან მამაკაცმან დაიძვა სვრიაჲ. ხოლო მარიონ ღალილუად მოიწია, რომელი მახლობელ იყო და სამნი სამცველონი მიუხუნა¹ და მცველთა მიერ სცივდა მათ. და იროდი უკუე: ამასცა ზედა მიწევნულმან, მიუხუნა მას ყოველნივე. ხოლო ტურელთა მცველნი კაცთმოყუარებით განუტევნა. არიან უკუე ვიღონიძე, რომელთა ნიჭნიცა მისცნა, რაჟთა აქუნდეს სიყუარული ქალაქისა მინართ. ამათი მოქმედი მიეგება ანტილონოსს და ბრძოლისა განმამყოზელმან მრსთვის, სძლო და აწლა საზღვართა იუდეაჲსათა შემოსარული, განდევნა მიერ. ხოლო იეროსოლვმად მიწევნულსა გვრგვინთა შეამკობდეს ვრკანოს და თანად სინაელე, რამეთუ აწლა დაწინდებულ იყო ვრკანოას ნათესაჲისათვს. ამისთვის უფროასლა შეეწეოდა მას. მგულებელი მიყვანებად ალექსანდროას, არისტოველოას ძისა, ასულსა, ხოლო ვრკანოას ასულის შვილსა, რომლისაგან იქმნების მამადსამთა წულთაჲ და ორთა ქალთაჲ. ხოლო მიეყვანა უწინარესცა ცოლი. მდაბლის გუარითა, სახელთ დორი, რომელი იყო მისდა ერთის ქუეყანისაჲ, რომლისაგან იქმნა მისა უპირამშოესი ყრმად ანტიპატროს.

2. კასიოსს ვიდრემე უკუე კელთ-იგდეს ანტონიოს და კესარ ფილიპოთა შინა. ვითარ და სხუათაცა მიერ უწყებულ არს, ხოლო შემდგომად ძლევისა კესარ ვიდრემე ღალილიად წარვიდა, ხოლო ანტონიოს ასიად წარემართა. და ვინაჲთგან მიიწია ვითუნიად, ყოველით კერძო მოიწეოდეს მოხუცებულნი და მთავარნიცა იუდეელთანი, შემასმენელნი ფასაილოს და იროდისნი და იტყოდეს, ვითარმედ სახე ვიდრემე შეფობისაჲ ვრკანოსს აქუს, ხოლო ესენი ყოველსა კელმწიფებასა მქონებელ არიან. არამედ ანტონიოსს მრავალთა პატივითა აქუნდა იროდი, მისრული მისა მიმართ სიტყვისგებისათვს შემასმენელთაჲსა. და ამისთვის შეემთხვა შემასმენელთა არცა თუ სიტყვისა მიმთხუევაჲ, რამეთუ მოეყიდა ესე იროდის საქმართა მიერ ანტონიოასგან. ხოლო ვინაჲთგან ეფესოდ მიიწია ანტონიოს, წარავლინა ვრკანოსს მდღელთმთავარმან და ნათესავმან ვედრებჲა მისა მიმართ, გვრგვინი თანად ოქროასაჲ და ევედრ-

¹ მთხუ A, მთხუ Q. = მდაბლს... ქუეყანისა| სახელით დიმოტინდორის ნათესაჲისაჲან AQ, სახელით დიმოტინდორის, ნათესაჲისაგან უმდარესისა D, ყურადღა მუამეს დურეს ძისა ზს მძიხს: 14₂₀₀ (=სოლად მოყვანა მისვე ტომის მდაბლი ქალი, სახელად დორის).

ნეს, რაათა ტუეექმწულნი კასიოას მიერ იუდელნი არა სჯულთა ბრძოლ-
საათა. მიმწერელმან მთავართა მიმართ თავისუფლად განუტევენეს და ქუე-
ყანამ, რომელი კასიოას უამთა შინა მიელო, უკუნ-სცეს მათ. სამართალთა
ჭეროვნად მსჯელმან ანტონიოს იუდელთათუს, მეყუსეულად მიუწერა ვრკა-
ნოსს და იუდელთა. წარავლინა უკუე ტვრელთაცა ბრძანებამ, ამათი მქონე-
ბელი.

3. მარკოს ანტონიოს თვთმპყრობელი ვრკანოსს, მღღილ-ომთავარსა და
ნათესავთმთავარსა იუდელთასა, მხიარულებამ უკუეთუ მპრთელობთ კეთილ
სადმე, ვმრთელობ უკუე და მეცა მკედრობისა თანა. ლუსიამახოს პავსანიამა¹
და იოსიპოს მენნეოასი და ალექსანდროს თეოდოროასი², მოხუცებულნი,
ფფესოს შინა შემემთხვენეს მე და უწინარესცა რომს შინა ქმწული მათ მიერ
ვედრებამ განაახლეს და აწ შენთუს და ნათესავისათუს მოსწრაფებით გუეზ-
რახნეს, რომელი გაქუს ჩუენდა მომართ, განმაცხადებელნი. მრწმუნებელ-
მან უკუე საქმეთაგანცა და სიტყუათა, ვითარმედ საქუთრებასა მქონებელ ხართ
ჩუენდა მომართ და მტკიცესა ჩუეულებასა თქუენსა და ღმრთისმსახურსა
გუდისკმისმყოფელმან, თუსად შევრაცებე. ხოლო ვინათგან არბევდეს ა/სიასა 271
ყოველსა წინააღდგომილნი ჩუენ თანა და ერთსა რომთაასა და არცა ქალაქთა,
არცა ძლიერთა განეყენებოდეს. არცა ფიცთა, რომელნი ყვენეს, დამცველ იქმწ-
ნეს, ჩუენ ვითარ არა თუსასა მხოლოდ ლუაწლისათუს, არამედ ვითარ ყოველ-
თათუს ზოგად, შურ-ვიგვთ ამის მიზეზისა მოქმედთაგან, თანად კაცთა მიმართ-
თა უსჯულოებისათუს და ღმერთთა მიმართ ნაცოდვემთათუს, რომლისათუს და
მზისაცა უკუნქცევასა ვკვონებთ, რომელმან და თვთცა მქმუნეარებით დახედნა
კესარისა საძაგელებასა ზედა. არამედ განზრახვითა მათთა, ღმრთისმბრძოლთა,
რომელნი შეიწყნარნა მაკედონიამან, ვითარ თუს მათდა არს აერი უსახურთა
ნაკადრებთათუს და შემრღუეულებასა ნახევიარ ბორგნულისა ბორორჩუეუ-
ლებისასა ფილიპპოთა თანა მაკედონიამასათა, ვმბრძოდე და აღგილთა მარ-
ჭუეთა დამპყრობელნი მათთაგან აზლუდვილთა ვიდრე ზლუადმდე, ვითარ ბჟი-
სა ერთისა ყოვლისა შესაელისა მქონებელთა მძლე ვექმწენით, რამეთუ უსა-
მართლოთა მათთა კელყოფათათუს დასაჩნენ იგინი ღმერთთა. და ვრუტოს, ფ-
ლიპპ(ოასსა) შელტოლვილი და გარემოდგომილი ჩუენ მიერ, ეზიარა კას-
სიოსს მსგავსითა წარწყმედითა. აწ უკუე, ვინათგან ესენი იტანჯნეს, ამიერი-
თგან მშვდობით განსუენებასა ესასოებთ ასიამსსა და დაცხრომასა ბრძოლისა-
გან. ზიარ უკუე კელ-ყოფთ თანაშემწეთა ჩუენთა ღმრთისა მიერ მოცემული-
სა ჩუენდა მშვდობისა, რამეთუ ვითარ სენისაგან დიდისა სხეული ასიამსა
აწ ძლევისა ჩუენისა მიერ აღემართა. კსენებასა უკუე მქონებელი შენსა და
ნათესავისასა, აღორძინებასა ვზრუნავ უმჯობესთა თქუენთასა. ხოლო დამისხ-
მან ნაწერნიცა ქალაქთა მიმართ, რაათა უკუეთუ ვიეთნი თავისუფალნი ვინა
მონანი ჰოროლსა ქუეშე განისყიდნეს* ლაიოას მიერ კასიოასა ანუ მის ქუე-
შე დაწესებულთაგან, განტევებულ იქმწნენ ესენი. და მნებავს, რაათა კაცთ-
მოყუარებით იკუმევედთ თანად ჩემ მიერ და დოლოველლამს მოცემულთა და
ტვრელთა დაეყენებ, რაათა არა მიძულებელ თქუენდა იყვენენ და რაოდენნი
იუდელთანი ჰქონან, ამათსა უკუნქცევასა ვბრძანებ. ხოლო გვრგვნი, რომელა
წარმოავლინე, მივითუალე“.

¹ ალექსანდროს თეოდოროასი¹ ალექსანდროასი AQ, 'Αλεξανδριος Θεοδωρος 14²⁰⁷.
* თაბ ბძეს მძედმრეშავ 14³¹² (=გაიუიდნენ თუქციონზე, სუქარო ვაქრობთ).

4. „მარკოს ანტონიოს, თვთმპყრობელი ტვროსისა, მთავართა, განზრახვასა, ერსა, ვიხაროდენს მიჩუნენს მე ეფესოს შინა ვრკანოას მღღელთმთავრისა და ნათესავთმთავრისა მოხუცებულთა, მეტყუელთა, ვითარმედ ადგილი მათი თქუენ დაგიაყრის, რომელსა შინა შეხუედით, ოდეს იაყრობდეს წინააღმდეგომნი ჩუენნი. და ვინამთგან მთავრობისა ძლით ბრძოლაჲ მივითუალეთ და ჭეროვანთა და სამართალთა მოურნეობისა მოქმედ ვიქმენით, შურ-ვიგეთ არცა მალლისა მომქსენებელთაგან, არცა ფიცისა დამცველთაგან, მნებაჲს, რამათა თქუენ მიერცა მშვდობა იყოს თანაშემწე/თა ჩუენთა მიმართ. და რაოდენნი ჩუენთა მბრძოლთაგან მიიხუენით, არა შევიდობ, არამედ უქუნ-სცენით ესენი, რომელთაგან მიხუშულ არიან, რამეთუ არცა მთავართა, არცა სენკლიტობისა მკედართაგან მიცემითა მიიხუენს, არამედ იძულებით მიმტაცებელთა მიანიჭენს მათ, რომელნი საკმარ ექმნებოდეს უსამართლობათა მიმართ.

ვინამთგან უკუე სასჯელი მისცეს მათ, გუნებაჲს, რამათა შემწეთა ჩუენთა უიძულებელად აქუნდენ, რაოდენნი აქუნდეს ოდესგე და თქუენცა, უკუეთუ რომელნიმე ადგილნი ვრკანოას, იუდელთა. ნათესავთმთავრისანი, ერთითაცა დლითა უწინარეს აწ თქუენ გქონან, ამისთვის, რამეთუ არა უტევა ღაიოსს კასიოსს ბრძოლისა მოღებაჲ სამთავროსა ჩუენსა ზედა, უკუენცემასა ვბრძანებ და იძულებასა ნუცა ერთსა მიიღებთ მათ ზედა, რამათაცა უძლურ ჰყვენით იგინი თქსთა ზედა მუუფებად ადგილთა. ხოლო უკუეთუ სიტყუსებაჲ რომელმე გაქუს მისა მიმართ, ოდეს მოვიდეთ ადგილთა ზედა, შესაძლებელ იყოს თქუენდა ამისი კუმევაჲ, რამეთუ ჩუენ თითოეულსა თანაშემწეთა და სამართალთასა სწორებით დამცველ ვართ“.

5. „მარკოს ანტონიოს თვთმპყრობელი ტვროსისა მთავართა, განზრახვასა, ერსა, მხიარულებასა განწესებული ჩემი წარმოვიღენიეს თქუენდა მიმართ, რომლისაჲ მნებაჲს თქუენ მიერ ზრუნვაჲ, რამათა საზოგადოთა წიგნთა და აწესოთ იგი წერილითა რომაულთა და ელლინურითა და საჩინოსა შინა გაქუნდეს იგი დაწერილად, რამათა ყოველთა მიერ შესაძლებელ იყოს წარკითხვაჲ. მარკოს ანტონიოს თვთმპყრობელმან, დადგინებულ იქმნენს რაჲ ტვრელნი მამაკაცინი საზოგადოთა საქმეთა ზედა, თქუე: ვინამთგან ღაიოს კასიოსს, ესე კერძოა უცხოსა სამთავროსა მქონებელი, მკედრობისა ქუეშე და თანაშემწედ მყოფი წარტყუნა და მოაოჭრა ნათესავი იუდელთაჲ, მოყუარედ მყოფი რომთა ერისაჲ, საჭურველითა მძღველნი უგუნურებისა მისისანი, განწესებითა მსჯავრითა აღჰმართებთ მის მიერ წარტყუენილთა, რამათა უკუენიცენ ესენი კუალად შემწეთა ჩუენთა და რაოდენნი განისყიდნეს იუდელთანი, გინა სხელნი ანუ მონაგები ესენი, განტევებულ იქმენინ. სხელნი ვიდრემე თავისუფალნი თავისუფალ იყვენ ვითარ და პირველცა, ხოლო მონაგები უწინარესთა ვიდრე უფალთა მიეცეს. და რომელმან არა ისმინოს განწესებული ჩემ მიერ, სასჯელისა მიგებაჲ მნებაჲს. და უკუეთუ ვიპყრა მამინურჩი, ღირებისაებრ საქმეთასა ვიზრუნვო ტანჯვამ უკუე“.

¹ იყო A.Q. ² დადგინებულ იქმნეს... ზედა] ერთმან სამთა განწესებულთაგანმან პირველთა ვართა S, რქონ ანტონიუს ანტონიუსოუს რქონ ანტონიუსოუს რქონიუსოუს 14^{გვ} (ანტონიუსოუს ამ სამთაგანმა, რომელი დადგინებულ იქნა ქვეყნის მმართველთა). A და მასზე დაყრდნობით QD თვალსწინებურ LVW ნუსხების ჩვენებას; სადაც რქონიუსი ნაცულად არის ვსჯილი.

6. ხოლო ესევე სიღონელთაცა და ანტიოქელთა და არაეთა მიუწერა. დავეწერენით ვიდრემე უკუე და ესენიცა ჟამიერად სანიშოქმნადნი მოურნეობისათუს, რომლისაჲ ვთქუთ რომთაგან ქმნაჲ ნათესაისა ჩუენისათუს.

თ. 13

1. ხოლო შემდგომად ამათსა ვინაჲთგან სკრიად მიიწია ანტონიოს, კლეოპატრა, შემთხუეულმან მისთვის კილიკიას შინა, ტრფიალებისა მიერ კელთიგლო იგი. და კუალად ასნი უძლიერესნი / იუდელთაგან მიიწინეს მისა მიმართ, შემასმენელნი იროდის და მის თანათანი და დააყენეს უძლიერესნი მათნი მეტყუელებად. ხოლო მესსალა სიტყუა-უგებდა მათ ყრმათათუს მუნ დამთხუეულობასა ვრკანოხსსა, რამეთუ აწლა სიმამრი იყო მისი. და მსმენელმან მრჩობლთაგანვე ანტონიო დაფნის შინა, იკითხა ვრკანოხსგანცა, ვითენი უმჯობეს განაგებენ ნათესაესა. და ვრკანოს იროდის თანანი თქუა. ხოლო ანტონიოს, პირველცა საკუთრებასა მქონებელმან მათდა მიმართ მამულისა სიყუარულისათუს, რომელი დაეინიოხსთა მყოფმან ქმნა მამისა მიმართ მათისა, ესე ვიდრემე მრჩობლნივე ოთხმთავრად დაადგინნა და იუდეაჲსა საქმეთგანგებჲა მათ უბრძანა. ხოლო დაწერნა წერილიცა და ათხუთმეტნი მკდომთაგანნა შეკრნა. და ეგულეობდა რაჲ მოკუდინებჲა მათი, ევედრნეს არა ქმნად იროდის თანანი ამას.

272

2. გარნა არცა ესრეთ დასცხრებოდეს აღმოსრულნი ვედრებისაგან, არამედ შეემთხვნეს კუალად ანტონიოსს ათასნი, ტკროსს მისლვად მგულუბელსა. ხოლო ანტონიოს, მრავალთა საკმართა მიერ განხრწნილმან იროდისაგან და ძმისა მისისა, უბრძანა ადგილითი-ადგილად მყოფთა მთავართა ტანჯვაჲ მოხუცებულთა იუდელთაჲ, რომელნი გულისმთქუმელ არიან ახალთა საქმეთა და იროდის თანათათუს მიცემაჲ მთავრობისაჲ. ხოლო იროდი მალიად წარსლვასა უბრძანებდა მათ განსრული, რამეთუ დაბანაკებულ იყო ქვშასა ზედა წინაშე ქალაქისა და განაზრახებდა მათ ვრკანოსცა, ვითარმედ დიდი ბოროტი ქმნეს, უკუეთუ ძლევისმოყუარებათა მიმართ განვიდენ. და იგინი ვიდრემე არა ირწმუნებდეს. ხოლო რომნი, გამოვლდომილნი მეყუსეულად მახვლებითა, რომელთაჲმე მოაკუდინებდეს მათგან და რომელთაჲმე სწყლვიდეს, ხოლო ნეშტნი, ლტოლვილნი სახიდ თუსად, შინეულნი დაიდუმებდეს. ხოლო ერი ვინაჲთგან ლაღადებდა იროდისთვის, განრისხებულმან ანტონიოს შეკრულნიცა მოაკუდინნა.

3. ხოლო მეორესა წელსა სკრიად დაიპყრეს პაკორა, ძემან მეფისამან და ვარზაფრამანის, სატრაპმან პართთამან. აღსრულდა უკუე პტოლემოსცა მენენოასი. და მთავრობისა მიმღებელმან ყრმამამ მისმან ლუსანიი სიყუარული ქმნა ანტილონოას მიმართ, არისტოვეულოას ძისა, ამის საკმარებისა მიმართ სატრაპისა მიმყვანებელმან, რამეთუ დიდად შემძლებელ იყო მის წინაშე. ხოლო ანტილონოს ათასთა ტალანტთა მიცემასა აღუთქუმიდა პართთა და ხუთასთა დედაკაცთასა, უკუეთუ ვრკანოხსგან მთავრობისა მიმღებულთა მას მისცენ და იროდის თანანი² მოაკუდინნეს. არა უკუე მისცა მამინ, არამედ

1 პართა A. 2 თანან A, თანი Q.

პართა ამისთვის იუდეასა ზედა აღიკვედრეს და შთაიყვანებდეს ანტილონოსს, პაკოროს ვიდრემე — ზღვსპირით, ხოლო სატრაპი ვარზაფრამანის — საშუაალ ქუეყანისა¹. და ტყველთა ვიდრემე დაუტუნეს კარნი პაკოროსს, ხოლო სიდონელთა და პტოლემადელთა შეიწყნარეს. მკედრობაჲ უკუე ცხენოსანთაჲ განავლინა იუდეასა ზედა პაკოროსს, რაჲთა განიხილონ. ქუეყანაჲ და ანტილონოსს თანა-შეეწოდინა და თანად მთავარი თანმოსახელე, მწდე შეფისაჲთაჲსა, წარატანა. ხოლო კარმილოესა მთისაგან მოვიდეს იუდეელნი ანტილონოსს მიმართ და თანაშემწეობასა აღუთქუმიდეს. და ანტილონოსს პკონებდა კერძოსა რომელსამე აღვილისასა მიღებდა, / ხოლო ღრვოჲ ეწოდებრის სოფელსა. და ვინაჲთგან ჰბრძოდეს ვიეთნიმე, წარვიდეს იეროსოლჲმად კაცნი ესენი. და მრავალნი რაჲ შეკრბეს შემწენი, სამეფოთა ზედა მიიწინეს და ამათ ჰბრძოდეს. ხოლო განწყობოდეს მათ ფასაილოეს და იროდის თანანი და ბრძოლაჲ რაჲ იქმნა საშუაალ უბანთა, მძლე ექმნეს ჰაბუენი მბრძოლთა და სდევნიდეს მათ ტაძრადმი. წარავლინეს უკუე ვიეთნიმე აღჭურვილნი მახლობელთა მიმართ სახლთა, რაჲთა დაიკენენ იგინი, რომელთაჲცა ზედა აღდგომილმან ერმან, ვინაჲთგან ოკრად პოენეს იგინი თანაშემწეთაგან, სახლთა მათ თანა დაწუნეს იგინიჲცა. ამის ვიდრემე უსამართლოებისათუს შურისგებაჲ მიიღო იროდი შემდგომად მციერედისა მკლომთაგან, რამეთუ განწყობილმან მათმან ბრძოლად მრავალნი მათგანნი მოაკუთდინა.

4. ხოლო იქმნებოდეს რაჲ დღითი-დღე ტჳორტებანი ურთიერთას, მოელოდეს მბრძოლნი სოფლით ერსა, რომელსა ეგულებოდა მოსლვაჲ დღესა შინა პენტეკოსტისასა², ხოლო დღესასწაული არს ესე. წარმოდგა რაჲ უკუე დღე, მრავალნი ბევრნი შეკრბებოდეს გარემოჲს ტაძრისა, კაცთა აღჭურვილთა და უჭურველთანი. ხოლო აქუნდა ტაძარი და ქალაქი მოწვენიელთა, გარეჲს სამეფოთაჲსა, რამეთუ ამათ მციერთა თანა მკედართა სცვიდეს იროდის თანანი. ფასაილოს ვიდრემე ზღუდესა სცვიდეს, ხოლო იროდი, საღარნაჲ მქონებელი, გამოვიდა მბრძოლთა ზედა წინაშე ქალაქისა და ძლიერად მბრძოლმან მრავალნი ბევრნი მიდრიცნა. და რომელნიმე ქალაქად მიივლტოდეს და სხუანი — ტაძრად, ხოლო რომელნიმე გარეგან მყოფსა ხანდაკსა, რამეთუ იყო მუნ ხანდაკოვანი.

ხოლო შეეწოდა მას ფასაილოსცა. პაკოროს უკუე, პართთა მკედართანთავარი, ცხენოსანთა თანა მციერთა მივიდა ქალაქად ანტილონოსს! მიერ ვედრებული, იკუთ ვიდრემე, ვითარ დამაცხრობელი შფოთისაჲ, ხოლო ჳეშმარბტებით — თანაშეწვენად მთავრობისა მისისა. და ფასაილოს შეიწყნარა იგი, სოყუარულით მიგებებულმან. ხოლო პაკოროს არწმუნა ვედრებაჲ ვარზაფრამანის მიმართ, ზაკუეჲსა რომელსამე მომლონებელმან მისთვის. და ფასაილოს, არა რომლისა მეცნიერმან, ირწმუნა. ხოლო იროდი არა აქებდა ქმნულთა ურწმუნოებისათუს ვარჯარისთაჲსა, არამედ პაკოროსს და მომავალთა მიმართ ზედდადებულებასა ბრძანებდა.

5. წარვიდეს უკუე ვრკანოს და ფასაილოს ვედრებად ვარზაფრამანის მიმართ, ხოლო პაკოროსს, დამტევებელმან იროდისთვის ორასთა ცხენოსანთა-

¹ ანტილონოსს აკ.

² „აღმკედრება“ ზნა ბუქანული დღენის მსგავსად (14³³³) არც თარგმანში არ შევარდება, იგულისხმება რომ პაკორმა აღმკედრა ზღვსპირით, ვარზაფრამანმა კი — საშუაალ ქუეყანისა.
³ Πεντηκοστήν 14³³⁷ (= „ფასაი“ დღესასწაულის 50-ე დღე).

მან და ათთა¹ თავისუფლად სახელდებულთამან, წინა-წარავლინა იგინი. მიიწინეს რაჲ უკუე ღალილეს შინა, მოეგებნეს შეჭურვილინი მას შინა მდგომნი მბრძოლნი. და ვარზაფრამანის ვიდრემე პირველად წადიერებით შვიწყნარა იგინი და ნიჭნი მისცნა, ამისა შემდგომად ზაქუვესა განიზრახვიდა. ხოლო მახლობელად ზღუსა შთავიდეს ფსაილოვს თანა მყოფნი ცხენოსანნი. და მუნ მსმენელნი, ვითარმედ ანტილონოს ათასნი ტალანტნი აღუთქუნა პართთა და სუთასნი დედაკაცნი, მიერთგან იქუსა მქონებელ იყენეს ვარვაროსთა მიმართთა უკუე, არამედ და ღამითცა ზედგანზრახულთა აუწყა ვინმე, რამეთუ მცველი უცხადოსა შინა დადგინებულ იყო მათ მიერ. და პურობილ იქმნესმცა, არათუმცა მომლოდუ იყენეს, ვიდრემდის შეიპყრან იროდი იეროსოლვმას მყოფთა პართთა, ნუსადა მცნობელი მოკუდინებისა მათისაჲ ივლტოდის იგი. და ესენი ესრეთ მქონებელ იყენეს და მცველნი მათნი იხილვებოდეს. ფსაილოსს ვიდრემე უკუე განაზრახებდეს ვიეთნიმე, რაჲთა მეყუსეულად აღვდეს ცხენსა და არა მდგომარე იყოს. და უფროსლა ამათ მიმართოფელლოს აწუედა მას, რომელსა ესმინა საჩამალღამსგან, სკრიასა შინა მაშინ უმდიდრესისა, ამათ ესრეთ ქმნად და ნავთა მიანიჭებდა ღტოლვისა მიმართ, რამეთუ მახლობელ იყო ზღუჲა. ხოლო მას არა სათნო-უჩნდა დატევებაჲ ვრკანოასი, არცა ვარეგან ძვრხილულობაჲ ძმისაჲ, არამედ, მისრული ვარზაფრამანის მიმართ, ეტყოდა: „არა სამართალ არს ესევითართა განზრახვაჲ ჩუენთვის, რამეთუ საკმართა მოქენესა უმეტესნი გექმნენ, მათსა, რომელთა ანტილონოს მოგვემს“. და სხუებრცა ბოროტ არს. უკუეთუ მისა მიმართ მიწევნულნი, მვედრებელნი სარწმუნოებით, მოაკუდინნეს არა რომლისა მეუსამართლოენი. ხოლო ვარვაროსი ეფუცებოდა ამათსა მეტყუელსა, ვითარმედ არცა ერთი მოგონებულთაგანი ჰეშმარიტებს, არამედ ცრუთა იქუთა აღუშფოთებდეს იგი. და თანად მივიდოდა პუკოროსს მიმარო.

6. და ვითარ წარვიდა, ვიეთნიმე პართნი შეპყრვიდეს ვრკანოსს და ფასაილოსს, მრავლად მგმობელთა ცრუფიცებასა პართთასა.

ხოლო იროდის მიმართ წარვლინებულსა საჭურისსა აქუნდა მცნებაჲ, რაჲთა ვარეგან ზღუდისა განმყვანებელმან შეიპყრას იგი. ხოლო შეემთხვნეს ფსაილოვს მიერ წარვლინებულნი, რომელთა აუწყეს მას პართთა ურწმუნობაჲ. რომელთაჲცა აგრძნა რაჲ მბრძოლთა მიერ შეპყრობაჲ, იროდი მივიდა პუკოროსს მიმართ და უძლიერესთა მიმართ პართთასა, რომელნი მეუფე სხუათა იყენეს მაშინ. ხოლო იგინი, მეცნიერნი ყოვლისანი, იჩემებდეს ზაქუვეით და ეტყოდეს, ვითარმედ ჯერ-არს, რაჲთა განვიდეს მათ თანა წინაშე ზღუდისა მიგებებად მომღებელთა წერილისათა, რამეთუ არა შეპყრობილ არიან იგინი წინააღმდგომთა მიერ და მოწევნულ არიან მაუწყებელნი, რაოდენნი წარკმართნა ფსაილოს. გარნა იროდი არა ირწმუნებდა ამათ, რამეთუ მსმენელ იყო სხუათაგან შეპყრობასა ძმისასა. და ვინაჲთგან განაზრახებდა ვრკანოასს ასული, რომლისა ასული დაეწინდა, უფროსლა იქუნეულ იქმნებოდა პართთა მიმართ. სხუანი ვიდრემე უკუე არა ყურად-იღებდეს მისასა, ხოლო იროდი ირწმუნებდა ფრიად გონიერისა დედაკაცისასა.

7. ამით შინა განიზრახვიდეს რაა პართნი, თუ რომლისაა ჭერ-არს მოქმედება, რამეთუ არა სათნო-უჩნდა მათ ცხადად ბრძოლა ესევეითარისა მამაკაცისა, მეორისა დღისად მიუტევეს საქმე. ესევეითართა შფოთთა/ შინა ქმნულმან იროდი და უფროასლა მრწმუნებელმან მათმან, რომელთაგან ესმნეს ძმისათვის და პართთა ზედგანზრახვისათვის, ვიდრე წინააღმდეგობამან, მწუხრისა მოწვეწულებასა ამას შინა აგრძნა კუმევეა ლტოლვისა და არა მიმყოფრება, რამეთუ უცხადო არიან მბრძოლთა მიერნი ძვრხილულობანი. მიმყვანებელი უკუე აღჭურვილთა, რომელნი აქუნდეს, და აღმყვანებელი დედაკაცთა კარაულთა ზედა დედისა თანად მისისა და დისა და რომლისაა ეგულეობდა ცოლად მიყვანება, აღექსანდროას ასულისა, ხოლო არისტოველოას ყრმისა და თანად დედისა¹ მისისა, რომელი ვრკანოას ასული იყო, და უკაბუქესისა ძმისა და მონაგებისა ყოვლისა და მათ თანათა სიმრავლისა, იღუმეად მივილტოდა ფარულად მბრძოლთაგან. რომელთაგან არამცა ვინ ესრეთ სხუად ბუნება პოვნილ იყო, რომელსამცა მაშინ, თანდამთხუეულსა საქმეთასა, არა შეეწყალნეს იგინი ძნელბედობისათვის, დედაკაცი მიმყვანებელნი ჩხვლთა შვილთანი და ცრემლით და სულთქუმით დამტევებელნი მამულისანი და მოყუარეთანი საკრველთა შინა და თავთა თუსთათვის ამას თანა არცა ერთსა კეთილსა მომლოდენი.

8. არამედ იროდი, ზესთამქმნილო გონიერებისა მძღვეარისა წყლულისაგან, თვთ იგი სულმქნე იყო ბოროტისა მიმართ და თანაწარამეალი გზასა ზედა თითოეულსა განმწვობად უბრძანებდა, რაჟთა არა განსცენ იგი მწუხარებასა, რამეთუ ესე მავნებელ ექმნეს მათ ლტოლვისა მიმართ, რომელსა შინა მხოლოდ მდებარე არს ცხორება მათი. და იგინი ვიდრემე, ვითარ იროდი განაზრახებდა, მოთმინებასა განსაცდელისასა მოსწრაფე იყვნეს. ხოლო კინლა შოიკლა თავი თვისი, რამეთუ დაეცა კარაული და დედასა მისსა შეემთხვა ძვრხილუობა სიკუდილისა და თანად მწუხარებისათვის მის ზედა ქმნული და მოშიშებისათვის, ნუსადა ეწინენ მას მბრძოლნი მდეგარნი, ვინაჟთგან ყოველი წარკვებოდა შემთხუეულსა ბოროტსა ზედა. აღმოიკადა მან მახული და ეგულეობდა წყლვად თავისა თვისისა, არათუმცა დაეყენა იგი მუნ დამთხუეულთა, თანად სიმრავლისა მიერ მძღვეელთა და ვითარმედ არა ჭერ-არს დატევებად მათი მტერთა წინაშე ქმნადთა, რამეთუ არა მკნისად არს ესე, რაჟთამცა თავი თვისი ბოროტთაგან განათავისუფლა, ხოლო მოყუარენი უგულეებელს-ყენა მათ შინა. იძულებული უკუე განყენებად ესევეითარისა მკადრეობისაგან თავისა მიმართ თვისისა სირცხვლითა მეტყუელთაჟთა და სიმრავლისაგან, რომელნი არა აწუეედეს თვისითა კელითა მსახურ-ქმნასა თავისასა, რომელთათვის წადიერ არს, აღმდებელი დედისა და მსახურებასა მაღირსებელი, რომელსა უამი მისცემდა, ვიდრედა წინამდებარისა გზისა მიმართ, მაღლადსა სლვასა მოქმედი მასადაჟსა სამცველომსა მიმართ. და მრავალთა ბრძოლათა მბრძოლმან ზედგამოსრულთა და მდეგართა პართთამან, ყოველთავე შინა სძლო.

9. ხოლო ლტოლვასა შინა არცა იუდელნი დაადგრეს მტკიცედ მისა მიმართ, არამედ ზედ-დაესხნეს ესენიცა, მიწვეწულსა ქალაქად ექუსითა სტადი-

¹ დედესა A.

ონითა შორს / და განეწყენეს კელად¹, მიწვენულნი გზასა ზედა, რომელნიცა სიელტოლად მოდრიკნა და მძლე ექმნა არა ვითარ უღონოებასა და ჭირსა შინა მყოფი ვინმე ესევითარსა, არამედ ვითარ კეთილად და მრავლისა ძალისა თანა ბრძოლისა მიმართ განმზადებული. ამას ადგილსა შინა, სადა მძლე ექმნა იუდელთა, შემდგომად უამისა რომლისამე მეფეექმნულმან აღაშენა და სამეფოდ სიტყვს ღირსად შექმნადა და ქალაქად იროლიად სახელს-სდვა. ხოლო მიიწია² რაჲ თრისას შინა, ესრეთ წოდებულსა ადგილსა, შეემთხვა მას ძმად მისი იოსიპოს და განზრახვაჲ აქუნდა ყოველათვის, თუ რომლისაჲ ჯერ არს მოქმედებაჲ, რამეთუ მრავალი სიმრავლე შედგომილ იყო გარეშე სასუილლით დადგინებულთა. ხოლო ადგილი მასადასაჲ, სადა შელტოლვაჲ წინამდებარე იყო მათთვის, მცირე იყო შეწყნარებად ესოდენისა სიმრავლისა, რომლისათვისცა უმრავლესნი ვიდრემე განუტევენა, უმეტეს ცხრა ათასთა მყოფნი და სხუასა სხუა კერძო უბრძანა ცხოვნებაჲ თავთა თვსთაჲ და წარსაგებელნი მისცნა. ხოლო რაოდენნი სუბუქ იყვნეს და ძლიერ, ამათი მიმყვანებელი სამცელოდ მიიწია და მუნ დამტევებელი დედაკაცთა და უკუანა შედგომილთაჲ, ხოლო იყენეს ვითარ რვაასნი, და იფქლი კმასაყოფელი იყო ადგილსა მას შინა და წყალი და სხუანი საქმარნი ყოველნი, ესრეთ წარემართა იგი კლდისა მიმართ არავიანასა³. ხოლო ერთბამად მოწვენასა თანა დღისასა სხუათა ვიდრემე ყოველთა იეროსოლემელთასა მიიტაცებდეს პართნი და მხოლოდ უკანოჲს საქმართა განეყენებოდეს, რომელნი იყვნეს სამასნი ტალანტნი⁴. ხოლო მრავალნი იროდისნიცა დაშთეს და უფროჲსლა რაოდენთა წარლებად უსწრო იუდეად გონიერებით. შამაკემან. ხოლო ქალაქისა შინანი ვიდრემე საქმარნი არა კმა-ეყენეს პართთა, არამედ და სოფლებიცა მათი წარტყუენეს განსრულთა და მარისაჲ, ქალაქი ძლიერი, უმკვდრო ყვეს.

10. და ანტილონოს ვიდრემე, ესრეთ შთაყვანებულმან იუდეად, პართთა მეფისა მიერ კრკანოს და ფასაილოს შეკრულნი მიიყვანნა. ხოლო ფრიად მწუხარე იყო განტოლვისათვის დედაკაცთაჲსა, რომელთა მიცემასა მნებუბელ იყო მბრძოლათვის, ამას სასუიდელსაცა აღმთქუმელი მათთვის საქმართა თანა. ხოლო მოშიშმან კრკანოჲსგან, ნუსადა მზრახველმან სიმრავლისამან უკუნ-ილოს კუალად მეფობაჲ, რომელი იცეებოდა პართთა მიერ, დაჰყუენთა ყურნი მისნი. მომვერაგებელმან, ვითარმედ არღა მერმეცა კუალად მისა მიმართ მიიწიოს მღდელთმთავრობაჲ ასონაკულუეყანებისათვის, სჯულნი უნაკ-ლულთა აღირსებს პატვისა.

ხოლო ფასაილოჲს სულმკნეობასა ზედა განკრეებულ იქმნეს ვინმე, რომელმანცა აგრძნა რაჲ დაკლულად გულეებაჲ თვისი, არა სიკუდილი შეპრაცხა მძევარედ, არამედ მტრისა მიერ ვნებაჲ ამისი მწარედ და უშუერად ჰგონა. და საკრველთაგან არა მქონებელმან კელთამან თავისუფლად მოკუდინებად⁵ თვისსა, კლდესა შემახეთქებელმან თავისამან განიყვანა თავი თვისი ცხოვრებისაგან, ვითარ სთნდა უმჯობესობაჲ ამისი ესევითარსა უღონოებასა შინა, ხოლო კელმწიფებაჲ მოკუდინებისაჲ საშუებელად მისა მიულო მბრძოლსა. / ხოლო იტყვან, ვითარმედ წყლულეებაჲ დიდი ექმნა მას და წარმავლენელმან

¹ მიწია. ² ტალანტნი. ³ მოკუნებლად. ⁴ A.

⁵ *ἐξ ἑσθραῖς ἐπέδμενος* 14³⁰⁸ (=მოეზადნენ საბრძოლველად). ⁶ *καὶ Πέρας ἦν Ἀφαια*: 14³⁰³.

მკურნალთაგან ანტილონოს ვითარ კურნებად, წამლითა განხრწნეს იგი, სასიკუდიროსა წამალსა მკუმეველთა წყლულისა მიმართ. უწინარეს ვიდრევე სრულად სულისა განტევებისასა ფასილოს, მსმენელმან დედაკაცისა ვისმე. მიერ განტოლვასა ძმისა თვისისა იროდისსა მბრძოლთაგან, ფრიად მზიარულებით მოითმინა აღსასრული, რამეთუ დაუტევა შურისმგებელი სიკუდილისა მისისა და მსჯავრსა მტერთაგან მიღებად შემძლებელი.

მ. 14

1. ხოლო იროდი გარემოდგომილთა არა შეაშინებდა, არამედ მწუხარე ჰყოფდა არა პოვნად საქმეთა გონიერთა და მარგებელთა, რამეთუ მალხოზს მიმართ, არავთა მეფისა, მრავალთა კეთილთა მიმთხუეულისა¹ უწინარეს, წარვიდა ნაცვალისგებასა მოღებად, რაჟამს ფრიად მოქენე იყო საკმართა მიღებასა, ვინა სესხთა, ანუ ნიქთასა, ვითარ მრავალთა მიმთხუეულისაგან² მის მიერ. რამეთუ არღა მეცნიერი ძმისა ძლითთა, მოსწრაფე იყო კსნასა მისსა მბრძოლთაგან, საკსართა მიმცემელი მისთვის ოქროთა ვიდრე სამასთა ტალანტთადმდე. ხოლო მიიყვანებდა ფასილოსცა ყრმასა ამის მიზეზისათვის, შვდ წლისად მყოფსა, რაჟთა მისცეს იგი წინდად არავთა. ხოლო შეემბზუნეს მას მიმბრძობელნი მალხოზსნი, რომელთა მიერ ებრძანა უკუნქეცევა მისთვის, რამეთუ მცნებულ არს იგი პართთა მიერ არა შეწყნარებად იროდისა. ხოლო ამას მიზეზსა იტუმევედა არა მიცემისათვის სესხთაჲსა და ამას მოქმედებდეს მთავარნი არავთანი, რაჟთა კუებულ ყონ იგი საკმართაგან, რომელნი ანტიპატროსს მიერ მიეხუნეს მათ. ხოლო იროდი მიუგო მათ, ვითარმედ არცა ერთისა იძულებად მიწევნულ არს მათდა მიმართ, გარნა მხოლოდ რაჟთა ეზრახოს მათ უსაჭიროესთა საქმეთათვის.

2. ამისა შემდგომად სთნდა განშორებამ და წარვიდა ფრიად გონიერებით ეკვატედ მიმართ. და მაშინ ვიდრევე ტაძარსა რომელსამე შინა მიიწია, რამეთუ დაეტევენეს მუნ არა მრავალნი შედგომილნი. ხოლო მეორესა დღესა, რინოკურურად მიწევნულსა, მუნ ესმნეს ძმისა მისისათვის³. ხოლო მალხოს, შემანებელი და მღვენელი იროდისა, არარას უმეტესსა იქმოდა, რამეთუ განშორებულ იყო, აწლა მოსწრაფე პილუსიოდში. და ვინაჟთგან მიწევნულსა ნაენი, მუნ მდგომარენი, აყენებდეს მას ალექსანდრიად წარცურვებისაგან, მიემთხვა მთავართა, რომელთაცა მიერ შეკდიმებისა ძლით და მრავლისა სირცხლისა⁴ წარავლინა ქალაქად და კლეოპატრას თანა იმყოფებოდა. ხოლო მუნ დადგრომასა ვერ შემძლებელ იქმნა რწმუნებად კლეოპატრა, რამეთუ რომედ წარსლვად მოსწრაფე იყო, თანად უკუე ზამთრისა ყოფასა და იტალიასა შინათათვის შფოთსა და ქოთებასა მსწავლელი.

3. წარსრული მიერ პამფვილიად და ზამთარსა სსასტიკისა მთავრომილი, ძნიად/და როდოსს მიწევნული ცხონდა, ტვრთთა ზღულად შთამყრელი. და

¹ მიმბრძობელსა A. ² მიმთხუელისაგან A. ³ მიკსისათვის A.

⁴ * εὐλακίῃ ἄρχειον 14776 (ἢ ἄρχειον) = 1) სირცხელი, 2) ყურადღება, პატივისცემა. ამ კონტექსტში ფულისხმება მეორე მნიშვნელობა).

ორნი მოყუარენი მისნი პოვნა მუნ შინა, საპინა და პტოლემოს. ხოლო მპოენელმან ქალაქისამან კასსიოსს მიმართისა ბრძოლისაგან მოოჯრებულად, არცა უღონობასა შინა კეთილის-ყოფაჲ მისი დაიციონა¹, არამედ ძალისაებრ აშენებდა მას. თანად ტრირთა შემშალდებელი და წარსრული მიერ იტალიად მოყუარეთა თანა, ვრენტისიოდ შთავიდა და მიერ რომს მიწვეულმან პირველად ვიდრემე ანტონიოსს აუწყნა შემთხუეულნი მისთვის იუდეასა შინა: და ვითარ ძმად მისი ფსაილოს, პართთაჲ მიერ შეპყრობილი, წარწყმდა და კრკანოს ტყუე-ქმნულ არს მათ მიერ; და ვითარმედ ანტილონოს დაადგინეს მეფედ, საკმართა მიცემასა აღმთქუმელი ათასთა ტალანტთა და დედაკაცთა ხუთასთა, რომელნი პირველნი ნათესაენი იყვნეს; და ვითარმედ ესენი ღამით განიყვანნა და განევეტო კელთაგან მტერთაჲსა, მრავალთა ძვრხილულობათა შომთმენელი. ამისა შემდგომად ვითარმედ ძვრხილულობენ თესნი მისნი, გარემოდგომილნი მტერთაგან; და ვითარმედ ზამთარსა შინა წარმოცურვებულ არს და ყოველი განსაცდელი შეურაცხ-წყოფიეს, მოსწრაფესა მისგან მყოფთა სასოებათა მიმართ და მხოლოსა შეწვენისა.

4. ხოლო ანტონიოსსა სიწყალული შევიდა იროდის განსაცდელისათვის და ზოგადი გულისსიტყუაჲ იყუმიჲ ესოდენსა ღირსებასა შინა დადგინებულთათვის, რომელთა მიცემასა აღუთქუმიდა იროდი, უკუეთუ მეფე იქმნეს, ვითარ მოვსენებითა ანტიპატროსს სიყუარულისათვის, ხოლო რომელნიმე საკმართათვის, რომელთა მიცემასა აღუთქუმიდა იროდი, უკუეთუ მეფე იქმნეს, ვითარ და პირველცა, ოდეს ოთხმთავრად განიჩინა, ხოლო უფროსდა. ანტილონოსს მიმართისა სიძულილისათვის, რამეთუ მკდომსა და რომთა მტერად ჰკონებდა მას, წადიერ იყო თანაშეწევნად, რომელთათვის ევედრებოდა იროდი. კესარ ვიდრემე უკუე ანტიპატროსს მკედრობათათვის, რომელნი ეგვტეს შინა მამასა მისსა თანა-იმკედრნა და ნიჭისათვის და ყოველთა შინა სიყუარულისა და მომადლებისათვისცა ანტონიოსსა, რომელი ფრიად მოსწრაფე იყო იროდის ევედრებასა სრულ-ყოფად და შეწვენად, რომელთათვის ენება იროდის, მზა იყო კესარცა. და შემკრებელნი განზრახვისანი, მესსალა და მის თანა სატრაპინოს და წარმომადგინებელნი იროდისნი, თანად მამისა მისისა კეთილმოქმედებათა წარმოიტყოდეს და რომელი მას რომთა მიმართ აქუნდა სიყუარული, შეაჯსენებდეს, შემასმენელნი ერთბამად და მბრძოლად გამომაჩინებელნი ანტილონოსსნი არა პირველისა შეტოდებისათვის მხოლოდ, არამედ რამეთუ პართთა მიერ მიიღო მთავრობაჲ, რომთა შეურაცხისყოფელმან. ხოლო განზრახვაჲ განრისხნა ამით ზედა და წარმოდგომილი ანტონიოსს ასწავებდა მათ, ვითარმედ და პართთაცა ბრძოლისა მიმართ იროდის მეფობაჲ უმჯობეს არს. და სთნდა ესე ყოველთა და დაამტკიცეს.

5. და ესე დიდი მოსწრაფებაჲ იყო ანტონიოსის იროდისათვის, რამეთუ არა მხოლოდ მეფობასა ზედა დაადგინა იგი, არა მსასოებელი ამისი, რამეთუ არცა/ამისა თხოვად აღვიდა თავისა თვისისათვის, არცა ჰკონებდა რომთა მიერ მიცემასა მისთვის, ვინაჲთგან ნათესაეთით-ნათესაეად აქუნდა მათ ჩუეულებად მიცემად ამისა, არამედ ევედრებოდა, რამთა ცოლის-ძმამან მისმან მიიღოს მეფობაჲ, რომელი იყო შვილისშვილი აღიქსანდროსისი, მამით ვიდრემე არის-

¹ დაიკუნა S. 3 პართა A.

ტოვულოსი, ხოლო დედით — ვრკანოასი. და ამას შვდთა დღეთა შინა მი-
ეჰქიჯა ყოველსავე, არცა ერთისა რაჲს მსასოებელი, რაჲთა წარვიდეს იტა-
ლაათ. ესე ვიდრე უკუე ქაბუკი იროდი მოაკედინა, ვითარ ეჰმსა თუსა
ცხად-ვეყოთ.

ხოლო დაიქსნა რაჲ შესაყრებელი, საშუვალმჭონებელნი იროდისნი ან-
ტონიოს და კესარი გამოვიდეს წინამძღუანელთა ერთბამად, სხუათაცა მთავრო-
ბათა კვატოსათა თანად, რაჲთა უმსხუერპლონ და რაჲთა თნებული დაღვან
კაბტოლიოსა შინა. ხოლო ასერებდა იროდის პირველსა დღესა მეფობისასა
ანტონიოს.

და ამან ვიდრემე ესრეთ მიილო მეფობაჲ, მიმთხუეულმან ამას მეასესა
და მეოთხმეოცესა და მეოთხესა ოლკუმბიადისასა, კვატობასა ლაიოჲს დომე-
ტიოჲსასა და ალვინოჲსასა მეორედ და ლაიოჲს ასინიოჲს პოლიონისასა.

6. ხოლო ამას ყოველსა ეჰმსა შინა აოკრებდა ანტილონოს მასადას შინა
მყოფთა, რომელთა ყოველი ვიდრემე საკმარებაჲ აქუნდა, გარნა წყლისაგან
მხოლოდ ნაკლულევან იყვენეს. ვიდრეღა ამის ძლით იოსიპოს, ძმაჲ იროდისი,
ორასთა თანა თუსთა მკედარათა მნებებელ იყო ლტოლვასა არავთა მიმართ,
რაჲთა განეზრახოს მათ, რამეთუ ესმა, ვითარმედ შეინანა მალხოს იროდის
მიმართ ნაცოდვებთათუს. ხოლო იპყრა იგი ღმერთმან, რამეთუ აწვმა ღამით
და კურკელნი აღივსნეს წყლით და არღარა მოქენენ იყო ლტოლვისა. რომ-
ლისათუსცა განმკნობილნი უმეტეს ღონიერებისათუს მათგან მოკლებულისა
წყლისა და ღმრთისა წინამოურნეობისა მიერ ქმნად შემრაცხელნი ამისნი
მათუს, გამოვიდეს და შეებმა უყვეს ანტილონოჲს თანათა, რომელთამე ცხა-
დად, ხოლო რომელთამე ფარულად და მრავალნი მათგანნი განხრწნენეს. ამას
შინა ვენტიდიოს, რომთა მკედართმთავარი, წარვლინებული სვრიათ დაყენე-
ბად პართთა ზედამოსლვასა, მათ თანა იუღეად მიიწია, სიტყუთ ვიდრემე იო-
სიპოჲს შეწევნად, ხოლო ყოველი განზრახვაჲ მისი იყო, რაჲთა საკმარნი მიი-
ხუნეს ანტილონოჲსგან. მახლობელად უკუე იეროსოლკმთა დაბანაკებულმან
კმასაყოფელი ვეცხლი მიილო ანტილონოჲსგან და წარვიდა მიერ უმრავლე-
სისა ძალისა თანა. ხოლო რაჲთა არა ცხად-იქმნეს მის მიერ კადრებული, სი-
ლონ კერძოჲსა რომლისამე თანა მკედართაჲსა დაუტევა მუნ. ხოლო ანტილო-
ნოს ამასცა ნიჰნი მისცნა, რაჲთა არა განსცილდეს მას, რამეთუ ჰგონებდა კუა-
ლად პართთა მოსლვასა შეწევნად მისდა.

თ. 15

1. ხოლო იროდი, იტალიათ პტოლემეიდად წარკურეებულმან და შემკ-
რებელმან¹ ძალისა არა მცირედისამან უცხოთა და თანმონათესვეთაგან, მი-
მართა დალილვით ანტილონოჲს ზედა. ხოლო შეეწეოდეს მას სილონ და
ვენტიდიოს, რწმუნებულნი ვდელლიოჲს მიერ, რაჲთა თანა-შთაჰყვენ ირო-
დის, ანტონიოჲს მიერ წარვლინებულსა. ვენტიდიოს ვიდრემე ქალაქთა ში-

¹ შერებულმან A, შერულმან Q.

ნა ვიღოდა, პართთა მიერსა შფოთსა დამაწუნარებელი, ხოლო სილონ—იუღესა შინა, საქმართა მიერ ანტილონოასგან განხრწნილი. იროდის უკუე მომავალსა ყოველსა დღესა შეეძინებოდა ძალი და ყოველი ღალიღეაჲ, გარეშე მკირედთაჲსა, მას შეუღდებოდა. ხოლო ვინაჲთგან მიიმართა მასადას შინა მყოფთა მიმართ, რამეთუ საჭირო იყო ცხოვნებაჲ სამცველოსა შინა გარემოდგომილთა ნათესაეთაჲ მბრძოლთაგან, წინაღმდგომ ექმნა მას იოპპი. გარნა ჭერ იყო პირველად მისი გამოღებაჲ, მბრძოლად მყოფისაჲ, რათთა არცა ერთი სამცველოჲ დაუშთეს ზურგით მტერთა, უკუნ-იქცეს რაჲ იეროსოლუჲმად. და სილონცა ამასეუ მიზესა იტყოდა ზედაღდგომისასა. და ვინაჲთგან იუღელნი სდევნიდეს მას, იროდი მკირისა ერისა თანა განვიდა და იუღელნი შიდრიკნა, ხოლო სილონ აცხოვნა, ბოროტად მბრძოლი. და დაიპყრა რაჲ იოპპი, მოსწრაფე იყო კსნასა მასადას შინა მყოფთა თესთასა. ხოლო ადგილისა შინანი რომელნიმე მამისა მისისა სიყუარულისათეს შეუღდებოდეს და სხუანი—დიდებისა მისისათეს და რომელნიმე—ნაცვლისგებისა ძლით მრჩობლთაჲე მკირისა კეთილბედობისა, ხოლო უმრავლესნი — სასოებათა ძლით, რომელნი აქუნდეს, ვითარ მტკიცისა მეფისა ზედა მიერთგან.

2. და შეკრებულ იყო ძალი მძიმე. და ანტილონოს უკუე სიმარჯუეთა გზისათა და ადგილთა მზირთა მიერ წინა-დაიპყრობდა და ყოველითურთ არცა მკირესა რას აენებდა ამით მბრძოლთა. ხოლო იროდი, მასადისა სამცველოასაგან მიმყვანებელი თესთაჲ და რისან სამცველოასაცა მიმღებელი, მივიღოდა იეროსოლუჲმათა მიმართ. ხოლო შეუღდებოდა მას სილონის თანა მყოფი მკედრებჲაჲ და მრავალნი ქალაქისაგანცა, შეშინებულნი იროდის ძალისაგან. და დაიბანაკა დასავალით კერძო ქალაქისა, ხოლო მუნ დადგინებულნი მცველნი ასრევდეს ისართა და სტყორცებდეს მათდა მიმართ. და ვიეთნიმე გამორბიოდიანცა სიმრავლისა თანა და ჰბრძოდიან მიახლებულთა მათთა. ხოლო იროდი უბრძანა პირველად ქადაგებაჲ გარემოჲს ზღუდისა, ვითარმედ კეთილთათეს ერისათა მოწევნულ არს და ცხოვრებისათეს ქალაქისა, არცა საჩინოთა მტერთათეს მომკვსენებელი ძურისაჲ, არამედ დაეწყებასა მიმცემელი მისა მიმართ ნაცოდვებთაჲ. ხოლო ანტილონოს, იროდის ქადაგებულთა მსმენელი, იტყოდა სილონის მიმართ და რომთა მკედრობისა, ვითარმედ გარეგან მართლმსაჯულობისა მათისა მისცემენ მეფობასა იროდის, მსოფლიოდ მყოფსა და იღუმელსა, ესე იგი არს ნახევარ იუღელსა, რამეთუ ჭერ-არს ნათესავისა მისისაგან მყოფთათეს მიცემაჲ მეფობისაჲ, ვითარცა წეს-არს მათდა. და ვითარმედ უკუეთუ აწ სიძულილისა მქონებელ არიან მისა მიმართ და მწებებელ არიან წარღებასა მეფობისასა, ვითარ პართთაგან მიცემულსა მისთეს, არამედ არიან მრავალნი ნათესავისა მისისანი, რომელთა მიიღონ სჯულისაებრ მეფობაჲ, რომელნიცა არცა ერთსა მცოდველნი რომთა მიმართ და მღდელად მყოფნი, არა ჭეროვანსა მწებელ იქმნეს, პატივისაგან დაკლებულნი. ამით მეტყუელებდეს რაჲ ურთიერ/თას და გინებათა მიმართ განვიდეს, ანტილონოს ბრძოლაჲ უბრძანა ზღუდით მკედართა თესთა. ხოლო იგინი სტყორცებდეს ისართა მათდა მიმართ და მრავლისა გულსმოდგინებისა მქუმველთა მათდა მიმართ, ადვილად განასხნეს იგინი ზღუდეთაგან.

3. მაშინ და სილონცა განაცხადა ქრთამისა მიღებაჲ, რამეთუ განავლინნა თესთა მკედართაგან არა მკირედნი, ნაკლულეყანებასა საზრდელთასა ქადა

გებად და საკმარათა თხოვად მოსყიდვისათვის საზრდელთაჲსა და ვითარმედ „წარგყვანებით მარჯუეთა ადგილთა მიმართ დასაზამთრებლად, ვინამთგან ქალაქნი გარემოასნი ოკერ არიან ანტილონოჲს მკედართა მიერ მოოკრებითა“¹. თანად აღძრვიდა მკედრობასა და წარსლვასა მეცადინობდა. ხოლო იროდი ევედრებოდა სილონის ქუეშე დაწესებულთა მთავართა და მკედართა, რაჲთა არა დაუტეონ იგი, კესარის და ანტონიოჲს და სუნკლიტობისა მიერ წარმოვლინებული, რამეთუ იზრუნოს ღონიერებისა მათისათვის და მისანიჭოს მათ უშუერველობაჲ ადგილად, რომელთათვის მოქენე არიან. და შემდგომად ამისა ევედრებისა მეყუსეულად მიიმართა დაბათა მიმართ და არცაჲა ერთი წარსლვისა მიზეზი დაუშთებოდა სილონს, რამეთუ სიმრავლე საზრდელთაჲ ესოდენს მოილო, რაოდენთა არცა ერთი ვინ სასოებდა. თანად სამარიაჲსა მახლობელთა თვისთა² მიუმცნო, რაჲთა იფქლი და ღვწოჲ და ზეთი და საცხოვარნი და სხუანი ყოველნი იერისხუნტოდ შთამოიხუნენ უნაკლულობისათვის მკედართაჲსა საზრდელისაგან შემდგომთაჲცა დღეთა შინა. ხოლო ესენი არა დაეფარვოდეს ანტილონისს, არამედ მეყუსეულად წარავლინნა დაბნებთა მიმართ დამაყენებელნი და მოშხირალნი იფქლის მომღებელთანი. ხოლო იგინი, მრწმუნებელნი ანტილონოჲს ბრძანებთანი და მრავლისა სიმრავლესა აღჭურვილთაჲსა გარემოჲს იერისხუნტოჲსა შემკრებელნი, სცივიდეს, მსხდომარენი მათა ზედა, საზრდელისა მიმღებელთა, გარნა არცა იროდი მშვდ იყო ამათსა ესრეთ მოქმედებასა შინა, არამედ ათთა მკედრობათა მიმყვანებელი, რომელთაგან ხუთნი ვიდრემე რომთანი იყვნეს, ხოლო ხუთნი — იუდელთანი, და სასყიდლით დადგინებულთა არა მცირედთა, რომელთა თანა მცირედნი ცხენოსანნიცა იყვნეს, იერისხუნტოდ მიიწია. და ქალაქი ვიდრემე დაკშული პოვა, ხოლო ხუთასთა მკედართა გამოიხუნეს სამცველონი, დედაკაცთა თანა და მონათესვეთა მათთა. და ამათმან მიმყვანებელმან ესენი ვიდრემე განუტევენა, ხოლო რომთა, შესრულთა, განუხურეს ქალაქი, მიმთხუეულთა³ სახლებსა, აღსაესესა ყოველთა საკმარათა მიერ. იერისხუნტოჲსა ვიდრემე სამცველოსა და მტევებელი მეფე უკუნ-იქცა, ხოლო რომთა მკედრები განუტევეა დაზამთრებად განშორებულთა დაბათა მიმართ: იუდეაჲსა და ლალილეაჲსა და სამარიაჲსათა. ხოლო მიემთხვა ანტილონოჲს სილონის მიერ ნაცვლად ნიქთა, რომელნი მიეცნეს, შეწყნარებასა რომლისამე მკედრობისასა ლუდიას შინა/პატავისმცემელი ანტონიოჲსი. და რომნი ვიდრემე იეფობასა შინა იყვნეს, დამტევებელნი საქურველთანი.

277

4. ხოლო იროდის არა სათნო-უნდა დაყუდებით დადგრომაჲ, არამედ ილუმეჲლ წარავლინა ძმაჲ თვისი იოსიპოს ორ ათასთა თანა აღჭურვილთა და ოთხასთა ცხენოსანთა, ხოლო თვთ სამარიად მიწიენული და მუნ დამტევებელი დღისაჲ და სხუთა ნათესავთაჲ, რომელნი აწლა გამოსრულთ იყვნეს მასადიჲ. თუო ლარლიად მიიწია გამოღებად რომელთამე ადგილთა, რომელნი ანტილონოჲს მცველთაგან იცევიდეს, ხოლო მიიწია რაჲ სეუფორს, შთამოუტევეა ღმერთმან თოვლი და ანტილონოჲს მცველნი განვიდეს სამცველთა და იეფობათა შინა საზრდელთასა იყო იროდი. ამისა შემდგომად ავაზაკთა ვიეთმე ზედა, რომელნი მკედრობდეს ქუაბთა შინა, განავლინა გუნდო³ ცხენოსანთაჲ და აღჭურვილთა სამად განმყოფელმან, რამეთუ ცნა ბო-

¹ თესთა|+მისთა AQS. ² მიმთხუელთა A. ³ გონდი.

როტისმოქმედებად მათი. ხოლო იყო ესე მახლობელ დაბისა, არვილად სახელდებულისა. და მეორემოცესა დღესა მივიდა თვთ იგი ყოველისა სიმრავლისა თანა. და მალიად გამოსრულთა მტერთა მიდრიკეს მარცხენე კერძო მკედრობათა მისთად. ხოლო თვთ, გამოჩინებულმან სიმრავლისა თანა, მიდრიკნა სივლტოლად ოდესმე მძლეველნი და, მილტოლეილნი, უკუნ-აქცინა და სდევნიდა მბრძოლთა ვიდრე იორდანისა მდინარედმდე მლტოლეულთა სხვთ გზით. და მიილო ყოველი ღალილეად გარეშე ქუაბთა შინა დამკვდრებულთა. ხოლო განუყო ვეცხლიცა, მიმცემელმან თითოეულისა მამაკაცისათვს ასორმოცდაათთა დრაბათა, ხოლო მთავართა მრავლად უმეტესი წარუველინა, საზამთროთა შინა მყოფთა. და ამთ შინა მივიდა სილონ მისა მიმართ და მთავარნიცა, საზამთროთა შინა მყოფნი, რამეთუ ანტილონოსს არა ენება საზრდელთა მინიჭებად მათთვის და არა უმეტეს თვსა ერთისა ზრდიდა მათ მამაკაცთ ესე. ხოლო წარავლინა მონათა მიმართ და უბრძანა სოფლებისა შინათა საქმართა აღებად და მთად წარლტოლეად, რაათა რომანი, არა მქონებელნი საკიროთანი, სიყმილითა განიხრწნენ. ხოლო იროდი ამათი ვიდრემე მოურნეობად ფერორას, უქუბუკესსა ძმასა, უბრძანა და ამცნო ალექსანდრიოთსაცა შეზღუდვად. ხოლო ამან მალიად იეფობად საქიროთად მიანიჭა მკედართა და თანად ალექსანდრიოთ, მოოკრებული, აღაშენა.

5. ხოლო ამათვე უამთა შინა ანტონიოს ათინათა შინა იქცეოდა. და სურისა შინა ენტიდიოს სილონის, მიმწოდებელმან პართთა ზედა, წარავლინა, პირველად ვიდრემე რაათა იროდის შეეწიოს¹ და ამისა შემდგომად სხვსა ბრძოლასა მიმართ მიუწოდოს თანაშემწეთა. ხოლო იროდი, ქუაბთა შინა მყოფთა ავაზაკთა ზედა მოსწრაფემან, სილონ ვიდრემე ენტიდიოსს წარუველინა, ხოლო თვთ მიიმართა ავაზაკთა ზედა. იყენეს უკუე სრულიად დახეთქილთა მთათა შინა ქუაბნი და საშუვალ დანახეთქისა მქონებელნი წარსავალთანი და კლდეთა მახვლთა/მიერ მოზღუდვილნი. ამთ შინა მსხდომარე იყენეს ყოველთა თანა ნათესავთა მათთა. ხოლო მეფე, ლარნაკთა შემამტკიცებელი, შთაუტევებდა ამთ, რკინისა ჯაჭუთადმი დამოკიდებელი მანქანებით, მწუერვალისაგან მთათაჲსა, რამეთუ არცა ქუეთ აღსლვად შესაძლებელ იყო სიმახვლისათვს მთისა, არცა ზენაჲთ შთასლვად მათდა მიმართ. ხოლო ლარნაკნი სავსე იყენეს აღჭურვილებითა, რომელნიცა მქონებელ იყენეს კავთა დიდთა. რომელთა მიერ ეგულებოდა მიტაცებად წინააღმდგომთა ავაზაკთაჲ და მოკუდინებდა შთამოლებულთაჲ. ხოლო შთატევებად ლარნაკთაჲ ძნელ იყო სიღრმისათვს ფრიადის, რომლისათვს საზრდელნიცა აქუნდეს მთ შინაგან. ვითარ უკუე შთატევებულ იქმნეს ლარნაკნი და არავინ იკადრებდა ვამოსლვასა ქუაბისა პირთა ზედა მყოფი, არამედ შიშით დაწყნარებულ იყენეს, აღჭურვილთაგანი ვინმე, მომრტყმელი მახვლისაჲ და ორთავე კელთა მიერ მომბლუჭველი² ჯაჭვსაჲ, რომელსა ზედა შთამოკიდებულ იყო ლარნაკი, შთავიდა პირთა ზედა, რამეთუ საძნაურ უჩნდა ესოდენ მიმყოვრებაჲ, გამოსლვად არა მკადრებულთაჲ. და მიწვენულმან პირსა რომელსაჲ ზედა, პირველად ვიდრემე მაზრაკითა უკუნ-აქცინა მრავალნი, მდგომარენი პირსა ზედა. ამისა შემდგომად კავითა მომზიდველი წინააღმდგომთაჲ, შთაუქენებდა ქუე

¹ შეწიოს A. ² მომჭულველი AQ.

მთხრებლადმი. და შინაგან შესრულმან მრავალნი მოაკუდინნა და კუალად ლარნაკად უქუნქეული დაღუმებულ იქმნა. ხოლო შიშსა მქონებელ იყვნეს სხუანი, მსმენელნი ტყებისანი და ცხორებისათჳს სასოწარკვეთილ იყვნეს. და ყოველი ვიდრემე საქმე აქუნდა გამოსრულთა, რამეთუ მრავალთა, შენდობითა მეფისა ქადაგებისათა, მორჩილებად მისცნეს თავნი თჳსნი. ხოლო ესევე სახე მომავალსაცა დღეს იკუმის, გამომავალთა მიმართ ავაზაკთა და ბრძოლად განწყობილთა მათთვის კართა ზედა და თანად ცეცხლი აღუდგეს და აღენტნეს ქუბანი, რამეთუ მრავალი ნივთი* იყო მათ შინა. ხოლო მოხუცებულსა ვისმე, შეწყუდებულსა შინაგან შვდთა შვილთა თანა და ცოლისა, ევედრებოდეს ესენი, რათა უტევნეს განსლვად მბრძოლთა მიმართ, ხოლო ესე, მდგომარე¹ პირსა ზედა, მარადის² პირველად განსრულსა ყრმათა მისთაგან მოაკუდინებდა და ყოველნი მოკუდინებულ ყვნა, ამისა შემდგომად — ცოლიცა თჳსი. და მთხრებლად შთამასრეველმან მკუდართამან, შთაიგდო მათ ზედა თავიცა თჳსი, სიკუდილისა მომთმენელმან უწინარეს მონებისა. ხოლო პირველ მრავლად აყუდრა იროდის უნდობისა მისისათჳს. ამას თანა მეფე მარჯუენესა მიუპყრობდა და ყოველსა თავისუფლებასა უბრძანებდა, რამეთუ სახილველ იყვნეს ქმნულნი მოხუცებულისა მიერ. ესენი რამ იქმნებოდეს, დაპყრობილ იქმნნეს ქუბანი ყოველნი.

278

6. ხოლო მეფე, დამადგინებელი პტოლემეოსის მუნ მკედართმთავრად, სამარიად წარვიდა ცხენოსანთა თანა ექუსასთა და აღკუტრვილთა სამ ათასთა, / რათა ბრძოლით გამოცდილ იქმნეს ანტილონოსს მიმართ. გარნა პტოლემეოსსა არა წარემართნეს მკედართმთავრობისანი, არამედ და უწინარესცა აღმამჯობებელთა ლალილუასათა, მისრულთა მისა, მოაკუდინეს იგი. და ამისნი მოქმენი მიივლტოდეს სერტყოვანთა შინა და ძნიად სავალთა აღგილთა და მიიტაცნეს და წარიღეს ყოველი მუნ შინა მყოფი. არამედ შურ-იგო ამათგან იროდი აღმოსრულმან, რამეთუ რომელნიმე განდგომილთაგანნი მოაკუდინნა, ხოლო სიმავრეთა შინა მილტოლვილნი, გარემოდგომილმან, იგინიცა მოაკუდინნა და სამცველონი აღმოჰგებურნა. და ესრეთ დამაცხრობელმან შფოთისამან ზღვეულ ყვნა ქალაქნიცა, ასთა ტალანტთა მიმღებელმან.

7. ხოლო ამათ შინა ვინაჲთგან დაეცა პაკოროს ბრძოლასა შინა და ძლეულ იქმნნეს პართნი, წარავლინა ვენტიდიოსს შეწყვენად იროდისა მაქერა ირთა განწყებულთა თანა და ათასთა ცხენოსანთა, რამეთუ ასწრაფებდა ანტონიოს. მაქერა ვიდრემე უკუე, ანტილონოსს მიერ მიწოდებული, გარეგან იროდის განზრახვისა საქმართა მიერ მომედგრებული, წარვიდა, ვითარ განხილვად საქონელთა მისთა. ხოლო გონებისა მისისა მცნობელმან ანტილონოსს არა შეიწყნარა იგი, არამედ შურდულთა მიერ მტყორცებული ქვათაჲ აყენებდა მას და განაცხადებდა განზრახვასა მისსა. და ვინაჲთგან აგრძნა, ვითარამედ უმჯობესთა განზრახვებდა მას იროდი და შეაკეთუნა თავი თჳსი, არა მსმენელმან განზრახვისა მისისამან, წარვიდა ამჟამს ქალაქად და რაოდენთა იუდელთა შეემთხუეოდა გზასა ზედა, მოაკუდინებდა მათ, მტერთა თანად და

¹ მდგ²მე AD.

* ცღჲ 14₁₈₈ (= 1) შემა; 2) ნოთი, მატრია. ამ კონტექსტში იგულისხმება პირველი მნიშვნელობა. ¹⁰ ძბ ძღ 14₁₈₈ (= 1) ყოველთვის, განუწყვეტლავ; 2) ყოველ წერხე. მოხუცი სათითაოდ, ყოველ წერხე გამოსულ შვილს კლავდა. ე. ი. იგულისხმება მეორე მნიშვნელობა).

მოუყარეთა, განარისხებულმან მათ ძლით, რომელნი შეემთხვნეს. ხოლო მეფე, განარისხებული მათ ზედა, სამარიად მივიდოდა, რამეთუ ანტონიოს მიმართ მნებებელ იყო ამათ ძლით¹ წარსლვასა და რამეთუ არა ესევითარათა შემწეთა მოქენე არს, რომელნი უფროსლა მას ავნებენ, ვიდრე მბრძოლთა და ვითარმედ კმა-არს მისთვის ანტილონოს მიმართი ბრძოლად. ხოლო მაქერა, შედგომილი, ევედრებოდა დადგრომად და უკუეთუ ესრეთ აღძრულ არს, არამედ რაფთა ძმად მისი იოსიპოს დაადგინოს მათ თანა ანტილონოს ბრძოლად. და დაეგო ვიდრემე, მრავლად ევედრებული მაქერაჲს მიერ. ხოლო მუნ დამტევებელმან ძმისა თვისისა იოსიპოსმან მკედრობისა თანა, განაზრახა არა ძვრხილულობად, არცა წინაჯდომად მაქერაჲსა.

8. და თუთ მეფე ანტონიოს მიმართ მოსწრაფე იყო, ხოლო შეემთხვა, რამეთუ ანტონიოს აოკრებდა სამოსატათა ეფერატი მდინარესა თანა მყოფსა სოფელსა. და შეეწეოდეს მას ცხენოსანნი და ქუეითნი, მიმავალნი მისა მიმართ. ხოლო იროდი, მიწვეული ანტიოქიად და მრავალთა მუნ შეკრებილთა მიმთხუეული, ანტონიოს მიმართ წარსლვად მოსწრაფეთაჲ, გარანა შინასათეს განსლვად არა მკადრებელთაჲ, რამეთუ ვარვაროსნი უმზირდეს გზათა ზედა და მრავალთა მოაკუდინებდეს, განმამკნობელი მათი იროდი წინამძღუარქმენა მათ გზისა. ხოლო მეღრესა სადგომსა სამოსატათასა უმზირდეს მუნ მელარენნი ვარვაროსთანი ანტონიოს მიმართ მიმავალთა და შესავალთა მალნარისათა, რომელნი ველადმდე განიწეოდეს, დაადგინეს მუნ ცხენოსანნი არამკირდენნი, დუმილსა მქონებელნი, ვიდრე არა განვიდოდიან განმავალნი ცხენთა სარბიელსა ველსა შინა. ხოლო იროდი, უკუანაჲთ მავალი, სცვიდა. და უცნაურად დაესხნეს მათ სადარნოსა შინა მყოფნი, ვითარ ხუთასნი. და პირველ ვიდრემე სივლტოლად მიდრიკნეს, ხოლო მეფემან, მიმსრბოლმან მათ ზედა ძლიერებითა, რომელი იყო მის თანა, მეყუსეულად უკუნ-აქცინა მბრძოლნი და აღმპართა სიმკნე მკედართა თვსთაჲ და უშიშ ყვნა იგინი. და პირველ ლტოლვილნი, უკუნქცეულნი, მოაკუდინებდეს, ყოვლით კერძო მბრძოლნი ვარვაროსთანი. და სდეენიდა მათ მეფე, მომსრველი, და მიტაცებულთა ჭურჭელთა და ტყუეთა ყოველთა მაცხოვნებელი წინა-ვიდოდა, რომელნიცა ფრიად იყვნეს მიყვანებულ ვარვაროსთა მიერ. და ვინაჲთგან უმრავლესნი მოვიდოდეს მათ ზედა ბრძოლად, რომელნი ველად განსავლსა თანა იყვნეს, ამათმანცა ბრძოლამყოფელმან სიმრავლისა თანა ძლიერისა სივლტოლად მიდრიკნა და მრავალთა მოაკუდინებელი მათგან უშიშსა გზასა მიანიჭებდა უკუანაშედგომილთა. ხოლო იგინი მაცხოვრად და მთავრად უწოდდეს მას.

9. ხოლო ვინაჲთგან მახლობელად სამოსატათა მიიწია, წარავლონა ანტონიოს მკედრობაჲ თვისი შემთხუევად მისა თვისისა სამკაულისა თანა, ამას პატივსა მიმნიჭებელმან იროდისთვის თანაშემწეობისა ძლით, რამეთუ ისწავა მათ ზედა დასახმად ვარვაროსთაჲ. და თანად მიწვეული იხილა მხიარულებით და გზასა ზედა მის მიერ მოქმედებულთა მსწავლელმან შეიწყნარა სიტკბობით და სიმკნესა მისსა ზედა განკვრდებოდა და თუთ ანტონიოს, შემტკობელმან მისმან, ვითარ იხილა, ამბორს-უყო და პატივ-სცა, კუალად მეფედ

¹ ძლითთ A.

განმაჩინებელმან. ხოლო ანტიოხოს შემდგომად არა მრავლისა მისცა სამცველო და ამისთვის დასცხრა ბრძოლა. და ანტონიოს სოსსიოსს მისცა ესე და მბრძანებელი მისთვის თანაშეწყენად ჩროდისა, თუთ ეკვპტეს წარემართა. ჯა სოსსიოს ვიდრემე ორნი გუნდნი მკედარათანი წინა-წარავლინა იროდის თანა იუდეად და თუთ იგიცა უმრავლესისა თანა მკედრობისა შეუდგა.

10. ხოლო აწლა შემთხუეულ იყო სიკუდილი იოსიპოსსთვის იუდეასა შინა სახითა ესევეითარითა: დავიწყებამ მიილო მათი, რომელნი ძმამან მისმან, ანტონიოსს მიმართ წარმავალმან, ამცნა მას. ხოლო დაბანაკებული მათა ზედა იერიხუნტოდ მოსწრაფე იყო, რამეთუ ხუთნი გუნდნი მისცნა მას მაქერა და მნებებელ იყო მომკასა იფქლისა მათისასა. არამედ რომთა მკედრობამ ახლად შეკრებულ იყო და ბრძოლათა უმეცრებამ აქუნდა და რამეთუ მრავალნი თანააღრაცხილ იყვნეს სურიათ, რომლისათვისცა ზედ-დაესხნეს მას მუნ მბრძოლნი და შეყენებულ / ძნელოვანთა ადგილთა შინა, მოკულდა თუთ იგიცა, მკედლ მბრძოლი და მკედრობამ ყოველი წარწყმიდა, რამეთუ ექუსნი გუნდნი განიხრწნეს. დამპყრობელმან მკედარათან ანტილონოს მოკუეუთა თავი იოსიპოსსი და ხუთასთა* ტალანტთა საქსართათუნ მისცა ძმასა მისსა ფერორას. და ამისა შემდგომად განრისხებულთა ლალილეულთა მთავართა ზედა მათთა ერთგონებანი იროდისნი ტბასა შინა მოაშთვნეს. და იუდეასა შინა მრავალნი კლომანი იქმნებოდეს. ხოლო მაქერა გითამს სამცველოსა განამავრებდა.

11. და თანად მიიწინეს მეფისა მიმართ მიმთხრობელნი მოქმედებულთანი და დაფნის შინა ანტიოქიასასა აუწყეს მას ბედი ძმისა მისისა. ხოლო უწყებულ იყო მისთვისცა ჩუენებათა რომელთამე მიერ, ცხადად მაჩუენებელთა სიკუდილსა ძმისა მისისასა. მოსწრაფექმნილი უკუე სლვასა შინა, ვითარ ლივანოსსა მთად მიიწია, რეასანი მკედარნი მიიყვანა მიერ და მქონებელი ერთისა რომაულისა გუნდისა¹ პტოლემადიდას მივიდა. და მიერ, ლამით ადგომილი მკედრებისა თანა, განკვლიდა საშუეალ ლალილეასა. ხოლო მოეგებვოდეს მას მბრძოლნი და, ძლეულნი ბრძოლასა შინა, შეწყუდეულ იქმნეს ადგილსა რომელსამე შინა, ვინამ წარმომართებულ იყვნეს პირველსა დღესა და მიერთებან უკუე განთიად იქმოდა ბრძოლათა. და ვინამთგან დიდი ზამთარი იქმნა და არარას შემძლებელ იყო მოქმედებად, წარავლინა მკედრობამ მახლობელთა დაბათა მიმართ. ხოლო ამისა შემდგომად მოვიდა მისა მეორეცა გუნდი მკედრობისა, ანტონიოსს მიერ წარმოვლინებული. და შეშინებულთა, რომელნი მქონებელ იყვნეს სამცველოსა, ლამით დაუტევეს იგი. ხოლო მეფე მოსწრაფე იყო იერიხუნტოსსა ზედა, მქონებელი გონებასა შინა ძმისა თუსისათვის შურისგებასა. და ვინამთგან დაისადგურა, ასერებდა მთავართა თუსთა, ხოლო შემდგომად სერობისა შევიდა საყოფელად, განმტარებელი მუნ დამთხუეულთამ. აქა შინა იხილოს ვინმე ღმრთისა მიერი სიყუარული მეფისა, რამეთუ დაეცა სართული სახლისა; ხოლო არცა ერთი ვინ შინაგან მყოფო განიხრწნა, ვიდრედა ყოველთა ირწმუნეს იროდის ღმრთისმოყუარებამ, ესრეთ დიდისა და საკვრველისა ძვრისხილვისაგან განლტოლვილისა.

¹ გონდისა A.

* πνευματικα 14,30 (=50).

12. და მეორესა უკუე დღესა ვითარ ექუს ათასნი მბრძოლნი, შთამოს-
რულნი მწუერვალთაგან მათათასა, შეაშინებდეს რომთა და მარტოდ მბრძოლ-
ნი*, მიახლებულნი, მახრაკებითა ესროდეს მეფისა გარემოას მყოფთა და
ქვეებითა და თვთ მას, მეფესაცა, ვინმე სცა წიბოთა ქუეშე.

ხოლო ანტილონოს წარავლინა სამარიასა ზედა მკედართმთავარი, სახე-
ლით პაპოს, ძალისა რომლისა მცირეთა, რაჟთა იქვ მისცეს მბრძოლთა, ვი-
თარმედ მრავლისა ძალისა მქონებელ არს, არამედ ესე ვიდრემე მაქერაას
მკედართმთავრისათუს მოდგომილ იყო. ხოლო იროდი, ხუთთა ქალაქთა
მიმღებელმან, დანეშტებულნი მას შინა, ვითარ ორ ათასნი, მოაქუდინნა და
ქალაქთა დამწუველი / აღვიდა პაპოსას მიმართ. ხოლო დაბანაკებულ იყო
ესე დაბასა შინა, ისანად წოდებულსა. და მრავალნი მივიდოდეს მისა იერი-
ხუნტოჯთ და იუდეაჟთ. ხოლო ვინაჟთგან მიიწია მბრძოლთა ზედა, სიმკნითა
მბრძოლმან მათმან სძლო ბრძოლასა შინა და შურისმგებელი ძმისა თვისისა-
თუს, შედგომილი, დაბად მილტოლვილთა მოაქუდინებდა. აღიესებოდეს უკუე
სახლნი აღტურვილთაგან და მრავალნი სართულთა ზედა აღივლტოდეს. ხოლო
იროდი სძლო ამათცა და სართულნი სახლთანი დაამკუნა და აღსაესედ იხილ-
ვებოდეს მკედართაგან, ანასდაჟთ პურობილთა. ამათ ვიდრემე უკუე ზენაჟთ
კერძო ქვათა ესროდეს მრავლად და ურთიერთას დაცემულთა მოაქუდინებ-
დეს. და მძენვარე სახილაჟი იყო ესე ამას ბრძოლასა შინა, რამეთუ მკედარ-
თა სიმრავლე აურაცხელი სხუაჟს-სხუაჟსა ზედა მდებარე იყო შინაგან ზღუ-
დეთა. ამან საქმემან ფრიად მოამდოვრნა გონებანი მბრძოლთანი და გულვე-
ბადლთათუს მოშიშებდეს, რამეთუ მრავლად იხილვებოდეს შორით, რომელნი
ივლტოდეს, დაბად მიწეუნულნი. და არა თუმცა ღრმასა ზამთარსა დაეყენა,
მიწეუნულისამცა იეროსოლქმათაცა ზედა მკედრობაჟ მეფისაჟ, მინდობილი
ძლევისაჟ და ყოველიმცა საქმე მოქმედებულ იყო და რამეთუ ანტილონოს
სრულიადსა ლტოლვასა განიზრახვიდა და წარსლვასა ქალაქისაგან.

13. მაშინ ვიდრემე უკუე მეფემან, რამეთუ მიმწუხრი იყო, სერობაჟ
უბრძანა მკედართა თუსთა და თვთცა, დამაშურალი, შევიდა საყოფელსა
რომელსამე ბანად, სადა დიდი ძვრხილულობაჟ შეემთხვა მას, რომელსაცა
განეველტო ღმრთისა წინამოურნეობითა: რამეთუ შიშულად მყოფი ყრმისა
ერთისა თანა, რომელი შედგომილ იყო მისთუს, შინაგან სახლისა მბრძოლ-
თა ვიეთმე აღტურვილთა მიემთხვა, რომელნი შიშისა ძლით შეველტოლვილ
იყვნეს მუნ. და ვითარ იბანებოდა, გამოვლო ერთმან, მახვლსა მქონებელმან
შიშუელსა და კართაჟთ განვიდა. და შემდგომად მისსა მეორემან და მესამე-
მან მსგავსადვე, სამთავე შეტურვილთა. და არცა ერთსა მავნებელ ექმნნეს
მეფესა, შიშისა მიერ განცუბრებულნი და ამას მხოლოდ მოსურნე იყვნეს,
რაჟთა თვთ, არა რომლისა ენებულნი, განვიდენ. ხოლო მომავლსა დღესა.
პაპოს თავისა მომკუთვლმან, რამეთუ მოკუდინებულ იყო, ფერორას წარ-
უვლინა ნაცვლად მისსა, რომელნი ევენეს ძმასა მისსა, რამეთუ პაპოს მკლ-
ველ ექმნა იოსიპოსს.

14. ხოლო ვინაჟთგან დასცხრა ზამთარი, აღძრული მიერ მახლობელად
იეროსოლქმათა მიიწია და დაიბანაკა არა შორს ქალაქისაგან. ხოლო ესე მე-

* სხვსა A. † მენებლნი AS, მენებლნი Q.

* of the γυμνασιον 14,12 (ამსუბუქედ შეიარაღებულნი).

280¹

სამე წელიწადი იყო მისა, ვინაჲთგან მეფედ რომს შინა განიჩინა. ხოლო აღმკედრებულმან და მახლობელად ზღუდისა მისრულმან, ვინაჲთ მარჯუე იყო საბრძოლად, წინაშე ტაძრისა დაიბანაკა და ეგულებოდა ბრძოლისა ყოფაჲ. ვითარ უწინარეს ოდესმე პომპეოსცა. და სამთა მიწისა გორთა აღმადგენელმან ადგილსა ზედა, კოშკნი აღჰმართნა და მრავლისა კელისა მკუმეველი / საქმისა მიმართ და მომკუეთელი გარემოისისა ნივთისაჲ, დამადგინებელი საქმეთა ზედა მეცნიერთა მამაკაცთაჲ, მუნ ყოფასა მკედრობისასა, თვთ სამართიად წარვიდა ცოლად მიყვანებისათჳს ალექსანდროსს, არისტოველოს ძისა, ასულსა, რამეთუ ამისა დაწინდებულ იყო. ვითარ და უწინარესცა თქუმულ არს ჩუენ მიერ.

თ. 16

1. ხოლო შემდგომად ქორწილთა მოვიდა სოსიოს ფვნიკით, წინაწარმოშავლენელი ძალისაჲ საშუვალ ქუეყანისაჲთ. მოვიდა უკუე მკედართმთავარიცა, სიმრავლესა მქონებელი ცხენოსანთა და ქუეითთასა. ხოლო მოიწია მეფეცა სამართაჲთ, არამცირესა მკედრობასა მომყვანებელი პირველსა თანაჲ. რამეთუ სამნი ბევრნი იყვნეს და ყოველნი იეროსოლემასა ზღუდეთა თანაშეკრებოდეს და მსხდომარე იყვნეს ვორიოჲთ კერძოსა² ზღუდესა თანა ქალაქისასა, რამეთუ მკედრობისაჲ ათერთმეტი განწყობილებჲაჲ იყო აღქურვილი, ხოლო ცხენოსანნი — ექუს ათასნი და სხუანი შემწენი, სკრიჲთ მოწევნულნი. და ორნი მთავარნი — სოსიოს ვიდრემე, ანტონიოს³ მიერ წარმოვლენებულ იყო თანაშეწევნად, ხოლო იროდი — თავით თვისით, რაჲთა ანტილონოსსგან მიმღებელი მთავრობისაჲ თვთ განმეფნეს ნაცვლად მისა სკნკლიტოსთა. ბრძანებისაებრ, რამეთუ ანტილონოს რომს შინა მბრძოლად განჩენილ იყო.

2. ხოლო მრავლითა წადიერებითა და ძლევისმოყუარებითა, ვითარ ყოვლისა ნათესავისა ერთად შეკრებითა, იუდელნი ჰბრძოდეს იროდის თანათა. შინაგან ზღუდეთა შეყენებულნი და მრავლად კმოდეს გარემომს ტაძრისა. და განამკნობდეს, ვითარმედ ივსნნეს ივინი ღმერთმან ძვრხილულობათაგან. და თანად ქალაქსა შინა ყოვლითურთ შემზადებულ იყვნეს და სავაჭრონი აღიხუნეს, რაჲთა არა დაუშეთს გინა კაცთა, ანუ პირუტყუთათჳს საზრდელი მისასყიდელად მბრძოლთა მიმართ და ფარულად ავაზაკობისა მკუმეველნი ულონობასა შეუქმოდეს მათ. ხოლო ამათმან მსწავლელმან იროდი უცნაურნი ადგილთა შინა⁴ და დაუსნა მზირნი ავაზაკთა და სასყიდელთა მოსყიდისათჳს წარავლინა მკედრობათა წესი, ვიდრეღა მცირესა ჟამსა შინა ფრიადი იფთობჲა საზრდელთაჲ ექმნა მათ.

ხოლო აღმადღებოდეს მრავლისა კელისა მიერ მოქმედებითა სამნივე გორნი მიწისანი ადვილად, რამეთუ მკაჲ იყო და არარაჲ აყენებდა მათ აღმართებისა მიმართ, არცა აერთი გამო, არცა მოქმედნი. და თანად მანქანებათა აღმმართებელნი სცემდეს ზღუდეს და ყოველთა მეცნიერებათა მკუმეველნი არა შეაშინებდეს შინაგან მყოფთა, არამედ ნაცვალთა მოილონებდეს. იგინიცა, არამცირედთა მათ მიერ ქმნულთა მიმართ და თანად გამომსრბოლ-

¹ A-ში ჰაენაქია არეულია. 279 v-ს ვაგარძელება მოცემულია 281 r-ზე. ² კერძოსა AQ.

³ εν τῷ τῷ ἐπιμαρτυροῦσθαι τῶν 14₇₂ (= მოსახერხებულ, ხელსაყრელ ადგილებში).

ნი ნახევარქმულთა მანქანებათა დასწუვიდეს და განსრულებულთადა და
 ეკლად მიწვეულნი არა უდარეს კანნიერებისა რომთაჲსა გამოჩნდებოდეს,
 ხოლო მეცნიერებაჲ აკლდა მათ. თანად მანქანებათა მიერ ზღუდეთა აყენებ-
 დეს, რამეთუ დაცემულ იყვნეს პირველად შენებულნი. და მიწასა ქუეშე მი-
 გებებულნი და განმჯურეტელნი მისნი ჰბრძოდეს. და სასაოწარკვეთილებასა
 უფროჲს, ვიდრე გონიერებასა მკუშვეელნი, ევედრებოდეს უკუანამსკნელსა
 ბრძოლასა შინა* და ამას მაშინ, ოდეს მკედრობაჲ დიდი გარემოდგომილ
 იყო მათთვის და სიყმილითა / მოუძღუარებულ იყვნეს და ნაკულუევანებითა
 საჭიროთათა, რამეთუ მეშვედ წელიწადი მოიწია მაშინ. და აღვიდეს ზღუდე-
 სა ზედა პირველად ვიდრეშე რჩეულნი მამაკაცი ოცნი, ამისა შემდგომად
 ასთმთავარნი სოსსიოჲსნი, რამეთუ აღებულ იქმნა პირველი ზღუდე დღითა
 შინა ორმოცთა, ხოლო მეორე — ათხუთმეტთა. და რომელნიმე შტონიცა
 ტაძრისანი დაიწუნეს, რომელთა დაწკუჲა ირადი ანტილონოს დასწამა, რაათა
 სიძულელი შეემთხუოს მას იუდელთა მიერ. ხოლო ვინაჲთგან დაპყრობილ
 იქმნა გარეგანი ტაძრისა და ქუეშე კერძოჲ ქალაქისა, შინაგანსა ტაძრისა და
 ზემო ქალაქსა შეეკლტოდეს იუდელნი. და შეშინებულნი, ნუსსად დაყენე-
 ზულ იქმნენ რომთაგან დღით-დღელთა მსხუერპლთა შეწირვად ღმრთისა,
 ევედრნეს, რაათა უბრძანონ მსხუერპლთა მხოლოდ შეღებაჲ მათთვის. ხოლო
 ირადი მიუტევნა მათ ესენი, რამეთუ ჰკონებდა მისა მიმართ მორჩილებასა ჰა-
 თსა. და ვინაჲთგან არა რომელი იხილა მათ მიერ ქმულად, რომელთათვის იქუ-
 ნეულ იყო, არამედ მერმეცა წინა-აღუდგებოდეს მას ძლიერად ანტილონოს
 მეფობისათვის, მბრძოლმან მათმან ძლიერებით დაიპყრა ქალაქი. და მეყუსეუ-
 ლად აღსაესე იყვნეს ყოველნი სისხლითა, რამეთუ რომნი განრისხებულ იყვნეს
 ესოდენ განგრძობისათვის ბრძოლისა, ხოლო იროდის თანათანი მოსწრაფე
 იყვნეს, რაათა არცა ერთი მბრძოლი დაშთეს იუდელთაგან. მოსრვოდეს
 უკუე სიმრავლენი ფრიალნი სივიწრეთა შინა და სხუათა შეყენებულნი და
 ტაძრად შევლტოლვილნი. ხოლო იყო არცა ყრმათა, არცა ბერთა სიწყა-
 ლული, არცა კრძალულებაჲ დედაკაცთა უძღუარებისაჲ. და ამას თანა შევრ-
 დომილი მეფე ევედრებოდა მათ რიღებად, გარნა არცა ვინ იპყრობდა მარ-
 წუნესა, არამედ ვითარ აღბორებულნი ყოველსა (ჰასაესა) მოაკუდიენებდეს.
 სადა ანტილონოსცა არცა პირველსა, არცა მაშინ მყოფსა ბედსა გონებად
 მომღებელი, შთამოვიდა გოდლისაგან და სოსსიოჲს ფერკთა შეუვრდა. ხო-
 ლო მან, არა შემწყყნარებელმან მისმან ესრეთ შეცვალებისათვის, ძლიერად გა-
 ნიციინა და ანტილონიდ უწოდა. გარნა არა ვითარ დედაკაცი თავისუფლად
 განუტევა სამკველომსაგან, არამედ შეკრული იცვებოდა.

3. ხოლო იროდი, მძღველი ბრძოლათაჲ, ზრუნვიდა, რაათა იპყრნეს
 უცხონიცა თანაშემწენი თვისნი, რამეთუ უცხოჲ სიმრავლე მიიმართებდა ხილ-
 ვად ტაძრისა და ტაძრისა შინათა სიწმიდეთა, რომლისათვისცა მეფე რომელ-
 თამე ევედრებოდა და სხუათა აქადებდა, ხოლო არს, რომელთა და საჭურ-
 ვლითაცა უკუნ-აქცევდა, უბოროტეს ძღუელებისა შემრაცხელი ძღვეისაჲ,
 უკუეთუ რომელიმე უხილავთაგანი ხილულ იქმნეს მათ მიერ.

* πρωτευουδικου εν πικραδι εν εβουδαϊσθη 14,178 (=მეფერად იბრძოდნენ ბოლომდე).

281 ხოლო დააყენებდა ტაცებათაგანცა ქალაქითი-ქალაქადი, მრავლად მედრებელი სოსიოას მიმართ, ვითარმედ უკუეთუ საქმართა და მამაკაცთაგან დააცარიელონ ქალაქი რომთა, უდაბურთა მეფედ დაუტევონ იგი და ვითარმედ ესოდენსა სიკუდილსა ზედა მოქალაქეთასა მცირედ სანაცვლოდ შეურაცხიეს მთავრობაჲ ქუეყანისაჲ. ხოლო სოსიოს ეტყოდა, ვითარმედ ნაცვლად ბრძოლისა სამართლად ბრძანებულ არიან მკედარნი მიტაცებად საქმართა, ხოლო იროდი მიუგო, ვითარმედ „მე განუყო თითოეულსა: სასყიდელი მათი ჩემთა საქმართაგან“. და ესრეთ დანეშტებულისა ქალაქისა მოსყიდელმან აღთქუმანი აღუსრულნა: ბრწყინვალედ ვიდრემე თითოეულსა მკედარსა და შესასმგავსად მთავართა და მეფობრივად თვთ მას, სოსიოსსა, მიანიჭნა ნიჭნი, ვიდრელა წარვიდეს ყოველნი ღონიერსა საქმართაგან.

4. ესე ვნებამ შეემთხვა იეროსოლჴმელთა ქალაქსა ვპატობასა რომს შინა მარკოას აღრიპპაჴსასა და კანიდიოას ღალღოჴსასა, მეასესა და მეოთხმეოცესა და მეხუთესა ოლჴმპიადისასა, მესამესა თუესა, დღესასწაულსა მარხვისასა, ვითარ კულად მოქცეული განსაცდელი, რომელი იყო იუდელთა ბომპიოჴსა ზედა და რამეთუ ამის მიერ ამასვე დღესა შინა მიყვანებულ იქმნეს შემდგომად შვლთა და ოცთა წელთა. ხოლო სოსიოს, ოქროასა გვრჯენსა შემწირველი ღმრთისა, წარვიდა იეროსოლჴმამთ, მიმყვანებელი ანტილონოასი, შეკრულსაჲ, ანტონიოას მიმართ. ხოლო იროდი შეშინებულ იქმნა, ნუსადა. დაცულმან ანტილონოს ანტონიოას მიერ და რომს წარყვანებულმან, ქმნეს. სიტყუანი მისთვის სკლიტობისა მიმართ, მაჩუენებელმან თავისა თვისიამან მეფეთაგან, ხოლო იროდისმან, მსოფლიოთაგან და ვითარმედ ყრმათა მისთაჴერ-იყო მეფობაჲ ნათესავისა ძლით, დაღაცათუ იგი მცოდველ იქმნა რომთა მიმართ. ამათ ძლით მოშიშმან მრავალთა საქმართა მიერ არწმუნა ანტონიოსს მოკუდინებაჲ ანტილონოასი. რომელი ესე იქმნა რაჲ, იროდი ვიდრემე შიშისაგან განთავისუფლდა, ხოლო ასამონეოას მთავრობაჲ ესრეთ დასცხრა შემდგომად წელთა ას ოცდაექუსთა.

ესე სახლი ბრწყინვალე იყო და საჩინოჲ ნათესავისა ძლით და მღდელთ მთავრობისა პატივისათუს და მათ ძლით, რომელნი მშობელთა მისთა ნათესავისათუს იუდელთაჴსა იმოქმედნეს. არამედ ამათ ურთიერთას კლდომისა ძლით მთავრობაჲ წარწყმიდეს და გარდაიცვალა იროდის მიმართ, ანტიპატროას ისა, რომელი იყო მსოფლიოჴსა სახლისაგან და მსოფლიოჴსა ნათესავისა და მეფეთა მორჩილსა. და ესე ვიდრე დასასრული ასამონელთა ნათესავისა მოგვლებიეს.

ფლავიოას იოსებოას იუდაებრივისა დასაბამსიტყუაობისაჲ, წიგნი მეათოთხმეტე.

ენანი არიან მათხუთმეტას შინა იოსიოგოს მოთხრობათას
რუდაბერივისა ღასაბამსიტუაობისათჳს

1. ვითარმედ მიიღო რაჲ ქალაქი იეროსოლუმელთაჲ სოსიოს და ირო-
დი, ანტონიოს ვიდრემე ცულითა მოაყუდინა ანტილონოს ანტიოქიას შინა,
ხოლო იროდი ორმეოცდახუთნი მოყუარეთა მისთაგან, პირველნი იეროსოლუ-
მელთანი, მოსრნა და ქალაქისა შინათაგან ვეცხლი შეკრიბა.

2. თუ ვითარ სახედ ვრკანოს, პირველი მეფე იუდეელთაჲ და მღდელთ-
მთავარი, განტევებული არსაკის მიერ, პართთა მეფისა, იროდის მიმართ
უყუნ-იქცა.

3. ვითარმედ იროდი ძმად ცოლისა მისისა მარიამმისი, არისტოველოს,
მღდელთმთავრად დაადგინა და შემდგომად არა მრავლისა განხრწნად შეჰ-
შხადა მისი.

4. ვითარმედ შემდგომად არისტოველ/ოას მოყუდინებისა, დედისა მი-
სისა ალექსანდრაჲს ნაწერთაგან ვედრებულმან კლეოპატრა არწმუნა ანტო-
ნიოსს, რაჲთა მიუწოდოს იროდის და გამოიკითხოს მისგან მოყუდინებისათჳს
არისტოველოჲსა. ხოლო მან, მიწვეულმან მისა მიმართ და სიტყუსმყოფელ-
მან, დაჰყენნა ბრალობანი.

5. ვითარმედ იროდი, დამტევებელი ანტონიოჲს, იეროსოლუმად მიიწია
და ცრუთა შესმენათა მიერ რწმუნებულსა ენება მოყუდინებაჲ ცოლისა მი-
სისა მარიამმისი, გარნა სიყუარულითა მისითა შეპყრობილი განეყენა კლვასა
მისსა, ხოლო იოსიოგოს, ქმარი სალომისი, მარიამმის თანა შესმენილი, მეყუ-
სეულად მოაყუდინა.

6. ვითარმედ კლეოპატრა, იუდეელთა და არაეთა მეფობასა მიღებად მნე-
ბებელმან, კერძოთა რომელთამე მიღებად შეუძლო მათგან ანტონიოჲს მიერ.

7. და ვითარმედ კლეოპატრა იუდეად მიიწია, რომელიცა კნინდა მომ-
ცაეკუდინა იროდის, არათუმცა მოყუარეთა მისთა დაეხრწია იგი.

8. ვითარმედ იროდი ჰბრძო არეტას, რომელსა ეჰმსა ანტონიოს კესარიასა
მიერ² აკტიონს³ იძლია ბრძოლასა შინა.

9. ძრვისათჳს, რომელი იქმნა იუდეასა შინა და განხრწნისათჳს კაცთა
და საცხოვართაჲსა.

10. და სიტყუსგებისად იროდისი იუდეელთა მიმართ, მწუხარეთა ვნები-
სათჳს და ძლეულებისა, რომელი იქმნა.

11. ვითარმედ შემდგომად ქადაგებისა იროდი, მბრძოლმან არაეთამან,
სძლო მათ.

¹ მოყარეთა A. ² კესარიას მიერ]—QS. ³ აკტიონს]—QS, კატაკტიონს AD, მუ რწ მდ.
'Ανεση, ტ. VIII, გვ. 540 (—აკტიონთან).

12¹. ვითარმედ საჭიროდ მქონებელმან იროდი წარსლვასა კესარის მიმართ, მძლეველისა, მოაკუდინა კრკანოს; ვითარმედ მიიღო კესარის მიერცა მეფობა და ეგვიპტედ წარავლინა იგი, მრავლად პატივცემული მის მიერ.

13. ვითარმედ აღმოსრულმან, ცრუთა შესმენათა მიერ განრისხებულმან, მოაკუდინა ცოლი მისი მარიამში.

14. ვითარმედ შემდგომად მარიამმის სიკუდილისა განმხრწნელი სენი მიიწია და თვთ მეფესაცა ეწია;

15. ვითარმედ დამან მეფისამან სალომი კოსტოვაროს, ქმარი მისი, შეასმინა მეფესა, ხოლო იროდი იგიცა და სხუანი ვიეთნიმე განხრწნა.

16. სიყმილისათვის, რომელი იქმნა იუდეასა და სვრიასა შინა და ვითარმედ აცხოვნა სიმრავლენი და ქალაქი იროდი.

17. აღშენებად ელინურთა ქალაქთა, რომელნი იროდი აღაშენა.

18. ვითარმედ კესარ დასძინა მეფობასა იროდისსა სახლი ღვსანიაისი, რომელიცა ზინორდოროს ვისმე აქუნდა მიზღვით.

19. რომლისათვისცა იროდი სამადლობელად კესარისა ტაძარი, პატივისმოყუარებით შემამკობელმან, აღუშენა და ვითარმედ იუდელნი, განრისხებულნი ამისთვის, ვითარ გარეგან იუდელთა სჯულისა ქმნისათვის, მრავალნი მოიკუდინნეს იროდის მიერ.

20. ვითარმედ დამარტუველმან იეროსოლვმათა პირველისა ტაძრისამან, სხუად აღადგინა შემდგომად ექუსასთა წელთა, ორგზის უფროდსი საზომითა.

მოაქუს წიგნსა ჟამი წელთა ათრვამეტთა

ფლავიოს იოსიპოზსი იუდაებრივისა დასაბამსიტყუაობისად,
წიგნი მეათხუთმეტე

თ. 1

1. სოსიოს ვიდრემე უკუე და იროდი, თუ ვითარ ძლიერებით მიიღეს იეროსოლვმა და ამათ თანა ვითარ ტყუედ მიიყვანეს ანტილონოს, უწინარესსა ამისგან წიგნსა ჩუენსა ცხად-უყოფიეს. ხოლო შემდგომნი მათნი აქ თქუენეთ.

რამეთუ ვინაფთგან ყოვლისა იუდეაჲსა მთავრობაჲ კელთ-იგდო იროდი, რაოდენნი ვიდრემე იყენეს სიმრავლისაგან მსოფლიონი და მისთვისთა მბრძობნი, ე/სენი პატივსა შინა აქუნდეს. ხოლო რომელნი წინააღმდეგობათასა აღირჩევდეს, არა დასცხრებოდა შურისგებად და ტანჯვად მათდა თითოეულსა დღესა. ხოლო პატივ-იცემებოდეს მის მიერ ფრიად პოლლიონნი ფარისეველი და სამეა, მოწაფე მისი, რამეთუ გარემოდგომილ იყენეს რაჲ მბრძოლნი იეროსოლვმათათვის, ამათ განაზრახეს მოქალაქეთა შეწყყნარებაჲ იროდისი, რომელთა ძლით ნაცვლისგებათაცა მიიღებდეს: ხოლო ამან პოლლიონ, დათსაჯებოდა რაჲ ოდესმე სიკუდილად იროდი, წინაწარეე თქუა, მამრალობელმან კრკანოზს და ბქეთამან, ვითარმედ ცხოვნებულმან იროდი იგინი² ყო-

¹ ეს პუნქტი ბერძულს დედნის საძებელში სამი (IX—X—XI) პუნქტით არის წარმოდგენილი (ტ. VIII, გვ. 542). ² იგი AQS.

ველნი მოაკუდინნეს. და ესე ეამსა შინა იქმნამცა, რამეთუ სრულ-ყენა ღმერთმან სიტყუანი მისნი.

2. ხოლო მას ეამსა შინა, დამპყრობელი იეროსოლჳმათაჲ, ყოველსავე სამკაულსა მიიღებდა, რომელი იყო სამეფოთა შინა და მდიდართაგანცა მიიღებდა. და შემკრებელი სიმრავლესა ვეცხლისა და ოქროსასა, ამას ყოველსა ანტონიოსს მიანიჭებდა და მოყუარეთა მისთა. ხოლო მოაკუდინნა ორმეოც-დახუთნი პირველნი ანტილონოას მოყუარეთანი, მცველთა დამადგინებელმან ბჭეთა თანა ზღუდისათა, რაჲთა არარაჲ განღებულ იქმნეს მკედარჲთა თანა. და მკუდართა განხილვიდან და ყოველი, რომელი იპოვის ვეცხლი, გინა ოქროჲ, ანუ მონაგები რომელიმე, ესე მეფისა მიიღიან. და დასასრული ბოროტთაჲ არა რომელი იყვის, რამეთუ მონაგებთა ანგაპრებთა მპყრობელისაჲ მიიღებდა, ხოლო ქუეყანასა აიძულებდა არა მუშაკობად მეშვდესა წელსა, რომელი წარმოდგომილ იყო მაშინ და თესვიჲ მას წელიწადსა შინა არა ჯერ-არს ჩუენ მეორ ქუეყანისაჲ.

ხოლო ანტონიოს, ტყუედ მიმყვანებელი ანტილონოას შეკრულისაჲ, მნებებელ იყო სასწაულად ძლევისა დაცვასა მისსა. გარნა ეინაჲთგან ესმა შფოთებთაჲ ნათესავისაჲ და იროდის სიძულილისა ძლით სიყუარულის ქონებთაჲ ანტილონოას მიმართ, სთნდა ამისი ანტიოქიას შინა მოაკუდინებთაჲ, რამეთუ არა შემძლებელ იყვნეს ყოველითურთ დაწყნარებად იუდელნი. ხოლო ეწამების სიტყუასა ჩემსა სტრაგონცა კაპადოკელი, მეტყუელი ესრეთ:

„ხოლო ანტონიოს ანტილონოს იუდელი, ანტიოქიად მიყვანებული, მოაკუდინა. და საგონებელ იქმნა ესე რომაელთაგან პირველად მეფესა ცულითა მოკლვად, რამეთუ სხვთა სახითა ვერ შეუძლო შეცვალებთაჲ იუდელთა განზრახვისაჲ, რაჲთა შეიწყნარონ იროდი, ნაცვლად მისსა დადგინებული მეფედ, რამეთუ არცაღა ტანჯულთა მეფედ სახელისდებთაჲ მისი თავს-იღვეს, ესრეთ დიდსა რასმე ბრძნობდეს პირველისა მეფისათჳს, რომლისათჳსცა უპატიოებასაჲ ჰგონებდა მოკლებასა მისა მიმართისა პატივისასა და შემციობასა იროდის მიმართისა სიძულილისა“. ამით ვიდრემე სტრაგონ იტყჳს.

თ. 2

1. ხოლო ვინაჲთგან დაიპყრა მეფობაჲ იროდი, მსწავლელი ამისი ვრკანოს მღდელთმთავარი, ხოლო იყო პართთა შორის ტყუედ, იროდის მიმართ მიიწია, განტევებული ტყუეობისაგან ესრეთ სახედ: ვარზაფრამანის და პაკოროს, რომელნი იყვნეს მკედართმთავარნი პართთანი, ტყუედ მიმყვანებულთა ვრკანოას, პირველ მღდელთმთავარქმნული/სა და შემდგომადღა მეფისათა, და იროდის ძმისა, ფასაილოასთა, პართთა მიმართ წარიყვანეს და ფასაილოს ვიდრემე, არა მომთმენელი კდემისაჲ საკრველთა შინა, არამედ უმჯობეს შემრაცხელი დიდებით სიკუდლილისაჲ ყოვლისა ცხორებისაგან, თვთმკლველ ექმნა თავსა თჳსსა, ვითარ და წინაწარცა ვთქუთ.

2. ხოლო ვრკანოს, წარყვანებული და პართთა მეფე ფრაატის სიმშვიდით დადებულ იქმნა მისა მიმართ, კეთილნათესავობისა მისისა საჩინოებასა წინაწარვე მსწავლელი, ამისთჳსცა საკრველთაგან განუტევა და ვაკვლონს შინა

ქცივისა ქმნა მათ თანა მიანიჭა, სადა იყო სიმრავლე იუდელთაჲ. და ესენი პატივ-სცემდეს ვრკანოსს, ვითარ მღვდელთმთავარსა და მეფესა და ყოველი ნათესავი იუდელთაჲ, დამკვდრებული ვიდრე ევფრატადმდე, საყუარელ იყო მისა. ხოლო მსწავლელი იროდის მიერ მიღებასა მეფობისასა, იხარებდა სასოებათა შინა, ვითარ დასაბამითგან სიყუარულისა მქონებელი მისა მიმართ და მადლისა ქსენებასა მექუელი იროდისგან, რამეთუ განკითხული და სიკუდილილსა ზღვეულებად მგულებელი ძვრისხილვისა და ტანჯვისაგან იქსნა. და სიტყუანი-ყვნა იუდელთა მიმართ, მოსწრაფემან წარსლვად მისა მიმართ. ხოლო იგინი აყენებდეს და მსახურებათა დადგრომად აღუთქუმიდეს ერთბამად და პატივთა მეტყუელნი, ვითარმედ არცა ერთი რაჲ მოაკლდეს მას მათ მიერ მღვდელთმთავართა და მეფეთა პატივისაგანი და უფროსდა, რამეთუ არცა მუნ შემძლებელ არს ამათსა შემთხუევასა ნაკლულევაანებისა ძლით სხუელისა, რომელი ევნო მას ანტილონოსგან. თანად ნიჭნი არა მსგავსად პირველთაჲსა მიეცემოდინან მას მეფეთაგან, რომელნი მიიხუნეს მსოფლიოდ მყოფთა, ვინაითგან იცვალა ბედი მათი არა უსიტყოდ.

3. ესევეითართა წინა-უყოფდეს იუდელნი, არამედ ვრკანოსს სურვილი აქუნდა წარსლვისაჲ. და იროდი, მიმწერელი, ევდრებოდა, რაათა ევდროს ფრაატისს და მუნ მყოფთა იუდელთა, რაათა არა მოშურნი ექმნენ მას ზიარებასა მეფობისასა ქონებად, რამეთუ აწ არს ჟამი, მან ვიდრემე რაათა მიავნეს მადლნი ნაცვლად კეთილთა, რომელნი ეყვნეს მის მიერ და ნაცვლად აღზრდისა და ცხოვნებისა ცხოვრებისა, ხოლო ვრკანოს — რაათა მიიხუნეს. ესევეითართა მიმწერელმან ვრკანოსსთვის წარავლინა ფრაატისცა მიმართ მოხუცებული სარამალა და ნიჭნი მრავალნი, რაათა არა დააყენნეს კეთილისყოფანი შემოქმედრსა მიმართ მისისა მსგავსისავე კაცთმოყუარებისა მკუთხველმან. გარნა არა ამისთვის იყო ესოდენ მოსწრაფებაჲ, არამედ რამეთუ არა ჭეროვნად მთავრობდა, მოშიშ იყო სამართლიანთა შეცვალებათათვის და კელისქუემედ ქონებასა ვრკანოსსა მოსწრაფე იყო, ვინა რაათა ყოველითურთ შორს ყოს იგი, რამეთუ ესე იმოქმედაცა უკუანამსკენელ.

283 4. მაშინ ვიდრემე უკუე ვინაითგან მიიწია რწმუნებული, განტევებული პართისაგან და სავმართა მიმღებელი ნიჭად იუდელთაგან, ყოველითა პატივითა შეიწყნარა იგი, თანად შესაყრებელთა შინა პირველსა ადგილსა. მიანიჭებდა და სერობათა შინა პირველ დამსუმიელი შეაც/ტუნებდა, მამად მწოდებელი მისი და ყოველით კერძო მზაკუევარებითა უიჭუელობასა მოივაჭრებდა. ხოლო შოილონებდა სხუათაცა საუმჯობესოდ მთავრობისა თვისისა, რომლისა ძლით და სახლისა შინანიცა მიტრომად აღუდგეს მას, რამეთუ განკრძალულ იყო მღვდელთმთავრად ერისა დადგინებად საჩინოსა ვისმე თვსთა მისთაგან, რომლისათვის ვაკვლონით მომწოდებელმან უნდოთაგან მყოფსა მდელსა ვისმე, სახელით ანანიოლსს, ამას მისცა მღვდელთმთავრობაჲ.

5. მეყუსელულად უკუე არა მოითმინა უპატივობებაჲ აღექსანდრა, ასულმან ვიდრემე ვრკანოსმან, ცოლმან აღექსანდროსს, ძისა არისტოველლას მეფისამან, აღექსანდროსსგან ყრმათა მქონებელმან — ერთსა ვიდრემე შუე-

ნიერსა სახითა, არისტოველოდ სახელდებულსა და სხუასა, იროდის თანა-
მკვდრისა, კეთილსახეობითა გარდამატებულსა. ხოლო შეშფოთებულ იყო
და მძვნვარედ მოითმენდა უპატივობასა ყრმისასა, უკუეთუ სიცოცხლესა
შინა მისსა მოწოდებულთაგანი ვინმე ღირს-იქმნეს მღდელთმთავრობისა. და
მიწერა კლეობატრასა, რაჟთა თანაშეეწეოდა მას მომღერალა ვინმე წარღე-
ბად ნაწერთა და თხოვდა ანტონიოსგან მღდელთმთავრობასა ყრმისათჳს.

6. ხოლო ანტონიოს ვინაჲთგან მცონარებით ისმენდა, მოყუარებმან მის-
მან გელლეოს, იუდეად მიწევნულმან საკმარებათა რომელთათჳსმე, ვითარ
იხილა არისტოველოს, განკვრდა ფრიად შუენიერებისათჳს და სიდიდე და
შუენიერებაჲ ყრმისაჲ დაუკვრდებოდა, ხოლო არა უდარეს მარიაჲმისიკა,
რომელი მკვდრ იყო მეფესა თანა და ცხად იყო შეილკეთილად რომელთადმე
მპოვნელი ალექსანდრასი. ხოლო ალექსანდრა ვინაჲთგან მივიდა სიტყუად
მისა მიმართ, არწმუნა მას გელლეოს, რაჟთა დაწერნეს ხატნი მრჩობლთანივე
და წარუვლინნეს ანტონიოსს, რაჟთა უკუეთუ იხილნეს, არცა ერთისაგან
ქუებულ იქმნეს, რომელთათჳს ვეედრებინ. ამათ სიტყუათა მიერ აღზუავე-
ბულმან ალექსანდრა წარუვლინა ხატნი ანტონიოსს. ხოლო გელლეოს მენი-
შეობდა, მეტყუელი, ვითარმედ: „არა კაცთაგან საგონებელ მიჩნან, არამედ
ღმრთისა რომლისამე მიერ ქმნულ არიან ყრმანი“. და მნებებელ იყო ამის მიერ
შუებათა მიმართ დაცხნასა ანტონიოსსა. ხოლო მან შეიკიღმა ქალისა მიწე-
რილისა თხოვაჲ იროდისაგან და ესევეითარისა ძლით განკრძალული იქუეუ-
ლობათათჳს კლეობატრასთა, გარნა მიუძეცო წარვლინებაჲ ყრმისაჲ შუენიე-
რებით*, ზედა-დამრთველმან ამას, უკუეთუ არა მიძიედ შეურაცხოს. ესენი
რაჲ მიიწინეს იროდის მიმართ, არა კეთილად საჯა შუენიერებითა კეთილად
მყოფისა არისტოველომისი, რამეთუ ათექუსმეტისა წლისაჲ იყო და ნათესავი-
თა ზესთმქონებელ, წარვლინებაჲ ანტონიოსს მიმართ, რომელი შემძლებელ
იყო მაშინ, ვითარ არავინ სხუაჲ რომთაგანი და თანად მზად მინიჭებაჲ ტრფი-
ალთა მიმართ და შუებათა შინა ღონიერ/ქმნილი ამისი ცხადად შემძლებელო-
ბისაგან. ნაცვალ-უწერა უკუე იროდი, ვითარმედ უკუეთუ მხოლოდ განვიდეს
ქუეყანისაგან ყრმაჲ, ყოველნივე იუდელთანი ბრძოლითა და შფოთითა აღივს-
ნენ, მგონებელნი შეცვალებასა და განახლებასა სხვსა მეფისასა.

7. ამათ მიერ მკმნელმან ანტონიოსგან, არა ყოვლითურთ ჰგონა უპატივო-
ქმნაჲ ყრმისა და ალექსანდრასი, არამედ და ცოლიცა მისი მარიაჲმე არა
დასცხრებოდა ვედრებად, რაჟთა მისცეს მღდელთმთავრობაჲ ძმასა მისსა. და
საჯა ამისი ესრეთ ქმნაჲ იროდი საუმჯობესოდ თჳსად, რაჟთა არცა წარსლვად
შემძლებელ იყოს ვინაჲვე პატივცემული. და შემკრებელი მოყუარეთა, მრავ-
ლად აბრალებდა ალექსანდრას, ფარულად ზედგანმზრახსა მეფობისა მისისასა
და კლეობატრას მიერ მომვერაგებელსა, რაჟთა მას ვიდრემე მიეღოს მთაე-
რობაჲ, ხოლო ყრმაჲმან ნაცვლად მისსა მიიხუნეს საქმენი ანტონიოსს მიერ.
დჲ ამათ განიზრახვის იგი უჭეროდ, რამეთუ და ასულიცა მისი დაკლებულ
იყოს პატივისაგან და შფოთნი სამეფოსა ზედა იმოქმედნეს, რომელი მან,
მრავლად დამაშურალმან, მოიგო ძვრხილულობათა მიერ არა დამთხუეულთა;

* *αὐτὸν οὐκ ἐπείθειτο* 15_ა (*ἐπείθει* = 1) შუენიერი, კარგი; 2) კარგი საბაბი. ამ კონ-
ტექსტში საჭიროა მეორე მნიშვნელობა).

და ვითარმედ არა მოიქცნენ მან ივინი, რომელთა არა კეთილად მოქმედებდა იგი მისა მიმართ, განმაყენებელი მისი მათდა მიმართისა მართალმოქმედებისაგან. „და აწ, თქუა, მივსცემ მღვდელმთავრობასა ყრმასა შენსა, დაღაცათუ უწინარეს მივეც ანანილოსს ყოვლითურთ ყრმად ყოფისათვის არისტოველოსა“. ესე ვითართა რაჲ მეტყუელებდა არა განუხილველად, არამედ ფრიალ გონიერებით შეცთუნებისათვის დედაკაცთაჲსა და მუნ დანეშტებულთა მოყუარეთაჲსა. ტკივნულქმნულმან ერთბაჲმად და მხიარულმან სასოებისათვის მოულოდნელთაჲსა და მოშიშმან იქუნეულობისა ძლით, ცრემლით მიუგო ალექსანდრას: მღვდლობისათვის ვიდრემე, თქუა, ყოველსავე მოსწრაფე არს სულმოკლებისა ძლით, ხოლო მეფობისათვის არცა განიზრახავს. არცა უკუეთუ მოიწიოს მისა მეფობაჲ, მნებებელ არს მიღებასა და აწცა კმასაყოფელად მქონებელ არს პატივისა მთავრობისა მისისათვის და სიმტკიცისა, რომლითა ზესთა ჰმატს, შემძლებელი სხუათა მთავრობად ყოვლისა ნათესავისა თანა. და აწ ვიდრემე, ძლეული კეთილისყოფათაგან, მიითუალავს ვიდრემე პატივისა ძისა მისისათვის, ხოლო იყოს ყოვლისა მიმართ ქუეშედაშორიილებულ. შენდობილ იქმნენ უკუე, დაღაცათუ რომლისავე ნათესავისა და კადნიერებისათვის, რომელი აქუს, უშუერსა რასმე ტკივნეული მოქმედებდეს.

ესრეთ ურთიერთას მზრახველნი და მსწრაფლიად მარჯუნეთა მიმცემლნი, განეშორნეს, ვითარ ჰგონებდეს შორსქმნელნი ყოვლისა იქსანი.

თ. 3

1. ხოლო მეფემან იროდი მეყუსეულად მიუღო მღვდელმთავრობაჲ ანანილოსს. რომელი იყო, ვითარ და წინაწარცა ვთქუთ, არა ადგილის შინაჲ, არამედ ეფერატსა თანა დამკვდრებულთა იუდელთაგანი, რამეთუ არა მკირდნი ბევრნი ამის ერისაგან ვაეკლონს გარდაამკვდრნეს. და ამიერ იყო ანანილოს, სამღვდელმთავრობასა ნათესავისაგან და უწინარესცა სიყუარულსა მქონებელი იროდის მიმართ. ამას ვიდრემე პატივისცა იროდი, რაჲმს მეფობაჲ მიიღო და ამაზე დაჰქსნა, რაჲთა დააცხრენეს შფოთნი თვისანი, უსჯულოებათა მოქმედმან, რამეთუ არავის სხუასა მიჰლებოდა პატივი, ვრთავის მიმღებულსა. არამედ პირველ ვიდრემე ანტიოხოს ეპიფანე დაჰქსნა სჯული, მიმღებულმან იისუფსაგან და ონიას, ძმისა მისისა, დამადგინებელმან; ხოლო მეორედ — არისტოველოს ვრკანოსს მიუღო, ძმისა თვისსა და იროდი — მესამედ — მისცა მთავრობაჲ ყრმასა არისტოველოსს.

2. და მაშინღა ჰგონებდა დაწყნარებასა სახლისა შინათასა, გარნა არა ვითარ ჩერ-იყო ზავთა შინა, უეჭუელად მყოფ იყო ალექსანდრას. მიმართ კვლადებულთა საქმეთა შინა, არამედ ამცნებდა, ვითარმედ უკუეთუ ქაჲი პოვონ უპაბუჟესთა და მკლომობითთა საქმეთაჲ, რაჲთა განუცხადონ მას. თანად უკუე უბრძანებდა სამეფოთა შინა ქცევად და არცა ერთსა რომელსავე კვლმწიფებით მოქმედებდა. ხოლო მოურნე იყვნეს მცველნი, ფარულად ვიდრელა არცა ერთი დღითი-დღე მოქმედებულთაგანი დაიფარვოდა სახლსა შინა. ესე ყოველნი მცირედ-მცირედ განაველურებდეს მას და სიძულილი აღორქანდებოდა, რამეთუ დედაკაცობრივითა განზრახვითა აღსაესედ მყოფი

რამს მიერ. ხოლო პატივისმოყუარებასა მჩემებელი ყრმისა მიმართ და განმყვანებელი უმიშსა ადგილსა, მზა იყო თანაგანცხრომად და მღერად მის თანა მხიარულებით. და ვინამთვან დადებულებად ადგილისაჲ ცხელ იყო, შეკრებულნი მალიად წარვიდეს ბანად. და საცურველთა ზედა წარდგომილნი, რომელნი იყვნეს დიდნი ეზოსა შინა, ნუგეშინის-იციმდეს სიციხისაგან შუეადლისა. და პირველად ვიდრემე ხედვიდეს მონათა და მოყუარეთა, რომელნი ცურვიდეს მუჲ. ამისა შემდგომად შთავიდა ყრმადეა. ხოლო იროდი აღძრნა მოყუარენი მისნი ბოროტისა მიმართ, რომელთათვის ბრძანებულ იყვნეს სიბნელისა მოწვეულებასა. და მარადის დაამძიმებდეს და შთაულურკუმებდეს მცურველსა, ვითარ განცხრომით, და არა უტევებდეს, ვიდრემდის არა მოაშთვეს სრულიად. და ესრეთ ვიდრემე განიხრწნა არისტოველოს, ათრვამეტაა წელთა ცხორებულო, ხოლო მღღელთმოთაერობაჲ იყრა წელიწადსა ერთსა, რომელიცა ანანილოს მიიღო კულად.

4. ხოლო ვინამთვან მიეთხრა ვნებაჲ ესე დედაკაცთა, მეყუსეულად შეკვალებისათვის გოდებაჲ იყო წინამდებარესა მკუდარსა ზედა და გლოვაჲ დაუპყრობელი. და თანად განჯდა რაჲ სიტყუაჲ ესე, დიდად ტკივნეულობდა ქალკი და ყოველი სახლი განითვისებდა განსადღელსა, ვითარ არა უცხოჲსა ზედა ქმნულსა. ხოლო ალექსანდრა ფრიად ტკივნეულობდა მეცნიერებისათვის წარწყმედისა და ლმობაჲ უმეტესი აქუნდა მეცნიერსა, თუ ვითარ იქმნა, გარნა მოთმინებასა ჰყოფდა საჭიროებით, მომლოდობისათვის უდიდესისა ბოროტისა. და მრავალგზის ვიდრემე ინება თვთმოკუდინებითა თავისაჲთა შეურაცხ-ყოფაჲ ცხორებისაჲ, არამედ მოითმენდა, უკუეთუ შემძლებელ იყოს ცხორებად, რაჲთა შეეწიოს მზაკუვარებით და უსჯულოდ მოკუდინებულსა. და მაშინლა უმეტეს მოსწრაფე იყო ცხორებისათვის და არცა ერთსა იჭულსა მიცემად მნებებელ იყო განზრახვით მოკუდინებისათვის ძისა თვისისა, მოცალესა ჟამსა შურისგებისათვის მეძიებელი, რომლისათვისცა ესე ვიდრემე სიმტკიცით იპყრობდა იჭუნეულობასა. ხოლო იროდი ყოველთა მის გარეშეთა მტკიცედ აჩუენებდა არა განზრახვით ქმნასა ყრმისა სიკუდილისასა არა მხოლოდ გლოვისა მომმარჯუებელი, არამედ და ცრემლთაჲ მკუმეველი და შემრლუევასა სულისასა ჰეშმარიტსა მაჩუენებელი, ნუტყუე და ვნებისაგანცა ძლეული სახესა ზედა შუენიერებისა და სიკეთისასა, დადაცათუ უმჯობეს შერაცხილ იყო მისთვის სიკუდილი ყრმისაჲ. ხოლო საფლავად განღებისანი ფრიად ბრწყინვალედ აჩუენნა და შემზადებულებაჲ ლარნაკთაჲ და სიმრავლე საკუმეველთაჲ მდიდრად იმოქმედა და მრავალი სამკაული შთაძვლა მის თანა, ვიდრეღა განაერთო მწუხარებაჲ დედაკაცთა გოდებისაჲ და ამით კერძოთა ნუგეშინის-სცა.

1

5. ხოლო ალექსანდრას არცა ერთი ამით ესევითართაგანი სძლევა, არამედ მარადის და უფროსლა ცსენებაჲ ბოროტისაჲ ლმობასა მიმნიჭებელსა გოდებასა შეუქმოდა¹ და მრისხანეობასა. და მიუწერა კლეოპატრას მზაკუვარებაჲ იროდისი და წარწყმედაჲ ყრმისაჲ. ხოლო კლეოპატრა, და პირველცა მოსწრაფე შეწევნად მოქენისა და უბედობათა ალექსანდრასთა შემწყვალბელი, ყოველითურთ მოურნე იყო მისა და არა დასცხრებოდა, განმზრახვებელი

¹ შეოქმოდა A.

ანტონიოასი შურისგებად სიკუდილისა ყრმისასა, რამეთუ არა ჭერ-არსო, რაჟამცა მის მიერ დადგინებული მეფედ იროდი და ყოვლითურთ უღირსი მთავრობისაჲ ესევეითართა უსჯულოებათა აჩუენებდა ნანდვლ მეფეთა მიმართ. ამათ მიერ რწმუნებულმან ანტონიოს, ვითარ ლაოდისაჲ მიიწია, წარავლინა, მბრძანებელმან იროდისმან მისლვად და არისტოვულოას მიმართ მოქმედებულათჳს სიტყვსაგებად, რამეთუ არა მართლიად ქმნულ არს ზედგანზრახვჳჲ, უკუეთუ მის მიერ იქმნა. ხოლო მან, შეშინებულმან მიზეზისაგან და კლეოპატრას სიძულისაგან, რამეთუ არა უტევა ანტონიოსს, განზრახებელმან სიბოროტისა ქონებად იროდის მიმართ, სთნდა ვიდრემე მორჩილებაჲ, რამეთუ არცა შემძლებელ იყო სხუასა რასაჲე მოქმედებად. და დამტევებელმან დედისძმისა მისისა, იოსიპოასისა¹, განმგებელად მთავრობისა და მუნ შინათა საქმეთა, ამცნო ფარულად, რაჟათა უკუეთუ რაჲ/მე ვენოს მას ანტონიოასს მიერ, შეყუხულად მოაკუდინოს მან მარიაჲმი, რამეთუ იგი სიყუარულსა მქონებელ არს ცოლისა მიმართ და მოშიშ არს გინებისაგან, ნუსადა, მო-რა-კედეს იროდი, შუენიერებისა ძლით სხვსა ვისამე სასწრაფო იყოს მარიაჲმი ჭერონად. ხოლო ყოვლითურთ ცხად-ჰყოფდა ამით სიტყუითა მიმართებასა ანტონიოასსა დედაკაცისა მიმართ და რამეთუ პირველცა ასმიოდა შუენიერებაჲ მისი. იროდი ვიდრემე უკუე, ამათი მამცნებელი და სასოებათა არა უშიშთა მქონებელი ყოველთა ძლით, წარვიდა ანტონიოას მიმართ.

6. ხოლო იოსიპოს, დადგინებული განგებასა ზედა სამეფოთა საქმეთასა და ამისთვის მრავლად მზრახველი მარიაჲმის მიმართ საქმისა ძლით და პატივისა, ვითარ ჭერ-იყო დედოფლისა მიმართ ქმნად მისგან, მრავალთა სიტყუათა მეტყუელებდა მისა მიმართ იროდის მოწლოებისა და სიყუარულისათჳს. ხოლო ვინაჟთგან ლიქნიდეს² დედაკაცებრ მიპარვად სიტყუათა და უფროჲსა ალექსანდრა, მნებებელი იოსიპოს ჩუენებად მათდა გონებასა მეფისასა, იიძულა ნამცნებთაცა თქუმად, დასარწმუნებელად მოქმედი მათი, ვითარმედ გარეშე მისსა არცა სიცოცხლედ შემძლებელ არს და უკუეთუ რაჲმე ბოროტი შეემთხვოს, არცა სიკუდილისა შინა ჭერ-უჩინს განზორებაჲ მისგან. ესენი ვიდრემე იოსიპოს. ხოლო დედაკაცი, ვითარ ჭერ-იყო, არა მოწლოებად შემრაცხელნი იროდის სიყუარულისანი, არამედ უფროასლა სიბოროტედ, უკუეთუ არცა შემდგომად სიკუდილისა მისისა დაკლებულ იქმნენ წარწყმედისა და სიკუდილისაგან, ბოროტსა გონებასა მქონებელ იყვნეს.

7. ხოლო ამას შინა სიტყუაჲ იქმნა იეროსოლჳმელთა ქალაქსა შინა მათ მიერ, რომელთა სიძულისი აქუნდა იროდის მიმართ, ვითარმედ ანტონიოსს, მტანჯველსა მისსა, მოუკუდინებეს იგი. ამან სიტყუამან ყოველნი ვიდრემე, ვითარ ჭერ-იყო, სამეფოსა შინა მყოფნი აღაშფოთნა, ხოლო უფროასლა დედაკაცი. ხოლო ალექსანდრა არწმუნა იოსიპოსსცა, რაჟათა სამეფოთაგან გამოსრული მათ თანა მიივლტოდის რომაულთა მკედრობათა ნიშისა მიმართ, ოდეს გარემოას ქალაქისა დაცვისათჳს მეფობისა დაბანაკებულ იყო და მთავარ მათდა იყო იულიოს. რამეთუ ამის მიერ, პირველად ვიდრემე უკუეთუ შფოთი რომელიმე შეემთხვოს ეზოსა შინა, უშიშად დაადგრენ, სიყუარულსა მქონებელნი რომთაგან, ამისა შემდგომად სასოებაჲ ყოველთა მიმთხუევისა,

¹ იოსიპოასმან A.Q.D. ² ლიქნიდეს A.Q.

უკუეთუ მარიამში იხილოს ანტონიოს, რომლისა ძლით და მთავრობაცა-
შიილონ და არცა ერთისაგან დაკლებულ იქმნენ, რომელთაჲ ჭერ-არს მიმთხუე-
ვაჲ კეთილნათესავობასა შინა მეფობრიგისა ქმნულთაჲ.

8. ამათ გულისხმობდა შინა დამთხუეულობდეს რაჲ იგინი, ნაწერნი
იროდისნი მიიწინეს, მათუწყებელნი წინაღმდგომთა სმენილისათა უწინარეს.
რამეთუ ვინაჲთგან მიიწია ანტონიოსს მიმართ, მალიად მოამშუდა იგი ნიჭთა-
შიერ, რომელთა მიმღებელი იეროსოლკუმაჲთ წარვიდა და მალიად სიტყუათა
შიერ არწმუნა არა სიძულელისა ქონებად მისა მიმართ, თანად კლეოპატრაჲ!
სიტყუანი უდარეს შეძლებელ იყვნეს იროდის ძლუნთასა. რამეთუ, იტყოდა
ანტონიოს, ვითარმედ არა კეთილ არს პატიესა მიკლად მეფისაგან მთავრობასა-
286 შინა ქმნულთა/ძლით, ვინაჲთგან ესრეთ არცა მეფე იყოს, არამედ მიმცემელ-
თა პატივისაჲ და კელწიფებისასა მალირსებელთა მას შინა იკუმბო; სიპტ-
კიცე. და ესევე კლეოპატრასცა აუწყა, რაჲთა დასცხრეს მთავრობათა მოურ-
ნობისაგან. ამათ ყოველთათვის და სხუათაცა პატივთათვის მიწერა იროდი,
რომელი აქუნდეს ანტონიოსს შიერ აღთქუმათაგან ხილვისა შიერ და ვითარ-
მედ თანა-ისერებს თითოეულსა დღესა ანტონიოსს თანა, დაღაცათუ ბოროტ
იყო შესმენათა მიმართ კლეოპატრა, რომელმანცა სიყუარულითა ქუეყანისა-
თა გამოითხოვა მეფობაჲ მიცემად მისა და ვითარმედ ყოველითა სახითა ისწ-
რაფა შორს-ქმნაჲ მისი. მართლმსაჯელად მიმთხუეულმან ანტონიოსსმან და
შიერიოთგან არღარას ბოროტსა იკუეულ არს, არამედ მალე მიიწიოს, უმტკი-
ცესა სიყუარულსა მიმღებელი მეფობისათვის და საქმეთა და კლეოპატრაჲსა-
არღარა არს სასოებაჲ ანჲპაარებისაჲ, რამეთუ ანტონიოსს მისცა ნაცკლად
მათსა, რომელთათვის ევედრებოდა, ლელე სურიაჲსა და ამისთვის ნუგეშინის-
ცა და თხოვათა მისთა ნაცვალ-აგო, რომელთა ჰყოფდა იუდეაჲსათვის.

9. ესე ნაწერნი რაჲ მიიწინეს, დასცხრეს ვიდრემე ამის მიმართებისაგან,
რომლისა ძლით ლტოლვასა მნებებელ იყვნეს რომთა მიმართ, ვითარ სიკუ-
დილსა მსწავლელნი იროდისნი. არამედ არა დაფარულ იქმნა განზრახვად
მათი, გარნა ვინაჲთგან პართთა მიმართ წარმავლენელი ანტონიოსი იუდეად
უკუნ-იქცა მეფე, მეყუსეულად დამან სალომი და დედამან განზრახვად, რა-
მელი უწყოდეს ალექსანდრამს თანათათვის, განუცხადეს მას, ხოლო სალომი
ქმრისა თვისისა იოსიპოსსათვისცა სიტყუაჲ თქუა შესმენისაჲ და ვითარმედ მარ-
იამის თანა-ყოფვის. ხოლო ამათ იტყოდა მისა მიმართ სიძულილისათვის
მისისა, რამეთუ ურთიერთას რაჲ იქმნიან უმეტესისა ბრძნობისა მკუმეველი,
ყუედრებდის ჰვენათესავობასა მათსა. ხოლო იროდი, ფრიად მკურვალესა
ტრფიალებასა მქონებელი მარიამის მიმართ, მეყუსეულად ვიდრემე შეჰ-
ფოთნა და შურსა ვერ მოითმენდა და შიშითა შეპყრობილ იყო, ნუსადა კად-
ნიერი რამე იმოქმედოს ტრფიალებისათვის, ვენებითა და შურითა რისხვად
აღძრულმან, რომლისათვისცა თუსაგან განიკითხვიდა მარიამის იოსიპოსს შა-
მართათვის. ხოლო იგი ფუცკვიდა და ყოველთა წარმომთქუმელი პასუხად, რაი-
დენნი იყვნეს არამოკიდევლისად, მცირედ-მცირედ არწმუნებდა მეფესა და
გარდაიკვალებოდა რისხვისაგან, ძლუელი დედაკაცისა შიერისა სიყუარული-
საგან, ვიდრელა ირწმუნა მსმენელმან სიტყვისგებისამან, რომელთათვის იკითხუ-
და და სიყუარულისათვის მადლსა აღუვარებდა მას ფრიადსა და თანად იგი
ვითარსა სიყუარულსა მქონებელ არს მისა მიმართ, განუცხადებდა მას. და

დასასრულსა, ვითარ საყუარელ არს ტრფიალებულთა შორის, ცრემლთა შთავარდეს, მრავლითა მოწლებობითა შემტკობელნი ურ/თიერთას. ხოლო ვინაჲთ^v გან დაუმტკიცებდა და უფროასლა მეფე და სიყუარულისა მისისა მიმართ მიიზიდვიდა¹. „არა მოყუარისა არსო, თქუა მარიაჲში, მცნებისაებრ, უკუეთუ რაჲმე ბოროტი გვენოს ანტონიოსგან, რაჲთამცა თანა-წარწყყმდე, არა რომლისა მიზეზი“. ესე სიტყუაჲ რაჲ შეეხო, ტკივნულქმნილმან მეფემან მეყუსეულად ვიდრემე განუტევა იგი კელთაგან, ხოლო თუთ იგი კმობდა დათმთა თუსთა შთამოიფხურიდა ცხადსა პარკასა ქონებად მეტყუელი მისა მიმართ იოსიბოჲს ზიარებისასა, რამეთუ არამცა ეთქუა, რომელი თუსაგან მოისმინა, არათუმცა დიდი სარწმუნოებაჲ ქმნულ იყო მათ შორის. ხოლო ესრეთ მქონებელი კნინლა მნებებელ იყო მოკუდინებასა დედაკაცისასა. არამედ ძლეულმან მისა მიმართისა ტრფიალებისაგან ესე ვიდრემე მიმართებაჲ იპყრათვისა თუსისა თანა, ძნიად ტკივნეულობით მომთმენელმან, ხოლო იოსიბოჲსი, არცა სახედველად მისა მიწვეწულისაჲ, მოკუდინებაჲ ბრძანა. და ალექსანდრას შემკრველი სცივიდა მას, ვითარ ამათ ყოველთა მიზეზსა.

თ. 4

1. ხოლო ამას შინა სკრიასა შინანცა შფოთთა აქუნდეს, რამეთუ ევედრებოდა კლეოპატრა ანტონიოსს, რაჲთა ყოველთა იგი განაგებდეს და არწმუნებდა, მთავრობისა მიმღებელსა თითოეულთაგან, მისდა მიცემად. და მრავლად შემძლებელ იყო ანტონიოსს მისა მიმართისა სიყუარულისაგან, ხოლო ბუნებით ანგაპრებასა ზედა მოხარული არა რომელსა უსჯულოებათაგან დაუტევებდა, რამეთუ ძმად ვიდრემე, რომელსა მეფობისა მიღებაჲ ეგულებოდა, უწინარესევე მოაკუდინა წაშლითა, მეათხუთმეტესა წელსა მქონებელი. ხოლო რაჲ არსინოი, მვედრებელი ეფესოს შინა არტემის ტაძარსა, მოაკუდინა ანტონიოსს მიერ. რამეთუ საქმართა ძლით, უკუეთუ მხოლოდ სადმე ჰკონის ტაძარნი და საფლავნი, იუსჯულოებოდეს. არცა ტაძარი რომელივე წარუტყუენველად თნებული ეგო, რომლისაგან არა მიილო მას შინად სამკაული, არცა ბილწსა რომელსა ვიდრე და უშუერთა მენებელსა განეყენებოდა, უკუეთუ მხოლოდ ეგულებოდის ღონიერ-ქმნად ანგაპრებასა მეუსამართლოსასა. არამედ ესე ყოველი არა კმა-ყოფოდა დედაკაცსა მდიდარსა და მონასა გულისთქუმათასა, ვიდრედა ყოველივე გონებასა შინა მცირედ შეერაცხნეს, რომელთათვის მისწრაფე იყო. ამისთვის და ანტონიოსსცა აძულებდა, რაჲთა მარადის სხუათაგან მიმღებელი მას მიანიკებდეს. და განმავალი მის თანა სკრიასა შინა, მნებებელ იყო მონაგებად თუსად ქმნასა. ლუსანიას ვიდრემე უკუე პტოლემოსს, პართთაგან გამომთხოველმან, ვითარ საქმეთა ზედა დადგინებად, მოაკუდინა იგი. ხოლო ითხოვედა ანტონიოსგან იუდეასა და არავიასა, მვედრებელი, რაჲთა მიუხუნეს ესენი მეფეთა მათთა და მას მისცნეს. ხოლო ანტონიოსს ყოვლითურთ ძლეულებად შეემთხუეოდა დედაკაცისაგან არა მხოლოდ თანაზრახვისაგან, არამედ და წაშალთაცა მიერ საგონებელ იყო შორჩილებად, რომლისაცა მიმართ მნებებელ ი/ყვის კლეოპატრა, გარნა სა²⁸⁷ ჩინობასა უსამართლოებისასა დააწყნარებდა, რაჲთა არა ესოდენ უსამართლოქმნული დიდთა მცოდველობდეს. რაჲთა უკუე არა ყოველთაგან იქმნიდეს,

¹ მიზიდვიდა AQS.

არცა რაოდენთა უბრძანებდა იგი, არა მოქმედი ცხადად ბოროტსა გონებულ იქმნეს, კერძოსა რომელსამე ორისავე ქუეყნისაგან მიმღებელმან ესენი მიანიჭნა მას. მისცნა უკუე შინაგან ელევთერო მდინარისა მყოფნი ქალაქნიცა, ვიდრე ევაპტედმდე, გარეშე ტკრომსა და სიდონისა, პირველითაგანვე თავისუფლად მეცნიერმან, რომელთათვის მრავლად ევედრა მიცემად მისა კლეოპატრა.

2. ამათი მიმთხუეული კლეოპატრა და წარმავლენელი ანტონიოზი ვიდრე ეფრატადმდე სომხითად წარმავლისამ, უკუნ-იქცა და აბამიას ვიდრემე და დამასკოს მიიწია. და იუდეად მიწევნულსა მიეგება მას იროდი, ვინაჲთგან არაჯაჲთ მიცემულთა მოსავალთა ზედა და იერისუნტოჲთ იროდი დადგინებულ იყო. ხოლო აღმოაცენებს ესე ქუეყანაჲ ვალსამოსა, რომელი უპატიოსნესი არს მათ შინათაჲ და მუნ მხოლოდ აღმოეცენების, თანად ფვნიკი მრავალი და კეთილი. აქა შინა იყო რაჲ კლეოპატრა, მარადის უმრავლესი ჩუეულებჲაჲ ექმნებოდა მას იროდის მიმართ და მნებებელ იყო თანა-ყოფად მეფისა, ბუნებით დაუფარველად ამიერ გემოთა მკუშმეველი, ნუუკუე და ვნებულიცა მისა მიმართ ტრფიალებითსა რასმე, ანუ უსარწმუნოესი დასაწყისსა მზაკუევარებისასა შემზადებელი მის ზედა ქმნულისა გინებისაგან, ხოლო ყოვლითურთ გულისთქუმისა მიერ ძლეულებასა აჩუენებდა. იროდი უკუე და პირველცა არა მოყუარე იყო კლეოპატრასა, ყოველთა მიმართ ბოროტად მეცნიერი მისი. ხოლო მაშინ და სიძულილსაჲ ადიღებდა, უკუეთუ უძღებებისა ძლით ესევეითართა მოქმედებს იგი და ნუსადა საჩინოქმნული დაისაჯოსა, უკუეთუ ესევეითართა მზაკუევარებით კელ-ჰყოფდეს კლეოპატრა. რომლისათვისცა სიტყუანი ვიდრემე მისნი შეურაცხ-ყვნა და განზრახვისა ჰყოფდა მოყუარეთა თანა, რაჲთა კელთა შინა ქონებული მოაკუდინოს, რამეთუ მრავალთა ბოროტთაგან იქსნნეს ყოველნი, რომელთათვის აწვეე ბოროტისმოქმედ არს და რომელნი მომლოდენ არიან. ხოლო ესე ანტონიოსცა ფრიად სარგებელ ეყოს, ვინაჲთგან არცა მისა მიმართ სარწმუნო არს, უკუეთუ ოდესმე ეწიოს მას ჟამი, გინა საქმარებჲაჲ ესევეითართათვის მოქენესა. ამათი მნებებელი დააყენეს ჰოყუარეთა და პირველად ვიდრემე ასწავებდეს, ვითარმედ არა ჭერ-არს, რაჲთამცა ღიღთა მოქმედი უცხადესსა ძვრისხილვათასა მიიღებდა და მრავლად ზედლაღებულნი ევედრებოდეს არა რომელსა მოქმედებად კადნიერებით, ვინაჲთგან არა მოითმინოს ანტონიოს, არცა უკუეთუ ვინმე ფრიად სარგებელი მისი წარმოუდგინოს წინაშე თუალთა მისთა, რამეთუ ტრფიალებმან უფროსლა დაჰქსნეს და ჰგონოს იძულებით და მზაკუევარებით მისლვაჲ მის ზედა. და არცა ერთი რაჲ იყოს ჭეროვანი სიტყუისგებისა მიმართ და კელყოფაჲ ვიდრემე ესევეითარი ქმნეს ღედაკაცისა მიმართ, / ღიღთა ღირსებათა მქონებელისა მას ჟამსა შინა. ხოლო სარგებელი არცა ერთი, დაღაცათუ ვინმე ჰგონოს ესე სილაღით განმხილველმან, ცხად-იქმნეს რაჲ განზრახვჲაჲ მისი, რამელთა ძლით არა უცნაურ არს, ვითარმედ ღიღთა და დაუცხრომელთა ბოროტთა მიერ აღიგოს სამთავროჲ მისი და ნათესავი, ხოლო შესაძლებელ არს ქმნაჲ ცოდვისაგან, რომლისა მიმართ მიუწოდს იგი და ჟამისაჲა კუშვეჲაჲ ჭეროვნად ადვილ არს. ესევეითართა მიერ შემეშინებელნი და ძვრისხილვასა

შესამსგავსსა ცხადმყოფელნი დამხარწველ ექმნებოდეს მას კელყოფისაგან. ხოლო მან, ნიჭთა მიმნიჭებელმან კლეოპატრამსთვის, ეგვპტელ წარავლინა.

3. ხოლო ანტონიოს, სომხეთისა მიმღებელმან, არტავაზი, ყრამა ტიღრანისი, ყოველთა თანა სატრაპთა შეკრული, ეგვპტელ წარსცა და ესენი კლეოპატრას შიანიჭნა და ყოველი სამკაული სამეფოისამ, რომელი მიიღო სომხეთით. ხოლო განმეფნა სომხეთისა არტაქსია, უმოხუცებულესი ყრამათა მისთამ, განლტოლეილი მაშინ. და განმდევნელთა ამისთა არქელაოს და ნერონ კესარმან უმრწამესი ძმამ მისი, ტიღრანი, მეფობისა მიმართ შთაიყვანეს.

4. ესენი ვიდრემე უკუანაძსენელ. ხოლო ხარკთამ, რომელთამ ჭერ-იყო მიცემამ ანტონიოსს მიერ მიცემულისა სოფლისაგან, იროდი ვიდრემე მართლიად მიმცემელ იყო, არა ჭეროვნად შემრაცხელი მიზეზნა სიძულდილისასა მიცემად კლეოპატრამსა. ხოლო არავი, იროდის ძლით მიმართებასა მჩუენებელისა, უამსა რაოდენსამე მისცემდა მას ორასთა ტლანტთა, არამედ შემდგომად ამათსა ბოროტრუეულ და მძიმე იყო მიცემათა მიმართ. და ძნიადლა, უკუეთუ კერძოთაცა რომელთამე დააკლებდის, არცა ამათსა მიცემასა ჰკონებდის გარეგან ზღვეულებისა.

01. 5

1. ხოლო იროდი, ესევეთარად რამ უგონებოდ ხედვიდა და დასასრულსა არცა ერთისა რომლისავე ქმნასა მნებებელად, აქუნდა განზრახვამ მათ ზედა განსლვისათვის, გარნა იკუმევედა მოცდასა რომაულისა ბრძოლისასა, რამეთუ ბრძოლამ საგონებელ იყო მეშვდესა და მეოთხმოცესა ასთა თანა ოღვმპიადისათა. ვინაიათგან კესარსა ეგულებოდა ანტონიოსს მიმართ ლუწამ ყოველთაჲს საქმეთა ზღვსპირს*. ხოლო იროდი, ვინაიათგან და ქუეყანამცა ნაყოფიერ იყო მისა შრავალყამ და მოსავალთა და ძალისაგანცა ლოვნიერ იყო, თანაშეწევნასა აღუთქუმიდა ანტონიოსს, გულსმოდგინებით შემზადებულებასა მკუშველი. ხოლო ანტონიოსს მისისა ვიდრემე თანაშეწეობისამ არა მოქენობამა ექუა, არამედ არავსა ზედა წარსლვამ უბრძანა და რამეთუ ესმოდა მისგანცა და კლეოპატრამსგან ურწმუნობამ მისი, რამეთუ ჰკონებდა კლეოპატრა, ვიჯარმოდ უმჯობეს იყოს მისთვის, უკუეთუ ერთსა მეორისა მიერ ბოროტად ევნებოდის. ესენი რამ ემცნეს მას ანტონიოსს მიერ, უკუნქცეული იროდი მკედრობასა შეპკრებდა მეყუესულად არავიად წარსლვისათვის. და ვანჩაუაუბულ იქმნეს რამ/ცხენოსანნი და ქუეითი ძალი, დიოს ქალაქად მიიწია. და მუნ მოეგებნეს მას არავნი, რამეთუ არა დაეფარნეს მათ ბრძოლისა ძლითნი. და ბრძოლამ რამ იქმნა ძლიერი, მძლე ექმნეს იუდელნი. ხოლო წენდგომად ამათსა მრავალი მკედრობამ არავთამ კანიად მიიწია, და ესე სოფელნი არიან ლელისა სკრიპიასანი. ხოლო იროდი, უწინარესვე მსწავლეი, მიიწია მათ ზედა, მიმყვანებელი უმრავლესსა ძალისასა. და მიეახლა რამ კანას, სთნდა დაბანაკებამ და ხანდაკი გარემოავლო სიმარჯვთ, ბრძოლათა მი-

288

* ევოლუბოდა A.

* მკ' 'Ακρίθ 15₁₀₀ (=უერე აკანანიაში, ამბრაკის სრუტის შესასვლელში. მთარგმნელის მიერ მიჩნეულია საზოგ. სახელ ძანოცად= ზღვისპირი).

მარცხე: ჰელ-ყოფად მნებებელმან. ამით რაა განაწესებდა იგი, კმობდა სიმრავლეს იუდეულთაჲ, უმჯობეს შემრაცხელი დაყოვნებისაგან არავთა ზედა განსლვა-სა. და ჰქრონილ იყო, მინდობილი კეთილად განწესებისაჲ და გულსმოდგინებაჲ უმჯობესი აქუნდა, რომელნი პირველსა ბრძოლასა შინა მძლე ექმნნეს, არცა კელთადმდე მოწვენასა მბრძოლთასა შემნდობელნი.

ხოლო შემოთებდეს რაა და ყოველსა მოსწრაფებასა აჩუენებდეს, სთნდა შეფესა ეულსმოდგინებასა სიმრავლისასა კუმევაჲ და მეტყუელმან, ვითარმედ არცა იგი დააკლდეს სიმცნისა მათისაგან, პირველ თვთ იგი წარუძღუა მათ, აღუტრვილი, და ყოველნივე თვსთა განწესებულებათა თანა შეუდგებოდეს ნას. ხოლო მეუესეულად შოში დაეცა არავთა, რამეთუ მცირედ წინააღდგომილნი ვითარ ხედვიდეს უბრძოლელად მყოფთა და აღსავსედ სიმცნითა, ივლტოდეს უმრავლესნი, ძლეულნი, და განიხრწნნეს, რამეთუ ათინიონ არა ბოროტისმყოფელ ეყო იროდის და იუდეულთა. ვინაჲთგან ესე მკედარათმთავარი იყო მუნ შინათაჲ კლომატრამსი, ხოლო იროდისთვის გულვებადსა არა შეუშაბდებულად განიხილავდა, რამეთუ გულსმობრძუებელ იყო, ვითარმედ უკუეთუ ბრწყინვალე რამდე იმოქმედონ არავთა, რაჲთა დუმილი აქუნდეს, ხოლო უკუეთუ იძლიენენ, რომელი შემთხუეულ იქმნაცა, რაჲთა ადგილთა თვსთაგან მიწვენულთა მისა შემშადებელი ზედა-დაესხას იუდეულთა. და მაშინცა დამაშურალთა და ძლეულებად საეკუელთა და უცნაურად მიტევებული მათ ზედა მრავალსა კლესა იქმოდა, რამეთუ გულსმოდგინებათა მათთა ჰეშმარიტთა მტერთა მიმართ აღმღეველნი იუდეულნი და მძლეობასა უშიშოებით მკუმეველნი, მალიად იძლეოდეს მბრძოლთა მიერ და მრავალთა წყლულებათა მიიღებდეს ადგილთა შინა უცხენოსნოთა და კლდოვანთა, რომელთაცა მეცნიერებაჲ უმეტესი აქუნდა ზედდადებულებისა მოქმედთა. ხოლო ბოროტად რაა ევნებოდა, თანად არავნი მიიყვანებდეს მათ და, კუალად უკუნქეულნი, მოსრვიდეს აწდა ძლეულთა.

და იქმნებოდეს ყოვლითურთნი წარწყმედანი მოკუდინებულთანი და ძლეულთაგანი მრავალნი* მიივლტოდეს ბანაკად. ხოლო მეფე იროდი, უსასოქმნილი ბრძოლისათა შინა, აღმკედრებული წარვიდა შეწვენისა მოყვანებად. გარნა ვერ ასწრო მრავალად მოსწრაფემან შეწვენისათვს, რამეთუ დაპურობილ იქმნა ბანაკი იუდეულთაჲ, ხოლო არავნი არა მცირედ ბე/დნიერობდეს გარეგან სასოებისა ძლევისა მიმღებელნი, რომლისა უმეტესი წარეწყმიდა და მრავალსა წინააღმდგომთა ძალსა მიმყვანებელნი. ამიერ უკუე იროდი ავაზაკობათა იკუმევედა და მრავალად მარბეველი არავთა სოფლებისაჲ, ბოროტსა-უყოფდა ზედამისლვითა მიერ, დაბანაკებული მათთა ზედა და ყოვლოთურთ მოშიშ იყო საჩინოდ კელთადმი ბრძოლად მისლვისა. ხოლო არა ზღვეულ იქმნებოდა შრომისმოყუარებისაგან ზედაჲს-ზედაჲს და თანად თვსთა მკედართა მოურნე ექმნებოდა, ყოვლითა სახითა წარმმართველი ნაკოლავთაჲ.

2. ამას შინა ბრძოლისა შედგომილობასა ზღვსპირს!* კესარისასა ანტონიოჲს მიმართ მეშვდესა წელსა იროდის მეფობისასა, შეიძრა ქუეყანაჲ იუდეულთაჲ, ვითარ არაოდეს საგონებელ იყო სხუასა ქაჲსა და მრავალი სოფ-

¹ განაწესება A.

* *cf. xvi. 15* (= არა მრავალნი). ¹ *8π* 'Ακτιφ 15, 221.

ლისა შინათა პირტყუთა სიკუდილო იმოქმედა. ხოლო განიხრწნეს კაცნიცა ჭუეშე კერძო დაცემულთა სახითა ვითარ სამნი ბევრნი. და მკედრობაჲ უკუე, ველსა შინა მქცევი, არარას მენებელ იქმნა ვნებისა მიერ. ესენი რაჲ ისწავნეს არაუთა და უფროსლა ჭეშმარიტად მიმთხრობელთაგან მათდა, რომელნი იხარებდეს ქმნულთათვის სიძულლისა ძლით მათისა, უფროსლა განმწნდებოდეს, ვითარ დამკობისათვის მბრძოლთა სოფლებისა და განხრწნისათვის კაცთაჲსა და ჰგონებდეს არლა მერმეცა დაშთომასა წინააღდგომისა მათისასა. და თანად მოხუცებულნი იუდეელთანი, რამეთუ მივიდეს ქმნულთა უწყებად. შემპყრობელთა, მოაკუდიწნეს ივინი და ყოელითა წადიერებითა მიიმართებდეს მკედრობასა მათსა ზედა. ხოლო იუდელნი არცა მოსლვასა მათსა მოელოდეს და განსაცდელთა მიმართ მოშიშებით მღებარენი დაუტევებდეს მონაგებთა, მრავლად უსასოებისა მენებელნი ამათვის, რამეთუ არცა სწორბატეობისაჲ იყო სასოებაჲ მათთვის, პირველ ძლეულთაჲ ბრძოლათა შინა, არცა შეწვევისაჲ, ვინაჲთგან ძვრხილულობდეს სახლისა შინანი მონაგებნი მათნი. ესრეთ რაჲ მქონებელ იყვნეს, განამწნობდა მეფე, სიტყვთ მარწმუნებელი მარჯართაჲ, მოსწრაფე აღმართებად დაცემულთა სასოებათა მათთა. ხოლო აღმძრველი და განამამწნობელი ვითიმე უძლიერესთაჲ, მიერითგან კადნიერ იქმნა მერტყულებად სიმრავლისაჲ მიმართ, უწინარეს მტონარე ამისთვის, ნუსადა ბოროტად იკუმიონ იგი ძნელბედობათათვის. ხოლო ევედრებოდა, ესე ვითართა სიტყუათა მოქმედი სიმრავლისა მიმართ:

3. „არა უმეცარ ვარ ვიდრემე, ოჲ მამაკაცნო, ვითარ ამას ეამსა შინა მრავალნი წინააღმდგომანი ქმნულ არიან საქმეთა ჩუენთანი და მინდობაჲ ვიდრემე ესე ვითართა შინა არცა მრავლად სიმენითა გარდამატებულთაჲ ჭერარს. არამედ ვინაჲთგან გუსწრაფებს ჩუენ ბრძოლაჲ და ქმნულთაგანი არა რომელი არს ესე ვითარი, რომელმცა არა განემართებოდა ერთითა საქმითა, კეთილად / მოქმედებულთა, რომლისათვისცა ვედრებაჲ აღვირჩიე თქუენი 289 ერთბაჲად და უწყებაჲ, რაჲთა დაადგრეთ სიმენეთა თქუენთა ზედა. ხოლო მნებაეს პირველად ბრძოლისათვის აღმოჩენად, ვითარმედ სამართლად ვიქმნო ამს, წინააღმდგომთა გინებისაგან იძულებულნი. რამეთუ უკუეთუ ესე ისწავოთ, დიდი მიზეზი გულსმოდგინებისაჲ გექმნეს თქუენ. ხოლო შემდგომად აღმოჩენისა, ვითარმედ არა რომელი არს ჩუენთა ბოროტთა მიერ ქმნული მიზეზი, მრავალნი სასოებანი გუაქუენდენ ძლევისა მიმართ.

ვიწყო უკუე პირველისაგან, მოწამემყოფელმან თქუენმან, რომელთათვის ვიტყუე. რამეთუ არაუთა უსჯულთაგან უწყით ვიდრემე და სხუათაცა მიმართ ყოველთა ესრეთ ურწმუნოდ მღებარე, ვითარ ჭერარს ვარჯაროზისაგან ქონებაჲ და ღმრთისა უმეცრისაგან. მრავლად ვიდრემე გუბრძვეს ჩუენ ანგაპრეზით და შურიით და შფოთთა შინა გვზირდეს მსწრაფლიად. და მრავალთა ვიდრემე რად საქმარ არს თქუმაჲ? არამედ და ძვრხილულნი თვისისა მთავრობისაგან განვრდომად და კლეოპატრაჲს მონებად, ვიეთ სხუათა იქსნეს ივინი შინისაგან? რამეთუ ჩემი ანტონიოჲს მიმართი სიყუარული და მისი თქუენდა მომართი მოწლეობაჲ მიზეზ იქმნა. რაჲთა არცა ესენი რასმე მენებელ იქმნენ უკურნებელსა, რამეთუ განეკრძალებოდა მამაკაცი არა რომელსა ქმნად, რომელი შემძლებელ იყოს ვნებად ჩუენდა. ხოლო ვინაჲთგან მნებებელ იყო კლეოპატრაჲს მინიჭებასა რომელთამე კერძოთასა ორისავე სამთავროსაგან, ესეცა მევე განვაგე და მრავალთა ნიჭთა მიმცემელმან ჩემთვისაგან, ორთავე

სარგებელი ვიზრუნვე. ხოლო წარსაგებელნი მე მივიხუნენ, ორასთა ვიდრემე ტლანტთა მიმცემელმან და ორასთათვს თავსმდებელქმნულმან, რომელნი ქლუპანისაგან მისაძვლელ იყვნეს, ხოლო ჩუენ ამათგან განკუთვულ ვართ. და თანად ჭერ-იყო. რაჟთა არცა ერთსა ვის მისცემდენ ხარკსა იუდეელნი, განა ნაწილსა ქუეყანისაგან, ხოლო უკუეთუ არა ამათვს, რომელნი ჩუენ ვაცხოვნენით. არცა უკუეთუ არაჟთა არა აღიარონ მრავლისა თანა შეწყყნარებისა და მადლიერებისა, არამედ რამეთუ მთავრობისა უსამართლოებასა მნებებელ იყვნეს დამაკლებელნი ჩუენგან და ამათ, არა მბრძოლად მყოფთაგან, არამედ მოყუარედ. და ვითარ აღვილსა მქონებელ არს სარწმუნოებად უმბრძოლესთაჲ მიმართ, ხოლო მოყუარეთა მიმართ მტკიცედ დაცუად ჭერ-არს ამისი. არამედ ამათ თანა არაჟაჲ ესევეთარი იპოვების, რომელნი შეძინებასა ვიდრემე ყოვლითა სახითა უმჯობესად შეპრაცხენ, ხოლო უსამართლოებასა არა ზღვეულებად შემძლე, უკუეთუ მხოლოდ შეძინებად შემძლებელ იყვნენ. არს უკუე სხვსაცა ძიებად თქუნენ მიერ, უკუეთუ ჭერ-არს შურსა ძიებად მეუსამართლოეთაგან, ვინაჲთგან ღმერთსაცა ესევე პნებაჲს, რომელი გუამცნებს, რაჟთა მარადის საძაგელ იყოს გინებაჲ და უსამართლოებაჲ და ესე არა მხოლოდ ჭეროვანს, არამედ და საჭიროცა ბრძოლისა მიმართ გან/სლვად ჩუენს: რომელნი აღსაარებულ არიან უსჯულოებასა მქონებელად ელლინთა შორის და ვარჯაროსთა, ესენი იმოქმედნეს ამათ ჩუენთა მოხუცებულთა მიმართ, მომაკუდინებელთა მათთაჲ, რამეთუ ელლინნი სამღდელოდ და წარუტყუენველად-ყოფასა ქადაგათსა იტყვნან, ხოლო ჩუენ უმჯობესთა ბრძანებასა და უღირსესთა სჯულთასა მომთხრობელთა მიერ ვისწაევბთ ღმრთისაგან, რამეთუ ესე სახელი ღმერთსაცა კაცთა სახილველად მოიყვანებს და მბრძოლთა დაგებასა შემძლებელ არს მბრძოლთა მიმართ. რომელი უკუე უსახურებაჲ უზესთაჲს იქმნეს, გარნა თუ მოხუცებულთა მოკუდინებაჲ, სამართლისათვს მტყუელთაჲ! ვითარ უკუე შემძლებელ იქმნენ ანუ ცხორებასა შინა კეთილად დგომასა, გარნა ბრძოლასა შინა განმარჯუებასა, ესევეთართა მოქმედნი, ჩემდა ვიდრემე არად საგონებელ არიან. ნუუკუე და თქუასცა ვინმე, ვითარმედ ჩუენ თანა ვიდრემე სიმართლე და მსჯავრი არს, ხოლო იგინი უმცნეს და უმრავლეს არიან. არამედ პირველად ვიდრემე უჯერო არს თქუნენ მიერ ამათი მტყუელებაჲ, რამეთუ რომელთა თანა სამართალი არს, მათ თანა და ღმერთიცა, ხოლო ღმერთი რაჲ მახლობელ იყოს, და სიმრავლე და სიმცნეცა მახლობელ იყოს. და რაჟთა თავთაცა შორის თვსთა განვიხილოთ, ვსძლეთ პირველსა ბრძოლასა შინა განწყობილთა, ხოლო მეორედ არცა თუ წინაშე ჩუენსა შეუძლეს დაგმობაჲ, არამედ ივლტოდეს მეყუსეულად, არა მომთმენელნი ზედმისლვისა ჩუენისა და სიმცნეთანი. ხოლო ჩუენ, მძლეველთა, ათინიონ ზედ-დაგუესხა, ბრძოლასა უცნაურსა მიმღებელი. ნუ სიმცნითა მათითა გუძლესა, ანუ უსჯულოებითა და მომზირალობითა ზაკუეით? რაჲსათვის უღარეს მცნე ვართ, რომელთა ძლით უღიდესთა სასოებათა ჭერ იყო ქონებაჲ? ვითარ უკუე მოშიშ ვიყვნეთ მათგან, რომელნი რაჲამს ქეშმარიტებით გუბრძოდენ, მარადის იძლევიან, ხოლო ოდეს იძლეოდინან, მზაკუევარებით მოქმედებენ ძლევისა. და ვითარ უკუეთუ ვისმე მცნედ შეურაცხიან იგინი, არა ამისთვს უუროსნსა განმცნობილ იქმნეს იგიცა, რამეთუ სიმცნე არა უძლურთა მიმართ

¹ გნ-ნა A.

² ესე თჳ არს ანგელოზთა ანუ წინაშარმეტყუელთა.

საჯმარ არს, არამედ შეძლებასა უძლიერესთა დაპყრობად. ხოლო უკუეთუ თსთა ვნებათაგან შეშინებულ ხართ და ძრვისა მიერ შემთხუეულთათვის, პირ-
წალად ვიდრემე გულისკმა-ყავთ, ვითარმედ ესე არავთაცა შეაცთუნებს, უდი-
დეს შემრაცხელთა ჭეშმარიტისგან ქმნილთასა. ამისა შემდგომად, ვითარ-
მედ არა კეთილ არს, რაფთამცა მათ კადნიერებად, ხოლო ჩუენ მოშიშებად
ერთისა და მისვე მიზეზისაგან შეგუემთხუეოდა, რამეთუ იგინი ვიდრემე არა
თვისისა რომლისამე კეთილისა მიერ მქონებელ არიან სიმკნესა, არამედ ჩუენ-
თა ძნელბედობათაგან ბოროტთა შინა სასოებენ.

ხოლო ჩუენ, მიმართებულთა მათ ზედა, დაუტეოთ უდიდეს ბრძნობად
მათი და ჩუენ მივიღოთ სიმკნე და ვპბროდით უმკნოქმნულთა. და რამეთუ
არცა ესოდენ ძვრხილულ ვართ, არცა ვითარ ჰგონებენ ვიეთნიმე, რისხვად
შაუკუნენის ღმერთისა ნათესავსა ჩუენსა ზედა, არამედ ესენი შე/მთხუეულე- 290
ბანი იქმნებიან და ვნებანი რომელნიმე. და უკუეთუ ღმრთისა მიერ ქმნულ
არაინ, ცხად არს, ვითარმედ და დაცხრომილ არიანცა მისითავე განზრახვითა,
ვითარ კმამყოფელობითა ქმნულთაათა. რამეთუ უკუეთუმცა ენება შერმეცა
უფროსლა ვნებად, არამცა დაცხრომილ იყო. ხოლო ვითარმედ გულგებად
იყო ბრძოლისა ქმნად, სამართლისა მეცნიერმან, განაცხადა მან ესე: რამეთუ
ენიანთგან ძრვად იქმნა ქუეყანასა შინა და წარწყმდეს ვიეთნიმე, არცა ერთსა
ვის რად ევნო საჭურველთა შინა მყოფთაგანსა, არამედ ყოველნი ვცხონდით.
და ცხად-ვიყო ღმერთმან, ვითარმედ უკუეთუმცა ყოველ ნათესავითურთ,
ცოლთა თანა და შვილთა აღმკვდრებულ იყვენით, არცამცა რად ესრეთ შეგმ-
თხუეოდა თქუენ საენებელი. ამათნი მომკსენებელნი და უფროსლა რამეთუ
ყოველსა ეამსა წინამდგომელად გაქუს ღმერთი, განვედით მართლიადითა
სიმკნითა უსამართლოთა ზედა სიყუარულისა მიმართ და დაუკებელთა ბრძო-
ლასა შინა და უსახურთა მოხუცებულებისა მიმართ და მარადის თქუენისა
სიმკნისაგან ძლეულთა“.

4. ამათნი მსმენელნი იუდელნი მრავლად განმკნობილ იქმნეს სულითა
ბრძოლისა მიმართ. ხოლო იროდი, მსხუერპლთა მოქმედი განწყესებულემა-
თაებრ და მრავლითა მოსწრაფებითა მიმყვანებელი მათი, წარვიდა არავთა
ზედა, განმწიადებელი იორდანისადა. და მახლობელად მბრძოლთა დაიბანაკა,
ხოლო სათნო-უჩრდა სამცველომსა რომლისამე, შუეულ მდებარისა, გამოლე-
ბად, რამეთუ ესრეთ სარგებელ ეყოს ესე მას და მალიად ბრძოლისა განწყო-
ბად და უკუეთუ ჭერ-იყოს განსლვად ბრძოლისა მიმართ, რათა სიმბაგრე-
დ აქუნდეს იგი მკვდრობასა. ხოლო ამას არავნიცა განიზრახვიდეს მათთვის,
რომლისათვისცა ძლევისმოყუარებად იქმნა ადგილისათვის. და დასაბამი ურთი-
ერთას ტყორცებისადა ისართა მიერ, ამისა შემდგომად, მიერიოთგან კელთამდე-
ცა მიწევნულნი, უმრავლესნი ორკერძოვე დაეცემოდეს, ვიდრემდის ძლეულ-
ნი არავნი განეშორნეს.

ესე მეყუსიეულად არა მცირე სასოებად ექმნა იუდელთა და ძალისა მა-
თისა მომკსენებელნი უფროსლა ბრძოლისა მიმართ განსლვად მნებებელ
იყვნეს და უმკნესად კელ-ყვეს განღებად ხანდაკისა მათისადა და ბრძოლასა შე-
ბებად ზანაკისადა. ამათ მიერ იძულებულნი არავნი გამოვიდეს უწყესოდ და
არარად აქუნდა გულსმოდგინებისა გინა სასოებისადა ძლევისა მიმართ, გარნა

¹ საგებელ იყოს A, სარგებელ იყოს Q.

ეგრეთა კელთა მიმართ მიიწინეს უმრავლესყოფნი და რამეთუ ასწრაფებდაცა მკადრებოდა იუდეულთა იძულებისა მიერ მკედართყვანებულნი. და ბრძოლაჲ რაჲ იქმნა ძლიერი, არა მცირენი დაეცემოდეს მრჩობლთაჲჲ კერძო-ო. აგან, ხოლო უკუანასკნელ ძლეულნი არავნი ივლტოდეს. და იყო ესოდენი კლვაჲ ლტოლვილთაჲ, ვიდრეღა არა მხოლოდ მბრძოლთაგან იკუდინებოდეს, არამედ თვთ თავთა თვსთა მიზეზ ბოროტთა ექმნებოდეს, სიმრავლისა მიერ და უწესოდ სლვისა დათრგუნვილნი და თვსთა საქუთრველთა მიერ მოკუდინებულნი, რამეთუ ხუთასნი მათგანნი მკუდარ იქმნნეს, ხოლო სხუაჲ სიმრავლე ხანდაჲდ შეივლტოდა, გარნა სასოებაჲ ცხორებისაჲ არა სიმტყიცით აქუნდა უღონობისათჳს საზრდელისაჲსა და უფროჲსღა წყალისა ნაკლულევანებისათჳს. თანად მღევნელთა იუდეულთა ვერ შეუძლეს მიწვენაჲ მათი, არამედ ჰქდომარენი გარემოჲს ხანდაჲსა სციიდეს შესაგალთა და არა უტევებდეს შტლებად საქირთა და თანად გამოსლვისაგან აყენებდეს ლტოლვად მნებებელთა.

5. ესევითართა შინა მყოფნი არავნი ევედრებოდეს იროდის პირველად ვიდრემე, რაჲთა დაიკსნას ბრძოლაჲ. ამისა შემდგომად, რამეთუ წყურთილი ასწრაფებდა მათ, ყოველსაჲე მოთმენად ევედრებოდეს, რაჲთა მიემთხვენ მამინ მოკალებასა. ხოლო იროდი არა შეიწყნარებდა არცა მოხუცებულთა, არცა საქსართა ტყუეთასა, არცა სხუასა რომელსაჲე, რამეთუ ძლევისმოყუარებოდა შურისგებად მათ მიერ ქმნულთა უსჯულოებათათჳს მისა მიმართ. იძულებულნი უკუე სხუათაჲ მიერ და წყურთილისაგანცა, გამოსრულნი კელთულდებდეს მათ თავთა თვსთა მიყვანებად. და ხუთთა დღეთა შინა ოთხ ათასი სიმრავლე ესრეთ დაჰყრობილ იქმნა, ხოლო მეექვსესა დღესა სთნდა ყოველთა დანებებულთა გამოსლვაჲ სჯულითა ბრძოლისაჲთა და მიმართებაჲ წინააღმდეგომთა ზედა ბრძოლად, რაჲთა უკუეთუ საქმარ იყოს რომელსაჲე ვნებაჲ. არა განიხრწნენ უდიდებონი მცირედ-მცირედ. ამათნი მთნებლნი გამოვიდეს ვიდრემე ხანდაჲსაგან, გარნა არასაღა კმა-ეყვნეს ბრძოლასა ბრწყინვალედ. ბრძოლისა მიმართ მოუძღურებულნი და სულთა და სხეულისა ადგილსა არა მქონებულნი, ხოლო სიცოცხლესა შეძინებად შემრაცხულნი. უკუეთუ მოკუდენ განსაცდელსა შინა და დაეცნეს მათგანნი პირველსა ბრძოლასა შინა ვითარ შვდ ათასნი. და ესოდენნი რაჲ წყლულებაჲ იკუმიეს, განყენსა მათ სიმენე, რომელი იყო მათღა უპირველეს. ხოლო განკვრებულთა განსაცდელსა შინა თვსთა იროდის გონიერებისათჳს, მიერითგან დაემორჩილნეს და წინამდგომელად ნათესავისა განაჩინეს. ხოლო იროდი, მრავლად კეთილბედრიკრობათა ზედა განმწნობილი, უკუნ-იქცა სახიდ თვსად, დიდსა პატივსა მიმღებელი ამის მკნევეთილობისათჳსცა.

თ. 6

1. სხუანი ვიდრემე უკუე კეთილად აქუნდეს მას, ძნიად კელთსაგდებელქმნულსა ყოველთა შინა, გარნა ძვრხილულობაჲ შეემთხვა მსჯავრსა მიცემად ყოველთათჳს. ვინაჲთგან ანტონიოსს მძლე ექმნა კესარ, აკციონს შინა მბრძოლი. მამინ უკუე უსასო იყვნეს იროდისთვის საქმენი და ესრეთვე მსგავსად გარემოჲსთა მისთა მტერთა და მოყუარეთათჳსცა, / რამეთუ არა ჯერ-იყო უტანველად განტევებაჲ ესოდენისა მისისა სიყუარულისათჳს ანტონიოსს

მიმართ. იყო ვიდრემე უკუე უსასობეაჲ მოყუარეთა მისთაჲ მისა მიმართთა სასოებათათჳს. ხოლო რაოდენთა სიძულილი აქუნდა, საგონებელ იყენეს მის თანა ლმონასა საჩინოდ, არამედ ენებაჲ დაფარული აქუნდა მოხარულთა, ვითარ უმჯობესისა შეცვალებისა მიმთხუევადთა. ხოლო თვთ იროდი, მხედველი ვრკანოჲს მხოლომსაჲ ღირსებასა ზედა მეფობრივსა, უმჯობესად შეპრაცხდა, რაჲთა არა უტევოს იგი შემპარკოლებელად მისა. უკუეთუ ვიდრემე ცხონჯღს და განველტოს ძვრისხილვასა, უმჯობესად შემრაცხელი, რაჲთა არა ესევეითართა ჟამთა შინა ზედა-აღუდგებოდის მას მამაკაცი ღირსი სიტყუსაჲ მიმთხუევად მეფობასა. ხოლო უკუეთუ რაჲმე ევნოს კესარისა მიერ, მოშურნეობით მოკუდინებად წადიერი, რაჲთა არა მხოლოჲ მქონებელ იქმნეს მეფობასა ვრკანოსს.

2. ესენი რაჲ გონებასა შინა აქუნდეს მას, მიეცა მას მათ მიერცა მიზეზნი რომელიმე, რამეთუ ვრკანოს, სახითა სიმშვიდისაჲთა მაშინცა და სხუასა ჟამსა, არა მნებებელ იყო მრავალსაქმიერობასა, არცა შეუნდობდა ბედსა შეხებად უკუბუეკსთა საქმეთა, არცა შეყუარებად ყოველსა მის მიერ ქმნულსა. ხოლო ალექსანდრა ძლევისმოყუარე იყო და სასოებასა შეცუვლებისასა დაუპყრობელად მომღებელი სიტყუათა ჰყოფდა მამისა მიმართ, რაჲთა არა დასასრულადმდე ყოვლისა მოითმინოს იროდის უსჯულოებაჲ სახლისა მიმართ მათისა, არამედ რაჲთა წინა-უსწროს მტკიცედ დაცვაჲ შემდგომთა მათთა სასოებაჲ. და ევედრებოდა მიწერად ამისთვის მალხომს მიმართ, არაჲთა მთავრობასა მქონებელისა, რაჲთა შეიწყნარნეს იგინი და უშიშოვებით დაიცენეს, რაჲეთუ უკუეთუ განვიდენ იგინი და იროდის ძლითნი ესრეთ წარმართებულ იქმნენ ჳერისაებრ მტერობასა წინა კესარისასა, იქმნენ მიმღებელნი მთავრობისანი ნათესეობისთვისცა და სიყუარულისა ერთაჲსა. ამით რაჲ არწმუნებდა, ვრკანოს ვიდრემე უკუნ-აქცევდა სიტყუათა, არამედ ვინაჲთჳნ ძლევისმოყუარებთისა და დედაკაცობრივსა მენებელ იყო ალექსანდრა და არცა ლამე, არცა დღე დასცხრებოდა, არამედ მარადის ამითვის და იროდის შესმენისათვის მეტყუელებდა, დასასრულად ირწმუნა ეპისტოლეჲსა მიცემაჲ დოსითეოსსთვის, მოყუარეთა მისთაგანისა, რომელსა შინა დაეწერა, რაჲთა წარუვლინნეს მას არაჲმან¹ წარმყვანებელნი და თანამავალნი ცხენოსანნი ასფალტიტისა ტბისა მიმართ, ხოლო ესე აშორავს იეროსოლჳმამსა მათთა² სამასითა სტადიონითა. და არწმუნეს დოსითეოსს, მსახურსა მისსა და ალექსანდრასსა, რომელსა არა მკირდენი მიზეზნი სიძულილისანი აქუნდეს იროდის მიმართ, რამეთუ იოსაჲმოს ნათესავე იყო, რომელი მოეკუდინა მას და უბირველესი ძმად ტვროს შინა მოკუდინებულთაჲ ანტონიოჲს მიერ. გარნა / არა არწმუნეს ამით დოსითეოსს მტკიცე-ქმნაჲ ვრკანოჲს მსახურებისა მიმართ, არამედ აღმრჩეველმან მეფისა მიმართთა სასოებათამან უმეტეს მისთაგან, მისცა იროდის ეპისტოლე. ხოლო მან, მიმთუალველმან სიყუარულისამან, ამისიცა მსახურებაჲ უბრძანა მას, რაჲთა შემყოფელმან ეპისტოლისამან და დამბეჭდველმან მისცეს მალხოს და მის მიერნი ნაწერნიცა მოიხუნეს, რამეთუ არა მკირედი სარგებელი იყოს, უკუეთუ ცნას მან მისიცა განზრახვაჲ. ესენი რაჲ გულსმოდგინებით იმოქმედნა დოსითეოს, მიუმცნო არაჲმან ვრკანოსს შეწყნარებაჲ მისი და მის

¹ არაჲმან¹ არაჲმ AD, არა Q, —S, ჯთხ "Αραβα 15₁₀₀. ² მათთა—S, ἄνω ნ₁₀₀ (=სახლდართა. ბ მპოც-ის ნაცულად თარგმნილია ἄθ მპოც=მთა).

თანათა ყოველთა და იუდეელთა, რაოდენნი მოყუარე არიან მისა და ვითარმედ წარუვლინოს მათ ძალი, უშიშროებით მოყვანებად საეკუელი და ვითარმედ არცა ერთისაგან ნაკლულევან იქმნენ; რომელთათვის ევედრნეს. ჩულო ვითარ ესე ეპისტოლეცა მიიღო იროდი, მეყუსეულად მიუწოდა ვრკანოსს და მისა მიმართ ქმნულთა აღთქუმათათვის მალხოხსგან გამოიკითხვიდა. ხოლო ვინაძთგან უვარ-ყო ვრკანოს, მაჩუენებელმან ეპისტოლეთამან იროდი მოაკლდინა მამაკაცი.

3. ამათ უკუე დავსწერთ ჩუენ, ვითარცა მქონებელ არიან მოსაქსენებელთა შინა იროდი მეფისათა. ხოლო სხუათა არა თანა-ეკმებთან, რამეთუ არა ამისთვის ჰგონებენ ვრკანოხს ზედა მოღებასა მიზეხისასა იროდისგან, არამედ უფროხსლა მზაკუვარებით ამით სახითა მოკუდინებასა, რამეთუ დასწერენ ესრეთ: მოსუმურობასა შინა, არა რომელსა იქუსა სიტყვისასა მიმცემელმან, ჰკითხა ვრკანოსს, უკუეთუ ეპისტოლეთა რომელთამე მიმღებელ არსა მალხოხსგან. და მან ვიდრე აღიარა მოსაკითხავთა წერითა მიღებაჲ. ხოლო იროდი კუალად ჰკითხვიდა, უკუეთუ და ნიჰსაცა რომელსამე მამღებელ არსა. ხოლო მან არარა უმეტესი, გარნა თუ პირუტყუთა აღმავალთა ოთხთა მივლინებაჲ მისა აუწყა და ესევეითარი მიზეზად მიიღო, ქრთამად შემრაცხელმან და შინაგანმცემლობად და მოშობაჲ მძძინა მამაკაცისაჲ. ხოლო ნიშად არარაჲს მცოდველისად და ესევეითარსა აღსასრულსა შთავრდომილისად შეპრაცხენ სიმშველესა ქეუულეებისასა და არცა სიჭაბუკესა შინა ზუაობისა ვ-ნა სილადისა ჩუენებასა, არცა ოდეს მეფობაჲ თუ მას აქუნდა, არამედ ამასცა შინა უმრავლესნი განსაგებულთანი ანტიპატროსს მოუტევნა. ხოლო მაშინ ვრთთა უმეტეს ოთხმეოცნი წელნი ქმნულ იყვნეს და ყოველთა სიმტკიცითა იროდის მთავრობასა ირწმუნებდა. განიწილა უკუე. ეფერატსაცა და იმიერ პატივისმცემელნი ყოველნი დაუტევნა, ყოველითურთ მისა მიმართ ქმნულმან დამორჩილებად. უცხოთა ყოველთა შეხებად არა დაჰარწმუნებელისად და არა მისისა ბუნებისაებრ, არამედ ესენი მიზეზ ექმნენ იროდის.

4. ესევეითარიმე აღსასრული ცხორებისაჲ შეემთხვა ვრკანოსს. პრავალ-
292 თა და მრავალსახეთა / ცხორებისა ბედთა მკუმეველსა. რამეთუ მეყუსეულად მეფობასა დედისა მისისა აღუქსანდრასსა მთავრად იუდელთა ნათესავისად დადგინებულმან წელთა შინა ცხრათა დაიბყრა პატივი და ნიმღებელი. აჲ შემდგომად სიკუდილისა დედისა მისისა და ამისი დამპყრობელი თუეთა სამთა, განვარდა არისტოველოხს მიერ, ძმისა თვისისა, ხოლო კუალად დადგინებულ იქმნა პომპიოხს მიერ და ყოველთა პატივთა მიმღებელი ორმოცთა წელთა იყო ამათ შინა. ხოლო ვინაძთგან მეორედ მიელო, ანტილოხს მიერ ნაკლულევანქმნული სხუელითა, პართთა მიერ ტყუე იქმნა და მიერ სახიდ თვისად აღმოვიდა ჟამისა რაოდენისამე წარვრდომილობასა შინა, წინაყოფილთა სასოებათათვის იროდისგან, რომელთაგან არცა შეემთხვა მას სასოებისაებრ მრავალევენბულსა ცხორებისა მკუმეველსა, არამედ უძვრესსა ამას და არა ღირსსა აღსასრულსა მიემთხვა, ვითარცა წინაწარ-ვთქუთ. ხოლო მშვედ იყო და მდაბალ ყოველთა შინა და უმრავლესსა მთავრობისასა განმე-

ბელთა მიერ განაგებდა და არა მრავლად გამომეძიებელ იყო, არცა მრისხანე ზედამდგომელი მეფობისაჲ. და ანტიპატროსს და იროდისს ვიდრე აქამოდღე შეემთხვა აღსლვაჲ სიჰჴედისა მისისათჳს და აღსასრული ესევითარისა ცხო-რებლისაჲ პოვა მათგან არა ჳეროვანი, არცა კეთილი.

5. ხოლო იროდი, ვინაჲთგან შორს-ყო ვრკანოსცა, მოსწრაფე იყო კესა-რისა მიმართ და არა რომელსა კეთილისა სასოებად შემძლებელსა მის ძლით-თა საქნეთათჳს, სიყუარულისა ძლით, რომელი იყო მისა ანტონიოჲს მიმართ, იჴუსა მქონებელ იყო ალექსანდრაჲს მიმართ, ნუსადა ჟამისა მიმღებელჲმან თანად სიმრავლე განაყენოს და სამეფოჲსა შინანიცა საქმენი აღაშფოთნეს. ხოლო მიანდენა ყოველნი საქმენი ფერორას, ძმასა თჳსსა, და დედაჲ თჳსი — კჳბროს და დაჲ და ნათესაჲი ყოველი მასადათა შინა დაადგინა და უბრძანა, უჴუეთუ რაჲმე მისთჳს ბოროტი ისმინონ, რაჲთა მტკიცედ მქონებელ იყვნენ საქმეთა. ხოლო მარიამი¹, ცოლი მისი, რამეთუ არა შესაძლებელ იყო მასვე ქცევასა ქონებად განყოფილებისათჳს დისა მიმართ და დედისა მისისა, ალექსანდრიოჲს შინა დაადგინა ალექსანდრაჲს თანა, დედისა მისისა, და იოსიპოს განმგებელი და იტურეოს სოემნოსი დაუტევნა მათ ზედა, დასაბამითგანვე სარწმუნოქმნულნი მისა მიმართ. ხოლო მამინ მიზეზად პატრივისა დაცვისათჳს დედაკაცთაჲსა დაუტევნა იგინი. არამედ იყო მათდაცა მცნებულ, რაჲთა უჴუეთუ რაჲმე ისწავონ მისთჳს ბოროტი, მრჩობლინვე მოაკუდინნენ, ხოლო მეფობაჲ საღად ყრმათა მისთა დაუმარხონ ძმისა მისისა, ფერორაჲს თანა.

6. ამათი მამცნებელი თთჳს როდოს წარსლვად მოსწრაფე იყო, მიგებე-ბად კესარისა. ხოლო ვინაჲთგან მიიწია ქალაქად, მიეღო ვიდრემე მისგან პა-ტივი, გარნა მის ძლითისა სხჳსა ღირსებისაგან არა შთამომდაბლდებოდა. ხოლო ვინაჲთგან ზიარებასა სიტყჳსასა ღირს-იქმნა ზრახვითა კესარისა მი-მართ, მრავლად უფროსლა განაცხადებდა სიდიდესა გონიერებისა მისისაჲა ^v არცა ვედრებათა მიერ, ვითარ ჳერ-იყო ამათ ძლით მიდრეკილი, არცა მოჴე-ნეობასა რომელსამე წინამყოფელი, ვითარ ნაცოდვებთა ზედა, არამედ, მიმ-ცემელი გულისსიტყუასა მოჴმედებულთასა, უშიშოებით ეტყოდა კესარისა, ვითარმედ და სიყუარული დიდი უჴმნიეს მას ანტონიოჲს მიმართ და ყოველ-ნივე უმოჴმედებინ ძალისა მისისაებრ, რაჲთა მის ზედა იქმნენ საქმენი. მკედრობითა ვიდრემე არა ზიარებულ არს არავთა ძალისა ძლით, ხოლო ^v აკამარნი და იფქლი წარუვლინებეს მისთჳს. და ესენი მცირე არიან მის მიერ ჳელყოფილთაგან, რამეთუ აღმსაარებელსა ვიდრემე მოყუარედ ყო-ფისასა, ხოლო კეთილისმყოფელად სხჳსა მეცნიერსა, ყოვლითა კერძოთა სულისა და სხეულისა და ღონიერებისათა თანა-აც ძჳრბილულობაჲ მათ ძლით, რომელნი მას უმცირეს, გინა უმჯობეს აჴუნდეს აღზრდილსა. „არამედ ესეცა გულისკმა-ყავ კეთილად მოჴმედებული ჩემ მიერ, რამეთუ არცა აჳ-ტიოჲს ბრძოლასა შინა ძლეული დაუტევე, არცა თანა-წარგჳყვევ სასოებითა აწლა ცხადად წარსლვასა ბედისასა, არამედ დავიცვე მისა თავი თჳსი, დაღ-ცათუ არა თანაშემწე ღირსსაჳმარი, გარნა განმზრახებელი ჳეროვნად ანტო-ნიოჲსი ერთსა მიზეზსა ცხოვნებისა და საქმეთაგან არა განვრდომისასა მაჩუე-

¹ მარტაში A. Μαριამου 15tes. შესაძლებელია, მახვლი ქართულ ა-ზე ზერძელის გე-რუნით გაჩნდა.

ნებელი, რაათა კლეოპატრა მოაკუდინოს თუ იგი, თანად მთავრობაჲ საქმეთაჲ ეყოს და შენდა მიმართნიცა დაგებანი უადვილესს პოენესს მტრობისასა. რომელთაჲ არცა ერთსა განმგონებელმან, უსარგებლოდ ვიდრემე მისთვის და საუმჯობესოდ შენთვის, წინა პატივ-სცა განუზრახველობასა. აჲ უკუე, უკუეთუ ანტონიოსს მიმართისა რისხვისათჳს დასჯი გულსმოდგინებასაცა ჩემსა, არა არს ჩემდა უფარის-ყოფაჲ მოქმედებულთაჲ, არცა უღირს-ვიჩინო ჩემსი მისა მიმართსა სიყუარულსა ცხადად მეტყუელებაჲ. ხოლო უკუეთუ ჩემგზისა განმგდებელმან გამოიძიო, თუ ვინ ვარ კეთილისმყოფელთა მიმართ და ვითარ მოყუარე გექმნები შენ, გამოცდილებაჲ ჩუენ მიერ ქმნულთა მეცნიერ-გუყოფს¹, რამეთუ შემდგომად სახელისა ცვალებისა არა უღარესსა სიმტკიცესა სიყუარულისასა ჩუენებად შემძლებელ ექმნეს.

293 7. ესევეთართა მეტყუელმან და ყოვლითურთ მაჩუენებელმან თავისუფლებასა სულისასა, არა მცირედ მოიზიდა კესარი, პატივისმოყუარედ და ბრწყინვალედ მყოფი, ვიდრელა მიზეზთა მიერ ნაცოდავითა ქმნაჲ მისა მიმართისა სიყუარულისაჲ მოივჳკრა. და მაშინ კუალად გვრგვნი მისცა მას და ღბრძანა, რაათა არა უღარეს იყოს მისა მიმართ, ვითარ უწინარეს ანტონიოსს მიმართ. და ყოვლითა პატივითა აქუნდა იგი, ზედდამძენელსა, ვითარმედ კაიოდოსს მიუწერეს ყოვლითა გულსმოდგინებითა / ერთმმთავრობათა* მიმართ თანაშეწევნაჲ მისი იროდისგან. ესოდენსა შეწყყნარებასა ღირსქმნულმან და გარეგან სასოებათა მხედველმან კუალად მისა დამტკიცებასა დასაბამადვე მეფობისასა მიცემითა კესარისაჲთა და ბრძანებითა რომთაჲთა, რომელი მან უმტკიცესად მოუვჳკრა თავსა თჳსსა, წარავლინა კესარი ვიდრე ეგვპტელმდე და მიანიჭნა მას ნიჭნი და მოყუარეთა მისთა, უმეტესს ძალისა ყოვლისა სულდილობისა მაჩუენებელმან. ხოლო გამოითხოვდა ანტონიოსს მოყუარეთაგანსაცა აღექსანდროსს, რაათა არარაჲ უსახური ევნოს. არამედ ამას ვიდრემე არა მიემთხვა, ვინაჲთგან ასწრო ფიცი კესარმან. ხოლო აღმოვიდა კუალად უღდად უმრავლესითა პატივითა და კანდიერებითა და წინააღმდეგობათა მომლოდენი შიშსა შთაყარნა, ვითარ მარადის უბრწყინვალესსა ძვრისხილვათაგან სახიერებისა მიერ ღმრთისა მომგებელი. მეყუსეულად უკუე შეწყყნარებად კესარისა მოსწრაფე იყო, სვრიათ ეგვპტელ წარსლვად მგულებელის. და ვინაჲთგან მიიწია, შეიწყყნარა იგი პტოლემიდას შინა ყოვლისა თანა სამეფოჲსა მსახურებისა და მიანიჭნა მკედრობასაცა ნიჭნი და საჭიროთა უშურველობაჲ. და ესრეთ მოყუარეთა შორის დაიწესებოდა. და მკედრობათა ძალისა შორის განწესებული თანა-აღმკედრდებოდა და შეიწყყნარებდა მას და მოყუარეთა მამაკაცთა მიერ ასთა და ორმეოცდაათთა, ყოველთა შუებისა მიმართ და სიმდიდრისა ჩუეულთა. ხოლო მიანიჭა ურწყულსაცა შინა მავალთა უშურველობაჲ სასწრაფოთა და საჭიროთაჲ, ვიდრელა არცა ღვნის, არცა წყლისაგან, რომელი უფროსს საკმარ იყო მკედართა, ნაკლულევან იყენეს. კესარსა ვიდრემე უკუე რვაასნი ტალანტნი მიანიჭნა და წარმოუდგინა ყოველთა სიყუარულისა მიღებაჲ, რამეთუ მეფობისაგან, რომელი აქუნდა, მრავლად უმეტესთა და უბრწყინვალესთა მსახურებათა აჩუენებდა. ამან

¹ ექმნეს AQ. * მეცნიერებაჲ AQ. * მოყურეთა A.

* ἰσὺς: μεσομύχους 15₂₉₆ (=ბრძოლაში ბირისპირ გამოსული მოწინააღმდეგე).

უფროასლა სიმტკიცედ სიყუარულისა და გულსმოდგინებისად დაადგინა იგი და მრავალი მიიღო საკმარებასა შინა ჟამისასა დიდსულობისა შემაწყობელ-მან. ხოლო ესე კულად აღმოვიდოდეს რაჲ ეგვბით უპირველესნი, არა უღარეს გამოჩნდა მსახურებათა შინა.

თ. 7

1. მაშინ ვიდრემე უკუე მიწვეულმან სამეფოდ თვსად აღშფოთებულად პოვა სახლი მისი და ბოროტად მქონებელად ცოლი მისი მარიამში და დედაჲ მისი ალექსანდრა, რამეთუ გულისმსიტყუველნი, რომელი და საეკუელცა იყო არა უშიშოებისათვის სხეულთასა მას ადგილსა შინა დადგინებად, არამედ ვითარ დაცვისათვის, რაჲთა არცა ერთისა, არცა სხუათა და. არცა თავთა მაჲთა ზედა აქუნდეს კელმწიფებაჲ, მძვნეარედ მოითმენდეს. თანად მარიამში ტრფიალებასა ვიდრემე მეფისასა ჩემებად და უმჯობესისა მისისათვის ქმნულად მზაკუარებად შეპრაცხდა და მწუხარე იყო ამისთვის, რამეთუ არა აქუნდა სასოებაჲ ცხორებისაჲ, უკუეთუ რაჲმე ძერი ეენოს იროდის. და იოსიპოს მიცემულთა/ მცნებათა მოაქსენებდა, რომლისათვისცა პატივით მქონებელ იყვნეს მცველთა და უფროასლა სოემოსს, მის მიერ ყოველსავე მეცნიერნი. ხოლო სოემოს პირველად ვიდრემე საჩუშუნო იყო, არცა ერთისა დამტყვებელი¹, რომელნი ემცნენ მისთვის იროდის. ხოლო სიტყუათა მიერ და ნიქთა ვედრებით მოჩუქებული დედაკაცთა მიერ, მცირედ-მცირედ აღილოდა და უკუანასკნელ აღმოქუნა ყოველივე მცნებანი მეფისანი, უფროასლა არა მსასოებელმან მასევე კელმწიფებასა ზედა აღმოსვლისა მისისამან, რომლისა ძლით უფროასლა განვლტოლილი მის მიერისა ძვრისხილვისაგან არა მცირესა მხიარულებასა პოვნად ჰგონებდა დედაკაცთა მიერ, რომელთაჲ ჩერ-იყო არა დამკობაჲ ღირსებრსა მათისაგან, არამედ უფროასლა პატივნი იყვნენ მეფედ მყოფთა, გინა მეფისა მახლობელქმნულთა. ხოლო სასოებდა არა მცირედ, ვითარმედ დალაკათუ ყოველთა განზრახვისა თვისისაებრ მოქმედი იროდი უკუნ-იქცეს, არცა ერთისა მოქნე იქმნეს წინააღმდეგმსა სიტყუად დედაკაცისა მიმართ მნებებელისა თქუმად, რამეთუ უწყოდა მარიამის მიმართი ტრფიალებაჲ მეფისაჲ, უზესთაეს სიტყუსაჲ. ესენი იყვნეს დამკნულნი აღმოთქუმად ნამცნებთა. ხოლო მარიამში მწუხარებით მოისმინა, უკუეთუ არა იყოს მისა დასასრული იროდის მიერთა ძვრისხილვითაჲ და მწუხარებით მდებარე იყო არა რომლისა შესამგავსთაგანისა მიმთხუევასა² მისსა მვედრებელი და მლოცველი, ხოლო ძნიად დასარწმუნებელ³ უნდა, უკუეთუ შემდგომად მისსა მიემთხვოს ცხობებასა. და ესე აჩუენა უკუანასკნელ, არცა ერთისა მისა მიმართისა ვნებისასა დამფარველმან.

2. რამეთუ იროდი, დიდთა მიმთხუელი გარეგან სასოებისა და სახიდ თვსად აღწიადებული პირველად ვიდრემე, ვითარ ჩერ-იყო, ცოლსა ახარებდა ამათ ძლით და მხოლოასა ყოველთაგან ტრფიალებისა ძლით და სიყუარულისა მისისა პატივისმცემელი შეიტკობდა. ხოლო მარიამის, მიეთხრობოდეს რაჲ კეთილბედობანი, არა მხიარულებაჲ, უფროასლა ვიდრე მწუხარებით

¹ დამტყვებლნი A.Q.D. ² მიმთხუევასა A. ³ დასარწმუნებლ A.

მოთმენაა შეემთხუეოდა, არცა დაფარვამ ვნებისაა შესაძლებელ იყო, არამედ უდიდებოდ გარდაამატებულისა კეთილნათესავობისათს.

ამბორის-ყოფათა მიმართ ვიდრემე სულთ-ითქუმიდა, ხოლო მოთხრობათა ზედა მწუხარებასა უფროსს, ვიდრე მხიარულებასა აჩუენებდა. ხოლო ვითარ არა საჩემებელ იყვნეს მხოლოდ, არამედ და საინოქმნულნი, ფრიად შეაშფოთებდეს იროდის, რამეთუ მწუხარე იყო, მხედველი უცხოთა სიძულილთა ცოლისასა, არა დაფარულსა მისა მიმართ. შეურევებელ იქმნებოდა საქმესა ზედა და ტრფიალებისა მოთმენასა ვერ შემძლებელ იყო, თანად რისხვათა და დაგებათა ზედა არა დაადგარებოდა, არამედ სხვსაგან სხუად გარდასრულსა მრჩობლთავე ზედა ფრიადი აქუნდა ულონოება. ესრეთ უკუე, საშუაელ სიძულილისა და სიყვარულისა პყრობილი და მრავალგზის მზაქმნული ნაცულისგებად ამპარტავენებისა მისასა, ვინაფთვან წინაწარვე შეპყრობილ იყო სულთა, უძლურ იქმნებოდა / გარდაცვალებად კაცსა*, ხოლო ყოველითურთ ტკბილ უჩნდა ტანჯვამ მისი, გარნა მოშიშებდა, ნუსადა შესტყეს, უდიდესსა ტანჯვასა მიმთხუელი მის მიერ შემდგომად სიკუდილისა.

3. ხოლო მცნობელნი მისნი ესრეთ მქონებელად მარიაამის მიმართ, თანად და და დედა კეთილისა ჟამისა პონასა მექუელობდეს მისა მიმართისა სიძულილისათს და შეასმენდეს, არა მციარედ აღმზარზუნელნი იროდისნი შესმენათა მიერ, სიძულილსა ერთბამად და შურსა შთაგდებად შემძლებელთა. ხოლო იროდი ესევითართა სიტყუათა არა მხიარულებით ისმენდა, არცა ქმნასა რომლისსავე შეპმართებდა ცოლისა მიმართ, ვითარ მრწმუნებელი და მძვნვარედ მქონებელ იყო მისა მიმართ მარადის და ვნებითა ეტყინებოდა, რამეთუ მარიაამი ვიდრემე არა დაჰფარვიდა ვითარებასა ვნებისასა, ხოლო იროდი ტრფიალებასა რისხვისა მიმართ გარდასცვალებდა მარადის. და მეყუსეულად ქმნულ იყვნესცა რამე უკურნებელთაგანნი, ხოლო აწლა მიეთხრა რამ ბრძოლასა შინა ძლევა კესარისა და სიკუდილი ანტონიოს და კლეოპატრასი ეგვიპტეს შინა, მოსწარაფემან მიგებებად კესარისა ესრეთ დაუტყენა სახლისა შინანი, ვითარ მქონებელ იყვნეს. ხოლო განვიდოდა რამ იგი, მარიაამი, წარმომადგინებელმან სოემოასმან, მრავალი მადლი ზედმოურნეობისა მისისა აღუვარა და აღმწერებოდა! გამოუთხოვა მეფისაგან და ესე ვიდრემე მიემთხვა პატივსა. ხოლო იროდი, ეგვიპტეს მიწვეული, სიტყუათა მიერ უზრახა კესარსა მრავლითა კადნიერებითა, ვითარ აწვე მოყუარე და დიდთა პატივთა ღირს-იქმნა, რამეთუ კლეოპატრას მცველთა მკვდართაგანნი ღალატელნი ოთხასნი მას მიანიჭნა და ქუეყანა კუალად უკუნ-სცა მას, რომელი კლეოპატრას ძლით მიღებულ იყო მისგან. ხოლო შესძინა სამეფოსა ღადრადცა და იპპო და სამარა და ამათ თანა ზღვსპირისაგან ღაზად და ანთიდონად და იოპი და სტრატონის გოლოლი.

4. და მიმთხუელი¹ ამათი, უბრწყინვალეს იყო და კესარი ვიდრემე წარავლინა ანტიოქიად. ხოლო თვთ აღმოსრული რაოდენ ჰგონებდა წარამართებასა საქმეთა მისთასა გარეგანთა მიერ კეთილზედნიერობისა მიმართ,

¹ მიმთხუელი A.

* აქ, მიწვეული 15₂₁₁. (მწვეული აქ მდებარეობით სქესისა და უნდა თარგმნილიყო როგორც „ქალი“). * კარსაგან 15₂₁₂ (=სამთავროს მთავრობა).

ესოდენ სნეულებად შინათა თვსთა მიერ და უფროსდა ქორწილისაგან, რომელი უწინარეს უფროსდა ბედნიერობად შეერაცხა, რამეთუ ტრფიალებად არა რომლისა მოთხრობილთაგანისა უმცირესი შეგმობთუეოდა მარიამის მიმართ ჯეროვნად. ხოლო ესე სხუებრ ვიდრემე განკრძალულ იყო და სარწმუნოხ მისა მიმართ, გარნა აქუნდა დედაკაცობრივი რაჲმე ერთბამად და ბოროტი, ბუნებით კმასაყოფელად მარადის შუებული და დამონებელი იროდისი გულისთქუმითა და მეფობასა მას ზედა და სხვასა მიერ უფლებასა არა გულისმსიტყუველი ეამისაებრ, მრავალგზის ვიდრემე გინებით დადებულ იქმნა მისა მიმართ. და იგი ვიდრემე მოითმენდა ამას, მოლიწული მტკიცედ და სიმარჯვთ. და ცხადად დედასა და დასა ჰვენათესავობისათუს / აყუედრებდა და ბოროტად იტყადა, ვიდრედა უფოთი იყო დედაკაცთა შორის და სიძულითი დაუგებელი მას ეამსა შინა და შესმენანი ფრიადნი. და იქუნულობითი სიძულითი აღზრდილი განემარტებოდა სიერცესა შინა წელიწდისასა, რომელსა შინა კესარისა თანა იქცეოდა იროდი. და დასასრულად, წინაწარვე განგებული უდიდესად, განხეთქილ იქმნა ესევეითარისა მიზეზის ქმნულობითა: მიწოლილი იქმნა მეფე, ვითარ განსუენებად დღე შუვა და მიუწოდდა მარიამის სიყუარულისა ძლით, რომელი აქუნდა მარადის მისა მიმართ. ხოლო იგი შევიდა ვიდრემე, გარნა არა დაჲდა მოსწრაფეობასა მეფისასა, მაყუედრებელი მისი და მაგინებელი, რამეთუ პაპი მისი და ძმა მოაკუდინა. ხოლო მან მძუნგარედ მოითმინა გინებაჲ და რისხვისა მიმართ მზა-იქმნებოდა. ამას შინა უფოთსა დიდსა მბრძნობელმან დამან მეფისაჲან, სალომა, მრავლად შემზადებული პირისმწდე შეავლინა, მბრძანებელმან სიტყუად, ვითარმედ არწმუნებს მარიამმი სიყუარულსა შემზადებად მისა მეფისა მიმართ. და უკუეთუ აღუფოთნეს და იკითხვიდეს, რაჲ სადმე არს ესე, რაჲთა თქუას, ვითარმედ წამალსა ვიდრემე იგი მქონებელ არს, ხოლო მას შემზადებად ევედრების და მსახურებისა ქმნად. და უკუეთუ არა აღიძრას მეფე საყუარლობასა ზედა, რაჲთა უტევოს სიტყუად უქმად, რამეთუ არა რომელი ძვირ ეყოს მას. ესევეითართა წინაწარვე მასწავლელმან მას ეამსა შინა წარავლინა მეტყუელებად. ხოლო პირისმწდე დარწმუნებით ერთბამად და მოსწრაფებით შევიდა მეფისა მიმართ, ძლუნად მიმნიჭებელი მისა მარიამმისი მეტყუელი, ვითარმედ არწმუნებულ არს საყუარობელსა მიცემად მისდა. ამისა მიმართ აღიძრა და რაჲ არს საყუარობელი, იკითხვიდა. ხოლო მან წამალი თქუა მის მიერ მოცემული, რომლისა ძალსა უმეცარ არს იგი, ვინაჲთგან წინაწარვე სწავლულ იყო მოთხრობად უმჯობესსა მისთუს და მეფისათუსცა. ესევეითართა სიტყუათა მსმენელი იროდი და უწინარესცა ბოროტად დადებული, მერმეცა უმეტეს აღძრულ იქმნა, თანად ყუერულსა, რომელი იყო სარწმუნო მარიამმისი, სტანჯვიდა წამლისათუს, მეცნიერი, ვითარმედ არა რომელი შესაძლებელ იყო ქმნად გარეშე მისსა, არცა დიდი, არცა მცირეჲ. ხოლო კაცი, ძვრისხილვათა შინა ქმნული, არა რომელსა მქონებელ იყო თქუემად, რომელთა ძლით იტანჯებოდა, სიძულილსა ვიდრემე დედაკაცისსა მისა მიმართ ქმნაჲ თქუა სიტყუათათუს, რომელნი სომეოს აუწუნა მას. ამათ რაჲ მეტყუელებდა საკურისი, მერმეცა დიდად კმამყოფელმან მეფემან, არასადა, თქუა, სოი მოს, სარწმუნოდმყოფი სხუასა ეამსა შინა მისთუს და სამეფომასა მისისათუს, განმცემელცა იქმნა ნამცნებთა, უკუეთუმცა არა ზესთადწეენულ იყო მარიამმის ზიარებისა მიმართ. და სოემოასი ვიდრემე მეყუსეულად მოკუდინებაჲ უბრძანა შემპყრობელთა, ხოლო ცოლსა მიჰკდიდა მსჯავრს, შემ-

კრებელი უსაკუთრესთა მისთაჲ და შესმენასა მისწრაფებით მოკმედ იყო საყუარობელთა და წამალთათჳს შესმენათაებრ. ხოლო დაუპყრობელ იყო სიტყუასა შინა და ბჭობისასა უმრისხანე და დასასრულად ესრეთ მქონებელად / მეცნიერთა მისთა, მუნ დამთხუეულთა¹ სიკუდილი განბჭეს მისი. განჩინებულ იქმნა რაჲ უკუე ესევითარი ბჭობაჲ, სთნდა რაჲმე ესევითარი მასცა და მუნ დამთხუეულთაცა, რაჲთა არა ესრეთ მოსწრაფებით მოაკუდიონონ იგი, არამედ რაჲთა ერთსა რომელსამე სამეფოთა სამცველოსა საყუადლსა შინა შეიცვან იგი. გარნა სასწრაფო იქმნა სალომის თანათა შორსქმნა კაცისა². და უფროასლა³ არწმუნეს მეფესა, განმზარახებელთა ერისა მის შფოთთა ქმნა, უკუეთუ ცოცხალი დაცვულ იქმნეს³. მარიამში ვიდრემე უკუე ესრეთ მიიყვანებოდა სიკუდილად.

5. ხოლო განმხილველი ჟამისა აღექსანდრა და რამეთუ⁴ მცირეთაცა სასობათა მქონებელ იყო, ნუსადა იგიცა მსგავსთავე მიემთხვოს იროდისაგან, წინააღმდეგომად პირველისა კადნიერებისაგან ფრიად უშუერად გარდაიცვალებოდა⁵. რამეთუ მნებებელი ჩუენებად უმეცრებასა მათსა, რომელსა⁶ მიზნესა მქონებელ იყო მარიამში, გამოვლდომილი და მაგინებელი ასულისა სასმენელად ყოველთა კმობდა, ბოროტად მწოდებელი მისი ქმრისა⁷ მიმართ და უმადლოდ და ვითარმედ მართლიად ევენებიან მას ბოროტნი ესევითართა ნაკადრებთათჳს, რამეთუ არა კეთილად ნაცვალა-აგო⁸ კეთილისყოფელსა მათ ყოველთათჳს. ესევითართა რაჲ იჩემება საშუელ⁹ უშუერებით და ნკადრებოდა თმათაცა¹⁰ შეხებად, მრავალი ვიდრემე, ვითარ ჭერ-იყო, ბრალობაჲ¹¹. იყო მისსა სხუათა მიერცა უშუერისა¹² მისისა¹³ ჩემებისათჳს. ხოლო უფროასლა ცხად იქმნა თვთ მის, წარწყმედად გულეებადისაგან, რამეთუ არცა სიტყუასა¹⁴ მიმცემელ იქმნა¹⁵ დასაწყისსავე თანა, არცა აღშფოთებული მხედრითა მძევარებისა მისისა მიმართ; არამედ გონიერებით გამოაჩინებდა ცხადად ცოდვასა¹⁶ მისა¹⁷ მიმართ, და უფროასლა სიძულელსა აღექსანდრასა¹⁸ იროდის მიმართ¹⁹. ესე ვიდრემე უშიშითა გონებითა და ფერითა სახისათა შეუცვალბებელითა¹⁹ სიკუდილისა მიმართ მივიდოდა, კეთილგუარიანობასა²⁰ არცა უნაკლულოთა შინა უცხადესქმნელი მხედველთა მიმართ. და იგი ვიდრემე ესრეთ მოკუდა, დედაკაცი სიწმიდისა მიმართ²¹, დიდსულობისა დიდად ჩუეულქნელი.

6. ხოლო სიმშვედ აკლდა მას და უფროასლა იყო ბუნებით ძლევისმოყუარე. ხოლო შეუენიერებითა სხეულისათა და დამთხუევითა ღირსებისათა

¹ უე კომპლექსი ამ ადგილიდან ბოლომდე A-ში უმ სახით არის წარმოდგენილი. ვასწორებთ სქოლორში ჩამოტანის გარეშე. ² ამ ადგილიდან ტექსტის ბოლომდე სპივე ხელნაწერში (AQS) იხმარება „უდროსლა“ ფორმა. ვასწორებთ სქოლორში ჩამოტანის გარეშე. ³ დააცულად-უქმნეს A. ⁴ არ A. ⁵ გარდაცვალებოდა S. ⁶ რომელთა Q. ⁷ ქმრისა AQ. ⁸ ნაკუდა-აგო S. ⁹ საშუელ S. ¹⁰ თმათაცა S. ¹¹ ბრალობა S. ¹² უშუერისა AQ. ¹³ მისისა|+მისისა AQ. ¹⁴ სიტყუასა A. ¹⁵ მქონებელ-იქმნა S. ¹⁶ ცოდვასა A. ¹⁷ მისისა AQ. ¹⁸ აღექსანდრასა A. ¹⁹ შეუცვალბებულთა S. ²⁰ კეთილგუარიანობასა A. ²¹ მიმართ|+და Q.

²² ვეგრძლიდან ბოლომდე A-ში ტექსტი XIX ს.-ში არის აღდგენილი. დაწვებული ამ ადგილიდან მოკუდავს Q და S ნუსხების ყველა ფონეტიკური და ორთოგრაფიული ჩუენება. ²³ იხილეთ მწიგნობი 15231 (=ქალის). ²⁴ უფროასლა... მიმართ|—ბერძნულ დედანში.

სა ცხორებისას² კელმწიფებდასა შინა ქცევისას³ მარწმუნებელნი ბედო-
სანი⁴. და იგი⁵ ვიდრემე სამარიას შინა, სევასტედ წოდებულსა, ესრეთ სა-
ხედ სენოვან იყო⁶.

8. ხოლო იქცეოდა რამ იეროსოლჰმათა შინა ალექსანდრა⁷ და ისწავ-
ნა⁸ იროდის ძლითნი, მოსწრაფე იყო ქალაქისა სამცველოთა⁹ დაპყრობად.
ორნი უკუე იყვნეს¹⁰ ესე: ერთი ვიდრემე თვთ ქალაქისა, ხოლო სხუაჲ --
ტაძრისა და მათნი¹¹ მპყრობელნი კელისქუეშედ მქონებელ იყვნეს¹² ყო-
ველსა ნათესავსა, რამეთუ მსხუერბლთა ქმნა¹³ გარეშე ამათსა არა შესაძლე-
ბელ იყო, ხოლო გარე ამათსა შეწირვისა¹⁴ არა შესაძლებელ იყო ცხორებამ
იუდელთა. თნგიერ მსხუერბლვაჲ¹⁴, რომელთა შეწირვად¹⁵ ჩუეულ იყვნეს¹⁰
ღმრთისა¹⁶ მიმართ. ამის უკუე სამცველოსა¹⁷ ზედა მყოფთა ესევეითართა სი-
ტყუათა¹⁸ ეტყოდა ალექსანდრა¹⁹, ვითარმედ ჟერ-არს მისა და იროდის
ყრმათავს მიცემა სამცველოსა²⁰, ნუსადა წინამსრბოლმან²¹ ვინმე სხუამან²²
ნაცვლად²³ იროდისსა²⁴ მიიხუნეს²⁵ განსაგებელნი, რამეთუ უკუეთუ²⁶
მრთელ იქმნეს²⁷, არავინ უსაკუთრესთა მისთავანმან ესრეთ დაუმარხოს მას
ძთავრობად. ესე სიტყუანი მისნი არა სიმშვდით მოითმინნეს, არამედ ურწ-
მუნოდ მყოფნი უწინარესცა²⁸ ჟამსა შინა²⁹, უფრომსლა მამინ ურწმუნოდ
დაადგერს. თანად³⁰ სიძულილთა ალექსანდრასთა³¹ და ვითარმედ³² არა ჟერ-
არს სიცოცხლესა შინა იროდისსა³³ სასოწარკვეთილებამ³⁴, რამეთუ პირველ-
თავანგეჲ³⁵ მოუყარენი იყვნეს, ხოლო ერთი მათგანი იყო ძმისწული მეფისა,
აქიას³⁶. და მეუყუსეულად წარმავლინებელმან აუწყა მას განზრახვა³⁷ ალექ-
სანდრასისა³⁸. ხოლო მეფემან, შემდგომად არა მიმამყოფებელმან³⁹, მოკუ-
ლინებამ ბრძანა მისი, ხოლო თვთ ძნიად და ბოროტეებითა განტოლოერ-
ღი სენისაგან ბოროტ იყო, სულითა და სხეულითა განბოროტებული ერთ-
ბამად რისხვსა მიერ და ყოველთა მიზეზთა კუმეველ მზა იყო მტანჯველ
დამთხუეულთა. მოაკუდინნა⁴⁰ უკუე უსაკუთრესნიცა⁴¹ მოუყარენი მისნი:
კოსტოვაროს და ლუსიმახოს⁴² და ლადად⁴³ წოდებული ანტიპატროს და მათ
თანა დოსითეოს ესევეითართა მიზეზითა⁴⁴.

296 9. კოსტოვაროს ვიდრემე იყო ნათესავით იღუმელი, ღირსებითა უპირ-
ველესთავანი იღუმელთა და ნაშობი/მემსხუერბლეთა. კოზეს ღმრთად შე-
რაცენ⁴⁵ იღუმელნი. ხოლო ვრკანოს ვინაჲთავან⁴⁶ მოქალაქობამ მათი იუ-
დელთა წესისა და სჯულისა მიმართ გარდაცვალნა⁴⁷, იროდი, მიმღებელმან
მეფობისამან, მთავრად იღუმესა⁴⁸ და ღაზასა⁴⁹ განაჩინა კოსტოვაროს და
მისცა მას⁵⁰ დაჲ⁵¹ თვისი, სალომი, იოსიპოს⁵² მომაკუდინებელმან, რომელ-

¹ უსასოვბასა A. ² ცხორებისა A. ³ ქცევისა A. ⁴ ბედესნი AQ. ⁵ ათი A. ⁶ იყო—AQ.
⁷ ალექსანდრა A. ⁸ ისწავნა A. ⁹ სამცველოთა S. ¹⁰ იყვნეს S. ¹¹ მათნი Q. ¹² ქმნა A.
¹³ შეწირვის S. ¹⁴ მსხუერბლვა A, მსხუერბლვა Q. ¹⁵ შეწირვა A. ¹⁶ ღმრთისა A. ¹⁷ სამცვე-
ლოსა S. ¹⁸ სიტყუათა A. ¹⁹ ალექსანდრა A. ²⁰ სამცველოსა S. ²¹ წინამსწრობელმან Q. ²² სხამან
AQ. ²³ ნაცვლად S. ²⁴ იროდისსა S. ²⁵ მიიხუნეს A. ²⁶ უკუეთუ S. ²⁷ მრთელ იქმნეს A. ²⁸ ურ-
წმუნარესცა Q. ²⁹ თვისა A. ³⁰ თანა A. ³¹ ალექსანდრასთა A, ალექსანდრასთა Q. ³² ავითარმედ
³³ იროდისსა A. ³⁴ სასოწარკვეთილებამ A. ³⁵ პირველითგან A. ³⁶ აქიასის A, აქიასის Q,
აქიასის S. ³⁷ განზრახვა A, განზრახვა S. ³⁸ ალექსანდრასი AQ. ³⁹ მიმამყოფებელმან S. ⁴⁰ მო-
აკუდინა AS. ⁴¹ უსაკუთრესნიცა AQ. ⁴² ლუსიმახოს A. ⁴³ ლადად A, ლადად Q. ⁴⁴ მიზეზითა A.
⁴⁵ შერაცენ Q. ⁴⁶ ვინაჲთავან AQ. ⁴⁷ გარდასცვალნა S. ⁴⁸ იღუმისა AS. ⁴⁹ ღაზასა A.
⁵⁰ მათ AQ. ⁵¹ და A. ⁵² იოსიპოს QS.

სა მიეყანა¹ იგი უწინარეს, ვითარცა ცხად-გვქმნიეს. ხოლო კოსტოვაროს, ამათი მიმთხუეული მხიარულებით და გარეგან სასოებისა აღზუავებულ იქმნა² ფრიად კეთილბედნიერობისა მიერ და მცირედ-მცირედ აღზუავედებოდა³, არა კეთილად შემრაცხელი თავისა თვისისათჳს, უკუეთუ ბრძანებულსა იროდის⁴ მთავრისა მიერ მოქმედებდეს, არცა კჳლად, რაჲთამცა ილუ-პელნი, ოღაბრივთა წესთა მიმღებლნი, მათ ქუეშე დამორჩილებულ იყვნეს. წარავლინა უკუე კლეოპატრას მიმართ და მიუმცნო, ვითარმედ ილუშეა და მარადის მშობელთა მისთა იყო და მისთვის ჭერ-არს, რაჲთა გამიითხოვოს ანტონიოზსგან⁵ ქუეყანა⁶ იგი, რამეთუ მზა არს იგი ერთგულებასა⁷ ქონებად მისა⁸ მიმართ. ხოლო მოქმედებდა ამათ არა უფროსლა კლეოპატრაისთვის⁹ მნებებელი მთავრობისა. არამედ უკუეთუ მიეხუნენ უმრავლესნი იროდის, ადვილ კელსთაგდებად შეპრაცხდა¹⁰ მთავრობასა ოუდელთა ნათესავისა თავისა მიერ თვისისა და უმეტესსაცა მოქმედებდა¹¹ ჰგონებდა. რამეთუ ზესთ-ადვიდოდა სასოებითა, არცა მცირეთა მიზეზთა მქონებელი თათთა თჳსთა და საკმართა მიმართ. რომელნი მრავლითა¹² ანგაპრებითა¹³ მოეგნეს და მცირესა არა რომელსა მოიგონებდა¹⁴.

კლეოპატრა ვიდრემე უკუე, ანტონიოზს¹⁵ მედრებელი ქუეყანისათჳს, ვერ მიემთხვა ამას, ხოლო სიტყუანი იროდის მიმართ ითქუნეს და იგი მზა იყო მოკუდინებად კოსტოვაროსა, გარნა ეგრეთვე დისა და დედისა ვედრებითა განუტევა¹⁶ და შენდობასა¹⁷ ღირს-იყო იგი, გარნა მიერითგან აქუნდა იგი გარეშე იქვსა¹⁸, მაშინ ქმნულისა კელყოფისა ძლით.

10. ხოლო წარკდა რაოდენ¹⁸ რაჲ ეამი¹⁹, შეემთხვა სალომის კმობაჲ კოსტოვაროს მიმართ და მეყუსიეულად წარუვლინა იროდის ნაწერი, დამკსნელი ქორწილისა არა ოღაბრივთა სჯულთაებრ, რამეთუ²⁰ მამაკაცისა ვიდრემე შესაძლებელ არს ჩუენ მიერ ამისი ქმნა²¹, ხოლო დედაკაცისა არცა განყოფილისა წესაძლებელ არს თჳსაგან ქორწინებაჲ, უკუეთუ არა პირველად²² ქმარმან განუტეოს იგი²³. არა უკუე²⁴ სალომი არა²⁵ ნათესავობითსა²⁶ სჯულსა²⁷, არამედ კელმწიფებითსა²⁸ აღმრჩეველი მკმნელ იქმნა მეუღლე-ბასა²⁹. და ძმისა³⁰ თვისისა იროდის მიმართ იტყოდა, ვითარმედ მისისა ერთგულობისათჳს³¹ განყენებულ არს კმრისაგან³², რამეთუ უსწავიეს მისი ანტიპატროსისა³³ და ლუსიმახოსისა³⁴ და დოსითეოსისა³⁵ თანა კბაუკთა განდგომილებამ. და დასარწმუნებელად³⁶ სიტყვსა³⁷ მიანიჭებდა ევასს³⁸ ყრმათა, რამეთუ იცხოვნებოდდეს კოსტოვაროზს³⁹ მიერ წელთა შინა ათორმეტთა⁴⁰. ხოლო ესე მქონებელ იყო ესრეთ, რომელმანცა ფრიად შეაშინა მეფე, გარეგან სასოებისა სასმენელმან და უფროსლა აღძრულ იყო საშინელებასა⁴¹.

¹ მიეყანა S. ² აღზუავებულ იქმნა A, აღზუავებულ იქმნა Q. ³ აღზუებდა AQD. ⁴ იროდის A. ⁵ ანტონიოზსგან AQ. ⁶ ქუეყანა S. ⁷ ერთგულობას AQ. ⁸ მისსა A. ⁹ კლეოპატრაოს AQ. ¹⁰ შერაცხდა S. ¹¹ მოქმედებდა A. ¹² მრავლითა Q. ¹³ ანგაპრებითა Q, ანგაპრებითა S. ¹⁴ მოიგონებ A. ¹⁵ ანტონიოზს AQ. ¹⁶ განუტევა A. ¹⁷ აშენდობას A, შენდობას Q. ¹⁸ რაოდენი AQ. ¹⁹ ეამი+მე A, რაჲ ეამი რაოდენიმე Q. ²⁰ რამეთუ—AQ. ²¹ ქმნა S. ²² არამედ AQ. ²³ თგი—AQ. ²⁴ არა უკუე არამედ S. ²⁵ არა—AQ. ²⁶ ნათესავობითსა S. ²⁷ სჯულსა S. ²⁸ კელმწიფებითსა S. ²⁹ მეუღლეობისა S. ³⁰ მისსა Q. ³¹ ერთგულებობისათჳს A. ³² კმრისაგან A. ³³ ანტიპატროს AQ. ³⁴ ლუსიმახოს AQ. ³⁵ დოსითეოს AQ. ³⁶ დასარწმუნებელად A. ³⁷ სიტყუსა S. ³⁸ ევასს S. ³⁹ კოსტოვაროს Q. ⁴⁰ ათთა S. ⁴¹ საშინელებას Q.

* ობჱ ძუსთითივ ანბიჱ (=არა აქუნდა იგი გარეშე იქვსა).

და საკრველებასა ზედა სიტყვისასა. რამეთუ ვავას ყრმათასა უწინარეს ვიდრემ მნებებელ იყო მოკუდინებასა¹, ვითარ ბოროტქმნილთასა მია მიმართ გონებითა². არამედ მაშინ სიერცითა ჟამისა დაქსნილობისათა³ დაეწყებულ იქმნეს⁴. ხოლო მტერობა და სიძულილი მათდა მიმართ ესევეითართაგან იყო: ანტილონოს მქონებელ იყო რაჲ მეფობისა⁵, იროდი ვიდრემ აოკრებდა⁶ იეროსოლემელთა ქალაქსა ძლიერებით, ხოლო ნაკლულევანებისა ძლით და ბოროტთა, რომელნი შეიცვენ გარემოდგომილთა და ოკრებულთა, უმრავლეს იყვნეს⁷ მომწოდებელნი იროდისნი და მისა მიმართ მხედველ იყვნეს⁷ სასობითა⁸. არამედ ვავას⁹ ყრმანი, და სიმრავლესა¹⁰ შორის შემძლებელნი, მტკიცედ დაადგრებოდეს ანტილონოს მიმართ და იროდის აგინებდეს შარადის და განაზრახებდეს¹¹ მეფეთა დაცვასა¹² და^v ქონებასა¹³ ნათ/ესავობითისა¹⁴ მთავრობისასა. და იგინი ვიდრემ, უმჯობესად შემრაცხელნი¹⁵ ამისნი თავთა თვსთათვს, ამათ ზედა დაადგრებოდეს¹⁶. ხოლო ვინაითგან¹⁷ დაპყრობილ იქმნა¹⁸ ქალაქი და მძლე ექმნა საქმეთა იროდი, კოსტოვაროს განჩინებულ იქმნა დაწყნარებად კლამათა და დაცვად¹⁹ ქალაქისა, რამათ არა განვარდენ მისგან თანანადებნი²⁰ მოქალაქეთანი, გინა წინააღმდეგობნი²¹ მეფისა მოქალაქენი. მეცნიერმან უკუე კოსტოვაროს²² დიდებით და პატივით ქონებაჲ ყოვლისა სიმრავლისა მიერ ვავას²³ ყრმათა და დიდად საკეთილოდ²⁴ კერძოდ შემრაცხელმან²⁵ საქმეთა შეცვალებისა²⁶ მიმართ, უკუეთუ აცხოვნენ²⁷ იგინი, წარიყვანნა²⁸ და დამალნა²⁹ იგინი თვსთა³⁰ ადგილთა შინა. და მაშინ ვიდრემ, რამეთუ წარსრულ იყვნეს³¹ იქსა, ჰეშმარიტებაჲ ყო³² ფიცისა³³ მიერ. დამარწმუნებელი იროდისნი³⁴ არარაჲს მეცნიერებათა მათთჲს, განტევებულ იქმნა. იბუნეულობდეს³⁵ და კულად ვინაითგან¹⁷ ქალაქებანი და მცნებანი³⁶ მეფისა მიერ განივლინებოდეს და ყოველნი სახენი ძიებისანი მოილონებოდეს³⁷, არა მთავრად აღსარებად კოსტოვაროს, არამედ პირველად უვარისმყოფელი და უკუეთუ ცხად იყვნენ³⁸ მამაკაცნი, არა გარეშე ტანჯვისა დადგრომად მრწმუნებელი³⁹, არა მხოლოდ სიყუარულისა ძლით, არამედ და საჭიროებისათვისცა⁴⁰, მოსწრაფე იყო დაფარვად მათდა.

ამათვს მიეთხრა რაჲ მეფისა⁴¹ დისა მიერ თვისისა, წარმავლინებელმან მათ ადგილთა მიმართ, რომელთა შინა ქცევა მათი ეუწყა, თანად იგინი და მათ თანანი ყოველნი მოაკუდინნა, ვიდრელა არაინ დაშთომილობდა მიერათგან⁴² ვრკანოს ნათესავისა, არამედ მეფობაჲ თვთ კელმწიფებით იყო მის-

¹ მოკუდინებ-ისა AQ. ² გონებითა A. ³ და აქსნილობისათა A, დახსნილობისათა S. ⁴ იქმნენეს A. ⁵ მეფობისა Q. ⁶ აოხრებდა S. ⁷ იუუნეს S. ⁸ სასობითა A. ⁹ ვავას A. ¹⁰ სიმრავლეს A. ¹¹ ნაზრახებდეს AQ. ¹² დაცვას S. ¹³ აქონებას A, ქონებ-ისა Q. ¹⁴ ნათესაობითისა AS. ¹⁵ შემრაცხელნი AQ. ¹⁶ დაადგრებოდეს A. ¹⁷ ვინათგან AQ. ¹⁸ დააპყრობილ იქმნა A. ¹⁹ დაცვად S. ²⁰ თანამდებნი Q. ²¹ წინააღმდეგოდ Q. ²² კოსტოვაროს A. ²³ ვავას S. ²⁴ საკეთილოდ A. ²⁵ შემრაცხელმან S. ²⁶ შეცვალებისა S. ²⁷ აცხოვნეს Q. ²⁸ წარიყვანნა S. ²⁹ დამალნა A. ³⁰ თვსთა+თვსთა A. ³¹ იუუნეს S. ³² ყო—AQS. ³³ ფიცთა Q. ³⁴ იროდის AS. ³⁵ იბუნეულობდეს A. ³⁶ მცნებანი A. ³⁷ მოლონებოდეს QS. ³⁸ ცხად იუუნეს S. ³⁹ მრწმუნებელი AQ. ⁴⁰ საჭიროებისათვისცა AQ. ⁴¹ მეფე AQ. ⁴² მიერთგან—AS.

⁰ შემოწყალე მე, უფლო, ღირსი შინა შენი. შეეწიე ფრიად ცოდვილსა სულსა ჩემსა, სახელით ღირჯანს, ნუ წარსწყმედ უღონოთა თანა სულსა ჩემსა, მტერსა ბოროტსა ემშაკსა და უძლსა და მზაკურსა თანა ნუ წარმწყმედ.

სა, ვინამთგან² იყო ღირსებისა შინა მაყენებელი მისი უსჯულობათა მი-
შართ.

თ. 8

1. და ამისთვის¹ უმეტეს გარდაცდებოდეს² მამულთა წესთა და უცხო-
თა³ მოგონებათა⁴ მიერ განხრწნა⁵ პირველი წესიერება⁶ კვლთუგდებ-
ელად მყოფი, რომელთა მიერ არა მცირედნი გუევენეს¹⁰ შემდგომთა ეამთა
შინა, უგულუბელსქმნითა მათითა¹¹, რაოდენნი¹² უწინარეს კეთილმსახურე-
ბისა მიმართ იყვანებოდეს¹³ სიმრავლესა¹⁴. რამეთუ პირველად ვიდრემე
ღუაწლი ხუთწელიწდული საღუაწლოთა უქმნა კესარსა და თეატრონი.
იეროსოლემათა შინა აღუშენა და კუალად ველსა შინა დიდი თეატრონი.
ორნივე საჩინონი შემზადებულებითა, ხოლო იუდელთა წესისაგან უცხო-
ნი, რამეთუ საკმარებანი მათნი და სახილავნი ესევეითართა საჩუენებელთა-
ნი არა მოცემულ არიან მათთვის. და დღესასწაული ვიდრემე ხუთწელიანა
უბრწყინველესი აღასრულა მან, მაუწყებელმან¹⁵ გარემოსთამან და მომწო-
დებელმან ყოვლისა ნათესაისამან. ხოლო მოღუაწენი სამოღუაწოთათს¹⁶
ყოვლისა ქუეყანისაგან მიიწოდებოდეს სასოებითა წინამდებარეთათა¹⁷ და
ძლევისა მიერისა დიდებისა ძლით და შგკრბებოდეს¹⁸ ურჩეულენი გარ-
ჯეთა¹⁹ სწავლულთაგანნი²⁰, რამეთუ არა მხოლოდ²¹ განმძარცვთა²² ღუაწლთა
მიმართ, არამედ და მუსიკობისცა²³ სწავლულთა და სიმღერათა წინადაუ-
დებდა დიდსა საქლეველთა და ასწრაფებდა²⁴ ყოველთა უსაჩინოესთა²⁵ მის-
ლვად ღუაწლისა მიმართ. ხოლო წინადაუდვა ოთხცხენოსანთა²⁶ და
ორულელულთა და ცხენოსანთა არა მცირედი ნიჭი. და ყოველნი, რაოდენ-
ნი²⁷ დიდწარსაგებელთა ძლით, გინა შუენიერისა ახოვნებისა თითოეულ-
თა²⁸ შორის სასწრაფო იყენეს²⁹, მიემსგავსებოდა მათ პატივისმოყუარე-
ებით³⁰, რამთა საჩინო იქმნენ მის მიერ მოქმედებულნი. და გარემოს თეატ-
რონისა მომრგულობანი³¹ გამოსახულებათა³² წარმართთასა, რომელნიცა
მბრძოლმან მოიგნა³³ მან და ოქროსა უდნობისა მიერ და ვეცხლი მოსაქმე-
დებელ იყენეს²⁹ ესე ყოველნი. ხოლო მსახურებისა მიმართ არა რომელი
იყო არცა პატიოსნება³⁴ სამოსლისა, არცა შემზადებულება³⁵ ქეთაგან³⁴,
რომელი არა ხილულთა საღუაწლოთა³⁵ შინა იხილებოდა და მკეცათა³⁶ შემ-
ზადებულება³⁶ იქმნა, რამეთუ ლომნი მრავალნი შეიკრიბნეს მი/ს მიერ²⁹⁷
და სხუანი, რაოდენნი³⁶ სხუათა³⁷ შეცვალებათა³⁸ მქონებელ არიან და ბუნე-
ბით საპოვნელ. ამათნი ურთიერთარს³⁹ შებმა-ყოფანი და ბრძოლანი მათდა

1 მისა Q. 2 ვინათგან AQ. 3 უსჯულობათა A, უსჯლბათა Q. 4 მისთვის AS. 5 გარდაცდებ-
ოდეს A, გარდაცდებოდეს S. 6 უცხოთა A. 7 მოგონებათა Q. 8 განხრწნა AS. 9 წესიერება S.
10 გუევენეს Q. 11 უგულუბელსქმნილთა მათთა AQ. 12 რაოდენნი AQ. 13 იყვანებოდეს S. 14 სიმ-
რავლე S. 15 მაუწყებელ A. 16 სამოღუაწლოთათს A. 17 წინამდებარეთა თანა A. 18 შეკრბოდეს
A. 19 გარჯეთა AQ. 20 სწავლულთაგანი A. 21 მხოლოდ A. 22 გმძარცვთა Q. 23 მუსიკოსო-
ბისაგან A. 24 ასწრაფებდა|+დღათა საქლეველთა და ასწრაფებდა AQ. 25 უსაჩინოესთა A, უსაჩ-
ინეთთა Q, უსაჩინეთა D. 26 უოხცხენოსანთა A. 27 რაოდენნი AQ. 28 თითოეულთა A. 29 იუ-
ენეს S. 30 პატივისმოყუარეთა A. 31 მომრგულობანი A, მომრგულბან Q. 32 გამოსახულებათა
Q. 33 მოიგნა AS. 34 ქეთაგან S. 35 საღუაწლოთა A. 36 რაოდენნი AQ. 37 სხუათა AQ. 38 შე-
ცვლებათა S. 39 ურთიერთარს Q.

მიმართ დასჯადა კაცთანი მოიღონებოდეს¹. ხოლო უცხონი ვიდრემე განკრდეს ერთბამად² წარსაგებელთა ზედა და განმკნდებოდეს³ ძვრისხილვითა ზედა სახილავისათა. ხოლო მსოფლიონი და ადგილის შინანი იუდელნი⁴ ცხადსა დაქსნასა უპატიოსნესთა წესთა მათთასა ხედვიდეს, რამეთუ ცხადი უსახურებამ⁵ იხილვებოდა: კაცნი მკეცთათვის მიგდებულნი მხიარულებისა ძლით კაცობრივისა სახილავისა, ვინამთგან⁶ უსახურ იყო უცხოთა მოგონებამათ⁷ მიერ შეცვალებამ⁸ მამულთა სჯულთა. ხოლო უფროს⁹ ყოველთასა შეაწუხებდეს¹⁰ იუდელთასა მძლეველნი, რამეთუ ხატად შემრაცხელნი მათნი, რომელნი გარემოხუეულ იყვნეს საქურველთა, ვინამთგან⁶ არა მამეული წესი იყო მათდა ესევეთართა მსახურებამ, არა მცირედ მწუხარებოდეს.

2. არამედ არცა იროდის დაეფაროდეს¹¹ აღშფოთებულნი¹² და იძულებისა ვითარმედ მოღბასა მათ ზედა გარეგან ჟამისა¹³ შეპრაცხლად¹⁴, არამედ ზრახვიდა და¹⁵ ვიეთმე მათგანთა და ნუგეშინის-სცემდა, მწუხარებისაგან აღმომწოდებელი, გარნა ვერ არწმუნებდა¹⁶, არამედ სიბოროტისა ძლით, რომელთა მცოდველობასა ჰგონებდეს მის მიერ ერთსულობით, ვითარმედ დაღაცათუ ყოველნი მოსათმენელ არიან, გარნა ნუ მოიღებს ხატებასა¹⁷ კაცთასა ქალაქსა შინა ქანდაკებად¹⁸, მეტყუელნი, რამეთუ არა მამულ არს მათდა¹⁹. ხოლო იროდი, აღშფოთებულიად მხილველმან მთმან და არა სიადვილით შეცვალებად²⁰ მცნობელმან, უკეთეთ არა მიემთხვევნენ²¹ ნუგეშინისცემათა; მიმწოდებელმან უსაჩინოესთა მათთამან, თეატრონად მიიყვანნა²² და მაჩუენებელმან მათთვის ქანდაკებულთამან, რამ სადმე საგონებელ არიან, ესენი მათთვის გამოიკითხა. ხოლო მათ კმა-ყვეს²³ რამ, ვითარმედ კაცთა ხატებანი²⁴ არიან, მაშინ მეფემან²⁵, მბრძანებელმან²⁶ განძარცვად²⁷ გარემოდებულისა სამკაულისამან, უჩუენნა²⁸ მათ შიშუელნი ძელნი. ხოლო იგინი, მეყსეულად განძარცულნი, საკიცხელ²⁹ იყვნეს³⁰ და დიდად შემძლებელ იქმნა პოვნასა³¹ და გებასა, ვითარ უწინარესცა მლიქნელობით დადებით³² ქანდაკებულთა თანა.

3. ესევეთართა სახითა შეაცთუნა³³ რამ სიმრავლე და დაქსნა³⁴ აღძრვაცა, რომელი ევნო³⁵ მათ, რისხვისა მიერ უმრავლესნი ვიდრემე ესრეთ მქონებელ იყვნეს³⁶, ვიდრედა შეიცვალნესცა და მიერითგან არღარა³⁸ ბოროტ-უჩინდა. ხოლო ვიეთნიმე მათგანნი დაადრეს რისხვისა³⁷ გარეგან წესისა მოგონებულთათვის დაქსნისათვის³⁸ მამულისა³⁹ სჯულთასა და დიდათა ბოროტთა დასაწყისად შეპრაცხლდეს, რომლისათვისცა უმჯობესად შეპრაცხელ⁴⁰ ძვრისხილვობამ⁴¹ უფროსდა, ვიდრე უგულვებელს-ყოფა მოქალაქო-

¹ მოიღონებდეს A. ² ერთბამად A. ³ განკმდებოდეს A, განმკნდებოდეს Q. ⁴ იუდელთა A. ⁵ უსახურება S. ⁶ ვინამთგან A. ⁷ მოგონებამათი Q. ⁸ შეცვალებამ S. ⁹ უფროს AQS. ¹⁰ შეაწუხებდებდეს A. ¹¹ დაეფარვოდეს A. ¹² აღშფოთებისა AD. ¹³ ეამისა A. ¹⁴ შეპრაცხლად S. ¹⁵ და—Q. ¹⁶ არწმუნებდა A. ¹⁷ ხატებამა Q. ¹⁸ ქანდაკებამ A. ¹⁹ მათთვის Q. ²⁰ შეცვალვამ A. ²¹ მიემთხვევნენ Q. ²² მიიყვანნა S. ²³ კმა-ყვეს AQ, კმა-ყვეს S. ²⁴ ხატებანი Q. ²⁵ არან... მეფემან—AQ. ²⁶ მბრძანებელმან AQ. ²⁷ განძარცვად S. ²⁸ უჩუენნა A. ²⁹ საკიცხელ A. ³⁰ იყვნეს S. ³¹ პოვნისა S. ³² დადებითა AQ. ³³ შეაცთუნა A. ³⁴ დაქსნა A, დაქსნა S. ³⁵ ევნო A. ³⁶ არღარა Q. ³⁷ რისხვისა S. ³⁸ დაქსნისათვის S. ³⁹ მამულთა Q. ⁴⁰ შეპრაცხელ S. ⁴¹ ძვრისხილვობამ A.

ბისა¹ მათისა შეცვალეზულად² იროდის მიერ იძულებით შემოღებთა, რომელნი არა წეს არიან მათდა, რომელი სიტყვთ ვიდრემე მეფე არს, ხოლო საქმით საჩინო არს მბრძოლად ყოვლისა ნათესავისა ესრეთ უკუე-ამისგან მფუცავენი³ ერთბამად ყოველსა განსაცდელსა მოთმენად, ათნი მა-მაკაცნი მოქალაქენი დამფარველ იქმნენს მახვლთა სამოსელთა ქუეშე, ხოლო იყო მათდა ვნებულიცა ვინმე თუალითა⁴ უღირსებისათვის სასმენელ-თასა თანა, ფიცებულ არა ვითარ შემძლებლი შეწვენად რაასამე⁵ და ქმნად კელ-ყოფისა მიმართ, არამედ მზად დამდებელი თავისი თვისისა ვნებად⁶, უკუეთულ რაამე ბოროტი შეემთხვოს⁷ მათ, ვიდრელა არა მცირელი მიმართება იქმნა მის მიერ კელ-ყოფათა მიმართ.

4. ამათნი მთნებელნი ერთბამად⁸ მიიმართებოდეს, ხოლო სასოებდეს⁹ არცა თვთ მის იროდისაგან ლტოლვისა სიკუდილისაგან¹⁰, უკუეთულ დაეხსნენ მის უცნაურად და უკუეთულ ვერ მიემთხვენენ¹¹ მას, არამედ მრავალნი გა-რემოს მისსა მყოფნი მოაკუდიდნონ¹² შურისგებისა ძლით მათისა, რომელთა მიერ მეფე საფონებელი იყო გინებად სიმარჯლისა. იგინი ვიდრემე უკუე ესვეითარსა წადიდებდასა¹³ იყუნეს¹⁴. ხოლო ერთმან ვინმე იროდის მიერ დაწესებულთაგანმან, გამოძიებდა¹⁵ და უწყებდად ესვეითართა მეცნიერმან ყოვლისა განზრახვისამან, თეატრონსა შინა გულვებადასა¹⁶ შესვლად¹⁷ მეფე-სა ყოვლისავე განუცხადა. ხოლო იგი, რამეთუ არა უცხოდ შერაცხა სი-ტყუა, თანად სიძულილისა მიმართ მხედველი, რომელი უწყოდა უმრავ-ლესთაგან ქმნილად მის მიერ და შფოთთა შედგომილთა დღითი-დღე ქმნილთა ზედა, წარსრული სამეფოდ სახელებითა უწოდდა მიზეზთაგანი-თა¹⁸. ხოლო ვინამთგან მიეტევნეს მათ მსახურნი, ცხადად იპყრობებოდეს. და იგინი ვიდრემე მეცნიერ იყუნეს¹⁹, ვითარმედ არა განელტენენ²⁰, რომლი-სათვისცა შეამკვეს საჭიროებით²¹ დაქცევა აღსასრულისა, არა რომელსა გო-ნებისასა დამტევებელთა, რამეთუ არცა შერცხვნებულთა, არცა უჯარის-მყოფელთა²² საქმისათა, არუენეს ვიდრემე მიერთგან მათ მიერ პყრობილ-ნი მახვლნი, და აღიარეს კეთილად და კეთილმსახურებით ფიცი მათი; არა რომლისა ვიდრემე შესაძინელისათვის, არცა თვისთა ვნებათა²³ რიღებისათვის, არამედ უფროსსა²⁴ საზოგადოთა წესთათვის, რომელთაცა ჯერ-არს ყოველ-თა მიერ დაცვა²⁵, ანუ სიკუდილი უწინარეს მათსა. ესვეითართა ვიდრემე იგინი წინააღრჩევათა განზრახვისათა მარუენებელნი, გარემოდგომილნი სამეფოთაგან მიიყვანებოდეს²⁶ და ყოვლისა²⁷ სატანჯველისა²⁸ მომთმენელნი განიხრწნენს. ხოლო შემდგომად არა მრავლისა და ამისიცა მუწყებელი სიძულილით აღმტაცებელთა ვიეთმე არა²⁹ მხოლოდ მოაკუდიდნეს, არამედ ასოიულად დამპყრელთა წინა-დაუდევს იგი ძალთა. ესენი უკუე ქმნილნი მრავალთა მოქალაქეთა მიერ იხილვებოდეს და არავინ ცხად-პყოფდა, ვიდრემ-

¹ მოქალაქობა Q. ² შეცვალეზულად S. ³ მფუცა ერი A. ⁴ ძალითა AQ. ⁵ რაასამე AQ. ⁶ ვნებად A. ⁷ შემთხვოს A. ⁸ ერთბამად AQ. ⁹ სლოობდეს A. ¹⁰ მიემთხვენენ Q. ¹¹ მოაკუ-დნენ AQ. ¹² წადიდებდასა Q. ¹³ იყუნეს S. ¹⁴ გამოძიებდა Q. ¹⁵ გულვებადასა Q. ¹⁶ შეს-ვლად S. ¹⁷ მიზეზთაგანთა Q. ¹⁸ იყუნეს S. ¹⁹ განელტენენ Q, განელტენენ S. ²⁰ საჭიროებით AQ. ²¹ უარისმყოფელთა S. ²² ვნებათა Q. ²³ უფროსსა Q. ²⁴ დაცვა S. ²⁵ მიიყვანებოდეს S. ²⁶ ყო-ველსა AQ. ²⁷ სატანჯველსა AQ. ²⁸ არათუ S.

* ამ ადგილიდან მე-9 თავის პირველი პარაგრაფის შუამდე A-ს აკლავ. ვაესებთ Q-ს მი-ხედვით.

დას არა იროდის მიერ უმწარესსა და ძლევისმოყუარებულისა ძიებისა მოქმედებულსა. დედაკაცთა ვიეთმე ტანჯულთა აღიარეს. რომელნი იხილნეს მოქმედებულად. და მოქმედთა ვიდრემე მიაგებდა შურისგებათა¹ ყოველსახლობით² კლომილსა მათისა მტანჯველთა. ხოლო ზედმიტევებაჲ³ სიმრავლისა და უშიშროება⁴ სჯულთა მიმართისა სიმტკიცისა არა შეუძრწუნებელ⁵ ჰყოფდა იროდის, უკეთუ⁶ არა უმრავლესისა სიმტკიცისა თანა მპყრობელ იქმნეს და სინდა. ყოვლით კერძო განამტკიცებდა მრავლისა მიმართ, ნუსადა განდგომილთა საჩინო განდგომილებად⁷ ქმნან.

5. განამტკიცა უკუე მისდა ქალაქიცა ეზოთა, რომელსა შინა იქცეოდა, ხოლო ტაძარი სამცველოსა სიმაგრესა თანა ანტონიად წოდებულისა და შემზადებულისა მიერ. ესევეითარად ყოვლისა ერისა თანა სამარიასაცა შეზღუდვად მოიგონა და სევასტიად⁸ უწოდა მას. ხოლო მეჭუელი ძუნად ადგილისა ქმნისა მისისა, არა მცირედ გარნა განამაგრებდა ადგილსა, რომელი შორავს⁹ იეროსოლჴმთა¹⁰ დღისა ერთისა გზითა. ხოლო საქმარად მყოფი და ზოგადი ქალაქისა¹² შინათა და სოფლისა და ნათესაისათს ყოვლისა აღაშენა ესე სამცველო უწინარეს ვიდრემე სტრატონის გოდლად წოდებული და კესარიად მის მიერ სახელდებული. ხოლო დიდსა ველსა შინა რჩეულთა ცხენოსანთაგან¹³ გარემოს მისსა აღმავსებელმან ადგილისამან, აღაშენნა დალილესა შინა და პერეასა, რომელთაგან პირველი¹⁴ დავალად წოდებული და წიად მისსა — ესეკონიტი. ამათ ვიდრემე უკერძოობით მარადის მოიღონებდა¹⁵ და დაიპყრობდა სამცველოთა მიერ ყოველსა ნათესავსა, ვიდრედა ძნად მიიმართებოდეს შფოთთა მიმართ კელმწიფებით. რომელთაცა იწუმევეს¹⁶ მცირედისაცა რისხვისა ქმნულებასა შინა, გარნა არა დაეფაროდეს მხოლოდ აღიძრნიან თუ, ვინაფთაგან¹⁷ ვიეთნიმე მახლობელნი მარადის¹⁸ ზედმდგომარე იყვნეს¹⁹, რომელნი ცნობადცა²⁰ და დაყენებულ შემძლებელ იყვნეს¹⁹. მაშინ უკუე²¹ სამარიასა შეზღუდვად მნებებელმან მრავალნი თანაშემწეთა მისთაგანნი ბრძოლათა შინა და მრავალნი მახლობლად მკვდრთანი თანაშენებულ²² მიუწოდნა, თანად პატივისმოყუარებითა ძლით ტაძრისა აღდგინებისა და ამისთვის უწინარეს არა საჩინოდ მყოფი სადა უფროსლა²³ სიმტკიცისა მათისათს ანუენებდა პატივისმოყუარებასა²⁴. თანად სახელისდებაცა²⁵ შეცვალა²⁶, სევასტიად²⁷. მწოდებელმან და მახლობელი სოფლიანა ადგილი რჩეულად მყოფი განსუო მკვდრთა, რაფთა მეყსეულად კეთილებედიერობით შემკრებელნი დაემკვდრებოდნიან მას შინა და ზღუდენი გარეშადგნა ქალაქსა და თანად ადგილისა სიმაღლე სიმაგრედ შემზადა და სიდიდეს არა მსგავსი²⁸ კედლისა²⁹ პირველისა, არამედ რაფთა არარად დაკლებულ იყოს ურჩეულესთა ქალაქთაგან, ესრეთ მოზღუდა, რამეთუ სტადიონნი იყვნეს³⁰ ოცნი, ხოლო შინაგან და სამუშეალ სამთა და ნახევართა სტადიონთა. ტაძარი აღმართა ყოვლითურთ შემკობილი და სამსხუერპლო მას შინა სიდიდითა

1 შურისგებათა Q. 2 ყოველსახლობით AQ. 3 ზედმიტევება S. 4 უშიშროება S. 5 შეუძრწუნებელ Q. 6 უკეთუ S. 7 განდგომილობა Q, განდგომილება S. 8 მისა Q. 9 სევასტიად S. 10 აშორავს Q. 11 იეროსოლჴმელთა AQS. 12 ქალაქის S. 13 ცხენოსანთაგან Q. 14 და პერეასა... პირველი—Q. 15 მოიღონებდა Q. 16 იხმევეს S. 17 ვინათაგან Q. 18 მარადისსა+ზედ Q. 19 იყუნეს S. 20 ცნობადცა Q. 21 უკუე S. 22 თანაშენებულ Q. 23 უფროსლა+რამეთუ AQ. 24 პატივისმოყუარება Q. 25 სახელისდებაცა AQ. 26 შეცვალა S. 27 სევასტიად S. 28 მსგავსი S. 29 კედლისა Q. 30 იყუნეს S.

თა და შეენერებითა რჩეული აღადგინა და კერძობით ყოველთა მიერ შეაკობდა ქალაქსა, საკირიოებასა! სიმტიციისასა მხედველი და ზღუდეთა სიმაკრეთა ზედა სამცველო² აღაშენა უდიდესსა ზედა. ხოლო კეთილსახეობაჲ³ მოქმედებულთა ესოდენ სასწრაფო იყო მისსა⁴, რაათა საქსენებელნი კაცთ-მოყუარებისანი აღაშენნეს და⁵ დაუტევენეს შემდგომთა.

მ. 9

1. ამას უკუე⁶ წელსა შინა მეთსამეტედ⁷ ყოფსა იროდის მეფობისასა ვენებათა⁸ დიდთა მოიცივეს ქუეყანა, გინათუ პირველისა განრისხებისა მიერ იქმნა, ანუთუ მოქცევთა შინა წლისათა შემთხუელ იქმნა ესევეითაჲ ბოროტი, რამეთუ პირველად გოლვიანი ფრიადნი იქმნენ და ამისთვის უნაყოფო იყო ქუეყანა, არცა მათი მომღებელი, რაოდენთა⁹ თვსთავან აღ-შომაცენებელ არს. ამისა შემდგომად საზრდელიცა მოკლებული იფქლათა თანა შეიცვალა¹⁰ და სენნი სხეულთანი და ვენებად განმხრწნელი მთავრობდა და მარადის მოიწვოდეს მათ ზედა ბოროტნი. რამეთუ მაშინ უღონობაჲმან ნუგეშინისცემისამან¹¹ განაგრძო უმეტეს დაწყებაჲ¹² განმხრწნელისა სენისაჲ¹³ და თანად ხრწნა¹⁴ ესრეთ წარწყმედილთა¹⁵ მიუღებდა სასოებასა¹⁶ სიცოცხლესა შინაცა, ვინაჲთგან¹⁷ კმაყოფად¹⁸ უღონობათა შინა ვერ შემძლებელ იყვნეს¹⁹ მოუ/რნობისა თანა მრავლისა. განიხრწნეს რაჲ უკუე წელსა²⁰ წდუღელნი²¹ ნაყოფნი და რაოდენნი²² უწინარეს აღილინეს²³, არა რომელი დაშთომილ იყო კეთილისა სასოებისა²⁴ მიმართ, გარნა თუ მოტეკებაჲ²⁵ ბოროტიაა მათ ზედა მომლოდებობით და არა მხოლოდ მას წელიწადსა შინა, ვიდრელა არა რომელი დაუწიებოდა მათთვის. ხოლო წარწყმედობადეს თესლიცა მქონებელთაგან და არცა მეორედ აღმოაცენებდა ქუეყანა²⁶, თანად იძულებდა²⁷ მრავალთა მოურნეობდა საკირიოებისა ძლით. და უღონობანი²⁸ არა მკორედნი შეემთხუეოდეს²⁹ მეფესა, რამეთუ ხარკნი მიიკუჟოდეს³⁰, რომელთა მიიღებდა ქუეყანისაგან და საკმარნი აღილეოდეს პატივისმოყუარებისა³¹ მიმართ ქალაქთასა, რომელთა აშენებდა. ხოლო იყო არცა ერთი, რომელიცა ღირსად შეწევნისა საგონებელ ბოროტი იყო³² და სიძულილი მისა მიმართ იყო მთავრებულთაგან, რამეთუ არა კეთილად-ყოფა მარადის მიზეზის-მოყუარებ არს წინამდგომარეთა მიმართ.

2. ამით წინა ღყოფი მნებებელ იყო შეწვენად ქამისა. ხოლო იფქლთა, ვინაჲთგან არა უმცირეს მენებელ იყვნეს³² ივინი, და არცა საკმარნი იყვნეს³³, დაღაცათუ შესაძლებელ იყოცა ღონიერ-ქმნა³⁴. მცირეთა მრავალთაგან კეთილად უქუე წენმარაცხელმან ყოვლითურთ არა უღებ-ქმნად შეწვენისა, სამკაული³⁵, რომელი იყო სამეფოთა³⁶ შინა მისთა ოქროსა და ვეცხლისა, დასკ-

1 საკირიობაჲსა AQ. 2 სამცველო S. 3 კეთილსახეობა S. 4 მისა AQ. 5 აღაშენნეს და|—Q. 6 უკუე S. 7 მეთსამედ აღ QS. 8 ვენებათა Q. 9 რაოდენთა Q. 10 მეფულა S. 11 ნუგეშინის-ცემისა მშ-ნ Q. 12 დაწყება S. 13 სენის S (ამ ადგილად თხრობა გრძელდება A-ში). 14 ხრწნა S. 15 წარწყმედილთა A. 16 სასოებასა AQ. 17 ვინაჲთგან AQS. 18 კმაყოფად A. 19 იყვნეს S. 20 წელიწადული AS. 21 რაოდენნი AQ. 22 აღილინეს A. 23 სისობისა A. 24 მოტეკება S. 25 ქუეყანა S. 26 იძულება S. 27 უღონობანი Q. 28 შეემთხუეოდეს A. 29 მიხუზოდეს S. 30 პატივის-მოყუარებისა A. 31 ბოროტი იყო|—QS. 32 იყვნეს|+ბელ იყვნეს A; იყვნეს S. 33 ივინი...იყუენეს|—S. 34 ქმნა A, ქმნა S. 35 სამეფოთა|+რომელი A.

რა, არცა რომელი კრძალულებით მოქმედებულ იყო, არცა რომელი კვ-
ლონებით მოქმედებულ იყო, ამისმან მრიდებელმან. და² წარავლენდა საჯ-
მართა ეგვიპტედ პატრონის მიმართ, მთავრობისა³ მიმღებელისა კესარის
მ.ა.რ. ამან, არა მცირედთა მისა მიმართ მილტოლვილთა ამათ საკმარებათა-
თვს, თვსაგან მოყუარედ მყოფმან იროდისმან, ცხოვნება⁴ მის⁵ ქუეშეთა
და უპირეპლესთა ვიდრემე მისცა იფქლი წარღებად და ყოვლითურთ მოს-
ყიდასა⁶ და განწიადებასა შეეწია, ვიდრელა დიდი კერძო ანუ თუ ყოველი
ექმნა ესე შეწვენა იროდის. რამეთუ იროდი⁷, მიიწინეს⁸ რამ ესენი, მი-
ზეზსა მოურნეობისა⁹ მისისასა მოქმედმან, არა მხოლოდ¹⁰ შეცვალნა¹¹ გან-
ზრახვანი¹², უწინარესად ბოროტად მქონებელთანი მისისა¹³ მიმართ, არამედ
და დიდი ჩუენება¹⁴ სიყუარულისა და მოურნეობისაცა ქმნა. რამეთუ პირ-
ველად ვიდრემე რაოდენნი¹⁵ შემძლებელ იყვნეს¹⁶ თავთა თვსთა მიერ ქმნასა
საზრდელთასა, განუყო მათ იფქლი, განაწილებასა¹⁷ ზედმიწევნითსა მოქმედ-
სა¹⁸ ამისა შემდგომად, ვინაფთგან¹⁹ მრავალნი იყვნეს, რომელნი სიბერისა²⁰
ძლით ანუ სხვსა რომლისამე სნეულებისა²¹ არა შემძლებელ იყვნეს ქმნად
თავთა თვსთათვს, საზრდელთა იზრუნა²² მათთვისცა²³, დამადგინებელმან პუ-
რისმოქმედლთამან და მზად მიმნიჭებელმან საზრდელთამან. ხოლო იზრუნა,
რამთა არა შეშინებულ იქმნენ ძვრისხილეთათაჲ მიერ, ვინაფთგან²⁴ იყვნეს
იგინი სამოსელთაცა ულონოებით²⁵, რამეთუ განიხრწნენს და ყოვლითურთ
მოაკლდეს საცხოვარნი, ვიდრელა არცა მატყლთა²⁶ საკმარებაჲ იყო, არცა
სხუათა²⁷ საფარველთა. ხოლო ვინაფთგან²⁸ ამათგანცა ულონო იქმნა, მიუმც-
ნო მახლოებულთა ქალაქთა მინიჭებაჲ ამათ ძლით სარგებელთა და თესლთა
მისცემდა სვრისასა შინათა. და ესე²⁹ არა უდარეს სარგებელ ეყო მას, რამე-
თუ აღსავე იქმნა ნაყოფიერებითა მადლისათა ქუეყანა, ვიდრელა ყოველ-
თა გამოსაზრდელთა კმა-იყვნეს³⁰ აღმოცენებულნი. ხოლო ვინაფთგან³¹ მკაი³²
აღმოჩნდა ქუეყანასა ზედა³³, არა უმცირესნი ხუთთა ბევრთა კაცთასა, რო-
მელნი მას გამოეზარდნეს აღმოცენებულნი³⁴, ხოლო ვინაფთგან³⁵ სოფელსა
შინა მუშაობად წარავლინნა და ესევითარითა³⁶ სახითა დიდად ვნებულისა
საქეფოსა მისისა ყოვლითა პატივისმოყუარებითა და მოსწრაფებითა აღმ-
მართებელმან, არა უდარეს გარემოსნიცა მისი, ესევითართა ვნებათა შინა
მყოფნი, აღსუბუქებულ ყვნა³⁷, რამეთუ არა არს, რომელი ულონობისათვს
298³⁸ მიმთხუეული და/კლებულ იყომცა³⁹ შეწვენასა პოვნად ღირსებისაებრ. არა-
მედ ერნი და ქალაქნი და მსოფლიონი, რაოდენთა⁴⁰ ულონობათაჲ შეემთხუე-
ოდა მოუოხებობისა ძლით უმრავლესთასა, მისა მიმართ მილტოლვილნი მი-
იღებდეს, რაოდენთა⁴¹ მოქნე იყვნეს, ვიდრელა აღრაცხილ იყვნეს⁴² ბევრნი
კოროსნი იფქლისანი, მიცემულნი გარეგან სამთავროსაჲ⁴³, ხოლო კოროსი
შთაიტევს⁴⁴ მოდთა ატიკურთა ათთა. და სამეფოსა⁴⁵ შინა განცემულნი კო-

1 დაქრა AD. 2 და—S. 3 მთავრობისა Q. 4 ცხოვნება A. 5 მისი AS. 6 მოსყიდვას S.
7 იროდის AQ. 8 მიწინეს A. 9 მოურნეობისასა AQ. 10 მხოლოდ A. 11 შეცვალნა S. 12 გნ-
ზრახნი A. განზრახვანი S. 13 მისა S. 14 ჩუენება S. 15 რამოდენნი A. 16 იყვნეს S. 17 განაწი-
ლებასა Q. 18 მოქმედმან Q. 19 ვინაფთგან AS. 20 სიბერესა AD. 21 სნეულებისა A. 22 იზრუნა A.
23 მათთვისცა A. 24 ულონობითა S. 25 მახვლთა QS. 26 სხვათა AQ. 27 ესე A. 28 იყვნეს S.
29 ვინაფთგან AQS. 30 კმა A. 31 ზედა—AQ. 32 აღმოცენებულნი—S. 33 ესევითარითა A. 34 ყუ-
ნა S. 35 დაკლებულ იყომცა A. 36 რამოდენთა AQ. 37 იქმნეს QS. 38 სამთავროსა S. 39 შთა-
იტევს A. შთაიტევს Q. 40 სამეფოს AS.

* A-ში თარი გვერდი ერთი ცდურით, 298-ით არის დანომრილი. განასხვავებლად დაგნობრეთ
298 და 298¹ ცდურებით.

როსნი იქმნნეს¹ რვანი ბევრნი. ესე მოურნეობამ² მისი და კეთილყამიერება³ მადლისა ესოდენისა შემძლებელ იქმნა თვთ და იუდელთა⁴ შორის და სხუათა⁵ მიმართ განთქმულ იქმნა, ვიდრელა ძველსა აღძრულნი სიძულილნი შეცვალებისათვის რომელთამე წესთასა შორის-იქმნნეს⁶ სამეფოთაგან ყოვლისა ნათესავისა მიერ და დაგება⁷ იხილვებოდა პატვისმოყუარებით⁸ შეწევნითა ძვრხილულობათა⁹ შინა. ხოლო ქება¹⁰ გარემოსთაგანთა¹¹ იქმნებოდა. და საგონებელ იყო თვთ ბოროტთა შემთხუევად უზემთავისთასა¹² სიტყვისათა შემამცირებელი სამეფოსა და არა რომელსა დამძენელი დიდებისა მიმართ, რამეთუ ულონობათა შინა სულდილობასა¹³ საკრველებით მაჩუენებელმან გარდაამკვდრნა¹⁴ სიმრავლენი, ვითარ დასამაითგან საგონებელ იყო არა ვითარ გამოცდილებამან ძველ სადმე¹⁵ მოქმედებულთამან საჭირო უკუე¹⁶ აწ, არამედ ვითარ მოქმენობითმან ზრუნვა¹⁷ მოურნეობამან.¹⁸

3. ხოლო მას ეამსა შინა შემწვობითი¹⁹ ძალი წარუვლინა კესარსა, ხუთასნი²⁰ რჩეულნი სხეულისმცველთაგან, რომელნიცა დალლოს²¹ ელიოს ზლუად²² მეწამულად²³ წარიყვანნა, მრავლად საქმარქმულნი მიათვს. კულად²⁴ უკუე ვინაფთგან²⁵ წარემართებოლის მას საქმენი სამეფოთა, აღაშენა ზემოქალაქსა თანა, დიდთა სახლთა აღმმართვემან და სამკაულითა შეამკუნა²⁶ მდიდრად²⁷ ოქროთა და ქვითა²⁸ და მოძერწვითა, ვიდრელა თითოეულსა²⁹ მათსა საყოფელნი აქუნდეს, მრავალთა მამაკაცთა შეპყნარებელმან. და კეთილად³⁰ და თანად საზომნი და სახელისდებანი, რამეთუ რომელიმე კესარისად, ხოლო სხუად აღიპპასად იწოდებოდა.

ხოლო მნებებელ იყო ქორწილსა, აღძრული ტრფიალებითისა გულისთქუმისაგან³¹, არა რომელსა განხილვასა მოქმედი თვისისა შუებისაებრ ცხორებისასა. ხოლო დასაბამი³² ქორწილთა მისთა ესევითარი იქმნა: სიმონ იყო იეროსოლუმელი, ძე ალექსანდრიელისა ვისიმე³³ შემწისა³⁴, მღღელი³⁵ საჩინოთა შინა. ხოლო ესუ³⁶ ასული უშუენიერესი მაშინ საეკუელთაგან შუენიერად. და ვინაფთგან³⁷ სიტყუად იყო ამის ქალისათვის იეროსოლუმელთა შორის, პირველად ვიდრემე სასმენელისა მიერ შემთხვა³⁸ იროდის ძლეულებად და ვინაფთგან³⁷ იხილაცა, განაცვრებდა³⁸ მას ყრმისა შუენიერებად. და კელმწიფებით ვიდრემე ქმნასა კუმევისასა³⁹ ყოვლითურთ არა მნებებელ იყო, გულისმსიტყუელი⁴⁰, რომელი ჭეშმარიტცა იყო, ვითარმედ იძულებად⁴¹ და მძლავრებად⁴² ეყუედროს⁴³ მას, არამედ უმჯობესად შერაცხა⁴⁴ ქორწინებით⁴⁵ მიყვანებად ქალისა. გარნა ვინაფთგან სიმონ უნ-

1 იქმნენს A. 2 მოურნეობა S. 3 კეთილშუენიერება AD, კეთილყამიერება QS. 4 იუდელთა A. 5 სხუათა A. 6 იქმნეს A. 7 დაგება A, დაგება S. 8 პატვისმოყუარებით S. 9 ძვრხილუობათა Q, ძვრხილულობათა S. 10 ქება S. 11 გარემოსთაგანთა A. 12 უზემთავისთასა QS. 13 სულდილობასა Q. 14 გარდაამკვდრნა A. 15 სადამე S. 16 უყო Q. 17 ზურუნვისა A. 18 მოურნეობამ Q. 19 შემწვობითა A. 20 ხუთასნი Q. 21 დალლოს Q, დალოს S. 22 ზლუად A. 23 მეწამულად A. 24 კვალად S. 25 ვინაფთგან AS. 26 შეამკუნა Q. 27 დიდად A. 28 ქვითა A. 29 თითოეულსა A. 30 და კეთილად—Q. 31 გულისთქუმისაგან S. 32 დასამამბა Q. 33 ვისიმე AQ. 34 მღღელი S. 35 ესვა A. 36 შემთხვა A. 37 ვინაფთგან A, ვინაფთგან Q, ვინაფთგან S. 38 განაცვრებდა S. 39 კუმევისასა S. 40 გულისმსიტყუელი Q. 41 იძულება Q. 42 მძლავრება S. 43 იუდელროს AQ. 44 შერაცხა A. 45 ქორწინებით A.

* Ἰερουσαλιμῆτις υἱὸς Βασιμῆθ 15²⁸ (საკუთარი სახელი ვიწმუნელა საზოგადოდ და თარგმნელთა: ὁ βασιμῆθ—დამამბარე, დამცველი).

ლო¹ იყო ნათესავობისა მიმართ და უდიდესი შეურაცხებისა² უმჯობესსა სახესა იკუმევედა³, გულისთქუმისა⁴ თვისისა აღმარობინებელი და უპატიოსნესად⁵ გამომაჩინებელი მათი, რამეთუ⁶ იისუს ვიდრემე, ძესა ფავისასა⁷, მიუღო ჰლდელთმთავრობა⁸, ხოლო⁹ სიმონ დაადგინა პატრიცისა ზედა¹⁰ და მზახობა¹¹ ქმნა¹² მისა მიმართ.

4. და ვინაჲთგან სრულ-იქმნა ქორწილი მისი, შეკმზადა¹³ სამცველოცა¹⁴ ადგილთა ზედა, რომელთა შინა სძლო¹⁵ იუდეელთა, ოდეს განერდომილ იყო მთავრობისაგან და ანტილონოს საქმეთა ზედა იყო. ხოლო ესე სამცველო¹⁶ შორავს¹⁷ იეროსოლუმათა¹⁸ სამეოცითა სტადიონითა და ბუნებით მტკაცე არს და შემზადებისა¹⁹ მიმართ მარჯუე. ხოლო არს მახლობელად სიმარჯუთ სიმაღლედ აღსრული კოშკი, კელით ქმნული, ვიდრელა ძუძუს ჰსგავს არს²⁰ სიმრგულითა. და გარემოზღუდვილ²¹ არს უმრგულესთა კოშკთა მიერ, მართლიადასა აღსავალსა მქონებელი თლილთა ხარისხთა მიერ აღშენებულთა ორასთა და ამათ შინა — საყოფელნი²² სამეფონი დიდბრწყინვალენი, სიმაგრედ ერთბამად²³ სამკაულად აღშენებულნი. ხოლო საფუძველსა თანა კოშკისასა²⁴ საყოფელნი²⁵ არიან ღირსსახილავად შემზადებულნი²⁶ და თანად/სხუანიცა და მოსაყვანებულნი²⁷ წყალთანი შორით და მრავალთა წარსაგებელთა მიერ მოქმედებულნი, რამეთუ ესე ადგილი არა სჭონებელ არს წყალსა. მახლობელი მიწისანი შენებულ არიან არაოდეს ერთისაცა ქალაქისაგან²⁸ და გოდოლსა ქალაქისა მწუერვალად მქონებელ არს სხვსა მკვდროვანისაგან²⁹.

5. ხოლო ვინაჲთგან³⁰ ყოველნი³¹ წარემართებოდეს მას ჯერისაებრ, ვითარ სასოებდა³² ვიდრემე, სამეფოსა შინა შფოთთა ყოველითურთ³³ არა მეჰუელობდა, ორკერძოვე³⁴ მორჩილთა დამადგინებელი: მოშიშებისა ძლით ვიდრემე არა იქმნიდა მტანჯველობათაგან³⁵, ხოლო მოურნეობით დიდსულ³⁶ იყო მძლეობათა შინა და შემოსა³⁷ გარემოს სიმტკიცე, ვითარცა ზღუდე და ამას მთავრებულთათვის³⁸, რამეთუ ქალაქთა ვიდრემე ზრახვდა სიმარჯუო და კაცთმოყუარებით და უძლიერესთა³⁹ პატრიც-სცემდა⁴⁰ კეთილყამიერებით, უდიდესთა მადლთა მოქმედი მათ მიერ, რომელთა მიანიჭებდა თითოეულსა. და დიდსულობასა⁴¹ ბუნებისა⁴² მეფობისა მიმართ უშუენიერებით მქონებელ იყო, ვიდრელა ყოველნი ყოველთა მიერ აღორძინდებოდეს⁴³. *ხოლო მყოფი ყოველთა მიმართ სხუათა, ამის მიერ განამრავლებდა საკუთართაცა

1 უნლოქყი A. 2 შეურაცხებისა S. 3 იქმევედა S. 4 გულისთქუმისა S. 5 აუპატიოსნესად A. 6 რ'მე ის AQ. 7 ფავისა S. 8 მლდელთმთავრობა S. 9 ხოლო და S. 10 ზედა A. 11 მზახობა A. 12 მზახობა Q. 13 ქმნა A. 14 შეზადა S. 15 სამცველოცა S. 16 სძლო A. 17 შორავს S. 18 იეროსოლუმეთა AQ. 19 აგრემოზღუდვილ A. 20 მზგავს არის S. 21 აგრემოზღუდვილ A. 22 საყოფელთა A. 23 ერთბამდ Q. 24 კოშკისა A. 25 სოფე ლნი AOS. ათათაჲჲჲ 1525 (=საგებობა). 26 შეკმზადებულნი A. 27 მოსაყვანებულნი S. 28 ქალაქისაგან/ქანაქულეყანნი S. 29 მკვდროვანისაგან S. 30 ვინაჲთგან AQS. 31 ყოველი A. 32 სსოთებდა A. 33 ყოველთა A. 34 ორკერძოვე A. 35 მტანჯველობათაგან A. 36 დიდსულ A. 37 შემოსა A. 38 მთავრებულთა A. 39 უძლიერესთა A. 40 პატრიც-სცემდა Q. 41 დიდსულობასა Q. 42 ბუნებისა S. 43 აღორძინდებოდეს Q.

* A-ში ამ ადგილთან ტექსტი არეულად არის წარმოდგენილი. ტექსტი ვალაგებთ, ხელნაწერთს ნუქერციას კი უცვლელად ვტოვებთ.

შონაგებთა თვისთა. არამედ გამომაჩინებელი ყოველთაგან დიდშუენიერებისა თვისისა^{1*}, მას^{2*} მარადის უდიდესისა მიმართ წარმართებულნი³ ამის მიწართისა უკუე პატივისმოყუარებისა და მსახურებისაგან, რომელსა ჰმსახურებდა⁴ კესარსა და უმეტეს შემძლებელთა ჰრომს⁵ შინა, გარდასულად⁶ წესთა იძულებოდა და მრავალთა სჯულისათა შესცვალებდა⁷. ქალაქთა აღმშენებელი პატივისმოყუარებით და ტაძართა აღმადგინებელი არა იუდეასა⁸ შინა, რამეთუ არცა თავს-იდებდეს ესევიტართა უსახურთა უჭეროდ შერაცხილობისათვის ჩუენ⁹ მიერ, რამთამცა ქანდაკებულნი¹⁰ და სახენი¹¹ მიჰსგავსებულნი პატივი-იციემბოდეს¹² ელინურისა სახისაებრ, ხოლო გარემოსსა სოფლებსა და ქალაქებთა¹³, ესრეთ შემჰზადებდა¹⁴ იუდეელთა მიმართ სიტყუამყოფელი¹⁵ ვითარმედ არა¹⁶ თავისა მიერ თვისისა, არამედ მცნებთა¹⁵ და ბრძანებთა¹⁶ მიერ მოქმედებს, ხოლო კესარსა და ჰრომთა¹⁷ ესოდენსა მიანიჭებდა სათნო-ყოფასა, ვიდრედა არცა თვსთა წესთათვის, რაოდენ¹⁸ მათისა პატივისმოყუარებით მოსწრაფე იყო. თვთ ვიდრემე ყოვლი-ღურთ მომმადლელებელი მისი ანუ რამთა პატივისმოყუარე ქმნილმან უდიდესნი საკსენებელნი მთავრობისა მისისანა დღუტე/ვენეს შემდგომთა, რომლისა წარსაგებელნი ქმნა¹⁹ მისა²⁰ მიმართ.

2981v

6. ხოლო ვინაფთვან²¹ იხილა მახლობელად ზღვსა ადგილი მარჯუე შეწყნარებდა²² ქალაქსა, რომელი ძველად სტრატონის გოდლად იწოდებოდა, მომრგულებით შუენიერად აღაშენა და შენებითა²³ აღმართა ყოველი მტკიცედ არა²⁴ ვითარ დამთხვევით, არამედ ქვისა თეთრისაგან და სამკაულთა²⁵ სამეუფოთა ბრწყინვალეთა და საყოფელთა სამოქალაქოთა მიერ შემამკობელმან. ხოლო მიმნიჭებელმან დიდისა²⁶ და უზეშთაესისა²⁷ საქმისა, უღელვო²⁸ ლომენა^{3*} სიდიდით ვიდრემე მსგავსი²⁹ პირიასა³⁰ და შთასაყვანებულთა¹ მქონებელი შინათაგან და მეორეთა ლომენათა. ხოლო შენებითა საჩინო³², რამეთუ არცა ადგილისაგან აქუნდა სიმარჯუე სიდიდისა, არამედ მოქმედებულთა³³ და მრავალთა წარსაგებელთა მიერ სრულ-იქმნა³⁴. რამეთუ მდებარე არს ქალაქი ფენიკიასა³⁵ შინა, ეგვტედ წარსაგალსა ზღუასა თანა, საშულა³⁶ იოპისა³⁷ და დორათა. ქალაქებნი არიან ესენი მცირენი ზღვსპირისანი³⁸, ძნელსა ლომენასა მქონებელნი ლივას³⁹ მობერაეთა ძლით. რომელნიცა ღელვათა ზღვსპირად განზიდველნი არა დაწყნარებითსა⁴⁰ საყოფელსა მომცემელ არიან, არამედ საქირო არიან⁴¹ მრავლად მიდმორაყეულობდა⁴² მრავალთა ლუზათა⁴³ ზედა. ესე ძნელდადებულობაჲ ადგილისა

1 წარმართებულის S. 2 მსახურებდა S. 3 რომს S. 4 გარდასულად S. 5 შეცვალვდა AQ, შესცვალვდა S. 6 იუდაისა A. 7 ჩვენ S. 8 ქანდაკებულნი A. 9 სახენი A. 10 პატივის-იციემბოდეს Q. 11 აქალაქებთა A. 12 შემზადებდა S. 13 სიტყამყოფელი A. 14 არა A. 15 მცნებთა Q. 16 ბრძანებთა A. 17 აპრომა A, რომთა QS. 18 რაოდენ Q, რაოდენი S. 19 ქმნა A. 20 ამისა AQ. 21 ვინათენ AQS. 22 შეწყნარებდა A, შეწყნარებულად Q. 23 აწენებთა A. 24 არა A. 25 სამკაულთა A. 26 დედისა A. 27 აუზეშთაესისა A, უესთაესისა Q. 28 უღელვო AQ. 29 მსგავსი S. 30 პირიასა A. 31 აშთასაყენებლთა A, შთასაყვანებლთა S. 32 საჩინო A. 33 მოქმედებთა S. 34 იქმნა A. 35 ფენიკიასა A. 36 საშულა Q. 37 იოპისა S. 38 ზღვსპირისანი A. 39 ლომენასა... ლივას ლომენა ლივას AQ. 40 ანაჲ ἰβη ἁρεσθῶν 15³⁹⁹ (=ძნელ, მოუხერხებელი ნავსადგური სამხრეთ-დასავლეთის ქარების გამო). 41 დაწყნარებთა S. 42 არს Q. 43 მიდმორაყეულობა S. 43 ლუზათა AQS.

...1 ხოლო...თვისისა—AQ. 2* ეს ადგილი გვერდის ბოლომდე A-ში არის 2981 r-ს 24-ე სტრიქონიდან 2981 r-ს ბოლომდე. 3* ἰβη 15³⁹⁹ (=ნავსადგური).

განპარათა და მოზღუდა¹ სიმრგულე ლიმენისაჲ, რაოდენ² კმა იყო კმელისა მიმართ და ლიმენებამ³ დიდთა სტოლთა⁴. და ქვანი⁵ ფრიად დიდნი შთაუტყვენა სიღრმესა შინა⁶, ვითარ ოცსა⁷ მკარსა⁸ და უმრავლესნი⁹ ხეთთა¹⁰ ბიჭთანი იყვნეს სრგრკითა და სიფართითა¹¹ არა უმცირესნა¹² ათრავმეტთა¹³ ბიჭთასა და სიღრმით¹⁴ ცხრათასა. ამათგანნი რომელნიმე უღადეს იყვნეს¹⁵, ხოლო რომელნიმე—უმცირეს¹⁶. და შენებამ¹⁷ უკუე, რაოდენი¹⁸ იმოქმედა ზღუასა¹⁹ შინა, იყო ორასთა ბიჭთა²⁰. ამათგანი ვიდრემე ნახევარი წინამდებარე²¹ იყო ღელვათა მიმართ²², რაჲთა მუნ მომამდოვრებელა²³ ჰბრძოდეს ღელვათა²⁴, წინასაღელვოდ²⁵ უკუე იწოდებოდეს. ხოლო ნეშტა გარემოვლიდა ზღუდე²⁶, ქვისა კოშკთა მიერ მოზღუდვილი²⁷ და ზღუდე ქვისა კოშკთა, რომელთა უდიდესი დრუსოდ სახელ-იდების, ფრიად რაჲმე კეთილად მოქმედებული, სახელისდებასა²⁸ მიმღებელი დრუსოს მიერ, კესარისა შვილისა, აღსრულებულისა ახლად. ხოლო კამარანი²⁹ ქმნილ იყვნეს³⁰ მრავალნი საყოფელად ნავტელთა³¹. და წინა³² კერძო მათსა აღმოსავალისა ფართოსა მრგულივ მოუცავს ყოველი ლიმენი³³, მნებებელთათვის შეუნიერად³⁴ სავალსა. ხოლო შემოსავალი და პირი³⁵ ვორეასა³⁶ კერძო³⁷ (4⁰) ქმნილ არს, რომელი უმაღლესი ქართა არს. და დაფუძნებამ³⁸ ყოვლისა მომრგულუბისა ესევეთარი არს — მარცხენით შემომავალთასა კოშკი დამტკიცებულ არს, ფრიად მტკიცედ მქონებელი, ხოლო მარჯვენით ორნი ქვანი დიდნი და უდიდესისა³⁹ კოშკისანი მრჩობლ კერძონი მართლმდგომარე არიან და შეუღლებულ. ხოლო გარემოს ლიმენისა⁴⁰ მდებარე არიან ქვისა თლისაგან შემზადებულნი სამკვდრებელნი და საშუალ⁴¹ კოშკი რაჲმე აღმართებულ არს, რომელსა ზედა ტაძარი კესარისა⁴² საჩინო არს შემავალთათვის, მქონებელი ქანდაკებულთა ერთსა ვიდრემე ჰრომისასა⁴³, ხოლო სხუასა⁴⁴. — კესარისასა. და თანად⁴⁵ ესე ქალაქი კესარიად იწოდების კეთილისა ნივთისა და შემზადებისა⁴⁶ მიმთხუეული. ხოლო მის ქუეშე კამარანი არიან და არუბნი⁴⁷ არა უმცირესსა მოქმედებასა⁴⁸ მქონებელნი ზენა კერძო აღშენებულთასა⁴⁹. ამათგანნი რომელნიმე ზომიერსა განშორებასა⁵⁰ მქონებელ არიან ლიმენსა მიმართ და ზღუსა⁵¹. ხოლო ერთი, მგუარდლად მდებარე⁵², გარემომრტყმელ არს ყოველთა, რაჲთა წყმანი და განავალნი მკვდრთანი ადვილად თანა-წარირეცხებოდინ⁵³ და თანად⁵⁴ რაჲემს გარეგანით⁵⁵ მოვადოდის ზღუად⁵⁶, რაჲთა განიდინებოდის და ყოველსა⁵⁷ ქალაქსა არა წარარღუნედეს⁵⁸. შემზადა უკუე თეატრონიცა მას შინა ქვათა მიერ, ნოტიოთ⁵⁹ კერ-

¹ ამოზღუდა A. ² რაოდენ AQ. ³ აღმენებამ A, ლიმენება S. ⁴ აქვანი A. ⁵ შინა A. ⁶ ოცსა A. ⁷ უმრავლესნი A. ⁸ სიფართითა A. ⁹ უმცირესთა A. ¹⁰ ათრავმეტთა A. ¹¹ ახლად მით A. ¹² იყვნეს S. ¹³ უდიდეს A. ¹⁴ აშენებამ A. ¹⁵ რაოდენნი A, რაოდენნი Q, რაოდენნი S. ¹⁶ ზღუასა A. ¹⁷ ბიჭთა A, ბიჭთა Q. ¹⁸ წინამდებარე Q. ¹⁹ მიმართ—AS. ²⁰ მომამდოვრებელი A, მომამდოვრებელი S. ²¹ ღელუასა Q. ²² წინასაღელვოდ S. ²³ ზღუდე S. ²⁴ მოზღუდვილი A. ²⁵ სახელისდებასა AQ. ²⁶ კამარანი S. ²⁷ იყვნეს S. ²⁸ აწინა A. ²⁹ ლიმენი A, ლიმენი QS. ³⁰ შეუნიერად S. ³¹ პირი A. ³² ვორეასა S. ³³ კერძოთ S. ³⁴ დაფუძნებამ A, დაფუძნებამ S. ³⁵ აღმოსავალისა S. ³⁶ ლიმენასა A, საშუალ Q. ³⁷ კესარსა A. ³⁸ რომისასა QS. ³⁹ სხუასა A. ⁴⁰ თანად A. ⁴¹ შემზადებისა A. ⁴² რუბნი QS. ⁴³ მოქმედებასა Q. ⁴⁴ აღშენებულთასა QS. ⁴⁵ გარემომრტყმელსა Q. ⁴⁶ ზღუსა A. ⁴⁷ მდებარე Q. ⁴⁸ წარირეცხებოდინ A, წარირეცხებოდინ QS. ⁴⁹ თანად A. ⁵⁰ გარეგანით A. ⁵¹ ზღუად QS. ⁵² აქა A. ⁵³ წარღუნედეს S. ⁵⁴ ნოტიოთ AQ. ⁵⁵ თანად 15³⁸⁴ (=ფლოტი). ⁵⁶ იყუნად 15³⁸⁴ (სიგარის ერთეული, 1, 85 მ.). ⁵⁷ იყუნად 15³⁸⁴ (=50). ⁵⁸ იყუნად 15³⁸⁴ (=შეზღავრთათვის). ⁵⁹ იყუნად 15³⁸⁴ (=ჩადლოვის მხარედ).

ძო ლიმენა უკანით¹(*) მრავალ/სა სიმრავლესა კაცთასა დატევნად² შემ- 299
 ძლებელი და სიმარჯეთ მდებარე ზღვსა მიმართ მოსახედველად³. ქალა-
 ქი ვიდრემე უკუე ესრეთ სრულ-იქმნა ათორმეტისა წლისა ეამთა შინა
 და მუშაობასან შინა ამისსა არა მცონარე იყო მეფე და წარსაგებელთა⁴
 კმასყოფელად იქუმეველად⁵.

თ. 10

11*. ხოლო ვინაფთვან⁶ ამათ იყო და სეეასტი⁷ ქალაქისა მოზღუდვილ
 იყო⁸, სთნდა წარვლინებად ყრმათა მისთა პრომსი⁹, ალექსანდროსი¹⁰ და
 არისტოვეულოსი, შემთხუვეად კესარისა. ესენი უკუე მიიწინეს რამ, საყო-
 ფელ ვიდრემე¹² მათდა¹³ იყო სახლი¹⁴ პოლიონისი, მამაკაცისა ფრიად მოს-
 წრადისა იროდის მიმართ სიუყარულისა და განუტევენა¹⁵ კესარისაცა მიმართ
 წარსლვად¹⁶, რამეთუ შეიწყნარანა ყრმანი იგი ყოვლითა კაცთმოყუარებითა
 კესარმან და მისცა კელმწიფებამ¹⁷, რომლისაცა ნაშობთა მისთავანისა მწე-
 ბებელ იყო¹⁸. და ამას თანა ქუეყანასაცა ტრაზონისა და ვატანია¹⁹ და აერა-
 ნიტი მისცა²⁰, ესევეთარისა მიზეზისათვის მიმღებელმან: ზინოდოროს ვინმე
 მომიზღებელ იყო²¹ სახლსა ლუსიანოსისა²². ესე ვიდრემე მოსავალთა
 მხოლოდ არა კმა-იყოფდა, არამედ საავაზაკითა²³ მქონებელნი ტრაზონს
 შინა უმრავლესსა შესაძინელსა მიიღებდეს, რამეთუ მკვდრობენ მამაკაც-
 ნი მათნი²⁴ ადგილთა შინა, ტაკებით²⁴ მცხოვრებელნი²⁵, რომელნი დამას-
 კოელთავან²⁶ მიიტაკებენ. ხოლო ზინოდოროს არა აყენებდა, არამედ თვთ
 იგაცა ეზიარებოდა სარგებელთა. ხოლო²⁷ მახლობელთა ადგილთანი, ბორო-
 ტებით მქონებელნი, შეასმენდეს უარროს²⁸, მაშინ მთავრად მყოფსა, და
 მიწერა სათნო-უჩნდათ²⁹ მათ კესარისა მიმართ ზინოდოროს უსამართლო-
 ებისათვის³⁰. ესენი რამ ეუწყუნეს კესარსა, ნაცვალ-უწერა გამოღებამ³¹ საავა-
 ზაკოთა და ქუეყანასა იროდისთვის მიცემამ³², რამთა მოურნეობისა მისისა
 მიერ არლარა³³ ძვრხილულ იქმნებოდიან მახლობელნი ტრაზონისანი, რამეთუ
 არა ადვილ იყო დაყენებამ³⁴ მათი ავაზაკობისა ჩუეულებასა³⁵ შინა ქმნათა
 და არა რომლით სხვთ ცხოვრებასა³⁶ მქონებელთა, რამეთუ არცა ქალაქნი³⁷,
 არცა მონაგებნი ავარაკთანი იყენეს³⁸ მათთვის, არამედ მისალტოლველნი³⁹
 მიწასა შინა და ქუბათა⁴⁰ და ზიარი⁴¹ ცხოვრებამ პირუტყუთა თანა. ხოლო

1 უკანით Q. 2 დაატევნად A. 3 ასიმარჯეთ A. 4 მისსახედველად A. 5 მუშაობასა Q.
 6 აწარსაგებელთა A. 7 იქმვედა S. 8 უნათ⁶ AQ. 9 ასევესუ A. 10 რომს S. 11 ალექსანდროსი S.
 12 ვიდრე A. 13 მათსა A. 14 სახლ AQ. 15 აგ-უტევენა A. 16 წარსლვად S. 17 კელმწიფება S.
 18 მწებებელ იყო] +მემკვდრე ყოფად S. 19 ავატანია A. 20 მისცა A. 21 მოზღუდვილ იყო AQS.
 22 საავაზაკოთა A. 23 მათ Q. 24 ხატებით A. 25 მცხოვრებელნი] +მათნი A. 26 დამასკოელთავან
 A. 27 ხოლო] +სარგებელთა A. 28 უარროს S. 29 უჩნდა AQ. 30 უსამართლოებისათვის A. 31 გა-
 მოღება S. 32 მიცემა Q. 33 არლარა Q. 34 დაყენებამ A, დაყენება S. 35 ჩუეულებასა Q, ჩუეულ-
 ლებას S. 36 ცხოვრებასა Q, ცხოვრებას S. 37 ქალაქი S. 38 იყენეს S. 39 მისალტოლველნი AQ.
 40 ქუბათა A. 41 აზიარი A.

* καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς ἰσχυρῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀποστολή ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς 298 ἢ-ს 9-10 ἰσχυρῶς. 1* ἢ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀποστολή ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς 298 ἢ-ს 9-10 ἰσχυρῶς. 2* ἢ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀποστολή ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς 298 ἢ-ს 9-10 ἰσχυρῶς. 3* ἢ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀποστολή ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς 298 ἢ-ს 9-10 ἰσχυρῶς. 4* ἢ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀποστολή ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς 298 ἢ-ს 9-10 ἰσχυρῶς. 5* ἢ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀποστολή ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς 298 ἢ-ს 9-10 ἰσχυρῶς.

მოკლეოვნებით¹ არიან მათ მიერ შესაკრებელნიცა წყალთანი და შესამზადებელნი² საზრდელთანი და შემძლებელ არიან უმრავლესსა უჩინოებით წინააღდგომად. და თანად შესავალნი იწრო არიან და ერთისა მხოლოდ დამტევნელ, ხოლო შინაგან უზომოდ დიდნი და მრავალთა დატევნად მოქმედებულნი. და ზენა უკუე საართული არა მაღალ არს, არამედ მდაბალ. ხოლო ყოველი კლდისაგან არს ზრქელისა და გზამ უცნაური⁴ არს, უკუეთუ არა კუერთხი⁵ ვინმე იკუმისო⁶ წინამძღუანელობით⁷, არცა რამეთუ⁸ ესენი მართლად არიან, არამედ მრავალთა მქონებელ არიან. ამათ მიერ ვინამთვან⁹ ბოროტისყოფისაგან მახლობელთასა დაიყენებოდეს¹⁰, ურთოერთარს¹¹ მიმართ სახე-ავაზაკობისა მათისა იკუმეედეს¹², ვიდრედა არცა ერთი სახე¹³ უსჯულოებისა დატევებულ იყო მათ მიერ¹⁴. და მას¹⁵ შინა ძიილო რამ უკუე იროდი მაღლი ესე კესარისაგან, განსრულმან ქუეყანად მიმართ შეცნიერებითა წინამძღუართათა, თანად ბოროტისყოფელნი და-აცხრნა¹⁶ და გარემოს მკვდრთა უშიში მშვდობამ მიანიჭა.

2. ხოლო ზინოდროსს, შეწუხებული პირველად¹⁷ ვიდრემე მღლებსათვს მისგან მთავრობისა¹⁸ უფროსლა¹⁹ უკუე შურითა²⁰ იროდის მიმართ გარდაცვალებისათვს მთავრობისა, რომს წარვიდა შესმენად მისსა. და იგი ვიდრემე უსაქმოდ უკუე მოიქცა. ხოლო წარივლინა²¹ აღრიპა კესარისა მიერ წიად იონიოსა მონაცვალედ²². და ამას, მიტვლინეს²³ შინა²⁴ დაზამორებულსა²⁵, შეემთხვა იროდი, რამეთუ ფრიად მოყუარე იყო და მეგობარი მისი და ესრეთ²⁶ კულად იუდეად უკენ-იქცა. ხოლო ვიეთნიმე ლადარელნი მივიდეს აღრიპას მიმართ, შემასმენელნი იროდისნი. და ესენი²⁷ მან, არცა სიტყუესა²⁸ მიმცემელმან მათთვის, მეფესა წარუვლინა შეკრულნი და თანად²⁹ არავნი, უწინარეს სიძულილსა მქონებელნი იროდის მთავრობისა მიმართ, აღიძვოდეს³⁰ და შეშფოთებასა³¹ კელ-ჰყოფდეს საქმეთა მისთა მაშინ მი-
 298¹ ზეზითა, ვითარ იგინი ჰგონებდეს, ჭეროვანითა³², რამეთუ ზინოდ/როსს³³ აწვე, უსასო³⁴ ქმნილი თვსთაგან, წინამსწრობელ იქმნა კერძოსა³⁵ რომელსამე სამთავროსა ავრანიტისაგან მიცემად მათდა ორმეოცდაათთა ტალანტთაგან³⁶. ესე ვინამთვან³⁷ იპყრობებოდა მინიჭებული კესარისაგან, ვითარ არა მართლიად დაკლებულნი³⁸ ამისგან, მოსაჯულობდეს³⁹ მრავალგზის ვიდრემე ზედამოსლვათა⁴⁰ და იძულებასა⁴¹ მნებებელნი და ოდესმე⁴² სიტყუაყოფათა⁴³ ზოქვენულნი. ხოლო არწმუნებდეს უღონოთა მკვდართაცა და უბოროტეს-

1 მოკლეობით A. 2 შესამზადებელთანი AD. 3 აგზა A. 4 უცნაურისა A. 5 კუერთხი S. 6 იკუმისო A. 7 წინამძღუანელობით S. 8 არცა რამეთუ—Q. 9 ვინამთვან AQS. 10 დაიყენებოდეს A. 11 ურთოერთარს Q, ურთოერთათას S. 12 იკუმეედეს—AQ, იხმეედეს S. 13 სახე—AQ. 14 დატევებულ... შერი დატევებულ AQ. 15 ამას Q. 16 დააცხრნა S. 17 არ AAKH 101 15345. 18 მთავრობასა Q. 19 უფროსლა AQS. 20 შურითა A. 21 წარავლინა Q. 22 მონაცვალედ S. 23 მიტვლინეს S. 24 შინა—AQ. 25 დაზამორებულსა A. 26 ესრეთ A. 27 ესენი A. 28 სიტყუესა Q. 29 თანად A. 30 აღიძვოდეს A, აღიძვოდეს Q. 31 აწმეფოთებასა A, შეშფოთებასა QS. 32 ჭეროვანი. AQ. 33 ზინოდროსს A. 34 უსასოთა A. 35 კერძოსა A. 36 ტალანტთათვს QD. 37 ვინამთვან AQS. 38 დაკლებულნი A. 39 მოსაჯუობდეს A. 40 ზედამოსლვათა S. 41 იძულებასა Q. 42 აღდესმე A. 43 სიტყუაყოფათა Q.

თა¹, რამეთუ მოსავ იყენეს² მარადის და შფოთთა³ მიმართ მოსწრაფე, რო-
გელაა ზედა იხარებენ ფრიად ბოროტად მყოფნი ცხოვრებასა⁴ შინა. ამათ
პრაკლით ჟამითგან მოქმედებულად მეცნიერი იროდი არა სიბოროტისა
შიერ, არამედ სიბრძნისა, დააწყნარებდა შფოთთა⁵, არა ღირსად შემრაცხე-
ლი მიზეზთა მიციემისა⁶.

3. ამას შინა ვინაჲთგან მეფობა⁷ მისი მეათშვდმეტედ⁸ წლად აღიწია,
კესარიად აღვიდა⁹. და მაშინ ლადარისა მკვდრნი უმრავლესნი შეასმენდეს¹⁰
იროდის, ნძიზედ და მძლავრად მეტყუელნი მისნი ბრძანებათა¹¹ მიერ. ხოლო
ამათ მკადრეობდეს, ვინაჲთგან ესრეთ მდებარე¹² იყო და შეასმენდა მას
ზინოლოროს და ფიცთა¹³ მოქმედ იყო¹⁴, ვითარმედ არა უტეოს¹⁵ ყოვლითა
ს. ხითა მეფობასა¹⁶ მიღებალ¹⁷ იროდისგან¹⁸ და კესარისა განსაგებელსა თა-
ნაშეძენა¹⁹. ამათ მიერ რწმუნებულთა ლადარელთა²⁰ არა მცირელი შესმენა
ქნეს²¹, მინდობილთა მათთა, რომელნი აღრიპას მიერ მიეცნეს სატანჯვე-
ლად და არა დაისაჯნეს²², ვინაჲთგან²³ განუტევნა იროდი და არა რომელი
ბოროტი ქმნა²⁴ მათ ზედა, რამეთუ დაღაცათუ სხუად²⁵ ვინმე არა საგონე-
ბელ იყო, ესრეთ შეუწოდებელი თესთა მიმართ, არამედ სულდი იყო უცხო-
თა ნაყოღებასა მიტევებალ²⁶ ნეასმენდეს²⁷ რამ უკუე მას, ვითარ მაგინებელ-
სა და მიმტაცებელსა²⁸ და ივარამქმნელსა ტაძართასა, იროდი ვიდრემე შ-
უშფოთებელად მზა იყო სიტყვსაგებისა მიმართ. ხოლო კესარი შეეწოდა
მას, არა რომლისა სიყუარულისა შემცვალებელი²⁹ აღშფოთებისათჳს ერა-
სა³⁰. და პირველსა ვიდრემე ღღესა შინა ამათ ძლითნი სიტყუანი ითქუნეს
და შემდგომთა შინა არღარა³¹ იყო გამოძიება³², რამეთუ ლადარელნი, ხედ-
ვიდეს რამ წამისყოფასა³³ კესარისასა³⁴ და შესაკრებელისასა, ჰგონეს, რომე-
ლიცა³⁵ ჭერ-იყოცა, ვითარმედ განცემულ იქმნენ ივინი მეფისა მიერ სატან-
ჯველად და რომელნიმე მათგანნი მოაქუდინებდეს თავთა თესთა ღამით³⁶ და
სხუანი სიმაღლისაგან შთავარდებოდეს³⁷ ქუე, ხოლო სხუანი, მდინარედ შთა-
ვრდომილნი, განიხრწნებოდეს. და ესენი³⁸ საგონებელ იყვნეს³⁹ შესმენად
კადნიერებისა და ცოდვისა მათისა. ამიერ არა დამაყენებელმან⁴⁰ კესარ განუ-
ტევა იროდი მიზეზობათაგან⁴¹. ხოლო არამცირე ბედნიერობა⁴² შეუღდა
ქმნულთა, რამეთუ ზინოლოროსს განუსქდეს⁴³ ნაწლევნი მისნი და ფრიალი⁴⁴
სისხლი განვიდა უძლურებისა მისისაგან და ესრეთ⁴⁵ ანტიოქიას⁴⁶ შინა სვრა-
ასასა დაუტევა⁴⁷ ცხოვრება⁴⁸. ხოლო კესარ ამისიცა ნაწილი, არა მცირედ
მყოფი, იროდის მისცა, რომელი საშუალ⁴⁹ ტრაბონისა⁵⁰ და ლალილუამსა⁵¹

¹ უბრეტესთა A. ² იუნეს S. ³ აშფოთთა A. ⁴ ცხოვრებასა Q, ცხოვრებასა S. ⁵ შფო-
ფოთთა A. ⁶ მიციემისა QS. ⁷ მეფობა S. ⁸ მეათხვდმეტედ AS. ⁹ შეასმენდის A. ¹⁰ ბრძანებ^ათა Q.
¹¹ მღებ^არე Q. ¹² აფცთა A. ¹³ იყო A. ¹⁴ უტეოს A, უტევის Q. ¹⁵ მეფობ^ა Q. ¹⁶ მიღება
ბალ A, მიღებ^ალ Q. ¹⁷ იროდისგან S. ¹⁸ თანაშეძენა Q. ¹⁹ ლადარელთა Q. ²⁰ ქმნას AQ.
²¹ დაისაჯნეს A. ²² ვინაჲ AQS. ²³ ქმნა A; ქმნა S. ²⁴ სხუ QS. ²⁵ მიტევებ^ალ Q. ²⁶ შეას-
მენდეს Q. ²⁷ მიტაცებ^ალ AQ. ²⁸ შემტყულებელი S. ²⁹ ერსა Q. ³⁰ არღარა A. ³¹ გამოძიება S.
³² წამისყოფით A. ³³ კესარისა S. ³⁴ რომელი Q. ³⁵ ღამე S. ³⁶ შთავარდებოდეს A. ³⁷ აესენი A.
³⁸ იუნეს S. ³⁹ დამაყენებელმან Q. ⁴⁰ მიზეზობათაგან Q. ⁴¹ ბედნიერობა A, ბედნიერობა S.
⁴² განუსქდეს A. ⁴³ აფ^ალ A. ⁴⁴ აესრეთ A. ⁴⁵ ანტიოქიელ AQ. ⁴⁶ ლალილუამსა A. ⁴⁷ ცხოვრება S.
⁴⁸ საშუალ Q. ⁴⁹ სტრაბონისა S. ⁵⁰ ლალილუამსა A.

* 'Hბთ ბ'აღთმ ვჳც წიჳილ^აიჳც ჳანაჳიბიჳდთჳთ რარი^აბ^აც ჳი^აც ჳა^ასარ ჳც
Συρια ძφίρετο 15⁸⁴ (=მისი მღერძის მქედინებე წელს კესარი ჩავდა სრაიშ).

იყო, ულანთა¹ და პანიად² და გარემოს³ სოფელი და დაადგინა⁴ იგი ერთად სვრისა⁵ განმგებელთა თანად⁶ და ამცნო, რაათა განზრახვითა მისითა იქმნებოდინა ყოველნი. მაშინ ყოვლითურთ ესოდენსა ბედნიერობასა⁷ ზედა აღვიდა⁸, ვიდრეღა ორთა ამათ განმგებელთაგან⁹ მთავრობასა¹⁰ პრომთასა¹¹, ესოდენ დიდად-ყოფასა შინა კესარისასა, ამისსა აღრიპპასა¹² მისა მიმართისა სიყუარულისათეს. კესარ¹³ ვიდრემე ყოვლითა არა პატიეს-სცემდა¹⁴ აღრიპპას უმეტეს იროდისასა, ხოლო აღრიპპა, შემდგომად კესარისა, პირველსა¹⁵ ადვილსა სიყუარულისასა მისცემდა იროდის. ესოდენისა¹⁶ კადნიერებისა მქონებელმან გამოუთხოვა ძმასა თესსა, ფერორას¹⁷, კესარისაგან ოთხმთავრობად, მიმნიჭებელმან სამეფოსაგან ასთა ტალანტთამან, რაათა უკუეთუ რომელსამე მგნებელ იქმნეს¹⁸. იგი, უშიშოება¹⁹ აქუნდეს მიერ და არა პერობილ იქმნენ²⁰ ძენი მისნი. ხოლო ვინაფთავან²¹ წარავლინა კესარი ზღუადმი²², ვითარ უკუე²³ მოიქცა სამკვდრებელსა შინა ზინოდროსისა²⁴, შეუპიერი ტაძარი აღუმართა მას ქვისაგან თეთრისა, მახლობელად პანიად წოდებულისა. ესე ქვაბი არს მთასა შინა შუენიერი, ხოლო ქუეშე²⁵ კერძო მისსა განაბებულება²⁶ მიწისა და სიღრმე დიდად განხეთქილი და წყლითა უძრავითა აღსავსე და ზენა კერძო²⁷ მთა ყოვლად დიდი და ქუეშე²⁸ კერძო²⁹ ქვაბისა აღმოუცენებია³⁰ წყარონი იორდანისა მდინარისანი. ესე აღვილი, სახინოდ მყოფი, შეამკო³¹ ტაძრისა³² თანა, რომელი აღაშენა³³ კესარისათეს.

4. მაშინ მესამე ნაწილი ხარკთა მიუტევა³⁴ სამეფოსა მისისა³⁵ ქუეშე მყოფთა, მიზეზად ვიდრემე, რაათა აღმართნეს³⁶ უნაყოფობისაგან³⁷, ხოლო უფროასლა შეძინებასა³⁸ მოქმედი სიძულილსა მქონებელთა³⁹ მისა⁴⁰ მიმართ, რამეთუ მოქმედებასა შინა ესევეთართა მოლონებათასა⁴¹, ვითარ დაქსნისათეს⁴² კეთილმსახურებისა მათისა და შეცვალებისათეს⁴³ წესთასა ბოროტად სოთმენდეს და სიტყუანი ყოველთანი იქმნებოდეს განრისხებულთა და აღშფოთებულთანი მარადის. ხოლო იგი, ზედვიდა⁴⁴ რა⁴⁵ ამას⁴⁶ ესევეთარისათეს მიმართ⁴⁷, მრავლისა ზრუნვისა⁴⁸ მქონებელ⁴⁹ იყო, რამეთუ მიუღებდა მათ მოცალეებათა⁵⁰ და აწუევედა⁵¹ მათ მარადის შრომათა მიმართ. და არცაჲა კრებად შეენდობოდან⁵² ქალაქისა შინათა, არცა ერთბამად⁵³ ზიარებად ზრახვათა⁵⁴ შინა და ქვევითა⁵⁵, არამედ⁵⁶ ყოველთაგან იცეებოდეს⁵⁷ და მძვწვარენი სატანჯველნი⁵⁸ იყუნეს⁵⁹ ესევეთართა შინა პოვნილთანი. თანად მრავალნი, ცხადად და მიფარვითცა სამცველოდ⁶⁰ კრკანისა⁶¹ აღყვანებულნი, მუნ

1 ულანთა A. 2 აპანიად A. 3 პანიად S. 4 გარემოსი AQ. 5 დაადგინა A. 6 თანა S. 7 ბედნიერობასა AQ. 8 აღვიდა A. 9 განმგებელთა A. 10 მთავრობასა Q. 11 რომთასა QS. 12 აღრიპპას S. 13 კესარი S. 14 პატიეს-სცემდა Q. 15 პატიეს-სცემდა S. 16 პლასა Q. 17 ესოდენისა S. 18 ფერორას S. 19 იქმნენ AS. 20 უშიშოება A. 21 იქმნენ A. 22 ვინაფთავან AQS. 23 ზღუადმი A. 24 ზღუადმი Q. 25 უკ S. 26 ზინოდროსისა AQ. 27 ქუეშე S. 28 განხეთქილი იყო A. 29 აბენა კერძო A. 30 აქუეშე A. 31 კერძო A. 32 აღმოუცენებია A. 33 შეამკო A. 34 ტაძრისა AQ. 35 აღაშენა AQ. 36 მიუტევა A. 37 მისსა S. 38 აღმართნეს AQ. 39 უნაყოფობისაგან A. 40 შეძინებასა AQ. 41 მქონებელი AQ. 42 მისსა A. 43 მოლონებათასა Q. 44 დახსნისათეს S. 45 შეცვალებისათეს S. 46 ვიდა AQ. 47 ზედვიდა S. 48 რა—AQ. 49 ამის AQ. 50 მიმართ—S. 51 ზრუნვისა A. 52 მოქმებელ AQ, მოქმებულ S. 53 მოცალეებათა Q. 54 აწუევედა AQ. 55 შეენდობოდა S. 56 ერთბამად Q. 57 ზრახვათა S. 58 იქვევითა A. 59 არამედ პირველად A. 60 იცეებოდეს A. 61 სატანჯველნი S. 62 იყუნეს S. 63 სამცველოდ S. 64 კრკანისა S. 65 აღვილიან თხრობა გრძელდება 299 რ-ს მე-10 სტრიქონიდან 299 რ-ს ბოლომდე.

განიხრწნეს და ქალაქსა¹ შინა და გზათა ზედა იყენეს, რომელნი იმსახუ-
რებოდნეს² ერთბამად შეკრებულთა. იტყვან უკუე, ვითარმედ არცა ამან
უგულებელს-ყო ნაწილი თვისი³, არამედ მრავალგზის, მსოფლიოსა სახესა
მიმღებელი აღერიის ღამით⁴ სიმრავლისა თანა და გამოცდილებასა⁵ მიი-
ღებდეს⁶ მათგან. რომელი აქუნდეს მათ მთავრობისათვის. და ყოვლითურთ
უკუე განლაღებულთა და არა მავალთა⁷ კრძალულებით, საქმეთა შინა განა- 2999
ცხადებდა ვითარებასა⁸ გონებისასა, ხოლო სხუასა⁹ სიმრავლესა ფიცთა
ჭიერ არწმუნებდა სარწმუნოებისა ქუეშე ქმნად და აიძულებდა ფიცით აღ-
სარებად¹⁰ და დაცვად¹¹ სიყუარულსა მთავრობისა მისისასა. მრავალნი ფიცით
აღსარებად¹⁰ და ვიდრემე უკუე მოწიწებისა ძლით და შიშისა¹² დაემორჩილე-
ბოდნეს¹³, რომელნი სათნო-უნდეს მას, ხოლო სიმკნისა მიმღებულთა და ბო-
როტად¹⁴ შემრაცხელთა იძულებისათა ყოვლითა სახითა შორს იქმოდა არ-
წმუნებდა უკუე პოპლიონის¹⁵ და¹⁶ ფარისეველისა¹⁶ და სამეასა¹⁷ თანათაცა
და მათ თანა¹⁸ მქცევთა¹⁸ მრავალთა, რათა ფუციონ²⁰. ხოლო მათ არა ინებეს,
არცა მსგავსად²¹ უეარისყოფელისა²² იტანჯნენ²³, შეკდემასა მიმთხუელნი
პოპლიონის ძლით. განტევებულ იქმნეს²⁴ უკუე ამის იძულებისაგან ჩუენ²⁵
მიერ ესისინად²⁶ წოდებულნიცა. ხოლო ესე ნათესავი არს, ცხოვრებასა²⁷ მკუშე-
ველი ელლინთა შორის, პუთლორის²⁸ საცხენებელსა²⁹. ამათთვის³⁰ ვიდრემე
უკუე სხუათა³¹ შინა უცხადესად წარმოვიკითხეთ ნაწერი, რომლისა მიზეზი-
მათეს პატრიკს-სცემდა³² დიდად, მსასოებელი მათდა მიმართ უმეტეს მოკუდა-
ვისა ბუნებისა, ამისი თქუმა³³ ჭერ-არს. რამეთუ³⁴ არა უშუერად³⁵ შერაცხილ
იქმნას³⁶ სიტყუა³⁷ მოთხრობისა ნათესავსა შინა, ვინათგან³⁸ განმცხადებელ
არს მათთვისცა³⁹ ვითარებისა⁴⁰.

5. იყო ვინმე ესისინელთაგანი, მანაიმოს სახელით⁴¹, და სხუათაცა⁴² შინა
წინააღრჩევითა ცხოვრებისათა⁴³ კეთილსახიერად წამებული და წინაწარცხო-
ბასა⁴⁴ გულეებადთასა⁴⁵ ღმრთისა მიერ მქონებული. ამან, ჭერეთ⁴⁶ ყრმად მყოფი
იროდი სასწავლოდ⁴⁷ მიმავალი რამ იხილა, იუდეელთა მეფედ სახელ-
სღდა⁴⁸. ხოლო იროდი, მსოფლიოდ მყოფი, უმეტრებით გინათუ ბასრობით⁴⁹
თქუემასა⁵⁰ ჰგონებდა მის მიერ და შეაჯსენებდა⁵¹ მას. ხოლო მანაიმოს, გან-
მლიმებელმან წყნარად და მცემელმან კელთა თემოთა⁵² ზედა — „არამედ
და მეფე იქმნა — ჰრქუა, და მთავრობადა⁵³ კეთილბედნიერად მიიღო, რომ-

1 აქ-ლქსაა A. 2 იმსახურებდეს Q. 3 თსისქეს S. 4 ღამე S. 5 გამოცდილებასა Q. 6 მიი-
ღებდის Q. 7 მავალთა Q. 8 ვითარებასა Q. 9 სხ-ასა A. 10 აღსარებად Q. 11 დააცვად A,
დაცვად S. 12 აშიშისა A, შიშის S. 13 დამორჩილებოდნეს AQ. 14 ბოროტა A. 15 პოპლიონის S.
16 და—Q. 17 სამეოს S. 18 მათ თანა მითა Q. 19 მოკცევთა AQ. 20 ფუციონ S. 21 მზავსად S.
22 უარისყოფელთა Q. 23 იტანჯნენ S. 24 იქმნეს Q. 25 ჩუენ S. 26 ესეულად AQ. 27 ცხოვრებასა
Q, ცხოვრებასა S. 28 პითლორისა S. 29 სახენებელისასა S. 30 ამისათვის S. 31 სხ-ათა A. 32 პა-
ტრიკს-სცემდა Q, პატრიკს-სცემდა S. 33 თქმა S. 34 რამეთუ რათა S. 35 უშუერად A. 36 იქმნეს S.
37 სიტყუა Q. 38 ვინათგან AQS. 39 მათთვისცა AQ. 40 ვითარებასა Q. 41 სახელთა მსოფლიო
მისი ამის წულებებისა S. 42 სხ-ათაცა Q. 43 ცხოვრებისათა S. 44 წინაწარცხო-ბასა Q, წინაწარ-
ცხოვრებასა S. 45 გულეებადთასა Q. 46 ჭერეთ ჭერ ყო S. 47 სასწავლოდ A. 48 სახელსღდა S.
49 ბ-ასრო ბით Q. 50 თქმასა S. 51 აშუაჯსენებდა A. 52 თემოთა Q. 53 მთავრობა S.

* სერქ Πισίμων εβ. Φαρσουციον 15 პ. 18.

0 ეს წიგნი არის ორასსამოცდათექუესმეტი ფურცელი, 276. თუ როდის დაწერილა, არ
ჩანს.

ლისაგან ღირსქმნილ ხარ. ამას გარე¹ მოიკცენე² მანაიმოს³ ნაგუემთა, რამეთუ ესეცა სასწაულ გექმნეს⁴ შენ ბედისა შეცვალებათა⁵ შინა, რამეთუ კეთილ არს ესევეითარი გულისსიტყუა⁶, დალაკათუ⁷ სიმართლეცა შეიყუარო და ღმრთისა⁸ მიმართ კეთილმსახურებაჲ, ხოლო სიმშვედე მოქალაქეთა მიმართ. გარნა არა უწყვი შენი ესევეითარად ქმნა⁹, ყოველსავე¹⁰ მეცნიერმან, რამეთუ ბედნიერობა¹¹ ესოდენი მიიღო, რაოდენი¹² არავინ¹³ სხუამან და მიემთხვო¹⁴ დიდებასა¹⁵ საუკუნესა, არამედ დავიწყებამა¹⁶ კეთილმსახურებისა¹⁷ და სამართლისა¹⁸ გაქუნდეს, გარნა ესენი არა დაეფარნენ¹⁹ ღმერთსა დაქცევითა²⁰ ცხოვრებისა²¹ შენისათა, რამეთუ რისხვამა²² მოიკცენონ²³ ნაცვლად²⁴ მათსა“.

ამათ ვიდრემე მაშინ არასადა მიაპყრობდა გონებასა²⁵ იროდი, სასიებთა ამათისაგან ნაკლულევანი. ხოლო ვინაჲთგან²⁶ მცირედ ამაღლდა ვიდრე მეფობადმდევთა²⁷ და ბედნიერობად²⁸ სიდიდესა შინა მთავრობისასა, მოუწოდა მანაიმოს²⁹ და გამოიკითხვიდა³⁰, თუ რაოდენსა³¹ ეამსა მთავრობდეს. ხოლო მანაიმოს ყოვლითურთ არა თქუა. და ვითარ³² დაღუმებულ იყო, კუალად³³ იკითხვიდა იროდი, უკუეთუ მხოლოდ³⁴ ათნი წელნი იქმნენ მეფობისა მისისანი. ხოლო მანაიმოს უკუეთუ³⁵ მხოლოდ და ოცნი³⁶ და ოცდაათნიცა³⁷ თქუა³⁸ და საზღუარი³⁹ არა დასდვა⁴⁰ დასასრულსა⁴¹ განჩინებისასა. ხოლო იროდი, ამათმანცა კამყოფელმან, განუტევა მანაიმოს⁴², პატრივისმცემელმან და ყოველთა ესსინელთა პატრის-სცემელა⁴³ ამის ძლით. ესენი ვიდრემე უკუე დალაკათუ საკრველ არიან, უწყებამა⁴⁴ ღირს-ვიჩინეთ მიმთხუელულთათვის და ჩუენ შორისთა გამოცხადებამ, ვინაჲთგან⁴⁵ მრავალნი ესევეითართა მიერ კეთილსახიერებისა ძლით საღმრთოთა⁴⁶ მეცნიერებითა⁴⁸ ღირსიქმნიბიან.

თ. 11

1. მაშინ უკუე მეათრვამეტედ⁴⁷ ქმნილობასა⁴⁸ იროდის წელთა მეფობისათა, შემთხუევად⁴⁹ შემდგომად წინათქუმულთა⁵⁰ საქმეთა⁵¹ არა დამთხუევით საქმე დასძინა⁵², რამეთუ მნებებელ იყო⁵³ შემზადებასა⁵⁴ ღმრთისა⁵⁵ ტაძრისასა⁵⁶ თავისა მიერ თვისსა და უდიდესისა მოზღუდვილობისა⁵⁷ და სიმალ-

1 გარნა QS. 2 მოიხსენე S. 3 მანაიმოს AS. 4 გექმნეს A. 5 შეცვალებათა Q, შეუკლუბათა S. 6 გულისსიტყუა QS. 7 დალაკათუ A. 8 ღმრთისა A. 9 ქმნა S. 10 ყოველსავე S. 11 ბედნიერობა S. 12 რაოდენი AQ. 13 არავინ Q. 14 მიემთხვო A. 15 დამსა Q. 16 დაიწყებამა A, დაიწყება S. 17 კეთილმსახურებამა S. 18 ასმართლსა A, სამართალსა Q. 19 დაეფარნენ A. 20 დაქცევითა A. 21 ცხოვრებისა S. 22 რისხვა Q, რისხვამ S. 23 მოიხსენოს S. 24 ნაცვლად S. 25 ვინაჲთგან QS. 26 ვინაჲთგან QS. 27 მეფობადმდევთა Q. 28 პატრივისმცემელად A, ბედნიერობად Q. 29 მანაიმოს A. 30 გამოიკითხვდა S. 31 რაოდენსა A. 32 ავრ A. 33 კუალად S. 34 მხოლოდ A. 35 უკუეთუ S. 36 ოცნი A. 37 ოცდაათნიცა A. 38 თქუამ A. 39 საზღუარი A. 40 დასდვა S. 41 დასასრულსა A. 42 მანაიმოს A. 43 პატრის-სცემელა Q, პატრის-სცემელა S. 44 უწყებამა S. 45 საღმრთოთა A. 46 მეცნიერებამა Q, მეცნიერებითა S. 47 მეათრვად A. 48 ქმნილობამა Q. 49 შემთხუევად—QD. 50 წინათქუმულთა S. 51 საქმეთა AQ. 52 დასძინა A, დასძინა S. 53 იყო A. 54 შემზადებამა Q. 55 ღმრთისა A. 56 ტაძრად A. 57 მოზღუდვილებამა Q.

„ღედ შეუნიერად აღმართებისა ქმნასა და ყოველთა მის მიერ მოქმედებულთა უსაჩინოესად შეპრაცხდა, განსრულებად იყო² და საუკუნოდ მოსაწყენებლად დატყვევებდა³. ხოლო ვინაჲთაგან⁴ მეცნიერ იყო არა მზადქონებას⁵ 300 სიმრავლისასა, არცა აღვილ-ქმნასა სიდიდისა მიმართ კელყოფადისა⁶, სონდა⁷ სიტყვთ დამაწყნარებელსა⁸ კელ-ყოფა ყოვლისა და მომწოდებელი მათი ესევეითართა⁹ ეტყოდა: „სხუათა¹⁰ ვიდრემე ჩემ მიერ მოქმედებულთა საამეფოსა. შინა, თანამონათესევენო მამაკაცნო¹², ნამეტავად¹³ შევპრაცხ თქუმასა¹⁴ და თანად¹⁵ ესრეთ სახედ-იქმნა ვიდრეღა მცირე ვიდრემე ჩემთათვის მათ მიერი სამკაულო, ხოლო თქუენდა უმრავლესსა სიმტკიცესა მომღერელი, რამეთუ არცა ძნად კელთსაყოფელთა შინა უღებ-ვექმენ¹⁶ საქმარებათა¹⁷ მიმართ მარგებელთა¹⁸ თქუენთა, არცა შემზადებათა¹⁹ შინა ჩემთვის უფროასდა ვილონიერობდი, ვიდრეღა თქუენ ყოველთათვის უპირველობასა²⁰ მოვივაჰრიდი ღმრთისა²¹ თანაგანზრახვითა და კეთილბედნიერობისა²² მიმართ, რაოდენ²³ არა იყო უწინარეს, აღყვანებასა²⁴ მნებებელ ვიყავ²⁵ იუდეულთა ნათესავსა.

ვერძობით უკუე მოქმედებულთა მიერ ქუეყანასა შინა და ქალაქებისა²⁶, რაოდენნი²⁷ იყუნეს²⁸ მას შინა და სხუათაგან²⁹ მოგებულთადა აღმართებანი³⁰ სამკაულითა შეუნიერიითა ნათესავსა ჩუენსა³¹ აღმორძინებელ ვიქმენით და ნამეტავად მგონიეს მე თქუმაჲ³² ამათი, მეცნიერთა მიმართ. ხოლო კელ-ყოფა, რომელსა აწ დაწყებდა³³ მნებებელ ვარ, რომელი უპატიოსნეს და უმჯობეს ყოვლისა იქმნეს³⁴ ჩუენთვის. აწ განვაცხადო. ხოლო ესე ტაძარი აღუშენეს ვიდრემე დიდსა ღმერთსა მამათა ჩუენთა შემდგომად ვავლონიით³⁵ აღმოსლეისა³⁶. ხოლო აწ³⁷ სიდიდისა მიმართ სიმაღლე სამეოცთა³⁸ წყრთათა თანა³⁹, რამეთუ ესოდენ უმაღლეს იყო პირველი იგი, რომელი სოლომონ აღაშენა და ნუ³⁹ ვინ უღებებდას⁴⁰ მამათა მსახურებისა აბრალებსა⁴¹, რამეთუ არა მათ მიერ იქმნა უმცირესობაჲ⁴² ტაძრისა, არამედ ესე საზომნი შენებოსანი⁴³ მოსცენეს კვროს და დარიო⁴⁴ ვსტასპოსმან, რომელთადა მსახურებად მყოფნი იგინი და შეილთა⁴⁵ მათთა და შემდგომად მათსა მაკედონთა, ვერ ენებმლებელ იქმნეს მარჯუესა ეამსა პოენად, რაჲთამცა პირველი სახე კეთილ-მსახურებისა მსგავსისავე⁴⁶ სიდიდისა მიმართ აღიყვანეს⁴⁷. ხოლო აწ ვინაჲთაგან⁴⁸ იუდეე მე ვმთავრობ⁴⁹ ღმრთისა განზრახვითა⁵⁰ და გარემოს ჩუენსა არს სიერცე მშველობისა და მონაგები საქმართა და სიდიდე მოსავალთა

1 აყ¹—ა A. 2 იყო—S. 3 სკნოოდ A. 4 დაატყვევ⁴ A. 5 ვინაჲთ⁵ AQS. 6 მზადქონე ჰ⁶—ას Q. 7 კელყოფადისა S. 8 მსონდა S. 9 დამაწყნარებელსა S. 10 ესევეითართა A. 11 სხუათა S. 12 მამაკაცნო A. 13 ნამეტავად A. 14 თქმასა S. 15 თანად A. 16 ქმნა A, ქმნა QS. 17 საქმარებათა Q. 18 მარგებელთა A. 19 შემზადებათა A, შემზადებ¹⁹—ათა Q. 20 უპირველობასა A, უპირველობ²⁰—ას Q. 21 ღმრთისა A. 22 კეთილბედნიერობისა A. 23 რაოდენ A. 24 აღყვანებას A, აღყვანებას S. 25 იყო AQS. 26 თქუენთვის A. 27 რაოდენნი A, რაოდენ²⁷—ას Q. 28 იყუნეს S. 29 თანაგან²⁹ A. 30 აღმართებანი AQ. 31 ჩუენსა QS—A. 32 თქუმა AQ, თქმა S. 33 დაყვებად A. 34 იქმნეს A. 35 ვილონიით S. 36 აღმოსულსა S. 37 აწ—AQ. 38 სამეოცდა A, სამეოცთ Q. 39 აწუ A. 40 უღებებ⁴⁰—ას A, უღებებ⁴⁰—ას Q. 41 აბრალებსა AQ. 42 უმცირესობა S. 43 შენებოსანი S. 44 დარიო, დარიო Q. 45 აშეილთა A. 46 მსგავსისავე A. 47 აღყვანა AQ, აღიყვანეს S. 48 ვინაჲთ⁴⁸ AQS. 49 მთავრობ A. 50 განზრახვითა A.

* თანა + ჰიმ⁵¹ 15ჯგ (=აკლა).

და უდიდესი¹ ამათსა მოყუარენი სიყუარულითა² მყოფნი, ყოველთა მპყრობელნი ჰრომნი³, ვითარ სათქმელ არს⁴ სიტყუაჲ, კელ-ვპყოფ უგულბელს-ქმნასა ჰირისა⁵ ძლით და მონებისა პირველსა ეამსა შინა განმმართველო, დასასრულსა⁶ მივაგებ მას კეთილმსახურებასა⁷ ნაცულს⁸ მათსა, რომელთა⁹ მივემთხვე ამას მეფობასა¹⁰.

2. იროდი ვიდრემე ესენი თქუნა, სიტყუამან განაჰართნა¹¹ მრავალნი, უცნაურად აღმოთქმულმან. და ურწმუნობებამან¹² სასოებისამან¹³ არა აღძრნა¹⁴ ივინი საქმისა მიმართ, არამედ მწუხარე იყენეს¹⁵, ნუსადა წინამსწრობელნი¹⁶ და დამარღუეველნი ყოვლისა საქმისა მიმართ, ვერ შემძლებელ იქმნენ¹⁷ დასასრულადმდი¹⁸ აღყვანებასა¹⁹ განზრახვასა, ოდეს ძვრხილულობაჲ²⁰ უმეტეს იხილვებოდა მათ შორის და ძნიად კელთსაგდებელ საგონებელ იყოსილიდე საქმისა. ხოლო ესრეთ რაჲ მდებარე იყენეს¹⁵ ივინი, განამკნობდა²¹ მათ მეფე, მეტყუელი, ვითარმედ არა უწინარეს დაჰქსნეს²² ტაძარი, ვიდრე არა ყოველნი შესაძლებელნი მისნი განემზადნენ²³ მის შიერ. და ამათი უწინარეს მეტყუელი არა განცრუენებოდა²⁴, რამეთუ ათასნი ურემნი განმზადნა²⁵, რომელნი იტკრთვდნენ²⁶ ქვათა²⁷ და მუშაენი ბევრნი და გამოცდილნი გამოაჩინა და მღდელთა²⁸, რიცხვთ ათასთა, სამღდელთა²⁹ შესამოსელნი უყიდნა და რომელთამე შენებაჲ³⁰ ასწავა, ხოლო სხუათა — ხუროენებაჲ³¹ და ესრეთ³² შეეხო შენებასა³³, ყოველთა უწინარესევე გულსმოდგინებით შემზადებელი³⁴.

3. და აღმღებელმან პირველთა საფუძველთამან და სხუათა³⁵ შთამსმელმან³⁶, მათ ზედა აღმართა³⁷ ტაძარი, სივრცით ვიდრემე ასთა წყრთათა, ხოლო სიმაღლით ოცით წყრთითა³⁸ / უმეტესი, რომელნი ეამსა შინა დამდაბლებითა საფუძველთათა დაჰქდეს³⁹ და ამისი ვიდრემე ნერონის ეამთა აღმართებაჲ⁴⁰ ვინებეთ. აღეშენა⁴¹ ვიდრემე ტაძარი ქვთაგან თებრთა და მტყიცეთა⁴² და თითოეული⁴³ ამათგანი სიდიდითა⁴⁴ ხუთთა და ოცთა⁴⁵ წყრთათა იყო⁴⁶ (*).

განსრულდა ესე ოსიპოზს წიგნი ბატონისშვილის მონაზონის ბრძანებითა, უფალო იესუ ქრისტე, იესუ ღმერთო.

1 აუდიდესი A. 2 სიყუარულითა A. 3 რომნი QS. 4 სათქმელ არს AQ. 5 ჰირისა AQ. 6 დასასრულსა A, და სისრულსა S. 7 კეთილმსახურებისა S. 8 ნაცულს S. 9 რომელთა] ძლით Q. 10 მეუობა Q. 11 განაჰართნა Q. 12 ურწმუნობებამან Q. 13 სასოებისამან A. 14 აღძრნა S. 15 იყენეს S. 16 წინამსწრობელი A. 17 იქმნენ QS. 18 დასასრულადმდი Q, დასასრულადმდი S. 19 აღყვანებასა S. 20 ძვრხილულება S. 21 განმზადნა A. 22 დაჰქსნეს A, დაჰქსნეს S. 23 გრემზადნენ A. 24 განცრუენებოდა A. 25 განმზადნა AQ. 26 იტკრთვდნენ A, იტკრთვდნენ QS. 27 ქვათა S. 28 მღდელთა S. 29 სამღდელთა A, სამღდელთა S. 30 შენება S. 31 ხუროენება A, ხუროენება Q, ხუროენება S. 32 ესრეთ A. 33 შენება Q. 34 შენებაზეჲ A. 35 ასწავათა A. 36 შთამსმელმან A. 37 აღმართა Q. 38 ლით... წყრთათა]—A. 39 დაჰქდეს A, დახდეს S. 40 აღმართება S. 41 აღეშენა A. 42 ამტყიცეთა A. 43 თითოეული A. 44 სიდიდითა A. 45 ოცთა A. 46 თყო A.

* ამ ადგილას წყდება ტექსტი A-სა და Q-ში. მე-15 წიგნის დასასრულადმდე სულ ხუთი ოდეს გვერდი დაჩიხილი. S-ში არის დამატებით კიდევ ერთ-ორი გვერდი, მაგრამ არც მასში არც ჩრის ბოლომდე მე-15 წიგნი.

ქრისტე ღმერთო და წმიდაო იოსიპო, უბოძე სწავლა კეთილი მონახა
შენსა გიორგის, ამენ და კირიელისონ.

ქრისტე ღმერთო, დიდება ღმერთსა, სრულმყოფელსა ყოველთასა,
უწარმაწარი წიგნი ესე ძლივ და კირში შევასწორეთ გადაწერილზე და
სრულ-ვყავით 1840-ს, თებერვარის 22-ს, ზუგდიდს. ამენ და კირიელისონ.
ღმერთმან შეუნდოს ჩემ თანაშრომსა, ივა ბერს ხოშტაროვს ყოველნი
ყოღვანი მისნი, ნეფსითნი და უნებლოეთნი და ძკრისთქმითნი აწ და ყოველ-
ნი.

ლ ე ქ ს ი კ ო ნ ი ს ა ტ ვ ი ს

1. სალექსიკონო ერთეულები შევარჩიეთ შემდეგი პრინციპით: სიტყვა ა) თარგმანში დადასტურებული მნიშვნელობით მთლიანად ან ნაწილობრივ განსხვავდება ძველი ქართული ენის ძეგლებში დადასტურებული ამავე სიტყვის მნიშვნელობებისაგან; ბ) არის ბერძნული სიტყვის კალკი; გ) უთარგმნელადაა გადმოღებული ბერძნული დედნიდან; დ) მას თარგმანშიც ჩვეულებრივი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ ლექსიკონში შევიტანეთ მისი იშვიათი ხმარების გამო.

2. სალექსიკონო ერთეულთან ვუთითებთ თხზულების წიგნს, თავსა და პარაგრაფს, მის შესატყვის ბერძნულ ფორმასთან — წიგნსა და მუხლს (ბერძნულ დედანში ტექსტი მუხლებადაც არის დაყოფილი თითოეული წიგნის ფარგლებში).

3. ლექსიკონში მოგვაქვს მხოლოდ ის მნიშვნელობა, რომელიც განსამარტავ ერთეულს აქვს თარგმანში. განმარტებასთან წარმოვადგენთ ვრცელ ქართულ კონტექსტს და შესატყვის ბერძნულ ფორმას, თუ ის მნიშვნელობის დაზუსტებისათვის არის საჭირო.

4. ძირითად ფორმად მიჩნეულ ერთეულთან დავაჭვუფეთ მსგავსი მნიშვნელობის მქონე სიტყვები. ძირითადი ფორმა გამოვეყავით პირობითად. მოგვაქვს განმარტება, ქართული კონტექსტი და ბერძნული შესატყვისი.

„აჩრითადი“ ერთეულები გავიტანეთ თავ-თავიანთ ადგილას „ძირითადზე“ მითითებით. მათთან უფრო ხშირად ვუჩვენებთ მხოლოდ ხმარების ადგილს, განსაკუთრებით საინტერესო შემთხვევებში კი მოგვაქვს კონტექსტიც. ბერძნულ ფორმას წარმოვადგენთ მაშინ, თუ ის „ძირითადი“ ერთეულის ბერძნული შესატყვისისაგან განსხვავდება.

ადარ-ო — „დუსტრო“, თებერვალ-მარტის თვის ებრაული სახელწოდება: „ხოლო აღსრულდა უკუანაჲსკნელსა თუესა წელიწდისასა, მკედონელთა მიერ ვიდრემე დუსტროდ წოდებულსა, ხოლო ჩუენ მიერ — ადაროდ 4:8,49.

ადგილთხამთავრო — მხარე, პროვინცია: „მიიტაცენს... ვეთილი და ადგილთსამთავროდ მისი“ 8:11,3. *αὐτὸν ἰσχυροῦ* 8₂₈₄.

ადგილისა — ადგილობრივი მკვიდრი: „არა საყუარელ იყო მისდა ნათესაობისა მოგებამ ადგილისათა მიმართ“ 1:18,4.

ადვილხარიცხო — ადვილად დასათვლელი, აღსარიცხი: „ყოველი უკუე ვიდრემე სიმრავლე... გამომეძიებელთათჳს არა ადვილსარიცხო იყო“ 2:15,1. *ἐξαρτιμῆστον* 2₃₁₇.

ავღ-ო — აქ: მშრალი, გამომშრალი: „დაიწუა წყალიცა და ავღ იქმნა ავღილი“ 8:13,5. *ψαῦαρον* 8₃₄₂.

ავტოკრატორ-ო — განუსაზღვრელი უფლებების მქონე მმართველი, დიქტატორი: „რომნი ავტოკრატორნი, შობითგან სხუათა სახელთა მკუშმეველნი, კესარად იწოდნეს“ 8:6,2. *αὐτοκράτορες* 8₁₅₇.

ამათუს-ო — ამათი: „ნიქანორ... რომელსა აქუნდა ამათუსი მოურნეობამ, უბრძანა“ 12:2,12.

ამანთ-ო — „ემია“, მღვდლის შესამოსლის სარტყელი: „რამეს ჯერი იყოს სწრაფად მსხუერპლთათჳს და მსახურებამ, რამთა არა წარმდინარისაგან დაიყუებოდის მოქმედებისა მიმართ, აღმღებელი მარცხენასა მკარსა ზედა, შეიბოსს. მოუსი ვიდრემე ამანთ უწოდა მას, ხოლო ჩუენ, ვავულოვნელთაგან მსწავლელნი, ემიად უწოდთ მას“ 3:7,2. *ἀμάνθ* 3₁₈₈.

ამეთუსო — ამეთისტო, ძვირფასი ქვა, რომლის ტარებაც თითქოს იცავდა ადამიანს სიმთვრალისაგან: „ხოლო არიან ესინისაცა ზედა ქვანი ათორმეტნი... და პირველი ვიდრემე სამობამ არს — სარღონქს, ტოპაზოს, სმარაღლის... ხოლო მესამისა — ლიგვროს ვიდრემე მთავრობს და შემდგომად — ამეთუსოს“ 3:7,5. *ἀμέθυσος* 3₁₈₈.

ანდრიანტ-ო — გამოსახულება, ფიგურა, ძეგლი: „რომელნიცა... იტყოდეს ანდრიანტთა ხუთთა ოქროსათა... შეწირვად ღმრთისა 6:1,1. *ἀνδριανταί* 6₁₀.

ანთრაკ-ო — ლალი, ბადაზში: „საფუძველი მათი ქმნილ იყო ანთრაკისაგან ქვისა“ 12:2,9. *ἀνθρακίς λιθῶν* 12₇₄.

ანთუპატოს-ო — ვიპატოსის თანამემწე, პროკონსული: „პოპლიოს სერუილიოს პოპლიოზს ძე ლალვას, ანთუპატოსი, მილისელთა მთავართა, ...მხიარულებამ!“ 14:10,21. *ἀνθρακίς* 14₂₄₄.

აპელლეო — „იზარი“, „ხასლევი“, ნომებერ-დეკემბრის თვის მაკედონური სახელწოდება: „შემოკრბეს... სამთა დღეთა შინა ოცსა მეცბრისა თუსასა, რომელი ევრაელთა მიერ ვიდრემე იზარ, ხოლო მაკედონელთა აპელლეოდ იწოდების“ 11:5,4. Ἰαπελλεῖος 11₁₄₈.

არაფი-ი — მღვდელმთავარი: „იქმნებიან მღვდელთაცა ყოველთა შესამოსელნი... და მღვდელმთავრისაცა, რომელსა არაფიიქიდ სახელ-სდებენ, ხოლო მოასწავებს მღვდელმთავრისა“ 3:7,1. ἀραφίχην 3₁₈₁.

არახადა — არა, არავითარ შემთხვევაში: „ხოლო იყვნეს ორთავე მკეველნი მამისა მიერ მიცემულნი: ზელთა ვიდრემე ლიამსსა, ხოლო რაქილამსსა — ვალან, მონანი ვიდრემე არასადა, გარნა ქუეშდაწესებულნი“ 1:19,7.

არაჩენილობა — გამოუჩენლობა: „უშეცრებასა და იგიცა იტყოდა პირველად ძმისა არაჩენილობისათჳს“ 1:1,2. μη βλαπομένη 1₈₈.

არაწმიდა — აქ: არადისციპლინირებული, გაუწვრთნელი: „მოსის, მხედველი სულმოკლედ მდებარეთა და საქმისა წინააღმდეგობასა, რამეთუ არაწმიდამ იყო ერი (აქ არაწმიდაობა ურთიერთობად შეპრაცხე)“ 3:1,2.

...ეს უძრ აფხაძრე ჴუ 3₅.

არდაბაგ-ი — სახურავი: „მხილველმან... არდაბაგისაგან სამეფოთამსა,... იხილა დედაკაცი“ 7:7,1. τὸν στέγειος 7₁₃₈.

არდაგ-ი — ტილოს ქსოვილი: „არდაგნი და შესამოსელნი პატივად გონიერებისა თითოეულმან მამაკაცმან მიიხუნეთ ჩემ მიერ“ 5:8,6.

არკტო — 9:10,1. τῆν ἀρκτον 9₂₀₈. იხ. ვორია.

არსება — ქონება: „ხოლო მისცა მას და მამულიცა სახლი და ყოველი არსებაჲ, რომელი პაპაბან მისმან საულოს მოიგო“ 7:5,5. τῆν ὀσβειαν 7₁₁₄.

არტავარ-ი — წონის სპარსული ერთეული. შეესაბამება მიხლოებით 56 ლიტრს: „შეუენდობ... სემინდალისათჳს იფქლთამსა არტავართა ორ ბევრთა ხუთასთა“ 11:1,3. ἀρταβείος 11₁₈.

არტემისი — „იარი“, აპრილ-მაისის თვის მაკედონური სახელწოდება: „სალომონ იწყო შენებასა ტაძრისასა... თუესა მეორესა, რომელსა მაკედონნი ვიდრემე არტემისიოდ უწოდენ, ხოლო ევრაელნი — იარ“ 8:3,1. Ἀρτεμισιον 8₁.

არუბ-ი — მიწისქვეშა არხი, კანალიზაცია: „ხოლო მის ქუეშე კამარანი არიან და არუბნი“ 15:9,6. ἀρῦβαι 15₂₄₀.

ასართა — ნაყოფთა მსხვერპლად შეწირვის ორმოცდამეათე დღე. ამ დღეს ებრაელები ღმერთს მსხვერპლად სწირავენ თეთრი ფქვილისაგან გამომცხვარ ორ პურსა და ორ ცხვარს: „ესენი უკუე,... დღენი ორმეოცი და ცხრანი, ორმეოცდამეათისა თანა, რომელსა ევრაელნი ასართა უწოდენ, ხოლო მოასწავებს ესე ორმეოცდამეათესა“ 3:10,6. ἀσάρταჲ 3₂₂₃.

ასონაკულუევანება — რაიმე სახის ფიზიკური ნაკლი: „არლა მერმეცა... მიიწიოს მღვდელმთავრობაჲ ასონაკულუევანებისათჳს“ 14:13,10.

ასოსრა — ვერცხლის საყვირი, გამოყენებული ხალხს ან მღვდლებს შესაქრებად: „ეუუენად მყოფი მსგავსად საყვრთა, ასოსრა იწოდების ევრაელთა ენისებრ“ 3:12,6. ἀσώσραჲ 3₂₈₁.

აუარება, აუვარება — პირობის მიცემა, აღთქმა: „ხოლო იგ-ნი და მასინ ქმნილათჳსცა მადლისა ქონებასა აუარებ დეს მას“ 5:1,2. „აუვარებ-და...“ 8:14,4.

აფთ-ი — ბრტყელი, ტარიანი მახვილი: „გარემოჲს უკუე საყდარსა მისსა მდგომარე იყენეს კაცნი, მქონებელნი აფთთანი“ 11:6,3.

აფროდისიობა — სასიყვარულო ურთიერთობა: „და იპოვა ქალაქსა შინა ერთი დედაკაცი,... ავისაკი სახელით, რომელიცა..., მწოლი მეფისა თანა, განატფობდა მას, რამეთუ სიბერისა მიერ აფროდისიობათა მიმართ და დედაკაცისა თანა-ყოფისა უძლურ იყო“ 7:5,3. *პიძვ რძჳფინ: მდ 7₃₄₄*.

აქა შინა — აქ: „შთასრულმან სჯკამინო სახელდებულად, აქა შინა განიყვანა ძალი თვისი“ 13:12,3. *ღუჯაშუი: 13₂₃₂*.

აქათადმო — აქეთ: „...რომელთა მიერ აქათადმო განტეგებულთა აღვა-შენოთ კუალად ტაძარი“ 10:7,3.

აღვლდომა — წამოხტომა: „მეფემან... გარდაცვალა და შეშინებული ცოლისათჳს... აღვლდნა საყდრისაგან“ 11:6,9.

აღშავალ-ი პირუტყვ-ი — საჭდომად გახედნილი ცხენი: „ხოლო მან არარაჲ უმეტესი, გარნა თუ პირუტყუთა აღშავალთა ოთხთა მივიღინებამ მისა აუწყა“ 15:6,3. *ჟი ჰრუჳნ ოღაშჳრჳცჳ 15₁₇₈*.

აღმახუვა — გაღობინება, გაბოროტება, განრისხება: „დალაკათუ აწ სობოროტე ჩუენი და მისდა მიმართ სამართალი აღგმახუაეს შენ, მიანიჭე მამასა და შემძლებელ იყავნ მისა მიმართ წყალობაჲ უმეტეს სიბოროტისა ჩუენისა“ 2:6,8.

აღმომთხრელ-ი — მეჩუქურთმე: „ნაწილითა აღმომთხრელთაჲთა განკურვებასა მიანიჭებდა ჳელოენებისასა“ 8:5,2.

აღმონაბერ-ი — „სამღღელო“, „ნატური ღმრთისა“, „სახე ღმრთისა“, კერპის გამოსახულება: „რაქილა... დასხნა აღმონაბერნი პალანსა ქუეშე მყვანებელისა მისისა აქლემისასა“ 1:19,10. *ჯიძვ რჳნაიჯ 1₃₃₃*.

აღმოსულმბულ-ი — მიცვალმბული: „და მიწევენულმან იგი ვიდრემე პოვა აღმოსულმბული“ 8:11,1. *ღაჳჳრჳსჳრჳჳ 8₂₇₃*.

აღმწერელობა — სამთავროს მთავრობა: „მართამმი... აღმწერელობაჲ გამოუთხოვა მეფისგან“ 15:7,3. *მჳრჳნაჳჳჳ 15₂₁₈*.

აღნადებ-ი — მსხვერპლად შეწირული საბოძვარი: „ოქროსა აღნადებთა მიერ შეამკო 8:5,3. *ღუჯჳრჳჳჳ 8₁₄₇*.

აღხატაცებელ-ი — მარყუჭი, საომარი მოწყობილობის ერთ-ერთი აღრიბუტი: „და ამათ თანა მანქანებანი მრავალნი მოოჯრებისა მიმართ შეკმზადნა, ...აღსატაცებელნი და რაოდენნი მსგავსნი ამათნი“ 9:10,3. *ღჳრჳჳჳჳ 9₂₁₁*.

აღსუბუჭებულ-ი — განკურნებული: „ამას შინა აღსუბუჭებულ იროდი სენისაგან, მიიწია“ 14:11,7.

აღღრენვა — თავგზის აბნევა, პირდაღებული ცქერა: „...ხილულისა მიმართ სახისა აღვადრენთ და მოვითმენთ მიტეგებასა მონაგებთა ჩუენთა, რაჲთა შუენიერებისაგან ვიშუათ და მოვცლოთ“ 11:3,5. *პიძჳჳჳჳჳჳჳ 11₃₁*.

აღწობა — შთანთქმა: „არა ყოველსა საღმრთოისა ცეცხლისა მიერ აღწობასა მოვიდა ბანაკით მათით ძალი მბრძოლთა“ 6:2,2.

აღწმანება — ცილისწამება: „არა დასცხრებოდა თითოეულსა დღესა, აღწმანსელი და შიმანმენელი მისა მიმართ არისტოვულოისი“ 11:1,4.

აღვაბულება — 10:7,1. იხ. განვაბულება [3].

აღვიღვა — გაჩხრეკა, ძებნა: „ხოლო ივინი, აღვიღვასა ვიდრემე ღირსებულნი ქმად, ტანჯვასა ერთისასა ყოფად იტყოდეს“ 2:6,7.

აღვარვა — ჭვარცმა: „გუემულნი და... განწრწინილნი, მერმეცა ცოცხალნი და მფშენიერნი, აღვარვოდე“ 12:5,4.

ახალთუობა — ახალი მთვარე: „ახალთუობა ვიდრემე მომავალსა დღესა არს“ 6:11,7. *ახალთუობა* 6:28.

ახალ-ი — ახალგაზრდა, უმცროსი: „... კულად ვალსა, არტაქსერქსის ახლისა მყვანებელმან, დიდად შეურაცხ-ყვნა იუდელნი“ 11: სად. № 7. ბ 'Αρταξέρξης τον νεώτερον Α, VI, გვ. 496. „აღსრულებულია ახლად“ 15:9,6. *ახალთუობა* 15:30.

ახატ-ი — აქატი, ძვირფასი ქვა: „და პირველი ვიდრემე სამობა არს — სარდონქს, ტოპაზოს, სმარაღლოს... ხოლო მესამისა — ლიგვროს ვიდრემე მთავრობს და შემდგომად — აქეთსოს, ხოლო ახატის — მესამე“ 3:7,5.

ახატის 3:18.

ბ

ბანაკოვანი-ი — ბანაკი: „ვიდრელა საქურველნიცა მღტოლველთა ბანაკოვანთაგან დაუტევენს“ 8:14,2.

ბაპრ-ი — ორკბილიანი ძალაყინი: „საკმარი იქმნის მათდა შემზადებამ რომელთამე სამუშაოთამ, საწინისა გინა ბაპრისა“ 6:6,1. ზ *ბაპრის* 6:8.

ბგერა ცხენთა — ფლოქვების თქარუნი: „ხოლო შემდგომად ბგერაშან ცხენთამან და შფოთმან ვიეთმე მომავალთამან დაწყენარებულ-ყვნა ივინი“ 7:8,3.

ბგერეგა — ასხლეტვა: „არა შეეხებოდეს სხეულთა ტყორცებულნი, არამედ... ადვილად ბგერედეს“ 13:4,4.

ბედებრობით-ი — განგების მიერ გამოგზავნილი: „მიაწვინა მკვეალი მისი და იქმნა ზელფამგანცა ძე ლადას, ბედებრობითად ვინმე უწოდოს მას“ 1:19,7. *ბედებრობითი* 1:20.

ბედხუეობა — ბედნიერება: „ვერ იტურათა ბედხუეობა“ 11:6,12. *ბედხუეობა* 11:28.

ბერილ-ი — მსუბუქი: „ხოლო ჰოროლი იყო არა ბერილი, ტურთული მარჯუნისაგან“ 6:9,1. ს *ბერილი* 6:11.

ბიჭ-ი — სიგრძის ერთეული. 308,3 მმ: „ამენებამ უქუე, რაოდენნი იმოქმედა ზღუასა შინა, იყო ორასთა ბიჭთა“ 15:9,6.

ბოლტველ-ი — მხვნელი: „მოვნელმან საფატოას ყრმისა, ელისსეოამან, მვნელად და მის თანა სხუათა ვიეთმე, ბოლტველთა ათორმეტთა უღლეულთასა“ 8:13,7.

ბოროტმბრძოლ-ი — ბრძოლისას მიძივე მღვთვარეობაში ჩავარდნილი: „სი-
ლონ აცხოვნა, ბოროტად მბრძოლი“ 14:15,1. *αχων εβυσσους 14²⁸⁷*.

ბოროტჩუეულება — ბოროტება: „არწმუნებს ბოროტჩუეულე-
ბით დედაკაცსა გემებად ნერგისაგან გონიერებისა“ 1:1,4. *αχαρηεις 1⁴²*.

ბოროტჩუეულ-ი — ბოროტი: „ამპარტავანებათა თანა ბოროტჩუე-
ულარიან და მოშურნე“ 6:4,3. *αχαρηεις 6³³*.

ბრძნობა — 1) მიმხრობა, მხარის დაქვრა: „ხოლო ალექსანდროს დედად
მივიდა ლავინიოზს მიმართ, რამეთუ რომთასა ბრძნობდა ქმრისა მისისა და
სხუათა შვილთა რომს შინა ყოფასა“ 14:5,4. *εφρηυε 14⁹⁰*. 2) შეცნობა, გან-
კერებთა, ფიქრი: „აწ უკუე უმჯობეს ბრძნობ, მომლოგრებული, და პირველ
გარდასრულთა შინა უგუნურებად განჰმართე“ 2:4,3. *φρονησει 2⁴⁸*.

ბუსსონ-ი — „ევსსინი“, „ევსსონი“, წმინდა ტილო: „ხოლო სიღონ
ბუსსონისა განჩუელი ყოველთა გარე-მოჰვლიდა“ 3:6,2. *βυσσων 3¹¹⁰*.

ბუნებოთ-ი — 1) საბუნებისმეტყველო: „თითოეულსა მათგანსა სიტყუათა
ჰკითხვიდა ბუნებოთთა და საძიებელთაგან ბილვისა მიმართ“ 12:2,12.
φυσιοσδε 12⁹⁸. 2) ბუნებრივი: „წამებდენ ღმრთისა ნიქთა, რომელნი განთა-
ვისუფლებულთა ქუეყანისაგან ეგუპტელთაჲსა მიანიჭა მათ: ბუნებოთა
ჭეროვან-ყოფისათჳს მადლობისა და ნაცვალგებისათჳს ვიდრემე აწვე ქმნილ-
თაჲსა“ 4:8,13. *φυσει 4²¹²*.

ბ

გამოხეთქვა — წართმევა, ჩამორაძევა: „მეფობასა გამომხეთქელ-
მან დავიდის ნათესაისაგან, შენ მოგეც ესე“ 8:11,1. *αποχρισσε 8²⁷⁰*.

გამოხწავება — მიღება: „ესე განწეებაჲ სჯულთაჲსა გამოისწავა მოუ-
სი ღმრთისა მიერ“ 3:12,3. *αρηεσσει 3²⁸⁶*.

გამოუღღვა — განქორწინება: „და დედაკაცისა თანმკვდრისა გამო-
ულკვად მნებებელი რომელთაცა სადავე მიზეზთათჳს“ 4:8,23. *αδευαχθη-
υα 4²⁵³*.

გამოღება — დაპყრობა: „ხოლო სათნო-უჩნდა სამცველოჲსა რომლისა-
მე შეუეულ-მღებარისა, გამოღებაჲ“ 15:5,4.

გამოძარცუვითი ღუაწლ-ი — სპორტული შეჯიბრი, ფიზიკური, გიმნასტიკ-
ური ვარჯიში: „ხოლო რაათა თქუან ესე გვრგვინი თეატრონსა შინა დიონუსიოთა
სამღერათასა, ახალნი რაჲ სრულ-იქმნებოდინან, და ყოველ ათინანი და ელეგსენ-
ნი და გამოძარცუეითნი ღუაწლნი“ 14:8,5. *τοις γυμνασις ძυθου 14¹⁸³*.

გამომაკუებელ-ი — გამგდებინებელი: „ქელთაგან საქურველთა გამო-
მაკუებელმან, შიშუელნი ლტოლვად მიაქციან“ 6:2,2.

განბუობილ-ი — ხმის მიცემით არჩეული: „დაადგრენ დასაბამითგანნიცა
სამართალნი, რაოდენნი განბუობილთა ზოგადობისა და სუკლიტობი-
სამათა აქუნდეს“ 14:10,6. *ψηφισμενους 14²⁰⁸*.

განდუღება — ამოსროლა: „ხოლო ამისთვის სიტყუაჲ არს ვეშაპისა მიერ შთანთქუმაჲ სამთა დღეთა და ესოდენტავე ღამეთა და ექესინოჲს პონტოდში განდუღებაჲ ცოცხლისაჲ“ 9:10,2. ზაქარიაჲ 9¹¹³.

განველურება — გაღიზიანება, გაბრაზება: „ესე ყოველნი მცირედ-მცირედ განაველურებდეს მას და სიძულელი აღორძნდებოდა“ 15:3,2.

განზრახვა — სენატი, საბჭო: „მისრულთა განზრახვისა მათისა მამართ, იონათის მღვდელმთავრისა მიერ მიმცნებულნი თქუნეს“ 13:5,8. წინაჲ 13¹⁸⁴.

განთხება — დასაკუთრება, გათავისება: „ყოველი სახლი განითხება და განსადღელსა“ 15:3,4 ისაქსიმეჲ 15⁸⁹.

განთქმობება — ამბავი: „არასადმე ცრუმ განთქმობილებჲა მოვიდა ჩუენდა მომართ“ 8:6,5. ოფაჲ 8¹⁷¹.

განთხიანება — გადმოყრა, გადმოცემა: „და ნაწლები მისნი გარდამატებულიებათა შინაგანთა ხრწნისაჲთა განითხინენ“ 9:5,2. ზაქარიაჲ 9¹⁰¹.

განკრძალულობა — ფილოსოფიური დასაბუთების მოყვარული: „ფარისევლი განკრძალულნი არიან“ 13:10,5. ისაქსიმეჲ 13²⁸⁸.

განკუთვლილობა — შევეული: „და გარდარეულობისათჳს სიდიდისა და განკუთვლილებისა მთხრებლთაჲსა არა მხოლოდ არა სავალად მყოფი, არამედ არცა ხილვად გარეშე სახედველისა შრომასა შესაძლებელი“ 3:5,1. რაჲ 3⁷⁸.

განლაღება — გადართიანების მოწყობის განზრახვა: „რომელმან, აგრძნა რაჲ განლაღებაჲ მალიხოჲსი იუდეჲსა ზედა, მივიდა ვიდრე კინლა მოკუდინებად მალიხოჲსა“ 14:11,3. სეპტიჲ 14²⁹⁸.

განლაზურვა — დახოცვა, ამოქლეტა: „უკუეთუ ბრძანებს განლაზურვასა მათსა“ 9:4,3.

განლიტონებულობა — გაუბრალოებული: „განლიტონებულნი სამოსლითაჲ და სხუთა ყოველთაჲსა უმეტეს საზოგადოდ მყვანებელი თავისა თჳს, ... მნებებელ იყო...“ 3:8,8.

განმარტება — გაწვდენა: „ესენი რაჲ თქუნა წინაწარმეტყუელმან, განრისხებულმან იეროვამოს განკმარტაკელი“ 8:8,5.

განმარტებულობა — 1) გაწვდენილი, გაშვერილი: „ხოლო განმარტებულნი კელი მყუესეულად დაიკნა და არა შემძლებელ იყო თავად თჳსად მიღებად მას“ 8:8,5. 2) შიტოვებული, მარტოდ დარჩენილი: „განმარტებულნი არისტოველოს ივლტოდა იეროსოლჳმად“ 14:2,1.

განმგონე — 1) მომხრე: „არისტოველოჲსთა განმგონენი დაქვებაჲ და ბრძოლასა განზრახებდეს“ 14:4,2. სეპტიჲ 14¹⁸⁸. 2) აზრის მქონე, მგონებელი: „რამსა განმგონეთა, შ ბოროტნი, ჰრქუა, გინა ჩემისა კაცომოყუარებისათჳს, ანუ ღმრთისა წინმოუჩნებობისათჳს, ესევეითართა მოქმედება... იკადრეთ? 2:6,8. სეპტიჲ 2¹³⁸.

განმხტურობა — ჯაშუშობა, დაზვერვა: „მეფისა მონაგებთა განმხტურობად მოსლესა ეტყოდა მათ“ 2:6,2.

განმხტურობელობა — „განმხილველი“, მზვერავი, ჯაშუში: „განმხტურობელნი ქალაქისანი ევრაელთა მკედრობისაგან მოსრულ არიან“ 5:1,2.

განმპარცუელ-ო — აქ: ტანსაცმლის გამომცვლელი: „ვითარ მიუთხრეს დედოფალსა მარდოქეოდასი ესრეთ საწყალობელთა სახითა... მდგომარეობად... წარავლინნა განმპარცულნი მისნი“ 11:6,7. *τὸς ματαμφοδαοιτας ἀντὸν* 11:23.

განმხოლველ-ო — 3: საძ. იხ. განმმსტურობელი.

განმხრწნელ-ო — ტილი: „ეგუბტელთა სიმრავლე განმხრწნელთა აღმოუცენდა“ (ღესე იგი არს ტილი) 2:14,3. *ἠφειρῶν* 2:300.

განმჯელ-ო — მოსამართლე: „და უღონოა უკუე დაქსნად პატივსა, მონა იყოს განმჯელთა“ 4:8,27. *τὸς ἀτακτῶν ἀπομαρτυρῶν* 4:272.

განპარხვა — მოოხრება, მოცარიელება: „ნუ განპპარსავთ ქუეყანასა, შინაურთა ხეთა მომკუეთელნი“ 4:8,42. *ἀεφειν* 4:289.

განრჩუნვილ-ო ოქროათა — მოოქროვილი, ოქროში ჩასმული: „და ოქროათა განრჩუნვილი იყო შინაგან და გარეშე ყოველ“ 3:6,5.

განსაკუთრება — შეწირვა, სხვისთვის მიცემა: „ესენ რაჟამს თმათა თუსთა განუსაკუთრებდნენ, მსხუერპლისა ზედა მოქმედებენ აღნაპარსთა მინიკებასა მღდელთა მიმართ“ 4:4,4. *ἀφειρῶν* 4:72.

განსაშუველებით — სანახევროდ: „ეგუბტელთა მეფე... შინაწინებული თანად მოსრევასა ერისასა... განსაშუველებით სიბოროტისა მიერ იძულებოდა გონიერებად“ 2:14,3. *ἐξ ἡμισυς* 2:301.

განსაწმედელ-ო — მსხვერპლის შეწირვისას ხმარებული განსაბანელი კურკელი: „და შეკმზადა სამსხუერპლოდაცა სპილენძისა... ყოვლად დასაწუველთათუს. ხოლო შექმნა ამისნი... საფერკულნი და განსაწმედელნი“ 8:3,7. *ἀναληψατηρας* 8:88.

განსუნება — 1) გადარჩენა: „განგუსუნონ ჩუენ მაშინ მათისა შონებისაგან პერსთა და მილთა“ 10:7,3. 2) ნადიმი: „ხოლო ათეულთა თანა ორთა, რომელნი თითოეულსა წელიწადსა წინაწარ-ვთქუენ აღსრულებად, ერთი ვიდრემე ლევიტელთა, ხოლო სხუად — განსუნებათა მიმართ“ 4:8,22. *τὰς ἐσχατίας* 4:240. 3) მოვლა, სამსახური: „ხოლო ამას შინა მოვიდა იოსიპოსცა განსუნებისაგან მეფისა“ 2:6,6. ... *τῆς φεραπαιας* *τὸν βασιλέα* 2:121. 4) თაყვანისცემა, მისალმება: „განსუნება მეფისა მაშინ სავმარ-იქმნის კაცთა, რაჟამს იოსიპოსს პატივისა ზედმოურნე იქმნიან“ 2:6,2. *τὸ φεραπαισσαι τὸν βασιλέα* 2:98.

განსწავლა — გონიერება, თავშეკავება: „და ამათ თანა არცა ჭეროვნად იტყოდა მათ, განსწავლათა უდაბნომსა ზედა და აწ, კეთილთა შინა მყოფთა, დაქსნად და, არცა მოგებულთა ნაკლულევანებისა მიერ, ღონიერებისა მათისა წარწყმედად“ 4:6,10. *σωφρονήσαστας* 4:144.

განმტკმობა — გაღახხნა: „განემტკმენ მათუს ქუეყანად, რომელსა დამთრგუნველ არიან“ 4:3,2. *χῆναι* 4:48.

განუწოადებელ-ო — ჩაეკტილი, გასასვლელის არქონე: „განვილოდეს ზრონი ოქროედნი... არა გამოსაღებელნი... რამეთუ არა არიან განმავალნი, არამედ პირველ შეერთებადმდე განუწიადებელსა დაასრულებენ თავსა საღესტუალთა თანა“ 3:6,6. *τὸ ἀλαφρον* 3:141.

განუხილველად — დაუფიქრებლად: „ესევეითართა რაჲ მეტყუელებდა არა განუხილველად, არამედ ფრიად გონიერებით შეცთუნებისათჳს დედაკაცთასა“ 15:2,7. *ὁὐκ ἐπιέκρινεν* 15₃₅.

განფევა — განცალკევება, დაშორება: „იგი მწყეშად კეთილად ყოფასა ეტყოდა მათსა... და ვითარმედ ამას არა განეფევიან, არამედ ჴას შინა დაადგრებიან ზედმოურნეობასა მამისასა“ 2:7,5. *μη διαწყυυμένους*: 2₁₈₈.

განშენებულ-ი — გახარებული, კმაყოფილი: „და აჩუენა ღმერთმან თავი თჳსი განშუენებულად მოქმედებულსა ზედა ევრატოსასა“ 3:8,5. *ἠθάρων* 3₂₀₂.

განჩინება — ნადიმი, ხალხის გამასპინძლება: „ხოლო საკვიროდ-ყოფად ბრძანა და სახლსაცა შინა მსხუერპლველთად განჩინებოსათჳს მათისა, არამედ არა მსახურებისა, მოღებად მღდელთა მუცელსა და მკერდსა და მარჯუენესა მკარსა მსხუერპლისასა“ 4:4,4. *ἐσώχθη* 4₇₄.

განჩინებულ-ი — 1) აღიარებული, დამტკიცებული; 2) გამორჩეული, განთქმული: „მანოქის ვინმე, დანტელთა მცირეთა შორის რჩეული“ და განჩინებოთ განპირველი მამულისაჲ, ცოლთასა მქონებელი შეუენიერებითა განჩინებულსა, ... ევედრებოდა ღმერთსა“ 5:8,2... *ἐμολογούμενος ... περὶ βλαπτον* 5₂₇₆.

განწიხებულება მოქალაქობის — მმართველობის წესი, სახელმწიფოებრივი სტრუქტურა: „შეიყუარა სჯული ჩუენი და მის მიერ განწესებულეობაჲ მოქალაქობისაჲ“ 1: შესავ. № 3. *ἐστάθην τῆς πολιτείας* A, IV, გვ. 6.

განწიხებულ-ი — განკარგულება: „განწესებულ იემი წარმომივლენიეს თქუენდა მიმართ“ 14:12,5.

განწვალება — წასვლა (აქ: გემით): „მისცა იფქლი წარღებად და ყოვლითურთ მოსყიდასა და განწვალებასა შეეწია“ 15:9,2. *τὸν ἐκπλουσεν* 15₃₀₇.

განკაბულება — 1) გახალისება: „ხოლო იგინი... უცნაურად განკაბულენბოდეს“ 2:13,1. *ἐλευθερώσεν* 2₂₈₀. 2) სიხალეთა დანერგვა: „ხოლო დააქცია ესრეთ ამასია ცხორებაჲ განკაბულეობისათჳს, ღმრთისა მიმართისა შეურაცხის-ყოფასა“ 9:9,3. *τὸν νεωτέρισθεν* 9₂₀₄. 3) „აღკაბულება“, „უქაბუეისი საქმე“ — მმართველობის შეცვლა, გადატრიალების მოხდენა: „ხოლო მოჳსი, და რამეთუ მრავლითგან შეკრებაჲ ესმოდა შფოთისაჲ, შეშინებულმან, ნუსადა კუალად განიკაბულკონ რაჲვე და იქმნეს ღიღი რამმე და ბოროტი...“ 4:4,2. *νεωτέρισθεν* 4₈₃.

განხილვა — განადგურება, გაჩანაგება: „და პტოლემეოჲს მენწეოჲს ქუენყანაჲ განხილა, მამაკაცისა ბოროტისაჲ“ 14:3,2. *κατεπόνησεν* 14₃₈.

განჯიღვა — ხილის აგება: „ამათ იუღდაჲს ნათესვისა თანა განკიდეს მდინარე“ 7:11,2. *τὸν ποταμὸν ἐξεφράσθεν* 7₂₈₆.

განქმელობა — გვალვა: „ხოლო არა მოაკლდა მათ ამათგანი არცა ერთი, ვიდრემდის არა დასცხრა განქმელობაჲ“ 8:13,2. *ὁ δὲ ἀρχὴς* 8₂₂₃.

განქმობა — დაშრობა: ხოლო განქმარაჲ მდინარე უწყმროებისათჳს“ 8:13,2.

განკუება — განსლვა: „და ესრეთ თუ იქმნეს, დაქირვებულ იქმნეს იგ. განკუებად სულსა“ 8:8,4. *ἤνυ ψυχῆν ἀποβλέψεν* 8₂₂₈.

გარგონება — სიგიყე: „მონათათეს განრისხებულმან, რამეთუ გარგონებასა კაცისა მყვანებელ არიან მის შორის, უბრძანა დავიდისი... განდევნა“ 6:12,2. *Ἐαφροσθε* 6₂₄₈.

გარდაბურვილი-ი — ფარდა: „ხოლო გარდაბურვილი და ამათ კართა ზედა, მსგავსად შინაგან, გარდაბურვილი თამსა“ 8:3,3. *καταβέβησμαι* 8₇₈.

გარდამლუარელი-ი — ირგვლივ დამღვრელი, მ-მომღვრელი: „მესამესა დადაგინა ქუეყანამ, გარდამლუარელმან მისგან ზღუასა“ 1:1,1. *ἀναχάζει* 1₃₁.

გარდანახა-ი — რიგი: „ესენი უკუე, განწყსებით სამნი, ოთხთა ზედა მდებარენი გარდანახათა, ნაქსოვისა ზედა მოქმედებულ არიან“ 3:7,5. *Ἰραμῶν* 3₁₈₇.

გარდანახლებული-ი — ჩამოსახლებული სხვა ადგილიდან: „ოთხნი იყუნეს ნათესაენი კურინელთა ქალაქსა შინა: მოქალაქეთა და მუშაეთა და მესამე — გარდანახლებულთა“ 14:7,2. *ὅσων μισοῦσων* 14₁₁₈.

გარდაცემა — კეთილდღეობა, სიუხვე: „მეუღესულად აღყუავნა და მალიადი სიმრავლისა მიმართ და სხუათა ყოველთა გარდაცემა“ 5:2,12. *ἤνυ ἐπιβίωσιν* 15₁₇₄.

გარდაცვალება — 1) წასვლა: „გვეპტედ... გარდაიცვალე ბოდა“ 2:7,4. *ἀπηλλάχθη* 2₁₇₆. 2) შეცვლა: „შემკრებულმან დიმიტრიოს იულელთა... ადგილსა, სადა და გარდაიცვალნეს ცა სჭელნი“ 12:2,13. *μειοβλήθησαν* 12₁₈₇.

გარდაკვლთდახხმა — მეფობის უფლების ჩამორთმევა: „ღმერთსა ვიდრემე გარდაკვლთდახხმულ ჰყოფენ მეფობისაგან“ 6:4,4. *ἀποχρῆσταισι* 6₂₈₀.

გარეკაცად — არაადამიანურად: „ესენი რამ წარკლინებულთა მიიხუნეს ნავალომს მიმართ, გარეკაცად ფრიად და მწარედ შეემთხვა“ 6:13,6. *ἀνασθεν* 6₂₈₈.

გარე-მიქცევა — 1) „გარე-მიხილვა“, უარის თქმა, ზურგის შექცევა, უგულბებუყოფა: „ივედრებოდეს ქალწულთა სასუმლია მინიჭებად მისდა, ხოლო იგინი გარე-მიქცევედეს“ 1:16,2. *Ἐξἑστρεπομένων* 1₂₈₈. „არარათ კმატს ანუ გარე-მიქცევა წარწყმედილთა ნაკლულევაანებისაგან საჭიროთაჲსა“ 2:6,8. *κρησίν* 2₁₄₈. 2) შეკავება, გადარწმუნება: „და რუვიმოს ვიდრემე... მოსწრაფე იყო ძმისმკლველობისაგან გარე-მიქცევისა მათსა“ 2:3,2. *ἀποτρέψει* 2₃₈.

გარე-მიხილვა — 1:18,6. იხ. გარე-მიქცევა [1].

გარემომდინარ-ი — ირგვლივ, ყოველი მხრიდან მომდინარი: „ირწყვილებს მტილი ესე ერთისა მდინარისა მიერ, გარემომდინარისა ყოველსა ქუეყანასა მომრგულებით“ 1:1,3. *περιρρέοντος* 1₃₈.

გარენათეხავად — უცხო. არაბუნებრივად: „ეგრეთვე და მამისა ქორწინებულსა თანყოფაჲ და მანჯონებელთა და დათა და შვილთა ცოლებისა, ვითარ გარენათესავად ქონებული უსამართლობაჲ, მოიძულა“ 3:12,1. *ἐκφαλὼν* 3₂₇₄.

გარეშემოწერილი-ი — შემოხვეული: „ხოლო არს შესამოსელი ესე პოდირი მოსასხმელი, გარეშემოწერილისხეულსა“ 3:7,2. *περιγυρᾶμενός* 3₁₈₃.

გარეშემწერილი-ი — შემწყვეტი: „ავიმელხოს... არასადა გარეშემწყერიელ იყო ძალსა, უკუეთუ არა ყოველნი წარწყმიდნა“ 5:7,5. *περιγυρᾶσαν* 5₂₈₁.

გარეშე-ქმნა — გაუქნება. მწყობრიდან გამოყვანა: „უბრძანებს... და გარდასრულსა სიწმიდისაგან გარეშექმნად ნასხმანთა ბორკილისათა“ 3:11,6. *Ἐξαρῶν ὑψίστου*, 3₂₇₁.

გობა — გობა, გინება: „ვპგონებ და აპრონისცა თანგანსჯადისა შეწყნარებასა, ... მოქმედებათა შინა მდღელობისათასა არა შესაძლებელსა რამსავე შიერ გობად“ 4:2,4.

გახსო — „ზღუდე“, „რინგო“, კედელი: „ხოლო გარემოს ტაძრისა მოადგა გრისსოჲ ვიდრემე შოფლითა ვნითა, ხოლო ელლინთა შიერ სახელდებულთ რინგოჲ, ზღუდე მცირე“ 8:3,9. *ὑψίστου* 8₉₈.

გობაროდენ — დღეგრძელი იყავი (მისალმება): „მეფე კვროს სისინის და სარვასანის, გობაროდენი“ 11:1,3. *χάρις* 11₁₂.

გონებაშხილებული-ი — შიდაარებელი: „ხოლო იგინი, განბჭობითა ღმრთისაჲთა მათ ზედა ქმნილთაგან და უსამართლოებისათჳს მათისა გონებამხილებულნი, შთამოვიდეს“ 5:2,12. *ὑψίστου* 5₁₈₈.

გუერდ-ი — ნენი: „ერთისა გუერდისა მისისა გამომღებელმან, მისგან აღზილა დედაკაცი“ 1:1,2. *πλευρῶν* 1₉₈.

გულსისიტიყუა — 1) სურვილი, გულისთქმა: „პირველნი მისნი გულსისიტიყუანი, ურწმუნოქმნილმან, უკუნ-აქცინა“ 2:4,3. *ἀποστολῆς* 2₄₇. 2) განსჯა, ფიქრი: „არცა უკუეთუ შესაძლებელ არს, გინა ძნელ წინამდებარე საქმეჲ, გულსისიტიყუასა შინა განმგონებელმან, მიიმართა მეყუსუულად“ 6:10,8. *τῆ ἀποστολῆς* 6₂₀₃. „იაკოვოს, მცირეთა ზედა მყოფმან სასოებათა... დაუტევა გულსისიტიყუათაჲ“ 2:3,4 *τὸν ἀποστολῶν* 2₃₇.

გულსავსებად-ი — სიკეთე, სიუხვე: „დადებულ-იქმნეს, ვითარ უცხოლსა ვისმე ზედა გულსავსებადისა მოსლვად მოსწავებულთა კეთილთა ჩუენებათა შიერ“ 2:2,4.

გულსიქველი — სიამაყე: „მივიდა ფრიალ გულსიქველითა მისა მიმართ მიმართებული“ 12:9,4. *ἐπαρῆς* 12₃₇₃.

დ

დაბეჭულობა — დაგლეჯვა, გაცვეთა: „სამოსელთა ჟამთა შიერ მოგზაურობისათა დაბეჭულობას იტყოდეს“ 5:1,16.

დაბნელობა — დაბრმავება: „ღმერთმან, განრისხებულმან განრისხებათა მათა ზედა... იგინი ვიდრემე დააბნელა“ 1:11,4.

დაბრმობა — დასახიჩრება: „რომელმან დააბრმოს, ევნენ მას მსგავსნი დაკლებულსა, რომლისაგან მან დააკლოს სხუად“ 4:8,35. *πρωσθεδ 4₂₈₀*.

დაგება — შერიგება: „უბრძანა... მექუელობად არა დაგებასა მხოლოდ მის მიერ, რამეთუ ესე აწვე ქმნილ არს“ 7:11,1.

დადგრომა — შენარჩუნება: „და დაგადგრა შენ ნათესავი ყოველი წინ-მოურნეობითა ჩემითა“ 2:7,3. *παρξυαινε 2₁₇₆*.

დადებულება — განლაგება: „რამეთუ ყოველთა თანჯდად აქუს დაღებულე ბაჲ ბუნებისა ყოველთაისა“ 1: შესავალი № 4. *την δεξουσιν 1₂₄*.

დადებულ-ქმნა — განწყობა: „მზანი იოსიპომსნი ფრიად შეაწუხნენ წინათქუეულთა და დაღებულ-ქმნენ ეს, ვითარ უცხოასა ვისმე ზედა გულ-ვებადისა მოსლვად“ 2:2,4. *ματαιθησεν 2₁₇*.

დაღუება — 1) სიშვიდის შენარჩუნება, თავის შეკავება: „და მაშინ ვიდრემე, რამეთუ მწუხრი იყო, დაიღუმა“ 1:19,9. *χρησεν 1₃₁₉*. 2) თავ-შეკავება, მორალურობა, წესიერება: „ხოლო დაღუებესა მიმქეველმან დედაკაცისათუს და ბოროტ-ყოფასა იოსიპომსა განმსჯელმან, იგი ვიდრემე საპურობილესა... შთააგლო“ 2:4,5. *σωφροσεν 2₈₈*.

დაკარგება — კარვის გაშლა, დაბნაყება: „მივიდა რაჲ კარვად წინაწარმეტყუელისა, ხოლო იყო დაკარგებულ გარეშე ბანაკისა, ჰკითხვიდეს...“ 9:3,1.

დაკლვა — მოკვლა, სიკვდილით დასჯა: „რომელმანცა, აგრონა რაჲ დაკლვად გულვებაჲ თუსი, არა სიკუდილი შეპრაცხა მძუნარედ, არამედ მტრისა მიერ ვნებაჲ ამისი მწარედ და უშუერად ჰგონა“ 14:13,10.

დაკრულ-ი — ტყვე, პატიმარი: „დააკრულთა განჰჰსნიდეს“ 13:16,2. *მეσματεις 13₂₈₀*.

დაკუნევა — დახოცვა: „განეწყო მბრძოლთა, რომელთაგან მრავალნი დააკუნენ“ 13:1,3. *ματαιξισεν 13₁₄*.

დალიჭ-ი — 1) სასამართლო, საკრებულო: „წინაშე დალიჭისა... მკედრობისაგან განუტევენა“ 14:10,13. *თიმ ჩრμαთის 14₂₂₈*. 2) სამეფო ტახტი: „აიძულა მას... თანაჯლომად მისმან მოქმედმან დალიჭისა ზედა“ 13:4,2. *თიმ ჩრμαთის 13₂₄*.

დამახრწვევად-ი — ხელისშემშლელი: „ესევეითართა მიერ შემამინებელნი და ძურისხილვასა შესამსგავსსა ცხადყოფელნი, დამახრწვევად ქმნიებოდეს მას კელყოფისაგან“ 15:4,2.

დამთხუეულ-ი — თანზღები: „და განმწმედელი უკუე დამთხუეულთაჲ, მიემთხუა ლავანომს ღმერთსა“ 1:21,2.

დამტირვა — შეკავება, ალაგება: „ანტიოქელნი უკუე, არა შემძლებელნი შეწევნად, არცა დამტირვად ცეცხლისა, ლტოლვად მიდრკეს“ 13:5,3.

დამტკობა — გაგდება: „შემოსლვად მგულბებელი დაამტკოვით კარსა“ 9:4,4. *αποθλιψατε την θურα 9₈₈*.

დარიკოს-ი — სპარსული ოქროს ფული, რომელიც შეესაბამებოდა ოც ატიკურ ვერცხლის დრახმას და იწონიდა 8,4 გრამს: „დარიკოსთა ათთა შემძლებელსა დატევენად“ 3:8,10. *δραχμῶν* 3₂₂₀.

დახაბამობა — მატიაწე: „და ტვრელთა ვიდრემე დასაბამობასა შინა აღწერილნი ამნასსაროასთუს, ასურთა მეფისა, ესენი არიან“ 9:14,2. *Τυρῶν ἀρχαίων* 9₂₈₇.

დახაბამხიტყუაობა — „სიტყუადასაბამობა“, „ძუელსიტყუაობა“, „სიტყუათმთავრობა“, შორეული წარსულის ამბები, ისტორია: „ხოლო მოწამე არიან სიტყუსა ჩემისა ყოველნი ელლინთა შორის და ბარბაროზთა აღმწერელნი დასაბამსიტყუაობისანი“ 1:3,9. *τὰς ἀρχαιολογίας* 1₁₀₇ (მე-14 წიგნის ბოლოს; 15: საძიებ.).

დასავალ-ი — „დასლვა“, დასავლეთი: „ხოლო იყვნეს ექუსნი სუეტნი ზღუდისა კერძო დასავალით კერძოასა“ 3:6,3. *κατὰ δόσιν* 3₁₁₈.

დახარწმუნებელ-ი — ფიცვი: „და დასარწმუნებელნი ამათლა მიმართნი ქმნეს მთათა რომელთამე ზედა“ 1:19,10. *τὰς πίστεως* 1₃₂₄.

დახასრულ-ი — განაპირა, უკანასკნელი: „იტყოდა... დასასრულისა უკუე რქისაგან მოსწავებასა უკუანამსკნელისა მეფისასა“ 10:11,7.

დახახულეზა — გამოსახულება: „ხოლო ქუეშე კერძო კუერცხთა დასახულეზისა სიმრგულე მოადგეს კელოვანთა“ 12:2,9. *τῶν διατάξεων* 12₈₈.

დახლვა — „ერთი ვიდრემე ზღუდეთაგანი ნოტიოას კერძო იყო, და სხუად — ორიას მიმართ მიქცეულ, ხოლო უკუანამთ კერძო მისა დატევებულ იყო დასლვაჲ“ 3:6,3. *ἡ δόσις* 3₁₁₈. იხ. დასავალი.

დაუპყრობელ-ი — უსასრულო, გაუთავებელი: „ბრძოლათა მიმართ მქონებელ იყვნეს დაუპყრობელად“ 1:2,2. *ἀκαταμά* 1₈₈.

დაუენება — დახზობა: „გამოსთქდა ნახევარი მთისამ... და დანგორებული... დადგა, ვიდრედა დაყვნა წარსავალნი და სამოთხენი სამეფონი“ 9:10,4. *ἐμπροσφύων* 9₂₂₈.

დაუუდებით-ი — წყნარი, მშვიდი: „ურკანოს... ცხორებისა დაუუდებიოთსა უფროას შემყუარებელ იყო“ 13:16,1.

დაშნა — ხმალი: „და შემდგომად მიიხუნეს დაშნანი“ 7:1,3. *τὰς μάχαιρας* 7₁₂.

დაციონება — თავის შეკავება, დაზარება: „ამათ შინა აღსაარებად არა დაციონო“ 4:6,11. *ἀνῆλθον* 4₁₄₉.

დაწერა — დახატვა: „არწმუნა, რამთა დაწერნეს ხატნი მრჩობლთანივე“ 15:2,6. *ῥαψάμηνον* 15₂₈.

დაწინდებულ-ი — მიცემული: „იქმნებიან მისდა ყრმანი... ზავილონ, დაწინდებულისა მისდა მიმართისა კეთილგონიერებისათუს“ 1:19,7. *ἐν ἡγευραπύων* 1₃₀₈.

დახარწევა — დაბრკოლება, ხელის შეშლა: „და ვითარმედ დაახარწენეს იგი მეფისა მთავართა აღშენებად სამლდელოასა“ 11: საძიებ. № 2. *δυναμίσειον*.

დაქსნით — ლაჩრულად: „ზეველოს განიზრახა განდევნა გელლისი ქალაქით, მაბრალობელმან, ვითარმედ დაქსნით ილუაწა ავიმელეხოსს მკედართა მიმართ“ 5:7,4.

დაქსნილობა — ცრუმორწმუნოებრივი შიში: „არამედ ფრიადისა დაქსნილობისათჳს ბოროტისა მეფისა ქონებათა ვეს-იღვეს“ 12:1,2. *δεισιδαιμονίαν* 12_გ.

დაიადმა — მეფეთა თავსამკაული: ხოლო მან... დაადგა მას დიადიშაიამ (ღესე იგი არს გვრგვნი) 2:9,7. *ვხ მიზნუჲა* 2_{აა}.

დიდგონებაობა — სულგრძელობა: „ნებსით მისა მიმართ მისრულნი მიემთხუნენ ყოველთა, რაოდენთა თანად მიმთხუევედ მართალ არს სიბრძნე მათი და მისი დიდგონებობაჲ მინიჭებად შემძლებელ არს“ 12:2,15. *მეყალიფოისიუ* 12_{11გ}.

დიდგონიერ-ი — დიდსულთანი: „იქმნენ მისა მიმართ დიდგონიერ“ 2:6,8. *მეყალიფოისიუ* 2₁₁₁.

დიდდადება — განდიდება: „სეკსტოს... დიდდადებულ-ყო იროდი“ 14: სძიებ. № 29.

დიდკადნიერ-ი — უზომოდ მამაცი: „არამედ კეთილსულნი და დიდკადნიერნი და ძკრთა შეურაცხისმყოფელნი მხოლონი მართლად სახელიდებოდეს ყოველნი, სალოოს მამსგავსებულნი“ 6:14,4. *მეყალიფოისიუ*: 6_{ა7}.

დიდმბრძნობ-ი — მამაცი, სულით ამაღლებული: „ისრაილიტთა შორის უკუე აწ დიდმბრძნობისე იყოს გედეონ“ 5:6,4. *მეყალიფოისიუ* 5_{ა21}.

დიდმოქმედება — სილიადე: „გულისმსიტყუველი იყო ღმრთისა დიდმოქმედებასა და მისდა მიმართსა სიყუარულსა“ 2:7,1. *მეყალიფოისიუ* 2_{10გ}.

დიდშუენიერება — მშვენიერება, ფუფუნება, ბრწყინვალება: „ღღესასწაული... ბრწყინვალედ და დიდშუენიერებით აღასრულა“ 8:4,5. *მეყალიფოისიუ* 8_{12გ}.

დიდწარსაგებელ-ი — ძვირფასი, ბჭირად ღირებული: „წინა-დაუდგა... ცხენოსანთა... ყოველნი, რაოდენნი დიდწარსაგებელთა ძლით... თითოეულთა შორის სასწრაფო იყენეს“ 15:8,1. *პოსუჲაქსიუ* 15_{ა71}.

დიოხ — ზევისი: „ამან აღადნო ვრცელი სუეტი ოქროსაჲ და დიოხსთა შინა შეწირა“ 8:5,3. *თის* Δ:ბჲ A, V, გვ. 648.

დრუმონ — ტყე, ჭალა: „და დასხნა იგინი... სახლად, დრუმონ ლივანოსად წოდებულად“ 8:7,2. *ვხ ბესმანა* Λιβάνου 8_{10გ}.

დუხტრო — თებერვალ-მარტის თვის მკაედონური სახელწოდება. იხ. ადარ-ი.

დღეშუვა — შუადღე: „ნიწოლილ იქმნა მეფე, ვითარ განსუენებად დღეშუვა“ 15:7,4. *მეთუქირაჲ* 15_{აა}.

დღეკეთილობა — დიდება, სახელის მოხვეჭა: „ყოველთა მიმართ ვერაელთა განითქუა თავი თჳსი ქებულად და დიდებასა საყრველსა მიმღებელად, დღეკეთილობისა მიერ მკენე“ 6:5,3. *ბნჲ* 6_გ.

ვარ-ი — ვაზაფხული: „ხოლო მოიწია რაჲ ე არ ი, წარავლინა მეცდართმყვანებელი იოავოს“ 7:6,3. *თბ ლავიკ 7₁₂₉*.

ვბან-ი — ათსიმინი მუსიკალური ინსტრუმენტი, რომელზეც უკრავენ პატარა ჯოხის მეშვეობით: „ე ბ ა ნ ი, ათორმეტთა ძალთა მქონებელი, იწყულის საცემითა“ 7:12,3. *ჩ მუხ აისრაჲ 7₃₀₈*. (ეს ებრაული ფორმაა, სხვაგან ყველგან იხმარება ბერძნული ფორმა: *ჩ ანბარჲ*).

ვგურ-ი — მზვერავი, მოთვალთვალე: „და ვინმე ე ბ გ უ რ თ ა გ ა ნ მ ა ნ... თქუა დავიდის მიმართ“ 7:10,4.

ვფუღ-ი — მღვდელმთავრის შესამოსელი: „და ამათ თანა მესამედ შეი-მოსს, სახელდებულსა ვიდრემე ე ვ ფ უ ლ დ ი ლ, ხოლო ელლინებრივისა მკრისა ზედამსა მსგავსსა“ 3:7,5. *ქაჲმან 3₁₅₂*.

ვთრიანობა — ცამოწმენდილობა, უღრუბლობა: „და ნემტისა სხუსა ე თ რ ი ა ნ ბ ა ს ა შინა ყოფასა... ქარნი ფიცხელნი... შთამოვიდოდეს“ 3:5,2. *ქ მზრჲ 3₆₉*.

ვთროვან-ი — გარეთა, ღია ეზო: „და ე თ რ ო ვ ა ნ ი ს ა ვიდრემე მომრ-გულუბაჲ ესვეითართა სახითა იყო“ 3:6,2. *თბ ლავიკ 3₁₁₄*.

ვაკატომვონ-ი — „ლოო“, „სავა“, ივლის-აგვისტოს თვის ბერძნული სახელწოდება: „ხოლო მოკუდების მთოვარესაებრ თუსთავსა, თუსა ყოფასა ათინელთა მიერ ვიდრემე ე კ ა ტ ო მ ვ ო ნ ა ლ წოდებულისასა, ხოლო ლოოდ მაკედონელთა მიერ და სავად ევრაელთა მიერ“ 4:4,7. *‘Εκατομβωνος 4₈₄*.

ვაკლესია, ეკლესია — სახალხო კრება: „შეკრებაჲ ამცნო ერსა სილუნს ე კ კ ლ ე ს ი ა ლ“ 5:1,20. *ქაკლესია 5₇₃*.

ვლატ-ი — ნაძვი: „ე ლ ა ტ ს ა რომელსამე ქუეშე დამდებელი ყრმისაჲ უშორესად-რე წარვიდა“ 1:12,3. *სა' ჰლავუ 1₂₁₉*.

ველიტრო — შენადნობი, მიღებული 4 წილი ოქროსა და 1 წილი ვერცხლისაგან: „ორლანოჲ ქნარი ე ლ ე ქ ტ რ ო მ ს ა გ ა ნ შეკმზადნა ოთხგზის ბევრნი“ 8:3,8. *ქგ ჯლავრეს 8₈₄*. *შდრ.: ილეკტრო*.

ველფანტ-ი — სპილო: „კერძოსაცა რომელსამე ძალისასა და ე ლ ე ფ ა ნ -ტ თ ა დამტვევებლმან... უჩინო-ყოფაჲ იეროსოლუმათაჲ... უბრძანა“ 12:7,2. *თბ ჰლავრეს 12₂₉₆*.

ვმა — იხ. ამანითი.

ერთგანზრახვა — 3:14,1. იხ. ერთგონება [1].

ერთგონება — 1) „ერთგანზრახვა“, ერთსულოვანი: „არა ე რ თ გ ო ნ ე -ბ ა იყვენს მოწვენულთა ზედა“ 14:4,2. *სუჯ ბმოისინუთა 15₅₈*. 2) თანამოაზრე: „ე რ თ გ ო ნ ე ბ ა ნ ი იროდისნი ტბასა შინა მოაშთვნა“ 14:15,10. *ფოიონუთა 14₄₅₀*.

ერთკრება-ი — საბჭოს წევრები: „მამაკაცნო ე რ თ კ რ ე ბ ა ნ ო ლა მე-ფეო!“ 14:9,4. *მუნერ სუნეშერი 14₁₇₂*.

ერთმთავარ-ი — მონარქი, ერთპიროვნული მმართველი: „ხოლო უწინა-
რეს ამიერ მეფეთაჲსა მთავარნი განაგებდეს მათ, სახელდებულნი მსაჯულად და
ერთმთავრად“ 11:4,8. მათავრჯი 11¹¹².

ერთმთავრობ-ი — „კაპიდიოსს მიუწერეს ყოვლითა გულსმოდგინებითა
ერთმთავრობითა მიმართ თანაშეწევნაჲ მისი იროდისგან“ 15:6,7.
თსც მთიმძჯი 15¹⁸⁵. იხ. მარტოღმობოლი.

ერთმონათესავე-ი — ერთი ტომის, ერთი ერის წარმომადგენლები: „რო-
მელმან უარყო დამკვლრებამ არა ერთმონათესავეთა თანა“ 8:7,5.
ბმოფსი 8¹⁸¹.

ერთობიუაობა — კრება, თავშეყრა: „და მაშინ ვიდრემე დაჰსენეს ერთ-
ობიუაობაჲ“ 4:3,1. თხ სსსსი 4³⁵.

ერთობიუაქმილ-ი — მოთათბირებულები, საერთო გადაწყვეტილების
შქონენი: „ორნი ნათესაენი, ... ერთობიუაქმილნი, ევედრებოდეს
მოუსის“ 4:7,3. კიოიოიუაქმი 4¹⁸⁸.

ერთობიუა-ი — თანამეინახე: „და თანმსერებელად და ერთობიუა-
ბად... უბრძანა ყოფაჲ“ 7:5,5. ბმოფაქმი 7¹¹⁸.

ერთობაობა — ერთ ენაზე ლაპარაკი: ყოველთა კაცთა ერთობაობასა
გოდოლი აღაშენეს“ 1:4,3. ბმოფაყი 1¹¹⁸.

ერთობა — თანმიმდევრობა, სიმწყობრე: „ვეშმარტებასა წიგნთასა და
ერთობაობასა მსწავლელთა, ... ჯეროვნად შენისა წინააღრჩევისა შევერბ-
ნეთ ესენი“ 12:2,4. სმფაყი 12³⁸.

ერისმეტყუელება — სახალხო გამოსვლა: „ხოლო იგინი, სიმრავლესა მი-
მართ მიწვენულნი, ერის-მეტყუელებდეს, საქმეთა აღექსანდრ-მისთა
შიმთბრობელნი“ 13:16,1. ბმოფაყი 13⁴⁰⁸.

ესხარონ-ი — ოქროსგან დამზადებული ასაწყავი ჭურჭელი: „და საწყეო-
ნი უტუე, მოსეოამსნი მსგავსნი, ინდა ესსარონესი სახელდებულნი, ოქრო-
მსანი ვიდრემე ბევრნი“ 8:3,8. (სახენი საწყაულთანი). ბმოფაყი 8²².

ესხინ-ი — მოქარგული ნაჭრისაგან შეკერილი ძვირფასი თვლებით მო-
ჭედილი ჩანთა, რომელშიც მღვდელმთავარი ინახავს „Urim we Tummim“-ს,
რომლის მეშვეობითაც წინასწარმეტყველებს ხალხის მომავალს: „ხოლო ცა-
რიელსა ამის შესამოსლისასა შევიდოდა ნაუეთი, მტკავლისაჲ სივცრით, ოქ-
რომსაგან და მათვე ფერთა ეფუდისათა აღყუავებული, ესსინ ვიდრემე იწო-
დების, ხოლო მოასწყაებს ესე ელინთა ენისაებრ სიტყუასა“ 3:7,5. ბმოფაყი
3¹⁸³.

ეტლითმპრობელობა — ეტლის მართვა: „პირველთა შეილთა თქუნთა
მიგფხურიდენ თქუნენ და რომელთამე მათგანთაჲ ეტლითმპრობელო-
ბაჲ ბრძანონ“ 6:3,5. ბმოფაყი 6⁴⁰.

ეტუსრიცხუელ-ი — ექვსმარცვლიანი ლექსი, პეგზამეტრი: „მოუსი გალო-
ბასა, ... შქონებელსა ეტუსრიცხუელთა საქმოთა, შეაწყობს“ 2:16,4.
ბმოფაყი 2⁴⁸.

ესხატ-ი — ორცხობილა, შემწვარი პური: „მიმცემელმან კოლურადათა
პურისათა და ესხატსა და ლაღანოსა ტაფითმწუარისა...“ 7:4,2. ბმოფაყი
7⁸⁸.

ვადოს-ო — თხევად ნეითიერებათა წონის ერთეული: „იფქლისათა ვიდრე მე წარუვლენდა მას... ორთა ბევრთა კოროსთა, სახე საწყაულისაჲ, და ესოდნათავე ზეთისა ვადოსთა, ხოლო ვადოსი შემძლებელ არს შთატევად საწყაოთა სამეოცდაათორმეტთა“ 8:2,9. **βάρους** 8₉₇.

ვაკეჰმნილ-ო — ჩამოშვებული: „სიდონი მისა გარე-მოჰვლის, ... ყოველსა თხემსა ზედა ვაკეჰმნილი“ 3:7,3. **κακήμων** 3₁₈₈.

ვაკინთო — ცისფერი: „იყო ქსოვილა პორფურისაჲ, ფენიკისაჲ, ვაკინთო მასათანა და ბუსონისა ქმნილთა“ 3:6,2. **βακινθ** 3₁₁₈.

ვალანო — ბალზამი: „უბრძანა მიღებად იოსიპოასა ძლუენთა: ვალანო მასა, ნელსაცხებელსა და სტახშსა და ტერევენითოსა და თაფლსა“ 2:6,5. **βάλανος** 2₁₁₈.

ვალსამო — ბალზამის მომცემი მცენარე: „ვალსამო მსგავსი ძირი გუაქუს მოცემული დედაკაცისაგან“ 8:6,6. **βαλσαμ** 8₁₇₄.

ვარ-ო — ციხე-მიმაგრე, სასახლე: „ალაშენა ეკვატანთა შინა მიდიამსთა ვარიო“ (ესე იგი არს ტაძარი) 10:11,7. **βάρ** 10₂₄₄.

ვარსკულავთმრიცხველობა — ასტრონომია: „სათნოებისათესცა..., რომელთა მოიგონებდეს ვარსკულავთმრიცხველობისა... მიერ, უმეტესსა ცხორებასა მინიკებდა მათ“ 1:3,9. **ἀστρνομία** 1₁₀₄.

ვარცლ-ო — ნავი: „თანამზიარებელი შემზადებისათეს ნევთთა ნავთამსა, ... ვერ მიემთხვა მოგებულსა, რამეთუ სიდიდისა მიერ წარწყმდეს ვარცლნი“ 9:1,4. **βάρκ** 9₁₇.

ვაშლ-ო — იხ. პერსეაის ვაშლი.

ვდელ-ო — არომატული ბალახი: „მსგავს არს ვდელსა ნელსაცხებელთასა“ 3:1,6. **βδέλλ** 3₂₈.

ვედრება — ელჩი: „მგულებელნი ბრძოლად, ვედრებათა და ქადაგათა წარავლენდით მბრძოლთა მიმართ“ 4:8,41. **πρεσβύτερος** 4₂₈₈.

ვენაკ-ო — ვაზი: „ხენი ზრუნვისა მთავრობისა ძლითსა არა დაუტეობდეს და ჭერ-უჩნდა მათ ვენაკისად მიტევებად მინიკებაჲ პატივისაჲ“ 5:7,2. **βενάκ** 5₂₇₇.

ვერკლოოს-ო — ზურმუხტ ბივრილის სახეობა, ბივრილი, ბივრიტი: „ესენი უკუენ... ნაქსოვისა ზედა მოქმედებულ არიან. ხოლო ოქროჲ გარემოჰვლის მათ... და პირველი ვედრემე სამობაჲ არს... და მერმე — ვერკლოოს, უკუანამსენელი ესე“ 3:7,5. **βερκλ** 3₁₈₈.

ველინო — კილი: „მოილონებენ ნათხზნსა რასმე ვვილინო მასასა“ (ვეკლიოსსა შვისწავე, რამეთუ ვეკლიოს კილსა ეწოდების, რომლისგანცა შექმნეს კილობანი მოსესთვის) 2:9,4. **βελιον** 2₂₂₀.

ვეთიმე — ვილა-ვილაყები: „და შემკრებელი ვიეთიმე სასყიდლით, სამეფოდ შევიდა“ 12:10,1. **βέτιμα** 12₃₈₈.

ვითარტუს — სათანადო; ის, რაც საქირთა: „არამედ განზრახვათა მათთა, ღმრთისმბრძოლთა, რომელნი შეიწყენარნა მაკედონიამან, ვითარტუს მათ- და არს აერი უსახურთა ნაკადრებთათუს,.... ვკბრძოდე“ 14:12,3. **αεμδπρε** 14₃₁₀.

ვნება — მღელვარება: „ხოლო ვნებისაგან აღძრული ცრემლთადმი, განეშორა, არა მნებებელი ძმათად ცხად-ქმნისაჲ“ 2:6,6.

ვორია — „ორია“ „არკტო“, ჩრდილოეთი: „აღსრულმან ვორიაჲსა კერძოთათ, შესაკრებელ-იქმნა სახლსა შინა ზღუსპირს“ 12:2,13. **τξ βρεαε** 12₁₀₃.

ვუსინ-ი, ვუსონ-ი — 11:3,2. 8:3,8. იხ. ბუსონი.

ზ

ზაკუალ-ი — ცბიერება, მოტყუება: „ხოლო იგინი,.... არცა ერთსა ზაკუ- ალსა ანუ კუვასა მეკუელნი,.... წარვიდეს“ 5:1,2. **ზάλου** 5₁₀.

ზამთარ-ი — უამინდობა, ქარიშხალი: „ხოლო უკუეთუ ოდესმე უმეტეს ზამთარი ვყო, ნუ შეშინდები სიდიდისაგან წვმათაჲსა“ 1:3,9. **ζεμθσφαι** 1₁₀₁. „მოიწია ზამთარი ფიცხელი და ქირვეულობდა დანთქმასა ნაი“ 9: 10,2. **ζεμθσφαι** 9₂₀₀.

ზარგანკდილ-ი — შეშინებელი: „და უჩუენებდა მას სიმრავლესა ძალისა მისისა და ზარგანკდილ ჰყოფდა“ 8:14,2.

ზეადღგომილ-ი — წაწვეტებული: „ზედა კერძოჲ მისი ნახევარსფეროჲ დატევებულ არს,.... ზეადღგომილთა მქონებელი ნაკუეთთაჲ“ 3:7,6. **ზεαδგომιλ** 3₁₇₈.

ზეადტევებულ-ი — წინგაბოწველი: „რომელთაგანი ერთი ვიდრემე ზე- ადტევებულსა ტრაპეზისასა შევალს“ 3:6,6. **ζεαδτεვებულ** 3₁₄₁.

ზედაალხაველ-ი — ხელმისაწვდომი: „რამეთუ ესე ყოველთა ზედაალ- სავალ არიან“ 3:7,7. **ζεααღველ** 3₁₃₁.

ზედაალხვა — დაფარვა: „შთამოვიდოდა წყალი ვიდრემე ზედაალ- სლვადმდე ქუეყანისა წყრთასა ათხუთმეტსა“ 1:3,5. **ζεααღხვა** 1₈₀.

ზედადადგრომილ-ი, ზედდადგრომილ-ი — გამოცხადებული: „ხოლო ღმერთმან, ზედადადგრომილმან მისდა და ორგზის სახელით მწოდებელმან,.... თქუა“ 2:7,3. **ζεდადადგრომილ** 2₁₁₂.

ზედამისრბოლვა — თავდასხმა: „მარწმუნებელმან. ზედამისრბოლ- ვად ვიეთმე მის ქუეშეთა მკედართამან, მოკლა მათ მიერ“ 8:12,4. **ζεდადგრომილ** 8₂₀₀.

ზედამათლოჭრა — ზედაპირზე ამოჭრა: „რომელი სამღვდელთა წერილ- თა მიერ სახელსა ღმრთისასა ზედამათლოჭრით მქონებელ არს“ 3:7,6. **ζεდადგრომილ** 3₁₇₈.

ზედგამოჩინება — გამოჩენა: „ღრუბელი... აუწყებდა.. ზედგამოჩინ- ებასა ღმრთისასა“ 3:14,4. **ზედგამოჩინება** 3₃₁₀.

ზედგანწრახვა — ბოროტი ჩანაფიქრი, შეთქმულება: „ქსნასა ვიდრემე ზედგანწრახვისსა განეტყოდეს მას, უკუეთუ მიუტეოს მას მოკუდონება ისმაილოასი“ 10:9,3. რწი ჰაქოსსაჲ 10₁₀₈.

ზედგანწესებულ-ი — ზედამხედველი: „უბრძანა ევრაელთა ზედგანწესებულსა არცა ერთსა განსუენებასა მინიჭებად მათდა შრომისაგან“ 2:13,4. რეაქმეონ 2₂₈₈.

ზედგარდაბურვილ-ი — „ზედმოსრული“, მუცლის ქონი: „თირკუემელთა და ზედგარდაბურვილთა და ყოველთა ცმელთა... მოიღებენ“ 3:9,2. რუჰაქოს 3₂₂₈.

ზედდადება, ზედდადება — „ესრეთ უკუე ქონებულებასა საქმეთასა ზედდადება ის ოგის“ 4:5,3. ჰაქოსაჲ 4₈₈. იხ. ზედმოსლვა [1].

ზედდამტკიცება — დამოწმება: „ამათ რაჲ მეფესა ეტყოდის, თუთ ზედმესლვაჲ წინაწარმეტყუელმანცა თქუა და სიტყუათა მისთა ზედდამტკიცებაჲ“ 7:14,4. ჰაქოსაჲ 7₃₄₈.

ზედდასაბეზღ-ი — სახურავი: „იქმნების და კიდობანიცა ღმრთისა ძელთაგან... საქციელთა მიერ ოქროსათა ზედდასაბეზღი შვერთებულად აქუნდა საკერველად“ 3:6,5. რუჰაქოსაჲ 3₁₈₈.

ზედდაცემა — 2:6,1. იხ. ზედმოსლვა [1].

ზედდაწესებულ-ი — ზედამხედველი: „ხოლო მონაჲ ვინმე, პურისმოქმელთა ზედდაწესებულნი მეფისათაჲ, თანშეკრულ იყო მეღვინისა“ 2:5,3. რეაქმეონ 2₇₈.

ზედდაჯობა — შელოცვა: „და ზედდაჯობანი უკუე, შემაწყობელმან, დაუტეენა“ 8:2,5. რუჰაქოსაჲ 8₄₈.

ზედდაჯვალ-ი — გამომტოვებელი: „ლაშქრა მიერ ღმერთმან, ზედდაჯვალმან მათმან, ეგუბტელთა მიუტევა სნეულებაჲ“ 2:14,6. რუჰაქოსაჲ 2₃₁₈.

ზედმდებარეობა — 1) დაჟინებითი მოთხოვნა: „მადიანიტელთა, ვალაკოს ფრიად ზედმდებარეობასა და ვედრებისა მჭურვალისა მომღებლობასა... წარავლინეს“ 4:6,3. ჰაქოსაჲ 4₁₀₇. 2) მიახლოება, ახლოს ყოფნა: „ზედმდებარეობასა ანგელოზისასა ვირმან, გუემულმან, მუქლთ-იდგნა“ 4:6,3. რუჰაქოსაჲ 4₁₀₈.

ზედმეტყუელ-ი — დამძენელი: „დავიდის... ჰოროლსა მიღებდა... უბრძანა, ზედმეტყუელმან...“ 6:13,9. რუჰაქოსაჲ 6₃₁₈.

ზედმიფენა — გავრცელება, მოღება: „ხოლო სიყმილი უმეტეს ზედმიფენებოდა ეგუბტელთა“ 2:7,7. რუჰაქოსაჲ 2₁₈₈.

ზედმიღება — შეწირვა: „ეგულებოდა რაჲ ზედმიღებაჲ მსხუერპლთაჲ... მოიწია მისა მიმართ... წინაწარმეტყუელი“ 8:8,5. რუჰაქოსაჲ 8₂₃₁.

ზედმოსლვა — 1) „ზედდადება“; „ზედდაცემა“, დენა, თავდასხმა: „შეშფოთებულთა უკუე მოულოდებელისა ცხენოსანთა ზედმოსლვისაგან... ბოროტად უწოდდეს მათ წევნულნი“ 2:6,7. რუჰაქოსაჲ 2₁₂₇. 2) გადასვლა, გამოტოვება: „ხოლო მოასწავებს ზედმოსლვასა, რამეთუ ღამესა

მიერ ღმერთმან, ზედმავალმან მათმან, ეგვებელთა მიუტევა სნეულებად“ 2:14,6. *საქცხაძე* 2₃₁₃.

ზედმოხრული-ი — „ზედ მოსრულის აგან და ცმელისა თბათასა და ცხოვარისა და ზრთხათასა განყენებამ წინაწარვე თქუა“ 3:11,2. იხ. ზედგარდაბურვილი.

ზედმოურნე — მზრუნველი: „მამისა სამწყსოთა ზედმოურნეთა... კმასაყოფელი წყალი სამწყსოთათჳს აღმოიღეს“ 2:11,2. *ჰამბლტმუსი* 2₃₈₉.

ზედმოურნეობა — „მოვედით, ...მამისა ზედმოურნეობასა... ვენი-ამენისთვის... მარწმუნებელნი“ 2:6,3. *ჰამბლტმუსი* 2₁₈₄. იხ. წინაგანგება [2].

ზედმოხილვა — 1) შური: „ხოლო შემდგომსა წელსა აღუთქმებოდა მინი-კებად ზედმოხილვისა ძლით სიმრავლესა მონაგებისასა“ 1:19,9. *ჰაიფ-შამსუნი* 1₃₂₁. 2) დახმარება: „მოსი, მხილველი ზედმოხილვისა ღმრთისასა... თვით შევიდა მას შინა“ 2:16,2. *ჰაიფშენი* 2₃₃₃.

ზედშესლვა — თავზე წადგომა: „ამათ რაჲ მეფესა ეტყოდის, თუთ ზედ-შესლვაჲ წინაწარმეტყუელმანცა თქუა“ 7:14,4. *ჟილესტოვი* 7₃₄₃.

ზეთქონებულება — იქვე მდებარეობა: „მუნ მალღისა მთისა ზეთქონებულებასა, მას ზედა აღსრულმან აარონ... განიარცუა სამღელეთ-მთავროდ სამოსელი“ 4:4,7. *პერსი* 4₃₃.

ზეთთამქმნელი-ი — ამამაღლებელი: „იროდი, ზესთამქმნელი გონი-ერებისაჲ მიწნეარისა წყლულისაგან, ...თითოეულსა განმცნობად უბრძანებდა“ 14:13,8. *ჰაქუა* 14₃₈₈.

ზეთთაღწევნა — ზედმეტი უფლების მიცემა საკუთარი თავისათვის: „სო-ემოს... ზესთაღწევნულ იყო მარიამის ზიარებისა მიმართ“ 15:7,4. *პროსტოპოპი*: 15₂₂₈.

ზეთთაგაქვრება — უაღრესი გაკვირება: „ამათ მხედველი დღითი-დღე ზესთ-განკვრდებოდა“ 8:6,5. *საქცხაძე* 8₁₇₀.

ზეთთგარდამატებულება — სიდიდე: „სძლევს წინათქმულთა მოგონებათა განზრახეჲჲ მამაკაცთა, რწმუნებულთაჲ ზესთგარდამატებულე-ბად... ზენათა ჟამთა მიერ გულისკმისყოფითა“ 6:1,2. *ციცი* 6₁₈₀.

ზეთთმჩე — „ზეშთამბრძნობი“, ქედმაღალი, უარყოფელი: „არცა სიმ-რავლესა საქმართასა მიძიებელი, არცა ცხენთასა, რომელთა მოწვეწეწე-ბასა ზესთმჩე სჯულთა იქმნეს“ 4:8,17. *საქცხაძე* 4₂₂₄.

ზეთთხახელი-ი — მოსახსენებელი სახელი: „სამღელეთთა შინა და ზესთ-სახელთა დღეთა მსხუერპლთა შემწირველნი ღმრთისანი... ვევედრებით მას“ 13:5,8. *ჰოსანი* 13₁₈₈.

ზეშთაღწვანული-ი — ზემოდან დადებულ: „ხოლო სხუანი ზედა-კერძო ამათსა, ტყავთაგან შემზადებულნი, ზეშთაღწვანულ იყვნეს“ 3:6,4. *საქ-რია* 3₁₃₂.

ზეშთმბრძნობ-ი — ქედმაღალი, გაამაყებულ: „სოდომელნი, სიმღიდრი-თა და სიმრაველითა საქმართათა ზეშთმბრძნობნი თანად და კაცთა იყვნეს მაგინებელ“ 1:11,1. *საქცხაძე* :144. იხ. ზესთმჩე.

ზოგადობა — 1) ხალხი: „დაადგრენ დასაბამითგანნიცა სამართალნი, რაოდენნი განბჭობილთა ზოგადობისა და სუნკლიტობისათა აქუნდეს“ 14:10,6. **თე შჳმის** 14²⁰⁸. 2) სიმარტრევე, უბრალოება: „განაზრახებდეს მას სიყუარულით ზრახვასა ერისა მიმართ და ზოგადობით უფროასლა, ვიდრე მეფობისა ძლით სიდიდით“ 8:8,2. **ნეჳმორთაქარე** 8²¹⁸.

ზოგადყოფნა — საერთო: „ქუეყანასა, რომელსა მოიწიენით, თესნი მისნი ლმერთნი მიუწოდეთ და ამით თანა ჩუენთა ვიდრემე ზოგადყოფნობასა ყოველთა მიმართ“ 4:6,8. **აიხან** 4¹³⁸.

ზრახვთმბრძოლა — აღრინდელი მოსაზრების უარყოფელი; მალიარეზელი: „არამედ რაჟამს ბოროტსა რომელსამე მიმთხუეულ იქმნენ, მაშინ ზრახვათმბრძოლნი ი, ... უქუანაისკენელ ზღვეულნი, აღირჩევენ“ 13:5,5. **ყუათ: მაჯჳსუთე** 13¹⁸².

ზრდა — 1) გამოკვება: „ანტილონოსს არა ენება საზრდელთა მინიჭება მათთვის და არა უმეტეს თესა ერთისა ზრდილა მათ მამაკაცი ესე“ 14:15,4. **წმირძე** 14⁴¹⁸. 2) ცხოვრება, არსებობა: „და იგი ვიდრემე, წარვიდა და იზარდებოდა ფარულად მათთა შინა წელთა სამთა“ 5:7,2. **მუეძე** 5²³⁸.

ზრო — მავთული, წნელი: „და საშუვალ მათსა ზრონი ოქროდნი განმავალნი“ 3:6,3. **თახაქსე** 3¹²⁸.

ზროხა — ხარი: „პირუტყუსა მპარველმან ოთხწილად ზღვეამ უკუნეცინ, გარემე ზროხისა“ 4:8,27. **წიბე** 4²⁷².

ზუაგ-ე — ტრახახა: „აღსრულდა..., ქცევითა მამაკაცი ზუაგი და უგუნური“ 8:10,4. **ბლჯუ** 8²⁶⁴.

ზლაპარმეტყუელება — გამოგონილი, მითიური ამბები, მითოლოგია: „ძალსა მიანდენა მარადის ჭეოროვანი საქმენი, წმიდად დამმარხველმან მის მიერისა სიტყუსამან ყოვლისაგან სხუათა მიერისა უშუერისა ზლაპარმეტყუელეებისა“ 1 შეს. № 3. **მაშილთუცე** 1¹⁵.

ზღვეულ-ყოფა — 1) გადასახადის დაკისრება, ზღვევინება: „ზღვეულ-ყვნა ქალაქნიცა, ასთა ტალანტთა მიძღვებლმან“ 14:15, 6. **მწეუმი** 14⁴³³. 2) წართმევა: „ნუსადა და თქუენთაცა ზრუნვათა მიერ განლუელმან ზღვეულ-ყოს უმჭობესი კეთილბედნიერობისა ჩემისა“ 2:6,9. **ჯუმი** 2¹⁸⁴.

ზღუდე — იხ. გისსო.

თ

თავთან-ე — მთავარი, ძირითადი მონახაზი: „პირველსა მოქმედებულსა ჩემსა შინა თავთანად მათმან მომქსენებელმან, საჭიროდ შეეპრაცე“... 12:5,2. **აფაქსე: ანბან** 12²⁴⁵.

თავობა — 1) ახალი მთვარე, თვის დასაწყისი: „დაწყებასა მეორისა წელიწდისასა, ... თავობისასა, სრულ-ჰყოფენ კარავსა“ 3:8,4. **აიხუჯი** 3²⁰¹.

2) თავთავების შეგროვება მკის შემდეგ: „ხოლო ვითარ მკამ იყო, განვიდოდა თავობად რუთი“ 5:9,2. **აქაქუთი** 1²²⁴.

თანააღკრულ-ი — თანდართული: „ქუხილნი ფიცხელნი, თანააღკრულნი ელვისანი, და მებისტეხანი შთამოვიდოდეს“ 2:16,3. *πισθενεισπομενης* 2₃₆₃.

თანააღშენება — შშენებლობაში მონაწილეობის მიღება: „მვედრებელნი, რაძთა უბრძანონ მათ თანააღშენებთა ტაძრისაჲ“ 11:4,3. *συγαταστασασαძα* 11₈₄.

თანადანერგულ-ი — თანდაყოლილი: „ფრიად შეწუხებული ყვეს სამუი-ილოს სიტყუათა ამათ, თანადანერგულისათჳს მისდა სათნოებისა და მეფეთა მიმართ სიძულილისათჳს“ 6:3,3. *სმჟაჲთჳთ* 6₃₆.

თანაღმობა — ერთსულოვნება: „და არა მეტყუელებისათჳს მრჩობლთა-განვე მსგავსად, და, რომელთათჳს თანაღმობად საგონებელ იყენეს, არცა მათი ქეშმარტიებაჲ ირწმუნა“ 10:7,2. *საჟაჲთჳთ* 10₁₀₇.

თანამღებ-ი — 1) ვალი: „მოვასხეთა მისცენს თანამღებნი“ 9:4,2. *რბ ბჟესღმჟაჲ* 9₅₀. 2) მევალე: „ელისსეოს ვიდრემე ესრეთ იქსნა თანამღებთაგან ღელაკაცი“ 9:4,2. *რჲჲ ჲრჲჲჲ* 9₅₀. 3) ბელისწერა: „არა აქუნდა ეჲში ვოლსამისსა ასანოას ზელა აღმკედრებისაჲ, რამეთუ განიხრწნა თანამღებნი საგან“ 8:12,4. *რჲჲ ჲრჲჲჲ* 8₃₀₇. 4) დამასხურებული, სამართლიანი: „ფრიად დიდი ვიდრემე და ქმნაჲცა კეთილისაჲ ვიეთმე დადგინებულთა მიერ საქმარებისა მიმართ, არამედ უმეტეს მთავრებრივი — ცხოვნებაჲ სასჯელისაჲ თანამღებთაჲ მათდა მიმართთა ნაკადრებთათჳს“ 2:6,8. *ბჟესღმჟაჲ* 2₁₄₈. 5) თავის თავზე ამღები, საკუთარი თავის მსხვერპლად მომტანი: „რომელთათჳს ცხოვრებაჲ თანამღებ სატანჯველისა მუუსამართლოეთაჲსა იქმნების, ღმრთის ბუნებასა მიემსგავსების“ 2:6,8. *რჲჲჲჲჲჲჲ* 2₁₄₈.

თანამკედრ-ი — 15:2,5. იხ. თანმეკედრე [1].

თანაუხამართლოება — უსამართლობის მსხვერპლად გახდომა ვილაყასთან ერთად: „რომლისა მოკლვასა ზელა მამჲ თანა-ი-უსამართლოების“ 2:3,1. *სა:აჲჲჲჲჲჲჲ* 2₂₂.

თანაქმნილ-ი — შეერთებული: „ეიენი, თანაქმნილნი პირველთქუმულთა, ორმეოცდაათთა და ოთხთა სრულ-ჰყოფენ რიცხუსა“ 2:7,4. *რჲჲჲჲჲჲჲ* 2₁₈₂.

თანაშეერთება — 1) მიმატება: „უბრძანა ყრმათა თჳსთა, რაძთა ყრმანი იოსიპოჲსნი რიცხუსა მათსა თანა-შეერთნეს“ 2:9,1. *რჲჲჲჲჲჲჲ* 2₁₈₈. 2) „მიახლება“, „ჩუეულებითის მიახლება“, სქესობრივი კავშირის დამყარება: „კოლი მეფისაჲ..., მგონებელი ...ადვილად-ყოს იგი მოსპოლვად თანა-შეერთებისა მიმართ...“ 2:4,2. *რბ ბჟესღმჟაჲ* 2₄₁.

თანაშესწორებულ-ი — შედარებული: „ეგვებელნი, რომელნი ყოველთა აღმატებად ითქუმიან გონიერებითა, თანაშესწორებულნი არა მცი-რედ მოაკლდებოდეს, არამედ ფრიად შორს დაშთებოდეს მეფისა გონიერებისაგან მხილებულნი“ 8:2,5. *საჲჲჲჲჲჲჲ* 8₄₂.

თანაწარკლამა — გვერდის ავლა, უყურადღებოდ დატოვება: „რამეთუ არცა ერთისა ბუნებისაგან უმეცარ-იქმნა, არცა თანა-წარკლამა გამოუძიებლად“ 8:2,5. *რჲჲჲჲჲჲჲ* 8₄₄.

თანავაობა — თანხმობა, ერთსულოვნება: „ამათ უკუე დაესწერთ ჩუენ, ვითარცა მქონებელ არიან მოსაჯენებელთა შინა იროდი მეფისათა, ხოლო სხუათა — არა თ ა ნ ა ვ ე ვ მ ა ე ბ ი ა ნ“ 15:6,3. *სამფაყანე 15₁₇₈*.

თანგანზრახვა — რჩევა: „ფარაოთის, მჩრობლთავე ზედა მაქებელმან იოსიპოისმან, განსჯისათჳს ჩუენებისა და თ ა ნ გ ა ნ ზ რ ა ხ ე ვ ი ს ა, მისცა მას განგებაჲ“ 2:5,7. *სამფიოსლიც 2₉₉*.

თანგანზრახ-ი — მრჩეველი: „არამედ თჳსსა ბუნებისასა და სათნოებასა თ ა ნ გ ა ნ მ ზ რ ა ხ ა ლ მოქმედი,... იქმენ მისა მიმართ ღიღგონიერ“ 2:6,8. *სამფიოსლი 2₁₄₁*.

თანდადება — შეთანხმება: „ხოლო თ ა ნ -დ ა ე დ ვ ა საულოდს ყრამა სა-ქურველთ-მიმღებელსა“ 6:6,2. *სთხმეხედი 6₁₅₇*.

თანდადებაჲ — თანხმობა, ნებართვა: „ესრეთ ამათჳს თ ა ნ დ ა დ ე -ბ უ ლ ე ბ ა ს ა ჳახუქათასა,... რუვიმოს.. შთაუტევა იგი“ 2:3,2. *სთხმეხედი 2₃₁*.

თანდადებაჲ-ი — 1) შეთანხმებული: „უბრძანა მოსლვამ თ ა ნ დ ა დ ე -ბ უ ლ თ ა ე ბ რ“ 4:3,1. *და სუჯამეხე 4₃₇*. 2) დათანხმებული: „იოავოს, თ ა ნ დ ა დ ე ბ უ ლ მ ა ნ და ნუგეშინისცემად შემრაცხელმან სიტყუთა მის-თამან, უკუნ-უწოდა მკედართა“ 7:1,3. *სამფიოთხე 7₁₇*.

თანდაძინება — შემატება, მიმატება: „თ ა ნ დ ა ძ ი ნ ე ბ ა ს ა ორმეოც-დაათთა და ოთხთა თანა, სრულ-იქმნების“ 2:7,4. *პროხმეხედი 2₁₈₈*.

თანდაწიებაჲ-ი — მოკავშირე, მომხრე: „ხოლო კორის თ ა ნ დ ა წ ე -ს ე ბ უ ლ იყენეს ორმეოცდაათნი და ორასნი პირველთაგანნი მამაკაცი“ 4:2,3. *ოი სთხმეხედი 4₂₁*.

თანვებულება — სიმპათია, სიყვარული: „ბუნებით ნაწლევეთმოყუარედ მყოფისა, მისა მიმართ მერმეცა უფროდს თ ა ნ ვ ე ბ უ ლ ე ბ ა აქუნდა“ 7:10,5. *სამფამეხე 7₂₈₃*.

თანკუთა — ტანჯვა, წვალება: „რაჟამს დასცხრიან საქმეთა თ ა ნ კ უ ე -თ ე ბ ი ს ა გ ა ნ,.. მელუნე მეფისაჲ.. მოყუარე იქმნა მისლა“ 2:5,1. *დალამეხედი 2₈₂*.

თანმავლობა — გაერთიანება: „მგლოვიარენი სიმშვიდით არწმუნებდეს მოსლვად და თ ა ნ მ ა ვ ა ლ ო ბ ა დ ერთბაჲად“ 5:2,12. *სთხმეხედი 5₁₆₇*.

თანმახლობელი-ი — მეზობელი, ტერიტორიულად ახლოს მყოფი: „უკუე-თუ აქუნდეს მათცა მსგავსი მოქალაქობაჲ თ ა ნ მ ა ხ ლ ო ბ ე ლ თ ა მეფობა-თაჲ“ 6:3,6. *და სუჯამეხე 6₄₄*.

თანმბრძოლობა — მოკავშირეობა: „ოგის, ... მოსწრაფემან ვიდრემე თ ა ნ -მ ბ რ ძ ო ლ ო ბ ი ს ა მიმართ...“ 4:5,3. *სამფამეხე 4₉₈*.

თანმემკვდრე — 1) „თანამკვდრი“, მეუღლე: „ღედაკაცთა ქორწინებულ-თა თ ა ნ მ ე მ კ ვ დ რ ე თ ა მიმართ ყოფად შემთხუეულ არს“ 1:19,9. 2) ვი-ლაცისთან ერთად მცხოვრები: „საჯა სიმრავლემან თ ა ნ მ ე მ კ ვ დ რ ე დ მათ-და ყოფაჲ ღმრთისაჲ“ 3:8,10. *ბამთხედი 3₂₁₈*.

თანმეუღლე — ცოლ-ქმრული ცხოვრება: „თანა-იუსამართლოდს სი-კუდილისა მისისა და ასულისაჲ შენი, ქურიობასაჲ გულვებადი განცდად

პირველმოსლვადმდე სარგებელისა მიმართ თანმეუღლებისა“ 6:11,2. *წყ სჳმჳნძჳთჳჯ 6₂₁₀*.

თანმიზეზ-ი — დამხმარე, ხელისშემწყობი: „ეითარ თანმიზეზთა ღმრთისა განზრახულთასა, აწინდელთა ამათჳს მადლობისა ქონებად აღვიარებ“ 2:6,9. *ძვ სჳთჳნძჳ 2₁₆₂*.

თანმონა — მონობის უღელქვეშ სხვასთან ერთად მყოფი: „მეფე დარის ტალანას და სავაას... და ნეშტთა თანმონათა მათთა“ 11:4,9. *სჳთჳნძჳ 11₁₁₈*.

თანმონათესვე — იმავე ტომის წარმომადგენელი: „მიიღოს სადმე ძუძუა თანმონათესვისა“ 2:9,5. ... *ბჳიფჳსი 2₂₂₈*.

თანმორჩილ-ი — მორჩილი: „იისუს ვიდრემე... თანმორჩილად აქუნდა სიმრავლე“ 5:1,2. *სჳჯჳნძჳთჳჯ 5₇₈*.

თანმოხახლე — ახლობელი, ქონებაში წილის მქონე: „შენ, ნათესაებანი და.. მოყუარებანი და თანმოსახლე დ სახლისა ჩემისად ქმნილმანი, იმოქმედენ“ 1:19,9. *ბჳნძჳთჳჯ 1₂₁₆*.

თანმოყუახ-ი — მძევალი: „მპყრობელმანი სჳმეონისამანი თანმოყუახად, აღსლვასა ძმათაჳსა მგულეებელისამანი... უბრძანა წარსლვა“ 2:6,4. *ბჳთჳრჳ 2₁₁₈*.

თანმოხახაკე — ტოლი: „ამიერ სიწითლისაგან საკმელისა თანმოჰასაკე თამიერ კიცხეით ედომოდ იწოდა“ 2:1,1. *ძჳთჳ ჳჳსჳთჳთჳ 2₉*.

თანშვედართმყვანებელ-ი — კოლეგა სამხედრო საქმეში: „მომაკუდინებელი უკუე თანშვედართმყვანებელისა, სდევნიდა სავეოსს“ 7:11,7. *ძჳთჳ სჳთჳრძჳრჳთჳჯ 7₂₂₈*.

თანნადებ-ი — გირაო, წინდი: „უკუეთუ შეუკდემელობენ მიცემად... იყუთვოდიანი პირველ მსჯავრისა ქმნადმდე ამისთჳს, ხოლო ნაცვალსა თხოვად გარემყოფისა და თანნადებსა მიღებად მისგან“ 4:8,26. *ბჳნძჳთჳჯ 4₂₈₈*.

თანშემაწყობელ-ი — შემაერთებელი: „თანშემაწყობელი უკუე მრჩობლთაგანე, სახელისდებასა ამას უწოდებენ მას“ 2:9,6. *სჳთჳბჳთჳჯ 2₂₂₈*.

თანშემწე — მოკავშირე: „ღიდთა ნიკთა მიუღეს თანშემწეთაგან“ 4:6,5. *ძჳთჳ სჳმჳძჳთჳჯ 4₁₁₈*.

თანშემწყობ-ი — შემდარებელი: „ურთიერთას თანშემწყობმანი თითოეულისა მათისამანი... არაჳს კეშმარტებისა მქონებელად გამოაჩინნა“ 1:8,2. *სჳმჳბჳთჳჯ 1₁₀₈*.

თანშენება — ერთად შენება: „მიუბცნო... თანშენებად მისსა ქალაქსა“ 11:3,8. *სჳჯჳნძჳთჳჯ 11₆₈*.

თანშესჯილ-ი — შედარებული: „თანშესჯილნი სხჳსა ქუეყანისა, ყოვლად კეთილბედნიერებად საგონებელნი“ 5:1,21. *სჳჯჳრჳბჳთჳჯ 5₇₇*.

თანშეჭუსვა — დაწინა: „მესამედ თანშეჭუსვაჳთა თმათა მისთჳჳ აღწყა“ 5:8,11. *ბჳთჳჳრჳთჳჯ 5₂₁₁*.

თანკდა — შეთანხმება: „რამეთუ ყოველთა თანკდად აქუს დადებულებაჳ ბუნებისა ყოველთაჳსა“ 1 შეს. № 4. *სჳმჳწჳთჳჯ 1₂₄*.

თანჯელოვან-ო — კოლეგა: „მოურნეობად უკუე ცხორებისა მისისა ევედრებოდა, თ ა ნ ჯ ე ლ ო ვ ა ნ თ ა მის ძლითთათჳს მოსწრაფებასა მეტყუელი“ 8:13,4. წიხ ბმოტჯჳსუ 8₃₃₄.

თაფლოვან-ო — ტკბილეულობა: „რომელთა შინა თ ა ფ ლ ო ვ ა ნ ი მსხუერპლთა თანა აღილევიან“ 3:9,4. მჯ პქმაჯა 3₂₃₆.

თევზ-ო — წყლის ბინადარი, ყველაფერი, რასაც უტრვა შეუძლია: „ამითვე სახითა თქუ... ყოველთა ცხოველთაჲსა — და თ ე ვ ზ თ ა მ ს ა და პაერთა“ 8:2,5. წიხ ვუჯადი 8₄₄.

თირიკლიანი — თიხის ჭურჭელი, გაკეთებული ჩ. წ.-მდე V ს.-ის ცნობილი კორინთელი მეჭურჭლის, თერიკლეს მიერ: „მიიხუნენ იეროსოლუმად და მისცნენ ტაძარსა ღმრთისასა... თ ი რ ი კ ლ ი ა ნ ი ოქროსანი ორმეოცდაათნი“ 11:1,3. შიქ:ჰლსი 11₁₈.

თუთმტოლველ-ო — ღებერტირი: „გლახაკნი და თ უ თ მ ლ ტ ო ლ ვ ე ლ-ნი მუნ დაუტენა“ 10:9,1. ანთიჰლსი 10₁₈₈.

თუთმოკუღინება — თვითმკვლელობა: „მრავალგზის ვიდრემე ინება-თ უ თ მ ო კ უ ღ ი ნ ე ბ ი თ ა თავისაჲთა შეურაცხ-ყოფად ცხორებისაჲ“ 15:3,4. ანთიქჳნი 15₈₉.

თუთმოკუღარი-ო — სხვისი ზელყოფის გარეშე მკვდარი: „და ზრდაჲ კორცისაგან თ უ თ მ ო მ კ უ ღ რ ი ს ა ცხოველისა განაყენა“ 3:11,2. წიხ წმუჟ-აწთიჯ ანთიჰჯაჯ 3₂₈₈.

თუთმპრობელ-ო — 1) იმპერატორი: „ლაიოს იულიოს კესარ. თ უ თ მ პ ყ რ ო ბ ე ლ ი და მღღელთმთავარი, მთავართა სიდონელთა..., მზიარულე-ბაჲ“ 14:10,2. ანთიჰჯაჯა 14₁₈₀. 2) უფლებამოსილი: „და თ უ თ მ პ ყ რ ო ბ ე-ლ ა დ ღმერთი დაუტევეს მღღელთა თანაყოფად, რაჲამს ინებოს“ 3:8,9. ანთი-ჰჯაჯა 3₂₁₄. 3) დამოუკიდებელი, თავისი თავის პატრონი: „და ყოვლი-თურთ უმჯობეს არს მათდა თ უ თ მ პ ყ რ ო ბ ე ლ ა დ ყოფაჲ“ 4:1,1. ანთიჰჯა-თიჰსი 4₃.

თურ-ო — „უპერვერტო“, სექტემბერ-ოქტომბრის თვის გვიანდელი ებრაული სახელწოდება. ბიბლიაში იხმარება აღრეული ქანაანტური ფორმა — ეთანმი: „მეშუდესა თუესა ძნად შეკრბეს, მსოფლიოთაგან ვიდრემე თ უ რ ი დ-წოდებულსა, ხოლო მაკედონთაგან — უპერვერტოდ“ 8:4,1. შიქ: 8₁₈₀.

თუხად — „თუხგან“, ცალკე: „ვინაჲთგან აღმითქუამს მიზეზმეტყუელე-ბასა ყოველთასა თ უ ხ ა დ აღმწერელსა მოცემად, მაშინდლისად და მათოჳსაცა-თარგმანებასა მივაგდებ“ 1:1,1. წიხ 1₂₈.

თუხგან — „ცაჲ ყოველთა ზედა დასდვა და მაშინ, მისმან სხუათაგან განწყოფელმან, თ უ ხ გ ა ნ აღირსა დაწესებად“ 1:1,1. ანთი ანთი 1₃₀ იხ-თუხად.

თუხება — განსაკუთრებულება: „ისაკოს ვიდრემე, მგრძნობელი თ უ ხ ე-ბ ა ს ა კმისასა, მოუწოდს ძესა“ 1:18,6. წიხ 1₂₇₁.

თუხებითი მონაცვალეობა — კანონიერი მემკვიდრე, სისხლით ნათესავი: „გულები ალსრულებად, ოკრად დამტევებელსა სახლისა და მთავრობისასა.“

თქნებთისა მონაცვალეობისაგან 10:2,1. *γνησις διαδοχη* 10₂₁.

თქუმულობა — აზრის გამოთქმა გადატანითი მნიშვნელობით: „ხოლო სხუათასა აღიყვანებთ თქუმულობასა პატიოსნებით“ 1: შეს. № 4. *τὸ δ' ἀλλήγορῶσιν* 1₂₄.

0

იარ-ო — აპრილ-მაისის თვის ებრაული სახელწოდება, იხ. არტემისიო-იახა-ო — ეშმის ქვა, მიწერალი იასპი: „უენი უკუე... ნაქსოვისა ზედა მოქმედებულ არიან... და პირველი ვიდრემე სამობაი არს..., ხოლო მეორე — ანთაკსა მოანიჭებს და იასპისა და საფთროსა“ 3:7,5. *Ἰαπων* 3₁₈.

იატაკად აღმოთხრა — დაშობა, დაცემა, სრული, ძირთვისიანი განდგურება: „ხოლო მვედართმთავარი რაა დაეცა, იატაკად დაამკუთქა-ლაქი“ 5:5,4. *εἰς ἔναφος τῆς πύλις* 5₂₀₀.

იატაკ-ო — საძირკველი: „განაზრახებდა თითოეულსა დამკვდრებად... წარსრულსა თესთა თანა და აღშენებდა იატაკთა მთ და დამკვდრებად“ 10:9,2. *ἀνακτιζέτω τὸ ἐξῆφθ* 10₁₈₂.

იგავეობა — აზრის ბუნდოვნად გამოთქმა, გამოცანებით საუბარი: „ყოველთა თანვად აღუს დადებულებად ბუნებისა ყოველთადასა..., რომელთასა მერმე იგავეობასა სჯულისმდებელისასა..., ცხადად გამომაჩინებელსა მისა“ 1: № 4. *τὸ μὲν ἀνιχομένους* 1₂₄.

იგავ-ო — 1) მაგალითი, ნიმუში: „ყოველთა უსაქიროესად შეკრაცხა მან... მიმსგავსებდა იგავსა ყოველთა უჭობესსა“ 1: შეს. № 4. *παρῆμιμα* 1₁₀. 2) რჩევა: „ამის სწავლულებისა სწავლად მნებებელმან, მოსე, თუსთა მოქალაქეთამან, დადებასა სჯულისასა არა იგავთაგან და ურთიერთას მართალთაგან იწყო მსგავსად სხუათა“ 1 შეს. № 4. *σμφίλας* 1₂₁.

იგვო — გველისმკამელი ფრინველი წეროთა ოჯახიდან, რომელიც ეგვიპტეში წმინდა ფრინველად ითვლება: „და აღჰავსებელსა იგვოთაგან მიაქუნდა“ 2:10,2. *Ἰβραῦν* 2₂₄₈.

იზარ-ო — ნოემბერ-დეკემბრის თვის ებრაული სახელწოდება, იხ. აბელ-ლეო, ხასლევი.

ილექტრო — ქარვა: „ბროლი და ილექტროა აღმოტვრულ იყო“ 12:2,9. *ἤλεκτρον* 12₇₂. შდრ.: ელექტრო.

ინ-ო — წონის ერთეული: „ორთა ინთა ზეთისა ზეთისხილისათა ბრძანა, ხოლო საწყაეი არს მსოფლიოა ორთა ხოათა ატრიკორთა მიმთუალველი“ 3:8,3. *εἰν* 3₁₈₇.

იოვადლო — საიუბილეო ორმოცდამეათე წელი: „წარმოდგეს რაა წელიწადი იოვილოსი, ხოლო ორმოცდამეათე წელი არს, განთავისუფლებულ იქმენინ, შვილთაცა და ცოლისა თავისუფალისა მიმყვანე“ 4:8,28. *Ἰοβῆθ* 4₂₇₈.

იოროს-ო — მღვდელმსახურებისას არომატული საკმეველისათვის ხმა-რებული მცენარე: „ხოლო განსწმენდა უკუე და კარავსაცა და მღვდელ-

თა სახითა ესევეთართა მოქმედი განწმედისა მათისაჲ: მურისა რჩეულისა, ზიკლასა ხუთასსა და ი რ ე ო ს ს ა სწორსა“ 3:8,3. წმად 3₁₉₇.

ერეხოონ-ო — დანის, ზეთისხილის ან მურტის გვირგვინი, ტოტები: „... რვათა დღეთა შინა აღმასრულებელთა დღესასწაულსა, ... მიმღებელნი კელთა შინა ი რ ე ს ი ო ნ ს ა“ 3:10,4. წმადსაჲ 3₂₄₅.

ირს-ო — ღმერთის მშვილდად მიჩნეული ცისარტყელა: „საწყაულ გიყო თქუენ ყოფადი განსუენებაჲ მშუღლითა ჩემითა, ი რ ი ს ცხადმყოფელმან, რამეთუ მშუღლად ღმრთისა მიერ საგონებელ არს იგი“ 1:3,8. რჳ სჳ 1₁₀₈.

იჟულეზა — გაუპატიურება: „არამედ იგი არა ირწმუნებდა, ტრფიალები-სა და ენებისა საწერტელთა მიერ წყლული და ა ი ძ უ ლ ა დასა“ 7:8,1. მქცჯეჲ 7₁₇₀.

იჟუ-ო—1) შეხედულება, აზრი: „რამათა ი ჳ ვ მისცეს მბრძოლთა, ვითარმედ მრავლისა ძალისა მქონებელ არს“ 14:15,12. ზნჯჲ 14₄₅₇. 2) საბაბი: „პაკო-როს ვიდრემე... მივიდა ქალაქად... ი ჳ ვ თ ვიდრემე, ვითარ დამაცხრობელი შფოთისაჲ“ 14:13,4. ლგჭ 14₃₄₀.

იჟუნულქმნილ-ო — ცუდი, გაფუჭებული: „ნუცალა იატაკსა, ი ჳ ვ ნ ე უ ლ ქ მ ნ ი ლ თ ა ს ა, უტევებენ“ 4:8,45. რჳ ჰპიოიფბჳნჳთჳ 4₃₁₀.

3

კადნიერად-ი — მამაცი, გაბედული: „ნევროდის, ... კ ა დ ნ ი ე რ ა დ მ ა ნ და კელითა მკნემან, ... არწმუნა მათ...“ 1:4,2.

კალანდა — თვის პირველი რიცხვი: „და განმიტევებიან უწინარეს ათ-სამშეტა ოქტომბერიოჲსა კ ა ლ ა ნ დ ა თ ა ს ა“ 14:10,18. კაღჲ 14₂₉₇.

კალქხ-ი — იხ. ღორის კნღური.

კამარა — 1) მიწისქვეშა არხი: „ხოლო მის ქუეშე კ ა მ ა რ ა ნ ი არიან და არუბნი“ 15:9,6. სპიჲ 15₃₄₀. 2) გადახურული კოლონებიანი გალერეა: „ღალმენეს იუდელთა და მომრგულებითა ტაძრისა კ ა მ ა რ ა ნ ი შინაგან ტა-ძრისა სამღდლოჲსა“ 11:4,7. ვაიჲ თიძ 11₁₀₈. 3) თალიანი ნიშა: „კ ა მ ა რ ა ნ ი ქმულ იყენეს მრავალნი საყოფელად ნავატელთა“ 15:9,6. ქაღმძე 15₃₉₇.

კამარედ-ი — მიწისქვეშეთი: „მიეთხრა სიკუდილი ანტილონოჲსი კ ა მ ა რ ე დ ს ა გზასა ქუეშე“ 13:11,2. ზე რჳ სპიჲ 13₃₁₃.

კაპლოვნობა — წერილმანი ვაკრობა: „არცა ტყუსა ქორწინებაჲ შეუნდო მათ და არცა მოსყიდისა მიერ და ყოველთა მესიღგურეობისა ცხორებისა მო-მლონებელთაჲ“ (კ ა პ ი ლ ო ვ ნ ო ბ ი ს ა) 3:12,2. რძე ჰე ჰპი ლეჲ 3₂₇₆.

კარვობის ჟამ-ი, კარვის შენების დღესასწაულ-ი — „მეკარვეობა“, ებრაელთა ერთ-ერთი მთავარი დღესასწაული, აღსანიშნავად ებრაელების 40-წლიანი მიძოვლისა უდაბნოში, როდესაც ისინი კარვებში ცხოვრობდნენ. იწყება მე-7 თვის (სექტემბერ-ოქტომბერი) მე-15 დღეს: „და მოიწია უკუე ამასვე ჟამსა და კ ა რ ვ ო ბ ი ს ა ც ა ჟამი, რომელი იყო ევრაელთა შორის დღესასწაული ფრიად დიდი და უზეშთაჲს“ 8:4,1. რჳ სჳ 8₁₀₀. 4:8,12.

კეთილმამაცობა — კარგი კაცობა: „მე ვიდრემე, ცხორებისა უფრო-
თველისა მომგებელმან კეთილმამაცობითა ვიდრემე ჩემითა“...
4:3,2. *ძუნძაჯაძე* 4₄₂.

კეთილმოდღეღე — ხელისშემწყობ პირობებში მსხვერპლის შემწირვე-
ლები: „რათა ამიერ შენდა ლოცვათა მსხუერპლველნი და კეთილმოდ-
ღელენი აღვაელენდეთ აერად“ 8:4,2. *ჯაღი:ჟინიუცე* 8₁₀₈.

კეთილმოზავებულება — მსუბუქად შეიარაღება: „კეთილმოზავე-
ბულენისათეს საქურველისა სუბუქნი დევნისა მიმართ მყოფნი“ 4:5,2.
ბოსტაქი 4₉₁.

კეთილმოქმედება — 1) კეთილი საქმის ჩადენა: „განიხარა მოსწრაფებაჲ
ყრმათაჲ კეთილმოქმედებისათეს“ 2:11,2. *ბეჟაჟიუცე* 2₂₆₁. 2) სი-
კეთე, ბედნიერება, აყვავება: „შემძღებელი ცხორების შინათა ძუნთა პყრობად,
რომელთაცა თანა იყოს მტყიციდ, არა შემსჭუალული მხოლოდ კეთილ-
მოქმედებათა“ 2:4,1. *ტაჯ ბეჟაჟიუცე* 2₄₀.

კეთილმოცალე — მოცილი, თავისუფალი: „და ამისთეს, კეთილმო-
ცალე, აღშენებად სახლსა მნებებელ ვარ ღმრთისა“ 8:2,6. *ბეჟაჟიუცე* 8₅₅.

კეთილმოწლე — კეთილგანწყობილი: „რომელთა მიერ კეთილმოწლე
იყოს“ 1:13,2. *ბეჟაჟიუცე* 1₂₅₅.

კეთილმსახურება — ღვთისმსახურება, ღვთისმოშიშება: „აღესრულა...
არა რომლისა პირველმშობელთაგანისაგან დაკლებული კეთილმსახურე-
ბისათეს“ 2:8,1. *ბეჟაჟიუცე* 2₁₀₀.

კეთილნაყოფიერება — მოსავლიანობა: „მათ წელთა უნაყოფობისაგან
შემდგომად მყოფისა სწორისა რიცხუსა მიერ აღლიოს კეთილნაყოფიე-
რებაჲ“ 2:5,6. *ბეჟაჟიუცე* 2₈₈.

კეთილსახობა — დიდი იმედი: „ანუ სიმრავლე კეთილსახობეა
გყოფს თქუენ ზესთა აღმატებული მვედრობისაჲ“ 8:11,2. *ბეჟაჟიუცე* 8₂₇₀.

კეთილსახე — ლამაზი, მომხიბლავი: „განაზრახეს... რათა ყოვლისა სოფ-
ლისა კეთილსახე გამოჩრეული ქალწული მწოლარე ყოს მეფისა თანა“
7:14,3. *ბეჟაჟიუცე* 7₃₄₃.

კეთილსიკუდილობა — ადვილი სიკვდილი: „სულისა მათისა უწინარეს
სხეულისაგან კეთილსიკუდილობით განჯნასან... წარმოსხვედეს“. 6:
1,1. *ბეჟაჟიუცე* 6₉.

კეთილსიმუჯღე — თავშეკავება: „სასჯელისაგან არარაჲ დაკლებად საგო-
ნებელ იყო მათთეს კეთილსიმუჯღე ძმისაჲ“ 2:6,9. *ბეჟაჟიუცე* 2₁₀₀.

კეთილსულ-ი — მხნე, მამაცი: „კეთილსულნი... მართლად სახელ-
რღებოდეს, ...საულომს მიმსგავსებულნი“ 6:14,4. *ბეჟაჟიუცე* 6₃₄₇.

კეთილსულობა — დამშვიდება, გამხნევება: „გესთირას კეთილსულ-
ობად და უმჯობესთა მოლოდებად განამჯნობდა“ 11:6,9. *ბეჟაჟიუცე* 11₂₄₁.

კეთილქმნილ-ი — 1) კეთილი საქმეების ჩამდენი: „რომლისა ჭერი-იყო მიმ-
თხუევედ ესრეთ კეთილქმნილთაჲ“ 2:8,1. *ბეჟაჟიუცე* 2₁₀₀. 2)

კეთილშობილი, მაღალი წარმოშობის: „ამარამის, კეთილქმნილთაგან ივერაელთა შორის, ...ულონობათა შინა იყო“ 2:9,3. მს. *ყყოთათყ 2₂₁₀*.

კეთილღონიერება — სიუხვე: „კეთილღონიერებასა შინა ამათსა დაადგინნა ღმერთმან“ 3:1,4. *მპოქაყ 3₁₈*.

კეთილშეზავება — რბილი კლიმატი: „შეჰზადნა სხუანიცა, განსუენებისა მიმართ... მარჯუელ მქონებელნი კეთილშეზავებისათჳს ცა აერთადსა“ 8:6,1. *მზაქაძაყ 8₁₈₃*.

კეთილშენაწევრება — სიმეტრიულობა: „არა რომლისა კერძოასაგან დამეტებათა მიერ განმზარწნელ კეთილშენაწევრებასა“ 3:6,5. *რჟყ მზაქაძაყ 3₁₃₈*.

კეთილშვილიერობა — ნაყოფიერება: „რაქილა, მოშიში, ნუ კეთილშვილიერობისათჳს დისა უღარესსა ნაწილსა მიემთხვოს ქმრისაგან“... 1:19,7. *რჟყ მზაქაძაყ 1₃₀₈*.

კეთილშუენიერება — ღირსეულობა: „კეთილშუენიერებით უკუნეიქა იუდაისაგან ანტიოხოს“ 12: სად. № 16. *მპაქაძაყ VII, გვ. 708*.

კეთილცხოვრებულ-ი — სწორი, სამართლიანი ცხოვრების გამტარებელი: „ფრიად უმჯობეს არს მინდობაჲ საცნაურთა ზედა კეთილცხოვრებულთა“ 2:4,4. *რინჯ მს. მქაქაძაყ 2₆₂*.

კეთილწიხიერება — წესრიგი: „ევედრებოდა მიერთთან ღმერთსა დაღვრომად პირველისა ზედა კეთილწიხიერებისა“ 1:3,7. *მზაქაძაყ 1₈₈*.

კელარ-ი — მნე: „უბრძანა კელარსა იფქლსა აღწყულსა მიცემაჲ მათდა“ 2:6,7. *რბყ მამაყ 2₁₂₄*.

კენტინარ-ი — „წმინდა კურკელი“: „ხოლო აღიშენოს რაჲ ტაძარი, კიდობნისა მას შინა დადგემაჲ ბრძანა და წმიდათა კურკელთაჲ“ (ღვეცხლისა კენტინარნი ასოცდაათათასნი, ოქროსა კენტინარნი — ბევრნი და სამ ათასნი) 7:14,2.

კერძოებით-ი — ნაწილი: „განაზრახებდა... ანუ ყოველთა საკმართა მიტეებასა მისდა, გინა კერძოებითსა“ 12:4,2. *რჟ მქაძაყ 12₁₈₃*.

კეცი-ი — თიხის კურკელი, ქილა: „წინაწარ-გეტყჳ შენ არა ოდეს მოკლებად ფქვილსა კურკელისა მისგან, არცა ზეთსა კეცისაგანი“ 8:13,2. *რბ მქაძაყ 8₃₂₂*.

კინჯრა — სიმებიანი ინსტრუმენტი: „ორღანონი სამუსიკონი და ქებისა მიმართ მოპოვნებულნი, რომელთა ეწოდების ნაულა და კინჯრა“ 8:3,8.

კისრეყ 8₉₄.

კიცხევა — ხუმრობა, დაცინვა: „თანმოჰსაყეთა მიერ კიცხევეთ ელომოდ იწოდა“ 2:1,2.

კოლღორიდა — შერჩევის მცირე ზომის პური: „აღმზელელმან კოლღორიდათა მან, რომელ არიან პურნი მცირედნი წმიდანი“ 7:8,1. *მისაქაძაყ 9₁₈₇*.

კორვან-ი — იმ მსხვერპლის სახელწოდება, რომელიც გულისხმობდა ადამიანის მიერ საკუთარი თავის ღმერთისადმი მიძღვნას: „და კორვან სახელისმდებელნი მათნი, ღმრთისა ხოლო ძღუენსა მოასწავენს ესე ელლინთა“

ენისაებრ, მნებებელნი განტყევადა მსახურებისაგან, მღღელთა მისცემენ ვეცხლსა“ 4:4,4. *el xipxay 4₇₂*.

კოროხ-ი — ფხვიერ ნივთიერებათა წონის ერთეული: „აღრაცხილ იყვნეს ბევრნი კოროხსანი იფქლისანი... ზოლო კოროხსანი შთაიტევს მოდთა ატტიკურთა ათთა“ 15:9,2. *თს ძირსი 15₃₁₄*.

კრულ-ი — პატიმარი: „ხოლო საზრდელსა კუმევედ უმჯობესსა კრულთაგან უბრძანებდა“ 2:5,1. *შესაყთ 2₈₁*.

კუნტილი — ივლისი: „განმიტევიან უწინარეს ათსამეტთა ოკტომერიოასა კლანდათსა, იყვნეს კუნტილიოასა თანა“ 14:10,18. *Κουιντιαν 14₂₃₇*.

კუფხალ-ი — მტევანი: „აღმოხაზეს უკუე მწულილი კერძობითითა და შრომისმოყუარებითითა კელოვნებითა თითოეული ფერკთაჲ, სუროსა და ვენავთა რტობსა კუფხალთა თანა აღმომაყენებელთა“ 12:2,9. *წერესი 12₂₈*.

ლ

ლარნაკ-ი — 1) კიდობანი: „ლარნაკსა ოთხკედელსა აღმაშენებელი... ამას შინა შევიდა“ 1:3,2. *ღარაჲ 177*. 2) კუბო: „ხოლო ლარნაკსა მეფეთასა არაინ მათგანი მიემთხუა, რამეთუ იყნეს ქუეყანასა ქუეშე მაქანებით დაფლულნი“ 7:15,3. *ჭიქაი 7₃₉₄*. 3) აკლამა: „ხოლო დაეფლა იეროსოლმას, ლარნაკთა შინა მეფეთასა 8:10,4. *ქნაჲ 8₃₉₄*.

ლადანო — ტაფაზე შემწვარი ფქვილის კვარი: „სიმრავლე ასერა... მიმცემელმან კოლურიდათა პურისათა და ესხატსა და ლადანოსა ტაფთმწუარსა“ 7:4,2. *ღარაჲ 7₈₈*.

ლენა — თასი: „მათ. თანა თითოეული ფიალსა მოიღებდა და ლენასა და სასაქუმეველსა“ 3:8,10. *ერსისი 3₂₈₀*.

ლექსისაებრ — სიტყვა-სიტყვით: „რომელთაჲ არა სამართალ არს ჩუენდა თქუმად ცხადად ლექსისაებრ, ხოლო ძალნი მათნი განვაცხადნეთ“ 3:5,4. *პრბ ლქი 3₉₀*.

ლეღსულელ-ი — თუთის ხე: „ხეთაგანცა ლეღსულელთაჲსა აღივსნეს ველნი იუდეასნი“ 8:7,4. *თს წყრთ 8₃₈₈*.

ლეგროხ-ი — მინერალი იაფენდი, იაკინთი: „ნაქსოვისა ზედა მოქმედებულ არიან, ხოლო ოქროჲ გარე-მოჰვლის მათ... და პირველ ვიდრემე სამობაჲ არს..., ხოლო მესამისა — ლეგროხს ვიდრემე მთავრობს და შემდგომად — ამეთესოს“ 3:7,5. *ღარაჲ 3₃₈₈*.

ლევა — 1) დასავლეთი: „და მესამედ უწყებისა მიერ ლივამსად მიმხედველი დანაკებულთა კერძო, აღდგებოდა“ 3:12,6. *ღარაჲ 3₂₈₄*. 2) სამხრეთ-დასავლეთის ქარი: „ქალაქებნი არიან ესენი მცირენი ზღუსპირისანი, ძნელსა ლივენონა ლივამს მობერავთა ძლით“ 15:9,6. *ღარაჲ 15₃₃₃*.

ლიმენა — ნავსადგური: „რადთა სოფელი მათი და ლიმენანი მოკალუბასა მიემთხუნენ“ 14:8,5. *თს ლქი 14₁₄₇*.

ლმობა — 1) მშობიარობა: „ბრძანა ყოველთა ისრაელტა მიერ შობილსა წულსა მდინარედ შთადებდა... და დაცვაჲ ვერაელთა დედაკათა ლმობისაჲ“ 2:9,2. **ადგ** ამხად 2₂₀₆. 2) შეწუხება: „ონიას არაჲაჲ ამათვანი ალმობ და სავმართმოყუარებისა ძლით“ 12:4,1. **მხსთჳნი** 12₁₈₉.

ლოო — ივლის-აგვისტოს თვის მკვედონური სახელწოდება. იხ. ეკატომვიონი, სავა.

ლოცვა — აღთქმა: „ესენი რაჲ თქუნა, შეაქსენა მას ლოცვაჲ, რომელი ყო, უკუეთუ მიილოს მეფობაჲ“ 11:3,7. **უჩ** ხუჩჳ 11₈₈.

მ

მაზა — მასა, წონა: „მზონელმან ხლამუდასა სამეუფოსა, ოქროსგან ვიდრემე ყოველსა ქსოვილსა, ხოლო მაზასა ოქროსასა საწონსა მომღებელსა სიკლათა ორასთასა, ...დაჰულა“ 5:1,10. **აძჳ** 5₈₈.

მაზრაკ-ი — ხელშუბი: „პირველად ვიდრემე მაზრაკითა უკუნ-აქცინა მრავალნი“ 14:15,5. **აძჳ** 14₄₂₈.

მაღესრბა — სისწრაფე: „არს ქუეყანაჲ დიდი და მაღალი ცაჲ და მალესრბითა მზე, ხოლო ესე ყოველნი იძრვიან ნებისებრ ღმრთისა“ 11:3,6. **უჩ** ბ ჳსი 11₈₈.

მამა — „მამადი“, მამაკაცი: „ესე მამად იქმნა და ყოველსა სათნობასა მქონებელი“ 7:15,2. **ძუჳ** 7₃₀₈.

მამად-ი — „ალკანის, ლევიტი მამადი, ... რამათან ქალაქსა დამკურებული, ქორწინებულ იყო ორთა ცოლთა“ 5:10,2. **ძუჳ** 5₃₄₈. იხ. მამა.

მამაკაც-ი — ქმარი: „დაფარულად აღზარდეს მან და მამაკაცმან მისმან, იოღანის“ 9:7,1. **ბ** ძუჳ აბუჳ 9₁₄₂.

მამაკაცქმნილ-ი — დაეუკაცებული: „რომლისცა მიერ, მამაკაცქმნილისა, ევნოს პალესტინელთა“ 5:8,2. **ძუჳ** 5₂₇₈.

მამალ-ი — მამრობითი სქესისა: „თუესა მეთესა იყოს მისდა ყრმაჲ მამალი“ 3:11,6. **ძჳ** 3₂₇₁.

მანა — სვეტი: „მანანი დადგინნა რულისანი“ 3:6,2. **აძჳ** 3₁₈₈.

მანდრალორიხ ვაშლ-ი — მცენარე, რომელსაც აქვს ყვითელი ვაშლები. მათ, აღმოსავლეთში გავრცელებული გადმოცემის მიხედვით, აქვთ უნარი გაუღვიონ ადამიანს სქესობრივი გრძნობა და გააჩნიათ ნარკოტიკული მოქმედება: „რუვიმოს... მანდრალორიხის ვაშლინი მოართუნა დედასა“ 1:19,7. **აძუჳ** 1₃₀₇.

მანქანება — 1) იარაღი: „უკუე და ძელთაგან უღონონი მოქმედებისა მართ მანქანებათაჲსა, ნუ განპარსაეთ ქუეყანასა, შინაურთა ხეთა მომკუეთელნი“ 4:8,42. **აჳ** 4₂₉₈. 2) საშუალება, ღონე, ხერხი: „მიერთვან ეძიებდეს მანქანებასა და ღონესა მისგან კსნისასა“ 6:1,1. **აჳ** 6₇, იხ. მაქანებით.

მართლგანმარტება — პირდაპირობა, დაუფარავობა: „რაოდენთა მართლგანმართებთ თქუმაჲ ჟერ-იყო, ცხადად გამომაჩინებელსა მისა“ 1: შეს. № 4.ბ' 23; უმთხ: ავ. 124.

მართლიად — უმოძრაოდ, წყნარად: „მეტყუელმან ხილვად... იფქლთასა მართლიად დგომად, რომლისა ადგილისა ზედა დადვა“ 2:2,2. ჟესმეუ 211.

მართლმშობლო-ი — „ერთმშობეობი“, ორთაბრძოლაში მონაწილე, გლადიატორი: „მიეცემოდის უკანოსს და ყრმათა მისთა... ადგილი სახილველი კურთთხევისა მართლმშობლოთასა“ 14:10,6. მთხმჯუხ 14210.

მართკვა — მხოლოდ ერთი ქვისაგან, ლოდისგან გამოთლილი: „სუეტნი მართკვენი აღმართან“ 13:6,6. მთხმცმთხ 13211.

მარწუნებელი-ი — ჩამბარებელი, მიმნდობი: „ნუენი მკადრე არს დაკლებად მარწმუნებელის“ 4:8,38. რხუ მთხმთხმთხ 4288.

მარხვა — დაცვა: „არა სრულად იყენენ ცხოვნებულნი, არამედ იმარხვიდინსხესა წყლითრღუნისაჲ“ 1:3,7.

მარხვეული-ი — მარხული: „ხედვიდა მკედართა... უსაზრდელობისა, რამეთუ მარხვეული იყენეს“ 12:7,1.

მანაფთ-ი — მღვდლის თავსაბურავი: „რაჟამს მივიდის მღვდლოქმედებათა მიმართ მღვდელი,... ზედა კერძო თავისა კმოსიეს ნაბადი არა მაღალი, არცა გარდაწვენილი ყოვლისა თავისა მიმართ, არამედ მცირედ გარდასრული საშუვალისაგან. იწოდების ვიდრე მასნაფთის“ 3:7,3. მთხმთხმთხ 3187.

მასხვაზან-ი — მღვდლის შესამოსელი: „ესე შესამოსელი ვიდრემე არა სადათ იუბების, არამედ განმარტებით მომნიჭებელ არს მოსასხმელსა ყელისასა, საკრეღთა მიერ შთამოკიდებული ფესუსაგან მკერდისა მიმართ და ბექტასშუვალისა შეკრული თითოეულისა კლიტისა მიმართ. მასნაფთისანი სუჟე იწოდების“ 3:7,2. მთხმთხმთხ 3188.

მასტიჟი-ი — სურნელოვანი ბალახი: „იუდა,... მხილველმან ვაჟართა არავთამან,... რომელნი მიიღებდეს ეგუბტელთა მიმართ ტურთსა ლალადინისაგან, სურნელთა და მასტიქისა განაზრახებდა...“ 2:3,3. მთხმთხ 232.

მასწრაფობელი-ი — დამხმარე, ხელისშემწყობი: „იპართა, მასწრაფობელთა მათთა ამისა მიმართ, და თანაშემწყეთა დააყენებდეს“ 11:4,9. მთხმთხმთხ 11115.

მაქანებით — მოხერხებულად: „იყენეს ქუეყანასა ქუეშე მაქანებით დაფლულნი, რადთა არა ცხად-იყენენ შემავალთათჳს საფლავთა შინა“ 7:15,3. მთხმთხმთხ 7394. იხ. მანქანება [2].

მაღლად მომავალ-ი — წინაპარი: „მიიღებდეს... ვრცელსა ცხოვრებასა, მსგავსად მაღლად მომავალთასა“ 1:3,7. რთხ მთხმთხმთხ 1398.

მაშინდლის-ი — იმდროინდელი: „ვინაითგან აღმითქუამს მიზეზმეტყუელებასა ყოველთასა თჳსად აღმწერელსა მოცემაჲ, მაშინდლისად და მათთჳსაცა თარგმანებასა მივაგდებ“ 1:1,1. მთხ მთხ 139.

მაცადებლობა — დაცადება, საშუალების მიცემა: „იუდა, დატეეებული თჳსთა მკედართაგან მბრძოლთა ზედმდებარეობასა და არცა ერთსა ჟამსა შე-

კრებ-სათვის ძალისა მაცადებელობასა მისთვის, მნებებელ იყო... 12: 11,1. *ἐπιειθερῶν* 12₄₂₃.

მაწუველობა — იძულება: „ამას და ყოველნი ისრაილიტნიცა მოქმედებდეს მაწუველობითა ამესამისთა“ 7:11,1.

მახალაკ-ი — აბგა: „ხუთთა ქვათაჲ ნაღურევისაგან შთამდებელი სამწყემსოსა მახალაკსა შინა,... მივიდოდა“ 6:9,4.

მბრკოლილ-ი — სწორი გზოდან გადაყვანი, მაცდუნებელი: „ხოლო რომელთა მიერ იგი გუელმან აცოუნა, მათ მიერ მბრკოლელმან, განსაძლელთა შთააგდო ადამოს“ 1:1,4. *ἐκτροχῆσαι* 1₁₀₈.

მგალობელა — მგალობელი ქალი: „სიმრავლე უკუე მსახურთაჲ შეუდგა... ბევრი..., ხოლო მგალობელნი და მგალობელანი — ორას ორმეოც დაბუნნი“ 11:3,10.

მღუმრიალ — ნელ-ნელა, თანდათანობით: „ღვენიდეს ვენიამიტნი ვერაელთა, ლტოლიელთა მღუმრიალ“ 5:2,11. *ἠμῦρον* 5₁₆₈.

მეაგარაკე — ზედამხედველი, მნე, სახლის გამგებელი: „მიწეენილმან ეოზისა... ჰკითხა მეაგარაკესა ყრმისათვის“ 5:9,2. *ἄνω ἑπιτοίχων* 5₂₂₄.

მეა — „შობათა მათთა ზედამხედველობაჲ განუწყესა ეგვიპტელთა მეათაჲ“ 2:9,2. (შეგან იწოდებიან ეამსა შობისასა მსახური დედაკაცნი). *μαῖα* 2₂₀₀.

მეანდრო — კლაკნილი ნახატი: „ტრაპეზსა ზედა მეანდროჲ აღმოტყფრეს“ 12:2,9. *μαίανθρον* 12₇₁.

მედიმნოს-ი — ფხვიერ ნივთიერებათა წონის ატყური ერთეული: „მოიდეს ფქვილი... საზრდელად., ხოლო მედიმნოსნი ესე სიკლოსნი ვიდრემე არიან სამაჲნი და ერთი“ 3:15,3. *μαῖμνος* 3₂₁₁.

მედღესასწაულე — მოზიემე: „ხოლო მედღესასწაულენი მიელოდეს შედართმევანებელსა“ 3:5,1. *ἡμερολογῆσαι* 3₂₈.

მეირ-ი — მღვდელმთავრის გრძელი ზედა შესამოსელი, რომელსაც ის იცვამს უბრალო მღვდლებისაგან გამოსარჩევად: „პოდირი უკუე არს და ესეცა მეირ იწოდების ენისა ჩუენისაებრ“ 3:7,4. *μαῖρη* 3₁₅₅.

მეკარვეობა — 8:4,5. 11:4,1. იხ. კარვობის ეამი.

მეკრეა — კარის მცველი ქალი: „არცა მეკრეაისა მღვძარეობასა მოაკუდინეს იგი“ 7:2,1.

მენესტუე — მესტვირე: „ვიდოდეს სიხარულით და შუებით მგალობელნი და მენესტუენი“ 11:3,9.

მენიშეობა — სასწაულების, ძნელად დასაჯერებელი ამბების მოყოლა: „ველელიჲ მენიშეობდა, მეტყუელი, ვითარმედ არა კაცთაგან საგონებელ მიჩნან, არამედ ღმრთისა რომლისაჲ მიერ ქმნულნი“ 15:2,6. *ἐπιειθερῶν* 15₂₇.

მენნახას-ი — წელსქვემოთ გასაკეთებელი მღვდელმთავრის ქამარი: „პირველად ვიდრემე გარე-მოიდებს მენნახასიდ სახელდებულსა, ხოლო ამას შეკრებასა მოსწავებაჲ და მოსარტყმელი უკუე არს სარცხნელთა თანა“ 3:7,1. *μαναχάου* IV, გვ. 386.

მერიდარქ-ი — გარკვეული ტერიტორიის მმართველი, განმგებელი: „გევედრობით... რამათა უბრძანო აპოლონოსის მე რ ი დ ა რ ქ ს ა“ 12:5,5. **ძფ** **μαρινδάρχη** 12₂₆₁.

მესაღვურება — სასტუმროს მფლობელობა: „ქორწინება შეუნდო მათ... არცა მოსყიდისა მიერ და ყოველთა მესაღვურეობისა ცხორებისა მომლონებელთაჲ“ 3:12,2. **პახთიასესი** 3₂₇₆.

მესამე — მესამელი: „მესამე ვიდრემე ნაწილი მკედრობისაჲ მიიწია“ 5:7,4. **ჲ მუნ ტრეტე მოიქა რჩე ტრეტაჲ** 5₂₄₇.

მეტრამეზე — სახსრების განმგებელი სამეფო კარზე: „მთლიანად უბრძანა მსახურთა საქმისათა განყოფად სამეფოთა მეტრამეზეთა მიმართ“ 12:2,3. **ტრეტაჲ** 12₃₃.

მეუნებელი — დამშავებელი, ზიანის მიყენებელი: „რამათა მეუნებელითა მათთა შურ-ავონ“ 11:6,12. **ისე რეტაჲ** 11₂₈₁.

მეუსაშართლოე — დამნაშავე: „უკუეთუ ნიტევებამან მცოდველთათს... რომელთათს ცხორებაჲ თანმდებ სატანჯველისა მეუსამართლოეთა მსა იქმნების, ღმრთისა ბუნებასა მიემსგავსების“ 2:6,8. **რეტაჲ** 2₁₄₆.

მეფე — პატრონი: „ცოლი მეფისაჲ... გულისთქუმასა ცხადმყოფელისა მისდა... გარე-მიაქცია“ 2:4,2. **თინ მეთატის** 2₄₁.

მეფენ-ი — მეფე-დედოფალი: „ურკანოს თაყუანის-სცა მეფეთა“ 12:4,9. **თინს მათსა** 12₂₀₉.

მეფეობა — გამეფება: „გეფუტები შენ, თქუა, დიდსა ღმერთსა, ძესა შენსა სალომონს მეფეობად“ 7:14,5.

მეფობულ-ი — ის, ვისზედაც მეფობენ: „წინაწარვე აუწყე მათ, თუ ვითართა ბოროტთა მიერ განცდილ იქმნენ მეფობულნი“ 6:3,4. **მათსა** 6₃₉.

მეფრე-ი — მეფის შესაფერი, მეფური: „არისტოველომსა მრავალნი შეკრებოდეს, რომელთა მიერ და შემკობილებადცა მეფრივი იყო, გარემომს მისისა“ 13:16,5. **მათსა** 13₄₂₇.

მეცნეერ-ი — ცნობილი, განთქმული ადამიანი: „მთავართა და მეცნიერთა ერთბამად განცხრომასა... მიიყვანეს სამფსონ“ 5:8,12. **ყვარამათსა** 5₃₁₄.

მეცხედრე — ლოგინად ჩავარდნილი: „ესე მამინ ვიდრემე მეცხედრე იყო უძლურებისათს სიბერისა მიერ“ 8:9,1. **ახლეთე** 8₂₃₆.

მეკუელიობა — რწმენა, თაყვანისცემა: „ნუენ ჰგმობს ღმერთთა, რომელთა სხუანი ქალაქნი მეკუელიობენ“ 4:8,10. **თინს** 4₂₀₇.

მეკმე — ხმაურის ამტეხი: „ვიდოდეს სიხარულით მგალობელნი და... მეკმენი წინწილითა“ 11:3,9. **მათსა** 11₁₀₇.

მვედრებელი-ი — ელჩი: „წარმავლენელი იეროსოლუჲმად მვედრებელიისაჲ“ 12:4,1. **მათსა** 12₁₈₉.

მზახობა — დამოყვრება: „პტოლემეოს, სიხარულით მიმთუალველმან მზახობისამან, ნაცვალ-უწერა“ 13:4,1. **რეტაჲ** 13₈₁.

მუხნელ-ი — ცუდი ამბის წინასწარმეტყველი: „სიმრავლე... რისხვასა მიიღებდეს თქუმულთა ზედა და ვითარ მ ზ მ ნ ე ლ ს ა მეფისათჳს, აბრალებდეს წინასწარმეტყუელსა იერემიას“ 10:6,2. *აღ იჴოუძოჴმანო 10₉₀.*

მთავრებულ-ი — ქვეშეურდომი: „თან-განისრწნებთან ჩუეულებანი მთავრებულთანი“ 8:10,2. *აღნ ძჳჴიმანო 8₂₃₂.*

მთავრობა — 1) გამგებლობა: „ვინაიდან მიიცივალა ესე, კჳლად ისრაილიტთა საქმენი მთავრობისა მიერ სნეულებდეს“ 5:4,1. *საბ ძაჳჴიჯა 5₁₈₅.* 2) მატინანე: „მოიჯსენებს ამათ ორთა მეფეთასა და მენანდროცა, გარდამთარგმნელი ფინიკიელთა ენისაგან მთავრობათა ტურელთასა ელლინთა კმად“ 8:5,3. *აღნ სჳჴან ძჳჴიჯა 8₁₄₄.*

მთხრებლ-ი — მიწის გროვა: „ხოლო ამის მიმართ ასავალი იყოს ნუ ხარისხთაგან, არამედ მთხრებლებისა მიერ, ქმნილისა მისდა შთამართ“ 4:8,5. *პიოხჴაშჴაჯ 4₂₀₁.*

მთხრებლოვან-ი — კლდე, შვეული მთა: „საშუვალ მთხრებლოვანთა უკალთა და ზღუასა შემაწყუდეველი მათნი“ 2:15,3. *ჳჴჴმანო 2₃₂₄.*

მიახლება — „ქალწულნი, მეჭუელინი ყოვლისა კაცთა ნათესავისასა აღკოცისანი, მიეახლნეს მამასა, მგონებელნი დაფარვად“ 1:11,5. *პღჴიძჴიჴი 1₂₀₅.* იხ. თანაშეერთება [2].

მიღმომაველ-ი — მოხეტიალე: „ნათესავი ყოველსა ქუეყანასა შინა განითესოს, მიღმომაველსა ცხორებასა და შეცთომილსა მცხორებელი“ 8:12,2. *სჳჴჴს 8₂₀₇.*

მიღმოქცეულ-ი — გაგუდული: „ბადესა გარდამფენელმან მას ზედა დაღტოლეილსა, იგი ვიდრემე, მიღმოქცეული, განხრწნა“ 9:4,6. *სჳჴჴჴჴჴ 9₉₃.*

მიზღობა — მოიჯარადრისაგან მამულის პატრონისათვის გამოსაღების, ქირის მიცემა: „რამთა იუდეელნი მეორესა წელსა მიზღობისასა მოსავალისა ხარკთაგან თავისუფალ იყვნეს“ 14:10,5. *აღნ მითჴაშჴაჯ 14₂₀₁.* *შდრ. მო მიზღება.*

მიზეზთმოყუარე — გაიციხვის მოყვარული: „და შენდობად ევედრებოდა აწ,... ზუნებით მიზეზთმოყუარისა მყოფისა ნათესვისაგან კაცთამსა“ 3:1,5. *აღნ ჴიღაჴიჴი 3₂₉.*

მიზეზმეტყუელება — მიზეზთა გამოკვლევა: „ვინაიდან აღმითქუემს მიზეზმეტყუელებასა ყოველთასა თჳსად აღმწერელსა მოცემად,... მათთჳსაცა თარგმანებასა მივაგდებ“ 1:1,1. *აღნ აღნაღჴიჴი 1₂₉.*

მიზეზობა — ბრალდება: „ამიერ არა დამაყენებელმან კესარ, განუტევე იროლი მიზეზობათაგან“ 15:10,3. *აღნ აღნაღნ 15₃₈₉.*

მიმართებულობა — ხელისშეწყობა, იძულება: „ესრეთ აქუნდა, რამთა არა შეუნდოს მას თჳსისა სოფლისა მიერ წაოსლვად, ვითარ ვჴგონებ, მიმართებულთა ვილხუდომისადათა მისსა მიმართ“ 10:5,1. *პაჴიჴჴჴჴჴ 10₇₈.*

მიმთხუევა — წინააღმდეგობის გაწევა: „გარნა სურვილსა მისსა უმეტეს აღაორძინებდა, არა მომლოდესა იოსიბოჴს მიმთხუევისასა“ 2:4,2. *აღნაღჴიჴი 2₄₄.*

მიმთხუეულქმნილ-ი — მღგომარეობაშერყეული, საშიშ მღგომარეობაში ჩაყენებულნი: „შერწყნარა იგი საულოს არა ვითარ სასოებდა წარმართებული-სათუს, არამედ კეთილმოქმედებისა მისისათუს შეწუხებულმან, ვითარ თვთ მიმთხუეულქმნილმან საქმეთა მისთამან“ 6:11,3. *ἔπισφάλλεσθε ἑαυτοὺς* 6:214.

მიმღებელ-ი — მკითხველი: „აღწერადთა მიერ სიტყუად სათნოებისა არა სარგებელ ქმნეს მიმღებელთა“ 1: შეს. № 4. *τοὺς λαβόντων* 1:20.

მირიცხუვა — გადახდა: „ჩერ-იყვის მეფისა მირიცხუვაჲ ხარკთაჲ“ 12:4,7. *ἀπαριθμεῖν* 12:201.

მიხთხ-ი — მისი, მისი მშობლიური, საკუთარი: „ექორწინა ცოლსა, ... სახელით იეზაველსა, რომლისაგან მისთუსთა ღმერთთა თაყუანისცემაჲ ისწავა“ 8:13,1. *τοὺς ἑαυτοῦ* 8:317.

მიუთხუეველ-ი — მოუფიქრებელი, შემცდარი: „ამის ძლით ვითარ არა მიუთხუეველ იყო სამართალთა მაჰირვებელი ჩემი, უკუეთუ ნაწილი მისი მცირე მიმღებელთა ვუაქუს“ 1:19,9. *ἀμαρτανεύει* 1:318.

მიუთხუეველობა — მიზნის მიუღწევლობა: „ტრფილებული დედაკაცი-საჲ ფრიად და შეუნიერებისა მისისაგან ძლეული, მიუთხუეველობა არა მსგავსთა განმცდელი მის მიმართა, არამედ უცხოდ მქონებელი იყო იგი“ 5:2,8. *ἄγνωστος* 5:136.

მიცილებით — შეუმიხნევლად: „განაჩინნა ვიეთნიმე ლევიტელთაგან მკაცრად ტაძრისა დაცივისათუს ძლით, რაჲთა არაინ შეგინებული შევიდოდის მიცილებით“ 9:7,4. *ἀγνωστον* 9:155.

მკა, მკის უამი — ზაფხული: „აღმალღებოდეს მრავლისა კელისა მიერ მოქმედებითა სამნივე გორნი მიწისანი აღვილად, რამეთუ მკაჲ იყო და არა-რაჲ აყენებდა მათ აღმართებისა მიმართ, არცა აერით გამო, არცა მოქმედნი“ 14:16,2. *ὄρος* 14:473.

მკადრე — გაბედული: „ხოლო იყო დედაკაცი ესე უკდემელ და მკადრე“ 8:13,1. *τολμηρὸν* 8:318.

მკედ-ი — ძაფი: „ჰგონეს შეკერვაჲ მისი მკედთა მიერ უაქინთოჲსათა“ 3:7,5.

მკილ-ი — მომკილი, მოსაჯალი: „მომმკელნი და შემკრებელნი მკილთანი, ნუ მოჰკუფხლევნ სრულად“... 4:8,21. *τὰ ἄκρα* 4:231.

მკოდოვ-ი — ღარიბი: „იხილა დედაკაცი მკოდოვი, შემკრებელი შესისაჲ“ 8:13,2.

მლიქნელ-ი — დამაწყნარებელი, დამამშვიდებელი: „რაქილა, მლიქნელი გულისწყრომასა დისასა, მიტევებასა ეტყოდა მისდა ქმრისასა დამინებასა მის თანა მწუხრსა მას“ 1:19,7.

მმართებელ-ი — მესაქე: „მონავენი ვინმე დამმართებელი... ლოცვათა ჰყოფდეს“ 9:10,2. *ὁ ἀσβεσθητῆρ* 9:209.

მნა—წონის ერთეული =436,6 გრამი ანუ ერთი ტალანტი: „სიღრმე თმი-საჲ, საწონსა მზიდველი ორასთა სიკლოთასა, ხოლო ესენი არიან ხუთნი მნანი“ 7:8,5. *μνᾶν* 7₁₀₀.

მობერვა — ღმერთის მიერ ნების დართვა: „ხოლო შეუნდო რამ ვალაკოს, ორგზის მსხუერპლველსა არა მოჰბერა ხალმართიან ისრაილიტისა ძნთა წყევალათჳს“ 4:6,5. *ἄπειθε* 4₁₂₄.

მოვაჭრება — მოპოვება, ზრუნვა რაიმესთვის: „არცა შეშალებათა შინა ჩემთჳს უფრომსლა ვილონიერობდი, ვიდრელა თქუენ ყოველათჳს უკირველობასა მოვივაჭრიდი“ 15:11,1. *ἔπειθεσθε* 15₂₂₃.

მოვიწყე — დამვიწყებელი: „და მოსის ვიდრემე აბრალებდეს, მოვიწყენი ..საწაულთანი“ 2:15,4.

მოყლება — მძიმე, საშიშ მდგომარეობაში ჩაყარდნა: „ყოველნი იქსნა მისი, მოკლებად იძულებულნი, გინა წარწყმედად“ 4:2,1. *αὐθυσασθε* 4₁₂.

მოყლობა — მოკვლა, მკვლელობა: „ადამოს... აველომ ვიდრემე მოკლობასა, ხოლო კაიომს ლტოლიელობასა...“ შვილთმოქმედებისათჳს ზრუნვიდა“ 1:2,3.

მომთხრობელ-ი — ისტორიკოსი, მომხდარი ამბის გადმომცემი: „ესრეთ საკვრველად ყოფასა სჯულისდებისასა არაეინ არცა მომთხრობელთა განმან, არცა მოქმელთაგანმან მოიქსენა მისი“ 12:2,14. *ὡς ἱστορῶν* 1₁₁₀.

მომთხრობელქმნილ-ი — თვითმხილველი: „მომთხრობელქმნილ ვარ ძეგლსა ამას, რამეთუ მერმეცა ესრეთ მყოფ არს“ 1:11,4. *ἱστορῶς* 1₂₂₃.

მომიზღება — დაქირავება: „სურთა მეფე მომიზღდეს ბრძოლისა მიმართ“ 7:6,3. *μισθίσθηαι* 7₁₂₇. შდრ. მიზლობა.

მომჩუღველ-ი — ხელისჩამქიდებელი: „ორთავე კელითა მიერ მომჩუღელელი ჩაქუსაჲ...“ შთავიდა პირთა ზედა“ 14:15,5. *βράχμεις* 14₂₂₅.

მომრგულეობით-ი — ჩგუფი: „რომელსა ზოდიაკად მომრგულეობითად ელლინნი უწოდენ“ 3:7,7. *ἀστρον* 3₁₂₈.

მომრგულეობულ-ი — 1) აღყაშემორტყმული: „ფართულად ვინჳე მკედართაგან წარავლინნა იეროვომოს, მომრგულეობულნი ავიასნი“ 8:11,3. *ἀστροκλάσθεις* 8₂₂₂. 2) გზაბნეული: „და მომრგულეობულნი შუდთა დღეთა გზასა უღონოებასა წყლისასა პირუტყუთათჳს და მკედრობისა შთავარდეს, ვინამთვან შესცთეს წინამძღუარნი მათნი გზათაგან“ 9:3,1. *ἀσθασθενες* 9₂₂.

მომღერალა — ქალი მომღერალი, მუსიკოსი: „მიწერა კლეოპატრასა, რამთა თანამეწეოდა მას მომღერალა ვინმე წარლებად ნაწერთა“ 15:2,5. *μουσουργοί* 15₂₄.

მომღერ-ი — მასხარა: „რომელი იყო მეთისა მომღერი და კიცხვათა და აღგილის შინათა სილოდათა შემწყენარებელ იყო“ 12:4,9. *ἄστρον* 2₂₁₂.

მომყურძნველ-ი — ყურძნის მოსავლის ამღები: „ნუცა მომყურძნველნი, რომელთა საწნებელთა მიმართ მიიღებდენ, დააყენებდენ“ 4:8,21. *ἄστρον* 4₂₂₃.

მონადირებულ-ი — ტყვედ ჩაყარდნით: „ვიდრეღა მონადირებულთა სიმრავლე ბევრად იქმნა“ 12:5,4. **ადვ ჯაყფიზნაყ** 12₂₅₁.

მონავე — შეზღვაური: — მონავენი ვინმე და მმართველი და თუთ უფალი ნავისად ლოცვათა ჰყოფდეს სამადლობელთა“ 9:10,2. **oi mèn namax** 9₂₀₉.

მონატრე — ბედნიერი; ის, ვისაც შენატრიან: „იქმნა... ამისა შემდგომად ასირ, მონატრედ ვინმე თქუას“ 1:19,7. **μακαριστοις** 1₃₀₈.

მონაყოფიერება — 1) ნაყოფის მოკრეფა: „მეხუთესა წელსა უფალ იყავნ ნერგთა მონაყოფიერებად“ 4:8,19. **ადჟაიმიზა** 4₂₂₇. 2) სარგებლობის მიღება, გამოყენება: „ჰგონებდეს..., მონაყოფიერებდენ ქეთობასა“ 13:16,5. **ადჟაიმიზა** 13₄₂₇.

მონაცვალე — შემცველი, გამგრძელებელი, მემკვიდრე: „საქმესა მონაცვალეთას აღმწერელი“ 12:1,1. **ადვ ზაზბჩაყ** 12₅.

მორბედება — სისწრაფე: „ქმნილ იყვნეს ესენი შუენიერებისა მიმართ და სიკეთისა და სიმალით მორბედებისა“ 8:7,3. **აძჯც** 8₁₈₈.

მოსადებელ-ი — „მოსაკიდელი“, „საკიდელი“, ფარდა: „ათორმეტნი სხუანი მოსადებელნი შეერთებულ-იყვნეს, ვიდრეღა ერთ საგონებელ-იყვნეს“ 3:6,4. **ფაძიჟ** 3₁₃₀.

მოსაკიდელ-ი — 3:6,4. იხ. მოსადებელი.

მოსახილველი — ამაღლებული, სათვალთვალად აღგილი: „რამეთუ აწვე ხედვიდეს მას, მოსახილველით მომავალსა“ 3:1,7. **აჟც თაიჟც** 3₉₆.

მოსაჯენებელ-ი — 1) არქივი: „განმხილველმან მოსაჯენებელთა მეფეთასა გუპოვნეს ჩუენ, არცა ერთსა რომელთაგან ვიტყუთ ცრულსმეტყუელნი“ 11:4,4. **ბაიჟაჟაჟ** 11₉₄. 2) მემუარები: „ვითარცა მქონებელ არიან მოსაჯენებელთა შინა იროლი მეფისათა“ 15:6,3. **ჟვ თაძც ბაიჟაჟაჟ** 15₁₇₄.

მოსიბრძნვა — ეშმაკურად, გონებამახვილურად შედგენილი გამოცანა: „მოსიბრძნვანი და სიტყუანი იგავოანნი წარავლინნა სალომონოს მიმართ ტურელთა მეფემან“ 8:5,3. **თიფსჟაჟაჟ** 8₁₄₃.

მოსიყუდილ-ი — მოსაკლავი, სასიკვდილოდ განწირული: „შენ, ჰრქუა, ოსემეი, მინდობილობდ და გეშინის ნურარასა, ვითარ მოსიყუდილსა“ 7:11,2.

მოსუმურობა — ქეიფი, სმა: „მოსუმურობისა მიმართ და შუებისა მიდრეკილნი ვიდრემე ადვილ მოსასრველ იყვნეს“ 6:14,6.

მოტყუება — მიღება, შეძენა: „გჰგონებ, ესენი რამ სრულ-იქმნენ. დიდი ღრდებად მოგუეტყუას ჩუენ“ 12:2,5.

მოუზავებელ-ი — შეუფერებელი: „ესრეთ განმხილველთა არა ეჩუენოს. მათ არცა უსიტყობ, არცა სიდიდისა მიერ ღმრთისა და კაცთმოყუარებისა მოუზავებელი“ 1: შეს. № 4. **ბაჟაჟაჟაჟ** 1₂₄.

მოქალაქობა — 1) მოღვაწეობა: „რაოდენნი შემდგომად ამისსა იმოქალაქნა მოსი, წარმოვქუა, წარმომტქუმელმან მიზუზსა, რომლისა მიერ იქმნა“ 4:2,1. **ბაიჟაჟაჟაჟ** 4₁₃. 2) ცხოვრება: „ხოლო მოქალაქობდედ

ყოველნი ნათესავისაგანნი მამულთა სჯულთაებრ“ 12:3,3. *πολιτευθέντων* 12₁₄₂. 3) კარგი საქმის ჩადენა: „არა წარსწყმიდნე, პრქუა, სასყიდელნი, რომელთა გიღირს მიღებაჲ შენ ესევეითართა მოქალაქობათა ზედა“ 1:10,3. *εμπραγμαίει* 1₁₈₈.

მოქალაქობათა წვალეზანი — ცვლილებები პოლიტიკურ, სახელმწიფოებრივ ცხოვრებაში: „და ყოვლითურთ არიან უჭერონი კდომანი და მოქალაქობათა წვალეზანი“ 1: შეს. № 3. *πολιτευμάτων μεταβολαί* 1₁₃.

მოქმედება — პოემა, ლექსი: „ამისა შემდგომად მოქმედებაჲ შედრიცხუელი წარუეთხა მათ“ 4:8,44. *ποιήσιον* 4₃₀₃.

მოქმედებათა აღწერა — ისტორიული ამბების გადმოცემა: „ჩუნდა მკონებელი სიტყუაჲ სჯულთათჳს და მოქმედებათა აღწერასა ესეოდენსა ეზიარა ბუნებათმეტყულებასა“ 1: შეს. № 4. *πραξιασ εχων* 1₁₈.

მოქმედებით-ი — ენერგიული, ვაჟაკური: „იულა... მოქმედებითად მყოფმან მამაკაცმან, საჯა იოსიპოას მხილებაჲ“ 2:6,8. *πραξήριος* 2₂₈₃.

მოქმედებულ-ი — ნაშრომი: „ხოლო ამას წინამღებარესა მოქმედებულისა კელ-ვაყოფ...“ 1: შეს. № 2. *πραγματείας* 1₅.

მოქმედ-ი — შემოქმედი, ავტორი, პოეტი: „არაეინ არცა მომთხრობელთაგანმან, არცა მოქმედთაგანმან მოიჳსენა მისი“ 12:2,14. *τῶν ποιητῶν* 12₁₁₆.

მოქცევა-ი — მყოფი: „საშუეალ ძმათა მოქცევი დავიდის განრისხნა“ 6:9,2. *ბამაღ* 6₁₇₇.

მოქცეობა — ცხოვრება, ყოფა: „შეერთებულ იყო სხუაჲ სახლი... მოქცეობისა და განსუენებისა ძლითნი“ 8:5,2. *τῆς δόξης* 8₁₃₄.

მოღონებულ-ი — ნამოქმედარი: „არცა ერთისა მოღონებულისაგან ჳუებულ იქმნა“ 13:7,3.

მოღლუაწე — შეჯიბრის მონაწილე: „მოღლუაწენი სამოღლუაწელთათჳს ყოვლისა ქუეყანისაგან მიიწოდებოდეს“ 15:8,1. *ὁ δ' ἀθληταί* 15₂₈₈.

მოშურნე — ეკვიანი: „იყო იგი აღბორგებული ტრფიალებისა მიერ ცოლის ზედადსა და ამის ძლით მოშურნე დაუპრობელად“ 5:8,2. *ζηλοῦσπαις* 5₂₇₇.

მოშურნეობა — ეკვიანობა: „ოგიცა ქებათა მიერ განკუბრებად განდგამოშურნეობით“ 5:8,3. *ζηλοσπαις* 5₂₇₉.

მოჩუენება — შეშინება: „უმეცართა, რაჲსა შემთხუევაჲ ეგულების მათსა ბრძოლასა შინა და არა მოჩუენებაჲ მისა მიმართ, არამედ უმეცრებასა გულკებადისასა მიცემაჲ თავთა თჳსთაჲ და მას სლვაჲ, არა ესრეთ მკნელი არს“ 6:14,4.

მოჩუენებულ-ი — დაყოლიებული, მოთვინიერებული: „სიტყუათა მიერ და ნიჭთა ვედრებით მოჩუენებული დედაკაცთა მიერ, მცირედ-მცირედ იძლეოდა“ 15:7,1. *λιπαρήσπαισ* 15₂₈₈.

მოცალეზა — დაცალეზა: „მალიად მიეგება მათ ამათიტის, რამეთუ არა ინება მოცალეზასა მიცემაჲ მათდა“ 13:5,10. *παρσχησιν* 13₁₇₄.

მოცნება — მოლაპარაკების წარმოება, რაღაცის მოთხოვნა: „ამათმან მე-
ძიებელმან სურმან მომრიცხო პირველად“ 8:14,1. *ἐπιρροήσασθε* 8₁₄.

მოწლება — 1) სიყვარული, კეთილგანწყობა: „მისდა მიმართი მოწ-
ლებობაჲ, განშორებული მცირედ-მცირედ, იქმნეს თანამკედრისა“ 11:6,2. *ἐννοῦν* 11₆. 2) თავშეკავებულობა, თავმდაბლობა: „არისტეოს ვინმე, ფრიად
მოყუარებდემოფმან მეფისამან და შეყუარებულმან მის მიერ მოწლებობი-
სათვის... აგრძნა ვედრებამ მეფისაჲ“ 12:2,2. *μαρτυρήσῃς* 12₁₇.

მოხილვა — დაკვირვება, საფუძვლიანი ცოდნა: „მგულებელთათჳს უკუე
და მიზეზთა თითოეულისათა განხილვად, მრავალი იქმნას მოხილვაჲ“. 1:
შეს. № 4. *ἡ θεωρία* 1₂₃.

მოხუცებულ-ი — უფროსი: „მხილელმან ამათმანცა წინაწარმეტყუელ-
მან, არა უღარესთა მოხუცებულისათა შეენიერებითა, ჰკითხა ღმერთ-
სა“ 6:8,1. *τοῖς πρεσβυτέρους* 6₁₈.

მოხუცებულება — უხუცესთა საბჭო, სენატი: „განტევებულ იქმნენინ
უკუე მოხუცებულეობაჲ... ხარკთაგან“ 12:3,3. *ἡ γερουσία* 12₁₄.

მოკელოვნება — 1) გამოგონება: „ბოროტად აგინებდეს ისრაელიტთა და
შრომთა მრავალსახეთა მოკელოვნებდეს მათთჳს“ 2:9,1. *ἐπεισόσις*
2₂₀. 2) შორთვა, მოწყობა: „ხოლო ესევე სახილავ მოკელოვნებობაჲ
ვიდრე ფერკთადმდე განმარტებულ იყო“ 12:2,9. *ὁμοίωσις* 12₉.

მრავალაშეულობა — ხანგრძლივი სიცოცხლე: „ავრამოს იკითხვიდა რაჲ
რწმანილმანთჳსცა, უკუეთუ ცხონდეს, მრავალქამეულობაჲ აუწყა
ღმერთმან“ 1:10,5. *πολυχρόνιον* 1₁₀.

მრავალხასყიდელ-ი — „მრავალფასი“, ძვირფასი: „იმსახურებოდეს სასუ-
შელთა მიერ ოქრომასათა, ქვისა მიერ მრავალსასყიდლისა საშუებე-
ლად და სახილავად ქმნილთა“ 11:6,1. *λίθος πολυτελής* 11₁₈.

მრავალხაქმეობა — მონაწილეობის მიღება სახალხო საქმიანობაში, სა-
ხელმწიფო რეფორმების და გადატრიალების მოწყობაში: „ურკანოჲ... არა მნე-
ბებელ იყო მრავალსაქმიერობასა“ 15:6,2. *πολυπραγμοσύνη* 15₁₈.

მრავალხაცხოვარ-ი — დიდი ჭოგის პატრონი: „იყო ვინმე ზიფინელთაგან,
...მდიდარი და მრავალსაცხოვარი, რამეთუ სამათასთა ვიდრემე სამ-
წყისოა მისი ცხოვართაჲ ძოვდა“ 6:13,6. *πολυπρόματις* 6₂₈.

მრავალხახე — 1) მრავალფეროვანი: „ვჰვონებდ კალათთა მოღებასა...
აღსავსეთა სანოვაგითა და მრავალსახეთა საქმელთა მიერ“ 2:5,3. *ποικίλων* 2₇. 2) მდიდრული: „ესე ყოველნი სალომონ პატივად ღმერთისა მრ-
ვალსახედ და დიდშენიერებით შეჰმზადნა“ 8:3,9. *πολυτελής* 8₉.

მრავალფას-ი — 8:6,5. იხ. მრავალსასყიდელი.

მრავალფერ-ი — ყველანაირი: „გინებათა მრავალფერთა მოითმენ-
დეს“ 5:2,2. *παντοίας* 5₁₈.

მრავალღონე — ბევრის შემძლე: „მრავალღონე არს და მრავალსა-
ხე“ 10:8,3. *ποικίλη* 10₁₄.

მრავალკმობა — მრავალრიცხოვნება, სიმრავლე: „აერამოს უჩუენა მათ, ვითარმედ ძლევაა არს სიმრავლესა შინა და მრავალკელობასა მდებარედ შემთხუეულ არს, არამედ გულსმოდგინებასა მბრძოლთასა“ 1:10,1. *πολυκμοια* 1₁₇₈.

მრავალკმობა — სხვადასხვა ენაზე ლაპარაკი: „ღმერთმან წინააღდგომასა ურთიერთარსსა შთაყარნა იგინი, სხუა ენად მოქმედმან მათმან და მრავალკმობისა მიერ უგულისკმისყოფელმან მათმან“ 1:4,3. *πολυφωνια* 1₁₁₇.

მრავლად — ხანგრძლივად: „ეგულებოდა სადმე არა მრავლად დაღვრომაჲ ქმნილთა ზედა საულოსს“ 6:11,1. *πολυ* 6₂₂₈.

მრიცხველობითი-ი — შეცნირება რიცხვთა შესახებ, არითმეტიკა: „მრიცხველობითი მიანიჭა მათ“ 1:8,2 *μετρητικη* 1₁₆₇

მსთუად — უცბად, შემთხვევით: „ყოველნი თქუენდა მსთუად. როდენნი განსუენებისა მიმართ და შუებისა არიან... მოვიდეს თქუენდა სიბერე და ცხოვრებაჲ არა გრძელი გექმნეს თქუენ“ 1:1,4. *αδοματως* 1₄₈.

მსოფლიო — 1) ადგილობრივი მცხოვრები: „გარემომას ტაძრისა მოადგა გისსოჲ ვიდრემე მსოფლიოთა ენითა“ 8:3,9. *την πανωραον* 8₉₅. 2) უბრალო, მდაბიო: „გარდაიყვალა იროდის მიმართ... რომელი იყო მსოფლიოთა სახლისაგან და მსოფლიოთა სახლისაგან“ 14:16,4. *δημοτικη* 14₃₉₁.

მურონ-ი — სურნელოვანი ზეთი, გამოყენებული ღვთისმსახურებისას და მალამოების დასამზადებლად: „ყრმათა თანა-აკურებდა, განწმედილი წყაროთა წყალთა მიერ და მურონისა“ 3:8,6. *μυρον* 3₂₈₈.

მურხინ-ი — მცენარე მურტი: „რვათა დღეთა შინა აღმსრულებელთა დღესასწაულსა... მომღებელნი ჯელთა შინა ირესიონსა მურხინისა“ 3:10,4. *μυρτινη* 8₂₄₈

მური-ი — არმატული მალამო, რომელიც მზადდება ყვავილისაგან. თხევად მასას შტახსი ეწოდება, შესქელებულს — მური: „განსწმედა უკუე და კარავსაცა... სახითა ესევითარითა... მურიისა რჩეულისა... შემზადებაჲ...“ 3:8,3. *μυρτινη* 3₁₈₇.

მუცილი-ი — ძეგრძი: „დაიწუნეს ცეცხლისა მათ ზედა მიმართებისა მყოფელობასა და მუცილისა და წინა კერძოთა მათისა წუეად დამწყებელობასა“ 3:8,7 *ματρικα* 3₂₈₈.

მუცილქუმულ-ი — დაორსულებული: „იგი მუცილქუმულ იქმნების და სრულსაგან მუცილითა“ 3:11,6. *ματρικα* 3₂₇₈.

მუცილითმეზღაპრე — მისანი: „რამეთუ ნათესავი მუცილითმეზღაპრეთაჲ, აღმომყვანებელი სულებისა მკუდართამსა, მათ მიერ წინაწარაუწყებს მოქენეთა გულვებადთა ქმნად“ 6:14,2. *ματρικα* 6₃₇₇.

მუცილის კერძონ-ი — შიგნეულობა: „ფერჯთა მსხუერპლისათა და მუცილის კერძოთა, განწმედილნი კეთილად, სხუათა თანა სამსხუერპლოთა ზედ-მოიღებენ“ 3:9,1. *μυρτινη* 3₂₂₇.

მღღელგალობელი-ი — ტაძრის მგალობელი: „განტევებულ იქმნენ მღღელმგალობელინი ხარკთაგან“ 12:3,3. *cf* *ἄφοψάλα* 12₁₄₈.

მღღელმეწიგნე — „მღღელმწიგნობარი“, წმინდა ტექსტების კომენტატორი: „მღღელმეწიგნე მან... წინაწარმთქუმელმან ქმნად გულვებადისამან... მიიშართა მოკუდინებად მის ზედა“ 2:9,7. *ბ* *ἄφοყραμυατῆς* 2₂₃₄.

მღღელმონა — ტაძრის საკუთრებაში მყოფი მონა: „მღღელმოწათა... არცა ხარკთა განუწესებდეთ“ 11:5,1. *ἄფობისღ* 11₁₃₈.

მღღელმოქმედება — მსხვერპლის შეწირვის ცერემონიალი: „ისწავოს ვინმე, ... არა დაყენებამ მღღელმემსხუერაბლეობათა მიშართ... არამედ მღღელმოქმედება ვომონსა ზედა“ 14:4,3. *ἄფოსყოსთყ* 14₈₈.

მღღელმოქმედებულ-ი — მსხვერპლად შეწირული: „რამეთუ ტაძარსა მაშინ პირველად აგემა მღღელმოქმედებულთაგან“ 8:4,5. *ἄფოსყუმტყ* 8₁₃₃.

მღღელმწიგნობარი-ი — 2:9,2. *იხ.* მღღელმეწიგნე.

მღღელქადაგ-ი — მაცნე ან მსხვერპლადშეწირვის ცერემონიალის დროს მომსახურე მღვდელი: „მღღელქადაგთაგან და მემსხუერაბლეთა და სხუათა, რომელნი ლოცუათა ჰყოფდეს, იქმნა“ 12:12,12. *თსც* *ἄფოთჳსაჯ* 12₉₇.

მღღელშუენიერი-ი — წმინდა მიწებზედათვის შესაფერისი: „განვიდა მღღელთა თანა და სიმრავლესა ქალაქისასა, მღღელშუენიერსა და გარდამატებულსა სხუათა ნათესავთაგან მოქმედი წინაშემთხუევასა ადგილსა რომელსამე, საფოდ სახელდებულსა“ 11:8,5. *ἄფოთჳსჳჳ* 11₂₂₈.

მღუწმლ-ი — მოვარჯიშე: „განუტევა დავიდის ადგილსა რომელსამე ველისასა წარსრულ, ვითარმედ მთქუმელმან, რომელსა შინა მღუწელი 'დადგრომილ იყვის'“ 6:11,8. *ბ* *ἄყსამატმევის* 6₂₃₂.

მეინვარი-ი — გაყინული მასა: „ცაჲ ყოველთა ზედა დასდვა... მყინვარი ისა შემაყინებელმან მისდა“ 1:1,1. *აბსთაჲლბ* 1₃₀.

მშუდ-ი — აქ: შინაური: „ნუცა ქალაქად შეიღებენ ცხენთა კორცი, ნუცა ნახევარიერთაჲ, ნუცა ველურთა და ნუცა მშუდთაჲ“ 12:3,4. ...*მუტ* *ბყრ:თყ* *ბთთ* *აჲ* *ჲმტყ* 12₁₄₈.

მცირემთავრობა — მმართველობის ოლიგარქიული სისტემა: „ხოლო დაემკუდრნეს იეროსოლუშათა შინა მოქალაქობასა მკუმეველნი რჩეულთმპყრობელობითსა მცირემთავრობისათანა“ 11:4,8. *მტ* *ბსყარჲჯ* 11₁₁₁.

მცხვარი-ი — გამომწვარი: „აღკმართან... სამნი ვიდრემე გოდოლნი შინაგან ქალაქისა, ხოლო სამნი — გარეგან ამათსა მცხვრისა ალიზისაგან“ 10:11,1. *ბ* *ბყრჲ* *ბსჲმთ* 10₂₂₄.

მძნობელი-ი — ღვთის საპატივცემულოდ გამართული გუნდური ცეკვის მონაწილე: „რამეთუ არცა მაქებელნი და არცა მძნობელინი დაშურეს, ვიდრე არა მიიწინეს ტაძრად“. 8:4,1. *აბსთთ* 8₁₀₂.

მძონელი-ი — ჯოგი: „მოუსი... იქცეოდა მუნ, მმწყსელი მძონელითაჲ“ 2:12,1. *ბ* *ბთთჲტა* 2₂₈₄.

მძღუარ-ი — გამყოლი: „ამის მიმართ მძღუარნიცა აქუნდეს მას“ 12:7,4.

მწუანვილ-ი — ქაობიანი დაბლობი, მინდორი: „გვკონებდ... კართა მდი-
ნარისაგან მიმართებად მწუანვილსა ზედა“ 2:5,5. რხ ჰიცი 2₈₁.

მწუერვალდაქრილ-ი — ხელ-ფეხ მოჭრილი: „იპყრობენ აღონიზევეკოსს,
რომელმანცა, მწუერვალდაქრილმან მათ მიერ, თქუა...“ 5:2,2. მც
ἀκρωτηριασθῆαις 5₁₂₂.

მწუერვალ-ი — 1) ზემოთა ნაწილი: „არს შესამოსელი ესე პოდირი მო-
სასხმელი... მწუერვალთა მიერ მკლავთა ზედა შეკრული“ 3:7,2. რხ
χειρῖνας περι τοῖς βραχίσις 3₁₅₄. 2) კიდური: „ამათ თანა მწუერვალ-
თა და თირკუმელთა და ცემლთა ღუძლის ყურისა თანა მოიღებენ ვომონისა
ზედა“ 3:10,3. რხ ჰქოჯც 3₂₄₃. 3) საუკეთესო: „მამაკაცი, არცა გონიერე-
ბისაგან ნაკულუღევანი, არცა განგონებულთა მრავალთა მიმართ მტკიცედ გა-
მოღებად გამოუცდელი, არამედ მრჩობლთავე შინა მწუერვალი“ 5:1,29.
ἀπαρ 5₁₁₈.

მწყხა — მეცხვარეობა: „იოვილოს ვიდრემე... მწყხამ შეიყურა“ 1:2,2.
ἀρροβταίαν 1₆₄.

მწყურნებ-ი — ქაობი: „გაკქიდი, მცნობელი მწყურნებთა შინა იორ-
ღანისათა დაბანაკებასა იონათისასა... მივიდა მას ზედა“ 13:1,3. ჰხ რხ
13₁₂.

მხოლოობა — მარტობა: „და უშვილობისათჳს და მხოლოობისა
თავსა თჳსსა გოდებდა“ 5:10,2.

მკარ-ი — სიგრძის ერთეული = 1,85 მ: „შთაუტევა სიღრმესა შინაჲ, ვი-
თარ ოცსა მკარსა“ 15:9,6. ჰჯ ბრყსაჯ ჰქოთი 15₃₂₄.

მკედარბანაკ-ი — დაბანაკებული ჯარი: „მეცა ვმრთელობ მკედარბა-
ნაკებისა თანა“ 14:10,2. რფ სერაქთიჲჲჲ 14₁₈₈.

მკედართშეკრება — ჯარის შეკრება: „რომელი დაწესებულ იყო მკე-
დართშეკრებასა ზედა, მიგწოდნა ჩუენ“ 14:10,14. ჰქი რჯ სერაქთიოც
14₂₂₁.

მკედართმოქადაგე — მაცნე ჯარში: „ცხად-ყო მკედართმოქადა-
გემან, ვითარმედ მოკულა ახავოს“ 8:15,6. სერაქთიჲჲჲჲ 8₁₁₈.

მკედარებრივ-ი — სტრატეგიული, მოხერხებულ: „მოიგონა რამე მკე-
დარებრივი და ჰსასაცისა უმოხუტებულესი“ 12:4,6. სერაქთიჲჲჲ 12₁₈₃.

მკედარეობა — მხედრობა, ჯარი: „აღუთქჳ... მონიჭებამ ჩუენდა ქუეყანა-
სა ამას და მკედარეობასა“ 5:1,13.

მკეცთმზრდელ-ი — მხეცებითა და ქვეწარმავლებით სავსე ადგილი: „ვი-
თარ უკუე მიეახლა ქუეყანასა მკეცთმზრდელსა“ 2:10,2. ჰერისერფი
1₂₄₇.

მკნეკითილობა — ვაყვაცობა: „მიიწინეს ადგილსა რომელსამე, ღაწუ
ეწოდების აწ სანათსონის მკნეკეთილობისათჳს, მის ზედა ქმნილსა“
5:8,8. ახბრეკაზიან 5₃₀₀.

მკუთხედნელ-ი — გამკილავე: „როვიმოს დიდ იყო მკუთხედნელი მათი სინანულისა ძლით, რომლისათვის არაჲ სარგებელ ეყოფვის იოსიპოსს“ 2:6,4. *ἐπιπλήθυνεν* 2₁₀₇.

მკუთხედნელ-ი — მოვალე: „უკუეთუ ღონიერ იყოს მკუთხედელი იგი, იპურას იგი მავასხებელმან ვიდრე ნაცვლისგებადმდე“ 4:8,26.

მკურვალე — გამომყენებელი: „ხოლო სწავლათა ჩემთა მიერ კაცობრივ-თათს მკურვალე მან მკედრობაჲ განაწყო“ 3:4,1. *χρησθαινοεις* 3₇₀.

5

ნაბად-ი — შალისაგან დამზადებული ქული: „ზედა კერძო თავისა ჰმო-სიეს ნაბადი არა მალალი, არცა გარდაწენილი ყოვლისა თავისა მიმართ, არამედ მცირედ გარდასრული საშუვალისაგან“ 3:7,3. *πλιν* 3₁₈₇.

ნავისმმართ-ი — მესაქვე: „მამაკაცი, ნავისმმართნი და ზღვსათა მცენიერნი, კმასყოფელნი წარუვლინნა მას“ 8:6,4. *κυσφρητας* 8₁₄₄.

ნავლა — სიმებიანი მუსიკალური საკრავი: „და ორლანონი სამუსიკონი-და ქებისა მიმართ მოპოვნებულნი, რომელთა ეწოდების ნავლა და კინურა“ 8:3,8. *ναβλας* 8₄₄.

ნათესავთმეტყუილება — გენეალოგია: „რომელთაჲ არცა მათ აქუნდა თქუმაჲ ნათესავსა, არცა ნათესავთმეტყუილებაჲსა შინა ლევიტელ-თა და მღღელთასა იპოვნეს“ 11:3,10. *ἐν ταῖς γένεασι* 11₇₁.

ნათლად მოყვანება — შობა: „მეფეცა დედაკაცმან მოიყვანა ნათ-ლად“ 11:3,5. *...παρήγαγεν εἰς τὸ φθῆναι* 11₅₀.

ნაკრავ-ი — კონა: „სელისა ნაკრავთა ზღუდისა ზედა ავმობდა“ 5:1,2. *δακρυλῖδας* 5₀.

ნამეტავმეტყუილება — ზედმეტი ლაპარაკი: „არცა ზუაობისა ჩუენისა ძლით და ნამეტავმეტყუილებაჲსა ესოდენად სიმრავლედ აღიყვანე-ბიან სიმღიდრენი“ 14:7,2. *περιετολιγιάς* 14₁₁₁.

ნამწულილ-ი — ნამცეცი, მტვერი: „ნამწულილთა ოქროსათა დღი-თი-დღე აფრქუედღეს თმათა მათთა ზედა“ 8:7,3. *ψήγμα ἢ χυσιον* 8₁₈₈.

ნახსმან-ი — შეერთების ადგილი: „სახე ყოვლისა ტრაბეზისა შემზადებუ-ლებისაჲ ნახსმანსა თითოეულთა კერძოთა მიმართ ესრეთ შენაწევრებითა უხილაჲ იყო და არცა საექუელ შენაწევრებანი“ 12:2,9. *τῆς ἑρμῶν* 12₉₀.

ნატურო ღმრთისა — 1:19,8. *τῶν ἢ τῶν... τῶν* 1₃₁₁. იხ. აღმონა-ბერი.

ნადუარევ-ი — ნაკადი: „ნადუარევსა რომელსაჲ, იავოკხოდ სახელ-დებულსა, განეიდოდეს რაჲ“ 1:20,2. *γαμάρρουν* 1₃₃₁.

ნაყოფთმომღებელ-ი — ნაყოფიერი, ნოყიერი: „ხოლო ქუეყანაჲ ესე ნა-ყოფთმომღებელი“ 4:5,1. *καρποφόρος* 4₈₈.

ნაშვ-ი — ნაშობი: „ამათ ყოველთა ნაშვთა ქუეყანაჲ იგი დაიმკედრეს“ 1:2,3.

ნაშობ-ე — 1) მენეკიდრე: „მიწერა მარდოქეოს არტაქსერქსის... დღესასწაულსა აღსრულებამა მათ შინა და ნაშობთა მათთა მიცემად დადგრომად დღესასწაულსა ყოველსა ეჟსა შინა“ 11:6,13. 2) მოწეული, აღმოცენებული: „ამცნებდა ხუთეულსა ნაშობთასა მეფისა მიცემად ადგილისათჳს“ 2:7,7.

ნაცვალად დადგომა — 4:5,2. *ბუხარაი* 4^{გვ}. იხ. **ნაცვალამკვედრება**.

ნაცვალამკვედრება — „ნაცვალად დადგომა“, წინააღმდეგობის გაწევა: „მასლობელნი კერძონი პირველ მის ზედა მოსრულთა ნაცვალამკვედრებად არა მკადრებოდეს“ 2:10,1. *ბუხარაი* 2^{გვ}.

ნაცვალგანწყობა — ერთმანეთის საპირისპიროდ განლაგება: „მკედრობანი საქმეთა მიმართ და ძვრისხილეთათაგან ნაცვალგანწყობვოდეს“ 8:11,2. *ბუხარაი* 8^{გვ}.

ნაცვალთქუმა — საწინააღმდეგოს თქმა: „ელეაზაროს... ნანდულ ნაცვალმცხატთუა, უკუეთუ არა მამულებრივი იყო ჩუენდა არას კეთილთაგანისა ქონებამა“ 1: შეს. № 3. *ბუხარაი* 1^{გვ}.

ნაცვალმბრძოლ-ე — 1) მომხმარებელი, მომგერიებელი: „მათ თანანი მსახურნი იყენეს ნაცვალმბრძოლ, ხოლო უკუეთუ იძულებასა რასვე მომღებელ იყოს მოუსი“ 4:3,1. 2) წინააღმდეგობის გამწევი, თავისდამცველი: „ვინათგან არა ჩუენ ნაცვალმბრძოლ ვართ თჳსისა ცხორებისათჳს“ 2: 6,8. *ბუხარაი* 2^{გვ}.

ნაცვალმეტყუელი-ე — უარყოფელი, უარის მთქმელი: „ნაცვალსა თხოვად გარეშემყოფისა და თანანდებსა მილებად მისგან, არა ნაცვალმეტყუელი სისა მისრულისა მიმართ მისდა სჭულთა შეწყენისა თანა“ 4:8,26. *ბუხარაი* 4^{გვ}.

ნაცვალმეველოვნი — დამპირისპირებელი, საწინააღმდეგოს ჩამდენი: „ამას უკუე ლიაცა მოქმედებს, დისა მიერ მოქმედებულისა ნაცვალმეველოვნი“ 1:19,7. *ბუხარაი* 1^{გვ}.

ნაცვალმოსაჭული-ე — მოწინააღმდეგე მხარე სასამართლო პროცესის დროს: „იგი უეარ-პყოფდა ამძსა ქმნასა და ყრმისა უკუე მისისა სიცოცხლესა იტყოდა, ხოლო ნაცვალმოსაჭულისასა — მოკუდინებასა“ 8:2,2. *უჩი* *ბუხარაი* 8^{გვ}.

ნაცვალმკედომ-ე — მოწინააღმდეგე: „ნაცვალმკედომნი მისნი... იველტოდეს“ 13:14,2. *ეფ* *ბუხარაი* 13^{გვ}.

ნაცვალცთუნება — შეცდომაში შეყვანა, წინააღმდეგობის გაწევა: „სამფისონ... ძლიერ იყო ნაცვალცთუნებად დალაღისა“ 5:8,11. *ბუხარაი* 5^{გვ}.

ნაცვალგარდაწერილ-ე, ნაცვალწერილ-ე — ასლი: „ხოლო დადგრომილ არიან ვიდრე დღენდელადმდე ებისტოლეთა ამათ ნაცვალგარდაწერილი“ 8:2,8. *ბუხარაი* 8^{გვ}.

ნაცვლისგება — 1) ვალის დაბრუნება: „უკუეთუ ღონიერ იყოს მკუთველი იგი, იპყრას იგი მავასებელმან ვიდრე ნაცვლისგებად მდე“ 4:8,26. *უჩი* *ბუხარაი* 4^{გვ}. 2) სამაგიეროს გადახდა, სამადლობელი: „ივედრებოდეს... არცა დაკლებასა ნაცვლისგებისაგან“ 2:11,2. *ბუხარაი* 2^{გვ}.

ნაწლევთმოყუარე — თავისიანების მოყვარული: „რამეთუ ბუნებით-
ნაწლევთმოყუარედ მყოფისა, მის მიმართ შერამეცა უფროსს თანგე-
ბულებად აქუნდა“ 7:10,5. *φιλότητος 7₂₅₂*.

ნახევარვირ-ი — ჯორი: „ნუცა ქალაქად შეიღებთან ცხენთა ჯორცი, ნუცა-
ნახევარვირთაჲ“ 12:3,4. *ἡμίθεος 12₁₄₆*.

ნახეთქ-ი — შეშა: „ღამდებელმან ნახეთქთამან ეომონსა ზელა...
ბრძანა“ 8:13,5. *τῆς σιζῆδος 8₂₄₁*.

ნეხტუ-ი — ფილტვი: „წყლა მეფე ახავოს საშუვალ მკერდისა და ნეს-
ტუსა“ 8:15,5. *τὸν πνεύματος 8₄₁₈*.

ნესან — იხ. ქსანთიკო.

ნიჟ-ი — 1) საჩუქარი: „ამისა შემდგომად ნიჟად მისცა ასულსა თუსსა“.
8:6,1. *ἄραξ 8₁₅₁*. 2) მსხვერპლი: „...შეიკლმე, მამათა სახელისაგან ამის.
ნიჟისა მომნიჭებელმან“ 2:6,8. *τῆς ἄραξ 8₁₅₂*.

ო

ოთხედელ-ი — ოთხსართულიანი: „ლარნაქსა ოთხედეღლსა აღმა-
შენებელი, ამას შინა შევიდა“ 1:3,2. *τετραστήριον 1₇₇*.

ოთხთავარ-ი — ოთხი სამთავროს ან ერთი სამთავროს მეოთხედის მმარ-
თველი: „ოთხთავარადცა დაადგინა იგინი“ 14: სარჩ. № 33. *τετραπῆχας VII, გვ. 728*.

ოლუშაიდა — ოთხწლიანი შუალედი ერთი ოლიმპიური თამაშობიდან
მეორემდე. პირველი ოლიმპ. თამაშ. ჩატარდა ჩ. წ.-მდე 776 წ.-ს, უკანასკნე-
ლი — ჩ. წ.-ის 394 წ.-ს: „ანტიოხოს... იუდეად მიიწია მეოთხესა ვიდრემე-
წელსა მეფობისა მისისასა, ზოლო პირველსა უკანოხს მთავრობისასა, ოლ-
უმპიადსა მესესა და მესამოცესა და მეორესა“ 13:8,2. *ὀλυμπιαδῆ 13₂₃₇*.

ონექს-ი — მინერალი ონიქსი, ფრცხილი: „გესენი უკუე... ნაქსოვსა ზელა-
მოქმედებულ არიან... პირველი ვიდრემე სამობად არს... მეოთხის განწესები-
სა — ხრესოლითოს ვიდრე წინამდებარეობს და შემდგომად მისსა — ონ-
ექსს“ 3:7,5. *ὄνυξ 3₁₅₈*.

ორთა — 3:6,3. იხ. ჯორთა.

ორნაეც-ი — ლაბადა, რომელიც ორჯერ შემოეხვევა სხეულს: „და საუ-
ლოს უკუე, პურობად მნებებელმან სამუილომან; უპერა ორნაეცესა“
6:7,5. *ὄρνεος 6₁₅₂*.

ორნატობა — ხენა: „ქართა ზილვად, ზოლო ესე ცხოველი ორნატობი-
სა ზელა მუშაკობად შექმნილი,... სიყმილისა უნაყოფობასა... აუწყებენ ვგ-
უპტესა“ 2:5,6.

ორდანო — 1) ზოგადად მუსიკალური ინსტრუმენტი: „და თანად ორ-
დანოთა და სახიობათა შემზადებელმან აწავა მათ მიერ ქებად ღმრთისად
ღვეიტელთა“ 7:12,3. *ὄργανον 7₃₀₅*. 2) თორმეტსიმიანი მუსიკალური ინ-
სტრუმენტი, რომელზედაც თითებით უკრავენ: „ზოლო ორდანოჲ, ათორ-

მეტა კმათა მქონებელი, იცემის თითთაგან“ 7:12,3. ἢ δὲ γὰρ 7₃₀₆. 3) საბრძოლო იარაღი: „აღმოავსო ხანდაკი სიღრმისათჳს ფრიადისა, მიმღებელი მანქანებათა და ო რ ღ ა ნ ო თ ა მ“ 14:4,2. ბრყანა 14₈₈.

ოცნება — ჩვენება: „გამოჩინებასა მისდა ო ც ნ ე ბ ი ს ა სახითა ქაბუკი-სამთა... პრქუა“ 5:6,2. φανερῶμαι 5₂₁₉.

ბ

პალან-ო — ტვირთი, ბარგი: „რაქილა... დასხნა აღმონაბერნი პ ა ლ ა ნ ს ა ქუეშე მყვანებელისა მისისა აქლემისასა“ 1:19,10. τῆς σάκῃς 1₃₀₂.

პანემოხ-ო — ივნის-ივლისის თვის მაკედონური სახელწოდება: „ესენი იქმნეს ვრკანოჲს მღდელთმთავრისა ზედა და ნათესვისმთავრისა, წელსა მეცხრესა, თუესა პ ა ნ ე მ ო ს ს ა“ 14:8,5. μῆνας Πανέμου 14₁₄₉.

პაპა, პაპ-ო — 1) პაპა: „ტაძრისა მხოლოდ მიტევებასა მისდა მეტყუელთა, რომელი პ ა პ ა მ ა მ მისმან შეკმზადა, დატევებაჲ აქადეს“ 8:8,3. ἢ πᾶσι 8₂₁₉. 2) წინაპარი: „პ ა პ ი ჩუენი იაკოვოს... ეგვბტელ მივილა“ 6:5,6. ἢ πᾶσι 6₈₈.

პარვა — დაფარული, ინტიმური: „ცხადსა პ ა რ ვ ა ს ა ქონებად მეტყუელი მისა მიმართ იოსიპოჲს ზიარებისასა“ 15:3,9. φέρων 15₉₇.

პახუნისგება — თავის მართლება: „იოსიპოს... არცა პ ა ს უ ხ ი ს გ ე ბ ა დ, არცა გამოწულილვით უწყებისა მიმართ ქმნილთაჲსა მიიქცა“ 2:5,1. εἰς ἀπολογία 2₆₀.

პასქა, პასხა — „მსხუერპლი, რომელი მაშინ გამოსრულთა ეგვბტით ჩუენ მიერ მსხუერპლვად წინაწარ ვთქვთ, პ ა ს ხ ა დ სახელდებული, თითოეულსა წელსა მსხუერპლვად სთნდა“ 3:10,5. πᾶσχα 3₂₈₈. იხ. ფსკა [2].

პატივ-ო — 1) სამეფო გვირგვინი, დიადემა: „ვიწინათგან მიიწია ქალაქად, მიეღო ვიდრემე მისგან პ ა ტ ი ვ ი, გარნა მის ძლითისა სხუსა ღირსებისაგან არა შთამომდაბლდებოდა“ 15:6,6. τὸ δῆμιμα 15₁₈₇. 2) კიდე: „რომელთა ზედა შემთხუეულ იყო დაწერად ათთა სიტყუათაჲ, ხუთთაჲ თითოეულსა ზედა და ო რ - ო რ თ ა და ნახევარსა პ ა ტ ი ვ ს ა ზედა“ 3:6,5. ἡ αὐτὴ μέτρον 3₁₈₈.

პატივისმოყუარე — პატივისმცემელი: „ხოლო იგი.. სხუათაჲ შინა პ ა ტ ი ვ ი ს მ ო ყ უ ა რ ე იყო მისა მიმართ“ 8:6,5. φίλτιμος 8₁₈₇.

პატივისმოყუარება — 1) პატივისცემა, მორიდებულობა: „ეპისტოლე რაჲ უკუე მეფისაჲ მიღებულ-იქმნა ელვაზაროჲს მიმართ, მიწერა ნაცვლად მისა, ვითარ შესაძლებელ იყო ფრიად პ ა ტ ი ვ ი ს მ ო ყ უ ა რ ე ბ ი თ“ 12:2,6. φίλιμος 12₅₁. 2) კეთილგანწყობა: „და მიანიჭა მას პ ა ტ ი ვ ი ს მ ო ყ უ ა რ ე ბ ი თ“ 1:16,2. φίλοφρονως 1₂₄₇. 3) არაფრის დაშურება: „არა არს, რომელი არა ვ ი პ ა ტ ი ვ ი ს - მ ო ყ უ ა რ ე შენისა აღზრდისათჳს“ 1:13,3. ἐφιλοφρονῶ 1₂₂₈.

პატიოსან-ო — 1) სიმდიდრე, ფასეულობა, მონაგები: „მომყვანებელი ცოლთა და ყრმათაჲ მოგებულისა ცხორებისა თანა და პ ა ტ ი ო ს ა ნ თ ა თანა

თავსა თვისა მიცემად მისდა“ 1:20,1. რმუ რა:ადაქ-აჲ 1326. 2) გაპატროსნებული, განწმენილი: „პატროსნად სჯის ადგილსა, სახელისმღებელი მისი ვითილად“ 1:19,2. რა:ოუ 1284.

პაქსიმად-ო — პური: „პაქსიმადი საგონებელ იყო ქრთლისაჲ, უნ-
დოებისათჳს კაცთა მიერ უქმადი“ 5:6,4. მაქაჲ 5210.

პენა — ბრძოლაში გამარჯვების ზეიმისა წარმოსათქმელი ლექსები: „და მიერ წარმართებულნი იუდეად მიიწინეს, მგალობელნი და მაქებელნი და ჩუეულებითა საქლეველთა პენათა მეტყუელნი“ 12:8,5. პაქიძე ძეოხეც 12348.

პელაგონ-ო — ზღვა: „რამეთუ იქმნენ ესენი თქუნდა ველ, ინებოს თუ
ღმერთმან, და ქუეყანაჲ პელაგონ“ 2:15,5. თ პელაგიც 2333.

პენტეკოსტ-ო — ძველი ებრაელების დიდი დღესასწაული მაის-ივნისის
თვეში, ზეიმობდნენ ფასკის დღესასწაულის 50-ე დღეს, ემთხვეოდა მოსავლის
აღების დამთავრებას. ძველად ამ სახელწოდების ქვეშ იგულისხმებოდა მთელი
მონაკვეთი ფასკიდან პენტეკოსტამდე: „რომელსა ეგულებოდა მოსლვაჲ დღესა
შინა პენტეკოსტისასა“ 14:13,4. პანუიძე 1433.

პერიტიო — თვის სახელწოდება ლაზის მცხოვრებლებთან (25 თებერ-
ულიდან 26 მარტამდე): „პირველად ამან ქმნა აღმართებაჲ ტაძარსა ირაკლეო-
ასსა პერიტიოსათჳსა შინა“ 8:5,3. ზ რე პერიტა 8148.

პერიხეაჲ ვაშლ-ო — ეგვიპტური ჭიშის ხის ლიმნის მსგავსი ნაყოფი: „მი-
წევილნი ქალაქსა მას... მსხუერპლვად ღმრთისა... სამადლობელთა მომღე-
ბელნი... პერიხეაჲ ვაშლისათანამყოფობასა“ 3:10,4. თმ მუჲს თმ რჳ
პერიძე 3248.

პირველშობელ-ო — „პირველშობილი“, წინაპარი: „აღესრულა... არა
რომლისა პირველშობელთა განისა დაკლებული კეთილმსახურები-
სათჳს ღმრთისა“ 2:8,1. პიოტოუ 2188.

პირველშობილ-ო — „იტყოდა... ზღვევად პირველშობილთა ცა
წარწყმელსა“ 1:4,2. პიოტოუ. თ. პირველშობელი.

პირჩემება — ნილაბი: „რაჲაჲს კელმწიფებად მიიწინენ და მძლავრებად,
მაშინ მათ ყოველთა განმძურტელნი და ვითარ კარვისა ზედათა პირჩემე-
ბათა ჩუეულებათა და ქვევათა განმგდებელნი, ნაცვალ-მიიღებენ კანდიერე-
ბასა“ 6:12,7. პიოტოუ 284.

პლიად-ო — კუროს თანავარსკვლავედში შვიდი ვარსკვლავისაგან შემ-
დგარი თანავარსკვლავედი: „მერმეცა წლისა ნაკულევეანებისაგან იკსნა იგი-
ნი წუმამან ფრიადმან, შთამოსრულმან დასლვასა პლიადისასა“ 13:8,2.
პაქიძე 13237.

პოდირა — მღვდლის გრძელი შესამოსელი: „ხოლო შესამოსელნი სამ-
ღვდლონი, მღვდლობთავართა თჳსსა მკართა თანა, პოდირანი და სამკაულ-
თა და ქვათა, ათსნი“ 8:3,8. თუ პიძეძე 993.

პორფერ-ი — 1) წითელი ფერი: „და გარდაჰქინა ამათ ზედა ნაქსონენი მრავალუაგილოვანნი, უკინთოხსა და პორფერისა და მეწამულისაგან კმნილნი“ 8:3,3. *πορφυρα* 872. 2) წითელი ფერის სამეფო წამოსასხამი: „ამას პატრიცსა-მიცემად აღუთქუა: საძლეველსა პორფერსა შემოსად და სუსუმელთა შინა ოქროხსათა სუბად“ 11:3,2. *υαχηριου πορφυρα* 1188.

პოხილ-ი — უზრუნველყოფილი, მდიდარი: „ჭერ-არს... სიბერისა მიმართ პოხილისა და კეთილბედნიერისა მიწევნად მთავრობასა“ 8:1,1. *ποχυρον* 82.

რ

რანივე — რადენიმე: „დაუტევენ რანივე მკელეულთანი“ 4:8,21.

შნ რ:va 4231.

რამხა — რომელიმე, ვინმე: „შიში შეაშფოთებდა მათ..., ნუსადა იფქლსა საფასოხსათუხს პატრენი მიიხუნეს, ვითართუთ რამხავე ბოროტს-მოქმედთა“ 2:6,6. *რ* 2180.

რეცა თუ — თითქოს, ვითომ: „ხოლო მათ მისცეს მას რეცა თუ მგონებლობა ჭამისად“ 1:11,2.

რინგო — იხ. გისსო.

რკინა — იარაღი: „ბრძოლასა შინა ვინმე, სადა არა იყოს რკინაჲ, წყლული, მეყუხეულად ვიდრემე მომკუდარი, ნაცვალი საჯენ მას ვენებითა მწყველელისაჲთა“ 4:8,33. *რ* თმუიცი 4277.

რჩეულგანგებულება — „რჩეულმპყრობელობა“, საუკეთესოთა მმართველობა, არისტოკრატიის ხელისუფლება: „რჩეულგანგებულეზაჲ ვიდრემე ძლიერი და მსგავსი მისი ცხოვრებაჲ გიპყრობდინ“ 4:8,17. *Ἀριστοκρατία* 4223.

რჩეულმპყრობელობა — „ხოლო დაეპყდრნეს იეროსოლუმათა შინა მოქალაქობასა მკუმეველნი რჩეულმპყობელობითსა მცირე მთავრობისათანა“ 11: 4,8. *ἀριστοκρατία* 1111. იხ. რჩეულგანგებულება.

ს

საბრძოლ-ი — ადვილად დასამორჩილებელი: „პომპიოს შინაგან დაიბანაკა ვორიოჲთ კერძო სამღდელოხსა, რომლით საბრძოლცა იყო“ 14:4,2. *ს*პ:μαχου 1401.

საბრძოლო — სამხედრო, საომარი ხელოვნება: „თოველოს:.. საბრძოლონი შუენიერად განაგნა ამათგან“ 1:2,2. *ს*პ:πλεμαχ 144.

საგურგუნო ხარკ-ი — სამეფო ოჯახისათვის გადასახდელი ხარკი: „განტევებულ ოქმნენინ... საგურგუნოხსა ხარკისაგანცა“ 12:3,3. *σενσενφავ:τεχον φερου* 12143.

ხადამე — 1) ოდესღაც, აღრე, უკვე: „მეფობდა... ანტიოხოს წელთა ორთა, ვითარცა აწლა სადამე და სხუათაცა შინა ცხალქმნილ არს“ 12:10,1.

2) ბოლოსდაბოლოს, მაშასადამე: „ჰკითხვიდა მას, ვინ სა და მ ე არს და სა და მთ მოსრულ არს“ 1:19,3. *τὴν τε ἄν 1287*

ხადგურ-უოფა — გამასპინძლება, შეფარება: „სიყუარულით შეიწყინარა ახავოს და შედგომილსა მკედრობასა სა და გ უ რ-უ ყ ო ბ რ წყ ი ნ ვ ა ლ ე დ“ 8:15,3. *ἐξένοσε 7388*

ხადმე — მაშინ, იმ დროს: „... იწყო კითხვად, რამასათჳს სა და მ ე არა მის თანა განვიდა და ზიარ ექმნა ლტოლვასა“ 7:11,3.

ხავა — იულის-აგვისტოს თვის ებრაული სახელწოდება. იხ. ეკატომეონი, ლოთ.

ხავალ-ო — ფეხი, ტერფი: „თითნი აქუნდეს თითოეულსა ზედა ს ა ვ ა ლ-თ ა ს ა და კ ე ლ თ ა ს ა ე რ თ ი თ ა უ მ ე ტ რ ს ნ ი ბუნებისაგანათასა“ 7:12,2. *τῶν πᾶσεσιν 7388*. შტრ.: სლვა.

ხაზოგადო კაცებ-ო: — მასა: „ესე შეემთხვა მას,... ამათ განლებად ს ა ზ ო-გ ა დ ო თ ა კ ა ც თ ა მი მ ა რ თ მ ნ ე ბ ე ბ ე ლ ს ა“ 12:2,14. *ἐξ ἁποσὺς ἀνθρώπων 12112*

ხაკოდელ-ო — 3:6,4. იხ. მოსადებელი.

ხაკუთარ-ო — ნათესავი: „გზასა ზედა შეემთხვა ს ა კ უ თ ა რ თ ა ო ხ ო-ზ ი ა მ ს თ ა“ 9:6,5. *ταὶς Ὀχθίαι... ἰσλαίσις 9130*

ხაკუთრება — 1) ნათესაობა, ახლობლობა: „ჩემდა შენდა მიმართ და მა-მისა შენისა, უკუეთუ ლავანოას ყრმა ხარ, ს ა კ უ თ რ ე ბ ა მ არს უბირვე-ლესი შენისა და ჩემისა შობისა“ 1:19,4. *ἰσλαίτης 1288*. 2) მეგობრობა: ანტონიოს, პირველცა ს ა კ უ თ რ ე ბ ა ს ა მ ქ ო ნ ე ბ ე ლ მ ა ნ მ ა თ ლ ა მი მ ა რ თ,... ო თ ბ-მ თ ა ვ რ ა დ ლ ა დ გ ი ნ ა“ 14:13,1. *ἰσλαῖς 14328*

ხამგზა — სამი გზის შესაყარი: „სათნო-უჩნდა... ამათ, კიდობნისა მიმ-ღებელთა, განტევებად და ს ა მ გ ზ ა ს ა ზ ე ლ ა დ ა ტ ე ვ ე ბ ა დ“... 6:1,2. *τρεῖς δὲ 111-*

ხამეფო ტრაპეზ-ო — სამეფო ხაზინა, სალარო: „ნეშტნი ს ა მ ე ფ ო მ ს ა ტ რ ა პ ე ზ ი ს ა გ ა ნ მი ი ლ ე ბ დ ნ ე ნ ს ა ქ ს ა რ თ ა“ 12:2,3. *τῆς βασιλείης τραπεζῆς 1228*

ხამეცნიეროთაგან-ო — ცნობილი: „ესე არა ძუელთაგანი, არცა სასმენ-ლით ს ა მ ე ც ნ ი ე რ ო თ ა გ ა ნ ი ე ს რ ე თ სა ხ ი ლ ე ვ ლ ა დ ქ ო ნ ე ბ უ ლ არს, არამედ ჩუენთა სახედველთა წინაშე კადრებულთაგანი“ 1:6,12. *τῶσδε 11278*

ხამკაული-ო — 1) შესამოსელი: „ყრმა არისტოვეულოს... აღვიდა ვომონსა ზედა..., ს ა მ კ ა უ ლ ს ა მ ქ ო ნ ე ბ ე ლ ი მ ღ დ ე ლ თ მ თ ა ვ რ ი ს ა ს ა“ 15:3,3. *τὸν τε ἀστυ 1551*. 2) სამხედრო აღჭურვილობა: „ხოლო მას ეამსა შინა, დამპყრობელი იე-როსოლჳმათამ, ყოველსავე ს ა მ კ ა უ ლ ს ა მი ი ლ ე ბ დ ა, რომელი იყო სამეფოთა შინა“ 15:1,2. *ἀστυ 153*

ხამოსელი-ო. — 1) ქსოვილი: „სამკედრებელსა დამაფუძნებელმან ოქროსსა და ვეცხლისა სუეტთაგან, ს ა მ ო ს ე ლ ნ ი ს ე ლ ის ა ნ ი და პ ო რ თ უ რ ო ა ნ ნ ი გან-ჰმარტა მათ ზედა“ 11:6,1 *ἄμφη 11187*. 2) ფარდი: „ს ა მ ო ს ე ლ ნ ი უ კ უ ე, ო თ ბ-თ ა გ ა ნ ქ ს ო ვ ი ლ ნ ი, ს ტ უ ქ ი ო თ ა ბუნებასა ცხად-ჰყოფენ“ 3:7,7. *τῆς φάρτου 3188*; 3) თავზე შემობურული ქსოვილი: „თავისაგან ს ა მ ო ს ე ლ ს ა აღ მ ლ ე ბ ე ლ ი“ 3: 11,6. *τὸ κμάτιον 3270*

სამოღუაწეო — საზოგადოებრივი ადგილი ფიზიკური ვარჯიშობებ-ათვის: „ვეედარნეს უკუე მას, რაათა უბრძანოს მათ აღშენებაჲ სამოღუაწეოსა იეროსოლჳმათა შინა“ 12:5,1. *γυμνασιον* 12₂₄₁.

სამოღუაწელ-ი — შეჯიბრი: „მოღუაწენი სამოღუაწელთათჳს ყოვლისა ქუეყანისაგან მოიწოდებოდეს“ 15:8,1. *ἄνω ἀγωναμαχῶν* 15₂₂₈.

სამსახურ-ი — ყველაფერი ის, რასაც სამსახურის გაწევა შეუძლია, რაც საქირაო: „დაიტევა მკედრობისა მიერ... სამკაული საქურველთანი და სხუამ სამსახურნი და შემზადებულეებაჲ მათი“ 3:2,4. *ἄμφωθεν* 3₆₇.

სამღღელო — 1:19,10. *ἄνω ἱεραμαχῶν* 1₂₂₂. იხ. აღმონაბერი.

სამწერობელ-ი — ღვინის გასაციებელი ჭურჭელი: „რიცხჳ მათი არს ესეოდენი: სამწერობელნი ოქროსანი ორმეოცდათნი...“ 11:1,3. *ψαλτῆρας* 11₁₈.

სამხუეწილ-ი კარ-ი — ორნამენტიანი კარი, რომელსაც შუაში აქვს ორი ვერტიკალური ღრმული, ხოლო გვერდებზე — თითო-თითო ნახევარღრმული: „ხოლო სწორწყირთლთაგან და კართა სამხუეწილთა მტკიცე იყო ერთბაჲდ და განშუენებულ“ 8:5,2. *Ἐσπαμασται τριγλῆσφους* 8₁₂₂.

სანათობ-ი — ლამპარი, სანათი: „და ზეთისაგან განწმედილნი სცვიდეს მას სანათობთათჳს“ 3:8,3. *ἑὸς ἀσχυῖσος* 3₁₈₈.

საფირო — საფირონი, ლურჯი იავუნდი: „ესენი უკუე ნაქსოვისა ზედა მოქმედებულ არიან... და პირველი ვიღრემე სამობაჲ არს — სარდონქს, ტოპაზოს, სმარაღლოს; ხოლო მეორე — ანთრაცსა მონიქებს და იასპსა და სპტიროსა“ 3:7,5. *σμάρασφον* 3₁₈₈.

სართულ-ი — 1) კერი: „ასხურებს თითთა სართულსა შუდგზის“ 3: 10,3. 2) სახურავი: „სართული დართული იყო მათდა ნაქსაგან“ 8:3,2.

სარწმუნოება — მიცემული პირობა: „უამად ვიღრემე არა დაიცვა სარწმუნოებაჲ“ 1:19,9. *πίστευ* 1₂₂₁.

სასრულ-ი — ბოლო, აღსასრული: „რომელი არა კელთა შექმნეს განკრწნადისა ნივთისაგან... არამედ ვითარ საქმე არს მისი, დასაბამი და სასართულ ყოველთაჲ“ 8:11,2.

სახწაულ-ი — 1) საკვირველება (სიმახინჯის, პათოლოგიის გაგებით): „ეგრეთვე მსგავსად და ყოველი საგონებელი სასწაული და მხედველთა“ 4:8,40. *ἄερα* 4₂₂₁. 2) ნიშანი: „რაათა იყოს სასწაული უკუე კუეთისათჳს მდინარისა“ 5:1,4. *τὸν παροφῆσει* 5₂₂.

სატა — ფხვიერ ნივთიერებათა წონის ერთეული: „აღუთქუმიდა.. ქმნა... განსყიდაჲ ვიღრემე უბანსა შინა სიკლოდ ერთად ორთა სატათა ქრთილისათა“ 9:4,4. *σάτα* 9₇₁.

საუმჯობესო — უმჯობესი: „რამეთუ ესე საუმჯობესოდ საქმეთა ჩემთა შემირაცხეს“ 12:2,3.

საუნჯე — ყუთი შეწირულებისათვის: „შეშისაჲ შეჰზადა საუნჯე“ 9:8,2. *φιφασαρον* 9₁₈₃.

ხაუნჯე ხარეცელთა — საწოლი ოთახი: „მიმყვანებელმან მის თანა საუნჯესა შინა სარეცელთასა... აღზარდეს მან და მამაკაცმან მისმან“ 9:7,1. *τὸν ἄματον τὸν ἄλιον 9₁₄₂.*

ხაუტხო — სტუმრისათვის განკუთვნილი პატივისცემა: „იქუნეული უცხოდ ყოფისა მათისაჲ, აღდგომლი შეემთხვა და მის მიერ პყრობილთა ვედრებულა მიღებასა საუცხოთასა“ 1:11,2. *ჯეიან 1₁₀₀.*

ხაფერკულ-ი — მსხვერპლად შესაწირ პირუტყვთათვის ფეხების შესაქრავი მოწყობილობა: „და შექმნადა სამსხუერკლოდცა სპილენძისაჲ... ყოვლად დასაწუფელთათჳს. ხოლო შექმნა ამისნი... საფერკულნი“ 8:3,7. *პიბიანუჲ 8₃₃.*

ხაქებელ-ი — ვინმეს საპატივემულო სიმღერა: „მღღელნი. ნესტუებითა და ლევიტელნი საქებელთაჲ კმადლობდენ“ 9:1,3. *ტან ბუიანუჲ 9₁₂.*

ხაქმეთა გამოცდილება — ისტორიული გამოკვლევა: „ეპაფროდიტოს, მამაკაცი ყოველსა ვიდრემე სახესა სწავლულებისასა შემყუარებელი, ხოლო უმეტეს მოხარული გამოცდილებათა შინა საქმეთასა“ 1: შეს. № 2. *ჰაპირაიჯ პრეკმატან 1₆.*

ხაქმეთა შიციშა — მდგომარეობის გამოსწორება: „ესე რაჲ უკუე დაეცა, არა მ-ს ეამისად მხოლოდ მისცნა ევრაელთა საქმენი“ 4:5,3. *ჰანბახე ტბ პრეკმატა 4₈₈.*

ხაქმენ-ი კელთან-ი — მამაკური საქმეები: „ხოლო ბრძოლაჲ რაჲ იქმნა, საქმენი კელთანითანად და შეკადრებისანი მრჩობლთაგანვე დიდნი იხილევბოდეს“ 7:10,2. *ჰეგა მუჰალა ჯეიპონ 7₂₃₈.*

ხაქუხალ-ი — საქსოვის ძირითადი მასალა: „ხოლო საქუსალი არს მხოლოდ ვესინი“ 3:7,2. *თეჰმან 3₁₈₅.*

ხაქციელ-ი — წყარი, წვრილი ღერი: „საქციელთა მიერ ოქრომასათა ზედდასადებელი შეერთებულად აქუნდა საკრეველად“ 3:6,5. *თაბრეყცი 3₁₂₈.*

ხაქციელ-ი შორბედ-ი — მბრუნავი ღერიძი, ღერი: „და ორნი იყვნეს თითოეულისა მათგანსა საქციელნი მორბედნი ორთა წყირთლთა შესავალთა ზედა“ 3:6,3. *თაბრეყცი 3₁₁₇.*

ხალმრთო — ღმერთი, უფალი: „ხალმრთომან ვიდრემე არა დაიდუმა“ 11:7,1. *ჰეიონ 11₂₀₀.*

ხაყოფელ-ი — 1) ქარავსლა, უცხოთა დასაბინავებელი ადგილი: „სამფსონ... ღაზად წარვიდა, რომელსამე საყოფელსა შინა იქცეოდა“ 5:8,10. *ტან ჯაჯაყაიან 5₂₀₄.* 2) კარავი: „იოვილოს ვიდრემე... საყოფელნი აღმართან“ 1:2,2. *თაჰიან 1₈₄.*

ხაყუარობელ-ი — სასიყვარულო სასმელი: „მეტყუელი, ვითარმედ რწმუნებულ არს საყუარობელსა მიცემად მისდა“ 15:7,4. *მე ფილტვი 15₂₂₅.*

ხაციშ-ი — წვრილი ჯოხი, რომლითაც მუსიკალურ საკრავზე დაკრისას სიმებს არხევენ: „ებანი, ათორმეტთა ძალთა მქონებელი, იწყლის საცემითა“ 7:12,3. *პიჩარეჲ 7₂₀₈.*

საცხორებელ-ი — უსაფრთხოება, გადარჩენა: „ხოლო იონათის, მომწოდებელნი და ეიდისმან, აუწყნა მას კეთილნი და საცხორებელნი მამისაგან და მიიყვანა მისა მიმართ“ 6:11,2. *σφατήρια* 8₂₁₂.

საძლეველ-ი — გამარჯვებულის შესამოსელი: „აღუთქუა საძლეველსა პორტუერსა შემოსად“ 11:3,2. *ναητήριον* 1₃₈.

საწლევ-ი — ღვინისა და წყლის გასაზავებელი ფიალა: „ხოლო საწლევთა განიორნი ვიდრემე იყენეს ოქრომანი“ 12:2,10. *ταύθς χρατήρην* 12₇₈.

საწერტელ-ი — 1) მახვილი: „ენებისა საწერტელთა მიერ წელული... აიძულა დასა“ 7:8,1. *κέντριος* 7₁₇₀. 2) მათრახი: „და უკუეთუ საწერტელით ასწაელიდა მათ იგი, ღრიაკალთა მიერ მომლოდე იყვენ მისგან ქმნასა ამისსა“ 8:8,2 *εξ μάστειν* 8₂₁₇.

სახე ღმრთისა — 1:19,8. *τὸς τῆς τοῦ Θεοῦ* 1₃₁₀. იხ. აღმონაბერი.

სახილავობა — გამოსახულება: „ვეცხლისანი სარკეთა უბრწყინვალეს იქმნენს შუენიერებითა მრავლად, ვიდრელა უდიდეს იხილვებოდეს ამათ მიერ სახილავობანი შესაწირავთანი“ 12:2,10.

სახისმქონებელ-ი — საბუთის მქონებელი: „ხოლო მეფემან კურთხევად იწყო და სიმრავლესაცა ამისივე ქმნად განაზრახა, სახისმქონებელსა აწვე ღმრთისა მიერ მათდა მიმართისა მოწყალე-ქმნისასა“ 8:4,4. *θεῖς ἰμματα μὲν ἔχουτας* 8₁₁₀.

სახისმცემელ-ი — მამტიციებელი, აზრის გამომტკმელი: „ნუვირ, აწინდელისა ცხორებისა მიმართ და სიმცირისა წელთაჲსა, რომელთა ვცხოვნდებთ, შემასწორებელი ძუელთასა, ტუუვილად შეპრაცხს მათთვის თქუმულთა, არცა აწ ესოდენ განგრძობისათუხ წელიწდისა ცხორებასა შინა სახისმცემელ-ი“ 1:3,9. *τακμαίριμνος* 1₃₀₃.

საქმნელ-ი — შემარბილებელი, გამამართლებელი: „რამეთუ საჭინელ შვილთა ცოდვისა ჭერ-არს ქმნად კეთილგონიერებასა მამათასა“ 8:11,2. *καρδ-ητισ* 8₂₇₈.

სემიდალ-ი — „სემინდი“, მაღალი ხარისხის წერილად დაფქვილი ფქვილი: „უკუეთუ ვინმე... მოიღებს სემიდალსა, ამისგან შესაწირავსა მველსა ერთსა დასდებს ვომონსა ზედა“ 3:9,4. *σεμίνδαλιν* 3₂₈₅.

სემინდ-ი — „და ვითარ შეუძლებელ არს გარდამოთხევა ღმრთისად ზეციით შთამომსხმელთა ქრთილისა გინა სემინდისათა, ესრეთ უღონო არს და აწ შენ მიერ თქუმულთაცა ქმნად“ 9:4,4. *ἡ σεμίνδαλ* 9₇₃. იხ. „სემიდალი“.

სერტყოვან-ი — 1) კალა, პატარა ტყე: „უწინაწარმეტყუელა მღვდელთ-მთავარმან სერტყოვანთა შინა, წოდებულთა გოდებისად, პყრობად მკედრობისად“ 7:4,1. *ἐν τῶς ἔλσσει* 7₇₈. 2) კაობიანი ადგილი: „მოივლტოდეს სერტყოვანთა შინა“ 14:15,6. *ἐν τῶς ἔλῃ* 14₄₃₃.

სიბრძნე — მეცნიერება: „სიბრძნე ცათა მიმართ და შემკობრება მათი გულისკმა-ყვეს“ 1:2,3. *σοφίαν* 1₃₇.

ხილონი, ხინლონი — თხელი, წმინდა ტილო: „ხოლო სილონი, ბუსლონი-სინაგანი ჩხული, ყოველთა გარე-მოკვლიდა“ 3:6,2. *σινθων 3110*.

ხიცრე — 1) სივრცე: „ლარნაქსა ოთხკედელსა აღმაშენებელი, სივრცით სამასთა წყრთასა“ 1:3,2. *τὸ μῆκος 177*. 2) ხანგრძლივობა: „სივრცე მიეცა მაშინ დღესა“ 5:1,17. *τὸ μῆκος 511*.

სიკლო — სპარსული ფული, შეესატყვისება 1/3000 ბაბილონურ ვერცხლის ტრანტს ან 4 ატიკურ დრახმას: „სიკლოთა ვიდრემე ორნივე ორასთა მომღებელ იყვნეს“ 3:8,10. *σικλος 3211*.

სილაღე — თავბრუსხვევა, გადაჭარბებული გამბედაობა: „ხოლო ღმერთი უკუე არა შორს ემონაცვალა ევრაელთა მისდა მიმართისა სილაღისაგან და გინებინათეს“ 3:13,1. *φρασητος 3299*.

სიმარტოვე — სიმაართლე, პირდაპირობა, პატიოსნება: „მეფე ვიდრემე შეუყარებასა მისსა სიმატიციისათეს და დიდსულობისა ეტყოდა“ 7:13,4. *τῆς ἀπιστητος 7322*.

სიმარჯთ შქონებელნი — კეთილგანწყობილი: „იყო ვინმე ევფრატით ვალამონს, მისანი რჩეული მაშინ მყოფთამ და მათდა მიმართ სიმარჯთ შქონებელი“ 4:6,2. *ἐπιτηδεύει 4204*.

სიმარგული — 1) ზღუდე, გალავანი: „ზედმოურნელ ზღუდეთა შენებისა დაადგინა, რაჟამს იეროსოლჟმთა სიმარგული გარე-მოავლო“ 8:7,7. *τὸν πύλινον 8206*. 2) წრე: „ხოლო ქუეშე კერძო კუერცხთა დასახულებისა სიმარგული მოადგეს კელოვანთა, ყოვლისა ნაყოფისა ბუნებისა დამსახულეთა“ 12:2,9. *σφῆρατον 1288*.

სინახევრე — ნახევარი: „სინახევრით ბრძანებულ იყო და ამის ნათესვისასა დაშკვრებამ ამორეამსამ“ 5:1,1. *ἐξ ἡμισείας 56*.

სიტყუხგება — 1) უარის თქმა, წინააღმდეგობის გაწევა: „უფრომსდა ამათ ბრძანებთა მიმართსა სიტყუხგებასა მრავალი აქუნდეს ჯმნულობამ“ 2:4,2. *ἀντιλογία 243*. 2) თავისმართლება: „იოსიპომს საუხუჯეთმპყრობელისა მიმართ ფრიადსა სიტყუხგებასა პყოფდეს“ 2:6,6. *ἀπολογία 2120*. 3) სიამოვნებით ურთიერთობა: „ხოლო ღმერთი რამ მტილად მოვიდა, ადამოს, პირველად ვიდრემე სიტყუხგებად მისდამი შავალი და მცნობელი უსამართლოებისა თვისისამ, განეშორებოდა“ 1:1,4. *ἐξ ἄπιστων 148*.

სიტყუსმგებელადნი — თავისმართლებელი: „უბრძანა მიყვანებამ სამსჯავროდ სიტყუსმგებელადსა“ 8:1,4. *ἀπολογίασῶμενον 814*.

სიტყუა — 1) ორაკული, წინასწარმეტყველი: „რომლისა ძლით ელიინნი, პატივისმცემელნი წესთა ჩუენთანი, არა შემძლეობისათეს ნაცვალსიტყუაობად ამათდა, ესინინსა სიტყუად უწოდენ“ 3:8,9. *λέγειν 3218*. 2) წიგნი, ნაშრომი: „რამთა არავინ წარმკითხველდათაგანნი ულონობდენ, სადათ ჩუენდა მქონებელი სიტყუა... ესეოდენსა ეზიარა ბუნებათმეტყუელებასა“ 1: შეს. № 4. *ὁ λέγει 118*.

სიტყუადასაბამობა — პირველი, მე-2—7—8—9—10—11—12-ე წიგნების სათაური. იხ. დასაბამსიტყუაობა.

სიტყუათმთავრობა — მე-3—4—5—6-ე წიგნების სათაური. იხ. დასა-
ბამსიტყუაობა.

სიტყუამყოფელი-ი — მოკამათე: „ისუ, ტაძარსა შინა სიტყუამყო-
ფელმან იოანნისამან, განარისხა ძმა ვიდრე მოკუდინებამდე მისა“ 11:7,1.

სიტყუადირხ-ი — ღირსეული: „წარავლინნეს ვალაკოას მოხუცებულთა
თანა მამაკაცი, სიტყუალრისთა მათთაგანი“ 4:6,2. ძქიძიძე 4₁₀₄.

სიტყუადოვნიერი-ი — ის, ვისაც შეუძლია დამარწმუნებელი ლაპარაკი,
ვისაც სიტყვა ემორჩილება: „ღმინეტოს, სიტყუალოვნიერად მყოფმან
მაშინ მათ შორის... არწმუნა პტოლემიდიელთა“ 13:12,3. პიძინაძე 13₃₂₀.

სიტყუიხ-ყოფა — სასაძარტლო პროცესი: „მოსაჯულობდეს მრავალგზის
ვიდრემე ზედამოსლეთა და იძულებასა მნებებელნი და ოდესმე სიტყუა-
ყოფათა მოწვევულნი“ 15:10,2. შიხიძე 15₃₃₃.

სიჭარტლე — ენამოსწრებულება: „მზიარულქმნილმან უკუე მადლსა ზედა
დასიჭარტლესა კაბუქისასა... შეუუარებად იყო“ 12:4,3. რე მტარაქიძე
12₁₇₃.

სკობტრა — სამეფო ძალუფლების მიმანიშნებელი კვერთხი: „დადვა
სკობტრამ კელსა შინა მისსა და კუერთხი განიმარტა ქვჯსა ზედა მისსა
სჯულისაებრ“ 11:6,9. თაყაიძე 11₂₂₉.

სღვა — ნაბიჯი: „უკუეთუმიცა სლვანი მაქუნდეს მტყიციანი, არამცა
უკუნ-ვშითი შენგან“ 7:11,3. რძე ქაძაძე 7₂₈₉. შტრ.: სავალ-ი.

სმარადლო — ბივრიტის, მალაქიტის და იასპის მსგავსი მწვანე მინერა-
ლი: „მის მიერ აწვე შემზადებთა მრავალთა ვიდრემე ტლანტთა ოქროსა-
თა... თანად სმარადლო მსა“ 7:14,10. შტაქაძე 7₃₇₇.

სრულიად-ი — სრული: „კდომად შთავარდა შორის მათსა, უბოროტესი
პირველისა და ქირეებამ თუსთა სჯულთა სრულიადისა წარწყმედისა“
4:6,9.

სრულსავსე მუცლითა — მოსარჩენი ქალი: „იგი... მუცელქმულ იქმნე-
ბის დასრულსავსე მუცლითა“ 3:11,6. რე მტარაქიძე 3₂₇₃.

სრულ-ყოფა — კურთხევა: „სრულ-ყოფენ კარავსა“ 3:8,4. მტარაქიძე
3₂₀₁.

სტატორ-ი — ოქროს ან ვერცხლის მონეტა: „მოითმინეს მოლებად...
სტატორთა ბევრთა“ 7:14,10. შტაქაძე 7₃₇₉.

სტოა — 1) გადახურული კოლონადა, გალერეა სვეტებით: „ხოლო აღ-
სრულებამ მნებავს... სტოათა და სხუსა, რომელიცა აღშენებისა მოქენე
არს“ 12:3,3. რძე რე მტარაქიძე 12₁₄₁. 2) შესასვლელი: „ამათ სუეტთაგანი ერთი
ვიდრემე დაადგინა მარჯუენით კერძო სტოამსა“ 8:3,4. შტაქაძე 8₇₈.

სუბუქსიტყუაობა — დაუფიქრებელი ლაყბობა: „გაკვრდებოდეს სუ-
ბუქსიტყუაობისათეს მონისა“ 2:6,7. რძე მტარაქიძე 2₁₂₀.

სულკეთილ-ი — სულთ ძლიერი: „საქმეთა მიმართ კელთაასა და მოთ-
მინებისა შრომათაასა იყვნეს სულკეთილ და ბრძენნი განგონებად“ 2:2,1.
შტაქაძე 2₇.

ხულმოკლება — 1) სასოწარკვეთილება, სულით დაცემა: „და სენსა უკუე ზედ დაერთო ს უ ლ მ ო კ ლ ე ბ ა ა ბოროტი მეფისაგან“ 10:2,1. ძმჰამა 10₂₈. 2) მოუთმენლობა: „მღდელობისათჳს ვიდრემე, თქუა, ყოველსავე მოსწრაფე არს ს უ ლ მ ო კ ლ ე ო ბ ი ს ა ძლით“ 15:2,7. შახაძე 15₃₈.

ხულმოკლექმნილი-ო — დაუძღვრებული: „ხოლო სალმობიერი დგა ეტლსა ზედა ვიდრე მზისა შთასლვადმდე და, ს უ ლ მ ო კ ლ ე ქ მ ნ ი ლ ო, ნოკუდა“ 8:15,5. ლიპაძე 8₄₁₈.

ხულმცირეობა — სულმოკლეობა, გაუბედავობა: „ხოლო იგი არა ს უ ლ მ ც ი რ ე ო ბ ა დ აპათჳს ვედრებოდა“ 8:13,8. მადრიძე 8₃₈₇.

ხულმჳნე — სულით ძლიერი, გამბედავი: „თუთ იგი ს უ ლ მ ჳ ნ ე იყო“ 14:13,8. ღმრთაძე 14₃₈₈.

ხწორმოქალაქე — თანაბარი მოქალაქეობრივი უფლებების მქონე: „მაკედონელთა ს წ ო რ მ ო ქ ა ლ ა ქ ე ღ მყოფელმან მათმან, ფიცნი მიიხუნა მათგან“ 12:1,1. იოანე 12₉.

ხწორწყირთლა-ო — სიმეტრიულად განლაგებული ზღურბლები: „ხოლო ს წ ო რ წ ყ ი რ თ ღ ა გ ა ნ და კართა სამხუეწილთა მტკიცე იყო ერთბამად და განშუენებულ“ 8:5,2. იოანე 8₁₃₃.

ხეულ-ო — ტყვე, მონა: „სამარიტელთა... მრავალნი ბოროტნი უყენეს იუდეულთა, ადგილისა მათისა მიმკუთხელთა და ს ხ ე უ ლ ე ბ ი ს ა მიმტაცებელთა“ 12:4,1. სამაძე 12₁₃₆. „ბევრნი ს ხ ე უ ლ ნ ი და სხუა ნატყუენავი მიილო“ 13:12,4. სამაძე 13₃₃₇.

ხხუა — 1) მეორე: „ხოლო იმთავრა პირველად ილის ითამაროჲს, ს ხ უ ა აარონისა ძეთა სახლისაგან“ 5:11,5. რჯ. ღმრთაძე 5₃₈₁. 2) დანარჩენი: „და ს ხ უ ა ნი ვიდრემე განკრევაბამან შეიპყრნა“ 2:6,8. მლიძე 12₁₃₄.

ხხუაგონებობა — განსაკუთრებული აზრი: „ხოლო უკუეთუ ვინმე სხუად თნებად მნებებელ იყოს მათჳს, უბრალოდ მქონებელ იყავნ. ს ხ უ ა გ ო ნ ე ბ ო ბ ა ს ა “ 10:11,7. ღმრთაძე 10₂₈₁.

ხხუაენაოზა — სხვადასხვა ენაზე ლაპარაკი: „და ამიერ უკუე განიბინენს ს ხ უ ა ე ნ ო ბ ი ს ა მიერ“ 1:5,1. მლიძე 1₁₂₀.

ხხუაქმობა — ენათა შერევა, სხვადასხვა ენაზე საუბარი: „ხოლო გოდლისა ამისჳს და ს ხ უ ა ქ მ ო ბ ი ს ა კაცთასა მოიკსენებს სიველლაცა“ 1:4,3. რჯ. მლიძე 1₁₁₈.

ხჭულკეთილობა — სამართალი: „ხოლო იგი, ორგზის წელიწადსა შინა წარსრული ქალაქთა შინა, უსჯიდის მათ და მრავალსა ს ჳ უ ლ კ ე თ ი ლ ო ბ ა ს ა მიანიკებდეს მათ წელთა მრავალთა“ 6:3,1. ღმრთაძე 6₃₂.

ბ

ბაკუა-ო — ღვინის ფილა: „მდებარე იყენეს... სასაკუმველეთა თანა და ბ ა კ უ კ თ ა “ 3:6,8. რჯ. ღმრთაძე 3₁₈₀.

ტალანტი-ი — ფულის ერთეული. ვერცხლის ტალანტი უდრის 60 მინას, ოქროს ტალანტი — 10 ვერცხლის ტალანტს. „იქმს მათ მეკუთვლად ყოველთა უმდიდრესად, ვიდრე არცა... ტალანტთა მოკსენებად“ 11:3,3. *εξαχμυτων 11⁴⁰.*

ტოპაზოს — მინერალი ტოპაზი. ზოგიერთი სახეობა მიეკუთვნება ძვირფასი ქვების ჯგუფს: „...და პირველი ვიდრემე სამობაჲ არს სარდონჯქს, ტოპაზოს, სმარაღლოს“ 3:7,5. *επαλας 3¹⁰⁰.*

ტურვა — წალემა, გადაადგილება: „და გრგოლნი და ზრონი თანა-იყუნეს, რომელთაგან მლდელთაგან გზათა ზელა იტურვოდეს“ 3:6,8.

ტრიბ-ი — ხომალდი, რომელსაც ჰყავს ნიჩბოსნების სამი რიგი: „თანად ტრიბთა შემშაღებელი წარსრული მიერ იტალიად,... ვრენტისიოდ შთავიდა“ 14:14,3. *τριβη 14³.*

ტყინება — ანთება; მტრულად განწყობა: „მძჳნვარედ მქონებელ იყო მისა მიმართ მარადის და ვნებით ეტყინებოდა“ 15:7,3.

3

უპატოს-ი — მმართველი: „მიუწოდა... მითრიდატისს სინაყინსა, პართელთა უპატოსსა“ 13:14,3. *πατριον 13¹⁰⁰.*

უპერვირეტო — სექტემბერ-ოქტომბრის თვის მაკედონური სახელწოდება: „ხოლო უწუმროებაჲ იქმნა ამის ზე უპერვერეტოჲს თუსაგან ვიდრე მომავლისა წლისა უპერვერეტოჲსადმდე“ 8:13,2. *ουδενος Ἰπερβερετου 8²⁰⁰.* იხ. თჯრი.

უსსოპო — ბუჩქი არომატული ფოთლებით: „წმიდა იქმოდეს სახლსა უსსოპოჲს თმითა აღმღებლნი“ (უსსოპოჲ თივის მსგავსი არს, რომლისა შემკრველნი ასხურებდიან ერსა განსაწმედელთა) 2:14,6. *ουσσωπον 2¹¹².*

უ

უბიან-ი განიერი: „იხილა გზასა ზელა ქუბი ღრმაჲ და უბიანი“ 6:13,4. *ουβανος 6²⁰⁰.*

უბრალოობა — სამართლიანობა: „და უბრალოობისა მიმთხუვეად მნებებელნი მიიწინეს კლდედ“ 5:8,8. *ουβραλος 5¹⁰⁰.*

უგბილ-ი — მკაცრი, დაუნდობელი: „მიმღებელი ძლიერებით კლვისა მმართ დედაკაცთა და ყრმათაჲსა მიმართებულ იქმნა, არარას უგბილსა, არცა კაცობრივისა ბუნებისა უმძჳნვარესსა მოქმედებად მეკუთელი“ 6:7,2.

ουμπου 6¹⁰⁰.

უგბილობა — 1) სისასტიკე, დაუნდობლობა: „მოაკუდინნა იგი ყოველნი, ... არა დამტყეებელმან გარდამატებულებასა უგბილობისასა და არცა მკეცხობრიობისასა“ 9:11,1 *ουβυλος 9²⁰⁰.* 2) უგუნურება, უხეშობა: „მიუთბრა მან ნაეუთეოჲს უგბილობაჲ“ 8:13,8. *ουβυλος 8²⁰⁰.*

უგრძნულად — მოულოდნელად: „უგრძნულად დამაყენებელმან მათ-
მან თავსა თვისა აბრალოს“ 2:13,4.

უგულუბელსქმნილ-ი — მოუვლელი: „მოეგება მას საულომს შვილისშვი-
ლიცა მემფივოსთოს, ხენეშსა სამოსელსა გარემომდებელი და თმასა ღრმასა
და უგულუბელსქმნილისა მქონებელი“ 7:11,3. *κατημελημενυ* 7₂₈₇.

უგულისკმო-ყოფა — არასწორი, უაზრო, უგუნური საქციელი: „იაკოვოს
ვიდრემე არა უგულისკმოღ-ყო განსჯაჲ ჩუენებისაჲ“ 2:2,4.

უდაბნეხ-ი — აღვილი, ლმობიერი, იოლი: „განაზრახებდა მათ ქმნასა ბო-
როტისასა უდაბნესად გუარისაგან მოკლეისა“ 2:3,2. *ελαειχαιουρον* 2₂₉.

უდარეს-ი — 1) ქვეშევრდომი: „არა უდარესთა მიმართ მხოლოდ მაგი-
ნებელ იქმნებიან“ 11:6,12. *ναοιθεσταισος* 11₂₇₃. 2) დამორჩილებული:
„ხოლო ღმერთმან უდარეს დედაკაცებრივისა განზრახვისად ქმნილი იგი
ქვეშე-ყო სასჯელსა“ 1:1,4. *ηττοιμα* 1₄₈.

უღბად — უქმად, უაზროდ: „მან, არა მნებებელმან უღბად წარწყმე-
დასა მლუძარებისასა, წარკითხვამ უბრძანა მას“ 11:6,10.

უღოდებობა — სირცხვილი: „და უღიდებობაჲ ჩუენისა დამკობი-
საჲ ეწროს მას, თავისმკლევლსა“ 2:6,8. *τε εμοιχον* 2₁₈₆.

უზამთრო — წყნარი: „კეთილბედნიერსა სრულ-ჰყოფდეთ ცხორებასა, ...
ქუეყანასა მიმღებელნი ნაყოფიერსა და ზღუასა უზამთროსა“ 3:5,3. *αχε-
μαστοι* 3₈₈. შდრ.: ზამთარ-ი.

უთქუ — დაფარულად: „უქუეთუმცა არა მამულებრივი იყო ჩუენდა არას
კეთილთაგანისა ქონებაჲ, უთქუ არა განველტნენ კაცთა“ 1: შეს. № 3. *απαρρηται* 1₁₁.

უთქულუბელად — წინააღმდეგობის გარეშე: „გუნებავს, რამთა შემწეთა
ჩუენთა უთქულუბელად აქუნდენ, რაოდენნი აქუნდეს ოდესვე“ 14:12,4. *αυτλσταις* 14₃₁₇.

უთდემელ-ი — 1) უსირცხვილო: „ვიდრემდის, ომ სხეულო უკდემელ-
ლო, სული, თანადები ძმისა და დედისაჲ, გიპყრიეს ეშმაკთათუს“ 13:11,3. *αυε:θσσταισ* 13₃₁₇. 2) ენერგიული: „ხოლო იყო დედაკაცი ესე უკდემელ-
ლი და მკადრე“ 8:13,1. *δρασταιρσ* 8₃₁₈.

უთუნთქუმა — ფრიად უკუნთქუა ღმერთმან ვედრებისა მიმართ წი-
ნაწარმეტყუელისა“ 6:7,4. *αυειπεν* 6₁₄₄. იხ. უკუნთქუა [1].

უთუნთქუმულ-ი — აკრძალული: „ნუცა ქალაქად შეიდებიან... კორცი...
უკუნთქუმულთა ცხოველთა იუდელთა“ 12:3,4. *αυ καυοιρεσμενσ* 12₁₄₈.

უთუნთხოვეა — შეცდომაში შესვლა: „ხოლო უკუნთქუმთხუნა
ღმერთისა წინაგანგებასა“ 6:8,1. *αυαυαυαυε*: 6₁₈₈.

უთუნქცევილ-ი — გაყვიდევილი: „შეკრებიან თანად უკუნთქცევი-
ლი ადგილისაჲ და მომსყიდელი“ 3:12,3. *αυοθμσσος* 3₂₈₈.

უთუნხიტყუა — 1) „უკუნთქუმა“, უარის თქმა: „იაკოვოს, არცა უკუნ-
ხიტყუად შემძლებელი ღირსებისათუს მვედრებელისა, ... ვვედრა“ 1:21,1.

ἀναλέγειν 1₂₈₈. 2) შეკამათება, წინააღმდეგობის გაწევა: „იწყო ამის თნე-
ვისა მისისა უკუნისიტყუეად“ 8:9,1. *ἀναλέγειν* 8₂₄₃.

უკუნცევა — უარყოფა: „პირველნი მისნი გულისსიტყუანი, ურწმუნო-
ქმნილმან, უკუნ-აქციინა“ 2:4,3. *ἀναλέγειν* 2₄₇.

უკუნცემა — დაბრუნება: „ოქროსა, გინა ვეცხლისა მიმპარველმან, ორ-
წილად უკუნე-ციინ“ 4:8,27. *ἀναλέγειν* 4₃₇₁.

უკურნებელ-ი — გამოუსწორებელი, დამღუპელი: „არცა ესენი რასმე
მგნებელ იქმნენ უკურნებელსა“ 15:5,3. *ἀναλέγειν* 15₁₅₁.

უშეცარ-ი — უცხო, უცნობი: „ეტყოლა, ვითარმედ უცხონი ვინმე იყვნეს,
უმეცარნი“ 5:1,2. *ἀναλέγειν* 5₉.

უშეცრება — უიმედობა, სასოწარკვეთილება: „შუუხარება დიდი... იყო
არა თესაგან წარწყმედისათეს,... არამედ უმეცრებით, რამეთუ... საკურ-
ველებით განმკნობილთა ხედვიდეს მბრძოლთა“ 5:1,12. *ἀναλέγειν* 5₃₇.

უშტკიცე — საიმედო, უსაფრთხო: „და ამას თანა ნებსით ვიდრემე მო-
ცემა უშტკიცე თქუნდა, ხოლო უნებლიეთი ბრძოლილთათეს დასაჰირ-
ვებელ და მიზეზ განსაცდელთა გამოჩნდეს“ 10:1,2. *ἀναλέγειν* 10₁₀.

უშყოვრესად-რე — ნელა, აუჩქარებლად: „ხოლო უშყოვრესად-რე
და თანად განწყესებით ვიდოდა იიუს“ 9:6,3.

უშცრო — დაუღალავი, ენერგიული, სწრაფი: „რადთა უკუეთუ და კუ-
ლადცა სავმარ იქმნეს ესე ჩუენდა, უშცროდ გუაქუნდეს სასწრაფოთა მი-
მართ და არა აწ მოუძღურებული შებღვომთა შინა უღებ იქმნეს“ 5:1,25.
ἀναλέγειν 5₈₄.

უშვედროობა — სამხედრო სამსახურისაგან განთავისუფლება: „მე უკუე...
მიესცემ მათ უშვედროობასა“ 14:10,12. *ἀναλέγειν* 14₂₂₇.

უშჯობეს რიცხვა — მრავალრიცხოვანი: „სიმრავლე მათი უშჯობეს
რიცხვისა იყოს“ 1:19,1. *ἀναλέγειν* 1:19,1. *ἀναλέγειν* 1₂₈₂.

უნაწილო ქუეყანისა — დაუმარხავი: „მკუდარი ნუცა ერთი უნაწი-
ლო ქუეყანისა მდებარე არს უმეტესსა ჯეროვანისაგან სატანჯველ-
სა მივდილი“ 4:8,24. *ἀναλέγειν* 4₂₈₃.

უნდო — უბრალო: „ვაველონით მომწოდებელმან უნდოთაგან მყოფ-
სა მდდელსა ვისმე“ 15:2,4. *ἀναλέγειν* 15₂₂.

უნებლიეთ — ნების გარეშე: „უბრძანებდა წარსლგასა მეფისა მიმართ,...
ხოლო უკუეთუ არა ინებოს, — უნებლიეთ იძულებად“ 9:2,1.

უპატოვება — შეურაცხყოფა: „არა რომლისა მამად ქმნა იგი, მიღებად
მისგან მნებებელ არს ესევითარისა თანა უპატოვებისა“ 1:13,4.

ἀναλέγειν 1₂₃₃.

უსაკუთრეს-ი — მთავარი, გადამწყვეტი ძალის მქონე: „ხოლო განიშუას
არავინ, უსაკუთრესად თავსა თესსა გამომაჩინებელმან განზრახვისა ჩე-
მისა, რომელთათეს მოქმედ ვარ“ 4:6,11. *ἀναλέγειν* 4₁₄₈.

უხარწმოვს-ი — ყველაზე სანდო: „წარავლინა მისა მიმართ უსარ-
წმოსნი მონათა მისთანი“ 2:10,2.

უხაქმოდ — უშედევოდ, საქმის გაუქმებლად: „და იგი ვიდრემე უს აქმოდ უკუე მოიქცა“ 15:10,2. *ἀπατος* 15₃₄.

უხაქმოობა — უმოქმედობა: „ქეროენად ჰგონა ვერაელთაჲ უს აქმოობისათანა“ 4:5,2. *ἀπαρξ(α)* 4₃₇.

უხიტყო — 1) უგუნური, უაზრო, უსაფუძვლო: „ხოლო იგი, მნებებელი უსიტყუსა მწუხარებისასა ქმრისასა დაცხრომად, ევედრებოდა ღმერთსა კუალადცა მოვლინებად ანგელოზსა“ 5:8,3. *τῆν ἄλογον* 5₂₈₀. 2) მოულოდნელი, გაუგებარი: „რამეთუ ესრეთ განმხილველთა არა ეჩუენოს მათ არცა უსიტყოჲ, არცა სიდიდისა მიერ ღმრთისა და კაცთმოყუარებისა მოუზავებელი“ 1: შეს. № 4. *ἄλογον* 1₂₄.

უხიტყუად, უხიტყოდ — 1) დაუნდობლად: „ხოლო არა ესრეთ მბრძნობი და მრწმუნებელნი უსიტყუად განსაჯნა“ 1: შეს. № 4. *ἀπαραιτήτως* 1₂₃. 2) უსაფუძვლოდ: „და დაქირვებასა ამისგან მისა მიმართისა სიყუარულისათჳს არა უსიტყუად მეკუელი, ივლტოდა“ 8:1,4. *ἄλογως* 8₁₃. 3) დაუფიქრებლად, უდარდელად: „არამედ ამათ ვიდრემე უგულებელს-ყო, შთავრდომილმან გემოვნებად უსიტყოდ სალომონ“ 8:7,5. *ἄλογως* 8₁₉₃.

უხიტყურებ-ი — სწავლული, განათლებული: „მიანიჭა მას უკუე მრავალნი საქმარნი და ეგუპტელთა თანა იყო უსიტყურესთა“ 1:8,1. *τοις λογώτατοις* 1₁₈₃.

უუცხოეს-ი — განსხვავებული: „პომპიიოჲს და ღვეინიოჲს მვედრობისათჳს იუდეულთა ზედა დასწერს ნიკოლაოს დამასკინელი და სტრაჳონ კაპადუკელი, არცა ერთსა სხუაჲ სხუაგან უუცხოესსა მეტყუელი“ 14:6,4. *ἀεισόμερον* 14₁₀₄.

უფალი მამა — პაპა: „მესამემან, ნაცვალმბრძოლად მნებებელმან უფლისა მამისა ძლევასა... განფხურა სამართი ქუეყანაჲ“ 7:5,2. *τις πατριάρχης* 7₁₀₃.

უფსკრულ-ი — ზღვა: „მიიმართეს დევნად მათდა, მგონებელთა მათჳსცა დაწყნარებულებასა უფსკრულთასა“ 2:16,3. *τις πλάγους* 2₄₀.

უქმ-ქმნა — მუცლის მოშლა: „მწიხნელი დედაკაცისა მუცელქუმულისაჲ, უკუეთუ ვიდრე უქმ-ქმნეს დედაკაცი, იზღვიენ საქმართაგან მსაყულთა მიერ განხრწნილისაგან საშოსა შინა“ 4:8,33. *ἐμαρξάσθη* 4₃₇₈.

უცთომელ-ი — უსაფრთხო: „გარემე ესევითარისა ჩემებისა, არა უცთომელსა მეკუელობდა მუნ მისლვასა თანად“ 1:12,1. *ἀσφαλῆ* 1₂₁₁.

უცნაურად — მოულოდნელად: „უცნაურად დაესხნეს მათ სადარნოსა შინა მყოფნი“ 14:15,8. *ἐξαισως* 14₄₄₂.

უცნაურ-ი — 1) მოულოდნელი, უეცარი: „ათინიონ ზედ-დაგუესხა, ბრძოლასა უცნაურსა მომღებელი“ 15:5,3. 2) უგუნური, უაზრო, გაუმართლებელი: „ტიკენეულქმნილსა... დაფარვისათჳს უცნაურისა ბოროტისასა“ 2:4,4. *ἀγνοισμῆνους* 2₅₁.

უცნაურ-ყოფა — დასაიდუმლოება, შეუმჩნეველობა: „შენ უკუე, პირველ-

სა შინა უამსა ქმნილთა კეთილთა დამაუნჯებელმან, უცნაურ-პყო ეგუბტელ-თაგან მომავალი განააცდელი“ 2:5,6. *ἀνεπίθετον* 2₈₈.

უცნაურყოფად-ი — უცნობი: „უცნაურყოფადსა, მეტყუელმან, ოდეს აღსრულდეს“ 1:18,5. *ἀνῆλθον* 1₂₈₈.

უცნობთა დღესასწაულ-ი — ებრაელთა დღესასწაული: „ხოლო მეათხუთ-მეტესა ემონაცვალების პასხასა უცნობთა დღესასწაული, შუდთა დღეთა შინა მყოფი, რომელსა შინა უცნობთა მიერ იზარდებიან და თითოეულ-სა დღესა ზუარაკნი დაიკლვიან ორნი და ვერძი ვიდრემე ერთი, ხოლო კრაფ-ნი — შუდნი“ 3:10,5. *ἡ δὲ ἡμέρα ἔσται ἰορτή* 3₂₄₂.

უცხადო — საიდუმლო: „მცველი უცხადოსა შინა დადგინებულ იყო მათ მიერ“ 14:13,5. *ἐκ τῶν κρυπτῶν* 14₂₄₄.

უცხო — უკანონო: „ყრმანი ვიდრემე მისნი საკუთარნი იყვნეს ოცდაათნი, რამეთუ მრავალთა ექორწინა ცოლთა, ხოლო უცხოა — ერთი, ხარკისაგან დრუმაჲსა, ავიმელეხოს სახელით“ 5:7,1. *ἕνθεος* 5₂₃₃.

უცხოება, უცხოებად-ი — სტუმრისათვის განკუთვნილი: „და თანად განა-ზრახებდა, რამთა უცხოებოსათა მიმცემულმან მათდა ტრაპეზისაგან განუ-ტევენეს უვნებელნი“ 9:4,3. *καὶ ἔσται 9₅₉*.

უცხოებით — სტუმართმოყვარეობით: „ხოლო თუთ, შთამოსრულმან ტა-ძრით, უცხოებით შეიწყნარა პტოლემეოსს მიერ წარმოვლინებული მო-ხუცებული“ 12:4,2. *ἐστὶν 12₁₈₃*.

უცხოთმზრდელიობა — დაქირავებული ჯარის ყოლა: „იწყო უცხოთ-მზრდელიობად იუდეელთა შორის“ 13:8,4. *ἔσται 13₂₈₈*.

უძნობეობა — გულუბრყვილობა, სიმარტივე: „მოძღუარ ბოროტთა ქცე-ვათა იქმნა მათდა და უძნობეობაჲ, რომელსა თან-ცხოვნიდებოდეს, გარ-დაცვალა და... ცხორებაჲ მათი.. მზაკვრობისა მიმართ გარდაილო“ 1:2,2. *οὐκ ἀπαγγέλλεται 1₈₁*.

უჭაბუჯე-ი სასოება — სახელმწიფო ვადატრიალების, მართვა-გამგეობაში სიახლეების შეტანის იმედი: „ხოლო რომელნი შეუდგენ უჭაბუკესთა სა-სოებთათა... იგი ვიდრემე აქუნდეს მათ ნაცვლად მოურნისა მეუფედ“ 14:9,1. *τοὺς νεωτερίζουσιν ἔλασιν 14₁₃₇*.

უჭაბუჯე-ი ხაჭმე — 15:6,2. იხ. განჭაბუკება [3].

უჭირველობა — უსაფრთხოება: „რამეთუ არარაჲს მეცნიერნი თავთა თეს-თა მიმართ მქონებელ იყვნეს კანდიერებასა, ვინაითგან პკონებდეს უჭირვე-ლობასა“ 2:6,7. *ἀκινδυνον* 2₁₃₁.

უჭერო — 1) მოულოდნელი, გაუთვალისწინებელი: „ბევრეულნი არიან უწყებულნი სამღვდელთა წერილთა მიერ... და ყოვლითურთ არიან უჭერო-ნი კლომანი“ 1: შეს. № 3. *ἀπροβλεπτοί περιπέτεια* 1₁₃. 2) უსამართლო: „ამ-ცნებდა წარვლინებულთა თქუმად ისაკოჲს მიმართ, ვითარმედ იაკოვოს, უჭე-როდ მგონებელი რისხვისა მისისა თანაცხორებად, ნებსით განვიდა სოფლი-საგან“ 1:20,1. *ἀδικον* 1₃₂₈.

ფ

ფასკა — 1) ძველი ებრაელების დიდი დღესასწაული, დაწესებული მათი ეგვიპტელთა ბატონობისაგან განთავისუფლების აღსანიშნავად: „და ფასკასა დღესასწაულობდა ადგილსა მას შინა“ 5:1,5. *תשן פסחא* 520. 2) „პასქა“, „პასხა“, ეგვიპტიდან გამოსვლასთან დაკავშირებით უცნობთა დღესასწაულზე შეწირული მსხვერპლის სახელწოდება: „ხოლო წარმოდგა რაჲ უცნობებათა დღესასწაული, მსხუერპლველნი ფასკად წოდებულნიანი..., მსხუერპლთა აღასრულებდეს“ 9:13,3. *פסחא* 9271.

ფერკოწინა — ამეამინდელი: „რისხვით მქონებელ იყენეს მკედართმევანებელსა და დაკრებად მისსა მიიმართეს, ვითარ მიზნესა ფერკოწინასა განსაცდელისასა“ 3:1,3. *ღუ პიილ სუმფიძე* 312.

ფესუ-ო — დაბოლოება, კიდევ: „საკრეველთა მიერ შთამოკიდებული ფესუსა განსკერდისა მიმართ“ 3:7,2. *ღუ რუდ ზად* 3150.

ფნეკ-ო — მეწამული, მუქი წითელი: „იყო ქსოვილი პორფურისაჲ ფნიკისაჲ, ვაკენთოჲსა თანა და ბესსონისა ქმნილთაჲ“ 3:6,2. *ფინუჲ* 3110.

ფნექს-ო — ფინიკი, დანაყის-კული: „ხოლო იშვეების მას შინა ფნიქს შეუნიერი და სძე ვალსამოჲ“ 9:1,2. *ფინუჲ ბ აძლსთი* 97.

ფუცხუ-ო — ხორცის ამოსაღები კავიანი რკინა: „და შეჰმზადა სამსხუერპლოცა სპილენძისაჲ... ყოვლად დასაწუველთათჳს. ხოლო შეჰმზა ამისნი... საფერკულნი და განსაწმედელნი... და ქუაბნიცა და ფუცხუნი“ 8:3,7. *ჰრუჲ* 800.

ჭ

ქალაქთოჯრება — ქალაქისათვის ალყის შემორტყმა: „ქალაქთოჯრები თ ქალაქთა მიიღებდა“ 5:1,18. *ქალსოჲ* 567.

ქალაქ-ო — 1) ქვეყანა, სახელმწიფო: „ხოლო ნუეინ ჰგმობს ღმერთთა, რომელთა სხუანი ქალაქნი მეკუელობენ“ 4:8,10. *ქალსი* 4207. 2) გმართველობის ფორმა: „რომლისაგან მსგავსებით მიდრეკაჲ რაჲვე ქალაქისა შინათა იყოს“ 4:8,20. *თჳს ქალსი* 4230. „ნუ გიპყრობენ თქუენ სურვილი სხუა ქალაქისაჲ“ 4:8,17. ... *ქალსი* 4233.

ქეთომენ-ო — მღვდლის ტანსაცმელი, დამზადებული ორკეცი წმინდა ბისონისაგან: „ხოლო ზენა კერძო ამისსა ჰმოსიეს შესამოსელი სელისაჲ, ორკეცი სიღონი ვესონისაგან, ქეთომენი დ ვიდრემე იწოდების, „სელისაჲ ესე“, რამეთუ ქეთონ სელსა უწოდთ ჩუენ“ 3:7,2. *ქეთომენი* 3150.

ქეროვის — ქერუბინი: „ხოლო ზედდასადებელსა ზედა მისსა იყენეს სახენი ორნი, ქეროვის ვიდრემე უწოდენ მათ ევრაელნი, ხოლო ცხოველნი არიან მფრინვალენი და სახითა უკუე არა რომლისა კაცთა მიერ ხილულთა მსგავსნი“ 3:6,5. *ქეროვისი* 3137.

ქეროვო — პირუტყვის მსხვერპლად შესაწირი იარალი: „და შეჰმზადა სამსხუერპლოცა სპილენძისაჲ... ყოვლად დასაწუველთათჳს. ხოლო შეჰმზა

ამისნი... საფერკულნი და განსაწმედელნი,... ამათ თანა ქირო მოს“ 8:3,7. *χρῆταις 898.*

ქმნილ-ო — მისული, მიღწეული: „სოდომად ქმნილთა აღიმკედრეს კევ-სა შინა, სახელდებულსა ჟურღუმულად ასფალტომასა“ 1:9,1 *ἔσθλασθαι 1174.*

ქოთება — მღელვარება, შფოთი, არეულობა: „წარსლვად მოსწრაფე იყო, თანად უკუე ზამთრისა ყოფასა და იტალიასა შინათათეს შფოთსა და ქოთებასა მსწავლელი“ 14:14,2. *σάλπ 14278.*

ქორ-ო — ეზო: „და მსხდომარე იყვნეს რად უკუე ქორსა ზედა სამლ-დლომასასა...“ 11:5,4. *ὅτι τὸν βασιλεῦσιν 11168.*

ქსანთიყო — „ნისან“, მარტ-აპრილის თვის მაკედონური სახელწოდება: „ხოლო წარმოდგა რად დღესასწაული უკომოთა პირველსა თუესა, მაკედონ-თა მიერ ვიდრემე ქსანთიკოდ სახელდებულსა, ხოლო ჩუენ მიერ — ნი-სან; შეკრბა ყოველი სიმრავლე“ 11:4,8. *Ἐπιπέτῃ 11168.*

ქუმბ-ო — მთიანი მხარე: „ხოლო მან, მიმღებლმან მისგან დატეგებულ-სა მათისა ქუმბისამან, დაიმკედრა ნაეროს ქალაქსა შინა“ 1:8,3. *ὄπισθεν 1170.*

ქუმბდებარეობა — წოლა: „მისცნეს ყოველნი, რაოდენნი ეამსა ქუმბ-დებარეობისა მისისასა წარაგანა“ 4:8,33. *ἔτι κατὰ τὴν ἑσπῆραν 4277.*

ქუნადლამთხუევად-ო — ჩვეულებრივი, არატრით გამორჩეული: „შე-საძლებელ არს ამისა პატივისა მიმართ ბრწყინვალისა აღყვანებად და ქუმბ-ნად დამთხუევადთა ცა“ 5:9,4. *ὅτι τὸν ἑσπῆραν 5237.*

ქუმდამორჩილებულ-ო — ქვეშევრდომი: „ქუმდამორჩილებ-ულნი ბუნებით მოყუარე არიან მშუდსა და მცირედლა თანასწორობასა მე-ფეთასა“ 8:8,2. *ὅτι τὸν ἑσπῆραν 8218.*

ქუმეშაღმდებელ-ო — დამწველი, ცეცხლის მომკიდებელი: „ივლტოდა უშინაგანესისა მიმართ სამეფოთადასა და ქუმეშაღმდებელმან მისმან... თან-დაიწუა თავი თუსი“ 8:12,4.

ქუმეშმოქმედება — დახმარების აღმოჩენა: „ქუმეშ-იმოქმედნა რად მალაილთა მიერ მეფემან, ყოვლად დასწუავს მსხურალებულთა“ 4:6,4. *ὄπισθεν 4118.*

ქუმეშმოხარკე — მოხარკე: „ქალაქნი... ქუმეშმოხარკენი მისნი ვიი-ხუნეს“ 4:5,3. *ὄπισθεν 498.*

ღ

დალღოს-ო — „დალღოსთა ევლტოდიან და კრებულსა მამაკაცობისა-სა მიმღებელთასა განეშორებოდიან“ 4:8,40. *Ἐκείθεν 4288.* იხ. ყუერული.

ღელვან-გუმულეობა — საშიშროება: „ეგრავლთა უბრძანა... მხიარულ-ქმნად ღელვანგუმულეობისათეს მოსრულთა მბრძოლთადასა“ 2:16,2. *ὄτι τὸν ἑσπῆραν 2388.*

ღირსება — პატივისცემა, დაფასება: „ხოლო ნამარხევი, ვითარ სამღდელოა რამე და საღმრთოთა სავმარი, მიმღებელმან საცავისა, აღირსენ“ 4:8,38. ძქოსთა 4₂₂₈.

ღირსების ზედა — ყველაზე ღირსეული: „მომწოდებელი ღირსების ზედათაჲ, უფროსლა ქალაქთაგან და მთავართა და მოხუცებულთა“ 5:1,28. ძქსამათც მძისთა 5₁₁₈.

ღირსმბრძოლობა — ღირსეული წინააღმდეგობის გაწევის უნარი: „მეტყულთა არა ღირსმბრძოლობასა მათსა... მიიშართა დაქოლვად მოვსისა“ 3: სად. № 9. ძქსამაძის IV, გვ. 646.

ღირს-ი მრავლესა — დიდი ღირებულების მქონე: „განიმკედრა იესას ზედა, სადა ზინონისნი ღირსნი მრავლისანი იყვნეს“ 13:15,3. რქ მსთთ ძქა 13₃₉₃.

ღირსხარწმუნებელ-ი — ნდობის ღირსი: „ხოლო მოწამე ჩემდა იქმნენი ღმერთი, ღირსსარწმუნებელი შემზადებასა ზედა ესევეთარისა მიზეზისათჳს ვომონსა“ 5:1,27. ძქსაძეა 5₁₁₈.

ღორის კნდურ-ი — „კალუქსი“, მცენარე: „ყუავის მის ზედა კალუქსი ოქროვან, ელინთაგანნი... ღორისა კნდურად სახელ-სდებენ... მწუხვანი ვიდრემე არს მრავალგზის უმეტეს საშთა მტკაველთა აღორძინებული სიმაღლედ, ხოლო ძირთა მსგავსი ვუნიადისაჲ... ხოლო ფურცელთა მიერ მსგავსი ფურცელთა ვეზომოხასათა“ 3:7,6.

ღრმა — 1) სიღრმე: „ღრმასა შინა ბნელსა დაფარულობასა... ნათლისა ქმნაჲ ბრძანა ღმერთმან“ 1:1.1. წამქ 127. 2) ხშირი: და მოეგება მას საულოას შეილისშვილიცა მემფეოსთოს, ხენეშსა სამოსელსა გარემომდებელი და თმასა ღრმასა და უგულბელსქმნილსა მქონებელი“ 7:11,3. წამქაჲ 7₂₂₇.

ღუძლის ყურ-ი — ღვიძლის ნაწილი: „ყოველთა ცმელთა ზედ ღუძლის ყურისა თანა მოიღებენ“ 3:9,2. ლქმ თი მქათც 3₂₂₈.

ღუაწლ-ი — 1) ბრძოლა, შეტაკება: „მოაკლდეს მრავალნი მკვდრთაგანნი ღუაწლთა შინა“ 12:1.1. ლქ თი მქათც 12₉. 2) შეიბრი: „ასწრაფებდა ყოველთა უსაზღვრესთა მისლვად ღუაწლისა მიმართ“ 15:8,1. რქ ტსმუაძ 15₂₇₀.

ჟ

ყოვლადდასაწუველ-ი — მსხვერპლი, რომლის ყველა ნაწილი იწეება: „ფერკთა მსხუერპლისათა და მუცლის კერძთა, განწმედილნი კეთილად, სხუათა თანა სამსხუერპლოთა ზედ-მოიღებენ, ხოლო ტყავთა მღდელნი მიიღებენ. და ყოვლადდასაწუველისა ვიდრემე სახე არს ესევეთარი“ 3:9,1. რქ მსთთაძ 3₂₂₇.

ყრმაჲ-ი — ყომა. კაბუჯი: „მომწოდებელი ყრმაჲათა თანააღზრდილთაჲ... რაჲ ჭერ-არს ყოფად, უბრძანებდა მათ სიტყუად“ 8:8,2. მსქაჲ 8₂₁₈.

ყრმათშრდელი — შეილების გაზრდა: „არა შესაძლებელ არს კაცისა მსოფლიოსა მიერ ესევეთართა ყრმათა... აღზრდაჲ, ძნელად მყოფობისათჳს

და მდფეთათუსცა ესევითარსა ყ რ მ ა თ მ ზ რ დ ე ლ ო ბ ა ს ა“ 2:6,2. *παιδοτροφία* 2₈₈.

ყრმათმყვანებელ-ი — აღმზრდელი: „კაის... თქუა არა-ყოფად ყ რ მ ა თ მ ყ ვ ა ნ ე ბ ე ლ ა დ, არცა მცველად მისა და მის მიერ მოქმედებულთა“ 1:2,1. *παιδοτροφία* 1₈₈.

ყრმაკეთილობა — კარგი შეილების ყოლა: „ავდონ... მხოლოდა ყ რ მ ა თ მ კ ე თ ი ლ ო ბ ი ს ა თ უ ს მოიქსენებოდელ“ 5:7,15. *წმკ* 5₂₇₃.

ყრმისმოქმედ-ი — ცოლი: „კეთილ არს და სამართალ ყ რ მ ი ს მოქმედსა მიმყვანებლისა განსუენებაჲ მწუხარებისა მისისა ნებისაჲცა ზე“ *παιδοτροφία* 4₂₈₈.

ყუაველ-ი — ფერი: „მოიღებდეს... პორფურაჲსა ყ უ ა ვ ე ლ ს ა, ხოლო ნეშტნი მოსცემდეს სვეტაჲსა ფერსა და მატყლთა, პირველთქუმულთა ყ უ ა ვ ი ლ თ ა მიერ ლებულთა“ 3:6,1. *წმკ* 3₁₆₈.

ყუმრულ-ი — „ლალლოსი“, საკურისი: „მონაგები თქუენი მიგიღონ და ესე ყუერულთა და მცველთა მიანიჭონ“ 6:3,5. *სწმკ* 6₄₁.

შ

შემთხვევად-ი — შემყრელი: „ქუეყანაჲ მათი განხრწნა და მათი დედაქა-ლაქად არაეთათაჲსა შე მ თ ხ ე ვ ე ლ ი, აოჯრებდა“ 7:6,3.

შეთხზინად-ი — შესული, რაიმეში გარეული: „მრავალნი მღდელნი და ისრაილიტნი ესევითართა ქორწინებათა შე თ ხ ზ ნ ი ლ იყენეს“ 11:8,2. *επιπαινεσθαι* 11₃₁₈.

შეკრება — აქ: მოსავლის აღება: „ენინათგან შე ე კ რ ე ბ ი ს ა თ ა დასასრული აქუნდა მათდა... სამწყსოთა მოურნე იყენეს“ 2:2,4. *წმკ* 2₁₈.

შემაჲკობელი-ი — დაძნელებელი, წესრიგში მომყვანი: „ხოლო წინაწარმეტყუელმან სამუილოს, შე მ ა მ კ ო ბ ე ლ მ ა ნ ერისამან და ქალაქსა მიმცემელმან... უბრძანა მას...“ 6:3,1. *შემაჲკობელი* 6₃₁.

შემდინარეობა — შეკრება, თავმოყრა: „მძენჯარედ ტკივნულნი მის მიერ ყოველნი მეფისა კართა მიმართ შე მ დ ი ნ ა რ ე ო ბ დ ე ს“ 2:6,1. *συνέρχου* 2₁₃.

შემთხვევად-ი — 1) შეგხვედრი: „წარავლინა ვიეთნიმე შე მ თ ხ უ ე ვ ა დ ნ ი“ 8:14,2. *συντυχισθαι* 8₃₇₅. 2) მოსახდენი: „ღმერთი საციენელჲყოფდა ამანის ბოროტსა სასოებასა და შე მ თ ხ უ ე ვ ა დ ს ა მეციური იშუებდა ქმნაღსა ზედა“ 11:6,10. *შემაჲკობელი* 11₂₄.

შემკობილება — განლაგება: „სიბრძნე ცათა მიმართ და შე მ კ ო ბ ი ლ ე ბ ა მ მათი გულისკმა-ყვეს“ 1:2,3. *წმკ* 1₈₈.

შემსაკუთრებელი-ი — მიმმხრობი: „სიყუარული ქმნა... არავთა მიმართ... მრავალთა და დიდთა ნიჭთა მიერ შე მ ს ა კ უ თ რ ე ბ ე ლ მ ა ნ მათმან“ 14:1,3. *შემსაკუთრებელი* 14₃₀.

შემსჭუალვა — დაქვემდებარება, დაკავშირება, მისადაგება: „აჩუენა გონიერებაჲ, შემძლებელი ცხორების შინათა ძუნთა პყრობად, რომელთაცა თახა იყოს მტკიცედ, არა შემსჭულული მხოლოდ კეთილმოქმედებათა ქამირთაჲ“ 2:4,1. *ἡρμαιομένηον* 2₄₀.

შემტყუებელ-ი — დასკვნის გამომტანი, მვარაუდებელი: „მოსი და ამასცა ღმრთისა წინმოურნეობისა შემტყუებელმან... მიიყვანნა იგინი სინეოზსა მთასა“ 2:16,6. *ειχάσας* 2₁₆₉.

შემძლე — მდიდარი: „ხოლო წლითი-წლად ამათ, შემძლეთათითო-ეულისა ქალაქისათა, მიჰყიდის მეფე“ 12:4,3. *თიჯ მსაყათიჯ* 12₁₈₉.

შემძლებელ-ი — ძლიერი: „იეროვოამოს ვიღრემე არღა მერმეცა შემდგომად ამის ძლეულებისა შემძლებელი იყო, რაოდენსა ქამსა ცოცხალი იყო ავიას“ 8:11,3. *თჯასეხ* 8₂₈₅.

შენადგამ-ი — ყველაფერი ერთიანობაში: „რომელი შობს ესევეითართა ცვალებათა და სხეულთაცა და ქუეყანისა და ნერგთა და ყოველთა მის მიერ შენადგამთა გარემოქცევასა შინა წელთა“ 6:1,2. *თიჯ ჳჯ აბრჟა მსაყათ-ი* 6₉.

შენებულ-ი — შეძენილი: „სახელ-იდებოდა... პირველი ვიღრემე კაისად, ხოლო შენებულსა ცხად-ჰყოფს სახელი ესე გარდათარგმნილი“ 1:2,1. *არჟსი* 1₅₄.

შერიცხუება — გათანაბრება, გაწონასწორება: „ვინათგან უზეშთაეს იყო სიტყუსა ამის სიდიდე, თსჯან მისჯან განმყოფელმან თსთა თანა დასაწყისთა მისთა და დასასრულსა წერილი შევარიცხუე“ 1: შეს. № 2. *რჟ ყრადჟე მსაყათრჟე* 1₇.

შესაკრებელ-ი — კრება, თავყრილობა: „ხოლო მომავალსა შეკრბეს შესაკრებელად“ 4:3,1. *ეს რჟ ჳჯ ჳჟი* 4₃₈.

შესაკუთრება — მიმხრობა, შეერთება: „ვითარმედ სკავროს, ოთხასთა ტალანტთა მიერ განხრწნილი, არისტოვეულოსს შეესაკუთრა“ 14: სად. № 5. *პოიბმედი* VII, გვ. 718.

შესაკრშავ-ი — კანჭიკი: „ამისა შემდგომად სამსჭულთა მიერ და შესაკრშავთა შეაკრნეს იგინი“ 12:2,9. *პერბაჯ* 12₇₀.

შეუვალ-ი — „წმიდისა წმიდაჲ“, წმინდათა-წმინდა ადგილი კილობანში: „ხოლო შინაგანი მათი შეუვალ იყო და ნეშტი კარავი მდღელთათჳს მიტევებულ იყო“ 3:6,3. *ჯმსი* 3₂₂₈.

შეულღვა — მდინარეზე ხიდის აგება: „დიდი იყო მდინარე სიღრმითა და არცა კიღთა მიერ სავალ, რამეთუ არღა შეუღლელი იყო უწინარეს“ 5:1,3. *ინე ყფბრჯე პირსარჯ* 5₁₈.

შეყინულ-ი — შემაგრებელი: „თითოეულსა დღესა ამას ჰყოფს ფქვილსა, ზეთითა შესუარულსა და შეყინებულსა გამოცხობითა მცირედ“ 3:10,7. *პეჟეჯ* 3₂₈₇.

შეშა — ხე: „შეშისაჲ შეჰშადა საუნჯე“ 9:8,2.

შეშურვება — შეწუხება, გუნების გაფუჭება: „შეიფინებოდა მათ ზედა ბოროტი და შეშურვებაჲ, აწლა მკეუელთა განვლტოლვად ძნთაგან“ 2:6,7. *τὸ στυφῆσαι* 2₃₃₈.

შეცვა — თავმოყრა: „ალაშენნა ოცდაათნი მცირენი სახლნი, რომელთა ეგულებოდა შეცვაჲ... სიმრავლისა გარემოს მოდგომილთა“ 8:3,2. *ὁ συνιχθῆσθαι* 8₃₅.

შვილკეთილ-ი — ლამაზი შვილების პატრონი: „ცხად იყო შვილკეთილად რომელთადმე მპონელი ალექსანდრამსი“ 15:2,6. *ἀγαλλῆσαι* 15₃₅.

შვილმოქმედ-ი — ნაშობი: „იოსიბოს, რაქილას შვილმოქმედი, იაკოვოსს... უმეტეს უყუარდა“ 2:2,1. *καταμαρτυροῦμαι* 2₉.

შთახაყვანებელ-ი — ნათესაყუდელი: „უღელვო ლიმენა სიდიდით ვიღრემე მსგავსი პირიასა და შთახაყვანებელთა მქონებელი შინათაგან“ 15:9,6. *κατακλῆσαι* 15₃₃₂.

შთატმევებულ-ი ადგილ-ი — დაღმართი: „ყოვლისა მკედრობისა მხედველობისა, რამეთუ შთატმევებულ იყო ადგილი, განიძარკუა სამდღელთმთავრომ სამოსელი“ 4:4,7. *κατέκρηεν* 4₆₂.

შთაღურჭუმება — ჩაძირვა: „შარადის დაამიმებდეს და შთაღურჭუმებდეს მკურავალსა... და არა უტევებდეს, ვიდრემდის არა მოაშთევის სრულიად“ 15:3,3. *κατακρησῆσαι* 15₃₅.

შთაჭენება — ჩაყრა: „ამისა შემდგომად, კავითა მომზიდველი წინააღმდეგომთა, შთაუჭენებდა ქუე მთხრებლადმი“ 14:15,5. *κατακρησῆσαι* 14₂₂₈.

შინაგან-ი — შეგნება, სვინდისი: „ხოლო იგი.., ღმრთისა შინდობილი და შინაგანისაჲ თანმონათესვეთა წინაგანგებისათესს... წარმოღვა“ 3:1,4. *τὸ συνιχθῆσαι* 3₁₉.

შინამომღებელ-ი — მომცველი: „რამეთუ ესეცა შინამომღებელი არს ყოველთა“ 3:7,7. *κατακρησῆσαι* 3₁₈₅.

შომთვლ-ი — მარყუეი: „აქირთფელოს ვიდრემე... შთამომღებელთა შიმთვილისაგან, დაჰფლეს თესთა მიმართ“ 7:9,8.

შობა — აქ: დაფეხმძიმება: „უკუნ-იქცეს რაჲ მამულად, შობად იყოს და იშვა მათდა ყრმად“ 5:10,3. *ἀνάγειν* 5₃₄₈.

შრომა — ტანჯვა: „ბოროტად აგინებდეს ისრაილიტთა და შრომათა მრავალსახეთა მოიკვლოვნებდეს მათუს“ 2:9,1. *κατακρησῆσαι* 2₂₀₈.

შტო — ტაძრის წინა ნაწილი, შესასვლელი: „ხოლო შტომ აღმპართეს წინა კერძო მისსა წყრთათა ოცთად სიერცით“ 8:3,2. *τὸ πρὸς τὸν ἄρθρον* 8₃₅.

შუბლ-ი — ფასადი: „ორმოცდაათ წყრთად მყოფი სხუაჲ შუბლი იყო ყოვლისაჲ“ 3:6,2. *κατέσταν* 3₁₁₁.

ჩ

ჩაბალახ-ი — „ჩაფხუტი“, მეომრის თავსაბურავი: „ჩაჰვ ემოსა... და ჩაბალახი და საწვეენი საბარკულნი სპილენძისანი“ 6:9,1.

ჩაფხუტ-ი — „მომზაებელმან ჩაფხუტისამან, წარავლინა“ 6:9,4. იხ. ჩაბალახი.

ჩემება — ნილაბი: „მიიღო რამ მეფობამ, განიძარკუა ჩემება და ჰემ-მარტი ტრუფონ იყო“ 13:7,1. რუხ სპარსიუ 13²³⁰.

ჩემთხთავან-ი — ჩემი საეუთრება: „მრავალთა ნიკთა მიმცემელმან ჩემთხთავან, ორთავე სარგებელი ვიზრუნევ“ 15:5,3. მნ: 15¹³².

ჩუეულმებით-ი — მიჩვეული, მოშინაურებული: „მქონებელმან ებოსა ერთსა ჩუეულებითსა და სახლსა შინა ზედმოურნეობისა და ზრდისა ღირსქმნილსა მის მიერ... მას წინა-დაუგო“ 6:14,3. სურჴუ 6³⁹⁷.

ჩუეულმებითის მიახლება — „და მიახლებულნი მათნი სიტყუად, ევედრებოდეს არა შურვებად მათდა მიღებასა შუენიერებისა მათისასა, არცა ჩუეულებითისა მიახლებებისასა“ 4:6,7. რუხ დომ პლუტარქუსი სურჴუ 4¹³¹. იხ. თანაშეერთება [2].

ჩუეულ-ი — ახლობელი, ძველობარი: „წარუვლინა ყოველთა იუდაის ნათესვისა შორის მყოფთა ჩუეულთა და მოუყარეთა კერძომა ხატყუნებისა“ 6:14,6. სურჴუ 6³⁹⁷.

ც

ცეცხლისმომღებელ-ი — „ცეცხლისმტრთველი“, ლუმელი: „რამეთუ შეიწყნარებდა ქუეყანა ცეცხლისმომღებელი საგან შთაწვენულსა ცეცხლსა“ 3:6,8. რუხ ჰოჯარა 3¹⁴⁰.

ცეცხლისმტრთველ-ი — 3:6,8. იხ. ცეცხლისმომღებელი.

ცთუნებულ-ი — პლანეტა: „მოიღებინა შუდნი სანთელნი, მიმსგავსებულნი ცთუნებულთა რიცხსა“ 3:6,7. პლანეტა 3¹⁴⁰.

ცრუვებულ-ი — ტყუილი: „ხოლო იგი, ცრუვებულისა მრწმუნებელი, უკუნ-იქცა“ 8:9,1.

ცრუხობყუაობა — სიცრუე, პირობის გატეხვა: „მვედრებელნი არა ცრუხობყუაობასა დასჯად ღმრთისა... იტყოდეს“ 3:14,4. ქესემიოქიუ 3³⁰⁸.

ცრუწამება — ყალბი ჩვენების მიცემა: „გუასწავებს... მეცხრე არა ცრუწამებასა“ 3:5,5. ქესემიარქიუ 3³⁰².

ცურვა ქუეყანასა ზედა — ხოხვა: „ფერკთავან დამაკლებელმან მისმან, ცურვად ქუეყანასა ზედა მისათრეველ-ყო იგი“ 1:1,4. სურჴუ 1⁵⁰.

ცხენთა აღმსხმელ-ი — მხედარი: „ხოლო გარეშე ამითსა იყენეს ცხენთა აღმსხმელნი ორათასნი და ბევრნი“ 8:2,4. სურჴუ 8⁴¹.

ცხენთმთავარი-ი — ცხენოსანი რაზმის მეთაური: „ცხენთმთავარი ზამარის თუთ მეფე იქმნა“ 8:12,5. ბურჴუ 8³⁰⁵.

ძ

ძალით მოუთმენელ-ი — დაუშარტებელი: „მკედრობაჲ რჩეული აქუნდა... მთავარნი და წესთმთავარნი... მკენნი და ძალითა მოუთმენელი“ 9:10,3. *τῆν ἀλατὴν ἀναπύσασται* 9²³⁰.

ძლევაზემოხილ-ი — გამარჯვებული: „წინამგებვარნი მკედრებისა, ძლევაზე მოხილისანი... გალობდეს დედაკაცნი“ 6:10,1. *νικηφόροι* 6¹⁰³.

ძლევისმოყუარება — 1) მტკიცედ გადაწყვეტა, დაჩემება: „ძლევისმოყუარებელა შურისგებად მათ მიერ ქმნულთა უსჯულოებათათს. მისა მიმართ“ 15:5,5. *φιλόνεικος* 15¹⁵⁶. 2) შუღლი, ცილება: „ხოლო ამას არავნოცა განიზრახვიდეს მათთს, რომლისათსცა ძლევისმოყუარებამ იქმნა ადგილისათს“ 15:5,4. *ἐμίλλη γίνεται* 15¹⁴⁹.

ძმაცუვა — მზაკვრობა: „პტოლემეოს ლალოსმან, ზაკუვით და ძმაცუვით მიმღებელმან იეროსოლუმათა, მრავალნი მისგანნი ეგვპტეს შთაამკედრნა“ 12: სად. № 1.

ძმაცულეზა — მტრობა, ორგულობა: „მოსის, კორის ძმაცულეზისა წინაწარმხილველსა და სიმრავლესა აღმახულსა, არა შეეშინა“ 4:2,4. *μισθολίτη* 4²⁴.

ძნელმსახოებელ-ი — იმედდაკარგული: „ძნელმსახოებელნი გულვებადათს... ტყივნეულობდეს“ 4:8,3. *θυσέλασταινεα* 4¹²⁴.

ძნელმუცლობა — კუჭის მძიმე აშლილობა, დიზენტერია: „რამეთუ მოკუდებობდეს ძნელმუცლობისა მიერ“ 6:1,1. *θυσεντερία* 6³.

ძნელსაგონებელ-ყოფა — უიმედობა: „აღმტყმელი ვიდრემე ძნელსაგონებელ-ყოფისათს ესეოდენტა ქმნად“ 1:19,9. *ἔθ θυσέλασταιν* 1³²¹

ძნელხათნო — კუჭტი, პირქუში, უცმაყოფილო: „შენდობად ევედრებოდა... ერისა მიერ მოქმედებულთა, ბუნებით ძნელსათნოსა“ 3:1,5. *θυσαρταισι* 3²³.

ძნელსამთავრო — ძნელად დასამორჩილებელი: „ვითარი დიდთა შეემთხუევის მკედრობათა და უფროსლა ჰემოქმედებათა შინა ძნელსამთავროთა და ძნელსარწმუნოთა, ესე და იუდეულთაცა შეემთხუა“ 4:2,1. *θυσάρταισι* 4¹¹.

ძნელსარწმუნო — ძნელად დასარწმუნებელი, ჭიუტი: „ვითარი დიდთა შეემთხუევის... ძნელსარწმუნოთა, ესე და იუდეულთაცა შეემთხუა“ 4:2,1. *θυσαισθῆσι* 4¹¹.

ძვრ-ი — ძუნწი: „ურჯანოს გლახაკ იყო და ძვრი“ 14:2,3. *γλιστρος* 14³¹. „ვითარ ძვრად მგონებელსა მათსა აბრალებდა“ 1:16,2. *μαροιστύσι* 1²³¹.

ძვრისმოკვანეობა — ბოროტად ფიქრი, ცუდის არდავიწყება: „კეთილ არს არა ძვრისმოკვანეობამა მოყუარეთამ“ 2:3,1. *μνησταιαῖν* 2³³.

ძვრის ხაქმე — უსიამოვნო, ცუდი საქციელი: „ძვრის ხაქმეთასა განეყვანა იგი სიჭაბუკესა და უსწავლელობასა მოქმედებულთასა“ 8:11,2. *θυσαρῆς* 8²⁷⁸.

ქრისხილვა — ბრძოლა: „მკედრობანი საქმეთა მიმართ და ძვრის ხილვათა განაცვალ-განეწყობვოდეს“ 8:11,2. *თსც* *ახმს* *თსც* 8_{11,2}.

ქრმოჯხენე — ცუდის არდამეციწყებელი: „რამეთუ არა ძვრმოჯხენე იქმნა ძმათა მიმართ“ 2:8,1. *სუგთ* *ახა* *თსც* 2₁₀₈.

ქრხილულ-ო — 1) უბედური, ვასაქირში მყოფი: „იოსიბოს, ორსა წელსა შინა საკრველთა ძვრხილულ-ო... ღმერთმან განუტევა საპყრობილისაგან“ 2:5,4. *ახა* *თსც* 2₇₄. 2) მძიმე, ძნელი: „მიწისა არღა მერმეცა არარას მისთაგანსა აღმოცენებად მათთჳს მთქუმელმან, გარნა მშრომელთა და მუშაკობათა თან ძვრხილულთაა რომელთაჲ მოცემაჲ“ 1:1,4. *თსც* *ქცი* *თსც* *რქი* *თსც* 1₄₄.

ქრხილულობა — დაღონება, შეწუხება: „ჩვენ განსაცდელისა მიერ მომკედრის ზედასა და უძღურებისათჳს მოხუცებულისა ძვრხილულობთ“ 2:6,3.

ძულხიბუჯუაობა — მე-12—13—14-ე წიგნების სათაური. იხ. დასაბამ-სიტყუაობა.

წ

წამალ-ო — საღებავი: „ხოლო სხუაჲ ვიდრე სართულადმდე ცხებულ იყო და მრავალსახედ ქმნილი წამალთა მიერ დაწერილთა“ 8:5,2. *ჯრ* *თსც* 8₁₃₇.

წამებულ-ო — დამოწმებული: „მკედართმევანებელსა იისუს შეასხმიდა, აქებდა, წამებულსა, რომელნი იმოქმედნა, ყოვლისა მიერ მკედრებისა“ 3:2,5. *მფ* *თსც* 3₅₉.

წამისმყოფელ-ო — მომასწავებელი: „საეკუველ იქმნა ვიდრემე მეყუსეულად არა მაშინვე წამისმყოფელი მათდა სახარულევანთაჲ 8:8,1. *ბი* *თსც* 8₂₁₄.

წამისმყოფლობა — მინიშნება, ნებართვის მიცემა: „წამისმყოფლობასა ღმრთისა მადლსა არწმუნა ევრაელთა“ 3:1,2. *ახ* *თსც* 3₇.

წამის-ყოფა — დათანხმება: „მკედრებელთა დადგრომად, ნუ წამსუყოფენ ბირველად, ვიდრემდის არა არწმუნონ მათ დატევებაჲ მამულთა სჯულთაჲ“ 4:6,6. *ბი* *თსც* 4₁₃₉.

წარმდინარ-ო — ქაბარი, სარტყელი: „რადთა არა წარმდინარისაგან დაიყენებოდის მოქმედებისა მიმართ“ (ღესე იგი არს სარტყელისა) 3:7,2. *ახ* *თსც* 3₁₅₅.

წარმხრბოლ-ო — მიღწეული: „ამან, აღზრდილმან და ჰასაკსა წარმხრბოლმან, აწღა კეთილად განსჯად შემძლებელისამან, სათნოებაჲ მოიგო“ 1:2,3. *ქს* *თსც* 1₄₄.

წარცემულ-ო — მიძღვნილი: „თანშეერთებულთა წარცემულთაჲ მათა იქმნა ეტლთა ვიდრემე რიცხვი ოთხასთაგან უმეტესი“ 8:7,3.

წარწირვა — სასოწარკვეთა: „რომელნიცა, კადნიერებით და წარწირვით მბრძოლნი... შემაშინებელ იქმნენ“ 13:5,7.

წარწყმედილი-ი — დამკარგველი: „უკუეთუ ოქროა ვინმე პოვოს, გინა ვეც-
ბლი გზასა ზედა, მეძიებელმან წარწყმედილისამან... მიეცინ 4:
მ, 29. ძპისლავაჯ 4₂₇₄·

წერილთმცემლი-ი — არქივის მცველი: „მოქენემან ტურელთა წერილთ-
მცველისა პოვნეს ჩუენ მიერ თქუმულთა თანვმად“ 8:2, 8. ყრამაჯიფსლავა-
ლიონ 8₆₅·

წესთმთავარი-ი — მეთაური: „შემდგომად ამათსა განყო ყოველი მკედ-
რობაჲ ათორმეტ ნაწილად, მთავართა მიმართ ასთ და ათასთმთავართა და
წესთმთავართა“ 7:14, 8. ძაჯ:ძაჯიჯ 7₃₀₈·

წეს-ი — რაზმი: „სასყიდელთა მოსყიდისათჳს წარავლინა მკედრობათა
წესი“ 14:16, 2. ძპისლავაჯ ძაჯიჯ 14₄₇₃·

წესისზედა — პასუხისმგებელი პირი, ის, ვისაც რაიმე ეხება: „მბრძანე-
ბელმან წიგნთა მიცემად წესისზედათათჳს, მაშინლა მამაყაცთა ამ-
ბორს-უყო“ 12:2, 11. თჳს ძაჯ:ძაჯიჯ 12₉₃·

წვალება — „ურკანოსს აღუძრა შური იუდეელთაგან მისმან და ძეთა მისთა
კეთილბედობამან და უფროასლა ფარისეველთა... ერთად იუდეელთა წვალები-
სისაგანად მყოფთა“ 13:10, 5. ძაჯ:ძაჯიჯ 13₂₂₈· იხ. წინაღობა [3].

წიბო — გვერდი: „თუთ მას, მეფესაცა, ვინმე სცა წიბოთა ქუეშე“
14:15, 12. თჳს ლაქაძე 14₄₈₇·

წიგნის ხამცველი — წიგნთსაცავი: „შესაძლებელ არსა ღონიერებასა
ამათსა შინა ქმნილთათჳს ქონებაჲ წიგნის სამცველოსა შინა მათ მი-
ერთაცა“ 12:2, 1. ბქლიძე 12₁₅·

წილხულომა — 1) რგება, წილად ხვდომა: „ევედრებოდა, უკუეთუ წილ-
ხულოშილ არს მისთჳს გონიერებაჲ, თნობად მისლა“ 2:5, 2. ძაჯ:ძაჯიჯ 2₆₅·
2) ბედი: „იოსია არა შეიწყნარებდა ნებაოას მიმართ... რაათა არა შეუნდოს
შას თჳსისა სოფლისა მიერ წარსლავაჲ, ვითარ ვაგონებ, მიმართებულოებითა
წილხულომისა მათა მისსა მიმართ“ 10:5, 1. თჳს ძაჯ:ძაჯიჯ 10₇₈·

წილხულომილი-ი — წინასწარ განსაზღვრული, ბელისწერა: „ფარისე-
ველნი ვიდრემე უკუე რომელთამე და არა ყოველთა წილხულომილისა
საქმედ იტყუან“ 13:5, 9. თჳს ძაჯ:ძაჯიჯ 13₁₇₂·

წინაღობა — უპირატესობის მიმნიჭებელი: „ძმათა მათთა და მა-
შასა არა შეუნდო ზრუნვაჲ მოჳსი მათ ზედაჲსა მწუხარებისათჳს, წინაღ-
ობა ჩეველთა ღმრთისა პატივისათა მათ ძლითისა მწუხარებისა“ 3:8, 7.
ძაჯ:ძაჯიჯ 3₁₁₁·

წინაღობა — 1) გადაწყვეტილება: „ხოლო დავიდისს წინაღობა ჩე-
ვაჲ აქუნდა ძისა ავესსალომოს მოწოდებისაჲ“ 7:8, 4. ძაჯ:ძაჯიჯ 7₁₈₁· 2)
თავისუფალი ნება, საკუთარი სურვილი: „შენდობასა მისთჳს მინიჭებაჲ კე-
თილ არს მისლა, იძულებით, არამედ არა წინაღობა ჩევეთ ქმნილისათჳს“
6:11, 4. ძაჯ:ძაჯიჯ 6₂₁₉· 3) „წვალება“, მიმდინარეობა, სექტა: „ამას უამსა
შინა სამნი წინაღობა ჩევეან იუდეელთა იყენეს, რომელნი კაცობრივთა
საქმეთათჳს განყოფილებით მექუელობდეს“ 13:5, 9. ძაჯ:ძაჯიჯ 13₁₇₁·

წინაგანგება — 1) „წინმოურნეობა“, განქვრეტა, განგება: „არა არს, რომელი სასჯელი არა მიეჯადოს ძმისმკლველობისაჲ შემაგინებლთა, ყოვლისა შინა თანამყოფსა, მისსა წინაგანგებასა და არცა უღაბნოსა შინა მოქმედებულთაგან დაკლებულსა“ 2:3,1. *πρόνοιαν* 224. 2) „წინმოურნეობა“, „წინგანგება“, „ზედმოურნეობა“, ზრუნვა, კეთილგანწყობა: „იქმნა ისაკოს კაცი ღმრთისმოყუარე, წინაგანგებისა მრავლისა მიმთხუეული ღმრთისა მიერ“ 1:22,1. *προνοίας* 1348.

წინაგანმცემელი — გამყიდველი, მოლაღატე: „ფარაოთის... წინა-აღუდგებოდა ღმერთსა და უმჯობესსა წინაგანმცემელ იქმნა ნებსით. თუსით“ 2:14,5. *πρόβουτος* 2307.

წინაგანმწყობა — მოწინააღმდეგე: „ბრძანა წოდებამ მისი ისრაილოდ, ხოლო მოასწავებს ესე ებრაელთა ენისაებრ წინაგანმწყობისა ღმრთისა ანგელოზისასა“ 1:20,2. *τὸν ἀντιθέτου* 1333.

წინაგანმწყობელი — მოწინააღმდეგე: „ყოვლისა ძურისა მიმართ გულს-მოდგინებისა ჩემისა წინაგანმწყობელი...“, მოვედ, მეუფეო“ 4:3,2. *πρόβουτος* 443.

წინადადება — 1) მიცემა: „და უცხოთაცა მიმართ წინადადებად გუესმოდა სყიდასა იფქლისასა“ 2:6,3. *πρωτεύειαι* 2101. 2) უპირატესობა: „მიმნიჭებელმან დედოფლისათეს წინადადებათ გამოცდილებასა სიწმიდისასა“ 2:4,3. *ἐπὶ πρωτεύει* 248.

წინადადებელი — საყვედურის მიმცემი: „ლავანოს... იწყო ყუედრებად მისა, წინადადებელმან და ვითარმედ და გლახაკად მოსრული მისა მიმართ იგი... შეიწყინარა“ 1:19,9. *πρωτεύων* 1314.

წინადაპყრობა — დაპატრონება: „ადგილთა ურწყულად მყოფობასა წინა-დაპყრობდეს მწყემსნი ჭურღუმულთა“ 2:11,2. *πρωταεξάμεινον* 2288.

წინადახმებელი — შეთავაზებელი: „წინადახმებულთაცა მოსიბრძნეთა ადვილად აღქსნიდის“ 8:6,5. *πρωεξάμεινον* 8147.

წინადაწყება — დაწყება: „არა წინა-ვიწყებთ კეთილმოქმედებასა, არამედ ნაცვლისგებასა ვახშისა ემქსნელობთ მათსა“ 7:15,1. *πρωεξάρχουσιν* 7387.

წინათქუმული — ადრე ნათქვამი: „ქმნეს... წინათქუმულნი“ 6:1,3. *πρωερχόμενα* 6113.

წინაქერძო — სახე: „დაიწუნეს ცეცხლისა მათ ზედა მიმართებისა მყოფელობასა და მუტლისა და წინაქერძოსა მათისა წუევად დამწყებებლობასა“ 3:8,7. *τὸ πρόμακρον* 3299.

წინამაუწყებელი — მამცნობელი: „მათ, გულისკმისმოყუფელთა ჩუენებასა, წინამაუწყებელსა მისდა ძალსა და სიდიდესა საქმეთასა... არა-რამ განუცხადეს“ 2:2,2. *πρωεγγισσαν* 212.

წინამგებვარი — შეგებებელი: „წინამგებვარნი მვედრებისა... გლობდეს დედაკაცნი“ 6:10,1. *πρωεγείοντες* 6103.

წინამდგომარეობა — „წინამდგომელობა“, „წინაძლოძილობა“, მცთაუ-
რობა, ხელმძღვანელობა: „იგი ვიეთმე მიერ მნებებელ არს თქუენ ძლითთა
მსხუერპლთა აღსრულებასა და წინამდგომარეობასა კეთილმსახურე-
ბისასა“ 4:2,4. *πρῶτον* 4₂₂.

წინამდგომელობა — 4:7,2. იხ. წინამდგომარეობა.

წინამეტყუილება — დაცვა: „მდგომარენი მიზეზთა: მიძართ, სიტყუა-
უგებდეს რუეიმომს წინამეტყუილებასა“ 2:6,3. *προηγορῶντες* 2₁₀₀.

წინამომასწავებელი-ი — მომასწავებელი: „ცხოვრებისა შენისა დასასრულ-
სა იოსიბომს კელთა შინა ქმნადა წინამომასწავებელი“ 2:7,3. *πρό-
δηλῶν* 2₁₇₈.

წინამსწრობელ-ი — სხვისი დამსწრები: „რომელთაცა... წინამსწრო-
ბელთა, კმასაყოფელი წყალი სამწყსოთათჳს აღმოიღეს“ 2:11,2. *πρόσθεν*
2₂₃₈.

წინაპატივისცემა — უპირატესობის მინიკება: „შეუნდობს ამისთჳს მოს-
წრაფებისა ყოფასა, წინაპატივისცემელი ამისისა პატივად ქონე-
ბისაჲ“ 4:2,4. *προετιμῶν* 4₂₀.

წინასწრობით — წინასწარ: „წინასწრობით იუდა, ძმამან მისმან,
აუწყა მას მისლეჲ“ 2:7,5. *προεβίβῶν* 2₁₈₄.

წინასჯა — არჩევა: „ევედრებოდა... მაკედონელთა სიყუარულსა წინას-
ჯად“ 11:8,3. *ἐπιμένους* 11₃₁₇.

წინაუკუთმ — საწინააღმდეგო: „ხოლო იგინი შეუდღეს, არა მთქუმელნი
წინაუკუთმოსა“ 4:3,1. *ἀντιπῶντες* 4₃₈.

წინაუწყება — წინასწარ შეტყობინება: „სასწაული ამათდა გექმნეს შენ,
რომელი მნებაჲს წინაუწყებად შენდა“ 6:4,2. *προειπάειν* 6₃₈.

წინაძლოძილობა — 13:11,1. იხ. წინამდგომარეობა.

წინაწარ — ნაჩქარევად, წინდაწინ: „უკუეთუ ფრიალისა ტრფილებისა
მიერ და ამის ძლით მოშურნეობისა წინაწარ მამაკაცი იქესა მიერ აღძრულ
არს“ 3:11,6. *προπετῶν* 3₂₇₁.

წინაწარაღლელობა — გამოლევა, სხვაზე აღრე დახარჯვა: „წინა-იყურობ-
დეს მწყემსნი ჳურღუმულთა, რაჲთა არა წინაწარაღლელობასა წყა-
ლისასა სხუათა მიერ დაკლებულ იქმნენ სასუმელისაგან ცხოვარნი“ 2:11,2.
προεβλαπένους 2₂₃₈.

წინაწართქუმა — წინასწარ, აღრე თქმა: „ესე მხოლოდ წინაწარ-
უთხრობათესაეთმთავართა“ 4:4,2. *προειπῶν* 4₈₃.

წინაწარმთხრობელ-ი — მთუწყებელი: „იაკოვოს... მოკუდა... წინა-
წარმთხრობელი წინაწარმეტყუილებისა მიერ...“ 2:8,1. *προειπῶν* 2₁₈₄.

წინაწარსლვა — გზის გაგრძელება: „გმობდეს მდევართა... შემძლებელ-
თა აწეე წინაწარსლვად“ 2:6,7. *προελασθέναι* 2₁₃₄.

წინაწარსრულ-ი — მეტი ასაკის მქონე: „მამაკაცი... მმსხუერპლავს...
ზუარაქსა და კრაქსა და თიკანსა... წელიწდეულთა, ხოლო ზროხათა... წინა-
წარსულთაცა“ 3:9,1. *προήσυχτας* 3₂₂₆.

წინაწრობა — დასწრება: „წინაწრობაა შესმენისა ბრძენი თანად და დედაკაცებრივი ჰგონა“ 2:4,5. *προλαβειν* 2₆₄.

წინაგანგება — „მარწმუნებელი მიმცემელთასა უმჯობეს-ყოფასა ღმრთი-სასა... რომლისაცა წინგანგებისა დასასრულსა მეუფსეულად მიიღებდა“ 2:5,1. *et προοιαζ* 2₆₀. იხ. წინაგანგება [2].

წინაგანმარტებულ-ი — ჩამოფარებული: „ნეტა და უმეტესლა ოდეს იყვის თოვლიან, წინგანმარტებულ ი დაბურვილ ჰყოფდის ნაქსოვი ღებულთაგანი“ 3:6,4. *προκαταρτυσμενον* 3₁₂₀.

წინმდგომ-ი — მეთაური, მთავარი: „აღმომწოდებელი უკუე რუვილომს ნათესვისა მთავართა და ლატილომს და მანასის წინმდგომთაა, ...შეაჯსენებდა“ 5:1,1. *προεσθραζ* 5₃.

წინმცნეირ-ი — წინასწარ განმკვერეტი, წინასწარ მცოდნე: „საავაზაკო-თა მყოფობისათჳს მას შინა, რომელთაგან ვლტოლგაა არა შესაძლებელ იყო არა წინმცნეირთა მოგზაურთათჳს ამას“ 1:16,1. *προοιενιτ* 1₂₄₄.

წინმოურნეობა — 1) 2:7,3. იხ. წინაგანგება [2]. 2) 2:6,8. იხ. წინაგანგება [1]. 3) წინდახედულება: „და წინმოურნეობასა არცა ერთსა თავთა თჳსთასა მოქმედ იყენეს“ 2:7,7. *προοιαζ* 2₁₈₈.

წინხიჯუაობა — შეკამათება, ურჩობა: „მეტყუელისა... შენ მიერ წარ-ვლინებდალ საქმესა ზედა უკუეთუმცა არა მიმენიჭა, რომელთაგან ითხოვდა, შენდა უფრომსლა წინხიტყუაობად, ვიდრე მისდა“ 6:12,5. *θευαλεχου* 6₂₈₇.

წინწოლა — მუსიკალური ინსტრუმენტი, ერთმანეთზე ჩამოსაკრავი დიდი სპილენძის თევზები: „ვიდოდეს სიხარულით და შუებით მგალობელნი და მენესტრუენი და მეკემენი წინწოლითა“ 11:3,9. *τοιζ χυμφαλις* 11₆₇.

წმანა — ტყუილის თქმა, ცილისწამება: „არა დასცხრებოდა თითოეულსა ღლესა, აღმწმანელი და შემასმენელი მისა მიმართ“ 14:1,4.

წმიდა ჭურჭელ-ი — იხ. კენტინარი.

წმიდისა წმიდა — „ტაძარი ვიდრემე ყოველი „წმიდაა“ იწოდებოდა, ხოლო უვალსა შინაგან ოთხთა სუეტთა — „წმიდისა წმიდაა“ 3:6,4. *δριου τθ ძვიου* 3₁₂₃. იხ. შეუვლი.

წუმა — „წუმროება“, წარღვნა: „წუმისა დაწყებასა იტყუს მეშუდესა პირველთქმულისა თჳსასა და მეოცესა“ 1:3,3. *την θ'επιμαβριου* 1₈₁.

წუმროება — იხ. წუმა. „ილიასთჳს ვიდრემე და ენოხომსა, რომელი იქმნა უწინარეს წუმროებისა, სამლდელოთა წიგნთა შინა წერილ არს, ვითარმედ უჩინო იქმნეს“ 9:2,2. *et επιμαβριου* 9₂₈.

წუნწუბ-ი — მთის ფისი: „იშენებოდა მცხერისა ალიზისა მიერ, წუნწუბისა თანა შეკრულისა“ 1:4,3. *ძთფაღუფ* 1₁₁₆.

წუალ-ი — აქ: ღორისაგან დამზადებული წვნიანი: „ღორნი დაკლნა ეომონსა ზედა, ხოლო ტაძარი წყლითა მათითა შეაგინა“ 13:8,2. *τθ ζαμθ* 13₂₄₈.

ბ

კამებულ-ი — ნასუქი: „ხოლო მოიღებდეს... კამებულთა კართათათა“ 8:2,4. *თ. 147*

კედა — სამკვდლო ხელობა: „კედაა პირველად მან მოიგონა“ 1:2,2. *ჯ. 148*

კედილ-ი — მონეტა: „განისყიდა სამარიას შინა კედილად... ვიდრემე ვეცხლისად ოთხმეოცად თავი ვირისაჲ“ 9:4,4.

კირვეულეზა — მწუხარება, გაკვირება: „ბრძოლად მოწვეწულთან აწვედა კირვეულეზა თანამდებ იყო“ 3:2,2.

კირმენე — კირში გაძლე, ამტანი: „საქმეთა მიმართ... კირმენე“ 5:1,29. *კ. 149*

ბ

ბანანელ-ი — უბრალო მღვდელი: „იქმნებიან მღვდელთაცა... შესამოსელნი: სხუათა, რომელთა ხანანელად უწოდენ და მღვდელთმთავრისაცა, რომელსა არაეიქიდ სახელ-სდებენ“ 3:7,1. *ჯ. 150*

ბანდაკებულ-ი — თბრილით გარშემორტყმული, გამაგრებული ბანაკი: „საულოს უკუმი, უკუნქეულმან ბანაკად მათდა, მიიტაცა ხანდაკებული და დაწუა იგი“ 6:9,5. *ჯ. 151*

ბარისხ-ი — 1) კიბე, საფეხური: „ამისა მიმართ აღსავალი იყოს ნუხარისხთაგან, არამედ და მთხრებლებისა მიერ ქმნილისა მისდა შთამართ“ 4:8,5. *ქ. 152* 2) ამაღლებული ადგილი: „დადგრომილმან ხარისხსა ზედა საშუვალ სიმრავლისა, ფიცითა ქმნა და სიმტკიცე აიძულა“ 10:4,3. *ჯ. 153* 3) დასადგომელი: „ქმნა აბანოთაცა ხარისხნი ათნი სპილენძთაგან ოთხყურთა“ 8:3,6. *ქ. 154*

ხასლეგ-ი — ნოემბერ-დეკემბრის თვის ებრაული სახელწოდება: „მეხუთესა და მეოცესა ხასლეგისა თსასა, რომელსა მაკედონნი აპელლოდ უწოდიან, აღანთეს სანთელნი“ 12:7,6. *ჯ. 155* *იხ. აპელლო, იზარ.*

ხეშტ-ი — სასროლი შუბი: „მიმღებელმან ხეშტისა მისისამან... მოაკულინა იგი“ 7:12,4. *ჯ. 156* „განუტყეებდეს ხეშტთა ურთიერთარსთა მიმართ“ 7:1,3. *ჯ. 157*

ხლაშუდა — მეფეების, მხედართმთავრებისა და გმირების მოსახამი: „ზევედიოას ყრმამან..., მპოენელმან ხლაშუდასა სამეფოსა..., დაჰფლა“ 5:1,10. *ჯ. 158*

ხოის-ი — თხევად ნივთიერებათა წონის ერთეული, =3,28 ლ: „რომელთათითოეული შთაიტევედა ორმოცთა ხოისთა“ 8:3,6. *ჯ. 159*

ხოლო — რადგან: „ევა შობადთა მიერ და შობისა ტკივილთა მიერ განსაჯა, ხოლო რომელთა მიერ იგი გუელმან აცთუნა, მათ მიერ მბრკოლელმან განსაცდელთა შთაადლო აღამოს“ 1:1,4. *ბ. 160*

ბოპის ზედა — მენავე: „ფუნკელთა შეუმზადნეს მას ნავნი სამეოცნი და ბოპის ზედანი მისცნეს რვაასნი“ 9:14,2. *ἐπαυάπισσε 9₂₈₅*.

ბრისმოს-ი — ორაკულის წინასწარმეტყველება: „ბოროტისა მიერ შეწყნარებულნი, ბრისმოსთა და მისნობათა მიმართ მიდრკებიან ეგვიპტელნი“ 2:10,1. *πρὸς χριστοῦ 2₂₄₁*.

ბრუსოლითოს — ძვირფასი ქვა: „ესენი უკუე, განწესებით სამნი... ნაქსოვსა ზედა მოქმედებულ არიან... მეოთხისა განწესებისა ბრუსოლითოს ვიდრე წინა-მდებარეობს“ 3:7,5. *χρυσόλιθος 3₁₈₈*.

ბუთწლობა — ხუთი წელი: „სიყმილისა ნეშტი ხუთწლობა და შთომილ არს“ 2:6,9. *πενταετία 2₁₈₈*.

3

კარის მწაფელი-ი — ხარების მწყემსი: „ამან უკუე... კარის მწაფელთა ვიდრევე მოგონებამ შეურაცხ-ყო“ 12:4,6. *τὸν βίτηλατῶν 12₁₈₉*.

კვენაროან-ი — ხეობა: „მიმყვანებელმან კვენაროანსა... განკუთუენინ ძარლუნი“ 4:8,16. *ἐν φάρμακῶν 4₂₂₁*.

კელად მისლვა — შებრძოლება: „შემდგომად ვითარმედ უჯერთთა ქმნად კელ-პყოფენ მბრძოლთა, კელად მისლვისა არა მკადრენი, ხოლო ნათესავთა მიმართ მიმართებულნი“ 5:7,11. *ἐν χείρῶν ἰσχυρῶν 5₂₈₈*.

კელით მენე — მამაცი, ღონიერი: „იყო კელთა მიერ მენე მამაკაცი“ 4:5,3. *χείρ ἰσχυρῶν 4₉₈*.

კელით ბერობად-ი — აღვილად მოსაშინაურებელი: „კელით ბერობადნი არიან ივეოსნი და მხოლოდ გუელთა ნათესვისა მიმართ ველურნი“ 2:10,2. *χειροῦμα 2₂₄₈*.

კელისმპერობელ-ი — გამცილებელი: „მან... კელისმპერობელსა ყრმასა არწმუნა“ 5:8,12. *τὸν χείρ ἰσχυρῶν 5₂₁₈*.

კელისქუეშე — 1) ქვეშევრდომი: „ღმერთსა მრავალნი ნათესავნი მიეცნეს მათდა კელისქუეშედ“ 8:6,3. *ἀποχριστῶν 8₁₈₁*. 2) დამორჩილებული: „მბრძოლთაცა კელისქუეშე ქმნილნი განგათავისუფლნა“ 6:5,6. *ἀποχριστῶν 6₉₀*.

კელთდასხმად-ი — არჩეული: „კენაჯი, კელთდასხმადი, ლელუსა მსგავსთა სიტყუათა მკუეველი, იქმნიდა მთავრობისაგან“ 5:7,2. *χειροτονία 5₂₂₇*.

კელთდება — ძალაუფლების მინიჭება: „კელთ-უდვა განგება სახლისა მისისა შინათაჲ“ 2:4,1. *ἐξουσία 2₉₈*.

კელთმპერობელ-ი — ძალაუფლებით აღჭურვილი: „მცირედლა ყოველსა ზედა მოურნეობასა მისსა კელთმპერობელ არს“ 2:7,1. *ἐξουσία 2₁₈₉*.

კელთშეხებულ-ო — ადამიანის ხელით შექმნილი: „ხოლო გამობრწყინდა: ცეცხლი ესოდენი, რაოდენი არცა კელთშეხებულნი ვინ მოგუთხრა“ 4: 3,4. *χειροποίητος* 4₅₅.

კელოვანთშთავარ-ო — ხუროთმოძღვარი: „კელოვანთშთავარნი დაადგინა საქმეთა ზედა მცნებისაებრ ღმრთისა“ 3:6,1. *ἐκχρημάτωνας* 3₁₀₄.

კელყოფად-ი — მოქმედებელი: „ასანოს, შეშინებულმან კელყოფად-თაგან მბრძოლისათა... წარავლინნა მოხუცებულნი“ 8:12,4. *ἔχου* 8₁₂₄.

კმა — ენა: „მოიკსენებს ამათ... ბენანდროცა... გარდამთარგმნელი ფინიკიელთა ენისაგან მთავრობათა ტურელთსა ელლინთა კმაღ“ 8:5,3. *ἔλ-ληνικῶν φωνῶν* 8₁₄₄.

კმობა — უთანხმობა; განხეთქილება: „შეემთხვა სალომის კმობაჲ კოსტოვაროს მიმართ“ 15:7,10. *συναμῆσι* 15₂₈₉.

კუუბა — 1) მოკლება: „და წყალთაგან კუუებულ ყენა იგინი“ 7:7,5. 2) მოსპობა: „სხუასა სახესა ეძიებდეს, რომლისა მიერ კუუებულ ყონ იგი“ 10:11,5.

კუუებულ-ო — შემცდარი: „აღიარებდა მამაკაცისა მიმართ, კეთილად მოქმედისა, ზედგანზრახვასა ესევეთარსა არა გამოჩინებდად, რამეთუ არა ჯერ-არს ესევეთარსა უღონოებასა შინა, რომელთათჳს მოქენებობდა არა კუუებულნი, რამათჳცა ესრეთ ბოროტ იპოვა შემდგომად ქმედისა მიმართ“ 10:9,3.

ἐμαμαρῶντα 10₁₀₈.

კუუნა — დასუსტება, განადგურება: „აბრალეზდა უკუე..., ვითარმედ... ბრძანებათა მიერ ბოროტთა კუუედნის“ 1:19,9. *ἀφασχάτωσε* 1₂₁₉.

კურთითცემა — მუშტებით ბრძოლა: „მიეცემოდის ურკანოსს... ადგილი სახილველი კურთითცემასა მარტოდ მბრძოლთასა და მკეცთასა“ 14: 10,6. *κῦμα* 14₂₁₀.

ჴ

ჯერჩინებულ-ო — დარწმუნებული, დაკმაყოფილებული: „მოუსი, ჯერ-ჩინებულმან სიტყუათა ზედა... მიუტევა მათ ამორიტისა ქუეყანაჲ“ 4: 7,3. *ἀρεσθεις* 4₁₇₁.

ჯმნა — 1) უარის თქმა: „მოუსი უკუე, ყოვლისა პატივისაგან მქმნელი... ღმრთის მსახურებისა მიმართ მყოფ იყო“ 3:8,8. *ἀπαρῆσθαισιν* 3₂₁₂.

2) გამოთხოვება: „ოგი უკუე, მქმნელი მათგან, შეუდგა და იყო ყოველსა უამსა ცხორებასა შინა ილიამსა მოწაფე და მსახური“ 8:13,7. *ἀποταξῆσθαισιν* 8₂₈₄.

ჯმნულობა — გამართლება: „ამათ ბრძანებათა მიმართსა სიტყუსკებასა მრავალი აქუნდეს ჯმნულობაჲ“ 2:4,2. *ἀπαρῆσθαισιν* 2₆₈.

ჯოჯობეთ-ო — მიწისქვეშეთი, ქვესკნელი: „ხოლო მან, უმეცარმან სამუილომან, უინ იყო იგი, უწოლა მას ჯოჯობეთით“ 6:14,2. *ἐν ἄβυσσῳ* 6₂₂₂.

ჰავანზრახვა — ცუდი, უაზრო გადაწყვეტილება: „დაგიტევენს თქვენ სამართალსა მიკლად პატიუსა თქვენ მიერთა ჰავგანზრახვათათჳს“ 6:3,5. *რჳც აბრჳნ κακοψιολικε 6₄₈.*

ჰავმოქმედება — უბედურება: „ვითარ დიდთა შეემთხუევის მკედრობათა და უფროსლა ჰავმოქმედებათა შინა ძნელსამთავროთა და ძნელსარწმუნოთა, ესე და იუდეელთაცა შეემთხუა“ 4:2,1. *κακοπραξιαι 4₁₁.*

ჰავნათებვობა — დაბალი, მდაბიური წარმომავლობა: „ცხადად დედასა და დასა ჰავნათებსეობისათჳს აყუედრებდა“ 15:7,4. *რჳც მთაყუნაი 15₂₂₀.*

ჰავჩუეულეობა — ცუდი, ბოროტი, მავნე: „უკუეთუ ჰავჩუეულეობად მყოფი სწონ გონებაჲ მათი“ 5:1,26. *κακοψιχη 5₁₀₈.*

ჰახაკის უძლურება — ახალგაზრდა ასაკი: „რომლისა და ჰახაკისაცა უძლურებაჲ უმეტესლა ჩუენ მიერსა წყალობასა მიმზიდველ არს“ 2:3,1. *რჳც რჳსაიკე მთხუნე 2₄₄.*

ჰე თუმცა — ნეტავი: „შვილო,... ჰე თუმცა იქმნა ჩემ ზედა მოსლვაჲ სიკუდილისაჲ და ერთბამად შენ ზედა დასრულებაჲ“ 7:10,5. *შეშ 7₂₈₂.*

ჰორლით პყრობა, ჰორლით წარუვანება — დატყვევება: „ვითარ კილობნისაცა ესმა ჰორლით პყრობაჲ... აღსრულდა“ 5:11,3. *ჩუკამლავი მთხუნე 5₃₅₉.* „მიეთხრა... ჰორლით წარუვანებაჲ კილობნისაჲ“ 5:11,3. *რჳც აჩუამლავი 5₃₅₇.*

პირის, გეოგრაფიულ, ეთნიკურ და წარმომავლობის სახელთა-
საძიებელი

ს ა ძ ი ე ბ ლ ი ს ა ტ ვ ი ს .

1. ქართული ტექსტი ჩვენ მიერ გამოყენებული ბერძნული გამოცემის შე-
საბამისად დაყოფილია წიგნებად, თავებად და პარაგრაფებად. ეს დაყოფა ნა-
ჩვენებია საძიებელში (მაგ. 2:13,1). ერთი წიგნის ფარგლებში წიგნის ნომერს
არ ვიშვებთ. პარაგრაფის გვერდით ვუჩვენებთ მის ფარგლებში სახელის.
ხმარების სიხშირეს.

2. პირის, გეოგრაფიულ და ეთნიკურ სახელებს ერთად წარმოვადგენთ.

3. თუ სახელი მხოლოდ მრავლობითი რიცხვის ფორმით არის ტექსტში,
საძიებელშიც ამ ფორმით გავვაქვს.

4. თუ ერთი საკუთარი სახელი რამდენიმე სხვადასხვა პიროვნებას აღნი-
შნავს, საძიებელში მას ვნომრავთ. შესატყვის ბერძნულ ფორმას მხოლოდ
პირველთან ვუთითებთ.

5. ბიბლიურ და აპოკრიფულ წიგნებში დადასტურებულ სახელებს ვუ-
კეთებთ სათანადო აღნიშვნებს.

6. კომენტარებისათვის გამოვიყენეთ საცნობაროსთან ერთად ისტორიუ-
ლი ხასიათის ლიტერატურა.

7. ძირითად ფორმასთან მოგვაქვს მისი ვარიანტული ფორმებიც, რომლე-
ბიც საძიებელში ცალკე გავვაქვს ძირითად ფორმაზე მითითებით.

8. საკუთარი სახელის ქართული ფორმის შესატყვისად ვიღებთ იმ ბერ-
ძნულ სახელს, რომელიც მასთან ყველაზე ახლოს დგას. ხშირად ეს შესატყვი-
სი არის არა ძირითადად მიჩნეულ ბერძნულ ნუსხაში, არამედ ერთ-ერთ ვა-
რიანტულში.

9. კომენტარში საკუთარ სახელებს ძირითადად იმავე ფორმით ვხმარობთ,
რომლითაც ისინი გვხვდება თარგმანში.

აარონ (არონ, აჰრონ) — 'Aapov (ბიბლ.), მოსეს ძმა: 2:13,1; 15,2. 3:2,4; 3,1; 8,1; 8,6—7; 14,3—4. წ. 4. საძიებ: 2,2—3—4; 3, 2—4; 4,2(2)—7. 5: 11.5. 6:5,5—6. 8:8,4. 9:4,3; 10,4.

აბრამოს — წ. 1. საძიებ. იხ.: ავრამოს.

ადა (1) — 'Aδa (ბიბლ.), ლამეჟის ცოლი: 1:2,2.

ადა (2) (ადას) — (ბიბლ.), ესაეის ცოლი: 1:18,4.

ადაა — 'Aδaα E ('Aδaαe;) (ბიბლ.), დამასკოს მეფე, აზაილის ვაჟი: 9:8,7.

ადაღოს (1) — 'Aδaδoς (ბიბლ.), სვირიისა და დამასკოს მეფე: 7:5,2—3.

ადაღოს (2) (ადერ, ადეროს) — (ბიბლ.), სვირიისა და დამასკოს მეფის, ადაღოსის ვაჟი, რომელსაც ფლავიოსი შამის სახელით მოიხსენიებს: 8:14,1—2—3—4—5; 15,4—5. 9:1,1.

ადავოს — 'Aδaβoς (ბიბლ.), სოლომონის სიძე: 8:2,3.

ადამო — 1:1,2 (3). იხ. ადამოს.

ადამოს (ადამო) — 'Aδaμoς (ბიბლ.), ღმერთის მიერ შექმნილი პირველი ადამიანი: 1. საძიებელი; 1,2—3—4; 2,2—3; 3,2—3—4. 3:5,3. 8:3,1. 10: 8,5.

ადახ — 'Aδaχ; 2:1,2. იხ. ადა (2).

ადღეოს — 'Aδδeος (ბიბლ.), „სურიიასა და ფენიქისა და სამარიიასა ეპარხონი“: 11:5,6.

ადღიდა — 'Aδδiδa VL ('Aδiδa) (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 13:6,5; 15,2.

ადერ — 'Aδeρ VL: 8: საძიებელი; 9:4,3—4—6. იხ. ადაღოს (2).

ადერათის — 8:7,6. იხ. ადეროს (1).

ადერეოს — 8:7,6. იხ. ადეროს (1).

ადეროს — (1) (ადერათის, ადერეოს) — 'Aδeρoς (ბიბლ.); იღუმელი, სოლომონის შტერი: 8:7,6.

ადეროს (2) — 9:4,4—5—6; 6,1. იხ.: ადაღოს (2).

ადონახ — 7:14,4—5—6. იხ.: აღონიას.

ადონია — 7:1,4; 14,4. 8:1,2—3. იხ.: აღონიას.

ადონიას (აღონას, აღონია, აღონის) — 'Aδoνiας (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:14,4—6. 8:1,2.

ადონის — 8:1,4. იხ. აღონიას.

ადონიზევეკოს — 'Aδoνiζeβeκoς (ბიბლ.), ქანაანელთა ქალაქ ზევკონის მეფე: 5:2,2.

ადორა — 'Aδopα (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 13:9,1; 15,4.

ადორამოს (1) — 'Aδopαμoς (ბიბლ.), ქალაქ ამათს მეფისწული: 7:5,4.

- აღორამოს (2) — (ბიბლ.), დავითის ხარკის ამკრეფთა უფროსი: 7:11,8.
- აღორამოს (3) — (ბიბლ.), სოლომონ მეფის ხარკის ამკრეფთა უფროსი: 8:2,9.
- აღორამოს (4) — (ბიბლ.), სოლომონის ძის, როვამ მეფის ხარკის ამკრეფი, რომელიც ხალხმა ჩაქოლა: 8:8,3.
- აღორემ — 'Αδωραμ (ბიბლ.), ქალაქი, რომელიც სოლომონის ძემ, როვამმა, ააშენა იუდეველთა ტერიტორიაზე: 8:10,1.
- აღრაზაროს (არტაქსაროს) — 'Αδραζαρως (ბიბლ.), სოფინის მეფე: 8:7,6.
- აღრამახოს — 'Ανθραμαχος (ბიბლ.), ასირთა მეფის, სენაქერიმის ვაჟი: 10:1,5.
- აღულლამი — 'Αδουλλαμη (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 6:12,3.
- ავდაკოს — Βαδακος (ბიბლ.), მეფე თუას ქარის მესამე ნაწილის უფროსი: 9:6,3.
- ავარო — 'Αβαρως (ბიბლ.), იუდეის ქალაქ იერიხოს პირდაპირ მდებარე მთა: 4:8,48.
- ავაროს — 'Αβαρως (ბიბლ.), ასირის ვაჟი: 2:7,4.
- ავახსაროს — 'Αβασσαρος VL. იხ: სანავასაროს. 11:1,3.
- ავდეილოს — 'Αβδηλος (ბიბლ.), ისმაილის ვაჟი: 1:12,4.
- ავდენალო — 'Αβνεαλω, 10:10,1, იხ. აზარია (3).
- ავდიმოს — 'Αβδημων VL ('Αβδημωνος), ტვირული ბრძენი: 8:5,3.
- ავდირიტელი — იხ. ეკატეოს ავდირიტელი.
- ავდონ — 'Αβων (ბიბლ.), ისრაელიტი მსაჯული, ილონის ვაჟი: „ნათესისაგან ეფრემომისა და ქალაქისაგან ფარათომისა ქმნილი“. 5:7,15.
- აველა — 'Αβελ (ბიბლ.), ქალაქი ჩრდილოეთ ისრაელში: 8:13,7.
- აველლანი (აველმაკ, ამელოქია) — 'Αβελλανη VL ('Αβελνη) (ბიბლ.), ჩრდილოეთ პალესტინის ქალაქი: 8:12,4.
- ავილლიოს — 'Αβελιος (ბიბლ.), მეფე საულის პაპა: 6:6,6.
- აველმაკა — 'Αβελμακα VL, 7:11,7. იხ.: აველანი.
- აველოს — 'Αβελος (ბიბლ.), ადამის ძე: 1:2,1—3.
- ავენიროს (ავენნიროს, ავინაროს) — 'Αβενηρος (ბიბლ.), ისრაელიტი მხედართმთავარი: 6:6,6; 11,9; 13,9. 7:1,3—4—5—6; 2,1; 11,7; 15,1.
- ავენნიროს — 'Αβενηρος VL, 6:6,6. 7:1,3 (6); 1,4(7); 1,5 (7); 1,6 (8); 2,1 11,7; 15,1. იხ.: ავენროს.
- ავერზელოს — 7:15,1. იხ.: ვერზელაოს.
- ავესალომოს (ავესსალომოს) — 'Αβασαλωμος (ბიბლ.), დავითის ძე: 7:1,4; 3,3; 8,1—2—3—4—5; 9,1—2—5—6—7—8; 10,1—2—3—4—5; 11,1—6; 8:10,1.
- ავესსალომოს — 'Αβασαλωμος VL, 7:8,2; 8,4 (3); 8,5 (2); 9,1—2 (4)—5—6 (2)—7 (3)—8 (2); 10,1 (4); 10,2 (5)—3 (2)—4—5 (2); 11,1 (2)—6 (2). იხ. ავესალომოს.

- ავებსაროს — 'Αβέσσορος VL. 8: საძიებ.; იხ.: სანავასაროს.
- ავებსაიე — 8:1,2—3. იხ.: ავისაიე.
- ავებსეოს — 'Αβέσσεος VL. 7:1,3—5—6; 5,4; 6,2; 9,4; 10,1; 11,2—6—7; 12,1—4. იხ.: ავისეოს.
- ავია (1) — 'Αβία (ბიბლ.), მეფე იოასის დედა: 9:7,5.
- ავია (2) — (ბიბლ.), მეფე ეზეკიას დედა: 9:13,1.
- ავია (3) — 8:10,1. იხ.: ავიას.
- ავიათაროს — 'Αβιθάρος (ბიბლ.), აბიშელექის ვატი, ებრაელი მღვდელი: 6:12,6—8; 7:5,4; 9,2—7; 11,1—8; 14,4—6—7; 8:1,3—4.
- ავიან — 7:10,3. იხ.: ავიას.
- ავიას (ავია [3], ავიან), 'Αβίας (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე, სოლომონის შვილიშვილი და როვოამის შვილი: 7:8,5. 8: საძიებ. № 6. 10,2—4; 11,2—3—4; 15,1.
- ავიგეა (1) — 'Αβιγεία (ბიბლ.), დავითის ცოლი: 6:13,7—10. 7:1,4.
- ავიგეა (2) — (ბიბლ.), დავითის და: 7:10,1.
- ავიგუერის — 'Αβιγέρης (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, ფინეესის ვატი: 5:11,5.
- ავივალოს — 'Αβιβάλος, ტვირელთა მეფე: 8:5,3.
- ავილა — "Αβίλα, დეკაპოლისის (ჩ. წ. -ის I—III ს-ებში პალესტინის 10 ქალაქის კავშირი) ერთ-ერთი ქალაქი: 12:3,3.
- ავილარამატახოს — 'Αβιλαματάχας VL (ბიბლ.), პაბილონელი მეფე, ნაბუქოდონოსორის ვატი: 10:11,2.
- ავილი — 'Αβίλη (ბიბლ.), ქალაქი მდინარე იორდანთან, იერიქონის მახლობლად: 4:8,1. 5:1,1.
- ავიმა — 'Αβιμας VL (ბიბლ.), იეროვოამის ვატი: 8:11,1.
- ავიმელეხოს (1) — 'Αβιμέλεχος (ბიბლ.), სამხრეთ პალესტინის ქალაქ გერარას მეფე: 1:12,1; 18,2—3.
- ავიმელეხოს (2) — (ბიბლ.). რუთის მამამთელი, ბეთლემის მკვიდრი, რომელიც შემდეგ შობიტიში გადასახლდა: 5:9,1—2—4.
- ავიმელეხოს (3) — (ბიბლ.), სამარიის ქალაქ სიკიმას ტირანი, გედეონის ვატი: 5:7,1—2—3—4—5. 7:7,2.
- ავიმელეხოს (4) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 6:12,1—4—6—7—8: 14,9.
- ავიმელეხოს (5) — (ბიბლ.), დავითის ერთ-ერთი მეგობართავანი: 6:13,9.
- ავინაროს — 6:4,3. იხ.: ავენიროს.
- ავირომოს (ავირონ) — Αβιρομος VL (ბიბლ.), მოსეს თანამედროვე ებრაელი: 4:2,2.
- ავირონ — 'Αβιρων VL, 4:3,1—2. იხ.: ავირომოს.
- ავისაიე (ავესაიე) — 'Αβισάη (ბიბლ.), ქალწული, რომელიც სიბერეში ათბობდა დავითს და რომლის ცოლად თხოვა უნდოდ და დავითის სიყვდილის შემდეგ მის ვაჟს, ადონიას: 7:14,3.
- ავისაროს — 'Αβισარος (ბიბლ.), დავითის პირველი ცოლის მშობლიური ქალაქი: 6:13,8.
- ავისინელნი — 6:5,3. იხ.: იავისინელნი.

ავისხეოს (ავესხეოს) — 'Αβισαΐδ (ბიბლ.), მხედართმთავარ იოაზის ძმა: 6:13,9.

ავიტალი — 'Αβιτάλη (ბიბლ.), დავითის ცოლი: 7:1,4.

ავიტაძლი — 'Αβιτάλη (ბიბლ.), იერუსალიმის მეფის, იოაზაზის დედა: 10:5,2.

ავიუხ — 'Αβισοϋ (ბიბლ.), აარონის ვაჟი: 3:8,1—7.

ავიტოს — 'Αβιταϋ VL, 5:5,1. იხ.: იავინოს.

ავლიოს ფრურაოს ტერტიოს — იხ.: ფრურაოს ტერტიოს ავლიოს.

ავოქის — 'Αβόκχης (ბიბლ.), ქეტელი, დავითის ერთ-ერთი გმირთაგანი: 7:12,2.

ავრაამოს — 14:10,21. იხ.: ავრაამოს.

ავრაამოს, ავრაამო (ავრაამოს, ავრაამოს, ავრაამო) — 'Αβρααμϋδ (ბიბლ.), ებრაელთა პატრიარქი: 1: საძიებ. (5); 6,5; 7,1—2; 8,1—2; 10,1—2—3—4—5; 11,2—3; 12,1—2—3—4; 13,1—2—4; 14,1; 15,1; 16,1—3; 17,1; 18,1—2; 19,4(2); 22,1. 2:9,3—6; 11,1; 12,1. 3:5,3. 4:1,1. 5:1,25 — 27. 7:3,2; 13,4. 8:3,1; 6,2. 11:5,7.

ავრან — Αβραμ VL, 12:6,1; 9,4. იხ.: ელვაზაროს (1).

ავრანიტი — 'Αβρααμϋδ (ბიბლ.), ადგილი ტრანსიორდანიამში: 15:10,1—2.

ავრაამაშო — 1:7,2. იხ.: ავრაამოს.

ავუშა — 'Αβισομα (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში, მეფე იოაკიმის დედის სამშობლო: 10:5,2.

ავქსანი — Αβξ, ქალაქი ლიბიაში: 8:13,2.

აზა — 'Αζα (ბიბლ.), მთა იუდეაში: 12:11,2.

აზავოს — 'Αζααϋδ VL (ბიბლ.), ნახორის ვაჟი: 1:6,5.

აზაილოს — 'Αζαηλϋδ (ბიბლ.), სვითა მეფე: 8:13,7 (2). 9 : საძიებ. 4,6; 8,1—4—5—7.

აზარია (1) — 'Αζαριϋδ (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, მეფე თზიას თანამედროვე: 9:10,4.

აზარია (2) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი აქიმას ვაჟი: 10:8,6.

აზარია (3) (ავდენალო) — (ბიბლ.), დანიელის ერთ-ერთი მეგობართაგანი, რომელს, ქალდეური სახელწოდება ავდენალო: 10:10,1.

აზარია (4) — (ბიბლ.), იუდა მკაბელის ლაშქრის ოფიცერი: 12:8,2—6.

აზარია — (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 8:12,2.

აზახორ — 'Αζαράχαρ VL ('Αζარϋδ) (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 10:8,5.

აზერმოთის — 'Αζερμϋθϋδ (ბიბლ.), იუკანის ვაჟი: 1:6,4.

აზიკო (ზიკა) — 'Αζηκϋδ VL (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 6:9,1.

აზოტელნი — 'Αζωτϋδ (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ქალაქ აზოტის მკვლარნი: 6:1,1.

აზოტო — 'Αζωταϋ (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ქალაქი: 5:1,22; 2,4. 6:1, 1—2. 12:8,6; 13:4,4—5; 15,4. 14:4,4; 5,3.

ათანოს — 'Αθανϋδ (ბიბლ.), ებრაელი ბრძენი: 8:2,5.

ათინა — 'Αθήναι, ქალაქი, რომელიც ძველ დროში კულტურული და პოლიტიკური თვალსაზრისით ელინური ცხოვრების ცენტრს წარმოადგენდა: 14:15,5.

ათინელნი — 'Αθηναῖοι, ქალაქ ათინას (კვილანნი: 4:4,7. 14:8,5.

ათინიონ (1) — 'Αθηναίων, მეფე პტოლემესა და ტობიას ვაჟის, იოსების მეგობარი: 12:4,3.

ათინიონ (2) — კლეოპატრას მხედართმთავარი: 15:5,1—3.

ათონი — 'Αθήνη, არაბთა ქალაქი, რომელიც ვირკანის მამამ, ალექსანდრემ, წაართვა მათ: 14:1,4.

აირინი — 'Αἰρίνη (ბიბლ.), გაღის ვაჟი: 2:7,4.

აერო — 13:13,4—5. იხ. დიმიტრიოს აერო.

აე — 9:14,2. იხ.: არკი (1).

აკარონელი — 'Ακαρσίνεια (ბიბლ.), ქალაქ აკარონის მცხოვრებნი: 6:1,2; 2,3. 9:2,1.

აკარონი — 'Ακαράων (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ქალაქი: 5:1,22. 2,4; 3,1.

აკმონს — 'Ακμαν (ბიბლ.), ფილისტიმელი, არაფის ვაჟი, გმირების შთამომავალი: 7:12,1.

აკრავატინი — 'Ακραβατηνή, ტაპარხია სვიქემის სამხრეთ-აღმოსავლეთით: 12:8,1.

აკტიო — 15:6,6. იხ.: აკტიონი.

აკტიონი (აკტიო, აკციონი) — 'Ακτιον, სახელწოდება აკარნანის ჩრდილო-დასავლეთ ნაპირზე მდებარე კონცხის, აპოლონის ტაძრისა და პატარა ტერიტორიისა, სადაც ოქტავიანმა დაამარცხა ანტონი და კლეოპატრა: 15: საძიებ.

აკციონი — 15:6,1. იხ.: აკტიონი.

ალექსანდრა (1) (სალომეოს) — 'Αλεξάνδρα, იგივე სალომე, არისტოველის ცოლი, ჰასმონეველთა დედოფალი: 13: საძიებ. 12,1; 16,1. 14: საძიებ; 14,1.

ალექსანდრა (2) — ჰასმონეველთა მეფის, არისტობულ 1-ის ასული, ცოლი ფილიპპიონისა და პტოლემეს მენნეოსი: 14:7,4.

ალექსანდრა (3) — ვირკან 11-ის ასული, ცოლი არისტობულის შვილის, ალექსანდრესი, დედა არისტობულისა და მარიაშმის: 15: საძიებ. 2,5—6—7; 3,2—3—4—5—6—7—9; 6,2—4—5; 7,1—5—8.

ალექსანდრე — 2:16,5. 11: საძიებ. 8,1—3—4—5—6—7. 12:1,1; იხ. ალექსანდროს (1).

ალექსანდრია — 'Αλεξάνδρεια (აპოკრიფ.), ალექსანდრე დიდის მიერ ეგვიპტეში დაარსებული სანავსადგურო ქალაქი, რომელიც პირველი დღიდან იქცა საბერძნეთის ეგვიპტურ დედაქალაქად: 8:6,2. 12:2,11; 4,3—5—6—7—8. 13:3,1—3—4; 4,9; 10,4. 14: საძიებ; 7,2; 10,1—2; 14,2.

ალექსანდრიელი — Αλεξανδρεῖς, ქალაქ ალექსანდრიის მცხოვრებნი: 12:3,1; 14:7,2; 10,1; 10,17; 10,21. 15:9,3.

ალექსანდრიო — 'Αλεξανδρεῖον, ციხე-სიმაგრე იუდეაში: 14: საძიებ.; 3,4. 5,2—3—4; 6,1; 15,4. 15:6,5.

აღექსანდროს (1) (აღექსანდრე) — აღექსანდრე დიდი, ლაიბ. ჩ. წ.-მდე 356 წელს, მაკედონელთა მეფე, მაკედონელთა მეფის, ფილიპეს ვაჟი: 12:9,1. 13:9,1.

აღექსანდროს (2) — იუდეველთა ელჩის, აპოლონიოსის მამა: 13:9,2. 14:10,22.

აღექსანდროს (3) — არისტობულ 11 ძე: 14: საძიებ. 1,3—4; 3,1—2; 4,5; 5,2—4; 6,2—3; 7,4; 12,1; 13,7; 14,5; 15,4; 15:2,5.

აღექსანდროს (4) — იასონის ძე, ვირკანის მიერ წარგზავნილი ერთ-ერთი იუდეელთაგანი: 14:8,5.

აღექსანდროს (5) — დოროთეს ძე, ვირკანის მიერ წარგზავნილი ერთ-ერთი იუდეელთაგანი: 14:8,5.

აღექსანდროს (6) — თეოდორეს ძე, ვირკან 11 მიერ წარგზავნილი ერთ-ერთი იუდეელთაგანი: 14:10,9; 10,10; 12,3.

აღექსანდროს (7) — ანტონიოსის შვილობარი: 15:6,7.

აღექსანდროს (8) — მარიამის და იროდის ძე: 15:10,1.

აღექსანდროს ვალა — 'Αλέξανδρος Βέλας, ეპიფანე ანტიოხის ძე: 13: საძიებ. 2,1—2—3—4; 3,4; 4,1—2—3—4—5—6—7—8; 5,1; 7,1.

აღექსანდროს ზეფენას — 'Αλέξανδρος Ζεφινάς, პტოლემეოსის მიერ სელევკიდელთათვის მათივე თხოვნით მივლენილი მეფე: 13:9,3; 10,1.

აღექსანდროს იანნეოს — (თრაკიდა, იანნეოს) — Αλέξανδρος Ιανναίος, ვირკან 1 ძე, რომელიც არისტობულის ცოლმა, სალომემ (იხვე აღექსანდრამ) ქმრის სიკვდილის შემდეგ გაამეფა: 13:12, 1—2—4—5; 13, 1—2—3—5; 14, 1—2; 15, 1—2—3—5; 16, 1—2—3—5; 14:10, 2—3—4—5—6—7—10.

აღექსანდროს მარკოს — 'Αλέξανδρος Μάρκος, პალიკარნასელი მოქალაქე: 14:10,22.

აღექსანდროს პოლუესტროს — 'Αλέξανδρος, მწერალი: 1:15,1.

აღვისნოს — იხ.: დომეტიოს ლაიოს და ალვისნოს.

აღვიამნ (ოლივიამის) — Αλιβιάμη (ბიბლ.), ესავის ცოლი: 1:18,4.

აღიკარნასელი — 'Αλικαρνασένς (აპოკრიფ.), 8:6,2; 10,3. 14:10,22.

აღიმუსიელი — იხ.: ევკლოს აღიმუსიელი.

აღკანის — 'Αγκίνης VL (ბიბლ.), სამეფო წინასწარმეტყველის მამა: 5:10,2—3.

აღკიმოს (იკიმოს) — 'Αγκίμις (აპოკრიფ.), მღვდელმთავარი: 12:9,7; 10, 1—2—3—6.

ამათა (ამათეო, ამათინ, ამათიტი, ეპიფანი) — 'Αμαθ VL (ბიბლ.), ქალაქი სირიაში, მაკედონელთა მიერ ეპიფანად წოდებული: 1:6,2. 7:5,4. 10:5,2.

ამათადოს — 'Αμιθამός (ბიბლ.), ადანისა და ამანის მამა: 11:6,5—12.

ამათეო — 5:1,23. იხ.: ამათა.

ამათინ — 3:14,2. იხ.: ამათა.

ამათინოს — 'Αμαθίος VL (ბიბლ.), ქანანის ვაჟი: 1:6,2.

ამათიტე — 'Αμαθίτις, 13:5,10. იხ.: ამათა.

ამათო — 9:10,1. იხ.: ამათა

ამათუნტა — 'Αμαθιανς, იორდანის მიდამოებში აშენებული სიმაგრე: 13:13,3—5.14:5,4.

ამათუნსი — 'Αμαθιασι, ქალაქ ამათას მცხოვრებნი: 1:6,2.

ამალიკიტი — 'Αμαλιητις (ბიბლ.), ამალიკეტთა ტერიტორია: 2:1,2.

ამალიკიტნი — 'Αμαληται (ბიბლ.), სამხრეთ პალესტინის სამხრეთში მცხოვრები მომთაბარე ხალხი, რომელიც დაიმორჩილეს საულმა და დავითმა და გაანადგურა ეზეკიამ: 3: საძიებ; 2,1—4—5; 13,10; 4:8.44. 5: საძიებ; 6,1. 6: საძიებ; 6,6; 7,1—2—3—4; 13,10; 14,2—5—6—7—9. 7:1,1. 9: საძიებ; 9,1—2. 11:6,5—12.

ამალიკოს — 'Αμαλιχας (ბიბლ.), ელიფაზის ვაჟი ხარკ თაჰნასავან: 2:1,2. 6:7,1.

ამალიტელნი — 5:7.7. იხ.; ამმანიტელნი.

ამანასსარო — 9:14,2. იხ.: სალმანასსარ.

ამანის — 'Αμανης (ბიბლ.), ამთადის ვაჟი, იუდეველთა მტერი: 11: საძიებ. 6,5—6—7—9—9—10—11—12—13.

ამანიტელნი — 5:7.9. 12:8,1. იხ.: ამმანიტელნი.

ამანო — 'Αμανος (ბიბლ.), ნოეს ვაჟის, იაფეთის ვაჟიშვილების სამკვიდრებელში შეგვახალი მთა: 1:6,1—2.

ამანოს (1) — Αμανος (ბიბლ.), სოლომონის დროს მცხოვრები ბრძენი: 8:2,5.

ამანოს (2) — Ναμανος, აქაეის მკვლელი, სვირთა მეფის, ადადის მონა: 8: 15,5.

ამარამის — 'Αμαρამης (ბიბლ.), მოსეს მამა: 2:9,3—4—6.

ამარეოს ყრმანი — 'Αμαραιοσ πατρις (ბიბლ.), ნაფატელთა ტომი: 13:1,2—4.

ამარინოს — 'Αμαρινοσ (ბიბლ.), ისრაელის მეფე: 8:12,5.

ამაროფხილთს — 'Αμαρωψινης FL (ბიბლ.), ასვირელთა ვმირი: 1:9,1.

ამახა — Βασα VL, 9:6,1. იხ.: ვოლსამოს.

ამახია (1) — 'Αμασις (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე, იოსიას ვაჟი: 9: საძიებ; 8,4; 9, 1—2—3; 10,1—3.

ამახია (2) — (ბიბლ.), იერუსალიმის მთავარი ოზიას მეფობის დროს: 10: 4,1.

ამახი — 'Αμασις VL, 9:6,1. იხ.: ნემესეოს.

ამახეა — 'Αμασις, (ბიბლ.), იუდეველი მღვდელი: 9:1,1.

ამახიე — 'Αμασι (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:3,3.

ამახონიტიდო — Σαμαθωνιτις, ტბა გალილეის ქალაქ ასორის მიდამოებში: 5:5,1.

ამელოქია — 'Αβελαχια, 7:11,7. იხ.: აფულანი.

ამეხა — 'Αμαχας (ბიბლ.), იეთრანის და აბიგეას ვაჟი, აბესალომის მიერ მხედრთმთავრად დანიშნული იოავის ნაცელად: 7:10,1; 11,1—6—7; 15,1.

ამინადვო (1) — 'Αμινωθβιος (ბიბლ.), კარიათთარბელი, ლევიტელთა ერთ-ერთი გვარის მეთაური: 7:4,2.

ამინადვოს (2) (ამინადამოს) — (ბიბლ.), იესეს ვაჟი: 6:8,1.

ამინადვოს (3) — (ბიბლ.), იუდეველი იუდას ვაჟი: 11:4,2.

ამინადამოხ — 6:1,4. იხ.: ამინადავოს (2).

ამმათუ — 'Αμμάθου; VL, 13:1,3. იხ.: ამმაუს.

ამმანიტელნი (ამალიტელნი, ამანიტელნი, ამმანიტიდნი, ამმანიტნი) — 'Αμμανίται (ბიბლ.), იორდანის აღმოსავლეთ სანაპიროზე, არავიის საზღვრებამდე მცხოვრები ტომი. ბიბლიური თქმულების მიხედვით, მომდინარეობენ ლოტის ვაჟ ამმანისაგან: 5:7,8—11. 6: საძიებ., 5,1—3—6; 6,6. 7:6,1—2—3; 7,1—5. 8: 7,5. 9:1,3; 10:3. 10:9,2—3—4—5. 11:5,8.

ამმანიტი (ამმანიტიდნი, ამმანიტიდო) — 'Αμμανίτις (ბიბლ.), ამმანიტელთა ტერიტორია: 4:5,3. 5:7,10. 7:6,1; 9,8.

ამმანიტიდნი — 8:8,1. იხ.: ამმანიტელნი.

ამმანიტიდო — 11:2,1. იხ.: ამმანიტი.

ამმანიტიდო — 5:7,9. იხ.: ამმანიტი.

ამმანიტნი — 1:11,4. 8: საძიებ. 9:1,2; 11,2. 10:9,7. 12: საძიებ. იხ.: ამმანიტელნი.

ამმანონ — 'Αμμανών (ბიბლ.), ლოტის ვაჟი: 1:11,5.

ამმაუს (ამმათუ, ამმაო, ემმაუ) — 'Αμμανών, ქალაქი იფუაშა: '14:11,2.

15,7.

ამმონ — 7:8,1. იხ.: ამონ.

ამმონა — 'Αμμων (ბიბლ.), იფუეველთა მეფე: 10:3,2; 4,1.

ამმონიოს — 'Αμμωνίος, ებოჟანე ანტიოქელის შვილის, ალექსანდრეს მეგობარი: 13:4,6—7.

ამმორეა — 5:7,9. იხ.: ამორიტი.

ამმორიტი — 5:1,23. იხ.: ამორიტი.

ამნათა — Θάμναθα: 13:1,3. იხ.: თამნა.

ამნია — 5:1,22. იხ.: იამნია.

ამნონ (ამმონ) — 'Αμμων (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:1,4; 8,1—2.

ამნუს — 'Αμμων (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:3,3.

ამორეა — 5:1,1—24—25. იხ.: ამორიტი.

ამორეო — 'Αμορῶν (ბიბლ.), ქანანოსის ვაჟი: 1:6,2.

ამორეოს — 'Αμορῶν (ბიბლ.), ტომი ტრანსიორდანიაში: 4:5,2.

ამორიტი (ამორეა, ამორეა, ამორიტი) — 'Αμορῖτις (ბიბლ.), ტერიტორია ძველ ქანაანში, რომელსაც ეკავა იორდანის როგორც მარჯვენა, ისე მარცხენა სანაპიროს ნაწილი: 4:5,1; 7,3.

ამორიტიეველნი — 'Αμορῖται (ბიბლ.), ამორიტის მკვიდრი აბორიგენული ტომი. მათი ნაწილი ჯერ კიდევ მოსეს დროს დაიმორჩილეს ებრაელებმა, დანარჩენნი — ისრაელის დროს: 4: საძიებ.

ამუკელნი — 'Ιτυκαίται. ხალხი, რომელმაც უარი თქვა ტვირელთა მეფის, იერომოსისათვის ხარკის გადახდაზე, რის შემდეგაც ამ უკანასკნელმა გაილაშქრა მათზე და დაიმორჩილა ისინი: 8:5,3.

ამუროხ — 'Αμυρῶν (ბიბლ.), ფარესის ვაჟი, იუდას შვილიშვილი: 2:7,4.

ამფეკა — 'Αμφακῶν VL (ბიბლ.), ქალაქი, სადაც დაბანაკდნენ ისრაელიტებზე ამხედრებული პალესტინელები: 5:11,1.

- ანათოს — 'Αναθς (ბიბლ.), მსაჯულ სანაღაროსის შამა: 5:4,3.
- ანათოთ — 'Αναθ'ωθ (ბიბლ.), ადგილი ბენიამენის ტერიტორიაზე: 10:7,3.
- ანანია (1) (სედრაკი) — 'Ανανίας (ბიბლ.), დანიელის ერთ-ერთი მეგობარი, რომლის ქალღმერთი სახელი არის სედრაკი: 10:10,1.
- ანანია (2) — იუდეველთა ელჩი მეფე დარიოსთან: 11:4,9.
- ანანია (3) — იუდეველი, ეგვიპტეში კლეოპატრას მიერ მთავრად დადგენილი ონიას ვაჟი: 13:10,4; 13,1—2.
- ანანილოს — 'Ανανηλος, ბაბილონელი მღვდელი, რომელიც მეფე იროდმა მღვდელმთავრად დაადგინა: 15:2,4—7; 3,1—3.
- ანგეა (ანგია) — 'Αγγελιας (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 11:4,7.
- ანგეა — 11:4,5. იხ.: ანგეა.
- ანგეთი (ეგისთი) — 'Αγγελιοθ (ბიბლ.), დავითის ცოლი, აღონიას დედა: 7:1,4.
- ანდრეა — 'Ανδρέας, პტოლემეოს ფილადელფოსის სხეულისმცველი: 12:2,2—3—5—6—11.
- ანდრონიკოს შესხალამოს — 'Ανδρόνικος ο Σησαλιώτης, სამართლებთან კამათში იუდეველთა დამცველი იერუსალიმელი: 13:3,4.
- ანთილონ (აღრიპპიადა) — 'Ανθιλλών, პალესტინის ქალაქი, რომელსაც შემდეგ იროდმა აღრიპპიადა დაარქვა: 13:13,3; 15,4. 14:5,3. 15:7,3.
- ანნა — 'Αννα (ბიბლ.), ლევიტელ ალკანის ცოლი, სამუელის დედა: 5:10,2—3.
- ანონ — 'Ανων (ბიბლ.), ამონიტელთა მეფე: 7:6,1.
- ანოქის — 'Ανωχης (ბიბლ.), რუბენის ვაჟი: 2:7,4.
- ენოხო — 'Ανωχα (ბიბლ.), კენის ქალაქი: 1:2,2.
- ანოხოხ (1) — 'Ανωχας (ბიბლ.), კენის ვაჟი: 1:2,2.
- ანოხოხ (2) (ენოხოხ) (ბიბლ.), იარედის ვაჟი: 1:2,2; 3,2—4.
- ანოხოხ (3) — (ბიბლ.), მადანის ვაჟი: 1:15,1.
- აოხოხ — 6:13,10. იხ.: ანხუს.
- ანტიონ — 'Αντωνιος (ბიბლ.), მითიური გოლიათი ლიბიიდან: 1:15,1.
- ანტიოხოს — 'Αντιοχος, ნუმინიოსის (1) შამა: 13:5,8.
- ანტიოქელნი — 'Αντιοχεις (აპოკრიფ.), სირიული ქალაქის, ანტიოქის მკვიდრნი: 12:3,1. 13:4,6—7—8; 5,3. 14,3. 14:12,6.
- ანტიოქია — 'Αντιοχεια (აპოკრიფ.), სელევკიდების სირიული სახელმწიფოს დედაქალაქი: 12:3,1; 9,4—7; 10,2—3; 11,1. 13:1,6; 2,1; 4,3—7—9; 6,1—6; 14:7,4; 15,8—11. 15: საძიებ. 1,2; 7,4; 10,3.
- ანტიოხოხ II — 'Αντιοχος Β'ος, სელევკიდი, მეფობდა ჩ.წ.-მდე 261—246 წწ.-ში: 12:3,2.
- ანტიოხოხ დიდი, III — 'Αντιοχος μέγας, სელევკიდი. მეფობდა ჩ. წ.-მდე 223—187 წწ.-ში. დაიმორჩილა აღმოსავლეთის ქვეყნები ინდოეთამდე, მაგრამ რომაელებმა დაამარცხეს და დაათმობინეს მცირე აზია ტავრამდე: 12:3,3 (10); 3,4 (2); 4,1—10; 10,6.

ანტიოხოს ეპიფანე, IV — 'Αντίοχος Ἐπιφανής, სულევკიდი, ვლინთა მიერ-
ღმერთად აღიარებული. მეფობდა ჩ. წ.-მდე 175—163 წწ.-ში. მკაცრი მმართველობით-
იუდეაში მკაცრულთა აჯანყება გამოიწვია. შეიჭრა ეგვიპტეში: 10:11,7. 12: საძიებ.:
4,11 (6); 5,1 (2)—2—3—5 (3); 6,2 (2); 7,2 (3)—6 (2); 9,1 (3)—2 (2); 10,2.
13:2,1; 8,2; 10,5. 15:3,1.

ანტიოხოს V — 'Αντίοχος Εὐπάτωρ, სულევკიდი, კეთილ მამად წოდებული—
12: საძიებ; 9,2 (2)—3 (2)—5 (2); 10,1 (2).

ანტიოხოს ევხევი, VII — 'Αντίοχος Εὐσεβής Σαύρη, სულევკიდი: 7:15,3 (2)—
13: საძიებ. (4); 7,1 (3)—2 (2)—3 (3)—8,2 (5)—3—4 (4); 9,1—2 (3); 10,1 (2).

ანტიოხოს ღრუპო, VIII — 'Αντίοχος Ἀσπένδιος, Γρυπῆς, ფილიპიანე. სულევ-
კიდი: 13:9,3; 10,1 (2); 12,2.

ანტიოხოს კუზიცილი, IX — 'Αντίοχος Κουζιεύης, სულევკიდი: 13: საძიებ-
(2); 10,1—2 (2)—3; 12,2; 13,4 (3). 14:3,2; 10,21.

ანტიოხოს X — 'Αντίοχος Εὐσεβής, ანტიოხოს კუზიცილის ვაჟი, სულევკიდი:
13:13,4 (3).

ანტიოხოს XI — ანტიოხოს ღრუპოსის ვაჟი, სულევკიდი: 13:15,1.

ანტიოხოს დომნუხიო, XII — 'Αντίοχος Δομνύσιος, სულევკიდი: 13: საძიებ.:
15,1 (4); 15,3.

ანტიოხოს — 'Αντίοχος Θιάς, ალექსანდრე ბალას მამა, ყალბი სულევკიდი:
13: საძიებ; 5,1 (3)—3—4 (2)—5 (5); 6,1 (3); 7,1.

ანტიოხოს — სამოსატას მეფე: 14:15,9.

ანტიოხოს — ებრაელთა წარგზავნილის, ნუმინიუსის მამა: 13:14,1. 14:
10,21.

ანტიპა — 'Αντιπάς; 14: 1,3. იხ. ანტიპატროს (1).

ანტიპატროს — 'Αντιπατρις, იუდეის დაბლობზე იროლი დიდის მიერ
დაარსებული დასახლება, სადაც აღრე მღებარეობდა ხავარსავა: 13:15,1.

ანტიპატროს (1) (ანტიპა) — 'Αντιπατρις, იროლი დიდის მამა: 14: საძიებ-
(9); 1,3 (3)—4 (3); 2,3; 3,2 (2); 5,1—2; 6,2—3—4; 7,3 (2); 8,1 (6)—2 (5)—
3 (2)—4 (2)—5 (2); 9,1—2—3 (5)—5; 11,1—2 (2)—3 (4)—4 (4)—5—6; 14,1—
4 (2); 16,4; 15:3,2; 6,3—4.

ანტიპატროს (2) — იროლი დიდისა და მისი პირველი ცოლის, დორისის.
ვაჟი: 14:12,1.

ანტიპატროს (3) — იასონის ვაჟი, იონათის მიერ რომში წარგზავნილი:
13:5,8.

ანტიპატროს (4) — ვირკანისა და იუდეველთა წარგზავნილის, ენიას მამა:
14:10,22.

ანტიპატროს ლადი — იროლი დიდის მეგობარი: 15:7, 8—10.

ანტილონოს (1) — 'Αντιόνοσ, ვირკან I ვაჟი: 13:10,2; 11,1 (5); 11,2 (9);
12,1; 13,4.

ანტილონოს (2) — არისტობულ 11 ვაჟი: 14: საძიებ. (7); 4,5; 6,1; 7,4;
8,4 (2); 12,1 (2); 13,3 (6); 13,4; 13,5 (2) — 10 (2); 14,3—4(3)—6(5); 15,1—
2(3)—3 (4)—4 (3) — 7 (4)—10—12 (2); 16,1 (2)—2 (4)—4 (3). 15: საძიებ.:
1,1—2 (4); 2,2; 6,4; 7,10 (2); 9,4.

ანტილონოს (3) — აზიის მეფე ალექსანდრე მაკედონელის სიკვდილის შემდეგ: 12:1.1.

ანტილონოს (4) — მაკედონიის მეფე: 12:2,11.

ანტონიოს მარკოს — Ἄντωνιος Μάρκος, ანტონიოს ტრიუმვირი (ჩ. წ. მდგ 82-30 წწ.), რომელი მხედართმთავარი, რომელმაც კეისრის მკვლელობის შემდეგ ძალაუფლება ჩაიგდო ხელში. ციერონმა ის სამშობლოს მოლაღატედ გამოაცხადა. კლუპატრას გამო უღალატა რომის იმპერიის ინტერესებს. ოქტავიანმა იგი აკეიუმთან დაამარცხა 31 წელს და მან ეგვიპტეში თავი მოიკლა: 14:5.2—3; 10,9—10 (2); 12,3—4—5 (2); საძიებ. (4); 6,1; 7,4; 11,4—6; 12,2 (6); 13,1 (3)—2 (3); 14,3—4 (2)—5 (3); 15,1—3 (2)—5—7 (2)—8 (4)—9 (3)—10—11; 16,1—4 (3). 15: საძიებ. (5); 1,2 (3); 2,5—6 (4)—7 (2); 3,5 (6) —7 (2)—8 (6)—9 (2); 4,1 (6)—2 (3)—3—4; 5,1 (4)—2—3; 6,1—2—5; 6,6 (3)—7 (2); 7,3—9 (2), 16,1.

ანტონიოს დაოს — Ἄντωνιος Γάιος, კონსული: 14:4,3.

ანტონიოს ლევკიოს — Ἄντωνιος Λεύκιος, რომელი პროკონსული: 14:10,13—17.

ანუხუს — 6:13,10. იხ.: ანხუს.

ანხოს — 6:12,2; 13,10; 14,5. იხ.: ანხუს.

ანხუს (ანოხის, ანუხუს, ანხოს) — Ἀνχυσός (ბიბლ.), ფილისტიმელთა მეფე: 6:14, 1 (2).

აოანდილო — იხ.: ვალტასარ აოანდილო.

აამი — Ἀάμη (აბოკრიფ.), სპარსეთის მეფის, დარიოსის ხარკა: 11:3,5.

აამია — Ἀάμεια, ქალაქი სირიაში: 13:7,2; 14:3,2; 11,1—2. 15:4.2.

აამელნი — Ἀαμεινί, ქალაქ აამიის მცხოვრებნი: 13: საძიებ.; 5,1.

აოლლოდოტოს — Ἀολλοδοτός, გაზელი მხედართმთავარი: 13:13,3 (2).

აოლონია — Ἀολλωνία, პალესტინის ზღვისპირა ქალაქი: 13:15,4.

აოლონიოს (1) — Ἀολλωνίος, ანტიოქე ეპიფანეს მხედართმთავარი: 12: საძიებ.; 5,5 (2); 7,1 (2).

აოლონიოს (2) — იუდეველთა ელჩი: 13:9,2. 14:10,22.

აოლონიოს დაონი — Ἀολλωνίος Δάων, ქვემო სირიის მთავარი: 13:4,3 —4 (5).

აოლონოს — Ἀολλωνός, ბერძნული ღვთაება, ზევსის ძე. ღმერთი სინაოლის, მუსიკის, წინასწარმეტყველების, დამკველი სამოქალაქო და სახელწიფო წესებისა. მისი ტაძარი იყო დელფაში: 1:13,3.

აულიოს ლევკიოს სერგია — Ἀουλιος Λεύκιος Σεργίε, დიდგვაროვანი რომელი: 14:10,10.

არაზნი — 1: საძიებ.; 12,4. 2:9,3. იხ.: არავნი.

არადოს — Ἀραδός (ბიბლ.), კუნძული და ფონიციელთა ქალაქი. 1: 6,2. 13:13,4.

არავათა — Ἀραβᾶθ VL: 7:6,3. იხ.: რავათა.

არავია (არავიეთი) — Ἀραβία (ბიბლ.), არაბეთი, ნახევარკუნძული აზიის სამხრეთ-დასავლეთით, რომელიც მდებარეობს სპარსეთის ყურეს, არავიისა

და წითელ ზღვებს შორის. უძველეს დროში სემიტური ტომებით იყო დასახლებული: 1:15,1. 3:1,5. 4:4,7; 5,1; 7,4. 5:1,22. 8:2,3; 7,2. 9:9,1. 12:4,11. 13: საძიებ.; 4,8; 5,1—3—10; 15,1 (2). 14:1,4; 5,1—2; 7,3; 8,1; 13,9. 15:4,1—2; 5,1.

არავიეთი — 1:6,1. იხ.: არავია.

არავიელნი — 4:7,1 (2). იხ.: არავნი.

არავი, არავნი (არაბნი; არავიელნი) — "Αραβι, 'Αραβις (ბიბლ.), დღევანდელი არაბეთის ტერიტორიაზე უძველეს დროში მცხოვრები სემიტი ხალხი, რომლებიც თავიანთ მამამთავრად თვლიდნენ ავრაამის შვილს, იზმაილს. ჩ. წ.-ის 105 წელს რომაელმა იმპერატორმა ტრაიანმა ისინი რომს დაუმორჩილა: 1:12,2. 2:3,3 (2). 4:4,7. 5:6,1—5. 8:15,2. 9:საძიებ.; 1,2; 5,3; 10,9. 10:1,4 (2). 12:8,2—4; 4,11. 13:1,2—4—8; 13,3—5 (2); 14, 2—3; 15,1 (2); 16,2. 14:საძიებ. (4); 1.3—4(2); 2,1 (2); 7,3; 12,6; 14,1 (3)—6. 15: საძიებ. (2); 4,4; 5,1 (9)—2—3 (2)—4 (5)—5; 6,2 (3)—6; 10,2.

არავი — 1:6,2. იხ.: არკი.

არამათა (1) — 7:6,2. იხ.: რაუათა.

არამათა (2) — (არკოთა; სკოლათა) — 'Αραμιαθ (ბიბლ.), ქალაქი სირიაში: 10:8,2.

არამათინი (არამოთ, რამათონ) — 'Αραμιαθ, ქალაქი ვილადში: 8:15,5 (2).

არამათონი — 'Αραμιαθ (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 8:12,3; 12,4 (2).

არამელნი — 'Αραμειοι (ბიბლ.), გვიანდელი სირიელები, რომლებიც შესაბამისად ამილუბთან, ასირიელებთან და სხვა ტომებთან ერთად ქნიან სემიტურ ტომს, არამეულს: 1:6,4.

არამოთ — 9:6,1(3); 6,2. იხ.: არამათინ.

არამოთ — "Αραμιο; (ბიბლ.). არამელთა ტომის მამამთავარი: 1:6,4 (2).

არანის (არანოს, არანის) — 'Αρανης (ბიბლ.), აბრაამის ძმა: 1:6,5 (2); 7,1.

არანოს — 1:6,5. იხ.: არანის.

არაოს (რაასინ) — 'Αραό; VL (ბიბლ.), სოფნის მეფის, აღრაზარის მამა: 7:5,1.

არასინ — 9:12,3. იხ.: რაასინ.

არასის — 'Αρασης VL: 9:12,1. იხ.: რაასინ.

არაფოს — "Αραφος, ფილისტიმელ აკმონის მამა: 7:12,1.

არახარის — 'Αραχαρις (ბიბლ.), მაღალი თანამდებობის ასირიელი: 10:1,1.

არახოლას — 'Αραραχόβας; (ბიბლ.), ასირიელთა მეფე, სენაქერიმის ვაჟი: 10:1,5.

არეთუსა — 'Αρεθουσα, ქალაქი იუდეაში: 14:4,4.

არეკემი — 'Αρακέμη VL: 4:7,1. იხ.: პეტრა.

არემანტოს — 'Αρέμαντιος (ბიბლ.), მეფე ნაბუქოდონოსორის კარის დიდებული: 10:8,2.

არეტას — 'Αρετας (აპოკრიფი), მადაინიტელთა (ნაბატელთა) მეფე: 13:15,2; 16,2. 14: საძიებ. (2); 1,2—4 (3); 2,1—3 (2); 5,1 (2).

არვილა — 'Αρβηλα, ქალაქი ქვემო გალილეაში. 12:11,1. 14:15,4.

არევთა — 'Αρειθαι VL: 10:8,5. იხ.: არამათა.

არითეოა — 'Αρειθαιοι (ბიბლ.), ქანანური ტომი: 5:1,2,3.

არითლან — 'Αρειθλγ (ბიბლ.), გადის შვილი: 2:7,4.

არიმათა — 6:6,4—5. იხ.: არმათა.

არიმანონ — 'Αριμανον, ქალაქი გალილეაში: 4:7,4.

არაონ — 'Αριων, იოსებ ტობიატის საქმეთა განმგებელი: 12:4,7 (2); 4,8 (4)—9.

არაოს — 'Αρειος, ლაკედემონელთა მეფე: 13:5,8 (2).

არაოქი — 'Αριουχγ (ბიბლ.), მეფე ნაბუქოდონოსორის სხეულისმცეველთა უფროსი: 10:10,3 (4).

არისტეოს — 'Αριστειος, ბერძენი, ცხოვრობდა ჩ. წ.-მდე III ს.-ში. ბტოლემე ფილადელფმა დაავალა მას იერუსალიმიდან ჩამოეყვანა 72 მეცნიერი და ჩამოეტანა წმინდა წიგნები, რათა ძველი აღთქმა ეთარგმნათ ბერძნულ ენაზე. არსებობს წერილი, რომელიც, ივარაუდება, რომ თვით არისტეოსის მიერ არის დაწერილი და რომლის მიხედვითაც შეიძლება მსჯელობა ამ პიროვნებაზე: 12:2,2 (2)—3(3)—5—6—11—12.

არისტოიდი — 'Αριστειδης, ალიკარნასელი მღვდლის, მეზონის მამა: 14:10,23.

არისტოვულოს (1) — 'Αριστοβουλος, იოანე ვირკანის ვაჟი: 13: საძიებ. (2); 10,2 (2); 11,1 (2)—2 (3)—3; 12,1 (4).

არისტოვულოს (2) — იუდეველთა მეფის, ალექსანდრე იანნეოსის ვაჟი. ჩ. წ.-მდე 69 წელს ხელში ჩაიგდო ტახტი, 63 წელს პომპეიმ დაატყვევა, 49 წელს კეისარმა ორი ლეგიონით გაგზავნა იუდეაში, სადაც გზაზე მოკლეს საწამლაოთ: 13:16,1 (2)—2—3 (2)—5(5). 14: საძიებ. (24) 1,2(4)—3(5)—4; 2,1(5)—2(3)—3(5); 3,1(2)—2(4)—3(3)—4(2); 4,1(3)—2(2)—4(2)—5(2); 5,2; 6,1 (5)—2; 7,3 (2)—4 (4); 8,3—4(2); 12,1; 13,3—7; 14,5; 15,4; 15: საძიებ. (3); 2,5 (2)—6 (2)—7; 3,1 (2)—3 (3)—5; 6,4.

არისტოვულოს (3) — იროდისა და მარიამის ვაჟი: 15:10,1.

არისტოვულოს (4) — ვირკანის ელჩის, ამენტროსის ვაჟი: 14:10,21.

არაიუსოს — 'Αρειουσιος VL (ბიბლ.), ასირიულთა მხედართმთავარი: 1:9,1.

არკი (აკი, არაკი) (1) — 'Αρχα, ქალაქი ლიბანის მიდამოებში: 5:1,22 (2).

არკი (2) — 'Αρχη: 4:4,7. იხ.: პეტრა.

✓ არმათა (არიმათა, არმათონ, რამათან), 'Αρμαθ (ბიბლ.), ქალაქი ეფრაიმში: 6:3,3; 4,1—4; 13,5.

არმათონ 6:7,5. იხ.: არმათა.

არნონ (არნოს) — 'Αρνω (ბიბლ.), მდინარე მოაბიტელთა და ამორიტელთა საზღვარზე: 4:5,1—2.

არნოს — 4:5,1. იხ.: არნონ.

აროე — 'Αρω (ბიბლ.), ზენიაშენის ვაჟი: 2:7,4.

არონ — 3:8,1. იხ.: აარონ.

არარანი — 'Αρρανη VL: 1:19,4 (2). იხ.: არანის.

არსაკი — 'Αρσακης (ამოკრიფ.), პართთა მეფე: 13:5,11 (2); 8,4 (2). 15: საძიებ.

არსი — 8:12,4. იხ.: თარსი.

- არსინო (1) — 'Αρσίνη, პტოლემე ფილადელფის მეუღლე: 12:2,6.
- არსინო (2) — ეგვიპტის მეფის, პტოლემე აულეტის ქალიშვილი: 15:4,1.
- არტავაზი — 'Αρταβάζης, სომხეთის მეფის, ტიღრან დიდის ვაჟი: 15:4,3.
- არტაქსაროს — 'Αρταξάρως VL: 7:5,1—2—3—4 (2). იხ. აღრაზაროს.
- არტაქსერქსი (1) (ასტარქსესტი, კამეფსის) — 'Αρταξέρξης (ბიბლ.), 1: საძიებ.; 6,1 (2)—5—6—12—13.
- არტაქსერქსი (2) — სპარსელთა მეფე არტაქსერქსი II (ჩ. წ.-მდე 404—361 წწ.). მოკლა თავისი ძმა კირი. 387 წელს ბერძნებს დაუზავდა: 11:7,1 (2).
- არტაქსია — 'Αρταξία, სომხეთის მეფე, არტავაზის ვაჟი: 15:4,3.
- არტემი — 'Αρτεμις, ნადრობისა და ღამის სინათლის ქალმერთი, ზევსისა და ლატონას შვილი, აპოლონის ტყუპისცალი, რომელმან დიანას სახელწოდებით არს ცნობილი: 15:4,1.
- არტემიდე — 12:9,1(2). იხ.: არტემი.
- არტემონ — 'Αρτέμων, ეფესელთა განმგებელი: 14:10,12.
- არუდეოს — 'Αρσῆδος (ბიბლ.), ქანანის ვაჟი: 1:6,2.
- არუციოს — 'Αρσάκης; (ბიბლ.), ქანანის ვაჟი: 1:6,2.
- არუკეონი — 'Αρσάκης; (ბიბლ.), ქანანის ვაჟის, არუციოსის შთამომავლები: 5:1,23.
- არურა (ასსურია) — 'Αρσάρ (ბიბლ.), ადგილი ისრაელში: 6:12,4.
- არფაქსადი — 'Αρφαξάδης (ბიბლ.), სემის ვაჟი: 1:6,4 (3); 6,5 (2).
- არქელაოს — 'Αρχέλαιος, კაპადოკიის მეფე: 15:4,3.
- ახავილოს — 'Ασαβήλος (ბიბლ.), ბენიამინის ვაჟი: 2:7,4.
- ახაილოს (ახალოს) — 'Ασάβηλος (ბიბლ.), მხედართმთავარ იოაბის ძმა: 7:1,3(5); 11,7.
- ახალოს — 7:1,5. იხ.: ასაილოს.
- ახამო — 'Ασαμος (ბიბლ.), დავითის ძმა, იესეს ვაჟი: 6:8,1.
- ახამონელნი — 'Ασαμωνάϊοι, იუდეველი გმირის, იუდა მაკაბელის შთამომავლები: 14:16,4.
- ახამონეოს — 'Ασαμωνάϊος, ასამონელთა დინასტიის მამამთავარი, იუდა მაკაბელის პაპა: 11:4,8. 12: საძიებ. 14:16,4.
- ახანოს — 'Ασανος (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე: 8: საძიებ.; 11,3—4; 12,1 (2)—2 (2)—3 (2)—4 (3)—6.
- ახაფო (1) — 'Ασάφου (ბიბლ.), ეკლესიის გუნდის მონღერალი იერუსალიმში: 11:4,2.
- ახაფო (2) — 'Ασάφου (ბიბლ.), ადგილი ტრანსიორდანიში: 13:12,5.
- ახენეთი — 'Ασένθη; (ბიბლ.), იოსების ცოლი, მღვდელ პეტეფრეს ასული: 2:6,1.
- ახვირია — 11:8,5. იხ.: სურია (1).
- ახია — 'Ασία (ბიბლ.), სელევკიდების სირიული სამეფო: 1:6,1—2—4; 9,1. 10:1,4; 5,1; 11:1,1; 5,2; 8,3 (2)—5; 12: საძიებ., 1,1; 3,1 (2)—3; 4.10. 13:3,4; 4,7—8; 5,8. 14:7,2 (2); 10,1—9 (3); 12,2—3(3).

- ახიანელნი — 'Αχιανόν, ასიის მკვიდრნი: 5:6,4.
- ახინიოს (ასინიოს) ღაიოს პოლიონ (პოლიონ) — 'Αχίνιος Γάιος Πολίων, დიდებული რომაელი, ისტორიკოსი და კონსული: 14:8,3.
- ახირ — 'Αχιρ LV: 1:19,7. იხ. ასიროს.
- ახირიტნი — 'Αχιριται, ასირის შთამომავლები: 5:1,22.
- ახიროს (ასირ, ასიროს) — 'Αχιριος (ბიბლ.), იაკობის ვაჟი მხევალ ზელფასგან: 2:7,4 (2).
- ასკალონ (ასკარონ) — 'Ασκαλών (ბიბლ.). ფილისტიმელთა ქალაქი: 5:1,22; 2,4. 6:1,2; 9,5. 12:4,5. 13:4,4; 5,5—10. 14:7,4; 8,1—3; 10,3.
- ასკალონელნი — 5:8,6. 12:4,5. იხ.: ასკალონიტნი.
- ასკალონიტელნი — 12:4,5. 13:4,4; 5,5. 14:1,3. იხ.: ასკალონიტნი.
- ასკალონიტნი (ასკალონელნი, ასკალონიტელნი) — 'Ασκαλωνίται (ბიბლ.), ასკალონის მცხოვრებნი: 6:1,1 (2).
- ასკარონ — 5:3,1. იხ.: ასკალონ.
- ასკლიპადოს — 'Ασκληπιόδος, ათენელი მღვდლის, ღიონების (2) მამა: 14:8,5.
- ასორ (დორო [2]) — 'Ασώρ (ბიბლ.), ქალაქი გალილეაში: 5:5,1—4.13:5,7.
- ასოქი — 'Ασάχις, ქალაქი ქვემო გალილეაში: 13:12,4.
- ასიოს მინას — 'Απιος Μηνάς, დიდებული რომაელი: 14:10,10.
- ასიოს ტიტოს ვალბოს (ველვოს, ვალვოს) — 'Απιος Τίτος Βάλβιος (Βέλβιος), რომაელი ვლჩი: 14:10,13—19.
- ასიოს ტიტოს მენანდროს — 'Απιος Τίτος Μένανδρος, რომაელი დიდებული: 14:10,19.
- ასხარონ — 'Ασάραυ LV (ბიბლ.), რუბენის ვაჟი: 2:7,4.
- ასინიოს ღაიოს პოლიონ — იხ.: ასინიოს ღაიოს პოლიონ.
- ასხიროს — 7:2,2. იხ.: ასიროს.
- ასხურის — 'Ασσυρις (ბიბლ.), დადანის ვაჟი: 1:15,1.
- ასხური — 6:14,8. იხ.: არურა.
- ასტავარნი — 'Αστάβαροι: 1:6,2. იხ. სავათიენლნი.
- ასტავორას — 'Ασταβόρας, მდინარე ეთიოპიაში: 2:10,2.
- ასტაბოს — 'Ασταπος, მდინარე ეთიოპიაში: 2:10,2.
- ასტარტა — 'Αστάρτα (ბიბლ.), ომისა და სიკვდილის ქანანეველთა ქალღმერთი, ქალაქის სიმაგრეების დამცველი. მას აღაპიანებს სწირავდნენ მსხვერპლად: 6:14,8. 8:5,3.
- ასტარქსეხტი — წ. 11 საძიებ. იხ.: არტაქსერქა.
- ასტავხოს — 'Ασταύχος (აპოკრიფ.), მიდიელთა მეფე, დარიოსის მამა, რომელმაც კირთან ერთად მონაწილეობა მიიღო ბაბილონის დამხობაში: 10:11,4.
- ასხურელნი — 10:1,5; 9,7. იხ.: ასურნი.
- ასხური, ასხურნი (ასური, ასურნი, ასურელნი, ასურიელნი, ასურნი [1], ასურელნი) — 'Ασσυρίαι, -οι (ბიბლ.), ასირიის მცხოვრებნი: 9: საძიებ.; 11,1; 12,3; 14,2. 10:1,2—3(2)—4 (4); 2,2; 4,5; 5,1.

- ახურელნი (ასურიელნი) — 1: საძიებ. (2); 9,1 (5); 10,1—2(2). 11:2,1: 4,3; 7,2. იხ.: ასურნი.
- ახურია — 'Assuria (ბიბლ.), უძველესი ძლიერი სემიტური სახელწოდება წინა აზიაში. ჩ. წ.-მდე VII ს-ში მან შეწყვიტა არსებობა: 1:15,1.
- ახური, ასურნი — 1:6,4. 9: საძიებ. (4); 11,1 (4)—3; 12,3(3); 13,1—3; 14,2 (4)—3. 10: საძიებ. (2); 1,1 (2)—4(2). 11:8,4. იხ. ასური, ასურნი.
- ასურიელნი — 5: საძიებ. 6:5,6. იხ.: ასურნი.
- ასურას — 'Assura (ბიბლ.), სემის ვაჟი: 1:6,4.
- ასურეთის ღელე — ძიღე შურია: 1:6,4. იხ.: სურია (2).
- ახხურელნი — 5:3,3. იხ.: ასურნი.
- ასურნი (1)—5:3,2. იხ.: ასურნი.
- ასურნი (2)—8:15,3. იხ.: სურნი.
- ასფათინ — 6:2,1. იხ.: მასფათა (2).
- ასფალტიდის ტბა — 9:1,2; 10,1. იხ.: ასფალტიტის ტბა.
- ასფალტიტის (ასფალტიდის) ტბა — 'Asphaltitis Ἰμαθ. მარილიანი ტბა პალესტინის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში. ჩადინება მდინარე იორდანში. ბიბლიური გადმოცემით, ის წარმოიქმნა სოლომოსა და გომორას ადგილას. მას მკვდარ ზღვასაც უწოდებდნენ: 1:9,1. 4:5,1. 15:6,2.
- ახფარ — 'Asfar (აპოკრიფ.), ადგილი იუდეაში: 13:1,2.
- ახხანაზოს — 'Aschanazos VL (ბიბლ.), გომერის ვაჟი: 1:6,1.
- ახხანაზნი (რიგინნი) — 'Aschanazoi (ბიბლ.), გომერის ძის, ახხანაზის შთამომავლები: 1:6,1.
- ატილიოს სექსტოს ესომიას ხესრანოს — 'Attilios Sekestos Aschanazos, დიდებული რომაელი: 14:10,19.
- ატტიკოს — 'Attikos (ბიბლ.), ქალაქი ასირის ტერიტორიაზე: 5:1,22.
- აფეკა — 'Aphaca (ბიბლ.), ქალაქი პალესტინაში: 8:14,4 (2).
- აფერან (იაფერო) — 'Apheras (ბიბლ.), აბრაამის და ქეტურას ვაჟი: 1:15,1.
- აფესტოს (იფესტოს) — 'Aphastos, ღმერთი, რომლის ქურუმი იყო ეგვიპტის ფარაონი: 10:1,4.
- აფრა (1) — 'Aphra (ბიბლ.), აბრაამის და ქეტურას ქალიშვილი: 1:15,1.
- აფრა (2) — ქალაქი ჩრდილოეთ აფრიკაში: 1:15,1.
- აფრიკა (აფრიკია, აფრისკი) — 'Aphrica, ფუტის მიერ გაშენებული ტერიტორია, რომელსაც ადრე ეწოდებოდა ფუტი, შემდეგ—ლიეკა: 1:6,2; 15,1.
- აფრიკია — 14:10,1. იხ.: აფრიკა.
- აფრისკი — 1:15,1. იხ.: აფრიკა.
- აფსალომოს (1) — 'Absalom, ასაშენელ სიზონის მეგობრის, იონათოს მამა: 13:6,4.
- აფსალომოს (2) — ასაშენელთა მეფის, არისტობულ 11 ბიძა და სიმამრი: 14:14,4.
- აფსანის — 'Apsanis (ბიბლ.), ისრაელიტი მოსამართლე: 5:7,13—14.
- აქაიზას — 'Achaias VL (ბიბლ.), მანას მეფის ღელა: 10:3,1.
- აქეზას — 'Achaias VL: 6:13,10. იხ.: აქინას.

- აქემეოს — 7:12,4. იხ.: ახამანოს.
- აქია — 'Αχις (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 8:7,7—8; 8,2; 11,1 (2).
- აქიალა — 'Αχιλ (ბიბლ.), მეფე ოზიას დედა: 9:10,3.
- აქიაოს — 'Αχις, იროდი დიდის ძმისწული: 15:7,8.
- აქიახ — 'Αχις VL (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 6:6,2.
- აქილაოს — 'Αχιλαος VL: 7:11,8. იხ.: აქილოს.
- აქილოს (აქილას) — 'Αχιλος (ბიბლ.), ოსათფოსის მამა: 7:5,4.
- აქინადაოს — 'Αχινάθ (ბიბლ.), გალილუას მთავარი სოლომონის მმართველობის დროს: 8:2,3.
- აქინას (აქემას) — 'Αχιν (ბიბლ.), დავითის ცოლი, ამნონის დედა: 7:1,4.
- აქიმას (1) (აქიმონ) — 'Αχιμας (ბიბლ.), მღვდელმთავარ სადოკის შვილი: 7:10,4 (4)—5. 10:8,6 (2).
- აქიმას (9) — 'Αχιλος (ბიბლ.), „დიდი ველის“ მმართველი მეფე სოლომონის დროს: 8:2,3.
- აქიმონ — 7:9,2. იხ.: აქიმას (1).
- აქისტოვოს — 6:6,5. იხ.: აქიტოვოს.
- აქიტოვოს (აქისტოვოს) — 'Αχιτ (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, სადოკის მამა: 8:1,3 (2).
- აქიტოვადოს (აქიტოვადოს) — 'Αχιτ (ბიბლ.), აბესალომის მრჩეველი: 7:9,2 (4)—5 (2)—6(5)—7—8 (2).
- აქსიორამოს — 'Αξιωμας, მღვდელი: 10:8,6 (2).
- ალავა — 'Αλαβ (ბიბლ.), ციხე-სიმაგრე პალესტინაში: 13:16,5.
- ალათარქიდი კნიდიელი — 'Αλατάρχιδης ὁ Κνιδίαιος, ბერძენი ისტორიკოსი და გეოგრაფი: 12:1,1 (2).
- ალათოკლეო — 'Αλατοκλής, ათენელი მთავარი: 14:8,5.
- ალალლა (ემატელნი) — 'Αλαλα (ბიბლ.), ქალაქი მოაბში: 14:1,4.
- ალალოს — 'Αλαλος (ბიბლ.), ამალეკიტა მეფე: 6:7,2—4.
- ალარის (ალარინ) — 'Αλαρι (ბიბლ.), ისმაილის დედა: 1:12,3.
- ალრიპპა (მარკოს ალრიპპა) — 'Αλριππας, იროდის მეგობარი, აფუესტის სიძე: 12:3,2 (3). 15:9,3; 10,2 (2)—3 (4).
- ალრიპპადა — 'Αλριππιδας: 13:13,3. იხ.: ანთილონ.
- ახავონ — 'Αχάμων (ბიბლ.), სამარიის ქალაქისმთავარი: 8:15,4.
- ახავოს (ახაოს) — 'Αχავ (ბიბლ.), ამარინის ვაჟი, სამარიის მეფე: 8: საძიებ.; 12,5. 13,1—2—4 (2)—5(2)—6 (2)—7—8 (4); 14,1 (6)—2 (6)—4 (4)—5 (2); 15,1—3 (4)—4 (9)—5(4)—6 (4). 9: საძიებ. 1,1 (2)—4; 2,1 (2)—2,3,1; 4,1—2 (6); 5,1—2; 6,1 (2)—3 (2)—5 (6)—6 (7); 7,1—4; 12,3 (2).
- ახახის — 'Αχάθ (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე: 9: საძიებ.; 12,1 (2)—2; 13,1.
- ახამანოს (აქემეოს) — 'Αχάμαν (ბიბლ.), ვერხელაოსის ვაჟი: 7:11,4.
- ახანის — 'Αχάν (ბიბლ.), ნაბუქოდონოსორის საჟურისი: 10:10,2.
- ახაოს — 7:5,2. 8: საძიებ. (2); 13,2—8(2); 14,3. იხ.: ახავოს.

ახაროს — Ἄχαριος (ბიბლ.), იუდეველი, ზებედეს ვაჟი, რომელმაც მიითვისა „ხლამუდა სამეფუფო, ოქრომასაგან ქსოვილი“ 5:1,10.

ახონოს (ახონოს) — Ἀχόνιος (ბიბლ.), იერუსალიმელი დიდებული: 11:5,4.

ახონოს — 11:5,4. იხ.: ახონიოს.

ახრათეოს — Ἀχραθεις (ბიბლ.), დედოფალი ქსთურის საკურთხის: 11:6,7.

აჰრონ — 4:2,4. იხ. აარონ.

ბაბილოენი — 1: საძიებ., 10: საძიებ. იხ.: ბაბლონი (1).

ბაბულოენი — 1:4,3. იხ.: ბაბულონი (1).

ბაბულოენელი (ბაბილოენელი, ვაველოენელი, ვაველოენელი, ვაველოენელი) — Βαβυλωνίαι (ბიბლ.), ბაბილონის მკვიდრნი: 1:6,2.

ბაბილოენელი — 10:2,2. იხ.: ბაბულოენელი.

ბაბულონი (1) (ბაბილოენი, ბაბულოენი, ვაველონი, ვაველონი, ვაველონი, ვაველოენი) — Βαβυλών (ბიბლ.), ბაბილონის მონარქიის დედაქალაქი, აგებული ჩ. წ.-მდე IV ათასწლეულში. ჩ. წ.-მდე 538 წ.-ს სპარსელებმა დაიპყრეს, 331 წ.-ს — ალექსანდრე მაკედონელმა, 126 წელს სპარსთა მიერ გაიძარცვა და ნაწილობრივ დაიწვა. ჩ. წ.-ის 115 წ.-ს მისგან ნანგრევებოდა იყო დარჩენილი.

ბაბულონი (2) (ვაველონი) — Βαβυλωνίαι (ბიბლ.), ბაბილონის მონარქია — უძველესი სახელმწიფო მესოპოტამიაში დაუდგენელი სახლკრები და ეთნოგრაფიული შემადგენლობით: 1:4,3 (2).

ბანაკი — იხ. მანალი.

ბეთლემ (ვითლეემო, ვითლეემო, ვითლეემ, ვითლეემო, ვითლეემ, ვითლეემო) — Βηθλέμ (ბიბლ.), იუდეველთა ქალაქი პალესტინაში. ძველი აღთქმის მიხედვით, საშობლო დაეთ მფვის, ახალი აღთქმის მიხედვით — იესო ქრისტესი. 5:9,2.

გალადინელი — Γαλαθιῆται: 5:7,6. იხ.: ლალადიტენი.

გადადა — 6:13,1. იხ.: ელნადი.

გადეონ — Γεδων (ბიბლ.), ისრაელიტი მოსამართლე: 5: საძიებ., 6,2—3 (3)—4 (4)—5 (7)—6 (2)—7; 7,2 (2). 6:5,6. 7:7,2.

გავალილო (ღაფა [2], ღავალა [1]) — Γαβλι VL (ბიბლ.), ქალაქი ბენიამენის კუთვნილ ტერიტორიაზე: 6:6,1.

გაერონ — 7:3,2. იხ.: ქერონ.

გეთლა — Γεθλα (ბიბლ.), ქალაქი ისრაელში. ზუსტი ადგილმდებარეობა დაუდგენელია, სავარაუდოა იერუსალიმის მახლობლად: 6:13,6.

გილგუე — 6:14,7. იხ.: გილუე.

გილოეოს — 15:2,6 (3). იხ.: ვედელიოს.

გილოის — Γιλγαι VL (ბიბლ.), სიქიმელი, აბიშელქის მოწინააღმდეგე: 5:7,3 (2)—4 (6).

გილომონელი — Γελομωνεις (ბიბლ.), იუდეის მთიანი რაიონის, გელმონის მკვიდრი: 7:9,2.

გენისარის ტბა — Γεννησαρις ἕδαια, გალილის ტბის სამხრეთ-დასავლეთ ნაპირზე, გენისარეთის ტერიტორიაზე მდებარე ტბა: 5:1,22. 13:5,7.

გერარა (გერარო, გერარონთი) — Γεραρα (ბიბლ.), სამხრეთ პალესტინის ქალაქი: 1:12,1.

გერარიტილი — Γεραριτις, გერარას ოლქი: 8:12,2.

გერარო — 8:12,2. იხ.: გერარა.

გერარონთი — 1:18,2 (2). იხ.: გერარა.

გერასინელნი — Γερασινος, ტრანსიორდანიიაში მდებარე გერარას მკვიდრნი: 13:15,5.

გერგესეო — Γεργεσιος (ბიბლ.), ქანანის ვაჟი: 1:6,2.

გესირონნი — Γεσιραι (ბიბლ.), ტრანსიორდანიიაში მდებარე გესსურას მკვიდრნი: 7:1,4.

გესსურა — Γεσισαρα (ბიბლ.), ტრანსიორდანიიაში მდებარე ტერიტორია: 7:8,3—4.

გვირონი (1) — Γιβρων VL: 7:1,5 (3)—6; 2,1—2 (3); 9,1. იხ. ქვირონი.

გვირონი (2) — Γιβρων LV: 8:8,1. იხ.: ლავრონი (1).

გითა — Γιθα, ადგილი ილუმაში: 14:15,10.

გილგუე (გელგუე) — Γελβια (ბიბლ.), შთის სახელწოდება: 6:14,2.

გიმოს — Γιμων VL: 8:12,3. იხ.: იოს (2).

გიონ — Γιων (ბიბლ.), ეგვიპტის მდინარე ნილოსი: 1:1,3.

გირა — Γιρα (ბიბლ.), მეფე საულის ნათესავის, სემის მამა: 7:9,4; 11,2; 15,1.

გირაერა — 8:13,6. იხ.: იეზერელა.

გირახოს — Γιρασιος VL (ბიბლ.), ბენიამენის ერთ-ერთი ვაჟი: 2:7,4.

გიროს — Γιρας (ბიბლ.), მოსამართლე იუდის მამა: 5:4,2.

გიროსის — Γιρασι (ბიბლ.), ლევის ვაჟი: 2:7,4.

გიროსი — Γιρασι (ბიბლ.), მოსეს ვაჟი: 2:13,1 (2).

გიტა — 6:2,1. იხ.: გიტტა.

გიტტა (გიტა, ტიტა) — Γιτα (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ქალაქი: 6:1,2; 12,3—3; 13,10; 8:1,5. 9:1,5; 8,4; 10,3; 13,3.

გიტტმონი (გიტტნი) — Γιταμι (ბიბლ.), გიტტის მცხოვრებნი: 7:9,2; 10,1.

გიტტნი — 6:12,2; 13,10 (2); 14,1—5. იხ.: გიტტელნი.

გიორთა ღელე — τησ καισάνσ τωσ Γιγάντων (ბიბლ.), ადგილი იერუსალიმის მახლობლად: 7:4,1.

გოდება — Κλασμιανες (ბიბლ.), ტყიანი ადგილი იერუსალიმის მახლობლად: 7,4,1.

გუგი — 'Ωγύγη (ბიბლ.), მუხა, რომლის მახლობლად დაემკვიდრა აბრაამი ქვირონში: 1:10,4.

დავიდი (დავითი) — Δαβιδ (ბიბლ.), ისრაელის მეორე მეფე (ჩ. წ.-მდე 1055—1015 წწ.). ბეთლემის მკვიდრი, იესეს უმცროსი ვაჟი. სიყმაწვილეში მწყემსავდა ცხვრებს. სახალხო გმირად გადაიქცა მას შემდეგ, რაც დაამარცხა ფილისტიმელი გოლიათი. გაგებდა ფილისტიმელებთან ბრძოლაში საულის

დალუპვის შემდეგ. არის ფსალმუნის ავტორი. 5:9,4(2). 6: საძიებ. (5); 3,1(3)—2(3); 9,2(2)—3—4(3)—5; 10,1(3)—2(4)—3(3); 11,1(4)—2(4)—3(2)—4(5)—5(3)—6—8(2)—9(6)—10; 12,1(2)—2(3)—3—4(3)—5(2)—8; 13,1(4)—2(5)—3(2)—4(6)—6(5)—7(3)—8(3)—9(6)—10(8); 14,1—2—5(6)—6(5); 7: საძიებ. (8); 1,1(2)—3(6)—4(8)—5(4)—6(2); 2,1(2)—2(6); 3,1—2(3)—3(2); 4,1(2)—2(2)—4(2); 5,2(2)—3—4(2)—5; 6,1(5)—2—3; 7,1(2)—4—5; 8,1—2—4; 9,1—2(4)—3—4(2)—5(2)—6(3)—7(4)—8(3); 10,1(2)—2(5)—3—4(5)—5; 11,1(6)—2—3—4—6(2)—8; 12,1—2(3)—3—4(2); 13,1—2—4(3); 14,2—4(4)—6—7(3)—10—12(2); 15,1—3. 8:1,1—3; 2,6—9; 4,2—3; 7,5(2)—6(2)—7; 8,3(2)—5; 10,3; 11,1—2; 12,6. 9:3,2; 4, 6(3); 5,1; 7,1—2(2)—4; 8,3; 9,2; 13,3; 14,1; 10:4,1—4; 8,4; 11:3,10; 4,2—8. 13:8,4(2).

დავითი — 7:1,3. იხ.: დავიდი.

დათამოს (დათან) — Δαθμης (ბიბლ.), ისრაელიტი: 4:2,2.

დათან — Δαθαν: 4:3,1 (3)—2—3. იხ.: დათამოს.

დაილის — Δαήλης VL (ბიბლ.), იუკტანის ვაჟი: 1:6,4.

დალაღი — Δαλᾶη (ბიბლ.), ფილისტიმელი ქალი: 5:8,11 (2).

დალანის — Δαδᾶνης (ბიბლ.), აბრაამის შვილიშვილი, სურის შვილი: 1:15,1.

დამასკელნი (დამასკიენლნი, დამასკოელნი) — Δαμασκηνοί (ბიბლ.), დამასკოს მცხოვრებნი: 9: საძიებ. (2).

დამასკიენლნი — 7: საძიებ. 8:12,4. 9:4,6(2); 8,5; 12,1—3(3). 13:15,1. იხ.: დამასკელნი.

დამასკო — Δαμασχος (ბიბლ.), მსოფლიოს ერთ-ერთი უძველესი ქალაქი. მის დაარსებას მიაწერენ ნოეს შვილთაშვილიშვილ უზას. დავითის დროს დამოუკიდებელი სამეფო რეზიდენცია იყო. განუწყვეტლივ ებრძოდა იუდეისა და ისრაელის სამეფოებს. დამოუკიდებლობა დაკარგა ჩ. წ.-მდე VIII ს.-ში და სირიასთან ერთად შევიდა ალექსანდრე მაკედონელის მონარქიაში: 1:6,4; 7,2(2); 10,1. 5:1,22. 7:5,2(2)—3. 8: საძიებ. 13,7; 14,1—4. 9: საძიებ. (5); 12,1—3(2). 11:2,2; 8,3. 13:5,5—10; 13,4; 15,1(4)—2; 16,3. 14: საძიებ. 2,3(2); 3,1—2(2)—4; 9,5; 11,7. 15:4,2.

დამასკოელნი — 15:9,5. იხ.: დამასკელნი.

დან (დანოს) — Δᾶν (ბიბლ.), აკობის ვაჟი: 1:19,7.

დანის (დანტიდოს) — Δανίς (ბიბლ.), ებრაული ტომი: 3:6,1.

დანა — Δᾶνα (ბიბლ.), დამასკელთა მეფის განმგებლობაში მყოფი ქალაქი: 5:3,1. 8:8,4(2); 12,4.

დანაინნი (დანეტელნი) — Δανιθαι (ბიბლ.), დანის ტომის წევრები: 5:3,1(2).

დანაილოს (1) — Δανιηλος (ბიბლ.), დავითის ვაჟი აბიუვასაგან: 7:1,4.

დანაილოს (2) (ვალტასარ) — Δανιηλος (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 10:10, 1(2)—2(3)—3(5)—6—4(3)—5(3); 11,2—3(2)—4(2)—5(2)—6(11)—7(10). 11:8, 5. 12:7,6.

დანაილნი — 5:1,22. 8,2. იხ.: დანაინნი.

დანატიდოს — 7:2,2. იხ.: დანის.

დანოს (1) — Δᾶνος (ბიბლ.), წყარო იორდანიაში: 1:10,1

დანოს (2) — 2:7,4(2). იხ.: დან.

დაონი — იხ.: აპოლონიოს დაონი.

დარიოს (1) — Δαρειος (ბიბლ.), მიღთა მეფე: 10:11, 2—4 (2)—5 (3)—6 (3)—7.

დარიოს (2) — (ბიბლ.), ვისპასტოსის ძე. სპარსელთა მეფე, რომელმაც აუწინა იუდეულებს ტაძარი: 11: საძიებ. 2,2; 3,1(3)—2(2)—8—9(2); 4,1—3—4—5—6—7(4)—9(3); 5,1. 15:11,1.

დარიოს (3) — (ბიბლ.), დარიოს 111, კოდომანუსი, სპარსელთა უკანასკნელი მეფე: 11:7,2; 8,1—2(2)—3(6)—4(2)—5. 12:1,1.

დახია — Δαχια: 1:20,3. იხ.: სიირონ.

დაღონ (1) — Δαγών (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ლმერთი: 6:1,1 (2); 4,4 (2)—5.

დაღონ (2) — სიმაგრე იერიხოს მახლობლად: 13:8,1.

დაფნე — Δαφνη (აპოკრიფ.), ადგილი ანტიოქიის მახლობლად: 14: 13,1; 15,11.

დევორა (დევიორან) — Δεβραη LV (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი ქალი: 5: საძიებ.; 5,3—4 (2); 6,1.

დევორან — 5:5,2. იხ.: დევიორა.

დეღტა — Δελτα, ადგილი ეგვიპტეში: 14:3,2.

დიათემა — Διαθημα, ცხენ-სიმაგრე გალაადში: 12:8,1.

დილიელნი — Δηλιοι, კუნძული დილოს მცხოვრებნი, რომელთაც მათ კუნძულზე მცხოვრები ებრაელები სამხედრო სამსახურისაგან გაანთავისუფლეს: 14: 10,14.

დილიო — Δηλιον VL: 14:3,3. იხ. დიო [1].

დილო — Δηλιος (აპოკრიფ.), კუნძული ეგოსის ზღვაში: 14:10,8.

დინენეტოს — Δημηναετος, პლოტემიდის მოქალაქე: 13:12,3.

დამიტრიოს I — სელევკიდ IV შვილი, შემდგომში — სირიის მეფე, მოკლა ანტიოხოს V: 7:15,3. 12: საძიებ.; 10,1(2)—2(2)—3(2)—4—6; 11,1, 13: საძიებ. (4); 1,5; 2,1(3)—2(5)—3(2)—4(7); 4,1(2)—3.

დამიტრიოს II ნიკატორ (ნიკანორ [4]) — Δημητριος Νικατωρ, სელევკიდი, შვილი დამიტრიოს 1: 13: საძიებ. (4), 4,3 (2)—7 (7)—8—9 (8); 5,1 (2)—2—3 (6)—4 (2)—5 (5)—6 (3)—7 (2)—10 (3)—11; 6,1; 7,1 (4); 8,4; 9, 3 (4); 10,1.

დამიტრიოს III აკერო — Δημητριος "Αχαριος, სელევკიდი, შვილი ანტიოხოს VIII, გრაბლად წოდებულის, დაამარცხა ალექსანდროს იანნიოსი: 13: საძიებ.; 13,4 (2)—5; 14,1 (4)—2—3(4).

დამიტრიოს — გამალას კომენდანტი: 13:15,3.

დამიტრიოს ფალსიეც — Δημητριος Φαλσηεις, ათენელი, პტოლემეოს ძმა-მოყვარის (ფილადელფოსის) მრჩეველი: 12:2,1 (2)—4 (2)—13—14 (2)—15.

დამიტრიოს დადარელი — Δημητριος, გათავისუფლებული მონა: 14:4,4.

დამოტელი — Δημοτηλης, სპარტელი, სპარტელთა მეფის, არიოსის ულჩი: 13:5,2(2).

დინა — Δεινα (ბიბლ.), იაკობისა და ლიას ქალიშვილი, რომელიც „განზარწნა“ ემპორის მეფის ძემ, სვიქემმა: 1:19,7; 21,1 (2); 2:7,4.

დიო (1) (დილიო) — Διον, ქალაქი ქვემო სირიაში: 14:4,4. 15:5,1.

დიო (2) — Διον, ქალაქი მაკედონიაში: 11:8,5.

დიო (3) — Διος, ნოემბრის თვის მაკედონური სახელწოდება: 1:3,3.

დიო (4) (ოლუმპოას დიოს) — Ζεὺς (ბიბლ.). ძველი ბერძნული რელიგიის მთავარი ღმერთი, კრონოსისა და რეას შვილი, პოსეიდონის და პლუტონის ძმა. თავისი ადგილსამყოფელის, ოლიმპის მთის მიხედვით მას ოლიმპიონისაც უწოდებენ: 1:4,3. 14:3,1.

დიოგენი — Διογένης, ალექსანდრე იანწოსის მეგობარი: 13:16,2.

დიოდორი (1) — Διόνωρος VL, ირაკლის (პერსიის) ვაეიშვილი: 1:15,1.

დიოდორი (2) — ვირიან 1 ელჩი: 13:9,2.

დიოდოტი ტრუფონ — Διόδοτος Τρύφων, სირიელი, სელევკიდების ტრონის უზურპატორი: 13:5,1.

დიოკლირი — Διόκληρος (ბიბლ.), ქალაქ ვითლემიტიდის მმართველი სოლომონ მეფის დროს: 8:2,3.

დიოკლეხ — Διοκλῆς, ბერძენი ისტორიკოსი: 10: 11,1.

დიონესიო (1) — Διονύσιος, ათენელი მღვდელი, ასკლიპიადის ვაჟი: 14:3,5.

დიონესიო (2) — ათენელი მოსამსახურე: 14:8,5.

დიონესიო (3) — ათენელი მოსამსახურის, დიონუციოსის მამა: 14:8,5.

დიონესიო (4) — 13: საბიებ.; 15,1. იხ.: ანტროხოს დიონესიო.

დიონესიოს ტრიპოლელი — Διονυσίου τοῦ Τριπολίτου. ტრიპოლის ტრანხი: 14:3,2.

დიოს — Διός, ფონიციელთა ისტორიის დამწერი: 8:5,3(2).

დირომოს — 7: საბიებ. იხ.: იერომოს (1).

დილათ — Διλάθ: 1:1,3. იხ.: ტილრის.

დიდიოს — Δάδισ (ბიბლ.), დავითის ერთ-ერთი ვმირს, ელვაბარის მამა: 7:12,4.

დიოთან — Διόθεος (ბიბლ.), ქალაქი სამარიაში: 9:4,3.

დიოკოს — Δώκος (ბიბლ.), საულის მონა: 6:12,1—4—6—8.

დილოველლა პოპლიოს — Διλοβέλλα Πόπλιος VL, რომაელი კონსული: 14:10, 9—11—12; 12,3.

დიმეტრიოზ დიოს და ალვიანოს — Διμήτριος Γάιος καὶ Ἀλβίνος, კონსული: 14:14,5.

დირა (1) (დორი, დრონნი) — Διρα (ბიბლ.), ფონიციელთა სანაჯსადგურა ქალაქი: 13: საბიებ.; 7,2 (2); 12,2 (2). 14:4,4. 15:9,6.

დირა (2) — Διρα LV (აპოკრიფ.), ქალაქი იდუმებაში: 13:6,5. 14:5,3.

დორიელნი — Δωριεῖς: 3:6,6.

დორის — Δωρίς, იროდი დიდის პირველი ცოლი: 14:12,1.

დორი (1) — 5:1,22(2). იხ.: დორა (1).

დორი (2) — 8:6,1. იხ.: ასორ.

დოროს — Δωρος (ბიბლ.), ისრაელიტა ქალაქი: 6:14,2 (2).

დოროთეოს (1) — Δαρθουσι, პტოლემეოს ფილადელფოსის ერთ-ერთი დიდებულითაგანი: 12:2,12 (3)—13.

დოროთეოს (2) — იუდეველი, ელჩის, ალექსანდრეს მამა: 14:8,5.

დოროთეოს (3) — მღვდელმთავარი: 14:8,5.

დოსითეოს (1) — Δοσιθεος, იუდეველთა ელჩის, სიმონის მამა: 13:9,2.

დოსითეოს (2) — ვირკან მეორის ალექსანდრიელი ელჩი: 14:10,18.

დოსითეოს (3) — ვირკან მეორის შვეგობარი: 15:6,2(4); 7,8—10.

დრონნი — 8:2,3. იხ.: დორა (1).

დრუმო — Δρυσος, კარმილის მთასთან მდებარე ტყიანი ადგილი: 14:13,3.

დრუმა — Δρυσμα (ბიბლ.), აბიმელეჰის დედა, გედონის ხარკა: 5:7,1.

დრუსო — Δρυσος, სიმეგრე ლაზას ნავსადგურში: 15:9,6.

დრუსოს — Δρυσος, კესარ ავეუსტის ბერი: 15:9,6.

ეგეა — Αιγαί, ქალაქი მაკედონიაში: 11:8,1.

ეგისტო — 7:14,4. იხ.: ანგიოთი.

ებრაელნი (ებრაელნი) — Ἑβραῖοι, -οι (ბიბლ.), სემიტური ტომი. ადრე ებრაელნი ნიშავდა მეორე მხრიდან, ე. ი. ეფრატის მეორე ნაპირიდან მოსულს. ბაბილონის ტყვეობის შემდეგ ებრაელებს იუდეველებს უწოდებენ: 1:1,2; 3,3; 4,3; 6,2—4(2)—5(2); 11,4; 18,1; 20,2. 5:5,2. 11:6,13.

ეგვიპტე (მესტრი) — Αιγυπτος (ბიბლ.), უძველეს დროში მაღალი კულტურის სემიტური ტომით დასახლებული სახელმწიფო; ჩ. წ.-მდე 1800 წ.-ს იგი დაიმორჩილა სირიაში მცხოვრებმა ერთ-ერთმა სემიტურმა ტომმა, რომლის მეფეები იყვნენ გიკოსები. შემდეგ ეგვიპტეში ხშირად იცვლებოდნენ დამპყრობლები, 322 წ.-ს ის დაიმორჩილა ალექსანდრე მაკედონელმა, რომლის სიკვდილის შემდეგ იქ დამყარდა პტოლემეიდების მმართველობა და ეგვიპტის ნაციონალური კულტურა განდევნა ბერძნულმა კულტურამ. აკიუმთან ბრძოლის შემდეგ (ჩ. წ.-მდე 30 წ.) ეგვიპტე შევიდა რომის იმპერიის შემადგენლობაში: 1: საძიებ.; 1, 3; 3,3(2); 6,2(2); 8,1—2(2)—3; 10,5; 18,2. 2: საძიებ.; 2,1; 5,6; 6,1—2(2)—5(3)—6; 7,1—2(2)—3—4(2); 8,1—2(3); 9,3; 10,1; 11,1; 12,1(2)—3—4; 13,1(3); 14,3—4—6; 15,1(2)—2(2); 16,1. 3: საძიებ. 1,4; 2,5 (2); 8,4; 10,5; 11,4; 12,6; 14,2(2)—3. 4:3,2(2); 4,6; 8,21. 5:1,20—22; 7,9. 6: 4,1; 5,1—6; 7,1—3; 9,5. 5:5,2. 8: საძიებ., 2,4; 3,1; 6,2—4—5; 7,4—6; 8,1. 9: 10,3(2); 14,1. 10: საძიებ.; 1,4; 5,2; 8,5; 9,5—6(2)—7(2); 10,3; 11,1(3). 11: 2,2; 8,6; 12: საძიებ.; 1,1(3); 2,1—3—5; 4,2—3—4—11; 9,7. 13:3,1(4)—3; 4,1—7(2); 5,4; 10,1—4; 12,2—3; 13,1—2(2)—3. 14: საძიებ.; 2,1; 3,1(2); 4,5; 6,2(3); 7,2(3); 8,1—3(2); 14,2—4; 15,9; 15: საძიებ.: 3,2(2); 4,1—2—3; 6,7(2); 7,3(2); 9,2—6.

ეგვიპტელი, ეგვიპტელნი (მეგვიპტელნი) (მესტრალნი, მესტრელნი) — Αιγυπτιας, Αιγυπτίος (ბიბლ.), ეგვიპტის მცხოვრებნი: 1:3,9; 8,1 (3)—2 (3); 10,4; 12,4. 2: საძიებ.: 3,3; 4,1; 5,4—6—7 (2); 7,5 (2)—7 (2); 8,2; 9,1 (2)—2 (3)—3(2)—7 (4); 10,1(4)—2 (4); 12,4; 13,1—2—3(4)—4 (2); 14,1 (4)—2 (2)—3 (2)—4 (2)—5 (2)—6 (4); 15,1—3 (4)—4 (2)—5; 16,1 (2)—2—3(3)—6. 3:1,4; 2,1; 5,3; 10,5 (2). 4:1,1; 3,2; 6,11; 8, 13—22. 5:1, 11. 6:5,5—6; 14,6 (2). 7:5,3; 12,4. 8: საძიებ.; 2,1—5; 6,1—2 (5)—6; 7,5—6—8; 10,2—3

(4). 9:4,5; 14,1. 10: საძიებ.; 1,1—2—4 (3)—5; 5,1 (2)—2; 6,1—2 (3); 7,1—2—3(4). 12:2,5; 3,3. 13:3,1; 10,2; 13,1. 14:7,2 (2); 8,1—2.

ოდენოს — 'Εὐνάιος (ბიბლ.), ოუღას ტომის მხედართმთავარი: 8:15,2.

ელიდას — 'Εβίδαξ (ბიბლ.), მადანის ვაჟი: 1:15,1.

ელოშო — 'Εδωμος VL; 2:1,1 (2). იხ.: ისაფოს.

ელორაშოს — 'Εδωραμος (ბიბლ.), ოუკტანის ვაჟი: 1:6,4.

ევა — Ἐβα (ბიბლ.), ღმერთის მიერ შექმნილი პირველი ქალი, ადამის ცალი: 1:1, 2—4 (2).

ევეონოს — Ἐβειώνος ბიბლ.), ესაფის ცოლის, ალიფანის მამა: 1:18,4.

ევეოს — Ἐβείος (ბიბლ.), ქანანის ერთ-ერთი ტომი: 1:6,2.

ევეროს — 'Εβερως (ბიბლ.), სელას ვაჟი: 1:6,4 (3)—5.

ევიახ — 'Εβίαις VL (ბიბლ.), სამუელის ვაჟი: 6:3,2.

ევილას — Ἐβιλάς (ბიბლ.), ოუკტანის ვაჟი: 1:6,4.

ევილატოს — Ἐβιλάτος VL (ბიბლ.), ხუსის ვაჟი: 1:6,2.

ევილელნი — Ἐβιλάται, ევილატის შთამომავლები: 1:6,2.

ეკლის აღიმუხიელი — Ἐβλῆς 'Αλιμουσίος, ათენელი მწიგნობარი: 14:8,5.

ევშაილოს — 'Αβιμαχίλος (ბიბლ.). ოუკტანის ვაჟი: 1:6,4.

ევპოლეშოს — Ἐυπολέμος; (აპოკრიფ.), ოულა მაკაბელის ვლჩი რომში: 2:10,6 (2).

ევრაელნი — 2: საძიებ., 5,4; 6,3; 8,2; 9,1—2—3(3)—5(2)—6—7(2); 10,1 (2)—2; 12,1(2)—3; 13,1(2)—2—4(4); 14,1(2)—2(2)—3(2)—5(4)—6(6); 15,3 (5); 16,2—3(2)—4—6(2). 3: საძიებ.; 1,1—2—5—6; 2,1(3)—2—3(2)—4(3)—5 (3); 4,1(2); 5,1—2(2)—3—7(2); 6,5—6—7; 8,1—4—5—9—10; 10,5—6; 12,3 (2)—6; 13,1; 15,3. 4: საძიებ., 1,1—2; 2,2; 3,2(3); 4,2—3—7; 5,1—2 (6)—3; 6,2—4—6—7—11(12)—13(2); 7,1(2); 8,5—7—22—25—44—49; 5: საძიებ.; 1,2—3—6—15—16—17—18—25(2)—26—27; 2,2—11(2); 3,1; 4,3; 5,2; 6,5 (2)—6; 7,7(2); 8,5—8; 9,2—4; 10,1—2; 11,1—2(5). 6: საძიებ.; 1,2—4; 2,1—2(2)—3; 4,2—5; 5,3—4(2)—6; 6,1—2(3)—3(2)—5—6; 7,12—4; 9,1—2(2)—4—5; 11,2—3; 12,2—7; 13,2—3—4—5—7; 14,1—2—4—5—7(2); 7: 1,1(2)—4—6; 2,2(2); 3,2—3; 4,1(3)—4; 5,1—2—3; 6,2—3; 7,1—3; 9,6; 10,1; 11,1—8; 12,1—2(2)—4; 13,1—2—3; 14,2—5—9—12; 15,1—2. 8: 2,3—5; 3,1; 4,1(2)—3(2)—4—5(2)—6; 5,1; 6,3—5; 7,5—6—8; 8,4; 10,2; 13,5(2)—7; 14,4. 9: 2,1; 4,4; 5,1; 8,6; 10,2(2); 14,3. 10: 3,1; 4,5; 6,1; 9,1—7; 10,6. 11:5,4; 8,6. 14: 10,21. იხ.: ებრაელნი.

ევრონ — 'Εβρών: 5:8,10. იხ.: ქეკრონ.

ევრონიანნი — 'Εβρώνιοι (ბიბლ.), ქანანის ქალაქ ევრონის (ქეკრონის) მკიდრნი: 1:10,4.

ევროპე — Ἐβρώπη, ევრაზიის მატერიაკის დასავლეთი ნაწილი. ძველ საბერძნეთში ამ სახელწოდებით ცნობილი იყო ტერიტორია ევგოსის ზღვის დასავლეთით: 1:6,1. 11:5,2. 13:5,8. 14:7,2; 10,1.

ევფრანთინი — 'Εφραθηνή (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 1:21,3.

ევფრათი (ფორა) — *Εὐφράτης* (ბიბლ.), სამხრეთ-დასავლეთ აზიის უდიდესი მდინარე: 1:1,3 (2); 6,4; 12,4. 3:15,3. 4:6,2—6. 5:3,3. 7:5,1—2(2); 6,3. 8:2,4; 6,1; 11,1; 14,1. 10: საძიებ.; 5,1 (2)—2(3); 6,1 (3). 11:8,3. 14:4,5; 6,2; 7,3; 15,8; 15:2,2; 3,1; 4,2; 6,3.

ევქსინოს პონტოს — *Εὐξείνου πόντος*, შავი ზღვა: 9:10,2.

ევჟეია (1) — *Ἐζχιάς* (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე: 9:12, 3; 13,1—2—3 (2); 14,1. 10: საძიებ.; 1,1 (2)—2(2)—3—4; 2,1—2 (2)—3,1.

ევჟეია (2) — იროლისადმი მტრულად განწყობილი „აიაზაკთმთავარი“: 14:9,2—3.

ეზირა — 8:15,6. იხ.: იეზერელა.

ეზრა — 8:15,4. იხ.: იეზერელა.

ეთიოპელნი (ეთიოპნი) — *Αἰθίοπες*, ბერძნების მიერ შერქმეული ყველა მუქი კანის მქონე ხალხის თავდაპირველი სახელწოდება. ერთ დროს იმდენად ძლიერი ხალხი, რომ მათი მეფეები ეგვიპტეს მართავდნენ: 1:6,2. 2:10,1 (2)—2(7); 13,2. 8:12,1—2. 10:1,1—4(2). უღრ. ხუსნი.

ეთიოპია — *Αἰθιοπία* (ბიბლ.), დღევანდელი აბისინიის იმპერია. ეს სახელი მან აღიზნა ბერძნული ბიბლიიდან. ეთიოპია ძველი ბერძნული გეოგრაფიის დაუდგენელი ტერმინია. ჰეროდოტე ლაპარაკობს ორ ეთიოპურ ტომზე — აღმოსავლეთის აზიურ და დასავლეთის აფრიკულ ტომებზე. არის ვარაუდი, რომ ეთიოპიის ქვეშ ძველად დღევანდელი ნუბია იყო გაგებული: 2:10,2. 8: 6,2—5—6; 12,1. 9:5,3. 11:3,2; 6,1—6—12.

ეთიოპნი — 8: საძიებ.; 7,2; 10,2—3. 10:7,5(3). იხ.: ეთიოპელნი.

ეთის — *Ἔθις* (ბიბლ.), დავითის მეგობარი: 7:9,2; 10,1.

ეკატეოს — *Ἐκαταίος*, ბერძენი ფილოსოფოსი: 1:3,9; 7,2.

ეკატეოს ავღირიტელი — *Ἐκαταίος ὁ Ἀβηριτικός*, ბერძენი ეთნოგრაფი: 12:2,4.

ეკატანა — *Ἐκατάνα* (ბიბლ.), მიდიის დედაქალაქი: 10: 11,7.11: 4,6.

ელამელნი — *Ἐλαμαῖοι* VL (ბიბლ.), ელამის შთამომავლები: 1:6,4.

ელამოს — *Ἐλαμος* VL (ბიბლ.), სემის ვაჟიშვილი: 1:6,4.

ელანი — *Ἐλανή* VL, 8:6,4. იხ.: ილათოს.

ელდას — *Ἐλδᾶς* (ბიბლ.), მადანის შვილი და აბრაამის შვილიშვილი: 1:15,1.

ელეაზაროს (1) (აერან) — *Ἐλεάζαρ*; (ბიბლ.), ასამონელ მატათიას ვაჟი. იუდა მაკაბელის ძმა: 12:6,1; 9,4 (2).

ელეაზაროს (2) — პტოლემეოს ფილადელფოსის დროინდელი მღვდელმთავარი: 12: საძიებ.; 2,5(4)—6(2)—7—11(2)—15; 4,1(2).

ელეაზაროს (3) — (ბიბლ.), მოსესა და სააფორას ვაჟი: 2:13,1(2).

ელეაზაროს (4) — (ბიბლ.), აარონის ვაჟი: 3:8,1. 4:3,4; 4,7; 6,12; 7,1—3; 8,2—48(2). 5:1,2—14—16(2)—22—26(2)—29; 10,4; 11,5(2). 7:14,7.

ელეაზაროს (5) — (ბიბლ.), დავითის ერთ-ერთი გვირგვინი, დოდოს ვაჟი: 7:12,4(2).

ელეაზაროს (6) — (ბიბლ.), იუდეველი წინასწარმეტყველი: 8: 2,5(2).

ელეაზაროს (7) — (ბიბლ.), იუდა მაკაბელის ელჩი, იასონის მამა: 12: 10,6(2).

ელეაზაროს (8) — ფარისეველი: 13:10,5—6.

ელეაზაროს (9) — ტაძრის განმეულობის მცველი მღვდელი: 14:7,1(2).

ელეფთერო — Ἐλεφθερος (აპოკრიფ.), მონარე სირაშა: 13:4,5; 5,10, 15:4,1.

ელიაფოს (1) (ელივაზოს) — Ἐλιαφός (ბიბლ.), კარვის ერთ-ერთი ამგებულ-თაგანი: 3:8,4.

ელიაფოს (2) — (ბიბლ.), ესაიას ვაჟი: 6:8,1; 9,2.

ელიაკია (1) (ელიაკიმ) — Ἐλιακίας (ბიბლ.), მზე ეზეკიას მოყვარე, „მეფო-ბისა ზედამხედველი“: 10:1,2.

ელიაკია (2) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი იოსიას დროს: 10:4,1—2(3).

ელიაკიმ — 10:1,2. იხ.: ელიაკია.

ელიაკიმოს — Ἐλιακιμος: 10:5,2. იხ.: თაკიმოს (2).

ელიასიოს — Ἐλιασιος (ბიბლ.), იოანნის მამა, მღვდელმთავარი: 11:5,4.

ელიასიფოს — Ἐλιασιφός (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, თაკიმის ვაჟი: 11:5,5;

7,1.

ელიფოს — Ἐλιος (ბიბლ.), ფილტოისის მამა: 6:13,5.

ელივაზოს — 3:6,1. იხ.: ელიაფოს (1).

ელიონოს — Ἐλιγιος VL (ბიბლ.), ნეთალის გჯერ, იაკობის შვილიშვილი: 2:7,4.

ელიოს — Ἐλιος (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:3,3.

ელიკაშ — Ἐλικάς (ბიბლ.), იუდას ტომის მხედართმთავარი: 9:12,1.

ელიოს ლალოის — Ἐλιος Γάλλος, ეგვიპტის პრეტეტი: 15:9,3.

ელიოსას — Ἐλιοςας VL (ბიბლ.), იოიანის ვაჟს. იაფეტის შვილიშვილი: 1:6,1.

ელისელნი — Ἐλισαιος, ელისას შთამომავლები: 1:6,1.

ელისხეოს (1) — Ἐλισσαιος (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 8:13,7 (3). 9:2,2; 3,1; 4,1—2—3 (10)—4 (5)—5 (3)—6 (3); 6,1; 8,5—6 (4)—7.

ელისხეოს (2) — (ბიბლ.), მღვდელი: 12:2,12.

ელიფაზის — Ἐლიφάζης (ბიბლ.), ესაიას შვილი: 2:1,2(2).

ელიფალი — Ἐლიφαιλ (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:2,3.

ელიქს (ფელიქს) — Ἐλιξ (ბიბლ.), ოფიცერი, რომელიც ფასაილის წინააღმდეგ გამოდიოდა: 14: საძიებ.; 11,7.

ელიკას — Ἐλικας (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 10:8,6(2).

ელილადა — Ἐλλად (ბიბლ.), საბერძნეთი: 12:10,6. 14:7,2.

ელიონნი — Ἐλληνητας (ბიბლ.), ბერძნები: 1: საძიებ.: 1,3(2); 3,1—9; 5,1; 6,1(7)—2(3)—4; 8,2; 19,2—7. 2:1,1; 10,2. 3:7,5—6; 8,9. 4:2,1; 4,4; 7,1. 5: საძიებ. 7:1,3. 8:3,9; 5,3; 6,1; 12,5. 9: საძიებ.: 14,2—3. 10:10,6; 11,3—4—7. 11: 6,1. 7,1; 8,5(2) 13: საძიებ.; 2,1; 3,1—2; 8,5. 13:5,11; 6,1; 11,3; 12,1; 14,1. 15:5,3(2); 10,4.

ელიოსპონტო — Ἐλιψποντος, დარდანელის სრუტის უძველესი სახელ-წოდება: 11:8,1—3.

- ელმოლამოს — 'Ελμόλამος (ბიბლ.), იუკტანის ერთ-ერთი ვაჟი: 1:6,4.
- ელუშაიდა — 'Ελυσαίος (ბიბლ.), „ქალაქი პერსიდის შინა“ 12:9,1 (2).
- ელულეოს ჰვა — 'Ελυλαίος Πύλας, ტვიროსის მეფე: 9:14,2 (2).
- ემატელნი — 13:15,4. იხ.: ალალა.
- ემმანი — 'Εμμαν (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 6:13,6.
- ემმაო — 12:7,4. იხ.: აშჰაუსი.
- ემმასელმი — 'Εμμασέλη (ბიბლ.), იუდეველთა მეფის, ამმონას დედა: 10:3,2.
- ემმაუ — 'Εμμαους VL: 12:7,3—4. იხ.: ამმაუსი.
- ემმოროს — 'Εμμαρος (ბიბლ.), სვიქემის მეფე: 1:21,1.
- ემფრონ — 'Εμφρών, ქალაქი გილგადში: 12:8,5.
- ემფრონელნი — 'Εμφρονοι, ქალაქ ემფრონის მკვიდრნი: 12:8,5.
- ენამა — 'Εναμία VL (ბიბლ.), მესტრამის შთამომავლები: 1:6,2.
- ენგიდინი — 'Εγγιδηνή (ბიბლ.), იუდეის ქალაქ ელნადის მდამოებნი: 6:13,4 (2).
- ენეზოს — 5: საძიებ. იხ.: კენეზოს.
- ენია — Ανεΐα, ანტაპატრის ვაჟი, ვირკანისა და იუდეველთა წარგზავნილი: 14:10,22.
- ენიროს — 'Ενηρος (ბიბლ.), ერთ-ერთი მონაწილე იმ ბრძოლისა, რომელიც აბრაამმა აწარმოა ოთხი მეფის წინააღმდეგ: 1:10,2.
- ენორია — 'Εγωρέια P, რომელია სენატორი, კლუსიოს ღალოსის მამა: 14:10, 13—19.
- ენოსოს — 'Ενωσος VL (ბიბლ.), კენის მამა, სითის შვილი: 1:3,2 (2)—4.
- ენოხოს — 'Ενωχος VL: 9:2,2. იხ.: ანოხოს (2).
- ეოლნი — Αίολεις, იგივე ელისელნი, ელისას შთამომავლები: 1:6,1.
- ეპაფროდიტოს — 'Επαφρόδιτος, რომელი გრმატიკოსი, იოსებ ფლავიოსის მეგობარი: 1: შესავ. № 2.
- ეპიკრატე — 'Επικράτης, ანტიოქე კვიზიკელის ერთ-ერთი გმირი: 13:10, 2—3.
- ეპიკორელნი — 'Επικορείαι, ჩ. წ.-მდე 341—276 წწ.-ის ბერძენი ფილოსოფოსის, ეპიკურეს მიმდევრები: 10:11,7.
- ეპიფანე (1) — იხ.: ანტიოხოს ეპიფანე.
- ეპიფანე (2) — იხ.: პტოლემეოს ეპიფანე.
- ეპიფანე — 'Επιφάνεια, 1:6,2. იხ.: ამათა.
- ერახამოს — 'Ερασαμός (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში. 7:12,4.
- ერიკამ — 'Ερικαμ VL (ბიბლ.), იუდეველთა მეფის, ახაზის „მეფობის ზედმო-ურნე“: 9:12,1.
- ერმი — 'Ερμής, მილეზიელთა მთავრის მამა: 14:16,21.
- ერიოიდინ — 'Ερωίδης (ბიბლ.), გადის ერთ-ერთი ძეთაგანი: 2:7,4.
- ერროგი — 'Ερωγή (ბიბლ.), ქალაქი, რომლის მახლობლად მეფე ოზიას ჯერჯულობის გამო დაინგრა ნახევარი მთა: 9:10,4.
- ესავი — იხ.: ისავოს.

ესდრა — 'Εξδραε (ბიბლ.), მღვდელი და მწიგნობარი: 11:5,1(3)—2(6)—3(2)—4(3)—5(4).

ესევონიტილო — 'Εσεφωντις, ქალაქი მოაბში: 12:4,11.

ესერმოთ — 'Εσερμωθ (ბიბლ.), უდაბნო სინას მთის მახლობლად: 3: 13,1.

ესთირა — 'Εσθηρα (ბიბლ.), ბაბილონელი ობოლი ქალი, რომელიც მეფე კროსმა, ელინთა მიერ არტაქსერქსელ წოდებულმა, ცოლად შეირთო: 11:6,2(3)—4—7(4)—8(2)—9(3)—10—11(2)—12(2)—13(3).

ესკონ — 'Εσκων (ბიბლ.), წყარო გერარის მახლობლად: 1:18,2.

ესომიას — იხ.: ატილიოს სექსტოს ესომიას სესრანოს.

ესოპოს — Αισωπος, ალექსანდრას მონა: 15:3,2.

ესრომოს — 'Εσρωσ (ბიბლ.), ფარესის ვაჟი, იუდას შვილიშვილი: 2:7,4.

ესსევონი — 'Εσσεβων (ბიბლ.), ქალაქი მოაბში: 13:15,4.

ესხელი. ესხინელი — 'Εσχηνο, 'Εσθηონ, იუდეველთა რელიგიური სექტა, რომელიც ჩამოყალიბდა ჩ. წ.-მდე II ს.-ში. ცხოვრობდნენ მკვლარი ზღვის დასავლეთ სანაპიროზე. ეწოდნენ ასკეტურ ცხოვრებას, საერთო ჰქონდათ ქონება, არ მონაწილეობდნენ არავითარ ბრძოლებში: 13:5,9(2); 10,6; 11.2. 15:10,4; 10,5(2).

ესტეოს — 'Εσταιος, ფინიციელი ისტორიკოსი: 1:3,9; 4,3.

ესხოს — 'Εσχος (ბიბლ.), აბრაამის ერთ-ერთი თანამებრძოლი: 1:10,2.

ესილიტიანა — Σηληθιαν, რომაელი სენატორი: 14:10,10.

ესხან — Αιζαμ (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 5:8,8.

ესეხელი — 'Εφεσιος, ეფესოს მკვიდრნი: 14:10,11—12—13—25.

ესეხო — 'Εφεσιος, მცირე აზიის ერთ-ერთი ცნობილი იანიური ქალაქი: 14:10, 13—16—19; 12,2—3—4. 15:4,1.

ესფროს — 'Εσφορις, ბერძენი ისტორიკოსი: 1:3,9.

ესრან — 'Εσραην LV (ბიბლ.), ქალაქი მანასეს ტომის ტერიტორიაზე: 5:6,5.

ესრემო ქევრონელი — 'Εσραμοις τῆς Νεβημων (ბიბლ.), კაცი, რომლისგანაც აბრაამმა ქევრონში იყიდა ადგილი სარას საფლავისათვის, სადაც შემდეგ თვითონაც იქნა დაკრძალული: 1:14,1 (2).

ესრემო, ესრემი — 'Εσραμω (ბიბლ.), იოსების უმცროსი ვაჟი, ესრემის ტომის მამამთავარი. იგი მუდმივ მტრობდა იუდეველთა ტომს. სოლომონის სიკვდილის შემდეგ განუდგა დავითის იუდეველთა დინასტიას და შექმნა ისრაელიტთა სამეფო: 2:6,1; 7,4; 3:2,3; 12,4; 14,4. 5:1,22—24—29; 2,6—8(3); 6,6—7; 7,5—11; 10,2. 6:6,3; 7:2,2; 8:2,3; 15,1. 11:8,6.

ელლონ — 'Εγλων (ბიბლ.), მოაბის მეფე: 5:4,1—2(2)—3.

ელლა — Αιλλα (ბიბლ.), დავითის ცოლი: 7:1,4.

ელნადი (გედადა, იტადა) — Εγναδῆς VL (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 9:1,2.

ესარამფსარის — 'Εχαραμψαρῖς VL (ბიბლ.), მეფე ნაბუქოდონოსორის შვილართმთავარი: 10:8,2.

- ვაფა — Βάφα, ჰამონეველთა შორეული ნათესავის მამა: 15:7,10 (4).
- ვაალ (1) (ველი) — Βαάλ (ბიბლ.), ტვირელთა ღმერთი: 9:6,6(3); 7,4.
- ვაალ (2) — Βαάη; VL (ბიბლ.), აშმანიტელთა მეფე: 10:9,2—3.
- ვაანოს — Βαάνου, იუდეველთა მიმართ მტრულად განწყობილი ტომი: 12:8,1.
- ვაველინ — Βαβυλών, ციხესიმაგრე ეგვიპტეში, მემფისის მახლობლად: 2:15,1.
- ვავემისის — Βαβημόση; VL, ლაზას კომენდანტი ალექსანდრე დიდის დროს: 11:8,3.
- ვაფლოვნელი — 10:6,1. იხ.: ბაბულონელი.
- ვაფლონელი — 11:4,4; 5,1. იხ.: ბაბულონელი.
- ვაფლონელი — 3:7,2. 10: საძიებ.; 6,1(2)—2(2); 7,1(3)—2—3(3)—6. იხ.: ბაბულონელი.
- ვაფლონელი — ნი — 10: საძიებ.; 2,2; 3,2(2); 5,1; 6,1—3; 7,2—3(6)—4—6(3); 8,1(2)—2—5(3); 9,2(2)—3—4(2)—5—6(2)—7(3); 10,1(2)—4; 11,1—2—4. იხ.: ბაბულონელი.
- ვაფლონი — 11:3,9—10; 4,1—3—4—6; 5,1(2)—2(3)—7(2); 6,2(2); 15:2,2. იხ.: ბაბულონი (1).
- ვაფლონი — 11:4,4. იხ.: ბაბულონი (2).
- ვაფლონი — 8:6,1. 10: საძიებ.; 8,2. იხ.: ბაბულონი (1).
- ვაფლონი (1) — 10: საძიებ.; 2,2(3); 5,1; 6,3; 7,2—3; 8,2(3)—5—6—7; 9,1—2(2)—7; 10,5; 11,1—2—4(2). 11: საძიებ.; 1,1—2—3(3); 2,1; 3,1—7; 8,5. 12:1,1; 3,4; 9,1. 13:1,1; 5,11. 14:1,3. 15:2,4; 11,1. იხ. ბაბულონი (1).
- ვაფლონი (2) — 10:8,5—7; 11,1(2)—2; 12:3,4. 15:3,1. იხ.: ბაბულონი (2).
- ვაფლონი — 1:7,2. იხ.: ბაბულონი (1).
- ვათელ — Βαλῆθ (ბიბლ.), სოლომონის მიერ აშენებული ქალაქი დენის ტომის მიდამოებში: 8:6,1.
- ვათუილოს (ვათოილოს) — Βαθούηλος (ბიბლ.), ნაქორის ვატი: 1:6,5 (2); 16,2.
- ვათოილოს — 1:19,4. იხ.: ვათუილოს.
- ვაივოს — Βαήβου VL, ავენირის ერთ-ერთი მკვლელთაგანი, იერემონის ვატი: 7:2,1.
- ვაკტრიანოსნი — Βακτριανοί, არამის ვაყის, ვათერის შთამომავლები: 1:6,4.
- ვაკიდი — Βακιδης (აპოკრიფ.), დიმიტრი პირველის მხედართმთავარი: 12: საძიებ.; 10,2 (4); 11,1 (3)—2 (2). 13: საძიებ.; 1,1—2(4)—3(4)—5 (9)—6; 2,1—2.
- ვაკხარის — Βάκχαρις (ბიბლ.), ბენიამენის ვატი: 2:7,4.
- ვალა (1) — Βάλλα, 2:7,4. იხ.: ვალან.
- ვალა (2) — 13:4,8. იხ.: ალექსანდროს ვალა.
- ვალადას — Βαλάδας (ბიბლ.), 10:2,2 (3).
- ვალაყოს (1) — Βάλας (ბიბლ.), სოდომის მეფე: 1:9,1.
- ვალაყოს (2) — Βάλακος (ბიბლ.), შობის მეფე: 4:6,2 (2)—3—4 (2)—5 (3) — 6 (3).

ვალამოს (ვალამონი) — Βαλαμας (ბიბლ.), ეფფრატის მიდამოებში მცხოვრები მისანი: 4: 6,3(6)—6—13.

ვალამონ — 4:6,2. იხ.: ვალამოს.

ვალეას — Βαλαειας VL (ბიბლ.), სოლომის მეფე: 1:9,1.

ვალლა — Βαλα (ბიბლ.), ქალაქი ძველ ისრაელში: 6:5,3.

ვალინონ — Βαλινων (ბიბლ.), სოლომის ტერიტორიის ნაწილი: 1:9,1.

ვალისტი — 4:7,4. იხ.: ვატანია.

ვალლან (ვალა) — Βαλλαν (ბიბლ.), რაჭილას მხეველი, იაკობის ხარკვა: 1:19,7 (2).

ვალპოს — იხ.: ასპიოს ტიტოს ვალპოს.

ვალხა — 11: საძიებ. იხ.: ვალოას.

ვარონ — Ονδρραων, სირიის მთავარი: 15:10,1.

ვალტასარ — Βαλτασαρος: 10:10,1. იხ.: დანილოს (2).

ვალტასარ აოანდილო — Βαλτασαρ Ναββαθολος (ბიბლ.), ბაბილონელი მეფე: 10:11,2—3—4 (2).

ვალლოს — იხ.: ასპიოს ტიტოს ვალლოს.

ვალლუათ — Γαλλιαθ (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 6:11,5.

ვანა — Βαναϊας (ბიბლ.), „ლიდი ველი ყო ქუეშე ვანაას, აქიმაას ყრმისა, ... აქუნდა ვიდრე იორდანედმდე ყოველი“ 8:2,3.

ვანაკიტის — Βαναϊαθ (ბიბლ.), „მახლობელი... ზღვსპირისაჲ აქუნდა ვანაკიტის“ 8:2,3, განმგებელი სოლომონის დროს.

ვანეას (ვანეოს) — Βαναϊας (ბიბლ.), დავითის სხეულისმევევლთა უფროსი: 7:5,4.

ვანეოს — Βαναϊος VL: 7:11,8; 12,4 (2); 14,4 (2)—5 (3). 8:1,3—4 (3)—5. იხ.: ვანეას.

ვარაკოს — Βαρακος (ბიბლ.), ისრაელიტი ვმირი: 5: საძიებ.; 5,2 (2)—3 (2)—4 (3); 6,1.

ვარაქია — Βαραχιας (ბიბლ.), ისრაელიტი ლიდებული: 9:12,2.

ვარვათა — 'Αραβαθ, არაბთა ქალაქი, რომელიც წართუა მათ ვარკანის მამამ, აღექანდრემ: 14:1,4.

ვარვაროზნი — 10:10,2; 11,2. 15:5,3. იხ.: ვარვარონნი.

ვარვაროზნი (ვარვაროზნი). არაბერძნულ ენაზე მოლაპარაკე ყველა ხალხი: 14:10,1; 13,4—5(2); 15,8(2)—9. 15:5,3.

ვარზაფრამანის — Βαρζαφραμης, პართელი სატრაპი: 14:13,3 (2)—4—5 (3). 15:2,1.

ვარი — Βαρις, მთა სომხეთში: 1:3,6.

ვარის — Βαρις (ბიბლ.), ასერის ვაჟი: 2:7,4.

ვარნავაზოს — Βαρναβας, მეფე არტაქსერქსეს იუდეველი საქურისი: 11:6,4.

ვარუხოს — Βαρουχος (ბიბლ.), იერემია წინასწარმეტყველის მოწაფე: 10:6,2(2); 9,1—6(2).

ვასათიშან — 1:18,8(2). იხ.: ვასემათ.

- ვახელო — Βάχελος (ბიბლ.), მღინარე იუდეაში: 6:14,6.
- ვახემათ (ვასათიძან) — Βασεμίθη (ბიბლ.), ისმაილის ქალიშვილი, ესავის ცოლი: 2:1,2.
- ვახიამოხ — Ἀμαθιάς, Μααθιάς LXX (ბიბლ.), მეფე ახაზის ვაჟი: 9:12,1.
- ვახიმა — Βασίμα (ბიბლ.), სოლომონის ქალიშვილი: 8:2,3.
- ვახინის — Βασίνης, იეროვოამის ნათესავი: 8: საძიებ.
- ვახკა — Βασκᾶ (აპოკრიფ.), ადგილი გალაადიტში: 13:6,6.
- ვახხოს — იხ.: კიკლიოს ვასოს.
- ვატანია (ვალიტი) — Βατανία VL (ბიბლ.), ადგილი ტრანსსორდანიში: 9:8,1. 12:3,3. 15:10,1.
- ვატეა — Βατταία (ბიბლ.), სოფინის მეფის, აღრაზარის ქალაქი: 7:5,3.
- ვაუქხოს — Βασίνθιος VL (ბიბლ.), ნაქორის ვაჟი: 1:6,5.
- ვალათოხ — Βαλαθῶνας (ბიბლ.), მეფე არტაქსერქსეს საქურისი, რომელიც აზნადებდა მის წინააღმდეგ შეთქმულებას: 11:6,4—10.
- ვალთან (ვალსა) — Βαγῶνας VL, იუდეის სპარსელი სატრაპი, მხედართმთავარი: 11:7,1 (4).
- ვდელოოხ (გელლეოს) — Βδέλλειος FLAM,] მარკოს ანტონიოსის მეგობარი: 14:15,1.
- ვეერზელოხ — Βεέρζελος VL, 7:11,4 (2). იხ.: ვერზელოხ.
- ვეერსავე — Βεερσαβή VL, 7:7,1—2—4. იხ.: ვირსავე.
- ვეთზახარი — Βεθζαχარία (აპოკრიფ.), ადგილი იუდეაში: 12:9,4.
- ვეთილა (ვეთილი, ვეთილა, ვეთილო, ვეტილი) — Βηθούλα (ბიბლ.), ადგილი ქანაანში, სადაც იაკობს ძილში ეუწყა ღმერთის მიერ მისი მომავალი ვეთილდღობის შესახებ. ბერძნულად ნიშნავს „საღმრთო საყოფელს“. შემდეგ აქ აშენდა ქალაქი: 1:19,2. 5:2,10. 6:4,2. 8:8,4—5.
- ვეთილი — 8:11,3. იხ.: ვეთილა.
- ვეთილა — 13:1,3. იხ.: ვეთილა.
- ვეთილო — 1:21,2. 5:1,22(2). 6:3,2. იხ.: ვეთილა.
- ვეტილი — 8:8,4. იხ.: ვეთილა.
- ვეთომა — Βεθῶμας VL, ქალაქი იუდეაში: 13:14,2.
- ვეთორონ (ვიტხორა) — Βεθῶρα VL (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 12:10,5 (2). 13:1,3.
- ვეთსან (ვეთსა, ვითისანო, ვითსა, ვითსიონ, სკეთო ქალაქი) — Βηθσῆν, Σαμισθαის (ბიბლ.), ქალაქი დიდ ველზე, რომელსაც ბერძნები სკეთოთა ქალაქს უწოდებდნენ: 12:8,5.
- ვეთსა — 13:6,1. იხ.: ვეთსანი.
- ვეთსურა (ვითსურა) — Βηθსურ (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 12:7,7; 9,4 (2) —5. 13:2,1; 5,6 (2).
- ვეთსურელნი — Βηθსურაῖτες, ვეთსურას მცხოვრებნი: 12:9,4—5.
- ვეკმის — Βεκαῖ (ბიბლ.), მღვდელი; აფიზერის ვაჟი: 5:11,5.
- ველვონ — იხ.: ასპიოს ტიტოს ველვონ.

ველზემოს — Βελζεμας (ბიბლ.), სირიელი, სამშობლოში დაბრუნებული გა-
დასახლებულების მტერი: 11:2,2.

ველსეფონ — Βελσεφών (ბიბლ.), ადგილი ეფრაიმში: 7:8,2.

ველსეფონტ — Βελσεφών VL (ბიბლ.), ადგილი ეგვიპტეში, წითელი ზღვის
მახლობლად: 2:15,1.

ვენაიშენ — Βεναιμιν (ბიბლ.), იაკობის ვაჟი: 1:21,3. 2:6,2 (2)—3—5 (6)—
6(2)—7 (8)—8(4)—9; 7,4. 5: საძიებ.; 2,8.

ვენაიშიტელი — Βεναιμινιτης, ვენაიშენის ტომის წარმომადგენელი: 5:2,5 (2)—
11—12 (2).

ვენაიშითი — Βεναιμινιτης, ვენაიშენის ტომი: 5:1,22; 2,10 (4)—11 (3)—12.
(4); 11,3. 7:2,1. 8:8,3.

ვენაიშითი — 5:2,12; 4,1(2)—2—5. 7:1,3—4; 2,2; 11,2—6; 13,1; 15,1.
8:2,3; 10,1; 12,1; 15,2. 9:9,1; 12,1—2. 10:1,1. 11:1,3; 3,10; 4,3; 5,4; 6,2. იხ.:
ვენაიშითი.

ვენტილიოს — Βεντιλιος, მარკოს ანტონიოსის ოფიცერი: 14:14,6; 15,1
(2)—5 (2)—7.

ვერენკი — Βερεικη: 8:6,4. იხ.: ილათოს.

ვერზელაოს (ავერზელოს, ევერზელოს) — Βερζελαιος, დავითის ვალადე-
ლო მეგობარი: 7:9,8.

ვერსოვა (ვერსუვე, ვირსო, ფიცის ქურღმული) — Βηρσοβα: (ბიბლ.), აღ-
გილი სამხრეთ იუდეაში: 6:3,2.

ვერსუვე — Βηρσοβα VL. 8:13,7. იხ.: ვერსოვა.

ვერვა — Βερωα (აპოკრიფ.), ქალაქი სირიაში: 12:9,7. 13:14,3 (2).

ვესელეილოს — Βεσεληλος VL (ბიბლ.), კარვის ერთ-ერთი მშენებელი: 3:6,1;
8,4 (2).

ვეტილი — 8:8,4. იხ.: ვეთილა.

ვეზითო (ვირზითოს) — Βηρζεθω, ადგილი იუდეაში: 12:10,2.

ვეთილემო — 5:7,13. 6:8,1. იხ.: ბეთლემ.

ვეთილემო — 6:8,2; 11,7. 7:12,4. იხ.: ბეთლემ.

ვეთსიანო — 5:1,23. იხ.: ვეთსანი.

ვეთილა — Βηθლემ (ბიბლ.), ადგილი იორდანის შესართავის მახლობლად:
13:1,5.

ვეთლემ — 8:10,1. იხ.: ბეთლემ.

ვეთლემიტილი — Βηθლემ (ბიბლ.). ქალაქი იუდეაში: 8:2,3.

ვეთლემი — 7:1,3. იხ.: ბეთლემ.

ვეთლემო — 5:2,8. 9,1. იხ.: ბეთლემ.

ვეთლემო — 7:12,4. იხ.: ბეთლემ.

ვეთსა — 6:14,8. იხ.: ვეთსანი.

ვეთსემირო — Βηθσεμυρα (ბიბლ.), ქალაქი, სადაც დამარცხდნენ ქა-
ნაანელი მეფეები: 9:9,1.

ვეთსიონ — 6:14,8. იხ.: ვეთსანი.

- ვითსურა — 8:10,1. იხ.: ვეთსურა.
 ვითუმი — Βηθσάμη (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 6:1,4 (2).
 ვითუნია — Βιθυνία, პროვინცია მცირე აზიაში: 14:12,2.
 ვილი — 8:13,1. იხ.: ვაალ (1).
 ვილოს — Βηλός, ბაბილონელი ლმერთი: 10:11,1.
 ვირწითოს — 12:11,1. იხ.: ვიზითო.
 ვირთიტნი (იარნიტნი) — Καραϊθιμαίται, კარიათიარიმიტის მცხოვრებნი (ქართულ თარგმანში ეს სახელი, როგორც ჩანს, დაშლილია: ვირთიტნი და იარნიტნი): 5:1,16.
 ვირკანოს — Ἰρκανός: 15:2,5. იხ.: ვრკანოს (2).
 ვიროთი — Βηρσθή VL, ქალაქი გალილეაში: 15:1,18.
 ვიროსოს ხალდეველი — Βηρσός, χaldeus, ბაბილონელი ისტორიკოსი: 1:3,6—9;7,2. 10:1,4; 2,2; 11,1.
 ვირსავე — 9:7,5. იხ.: ვირსავი.
 ვირსავი (ვეერსავე, ვირსავე) — Βερσάβη (ბიბლ.), სოლომონის დედა: 7:14,4(2)—5. 8:1,2(3).
 ვირსო — 1:12,1. იხ.: ვერსოვა.
 ვისხირა — Βησηρά (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 7:1,5.
 ვიტხორა — Βητχώρα VL: 8:6,1. იხ.: ვეთორონ.
 ვოზოს — 5:9,2. იხ.: ვოზოს.
 ვოქქიას — Βοκκίας (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 8:1,3.
 ვოქხურის (ხორანოს) — Βοκχέρης (ბიბლ.), ადგილი იერუსალიმის მახლობლად: 7:9,7.
 ვოლსორ — Βολσός VL (ბიბლ.) ვენიამენის ვაჟი: 2:7,4.
 ვოზხის (ვოზოს. ვოზოს) — Βοζχης (ბიბლ.), ბეთლემელი, რომელმაც ცოლად ითხოვა რუთი: 5:9,2 (4)—3(2)—4(3).
 ვოზოს — 5:9,4(2). იხ.: ვოზოსი.
 ვოოსამოს (ამასა) — Βοσάμωσ MSP (ბიბლ.), ისრაელის მეფე: 8:11,4; 12,3 (3)—4 (2)—5.
 ვოსორა (ვოსხორა) — Βόσωρα (ბიბლ.), არავიის საზღვარზე მდებარე მოსეს მიერ აშენებული ქრთ-ერთი იმ სამ ქალაქთაგანი, რომელიც თავმესაფარს აძლევდა კაცის უწყბლიე მკვლელს: 4:7,4.
 ვოსხორა — 12:8,3(2). იხ.: ვოსორა.
 ვოსქეთი — Βοσξή VL (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 10:4,1.
 ვოტრე — Βότρως, „ქალაქი ფენიქიას შინა“: 8:13,2.
 ვოზოროს (იხოროს) — Βοζωρίως (ბიბლ.), აფანეებულ სავოსის მამა: 7:11,6—8.
 ვრაკტოს — იხ.: ლაიოს სერუილიოს ტირიტიანასი ვრაკტოს.
 ვრენტესიო — Βρεντέσιον, ქალაქი იტალიაში: 14:14,3.
 ვრუნტოს მარკოს იულიოს — Βρεντός Μαρκος Ιούλιος VL, „ანთუპატოს“: 14:10,25; 11,1; 12,3.

ვეთინია — Βιθυνία, ადგილი, სადაც ჩავიდა იროდი მაკედონიაში კასიოსის დამარცხების შემდეგ, მიაერთა ანტონიოსის დიდი ძღვენი და თავის მხარეზე გადაიბირა იგი: 14: სძიებ.

ვეოტო — Βιωτὸν, დილიელთა მთავარი: 14:10,14.

ვუვასტეოს — Βυβαστις (ბიბლ.), ქალაქი ეგვიპტეში: 13:3,1—2.

ვული — Βουλή VL, მთა ეფრაიმი: 4:8,44.

ვუტილონ — Βουτηλων LAW (ბიბლ.), მალალო თანამღებობის სპარსული სამარიაში: 11:4,9.

ზავადა — Ζαβαθιας (ბიბლ.), იუდეველთა მეფის, იოსაფატის მიერ დანიშნული ქალაქ ამასას მმართველი: 9:1,1.

ზავილონ — 1:19,7. იხ.: ზავულონ (1).

ზავილონიტილნი — Ζαβισλωνιται (ბიბლ.), ისრაელიტური ტომის, ზავულონის წარმომადგენლები: 5:1,22.

ზავილოს — Ζαβειλος (ბიბლ.), „არავთა მძლავრი“: 13:4, 8.

ზავინნახ — Ζαβინαιος: 13: სძიებ.; იხ.: ალექსანდროს ზეენას.

ზავრონ — Ζαβρων (ბიბლ.), გაღის ერთ-ერთი შვილი: 2:7,4.

ზავულა — Ζαβουλα (ბიბლ.), მეფე იოაკიმის დედა: 10:5,2.

ზავულონ (ზავილონ) (1) — Ζαβισλων (ბიბლ.), იაკობის ერთ-ერთი ვაჟი 2:7,4. 9:13,2.

ზავულონ (2) — Ζαβισλων VL (ბიბლ.), ისრაელიტური ტომი: 7:2,2.

ზავულოს (ზეველოს, ზეველოს) — Ζαβισλος (ბიბლ.), სიკიმელთა მთავარი, აბიმელექის მეგობარი: 5:7,4—14.

ზამარის — Ζαμαρης VL (ბიბლ.), ცხენთმთავარი, რომელმაც მოაკვლევინა ისრაელის მეფე ილანი და თვითონ გამეფდა: 8:12,4—5 (3).

ზამარომოს — Ζαμαραμος VL (ბიბლ.), ისახარის ვაჟი: 2:7,4.

ზამვრანის — Ζαμβρανης (ბიბლ.), ქეტურას ერთ-ერთი შვილი: 1:15,1.

ზამვრეას — Ζαμβριას (ბიბლ.), სიმონის მოღმის ტომის მთავარი: 4:6,10—11—12 (5); 7,1.

ზარა — 13:15,4. იხ.: სოარა.

ზარასოს — Ζαρασος VL (ბიბლ.), თუღას ერთ-ერთი ძე: 2:7,4.

ზარეოს — Ζαρειος (ბიბლ.), ეთიოპის მეფე: 8:12,1 (2).

ზარეუნი — Ζαρουνη (ბიბლ.), მიღთა მეფე: 5:6,5.

ზაქარია — 11:4,5. იხ.: ზახარია (3).

ზახამოს — Ζαχαμος (ბიბლ.), ნაქორის ერთ-ერთი ძე: 1:6,5.

ზახარია (1) — Ζαχαριას (ბიბლ.), იოღას მღვდელმთავრის ვაჟი: 9:8,3 (2)—4.

ზახარია (2) — (ბიბლ.), მეფე იეროვოამის ვაჟი: 9:10,3; 11,1(2).

ზახარია (3) (ზაქარია) — (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 11:4,7.

ზახარია (4) — (ბიბლ.), იუღა მაკაბელის ქვეშევრდომის, იოსების მამა: 12:8,2.

ზახარის — Ζαχαρις (ბიბლ.), ისრაელიტთა გმირი, წინამძღოლი: 9:12,1.

ზეველას — Ζεβεδαιος (ბიბლ.), იუდეველ ახარის მამა, რომელმაც იოვა სამეფო სამოსელი, სცადა მისი მითვისება და სასტიკად დაისჯა: 5:1,10.

ზევეინ — Ζεβηθ (ბიბლ.), მადიანტთა მხედართმთავარი: 5:6,5.

ზევეკინი — Ζεβεαηοι (ბიბლ.), ქანანელთა ქალაქი: 5:2,2.

ზევეკინონი — Ζεβεαηοι, ზევეკინის მცხოვრებნი: 5:2,2 (2).

ზეველლას — 5:7,4. იხ.: ზაულოს.

ზეველლას — 5:7,4(3). იხ.: ზაულოს.

ზევენას — 13:9,3. იხ.: ალექსანდროს ზევენას.

ზევესიდ — Ζεβει, ანტიოხოს მესამის მხედართმთავარი: 12:3,4 (2).

ზეთისხილის მთა — 'Ελαιων θρος (ბიბლ.), მთა იერუსალიმის აღმოსავლეთ ნაწილში: 7:9,2.

ზელფა — Ζελφა (ბიბლ.), იაკობის ერთ-ერთი ხარკა: 1:19,7 (2). 2:7,4.

ზეონ — Ζηβιδ (ბიბლ.), მიდელთა მთავარი: 5:6,5.

ზეონ — Ζ:ჯიც VL, არაფთა მთავარი: 13:14,3.

ზეოა — Ζηα, 8:10,1. იხ.: აზიკა.

ზეოდოროს — Ζηοδωρος, ტრახონის მცხოვრები, რომელიც თავისი თავდასხმებით აწუხებდა ადგილობრივ მოსახლეობას, რის შედეგადაც ტრახონი კეისარმა იროდს უბოძა: 15: საძიებ.; 10,1—2(2)—3(3).

ზეონ — იხ.: თეოდოროს ზინონ.

ზეონ კოტელას — Ζηων κοτυλας, ფილადელფის ტირანი: 13:8,1. 13,3; 15,3.

ზეფან — Ζιფა (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 8:10,1.

ზეფინელნი — Ζιφηοι (ბიბლ.), ქალაქ ზიფანის მცხოვრებნი: 6:13,2 2(2)—6—9.

ზეფინი — Ζιφηη (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 6: 13,2 (2).

ზეოდმილოს — Ζοδμυλιος (ბიბლ.), იუდეველი: 11:4,2.

ზეოდოს — Ζωιδος, ტირანი, სტრატონის ვოლდის დამპყრობი: 13:12, 2 (3) —4 (3).

ზეორავილოს — Ζοροβαβηλιος (ბიბლ.), იუდეელთა მთავარი, სალათილის ვაჟი: 11:1,3 (2); 3,1—5—7—8—9—10; 4,1—3 (2)—4 (2)—4 (2)—5—9 (2).

ზეორ — Ζορ VL: 1:11,4. იხ.: სოარა.

თადლოს — Θαδαιος (ბიბლ.), ასირიელი მხედართმთავარი: 1:9,1.

თადამორა (პარამალა) — Θαδμωρα (ბიბლ.), სოლომონის მიერ უდაბნოში აშენებული ქალაქი: 8:6,1.

თამარა (1) — Θαμαρα (ბიბლ.), დავითის ასული: 7:3,3(2); 8,1—2.

თამარა (2) (თომარა) — (ბიბლ.), აბესალომის ასული: 7:10,3. 8:10,1.

თამნა (1) — Θαμνα (ბიბლ.), ელიფაზის ხარკა: 2:1,2.

თამნა (2) — (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 5:1,2,9.

თამნა (ამნათა) (3) — (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ქალაქი. არის ვარაუდი, რომ ეს იგივეა, რაც თამნა (2): 5:8,5—7. 14:11,2.

- თამნეოს — *Θαμναῖος* (ბიბლ.), მეფობის მნდომი ისრაელიტ: 8:12,5 (2).
- თამნიტელნი — *Θαμνίται*, იუდეის ქალაქ თამნას მცხოვრებნი: 5:8,6.
- თარატა — *Θαρατ* (ბიბლ.), მეფე სენაქირიმის მთავარი, რომელსაც მზედარმთავარმა რაფსაკმა დაუტოვა „იეროსოლუმაა განფხურად“: 10:1,1.
- თარვის — *Θάρβις*, ეთიოპიის მეფის ასული: 2:10,2.
- თარან — *Θαρν* VL (ბიბლ.), ამათელთა მეფე: 7:5,4.
- თარას — 1:16,3. იხ.: თაროს.
- თაროს — *Θάρρος* VL (ბიბლ.), აბრაამის მამა: 1:6,5 (5); 19,4.
- თარსეთი — ქართული თარგმანის მიხედვით, ეს არის ქალაქი, საიდანაც ეთიოპელთა მეფემ დიდი ძალა წამოიყვანა ეგვიპტისაკენ. სინამდვილეში საქმე ეხება ეთიოპელთა მეფეს, თარსიკეს (*Θαρσίχης*), რომელიც ბიბლიაშიც არის მოხსენებული: 10:1,4.
- თარხი (არსი, თარსილი, თერსი) — *Θάρση* (ბიბლ.), ისრაელიტთა ქალაქი: 8:12,5. 9:11,1.
- თარხილი — *Θαρρήλη* VL, 8:1,23. იხ.: თარხი.
- თარხნი (კილიკელნი) — *Θαρσεί*, იოვიანოსის ვაჟის, თარსოსის შთამომავლები: 1:6,1.
- თარსოს — *Θάρσος* (ბიბლ.), იოვიანოსის ვაჟი: 1:6,1.
- თაფნი — *Θαφνί* (ბიბლ.), ეგვიპტის დელოფლის და: 8:7,6.
- თაფხაელნი — *Θαψαται*, თაფხანის მცხოვრებნი: 9:11,1.
- თაფსან — *Θαψάν* (ბიბლ.), ისრაელიტთა ქალაქი: 9:11,1 (2).
- თაღლაფაღასხარო (თაღლასაფარ) — *Θαυλαφαθασαρο* (ბიბლ.), ასირიელთა მეფე: 9:12,3.
- თაღლასაფარ — 9:11,3. იხ.: თაღლაფაღასასარო.
- თეკოე (თუკოა, ტოხოან) — *Θακ* (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 8:10,1.
- თემანონ (1) — *Θεμανών* (ბიბლ.), ისრაელის ერთ-ერთი ძე: 1:12,4.
- თემანონ (2) — (ბიბლ.), ელიფაზის ვაჟი: 2:1,2.
- თემახიოს — *Θεμαχίος*, არტაქსერქსეს ხარკვა, აბამის დედა: 11:3,5.
- თეოდექტო — *Θεοδέκτος*, ტრაველიების ავტორი: 12:2,14.
- თეოდესტო — *Θεοδέστος* (ბიბლ.), მეფე არტაქსერქსის საჭურისი, რომელიც ამზადებდა მის წინააღმდეგ შეთქმულებას: 11:6,4—10.
- თეოდოროს ზინონ — *Θεοδόρος Ζήνων*, ფილადელფიის ტირან, ზინონ კოტ-ჯლას ვაჟი: 13:13,3—5.
- თეოდოროს (1) — *Θεοδόρος*, მამა ათენელ თეოდოსიოსისა: 14:8,5.
- თეოდოროს (2) — იუდეველთა ელჩის, ალექსანდრეს მამა: 14:10,10—12.
- თეოდოროს (3) — იუდეველი, მღვდელმთავარ ვირკანის ელჩი: 14:10,21 (3).
- თეოდოხიოს (1) — *Θεοδόχος*, სამარიტელი, რომელიც ალექსანდრიელ იუდეველებსა და სამარიტელებს შორის კამათისას გამოდიოდა მტკიცე-

ბით, რომ მხოლოდ ლარიზინის მთაზე აიგო ტაძარი მოსეს კანონების მიხედვით: 13:3,4(3).

თეოდოსიოს (2) — *Θεοδοσιος*; VL, ათენელი ქალაქ სუნიდან: 14:8,5.

თეოდოტოს — *Θεοδοτος*, იუდეველა, ვირკანის ვლჩის, სტრატონის მამა: 14:10,22.

თეოპომპოს — *Θεοπομπος*, ბერძენი ისტორიკოსი: 12:2,14.

თერმოთის — 2:9,5—7; 10.2. იხ.: თერმუთის.

თერმუთის (თერმოთის) — *Θερμοθεις*, ფარაონის ასული: 2:9,5—7.

თერხი — 8:12,5. იხ.: თარსი.

თესვონი — *Θεσβωνη* VL (ბიბლ.), ქალაქი გილეადში: 8:13,2.

თივა — *Θηβαι* (ბიბლ.), ქანაანური ქალაქი: 5:7,5.

თივაიდა — *Θηβαις*; (ბიბლ.), ზემო ეგვიპტე: 11:8,6.

თირახ — *Θηραξ* VL (ბიბლ.), იაფეთის ვაჟი: 1:6,1.

თირანი — *Θειραι*, თირას შთამომავლები: 1:6,1.

თოველოხ — *Θιβηλος* VL (ბიბლ.), ლამეჰის ვაჟი: 1:2,2.

თოვილოხ — *Θιβηλος* VL (ბიბლ.). იაფეტის ვაჟი: 1:6,1.

თოვილნი — *Θιβηλοι*: VL, იაფეტის ვაჟის, თოვილოსის შთამომავლები: 1:6,1.

თოლმეოს — *Θολμαιος* (ბიბლ.), გესურას მეფე: 7:1,4.

თოლომეოს — *Θολμαιος*, იროდის მხედართმთავარი: 14:8,1.

თომარა — *Θαμαρα* O: 7:10,3. იხ. თამარა [2].

თორღამელნი — *Θοργαμαιοι* (ბიბლ.), თორღამის შთამომავლები: 1:6,1.

თორღამის — *Θοργαμης* (ბიბლ.), გომერის ვაჟი: 1:6,1.

თრაცია — *Θρακεια*, ისტორიული ოლქი ბალკანეთის ნახევარკუნძულის აღმოსავლეთ ნაწილში (ეგეოსის, შავსა და მარმარილოს ზღვებს შორის). ჩ. წ.-ის 46 წელს რომის პროვინციად გამოცხადდა: 9:1,4.

თრაცია — *Θρακινιας*: 13:14,2. იხ.: ალექსანდროს იანწოს.

თრაცენი — *Θρακεις*, თირას შთამომავლები, იგივე თირანი. თრაცებს მათ ელინები ეძახდნენ: 1:6,1.

თრისა — *Θρησα*: 14:13,9. იხ.: რისან.

თუკოა — 9:1,3. იხ.: თეკოე.

თულას — *Θουλας* (ბიბლ.), ისახარის ერთ-ერთი ძე: 2:7,4.

თადას — 9: საძიებ. იხ.: იოდას.

თადლოს — 11:8,2. იხ.: იადლუს.

თადლუს (თადლოს, იადიდუს) — *Ιαδωνες* (ბიბლ.), ზღვდელმთავარი: 11:8,4—7. 13:9,1.

თადიდუს — 11:8,4. იხ.: იადლუს.

თადელფას — *Ιαδελφας* VL (ბიბლ.), ნაქორის ვაჟი: 1:6,5.

თადონ (თადონ) — *Ιαδων* (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 8:8,5 (2); 9,1 (3).

- ადღოს — 'Ιάδης VL: 8:15,4. იხ.: იაღონ.
 ადღოფას — 'Ιαδωφίς (ბიბლ.), ნაქორის ვაგი: 1:6,5.
 იავინოს (ავიგოს) — 'Ιάβινος (ბიბლ.), კანანელი მეფე: 5:5,4.
 იავის — 'Ιάβις: 6:5,1. 14,8. იხ.: იავისოს (1).
 იავისინელნი (ავინინელნი) — 'Ιαβισσηνοί (ბიბლ.), ლაღადის ქალაქ იავისოს მცხოვრებნი: 6:5,2 (2); 14,8.
 იავისოს (1) (იავის) — 'Ιάβησις (ბიბლ.), ქალაქი გაღადში: 7:1,2; 2:11.
 იავისოს (2) — 'Ιάβησις (ბიბლ.), სამარის მეთეს, სელისმოსის მამა: 9:11,1.
 იავიტელნი — 'Ιაβ:τιμος, ქალაქ იავისოს მკვიდრნი: 5:2,12.
 იავოკხო — 'Ιάβωχος VL (ბიბლ.), მდინარე ტრანსიორდანიში: 1:20,2.
 იავოს — 7:1,3(2). იხ.: იოავოს.
 იაზარის — 'Ιαζαρης (ბიბლ.), ქეტურას ვაგი: 1:15,1.
 იაზინის — 'Ιαζβη (ბიბლ.), მეფე ამასიას დედა: 9:9,1.
 იაზორო — 'Ιαζωρος VL (ბიბლ.), ქალაქი ტრანსიორდანიში: 12:8,1.
 იაირის — 'Ιαιίρης (ბიბლ.), ისრაელიტი მსაჯული: 5:7,6.
 იაკამოს — 'Αταμος (ბიბლ.), ლოღოლის მამა: 10:9,1.
 იაკიმოს — 'Ιάκιμος: 12:9,7. იხ.: ალიკიმოს.
 იაკოვოს, იაკოვო — 'Ιάκωβος (ბიბლ.), ებრაელების პატრიარქი: 1: საძიებ. (2); 18, 1—6 (3)—9; 19,2—3 (2)—4 (2)—5—6 (3)—7 (2)—8 (2)—9 (6)—10;20,1 (2)—2 (3)—3; 21,1 (6)—2—3; 22,1. 2: საძიებ. 2,1 (2)—4. 3,3—4; 6,3—4—5 (5)—7; 7,1—3—4 (3)—5—6 (2); 8,1; 9,3—6;15,2. 3:5,3; 7,5 (2); 12,4. 4:5,3. 5:3,1. 6:5,6. 7:14,9. 11:5,7.
 იალის — 'Ιάλη (ბიბლ.), ერთ-ერთი კენელიდელის ცალი: 5:5,4 (2).
 იამვლისოს — Ιάμβλιχος, სირიელი მკვლავი: 14:8,1.
 იამინოს — 'Ιάμινος (ბიბლ.), სიმონის ვაგი: 2:7,4.
 იამნია (ამნია) — 'Ιάμνεια (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 9:10,3. 12:8,6 (2). 13:4,3; 6,7; 15,2. 14:4,4.
 იანდლოს — 'Ιάνης (ბიბლ.), ზაბულონის ვაგი: 2:7,4.
 იანნეოს — 13:12,1. იხ.: ალექსანდროს იანნეოს.
 იარედის — 'Ιαρένης VL (ბიბლ.), ანქის ვაგი: 1:2,2.
 იარედოს — 'Ιαρέδος (ბიბლ.), მალაილის ვაგი: 1:3,2(2)—4.
 იარიშოტნი (ვირთიტნი) — Καρισθιαρισται: 5:1,16.
 იაროვოამოს — 8:9,1. იხ.: იეროვოამოს (2).
 იასოვოს — 'Ιάσωβος VL (ბიბლ.), ისახარის ვაგი: 2:7,4.
 იასონ (1) — 'Ιάσων (აპოკრიფ.), ელეაზარის ვაგი, იუდა მკვლავლის ძე: 12:10,6(2). 13:5,8.
 იასონ (2) — დიოდორის (2) მამა: 13:9,2.
 იასოს — 'Ιασος (ბიბლ.), გელენის მამა: 5:6,2.
 იასურის — 'Ιασύρης VL 4:7,1. იხ.: ურის (1).
 იატავატი — 'Ιαταβήτη VL (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 10:3,2.

- ააუს — 'ἰάσῃ (ბიბლ.), ესავის ვაჟი ოლივამისაგან: 2:1,2.
 ააფეთას (იაფეთო) — 'ἰαφῆθας (ბიბლ.), ნოეს ვაჟი: 1:4,1.
 ააფეთო — 'ἰαφῆθις; VL: 1:6,1 (5). იხ.: იაფეთას.
 ააფერო — 'ἰαφῆρας: 1:15,1. იხ.: აფერან.
 ააფთას (იეფთას) — 'ἰαφῆθας (ბიბლ.), ისრაელიტი მსაჯული: 5:7,8.
 ააფრან (ფრატ) — 'ἰαφῆθας, ქეტურას ვაჟი: 1:15,1.
 ააქინოს — 'ἰαχίνος (ბიბლ.), სიმონის ვაჟი: 2:7,4.
 აღუშას — 'ἰδουμαῖος (ბიბლ.), ისმაილის ვაჟი: 1:12,4.
 აღუშეა (იღუშეა) — 'ἰδουμαῖα (ბიბლ.), პალესტინის სამხრეთ და სამ-
 ხრეთ-აღმოსავლეთ მხარეს მდებარე მთაგორიანი ქვეყანა: 2:1,1—2(2); 4:4,5.
 5:1,22(2). 6:6,1. 7:5,4(2). 8:7,6(2); 13,7. 9:3,1(2); 5,1. 12:7,4; 9,4. 13:6,5(2);
 9,1; 15,4(2). 14:1,3; 13,7; 15,4. 15:7,9.
 აღუშელი-ნი — 'ἰδουμαῖος, -οι (ბიბლ.), იღუშეის მცხოვრებნი, ესავის
 შთამომავლები. მათი გვარიდან წარმოდგებოდა იუდეის მეფე იროდი (ჩ. წ.-
 მღე 1 ს.): 4:4,5. 6:6,6. 7:5,2—4. 8:7,5—6. 9: საძიებ: 3,1; 5,1; 9,1. 11:3,8. 12.
 8,1—6. 13:9,1; 15,4. 14:1,3. 7,3; 15,2. 15:7,9(4).
 აღუშეა — 2: საძიებ.; 1,1. 9: საძიებ.; 3,2. 15:7,9. იხ.: იღუშეა.
 იედი — 'ἰῆδης (ბიბლ.), მეფე იოსიას დედა: 10:4,1.
 იეფარის — 'ἰεφῆθας (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:3,3.
 იეფესთოს — 7:1,3. იხ.: იეფოსთოს.
 იეფესთესოს — 'ἰεφῆθας (ბიბლ.), ქანანეოსის ვაჟი: 1:6,2.
 იეფესელნი — 7:3,1—2. იხ.: იეფესელნი.
 იეფოსთოს (იეფესთოს, იეფოსიო) — 'ἰεφῆθας (ბიბლ.), მეფე სალულის ვაჟი:
 7:2,1 (6); 1,4 (5).
 იეფოსიო — 7:1,3. იხ.: იეფოსთოს.
 იეფუსელი -ნი (იეფოსელნი) — 'ἰεφῆθας (ბიბლ.), ქანანეოსის ვაჟის, იეფუ-
 სის შთამომავლები: 7:3,2—3; 13,4 (2).
 იეზაველა — 'ἰεζῆβηλα VL (ბიბლ.), მეფე ახავის ცოლი: 8:13,1—4 (2)—7
 —8*(2). 9:4,2; 6,1—4.
 იეზარ — 9:6,1. იხ.: იეზერელა.
 იეზეილოს — 'ἰεζῆβηλα (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 10:5,1; 6,3; 7,2 (2).
 8,2(2).
 იეზერელა (გერაბრა, ეზირა, ეზრა, იეზარ, იეზრაელა, იზაროს, ისრაი-
 ლაზაროს) — 'ἰεζῆβηλα VL (ბიბლ.), ისრაელიტური ქალაქი: 9:6, 2—4.
 იეზრაელა — 'ἰεζῆβηλα: 9:6,3 (2)—4—5. იხ.: იეზერელა.
 იეთრანო (იეთრაო) — 'ἰεθῆρῶν: VL (ბიბლ.), აბესალომის მხედართმთავრის,
 ამესას მამა: 7:15,1.
 იეთრაო — 7:10,1. იხ.: იეთრანო.
 იეთრონი — 'ἰεθῆρῶν (ბიბლ.), დავითის ვაჟი ელლასაგან: 7:1,4.
 იეკლომოს — 'ἰεκλῶμος VL (ბიბლ.), ესავის ერთ-ერთი ვაჟი ალივამისაგან:
 2:1,2.
 იენაი — 'ἰενῆ (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:3,3.

იერასი — 'Ιεράση (ბიბლ.), მეფე ოთამის დედა: 9:11,2.

იერასოს — Ιεραχ (ბიბლ.), იუკტანის ვაჟი: 1:6,4.

იერემია — 'Ιερεμίας (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 10:5,11 (2); 6,2 (5); 7,2 (2)—3 (2)—4—5—6; 8,2 (2); 9,1 (2)—6 (2)—7. 11:1,1.

იერემინონს — 'Ιερεμιαων VL (ბიბლ.), აენიონის მკვლელის მამა: 7:2,1.

იერიხო (იერიხუ, იერიხუნტო) — 'Ιεριχά (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 5:1, 10—12 (2)—22.

იერიხუნტენი — 'Ιεριχισυτοι, იერიხოს მცხოვრებნი: 5:1,16; 4,3.

იერიხუნტო — 4:6,1; 8,48; 5:1,1—4—7—21; 4,1—2. 9:12,2. 10:8,2. 13: 8,1. 14: საძიებ.; 1,2; 4,1; 5,4; 15,3(4)—10—11—12. 15:3,3; 4,2. იხ.: იერიხო.

იერიხუ — 13:1,3. იხ.: იერიხო.

იეროამოს — 8:7,7. იხ.: იეროვოამოს (2).

იეროვოამოს (1)—7:10,3. იხ.: როვოამოს.

იეროვოამოს (2) (იაროვოამოს, იეროამოს, იერომოს) — 'Ιεραβιαμας, (ბიბლ.), ისრაელის პირველი მეფე: 8: საძიებ.; 7,7(2)—8(2); 8,1(2)—3(3)—4—5; 9,1(3); 10,1—4(4); 11,1(4)—2(6)—3(2)—4(4); 12,3(4)—5; 13,1; 15,1—4. 9: საძიებ., 2,1; 6,1; 14,1. 10:4,4(3).

იეროვოამოს (3)—(ბიბლ.), ისრაელიტთა მეფე, იოასის ვაჟი: 9:10,1 (2)—3(2); 11,1.

იერომოს (1) (დირომოს, ირომოს) — 'Ιεραμας (ბიბლ.), ტვირელთა მეფე: 7:3,2.

იერომოს (2) — 8:9,1; 9:8,7. იხ.: იეროვოამოს (2).

იერონჳმოს — Ιεραυσამας, ეგვიპტელი შწერალი: 1:3,6—9.

იერუსალიმი — 'Ιερουσαλημης: 5:1, 16. იხ.: იეროსოლჳმა.

იეროსოლჳმა (იერუსალიმი) — 'Ιερουσαλαμ (ბიბლ.), ებრაელთა მონარქიის, შემდეგ — იუდეველთა სამეფოს დედაქალაქი: 1:10,2; 5:1,16—21—22 (3); 2,2(2)—5—8. 7: საძიებ.; 2,2; 3,1—2(6)—3; 4,1—2(2); 5,1—3(2)—5(2); 6,2—3; 8,1—4—5; 9,2(3)—3—5—7; 10,3; 11,2—4—6—7(2)—8; 12,4(2); 13,1—3(2); 14,7; 15,2—3. 8: საძიებ.; 1,5(2); 2,1(2)—4—7; 4,1(2); 5,3(2); 6,1—5; 7,3—4(2)—5—7(2)—8; 8,3—4(2)—5; 9,1(2); 10,1(2)—2; 11,3; 12,1—2—3—6; 15,1—3—5(2). 9: საძიებ. 1,1(2)—2(2)—4(2); 3,1(3)—2(2); 5,1—2—3; 6,2—3(2); 7,1—2; 8,2—3—4(3)—6; 9,1—2—3(2); 10,3(2); 11,2; 12,1(3)—3; 13,1—2(3); 14,1. 10: საძიებ.; 1,1(2)—4—5; 2,1; 3,1—2(2); 4,3—4—5; 5,1 (2)—2; 7,1—2—3(5)—4; 8,1—2—5(3)—7; 9,2(3)—7(3); 11,2(3). 11:1,1—2—3(7); 2,2(2); 3,1(3)—7—8—9(2)—10(2); 4,1—2—4(3)—5—6(2)—8(2); 5,1(3)—2(2)—3—4(2)—5—6(3)—7(2)—8(3); 7,2; 8,2—5—6(2). 12: საძიებ.; 1,1(3); 2,8—11(2); 3,3(2); 4,1—3(2)—9,9,1—3—5(3)—7; 10,2—4(2)—5(2); 11,1. 13: საძიებ.; 1,3(2); 2,1(4)—3(2); 3, 1(2)—3—4(3); 4,4(2)—5—9; 5,2—3—5—8—11(2); 6,4—5—6(3)—7; 9,1; 10,4(2); 13,3—5; 14,2; 15,5(2). 14: საძიებ.; 1,4; 2,1; 3,4; 4,1(2); 5,2(2)—4(2); 6,1; 9,2(2)—5; 10,4—5; 11,3—6; 12,1; 13,3; 13,5; 14,6; 15,1—2—12—14; 16,1. 15: საძიებ.: 1,1(2)—2; 3,8; 6,2; 7,8; 8,1. 16:16,4

იეროსოლუმელი - ნი — 'Ιεροσολυμίτης, -αι (ბიბლ.), იერუსალიმის მკვიდრნი: 5:1,17. 9: საძიებ.; 1,2; 6,5; 9,3 (2). 10: საძიებ.; 1,5;6,3; 7,3—4; 8,1. 11: 4,6—9; 5,8; 8,2 (2)—4—7 (2). 12:1,1(2); 2,1; 4,2. 13: საძიებ.; 2,3; 3,4, 4,9; 6,3. 14: საძიებ.; 4,4—5; 6,4; 10,6; 11,5; 13,9; 16,3. 15: საძიებ.; 3,7; 7,10; 9,3 (2)—4.

იეხემოს (იესესოს) — 'Ιεσαίος (ბიბლ.), მეფე დავითის მამა: 5:9,4. 6:8,1 (5)—2 (4); 9,2; 11,9; 12,4; 12,5; 13,6—9.

იეხსა — 'Εσσα VL, ლეკაპოლისის ქალაქი: 13:15,3.

იეხხეოს — 'Ιεσσαίος: 7: 1,6. იხ.: იესეოს.

იეტუროს — 'Ιετισρος (ბიბლ.), ისმაილის ერთ-ერთი ვაჟი: 1:12,4.

იეფთას — 'Ιεφθίς VL: 5:7,9—13. 6:5,6. იხ.: იაფთას.

იეხონია — 'Ιεραμίας VL: 10: საძიებ.; 11,2 (2). იხ.: იოაკიმოს (1).

ივალოს — 'Ηβαλος (ბიბლ.), იუკტანის ვაჟი: 1:6,4.

ივოლოს — 'Ισβαλος (ბიბლ.) მთა ფერაიმში: 5:1,19.

იფარნი (ქართველნი) — 'Ιφάρης, ქართველების ძველი სახელწოდება: „ღაღაკურებს უკუე თოვილოსცა თოვილთასა, რომელნი აწ ივირად იწოდებთან“ 1:6,1.

იზაროს — 'Ιζαρον: 8:13,8. იხ.: იეზერელა.

იოამაროს — 'Ιοάμαρος (ბიბლ.), აარონის ძე: 3:8,1. 5:11,5. 7:14,7. 8: 1,3 (2).

იოთვალოს (იოთოვალოს [1]) — 'Ιωθβαλος, ტურელთა მეფე: 8:13,1—2. 9:6,6.

იოს — 'Ιος (ბიბლ.), ბენიამენის ერთ-ერთი ვაჟი: 2:7,4.

იოსაროე — 2:7,4. იხ.: ისახაროს.

იოსუ (იოსუს) (1) — 'Ιουσος (ბიბლ.), ეფრემის ტომის წარმომადგენელი, ნავოხოს ძე, რომელიც მოსემ ებრაელთა საერთო მასიდან გამოყოფილი სამხედრო ნაწილის მეთაურად დააყენა, როდესაც მას ებრაელები ეგვიპტიდან სინას მთისაკენ მიჰყავდა: 3:2,3(4)—5; 14,4. 4:7,2(2); 8,2—46—47—48(2). 5: საძიებ.: 1,1—2—3—4—5—7—11—12—13—14(2)—15(3)—16(3)—17(4)—18(4)—19—20—21—22—23—24—26—28(2); 2,2. 7:3,2; 12,1. 9:10,1; 14,1. 11:4,8.

იოსუს (2) — (ბიბლ.), საულის ვაჟი: 6:6,6.

იოსუ (3) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარ იოსადაკის ვაჟი: 11:3,10; 4,1—2—3(2)—4: 5,1—4.

იოსუ — (4) (ბიბლ.), მღვდელმთავარ იოანნის ძმა, რომელიც ამ უკანასკნელმა მოკლა ტაძარში: 11:7,1(4).

იოსუ (5) — მღვდელმთავარი, მღვდელმთავარ სიმონის ვაჟი: 15:3,1.

იოსუ (6) — მღვდელმთავარი, ფავის შვილი: 15:9,3.

იოსუ (იოსუს) (7) — 9:6,3(2)—5—6. იხ.: იიუს (1).

იოუს (1) (იოსუ [7]) (იუს) — 'Ιους (ბიბლ.), ცხენთმთავარი, რომელმაც მოკლა ისრაელიტთა მეფე იორამი და თვითონ გამეფდა: 9: საძიებ.; 6,1(3)—2(3)—3(8)—4(3)—5(3)—6(3); 7,1; 8,1(2)—5.

იოუს (2) (გიმოს) — (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 9:1,1.

ილავანოს — 8:12,5. იხ.: ილანოს.

ოლათოს (ელანი, ვერენიცი) — 'Ηλαθίνος (ბიბლ.), ნაქსადღური წითელ ზღვა-
ში: 9:12,1.

ოლანოს (ილაუნოს) — 'Ηλανος (ბიბლ.) ისრაელიტა მეფე: 8:12,4.

ოლარუს — 'Ιλάρους VL (ბიბლ.), მისეს შთამომავალი, რომელსაც ჩააბარეს
ტაძრის ასაგებად ებრაელთა მიერ შეწირული განძეულობა: 7:14,10.

ოლი — 'Ηλις (ბიბლ.), უდაბური ადგილი სინას მთის მიდამოებში, სადაც
შეისვენეს ევებიტიდან წამოსულმა ებრაელებმა: 3:1,3.

ოლია — 'Ηλίας (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 8:13,4 (2)—5 (5)—6 (3)—7
(5)—8; 15,4—6. 9:2,1 (7)—2 (3); 3,1; 5,2 (2); 6,3—4—5.

ოლისი — 'Ηλις (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 5: საძიებ.; 9,1; 10, 1(2)—2
(2)—3—4(4); 11,3—5(2). 6:6,2; 12,6; 13, 5. 8:1,3.

ოლთისპონტოს — 12:1,1. იხ.: ელთისპონტოს.

ოლონ (1) — 'Ηλων (ბიბლ.), ესაფის სიმაბრი, აღნის მამა: 1:18,4.

ოლონ (2) — (ბიბლ.), ზაბულონის შვილი: 2:7,4.

ოლონ (3) — (ბიბლ.), მსაჯული: 5:7,14—15(2).

ოლომ — 'Ηλμ (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 8:10,1.

ოლოს (1) — 'Ιλός VL (ბიბლ.), სავეოსის, დავითის ერთ-ერთი მეგობრის მამა:
7:12,4.

ოლოს (2) — 'Ιλος VL (ბიბლ.), მეფე ვოლამის მამა: 8:11,4.

ონაზილოს — 'Ιναζήλιος VL (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 9:1,2.

ინდატი — 'Ινδότης, პართთა მხედართმთავარი: 13:8,4.

ინდოეთი (ჰინდოეთი) — 'Ινδία, 'Ινδιαή — (ბიბლ.), ამ სახელწოდებით
ევროპელები უძველეს დროს აღნიშნავდნენ მდინარე ინდის გადაღმა მდებარე
მდიდარ და ნაკლებად ცნობილ ქვეყნებს. ჩ. წ.-მდე 2000 წ.-ს იქ შეიჭრნენ
არბიელი ინდუსები და მხოლოდ 1200 წ.-ს დაასრულეს ნახევარკურძულის და-
მორჩილება. დააარსეს მრავალი სამეფო რაჯების მეთაურობით. მეფე დარი-
ოსმა 517 წ.-ს გაილაშქრა ინდოეთზე. 326 წ.-ს ალექსანდრე მაკედონელმა
დაიპყრო მისი ნაწილი. ამის შემდეგ ინდოეთში დიდხანს ბატონობდნენ ზერ-
ძნები: 8:6,4. 11:6,1—6—12.

ინდონი — 'Ινδίας (ბიბლ.), ინდოეთის მცხოვრებნი: 10:11,1.

ინუს — 8:13,7(2). იხ.: იიუს (1).

იოადის — 'Ιωάθης (ბიბლ.), 10:9,2. იხ.: იოანნი (2).

იოაღო — 'Ιωάθης (ბიბლ.), დავითის სხეულისმცველი, ვანას მამა: 7:5,4.

იოაფოს (იავოს) — 'Ιωάφιος (ბიბლ.), დავითის მხედართმთავარი: 7:1,3 (4)—5
(3)—6; 3,1—2 (2); 5,4 (2); 6,2 (4)—3; 7,1 (5)—2 (3)—5 (2); 8,4 (3)—5 (4);
10,1 (3)—2 (5)—4—5 (4); 11,2—6 (2)—7 (4)—8 (3); 12,1—4; 13,1 (2);
14,4 (3)—5—6; 15,1(2); 8:1,3—4 (4); 7,6 (2).

იოაზას — 'Ιωάζας VL (ბიბლ.), ისრაელიტა მეფე, იიუს ძე: 9:8,5 (2)—6.

იოაზ — 'Ιωάζας (ბიბლ.), იერუსალიმის მეფის, იოაკიმოსის მამა: 10: საძიებ.

იოაკიმოს (1) (იეხონია, იოახოს, იონაქიმოს [1]) — 'Ιωάκιμος (ბიბლ.), თუ-
ღველთა მეფე, შვილი იოაკიმოსისა: 10: საძიებ.; 6,3(2); 8,2.

ოაკიმოს (2) (ელიაკიმოს, იონაქიმოს [2]) — (ბიბლ.), მეფე იოსიას ვაჟი: 10: 5,2(3); 6,1(1)—2(2).

ოაკიმოს (3) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, იისუს ვაჟი: 11:5,1—5.

ოან — 'Ιᾶνος (ბიბლ.), მეფე ეზეკიას „მეფობის ზედამხედველი“: 10:1,2.

ოანნი (1) — 'Ιᾶννης (ბიბლ.), მეფე იოსაფატის მხედართმთავარი: 8:15,2.

ოანნი (2) (იოადის) — (ბიბლ.), ლტოლვილი მთავარი, კარიისის ძე, როშელიც იერუსალიმის აოხრების შემდეგ შეიფარა ლოდოლიამ: 10:9,3—4(2)—5(3)—6(4).

ოანნი (3) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარ ელიას ვაჟი: 11:5,4.

ოანნი (4) — (ბიბლ.). მღვდელმთავარი, იოადის ვაჟი: 11:7,1(5)—2.

ოანნი (5) — იუდა მაკაბელის მიერ რომში ელჩად გაგზავნილი ევპოლემოსის მამა: 12:10,6.

ოანნი (6) — 13:7,4. იხ. ურკანოს (1).

ოანნი ლადდის — 'Ιᾶννης Γ'αββῆς (აპოკრიფ.), მატათიას ვაჟი: 13:1,2 (3)—4 (2). 12:6,1.

ოარიფოს — 'Ιᾶριφῆς (ბიბლ.), „მღვდელი, ნაწილისაგან იოარიფოსას“: 12:6,1.

ოახ — 9: საძიებ.; 8,6—7. იხ.: იოასოს (2).

ოახოს (1) (იოას) — 'Ιᾶσος (ბიბლ.), იუდეველთა მეფის, ოზოზიას ვაჟი, რომელიც ოზოზიას ღამ, ოსავეთმა, სიკვდილს გადაარჩინა: 9:7,1—5 (3); 8,2 (2)—4—5; 9,1.

ოახოს (2) (იოას) — 'Ιᾶσος (ბიბლ.), ისრაელის მეფე, ვაჟი იოახასი: 9: საძიებ.; 8,6—7; 9,1—2(3); 10,1.

ოახსია — 10: საძიებ.; 5,1. იხ.: იოსია.

ოახტი — 'Ιᾶτις (ბიბლ.), მეფე იოსიას მღიჯანი: 10:4,1.

ოაქეველი — 'Ιαχαβῆλη VL: 2:9,4. იხ.: იოხაველი.

ოახაზოს (1)—9:8,1. იხ.: იოახას.

ოახაზოს (2) (იოახოზოს, იოზია) — 'Ιᾶχαζος (ბიბლ.), იოსიას ვაჟი, იერუსალიმელთა მეფე: 10:5,2 (2).

ოახოზოს — 10:5,2. იხ.: იოახაზოს (2).

ოახოს — 10: საძიებ.; იხ.: იოაკიმოს (1).

ოადამოს — 'Ιᾶμαδος (ბიბლ.), ლევიტელთა ერთ-ერთი მთავარი: 7:2,2.

ოადანის — 'Ιᾶμυγ VL: 9:7,1 (2)—2 (4)—3—4 (2)—5; 8,2 (3)—4. იხ.: იოდანს.

ოადას (იადას, იოდანის) — 'Ιᾶμας (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 9:8,3.

ოავილოს (1) — 'Ιᾶβηλος (ბიბლ.), ლამების ვაჟი: 1:2,2 (2).

ოავილოს (2) — 'Ιᾶβηλος VL (ბიბლ.), თუკტანის ერთ-ერთი ვაჟი: 1:6,4.

ოახა — 'Ιᾶαζος: 10: საძიებ.; იხ.: იოახაზოს (2).

ოახანია — 'Ιᾶαφ'αφ'ας (ბიბლ.), იუდეველთა ერთ-ერთი მთავარი: 10:9,2.

ოთამოს (1) — 'Ιᾶμαδος (ბიბლ.), მღვდელმთავარ იოსების შვილიშვილი, უოკიას ვაჟი: 8:1,3 (2).

ოთამოს (2) — (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე, ოზიას ვაჟი: 9:10,4; 11,2; 12,1.

ოთამოს (3) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, იულიოსის ვაჟი: 10:8,6(2).

ოთოვალოს (1) — 8:13,2. იხ.: ითოვალოს.

ოთოვალოს (2) — 'Ιθὺβχλός: 10:11,1.

ოთორი, ὀθორο — 'Ιθὺρρης (ბიბლ.), 2:12,1. 3: საძიებ.; 5:2,3.

ომელიოს — 'Ομηλῖος VL (ბიბლ.), მეფე ფაქას მამა: 9:11,1.

ომნის — 'Ιμνυς (ბიბლ.), ასერის ვაჟი: 2:7,4.

ონადავოს — 'Ιωνάδαβος (ბიბლ.), აქავის მოღვმის ამომწყვეტის, თუსის მეგობარი: 9:6,6 (3).

ონადაოს — 'Αμυνᾶδαβος (ბიბლ.), საულის ვაჟი: 6:14,7.

ონათის (1) (ონათოს) — 'Ιωνάτης (ბიბლ.), გელენის ვაჟი: 5:7,2—5.

ონათის (2) — 'Ιωνάθης (ბიბლ.), მეფე საულის ვაჟი: 6:6,2 (4)—5 (3)—6; 11,1—2(2)—6—7—8—9 (4)—10(2); 12,4 (2); 13,2; 14,7.7:1,1 (2)—3; 5,5(6); 6,1; 8,2; 9,3; 12,1.

ონათის (3) — (ბიბლ.), სამას ვაჟი, რომელმაც დავითის ვაჟს, ამონს, ასწავლა, თუ რა გზით დაემუჯუბინა სატრფიალო კავშირი მისსავე დასთან, დავითის ქალიშვილ თამარასთან: 7:8,1(2); 12,2.

ონათის (4) — (ბიბლ.), აბიათარის ვაჟი: 7:9,2; 14,6.

ონათის (5) — 'Ιώνη (ბიბლ.), ქალაქი ისრაელში: 8:12,4.

ონათის (6) — 'Ιωνάθης (აპოკრიფ.), მატათას შვილი, სიმონსა და იუდას ძმა: 12:8,2—3—6; 11,2. 13: საძიებ.; 1,1 (2)—2 (3); 1,3 (3)—4 (2)—5 (7)—6(3); 2,1 (5)—2 (3)—3 (5); 4,2 (3)—3—4 (10)—5 (2)—9 (5); 5,2 (2)—3 (4)—4 (2)—5 (3)—6—7 (5)—8 (4)—10 (4)—11 (2); 6,1 (5)—2 (3)—3 (4)—5 (5)—6 (3).

ონათის (7) — (ბიბლ.), აბესალომის ვაჟი, სიმონის მეგობარი: 13:6,4.

ონათის (8) — საღუქვეელი, იონანე ვირკანის მეგობარი: 13:10,6(2).

ონათის (9) — ონიას ვაჟის, ვირკან პირველის ელჩი: 14:10,9.

ონას — 'Ιωνῆς (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 9:10,1(2)—2.

ონაქიმოს (1) — 10:6,3(2); 7,1(4). იხ.: იოაკიმოს (1).

ონაქიმოს (2) — 10:7.2. იხ.: იოაკიმოს (2).

ონია — 'Ιωνῖα (ბიბლ.), ადგილი, სადაც ცხოვრობდნენ იაფეტის ვაჟის, იოვიანის შთამომავლები: 1:6,1. 11:8,1.

ონნი — 'Ιωννης, ხალხი, რომელიც აჯანყდა იუდეელთა წინააღმდეგ და მოსთხოვა მარკ აგრიპასს, რათა მხოლოდ მათთვის მიეცა ის მოქალაქეობრივი უფლებები, რომლებიც მიანიჭა მათ სელევკის შვილიშვილმა, ანტიოხმა: 12:3,2.

ონიოს — 'Ιόνισον, ონიის ზღვა: 15:10,2.

ოპპელნი — 'Ισάπηγος, იოპპის მკვიდრნი: 13:4,4; 5,10.

ოპპი (ოპპი) — 'Ισάπη (ბიბლ.), პალესტინის მნიშვნელოვანი ნავსადგური, დაარსებული სიმონის მიერ: 9:10,2. 11:4,1. 13:4,4 (3)—5—9—10; 6,4—7; 8,3; 9,2; 14,1; 15,4. 14:4,4; 10,6 (2)—21; 15,1 (2). 15:7,3.

ორამოს (1) — 'Ισάραβος (ბიბლ.), იოსაფატის ვაჟი, იუდეველთა მეფე: 8:15,3. 9: საძიებ.; 4,1; 5,1 (3)—3; 8,2.

ოორამოს (2) — (ბიბლ.), აქავის ვაჟი: 9: საძიებ.; 2,2(2); 3,1(6); 4,3(4)—4(7)—5(3)—6; 6,1—2(4)—3(8)—5; 7,1—4.

ოორამოს (3) — მღვდელმთავარი: 10:8,6(2).

ოორდანე — 4:5,2(2); 8,1. 5:1,1. 6:5,3(2); 6,1; 14,7. 7: საძიებ.; 6,3; 9,4—7—8; 11,2(2)—4; 15,1. 8:2,3; 7,4. 9:4,4; 10:9,7. 12:8,3. იხ.: იორდანე.

ოორდანი (იორდანო, იურდანი) — 'Ιορδάνης (ბიბლ.), პალესტინის უმნიშვნელოვანესი მდინარე, ერთვის მკედარ ზღვას, არის 215 კმ. სიგრძის: 1:8,3; 10,1. 4:6,1; 7,3; 8,2(2). 5:1,1—20—22(4)—25—26(2); 3,1; 6,3; 7,11. 6:5,1(2). 7:1,3; 2,2. 8:8,4. 9:8,1; 11,1. 12:3,3; 8,5; 4,9—11. 13:1,2—3(2); 12,5(2); 13,3; 15,5. 14:7,4; 11,3; 15,4. 15:5,4; 10,3.

ოორდანი — 7:1,3—4; 9,2—7; 10,1. 8:2,3(2). იხ.: იორდანი.

ოს — 'Ισ (ბიბლ.), იორამის ვაჟი, მღვდელმთავარი: 10:8,6.

ოსადაკოს (ოსედეკოს) — 'Ισεδεακος (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 10:8,5—6.

ოსაფატის (ოსაფატოს, ოსაფატ) — 'Ισαφαιτης (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე: 8: საძიებ.; 15,3 (2)—4 (3)—5(3). 9:1,1—2—3—4 (2); 3,1 (5)—2.

ოსაფატოს — 'Ισαφαιτης: 8:15,2. იხ.: ოსაფატის.

ოსაფოს (საფათის) — 'Ισαφαιτης, 'Ισαφαιτης (ბიბლ.), აქილოსის ვაჟი, ლავითის კანცელარის გამგე: 7:5,4.

ოსედეკოს — 'Ισεδεακος VL: 11:3, 10. იხ. ოსადაკოს.

ოსია (იოასია, იოსიას) — 'Ισιας (ბიბლ.), ამონას ვაჟი, იუდეველთა მეფე: 10:4,1—4—5 (2); 5,1 (3).

ოსიას — 8:8,5. იხ.: იოსია.

ოსიამოს (1) — 'Ισσημος: წ. 1 წ. 2 წ. 3 წ. 4 წ. 5 წ. 6 წ. 8 წ. 11 წ. 12 წ. 14—საძიებელში. 7: საძიებ.; 15,3. 9: საძიებ.; 14,3. 10: საძიებ.; 11,7. 15: საძიებ.; 11,3. იხ.: ფლავიოს იოსიპოს.

ოსიამოს, ოსიამო (2) — (ბიბლ.), იაკობისა და რაქილას ვაჟი: 1:19,7. 2: საძიებ.; 2,1(2)—2. 3—4(2); 3,1(2)—3(3)—4(4); 4,1—2—3—5(5); 5,1(2)—3(4)—4(4)—6—7(2); 6,1(3)—2(3)—3—4(5)—5—6(4)—7(2)—8(6)—9(3). 7,1(2)—2—3(2)—4(2)—5(3)—7(3); 8,1(4)—2(2); 9,1; 15,2. 3:5,3; 12,4(3). 8:7,7. 9:14,3. 11:8,6. იხ. ფსოთომფანისონ.

ოსიამოს (3) — ტობიას ვაჟი: 12:4,2(4)—3(6)—4—5(2)—6(2)—7—10—9(2).

ოსიამოს (4) — (ბიბლ.), ზანარიას ვაჟი: 12:8,2—6(2).

ოსიამოს (5) — მეფე იროდის ძმის, ანტიპატროსის ვაჟი: 14:7,3; 13,9; 14,6(2); 15,4—7(2)—10(2)—13.

ოსიამოს (6) — მენნეოსის, იუდეველთა ელჩის, ვაჟი: 14:12,3.

ოსიამოს (7) — სალომეს მეუღლე, იროდის ნათესავი: 15: საძიებ.; 3,5—6(3)—7—9(4); 6,2; 7,1—9.

ოსიამოს (8) — იროდის მეგობარი: 15:6,5.

ოსიამოს (9) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 8:1,3.

ოსუანო — 'Ισωνος SPL (ბიბლ.), იაფეტის ვაჟი: 1:6,1 (3).

ოსხადი — 'Ισχαθης (ბიბლ.), ფინესის ვაჟი, ილის შვილიშვილი, მღვდელმთავარი: 5:11,4.

ომხაველი (ითაქვეცლი) — 'Ιωχαιμ VL (ბიბლ.), აზრაამის ცოლი, მოსეს
დედა: 3:5,3.

იპან — 'Ιπζ VL (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 8:10,1.

იპპო — 'Ιππος, ქალაქი გენისარის ტ:ის აღმოსავლეთ ნაპირზე: 14:4,4.
15:7,3.

ირაკლეონ — 'Ηρακλεων, ანტიონის ღრვიპოსის მკვლელი: 13:13,4.

ირაკლემოხ — 8:5,3(2). 10:11,1. იხ.: ირაკლის.

ირაკლის (ირაკლეონს) — 'Ηρακλης (აპოკრიფი), ბერძნების ნაციონალურ-
რი გმირი, ზევსისა და ალემენას შვილი: 1:15,1(2).

იროდია — 'Ηρωδια, ქალაქი იერუსალიმის მახლობლად: 14:13,9.

იროდი — 'Ηρωδης. იროდი დიდი, იუდეველთა მეფე. ცხოვრობდა ჩ. წ.-
მდე 62, ჩ. წ.-ის 4 წწ.-ში. მოაკვლევინა თავისი ცოლი მარიამნა და ორი ვაჟი.
ააშენა შესანიშნავი ტაძარი იერუსალიმში: 7:15,3. 13:10,2; 13,3. 14: საძიებ.;
1,3. 4,4; 7,3; 9,2(2)—3(4)—4(11)—5(4); 11,2—3—4(4)—5(2)—6(6)—7(2); 12,
1—2(3); 13,1(3)—2(4)—3(3)—4(3)—5(2)—6(4)—7—8(2) — 9—10: 14,1 (3)—
2—4(7)—5(4)—6(2): 15,1(4)—2(4)—3(2)—4(3)—5(3)—6—7(3)—8(3)—9(3) —
10—11—12(2); 16,1—2(5)—3(2)—4(4). 15: საძიებ.; 1,1(5)—2(2); 2,1(3)
— 2(2) — 3—5—6(3)—7; 3,1(4)—2—3(2)—5(6)—6(2)—7 — 8(3)—9(2): 4,2
(4)—4(2); 5,1(9)—4—5(2); 6,1(2)—2(7)—3(5)—4(2)—5—7; 7,1(4)—2(2)—3
(4)—4(3)—5—8(4)—9(4)—10(7); 8,2(2)—3—4; 9,2(3)—9; 10,1(3)—2(5)—3
(8)—5(5); 11,1—2.

იროდოტოს — ძველი ბერძენი ისტორიკოსი პლიკარნასიდან. ცხოვრობ-
და ჩ. წ.-მდე 485—425 წწ.-ში (დაახლოებით). იბრძოდა ტირანების წინააღმ-
დეგ. გააქვებულ იქნა სამშობლოდან. 446 წ.-დან ცხოვრობდა ათენაში: 8:6,2;
10,2—3. 10:1,4.

ირომოს (ღირომოს, იერომოს) — 8:2.6(2)—7(2)—9(2): 3,1—4; 5,3(6);
6,4. იხ.: იერომოს (1).

იროთა ქალაქი — 'Ηρωσαν παλις (ბიბლ.: პითომი), ადგილი ეგვიპტეში, სა-
დაც იოსები შეხვდა იაკობს: 2:7,5.

იხავოს (ესაფი, ელონო) — 'Ησαως (ბიბლ.), ისაქის ვაჟი. იაკობის ძმა: 1: სა-
ძიებ.; 18,1—4—5—6 (3)—8 (3)—9 (2); 19,5; 20,1 (2)—3 (2); საძიებ.; 1,1—2.
12:8,1.

ისაია (ისაია) — 'Ησαιας (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 10:1,3—4; 2,1 (2)—
2. 11:1,2(2). 13:3,1(2)—2.

ისაია — 9:13,3. იხ.: ისაია.

ისაკოვოს — 1:19,2—6—8; 20,1. იხ.: იაკოვოს.

ისაკოს — 'Ισακος (ბიბლ.), აზრაამის ვაჟი: 1: საძიებ.; 10,5. 12,2—3; 13,1
(2)—2 (2)—4; 16, 1—3; 17,1; 18,1—2 (2)—3 (5)—4 (2)—6 (2)—8 (2)—9 (2);
19,1 (2)—4—5; 22,1 (3). 2: საძიებ.; 1,1. 9,3—6 (2). 3:5,3. 7:13,4. 11:5,7.

ისაკხარო — 'Ισαχαρας VL: 2:7,4. იხ.: ისახარის (1).

ისანა — 'Ισανας (ბიბლ.), ქალაქი ეფრაიმში: 15:15,2.

ისახამოს — 'Ισαμαχος VL (ბიბლ.), კარვის ერთ-ერთი ამშენებლის, ელიავის
მამა: 3:6,1.

ისახარის (1) (ისაროე, ისაკხარო, ისახარო, ისახარო) — 'Ισαχάρης VL (ბიბლ.), იაკობის ვაჟი: 1:19,7.

ისახარის (2) — 'Ισαχάρης (ბიბლ.), ისახარის ტომი: 5:1,22.

ისახარო — 7:2,2. იხ.: ისახარის (1).

ისიღოს — 'Ησιόδο:, ბერძენი პოეტი: 1:3,9.

ისმაილიტი — 'Ισμαήλιται (ბიბლ.), 2:3,3.

ისმაილოს (1) — 'Ισμαήλις (ბიბლ.), აბრაამის ვაჟი: 1: საძიებ.; 10,4—5 (2); 12,2—3 (4)—4; 17,1; 18,9. 2:9,3.

ისმაილოს (2) — ფიბის ვაჟი, რომელიც მღვდელმთავრობდა ჩ. წ.-ის 59—61 წწ.-ში: 3:15,3.

ისმაილოს (3) — (ბიბლ.), „და სამეფოაჲსაგან უკუე იყო ვინმე ისმაილოს, ბოროტი მამაკაცი და მზაკვარი, რომელიცა ოკრებასა შინა იეროსოლუმათასა ივლტოდა ამმანიტელთა მეფისა მიმართ,ვაალისა და მას ეამსა შინა იქეოდა მის თანა“ (10:9,2): 10:9,3(2)—4(5)—5(5).

ისრაილაზაროს — 8:13,6. იხ.: იეზერელა.

ისრაილიტნი — 'Ισραηλιται (ბიბლ.), ისრაელის სამეფოს მცხოვრებნი, რომელიც წარმოიშვა ებრაელთა სამეფოს ორად—ისრაელისა და იუდეის სამეფოებად გაყოფის შემდეგ როფოამის მეფობისას: 2:9,1 (3)—2 (3)—3. 3:8,1. 4:3,2; 5,3; 6,1—2 (3)—5 (2)—6; 8,21 (2)—34. 5: საძიებ.; 1,5—12—16—18—20; 2,2 (2)—7—10 (4)—11—12 (2); 3,1—2—3; 4,1—3 (2); 5,1 (2)—4 (4); 6,1 (3)—2—4 (2)—5 (2); 7, 5—6—9; 8,1—12; 9,1; 10,4; 11,1 (2)—2. 6:2,3 (2); 5,2; 7,2; 9,1; 14,1—7. 7:1,1; 3,2; 4,1; 5,2; 6,1; 11,1—7—8; 12,2—4 (2); 13,1 (2). 8: საძიებ.; 3,1—4; 4,6; 7,6; 8,1—3; 10,1; 11,3; 12,3—4—5—6; 13,1—6—8; 14,1—2—3—4 (3)—5; 15,4—5; 9: საძიებ.; 1,1—4; 2,1 (3); 3,1; 4,1 (2)—4 (2)—5—6 (2); 5,2 (2); 6,1—5—6 (3); 8,1 (2)—5 (2)—6 (2)—7 (2); 9,1 (5)—2; 10,1 (2)—3; 11,1 (2); 12,1 (3)—2—3 (3); 13,1—2 (2); 14,1 (5)—3. 10:1,2; 3,1 (2); 4,5; 9,3 (2)—7 (2). 11:1,1—3; 2,1; 3,10; 4,3—7 (2); 5,1—2 (2)—4 (2); 6,8; 8,2.

ისრაილო — 'Ισραήλις (ბიბლ.), იაკობის ზედწოდება: 1:20,2. 4:8,2.

ისხავოს — 'Ισάβος ('Ισαβος VL) (ბიბლ.), დავითის ერთ-ერთი გმირი: 7:12,4.

ისხახარო — 9:13,2. იხ.: ისახაროს.

ისტოს — 'Ισθός (ბიბლ.), სირიული სამეფო. იოსებ ფლავიოსი, როგორც ჩანს, სარგებლობდა ბერძნული ბიბლიით, სადაც ეს სახელი ადამიანის (მეფის ან მხედართმთავრის) საკუთარ სახელად არის წარმოდგენილი: 7:6,1.

ისუს — 'Ισους (ბიბლ.), ასირის ვაჟი: 2:7,4.

იტადა — 'Ιτάδα: 9:1,2. იხ.: ელნალი.

იტავროო — 'Ιταβρίον (ბიბლ.), მთის სახელწოდება: 5:1,22; 5,3. 8:2,3. 13:15,4. 14:6,3.

იტალია — 'Ιταλία, სამხრეთ ევროპის სამ ნახევარკუნძულთაგან შუაში მდებარე. ხმელთაშუა ზღვის ყოფს ორ ნაწილად და წარმოადგენს შემეარტებელ ხიდს ევროპასა და აფრიკას შორის: 14:14,2—3—5; 15,1.

იტამე — 'Hραμῆ VL, ქალაქი იუდაში: 8:10,1.

იტურელნი — 'Ιταυραῖοι (ბიბლ.), ლიბანურ-გალილეური ტომის წარმომადგენლები: 13:11,3 (2).

იუადღოს — 11:7,2. იხ.: იადღუს.

იულა (1) — 'Ιουδαῖ (ბიბლ.), იაკობს ვაჟი: 1:19,7. 2:3,3; 6,5 (2)—8 (2); 7,4—5. 3:6,1; 14,4. 5:1,10—14—22 (2)—24; 2,1—4—8; 3,1—3; 7,13; 8,8; 9,1. 6:1,3; 5,3; 7,2; 12,3—4; 14,6. 7:1,2 (2)—3 (2); 2,2 (2); 3,2; 11,1—2 (3)—4—5 (3)—6 (2); 13,1; 14,4—5—9; 15,2. 8:2,3; 4,6; 8,3; 10,1; 12,1; 13,7; 15,2. 9:1,1; 5,2; 8,6; 9,1 (2); 11,2; 12,1—2; 14,1. 10:1,1; 6,1; 10,1. 11:1,3; 3,10 (2); 4,3; 5,4—7.

იულა (2) — (ბიბლ.), ამინადავოსის ვაჟი, ზოდმილოსის ძმა: 11:4,2.

იულა (3) — ესინელი, რომელმაც იწინასწარმეტყველა ვირკან პირველის ვაჟის, ანტიგონეს სიკვდილი: 13:11,2.

იულა (4) — იონათანის მხედართმთავრის, ხაფსეოსის ვაჟი: 13:5,7.

იულა (5) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 11:7,1.

იულა მაკკაევოხი — 'Ιουδα Μακκαβαίου (ბიბლ.), ასამონეოსის ურმის, მატათის ვაჟი, რომელიც ებრძოდა მეფე ანტიოხოსის მხედართმთავარს, დაუბრუნა ებრაელ ხალხს თავიანთი უფლებები და ხალხის მიერ მღვდელმთავრად იწვა არჩეული: 12: საძიებ.; 7,7; 8,1 (2)—2—3 (2)—4 (2)—6 (4); 9,3—4 (3)—5—7, 10,1—2 (2)—3 (4)—4 (9)—5 (2)—6 (3); 11,1(3)—2 (6). 13: საძიებ.; 1,1 (4)—2; 2,3;6,4.

იულადას — 'Ιουδαῖδης (ბიბლ.), რამას ვაჟი, იუდაელთა ტომის მამამთავარი: 1:6,2.

იულადელნი — 'Ιουδαῖδοι, იულადასის შთამომავლები: 1:6,2.

იულეა — 'Ιουδαῖα (ბიბლ.), პალესტინის სამხრეთი ნაწილი. სოლომონის სიკვდილის შემდეგ ებრაელთა მონარქია დაიშალა ორ სამეფოდ: ისრაელის და იუდეის. იუდეის პირველი მეფე იყო სოლომონის ვაჟი როფოამი: 1: საძიებ.; 6,2; 7,2; 6:14,6. 7:5,2. 8:7,4. 9:12,1. 10: საძიებ.; 3,2; 7,3; 9, 3—7; 11,2. 11: საძიებ.; 1,1; 3,8; 5,1—6; 8,3. 12: საძიებ.; 1,1; 2,3—12—15;3,3 (2); 4,1—4—11; 8,1—2—5 (2)—6 (2); 9,3; 10,2—6; 11,1 (2). 13: საძიებ.; 1,3 (2)—5 (2)—6; 2,1—3 (3); 3,1; 4,9 (3); 5,2—6 (2)—10 (2); 6,3—5 (3); 7,3; 8,2 (2)—3; 10,1 (2)—2; 11,3 (2); 12,4—6; 13,1—2; 14,3; 15,1—2 (2); 16,4. 14: საძიებ.; 1,3—4 (2); 2,3; 3,1 (2)—3—4; 4,4; 5,1—2—3; 6,1 (2); 7,1—2(2)—3—4;8,3—5; 9,1—3—5; 11,2—3 (2)—4—6—7; 12,1 (2); 13,1—3 (2)—9—10; 14,3—6; 15,1—9—10 (2)—12. 15: საძიებ.; 1,1; 2,6; 3,8—9; 4, 1—2; 6,7; 9,5; 10,2.

იულელი, იულელნი — 'Ιουδαῖοι, -οι (ბიბლ.), ებრაელთა ერთ-ერთი სახელწოდება. წარმოიშვა მას შემდეგ, რაც იულეა ცალკე სამეფოდ ჩამოყალიბდა: 1: საძიებ.; 3,6; 6,4; 12,2; 15,1. 4:2,1. 6:2,3; 3,5; 5,1; 6,1; 13,10. 7: საძიებ.; 4,1. 8:6,4. 9:14,3. 10: საძიებ.; 6,1; 9,4—7; 10,1; 11,1—7. 11: საძიებ.; 1,2 (2); 1,3 (3); 2,1 (4)—2 (2); 3,1—8 (3)—9—10; 4,2—3—4 (2)—5—6 (3)—7 (2)—9 (4); 5,1 (4)—2—6 (2)—7 (2)—8; 6,1 (2)—2—4—5 (2)—6—7 (5)—8—10 (2)—12 (5)—13 (12); 7,1 ἰ(4)—2; 8,3—4 (2)—5 (4)—6 (6). 12: საძიებ.; 1,1 (4); 2,1 (2)—2 (3)—3 (2)—4 (3)—5 (4)—13; 3,1 (5)—2 (3)—3

(7)—4 (4): 4,1 (3)—6 (2); 8,1 (4)—2 (2)—3—4—5 (2); 9,1 (3)—3 (2)—5—7 (2); 10,4—5 (2)—6 (6). 13:1,1 (3)—5 (3); 2,1 (2)—2—3 (6)—4; 3,1 (3)—3—4 (4); 4,9 (2); 5,2—3 (5)—4—7 (2)—8(2)—9; 6,3 (2)—5—7 (3); 7,2—4; 8,1—4 (3); 9,1 (2)—2 (2); 10,2—3—4 (3)—5; 11,3; 12,3—4—5 (2); 13,1—2—3(4)—5 (3); 14,1 (2)—2 (3); 15,3—4 (2)—5; 16,5,14: საძიებ.; 1,3 (3); 2,1 (4); 3,1 (2)—2 (3); 4,3—4 (3); 5,2 (2); 6,1 (2)—2 (2)—3—4; 7,2 (9); 8,1 (3)—2—3—5 (2); 9,3 (2); 10,1—2 (5)—3 (4)—5 (2)—6 (6)—7 (4)—8 (2)—9 (3)—10—11 (2)—13 (2)—14—15—16—17—18—19—20 (2)—21 (4)—22 (2)—23 (2)—24. 12,2 (4)—3 (2)—4—5 (2); 13,1—2—3—9 (2); 15,1 (2)—2—3—7; 16,2 (4)—4 (2). 15: საძიებ.: 1,2 (2); 2,2 (4)—3—4—6; 3,1; 5,1 (6)—2 (3)—3—4 (4); 6,2—4; 7,8—9 (2); 8,1 (3); 9,2—4—5; 10,5; 11,1.

იუდის — 'Ιουδα (ბიბლ.), ისრაელიტა შაჯული, გირის ვაგი: 5:4,2 (4)—3 (2).

იუდუს — 5: საძიებ., იხ.: იუდის.

იუვალოს — 'Ιουβαιος (ბიბლ.), ლამეკის ვაგი: 1:2,2.

იუვის — 'Ιηουβης (ბიბლ.), ასერის ერთ-ერთი ვაგი: 2:7,4.

იუილოს — 'Ιωηλος VL (ბიბლ.), სამუელის უფროსი ვაგი: 6:3,2.

იუკტა — 1:6,4. იხ.: იუკტან.

იუკტან — 'Ιουκτας (ბიბლ.), ებერის ვაგი: 1:6,4.

იულიოს (1) — 'Ιουλιος (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 10:8,6 (2).

იულიოს (2) — რომაელთა მხედართმთავარი ალექსანდრეს დროს: 15: 3,7.

იულიუს (3) — იხ. ვრუტოს მარკოს იულიუს.

იულიუს ღაიოს კესარი — 'Ιουλιος Γαιος Καισαρ, რომელი ანთიპატროსი: 14: საძიებ.; 7,4 (3); 8,1 (4)—2—3 (2)—5; 9,1 (3)—2 (2); 10,1 (3)—2—3—4 (2)—5—7—8—9 (2)—13; 11,2; 12,3.

იუმილოს — 'Ιουμηλιος (ბიბლ.), სიმონის ერთ-ერთი ვაგი: 2:7,4.

იურდანი — 5:4,3. იხ.: იორდანი.

იფას — 'Εφας VL, მადანის ერთ-ერთი ვაგი: 1:15,1.

იფესტოს — 10:1,4. იხ.: აფესტოს.

კაათოს — Κάαθος (ბიბლ.), ლევის ვაგი: 2:7,4. 9,6.

კ-ღანასოს — Κανθασος (ბიბლ.), ისმაილის ერთ-ერთი ვაგი: 1:12,4.

კავროთავა — Καβρωθαυα (ბიბლ.), ადგილი, სადაც შეჩერდნენ ებრაელები ეგვიპტიდან გამოსვლის შემდეგ და სადაც ღმერთმა ისინი მოსეს თხოვნით მწყერებით დააპურა: 3:13,1.

კაინ — 1:2,1. იხ.: კაინ.

კაინას — Καινας (ბიბლ.), ენოსის ვაგი: 1:3,2—4 (2).

კაიოს — 1:2,3. იხ.: კაის.

კაის (კაინ, კაიოს) — Κάις (ბიბლ.), აბელის ძმა: 1:2,1(6)—2(3).

კაისიოს კონტოს — Καισιος Κοντος, რომელი, კონტოსის ვაგი: 14:

კალლიმანდროს — Καλλιμανδρος, ანტოქე კეზიკელის მხედართმთავარი: 13:10,2—3.

კამევისი — Καμψισ, სპარსეთის მეფე (სებტუაგენტის მიხედვით—არტაქსერქსი): 2:10,2; 15,1. 11: საძიებ.; 2,1(2)—2 (4); 3,1 (2); 4,4—6.

კანა (1) — Κανα, ადგილი არაბეთში: 13:15,1.

კანა (2) — ადგილი ქვემო სირიაში: 15:5,1.

კანთა — Κανθ, ქალაქი ქვემო სირიაში: 15:5,1.

კანდიოს დალოს — Κανδιος Γαλιος, რომაელი კონსული: 14:16,4.

კანიზოს დაოს ტირიტიანა რევილიოს — Κανιζιος Γαιος Τηρητιανα Ρεβιλιοσ, რომაელი სენატორი: 14:10,10.

კაპილიოს — Καπιλιος LAMW, სირიის მმართველი: 15:6,7.

კაპიტონ — იხ.: პაკიონს ლევიკონს კოლინაის კაპიტონ.

კაპადუკი — Καπαδοκιε (ბიბლ.), „ხოლო შესქინნი შესხონს მიერ აღშენებულსა აწ კაპადუკად იწოდებთან“: 1:6,1.

კარია (1) — Καριε (ბიბლ.), თანნის მამა, ვაჟი იოაღისა: 10:9,2—6.

კარია (2) — Καρια (აპოკრიფ.), ადგილი, სადაც ჩავიდა მაკედონელთა მეფე ალექსანდრე თონის დამორჩილების შემდეგ: 11:8,1.

კარიათიარიმ (კარიათირიმ) — Καριαιθαρειμ (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 6:1,4. 7:4,2.

კარიათიარიმელნი — Καριαιθαρειμται (აპოკრიფ.), კარიათიარიმის მცხოვრებნი: 6:2,1.

კარიათირიმ — 6:1,4. იხ.: კარიათიარიმ.

კარმილო — 13:15,4. იხ.: კარმილო.

კარმილო (კარმილი) — Καρμηλιος, Καρμηλιον (ბიბლ.), მთის სახელწოდება: 5:1,22 (3). 8:2,3; 13,5. 14:13,3.

კარნაინ — Καρναιν (ბიბლ.), ქალაქი ტრანსიორდანიში: 12:8,4.

კარპუნოს ლუკიოს მენტიანის პისონ — Καρπουνιος Λουκιος Μεντυια Πισων, რომაელი სენატორი: 14:10,10.

კარქლონ — Καρχηδων, რომაელების მიერ დამორჩილებული ქალაქი ჩრდილოეთ აფრიკაში: 12:10,6.

კარხამისხა — Καρχαμισσα (ბიბლ.), ქალაქი ეფრატის მიდამოებში: 10:6,1.

კასანდროს — Κασσανδρος, ალექსანდრე მაკედონელის ერთ-ერთი დიადოხოსთაგანი: 12:1,1.

კასიოს — 14:14,3. იხ.: კასიოს ლაიოს.

კასიოს ლაიოს (კასიოს) — Κασσιος Γαιος, სირიის მმართველი, კესირის მკვლელი: 14: საძიებ.: 7, 3 (2); 11,1—2(4)—3—4—6 (4); 11,7; 12,1—2 (3)—3 (3)—4—5.

კატონ — Κατων, რესპუბლიკელი, კესირის მოწინააღმდეგე: 14:10,1.

კათარასლომა — Καθαρασλαμα, ადგილი იერუსალიმთან: 12:10,4.

კედახა (კედესა) — Κεδαση VL (ბიბლ.), ქალაქი ზემო გალილიაში: 5:1,24. 13:5, 6—7.

32. ოსებ ფლაუოსი

- კედება — *Κέδεσα*: 5:1,18. იხ.: კელასა.
- კელან — *Κελα* (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 6:13,1.
- კელანელნი — 6:13,1(2). იხ.: კელანელნი.
- კელლანელნი (კელანელნი) — *Κελλανει*, ქალაქ კელანის მცხოვრებნი: 6:13,1 (3).
- კენდევეო — *Κενδεβειος* (აპოკრიფ.), სირიელი მხედართმთავარი: 13: საძიებ.; 7,3.
- კენეაზოს (ენეზოს, კენეზოს) — *Κενεζος* VL (ბიბლ.), ისრაელიტი მსაჯული იუდას ტომიდან: 5:3,3.
- კენეზოს — *Κενεζος* VL: 5: საძიებ.; 3,3. იხ.: კენეაზოს.
- კენელიდნი — *Κενελιδες* VL (ბიბლ.), ხალხის სახელწოდება, რომელთა ერთ-ერთმა წარმომადგენელმა, დედაკაცმა იაილიმ, შეიფარა ქანანელი მხედართმთავარი სსარი: 5:5,4.
- კენი — *Κενη* VL (ბიბლ.), ადვილი იუდეაში: 6:13,2.
- კესარ (1) — *Καισαρ*, იმპერატორი: „რომნი ავტოკრატორნი... კესარად იწოდნეს“ 8:6,2.
- კესარ (2) — იხ.: იულიოს ლაიოს კესარ.
- კესარ (3) — 14:11,1(3). იხ. სექსტოს კესარ.
- კესარ (4) — *Καισαρ Αφουστεις*; 14: საძიებ.; 11,4; 12,1—2 (2); 14,4(2)—5; 15,3. 15: საძიებ. 5,1—2; 6,1 (2)—2—5—6 (3)—7 (6); 7,1—3 (3)—4 (2); 8,1; 9,2—3 (2)—5 (3)—6 (3); 10,1 (7)—2 (2)—3 (11).
- კესარია (სტრატონის გოდოლი [1]) — *Καισαρεια*, პალესტინის სანაგსადგურო ქალაქი: 13:11,2. 14:4,4; 7,4. 15:9,6; 10,3.
- კეფალონი — *Κεφαλιων*, ანტიპატრის ძმა: 14:2,3.
- კიდაროს — *Κηδωρος* (ბიბლ.), ისრაელის ერთ-ერთი ვაჟი: 1:12,4.
- კიკლიოს ვახსოს — *Κικλιος Βασσις*, სექსტუს კესარის მკვლელი, პომპიელოს 14:11,1—2.
- კილიკელნი (თარსნი) — *Κιλικων* VL (ბიბლ.), კილიკიის მცხოვრებნი: 13:13,5; 15,4.
- კილიკია — *Κιλικια* (აპოკრიფ.), ტერიტორია მცირე აზიაში: 1:6,1. 9:10,2. 11:8,3. 13:4,3—7—8; 5,4; 13,4. 14:4,5. 13,1.
- კილიკიის შთა — *Κιλικιον ορος*: 11:8,3.
- კის — *Κις*: 6:4,1 (2); 6,6. იხ.: კისეოს.
- კისეოს (კის, კისეოს) — *Κισαιος* (ბიბლ.), მეფე საულის მამა: 6,4,2.
- კისეოს — 6:4,5; 12,7. იხ.: კისეოს.
- კიტი — *Κιτιον* (ბიბლ.), ქალაქი კვიპროსზე: 1:6,1.
- კიტტელნი — *Κιτιεις* (ბიბლ.), კიტის მცხოვრებნი: 9:14,2.
- კლავდიოს — *Κλαυδιος*, რომაელი იმპერატორი, რომელმაც აგრიპა 1 ვაამეფა იუდეაში: 3:15,3.
- კლიოდიმის — *Κλειδημις*, სამართელი მწერალი: 1:15,1.
- კლიოპატრა (i) — *Κλειοπατρα*, პტოლემე ეპიფანის ცოლი: 12:4,1—3—5.

კლეოპატრა (2) — პტოლემე VI ცოლი: 12:9,7. 13:3,1(2)—2,2).

კლეოპატრა (3) — პტოლემე VI ქალიშვილი: 13:4,1—9(2); 7,1; 9,3; 10,1.

კლეოპატრა (4) — პტოლემე ფვისკონის ცოლი: 13:10,4(3); 12,2—3—4(2); 13,1(3)—2(4)—3. 14:7,2.

კლეოპატრა (5) — Κλεοπίτρα Σελήνη, პტოლემე ფვისკონის ქალიშვილი და პტოლემე ლათურის მეუღლე: 13:16,4.

კლეოპატრა (6) — პტოლემე აულეტის ქალიშვილი, ანტონიოსის მეუღლე: 14:13,1. 14,2(2). 15: საძიებ.; 2,5—6—7; 3,2(2)—5(3)—8(4); 4,1(3)—2(5)—3—4; 5,1(3)—3(2); 6,6; 7,3(3)—9(3).

კლუსიოს პოპლიოს ენორია ღაღღობ — Κλυσσιος Πόπλιος Ουέντωρζ Γιλ-ღის, რომელი სენატორი, პუბლიუსის ვაჟი: 14:10,13—19.

კნიდიელი — იხ.: ალთარქიდი კნიდიელი.

კნიდო — Κνίδεις, ბერძნული ქალაქი მცირე აზიის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში: 13:13,4.

კო — Κω, ბერძნული კუნძული ეგეოსის ზღვაში: 14:7,2.

კოელნი — Κωιοι, ეგეოსის ზღვის ბერძნული კუნძულის მცხოვრებნი: 13:13,1. 14:10,15.

კოზე — Κωζε: „კოზეს ღმრთად შერაცხდნენ აღუშენი“: 15:7,9.

კონტოს (1) — იხ.: რუტილიოს კონტოს.

კონტოს (2) — იხ.: კორნილიოს კონტოს.

კონტოს (3) — იხ.: კისიოს კონტოს.

კოლონა — Κολωνα, რომელი სენატორი: 14:8,5; 10,19.

კომპიო — Κόμπιος, ადგილი, სადაც სენატი იკრიბება: 13:9,2.

კომპიოს ლუკიოს კოლონა — Κωπιώνιος Λούκιος Κολωνα, რომელი კოლონიას ტომიდან: 14:8,5.

კორეა — Κορέα, ქალაქი იუდეაში: 14:3,4.

კორეოს (1) — Κορηιος (ბიბლ.), ესავის ვაჟი: 2:1,2.

კორეოს (2) — 4: საძიებ. იხ.: კორის.

კორის (კორეოს [2]) — Κορηιος (ბიბლ.), ისრაელიტი: 4:2,2—3 (2)—4 (5); 3,4 (2).

კორნილიოს — Κορνηλιος, რომელი სენატორი: 14:10,19.

კორნილიოს ლუკიოს ლენტლოს (ლუკიოს [4]) — Κορνηλιος Λεντιος Λυκιοιος, რომელი კონსული: 14:10,13 (3)—16—19.

კორნილიოს კონტოს — Κορνηλιος Κοιντος, რომელი კვსტორი (მასამართლე ან თავმჯდომარე სასამართლო პროცესის დროს): 14:10,10.

კორნილიოს ფავსტოს — Κορνηλιος Φαυστος, რომელი, სულას ვაჟი, რომელმაც თავი გამოიჩინა პომპეისთან ბრძოლაში: 14:4,4.

კორრეო — Κορρηιος (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 6,2,2.

კორუდგოს მთა — Κορδουβανος ὄρος, მთა სომხეთში. გადმოცემის მიხედვით, წარუგნის დასარტულებს შემდეგ ნოე თავისი კილობნიდან ამ მთის მიღამოებში გადმოვიდა: 1:3,6.

კოსტოვაროს — Κοστίνιαρας, ირაღის. დის, სალომეს ქმარი: 15: საძიებ.; 7,8—9 (4)—10 (4)—12.

კოტულას — იხ.: ზინონ კოტულას.

კოფიო — Καφίυ, მდინარე ინდოეთში: 1:6,4.

კრახოს — 14: საძიებ.: იხ.: კრასოს.

კრახოს (კრასოს) — სირიის მმართველი ჩ. წ.-ის 54 წ.-ს. ლავინიოსმა ის იფლქის მმართველად დანიშნა. მოკლეს პართიაში: 14:6,4; 7,1(3)—3(2).

კრიტა — Κρήτη (ბიბლ.), საბერძნეთის სამხრეთით მდებარე კუნძული: 13: საძიებ.; 4,3—9.

კრიტელი — Κρητιδός, კრიტის მკვიდრი: 14:1,2.

კრიტაპოს — Κριταπίος, პერგამონის პრიტანი (საბჭოს მორიგე წევრი): 14:10,22.

კროტამინა — Κροταμίνα, რომაელი სენატორი: 14:10,13.

კლესხა — Κλήσηα VL: 9:11,1. იხ.: კლასა.

კუზიკელი — Κούζικος, ქალაქ კვიზიკის მცხოვრები: 13:10,1 (3)—3; 12,2; 13,4 (3). 14:3,2.

კუზიკო — Κούζικος, ქალაქი მცირე აზიაში: 13:10,1.

კუინტოს (1) — იხ.: ორბისიჩის კუინტოს.

კუინტოს (2) — იხ.: მეტელლოს კუინტოს კრიტელი.

კუინტოს (3) — იხ.: პაპინიოს სერუინიოს ნემონიასი კუინტოს.

კუინტოს მარკოს პოლლია პლაკილოზ — Κοίντος Μάρκος Πολλία Πλακίχιος, რომაელი სენატორი პოლლიას ტომიდან: 14:10,10.

კუპრე — 1:6,1. 13:10,4 (2); 12,2 (2); 12,3; 13,3. იხ.: კუპროს (2).

კუპრის — Κύπρις VL: 14:7,3. იხ.: კუპროს (1).

კუპროს (1) (კუპრის) — Κύπρις, ირაღი დიდის დედა, წარმოშობით არაბი: 15:6,5.

კუპროს (2) (კუპრე, ქეთიშაის ქალაქი) — (აპოკრიფ.), კუნძულ ქეთიშაის ძველი სახელწოდება: 13:12,2—3.

კურინა — Κυρίνα, რომაელი სენატორი: 14:8,5.

კურინა — Κυρηναία, ქვეყანა, რომლის დედაქალაქი არის კურინა: 14:7,2 (2).

კურინი — Κυρήνη, ქალაქი აფრიკის ჩრდილოეთ სანაპიროზე: 14:7,2.

კურინელი — Κυρηναίος, კურინის მკვიდრნი: 14:7,2.

კუროს (კუროს) — Κύρος (ბიბლ.), სპარსელთა მეფე: 10:11,2—4 (2). 11: საძიებ.; 1,1 (3)—2 (3)—3 (5); 2,1 (2); 3,8; 4,1—3—4 (3)—6—7 (3)—9; 6,1. 15:11,1.

კუროს — 10: საძიებ.; იხ.: კუროს.

ლაამოს — Βαλάμος (ბიბლ.), მისანი: 4: საძიებ.

ლაფანოს — Λάβανος (ბიბლ.), იაკობის სიმამრი: 1:6,5. 16,2(2)—3; 18,1; 19,3—4 (2)—5 (2)—6 (4)—8—9 (4)—10 (3); 21,2.

ლაფენა — Λάβανα VL: (ბიბლ.), ქალაქი ელამში: 9:5,1.

ლაფოსორდასოს — Λαφισορδασιος, ბაბილონის მეფე, ნილლისარის შვილი: 10:11,2.

ლაფსუჟაკოს — Λαφσυζακος (ბიბლ.), აბრაამისა და ჭეტურას ვაჟი: 1:15,1.

ლათუროს — ოს.: ბტოლემეოს ლათუროს.

ლაკედემონელი — Λακεδαμωνιοι (აპოკრიფ.), სპარტის, ანუ ლაკედემონის მცხოვრებნი: 12: საძიებ.; 13:5,8 (2).

ლამეხოს (ლამიხოს) — Λαμεχιος (ბიბლ.), მათუსალას ვაჟი: 1:2,2 (2); 3,2 — 4 (1).

ლამიხოს — 1:3,4(2), ოს.: ლამეხოს.

ლაოდიკე — Λαοδιακη, არაბული ტომის, ლაონელების დედოფალი: 13:13,4.

ლაოდიკელი — Λαοδιακει, ლაოდიკის მცხოვრებნი: 14:10,20.

ლაოდიკია — Λαοδιαχεια, ქალაქი სირიის ნაპირზე, რომელიც დაიპყრა კასიოსმა: 14:11,6. 15:3,5.

ლაოსთენი კრიტელი — 13:4,3. ოს.: ლასთენი.

ლახთენი (ლაოსთენი კრიტელი) — Λαοθηνη (აპოკრიფ.), ქვემო სირიის მმართველი: 13:4,9 (2).

ლატოსიამოს — Λατοσιαμος; (ბიბლ.), აბრაამის შვილიშვილის, დალანის ვაჟი: 1:15,1.

ლაქის — Λαχις VL (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 8:10,1; 9:9,3.

ლადოს — Λαδο, ეგვიპტის მეფის, პტოლემე პარკელის მამა: 12:1,1 (2).

ლდევი — Λαδευ VL (ბიბლ.), იაკობის ვაჟი: 1:19,7; 21,1. 2:7,4; 9,6; 3:12,4.

ლევიტელი -ნი (ლევითი -ნი) — Ληευιται -αι (ბიბლ.), ძველ ებრაელებთან ღმრთისმსახურთა უმდაბლესი ფენა, რომლებიც ისევე როგორც პირველი ორი უმაღლესი ფენა (მღვდელმთავრები და მღვდლები) ლევის საგვარეულოდან გამოდიოდნენ. ლევიტელი და ლევითი ხან ამ მნიშვნელობით იხმარება ტექსტში, ხან ლევის ტომის წარმომადგენლის მნიშვნელობით: 3:12,4—5—6. 4:8,2; 4,3(2)—4; 7,1; 8,8—14—16—22(2)—44. 5:1,3(2)—19—24; 2,8(2). 6: 1,4. 7:4,2(2); 12,3; 13,1; 14,7—10(2). 8:3,8; 4,1; 6,5; 7,1; 8,4. 9:1,1—2—3; 7,2(3)—4(2); 8,2(2); 13,1(2)—3(4). 10:4,3. 11:1,3; 3,8—10(4); 4,2(3)—7; 5,1 (2)—2—3—4(2).

ლევითი -ნი — 3:11,1. 4:2,2; 4,3—2; 7,4. 5:2,3—8; 10,2; 7:9,2. 8:10,1. 13:3,3. ოს.: ლევიტელი.

ლევითიდოს ნათესავი (ბიბლ.) — ლევის ტომი: 3:12,4. 7:2,2; 14,7(2). 8: 8,4.

ლევკიოს (1) — Λεβκιος, ლევკიოს ვალერიოსის მამა: 14:8,5 (2).

ლევკიოს (2) — ლუკიოს კოპონიოსის მამა კოლინას ტომიდან: 14:8,5.

ლევკიოს (3) — რომაელი სენატორის, პოპლია ტიდიტიოსის მამა: 14: 10,10.

ლევკიოს (4) — დიდგვაროვანი რომაელის, ლუკიოს აპულიოსის მამა: 14: 10,10.

ლევკიოს (5) — სენატორ ფლავიოსის მამა: 14:10,10.

ლევკიოს (6) — ლევკიოს პაკიოსის მამა კოლინას ტომიდან: 14:10,19.

ლევკიოს (7) — პოპლიოსის შვილი: 14:10,18.

- ლევკიოს (8) — იხ.: ანტონიოს ლევკიოს.
- ლევკიოს (9) — იხ.: კორნელიოს ლევკიოს ლენტლოს.
- ლევკიოს (10) — იხ.: პაკიოს ლევკიოს კოლლინაძის კაპიტონ.
- ლევკიოს (11) — იხ.: აპულიოს ლევკიოს სერგია.
- ლეთონა — Λεθωνά VL, ქალაქი მოაბში: 13:15,4.
- ლემვა — Λεμβά, ქალაქი მოაბში: 13:15,4.
- ლენტლოს — იხ.: კორნელიოს ლევკიოს ლენტლოს.
- ლენტო — Λεντων, ქალაქი ეგვიპტეში: 13:3,1—2.
- ლთა — Λθη (ბიბლ.). იაკობის ცოლი: 1:18,8; 19,6—7 (6); 21,3. 2:7,4 (2).
- ლიბანი — 1:6,2. იხ.: ლივანო.
- ლივანო (ლიბანი) — Λιβανος (ბიბლ.), ქამის შთამომავლების მიერ დასახლებული ტერიტორია. მისი მთიანი ნაწილი მიეკუთვნებოდა აგრიბა 1 სა-მეფეს, მართავდა სომეხის ტეტრარქი: 1:6,2. 3:14,2. 5:1,18—22; 3,1. 8:2,3—6—9; 5,3(2); 6,3. 9:9,2. 11:3,8; 4,1. 12:3,3. 13:16,5. 14:7,4; 8,1; 15,11.
- ლივიას — Λιβιάς VL, ქალაქი მოაბში: 14:1,4.
- ლივიოს ტიტოს — Λιβιος Τιτος, რომელიც ისტორიკოსი: 14:4,3.
- ლივია (ლივა, ლვიადა, ლვვია) — Λιβία (ბიბლ.), აფრიკის, განსაკუთრებით მისი ჩრდილოეთ ნაწილის ძველი სახელწოდება: 1:6,2; 15,1 (2). 8:13,2. 10:11,1.
- ლივუდნი — Λιβυδης (ბიბლ.), ლივოს მკვიდრნი: 8:10,2.
- ლივუო — Λιβυος (ბიბლ.), მესტრამის ძე: 1:6,2.
- ლიტოს — Λητος, ქალაქი ეგვიპტეში: 2:15,1.
- ლივა — 1:6,2. იხ.: ლივია.
- ლიღმონ — Λιψμων L: ერთ-ერთი იმ თორმეტ ქალაქთაგანი, რომელიც ვირკანის მამამ, ალექსანდრემ არაეთაგან მიიტაცა: 14:1,4.
- ლოლოიოს — Λολλαιος, რომელიც ოფიცერი: 14:2,3.
- ლონგინოს — იხ.: პომპიოს ტიტოს კორნელიოს ლონგინოს.
- ლოტ — Λωτ: 1:6,5. 7,1. იხ.: ლოტოს.
- ლოტოს (ლოტ) — Λωτος (ბიბლ.), არანის ვაჟი, რომელიც იშვილა აბრაამმა: 1:8,3 (3). 9,1; 10,1—2; 11,3 (3)—4 (4).
- ლოფნა — Λοφνα, ქალაქი იუდეაში: 14:11,2.
- ლოღდა — Λοθη (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 13:4,9. 14:11,2.
- ლოღელნი — Λοθητοι (ბიბლ.), ლვიდიის მცხოვრებნი, დახელოვნებულნი ოქროს გადადნობაში და მატყლის ღებვაში: 15: საძიებ.
- ლოღია — Λοθια (ბიბლ.), მცირე აზიის დასავლეთით მდებარე ქვეყანა, მდიდარი ოქროს საბადოებით. მისი უკანასკნელი მეფე, კრეზი, იძულებული გახდა ჩ. წ.-მდე 546 წ.-ს დამორჩილებოდა სპარსეთის მეფეს, კირს: 11:8,1. 12:3,4(2). 14:15,3.
- ლოღნი — 1:6,4. 14:10,6. იხ.: ლუღელნი.
- ლუვიადა — 1:6,2. იხ.: ლივია.
- ლუვია — 12:10,6. იხ.: ლივია.
- ლუკო — Λουκος, მდინარე ასირიაში: 13:84.

ლემოს — Λισμάσις (ბიბლ.), მესტრეოსის ვაგი: 1:6,2.

ლუხანია (ლუსიანოს) — Λυσανίας, პტოლემოს მენენოსის ვაგი: 14:13,3. 15: საძიებ.; 4,1.

ლუსია — Λυσία, მაღალი რანგის დიდებული, მხედართმთავარი ანტიოქე ეპოფანეს დროს: 12: საძიებ.; 9,2—4—6 (3)—7 (2); 10,1.

ლუსიანა — Λυσάνθη: „პომპიოს... მიიღო ლუსიანაცა, რომლისა მძლავრი იყო სილას თუღელი“ 14:3,2.

ლუსიანოს — 15:10,1. იხ.: ლუსანია.

ლუსიშახოს (1) — Λυσιαχός: „ლუსიშახოს ილლისპონტოს განაგებდა“: 12:1,1.

ლუსიშახოს (2) — აპოლოდოტოსის ძმა, რომელმაც მოაქველევინა იგი და მისი ქალაქი ალექსანდრეს გადასცა: 13:13,3.

ლუსიშახოს (3) — ვირკანის წარგზავნილის, პავსანიას ვაგი: 14:10,9; 12,3.

ლუსიშახოს (4) — იროდის მეგობარი: 15:7,8—10.

ლუდას — Λιδίας (ბიბლ.), სემის ვაგი: 1:6,4.

ლუდნი — Λιδνί, ლუდასის შთამომავლები: 1:6,4.

ლუვიმოს — Λιβύης (ბიბლ.) მესტრემის ერთ-ერთი ვაგი, ლივიულთა ტომის მამამთავარი: 1:6,2.

ლუკელდოს — Λευκωσίας, რომელი მხედართმთავარი: 13:16,4.

ლუკიოს (1) — Λευκίος, რომელი სენატორის, ლუკიოს მალიუსის მამა: 13:9,2.

ლუკიოს (2) — სენატორ ლუკიოს ეტილიტინა რუკიოსის მამა: 14:10,10(2).

ლუკიოს (3) — იხ.: კომონიას ლუკიოს.

ლუკიონ (4) — იხ.: კორნილიოს ლუკიოს ლენტოს.

ლუკიოს (5) — იხ.: პეტიოს ლუკიოს.

ლუკიოს (6) — იხ.: კარპუნოს ლუკიოს მენტინიასი პისონ.

ლუკიოს (7) — იხ.: რუკიოს ლუკიოს ეტილიტინა.

ლუკულდოს — Λευκωλιάς, რომელი მხედართმთავარი: 14:7,2.

ლუორიხ — Λουορις (ბიბლ.), დადანის ვაგი: 1:15,1.

ლუსა — Λυσσα VL (ბიბლ.), ქალაქი შობში: 14:1,4.

მაათან — Μααθίας VL (ბიბლ.), ტვირულთა ღმერთი, ბაალის ერთგული მღვდელი: 9:7,4.

მააფი — Μαίφη VL, გენისარის ტბის აღმოსავლეთით მდებარე ქალაქი ტრანსიორდანიასში: 12:8,3.

მაახა — Μαίχα VL (ბიბლ.), თუღველთა მეფის, ასანის დედა: 8:11,3.

მაგედო (მაღადო, მენდ) — Μαγών (ბიბლ.), ქალაქი ისრაელში: 8:6,1.

მადანოს (მაღანის) — Μαδανός (ბიბლ.), აბრაამის ვაგი ქეტურასაგან: 1:15,1.

მაღელნი — Μαδελνί, იაფეტის ვაგის, მადის შთამომავლები: 1:6,1.

მაღიანის — Μαδανός (ბიბლ.), აბრაამის ვაგი ქეტურასაგან: 1:15,1.

მაღიანტიდონი (მაღიანტინი) — Μαδαντινός (ბიბლ.), იგივე ნაბატველნი. არა-ვიანში მცხოვრები სემიტური ტომი. მათი სამეფო, ცნობილი ჩ. წ.-მდე 169 წლიდან,

განაღებულა ტრაიანის დროს ჩ. წ.-ის 105 წ.-ს. 4: საძიებ.; 6,2 (3)—3—5(2)—6 (3)—7—10—13 (2); 7,1 (3). 5:2,3; 6,1—4—5 (2).

მადიანიტნი — 4:6,1. 5:6,1. იხ.: მადიანიტელნი.

მადიანი — Μαδιανή (ბიბლ.), ქალაქი წითელი ზღვის სანაპიროზე: 2:11,1.

მადო — Μάδος (ბიბლ.), იაფეტის ვაჟი: 1:6,1 (2).

მაგრიონნი — Μαγροι, ჩრდილოეთ აფრიკის ერთ-ერთ რაიონში, მკერძითა ქვეყანაში მცხოვრები ხალხი.

მაჯაკა — Μιζακα, ქალაქი კაპადოკიაში: 1:6,1.

მათუილოს — Μαθουήλος; VL (ბიბლ.), ნაქორის ვაჟი: 1:6,5.

მათუხალა (1) — Μαθουσαλάς (ბიბლ.), მარულიის ვაჟი: 1:2,2.

მათუხალა (2) — (ბიბლ.), ანოქის ვაჟი, ლამეჭის მამა: 1:3,2—4.

მაკედონელი (მაკედონნი) — Μακεδόνες, მაკედონიის მცხოვრებნი, ღორიული წარმოშობის ელინები: 1:6,2. 2:14,6. 3:8,4; 10,1. 4:4,7; 8,49. 11: საძიებ.; 5,4; 8,1—3. 12:9,1. 13:4,9.

მაკედონია — Μακεδονία, საბერძნეთის ჩრდილოეთით მდებარე უძველესი ქვეყანა. მისი ისტორია იწყება ჩ. წ.-მდე 700 წ.-ს. ალექსანდრე მაკედონელის დროს მაკედონია მსოფლიოში უძლიერეს სახელმწიფოდ იქცა. ჩ. წ.-მდე 146 წ.-დან ჩ. წ.-ის 395 წ.-მდე მაკედონია რომის პროვინცია იყო, XIV ს.-იდან იგი თურქების ბატონობის ქვეშ მოექცა: 2:16,5. 11:8,5. 12:1,1. 14: საძიებ.; 12,3(2).

მაკედონნი — 8:3,1. 11:4,7—8; 6,12; 8,3(3)—4; 12: საძიებ.; 1,1; 3,1. 7,6; 10,5; 11,2. 13:1,1(2)—2—5; 2,2; 3,1; 5,11; 6,7; 10,1(2). 15:11,1. იხ.: მაკედონელი.

მაკიდა — Μακιδά (ბიბლ.), ქალაქი ქანაანში: 5:1,17.

მაკკავეოსი — 12:8,3. იხ.: იუდა მაკკავეოსი.

მალაილოს (მარულოს) — Μαλαίηλος (ბიბლ.), კანასის ვაჟი, ენოსის შვილი-შვილი: 1:3,4 (2).

მალანის — 1:15,1. იხ.: მალანოს.

მალეონ — Μαλέων (ბიბლ.), აბიმელექისა და ნამის ვაჟი: 5:9,1 (2)—4.

მალაითის — Μαλαίθη VL (ბიბლ.), ამონიტელთა ქალაქი: 5:7,10.

მალხოზ — Μαλχοζ, ოფიცერი, იროლი დიდის მამის, ანტიპატრის მტერი: 14: საძიებ.; 5,2; 11,2 (2)—3 (4)—4 (5)—5 (4)—6 (5)—7.

მალხოზ (1) — Μάλχοζ, არაბი, ალექსანდრეს ვაჟის, ანტიოხოსის გამზრდელი: 13:5,1.

მალხოზ (2) — არაბთა მეფე, ანტიპატროსისა და იროლის თანამედროვე: 14: საძიებ.; 14,1(2)—2—6.

მალხოზ (3) — ალექსანდრე იანნეოსის ვაჟის, მღვდელმთავარ ვირკანის მეგობარი: 15:6,2(3)—3(2).

მამერის — Μαμερής (ბიბლ.), აბრაამის მეგობარი: 1:10,2.

მანაიშოს (1) — Μανήημος (ბიბლ.), ისრაელის მეფე ჩ. წ.-მდე 771 წ.-ის ახლო ხანებში: 9:11,1 (3).

მანიამოს (2) — ესსინელი, რომელმაც იწინასწარპეტყველა იროდის გა-
მეფება: 15:10,5(7).

მანალი (ბანაი) — Μάναις, ქალაქი ტრანსიორდანიაში: „ხოლო სამეფოა
იქნა მისდა შოფლოთისა ვიდრემე ენისაებრ მანალი, ხოლო ელინთა ენ-
საებრ—ბანაკად სახელდებული“: 7:1,3.

მანასის (1) — Μανασής (ბიბლ.), ოსების ვაჟი: 2:6,1; 7,4. 3:12,4.

მანასის (2)—10: საძიებ.: 3,1. იხ.: მანასის (1).

მანასილოს ნათესავი — 5:6,2. იხ.: მანასის ნათესავი.

მანასის ნათესავი — 4:7,3—5. 5:1,22(2)—23—26. იხ.: მანასის ნათესავი.

მანასიტნი — 9:8,1. იხ.: მანასის ნათესავი.

მანასისი (1) (მანასის) — Μανασισ (ბიბლ.), მეფე ეზეკიას შვილი, იუდეის
მეფე: 10:3,2(3).

მანასისი (2) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარ იადღუესის ძმა: 11:7,2; 8,2(4)—
3—4(2)—6. 13:9,1.

მანასისი (3) — მღვდელმთავარ ელეაზარის ბიძა: 12:4,1.

მანასისის ნათესავი (მანასილოს ნათესავი, მანასის ნათესავი, მანასიტნი, მა-
ნასიტნილოს ნათესავი) — Μανασισαι (ბიბლ.), ოსების ვაჟის, მანასის შთამო-
მავლები: 5:1,1. 9:13,2.

მანასისტიდოს ნათესავი — 5:7,6. 7:2,2. იხ.: მანასის ნათესავი.

მანდრა — Μάνδρα (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 10:9,5.

მანნეოს — იხ. პტოლემეოს მენნეოს (მანნეოს).

მანნიოს ლუკიოს მენტიანა — Μάννιος Λύκιος Μέντιαν VL, რომაელი სენა-
ტორი: 13:9,2.

მანოქის — 5:8,2. იხ.: მანოხოს.

მანოხოს (მანოქის) — Μάνωχος (ბიბლ.), ისრაელიტი შაქლლის, სამფსონის
მამა: 5:8,3 (3).

მარაიროს — Μαραίριος (ბიბლ.), ლევის ვაჟი: 2:7,4.

მარან — Μαρα (ბიბლ.), ნამუს ებრაული სახელი, ნიშნავს „ტყვივს“: 5:
9,2 (2).

მარდოქეოს (1) — Μαρδοχαιος (ბიბლ.), იუდეველთა მთავრის, ზორობაბელის
მეგობარი, თვითონაც მთავარი: 11:3,10; 4,9.

მარდოქეოს (2) — (ბიბლ.), ესთერის ბიძა, განთქმული ებრაელი: 11:6,2—
4(2)—5(2)—7(8)—8—10(10)—11(3)—12(4)—13(4).

მარიაში — Μαρίαςη (ბიბლ.), მოსეს და: 2:9,4—5. 3:2,4; 6,1. 4:4,6.

მარიაში — Μαρίαςμη, ალექსანდრეს ასული, იროდის მეუღლე: 15: საძიებ.:
2,6—7; 3,5 (2)—6—7—9 (4); 6,5. 7,1 (4)—2—3 (3)—4 (6)—5 (2)—7 (3).

მარიოთეოს — Μαραϊωθιος (ბიბლ.), მღვდელმთავარ ოსების შვილიშვილის,
ოთამის ვაჟი: 8:1,3 (2).

მარიონ — Μαρϊων, „ტვირულთა მძლავრი“, დანიშნული კასიოსის მიერ: 14:
საძიებ.: 12,1 (2).

მარისა — Μάρισα (ბიბლ.), ქალაქი ედომში: 8:10,1. 13:9,1; 15,4. 14:4,4;
5,3; 13,9.

- მარხინელნი — *Μαρσηοί*, ქალაქ მარსას მცხოვრებნი: 13:10,2.
- მარკელლოს ღაიოს — *Μάρκελλος Γάιος*, კონსული: 14:10,13—19.
- მარკოს (1) — *Μάρκος*, რომელი, მხედართმთავარ ფანიოსის მამა: 13:9,2.
- მარკოს (2) — იხ.: ტულიო მარკოს კიკერონ.
- მარკოს (3) — იხ.: სასელლიოს მარკოს შეკია.
- მარკოს (4) — მარკოს სასელლიოსის მამა: 14:10,10.
- მარკოს (5) — იხ.: კვინტოს მარკოს პოლლია პლაკილოს.
- მარკოს (6) — მარკოს კვინტოსის მამა: 14:10,10.
- მარკოს (7) — იხ.: პისონ მარკოს.
- მარკოს (8) — ლუკიოს ანტონიოსის მამა: 14:10,17.
- მარკოს (9) — იხ.: პოპილიოს მარკოს.
- მარკოს (10) — ლუკიოს ანტონიოსის ძმა, მარკოსის ვაჟი: 14:10,17.
- მარკოს (11) — იხ.: ალექსანდროს მარკოს.
- მარკოს (12) — იხ.: ვრუტოს მარკოს იულიოს.
- მარკოს (13) — სირიელი მხედართმთავარი: 14:11,1—2—3—4.
- მარკოს აღრიპპა — 12:3,2. 14:16,4. იხ.: აღრიპპა.
- მარკოს ანტონიოს — იხ.: ანტონიოს მარკოს.
- მარონ — 8:12,5. იხ.: სომარეო.
- მარუილოს — *Μαρουίλος* (ბიბლ.), იარედის ვაჟი, მათუალას მამა: 1:2,2.
- მარულოს — *Μαρουίλος* VL: 1:3,2. იხ.: მალაილოს.
- მახადა — *Μαχάδα*, იროდის ციხე-სიმაგრე: 14:11,7; 14,6; 15,1 (2)—2—4. 15:6,5.
- მასთირო — *Μασθιρ* (ბიბლ.), კლდე იუდეაში: 6:13,4.
- მასმასოს — *Μάμασος* (ბიბლ.), ისმაილის ვაჟი: 1:12,4.
- მასმისოს — *Μάμησος* (ბიბლ.), ისმაილის ვაჟი: 1:12,4.
- მასხაგეტნი — *Μασαχέται*, ტომი, რომელსაც ებრაძღა კვიროსი: 11:2,1.
- მასხამოს — *Μασσάμο* (ბიბლ.), ისმაილის ვაჟი: 1:12,4.
- მასხეფათა — *Μασσηφάθ* LXX, 10:9,2. იხ.: მასფათა (2).
- მასტაფას — *Μασταφίς* VL: 8:12,4. იხ.: მასფათა (2).
- მასფათა (1) (სემვეი) — *Μασφάθ* (ბიბლ.), ქალაქი გილეადში: 5:7,8.
- მასფათა (2) (ასფათინი, მასსეფათა, მასტაფას, მოსფორა) — *Μασφάθ* VL (ბიბლ.), ისრაელიტთა ქალაქი: 10:9,4 (2)—5.
- მატათია (მატრათა, მატრათის) — *Ματθαίος* (ბიბლ.), იუდა მაკაბელის მამა: 12:11,2.
- მატთია — *Ματθίος*, ასიმონეველი, სიმონის მეგობრის, იონათის ძმა, აფსალომის შვილი: 13:5,7.
- მატო — *Ματον* VL (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 7:1,3.
- მატრი — *Ματρίς* (ბიბლ.), ბენიამენის გვარის ოჯახი, რომლის ერთ-ერთი წევრის, კისერის, ვაჟი გამეფდა: 6:4,5.
- მატრათა — 12: საძიებ. იხ.: მატათია.
- მატრათის — 12: საძიებ. იხ. მატათია.

მაქერა — Μαχα:ραε, რომელი ოფიცერი, მხედართმთავარი: 14:15,7(5)—10
(2)—12.

მაქერუნტა — Μαχα:ραυ:νε, ქალაქი მკედარი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროზე:
13:16,3. 14:5,2—4; 6,1(2).

მაქიროს — Μιχ:ειρος (ბიბლ.), ისრაელიტი გილეადიდან: 7:5,5; 9,8.

მალადო — 9:6,3. იხ.: მაედო.

მალოგნი — Μαλω:γαι (ბიბლ.): 1:6,1. იხ. სკენი.

მახაში — Μαχ:αμη (ბიბლ.), დავითის ერთ-ერთი ცოლი, აბესალუმის დედა:
7:1,4.

მახახ — Μαχ:αε (ბიბლ.), ნაქორის ვაჟი: 1:6,5.

მახამა — Μαχ:αμ:ι (ბიბლ.), ქალაქი ისრაელში: 6:6,1—2. 13:1,6.

მახონ — Μάχων (ბიბლ.), სოფნის მეფის, ადრანზარის ქალაქი, რომელიც
დაიპყრა და დაანგრია დავითმა: 7:5,3.

მეგუბტელნი — 2:9,6; 10,2; 13,1. 10: საძიებ. იხ.: ეგუბტელნი.

მეკია — Μαει:α, რომელი სენატორი: 14:10,10.

მელქა — 1:6,5(2). იხ.: მელხა.

მელქანი — 1:6,5. იხ.: მელხა.

მელქილა — 6:13,8. იხ.: მელხალი.

მელქილოს — Μελ:χ:ηλ:αε (ბიბლ.), ასირის ვაჟი: 2:7,4.

მელქიხედემის — Μελ:χ:ι:σ:α:ν:ε:μ:α:ε (ბიბლ.), ისრაელის ქალაქის მეფე^ა 1:10,2.

მელქისოს — Μελ:χ:ι:σ:α:ε (ბიბლ.); საულის ვაჟი: 6:6,6. 14,7.

მელხა (მელქა, მელქანი) — Μελ:χ:ι (ბიბლ.), აბრაამის ძმის, არანის ქალიშვილი:
1:6,5.

მელხალი (მელქილა, მელხან, ხათალა) — Μελ:χ:ι:η VL (ბიბლ.), საულის
ასული, დავითის ცოლი: 6:11,4. 7:1,4. 4,2—3 (2).

მელხან — 6:10,3. იხ.: მელხალი.

მემონ — Μεμ:ων, აღიკარნასელი მღვდელი: 14:10,23.

მემფი — Μεμ:φ:ι (ბიბლ.), ქალაქი ეგვიპტეში: 2:10,1. 8:6,2. 12:4,3. 14:8,1.

მემფივოსოს (მემფიოსოს) — Μεμ:φ:ι:β:ω:σ:ω:α:ε (ბიბლ.), იონათოს (2) ვაჟი:
7:5,5 (2); 9,3 (3); 11,3 (3); 12,1.

მემფიოსოს — 7:5,5. იხ.: მემფივოსოს.

მენანდროს (1) — Μεναν:δ:ρ:ο:σ, ფონიციელი ისტორიკოსი ეფესოდან: 8:5,3.
13,2 (2). 9:14,2.

მენანდროს (2) — ათენელი მწიგნობრის, ეკკლისის მამა: 14:8,5.

მენანდროს (3) — იხ.: ასპიოს ტიტოს მენანდროს.

მენდ — Μεν:δ:η VL: 10:5,1. იხ.: მაედო.

მენდიმოს — Μενε:δ:ημ:ο:σ, ფილოსოფოსი: 12:2,13.

მენელაოს — Μενε:λ:α:ο:σ: 12:9,7 (4). იხ. ონია (3).

მენნეოს (მანნეოს) — Μενν:αι:ο:σ, იხ. პტოლემეოს მენნეოს.

მენტინა — იხ.: მანნიოს ლუკიოს მენტინა.

- მენტინა — Μεντίνα VL, რომელი სენატორი: 14:10,10.
- მესხალა — Μεσάλας, რომელი: 14:13,1; 14,4.
- მესხალამოს — იხ.: ანდრონიკოს მესხალამოს.
- მესტრალნი — Μεστραίσι VL (ბიბლ.), 1:6,2. იხ. ევკატელნი.
- მესტრამოს (მესტრეოს) — Μέστραμος VL (ბიბლ.), ევკატელთა მამამთავარი: 1:6,2.
- მესტრელნი — 1:6,2. იხ.: იხ. ევკატელნი.
- მესტრეოს — Μεστραίσι; VL: 1:6,2. იხ.: მესტრამოს.
- მესტრი — Μέστρη VL (ბიბლ.), იგივე ევკატე: 1:6,2.
- მესქენნი — Μεσχηνοί VL, მესხოსის შთამომავლები: 1:6,1.
- მესხო — Μέσχος VL (ბიბლ.), ოფეთის ვაჟი: 1:6,1.
- მეტელლოს — Μέτελλος, რომელი ოფიცერი: 14:2,3.
- მეტელლოს კვინტოს კრეტელი (კვინტოს [2]). — Μέτελλος Κύντος Κρητικός, რომელი კონსული: 14:1,2.
- მელასთენის — Μεγασθένης, ბერძენი ისტორიკოსი: 10:11,1.
- მეწაპული ზღვა — Ἐρυθρὰ Θάλασσα, წითელი ზღვა, ინდოეთის ოკეანის ყურე არაბიასა და ევკატეს შორის: 1:1,3; 12,4; 2:15,1. 6:7,3. 8:6,4. 9:10,3. 15:9,3.
- მზის ქალაქი (1) — Ἡλιούπολις (ბიბლ.), ქალაქი ევკატეში: 2:6,1; 7,6. 12:9,7. 13:3,1—2; 10,4.
- მზის ქალაქი (2) — Ἡλιούπολις, ქალაქი სიონში: 14:3,2.
- მიდავა (მიდავანი) — Μηδαβα (ბიბლ.), ქალაქი მოაბში: 13:1,2; 9,1; 15,4. 14:1,4.
- მიდავანი — 13:1,4. იხ.: მიდავა.
- მიდელნი (მიდნი) — Μηδοί (ბიბლ.), არიული წარმოშობის ტომი, დასახლებული მიდიის ტერიტორიაზე: 10:5,1.
- მიდია — Μηδία (ბიბლ.), ეკავა თანამედროვე ირანის ტერიტორიის მთიანი ჩრდილო-დასავლეთი მხარე. ჩ. წ.-მდე 620 წ.-ს მიდია განთავისუფლდა ასირიის ბატონობისაგან და ჩამოყალიბდა დამოუკიდებელი სამეფო, რომელიც ჩ.წ. -მდე 559 წ.-ს მიიერთა სპარსეთმა. ჩ. წ.-მდე 152 წ.-ს მიდიის სამეფო შეიერთა პართთა სამეფომ: 9: საძიებ.; 12,3; 14,1. 10:9,7; 11,1—4—7. 11:2,1; 3,2; 4,3—6; 5,2; 8,5.
- მიდნი — 1:6,1. 10:2,2; 7,3; 11,2—3—7(2). 11:3,2; 6,2. 13: საძიებ. იხ.: მიდელნი.
- მითრიდატი (1) — Μιθριδάτης (ბიბლ.), კვიროსის საკურკლის მცველი: 11:1,3 (3). 4,4.
- მითრიდატი (2) — პართთა მეფე: 13:14,3(2).
- მითრიდატი (3) — პონტოს მეფე ჩ. წ.-მდე 115—63 წწ.-ში: 13:16,4. 14: 3,4; 7,2(4).
- მითრიდატი (4) — მითრიდატი III, პართთა მეფე: 14:6,4.
- მითრიდატი (5) — „პერლამონის მძლავრი“: 14:8,1(4)—2(5)—3(2); 10,2.

მითრიდატი ხინაქინი — Μιθριδάτης Σινάκης, პართელი მხედართმთავარი: 13:14,3.

მილიხელნი — Μιλήσιοι, მცირე აზიის უძველესი სანავსადგურო და სავაჭრო ქალაქის, მილეტის მცხოვრებნი, რომელიც ჩ. წ.-მდე 494 წ.-ს დაანგრიეს სპარსელებმა. იქ იყო ფილოსოფოსთა განთქმული სკოლა, დაარსებული ჩ. წ.-მდე VI ს.-ში: 14:10,21.

მილიხიოს — Μιλήσιος, დამსკოს კომენდანტი: 13:15,1.

მილიხიპოს — 13:15,1(2). იხ.: მილიხიოს.

მინახ — იხ.: ასპიოს მინახ.

მინნეოს — Μινναίος, ეგვიპტის მეფე, მემფის აღმამენებელი, რომელი უწინარეს წელთა შრაველთა პაპისა ჩუენისა აერამოას ცხოვრობდა: 8:6,2(2).

მინოფილოს — Μηνόφιλος, ეფესოს მთავარი: 14:10,25.

მინჯაღას მთა — Μιντζα, მთა სომხეთში: 1:3,6.

მირეონ — Μειραίων (ბიბლ.), საულის ქალიშვილი: 6:6,6.

მისაილოს (მისაი) — Μισαίλος (ბიბლ.), დანიელის მეგობარი: 10:10,1 (2).

მისაიო — Μισαίος: 10:10,1. იხ.: მისაიოს.

მისანეოსნი — Μισσηνοί (ბიბლ.), მისას შთამომავლები: 1:6,4.

მისანხ — Μισση (ბიბლ.), შობის მეფე: 9:3,1.

მისახ — Μισση (ბიბლ.), ტერიტორია მესოპოტამიის ჩრდილოეთ ნაწილში: 1:6,4.

მიქეა (1) — Μικαία (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი, ოვიდეოსის ვაჟი: 8:14,5.

მიქეა (2) — (ბიბლ), წინასწარმეტყველი: 10:6,2.

მიხა — Μιχα (ბიბლ.), პერმონის სამხრეთით მდებარე ქვეყანა: 7:6,1.

მიხან — Μιχαήλ (ბიბლ.), როვამის ცოლი: 8:10,1 (3).

მიხანოს — Μιχαίος (ბიბლ.), მემფიფოსთოს ვაჟი: 7:5,5.

მნახეას — Μνασηας, ბერძენი მწერალი: 1:3,6.

მოავიტოლნი (მოავიტნი) — Μοαβίται (ბიბლ.), მკვლარი ზღვის სამხრეთ-აღმოსავლეთით მცხოვრები სემიტური ტომი, ლოტის ვაჟის, მოავის შთამომავლები. შემდეგ არაბებში გაითქვეფნენ: 4:6,1—6. 5: საძიებ.; 4,1 (2)—3; 5,1; 9,1. 6:5,6; 12,3. 9:3,1 (4)—2 (3). 11:5,8. 13:13,5.

მოავიტი (მოავიტინი, მოავიტინი) — Μοαβίται (ბიბლ.), მოავიტელთა ქვეყანა: 4:5,1. 5:4,3. 9,1. 9:3,2; 4,1.

მოავიტინი — 13:15,4. იხ.: მოავიტი.

მოავიტინი — 7:12,4. 11:2,1. 13:14,2. იხ.: მოავიტი.

მოავიტნი — 1:11,4. 7:5,1. 8: საძიებ.; 9: საძიებ. 1,2. 2,1. 10:9,7. იხ.: მოავიტინი.

მოავოს — Μοαβ (ბიბლ.), ლოტის ვაჟი: 1:11,4.

მოღეიშ — Μωυσημ VL, ადგილი თურქეთში: 12:6, 1—2—4; 11,2. 13:6,6.

მოძესუესტია — Μόψουεστία, მცირე აზიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, კილიკიაში მდებარე ქალაქი: 13:13,4.

მომფსუესტელნი — Μοψουεστεις VL, ქალაქ მომფსუესტის მცხოვრებნი: 13:13,4.

მარონის მთა — Μάρων ὄρος (ბიბლ.), მთა იუდეაში, რომელზედაც მსხვერპლ-შეწირვები ხდებოდა: 1:13,1.

მოცხე — 2: საძიებ. იხ.: მოუსი.

მოსე — Μωσής: 1:1,1 (2); 3,6. 2:14,1. 7:14,10. 8:3,8. იხ.: მოუსი.

მოსი — 2:14,1—5; 15,4; 16,2—6. 3:1,3; 2,3(2); 3,1; 4,1; 5,2—4. 8:3,8. იხ. მოუსი.

მოუსი, მოუსის (მოცხე, მოსე, მოსი) — Μωσαις (ბიბლ.), ებრაელი, შვილი ამარამის და იოქაეელის. იგი იშვილა ფარაონის ქალიშვილმა, რითაც სიკვდილს გადაარჩინა. ღმერთის (იეგოვას) დავალებით მოსემ იხსნა ებრაელები ეგვიპტელთა მონობისაგან და მიიყვანა ისინი პალესტინაში: 1:1,1—2; 3,3; 6,5; 15,1. 2: საძიებ.; 9,5—6—7 (3); 10,1 (2)—2 (7); 11,1 (3)—2 (2); 12,1—2—4 (2); 13,1—2—3 (3)—4; 14,2 (2)—3—5 (2)—6 (2); 15,2—3 (2)—5; 16,1—4. 3: საძიებ.; 1,2—5 (2)—6 (3)—7 (6); 2,2 (2)—3 (3)—4 (2)—5 (2); 3,1 (3); 4,1—2,5,1 (3)—2—3 (3)—6—7 (4); 6,1 (2)—2—5; 7,2; 8,2—6—7 (3)—8—10; 11,1—4 (3)—6; 12,3 (2); 13,1 (4); 14,1—2—3 (2)—4; 15,1—2 (3)—3 (4). 4: საძიებ.; 1,1 (4)—3; 2,1—2 (4)—3 (2)—4; 3,1 (8)—4 (3); 4,1 (3)—2 (4)—3—4—5 (3)—6—7; 5,1 (2)—2—3; 6,1 (2)—10 (2)—11—12—13; 7,1 (3)—2 (2)—3 (2)—4 (2)—5; 8,1—3 (2)—4 (2)—22—44 (3)—46—48 (2)—49 (2). 5:1,1 (2)—13—19—23—24 (2)—25 (2)—29; 2,3 (3); 7,9. 6:5,4—5—6 (2); 7,1. 7:4,4; 13,1; 14,2—7 (2); 15,1. 8:2,1; 3,7—8; 4,1 (2)—4; 7,5; 13,7; 15,2. 9:1,1; 7,4; 9,1. 10:3,2; 4,2 (2)—5. 11:1,3;4,1—7—8; 5,1—5. 13:3,4 (2); 10,6.

მოსფორა — 10:9,1. იხ.: მასფათა (2).

მოსოს — Μωσος, ფონიციელი ისტორიკოსი: 1:3,9.

მუა — Μωα, „აკკადონთა ღმერთი“: 9:2,1.

მუქანოს — Μουκανος, სირიელი მხედართმთავარი: 12:3,1.

მუქეოს — Μουχαιος (ბიბლ.), სპარსული კანონების ინტერპრეტატორი: 11:6,1.

მწუერვალი — 'Εξουή (ბიბლ.), „პოვნეს ივინი საშუეალ იეროსოლჳმათა და ელნადისა აღსაეალისა, წოდებული მწუერვალი“: 9:1,2.

ნაამა — Νααμá (ბიბლ.), ლამების ქალიშვილი: 1:2,2.

ნაამის — Νααμაც (ბიბლ.), აბიმელქის ცოლი: 5:9,1 (2)—2 (3)—3—4.

ნაასინი — 6:5,1. იხ.: ნაასის.

ნაასის (ნაასინი, ნაასისი) — Ναασης (ბიბლ.), ქამანტელთა მეფე: 6:5,2 (2)—3.

ნაასისი — 7:6,1(2). იხ.: ნაასის.

ნადავოს — Νάδαβος (ბიბლ.), ისრაელის მეფე, იეროვოამის უკაცი: 8:11,4; 12,3.

ნაფა (ნამმა) — Ναφá (ბიბლ.), ისრაელიტური „მღვდელთა“ ქალაქი: 6:12,1.

ნავადოს — Νάβαδος (ბიბლ.), აარონის ვაჟი: 3:8,1—7.

ნავათა — *Ναβαθ*, ადგილი არაბეთში: 13:1,4.

ნავალოხ — *Ναβαλοχ* (ბიბლ.), ზიფინელი, ქალაქ ემმანის მკვიდრი, ბორიტი-ადამიანი, რომელმაც განარისხა მეფე დავითი: 6:13,6 (3)—7 (7)—8 (2).

ნავატელნი — *Ναβαταιοι* (აპოკრიფ.), ნავატინის მცხოვრებნი: 12:8,3. 13:1,2 (2); 5,10. 14:2,3. 3,3—4; 6,4.

ნავატეოს — *Ναβαταιος* (ბიბლ.), მეფე იეროვოამის მამა: 8:7,7. 9:6,1.

ნავატინი — *Ναβατην*, ნავატელთა ქვეყანა, რომელიც „მეწამულე ზღვის მახლობლად მდებარეობდა“ 1:12,4.

ნავეოთის — *Ναβεωθης* VL (ბიბლ.), სმიალის ვაჟი: 1:12,4.

ნავიალოო — *Ναβαλλο* LAMVW (ბიბლ.), არაბული ქალაქი. ლივიის მახლობლად: 14:1,4.

ნავიკოს — *Ναβηκος* VL: 3:2,3. იხ.: ნავიხოს.

ნავიხოს (ნავიკოს) — *Ναβηκος* (ბიბლ.), პალესტინისაკენ მიმავალი ებრაელების წინამძღოლის, იოსუს მამა: 3:14,3.

ნავოზარდანი — 10:9,1. იხ.: ნავუზარდანი.

ნავოთეოს (ნავუთეოს, ნათეოს) — *Ναβοთαιος* VL (ბიბლ.), ისრაელიტი ქალაქ იეზერულადან: 8:13,8 (2); 15,4 (2). 9:6,3 (3).

ნავოსარის — *Ναβωσαρις* (ბიბლ.), ნაბუქოდონოსორის მხედართმთავარი: 10:8,2.

ნავროს — *Ναβρωσ* VL: 1:8,3. იხ.: ქვერონი.

ნავუზარდარი — 10:8,5. იხ.: ნავუზარდანი.

ნავუზარდანი (ნავოზარდანი, ნავუზარდარი) — *Ναβωσαρδανης* (ბიბლ.), ნაბუქოდონოსორის მხედართმთავარი: 10:9,1—2—4.

ნავუთეოს — *Ναβοთαιος*: 8:13,8 (6). იხ.: ნავოთეოს.

ნავუხოლონოსოროს (1) (ნაოხოლონოსორ) — *Ναβουχοδονοσορος* (ბიბლ.), ბაბილონელთა მეფე ჩ. წ.-მდე 604—561 წწ.-ში. 605 წ.-ს მან დაამარცხა ეგვიპტის მეფე ნეხო, 587 წ.-ს დაანგრა იერუსალიმი. ბაბილონში ააგო შესანიშნავი ნაგებობები: 10: საძიებ.; 6,1 (2); 8,2 (2)—5; 9,7 (2); 10,1—3—5; 11,1 (5)—2(4)—3—4. 11:1,1—3; 3,7; 4,4 (2)—6.

ნავუხოლონოსოროს (2) — (ბიბლ.), შვილი ნავუხოლონოსოროს პირველის: 10:11,1.

ნათაილოხ — *Ναθαηλος* (ბიბლ.), ისრაელიტთა მსაქულის, კენაზის მამა: 5: საძიებ.

ნათან (1) — *Ναθαν* LXX (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:3,3.

ნათან (2) (ნათას) — (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 7:4,4(3); 7,3(3)—4; 9,5; 14,4(3)—5(5)—9.

ნათანაილოხ — *Ναθαναιηλος* (ბიბლ.), ისაიას ვაჟი: 6:8,1.

ნათახ — *Ναθαχ*: 7:7,3 (2). იხ.: ნათან (2).

ნაიდა — *Ναΐδα* (ბიბლ.), ადგილი, სადაც დემკვიდრა კაენი: 1:2,2.

ნაკოს დამახსენებელი — 1:7,2. იხ.: ნიკოლაოს დამახსენებელი.

ნათეოს — 8:13,8. იხ.: ნავოთეოს.

- ნაოხოდონოსორ — 10: საძიებ.; იხ.: ნაეუხოლონოსორის (1).
- ნაუშობ — Ναισημω (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 9:11,3.
- ნაფეოს — Νάφαιος (ბიბლ.), ისმაელის ვაჟი: 1:12,4.
- ნაფოს — Νάφης (ბიბლ.), დავითის ვაჟი: 7:3,3.
- ნაძოვანთა ნარღუევი, ნაძოვანთა კევი — Κεδρών (ბიბლ.), ველი იერუსალიმის აღმოსავლეთით: 8:1,5. 9:7,3.
- ნახორის (1) — Ναχάρης (ბიბლ.), სერუხის ვაჟი: 1:6,5 (3).
- ნახორის (2) — (ბიბლ.), აბრაამის ძმა, თარრას ვაჟი: 1:6,5(5); 16,1—3; 19,1(2).
- ნედემოს — Νέθεμος VL (ბიბლ.), მესტრეისის ვაჟი: 1:6,2.
- ნეემანის — Νεεμαν (ბიბლ.), ბენიამენის ვაჟი: 2:7,4.
- ნეემიას — Νεεμίας (ბიბლ.), მეფე ქსერქსეს მელიქინე, იუდეული ტყვე: 11:5,6 (5)—8 (6).
- ნეეროდი — Νεερώδης (ბიბლ.), ქამის შვილიშვილი, ნოხოს ვაჟი: 1:4,2—4; 6,2.
- ნეერონ — 10:9,5 იხ.: ლავონ (1).
- ნემესეოს (ამასი) — Νεμεσεως (ბიბლ.), ისრაელის მეფის, იიუას მამა: 8:13,7.
- ნემონია — Νεμωνία, რომელი სენატორი: 14:10,10.
- ნერონ კეისარი — Νέρων Καίσαρ, რომის იმპერატორი ჩ. წ.-ის 54—68 წწ.-ში. დაიბადა 37 წ.-ს. იყო ბოროტი და გარყვნილი ტირანი. 59 წ.-ს მოკლა თავისი დედა, 62 წ.-ს—ცოლი ოკტავია. დევნიდა ქრისტიანებს! გადაყენების შემდეგ, 68 წ.-ს, თავი მოიკლა. იყო იულოსების დინასტიის უკანასკნელი წარმომადგენელი: 15:4,3; 11,3.
- ნეფან — Νεφάν VL (ბიბლ.), დავითის ერთ-ერთი გმირთაგანი: 7:12,2.
- ნეფთალემ — Νεφθαλειμ VL: 1:19,7. იხ.: ნეფთალის.
- ნეფთალიბრდოს — 5:5,2. იხ.: ნეფთალიმოს.
- ნეფთალიმოს (ნეფთალიბრდოს, ნეფთალიტი, ნეფთალიტიდოს)—Νεφθαλιμ LXX (ბიბლ.), ისრაელიტური ტომი: 7:2,2.
- ნეფთალის (ნეფთალემ) — Νεφθαλεις (ბიბლ.), იაკობის ვაჟი: 2:7,4.
- ნეფთალიტი — 5:1,24. იხ.: ნეფთალიმოს.
- ნეფთალიტინი — Νεφθαλιται, იაკობის ვაჟის, ნეფთალის შთამომავლები: 5:1,22.
- ნეფთალიტიდოს — 8:3,4. იხ.: ნეფთალიმოს.
- ნეხაონ — 10: საძიებ. იხ.: ნეხაოს.
- ნეხაოს (ნეხაონ) — Νεχαως (ბიბლ.), ეკვიპტის ფარაონი ჩ. წ.-მდე 610—595 წწ.-ში. დაიპყრო სირია, 605 წ.-ს დაპარკვა ნაბუქოდონოსორმა: 10:5,1 (3); 6,1 (2).
- ნეპრონი — Νεβρώνი: 1: საძიებ. იხ.: ქებრონი.
- ნიკაელი — Νικαηλη, ეკვიპტის დედოფალი: 8:6,2.
- ნიკანორ (1) — Νικαναρ, პტოლემეოს მეორის დიდებული: 12:2,12.
- ნიკანორ (2) — ანტიონოს ეპიტანეს მეგობარი: 12:5,5(2); 7,3.

ნიკანორ (3) — დემეტრიოს I მეგობარი და მხედართმთავარი: 12: საძიებ.; 10,4(5)—5(3); 11,1.

ნიკანორ (4) — 13:4,9; 6,7. იხ.: დიმიტრიოს ნიკატორ.

ნიკანორ (5) — ეფესელი: 14:10,24.

ნიკასო — Νικασός, სანავალუგტის ასელი: 11:7,2; 8,2.

ნიკატორ — იხ.: დიმიტრიოს ნიკატორ.

ნიკოლას დამასკინელი (ნიკოს დამასკინელი) — Νικόλαος ὁ ἐκ τῆς Δαμασκού, ბერძენი ისტორიკოსი, დაახლდა ჩ. წ.-მდე 64 წ.-ს. იყო იროდის მეგობარი: 1:3,6—9. 7:5,2. 12:3,2 (2). 13:8,4 (2); 12,6. 14:1,3; 3,2; 4,3; 6,4.

ნილო — 2:10,2. 3:5,3. იხ.: ნილოს.

ნილოზი (ნილო) — Νεῖλος, აურიაკის უღელსი მდინარე, რომელიც ჩადის ეგვიპტეში: 1:1,3.

ნინევი — Νινευή VL: 9:11, 3(2). იხ.: ნინოს.

ნინეოს — Νινεός VL: 9:10,2 (2). იხ.: ნინოს.

ნინოს (ნინევი, ნინეოს, ნინეა) — Νίνω (ბიბლ.), ძირითადი ქალაქი: 1:6,4. 9:11,3. 10:1,5.

ნინეა — Νινύη VL: 9:11,3 (2). იხ.: ნინოს.

ნირგელახაროს — Νηργελαχαρας (ბიბლ.), ნაბუქოდანოსორის მხედართმთავარი: 10:8,2.

ნიროახ — Νηριάξ, მღვდელი: 10:8,6 (2).

ნიროს (1) — Νηριος (ბიბლ.), საელის მხედართმთავრის, აფენიროს მამა: 6:6,6 (2). 7:1,3; 15,1.

ნიროს (2) — (ბიბლ.), იერემია წინასწარმეტყველის მოწიფის, ბარუხის მამა: 10:8,6.

ნილიხაროს — Νιλιχαρος VL (ბიბლ.), ბაბილონელი მეფე: 10:11,2.

ნოე — Νωε LXX: 1:6,1. 3:5,3. იხ.: ნოხოს.

ნოეოს — 3:5,3. იხ.: ნოხოს.

ნოშმა — Νοσμή VL: 6:12,6. იხ.: ნავა.

ნომფთის — Νομφτής (ბიბლ.), ბენიაშენის ვაჟი: 2:7,4.

ნომა — Νομα VL (ბიბლ.), რომაის ღდა: 8:8,1.

ნოხტის — Νόστος VL (ბიბლ.), მეფე თნაქმის ღდა: 10:6,3.

ნოხოს (ნოე, ნოეოს) — Νόχος (ბიბლ.), აღმთანი, რომელიც წარღვნის დროს მისი უკიდველი ბუნების გამო ღმერთმა გადაარჩინა თავის ოჯახთან ერთად. მან დასაბამი მისცა აღმთანთა ახალ მოღვაწეს: 1: საძიებ.; 3,1—2(2)—3—4—5(2)—6—8—9; 4,1—2; 6,1(3)—3(2)—4—5. 8:13,2.

ნუმინიოს (1) — Νουμνιος, იონათანის ელჩის, ანტოქის ვაჟი: 13:5,8.

ნუმინიოს (2) — ვირკან პირველის ელჩი. შესაძლებელია, იგივე ნუმინიოს (1): 14:8,5.

ოა — "Ὀα VL (ბიბლ.), ეგვიპტის ფარაონი: 9:14,1.

ოგის — "Ὀγης (ბიბლ.): ოგის, ღალადინისა და ღალავტისა მეფე" 4:5,3 (3). 4: საძიებ.

- ოღეას — 'Ωδῆς VL, მღვდელმთავარი, ნირიას ვაჟი: 10:8,6.
- ოღიდას — 'Ωδηδῆς (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 9:12,2.
- ოღოლამ — 'Ὁσιλάμ VL (ბიბლ.), ქალაქი თუდეაში: 8:10,1.
- ოვადამოს — 'Ὁβιθάμας VL (ბიბლ.), ლევიტელი, რომელთანაც იღვა კიდობანი 3 თვის მანძილზე: 7:4,2 (3).
- ოველა — 'Ὁβῆδας VL, ნაბატელთა მეფე, ალექსანდრე იანნიუოსის დამამარცხებელი: 13:13,5.
- ოვედოს — 'Ὁμβροίς VL (ბიბლ.), მიქეა წინასწარმეტყველის მამა: 8:15,4.
- ოვედიას (ოვედიოს) — 'Ὁβῆδῆς (ბიბლ.), მეფე ახავის უმაღლესი სამხედრო პირი: 8:13,4 (3)—5.
- ოვედოს — 9:4,2. იხ.: ოვედიას.
- ოვიდის (ოვიდოს) — 'Ὁβῆθῆς (ბიბლ.), ესაიას მამა: 5:2,4(3).
- ოვიდოს — 6:8,1. იხ.: ოვიდის.
- ოზას — 'Ὁζᾶς (ბიბლ.), ამინადაბის ვაჟი: 7:4,2 (4).
- ოზაა — 'Ὁζῆας (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე: 9: საძიებ.; 9,3; 10,3; 11,2; 13,1.
- ოზის — 'Ὁζῆς (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, ვეკმის ვაჟი: 5:11,5.
- ოთლია (ლოთოლია) — 'Ὁθλίᾶ (ბიბლ.), იუდეველთა დედოფალი, აქავის ასული: 8:15,3.
- ოკენეზოს — Κένεζος VL (ბიბლ.), ესავის შვილიშვილი, ელიფაზის შვილი: 2:1,2.
- ოლდა — 'Ὀλδᾶ VL (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი ქალი: 10:4,2.
- ოლიფამის — 'Ὀλιφάμη VL: 2:1:2. იხ.: ალიფან.
- ოლოფანტის — 'Ὀλοφάντης VL (ბიბლ.), მამაკაცი მანასეს ტომიდან: 4:7,5.
- ოლხას — 'Ὀλσας VL (ბიბლ.), მეფე ილანის „განმგებელი“, მაღალი თანამდებობის სამხედრო პირი: 8:12,4.
- ოლუმოზოს დიოს — 'Ὀλύμπιος Ζεὺς (ბიბლ.), 8:5,3. იხ.: დიო [4].
- ომანოს — 'Ὀμανος (ბიბლ.), ელიფაზის ვაჟი: 2:1,2.
- ომიროს — 'Ὀμηρος, ბერძენი პოეტი: 7:3,2.
- ონია (1) — 'Ὀνιάς, ონიას ვაჟი, ლეონტოპოლისში ონიას ტაძრის ამშენებელი: 12:9,7. 13: საძიებ.; 3,1—2(3)—3(2); 10, 4(4).
- ონია (2) — იადუსის ვაჟი, მღვდელმთავარი: 11:8,7. 12: საძიებ. 2,5.
- ონია (3) (მენელაოს) — მღვდელმთავარი, სიმონ „სამართლიანად წოდებულის“ ვაჟი, ბიძა იოსებ ტობიადელის: 12:2,5; 4,1(5)—2(4)—3(2); 5,1(3); 9,7(2). 15:3,1.
- ონია (4) — სიმონის ვაჟი, შვილიშვილი ონიასი, იგივე მენელაოსისა: 12: 4,10(2); 5,1(2). 13:3,1; 5,8.
- ონია (5) — იუდეელი სასწაულთმოქმედი: 14:2,1—2.
- ონიას ხოფელი — ἡ Ὀνῖου χούφα, ონიას შთამომავლების მიერ დაკავებული ტერიტორია ეგვიპტეში: 14:8,1.
- ოპპე — 15:9,6. იხ.: იოპპე.

ოპტეს — Ὀπταῖς VL (ბიბლ.), ბენიამენის ვაჟი: 2:7,4.

ორატია — Ὀρατῖα, რომაელი სენატორი, ასპიოს ტიტოს ვალპისის მამა: 14:10,13—19.

ორესტი — Ὀρεστῆς, არისტოკრატიული მაკედონური გვარი: 11:8,1.

ორეგონ — Ὀρηγῖος (ბიბლ.), მადიანიტელთა მეფე: 5:6,5.

ორონ (ორონნი) — Ὀρωνῆς VL (ბიბლ.), ქალაქი შობაში: 14:1,4.

ორონას (ოფნეს) — Ὀρβνῆς VL (ბიბლ.), იებუსელი, რომელსაც ლმერთმა უბრძანა ბომონის აგება და იქ მსხვერპლის შეწირვა: 7:13,4 (4).

ორონნი — 13:15,4. იხ.: ორონი.

ოროს — Ὀρος VL (ბიბლ.), მოსეს დის, მარიამის ქმარი: 3,2,4.

ორპისოს კონტოს — Ὀρπῆσιος Κόντος, რომელიც კონსული: 14:1,2.

ორსანი — Ὀρσάνης, პართელი მამაკაცი: 14:6,4.

ორუვა — Ὀρυσῆς VL (ბიბლ.), ქალაქი შობაში: 14:1,4.

ორფა (ორფანი) — Ὀρφῆς (ბიბლ.), ქელიონის ცალი, ნაბის რძალი: 5:9,1.

ორფანი — 5:9,1. იხ.: ორფა.

ოსავეთ — Ὀσαβῆθη VL (ბიბლ.), მეფე თხოზიას და: 9:7,1.

ოსათვატ — 8:15,1. იხ.: იოსათვატის.

ოსე — 9: საძიებ. იხ.: ოსიოს.

ოსია — 10:9,7. იხ.: ოსიოს.

ოსიოს (ოსი, ოსია) — Ὀσηῖος (ბიბლ.), ისრაელის მეფე (გამეფდა ჩ. წ.-მდე 729 წ.-ს): 9:13,1; 14,1(3).

ოფელიოს — Ὀφέλιος, ფსათლის მეგობარი: 14:13,5.

ოფელტოს — Ὀφέλιος VL: 7:1,4. იხ.: ფელტოს.

ოფნეს — 7:3,3. იხ.: ორონას.

ოფნეს — Ὀφνῆς (ბიბლ.), მხედართმთავარ იღის ვაჟი: 5:10,1.

ოფრის — Ὀφρῆς VL (ბიბლ.), მადანის ვაჟი: 1:15,1 (2).

ოსონია (1) — Ὀσωνῖα (ბიბლ.), იერუსალიმის მეფე, ახავის ვაჟი: 8:15,6. 9: საძიებ.; 2,1 (2).

ოსონია (2) — (ბიბლ.), იორამის ვაჟი: 9:5,3(2); 6,2—3(3)—5(2); 7,3:

ოსორიოს — 7:11,6. იხ.: ეონოროს.

ოსოს — Ὀσος (ბიბლ.), მადიანიტელთა მეფე: 4:7,1.

პავლიოს — Παύλιος FLAM, რომელიც დიდგვაროვნის, ავლიოს ფრუტოს ტერტიოსის მამა: 14:10,19.

პავსანას — Πασσανῆς, მაკედონელი, მაკედონელთა მეფის, ფილიპეს მეკვლევი: 11:8,1.

პაკიოს ლევიოს კოლიონიასი კაპიტონ — Πάκιος Λεβῖος Κολιωνῆς Καπιτων, რომელიც: 14:10,19.

პაკოროს (1) — Πάκορος, იორდ მეფის ვაჟი, რომელმაც პართთა სატრაპ ვარზაფრამანთან ერთად სირია დაიპყრო: 14:13,3(3)—5—6; 15,7.

პაკოროს (2) — პართთა მეფის საჟურისი: 14:13,4(3)—5. 15:2,1.

პალესტინა — Παλαστίνη, ქვეყანა, რომელშიც ხდება ძველ აღთქმაში აღწერილი ძირითადი ამბები. მისი სახელწოდება მომდინარეობს ფილისტიმელთა სახელწოდებისაგან. მოიცავდა დიდ ტერიტორიას, რომლის ზუსტი საზღვრების დადგენა ძნელია. დაყოფილი იყო უამრავ წვირულ სამეფოდ და ებრაელები გარკვეულ ერთიანობას მხოლოდ რწმენის მეშვეობით ინარჩუნებდნენ. ებრაელები პალესტინის ტერიტორიაზე მცხოვრებ თავიანთ წინამორბედებს ძირითადად საერთო სახელწოდებით — ქანანეელებად მოიხსენებენ: 1:6,2—4; 12,1. 2:15,3. 5:8 11. 6:1,1; 6,5; 14,5. 8:10,3(3). 13:5,10. შდრ. ხანანა.

პალესტინელი -ნი (პალესტინნი) — Παλαιστίνιος, -ის, პალესტინის მცხოვრები: 2:15,3. 5: საძიებ.; 1,18; 7,7; 8,2—5—6—7 (3)—8 (5)—10—11 (2)—12; 10,1; 11,1 (2)—2. 6: საძიებ.; 1,1—3 (2)—4 (2); 2,1—2 (3)—3. 3,3; 4,2; 5,2; 6,1 (6)—2 (2)—3 (3)—4 (2)—6; 8,1; 9,1 (3)—2 (2)—4—5 (2); 10,1—2 (2)—11,2—3 (2); 12,1—2 (2); 13,1 (2)—3—4—10 (3); 14, 1—2—5(4)—7(5)—8. 7: საძიებ.; 1,1—4 (2); 2,2; 4,1 (3); 5,1 (2); 12,1—2 (4)—4 (5). 8:6,1; 11,4; 12,4; 15,2. 9:10,3; 13,3.

პალესტინი — 5:8,1. იხ.: პალესტინელი.

პამფულია — Παμφυλία, ადგილი მცირე აზიაში: 11:8,1. 14:14,3.

პამფულიოზს პელაგონი — Παμφύλιον πέλαγος, პამფულიის ზღვა: 2:16,5. **ჟიპანია** — Πανιά, ადგილი იორდანის მახლობლად, „საშუალო ტრატონისა და ლალიესისა“ 15:10,3.

პანია — Πάνειον, ადგილი მდინარე იორდანის მახლობლად: 15:10,3.

პაპინოს ხერუნიოს ნემონიას კუინტოს — Παπίνιος Σερύσιος Λεμυνία Κοίντος L, რომელი სენატორი: 14:10,10.

პაპირია — Παπειρία, რომელი სენატორი: 14:10,10.

პაპირიოს — Παπείριος, რომელი სენატორი: 14:8,5.

პაპოს — Πάπαι, ანტიგონის მხედართმთავარი: 14:15,12 (2)—13 (2).

პაპრონი — Παπρών VL, ადგილი იერიზონის მახლობლად: 14:2,3.

პარამალლა — Παράμαλλαν ROSPLV, ქალაქ თადამორას ელინური სახელწოდება: 8:6,1. იხ.: თადამორა.

პართეა — Παρθία (ბიბლ.), ჩ. წ.-მდე 256 წ.-ს არზაკიდების მეთაურობით ჩამოყალიბებული დამოუკიდებელი სამეფო, რომელიც მოიცავდა მთელ ტერიტორიას ევფრატსა და ინდს შორის, კასპიისა და ინდოეთის ზღვებს შორის. ჩ. წ.-ის 226 წ.-ს იგი შეიცვალა ახალი სპარსული სახელმწიფოთი: 14: 7,3.

პართი -ნი (პართელი, პართინი) — Πάρθιος -ის (ბიბლ.), პართიას მცხოვრები: 10:11,7. 13:5,11 (2), 7,1; 8,4 (2); 10,1; 13,4;14,3 (2). 14: საძიებ. 6,2—4; 7,1—3; 13,3 (3)—4—5(2)—6(5)—7 (2)—8—9 (2)—10 (2); 14,1—3—4 (2)—6 (2); 15, 1—2—5—7. 15: საძიებ.; 2,1 (3)—2—4; 3,9; 4,1; 6,4.

პართელი — 13:14,3. იხ.: პართი.

პართინი — Παρθινη: 13:8,4. იხ.: პართი.

პარიანელი — Παριανός, ილიისპონტის დასავლეთით მდებარე კუნძულ პარიუსის მცხოვრებნი: 14:10,8.

პარმენიონ (პარმენონ) — Παρμενίων, ალექსანდრეს მხედართმთავარი: 11:8,5.

პარმენონ — 11:8,5. იხ.: პარმენიონ.

პასინოას ხარაყი — Πασινουα χαραξ, მისანუსთა ტერიტორიის გვიანდელი სახელწოდება; მდებარეობდა ეფრატისა და ტიღროსის შესართავთან: 1:6,4.

პატროკლოს — Πάτροκλος, მღვდელმთავარ ვირკანის წარგზავნილი: 14:10,10.

პაულალონნი — Παυλαλωνναι, რაფათელების გვიანდელი სახელწოდება: 1:6,1.

პელლა — Πέλλα, ქალაქი ტრანსიორდანიში: 13:15,4. 14:3,2—4; 4,4.

პენნეოს — Πεννέου, რომელი სენატორის, ლაოს სემპრონიოს ფალერნას მამა: 13:9,2.

პერრია — Περραια, დღევანდელი ტრანსიორდანია, ადგილი პალესტინაში: 5:7,7.

პერსიდა (პერსილო, სპარსეთი) — Περσιδα (ბიბლ.), სამეფო აზიაში. ჩ. წ.-მდე 558—529 წწ.-ში კვიროსმა სპარსელები და მიდიელები შეაერთა და ჩამოაყალიბა ძველი სპარსული სამეფო: 336—330 წწ.-ში იგი დაიმორჩილა ალექსანდრე მაკედონელმა. ჩ. წ.-მდე 256 წ.-ს მის ტერიტორიაზე ჩამოყალიბდა პართია სახელმწიფო, რომელიც აქ არსებობდა ჩ. წ.-ის 226 წ.-მდე.

პერსილო — 11:4,4; 6,2. იხ.: პერსიდა.

პერსნი — Πέρσαι (ბიბლ.), არიული წარმოშობის ტომი, მცხოვრები სპარსეთის ტერიტორიაზე: 10: საძიებ.; 7,3.

პერლამინელი -ნი — Περλαμινელი -αι, ქალაქ პერლამონის მცხოვრები: 14:8,1. 10,22.

პერსეა — Περσεία (აპოკრიფ.), მაკედონელთა მეფე: 12:10,6.

პეტეფრე (1) (პეტერფი) — Πεττεφρη VL (ბიბლ.), ფარაონის შხარეული: 2:4,3.

პეტეფრე (2) — (ბიბლ.), იოხების სიმამრი: 2:6,1.

პეტეფრე — 2:4,1—5(2); 5,4. იხ.: პეტეფრე (1).

პეტეოს ლუკიოს — Πέτρος Λουκας, რომელი სენატორი: 14:10,21.

პეტრა (არაქემი, არკი [2]) — არავიაში მცხოვრები სემიტური ტომის, „მადიანიტელების“ (ნაბატეელების) დედაქალაქი. პეტრას მას ბერძნები უწოდებდნენ: 14:1,4. 5,1.

პითოლასი — Πιθολαιος, იუდეველთა რაზმის მეთაური. დასაწყისში ვირკანის ქვეშევრდომი, შემდეგ — მისგან განდგომილი: 14:5,2. 6:1; 7,3.

პილუსიო — Πυλυσιον, ეგვიპტელთა სასახლერო სიმაგრე: 6:7,3. 10:1,4 (3); 6,1—2. 14:8,1(3); 14,2.

პისიდელი — Πισιδαι, ალექსანდრე იანნუსის მიერ დაჭირებული პისიდელი მომრები: 13:13,5.

პისონ (1) — Πισων, პომპიოსის მხედართმთავარი: 14:4,2.

პისონ (2) — იხ.: კარპუნიოს ლუკიოს მენტინიასი პისონ.

პისონ მარკოს — Πισων Μαρκος, რომელი მხედართმთავარი: 14:10,13.

პლაეტეოს პოპლიოს პაპირია — Πλατειος Πωπειρια, რომელი სენატორი: 14:10,10.

- პლაკილოს — იხ.: კენეტოს მარკოს პლაკილოს.
- პოლიოს — Πολίξ, რომაელი სენატორი: 14:10,10.
- პოლია — Πολίξ, რომაელი სენატორი: 14:10,10.
- პოლიონი (1) (პოპლიონ) — Πολύων, ფარისეველი, ირადის მეგობარი: 15:1.1 (2); 10,1—4.
- პოლიონი (2) — იხ.: ასინიოს ლაიოს პოლიონი.
- პოლუალოს (პოლუვიოს, პოლუვისოს) — Πολύβιος, ბერძენი ისტორიკოსი, დიდგვარაუდი: 12:3,3.
- პოლუვიოს — 12:9.1(2). იხ.: პოლუალოს.
- პოლუვისოს — 12:3,3. იხ.: პოლუალოს.
- პოლუისტროს — იხ.: ალექსანდროს პოლუისტროს.
- პომპიოსი (1) — Πομπήιος, რომაელი მხედართმთავარი (ჩ. წ.-მდე 106—48 წწ.). 82—81 წწ.-ში ჩაახშო სახალხო აჯანყება სიცილიასა და აფრიკაში, სამჯერ აირჩიეს კონსულად. ერთ-ერთი დამარცხების შემდეგ გაიქცა ეგვიპტეში, სადაც მოკლეს: 14: საძიებ.; 2,3; 3,1—2(3)—3(2)—4(6); 4,1(3)—2(5)—4(3)—5; 5,2; 6,4; 7,1—4(3); 8,1—5; 9,1; 11,1; 15,14; 16,14. 15:6,4.
- პომპიოს ტიტოს კორნელიოს ლონგინოს — Πομπήιος Τίτος Κορνελία Λογγίνος, რომაელი მხედართმთავარი: 14:10,13—19.
- პომპიოს ლაიოს ხავვატიანა — Πομπήιος Γάιος Σαβᾶτινα, რომაელი საბატონის ტომიდან: 14:10,19.
- პონტო — Πόντος, მცირე აზიის ჩრდილო-დასავლეთში მდებარე ქვეყანა. მისი აყვავების პერიოდი იყო მითრიდატის მეფობის ხანა (გარდაიცვალა ჩ. წ.-მდე 63 წ.-ს). ამის შემდეგ პონტო დაიშალა რამდენიმე ნაწილად: 9:10,2. 14:3,4.
- პოპლია — იხ.: ტიდიტოს პოპლია პოლიოს.
- პოპლიონი — 15:10,4. იხ.: პოლიონი.
- პოპლიოსი (1) — Πόπλιος, რომაელი სენატორის, პოპლიოს პლავტიოსის მამა: 14:10,10.
- პოპლიოსი (2) — რომაელი სენატორის, პოპლიოს კლუსიოს ენორია ლალოსის მამა: 14:10,13—19.
- პოპლიოსი (3) — რომაელი, ლევიკოსის მამა: 14:10,18.
- პოპლიოსი (4) — პოპლიოს სერუილიოს სტრაგონის მამა: 14:10,19—21.
- პოპლიოსი (5) — დიდებული რომაელი, პოპლიოს სერუილიოს ლაღვას მამა: 14:10,21.
- პოპლიოსი (6) — იხ.: პლავტიოს პოპლიოს პაპირია.
- პოპლიოსი (7) — იხ.: კლუსიოს პოპლიოს ენორია ლალოსი.
- პოპლიოსი (8) — იხ.: დოლოველა პოპლიოსი.
- პოპლიოსი (9) — იხ.: სერუილიოს პოპლიოს სტრაგონი.
- პოპლიოსი (10) — იხ.: სერუილიოს პოპლიოს ლაღვასი.
- პოპლიოს მარკოს — Πόπλιος Μάρκος, რომაელი: 14:10,18.
- პტოლემეაიდა (პტოლემეადა) — Πτολεμαῖς, ქალაქი პალესტინის ჩრდილო-დასავლეთით: 12:8,2—6. 13:2,1 (2); 4,1 (2)—2—9; 6,1—2 (2); 12,2—3—4; 13,1—2; 16,4 (3). 14:15,1—11. 15:6,7.

პტოლემაიდა — 12:8,1. 13:4,6—9; 6,5; 12,2—6. იხ.: პტოლემაიდა.

პტოლემადელნი (პტოლემალნი, პტოლემადელნი) — Πτολεμαεῖς, პტოლემადელნი მცხოვრებნი: 13:12,2 (2)—3 (2); 13,1—3.

პტოლემალნი — 12: საძიებ. იხ.: პტოლემადელნი.

პტოლემადელნი — 13:12,2. იხ.: პტოლემადელნი.

პტოლემეონი — Πτολεμαῖος, ეკვიპტის მეფეთა სახელწოდება: 7:5,2. 8:6,2.

პტოლემეოს (1) — Πτολεμαῖος, პსპონიველ სიმონის სძე: 13: საძიებ., 7,4 (3); 8,1 (3).

პტოლემეოს (2) — სირიის მმართველის, თოლომეოს სოფონის ვაჟი: 14: 8,1.

პტოლემეოს (3) — იროლის მეგობარი: 14:14,3.

პტოლემეოს (4) — ანტიოხოს III ხელქვეითი: 12:3,3.

პტოლემეოს (5) — ანტიოხოს ეპიფანეს მხედართმთავარი: 12:7,3.

პტოლემეოს (6) — იროლის მხედართმთავარი: 14:15,6 (2).

პტოლემეოს მენეოს (მანნეოს) — ხალცილას მძლავრი: 13:15,2; 16.3. 14: 3,2; 7,4 (2); 12,1; 13,3; 15:4,1.

პტოლემეოს, ძე ლალოასი, I — Πτολεμαῖος Σαῦης, პტოლემადელების სამეფო დინასტიის (ჩ. წ.-მდე 305—30 წწ.) დამაარსებელი ეკვიპტეში. ალექსანდრე მაკედონელის ერთ-ერთი მხედართმთავარი. მეფობდა ეკვიპტეში ჩ. წ.-მდე 305—283 წწ.-ში: 12: საძიებ; 1,1 (5); 2,1.

პტოლემეოს მათოყვარე, II — Πτολεμαῖος Φιλίππου. მეფობდა ჩ. წ.-მდე 285—246 წწ.-ში. მის დროს შეიქმნა ძლიერი ფლოტი: 1: საძიებ; 12: საძიებ; 2,1—5 (2)—6—11 (2)—15.

პტოლემეოს შემოქმედი, III — Πτολεμαῖος Ἐνεργετης. მეფობდა ჩ. წ.-მდე 246—221 წწ.-ში: 12:4,1—2.

პტოლემეოს ფილოპატროსი, IV — Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ. მეფობდა ჩ. წ.-მდე 221—204 წწ.-ში. მისი მეფობის დროს გამწვავდა ბრძოლა დიდგვაროვანთა შორის და იგი მოკლეს: 12:3,3 (2).

პტოლემეოს ეპიფანე, V — Πτολεμαῖος Ἐπιφανής. იგი მცირეწლოვანი ვაამეფეს პტოლემეოს IV მკვლელობის შემდეგ. მართავდა ეკვიპტეს ჩ. წ.-მდე 204—180 წწ.-ში.

პტოლემეოს ფილომეტროსი, VI — Πτολεμαῖος Φιλομήτωρ. მეფობდა ჩ. წ.-მდე 180—145 წწ.-ში: 12:5,2; 9,7. 13: საძიებ; 3,1 (4)—2—4 (3); 4,1 (3)—5 (3)—6 (2)—7 (3)—8 (4)—9.

პტოლემეოს ფსკონი, VII — Πτολεμαῖος Πύων. იგი ეკვიპტეს მართავდა ჩ. წ.-მდე 170—116 წწ.-ში. გარკვეული დროის მანძილზე მეფობდა თავის ძმასთან, პტოლემეოს VI ერთად: 12:4,11; 5,2.13:9,3 (2); 10,22.

პტოლემეოს ლათუროსი, VIII — Πτολεμαῖος Λαθύροσ; 13: საძიებ; 10,2—4 (3); 12,2 (3)—3 (3)—4 (6)—5 (3)—6; 13,1 (2)—2—3 (4)—4.

პტოლემეოს აულეტისი, XI — მეფობდა ჩ. წ.-მდე 80 წ.-ს. მოკლეს აქანეებულმა ალექსანდრიელებმა: 14:6,2.

პუა — იხ.: ელუღოსს პუა.

პეტალორა — Πυθαγόρας, ფილოსოფოსი: 15:10,4.

პუთოლოს — Πούτωνος (ბიბლ.), სკმონის ვაჟი: 2:7,4.

პუპლიოს — იხ.: სერრიოს პუპლიოს.

პურიოს — Πουριου, მარკოს პოპლიოსის მამა: 14:10,18.

რააზოს — Ρααζος VL (ბიბლ.), სოლომონის მოწინააღმდეგე: 8:7,6.

რაახინ (არასინ, არასის) — Ρααχιν (ბიბლ.), დამასკოს მეფე: 9: საძიებ.

რაგათა (არამათა [1], არაგათა) — Ραγαθα (ბიბლ.), ამონიტელთა დედაქალაქი: 4:5,3.

რაგეზაკოს — Ραγεζακος, სპარსელი, დარიოსის ხარკის, აპამის მამა: 11:3,5.

რავილლიოს ღაიოს — Ραβιλλιος Γαιος, კონსული: 14:10,20.

რათუმოს — Ραθυμος (ბიბლ.), იუდეველთა მიმართ მტრულად განწყობილ-სამართელი: 11:2,1—2,1—2 (2).

რაილოს — Ραιλος (ბიბლ.), დავითის მამა: 6:8,1.

რამათა — Ραμαθα VL, ქალაქი იუდეაში, ოსებ არიმათელის სამშობლო: 13:4,9.

რამათან — Ραμαθα VL: 5:10,2. იხ.: არამათა.

რამათონ — Ραμαθων VL: 8: 15,6. იხ.: არამათან.

რასკი — Ρασκη VL (ბიბლ.), ღმერთი, რომელიც სწამდა ასირიელთა მეფეს, სენაქირიზი: 10:1,5.

რაფასკი — 10: 1,1. იხ.: რაფსაკი.

რაფია — Ραφια VL, ქალაქი იუდეაში: 13:13,3. 15,4. 14:5,3:

რაფიდინ — Ραφιδιν VL (ბიბლ.), ერთ-ერთი ადგილი, სადაც შეჩერდნენ ისრაელიტები უდაბნოში მოგზაურობისას: 3: 1,7.

რაფსაკი (რაფასკი) — Ροφασκη (ბიბლ.), ასირიელი მხედართმთავარი: 10:1,2 (2)—5.

რაქილა — Ραχηλα (ბიბლ.), იაკობის ცოლი: 1:19, 6 (4)—7 (6)—8 (2)—10; 21, 2—3. 2:2,1; 4,2; 6,2; 7,4 (2).

რალავა — Ραλαβα, გამაგრებული ქალაქი ტრანსიორდანიში: 13:15,5.

რალავოს (რალავს) — Ραλαβος VL (ბიბლ.), ფალექის ვაჟი: 1:6,5 (2).

რალავს — 1:6,5. იხ.: რალავოს.

რალილოს — 4:3,2. იხ.: რალუილოს (1).

რალუილოს (1) (რალილოს) — Ραλυλλος (ბიბლ.), მადიანიტელთა მღვდელი: 2:11,2; 12,1; 13,1 (2). 3:3, 1 (3); 4,1—2 (2).

რალუილოს (2) — Ραλυλλος VL (ბიბლ.), ესავის ვაჟი: 2:1,2.

რაზავი — Ραζαβη VL (ბიბლ.), სასტუმროს პატრონი ქალი იეროზოში: 5:1,2 (4)—5—7.

რევეკა — 1:6,5. იხ.: რევეკა.

რევეკა (რევეკა) — Ρεβκα (ბიბლ.), ისაქისა და იაკობის დედა, აბრაამის ცოლი: 1:16,1(2)—2; 18,1—6; 19,4(2); 22,1.

რევილოზ — იხ.: კანინიოს ლაიოს ტირიტინა რევილიოს.

რეკემოზ — Ἐρεμῶς (ბიბლ.), მადიანიტელთა მეფე: 4:7,1.

რემა — Ἐρεμᾶ M (აპოკრიფ.), ქალაქი თუღუმი: 13:4,9.

რესტა — Ἐρεσθᾶ (ბიბლ.), საულის ხარკა: 7:1,4.

რელან — Ἐρεθᾶ, ტექსტის მიხედვით, ადგილი, სადაც პალესტინელები უნდა შებრძოლებოდნენ ისრაელიტებს (არსად სხვაგან ეს სახელი არ დასტურდება. თეკერეის აზრით, იოსებ ფლავიონამა ეს სახელი აწარმოა „Ἐρεσθῶν“-დან, რაც „ველს“ ნიშნავს): 6:14,1.

რელმოს — Ἐρέμωος VL (ბიბლ.), ხუტის ვაგი: 1:6,2.

რელმელნი — Ἐρέμωοι VL (ბიბლ.), რელმას შთამომავლები: 1:6,2.

რიგინი — Ἐρέμωος, ასხანაზთა ელინური სახელწოდება: 1:6,1. იხ. ასხანანი.

რიხოკურურა — Ἐριχοσούρισα, ქალაქი პალესტინის სამხრეთ სანაპიროზე: 13:15,2. 14:14,2.

რიხან (თრისა) — Ἐριθᾶ (ბიბლ.), ციხე-სიმაგრე სამხრეთ თუღუმი: 14:15,2.

რიფათელნი — Ἐριფαθῶοι (ბიბლ.), რიფათის შთამომავლები: 1:6,1.

რიფათის — Ἐριფαθῶς (ბიბლ.), გომერის ვაგი: 1:6,1.

როა — Ἐροᾶ (ბიბლ.), კლდე თუღის უდაბნოში: 5:2,12.

როლოზ — Ἐρόζω (აპოკრიფ.), კუნძული ეგეოსის ზღვაში: 14:14,3. 15:6,6.

როვების — Ἐροβῆθς (ბიბლ.), მადიანიტელთა მეფე: 4:7,1.

როვილოზ (როვიმოს, რუვიმოს, რუვილოს) — Ἐροβῆθωος (ბიბლ.), იაკობის ვაგი, რუბენი: 4:2,2; 7,3.

როვიმოს — 2:6,4(4)—5—8; 7,4. იხ.: როვილოს.

როვოამოს (იეროვოამოს [1]) — Ἐροβθᾶμος (ბიბლ.), იუდეველთა მეფე, სოლომონის ვაგი, რომლის დროსაც ებრაელთა სამეფო ორ ნაწილად გაიყო, იუდეისა და ისრაელის სამეფოებად: 7:5,3; 8,5. 8: საძიებ.; 8,1(2)—3(3); 10,1(3)—2(3)—4; 11,2(2)—3—4. 9:14,1(2).

რომაელნი — 11:5,2. 15:1,2. იხ.: რომნი.

რომი (პრომი) — Ἐρομῶ (აპოკრიფ.), უძველესი ქალაქი, რომელიც ანტიკური გაღმოცემის თანახმად წარმოიქმნა ჩ. წ.-მდე 754—753 წწ.-ში და რომელმაც დაიმორჩილა მთელი აქენინის ნახევარკუნძული; შემდგომში — ხმელთაშუა ზღვის უდიდესი იმპერია, რომელმაც დაიმორჩილა ევროპის დასავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთი ნაწილები, მცირე აზია, ჩრდილოეთ აფრიკის სანაპირო, სირია, პალესტინა: 12:10,1—6(2). 13:5,8(2). 14: საძიებ.; 3,1; 4,5(2); 5,2—4; 6,1(3)—4; 7,4; 8,3—4—5; 9,3; 10,8—17—25; 11,1; 12,3; 14,2—3; 15,4; 16,1—4(2). 15:10,2.

რომი (რომაელნი, პრომნი) — Ἐρομῶοι (აპოკრიფ.), რომის იმპერიის მოქალაქეები: 3:15,3. 8:6,2. 10:11,7. 12:3,1—2; 10,4—6(5); 11,1. 13:4,7; 5,8(2); 7,3; 9,2. 14: საძიებ.; 1,2; 2,3; 3,4(2); 4,2—3—4(2)—5(3); 5,2(3)—3—4; 6,1—2; 7,4; 8,4—5(2); 9,1; 10,1(2)—4—6(2)—7(2)—8—11—13—15—18—

21(4)—23—24—25(3); 11,2; 12,3—5—6; 13,2; 14,4(2)—5—6; 15,2—3(4)—4—10—12; 16,2(3)—3—4. 15:2,6; 3,7—9; 6,7.

როვოთ — Ῥωβῶθ (ბიბლ.), ისაყის მიერ გათხრილი ჭის („ჭურღმულა“) სახელწოდება: 1:18,2.

როფეოს — Ῥοφαιῶς (ბიბლ.), მღვდელი, აქიტოვანის მამა და მართოთეოსის ვაჟი: 8:1,3 (2).

რუდა — Ῥῦδᾶ FL, ქალაქი მოაბში: 14:1,4.

რუვილოს — 5:1,1—26. იხ.: როვილოს.

რუვიმიტელნი — Ῥουμιταῖς (ბიბლ.), რუვილოსის შთამომავლები: 9:8,1.

რუვიმოს — 1:18,8; 19,7(2). 2:3,1—2(2)—3(3); 6,3—4. 6:6,1. იხ.: როვილოს.

რუთი — Ῥουθ (ბიბლ.), მალეონის ცოლი: 5:9,1(2)—2(3)—3—4(3).

რუციოს ღუციოს ეტილიტინა — Ῥουციῶς Λευκιῶς Σηληθῆνα, რომელი სენატორი: 14:10,10.

რუმა — Ῥομα (ბიბლ.), ნაქორის ხარკა: 1:6,5.

რუტილიოს კონტოს — Ῥουτιλιῶς Κόντου, რომელი კვესტორი: 14:10,10.

სადანა — Ῥαδανα VL (ბიბლ.), ბენიამენის ტერიტორიის ნაწილი: 10:9,1.

სადოკოს (სადოკოს) — Ῥαδοκῶς (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 7:2,2; 5,4; 9,2 (2)—7; 10,4 (2); 11,1—8; 14,4 (2)—5 (3)—7—12. 8:1,3 (2).

სადრავი — Σαδραβ, „სამართელი“: 11:4,9.

სადუყველნი — Σαδουκαῖοι (ბიბლ.), ერთ-ერთი იმ სამი რელიგიური სექტის წარმომადგენლები, რომლებშიც ერთიანდებოდნენ ებრაელები ჩ. წ.-მდე 150 — ჩ. წ.-ის 70 წწ.-ში. ისინი განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან მონეს კანონების ცხოვრებაში გატარების წესით: 13:5,9(2); 10,6(4).

სადოკოს — Σαδοκῶς VL: 10:8,6. იხ.: სადოკოს.

სავა — Σαβᾶ, ეთიოპიის დედაქალაქი: 2:10,2.

სავაა — Σαβᾶς VL (ბიბლ.), სამარიაში ერთ-ერთი სპარსელი მმართველთაგანი, „იპარხი“: 11:4,9.

სავათა — Σαβθα LXX (ბიბლ.), ხუსის ვაჟი: 1:6,2.

სავათინელი (ასტავარნი) — Σαβθαῖοι (ბიბლ.), ხუსის ვაჟის, სავათას შთამომავლები: „ეულინთა მიერ ასტავარიად წოდებულნი“: 1:6,2.

სავაქინის — Σαβακῖνος (ბიბლ.), სუოს ვაჟი: 1:15,1.

სავას — Σαβᾶς (ბიბლ.), ხუსის ვაჟი: 1:6,2.

სავდა — Ῥαβδᾶ (ბიბლ.), მეფე იოსაფატის დედა, იერუსალიმის მეფის, ასანოსის ცოლი: 8:12,6.

სავეკოს — Σαββαῖος VL (ბიბლ.), მეფე ხალემას მხედართმთავარი: 7:6,3 (2).

საველნი — Σαββαῖοι (ბიბლ.), ხუსის ვაჟის, სავას შთამომავლები: 1:6,2 (2).

სავეოს (1) — Σαββαῖος (ბიბლ.), ვოხორის ვაჟი, ბოროტი აღამიანი, რომელმაც გაიბრძოლა დაეთოს წინააღმდეგ ტახტის ხელში ჩასაგდებად 7:11,6 (2)—7 (3)—8 (2); 12,4.

სავეოს (2) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარი: 10:8,5(2).

სავეოს (3) — (ბიბლ.), დავითის მეგობარი, ილონის ვაჟი: 7:12,4.

სავეატინა — Σαβατινα, რომელი სენატორი: 14:10,13—19.

სავეოს — Σαββαίος, სამართელი: 13:3,4 (3).

სავეონ — Σαββίαν, აღუქმანდრეს მეგობარი, ილონის მტერი: 15:3,2 (3).

სავეინ — Σαυιν LXX (ბიბლ.), ვალის ვაჟი: 2:7,4.

სავოლათა — Σαβιλαθα VL: 10:8,5. ობ.: არამათა (2).

სავეუხადან — Σαβουχάδης (ბიბლ.), ესთირას საქურისი: 11:6,11 (2).

საკეკლა — 6:13,9. ობ.: სეკელა.

საკეცია (სედეცია [2]), — Σαχχίაც, იუდეველთა მეფე, თეზონის დედა: 10:7,1—2 (5)—3 (2)—4; 8,2 (6)—5(4)—7; 9,4; 10,1 (2).

სალათილოს — Σαλαθιήλιος (ბიბლ.), ზორთავილოსის მამა: 11:3,10.

სალას — Σάλας (ბიბლ.), თელას ვაჟი: 2:7,4.

სალდუმოს — Σάλλουμος (ბიბლ.), ოდესის ვაჟი: 10:8,6 (2).

სალემოს — Σαλής VL. სპარსელი, თანამდებობის პირი: „იპპარქი“: 11:5,7.

სალეფოს — Σάλεφος (ბიბლ.), იუტანის ვაჟი: 1:6,4.

სალის — Σάλης VL (ბიბლ.), არფასადის ვაჟი: 1:6,4.

სალმანახას — Σαλμανάσας: 9:13,1. ობ.: სალმანასარ.

სალმანახას — წ. 9: საძიებ. ობ. სალმანასარ.

სალმანახარის — Σαλμανασάρης VL: 10:9,7. 11:2,1; 4,3. ობ.: სალმანასარ.

სალმანახხარ (სალმანასარის, სალმანასას, სალმანასოს, სალმანასარო) —

Σαλμανασάρης (ბიბლ.), ასირიელთა მეფე: 9:14,1.

სალომეოს — Σαλώμη: 13:12,1. ობ.: აღუქმანდრა (1).

სალომი — Σαλώμη, ილონის და: 14:7,3. 15: საძიებ., 3,9 (2); 7,4 (2)—9—10 (2).

სალომონ — Σαλωμων LXX: 7:3,3; 4,4; 7,4; 8,5; 14,2—4 (6)—5 (7)—6 (2) 8—9 (2)—10—12 (4); 15,3. 8: საძიებ.; 1,1—2 (3)—4 (2)—5; 2,1 (3)—3 (2)—4—5 (4)—6 (3)—7 (2)—9 (2); 3,1 (2)—4—9; 4,1—2—(6); 5,3(6); 6,1—2(4)—5 (2); 7,3—5—6 (4)—7 (5)—8 (3); 8,1—3; 10,1—3; 11,2—4. 9:9,2; 13,3. 10:8,5—6. ობ. სალომონ.

სამა (სუმა) — Σαμας (ბიბლ.), ისაიას ვაჟი, იონათოს მამა: 7:8,3.

სამარეო — Σαμαραίος (ბიბლ.), ქანანის ვაჟი: 1:6,2.

სამარია (სევესტი) — Σαμαρια (ბიბლ.), ქალაქი ჩრდილოეთ პალესტინაში, რომელსაც ილონის შემდეგ დაერქვა სევესტი: 7:5,2. 8:12,5(2); 13,1; 14,1(2)—4; 15,3(2)—6. 9: საძიებ.: 2,1; 4,1—4(2)—5(3); 6,5(3)—6(4); 8,1—5—6—7: 9,3; 10,1—3; 11,1(2); 12,1—2(2); 14,1(3)—3. 10:9,7. 11:1,3; 2,1(2)—2; 4,9(3); 5,6; 7,2. 12:1,1; 3,3(2); 4,1—3—4. 13:2,3; 4,9(2); 10,2(2)—3; 15,4. 14:4,4; 5,3; 11,4; 15,3(2)—4—6—7—12—14; 16,1. 15:3—7.

სამარიტელი - ნი (სამარიტნი) — სამარიტის მცხოვრებნი. Σαμαρενς, Σαμαρειτης (ბიბლ.), 9: საძიებ., 4,4; 6,5. 10:9,7. 11:4,3—4—6—9 (4). 5,8; 7, 2; 8,6 (2). 12:1,1; 4,1. 13: საძიებ.; 3,3—4 (2); 10,2(4).

სამართი — Σαμαρειτις (აპოკრიფ.), ადვილი პალესტინის ჩრდილოეთით: 7:5,2.

სამართნი — 9:14,3. 11:3,8. იხ.: სამართელნი.

სამარო — Σαμαρῶν (ბიბლ.), მთა იუდეაში: 8:11,2.

სამეას — Σαμαριας (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 8:10,3.

სამეა — Σαμαίης, შვიგნობარი: 14:9,4 (2). 15:1,1; 10,4.

სამოსათა — Σαμῶσατα, ქალაქი მდინარე ეფრატის ნაპირზე: 14: 15,8(2)—9.

სამოლა — Σαμαγυ VL (ბიბლ.), ქალაქი შობაში: 13:9,1.

სამულოს — 6:7,1. იხ.: სამუილოს.

სამფხონ — Σαμφῶν (ბიბლ.), ისრაელიტი მსაჯული: 5: საძიებ.; 8,4—6 (3)—7 (2)—8 (4)—9 (2)—10 (2)—11 (4)—12 (3); 9,1.

სამუილოს (სამულოს) — Σαμουήλις (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 5:10,1—3 (2)—4 (3). 6: საძიებ.; 2,1 (2)—2 (2)—3,3, 1—3—5—6 (2); 4,1 (3)—2 (2)—3—4—6; 5,3—4 (2)—6 (3); 6,2 (2); 7,4 (7); 8,1 (4)—2; 11,4—5 (4); 13,5 (2); 14,2(6)—9 (2). 7:1,4; 2,2. 10:4,5.

სანავალღეთი — Σαναβαλλετης (ბიბლ.), სამართის სატრაპი: 11:7,2; 8,2 (5)—3—4(4)—6 (2). 13:2,1.

სანავასაროს (ავესსაროს, ავესსაროს) — Σαναβάσσορις (ბიბლ.), ბაბილონის ტყვეობიდან სამშობლოში დაბრუნებულთა წინამძღოლი: 11:4,6.

სანალაროს — Σαναβῶρις VL (ბიბლ.), ისრაელიტი მსაჯული: 5:4,3.

საპინა — Σαπινυς LV, იროდის მეგობარი: 14:14,3.

საფთორა — Σαυφῶρα (ბიბლ.), მოსეს ცოლი: 2:13,1. 3:3,1.

სარა — 1:12,1. იხ.: სარრა.

სარადოს — Σάραιος (ბიბლ.), ზებულონის ვაჟი: 2:7,4.

✓ სარავაზანი (სარვასანი, სარვასანო) — Σαρβαζάνης (ბიბლ.), სპარსელი, თანამდებობის პირი: 11:4,7.

სარაშ (სარასა) — Σαρῖμ VL (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში, საშონის სამშობლო: 8:10,1.

სარაშალა — Σαρამάλλας, „უმდიდრესი სჯიელი“ 14:13,5; 15:2,3.

სარრა (სარა) — Σάρρα (ბიბლ.), აბრაამის ცოლი: 1: საძიებ.; 6,5 (2); 7,1; 8,1 (2); 10,4 (3)—5; 11,2; 12,1 (2)—2 (2)—3 (3); 13,4; 14,1; 17,1; 19,4.

სარასა — Σαρραῶ VL: 5:8,12. იხ.: სარამ.

სარდიანელნი — Σαρδεινοί, სარდის მცხოვრებნი: 14:10,17—24.

სარეფთა — Σαρεφθᾶ (ბიბლ.), ქალაქი ფონიციისში: 8:13,2.

✓ სარვასანი — 11:1,3. იხ.: სარავაზანი.

✓ სარვასანო — 11:4,4(2). იხ.: სარავაზანი.

საროდოს — Σάραιος (ბიბლ.), ბენიამენის ვაჟი: 2:7,4.

საროდა — 7:11,2. იხ.: სარუია.

სარრის — Σάρρης VL (ბიბლ.), ნეფთალიმის ვაჟი: 2:7,4.

სარუა — 7:10,1. იხ.: სარუია.

სარუა (საროა, სარუა) — Σαρουα (ბიბლ.), ღვთის და: 7:1, 3—6; 3,1.

სახელწოდების მარჯვნივ მდებარე — Σέλλιος Μαρკιος Μαυρία VL, რომელი სენატორი: 14:10,10.

სატრანსონი — Ἀτρανιον, ღვთის და: 14:14,4.

საულოს — Σαυλος (ბიბლ.), ებრაელების პირველი მეფე: 6: საძიებ.; 4,1 (5)—2 (2)—5 (3)—6 (2); 5,2 (2)—3 (3)—4 (2)—6; 6,1 (2)—2 (7)—3 (5)—4 (2)—5 (2)—6 (3); 7, 1—2 (3)—3 (2)—4 (8); 8,1 (2)—2 (6); 9,1 (4)—2 (2)—3—4—5 (2); 10,1 (2)—2 (3)—3 (2); 11,1—2 (2)—3—4—5 (3)—6—7—9 (2); 12,1—2—3—4—5—6 (2)—7 (2)—8; 13,1 (3)—2 (3)—3 (2)—4 (7)—5—8—9 (9)—10 (5); 14,2 (3)—3 (2)—4 (4)—5 (2)—6—7 (5)—8 (2)—9 (2). 7: საძიებ.; 1,1 (7); 1,2—3 (2)—4 (4)—5; 2,1 (3)—2(3); 4,2—3 (2); 5,5 (4), 6,1; 7,3; 9,2—3(2)—4; 11,2—3; 12,1 (2). 10:8,4. 11:4,8.

საფათა — Σαφαθι (ბიბლ.), ღვთის და: 8:12,1.

საფათის — Σαφαιθι VL: 7:11,8. იხ.: იოსაფოს.

საფან — Σαφαι (ბიბლ.), მეფე იოსაფოს მწიგნობარი: 10:4,1—2.

საფას — Σαφαι (ბიბლ.), იუდაისის ვაჟი: 1:6,4.

საფატის — Σαφαთი (ბიბლ.), შუა და ქვემო გალილეს მმართველი: 8:2,3.

საფატია — Σαφαთი (ბიბლ.), ღვთის და: 7:1,4.

საფატო — Σαφαთი (ბიბლ.), ელისსოსის მამა: 8:13,7. 9:3,1.

საფი — Σαφαι, ადგილი იერუსალიმის მახლობლად: 11:8,5.

სედეკია (1) — Σεδαια (ბიბლ.), ცრუ წინასწარმეტყველი: 8:15, 4 (3).

სედეკია (2) — 10: საძიებ.; იხ.: საქია.

სედრაი — Σεδრაი: 10:10,1. იხ.: ანანია (1).

სევა — Σεβαι (ბიბლ.), ღვთის და: 7:3,3.

სევასტი — Σεβαστη: 13:10,2. 15:7,7. 10,1. იხ. სამარია.

სეკელა (სეკელა) — Σεκελα VL (ბიბლ.), ადგილი თურქეთში: 6:14,6 (2). 7:1,1 (2)—2.

სეკელა — 6:13,9; 14,5—6. იხ.: სეკელა.

სეკელნი — Σεκελαι, სეკელის მეციდონი: 6:14,5—6.

სეკსტოს (1) — Σεξτου, ატილიუს სეკსტოსის მამა: 14:10,19.

სეკსტოს (2) — იხ.: ატილიუს სეკსტოს ესომიას სესტანოს.

სეკსტოს კესარი — Σεξτου Κεσαρι, სირიის მმართველი: 14: საძიებ.; 9,2—4 (2)—5 (2); 11,1 (2).

სელევკია (1) — Σελευκεια, სირიის ქალაქი, აგებული ერთ-ერთი სელევკის მიერ: 13:7,1 (2)—2.

სელევკია (2) — ქალაქი გაულანიტში, აგებული ერთ-ერთი სელევკის მიერ: 13:15,3.

სელევკოს I — Σελευκος Νικατωρ, სელევკიდების დინასტიის მამამთავარი. იყო ალექსანდრე დიდის ცხენოსანი ჯარის უფროსი. გამეფდა 312 წ. ს. წ. -მდე. მოკლეს 281 წ. ს. წ. მისი შთამომავლები, სელევკიდები, მართავდნენ სირიას ჩ. წ. -მდე, სანამ იგი რომმა დაიპყრო: 12:1,1; 3,1—2; 9,3. 13:6,7; 9,3.

- ხელეცკოს IV — Σέλευκος Φιλοπικτωρ: 12:4,10—11; 10,1.
- ხელეცკოს — ანტიოხოს ღრვიპოსის ვაჟი: 13:13,4 (3).
- ხელეცხაროს — Ξαρχαδαρὸς VL (ბიბლ.), მეფე სენაქირიმის ვაჟი: 10:1,5.
- ხელისმობ — Σέλισμος VL (ბიბლ.), სამარის მეფე: 9:11,1 (2).
- ხელლა — Σελλά (ბიბლ.), ლამების ცოლი: 1:2,2 (2).
- ხელლიმობ — Σελκίμας (ბიბლ.), ნეფთალის ცოლი: 2:7,4.
- ხელუმობ — Σελენμος VL (ბიბლ.), წინასწარმეტყველ ოლდას ქმარი: 10:4,2.
- ხემეის (სემეისოს, სემის) — Σεμεθ VL (ბიბლ.), მეფე საულის ნათესავი: 7:9,4 (4); 11,2 (2); 15,1.
- ხემეისობ — Σεμέισος VL: 8:1,5 (3). იხ.: სემეის.
- ხემელიოს — Σεμέλιος VL (ბიბლ.), სამარიაში მცხოვრები სპარსელი მწიგნობარი: 11:2,1—2 (2).
- ხემელარობ — Σεμέყარος (ბიბლ.), ნაბუქოდონოსორის ერთ-ერთი მხედართმთავარი: 10:8,2.
- ხემევი — Σεβέη VL: 5:7,12. იხ.: მასფათა (1).
- ხემის — 7:11,2. იხ.: სემეის.
- ხემპრონისობ ლაიოს ფალერნა — Σεμπρώνιος Γάιος Φαλέრνα, რომელი სენატორი: 13:9,2.
- ხენაარ (სენიარ, სინარო) — Σενάαρ (ბიბლ.), დაბლობი ბაბილონი: 1:4,1—3.
- ხენაქიომისობ — 10:1,4. იხ.: სენაქირიმოს.
- ხენაქიომონ — 10:1,1; 1,5. იხ. სენაქირიმოს.
- ხენაქიომობ (სენაქირიმის, სენაქირიმონ) — Σαναχერიμος VL (ბიბლ.), ასირიის მეფე: 10: საძიებ.; 1,1—2—3—4—5.
- ხენიარ — 1:4,3. იხ.: სენაარ.
- ხენტაიოს ლაიოს ხავვატიმეახი — Σέντιος Γίιος Σαβιანუს, რომელი, შესაძლებელია, იგივე ტევტიოს ლაიოს ეპილიასი: 14:10,13.
- ხეფორი — Σέφυρας, ქალაქი ვალილიაში: 13:12,5. 14:5,4; 15,4.
- ხერგია — Σεργία, რომელი სენატორი: 14:10,10.
- ხერია — Σερéας VL (ბიბლ.), იერუსალიმის დანგრევის შემდეგ იუდეველთა ერთ-ერთი მეთაურთაგანი: 10:9,2.
- ხერვეოს — Σερβείος (ბიბლ.), ზორობაბელთან ერთად სამშობლოში დაბრუნებული ერთ-ერთი ტყვეთაგანი: 11:3,10.
- ხერისობ პუპლიოს — Σέρριος Πούπλιος, რომელი სენატორი: 14:10,10.
- ხერუთა — 6:13,9. იხ.: სარუთა.
- ხერუიდიობ — Σερსინდῖος VL, რომელი ოფიცერი: 14:6,1.
- ხერუილიობ პოპლიოს ღალვას — Σερსίνλιος Πόπλιος Γάλβας, პროკონსული: 14:10,21.
- ხერუილიობ პოპლიოს ხტრავონ — Σερსίνλιος Πόპλιος Σერάβუს, რომელი სენატორი: 14:10, 19—21.

სერუილიოს ღაიოს ტირიტინაჲსი ვრატოს — Σερυιλῶς Γάιος Τηρηϋνῆς Βραχαιοῦ, რომელი სენატორი: 14:10, 13—19.

სერუინიოს — იხ.: პაპინიოს სერუინიოს ნემონიასი კენტოს.

სერუზოს (სერზოს) — Σερυζῶς (ბიბლ.) რალაის ვაჟი: 1:6,5 (2).

სერზოს — 1:6,5. იხ.: სერუზოს.

სესოსტრის — Σῆσωστρις, ვევიპტის მეფე: 8:10,2.

სესრანოს — იხ.: ატილიოს სექსტოს ესომიას სესრანოს.

სეფენია — Σεφευῖας (ბიბლ.), იერუსალიმის დანგრევის შემდეგ ბაბილონის მხედართმთავრის მიერ დატყვევებული მღვდელი: 10:8,5.

სიდონ — Σιδῶν (ბიბლ.), ქანანის ვაჟი: 1:6,2.

სიდონელი — Σιδωνιοι (ბიბლ.), სიდონის მცხოვრებნი: 7:12,1. 8:2,6, 7,5;

13,1. 9:6,6. 11:4,1; 8,6. 13:12,2. 14:10, 2—3—6; 12,6; 13,3.

სიდონ (სიდონოს) — Σιδῶν (ბიბლ.), ქალაქი ფონიკიაში: 1:6,2; 10,5.

5:1,22—23. 8:2,3; 13,2. 9:14,2. 11:8,3. 12:8,1. 14:10,6. 15:4,1.

სიდონოს — 5:3,1. იხ.: სიდონ.

სიფა — Σιφᾶ LXX: 7:5,5; 9,3(2); 11,3(3). იხ.: სიფას.

სიფან — Σιφᾶς (ბიბლ.); 7:5,4. იხ. სუსან.

სიფას (სიფა) — Σιφᾶς (ბიბლ.), საულის მონა: 7:5,5; 9,3; 11,2—3.

სიფატო — Σιφᾶτης VL (ბიბლ.), საულის ხარკვას, რესუას მამა: 7:1,4.

სიფულა — Σιφυλλᾶ, რომელიღაც ძველი ავტორი, რომელმაც გვაწვდის ცნობებს ბაბილონის გოდლის შესახებ: „გოდლისა ამისთვის... მოიყენებს სიფულაჲს“ 1:4,3.

სითოს — Σηϊος (ბიბლ.), აღამის ვაჟი: 1:2,3 (2); 3,2—4 (2).

სითრონ (დასია) — Σιθροῦν (ბიბლ.), ესავის სამშობლო: 1:18,1; 20,3. 2:1,1.

სიკიმა (სიკიმო) — Σικιμα (ბიბლ.), ქალაქი სამარიისში: 5:1,24—26; 7,1. 8:8,1—4. 11:8,6(2). 13:9,1; 14,1.

სიკიმელი (სიკიმიტნი) — Σικιμαῖται (აპოკრიფ.), სიკიმას მცხოვრებნი: 1:21,

1 (2). 5:7,2 (4)—4 (4)—5 (2). 11:8,6 (2)—7. 12:1,1.

სიკიმიტნი — 6:7,3. იხ.: სიკიმელი.

სიკიმო — 1:21,1—2; 2:2,4. 5:1,19. იხ.: სიკიმა.

სილა — 8:7,7. იხ.: სილო.

სილას — Σιλᾶς, თუღველი, „ლესიადას მძლავრი“: 14:3,2.

სილო (სილა, სილუნ) — Σιλᾶς (ბიბლ.), ქალაქი იზრაელში: 5:2,12; 10,2; 11,3. 8:11,1.

სილონ — Σιλᾶν, ანტონიოსის ლაშქრის ერთ-ერთი მთავარი თფიცერი: 14: საძიებ., 14,6; 15,1(4)—2 (2)—3 (4)—4—5 (2).

სილუნ — 5:1,19(2)—20—21; 2,9. იხ.: სილო.

სიმას — Σημας (ბიბლ.), ნოეს ვაჟი: 1:4,1; 6,4 (2)—5.

სიმონ (1) — Σιμων (აპოკრიფ.), ასმონველთა მთავარი, მატათას შვილი: 12:საძიებ.; 6,1—3; 8,2(2)—6; 10,6. 11,2. 13:საძიებ.; 1,2—4(2)—5 (3); 4,4 (3); 5,4—6 (3)—10—11 (2); 6,3—4(4)—5 (5)—6 (3)—7 (5); 7,2—3 (3).

სიმონ (2) — Σ·μων ὁ ἐμαίσις, მღვდელმთავარი, „მართლად“ წოდებული: 12:2,5; 4,1 (2).

სიმონ (3) — ὀνία II ვაჟი, აზიაში სელევკის, მაკხოვრადწოდებულის დროს მღვდელმთავარი: 12:4,10—11; 5,1.

სიმონ (4) — ვირკანის ელჩის, დონითეოსის ვაჟი: 13:9,2.

სიმონ (5) — მღვდელმთავარი, „სიმონ იყო იეროსოლუმელი, ძე ალექსანდრიელისა ვისმე“ 15:9,3(3).

სიმონოზ უდაბნო — Σιμωνις ἐρημικς (ბიბლ.), „მონის უდაბნო“ ბიბლიის მიხედვით. არის ქვერონის სამხრეთ-დასავლეთით. ამ უდაბნოს შეაფარა დავითმა თავი, როდესაც ზიფინელებმა გასცეს ის საულ მეფესთან: 6:13,2.

სინ — Σιν (ბიბლ.), მთა, სადაც დასაუფლავეს მოსეს და, მარიამი: 4:4,6.

სინარო — Σιναρων VL: 1: საძიებ. იხ.: სენაარი.

სინეოზ მთა — Σιναιων βραχς (ბიბლ.), მთა, რომელზედაც მოსემ ებრაელი ხალხისათვის მიიღო ივეგოვასაგან ათი მცნება: 2:13,2—3—4; 15,3; 16,6. 3: საძიებ; 1,1; 2,5; 5,1(2)—7—8: 8,8—10; 12,3; 13,1. 4:3,2. 8:4,1. 13,7.

სინეოზ — Σιναιων (ბიბლ.), ხანანეოსის ერთ-ერთი ვაჟი.

სიონ — Γειων (ბიბლ.), წყარო იერუსალიმთან: 7:14,5.

სირია—Συριμδα SPE (სურემდა) VL (ბიბლ.), ქვეყანა, სადაც არის აღამის შვილის, სითის შთამომავლების მიერ აღმართული ორი ბოძი, რომლებზეც ჩამოწერილია ეველა ის სიბრძნე, რომელიც მათ შეიცნეს ციური სხეულების შესახებ: 1:2,3.

სირიოზ — Σιριων, ზემო სირიის მმართველი, რომელიც დაამარცხა იუდა მკაცბელმა: 12: საძიებ.

სირიიტელში — Σερριτ: (ბიბლ.), ფილისტიმელთა მეზობლები: 6:13,10.

სისარის — Σιριη: (ბიბლ.), ქანაანელი მხედართმთავარი: 5:5,1—4(2).

სისენა — Σισεν: (ბიბლ.), ლავინიოსის მხედართმთავარი: 14:6,1.

სისინი — Σισιν: (ბიბლ.), სპარსელი სატრაპი: 11,1,3; 4,4—5—6—7(2).

სიფარ — Σιφαρ VL (ბიბლ.), ამონიტელთა მთავარი: 7:9,8.

სისონ — Σιχων (ბიბლ.), ამორიტის მეფე: 4: საძიებ.; 5,1(3)—2—3.

სკავროს — Σκαυρος, სირიის მმართველი, დატოვებული იქ პომპეის მიერ, როდესაც ეს უკანასკნელი სომხეთში წავიდა ტიღრანთან საბრძოლველად: 14: საძიებ.; 2,3(2); 3,2; 4,5; 5,1(3).

სკინი — Σκηναι (ბიბლ.), ადგილი პალესტინაში: 1:21,1.

სკიპიონ — Σκπιων, პომპეის სიმამრი: 14: საძიებ.: 7,4; 8,4(2); 10,1.

სკოპა — Σκοπα, პტოლემე ეპიფანეს მხედართმთავარი: 13:3,3 (6).

სკოთნი (მალოგნი), მავრიის შთამომავლების ელინური სახელწოდება. ამ ჯგუფში შედის საქართველოს მეზობელ ტერიტორიაზე მოსახლე რამდენიმე ტომი. რაც შეეხებათ ძველ ბერძნებს, ისინი ჩრდილოეთის ქვეყნების მცხოვრებლებს „სკვითებად“ იხსენიებდნენ: 1:6,1.

სკოთოპოლი — Σκοπιολι: 5:1,22. 13:10,3; 13,2; 15,4; 14:3,4; 4,4; 5,3.

იხ. ვეთსანი.

სკოთო ქალაქი — 6:14,8. 12:8,5. 13:6,1; 10,2. იხ.: ვეთსანი.

სკეთოპოლიტნი — Σκυθιοπολιται (აპოკრიფ.), სკეთოპოლის მცხოვრებნი: 12:4,5.

სოარა (ზარა, ზორი) — Ζάρα (ბიბლ.), ქალაქი შობაში: 14:1,4.

სოდომა — Σόδομα (ბიბლ.), მკვლარი ზღვის მახლობლად მდებარე ქალაქი: 1:9,1.

სოდომელნი — Σοδομῖται (ბიბლ.), სოდომის მცხოვრებნი: 1: საძიებ.; 8,3; 9.1 (5); 10,1—2 (3); 11,1—2 (2)—3 (4)—4(3).

სოდომიტის ტბა — Σοδομῖτις, ტბა მკვლარი ზღვის დასასრულთან: 5:1,22.

სოემოს (1) (სომეოს) — Σόεμος, იტურელი, ირაღის მეგობარი: 15: 7,1(2)—3—4 (2).

სოემოს (2) — ირაღის მხედართმთავრის, თოლომეოსის მამა: 14:8.1.

სოვა — Σωβῆ VL (ბიბლ.), ადგილი დამასკოს მიდამოებში: 1:10,1.

სოლომონ (სალომონ, სოლომონს) — Σολομών (ბიბლ.), დავითის ვაჟი, ებრაელთა მეფე: 5:11,5. 7: საძიებ.; 5,3. 8: საძიებ.; 6,6; 7,8. 15:11,1.

სოლომონის — 7:14,2. იხ.: სოლომონ.

სოლომა — Σόλωμα, იოსებ ფლავიოსის მიხედვით, იერუსალიმის ძველი სახელწოდება: 1:10,2(2); 7:3,2.

სოლომონის — Σολομών, იოსებ ტობიადელის ძმა: 12:4,6.

სომარეო (მარონ) — Σωμαραῖος (ბიბლ.), სამარიის დედაქალაქი: 8:12,5.

სომარეო — Σωμαραῖος (ბიბლ.), ისრაელიტი, რომლის სახელი აშარინმა დაარქვა სამარიის დედაქალაქს, სომარეოს, რადგან მთა, რომელზედაც აშარინმა აღმართა სამარიის დედაქალაქი, სწორედ სომარეო დაუთმო მას: 8:12.5.

სომეოს — 15:7,4. იხ.: სოემოს.

სომეხნი — Ἀρμεῖνοι (ბიბლ.) ინდოევროპული ტომის ირანული ჯგუფის ხალხი: 1:3,5. 10:1,5. 13:16,4.

სომხეთი (სომხითი) — Ἀρμενία (ბიბლ.), ტერიტორია კასპიის ზღვიდან მცირე აზიამდე და მდ. მტკვრიდან მესოპოტამიამდე. თავისი სრული ტერიტორიით სომხეთი თითქმის არასოდეს არ იყო გაერთიანებული ერთ სახელმწიფოდ. ერთი მმართველის ხელისუფლების ქვეშ. როგორც სახელმწიფო, იგი პირველად ჩამოყალიბდა ჩ. წ.-მდე მე-6 ს.-ში: 1:3,6(2); 6,4. 14: საძიებ.; 2,3. 15:4,3(3).

სომხთი — 1:3,5. 13:16,4. 15:4,2. იხ.: სომხეთი.

სოპატროს — Σωπατρος, ვირკანის ვლჩი: 14:10,19.

სოფორა — Σωφορα (ბიბლ.), ქალაქი ინდოეთში: "ძველად ვიდრე სოფორად, სოლო აუ ოქროსა ქუეყანად წოდებული" 8:6,4.

სოსა — 11:6,1. იხ.: სუსა.

სოსაკოს — 8:10,4. იხ.: სუსაკოს.

სოსიგიოს ტარანტიანელი — Σωσιγιος ὁ Ταραντινος, პტოლემეოს' ფილაღელფისის სხეულისმცველთა უფროსი: 12:2,2—3.

სოსიპატროს — Σωσιπατρος, ვირკანის წარგზავნილი, ფილიპოსის ვაჟი: 14: 10,21.

სოხსიომ — Σόσσιος, რომელი მხედართმთავარი: 14: საძიებ.: 9,4; 15,9(2); 16,1 (2)—2 (2)—3 (3)—4. 15: საძიებ.: 1,1.

სოფაქნი — Σοφοκλῆς, სოფოკლეს მთავარი მავლები: 1:15,1.

სოფარობ — Σοφοριος VL: ელიფანის ვაჟი: 2:1,2.

სოფინი (ფუა) — Σοφινη VL (ბიბლ.), ადგილი სირიაში: 7:5,1. 8:7,6.

სოფირახ — Σοφοριᾶς (ბიბლ.), თუქტას ვაჟი: 1:6,4.

სოფონ — Σοφον: „ხოლო ქორწინებული აფრახს ასულისაჲ, ირაკლის შობს მისგან ძესა დიოდოროსს და ამისგან უკუე ექმნების სოფონ, რომლისგან ბარბაროზნი სოფაკად სახელ-იდებიან“ 1:15,1.

სოფონიას — Σοφονιας (ბიბლ.), გადის ერთ—ერთი ვაჟთაგანი: 2:7,4.

სოხო (ლოკო) — Σοχῶς (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში: 8:10,1.

სპარხეთი — Σπαρξῆς: 11:8,3. 12:9,1—6. იხ.: პერსიდა.

სპარხნი — Σπαρξῆς: 2:16,5. 10:11,1—2—3—4—7 (3). 11:საძიებ.: 1,3; 2,2; 3,1 (3); 4,5—6—8—9 (2); 5,3—6; 6,1 (6)—2—5 (2)—12; 7,1; 8,3 (2)—5 (2). საძიებ.: 1,1; 2,5. 13: საძიებ.: 14:10,1.

სპარტა — Σπάρτη (აპოკრიფ.), იგივე ლაკედემონია, სახელმწიფო და ქალაქი ძველ საბერძნეთში. ჩ. წ.-მდე 1000 წ.-ს დორიელებმა დაიპყრეს. 13: 5,8.

სპარტიატნი — Σπαρτιᾶται (აპოკრიფ.), დორიელები, რომლებიც სპარტის დაპყრობის შემდეგ იქ გაბატონებული ფენა გახდნენ: 13:5,8.

სტრავონ კაპადოკელი — Στραβων ὁ Καππαδόκη, ბერძენი გეოგრაფი და ისტორიკოსი (ჩ. წ.-მდე 64/63—ჩ. წ.-ის 23/24 წწ.): 13:10,4 (4); 11,3; 12,6. 14: 3,1; 4,3; 6,4; 7,2(3); 8,3(3). 15:1,2(2).

სტრავონ — იხ.: სერულიოს პოპლიოს სტრავონ.

სტრატონ (1) — Στρατων, ვერჯაის მძლავრი: 13:14,3.

სტრატონ (2) — ვიკიანის წარგზავნილი, თეოდოტოს ვაჟი: 14:10,2.

სტრატონის გოდოლი (1) — Στρατωνος πατρις, ირადი დიდის შემდეგ სტრატონის გოდოლს დაერქვა კესარია: 13:11,2; 12,2; 15,3. 14:4,4. 15: 7,3; 9,6. იხ.: კესარია.

სტრატონის გოდოლი (2) — მიწისქვეშა გვირაბი ასმონეველთა სასახლიდან იერუსალიმისაკენ: 13:11,2(2).

სუნენა — Σουννα VL (ბიბლ.), ისაქის მიერ ამონხრილი ერთ-ერთი ქა (ქურ-ღმული): 1:18,2.

სუკამონო — Σουκამῶνας, ქალაქი პალესტინაში: 13:12,3.

სულლა — Σούλλα, რომელ კორნელიოს ვესტოსის მამა: 14:4,4.

სულლას — Σούλλα, დიკტატორი: 14:7,2.

სუმეონ — Σουμεων VL, იაკობის ვაჟი: 1:19,7; 21,1. 2:6,4—5 (3)—6—7; 7,4.

სუმეონის ნათესავი — Σουμεωνος VL (ბიბლ.), სუმეონის ტომი: 4:6,10. 5:1,22; 2,1—4. 7:2,2.

სუმოვოროს — Συμφοριος VL (ბიბლ.), სოდომის ხუთ მეფეთაგან ერთ-ერთი (ჩ.წ.-მდე დაახლოებით 1300 წ.-ს): 1:9,1.

სუნავარის — Συναβραε VL (ბიბლ.), სოდომის ხუთ მეფეთაგან ერთ-ერთი (ჩ.წ.-მდე დაახლოებით 1300 წ.-ს): 1:9,1.

სურიელი — 15:10,3. იხ.: სური (1).

სურელნი — 12:2,1. იხ.: სურნი.

სური (1) — ნი (სურელი — ნი, სურნი, ასურნი) — სურცე, სურცო: (ბიბლ.), სურიის მცხოვრებნი: 6:12,1—4—6. 7:1,3; 5,2; 6,3(3)—3. 8: საძიებ.; 2,4; 6,1; 10,3; 13,7. 14, 1(4)—2(3)—4(3); 15,3(2)—4(2)—5(3—6. 9: საძიებ.; 1,1; 4,3(3)—4—5(3)—6(2); 6,1(3); 8,1—4(2)—5(2)—6(4); 10, 1(2); 12,1(3)—3(4). 10: 11,1. 12:4,5. 13:8,4; 9,3; 10,2; 15,4. 14:4,5(2)

სური (2) — სურცე (ბიბლ.), არამის მეფე: 7:6,2.

სურია (1) (ასურეთის ლეღე, ასვირია, სურია) — სურცა (ბიბლ.), ფართო გაგებით, „სურიაში“ შედის ყველა ის ქვეყანა, რომელსაც ბიბლიაში ეწოდება Ἀραμ: ასირია, მესობოტამია, პალესტინა, ვავილონი... ვიწრო გაგებით, ამ სახელწოდების ქვეშ იგულისხმება ქვეყანა, რომელსაც აღმოსავლეთით ესაზღვრება ეფრათი, სამხრეთით — არავია, დასავლეთით — პალესტინა, ფინიკია, ხმელთაშუა ზღვა, ჩრდილოეთით — კილიკია და კაპადოკია. მასში შედის ზემო და ქვემო სირია: 1:6,2—4; 9,1; 11,4. 7:4,1; 5,2—3. 8: საძიებ.; 6,1(3); 7,4—6; 10,3; 15,4. 9: საძიებ.; 4,6; 14,2. 10: საძიებ.; 1,4; 5,2; 6,1(2); 7,3; 8,5(2); 9,7; 11,1. 11:1,3; 2,1(3)—2(3); 3,8(2); 4,4—6; 5,1(3)—2—6—8(2); 7,2; 8,3. 12:1,1; 2,3; 3,1(2)—3(3); 4,1—3(2)—4—5—7(2)—9—11; 9,7; 10,1—5. 13: საძიებ.; 2,1—4; 3,1; 4,1—3—5—8; 5,3—5(2)—6—11; 6,7(3); 7,2; 9,1; 10,1(2); 12,2; 13,1(2)—2—3—4(4)—5; 14,3; 15,2—4; 16,4(2). 14: საძიებ.: 2, 3, 3,1(2)—2—4; 4,4—5; 5,2; 6,2—3; 7,3—4; 8,1(2)—3; 9,1(2)—2(3)—4—5; 10,6; 11,1—2—3—4—7; 12,1; 13,1—5; 14,6; 15,5—10; 16,1. 15: საძიებ.; 3,8; 4,1(2); 5,1; 6,7; 9,2; 10,3.

სურია (2) — სურცა VL (ბიბლ.), ინდოეთის მასობლად მდებარე ქვეყანა: 1:6,4.

სუქემის — Συχάμης (ბიბლ.), მეფე ეშორის ვაგი, რომელმაც მოიტაცა იაკობის ასული დინა: 1:21,1 (2).

სუაროს — Σαρρα; (ბიბლ.), სიმონის ვაგი: 2:7,4.

სულდა (სუნეას) — Σουδα; VL, მღვდელმთავარი: 10:8,6.

სუფიას — Σουφας (ბიბლ.), ერთ-ერთი მეფე, რომელსაც ამონიტელებმა დახმარება სთხოვეს დავითის წინააღმდეგ ბრძოლაში: 7:6,1.

სუმა — Σουμα; VL: 7:12,2.

სუმანეოს — Σουμαναεις (ბიბლ.), მეფე ეზეკიას მწიგნობარი: 10:1,2.

სუმეოს — Σουμειος VL (ბიბლ.), „სუმეოს უკუე ვენიმიტილოას სამკვლრებელსა ქელთმდებელ იყო“ 8:2,3.

სუმუსის — Σουμυσις; VL (ბიბლ.), ფლავიოსის მიხედვით, დავითის ერთ-ერთი მეგობარი: 7:14,4.

სუნეას — 10:8,6. იხ.: სულდა.

- სუნი — Σάνη (ბიბლ.), ქალაქი იეზერელას დაბლობზე: 6:14,2. 14:8,5.
- სუოს (სუსოს) — Σουός (ბიბლ.), ქეტურას და აბრაამის ვაჟი: 1:15,1.
- სური (სურინ) — Σούρις VL (ბიბლ.), აბრაამის ვაჟი: 1:15,1.
- სურნი — 8:14,4. იხ.: სურნი.
- სურია — 8:7,6. იხ.: სურია (1).
- სურიონ — 1:15,1. იხ.: სური.
- სუსა (სოსა) — Σουσა (ბიბლ.), სპარსეთის დედაქალაქი: 10:11,7(2).
11:5,6. 6,2—6—7(2)—12—13(3).
- სუსაკოს — Σουσάκος (ბიბლ.), ეგვიპტის მეფე: 7:5,3. 8: საძიებ.; 7,8;
10,2(2)—3(2).
- სუსან (სივან) — Σουσάν (ბიბლ.), დავითის მწიგნობარი: 7:11,8.
- სუსოს — 1:15,1. იხ.: სუს.
- ტავეოს — Τάβος: 1:6,5. იხ.: ტავს.
- ტავროს — Ταυρος, „იაფეთოს უკუე, ნოხოს ყრმისა, იყვნეს ძენი შუნი. და მკედრ არიან ესენი ტავროს და ამანოს მათაგან დამწყებელნი და შთაშოულენ ასიად ვიდრე მდინარემდე ტანაასა“ 1:6,1. 11:8,3.
- ტანა — Ταναίς, მდინარე აზიაში: 1:6,1.
- ტანიდიოს — Τάνυς (ბიბლ.), ეგვიპტური ქალაქი: 1:8,3.
- ტაოს (ტაეოს) — Ταυός (ბიბლ.), ნაქორის ვაჟი ხარკ რუმასაგან: 1:6,5.
- ტარქეა — Ταρχαίη, ქალაქი გენესაროს ტბის ნაპირას: 14:7,3.
- ტარხის — Ταρχήη (ბიბლ.), ზღვის სახელწოდება, რომელიც, თანამედროვე მეცნიერთა აზრით, იყო ესპანეთში, ფლავიოსის მიხედვით — კილიკიაში: 8:7,2.
- ტარხო — Τάρχος (ბიბლ.), მცირე აზიის ქვეყნის, კლიკიის დედაქალაქი: 1:6,1. 9:10,2.
- ტალანა — Ταλανθα (ბიბლ.). სპარსელი სატრაპი: 11:4,9.
- ტავეტიოს ღაიოს ემილიაის — Ταυτίος Γάιος Αιμίλιος, რომელი სამხედრო ტრიბუნი: 14:10,19.
- ტირტიოს ავლიოს ფრუტიოს — იხ.: ფრუტიოს ტირტიოს ავლიოს.
- ტილიტიოს პოლია პოლიოს — Τηθύτιος Πόλλιος Πόλλιος, რომელი სენატორი, ლევიოსის ძე: 14:10,10.
- ტილიტინა — Τηθύτινα P, რომელი სენატორი: 14:10,10.
- ტიმაგენის — Τιμαγένης, ბერძენი ისტორიკოსი: 13:12,5.
- ტიმოთეოს — Τιμόθεος (აპოკრიფ.), ამონიტელთა მთავარი: 12:8,1 (2)—3 (2)
—4(2).
- ტირტიტინა — Τηθύτινα, რომელი სენატორი: 14:10,10—13.
- ტიტა — 5:1,22. იხ.: გიტა.
- ტიტოს (1) — Τίτος Καίσαρ, რომის იმპერატორი, ვესპასიანის უფროსი ვაჟი. ცხოვრობდა ჩ. წ.-ის 41—81 წწ.-ში. 70 წ.-ს იერუსალიმის დანგრევით

დასარულა ომი იუდეველებთან და გამარჯვების ნიშნად რომში ტრიუმფალურ-
რი არქა აღმართა. 79 წ.-ს გახდა იმპერატორი: 12:3,1(2)—2.

ტიტოს (2) — ტიტოს ასპიოს ვალოსის მამა: 14:10,13.

ტიტოს (3) — ტიტოს ტონგიოს კროსტომინას მამა: 14:10,13.

ტიტოს (4) — ტიტოს პომპიოს კორნილიოს ლონგინოსის მამა: 14:10,13—

19.

ტიტოს (5) — იხ.: ლივიოს ტიტოს.

ტიტოს (6) — იხ.: ასპიოს ტიტოს ვალპოს.

ტიტოს (7) — იხ.: ტონგიოს ტიტოს კროსტომინასი.

ტიტოს (8) — იხ.: პომპიოს ტიტოს კორნილიოს ლონგინოს.

ტიტოს (9) — იხ.: ასპიოს ტიტოს მენანდროს.

ტილრანი (1) — Ἰ:ყრანყ, სომხეთის მეფე, ტილრან დიდი, ცხოვრობდა ჩ.წ.-

მდე 121-66 წწ.-ში: 13:16,4(4). 14:2,3. 15:4,3.

ტილრანი (2) — სომხეთის მეფის, არტავაზის ვაჟი: 15:4,3.

ტილრან (დილლათ) — Ἰ:ყრ:ც (Δ:ყლ:ძ) (ბიბლ.), მდინარე შესაბოტამიაში,
რომელსაც ფლავიოსთან დაღლათიუ კჳკვა: 13:1,3 (2).

ტოვანი — Ἰ:ყრ:ჟ VL (ბიბლ.), ქალაქი შეფელაში, საიდანაც იყო იერუსა-
ლიმის ბოროტი მეფის, თახოზის დედა, ავტელი: 10:5,2.

ტოვიას (ტოვილოს) — Ἰ:ყრ:ჟ, დიდებული იუდეველი, ტოვიატის ოჯა-
ხის მამამთავარი: 12:4,2; 5,1(2).

ტოვილოს — 12: საძიებ. იხ.: ტოვიას.

ტონგიოს ტიტოს კროსტომინასი — Ἰ:ყრ:ჟ Ἰ:ტ:ც Κρ:στ:ομ:ί:να, რომელიც
14:10,13—19.

ტოხონ — Ἰ:ტ:ჯ:α VL: 13:1,3. იხ.: თეკოე.

ტრალია — Ἰ:ტ:ჯ:λ:ε:ჟ, ქალაქი მცირე აზიაში: 14:10,21.

ტრალლიანდენი — Ἰ:ტ:ჯ:λ:ε:ჟ:ν:ჟ, ქალაქ ტრალიას მცხოვრებნი: 14:10,20.

ტრახონ (ტრახონიტი) — Ἰ:ტ:ჯ:ჯ:ყ:ვ, პროვინცია აღმოსავლეთ იორდანიში: 13:
16,5. 15:9,5; 10,1 (2)—3.

ტრახონიტი — Ἰ:ტ:ჯ:ჯ:ყ:ვ:Ἰ:ც: 1:6,4. იხ.: ტრახონ.

ტრაპოლედი — იხ.: დიონუსიოს ტრაპოლედი.

ტრაპოლი — Ἰ:ტ:რ:π:ο:λ:ε:ჟ (აპოკრიფ.), ქალაქი სირიაში: 12:10,1. 13:10,2.

ტროლლოდუტი — Ἰ:ტ:რ:ყ:λ:ο:δ:Ἰ:ც:Ἰ:ც:Ἰ:ც, ქეტურასა და აბრაამის შთამომავლების
ქვეყანა, წითელი ზღვის არაბული სანაპირო: 1:15,1.

ტროლლოდუტნი — Ἰ:ტ:რ:ყ:λ:ο:δ:Ἰ:ც:Ἰ:ც:Ἰ:ც, იონებ ფლავიოსთან ქალაქ მადინის
მცხოვრებნი. ეს ქალაქი მდებარეობდა წითელი ზღვის სანაპიროზე და ატარებ-
და აბრაამისა და ქეტურას ერთ-ერთი ვაჟის სახელს. ფართო გაგებით, ტრო-
ლლოდუტნი არიან ტროლლოდუტის მცხოვრებნი: 1: საძიებ. 2:9,3; 11,2.

ტრუფონ (1) — Ἰ:ტ:რ:ფ:ყ:ვ, პტოლემეოს შემოქმედის კარის მასხარა: 12:4,9 (2).

ტრუფონ (2) — 13: საძიებ.; 5,1(3)—3—4—11; 6,1—2(5)—3(2)—4—5(6)—
6(2); 7,1(6)—2(2). იხ. დიოდოტოს ტრუფონ.

ტურელი — Ἰ:ტ:რ:ყ:λ:ο: (ბიბლ.). ქალაქ ტუროსის მცხოვრებნი: 7: საძიებ.
3,2; 14,1. 8:2,6—8(2)—9; 5,3(4); 6,4; 7,5; 13,1(2)—2(2). 9:6,6(2); 14,2(6). 12:
საძიებ. 13:5,6. 14: საძიებ.; 12, 1(2)—2—3—5; 13,3.

ტეროს — Τῆρος (ბიბლ.), ფონიციელთა ქალაქი: 8:3,1 (2)—4; 5,3; 13,2. 9:14,2 (4). 10:11,1 (2). 11:8,3 (3)—4 (2). 12:8,1. 13:5,4; 9,3. 14:4,2; 7,3; 10,3; 11,6(3)—4—5; 13,2. 15:4,1; 6,2.

ტერო — Τῆρος, ვირკან ტობიადელის ქალაქი: „ესე აღგილი არს საშუვალ არავიასა და იუდეასა, წიალ იორდანისა, არა შორს ესევინტიდოსასაგან“ 12:4,11.

ტულიოს მარკოს კიეერონ — Τύλλιος Νόβιος Κλαύδιος, რომელი ვიბატონი: 14:4,3.

ურკანოს (იოანნი [6]) (1) — Ἰρκανός, სიმონ მაკაბელის ვაჟი, მღვდელმთავარი, მან ვადარჩინა იერუსალიმი ანტიოქოსის ლხრებვისაგან იმ განძით, რომელიც სოლომონმა ჩააყოლა თავისი მამის, დავითის ცხედარს: 7:15,3. 13: საძიებ.: 7,4(2); 8,1 (3)—2 (4)—3 (2)—4 (3). 9,1 (2)—2—3 (3); 10,1 (3)—2 (2)—3 (3)—4—5 (2)—6 (3)—7; 11,1; 12,1 (2).

ურკანოს (2) — მღვდელმთავარი, ალექსანდრე იანნეოსის ვაჟი: 13:16,1 (2)—2(2)—5. 14: საძიებ.: 1,2(3)—3(5)—4(5); 2,1(2)—3(4); 3,2(4); 4,2—4—5; 5,1—2—4; 6,2; 8,1(2)—3(4)—4—5(7); 9,1(2)—2(2)—3(5)—4(6)—5(4); 10,1 (2)—2(3)—3—4—5—6(6)—7(4) — 9(4)—10—11—19(2)—21(3)—25; 11,2—3(2)—5(2)—6—7; 12,1(3)—2(3)—3—4(2); 13,1(3)—2—3—5(2)—6(2)—7 — 9—10(2); 14,3—5. 15: საძიებ.: 1,1; 2,1(2)—2(2)—3(4); 3,1; 6,1(2)—2(6)—3(2)—4—5; 7,9—10.

ურკანოს (3) — ტობიადელი იოსების ვაჟი: 12:4,6(3)—7—9(7)—10—11.

უსტასო — Ὑσταίος, დარიოსის მამა: 11:3,1.

უფსიკრატი — Ὑψικράτης, ისტორიკოსი, სტრაბონის უფროსი თანამედროვე. მისი ნაშრომები, რომლებიც ფრაგმენტების გარდა ძირითადად დაკარგულია, ეხებოდა მახლობელი აღმოსავლეთის და აფრიკის ისტორიასა და ეთნოგრაფიას: 14:8,3.

უასტი — Οὐάστη VL (ბიბლ.), სპარსეთის დელოფალი: 11:6,2.

უაინ — Οὐάιν (ბიბლ.), გადის ვაჟი: 2:7,4.

უეხპასიანოს — Οὐεσπασιανός Καίσαρ, რომის იმპერატორი 69—79 წწ.-ში. დაიბადა ჩ. წ.-ის 9 წ.-ს. კალიგულას დროს იყო სამხედრო ტრიბუნ, 51 წ.-ს—კონსული, ნერონის დროს (67—69 წწ.) დაიმორჩილა იუდევა. ნერონის გადაყენების შემდეგ, 69 წ.-ს, გამოაცხადეს იმპერატორად: 8:2,5. 12:3,1(2)—2.

უვა — Ὑβάξ VL: 6:6,6. იხ.: სოფინი.

უზალის — Οὐζάλης (ბიბლ.), იუჯანის ვაჟი: 1:6,4.

ულანთი — Οὐλάνθ, ოორდანის ზემო ნაწილთან მდებარე ტერიტორია: 15: 10,3.

ულოს — Οὐλός VL (ბიბლ.), არამის ვაჟი, სომხეთის დამაარსებელი: 1:6,4.

ულხაროს — Ὑλχάρως (ბიბლ.), სიმონის ვაჟი: 2:7,4.

ურია (1) — Οὐρίαξ (ბიბლ.), ვეერსავეს ქმარი: 7:7,1 (11)—2 (4)—3—4; 15,2.

ურია (2) — (ბიბლ.), ისრაელიტი, ხელოსან ქირომის მამა, რომელიც სოლომონმა ჩამოიყვანა ტერიიდან: 8:3,4.

ურია (3) მღვდელმთავარი, იოთამის ვაჟი: 10:8,6(2).

ურილ — ონრე (ბიბლ.), ქალღვეულთა ქალაქი, სადაც გარდაიცვალა აბრაამის ვაჟი, არანი: 1:6,5.

ურის (1) (იასურის) — ონრე; (ბიბლ.), მადიანიტელთა მეფე: 4:7,1.

ურის (2) — (ბიბლ.), სოლომონის დროს „ეფრემის სამეფიდრებელის წინამძღოლი“: 8:2,3.

ურო — ონრე; (ბიბლ.), მადიანიტელთა მთავარი, „მძლავრი“: 4:6,10.

უროს — შარც (ბიბლ.), „შუვაშინარელთა მეფე“: 7:6,2.

უხის — ონრე; (ბიბლ.), დანის ვაჟი: 2:7,4.

უხოს — ონრე; VL (ბიბლ.), არამის ვაჟი, „ტრახონიტისა და დამასკოს აღმშენებელი“ 1:6,4.

უქსოს — ონრე; (ბიბლ.), ნაქორის ვაჟი: 1:6,5.

ფავიოს (1) — ფაქიოს, რომაელი ცენტურიონი (ასეულის მეთაური): 14: საძიებ.; 4,4.

ფავიოს (2) — რომაელი ოფიცერი: 14:11,7.

ფავის — ფაქი; VL, მღვდელმთავარ ითუსის მამა: 15:9,3.

ფავსტოს — 14:4,4. იხ.: კორნილიოს ფავსტოს.

ფაქე — ფაქს LXX: 9:11,1. იხ.: ფაქა (2):

ფაქა (1) — ფაქს; (ბიბლ.), ისრაელის მეფე ჩ.წ.-მდე 760 წ. მანაიმის ვაჟი: 9: საძიებ.; 11,1.

ფაქა (2) (ფაქე) — (ბიბლ.), ისრაელის მეფე ჩ. წ.-მდე 758 წ.-ს, იომელიოსის ვაჟი: 9:11,1(2); 12,1.

ფალკო — ფალკო; VL (ბიბლ.), ებერას ვაჟი: 1:6,4 (2)—5 (2).

ფალერნა — ფალერნა, რომაელი სენატორი: 13:9,2.

ფალისეცს — იხ.: დიმიტრიოს ფალისეცს.

ფალლუს — ფალლუს; (ბიბლ.), რუბენის ვაჟი: 2:7,4.

ფალნაგეის — ფალნაგე; (ბიბლ.), ღვთის ვაჟი: 7:3,3.

ფანაკო — ფანაკე, პონტოს მეფის, მითრიდატის ვაჟი: 14:3,4.

ფანიოს — ფანიოს, რომაელი პრეტორი: 13:9,2 (3).

ფანნიოს — ფანნიოს, რომაელი პროპრეტორი: 14:10,13.

ფანნიოს ღაიოს — ფანნიოს ონიოს, კონსული: 14:10,15.

ფანოილ — 8:8,4. იხ.: ფანუილო.

ფანუილო (ფანოილ) — ფანაუს; (ბიბლ.), ადგილი პალესტინაში: 1:20,2.

ფარათოს (1) — ფარაშ; (ბიბლ.), ადგილი ეფრაიმში: 5:7,15 (2).

ფარათოს (2) — ფარაშ; იერუსალიმის აღმოსავლეთით მდებარე ქალაქი: 13:1,3.

ფარათოსი — ფარაშ; (ბიბლ.), ეფრაიმის მეფეების საერთო სახელწოდება: 8:6,2 (3).

ფარეს — ფარეს; (ბიბლ.), იუდას ვაჟი: 2:7,4 (2).

ფარისეველი -ნი — Παρισειος -ი, ფარისეველთა სექტის წევრები. ამ სექტაში ებრაელები გაერთიანებული იყვნენ მაკაბელებს ღრთოდან (ჩ. წ.-მდე 150 წ.) იერუსალიმის დანგრევამდე (ჩ.წ.-ის 70 წ.): 13:5,9 (2); 10,5 (3)—6 (7); 15,5; 16,1—2 (5)—5. 15:1,1. 10,4.

ფახაილოზ — Φασηλος, ანტიპატროსის ვაჟი, იროლის ძმა: 14: საძიებ.; 7,3; 9,2(2); 11,3—4—7; 12,2; 13,3—4 (4)—5(3)—6(3)—10(3); 14,1—3. 15:2,1 (2).

ფელიქს — Φελίξ VL: 14:11,7. იხ.: ფილქს.

ფელტიოს (ოფელტიოს) — Φέλτιος (ბიბლ.), საულის ვაჟიშვილი, მელქილას ქმარი: 6:13,2.

ფენანა — Φέναννα (ბიბლ.), ალკანის ცოლი: 5:10,2.

ფერორას — Φερράσας, იროლის ძმა: 14:7,3; 15,4—10—13. 15:6,5 (2); 10,3.

ფიდეა — Φιδέα, მღვდელი, აქსიორამის ვაჟი: 10:8,6 (2).

ფითროსიმოს — Φιθρόσσιμος (ბიბლ.), მესტრამის ვაჟი: 1:6,2.

ფიკოლა — Φικολα, ადგილი იერუსალიმთან, ზუსტი მდებარეობა უცნობია: 12:4,2.

ფილადეფონი — Φιλαδέφῃσι, ფილადეფონის მცხოვრებნი: 13:8,1.

ფილიპიონ — Φιλίππων, პტოლემეოს მენნეოსის ვაჟი: 14:7,4 (2).

ფილიპო — Φίλιππος, ქლაქი მაკედონიაში: 14:12,2—3 (2).

ფილიპოს (1) — Φίλιππος, მაკედონელთა მეფე, ალექსანდრეს მამა: 11:8,1, 9,1.

ფილიპოს (2) — ანტიოქე ეპიფანეს მიერ „მეფობის განმგებელად“ დანიშნული: 12:9,2—6(3)—7.

ფილიპოს (3) — მაკედონიის მეფე, დემეტრეს ვაჟი: 12:10,6.

ფილიპოს (4) — ანტიოქე ღრვიპოსის ვაჟი: 13:13,4(3); 14,3(3); 15,1(3).

ფილიპოს (5) — ვირკანის ელჩის, სოსიპატრის მამა: 14:10,21—22.

ფილისტინოს — Φιλιστίνος (ბიბლ.), პალესტინის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში მცხოვრები სემიტური ტომი. ჩ. წ.-მდე X ს-ში ებრაელებს ებრაელებს. დაიმორჩილა დავითმა: 1:6,2.

ფილომატორ — 12:4,11. იხ.: პტოლემეოს ფილომატორ.

ფილოპატორ — 12:3,3. იხ.: პტოლემეოს ფილოპატორ.

ფილოსტეფანოს — Φιλοστειφάνος, პტოლემეოს ლათურის მხედართმთავარი: 13: 12,5 (2).

ფილოსტრატოს — Φιλοστράτος, ბერძენი ისტორიკოსი: 10:11,1.

ფილოსოს — Φίλοσος VL (ბიბლ.), ფელისტიმელთა მეფის, აბიმელეკის მხედართმთავარი: 1:18,3.

ფინეისის (1) (ფინეეს) — Φινεέσσης, Φινეეს (ბიბლ.), მღვდელმთავარი, ელენზაროს ვაჟი: 4:6,12 (2); 7,1(2). 5:1,26 (2)—27—28—29; 2,1—1 (2); 11,5. 7:5,4. 8:1,3 (2).

ფინეისის (2) — (ბიბლ.), მღვდელმთავარ ილის ვაჟი: 5:10,1; 11,2—4.

ფინიკი — 7:4,1. იხ.: ფუნიკი.

ფინიკიელი — 8:5,3(2). იხ.: ფუნიკელი.

ფისონ (ლანგის) — Φισων (ბიბლ.), მდინარე, რომელიც „პინდოეთად მიმავალი შევალს პელაღონად“ და რომელსაც ელინნი ლანგს უწოდებენ: 1:1,3.

ფიცის ჯურღმული — ‘Οραση ფქεპ: 1:12,1. 2:7,2. იხ.: ვერსოვა.

ფლაგოს იოსიპოს (იოსიპოს [1]) — Φλαγος ‘Ιωσηφιδ, ძველი ებრაული ისტორიკოსი (ჩ.წ. 37-95 წწ.). მატრაფიას ძე: წ. 2—4—5—11—13—14—15: საძიებელი. 11:8,7. 13:16,5.

ფლაგოს ნემონია — Φλαγος Λεμωνια, სენატორი: 14:10,10.

ფლასის — Φλασος (ბიბლ.), რუბენის ტომის წარმომადგენელი: 4:2,2.

ფოლოს — Φοσλος (ბიბლ.), ასირიელთა მეფე: 9:11,1.

ფორა — Φορα: 1:1,3. იხ.: ევფრათი.

ფრაატის — Φραατης, პართთა მეფე: 15:2,2—3 (2).

ფრანლა — Φραναγ (ბიბლ.), „განემორა ფრანლად სახელდებულსა ადგილსა, არა შორს გერარონთაგან“ 1:18,2.

ფრჯაა — Φραჯα, უძველეს ღროში ქვეყანა მცირე აზიის ცენტრალურ ნაწილში. თავიდან მას საკუთარი მეფეები ყავდა, შემდეგ (ჩ. წ.-მდე 129 წ.-დან) იგი სხვა ქვეყნებმა დაიმორჩილეს: 12:3,4(3).

ფრჯანი — Φραჯα, ფრევიას მცხოვრებნი: 1:6,1.

ფრურაოს — Φραურος VL, რომელიც ცენტურიონი: 14:4,4.

ფრურაოს ტერტიოს ავლიოს — Φραურος Τερτιος Ανδριος, დიდებული რომელი: 14:10,19.

ფსოთომფანისონ — Φοθομφανισος (ბიბლ.), იოსების ეგვიპტური სახელი: 2:6,1.

ფუნიკეთი — 11:4,4—6. იხ.: ფუნიკი.

ფუნიკელნი (ფინიკიელნი, ფუნიკნი) — Φοινικες (ბიბლ.), ფინიკიის მცხოვრებნი. მათი ენა სემიტურ ენათა ჯგუფს მიეკუთვნება და ახლოს დგას ებრაულთან. მათი რელიგია იყო ბუნების კეთილი და ბოროტი ძალების თაყვანისცემა (ღმერთები: ვაალი, აშერა, ასტარტა, მოლოქი...): 8:10,3. 9:14,2. 11:8,5. 13:15,4.

ფუნიკი (ფინიკი, ფუნიკეთი, ფუნიკია) — Φοινικη (ბიბლ.), სირიის ნაპირის ეწრო ზოლი ლიბანსა და ხმელთაშუა ზღვას შორის. დანაწილებული იყო მრავალ პატარა სამეფოდ. ჩ. წ.-მდე VIII ს.-ში ის მეტად შევიწროებული იყო ასირიელების მიერ, 573 წ.-ს დაიმორჩილა ნაბუქოდონოსორმა, შემდეგ ეკუთვნოდა სპარსეთს, ბოლოს — სირიის სახელმწიფოს: 1:3,6. 9:14,2(2). 10:11,1. 11:2,1(3)—2(3); 3,8; 5,1—2—6. 12:2,3; 4,1—3—4. 13: საძიებ.; 3,1; 4,3; 5,5; 7,2. 14:10,6; 11,6; 16,1. 15:9,6.

ფუნიკია — 1:6,2. 8:13,2. იხ. ფუნიკი.

ფუნიკნი — 5: საძიებ. 10:11,1. იხ.: ფუნიკელნი.

ფუსკონ — იხ.: პტოლემეოს ფუსკონ.

ფურას — Φουραჯ (ბიბლ.), ისახარის ვაჟი: 2:7,4.

ფუტელნი — Φουτεσι (ბიბლ.), ფუტის შთამომავლები: 1:6,2.

ფუტი (1) — Φουτης (ბიბლ.), ქამის ვაჟი: 1:6,2.

ფუტბ (2) — აფრიკის ნაწილი, რომლის დასახლებასაც საფუძველი ჩაუყარა ფუტბმა: 1:6,2.

ქალდეველი-ნი — 1: საძიებ.: 6,4. იხ.: ხალდეველნი.

ქანანაჲ — 1: საძიებ.; იხ.: ხანანაჲ.

ქანანია — 1: საძიებ.; იხ.: ხანანაჲ.

ქართველნი — 13:16,4. იხ.: ივირნი.

ქართლი — Ἰβηρα. პირველი ქართული სახელმწიფო აღმ. საქ.-ის ტერიტორიაზე. ჩამოყალიბდა ძვ. წ.-ის IV ს.-ის დასასრულს: 10:11,1. 12:10,6.

ქევრონა — 8:10,1. 12:8,6. იხ.: ქევრონ.

ქევრონელი — იხ.: ეფრემო ქევრონელი.

ქევრონ (გევრონ, გივრონ, ევრონ, ნავროს, ქევრონა, ქევრონია) — Χεβρων (ბიბლ.), ქალაქი სამხრეთ პალესტინაში, იერუსალიმის სამხრეთ-დასავლეთით: 1:14,1; 17,1; 21,3; 22,1 (2). 2:8,1—2. 3:14,2. 15:1,24; 2,3. 7: საძიებ.; 1,2—3—4; 15,2.

ქევრონია — Χεβρωνια VL: 2:1,1. იხ.: ქევრონ.

ქეთიმაჲხ ჭალაჲი — 1:6,1. იხ.: ეპროს (2).

ქეთიმოხ — Χεθιμαχ (ბიბლ.), "ქეთიმოს ქეთიმას ჭალაჲი დაიპყრა": 1:6,1.

ქელიონ — Χελιων (ბიბლ.), რუთის მამამთილის, ბეთლემელ აბიშელექის ვაჟი: 5:9,1 (2).

ქელია — Χελιας, კლეოპატრას ოულდეველი მხედართმთავარი: 13:10,4 (2); 13,1 (2).

ქერეა — Χαιρεας, ვირკანის წარგზავნილის, პატროკლის მამა: 14:10,10.

ქეროვიმნი — Χερουβιμ (ბიბლ.), "ცხოველნი არიან მფრინველნი და სახითა უკუე არა რომლისა კაცთა. მიერ ხილულთა შგავსნი" 3:6,5. 7:14,10. 8:3,3 (2); 4,1.

ქიტგო — Χετταιος (ბიბლ.), ქანანის ვაჟი: 1:6,2.

ქიტელი — 6:13,9. იხ.: ქეტელი.

ქიტერის — 1: საძიებ. იხ.: ხატურა.

ქითინ — Χεθια (ბიბლ.), ხმელთაშუა ზღვის კუნძულთა ერთობლიობა: 1:6,1.

ქიტორა — 2:9,3. იხ.: ხატურა.

ქიტბელი (ქეტელი) — Χετταιος (ბიბლ.), ქანანის შთამომავალი: 7:12,2.

ქიტურა — 2:11,1. იხ.: ხატურა.

ქეფთომოხ — Χεθθαμοχ VL (ბიბლ.), მესტრამის ერთ-ერთი რვა ვაჟთაგანი: 1:6,2.

ქეფირიტნი — Κεφριται (ბიბლ.), ქალაქ ქეფირიტის მცხოვრებნი, რომლებსაც დახმარება სთხოვეს ლავან იტელუმმა ისრაელიტების წინააღმდეგ ბრძოლაში: 5:1,16.

ქილონოს კალო — Χεθμωνας Κων (ბიბლ.), ადგილი თუღეაში: 7:4,2.

ქირომოხ — Χεθραμοχ (ბიბლ.), ტვირელი ხელოვანი: 8:3,4 (2).

ქნერქსი — $\chi\eta\rho\kappa\varsigma$ (ბიბლ.), სპარსელთა მეფე, დარიოს გისტასპის ვაჟი. გამეფდა ჩ. წ.-მდე 485 წ.-ს. გაილაშქრა საბერძნეთის წინააღმდეგ მილიონიანი ჯარითა და 1200 ხომალდისაგან შემდგარი ფლოტით. 465 წ.-ს მოკლა არტაბანმა: 11: საძიებ.; 5,1(3)—2—6—7—8; 6,1(2).

ლადამოს — $\Gamma\acute{\alpha}\delta\alpha\mu\omicron\varsigma$ (ბიბლ.), ნაქორის ვაჟი ხარკ რუმსაგან: 1:6,5.

ლადარა (1) (ლადარანი) — $\Gamma\acute{\alpha}\delta\alpha\rho\alpha$, ჯალაქი ქვემო სირიაში: 13:13,3. 14: 4,4; 5,4. 15:7,3; 10,3.

ლადარა (2) (ლარდრა) — (ბიბლ.), ადგილი დავლანტიში: 12:7,4.

ლადარანი — 12:3,3. იხ.: ლადარა (1).

ლადარელი — იხ.: დიმიტრიოს ლადარელი.

ლადარენი — $\Gamma\epsilon\delta\alpha\rho\epsilon\iota\varsigma$, ტრანსიორდანიის ლადარას მცხოვრებნი, გენისარუს ტბის აღმოსავლეთით: 15:10,2—3 (2).

ლადას (ლადი [1], ლადის, ლადოს [1], ლატიდოს) — $\Gamma\acute{\alpha}\delta\alpha\varsigma$ (ბიბლ.), ლადს ტომის მამამთავარი: 1:19,7.

ლადდს — $\Gamma\acute{\alpha}\delta\delta\alpha\iota\varsigma$. იხ.: იოანნი ლადდს.

ლადი (1)—4:7,3. 5:1,26. 7:2,2. იხ.: ლადას.

ლადი (2) — იხ.: ანტიპატროს ლადი.

ლადირა — $\Gamma\acute{\alpha}\delta\iota\rho\alpha$, ჯალაქი სამხრეთ ესპანეთში: 1:6,1.

ლადის — 2:7,4(2). იხ.: ლადას.

ლადიტენი — $\Gamma\epsilon\delta\iota\tau\epsilon\iota$, ლადის ტომის წევრები: 9:8,1.

ლადოს (1) — 6:6,1. იხ.: ლადას.

ლადოს (2) — $\Gamma\acute{\alpha}\delta\omicron\varsigma$ (ბიბლ.), წინასწარმეტყველი: 7:13,2—4.

ლავა (1) (ლავათინ, ლავან [2]) — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha$ (ბიბლ.), ჯალაქი ბენიამენის ტომის ტერიტორიაზე. საულის დაბადების ადგილი და მისი რეზიდენცია: 5:2,8 (2)—10—11. 6:8,1. 14,8.

ლავა (2) — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha$ VL: 8:12,4. იხ.: გველილო.

ლავათა (1) — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\theta\alpha$ (ბიბლ.), ადგილი ეფრაიმში: 5:1,29.

ლავათა (2) — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\theta\alpha$ VL (ბიბლ.), ჯალაქი ბენიამენის ტომის ტერიტორიაზე: 6:4,2.

ლავათინ — 6:4,6. იხ.: ლავა (1).

ლავათონ — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\theta\omega\upsilon$ VL (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ჯალაქი: 8:11,4; 12,4—5 (2).

ლავაინენი — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\iota\omega\iota\varsigma$, ლავას (1) მცხოვრებნი: 5:2,8—9(4)—10.

ლავალა (1) — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\lambda\alpha$ VL: 6:6,1.: გველილო.

ლავალა (2) — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\lambda\alpha$ VL: 13:15,4. იხ.: ლამალა.

ლავალიტნი — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\lambda\iota\tau\epsilon\iota$, მკვდარი ზღვის სამხრეთ-აღმოსავლეთით მდებარე ტერიტორიის მცხოვრებნი: 9:9,1.

ლავაო — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\omega$ VL: 7:11,7. იხ.: ლავან (1).

ლავაონ (1) (ნევრონ, ლეაო) — $\Gamma\alpha\upsilon\alpha\omega\upsilon$ (ბიბლ.), ჯალაქი თუღაში: 7:1,3.

ლავაონ (2) — 6:6,2. იხ.: ლავა (1).

დავონიტელნი — Γαβριელ: (ბიბლ.), ქალაქ ლავონის მკვიდრნი: 5:1, 15—16 (2)—17 (2)—18. 7:12,1 (4).

დავარის (1) — Γαβριელ (ბიბლ.), მმართველი სოლომონის დროს: 8:2,3.

დავარის (2) — (ბიბლ.), აგრეთვე მმართველი სოლომონის დროს: 8:2,3.

დავიდანან (ღალანა) — Γαλανη (ბიბლ.), ქალაქი ლავლანტიში, ზუსტი ადგილმდებარეობა უცნობია: 4:7,4.

დავინიოს — Γαβριელ, სირიის რომაელი მმართველი: 14: საქიებ.: 3,2; 4,1(2); 5,2 (3)—3 (3)—4 (3): 6,1 (3)—2—3 (2)—4 (3); 13,1.

დავლანტი (ლავლანტიდა, ლალავტი) — Γαλαντις (ბიბლ.), გენისარის ტბის აღმოსავლეთით მდებარე ადგილი: 8:2,3.

დავლანტიდა — 13:15,4. იხ.: ლავლანტი.

დაზა — Γαζα (ბიბლ.), ფილისტიმელთა ქალაქი: 1:6,2. 5:1,22. 2,4; 8,10(2). 6:1,2. 9:13,3. 11:6,10; 8,3—4 (2). 13:5,5; 6,7; 12,2; 13,2—3; 15,4. 14:4,4; 5,3. 15:7,3—9.

დაზარა — Γαζαρα (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 5:1,22. 7:4,1; 12,2. 8:6,1. 13:1,3. 9,2; 15,4.

დაზასა — Γαζαζ FL (ბიბლ.), ამანის ცოლი: 11:6,10.

დაზელნი — Γαζαი: (ბიბლ.), ღაზას მცხოვრებნი: 11:8,3. 13:5,5(2); 12,2—4; 13,1—3 (7). 14:1,3.

დათეროს — Γαθαρος VL (ბიბლ.), არამის ვაჟი: 1:6,4.

დაი — Γα LXX (ბიბლ.), ქალაქი იუდეაში: 5:1, 12—15.

დაინიტელნი — Γαინιελ VL: 5:1,15—16. იხ.: ლიტელნი.

დაიოს (1) — Γαιος, დიდებული რომაელი, დაიოს სერუილიოსის მამა: 14:10, 13—19.

დაიოს (2) — დაიოს სენტიოს სავვატინას მამა: 14:10,13.

დაიოს (3) — დიდებული რომაელი, ფანნიოსის მამა: 14:10,15.

დაიოს (4) — დიდებული რომაელი, დაიოს რავილიოსის მამა: 14:10,20.

დაიოს (5) — დიდებული რომაელი, დაიოს ტევტიოს ემილიას მამა: 14: 10,19.

დაიოს (6) — იხ.: სემპრონიოს დაიოს ფალერნა.

დაიოს (7) — იხ.: ანტონიოს დაიოს.

დაიოს (8) — იხ.: იულიოს დაიოს კესარ.

დაიოს (9) — იხ.: მარკელლიოს დაიოს.

დაიოს (10) — იხ.: სერუილიოს დაიოს ტირიტინასი ვრაქტოს.

დაიოს (11) — იხ.: სენტიოს დაიოს სავვატინასი.

დაიოს (12) — იხ.: ფანნიოს დაიოს.

დაიოს (13) — იხ.: კანინიოს დაიოს ტირიტინა რევილიოს.

დაიოს (14) — იხ.: რავილიოს დაიოს.

დაიოს (15) — იხ.: ტევტიოს დაიოს ემილიასი.

დაიოს (16) — იხ.: კასიოს დაიოს.

დაიოს (17) — იხ.: ასინიოს დაიოს პოლიონი.

დაიოს (18) — იხ.: დომეტიოს დაიოს და ალვინოს.

ლაიტელნი (ლაინიტელნი) — *Λιτῆνοι* VL, ქალაქ ლაის მცხოვრებნი: 5:1,12.

ლალაად — *Λαλααδ* LXX (ბიბლ.), 5:7,6(2)—11—12. იხ.: ლალადიტი.

ლალაადინი — *Λαλαადῆναι*: 5:7,8. 6:5,1. 8:15,3. 9:11,1. იხ.: ლალადიტი.

ლალაადიტელნი (გალადინელი, ლალადიტი, ლალადინელი) — *Λαλαადῆται*; (ბიბლ.), ლალადიტის მცხოვრებნი: 7:9,8; 15,1. 13:13,5.

ლალაადიტი (ლალაად, ლალადინი, ლალადიტიდი, ლალადიტიდო, ლალადიტი, ლალადინი [1]) — *Λαλαადῆται* (ბიბლ.), ძველ აღთქმაში ეს ტერიტორია ცნობილი იყო ვილედის სახელით. ადგილი იუდეაში: 5:7,8. 8:2,3. 13,2; 15,5. 9:6,1. 8,1. 12: საძიებ.: 8,1—2—3(3)—5—6. 13:6,6; 13,5.

ლალაადიტიდი — 5:2,11. 13:14,2. იხ.: ლალადიტი.

ლალაადიტიდო — 6:14,8. 7:1,2. იხ.: ლალადიტი.

ლალაადიტნი — 7:10,1; 11,4. იხ.: ლალადიტელნი.

ლალაადიტი — 7:9,8. იხ.: ლალადიტი.

ლალაადინელი — *Λαλαადῆναι*: 6:5,1—2. იხ.: ლალადიტელნი.

ლალაადინი (1) — *Λαλαადῆναι*: 1:19,10. 2:3,3. 4:5,3; 7,4. იხ.: ლალადიტი.

ლალაადინი (2) — *Λαλαადῆναι* (ბიბლ.), მთა, სადაც იაკობმა და ლაბანმა ფიცი დასდეს, რომ მტრებად არ დასცილდებოდნენ ერთმანეთს: 1:19,10.

ლალაადიტი — 4:5,3. იხ.: ლალადიტი.

ლალაადინი — 13:15,3. იხ.: ლალადინი.

ლალაადიტელი (ლალაადინი) — *Λαλαადῆται*, (აპოკრიფი), ლალადიტელი იოსებ ფლავიუსთან გაიგივებულნი არიან ლომარებთან: 15:7,3.

ლალაადინი — *Λαλαადῆναι*, ტერიტორია მცირე აზიაში: 12:10,6.

ლალაადინი — 1:6,1. იხ.: ლალადიტელი.

ლალაადინი — იხ. სერუილიოს პოპლიოს ლალადინი.

ლალაადინი — *Λαλαადῆναι* (ბიბლ.), ადგილი იუდეის მთიან რაიონში: 7:9,8.

ლალაადინი (ლალაადინი) — *Λαλαადῆναι* (ბიბლ.), ერთ-ერთი იმ სამ რაიონთაგანი, რომელზედაც რომაელებმა დაყვეს პალესტინა. მასში შედიოდა ასერის, ნეფთალიმის, ზაბულონისა და ისახარის ტომთა ტერიტორიები: 5:1,18—22—24. 8:2,3(2); 5,3. 12:8,1(2)—2(2)—6; 11,1. 13:2,3; 4,9; 5,6(2)—7; 6,2(2); 12,1. 14: საძიებ.: 5,4; 9,2—4; 11,2; 12,1—2; 13,5; 15,1(2)—3—4—6—11. 15:10,3.

ლალაადინი (ლალაადინი) — *Λαλαადῆναι* (ბიბლ.), ებრაელები, რომელთაც შერეული აქვთ ქანაანური სისხლი. მათ აქტიური მონაწილეობა მიიღეს ქრისტიანობის გავრცელებაში: 13:5,6; 12,4. 14:15,10.

ლალაადინი — 5:1,18. იხ.: ლალადიტელი.

ლალაადინი — 9:11,1. 14:15,4. იხ.: ლალადინი.

ლალაადინი — იხ.: ელიოს ლალადინი.

ლალაადინი — *Λαλαადῆναι* VL, არაბული ტომი: 13:13,4.

ლალაადინი — იხ.: ელიოსის პოპლიოს ლალადინი.

ლალაადინი — 5:1,11. იხ.: ლალადინი.

ლალაადინი (ლალაადინი) — *Λαλαადῆναι* (ბიბლ.), ადგილი იერუსალიმთან: 5:1, 15—16—19. 6:4,2; 5,4; 6,1—2; 7,2—4—5. 7:11,4—5.

ლალაადინი (ლალაადინი [2]) — *Λαλαადῆναι*, ქალაქი ლალადინიში: 13:15,3.

- ღანჯის — Γαγγης: 1:1,3. იხ.: ფისონ.
 ღარადრა — Σίραδρα VL: 13:13,5. იხ.: ღადარა (2).
 ღარიზან — 4:8,44. იხ.: ღარიზინ.
 ღარიზეოს — Γαριζαιος: 4:8,44. იხ.: ღარიზინ.
 ღარიზინ (ღარიზან, ღარიზეოს, ღარიზის) — Γαριζιν (ბიბლ.), მთა სამარიაში: 5:1,19; 7,2. 11:8,2—6—7. 12:1,1 (2). 13:3,4 (3); 9,1.
 ღარიზის — Γαριζει: 14:6,2. იხ.: ღარიზინ.
 ღახიონდაველ — Γασιονδαβελ (ბიბლ.), ქალაქი წითელ ზღვასთან: 8:6,4.
 ღატიდოს — 5:1,1. იხ.: ღადას.
 ღაწუ — Σαγυν (ბიბლ.), ადგილი იუდეაში, სადაც სამსონმა დახოცა ებრაელები და თავი დაიხსნა პალესტინელთა ტყვეობისაგან: 5:8,8—9.
 ღელე კურთხევისაჲ — ὁ τῶπος κοιλῆ; εὐλογία; (ბიბლ.), ადგილი პალესტინაში, სადაც ებრაელებმა ღმერთს მადლობა შესწირეს ამონიტელებზე გამარჯვებისათვის: 9:1,3.
 ღოდოლია — Γοδολια; VL (ბიბლ.), ნაბუქოდონოსორის მიერ მთავრად დაწინებული იერუსალიმის განადგურების შემდეგ: 10:8,6; 9,1 (2)—2—3 (3)—4 (6)—5 (5).
 ღოვოლიტი (ღოვოლიტინი) — Γοβολιτι; ადგილი მკედარი ზღვის სამხრეთ-აღმოსავლეთით: 3:2,1.
 ღოვოლიტინი — 2:1,2. იხ.: ღოვოლიტი.
 ღოთაშოს — Γοθασ; (ბიბლ.), ესაიას ერთ-ერთი ვაჟი: 2:1,2.
 ღოთოლია — Γοθολια; VL: 9: საქიებ.; 5, 1; 7,1 (2)—2 (3)—3 (3)—4 (2)—5 (2); 8,2; 9,2. იხ.: ოთლია.
 ღოყო — 6:9,1. იხ.: სოხო.
 ღოლიადოს — 6:9,5. იხ.: ღოლიათოს.
 ღოლიათ — Γολια; LXX: 6:9,1 (2)—5. იხ.: ღოლიათოს.
 ღოლიათის — 6:9,2. იხ.: ღოლიათოს.
 ღოლიათოს (ღოლიადოს, ღოლიათ, ღოლიათის) — Γολια; (ბიბლ.), ფილისტიმელი გოლიათი: 6:საძიებ.; 9,4(2)—5 (2); 12,1 (2)—4.
 ღომარნი — Γομαρει; (ბიბლ.), ღომარის შთამომავლები: 1:6,1. შტრ.: ღლატელნი.
 ღომაროს — Γομαρος; (ბიბლ.), იაუეტის ვაჟი: 1:6,1.
 ღორგია — Γοργια; (აპოკრიფ.), სირიელი მხედართმთავარი: 12: საქიებ. 7,3—4 (6); 8,6.
 ღრუპო — 13:9,3; 10,1; 13,4. იხ.: ანტიოხოს ღრუპო.
 ღუნის — Γουνι; (ბიბლ.), ნეფთალის ვაჟი: 2:7,4.
 შოვამდინარე — 12:3,4. იხ.: შუვამდინარეთი.
 შუამდინარე — 1: საქიებ.; 19,1—3; 21,2(2); 2:9,3. იხ.: შუვამდინარეთი.
 შუვამდინარე — 1:16,1. 2:7,3. 8:3,1. 13:5,11. იხ.: შუვამდინარეთი.

შუვამდინარეთი (შოვამდინარე, შუამდინარე, შუემდინარე) — Μεσοποταμία (ბიბლ.), ეფერატსა და ტიგროსს შორის მდებარე ქვეყნის ძველი სახელწოდება. აბრაამის სამშობლო. უმაღლეს განვითარებას ასირიელი და ბაბილონელი მეფეების დროს მიაღწია: 1:6,5; 10,4. 7:6,1.

შუამდინარელნი — 1:7,1. იხ.: შუვამდინარელნი.

შუვამდინარელნი — Μεσοποταμίαι: (ბიბლ.), შუვამდინარეთის მცხოვრებნი: 7: საძიებ.; 6,3.

ხავალონ — Χαβιλών VL: ადგილი გალილეაში: 8:5,3.

ხავარსავა — Χαβαρσαβα VL: ტერიტორია თუღის დაბლობზე, სადაც შემდეგ იროლი დიდმა ანტიპატრიოსი დააარსა: 13:15,1.

ხათალა — 6:6,6. იხ.: მელხალი.

ხალდეა (ხალდეო) — Χαλδαία (ბიბლ.), ბაბილონის სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილი ეფერატის დასავლეთ სანაპიროზე: 1:6,5; 7,1—2.

ხალდეველი — იხ.: ვიროსოს ხალდეველი.

ხალდეველნი (ქალდეველი -ნი) — Χαλδαίῳ: (ბიბლ.), სემიტური წარმოშობის ტომი, რომელიც მოგვიანებით შეერია ბაბილონელებს. მათი მთავარი ქალაქი იყო ური: 1:3,9; 6,5 (2). 7,1—2. 10:1,4; 3,2; 9,7; 10, 1—2—3(3)—4; 11,1—2 (2). 11:4,4; 8,5.

ხალდეო — 10: საძიებ., იხ.: ხალდეა.

ხალდეოს (ხალეოს) — Χαλδαίῳ: (ბიბლ.), თუღსა ტომის წარმომადგენელი ისრაელიტი: 3:14,4.

ხალემა — Χαλαμαჯ (ბიბლ.), არამელთა მეფე: 7:6,3 (2).

ხალეოს — 5:2,3. იხ.: ხალეეოს.

ხალეიდა — Χαλαί, ქალაქი ლიბანის დაბლობზე: 14:3,2; 7,4.

ხამას (ხამოს) — Χαμας (ბიბლ.), ნოეს ვაჟი: 1:4,1.

ხამოს — 1:4,2; 6,2(3)—3. იხ.: ხამას.

ხანაან — 1:6,2. იხ.: ხანანა.

ხანანოს — Χανάανος VL: 1:6,2. იხ.: ხანანოს.

ხანანა (ქანანა, ქანანია, ხანაან, ხანანეა, ხანანია) — Χανααν (ბიბლ.), იგივე პალესტინა. სირიის სამხრეთი ნაწილი ანტილიბანიდან მკედარ ზღვამდე: 7:7,1 (2); 10,5. 2:7,2; 8,1.

ხანანეა — 1:7,2. 4:4,3. 6,2; 7,2. 9:10,1. იხ.: ხანანა.

ხანანელნი — Χαναανῆται (ბიბლ.), ხანანას მკვიდრნი: 1:10,3; 14,1; 18,9; 19,6; 21,1—22,1. 2:6,5. 3: საძიებ.; 3:5,3; 7,1; 14, 1(2)—4. 4: საძიებ., 1,1(3)—3(2); 6,4; 7,3—4; 8,5 (2)—42—44—47—48. 5: საძიებ. 1,2 (2)—4—5—16 (7)—17—18—19—20 (2)—21—24—26(2); 2,1 (2)—5—7 (2)—8—10; 3,1—2; 5,1—2—4. 6:2,3. 7: საძიებ.; 3,1—2(2). 8:6,3(2). 9:12,1.

ხანანეოს (ხანანოს, ხანანო) — Χαναανῆται: (ბიბლ.), ქამის ვაჟი: 1:6,2. 5: 1,23 (2).

ხანანია — 1: საძიებ.; 8,1—3; 10,4; 13,4; 18,4; 19,1; 20,1. 2: სძიებ.; 6,2—5; 8,1—2(2); 9,3(2); 15,2—3. 3: საძიებ.; 11,4; 12,3; 14,2(2); 15,1. 4: 8,2. 5: 1,18; 2,3—4. 8: 3,1. იხ.: ხანანა.

ხანანო — 1: 6,3. იხ.: ხანანელს.

ხარან — 1: 6,5. იხ.: ხარან.

ხარმისოს — *Χαρμισος* VL (ბიბლ.), რუბენის ვაჟი: 2: 7,4.

ხარან (ხარან) — *Χαρραν* (ბიბლ.), ქალაქი მესოპოტამიაში: 1: 16,1; 19,3.

ხახლომკაცი — *Χαχλωμακην*, ტერიტორია გენენისარის ტბის აღმოსავლეთით: 12: 8,3.

ხატურა (ქეტერის, ქეტორა, ქეტურა) — *Χατურ* VL (ბიბლ.), აბრაამის ცოლი: 1: 15,1 (2); 16,3.

ხოდამოს — *Χοδამος* VL (ბიბლ.), ისმაელის ვაჟი: 1: 12,4.

ხოდოლამოროს — *Χοδολαμορος* (ბიბლ.), ელამის მეფე: 1: 9,1.

ხოვატოს — *Ὁχβηατος* (ბიბლ.), ოსაფატის მხედართმთავარი: 8: 15,2.

ხორანოს — *Χορανος* VL: 7: 9,4. იხ.: ვოკხურის.

ხოსართოს — 5: 3,3. იხ.: ხუსართოს.

ხოსეა — *Χοσηα* (ბიბლ.), მადიანტელი ქალი: 4: 6,10.

ხუთელნი (ხუთენი, ხუთეულნი) — *Χοθηατοι*, ასირიიდან სამარიაში გადასახლებული ხალხი: 9: 14,3. 10: 9,7. 11: 2,1(2); 4,4; 7,2. 13: 9,1.

ხუთენი — 9: საძიებ. იხ.: ხუთელნი.

ხუთეულნი — 9: 14,3. იხ.: ხუთელნი.

ხუთა (ხუთო, ხუთია) — *Χοθηα* (ბიბლ.), ტერიტორია სპარსეთში: 9: 14,3.

ხუთია — *Χοθηα*: 11: 4,3. იხ.: ხუთა.

ხუთო — 9: 14,1. იხ.: ხუთა.

ხუსართოს (ხოსართოს) — *Χοθασαρμος* VL (ბიბლ.), ასირიელთა მეფე: 5: 3,2.

ხუნის — *Χοσις* (ბიბლ.), დავითის მრჩეველი და მეგობარი: 7: 9,2-6 (2); 10,4 (2)—5.

ხუნისი — *Χοთათი*, იგივე ეთიოპელნი: 1: 6,2.

ხუნო (ხუსონ) — *Χοσιος* VL (ბიბლ.), ქამის ვაჟი: 1: 6,2(2).

ხუნონ — 1: 6,2. იხ.: ხუსო.

ბინლოეთი — 1: 1,3; 6,4. 11: 3,2. იხ.: ინლოეთი.

ბრომი — 15: 9,5—6; 10,1. იხ.: რომი.

ბრომნი — 1: საძიებ., 9,5. 10,3; 11,1. იხ.: რომი.

THE GEORGIAN TRANSLATION OF JOSEPH FLAVIUS' „JEWISH ANTIQUITIES“

S u m m a r y

The work „Jewish Antiquities“ by the 1st century Jewish historian, Joseph Flavius, describes the history of the Jews from the creation of the world to the time of the Jewish War (i. e. upto 66 A. D.). It is written in Greek and contains 20 books.

Flavius' work has great importance as a source for the study of those historical phenomena about which the old Jewish chroniclers give us no information later than the 3rd century B. C. Flavius frequently cites from those historians whose works have not survived to our day. In this way his work is at the same time a source for the partial re—establishment of these works.

In Georgia in the 12th century a great interest in antiquity is to be detected. One of the first historical monuments of that epoch, translated from Greek into Georgian, was Joseph Flavius' work. But apart from interest in antiquity it would appear that there existed more concrete reasons for making the translation: viz. the information contained in Flavius' work about Georgia and its neighbours.

The oldest Georgian translation was completed in the XI—XII centuries and includes the text of only the first 15 books. The last 5 books were translated into Georgian in the 19th century by Davit Inanishvili, personal priest to the famous Georgian feudal lord and bibliophile, Davit Dadiani, on whose initiative the translation was prepared.

The oldest Georgian translation has survived to our day in the form of 2 manuscripts — A 675 (13th cent., collection of the Kekelidze Institute of Manuscripts of the Georgian Academy of Sciences) and Kutaisi 10 (16th cent., collection of the Kutaisi Museum). In addition, there exist a further 2 manuscripts (19th cent.) which contain the oldest translation of 15 books (edited by Davit Inanishvili and Davit Dadiani) and the translation of the last 5 books — S 315/321 and S 372/375 (collection of the Manuscripts' Institute). There also survive some fragments of different periods and of dif-

ferent content. The oldest Georgian translation in all these manuscripts belongs to one redaction.

In comparing the Georgian translation with the Greek original it cannot be determined in the course of the first 10 books which Greek manuscript forms the basis of the translation. The reason for this is the Greek text itself, where in the course of these ten books it is impossible to differentiate with certainty the different groups of manuscripts. As far as books 11 to 15 are concerned, their source is either the text contained in Codex L (Codex Leidensis F 26, XI—XII cent.) or one deriving from this codex. Codex L incorporates only books 11 to 15 of the work, which permits us to postulate that the translator, having to hand the original of books 11 to 15 alone, did not translate the final 5 books (16 to 20). Thus, the non-existence of the final 5 books in the oldest Georgian translation is to be explained in this way and not by damage to the manuscript.

The translation represents an interesting example of literature translated into Georgian in the 12th century. It is an important source for the study of the Georgian language and Georgian social terminology of that epoch.

In the study it is demonstrated that the language of the Georgian translation of Joseph Flavius' work is greatly dependent on its Greek original; in the translation we frequently meet both morphological and syntactic as well as phraseological calques. There follow a few examples of morphological calques: (a) pronouns are endowed with the function of representing the category of 'version' because in the Greek verb it is impossible to set apart a category of version, and pronouns often represent the relationship of possession; (b) in the Georgian translation the person of the object is often not reflected in the verb. In this case too we are dealing with direct influence from the Greek original where the verb shows only the subject; (c) the abundance also of passive constructions must undoubtedly be ascribed to the Greek original; (d) calqued too are pronouns and numerals. As far as syntactic calques are concerned, there is no dearth of these either in the translation: sentences without predicates, lack of agreement in case and number, pleonastic extension of the relative word, splitting of head and attribute — the source of all these phenomena is again the Greek original.

Three groups of compounds represented in the Georgian translation of the work of Joseph Flavius are studied in the book: (1) compounds both of whose parts are represented by nouns, (2) compounds one of whose constituent-parts is a verb, (3) so-called 'formless word — compounds' — complex words formed by means of the participation of adverbs, prepositions and particles. It is shown that the compounds of the Georgian translation basically represent calques on the Greek forms and very often do not con-

vey that content which the corresponding Greek words possess. For this reason it is difficult in places to understand correctly the translation without having recourse to the Greek original.

Denominal verbs and nouns denoting lack of some entity are studied. It is shown that in forming the comparative the translator sometimes uses the particle —u, which represents a mannerism characteristic of certain literary schools only. In the study are examined noun—formations produced with the aid of case—markers and postpositions. It is demonstrated that the translator forms participles only by means of those exponents which were well known in the Old Georgian language.

In the study it is shown that the translator presents proper—names according to the phonetic norms of his own time and takes less into account the forms established by tradition in the Old Georgian language. On the basis of phonetic processes an explanation is offered for the lack of consistency in the translation of certain names. It is demonstrated that proper—names are often deformed in the translation because of an incorrect reading of the text.

In the study are examined the infinitive, masdar and participle as represented in the Georgian translation of Joseph Flavius. It is shown that the translator does not take into account the nature of the Georgian language—he renders the Greek original's infinitive and participle, which have the force of finite verbs, essentially in the same way (i. e. by means of the infinitive and participle); he builds sentences without verbs and thus to a degree manages to obscure the meaning. The translator thinks according to Greek syntactic construction and translates even the finite forms of the original frequently by means of the infinitive and participle. This fact allows us to suppose that the translation was produced in a non—Georgian environment.

In Georgian scholarly literature it is taken as an established fact that the translator into Georgian of the first 15 books of „Jewish Antiquities“ is the noted Georgian philosopher and writer of the XI—XII centuries. Ioane Petritsi. In the study this opinion is re—examined on the basis of a linguistic analysis of the translation and of its specifics. In comparing this translation with true Petritsi translations it became apparent that the translator of Flavius' work, unlike Ioane Petritsi, is heavily influenced by the syntax of the Greek original, and a whole range of linguistic phenomena are differently represented in these translations. Differently treated also are proper—nouns of general usage in the Georgian translation of Joseph Flavius' work and in the translations of Ioane Petritsi—Nemesius Emeseli's „On the Nature of Man“, Proclus Diadochus' „Elements of Theology“

and in Petritsi's lengthy explanation of this latter. And finally, inaccuracies and mistakes made as a result of an incorrect interpretation of the Greek original are to be less expected in translators of the quality of Ioane Petritsi.

We conclude on the basis of all that has been said above that the translator of the work of Joseph Flavius cannot be the famous Georgian philosopher and thinker, Ioane Petritsi, who had a brilliant command of both the Georgian and Greek language.

შინაარსი

ტექსტისათვის	3
წიგნი მერვე	4
წიგნი მეცხრე	59
წიგნი Xათე	96
წიგნი მეთერთმეტე	131
წიგნი მეთორმეტე	168
წიგნი მეცამეტე	214
წიგნი მეთოთხმეტე	263
წიგნი მეთხუთმეტე	319
ლექსიკონისათვის	368
ლექსიკონი	369
საძიებლისათვის	447
პირის, გეოგრაფიულ, ეთნიკურ და წარმოშედობის სახელთა საძიებლო	448
The Georgian translation of Joseph Flavius' "Jewish Antiquities" [Summary]	545

YSBN 5—520—00134—0

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს დადგენილებით

სბ 3734

გამომცემლობის რედაქტორი დ. ლეჟავა
მხატვარი გ. ლომიძე
მხატვრული რედაქტორი ი. სიხარულაძე
ტექნიკური ნ. ბოკერია
კორექტორი ე. ჩხარტიშვილი
გამომწვევი ელ. მაისურაძე

გადაეცა წარმოებას 4.12.1986; ხელმოწერილია დასაბეჭდად 6.11.1987;
ქაღალდის ზომა 70×108¹/₁₆; ქაღალდი № 1; ბეჭდვა მაღალი;
გარინტურა ვენური; პირობითი საბეჭდე თაბახი 48,3;
პირ. სად. ვატ. 48,3; სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 35,89;
ტირაჟი 3000; შეკვეთა № 3848;
ფასი 5 მან. 70 კაპ.

გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Издательство «Мецниереба», Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

საქართველოს სსრ მეცნ. აკადემიის სტამბა, თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Типография АН Грузинской ССР, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19